NICEPHORI GREGORAE, ROMAnæ, hoc eſt Byzantinæ hiſtoriæ Libri XI: quibus res à Græcis Imperatorib. per annos CXLV, à Theodoro Laſcari priore, uſque ad Andronici Palæologi poſterioris obitum geſtæ, deſcribuntur, & Nicetæ Acominati Choniatæ παραλει-πόμενα ſupplentur:

Nunc demùm liberalitate Magnifici & Generoſi uiri, D. ANTONII FVGGERI, &c. & HIERONYMI VVOLFII labore, Græcè Latinéque editi, cum Indice copioſo.

His adiunximus LAONICI CHALCOCONDYLAE Turcicam hiſtoriã, CONRADO CLAVSERO Tigurino interprete: ſed recognitam ab eodem, & ad D. PHILIPPI GVNDELII exemplar emendatam. Ita quatuor his ſcriptoribus, Zonara, Choniate, Gregora, Chalcocondyla coniunctis, integrum Byzantinæ hiſtoriæ corpus à Conſtantino magno ad Conſtantinum poſtremum, & Conſtantinopolim à Turcis occupatam & poſſeſſam, habituri ſunt ſtudioſi, utraq; lingua expoſitum, ut & de fide interpretum conſtaret: & tam rudibus Græcarum literarum, quàm doctis, maiore commoditate quàm ſumptu conſuleretur.

Cum Cæſ. Maieſt. & Chriſtianiſs. Gallorum Regis priuilegijs ad decennium.

BASILEAE, PER IOANNEM Oporinum, Anno Salutis 1562.

AD MAGNIFICVM ET GENEROSVM VIRVM, D. ANTONIVM FVGGERVM, KIRCHpergæ & Vueiſſenhorni Dominum, Cæſareæ Maieſtati à conſilijs, &c.

HIERONYMI VVOLFII IN NICEPHORI Gregoræ Annales Præfatio.

NON equidem ſine mente, reor, ſine numine diuûm (ut Virgilij uerbis utar) ſic accidit, uir ampliſsime, ut tua præſtanti liberalitate, & ſingulari Ioannis Dorenſchuuami induſtria, Byzantinam hiſtoriam à Conſtantino Magno uſque ad Conſtantinum poſtremum, à Gręcis deſcriptam hominibus, integram & perfectam haberemus. Etſi enim illius epitomæ quædam extant, partim à Latinis ſcriptoribus editæ, partim ex his noſtris authoribus decerptæ: tamen Græci certius & fuſius pleraque in Oriente geſta deſcripſerunt, quæ illi uix attigerunt: multaq; referunt, Latinis illis uel planè incognita, uel de induſtria neglecta, quòd ea minus ad ſe pertinere putarent: ſicut & Græci uiciſsim res in Occidente geſtas parum curarunt. Nam cum princeps Imperij ſedes Byzantium, quæ à cōditore potius quàm inſtauratore, non tantum Conſtantinopolis, ſed & noua Roma dicta fuit, translata eſſet: paulatim uetus Roma cum finitimis prouincijs à totius Imperij quaſi corpore auulſa, partim Pontificibus, partim exteris nationibus paruit. Secuta ſunt deinde etiam religionis diſsidia, cōtentiones, inſidiæ, aperta bella, & diuerſæ etiam utrorumq; populorum appellationes. Nam Byzantini ſe Romanos, & ſuos principes ῥωμαίων βασιλέας: cæteros autē Chriſtianos populos & Reges, qui Romanũ pontificem agnoſcebant, promiſcuè Latinos nominarunt, à quibus ipſi contrà Græci dicebant. Vt igitur res in Occidente geſtæ, è Latinis: ſic quæ in Oriente contigerunt, è Græcis rectius petuntur. Fateor equidem, ad Zonaram conuertendũ præmijs, à te propoſitis, eoq; tempore mihi peropportunis, initio excitatum me fuiſſe potius, quàm meapte uoluntate acceſsiſſe: nō tam laborum & moleſtiarũ fuga, quibus ita tum quoq; aſſueuerã, ut ignauo ocio nihil mihi eſſet moleſtius, quàm priuatis meis ſtudijs, ſi quid daretur ocij, fruendi, & diuturnam quaſi ſitim uariæ lectionis reſtinguendi cupiditate. Sed cum è Zonaræ uelut ſalebris eluctatus, in Nicetæ Acominati Choniatæ planiciem, & quaſi uarijs floſculis uernantia prata perueniſſem: iucũdus mihi potius quàm grauis eſſe labor interpretationis ille cœpit, cùm ob dictionē fuſiorem & planiorem, & ſæpe non infeliciter luxuriantem: tum uerò propter earum hiſtoriarũ cognitionem, quas partim nō ſatis tenerem, partim planè ignorarem. Quo opere abſoluto, cum non tam gauderem me graui onere leuatum, quàm in medio ueluti curſu deſtitutum dolerem, quo minus extremã totius hiſtoriæ metam attingerem: ecce præter omnem expectationē à te offertur Nicephorus Gregoras, qui

ab urbe à Venetis & Balduino Flandro capta exorſus,hiſtoriam annorum CXLV. ad ſuam uſq; ætatē,& Andronici Palæologi iunioris obitum,eleganti ſtylo deſcriptā nobis dedit: itaq; ſuppleuit ea quæ reliquerat Choniates,ut hic Zonaræ ſuam narrationē attexuerat. Cæterùm & hic idem quod in Choniate mihi cū accidiſſet, nec uicina temporib. noſtris Byzantiorū acta autor ille attigiſſet: nullumq; Græcū ſcriptorē extare,aut certè mihi eſſe cognitū dolerem, qui cętera uſq; ad Conſtantinopolim à Turcis occupatā,& imperium Gręcorū à Mahomete prorſus euerſum perſequeretur: cōmodè à clariſſ.uiro D. PHILIPPO GVNDELIO,Viennēſi Iuriſcōſulto,ad me miſſus eſt Laonicus Chalcocondyles,quo,ut à fatigatione conuerſionis nōnihil acquieſcerē,auidè percurſo,planè mihi ſatisfactū eſſe cognoui: atq; in eam ſententiā ſum adductus,ut fato quodam,quod initio dixi,factū eſſe exiſtimarem,ut & liberalitate tua, & DORENSCHVVAMI Byzantina & Aſiana peregrinatione,& meo qualicunq; labore, integrū totius Byzantinæ hiſtoriæ corpus,& omnibus propè numeris ſuis abſolutū, noſtris hominib. proponeretur: cuius lectio non tam iucunda,quàm ſalutaris eſſet, ſi ij qui rerū potiuntur,ex alienis peccatis ſua emendare conarētur. Idem enim hoſtis, qui beatas olim Aſiæ & Græciæ prouincias oppreſsit, uaſtauit, euertit,noſtris etiam ceruicibus imminet: & extrema quęq; orbi Chriſtiano,& internecionē religioni,fruſtra illi quidem (neq; enim CHRISTI ſeruatoris noſtri potentia humanis armis uinci poteſt) ſed nobis non ſine capitali periculo minatur: & ita minatur, ut hoc Chriſtianæ reipub.ſtatu (quē uel mali ominis cauſa uitandi,uel ne qui ſe perſtringi putent,cū Byzantino haud cōfero)minę eius à nemine cordato cōtemni queant. Sin aliqui ita ſtupent,ut hæc aut nō intelligant: aut,ſi intelligunt,non curent: aut ſi curant,non in eo pro uirili elaborent,omnibus priuatis contentionib.omiſsis ut incolumitati noſtræ cōſulatur: euidēs indignationis diuinæ contra nos, & urgentis ſcelera noſtra uindictæ, quod autor hic noſter crebrò queritur, argumentū id eſſe uideatur. Equidem inter conuertendū hos ſcriptores,cum ad Imperatorū in fungendo munere oſcitantiam,tenacitatē in neceſſarijs,profuſiones in ſuperuacuis,& inteſtina bella: procerū uerò & ducum perfidiā ac temeritatem: religioſorum inſcitiam,& de lana caprina rixas: populiq; petulantiam & ignauiam: omniū deniq; ordinū extrema probra perueniſſem: contraq; Turcorū maiorem fidem,maiorem integritatem,fortitudinem,clementiam,uirtutes ipſorū hoſtium elogijs celebratas,legiſſem: ita ſum animo cōmotus,ut Turcos imperio longè digniores iudicarem: & fecem ac ſentinam illam nefariorū hominum tam diu fuiſſe incolumem,nec citius oppreſſam eſſe,mirarer potius quàm miſerarer. Etſi ad cōmiſerationē clades illæ,& florentiſsimi potentiſsimiq; quondam Imperij ruina,& Chriſtianæ religiōis è tot ampliſsimis prouincijs profligatio,uel ſaxa cōmouere poſsint: noſtros aūt homines, ſimili ſtatu rerum, nec illorū miſericordia, nec ſimilis exitij metu cōmoueri ſit

miran-

mirandū: nec deſperandū tamen, fore multos, qui his non modò ad uoluptatem, ſed etiam ad publicam utilitatē legendis, tuum conſiliū laudaturi, & inter cætera ornamenta quàm plurima numeraturi ſint, qui illuſtri monimento poſteris etiam conſultū uolueris: & multorum animos his Operibus in publicū editis, ad patriæ defenſionē maiore ſtudio ſuſcipiendam excitaris. Atq; hæc de hiſtoria. De autore nō multis eſt opus. Nam quo ingenio, doctrina, facundia, autoritate apud ſuos fuerit, ipſe abundè declarat. Quē cum ea quæ de Michaele Palæologo uſq; ad Catelanorū ab Andronico ſeniore defectionē ſcribit, à Georgio Pachymerio mutuatū eſſe, atq; in compendiū redegiſſe cognouiſſem: ex Auguſtana bibliotheca illud Opus acceptū pellegi: & quæ non inutilia uidebant, excerpta, Gregoræ adieci: ne, quoad poſſem & liceret, uoluntati tuæ atq; officio meo deeſſem. Ac plura ſanè collegiſſem, niſi is codex & principio & fine mutilus, in medio etiā aliquot folijs partim exectis, partim marinis fluctibus (ut opinor) madefactis, & literis uetuſtate exoleſcentibus, ſtudio meo & oculis diuturna ferè & perpetua lectione ac ſcriptione feſsis & hebetatis uehemēter aduerſatus eſſet, atq; incommodaſſet. Chalcocondylem aūt ſuus interpres, qua eſt doctrina & eloquentia, ita cōmendabit, ut mihi ſatis nunc eſſe debeat, ſi labores hi mei, æquitati & liberalitati tuæ cōmendati fuerint, & probati. Auguſtæ Vindelicorū, poſtridie Cal. Ianuarij, Anni à Chriſti ſeruatoris humanitate M. D. LIX. quem tibi tuiſque, & toti orbi terrarū pacatum, felicem ac fauſtū, ex animo precor. Faxit Deus Opt. Max. ut FERDINANDI primi Auguſti, Imperatoris ac domini noſtri clementiſsimi in urbem hanc, ob grauiſsimas de Imperij rebus deliberationes, ingreſſus (ſub id tempus quo pacis, concordiæ & mutui amoris doctor & exemplum CHRISTVS IESVS, propter ſalutē humani generis, diſsimulata diuinitate ſua, homo naſci uoluit) omniū principum, omnium hominum animos à priuatis cupiditatib. ad curam publicæ ſalutis, à luxu & corruptela morum ad ſobrietatē & uitæ integritatem, ab odijs & ſimultatib. ad concordiam & amorē, à rixis & diſputationibus ad uerum cultū religionis, à bellis & armis ad firmam & conſtantem pacem conuertat. Cuius uoti ſi nos diuina liberalitas (merita enim noſtra nulla profectò iactare poſſumus, nec minus indigni ſumus diuino auxilio quàm indigi) compotes reddiderit, ijs erimus formidabiles, à quibus nunc, nō alijs de cauſis quàm propter corruptam diſciplinam, & inteſtina bella, per contemptū oppugnamur, cædimur, in acerbiſsimam ſeruitutem abducimur, & in ſummas anguſtias redacti profligamur. Quicquid enim calamitatum ac cladiū (ut de alijs Chriſtianis prouincijs taceam) Pannoniæ patiuntur, id ad nos quoq; ex æquo pertinere meritò iudicamus. Res enim profectò, imò ſalus noſtra nunc agitur, paries cum proximus ardet.

EPILOGVS BYZANTINAE HISTOriæ, per HIERONYMVM VVOLFIVM.

QVI legis hiſtorias Orientis, & aſpera fata
Chriſticolûm, molles'que animos, & perfida facta,
Regnaq; diſcordi uariè lacerata tumultu
(Ob quæ facta Deus iuſtas commotus in iras,
Contemptos primùm populos, ſine nomine uulgus
Armauit, cum Turcus atrox uiolenta potenti
Sceptra manu rapuit: Solymos populatus, & urbem
Imperij ſedem tandem deuicit, habetq;:
Vnde uelut ſpecula ex alta proſpectat in orbem,
Europæ atq; Aſiæ domitor, Libyæq;: tyrannus
Gentibus interitum minitans, niſi iuſſa faceſſant)
Regnorum perpende uices, cauſasq; nefandi
Exitij: & uotis ſupplex auerte ruinas
Noſtro impendentes capiti: niſi mitior obſtet
Numinis offenſi uitijs moderatio noſtris.
An'non flagitijs honor eſt, infamia quondam
Quæ non impietas, quod non ſcelus urget iniquos
Chriſticolûm populos? quæ non periuria regnant?
(Si non ſupplicium) quæ nigra coercuit? An non
Iudæus nobis melior, non Turcus & Indus?
Si non iſta Deum curare aut cernere credis,
Crimina quòd ſubito non comprimit illa furore:
Falleris. Expectat, num te mens conſcia pungens
Excitet, ut uotis ueniam factisq; precere.
Sin rigida ceruice tumes adamantinus, iras
Numinis aſpernatus, agente libidinis æſtro
Quodlibet in facinus: tibi pœna parata propinquat.
At ridere Deum forſan mortalia cenſes:
Nec curare quid inferno ludatur in orbe,
Et ſuperis magni tribuis faſtidia Regis:
Quem nil parua mouent, quẽ nil fex infima plebis
Sollicitat, ſiue illa fame, ſeu peſte laboret,
Seu gladio pereat, uaſto ſeu gurgite merſa
Virtutem uitium'ue colat: modò ſerua tremensq;
Pareat ad nutum, modò munera iuſſa capeſſens
Obſequio uigili colat alti culmina ſceptri:
Sceptri, quale tulit Nero flagitioſus, & is qui
Se dici Dominumq; Deumq; coegit, atroci
Caluicio pariter muſcisq; uirisq; timendus.
Nempe dedit terras mortalibus: altus Olympo
Iuppiter illuſtri reſidens, ſua gaudia curat.
Quid moueant illum ludibria terrea? uermes
Abiectos an reſpiciat? num ſomnia uanæ

Mentis

Mentis, & irrita uota ſuas admittat ad aures?
Qui præſtant opibus, ſunt inclyta numina terræ:
Viribus excellens imo dominatur in orbe.
Hunc colat, hunc metuat ſupplex, hunc pronus adoret,
Pareat imperio, ſeu iuſta iniuſta ue mandet,
Qui ſibi conſultum cupiet: qui tempora uitæ
Longa petet. Simulac mors atra ſubegerit artus,
Actum erit. Ah demens præſentia gaudia carpe:
Dum potes, his fruitor. Captent abſentia ſtulti,
Vana melancholici quos pectora plena furoris
Exagitant, qui monſtra ſibi fallacia fingunt:
Qui ſperant cœlos, quiq; infera regna tremiſcunt.
Vecordes, qui non hæc obuia commoda captent:
Qui mala multa ferant, nullo uirtutis honore:
Spe dubia, ſtulta'ue magis ſuper æthera tendant
Poſt obitum, neq; uiuentes quò ſcandere poſſunt.
Hæc eſt, hæc magni ſapientia pectoris, iſthæc
Scire: ſequi, uirtus: monachorum cætera fraudes.
Hæc Epicurus ait, quo non præſtantior alter
Soluere corda metu, uitamq; beare perennem:
Inguinis & capitis diſcrimina tollere doctus:
Quo non diſcipulis quiſquam fuit auctior ullo
Tempore. Stultorum nam ſemper maxima turba eſt,
In Venerem præceps, pigriq; abdomina uentris.
Sed quid ait RATIO, *ſua cum penetralia luſtrat?*
MENS *quid ait, quoties cæleſtia templa petiuit,*
Senſibus abiectis ſuperum ad commercia tendens?
Hæc quæ non capiat porcus, ſed rideat amens:
Hæc quæ nemo neget ſano durante cerebro:
Hæc quæ quiſq; probet fatis melioribus ortus:
Quæq; docent prima uates ab origine mundi:
Hæc quæ Relligio per plurima ſecla probauit,
Maxima quæq; cohors fuſo teſtata cruore,
Per miracla Deus quæq; ipſe ingentia ſanxit.
Num teſtes quæris locupletes his magis ullos?
Non oculi uideat faber? an'non audiat, auris
Cuius opus? mens cuius opus, non ſentiat? abſit:
Maieſtate ſua totum qui compleat orbem,
Ipſe ſuum contemnat opus, propriumq; laborem.
Num iuſtus, pius & ſanctus, probet improba facta?
Et pia, non ulla tandem mercede rependat?
Num ſocors Deus eſt, uel iniqua mente tyrannus?
Scilicet inſanæ ſunt iſthæc ſomnia mentis.
Num ſtupor in ſuperos tantus cadit, atq; libido
Tam fera? Si non ſacra mouent oracula pectus,
Quæ uigilare Deum, dare præmia digna, nocentes
Plectere teſtantur ueræ diſcrimine lancis:
Sobrius at proprij penetralia pectoris intra,

Præditus an bruto ſis tantum corpore: bruti
Corporis an famulam dederint tibi numina mentem?
Suſpice flammantis radiantia ſidera cœli,
An te fortè tuæ poſſint conuincere ſortis,
In medio pecudumq; ſitæ, medioq; deorum:
An te fortè queant tetro releuare ueterno.
Sin tua mens demerſa iacet caligine cæca,
Nec potis eſt uero per ſe diſcernere falſum:
Auribus hiſtorias ſaltem uigilantibus hauri,
Quæ doceant, tardè quas mittunt numina pœnas
Supplicij grauitate pari penſare: ſcelesta
Funditùs euerſa poſt impia crimina gente.
Idq; ubi cognoris: fortunæ fidere noli,
Neu contemne Deum, neu uana ſuperbia pectus
Inflet, ut eſſe putes licitum, quodcunq; libebit,
Fortunam'ue putes ſtabili pede figere greſſus.
Aſpice de quanto Byzantia culmine regna
Diruta conciderint: ut Barbarus omnia uaſtet,
Corporibus peſtemq; ferens animisq; piorum.
Non iucunda quidem præbet ſpectacula codex,
Tot mala commemorans, tot & impia facta recenſens.
Aſt exempla iuuant: ſimiles auertere clades
Exemplis monito licitum tibi: ſupplice uoce
Pacem orato Dei: pollutæ crimina uitæ
Prouidus emenda, quò tutum degere tempus
In terris liceat, pateatq; ut ad aſtra receptus.
Sic tibi cum fructu non irrita ſcripta legentur:
Sic operæ precium facies, nec inanis abibis,
Sed prudensq; piusq; ſimul moderabere uitam.
Auctior haud tenui gaza: quam FVGGARVS *heros*
Sumptibus haud paruis ANTONIVS, *orbe petitam*
Barbarico, ſtudijs melioribus obtulit, atq;
Eſſe ſui uoluit monimentum poſteritati
In terris. Namq; ipſe ſenex templa alta petiuit
Aetheris: exemplum patris at generoſa propago
Marcus, Ioannes, Hieronymus atq; Iacobus
Perſequitur: ſimilisq; petens faſtigia laudis,
Pieridum cultrix, fatis plaudentibus, auctum
Ornat opus, totumq; iubet uolitare per orbem.
Cur uerò Dorſchuuame tuæ præconia uitæ
Diſſimulem? Tu propitio generatus utroq;
Mercurio, quem κερδῷον λόγιόν τε *Pelaſgi*
Appellant, poſt ampla negocia ritè peracta
Non ſecus ac uaſti pelagi, timidusq; procellæ
Portum nauta ſubit, ſic te quoq; Muſica feſſum
Antra tenent. Tu Pieridum colis ocia lætus:
Omnia tu ueterum uoluens monimenta Sophorum,
Mentis opes cumulas. Ea nec te cura quietum

Eſſe

Eſſe ſinit: libris quos Pannonis ora miniſtrat
Defunctus, petis Euxini uagus æquora ponti,
Per tot barbaricos populos. Amaſea Strabonis
Patria te uidit: Byzantia deinde reuerſus
Mœnia perluſtras. ubi Cantacuzius heros
Quæſita te merce beat, librisq́ potitum
Ignotis prius, ad palatia celſa Viennæ
Dimittit reducem. Tua per Dorſchuuame pericla,
Omnia poſt primi quæ tempora Conſtantini
Geſſerunt Orientis opes, contraq́ tulerunt
Protinus ad diui prope tempora Maximiani,
Seclorum longam ſeriem, coniuncta tenemus.
His te pro meritis, quibus hæc ſunt munera cordi,
Laudibus extollent, & erit tua fama perennis:
Si fuerint Lyciæ non irrita uota Camœnæ.
Officij memor illa tui, tibi fauſta precatur,
Staminaq́ & placidæ felicia fila ſenectæ,
Teq́ diu uideant Neoſolia caſtra beatum.

FINIS.

AD D. LVDOVICVM CARINVM KIEL Lucernanum, uirum doctiſsimum, & humaniſsimum ſenem.

TE quoque cur, uenerande ſenex LVDOVICE, tacerem?
Patria nobilitas gemina quem naue ſuperbum
Extulit, Heluetias Genua hæc tranſuecta per Alpes
Vnde tibi longæ cognomina clara carinæ:
Quam norunt Italæ gentes & Gallica regna
(Proh dolor, horrendo miſerè iam quaſſa tumultu)
Martia quam nouit Germania: docta uirorum
Ora tuas laudes reſonant, quacunq; Camœnas
Europæ populi norunt & Apollinis artes:
Qui tibi Pæonias monſtrauit prouidus herbas:
Qui te perdocuit diuina oracula uatum:
Qui tibi quod Latium, quod Græcia docta reliquit
Scriptorum pernoſſe dedit, dulciq; beauit
Eloquio. Morum ſed maior gloria laudes
Exuperans iſtas, te dici iure Charinum
A' Charitum plaudente choro iubet. unde benigna
Mente foues, Muſis quos charos noueris eſſe.
Muſarum Charitumq; chorus nam ſemper iiſdem
Montibus obuerſans, fraterno floret amore:
Quemq; fouent Muſæ, Charites comitantur eundem:
Quemq; fouent Charites, fouet hunc quoq; flauus Apollo:
Sic tria concordi iunguntur numina nexu:
Numina chara tibi, totum tibi culta per æuum.
Quo pro ſeruitio, pro cultu, magna dederunt
Dona tibi. Superis æquè mortalibus, æquè
Acceptum fecere, & nomina clara dederunt.
Hinc tibi præluſtres Fortuna adiunxit alumnos
FVGGERAM ſobolem: chari quæ more parentis
Te colit, & redamat tam fido læta magiſtro.
Tu quoq; tam claris exultas lætus alumnis.
Quid te, quid LYMPVRGE loquar? qui præſul opimæ
Alſatiæ pia ſceptra tenens, non plura galero
Gemmato debere putas? Maiora Charino
Te debere putas, cuius prudentia magnum
Ingenium moderata bonas formauit ad artes.
Quid loquar innumeros, tibi qui debere fatentur,
Vel quòd doctrina, meritis'ue quòd auxeris illos?
Vuolfius hos inter quoq; grato pectore nomen
Sponte ſuum defert. Per te ſolatia ſortis
Prima ſuæ uidit ſpe candidiore foueri.
Inde tuis patrocinijs euectus in urbem
Auguſtam, heroas FVGGEROS nouit amicos,

Funda-

Fundamenta ſui quæ iecit prima peculij:
Et patrias reparauit opes, quas ægra iuuenta
Caſibus afflictas uarijs exhauſerat omnes.
Quas tibi, quas referam grates? Quo munere teſter
Pectoris officium? Nec tu mortalia curas
Præmia, ſolius meditans faſtigia cœli,
Terrarum ſatur, & uitæ melioris amator:
Vis ea nec nobis. Quare ne deſpice Muſæ
Conatus tenuis: gratam teſtantia mentem
Carmina quæ dedimus, placida precor accipe fronte.
Et mola ſalſa litat: nigri quoq; paucula thuris
Grana placent ſuperis, ſi maior copia deſit:
Mens pia ne deſit modò, quam Deus aſpicit unam.

AD IOAN. OPORINVM.

Si quis in Oceanum ferat undas, ignibus Aetnam
Augeat, illuſtri iungat noua ſidera cœlo,
Arentes Libyæ ſi multiplicarit arenas:
Quis non tam ſtolidi conatus rideat auſum?
Si quis Oporini meditetur dicere laudes,
Illius & nomen, toto quod claret in orbe,
Diffunditq; ſuos radios ut Olympia lampas,
Illuſtrare uelit: quo dici nomine debet?
Scilicet Irus egens tenui ſtipe Perſidis aurum
Augeat? & ſilicem gemmas uelit inter haberi?
Sic mea Oporino quid præſtent carmina? quid'ue
Laudibus illius accedat, ſi docta Maronis
Ora uirum celebrent? Non hæc ſententia nobis:
Non ita mens eſt læua mihi: neq; ſcilicet Arcas
Tam malè propitius, tanta nos obruit ira.
Eſt aliud mihi conſilium, quod quiſq; probabit,
Gratia trina nouem quem iuncta ſororibus ornat.
Ille mihi primùm, conato paucula, princeps
Dux autorq; fuit maiora capeſſere facta.
Fecit ut Iſocratem totum transferre liberet.
Aeſchinis & Demoſthenis omnia ſcripta coegit
Vertere cunctantem, conuicia uana timentem:
Qualia Strazelius tumido deblaterat ore,
Et pleriq; ſonant, qui pulpita celſa tenentes,
Laudibus alterius ſe perdere nomina credunt:
Seq; putant doctos, ſi plus uidiſſe putentur,
Ignauum pecus, & mordax, plenumq; uenenis,
Ambitioſa uirûm queis pectora feruere cernas.
Acceſſere animi: tantis hortatibus auctæ
Ingenij uires, ingens ſubiere theatrum,
Quod naſuta regit doctorum natio: quamuis
Candori locus eſt hos inter, & arbiter æquus
Sæpe probat quæ Zoilus atro dente laceſſit.

Sed quis Oporino certet candore? Quis illo
Promptior, ut Muſis ſint omnia plena, laborat?
Aurea Pactoli cur non tibi flumina fundunt
Diuitias? Cur te non fuluis ditat arenis
Aut Tagus, aut Hermus? Cur te non India diues
Aere leuans triſti, meliori recreat auro?
Scilicet ut duris uirtus exercita rebus,
Splendeſcat magis: ut conſtantia pectoris inter
Aerumnas alto ſit conſpicienda trophæo:
Ingenij uis ut reparet, quod Sortis iniquæ
Fraude perit, quod & Harpyiæ rapuiſtis acerbæ.
Sed quantum rapit aduerſans Fortuna, refundit
Aſsiduus labor: & felix induſtria mentis,
Fortunà potior, fuluo precioſior auro.
Sed quid ago ambages? Quid quæ ſunt nota reuoluens,
Non potius, per te quòd Vuolfius inter habetur
Scriptores, refero? (Locus eſt mediocribus inter
Præcipuos) Tua quòd bonitas mihi contulit iſtud,
Ornauitq; typis melioribus: atq; ſubinde
Quod mea Muſa parit, tanto dignatur honore:
Dum iuga montis aper, fluuios dum piſcis amabit,
Semper honos nomenq; tuum laudesq; manebunt.
Hæc plaudente mihi uideor rapuiſſe Marone
Carmina, ne noſtris roſa uepribus unica deſit.

FINIS.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΤΟΥ ΓΡΗΓΟΡΑ, ῬΩΜΑΙΚΗΣ ἱστορίας βιβλίον πρῶτον.

NICEPHORI GREGORAE HISTORIAE ROmanæ Liber primus.

ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΒΙΒΛΙΟΥ α.

Προοίμιον, ἐν ᾧ καὶ δημηγορία τοῦ βασιλέως ἀνδρονίκου τοῦ παλαιολόγου.

Ἀρχὴ τῆς ἱστορίας, διαλαμβάνουσα τὰ μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς κωνσταντίνου πόλεως.

Βασιλεία θεοδώρου τοῦ λάσκαρι τοῦ πρώτου.

Περὶ τοῦ ἀσὰν ἰωάννου, τοῦ τῶν βουλγάρων ἄρχοντος.

Περὶ ἀλεξίου τοῦ βασιλέως, τοῦ ἐκπεσόντος τῆς βασιλείας.

Περὶ τοῦ πολέμου τοῦ βασιλέως θεοδώρου τοῦ λάσκαρι, μετὰ τοῦ ἀσάν.

CAPITA PRIMI LIBRI.

Procemium, quo & concio Imperatoris Andronici Palæologi continetur.

Initiũ hiſtoriæ, qua res ab Vrbe capta exponuntur.

Imperium Theodori Laſcaris primi.

De Ioanne Aſane, Bulgarorum principe.

De Alexio Imperatore, poſt amiſſum imperium.

De bello ab Imperatore Theodoro Laſcari cum Aſane geſto.

ΒΙΒΛΙΟΝ Α.

ΟΙΣ τῶν πάλαι καὶ μέχρις ἡμῶν γενομένων τοὺς βίους διὰ τῆς ἱστορίας ἀθανατίζουσι, πλείστοις πολλάκις αὐτὸς ἐντυγχάνων, καὶ θείαις τισὶ περιτροπαῖς ἀκούων ὁμολογούντων εἶναι τὴν τοιαύτην κεκινῆσθαι ἐγχείρησιν, μέχρι μὲν τινὸς ἄκαιρόν τινα φιλοτιμίαν τῶν ἀνδρῶν κατεγίγνωσκον, κόμπου μεστὰ τὰ λεγόμενα εἶναι οἰόμενος. ἔπειτα δ᾽ ἔδοξαν εἶναί μοι οἱ ἄνδρες ἐπόπται μὲν αὐτῆς ἀληθείας σαφεῖς, θεοῦ δὲ τῷ ὄντι τὸ ἔργον, καθάπερ ὀργάνῳ χρωμένου τῇ τούτων χειρί, μικρὰ ἢ μηδὲν ἐνδέον, ὡς ἔπος εἰπεῖν, οὐρανοῦ τε καὶ γῆς, τῶν μεγίστων καὶ πρώτων αὐτοῦ ποιημάτων· πρός γε τὸ τὴν ἀπόρρητον δόξαν ἀναγγέλλειν, ὡς ἐφικτὸν τοῦ θεοῦ. τὰ μὲν γὰρ καθάπερ σιγῶντες κήρυκες τῆς θείας μεγαλουργίας, τὸν ἅπαντα διαγίγνονται χρόνον, αἴσθησιν προκαλούμενα μάρτυρα μόνην. ἡ δ᾽ ἱστορία, ζῶσά τε καὶ λαλοῦσα φωνή, καὶ ἔμψυχος καὶ διαπρύσιος κῆρυξ αὕτη, διαπερᾷ τὸν αἰῶνα, καθάπερ ἐν πίνακι παγκοσμίῳ δεικνῦσα τὰ προγεγονότα τοῖς ἐπιγιγνομένοις ἀεί, ὅσα ποτὲ ἐν ἀλλήλοις καὶ δι᾽ ἀλλήλων οἱ ἐξ αἰῶνος ἐπεπράχεσαν ἐν τῷ βίῳ, καὶ ὅσα ποτὲ πεφιλοσοφήκασι περὶ τῆς τῶν ὄντων φύσεως οἱ σοφοί, καὶ τίνα κατειλήφασι τούτοις, καὶ τίνα μή. καὶ τίσι ποτὲ δυσχερείαις ἄλλοτε ἄλλοι συνεστηκότες, τίνων ποτὲ τῶν ἐκ θεοῦ καλῶν κἀγαθῶν εἰς κόρον ἀπολελαύκασι, καὶ πόσαις ποτὲ ταῖς ἀπροσδοκήτοις ἐκεῖθεν εὐεργεσίαις ἐνέτυχον. δοκεῖ δέ μοι καὶ τὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς δόξαν ἐνδοξοτέραν διὰ τῆς ἱστορίας καθίστασθαι, καὶ ἵν᾽ εἴπω, λαμπροτέραν πολλῷ τὴν λαμπρότητα. πῶς γὰρ ἂν ᾔδεσαν ἄνθρωποι, τῆς ἱστορίας οὐκ οὔσης, ὡς ὁ μὲν οὐρανὸς τὴν αὐτὴν ταύτην ἄρχηθεν ἀεὶ καὶ ἀκίνητον κινούμενος κίνησιν, ἥλιον καὶ σελήνην, καὶ πάντας ἀστέρας διηνεκῶς ἐξελίττει, πρὸς ποικιλίαν ὁμοίως εὔτακτόν τε καὶ εὔρυθμον, καὶ ὁμοίως τὴν τοῦ θεοῦ διηγεῖται δόξαν ἐφ᾽ ἡμέρᾳ τε καὶ νυκτὶ δι᾽ αἰῶνος· ἡ δὲ γῆ

LIBER I.

Hiſtoriæ cõmendatio.

VM pleroſq; ueterum hiſtoricorũ, qui ad noſtrã uſq; ętatem fuerunt, ſe ad res geſtas monimẽtis literarum ĩmortalitati mandandas, diuinitùs impulſos eſſe profiteri, è crebra illorũ lectione cognouiſſem: aliquandiu uerba illa ex ambitione atq; ab inani oſtentatione profecta eſſe iudicaui. Pòſt uerò, acuti ueritatis inſpectores uiri illi, res ipſa uerò Dei opus eſſe mihi uiſa eſt, manu illorum inſtrumenti uice utentis, quæ parum, ac nihil potius (ut paucis dicam) à cœlo & terra, maximis & primis eius operibus, differret: quod quidem ad arcanã eius gloriæ prędicationẽ, quatenus eam aſſequi licet, pertineret. Nam illa quidem, tanquam taciti præcones diuini opificij amplitudinis, ſenſuum duntaxat elicere teſtimonia non deſiſtunt. Hiſtoriæ uerò uiua & clara uox, & uere animatum ac uocale præconium, ad omnem pertinet poſteritatem, quo uelut in uniuerſitatis tabula quadam, tum res ab omni æuo geſtæ, tum naturæ rerum explicatio, quatenus eæ perceptæ ignoratę ue ſint: tum quibus aliàs alij uel difficultatibus implicati, uel proſperrimis ſucceſsibus diuinitùs ornati, ac præter omnem expectationem adiuti fuerint, poſteris inſpiciendæ proponunt. Ac (ut mea quidẽ fert opinio) cœlorũ & terrę gloria hoc ſcripti genere illuſtrat̃, & magis explendeſcit. Nam, ſublata hiſtoria, unde ſciret mortales, cœlum primo illo & immutabili motu agitatum, ſolem & lunã cæteraſq; ſtellas cõtinenter proferre cõſtanti & apta uarietate, Deiq; gloriã noctes dieſq; perpetuò enarrare: terrã uerò

Hiſtoriã cũ cœlo & terra cõparat.

immutabilem illam mutationem, qua ab initio prædita fuit, conſtanter retinere, ac eundem ortum atq; interitum poſteris omnibus denunciare? Quamobrem ſi non maiori, pari certè admiratione cuiuſuis cordati hominis digna eſt. Nam qua parte huius mundi opificium ueluti mancum erat, quod è cœli machina affirmare ac perſuadere nemo poſſit, olim eque genera hominũ extitiſſe, quótque illa fuiſſent, & q̃ diu duraſſent, & quid in uita egiſſent, quæq; beneficia tum à Deo, tum à cœlo, tũ à terra, alijs atq; alijs tẽporib. atq; ætatib. accepiſſent, hiſtoria nõ id modò preſtat: ſed etiam lectores ſuos alio quodam modo uates reddit, quę futura ſint, ex ijs quę præterierunt conijcientes. Iam, ut is qui in exigua & definita terræ parte habitat, orbis terrarum fines & extremitates, & peculiares gentium & locorum naturas, annorúmque & temporum diſcrimina, quæ diuerſis terræ partibus exiſtunt, aliaq; bona infinita norit: quis largitur hominibus, niſi una hiſtorię explicatio? His igitur de cauſis hoc genus eruditos nec magnopere diligo, nec magnifacio, qui Comicis & Tragicis fabulis & laudationum blandimentis linguas acuerunt: ſed eos potius, qui aut naturam rerum pro uirili ſua indagarunt: aut hiſtorias diſperſas, & aliorum dicta factaq; ad animi fortitudinem ac prudentiam ſpectantia, ſuo labore collecta, ad maximam poſteritatis utilitatem ediderunt. Quorum admiratio & ęmulatio nos ad imitationem impulit, huiuſq; conatus mihi cauſa fuit. Quum autem id ſit hiſtoriæ ueritas, quod animantibus oculus: hanc nos tanquam ducem in hoc Opere ſequi cumprimis decet, duabus de cauſis. tum, ne ea res, quam ueluti regulã & amuſsim poſteris proponere ſtatuimus, diſtorta et pernicioſo morbo afflicta uideatur: tum, ne anſam ijs præbeamus, qui ex paucis totum ſcriptum noſtrum cauillari, & pro nugatorio traducere cupiunt. id quod noſtra ætate claris quibuſdam uiris uſuuenit, qui quum in maxima rerum ignoratione uitam exegiſſent, atque ita ad hiſtoriam ſcribendã temerè acceſsiſſent, multis eam mendacijs ex inſcitia contaminarunt, & omni utilitate ſpoliarunt: cauſamq; probabilem tam prudentiſsimo Imperatori Andronico Palæologo, eius ſingulatim & acriter coarguendæ (idq; ijs hominibus adhuc uiuentibus ac præſentibus, quos illi plurimis mendacijs infamarãt) quàm nobis concionis cuiuſdam, quam ille me audiente habuit, inſerẽdæ, quod ad inſtitutum noſtrum accommodata eſſe uideretur.

Futura è præteritis diuinãtur.

Hiſtoria orbem terrarum & omnia ſecula peragrat.

Naturæ rerum & hiſtoriæ præcipua in doctrina laus.

Veri ſtudiũ profitetur.

Hiſtorici rerũ ignari

Imperatoris Andronici Concio.

Hiſtoricorum inſectatio.

SAepe (inquit) mecum ipſe miratus ſum, qui fieret, cum pleriſq; mortaliũ quietam & tranquillam prorſus agere uitam liceret, ac plu-

τὴν ἄτρεπτον ταύτην ὁμοίως ἀρχῆθεν ἀεὶ τρεπομένην τροπὴν, τὴν αὐτὴν τοῖς ἀεὶ ἐπιγιγνομένοις ἀνθρώποις γένεσιν καὶ φθορὰν διὰ αἰῶνος προδείκνυσιν; ὥστ᾽ εἰ μή τι πλέον, ἀλλ᾽ οὖν οὐδ᾽ ἧττον ἂν καὶ ταύτην θαυμάσειε πᾶς τις, ὅτῳ διάνοια πρόσεστιν ὑγιαίνουσα. ᾗ γὰρ ἂν ἐλλιπὲς ἐδόκει τὸ δημιούργημα, μή τινος ἰσχυρίζεσθαι δυναμένου καὶ πείθειν, ὡς καὶ ἄλλαι τινὲς γενεαὶ προϋπῆρξαν ὁμοίως ἀνθρώπων, καὶ πόσαι τινὲς ὑπῆρξαν, καὶ μέχρι πόσου, καὶ τί ποτε ἄρα πεπράχεσαν ἐν τῷ βίῳ, καὶ οἷς τισιν ἄρα τοῖς ἐκ θεοῦ τε καὶ οὐρανοῦ καὶ γῆς ἀγαθοῖς κατὰ διαφόρους γενεάς τε καὶ χρόνους ἐνέτυχον. ἀλλὰ νῦν γε πρὸς τούτοις, καὶ προφήτας ἕτερον τρόπον τοὺς μετιόντας ποιεῖ, ἐκ τῶν φθασάντων στοχαζομένους τὰ μέλλοντα. τό γε μὴν βραχεῖ τινι τόπῳ καὶ ὡρισμένῳ τῆς οἰκουμένης οἰκοῦντά τινα, πέρατα γιγνώσκειν γῆς, καὶ ἄκρα οἰκουμένης, μήκη τε καὶ πλάτη θαλαττῶν, καὶ ὅσοι ποταμοὶ καὶ λίμναι εἰσὶ, καὶ ἰδιοτροπίαι ἐθνῶν καὶ τόπων, καὶ διαφορὰς ὡρῶν τε δὴ καὶ χρόνων τῶν ἐν διαφόροις γινομένων μέρεσι τῆς γῆς, καὶ ὅσα ἕτερα τῶν ἀγαθῶν μυρία, τίς χαρίζεται τοῖς ἀνθρώποις, ἢ μόνη γε ἡ τῆς ἱστορίας ἐξάπλωσις; διά τοι τοῦτο καὶ οὐ τούτους μᾶλλον ἠγάπησα τῶν σοφῶν, οὐδὲ τούτους ἐζήλωκα, οἳ κωμικοῖς τισι δράμασι καὶ σκηναῖς τραγικαῖς καὶ θωπείαις ἐπιδεικτικαῖς τὴν ἑαυτῶν κατηγάλωσαν γλῶσσαν, ἀλλ᾽ ὅσοι τῶν ὄντων τὴν φύσιν, καθόσον σφίσιν ἐξῆν, ἀνηρευνήσαντες, καὶ ὅσοι τὰς ἱστορίας ἐκ τῶν καθέκαστα, καὶ ἄλλοτ᾽ ἄλλοις εἰρημένων τε καὶ πεπραγμένων ἔς τε ἀνδρίαν ψυχῆς βλεπόντων καὶ σύνεσιν, πόνοις ἰδίοις ξυνειλοχότες, εἰς μεγίστην ὠφέλειαν τοῖς ἑξῆς ἐκδεδώκασι. καὶ μέντοι καὶ οὗτος ὁ πρὸς ἐκείνους πόθος καὶ ζῆλος κἀμὲ τὰ ἀκόλουθα πράττειν παρέπεισε, καὶ οὗτος αἴτιος ἐμοὶ τοῦ τοιοῦδε γέγονεν ἐγχειρήματος. ἐπεὶ δ᾽, ὅπερ ὀφθαλμὸς τοῖς ζώοις, τοῦτο τῇ ἱστορίᾳ ἀλήθεια, προπορευομένην ἔχειν ταύτην ἐνταῦθα χρεὼν καὶ ἡμᾶς πρὸ παντὸς, δυοῖν ἕνεκα· ἑνὸς μὲν, ἵνα μὴ, ὅπερ ὡς κανόνα καὶ στάθμην τοῖς ἐσομένοις προὐθέμεθα προτιθέναι, τοῦτο στρεβλὸν καὶ νοσοῦντα ἐς τὰ καίρια δείξωμεν. ἑτέρου δὲ, καὶ ἵνα μὴ πρόφασιν δῶμεν τοῖς διασύρειν ἐξ ὀλίγων τὴν ὅλην πραγματείαν ἡμῶν βουλομένοις, καὶ ἐξελέγχειν ὡς οὐδὲν ὑγιὲς κεκτημένην. ὁποῖον δή τι καὶ τῶν ἐφ᾽ ἡμῶν τινὲς ἐλλογίμων ἐπεπόνθεσαν. ἀπειρίᾳ γὰρ πραγμάτων πλεῖστα συνεζηκότες οἱ ἄνδρες, ἔπειτα οὕτως εἰς τὸ συγγράφειν ἐμβεβληκότες, ἔλαθον πολλοῖς τισι καταχρησάμενοι ψεύδεσι, καὶ οὕτως ἐς τὸ ἀχρεῖον τὴν αὐτῶν παρασύραντες ἱστορίαν, ὡς καὶ πρόφασιν εὔλογον δεδωκέναι τῷ πολλῷ τὴν σύνεσιν βασιλεῖ ἀνδρονίκῳ τῷ παλαιολόγῳ, σὺν οὐδενὶ κόσμῳ διασύρειν καὶ ἐξελέγχειν ταύτην ἐκ τῶν καθέκαστα· καὶ ταῦτα, ἔτι τούτων τῶν ἀνδρῶν ἔτι παρόντων, ὧν δήπου ἐκεῖνοι τὰ πλεῖστα κατεψεύσαντο. καὶ ἵνα μιᾷ τῶν τοῦ βασιλέως δημηγοριῶν ἣν ἐπ᾽ ἐμοῦ διεξῆλθεν, ἐν καιρῷ χρήσωμαι. φανείη γὰρ ἂν καὶ ἡμῖν εἰς τὴν παροῦσαν ἐγχείρησιν χρήσιμος.

Δημηγορία τοῦ βασιλέως ἀνδρονικοῦ.

ΠΟλλάκις φησὶν ἐθαύμασα κατ᾽ ἐμαυτὸν γενόμενος, πῶς τῶν ἀνθρώπων τοῖς πλείστοις ἐξὸν ἀστασίαστον καὶ εἰρήνης μεστὸν διαβιώσκειν τὸν βίον, καὶ πλει-

καὶ πλείστους μὲν ἔχειν οἳ θαυμάσονται, μηδένας δ' οἳ τὸν τρόπον τούτων μισήσουσιν· οἱ δὲ πρόθυμοι πρὸς τὸ λοιδορεῖν πάντα τινὰ ἀπαντῶσι, καὶ γλῶτταν ἑκόντες ἀσκοῦσι πονηρὰν καὶ ἀταμίευτον καὶ ὑβρίζουσαν. καὶ ταῦτα μηδεμιᾶς πολλάκις προκειμένης προφάσεως, ἢ προβαλλομένης τι τῶν δικαίων, ἴσως ὑπέκκαυμά ἐστι πρὸς τοιαύτας ἀναφλέγον ὁρμάς. καὶ τούτων μᾶλλον ἐθαύμασα, τοὺς ὁπόσοι ψευδεῖς κατὰ βασιλέων ὁμοῦ καὶ πατριαρχῶν βλασφημίας συρράπτειν καὶ ἀναισχύντως προφέρειν τολμῶσι· καὶ πάντων ἐθαύμασα μάλιστα, τοὺς ὅσοι γραφῇ παρατίθεσθαι τὰς οὕτω ψευδεῖς βλασφημίας αὐτῶν οὐκ ὀκνοῦσι. τὰς γὰρ ἀπὸ μόνης τῆς γλώττης προϊούσας λοιδορίας, αὖραι λαβοῦσαι, ἐς ἀέρος ἀβύσσους διασκεδάζουσιν. αἱ δὲ γραφαῖς καὶ βίβλοις ἐντυπούμεναι, μονιμώτερον καὶ τυραννικώτερον κατὰ τῶν ὑβριζομένων τὸ κράτος ἐσχήκασι, τὴν ἡγεμονίαν τῆς γραφῆς λαμβανούσης, καὶ διὰ μακροῦ πομπευούσης τοῦ χρόνου. οὐκ οἶδα δ' ὁπότερον, οὐδ' ἔχω ῥᾳδίως ἐπιγιγνώσκειν οὗ χάριν ταῦτα ἐπείγονται δρᾶν, καὶ τίνος ἕνεκα κέρδους ἐς τοιούτους κρημνοὺς ἑαυτοὺς συνωθοῦσιν. εἴτε γὰρ ἰδιότητά τινα κακίας ἀποπιμπλάντες ἑαυτῶν, ἐπὶ τὰς οὕτω ψευδεῖς βλασφημίας χωροῦσι, κακῶς τοῦτο δρῶσι καὶ λίαν αἰσχρῶς, κατὰ τῆς ἑαυτῶν, ὡς εἰπεῖν, κεφαλῆς. στήλην τε γὰρ τῆς σφῶν κακίας τῷ χρόνῳ παρέχουσιν, ὅτι ἐξὸν ἐκ τοῦ λέγειν εὔφημα, καὶ πρεσβεύειν ἀλήθειαν, γνωρίζεσθαι τοῖς ἀκούουσιν· οἱ δ' ἐκ τοῦ πλύνειν ἁμάξαις ὕβρεων τοὺς μηδὲν ἀδικήσαντας, δημοσιεύειν εἵλοντο ἑαυτούς, παραπλησίως ὥσπερ ἂν εἴ τις, ἐξὸν ἠπειρώτης εἶναι, καὶ βίον ἐπικερδέστερον καὶ ἀκίνδυνον ζῆν, ὁ δ' ἐς Ἀθλαντικοῦ πελάγους χειμῶνας καὶ κλύδωνας φέρων ἐμβέβληκεν ἑαυτόν. τὸ δὲ καὶ κακῶν ἀρχέτυπα τοῖς ἐφεξῆς εἰς μίμησιν προτιθέναι τὰ γράμματα, καὶ εἰκῇ καθιστᾶν ἑαυτοὺς αἰτίους τῆς ἐκείνων ἀπωλείας, τοῦτο δὲ ποίων κρημνῶν οὐκ ἐπάξιον, διπλᾶ καὶ τριπλᾶ προτεῖνον τἀγκλήματα; ἃ γὰρ ὡς ἀήθη ταῖς πολιτείαις καὶ νόθα ἐλαύνειν ὡς πορρωτάτω καὶ ἀποτρέπεσθαι ἔμελλον, δεδιότες οἷς τὰ τοιαῦτα πρόχειρον λοιδορεῖν, καὶ τῶν πόλεων ἐξωθεῖν, ὡς πρὶν τῶν δικαστικῶν Ἀθηναῖοι πινάκων τοὺς ὅσοι παρέγγραπτοί τε καὶ τῆς σφῶν πολιτείας ἀνάξιοι· ταῦτα ἀσμένως ἤδη δέξαιντ' ἂν πράττειν αὐτοί, ὡς καὶ ἄλλοις ἤδη πεπραγμένα καὶ δεδογμένα, καὶ τῶν ὅρων ὄντα τῆς συνηθείας ἐντός. φιλοῦσι γὰρ ὡς τὰ πολλὰ τῶν ἀνθρώπων οἱ τοῖς οἱοισδηποτοῦν ἀτοπήμασιν ἁλισκόμενοι, ἐς ἀρχαιοτέρας εἰκόνας ἀνάγειν τὴν μίμησιν, ἵν' ἐκεῖθεν ὡς ἐξ ὁρμητηρίου κατατρέχωσιν, εἴ τινές ποτ' ἄρ' εἶεν οἱ πρὸς ἐλέγχους ἀποδυόμενοι. εἴτ' οὖν διὰ τοῦτο λοιδοροῦσι καὶ ψεύδονται, οὑτωσί πως ἑκατέρωθεν ἁμαρτάνουσιν· εἴτ' αὖ διαμονῆς ἕνεκα τῆς αὐτῶν συγγραφῆς, καὶ οὕτω πόρρω θέουσι τοῦ σκοποῦ, τὰς κρηπῖδας τῶν αἰτιῶν οὐ πάνυ τοι σφόδρα ὑποτιθέμενοι ἀσφαλεῖς. αὐτοὶ μὲν γὰρ ἴσως εἰδότες τὰς τῶν πολλῶν ἀκοάς, ταῖς τῶν ἄλλων ὕβρεσι μᾶλλον χαιρούσας ἢ τοῖς ἐπαίνοις, καὶ ὡς πολλῷ γε ἥδιον οἱ πολλοὶ τὰς ὡντινωνοῦν διεξέλθοιεν ὕβρεις ἢ τἀγαθά, κἂν τὰς μὲν ψευδῆ μακρὰ καπηλεύωσι, τὰ δὲ φῶς ἀληθείας ἔχῃ προπορευόμενον, οὕτω τὴν ἱστορίαν αὐτῶν διατίθενται, ἵν' ἐς μακροὺς δῆθεν τοὺς χρόνους χαίροντες διεξίοιεν αὐτὴν οἱ τὸν αἰῶνα κατὰ διαδοχὴν ἀμείβοντες ἄνθρωποι. καὶ οὔτε δίκης ἐπόπτην πρὸ ὀμμάτων διανοίας λαμβάνουσιν, οὔτ' αἰδῶ τῶν καλῶς καὶ δικαίως κρίνειν εἰδότων ἀνδρῶν.

ac plurimos habere quibus admirationi eſſent, nullos uerò penitus inimicos: ut ipſi ad quoſuis proſcindendos propẽſi, linguas improbas, futiles & contumelioſas ultrò exacuerent: idq́; nulla ſæpe occaſione data, quę ad huiuſmodi maledicentiã iure illos incenderet.

Maledica lingua.

Illos uerò magis etiam ſum miratus, qui Imperatores ſimul & Patriarchas falſis maledictis inceſſere, ac impudenter proſcindere audent. Sed hi admiratione omnium maxima me affecerunt, qui tam falſa maledicta ſua mandare literis nõ dubitarunt. Nam conuicia quæ lingua proferuntur, ſtatim aura diſſipat. Quæ uerò ſcribuntur, & libris imprimuntur, diutius & grauius eos quos leſere iniuria, premunt: autoritate à ſcriptura petita, & longo tempore ſe iactante.

Maledici calami.

Ignoro autem utrum, nec ſcio qua gratia hæc facere ſtudeant, aut cuius lucri ſpe in talia præcipitia incurrant. Nam ſiue ut ſingularem ſuam improbitatem expleãt, adeò falſa maledicta congerunt, malè faciunt, ac turpiter admodum, ſuoq́; (quod aiunt) capiti nocent. Nam improbitatis ſuæ monimentum produnt poſteris, quòd cum bene dicendo & celebrãda ueritate innoteſcere auditorib. licuiſſet, plauſtris conuiciorum in innocentes effundẽdis ſemetipſos traducere publicè maluerunt: haud ſecus ac ſi is, cui liceret in terra cõtinente beatè ſecureq́; uiuere, in Athlantici maris tempeſtates ac fluctus ultrò ſe cõijceret. Scelerum porrò exempla ſcriptis ſuis proponere poſteris, & interitus eorum ſponte reum fieri: id uerò quæ præcipitia non meretur, cum duplicibus aut triplicibus criminib. ſeſe obſtringant? Quas enim res ut inſolitas ciuitatibus & improbatas, quàm longiſsimè exterminaturi & abominaturi erant, eorũ metu quibus & inſectari & urbibus eas exigere promptũ eſſet, quemadmodum olim Athenis ex albo iudicum delebant per fraudẽ inſcriptos & republica indignos: has iam cupidè amplectentur, ut & ab alijs antè factas ac probatas, & à conſuetudine non abhorrentes. Solent enim homines quorumuis criminum rei, ſuam imitationem ad exempla ueterum referre, ut cauſam habeant inuehendi in eos qui illa arguere inſtituerint.

Cauſæ mendaciorũ futiles.

Siue igitur hac de cauſa ita conuiciantur & mentiũtur, multum falluntur: ſiue ob diuturnitatem ſcriptorum ſuorum, etiã ſic procul à ſcopo aberrant, infirmis rationum ſuarum iactis fundamentis. Sciunt illi quidem forſitan, uulgi aures inſectatione aliorum quàm collaudatiõe magis delectari, ac iniurias quàm rectè facta libentius legi, quamuis illas prolixa mẽdacia uenditent, hæc uerò lux ueritatis antecedat: eoq́; ſic hiſtorias ſuas componunt, ut ij qui multis ſeculis pòſt futuri ſunt, eas lõgiſsimo tẽpore cum uoluptate legant. Nec in hoc uel iuſticiæ præſidem animis intuentur, uel æqua & recta iudicia bonorum uirorũ reuerentur.

Obtrectatores uulgo grati.

rentur. Quæ res non adeò illis obeſt quos uituperāt, quàm ipſis obtrectatoribus. quòd & homines cordati malis ſuſpicionibus aduerſus illos conceptis, quæ mille probris ſcatent, eos inter improbos perpetuò numerabunt: & Deus iuſticię præſes, linguas eorum grauioribus pœnis perſequetur.

Hiſtoriæ ex rumoribus.

Atque etiam interdum ex ignoratione ueri, & imperitia rerum, quę à quouis audierint, priuſquā expendant, ſint'ne probabilia & ueritati conſentanea, an uerò abſurda, & ab ea prorſus abhorreant, ſic illas chartis illinunt, ac memoriæ mandant, eáſque cauſas afferunt quę nullæ ſunt, & ea dicunt quæ neq; facta ſunt, neque omnino fieri poſſunt: quales eſſe Platonis ideas accepimus, & tragelaphos ex Indicis monſtris in Aſia narrari ab ijs qui figmenta figmentis cumulant, ut maiorem in animis auditorum admirationem excitent.

Ideæ, tragelaphi.

Scriptores hebetes & imperiti.

Quapropter huiuſmodi portenta ſcriptorum noſtræ ætatis, quoad potuero, coarguam: qui nec acribus ingenijs præditi, nec in republica uerſati ſunt, unde iudicium gerendarū rerum peterent, uſu & experiētia partum: qua multas etiam ſegnes naturas uelut è ſomno tandem excitari uidemus, & urbaniores reddi, ut inter eos numerentur qui prudētia pollent, & aliorum conſuetudine linguas excoluerunt, id quod fit ciuilibus quæſtionibus pro tempore propoſitis: ſed illa immatura ętate perperàm deſcripſerunt, & in ocio atq; exercitatione literaria multis annis conſumptis, ueluti ſurdis auribus res quolibet tempore geſtas præteruecti, omnem ætatem exegerunt.

Quòd ſi rem non tam ineptè tractaſſent, minus eſſet illis ſuccenſendum. Vſqueadeò tenebris & angulis digni illi homines, nullo ingenio, nulla dexteritate, ad eloquētiæ exercitationem ſeſe contulerunt.

Ingeniū doctrinæ fundamentum.

Omnis enim ſcientiæ & artis perfectio, tanquam fundamento & baſi, ingenio innititur. Quod ſanum ſi fuerit, magnum adfert ad rem ritè conficiendam adiumentum: ueluti ferrum & ęs, quod fabro facilè cedit. Sin illud infirmum fuerit, ſcientiæ doctrinæq; fundamentū labaſcit ac corruit. Id quod bonis iſtis uiris accidit, qui ferè ſegnibus & inertibus ingenijs præditi, ſi quid ex inſtitutione doctrinæ cōſecuti ſunt, caducum tamē illud & maximis uitijs inquinatum protulerunt.

Hiſtorico pictor imitandus.

Ego uerò quoſdam ueterum ſapientum dixiſſe audio, ijs qui ad ſcribendum adiecerint animū, bonos pictores eſſe imitandos: qui ſi archetypum aliquo naturæ uitio laboret, ſiue exceſſu ſiue defectu partium corporis: non id totū in pictura imaginis exprimunt, ſed alicubi quidem ad ſimilitudinem oſtendendam inſerunt: alicubi uerò prętereūt, ne uel perpetua ſit imaginis deformitas, uel naturę probrum quoddam oculis ſemper obuerſetur, ac dicacibus hominibus ioci deriſus'que materiam præbeat.

At

δρῶν. ὅπερ δ' οὐ τοσοῦτον οὓς λοιδοροῦσι λυμαίνεται, ἢ αὐτούς γε δὴ τοὺς ὑβρίζοντας, ἅπερ ἄνθρωποι σωφρονοῦντες ἀτόπους ὑπονοίας κατ' ἐκείνων ταῖς ψυχαῖς ἐμφυτευσάντων, μυρίοις βρίθουσας ὀνείδεσιν, ἐν κακοῖς αὐτῶν ἀεὶ μεμνήσονται· θεὸς δ' ὁ τῆς δίκης προστάτης, διαψιλεστέραν αὐτοῖς ταμιεύσει τῆς γλώττης τὴν κόλασιν. οὐ μὴν ἀλλ' ἔσθ' ὅτε καὶ δι' ἀμαθίαν τοῦ βελτίονος καὶ ἀπειρίαν πραγμάτων ἅπερ ὁπωσοῦν ἠκηκόεσαν, πρὶν βασανίσαι, εἰ τὰ μὲν τῶν εἰκότων, τὰ δ' ἥκιστα, καὶ τὰ μὲν ἔοικεν ἀληθείας οἴκοις ἐνδιαιτᾶσθαι, τὰ δ' ὑπερόριον ἀληθείας τείνουσι γλῶσσαν, οὕτω ταῦτ' ἐφαπλοῦσι ταῖς ἑαυτῶν συγγραφαῖς καὶ τῷ χρόνῳ, ἀεὶ πιώμενοί τε τὰ ἀναίτια, καὶ φάσκοντες ἃ μήτ' ἐγένετο, μήτε γενέσθαι τῶν δυνατῶν ἦν· οἵας τοῦ Πλάτωνος τὰς ἰδέας ἀκούομεν, καὶ ὅσοι τοὺς τραγελάφους ἐκ τῶν τῆς Ἰνδίας τεράτων ἐν ταῖς τῆς Ἀσίας διαβιβάζουσιν ἀκοαῖς, ἐκ μὴ ὄντων αὖθις μὴ ὄντα καθιστῶντες, ἵνα μᾶλλον ἐκπλήττωσι τοὺς ἀκούοντας. διὰ ταῦτα τοίνυν ἐλέγξων ἔρχομαι τὰ τοιαῦτα, καθόσον οἷόν τε, τῶν ἐφ' ἡμῶν συγγραφέων. ἄνθρωποι οὔτε δραστήριοί τινες τὴν φύσιν, οὔτε πολιτικοῖς τισι πράγμασι συμμίξαντες, ἵνα τινὰ καὶ πρακτικὸν ὀφθαλμὸν ἐκεῖθεν ἑαυτοῖς παράσχοιεν, καὶ κρίσιν ἐμπειρίᾳ πεπορισμένην, ὑφ' ἧς ὁρῶμεν πολλοὺς καὶ τῶν πάνυ νωθροτάτην εἰληχότων τὴν φύσιν ἀφυπνιζομένους, ὡς εἰπεῖν, καὶ ἀνεγειρομένους ὀψέ ποτε, καὶ ἐν ἀστειότητα μετενηνεγμένους, κἀκείνοις ἤδη ἐγκρινομένους οἷς βουλὴ καὶ κρίσις ἀνῆπται πραγμάτων, καὶ οἳ γλῶσσαν ἐξήσκησαν ἐκ τῆς τῶν ἄλλων συνδιαιτήσεως, τοῖς προτιθεμένοις πολιτικοῖς ζητήμασιν ἐν καιρῷ γινομένην, ἀλλὰ λόγοις, καὶ τούτοις πλημμελῶς, ἐξέτι νέου δεδωκότες, καὶ μόνῃ τῇ τούτων σχολῇ καὶ τριβῇ τοὺς μακροὺς παραλλάξαντες ἡλίους, οὕτω κωφοὶ τῶν ἀεὶ γιγνομένων, τὸν ἅπαντα διεμέτρησαν βίον.

Εἰ δὲ μηδὲ τούτοις οὑτωσί πως ἐδίδουν, οὐδὲν ἂν μέγα τὸ ἐκείνων ὑπῆρχεν ἀντάλλαγμα. οὕτω σκότει καὶ γωνίᾳ μάλα προσήκοντες οἱ ἄνθρωποι, οὐκ εὐφυῶς οὐδ' εὐρύθμως ἐν τὴν τῶν λόγων ἐβάδισαν ἄσκησιν. πᾶσα γὰρ ἐπιστήμη καὶ τέχνη καθάπερ θεμελίῳ καὶ βάσει τῇ φύσει, τὴν ἑαυτῆς συντέλειαν ἐποικοδομεῖ. ἂν γοῦν ἡ φύσις ὑγιαίνουσα ᾖ, μέγα πρὸς κατόρθωσιν γίνεται τῆς ἐπιστήμης ἐφόδιον· καθάπερ καὶ σίδηρος καὶ χαλκὸς, ῥαδίως ὑπείκων τῷ χαλκοτύπῳ. ἂν δ' ὁ τῆς φύσεως ἀσθενῶς ἔχῃ θεμέλιος, κάκιστος ἐπίκουρος τοῖς τῆς ἐπιστήμης οἰκοδομήμασι γίνεται, καὶ ἵν' εἴπω πλημμελὴς καὶ ἐπίβουλος σύμμαχος. ὡς νῦν γε καὶ οἱ χρηστοὶ οὗτοι νωθρὸν ὡς τὰ πολλὰ καὶ νοσοῦν τὸ συμφυὲς κτησάμενοι φρόνημα, εἰκότως ἄρα καὶ ὃν ἐκ τῆς τέχνης ἐπορίσαντο λόγον, σεσαλευμένον ἔφηναν ὁμοῦ καὶ νοσοῦντα τὰ καίρια. ἐγὼ δὲ καὶ τῶν πάλαι σοφῶν ἔστιν οὓς ἐπυθόμην φαμένους, ὡς τοὺς ἀγαθοὺς τῶν ζωγράφων μιμεῖσθαι χρεὼν, ὁπόσοι ἐν τὸ συγγράφειν ὁρμῶσι. καὶ γὰρ κἀκεῖνοι εἴ πού τοῖς ἀρχετύποις ἐκ φύσεως παρυπέστη πλημμέλημα, εἴτ' ἐν τὸ ἧττον τοῦ δέοντος, εἴτ' αὖ ἐν τὸ πλέον παρασῦρον ἐστὶν ἃ τῶν τοῦ σώματος μερῶν, οὐχ ἅπαν ἀκριβῶς ἐναρμόσαι σπουδάζουσι τῇ γραφῇ τῆς εἰκόνος· ἀλλὰ πῇ μὲν ἐντιθέασιν, ὅσον ἐνδείξασθαι τὴν ὁμοιότητα, πῇ δ' οὔ, ἵνα μήτε τὸ δύσμορφον καὶ αἰσχρὸν ἡ γραφὴ τῆς εἰκόνος ἔχῃ διηνεκῶς, μήτε φύσεως ὄνειδος ἀεὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς τοῦ χρόνου προφαίνηται, καὶ γίνηται τοῖς φιλοσκώμμοσι πρόφασις γέλωτος ἅμα καὶ χλεύης.

οἱ δὲ

οἱ δὲ σεμνοὶ οὗτοι, εἴτ' οὐκ εἰδότες, εἴτε μισοῦντες τὴν ἀλήθειαν, οὐ μόνον οὐδὲ μικρὰ τῶν ἀληθευόντων ἁμαρτημάτων ὑφελόμενοι, πανθμέσιν ἀφῆκαν σιγῆς, ἀλλὰ καὶ πολλὰ τῶν μήτε πραχθέντων ἢ λαληθέντων ἐφήρμοσαν τῇ ἑαυτῶν συγγραφῇ. οὕτω πικροὶ καὶ ἀφειδεῖς ἀνεφάνησαν τῆς ἀληθείας ἐχθροί. ἢ πῶς οὐκ ἂν ἀτοπίας ἐλαύνοιεν τοιαῦτα φιλοτιμούμενοι γράφειν, ὧν μήτ' αὐτόπται αὐτοὶ ἐγεγόνεισαν, μήτ' αὐτήκοοι τῶν πραξάντων ἢ καὶ θεασαμένων γενέσθαι ἐσπούδασαν, ἀλλ' ὅσα μεθυούσῃ γλώσσῃ διεξίασιν οἱ τὰ χαμαιτυπεῖα πληροῦντες, καὶ ὅσα περὶ αἱ γραῶν ληροῦσι καὶ τερατεύονται; ἀλλ' ὅτι μὲν οὐκ ἀντιστρατευομένην ἐμοὶ οὐδὲ τὰ ἐμὰ συγκυκῶσαν πράγματα τὴν ἑαυτῶν γλῶσσαν οἱ ἄνθρωποι ἔστησαν, οὐδὲ κατὰ τῆς ἐμῆς ὁλοσχερῶς ἐξώπλισαν ἀληθείας, ἡ βίβλος ἐκείνων δηλώσει, σποράδας καὶ ἡμετέρους ἐπαίνους πολλαχῆ περιφέρουσα. ὃ δὴ λαμπρὰν ἐμοὶ καὶ περιφανῆ τὴν παραίτησιν ὑπισχνεῖται, μὴ ἂν ὑποπτεύσειν τῶν πάντων οὐδένα, πρὸς ἄμυναν λέγειν ἐμὲ, καὶ ἐξορύττειν εἴ τις καρπὸς ἀληθείας, τῆς αἰτίας ἐξαιρουμένης περιφανῶς, ἀφ' ἧς ἀκλινῶς βαδιεῖταί τις πρὸς τὰ τοιαῦτα, ἀλλ' εὐνοίας γ' ἕνεκα τῆς τε ἀληθείας καὶ τῶν ὑβριζομένων· τῆς μὲν, ὅτι ἐξοστρακίζοιτο ζηλοῦντα· τῶν δὲ, ὅτι ἀδικοῖντο, φέρειν οὐκ ἀνεχόμενον. τὸ μὲν οὖν πάντα ἐθέλειν διεξιέναι καὶ ἀναρρίπτειν καθ' ἕκαστα, σχολάζοντος ἔργον ἂν εἴη, καὶ λόγοις καθάπαξ ἐγκεκυφότος. ἄλλως τε οὐδὲ πάνθ' ὅσα γεγράφασι τοὺς ἄνδρας ψεύδεσθαι ἔφαμεν (τοῦτο γὰρ οὐδὲ τοῖς τὰς Νείλου πηγὰς ἰδεῖν τερατευομένοις προστρίψαιτο ἄν τις ῥᾳδίως, οὐδ' ὅσοι τοὺς ἀντίποδας καὶ ἀντοίκους, οἵτινές ποτ' ἄρ' εἶεν ἐκεῖνοι, τῷ λόγῳ περικυκλοῦσιν) ἀλλὰ πολλῶν ὄντων καὶ διαφόρων ὁπόσα κατεψεύσαντο οἱ ἄνδρες, μετρία τε καὶ ὧν πολλοὶ μάρτυρες ἔτι τῷ βίῳ περίεισιν ἐκλεξάμενοι, ταῦτα τῆς ἀληθείας κρινούσης φανερῶς ἡμεῖς ἐξελέγξομεν.

Ἀλλ' ὁ μὲν βασιλεὺς τὴν τῆς ἑαυτοῦ δημηγορίας ἐνταῦθά που συνελάσας κατάστασιν, πολὺς ἔπειτα ἐρρύη πρὸς τοὺς ἐλέγχους, σύμφωνα φάσκων ἐκείνοις παροῦσιν, οἳ τοῖς ἑαυτῶν διεπράξαντο σώμασιν, ἅττα ὁ συγγραφεὺς διεφθορότα εἰρήκει, καὶ ἥκιστα τῇ ἀληθείᾳ ὁμόλογα. ἡμῖν δὲ ὁ μὲν περὶ τούτων λόγος, ἀναμείνας γε τῷ παρόντι, ἔσται δῆλος ἐν τοῖς ἑξῆς, ὅτε καὶ ἡμῖν τὰς αὐτὰς διεξιέναι γένοιτο ὑποθέσεις. ὁ δὲ τῆς μελετηθείσης ἱστορίας ἀρχὴν λαμβανέτω, τὰ μὲν τὰ τὴν ἅλωσιν τῆς βασιλευούσης τῶν πόλεων, ἣν ὑπὸ τῶν Λατίνων φεῦ ἐπεπόνθει· καὶ ἅπερ πρὸ τῶν ἡμετέρων μὲν ἐπέπρακτο χρόνων, παρειλήφαμεν δ' ἡμεῖς ἐκ τῶν, οἳ προβεβηκότες μάλιστα ἦσαν ἐφ' ἡμῶν, ἐπιτροχάδην ῥητέον ἡμῖν· τοῦτο μὲν, ὅτι τὰ πλείω καὶ ἄλλοις εἴρηται· τοῦτο δὲ, καὶ ἵνα μὴ καὶ αὐτοί γε ἁλῶμεν ἔστιν οὗ τῆς ἱστορίας ψευδόμενοι, ἀφηγήσει διεξιέναι πειρώμενοι λεπτῇ τε καὶ ἐξειργασμένῃ, ὧν μὴ αὐτόπται αὐτοὶ γεγενήμεθα.

At præclari iſti, uel ignari, uel inimici ueritatis, tantũ abeſt ut aliquid uerorũ erratorum ſilẽtio diſsimularint, ut etiam multa quæ nec dicta nec facta fuere, literis mandarint. Adeò acerbi & petulantes ueritatis hoſtes extiterunt. In quas uerò ſalebras non inciderent, qui ea ſcribenda ſuſcipiũt, quæ nec ipſi uiderunt, nec ex ijs qui res geſſerunt aut uiderũt, audire ſtuduerũt: ſed ea portenta, quæ in proſtibulis ebria lingua, aut à deliris aniculis referuntur. Cæterùm, eos linguas ſuas non contra nos exacuiſſe, nec res noſtras permiſcuiſſe, aut cõtra ueritatem noſtram armaſſe: liber eorum oſtendet, qui multis in locis ſparſim laudes quoq; noſtras complectit̃. Quæ res claro & illuſtri teſtimonio me ab omni ſuſpicione uindicabit: ne quiſquam putet, uindictæ cauſa hæc à me ſcribi, & ſi quid ueri in ijs inſit, aboleri: cum ea cauſa abundè ſublata ſit, quæ talem opinionem confirmare queat. Sed amor & ueritatis, & eorũ qui cõtumelia afficiuntur, huc me prouexit. Nam illam ueluti relegatam eſſe indignor: & his iniuriã ferri, ferre non poſſum. Ac omnia recenſere & refutare, munus eorum fuerit, qui abũdantes ocio, in literis conſeneſcunt: præſertim, cum ea quæ illi ſcripſerunt, falſa eſſe omnia nõ dixerimus (id enim crimen ne ijs quidem facilè impingi queat, qui ſe Nili fontes ſpectaſſe gloriant̃: aut ijs, qui Antipodes & Antœcos, quicunque illi ſunt, ſcriptis ſuis inſerunt) ſed cum multa uariaq; ſint illorum mẽdacia, pauca, eaq; quorũ adhuc teſtes ſuperſunt, è multis ſelecta, iudice ueritate, nos euidenter confutabimus.

Occupatio, ne ex affectu ſcribere uideatur.

Nilus, Antipodes, Antœci.

Imperator igitur, cum ad hunc ſuæ cõcionis locum perueniſſet, in refutando multus fuit: ijs teſtib. productis, qui à ſcriptore corrupta & deprauata, ſuis corporibus geſſerãt. Nos uerò eam orationẽ differemus eò uſq;, dum & nobis eædem res explicandæ erunt. Inſtitutam autẽ hiſtoriam, à capta (proh dolor) à Latinis Imperatrice urbe, auſpicabimur: & ea quæ quamuis ante noſtram ætatẽ acciderint, à natu maximis tamẽ noſtra ętate uiris accepimus, breuiter exponemus: cùm quòd pleraq; ab alijs quoq; tractata ſunt: tũ, necubi nos quoque mendacij arguamur, qui ea ſubtilius & accuratius perſequi conemur, quæ ipſi coràm non uidimus.

Refutationem uanitatis differt.

Initiũ hiſtoriæ à capta urbe.

ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ, ΔΙΑλαμβάνουσα τὰ μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

ΤΗΣ γάρ τοι Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Λατίνων ἁλούσης, συνέβη τὴν τῶν Ῥωμαίων ἡγεμονίαν, καθάπερ ὁλκάδα μεγάλην, ἀνέμοις ἀγρίοις καὶ κύμασι θαλαττίοις συνειλημμένην, κατὰ τεμάχια καὶ μόρια πλεῖστα διαιρεθῆναι, καὶ ἄλλον ἄλλοθι κατὰ μοῖραν, καὶ ὡς ἕκαστοι τύχοιεν, ταύτην διαλαχόντας κληρώσασθαι,

INITIUM HISTORIAE, ea complectens quæ captam Conſtantinopolim ſunt conſecuta.

COnſtãtinopoli à Latinis capta, Romanorũq; principatu, inſtar nauigij magni, à uentis & decumanis fluctibus cõprehenſi, in plurimas partes & fruſta diſcerpto, alius alibi, quocunque ſors tulit, regnauit:

Byzantini imperij ruinæ.

uit: donec uix tandem Theodorus Laſcaris ad Nicæā metropolim trigeſimo ætatis ſuæ anno Imperator eſt deſignatus.

IMPERIUM THEODORI Laſcaris.

Reguli, qui Laſcarim deſpexerūt

CVm enim alij uicti, alij ſupplices, ultrò ſe ad illū contulerunt: præter eum qui Colchidem tenuit Alexium Comnenum, & qui in Europa Theſſaliæ potitus eſt, & quam ueterem Epirū nominarunt. Is erat ex Angelorū familia Comnenus Michael. Hi enim ab urbe Imperatrice longiſsime remoti, & fines Romano Imperio ex diametro (ut ita dicam) oppoſitos ſortiti, locorumq́ munitiōibus freti, tyrannico more ſibi Imperium uendicarunt: idq́ in hunc uſque diem, liberis ac nepotibus ſuis ueluti patrimonium tradere potuerunt. Quum enim Latini uerno tempore urbem expugnaſſent, Imperium tripartitò inter ſe diuiſerunt: Flandriæ Comes Balduinus, & Pleæ Comes Doloicus. ſolus uerò Montisferrati Marchio Theſſalonicę & adiacentium locorum rex eſt declaratus. Imperator autem ex eis Byzantij Balduinus creatus, ſtatim contra Occidentales urbes, quæ ſparſim in Thracia ſunt, mouit, casq́ celerrimè deditione cepit: Montisferrati autem Marchio Theſſalonicam uſque progreſſus, eaq́ potitus, facilimè inſtar incendij inde omnes ulteriores pagos & urbes eſt peruagatus, donec ipſam Peloponeſum ingrederetur. Ac illo quidem anno res Latinorum ſecundo curſu proceſſerunt, adeò ut nulla Romanis Imperij recuperandi ſpes relinqueretur. Itaq; uere appetente, Latinorum copiæ in Orientē traijcere, unà cum ipſo Balduino parabant. Ac forſitan traiecißent, & Romanorū reliquias internecione deleuiſſent, niſi derepentè ueluti magni tonitrus fragor, Bulgarici motus terror impetum illorum retardaſſet.

Latini ut diuiſerint Imperium.

Balduinus.

Marchio Montisferrati.

Bulgari Latinos ab Oriēte abſtrahunt.

DE ASANE IOANNE, principe Bulgarorum.

NAm primi Aſanis frater & ſucceſſor Ioannes, delectu ex omnibus Bulgaris habito, & non paruis Scytharū copijs, qui Boreales Iſtri partes accolunt, conductis, occaſionē ſibi oblatam ratus eſt Thracios pagos & urbes opprimendi, rē Romana uehementer turbata & afflicta: Latinis autem, rebus grauioribus diſtractis. Vnde neceſsitate coacti, ſuas omnes copias reuocare decreuerunt Balduinus & qui cum eo partiti erant Imperium, ac uſq; ad Oreſtiadis planiciem celeriter progredi. Quo facto, exercitus illuſtri pugna conflixerunt, longo tempore fortiter utrinq; dimicantes: donec tandem Barbari ceſſerunt, haud ſcio an q Lati-

Latini profligati à Bulgaris.

ρώσασθαι, ἕως ὀψὲ καὶ μόλις περὶ τὴν Νικαίων μητρόπολιν ἀναγορευθῆναι συμπέπτωκε βασιλέα Θεόδωρον τὸν Λάσκαριν, τριακοντούτην ἤδη τυγχάνοντα.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΘΕΟΔΩΡΟΥ τοῦ Λασκάρι.

Τηνικαῦτα γὰρ οἱ μὲν ἡττηθέντες, οἱ δ' ὑποπεπτωκότι χρησάμενοι σχήματι, τούτῳ προσεῤῥύησαν μάλα ἐθελονταί· πλὴν τοῦ τῆς Κολχίδος κρατήσαντος γῆς Ἀλεξίου τε τοῦ Κομνηνοῦ, καὶ ὃς κατὰ τὴν Εὐρώπην Θετταλίας τε ἦρξε, καὶ ἣν παλαιὰν ὠνόμασαν Ἤπειρον. ὁ δὲ Ἀγγέλων οὗτος ἦν Κομνηνὸς Μιχαήλ. οὗτοι γὰρ ὅσον πλεῖστον ἦν τῆς βασιλευούσης ἀπῳκισμένοι, καὶ αὐτά γε, ὡς εἰπεῖν, τῆς Ῥωμαϊκῆς ἡγεμονίας τὰ πέρατα λαχόντες ἐκ διαμέτρου, καὶ ἅμα τοῖς τῶν τόπων ὀχυρώμασι σφόδρα τεθαῤῥηκότες, τυραννικώτερον ἐπεπήδησαν τῇ ἀρχῇ, καὶ ἴσχυσαν, ἄχρι καὶ τήμερον παισί τε καὶ ἀπογόνοις αὐτῶν, καθάπερ τινὰ πατρῷον κλῆρον αὐτὴν παραπέμψαντες. ἦρος μὲν οὖν ἐνειστήκει καιρός, ὅτε Λατῖνοι τὴν βασιλεύουσαν ἐξεπόρθησαν. τριχῇ δ' αὐτὴν διελόμενοι, διενείμαντο κατὰ σφᾶς, ὅ τε κόμης Φλαύνδρας Βαλδουῖνος, καὶ ὁ κόμης Πλέης Δολόϊκος· μόνος δὲ ὁ Μοντισφεράτας μαρκέσιος ῥὴξ ἀπεδέδεικτο Θεσσαλονίκης καὶ τῶν ἐπέκεινα. βασιλεὺς δ' ἐξ αὐτῶν ἀνηγόρευτο Βυζαντίδος ὁ Βαλδουῖνος. ὃς εὐθὺς καὶ κατὰ τῶν ἑσπερίων ἐξώρμησε πόλεων, ὅσαι περὶ Θρᾴκην σποράδην εἰσί. καὶ ταύτας μὲν τὴν ταχίστην ἁπάσας αὐτὸς παρεστήσατο. ὁ δὲ Μοντισφεράτης μαρκέσιος μέχρι Θεσσαλονίκης τὴν ἔφοδον ποιησάμενος, καὶ ταύτης γενόμενος ἐγκρατής, ῥᾷστα καθάπερ φλὸξ ἐκεῖθεν ἐπενέμετο πάσας τὰς πρόσω κώμας καὶ πόλεις, ἕως καὶ αὐτῆς ἐπέβη τῆς νήσου τοῦ Πέλοπος. τὸν μὲν δὴ ἐνιαυτὸν ἐκεῖνον, εὔδρομα τὰ Λατίνων ἐχώρει. ἀνειροπόλουν γε μὴν διὰ τὸν ἐπιόντα ἔτος, καὶ αὐτῆς ἐπιβῆναι τῆς ἕω. καὶ ὑποχείρια πάντα ποιήσασθαι τὰ ἐκεῖσε, ὡς μηδὲν ἔτι Ῥωμαίοις ἀρχῆς ὑπέκκαυμα λείπεσθαι. καὶ μὲν δὴ ἦρος ἐπιστάντος, λατινικὰ στρατεύματα διαπεραιοῦσθαι πρὸς ἕω διὰ μελέτης εἶχον ἅμα αὐτῷ Βαλδουΐνῳ. τάχα δ' ἂν καὶ διεπεραιώθησαν, καὶ τὰ ἔσχατα τῆς ἀπωλείας τοῖς ὑπολοίποις Ῥωμαίοις ἐπήνεγκαν, εἰ μὴ καθάπερ ἦχος μεγάλης βροντῆς ἐξαίφνης ἡ Βουλγαρικὴ φήμη καταῤῥαγεῖσα, τούτους ἐξέπληξέ τε καὶ τὴν τούτων ὁρμὴν ἀνεχαίτισεν.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΣΑΝ ΙΩΑΝΝΟΥ τῶν Βουλγάρων ἄρχοντος.

Ὁ γάρ τοι τοῦ πρώτου Ἀσὰν ἀδελφὸς καὶ διάδοχος Ἰωάννης, πάντας τοὺς ὑπὸ χεῖρα Βουλγάρους στρατολογήσας, ἐπαγόμενος δὲ καὶ μισθοφορικὸν οὐκ ὀλίγον ἐκ τῶν παρὰ τὰ βόρεια μέρη τοῦ Ἴστρου Σκυθῶν, καιρὸν ἔχειν ἐκεῖνον ᾠήθη ταῖς Θρᾳκικαῖς κώμαις καὶ πόλεσιν, ἐν ζάλῃ καὶ θορύβῳ μακρῷ τῶν Ῥωμαϊκῶν τηνικαῦτα πραγμάτων ὄντων, καὶ τῶν Λατίνων ἐν ἄλλοις σπουδαιοτέροις περισπωμένων. ὅθεν ἀνάγκῃ συνειλημμένοι τοιαύτῃ, τὴν οὖσαν λατινικὴν ἀναλαβεῖν ἔγνωσαν δύναμιν ἅπασαν Βαλδουῖνός τε καὶ οἱ σὺν αὐτῷ τὴν ἡγεμονίαν διαλαχόντες. καὶ μέχρι καὶ ἐς τὰ τῆς Ὀρεστιάδος ἱππήλατα κατεσπουδασμένην τινὰ τὴν ἐκστρατείαν ποιήσασθαι. οὗ γενομένου πρὸς μάχην ἑκατέρωθεν ἐκεῖ περιφανῆ τὰ στρατεύματα συνεῤῥάγη, καὶ πολὺς ἀμφοτέρωθεν ἐγίνετο φόνος, εὐρώστως ἀγωνιζομένων ἁπάντων μέχρι καὶ ἐς πολύν τινα χρόνον· ὀψὲ δ' ἐγκλῖναι τοῖς Βουλγάροις συνεπεπτώκει, οὐκ οἶδ' ὁπότερον,

τερον, εἴτε τὴν τῶν Λατίνων οὐ μάλα γενναίως ἐνεγκεῖν δυνηθεῖσι βαρεῖαν ὅπλισιν, εἴτ' ἐξεπίτηδες παρεξάγειν σφᾶς βουληθεῖσι περὶ τὰ ἔνεδρα καὶ τοὺς λόχους· ὃ καὶ μᾶλλον τίθεσθαι ἄξιον. ἤδη γὰρ ὡς πορρωτάτω τοῦ τῆς διώξεως γινομένης, ἀνίστανται τῶν λόχων οἱ Σκύθαι, ἐπαναστρέφουσι δ' ὥσπερ ἀπὸ συνθήματος καὶ οἱ Βούλγαροι. καὶ τοὺς πολεμίους παρὰ πᾶσαν ὁμοῦ κυκλωσάμενοι προσδοκίαν, ἐτόξευον, ἠκόντιζον, ἔσφαττον ἀφειδῶς, αἱμάτων καὶ νεκρῶν ἐπλήρουν τὴν γῆν. καὶ πολὺς ἦν τῶν Λατίνων ὁ φόνος, οὐκ ἐχόντων διὰ τὸ βάρος τῆς ὁπλίσεως ἀντέχειν πρὸς τὰς συνεχεῖς ἀντεμβολὰς καὶ ἑλίξεις καὶ κουφοτάτας ἐξελάσεις τῶν Σκυθῶν. ἦσαν δ' οὓς καὶ ζῶντας ἐλάμβανον, μεθ' ὧν ἑάλω ζῶν καὶ ὁ Βαλδουῖνος. ὁ δὲ Πλέης κόμης Λοδοΐκος ἐπεπτώκει παρὰ τὴν μάχην. ὁ δὲ τῆς Βενετίας δοὺξ Ἐρρῖκος Δάνδουλος, μετ' ὀλίγων πάνυ φυγὰς ᾤχετο. μετὰ μικρὸν δὲ τετελεύτηκε καὶ αὐτὸς ὑπὸ τῶν ἐκ τοῦ πολέμου τραυμάτων. τὸ μέν τοι Βουλγαρικόν τε καὶ Σκυθικὸν πλῆθος, κέρδους ἤδη καὶ πλούτου Λατινικοῦ γευσάμενοι, ἵππων τε καὶ ἁρμάτων λαμπρῶν, ἤλαυνον εἰς τὰ πρόσω προθύμως, μηδένα ἔχοντες ἤδη τὸν ἀντιπαραταξόμενον. ὡς τὰς μὲν τῶν Θρακικῶν πόλεων ἑκόντι προσχωρεῖν Ἰωάννῃ, τὰς δὲ πλείους βίᾳ ἁλίσκεσθαι, αὐτάς τε ἀνδραποδιζομένας καὶ ἄχρι θεμελίων τὰ αὐτῶν ἀποβεβλημένας τείχη. καὶ οὕτω πάντα ῥᾳδίως ὁ Ἰωάννης καταδραμὼν ἄχρι Θεσσαλονίκης καὶ Μακεδονίας, ὁπόσα ἐν κώμαις καὶ πόλεσι καὶ φρουρίοις, μικροῦ Σκυθῶν ἐρημίαν, τὸ δὴ λεγόμενον, ἀποδείξας.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΛΕΞΙΟΥ, τοῦ ἐκπεσόντος τῆς βασιλείας.

Ο μέν τοι βασιλεὺς Ἀλέξιος, ἐπειδὴ φόβῳ τῶν Λατίνων ἔφθη τοῦ Βυζαντίου λάθρᾳ φυγών, καὶ περὶ τὴν Θρᾴκην πλανώμενος, ἑάλω καὶ αὐτὸς τῷ Μοντισφεράτου μαρκεσίῳ, καὶ ὃν ἐπεφέρετο πλοῦτον ἀφῄρηται, γυμνὸς τοῦ λοιποῦ πορεύεσθαι ἀφεθείς. περί τε Ἀχαΐαν καὶ Πελοπόννησον, συχνὸν παρήλλαξε χρόνον πλανώμενος. ὕστερον δὲ ἀκούσας βασιλεύειν ἤδη τῶν ἐπὶ τῆς ἕω Ῥωμαϊκῶν πραγμάτων τὸν ἑαυτοῦ θυγατρὶ γαμβρὸν Θεόδωρον τὸν Λάσκαριν, οὐ μόνον Βιθυνίας καὶ ὅσαι παράλιοι τῶν ἐπαρχιῶν ἐπὶ βραχὺ μῆκος ἐκτείνονται, ἀλλ' ἤδη καὶ εἰς πολλήν τε ἀνιέναι μεσόγειον, καὶ ἐπὶ μάλα τοι πλεῖστον μῆκος ἐκτεταμένην κεκτῆσθαι, ἀρχομένην ἀπὸ Καρίας τε καὶ Μαιάνδρου τοῦ ποταμοῦ κατὰ νότον, καὶ διήκουσαν πρὸς βορέαν ἄχρι Γαλατικοῦ πόντου καὶ Καππαδοκίας αὐτῆς· οὐ χάριτας εὐχαριστηρίους ἐξέτεινε πρὸς τὸν εὐεργέτην θεὸν καὶ φιλάνθρωπον, ὃς τῆς πολυαρχίας τὸν σάλον διεσκέδασε, λιμένα τε σωτήριον παρὰ πᾶσαν ἐδεδώκει προσδοκίαν τοῖς ὅσοι Ῥωμαίων ἐξ αὐτῆς τοῦ Λατινικοῦ χειμῶνος ἐκείνου καὶ κλύδωνος ἐγεγόνηντο, καὶ αὐτῷ παραμυθίας μεγίστης ἐλπίδα, καὶ τῆς μακρᾶς πλάνης καὶ τῶν πολλῶν πόνων ἀνάπαυσιν· ἀλλ' ἐν δεινῷ τὸ πρᾶγμα ἐτίθετο, καὶ πρὸς φθόνους καὶ ζηλοτυπίας ὁδοὺς ἔτρεπε τὸν θυμόν· καὶ ὅλως εἰπεῖν, ἐς μάχας καὶ φόνους αἱμάτων συγγενικῶν ἐπέρρωσεν ἑαυτόν. καὶ δὴ περαιοῦται διὰ τοῦ Αἰγαίου πρὸς τὴν Ἀσίαν, καὶ ἄπεισι λαθὼν ὡς τὸν ἄρχοντα τῶν Τούρκων Ἰαθατίνην περὶ τὴν Ἀττάλου τηνικαῦτα διάγοντα, καὶ ἱκέτην ἑαυτὸν ἐκείνῳ καθίζει οἰκτρόν, ἐπανασώσασθαί οἱ τὴν βασιλείαν δεόμενος, παλαιάς τε ἀναμιμνήσκει φιλίας, ὁποῖαί ποτε πάλαι σφίσιν ἐγένοντο, καὶ τὰ νέα μετὰ συχνῶν τῶν δακρύων δυστυχήματα ἐκτραγῳδεῖ προδεικνύς· καὶ ἐπὶ τούτοις χρημάτων ὑπισχνεῖται σωρούς.

norũ grauem armaturã ſuſtinere nõ poſſent, an uerò φ de induſtria illos in inſidias pertrahere uellent: id quod probabilius eſt. Nam cũ eos Latini lõgiſsimè perſecuti eſſent, Scythæ ex inſidijs conſurgunt: & Bulgari uelut ex cõpoſito conuerſi, hoſtes præter omnem expectationẽ circumuectos ſagittis & iaculis ſtrenuè confixerunt: & terra ſanguine & cadauerib. repleta, ingentẽ Latinorũ ſtragem ediderunt: qui ob pondus armorũ, continentes Scytharũ incurſiones & circuitus, & expeditiſsimas excurſiones tolerare nõ poterant. Nonnullos etiam uiuos ceperunt: inter quos & Balduinus fuit. nam Doloicus Plex Comes in acie ceciderat. Venetiarum uerò dux Henricus Dandulus, cũ perpaucis fuga elapſus, nõ multo pòſt ex acceptis in pugna uulnerib. deceſsit. Bulgarorũ uerò Scytharumq́ue multitudo, Latinorũ opulentia guſtata, ac currib. ſplendidis potita, ſtrenuè ad ulteriora pergebant, reſiſtente nemine. Quare Thraciarũ urbium aliæ ultrò ad Ioannem ſe conferebant: pleræq; uerò ui expugnatæ & direptę ſunt, mœnib. ſolo æquatis. Sic Ioannes omnia facilè Theſſalonicã, & in Macedoniam uſque peruagatus, pagos, oppida, caſtella, propemodũ Scytharum (quod aiunt) ſolitudinem effecit.

Balduinus captus.

Plex Comitis & Danduli interitus.

Bulgari Thraciã & Macedoniã uaſtant.

Σκυθῶν ἐρημία.

DE IMPERATORE Alexio, qui Imperio exciderat.

Caeterùm Alexius Imperator cũ Latinorũ metu clàm Byzantio profugiſſet, dum in Thracia uagatur, & ipſe à Mõtiſferrati marchione capitur: & opibus quas ſecum ferebat, ſpoliatus, nudusq; dimiſſus, longo tempore circa Achaiam & Peloponeſum oberrauit. Tandem audito, generũ ſuũ Theodorũ Laſcarim in Oriente rerũ potiri, quæ Romanæ ditionis eſſent: nec Bithyniæ tantum & oræ maritimę prouinciarũ, quę nõ latè paterent, ſed iam in mediterranea quoq; longiſsimè progredi, ac tenere quæ initio à meridie ſumpto à Caria & Mæandro fluuio, uerſus Septentrionem ad Galaticũ Pontum, & ipſam uſq; Cappadociã pertinerent: non gratias egit humanitati & beneficẽtię Diuinæ, quæ multiplices Imperij tempeſtates ſedaſſet, & in ſalutarẽ portũ preter omnem expectationem perduxiſſet eos qui è Latinorũ fluctib. enataſſent, ipſiq; maximi ſolatij ſpem ac diuturni erroris multorumq; laborũ requiem oſtendiſſet: ſed rem grauiter ferebat, animo inuidia & ęmulatione æſtuante: &, ut paucis complectar, ad pugnã & cognati ſanguinis effuſionẽ ſeſe offirmabat. Itaq; per mare Aegeum Aſiam ingreſſus, clàm Turcarum principem Iathatinem, qui tum in Attali urbe degebat, ſupplex miſerabili habitu adit, ut Imperium ſibi reſtituat orans, & ueterem amicitiam illi in memoriam reuocans, prætereaq́ue aceruos pecuniarum pollicens.

Alexius bis captus priuatus degit

Laſcarini imperij fines.

Iathatines Turcus Alexiũ adiuuat

At Barbarus cùm hac pollicitatione illectus, tum cætera manubiarum emolumenta, quæ externos hoſtes oppugnantibus propoſita eſſent, animo complexus, ſimul & copias ſuas conuocat: & legatos qui atrociſſima quæque minarentur, ad Theodorum Imperatorem mittit, niſi Alexio ſocero ſtatim ſolio Imperatorio cederet. Is uerò principiò eo nuncio perturbatus eſt: ſed ſtatim reſumpta fiducia, & ſpe ſua in Deo collocata, legatos infecta re dimittit: ac in bellum intentus, exercitum contrahit, longè ſanè Perſico minorem, ſi numerum ſpectes, & ad confligendum imparem: Diuina uerò ope adiuncta, maximo interuallo maiorem. Barbarus igitur cum omnibus & pedeſtribus & equeſtribus copijs Antiochiam ad Mæandrum ſitam obſidet, ea ſpe, illa capta cæteris totius Imperij Romani urbibus facilè ſe potiturum eſſe: adducto ſecum Imperatore Alexio, quo facilius ea quæ uellet, conſequeretur. Imperator uerò ſibi non ceſſandum ratus, nec Barbarorum impreſſionem expectandam, illorúmue potius quàm ſuæ commoditati ſeruiendum (audaciores enim fore, ſi illa ſubacta, ſpolijs ditarentur: ſimúlque inuicta arce contra Romanos illa urbe uſuros) ſumma celeritate aduerſus illos ducit, quum bis mille equitibus nihil amplius haberet: quorum octingētos fuiſſe Latinos ferunt, uiros lectiſſimos & bellicoſiſſimos. Superatis autem tertio die montis Olympi anguſtijs, quæ in maximam porrectę longitudinem, Bithyniam & Phrygiam utramque diſterminant, illa uerſus Septentrionem declinante, his uerſus Meridiem & Auſtrum ſitis: quò, die undecimo quum perueniſſet, Cayſtrum traijcit. Quare aduentus eius minimè expectatus, Barbarum maximè perculit: ambiguúmque reddidit, ſomniúmne an rem ueram audiret? Perinde enim erat, ac ſi leo & dentibus & unguibus exarmatus, magno impetu in turbam urſorum & luporum irrueret. Norat enim Perſa, Romano Imperio non ita pridem in ſexcenta fruſta diſcerpto, alijs´que diſsipatis, alijs à Latinis cæſis, reliquias aut prorſus eſſe nullas, aut perexiguas, quæ uix millenarium numerum complerent. Vnde factum, ut anceps animi, expeditionis Imperatoriæ famā nunc pro ſomnio haberet, nunc audaciæ ſimul & impetus celeritatem leuitati ac dementiæ tribueret. Tamen res non negligenda uiſa eſt: quòd exiguum interdum malum neglectum, ingēs periculum peperiſſet: & paruæ copiæ celeritate & feſtinatione ſæpe magnos exercitus, ob ſocordiam, officij´que neglectum, ſuperaſſent. Itaque omni & leui & graui armatura in unum contracta, quæ à uiginti millibus numero parum admodum aberat,

Antiochia ad Mæandrum.

Laſcaris paruis copijs Turcos uincit.

Mōs Olympus.

Laſcaris aduentus la thatini inexpectatus

Ὁ δὲ Βάρβαρος γνοὺς μὲν καὶ πρὸς τὰς τῶν χρημάτων ὑποσχέσεις, ὀνειροπολήσας δὲ τά τε ἄλλα, καὶ ὅσα ἐκ τῆς λείας περιγίνεται κέρδη τοῖς ἐπιστρατεύουσιν ἐπὶ τῶν ἀλλογενῶν· ὁμοῦ τάς τε ἑαυτοῦ συναθροίζει δυνάμεις· καὶ τοὺς τὰς μεγίστας ἀπειλὰς κομίζοντας πρὸς βασιλεῖ Θεοδώρῳ πρέσβεις ἐξαποστέλλει, εἰ μὴ αὐτίκα τῷ πενθερῷ Ἀλεξίῳ τῶν βασιλικῶν ὑπεκσταίη θρόνων. ὁ δὲ πρῶτα μὲν πρὸς τὴν ἀκοὴν διαταραχθείς, τάχιστα δ' ἑαυτὸν αὖθις ἀνειληφώς, πρὸς τὸν τὰ πάντα δυνάμενον τὰς ἐλπίδας ἀναρτᾷ, καὶ τοὺς μὲν πρέσβεις ἀπράκτους ἐπανιέναι ἀφίησιν. ὁ δὲ ἔργου εἴχετο, καὶ τὸ ἑαυτοῦ συγκροτεῖ στράτευμα, πολλοστὸν μέν, εἴ τις πρὸς τὰ περσικὰ στρατεύματα βούλοιτο παρατιθέναι, καὶ οὐκ ἄξιον ὂν ἀντίπαλον ἐκείνοις μοῖραν κεῖσθαι· προστιθεμένης δὲ καὶ τῆς ἄνωθεν θείας ἐπικουρίας, πολλῷ τῶν περσικῶν ὂν πολλαπλάσιον. ὁ μὲν οὖν Βάρβαρος ἄρας τὰς πεζικὰς δυνάμεις, καὶ ὅσα τῶν ἱππέων, ἧκεν εἰς τὴν παρὰ Μαίανδρον Ἀντιόχειαν, καὶ περικαθίσας ταύτην ἐπολιόρκει· λογισάμενος, ὡς εἰ ταύτης ἐγκρατὴς γένοιτο, ῥᾷστα ἂν ἐκεῖθεν καὶ τὰς ἄλλας παραστήσαιτο πόλεις, ὁπόσαι τὴν Ῥωμαίων διαμετροῦσιν ἀρχήν. ἦγε μέντοι μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὸν βασιλέα Ἀλέξιον, ἐφόδιον εἰς ῥᾳδίαν κατόρθωσιν ὧν ἐβούλετο. ὁ δὲ βασιλεὺς οὐκ ἔκρινε δεῖν κατὰ χώραν μένων, περιμένειν τὴν τῶν Βαρβάρων ἔφοδον, καὶ ὂν τὸν ἐκείνων καιρὸν μετεωρίζειν τὸν ἑαυτοῦ· θρασυνθῆναι γὰρ ἂν μᾶλλον αὐτούς, εἰ τὴν Ἀντιόχειαν καταστρεψάμενοι, τῶν ἐκεῖθεν λαφύρων ἐμπλήσαιεν αὐτούς, καὶ ἅμα ἀμηχάνῳ κατὰ τῶν Ῥωμαίων ὁρμητηρίῳ τῇ τοιαύτῃ χρήσασθαι πόλει. ταῦτ' ἄρα καὶ πάσῃ ταχείας σπουδῆς, κατ' ἐκείνων ἐκεῖσε χωρεῖ, μηδὲν πλέον ἐπαγόμενος στράτευμα ἢ δισχιλίους ἱππέας, ὧν τοὺς ὀκτακοσίους μισθοφόρους εἶναι λατίνους φασίν, ἄνδρας λογάδας καὶ μάχην ὡς ἀληθῶς πνέοντας. καὶ τριταῖος μὲν τὰς περὶ τὸν Ὄλυμπον ὀρεινὰς δυσχωρίας ἀμείβει, αἳ πρὸς πολὺ παρατείνουσαι μῆκος, Βιθυνίαν ὁρίζουσι, καὶ ἄμφω τὰς Φρυγίας, τὴν μὲν ἀρκτικωτέραν ποιοῦσαι, τὰς δὲ πρὸς μεσημβρίαν καὶ νότον ἄνεμον βλέπειν παρέχουσαι· ἑνδεκαταῖος δ' ἐκεῖθεν ἐλθών, διαπεραιοῦται τὸν Κάϋστρον. ὥστε δὴ τὸ ἀπροσδόκητον τῆς ἐφόδου, καταπλήξεως γέμον τῷ Βαρβάρῳ φανῆναι, καὶ πάνυ δυσείκαστον, οὐκ ἔχοντι συμβαλεῖν πότερον καθεύδοντι τὰ τοιαῦτα συμβαίνει ἀκούειν, ἢ ἐγρηγορότι. ὅμοιον γὰρ ἦν ὥσπερ ἂν εἴ τις λέων ἀφῃρημένος ὀνύχων τε καὶ ὀδόντων, ἔπειτα προθύμως ἐφέρετο κατὰ πλήθους ἄρκτων καὶ λύκων. ἤδει γὰρ ὁ Πέρσης, ὅτι τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς οὔπω πρώην εἰς μυρία διασχισθείσης μέρη, καὶ τῶν μὲν ἄλλων ἄλλοθι διασπαρέντων, τῶν δὲ ξίφους ἔργον λατινικοῦ γενομένων, τὸ λειπόμενον ἐστὶν, ἢ τὸ παράπαν οὐδέν, ἢ λίαν βραχύ, καὶ ὅσον μόλις εἰς ἑνὸς ταξιάρχου σύστημα συμπεραίνεσθαι. καὶ τοὐντεῦθεν οὑτωσί πως γνωσιμαχεῖν αὐτὸν ἐφ' ἑαυτοῦ συνέβαινε, καὶ νῦν μὲν εἰς ὀνείρατος λόγον ἀπάγειν τὴν τῆς βασιλικῆς ἐπελεύσεως φήμην, νῦν δ' εἰς ἀνοίας καὶ κουφότητος ὑποθήκην, τῆς τόλμης ἅμα καὶ τῆς ὁρμῆς τὴν ὀξύτητα. ὅμως οὐκ ἀμελητέον ἔδοξεν εἶναί οἱ τὸ πρᾶγμα. ἔφησε γάρ, ὡς ἐστὶν ὅτε καὶ τὸ βραχὺ δεινὸν παρορώμενον, μέγαν ἀπέτεκε κίνδυνον· καὶ βραχεῖαι δυνάμεις πολλάκις ὀξύτητι καὶ σπουδῇ χρησάμεναι, μεγάλας ὁμοῦ καὶ πολλαπλασίους ῥᾷστα κατηγωνίσαντο, διὰ ῥᾳστώνην καὶ περιφρόνησιν τοῦ καθήκοντος. καὶ μὲν δὴ ὅσα ἐν σφενδόναις καὶ βέλεσι, καὶ ὅσα ἐν ἀγχεμάχοις δόρασί τε καὶ ξίφεσι στρατεύματα πάντα συνηθροικώς, δυοῖν μυριάδων οὐ μάλα ἐλάττω.

καὶ οὕτω

καὶ οὕτω παραταξάμενος, ἐδέχετο τὴν τοῦ βασιλέως ὁρμήν, ἀχθόμενος μὲν τῇ ξυντυχίᾳ ὅτι στενός τε καὶ δύσιππος ἦν ὁ χῶρος, ἔνθα συῤῥήγνυσθαι τὴν μάχην ξυνέπιπτε, καὶ τοσοῦτον πλήθει στρατοῦ πολέμιος, ὅσον ὀλίγοις σύμμαχος· ἐδέχετο δ᾽ οὖν ὅμως.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ ΤΟΥ βασιλέως, καὶ τοῦ σουλτάν.

ΚΑΙ οἱ μὲν ὀκτακόσιοι τοῦ βασιλέως Λατῖνοι συνασπισμὸν ποιησάμενοι, πρῶτον τὸ μέσον διέῤῥηξαν τῆς τῶν πολεμίων φάλαγγος, λίαν εὐρώστως ἀγωνιζόμενοι, καὶ κατακόπτοντες τοὺς ἀνθισταμένους, ἕως διήλασαν καὶ εἰς αὐτὴν τὴν τῶν πολεμίων οὐραγίαν· καὶ συστρέψαντες αὖθις, πάντ᾽ ἔδρων τὰ κράτιστα, ὡς ἀπράκτους ἤδη φαίνεσθαι καὶ τοὺς τῶν Περσῶν σφενδονήτας τε καὶ τοξότας, διὰ τὴν ἐκ χειρῶν συμπλοκήν. οἱ δὲ περὶ τὸν βασιλέα, ἀλλ᾽ οὐδὲ αὐτοί γε ἠμέλουν, ἀλλὰ καὶ αὐτοί γε κατὰ μέρη ταῖς τῶν πολεμίων συμπλεκόμενοι τάξεσιν, ἔργα γενναῖα καὶ ἀνδρικὰ ἐπεδείκνυντο. ἕως οἱ πολέμιοι συμφρονήσαντες, καὶ κατὰ κύκλον περιελθόντες, οὐκ ἄνευ οἰκείων πολλῶν αἱμάτων, μόλις κατέκοψαν, βοηθούμενοι τῇ πολυχειρίᾳ. εἶτα τοῖς ἡμετέροις συμμίξαντες, τοὺς μὲν ἔργον ἀπέφαινον ξίφους, τοὺς δὲ φυγάδας ἐποίουν. ὁ δὲ τῶν Τούρκων ἀρχηγὸς ὁ σουλτὰν Ἰαθατίνης, πάντας ἀφεὶς καὶ παραδραμών, αὐτὸν ἐζήτει τὸν βασιλέα· καὶ ὠσάμενος, ὁμόσε κατ᾽ ἐκείνου χωρεῖ, μέγα φρονῶν ἐπί τε μεγέθει καὶ ῥώμῃ σώματος. καὶ δὴ φοβερὸς ἐκείνῳ ῥαβδοῦχος ἐπιστὰς, βαρεῖαν κατενεγκὼν ἐπὶ κεφαλῆς τὴν πληγήν. ὁ δὲ βασιλεὺς, τὴν πρώτην οὐκ ἐνεγκὼν, ἀλλὰ σκοτοδινίας μεστὸς καταστὰς, πίπτει τοῦ ἵππου. θεῷ δὲ μέλλειν οὐκ ἦν, ἅπαξ ἀναστῆσαι νεκρωθεῖσαν τὴν Ῥωμαίων ἡγεμονίαν βεβουλημένῳ. διὸ δὴ καὶ ἀνήγαγεν αὐτὸν ἐκ λάκκου ταλαιπωρίας, καὶ ἐκ πηλοῦ ἰλύος, καὶ ἔστησεν ἐπὶ πέτραν τοὺς πόδας αὐτοῦ· καὶ ὁ νεκροῦ δίκην τοῦ ἵππου πεσὼν, αἰφνιδίως ἀναστὰς μεστὸς μανικοῦ τινὸς καὶ ἐνθουσιώδους ὁρμήματος, παραδόξως περιτρέπει τὴν ἀπώλειαν τῷ βαρβάρῳ. τὸ ἑαυτοῦ γὰρ αὐτίκα ξίφος γυμνώσας, ἐκθερίζει ῥᾳδίως τοὺς ἐμπροσθίους πόδας τοῦ βαρβαρικοῦ ἵππου, καὶ ῥίψας τὸν ἐπιβάτην σουλτὰν, ἐκτέμνει τὴν αὐτοῦ κεφαλήν, καὶ κατάδηλον τῷ δόρατι μετεωρίσας ποιεῖ τοῖς τῶν βαρβάρων στρατεύμασι. τοῦτο τῆς τῶν Ῥωμαίων σωτηρίας τε καὶ συστάσεως ἀρχὴ καὶ κατάστασις γίνεται πρώτη, ξύν γε θεῷ τῷ πάντων ταμίᾳ, ὁπόσα τὴν ἀνθρωπίνην ὑπερπέπτωκε δύναμιν. οἱ μὲν γὰρ βάρβαροι τρόμου καὶ δέους πληρώσαντες ἑαυτοὺς, προτροπάδην ἔφευγον, τὴν ταχίστην ὀπίσω ἀπαλλαττόμενοι. ὁ δὲ βασιλεὺς παραδόξως μὲν τῶν μεγάλων τούτων κινδύνων ἀπηλλαγμένος, παραδοξότερον δ᾽ αὖθις νενικηκὼς τροπαιοῦχος τὴν Ἀντιόχειαν εἴσεισι, πολλὰς ἀπονέμων ἐκ μέσης ψυχῆς τῷ θεῷ τὰς εὐχαριστίας. οἱ δὲ βάρβαροι πρεσβεύονται πρὸς τὸν βασιλέα εὐθὺς, καὶ σπονδὰς αἰτοῦνται καὶ λαμβάνουσιν, οὐχ οἵας βουλομένοις ἐκείνοις ἦσαν, ἀλλ᾽ οἵας καὶ μάλα ἀσμένῳ τῷ βασιλεῖ. συνείληφε μέντοι ὁ βασιλεὺς τοῖς πολεμίοις συνόντα, καὶ τὸν ἑαυτοῦ πενθερὸν, Ἀλέξιον τὸν βασιλέα· καὶ καταγαγὼν αὐτὸν εἰς Νίκαιαν πόλιν, μοναδικὸν περιέβαλε σχῆμα· κἄπειτα ἐπιμελῶς πάντα ὁπόσα χρειώδη αὐτῷ ἐξεπόριζεν. ἐν τούτοις γε μὴν ὁ βασιλεὺς, τελευτησάσης τῆς συζύγου,

ἄγεται

inſtructaq́ acie, Imperatoris aggreſsionem expectabat: ægrè quidem ille ferens ita cecidiſſe, ut anguſtus & equis incõmodus eſſet prælij cõmittendi locus, magnoq́ exercitu tam infeſtus, quàm paucis opportunus: pugnam tamen haud recuſauit.

Anguſtiæ Turcis incommodæ.

DE PVGNA THEODOR. Imperatoris, & Sultani.

DCCC Latinorum equitũ infelix uirtus.

ACDCCC Imperatoris Latini cõglobati, initiò media hoſtiũ phalange inſigni fortitudine perrupta, cæſisq́ reſiſtentibus, ad extremum uſque agmen penetrarunt: rurſusq́ conuerſi, tanta alacritate dimicarunt, ut iam & funditores & ſagittarij Perſarum, quòd cominus pugnabatur, inutiles eſſent. Sed nec Imperatorij milites ceſſabant: quin & ipſi hoſtiles legiones ſeorſim aggreſsi, fortia facinora edebant: donec hoſtes unanimi conſenſu, clamore ſublato, impetum in Latinos fecerunt: atq́ in medio circumuentos, multitudine freti, non ſine magna ſtrage ſuorum, ceciderunt. Deinde noſtros aggreſsi, alios occiderunt, alios profligarunt. At Turcorum dux Sultanus Iathatines, omnibus omiſsis & præteritis, ipſum quærebat Imperatorem: illumq́, ui patefacta uia, magnitudine & robore corporis ſuperbus, inuadit, grauemq́ ictum infligit. Imperator uerò primo ictu nõ tolerato, ſed uertigine oborta, ex equo delabitur. Neq́ uerò Deus, ſemel reſtituere mortuum Romanorum imperium uolens, cunctari poterat. Quare illum è lacu miſeriæ & è ſalebris eductum, in rupe collocauit, ut is qui modò inſtar mortui ex equo deciderat, ueluti furore quodam diuinoq́ impetu concitatus, præter omnem opinionem exitium in Barbari caput conuerteret. Stricto enim enſe, Barbarici equi pedes anteriores facilè demetit: proſtratoq́ Sultano, caput àmputat: eoque haſta in altum elato, & Barbaris exercitibus oſtentato, Romanorum ſalutis & permanſionis dux & autor extitit, adiutore Deo, rerum omnium earum quæ uires humanas ſuperant moderatore. Nam Barbari metu & tremore correpti, effuſe fugiebant. Imperator uerò mirabiliter magnis illis periculis ereptus, maioreq́ miraculo uictoria potitus, triumphans Antiochiam ingreditur, ex intimo pectore gratias agens Deo. Barbari autem ſtatim miſsis ad eum legatis, pacem petunt, atque impetrant: non qualem ipſi cupiebant, ſed quæ Imperatori optatiſsima eſſet. Qui & ſocerum ſuum, Imperatorem Alexium, in hoſtili exercitu comprehenſum, Nicęaq́ perductũ, priuatiq́ hominis habitu indutũ, liberaliter habet, omnia neceſſaria ſuppeditãs. Interim cõiuge mortua, Imperator

Iathatines à Laſcari occiditur.

Pax Turcis conceditur.

Alexius.

conſobri-

Laſcaris uxores. conſobrinam Roberti, qui tum Byzantij regnabat, uxorem ducit: quam & ipſam non diu in matrimonio habuit, nec ex ea liberos ſuſcepit, ſiue quòd natura ſterilis eſſet, ſiue quòd immaturus Imperatoris obitus ei pariendi tempus negauit, triennio pòſt defuncti.

ἄγεται εἰς δευτέραν γυναῖκα τὴν ἀδελφὴν τοῦ τηνικαῦτα τῆς Βυζαντίδος βασιλεύοντος ῥομπέρτου. ἣν καὶ οὐ μακρὸν συνεβίω χρόνον, οὐδὲ παῖδας ἔτεκεν ἐξ αὐτῆς, εἴτ' ἐκ φύσεως στείρας αὐτῆς οὔσης, εἴτε καὶ τῆς μετὰ βραχὺ τοῦ βασιλέως τελευτῆς, ὥραν παιδοποιΐας οὐ παρασχούσης αὐτῇ. τρία γὰρ ἔτη συνῴκησε ταύτῃ.

NICEPHORI GREGORAE HISTORIAE ROMANAE

Liber ſecundus: quo & Imperij Laſcaris finis, & Imperij Ioannis initium continetur.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΤΟΥ ΓΡΗΓΟΡΑ, ῬΩΜΑΙΚΗΣ,

ἱστορίας λόγος δεύτερος.

CAPITA LIBRI II.

Finis Imperij Laſcaris, & Ioannis Ducæ initium.

De Theodoro Angelo, Theſſaliæ principe.

De archiepiſcopatu Bulgariæ, quæ & Achris appellatur.

De iuniore Aſane Ioanne, Bulgariæ principe.

De naualibus Ducæ Ioannis copijs.

De matrimonio filij Imperatoris, & filiæ Aſanis.

De Scythis.

De Scytharum in Aſiam & Europam irruptione.

De Scytharum in Aſiam irruptione.

De legatione Turcorum ad Imperatorem, & fame eorum.

De Irene Imperatrice, ex equo præcipitata.

De ſecundis Imperatoris nuptijs, defuncta Irene Auguſta.

De expeditione Imperatoris contra Michaelem Theſſalum.

De morbo & obitu Imperatoris Ioannis Ducæ.

ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΒΙΒΛΙΟΥ β.

Τέλος τῆς τοῦ λασκάρει βασιλείας, καὶ ἀρχὴ τῆς ἰωάννου τοῦ δούκα.

Περὶ θεοδώρου τοῦ ἀγγέλου, τοῦ τῆς θετταλίας κρατοῦντος.

Περὶ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς βουλγαρίας, τῆς καὶ ἀχρίδος λεγομένης.

Περὶ τοῦ νέου ἀσὰν ἰωάννου, τοῦ τῶν βουλγάρων ἄρχοντος.

Περὶ τῆς ναυτικῆς τοῦ βασιλέως ἰωάννου τοῦ δούκα δυνάμεως.

Περὶ τῆς ἐπιγαμβρεύσεως τοῦ υἱοῦ τοῦ βασιλέως, μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ ἀσάν.

Περὶ σκυθῶν.

Περὶ τῆς εἰς τὴν εὐρώπην καὶ ἀσίαν ἐφόδου τῶν σκυθῶν.

Περὶ τῆς ἐπὶ τὴν ἀσίαν ἐφόδου τῶν σκυθῶν.

Περὶ τῆς πρὸς τὸν βασιλέα πρεσβείας τῶν τούρκων, καὶ τοῦ λιμοῦ αὐτῶν.

Περὶ τῆς βασιλίδος εἰρήνης, ὅπως ἐκρημνίσθη τοῦ ἵππου.

Ὅπως τελευτησάσης τῆς δεσποίνης εἰρήνης, ἠγάγετο ὁ βασιλεὺς ἑτέραν.

Ἐκστρατεία τοῦ βασιλέως κατὰ τοῦ ἀποστάτου μιχαὴλ τοῦ θετταλοῦ.

Περὶ τῆς νόσου καὶ τελευτῆς τοῦ βασιλέως ἰωάννου τοῦ δούκα.

LAſcaris octodecim annis in Imperio exactis, uitam cum morte commutauit: Ioanne Duca, qui filiã eius Irenẽ in matrimonio habebat, ſucceſſore deſignato. Maſculam enim prolem nullã ſuſceperat. Relicta eſt & Imperatrix, parũ lætata imperio, tũ propter orbitatẽ, tum quia marito nõ diu ſuperſtes fuit. *Laſcaris elogia.* Imperator uerò Theodorus Laſcaris celerrimus fuit, atq; inuictus, & plurimis prælijs ſpectatus, plurimasq; urbes pulcherrimis ædificijs magniſq; ſumptib. ad retardandum

Ὀκτωκαίδεκα δὲ βασιλεύοντι τούτῳ παρεῤῥύησαν ἔτη, καὶ τὸν παρόντα βίον ἀμείβει, διάδοχον τῆς βασιλείας καταλελοιπὼς τὸν ἐπὶ θυγατρὶ εἰρήνῃ γαμβρὸν ἰωάννην τὸν δούκαν. ἄῤῥην γὰρ ἦν αὐτῷ παῖς οὐδείς. καταλέλειπται δὲ ἡ βασιλὶς, μικρὰ τῆς βασιλείας ὀναμένη, τοῦτο μὲν καὶ διὰ τὴν ἀπαιδίαν, τοῦτο δὲ καὶ ὅτι μικρὸν ἐπιβιοῦσα, τετελεύτηκε καὶ αὐτή. ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς θεόδωρος ὁ λάσκαρις, ὀξὺς μὲν ἦν τὴν ὁρμὴν καὶ ἀνυπόστατος, καὶ πλείστας μὲν προκεκινδύνευκε μάχας, πλείστας δ' ἀνώρθωσε πόλεις καλλίσταις οἰκοδομαῖς καὶ πολλοῖς ἀναλώμασιν, ἀνασο-
βῶν

ὧν καὶ ἀναχαιτίζων διὰ τούτων τὴν τῶν λατίνων ὁρμήν.
ἀλλ' ἐκιβδήλευεν αὐτὴν, ἀωρίᾳ πολλάκις εἰς τὰ πρά-
γματα χρώμενος. ὁ δὲ γαμβρὸς καὶ διάδοχος ἰωάν-
νης ὁ δούκας, σύνεσιν πλουτῶν φυσικὴν, καὶ τρό-
πων εὐστάθειαν, καὶ βέβαιος ἦθος, κάλλιστα τὴν ἀρ-
χὴν διΐθυνε καὶ ἐκόσμει. καὶ τοῖς τε ῥωμαίων πρά-
» γμασι καὶ στρατεύμασι, πλείστην ἐν βραχεῖ τὴν ἐπί-
» δοσιν ἐδεδώκει κατὰ τὸ ἑκατέροις ἀνάλογον, μή-
» τε πρὸ βουλῆς ἐργαζόμενος οὐδὲν, μήτε μετὰ τὴν
» βουλὴν ἀμελῶν οὐδενός· ἀλλὰ πάντα μέτρῳ καὶ
κανόνι διδοὺς καὶ καιρῷ τῷ προσήκοντι· ἀλλὰ φαίη
ἄν τις εὐστόχως, ὡς καιρὸς ἐκεῖνος τὴν θεοδώρου τοῦ
βασιλέως ὀξεῖαν ἐζήτει ὁρμήν· τοιγαροῦν καὶ ξυνεῤ-
ῥύηκεν· ὁ δ' ἐφεξῆς χρόνος, τὴν τοῦ βασιλέως ἰω-
άννου εὐστάθειαν, τοιγαροῦν καὶ συνέδραμεν. ὁ γὰρ
» δὴ οὐκ ὄντων τὰ ὄντα διαπραττόμενος κύριος, προ-
» σήκοντας καὶ τούτους εὗρε τοὺς ἄνδρας, ὁπότε φθα-
ρεῖσαν καὶ τεθνηκυῖαν ἀναστῆσαι βεβούληται τὴν τῶν
ῥωμαίων ἡγεμονίαν. ἐν τούτοις μέντοι τοῖς χρόνοις,
ἦρχε τῶν βυζαντίων, ῥομπέρτος ὁ τοῦ πρὸ βρα-
χέος τετελευτηκότος ἐῤῥῆ ἀδελφιδοῦς. τούτῳ
προσεῤῥύησαν οἱ τοῦ βασιλέως θεοδώρου τοῦ λά-
σκαρι ἀδελφοὶ, ἀλέξιος οὗτοι καὶ ἰσαάκιος, φθό-
νῳ στρατηγούμενοι καὶ ζηλοτυπίᾳ μακρᾷ, ὅτι μὴ τῆς
βασιλείας οὗτοι διάδοχοι γένοιντο, τοῦ βασιλικοῦ
τέως τυγχάνοντες αἵματος οἰκειότεροι, ἢ ὁ κατὰ
κῆδος προσαρμοσθεὶς ἰωάννης. οἳ καὶ χρημάτων δω-
ρεαῖς τε καὶ ὑποσχέσεσι, στρατὸν λατινικὸν συνα-
θροίσαντες, ὁπόσος τῷ ῥομπέρτῳ τηνικαῦτα πα-
ρῆν (πλεῖστος δὲ οὗτος ἦν, καὶ οὐκ ἀγεννὴς τὰ εἰς
ὅπλισιν καὶ ἀνδρίαν πολεμικὴν) ἐξίασι κατὰ τοῦ βα-
σιλέως ἰωάννου τοῦ δούκα) καθαιρήσοντες ἴσως αὐ-
τὸν τῆς ἀρχῆς, καὶ μεταθήσοντες ταύτην εἰς σφᾶς
αὐτούς. καὶ διαβάντες ἐς τὴν ἀσίαν, τὰς μὲν ναῦς ἀ-
φῆκαν περὶ τὴν λάμψακον. αὐτοὶ δ' ἀναβάντες εἰς
μεσόγειον ἡμέρας ὁδὸν, ὁπόσην λατίνοις ὑπήκοον
πρὸ βραχέος πεποίηκεν ὁ ἐῤῥῆς, ἀπαντῶσι τῷ βα-
σιλεῖ τὰς ῥωμαϊκὰς δυνάμεις ὁπλίζοντι κατ' αὐτῶν·
καὶ λαμπροῦ συῤῥαγέντος πολέμου, νικῶνται κα-
τακράτος λατῖνοι, καὶ ἅμα ζημιοῦνται καὶ ὁπό-
σαι πόλεις περὶ τὴν ἀσίαν αὐτοῖς ὑπῆρχον τέως ὑ-
πήκοοι. αὐτίκα γὰρ τὸν τῆς λατινικῆς δουλείας
ζυγὸν ἀποῤῥίψασαι, ἑκοντὶ τῷ βασιλεῖ προσεῤ-
ῥύησαν.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΓΓΕΛΟΥ ΘΕΟ-δώρου, τοῦ τὴν Θετταλίαν κρατοῦντος.

ΕΝ τούτοις ἀνίσταται τῶν θετταλικῶν βαράθρων νέον κακὸν, ὁ τοῦ ἀγγέλου μιχαὴλ ἀδελφὸς θεόδωρος. διαδεξάμενος γὰρ, θανόντος τοῦ ἀδελφοῦ, τὴν ἀρχὴν, ἀνὴρ δραστήριος καὶ ἱκανὰ δεινὸς ὠδινῆσαι πράγματα, καὶ ἀεὶ τοῦ πλείονος ἐφιέμενος, ἐπηύξησε ταύτην ἐς ὅσον πλεῖστον ἦν. ὅσαι γὰρ ἑσπέριαι πόλεις τῇ λατίνων ἀρχῇ πρὸ μικροῦ δεδουλεύκασι, πάσας, ἐκεῖθεν ἀρξάμενος, ῥᾶστα κατετροποῦτο καὶ μεθίστη πρὸς ἑαυτὸν, ἕως καὶ αὐτὴν ἣ τῆς τῶν μακεδόνων προκαθίσταται γῆς ἐχειρώσατο μεγαλόπολιν τὴν θεσσαλονίκην, ἀποδημοῦντος τηνικαῦτα τοῦ μαρκεσίου περὶ τὴν πατρίδα λαμπαρδίαν. αὐτίκα δὲ καὶ βασιλέας ἑαυτῷ περιτίθησιν ὄνομα,

καὶ χρίεται

tardandũ & repellendũ Latinorũ impetũ inſtaurauit. Ceterùm rebus intẽpeſtiue aggrediendis, laudẽ illam adulterabat. At Ioannes Ducas, gener & ſucceſſor eius, uir magno ingenio, animiq́ꝫ cõſtantia & morũ grauitate inſignis, Imperium pulcherrimè gerebat atque ornabat: remq́ꝫ Romanam & legiones breui tempore plurimum auxit, ut utræque poſtulabant, nec antequam conſuleret quicquam agendo: nec ubi conſuluiſſet, quicquam negligendo: ſed omnia certa lege ac modo, ſuóque tempore adminiſtrando. Ac haud abs re dici queat, illud tempus Theodori Imperatoris celeritatem poſtulaſſe, cámque preſtò fuiſſe: inſequutum uerò tempus, Imperatoris Ioannis grauitatẽ: proinde non defuiſſe. Nam DOMINVS, qui ex ijs quę nihil ſunt, aliquid facit, tales inuenit uiros, quales requirebantur, quum perditum & extinctum excitare uellet Romanorum principatum. Ceterùm ijs temporibus Byzantij regnabat Robertus, Herrici paulo antè mortui ex fratre nepos. Ad hunc Alexius & Iſaacius, inuidia & æmulatione æſtuantes, quòd ſucceſſores Imperij deſignati non eſſent, Imperatorio ſanguini coniunctiores, quàm per affinitatem aſcitus Ioannes, ſeſe contulerunt: & largitionibus ac pollicitationibus coacto exercitu, quantus Roberto tum erat (qui quidem erat maximus, & non aſpernandus, ſiue armorum genus, ſiue bellica fortitudo ſpectaretur) Ioannem Imperio deiecturi forſitan, idq́ꝫ ſibi uendicaturi, bello petunt: profectíq́ꝫ in Aſiam, claſſe ad Lampſacum relicta, unius diei iter in mediterranea progreſsi, quæ paulo antè Herricus rex Latinis ſubiecerat, Imperatori cum Romanis copijs aduentanti occurrunt: acríque prælio facto, acie uicti, eas etiam urbes amittunt, quæ tum eis in Aſia parebant: ac mox Latinę ſeruitutis iugo excuſſo, ad Imperatorem ultrò ſeſe contulerunt.

Ioannis Ducæ elogia.

Robertus Byzãtinus Alexium et Iſaaciũ Laſcarim fruſtra iuuat.

DE ANGELO THEO-doro, Theſſaliæ principe.

INterim è Theſſalicis barathris nouum exiſtit malum, Michaelis Angeli frater Theodorus. ſuſcepto eñ illius defuncti principatu, uir acer, & ad res nouas moliendas ingenioſus, & plura ſubinde appetens, longè latéq́ꝫ fines propagauit. Quotquot enim Occidentales urbes paulo antè Latinorum regno ſeruierant, eas omnes, inde ſumpto initio, facilimè uicit, ſibiq́ꝫ adiunxit: donec ampliſsimam & totius Macedoniæ principem ciuitatẽ Theſſalonicam ſubegit, Marchione tum in patriã Longobardiã profecto: ſtatimq́ꝫ ſibi regiũ nomen aſciſcit,

Theodorus Angelus regium nomẽ aſciſcit.

ac Re-

ac Regio more à Bulgariæ archiepiſcopo inungitur. Nã olim Iuſtinianus Imperator eam prouinciam, è qua oriundus erat, cùm alijs multis rebus ornarat, tum primam Iuſtinianam appellauerat, atq; etiam perpetua libertate donarat: eo tamen excepto, ne eius archiepiſcopi Romanorum Imperatores inungerēt. quæ prærogatiua legibus, alijs eſt conceſſa. Verùm Angeli iam rerum per uim potiti metu, & archiepiſcopi illius ſimplicitate, ad tantam abſurditatē res deuoluta eſt. Nūc, unde locus is Bulgariæ nomen ſit adeptus, explicabo.

DE BVLGARIAE ARchiepiſcopatu, quæ & Achris appellatur.

Bulga fluuius.

TRans Iſtrum uerſus Septentrionem locus eſt, quem fluuius nō exiguus, ab incolis Bulga dictus, interfluit: unde & ipſi Bulgarorum nomen obtinuerunt, cum à prima origine Scythę eſſent. Tandem patria cū uxoribus & liberis relicta, qua tempeſtate Iconomachiæ morbus pios infeſtabat, innumerabili multitudine Iſtrum trãjciunt: & utramq; Myſiã peruagati, & obuia quæq; populati ac prædati, locuſtarū aut fulminis inſtar Macedoniã cum ulteriore Illyria occupant, loci ubertate illecti. ac regia ſedes eorū deinceps urbs ea eſſe cœpit, quam Iuſtinianus Imp. archiepiſcopatus honore, primæq; (ut diximus) Iuſtinianæ nomine ornauit. Pòſt appellatione gentis illius uulgata, locus ipſe Bulgaria dictus eſt, & Bulgariæ metropolis prima Iuſtiniana. Multo aūt pòſt Baſilius Imp. qui à cæde illius populi Bulgaroctonus cognominatꝰ, hos poſt multa prælia penitus attriuit, & ſubegit: ac eos qui ſuperfuerūt, patria exterminatos, in Myſiã inferiorem ad Iſtrū tranſtulit. nomen tamen, uelut aliud quoddam monumentum, in archiepiſcopatu hæſit. Sed ad inſtitutum redeamus. Angelus Theodorus, rex, ut dictum eſt, declaratus, ordine progrediendo, & euagando, & alios atq; alios limites ſuperando, agros uaſtabat, ad ipſas uſq; Byzantij portas nemine prorſus reſiſtente. Nam Macedoniæ & Thraciæ urbes prorſus exhauſtę erant, crebris atq; atrocibus exiguo tempore excidijs uexatæ, nunc à Latinis, nunc à Bulgaris & Scythis. Quid enim non feciſſent gens ſanguinaria Scythæ, Chriſtianis crudeliter oppreſſis? Latini uerò Scythis adeò clementiores non fuerunt, ut illorum immanitatē longo interuallo ſuperarint. Neque ſemel miſeri illi ab utraq; gente crudeliter capti fuerūt, ſed bis & ter, & ſæpius. Tum uerò Angeli graſſatio, ſi quid reliqui fuit, hoc ferè totum abſumpſit. Itaq; domos euerſas, mœnia diruta, Lemnia mala, Troianas nænias, omnis deniq; generis malorū ſpectaculum uideres.

Bulgari è Scythia oriundi.

Iconomachiæ morbꝰ

Iuſtiniana prima.

Baſilius ὁ βουλγαροκτόνος.

Macedoniæ et Thraciæ uaſtitas

Λήμνια κακά. θρῆνοι Τρωϊκοί.

καὶ χρίεται βασιλικῶς παρὰ τοῦ τηνικαῦτα τὴν τῆς Βουλγαρίας ἀρχιεπισκοπὴν διϊθύνοντος. πλείστοις τε γὰρ ἄλλοις αὐτὴν ὁ βασιλεὺς ἐκ παλαιοῦ τετίμηκεν Ἰουστινιανός, ἑαυτοῦ γεγονυῖαν πατρίδα, καὶ πρώτην ὠνόμασεν Ἰουστινιανήν. καὶ δὴ καὶ αὐτονομεῖσθαι ταύτην εἰς τὸ διηνεκὲς προστετάχει, πλὴν οὐχ ὥστε καὶ βασιλέας χρίειν Ῥωμαίων· τοῦτο γὰρ ἄλλοις ἐφεῖται παρὰ τῶν νόμων. ἀλλὰ διὰ φόβον ἤδη τοῦ τυραννοῦντος Ἀγγέλου, καὶ πρός γε ἔτι διὰ κουφότητα καὶ ἀφέλειαν τοῦ τηνικαῦτα διέποντος τὴν ἀρχιεπισκοπήν, εἰς τοσοῦτον ἀτοπίας τὸ πρᾶγμα ἐκκεκύλισται. ὅθεν δὲ τὸ τῆς Βουλγαρίας ἐπώνυμον ὁ τόπος κεκλήρωται, δηλώσων ἔρχομαι.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ τῆς Βουλγαρίας, τῆς καὶ Ἀχρίδος καλουμένης.

Χῶρός τις ἐστὶν εἰς τὰ ἐπέκεινά τε καὶ βορειότερα τοῦ Ἴστρου κείμενος, καὶ ποταμὸς ῥέων δι' αὐτοῦ οὐ μικρός· Βούλγαν αὐτὸν ὀνομάζουσαν οἱ ἐγχώριοι. ἀφ' οὗ δὴ καὶ αὐτοὶ τὸ τῶν Βουλγάρων μετειλήφεσαν ὄνομα, Σκύθαι τὸ ἐξ ἀρχῆς ὄντες. ὀψὲ δ' ἐκεῖθεν οὗτοι μετανάσται γενόμενοι, τέκνοις ἅμα καὶ γυναιξίν, ὁπότε τὸ τῆς εἰκονομαχίας νόσημα κατὰ τῶν εὐσεβούντων ἐπεχωρίαζε, διαπεραιοῦνται τὸν Ἴστρον, πλῆθος ἀριθμὸν ὑπερβαῖνον. καὶ διαβάντες ἄμφω τὰς μετὰ τὸν Ἴστρον Μυσίας, καὶ πάντα λείαν Μυσῶν, τὸ θρυλλούμενον, ποιοῦντες τὰ ἐν ποσί, καθάπερ ἀκρὶς ἤ τις κεραυνὸς αἰθέριος, οἰκειοῦνται Μακεδονίαν μετὰ τῆς ἐπέκεινα Ἰλλυρίδος, ἀρεσθέντες τοῖς ἐκεῖσε καλοῖς. καὶ βασίλειον ἐνδιαίτημα τούτοις εἶναι εἰς τὸ λοιπὸν νενόμισται αὕτη ἡ πόλις, ἣν ἀρχιεπισκοπὴν ὁ βασιλεὺς τετίμηκεν Ἰουστινιανός, καὶ πρώτην ὠνόμασεν, ὡς εἰρήκειμεν, Ἰουστινιανήν. εἶτα τῆς προσηγορίας τοῦ ἔθνους ἐκεῖσε διαδοθείσης, Βουλγαρία ὁ χῶρος μετωνομάσθη, καὶ μητρόπολις Βουλγαρίας ἡ πρώτη Ἰουστινιανή. χρόνοις μέντοι ὕστερον ὁ βασιλεὺς Βασίλειος ὁ Βουλγαροκτόνος, μετὰ πολλὰς τὰς μάχας, τέλος ἐξέτριψε καὶ ἐδουλώσατο τούτους· καὶ τῆς μὲν χώρας τοὺς ἐναπολειφθέντας ἐξορίστους πεποίηκεν ἐν τῇ παρὰ τὸν Ἴστρον κάτω Μυσίᾳ. τὸ δ' ὄνομα καθάπερ ἄλλο τι μνημεῖον ἐκείνων, ἐναπολέλειπται τῇ ἀρχιεπισκοπῇ. ἀλλ' εἰς τὸ πρότερον ἴχνος τοῦ λόγου φέρε ἐπανακάμψωμεν. ὁ γὰρ Ἄγγελος Θεόδωρος ἤδη καὶ βασιλεύς, ὡς εἴρηται, καταστάς, ἐδήου τὴν γῆν, προϊὼν καὶ περιελαύνων καὶ ὑπερβαίνων ὅρους ἄλλους ἐξ ἄλλων ἀεί, ἕως ἤλασε μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν Βυζαντίων πυλῶν, κατὰ πολλὴν τοῦ κωλύσοντος ἐρημίαν. αἱ γὰρ Μακεδονικαί τε καὶ Θρᾳκικαὶ πόλεις, εἰς τέλος ἐξέκαμον, συχνὰς ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ καὶ δεινὰς ὑπομείνασαι τὰς αἰχμαλωσίας· νῦν μὲν τῶν Λατίνων, νῦν δὲ τῶν Βουλγάρων, καὶ τῶν Σκυθῶν. τί γὰρ οὐκ ἂν ἔδρασαν ἔθνος αἱμοβόρον οἱ Σκύθαι Χριστιανοῖς ἐπιβρίσαντες ἀπηνῶς; οἱ δὲ Λατῖνοι οὐδὲν ἡμερώτερον τῶν Σκυθῶν διετέθησαν, ὅτι μὴ καὶ πολλῷ τῷ μέτρῳ τὴν Σκυθικὴν ἀπήνειαν ὑπερέβησαν, καὶ οὐχ ἅπαξ τοῖς ταλαιπώροις ἐξ ἑκατέρων τῶν ἐθνῶν τὰ τῆς δεινῆς ταύτης αἰχμαλωσίας ξυνεπεπτώκει παθεῖν, ἀλλὰ καὶ δὶς καὶ τρίς, καὶ πολλάκις. τὸ δὲ νῦν τοῦτο τοῦ Ἀγγέλου, μικροῦ πᾶν, εἴ τι ἐλλέλειπται, προσανάλωσε. καὶ ἦν ἰδεῖν οἰκίας κατεσκαμμένας, τείχη περιῃρημένα, Λήμνια κακά, θρήνους Τρωϊκούς, πολλῶν καὶ παντοδαπῶν κακῶν πανήγυριν.

DE ΠΕΡΙ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΝΕΟΥ Ἀσὰν ἰωάννου.

Ἐν τούτοις γε μὴν τοῖς καιροῖς ἦρχε τῶν βουλγάρων ὁ τοῦ πρώτου ἀσὰν υἱὸς ὄνομα ἰωάννης. οὗτος ὁρῶν τὸν εἰρημένον θεόδωρον τὸν ἄγγελον, οὐδὲ τῶν βουλγαρικῶν ἀφίστασθαι πραγμάτων βουλόμενον, ἀλλ' ἤδη κἀκείνοις βαρεῖαν καὶ βλάπτουσαν ἐπάγοντα χεῖρα, συμμάχους ἐκ τῶν σκυθῶν εἰληφώς, συρρήγνυσιν αὐτῷ πόλεμον ἰσχυρόν, καὶ νικᾷ, χειροῦταί τε, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξορύττει· τῆς δίκης ὀψὲ περιελθούσης αὐτόν, ὧν τε τὴν νόμιμον περιεφρόνησε τῶν ῥωμαίων βασιλείαν, βασιλείας ἑαυτῷ περιθεὶς ὄνομα· καὶ ὧν τοὺς ὁμοφύλους κακοπραγοῦντας ὑπὸ τῶν ἰταλικῶν καὶ βουλγαρικῶν ἐφόδων, καὶ δακρύων ἄξια πάσχοντας, οὐκ ἠλέησεν, ἀλλὰ δυστυχήμασι δυστυχήματα προσετίθει, καὶ φόνοις φόνους.

DE IVNIORE Aſane Ioanne.

His temporibus Bulgaris imperabat primi Aſanis filius Ioannes. Is cum Angelum Theodorum ne Bulgaricis quidem rebus abſtinere uelle cerneret, ſed iam illis quoq; infeſtum imminere: Scythicis auxilijs accerſitis, acre cum illo prælium committit, illicq; uicto & capto, oculos effodit: uindicta tandem illum adepta, tum ob ludibrio habitam Imperatoriam maieſtatem, cuius ſibi nomen uſurparat: tum quòd populares ſuos Bulgaricis impreſsionib. afflictos, et deplorãdis malis affectos, adeò nõ miſeratus fuerat, ut etiam calamitates calamitatibus, cædes cædibus cumularet.

Angeli Theodori excæcatio.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΝΑΥΤΙΚΗΣ ΤΟΥ βασιλέως δυνάμεως.

Ἤδη δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς ἰωάννης, ἐπὶ μέγα δυνάμεως ηὔξησε τὰ ῥωμαίων πράγματα, δεξιὸς οἰκονόμος φανείς, καὶ κυβερνήτης ἄριστος τῆς ἡγεμονικῆς τῶν ῥωμαίων ὁλκάδος. ναῦς τε γὰρ μακρὰς κατεσκευακὼς οὐκ ὀλίγας, ναυστολεῖ πρὸς τὰς κατὰ τὸν αἰγαῖον νήσους, καὶ πάσας ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ λαμβάνει, λέσβον καὶ χίον, σάμον τε, καὶ ἰκαρίαν, καὶ κῶ, καὶ ὅσαι ταύταις εἰσὶ προσεχεῖς· οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ διαβὰς καὶ τὴν ῥόδον, ἐγκρατὴς καὶ αὐτῆς ἀναδείκνυται. ἐπεὶ δ' ὁ μὲν βασιλικὸς στόλος οὕτω θαλαττοκρατῶν ἦν, ἐν δ' ἀσίᾳ τὰ περσικὰ στρατεύματα ἔμενεν ἀτρεμίζοντα, τὰ δὲ λατίνων κατὰ βραχύ τι ὑπέρρει καὶ ἀσθενῶς εἶχεν· ἔγνω διαβιβάζειν ἤδη τὰ τῆς ἀσίας ὅπλα καὶ εἰς τὴν εὐρώπην ὁ βασιλεύς, ἐλευθερώσων τὰς ἐκεῖ ταλαιπώρους πόλεις τῆς τε βουλγαρικῆς καὶ ἰταλικῆς χειρός. καὶ δὴ διαβὰς τὸν ἑλλήσποντον ἅμα ἦρι, εἰσβάλλει πρῶτον εἰς τὴν χερρόνησον, κἀκεῖθεν τὴν ὅμορον ἐπόρθει καὶ ἔκαιε χώραν, εἰς ἔκπληξιν τῶν ἐν ταῖς τῶν φρουρίων ἀκροπόλεσι λατίνων. εἷλε δὲ καὶ πλείστας τῶν παραλίων πόλεων, καλλιούπολίν τε καὶ σηστόν, καὶ τὴν τῶν καρδιανῶν, καὶ ὁπόσαι τῶν ἀστυγειτόνων ἦσαν, τὰς μὲν βίᾳ καὶ μηχανήμασι, τὰς δὲ προσχωρούσας ἑκοντί.

DE NAVALIBVS Imperatoris copijs.

Iam uerò & Imperator Ioãnes, ſingulari diligentia & dexteritate ingenij, Imperij Romani uires multũ auxerat. Nam haud paucis longis nauibus, quas ædificarat, ad Aegæi maris inſulas miſsis, eas omnes breui tempore capit: Lesbũ, Chium, Samum, Icariam, Con, quæ'que his finitimæ ſunt. nec his contentus, Rhodi etiam potitur. Quum uerò Imperatoria claſsis ita mare obtineret, & in Aſia Perſici exercitus quieſcerent, Latinorum uerò uires paulatim minuerentur: iam Imperator arma ex Aſia etiam in Europam transferre conſtituit, ut miſeras urbes à Bulgarica & Italica manu liberaret. Igitur appetente uere tranſmiſſo Helleſponto, Cherſoneſum in primis inuadit. Deinde finitimam regionem uaſtat & incendit, ad perterrefaciendos Latinos qui Caſtellorum arces tuebantur. Cæpitq; plurimas urbes maritimas, Calliupolim, Seſtum, & Cardiam, ceteraſq; illis uicinas, partim ui & machinis, partim deditione.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΠΙΓΑΜΒΡΕΥΣΕΩΣ τῆς θυγατρὸς τοῦ ἀσάν, καὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ βασιλέως.

Ἐν τούτοις δ' ὄντος τοῦ βασιλέως, ἥκουσι πρέσβεις ἐκ βουλγάρων, σπονδῶν τε εἵνεκα, καὶ ἅμα ἐπὶ τῇ θυγατρὶ τοῦ ἀσὰν ἑλένῃ, τὸν τοῦ βασιλέως υἱὸν θεόδωρον γαμβρὸν ἐξαιτούμενοι. ταῦτα ἀσμένως τῷ βασιλεῖ ἠγγέλλοντο, καὶ ἅμα ἐθέλοντι· οὐ γὰρ ἤθελεν ἐν ἄλλοις μείζοσι περισπώμενος, ἀντίπαλον ἔχειν αὐτόν, οὕτω τοῖς παριστρίοις ὁμοροῦντα σκύθαις, καὶ ἅμα αὐτοῖς, ὁπότε βούλοιτο, ἐπελαύνοντα, καὶ ὅσα ἐν ποσί, χειμάρρου δίκην, παρασύροντα. ταύτῃ τοι καὶ τελεσιουργὰ τὰ τῆς πρεσβείας εὐθὺς ἦσαν, καὶ ἅμα τὰ τοῦ κήδους. καὶ συνελθόντες περὶ χερρόνησον

DE AFFINITATE inter Aſanis filiam, & filium Imperatoris.

Imperatore his rebus occupato, è Bulgaria legati ueniunt, tum pacis expetendæ cauſa: tum ut Imperatoris filio Theodoro, Helenæ Aſanis filiæ nuptias offerrent. Quem nuncium lætus accepit Imperator. Nolebat enim, alijs grauioribus negocijs diſtractus, illum aduerſariũ habere, Scythis trans Iſtrum adeò uicinum, illiſq; aſcitis quoties libitum eſſet irruentem, & torrentis in morem obuia quæq; ſecum abripientem. Hac igitur de cauſa legatio ſtatim rata fuit, ſimulq; affinitas. Congreſsi ergo circa Cherſoneſum

Theodori Laſcaris iunioris nuptiæ.

ſoneſum Imperator & Aſan, Helenam Aſanis filiam decem annos natam], Imperatoris filio impuberi adhuc, Theodoro Laſcari iuniori, deſpondent. Tunc etiam Ternobi epiſcopus libertatem perpetuam impetrat, cum ad id uſq; tempus primæ Iuſtinianæ archiepiſcopo, propter ueterem illius gentis cognationem, paruiſſet. Imperator uerò ſecuta æſtate Thracias & Macedonicas urbes circuit, ab ipſis (ut ita dicam) Byzantinis portis auſpicatus: & ad Strymonem uſq; progreſſus, omnes autumni initio recuperat: & ſic, omnibus quæ uoluerat expeditis, Nicæam recedit, militibus domum ad hybernandum dimiſsis. Poſtquam autem ad hunc hiſtoriæ locum uentum eſt, non pręterēudi ſilentio uiſi ſunt Scythę, qui his temporibus Aſiam & Europam ſunt peruagati. Nā progreſſu orationis ſæpe res illorū cōmemorandę erunt. Quare breuiter, qui & unde ſint, pro uirili explicādū eſt, & ueluti uia planior munienda ad ea quę ſequent̄ intelligenda: ne ea quę ipſi ſcimus, ijs qui neſciūt, quaſi ſcirent, narrando, in errorē illos inducamus: & ſubinde aliò atq; aliò reſpicere cogamus, ueluti canes uenatici, qui leporibus indagādis nares ad alia atq; alia ueſtigia transferūt.

Ternobi epiſcopus.

DE SCYTHIS.

Scytharum gens eſt populoſiſsima, magis uerſus Septentrionem habitans, quàm ullæ aliæ noſtri orbis: & quāuis non prorſus Attico polo ſubiecta, in eo tamen ſita parallelo, qui maximè uerſus Septentrionem porrigitur: ut & ueteres hiſtorici nobis tradiderunt, & nos quantum licuit diuturna experientia comperimus.

Homerus de Scythis.

Hos lactiuoros & inopes, & mortalium iuſtiſsimos appellauit Homerus. Apud eos enim neque coquorum cupediæ ſunt, nec ſuperuacaneæ menſarum delicię: uinearum autem agrorúmque cultum, ne per ſomnium quidem unquam uiderunt. uictum illis facilem & expeditum præbent, ſponte natæ terra herbæ, & ſanguis ac carnes iumentorum, aliarumq; pecudum, ferarumq; & uolucrum uenatus: ueſtem nulla arte cōfectam, animalium pelles. Argentum uerò, aurum, margaritæ, cæteræq; gēmæ, non pluris fiunt quàm puluis. Nulli ibi ſunt ſolennes ludi, nulla ambitioſa ſpectacula, nullæ diſceptationes de naualibus, trierarchijs & legib. agrarijs: ſed, quod ad hæc quidem attinet, pacata omnia, & una ſeditionum expers. Ut enim febres quæ humana corpora infeſtant, è materia oriuntur, ac tamdiu uigent, quandiu illa præſtò eſt: cum uerò & inedia diuturna, & potionibus medicorum praui humores conſumpti fuerint, ſtatim & febris deſinit, & uires paulatim corporis redeunt: ſic etiā apud illā gentem, cum eæ res non ſint, è quibus lites & con-

Auaritia febri ſimilis.

ρόνησον ὅ, τε βασιλεὺς καὶ ὁ ἀσὰν, συζευγνύουσιν Ἑλένην τῇ τοῦ ἀσὰν θυγατρὶ δεκαετεῖ οὔσῃ, τὸν τοῦ βασιλέως υἱὸν Θεόδωρον τὸν νέον λάσκαριν, μήπω δὲ τὸν ἔφηβον παραγγείλαντα. τηνικαῦτα δὲ καὶ ὁ τοῦ τερνόβου ἐπίσκοπος αὐτονομίαν λαμβάνει διηνεκῆ, * ὃν τέως ὑπὸ τὸν ἀρχιεπίσκοπον τῆς πρώτης τελῶν ἰουστινιανῆς, διὰ τὴν τοῦ ἔθνους ἐκεῖθεν ἀρχαίαν συγγένειαν. ὁ δὲ βασιλεὺς θέρους ἐπιγενομένου, τὰς θρακικάς τε καὶ μακεδονικὰς περίεισι πόλεις, ἀρξάμενος ἀπ' αὐτῶν, ὡς εἰπεῖν, τῶν Βυζαντίων πυλῶν, καὶ ἐπελάσας ἄχρι στρυμόνος, καὶ οἰκειοῦται πάσας, ἐπὶ ἱσταμένου τοῦ φθινοπώρου. καὶ οὕτω πάντα σκοπὸν διαθέμενος, αὐτός τε εἰς νίκαιαν ἀνεχώρησε, καὶ τὸν στρατὸν ἀφῆκεν ἐν τοῖς οἴκοις διαχειμάσοντα. ἐνταυθοῖ δὲ γενομένῳ τῆς ἱστορίας, οὐκ ἄριστόν μοι ἔδοξεν εἶναι σιγῇ παρελθεῖν τὰ περὶ σκυθῶν, ἐν τούτοις τοῖς χρόνοις ἐπιδραμόντων ἀσίαν τε καὶ εὐρώπην· βιάσεται γὰρ ἡμᾶς ὁ λόγος προϊὼν, εἰς τὰ αὐτῶν πολλάκις ἐμπίπτειν διηγήματα, καὶ χρεὼν ἀνακεφαλαιωσαμένους ἡμᾶς καθόσον οἷόν τε, διαλευκᾶναι τὰ περὶ αὐτῶν, καὶ ἐναργέστερα παραπέμψαι ταῖς ἐφεξῆς ὑποθέσεσιν, ἵνα μὴ αὐτοί γε εἰδότες, εἶτα ἐπὶ τῶν οὐκ εἰδότων ὡς εἰδότων διεξιόντες, ἁμαρτάνειν ποιῶμεν αὐτοὺς ταῖς ἐπιβολαῖς τῶν ἐννοιῶν, καὶ συχνὰ μεταβαίνειν ἐξ ἑτέρων εἰς ἑτέρας ἀναφορὰς, ὥσπερ αἱ κυνηγετικαὶ κύνες, ὁπότε τὰς τῶν λαγωῶν ἰχνηλατοῦσι νομὰς, συχνὰ τὰς ῥῖνας πρὸς ἕτερα ἐξ ἑτέρων ἴχνη μετάγουσαι. *τὸ

ΠΕΡΙ ΣΚΥΘΩΝ.

Ἔθνος ἐστὶ πολυανθρωπότατον, βορειοτέραν πολλῷ τὴν οἴκησιν ἔχον ἢ κατὰ πᾶσαν τὴν καθ' ἡμᾶς οἰκουμένην. οὐδαμῶς μὲν οὖν ἀκρίβειαν ὑπὸ τὸν ἀρκτικὸν πόλον, παρὰ τὸν ἀρκτικώτατον δ' οὖν ὅμως ἐνδιαιτώμενον παραλλήλων ἁπάντων, ὁπόσοι τὴν οἰκουμένην ἅπασαν περιγράφουσιν, ὡς οἵ τὰς παλαιάς τε ἱστορίας συνθέντες παρέδοσαν τοῖς ἐπιγινομένοις ἡμῖν, καὶ αὖ ἡμεῖς, καθόσον ἐξῆν, ἐκ τῆς τοῦ χρόνου ξυνήκαμεν πείρας. τούτους γαλακτοφάγους μὲν καὶ ἀβίους καὶ δικαιοτάτους ἀνθρώπων ὅμηρος ἔφησεν· ἐν τούτοις γὰρ οὐ μαγείρων μαγγανεία, οὐδὲ τραπέζης ἐπινενόηται πολυτέλεια. φυτηκομίαι δὲ καὶ ἀρόσεις γῆς, οὐδ' ἐν ὀνείροις, ὅτι ποτέ εἰσιν, ἐφαντάσθησαν. ἀλλὰ τροφὴ μὲν αὐτοῖς ἡ τῆς γῆς αὐτοφυὴς πόα, καὶ τὰ τῶν ὑποζυγίων καὶ τῶν ἄλλων βοσκημάτων αἵματά τε καὶ σώματα. καὶ εἴ τι δὲ τῶν ἀγρίων ζώων καὶ πετεινῶν ἁλωτὸν αὐτοῖς γένοιτο, καὶ τοῦτο δ' αὐτοῖς αὐτοσχέδιός ἐστι τροφή. ἔνδυμα δ' ἀποίκιλτον, τὰ τῶν ζώων δέρματα. ἄργυρος δὲ καὶ χρυσὸς καὶ μάργαρος καὶ λίθος λυχνίτης, ἴσα καὶ κόνις ἐκείνοις ἐστίν. οὐ πανηγύρεις ἐκεῖ καὶ φιλοτιμίας θέατρα, οὐδὲ βουλευτήρια περὶ ναυστάθμων, καὶ τριηραρχιῶν καὶ ἀγορανομιῶν, ἀλλ' εἰρήνη πᾶσα τὸ ἀπὸ τούτων, καὶ βίος πάμπαν ἀστασίαστος. ὥσπερ γὰρ οἱ τοῖς τῶν ἀνθρώπων σώμασιν ἐπισυμβαίνοντες πυρετοὶ τὰς ἀφορμὰς ἐκ τῆς ὕλης ἔχουσι, καὶ παρὰ τοσοῦτον φλεγμαίνουσι, παρ' ὅσον καὶ ἡ τῆς ὕλης πέφυκε χορηγία· ἐπειδὰν δ' ἀσιτίαι μακραί, καὶ ἰατρῶν φαρμακοποσίαι παραλαβοῦσαι τὸ σῶμα, τὴν ὕλην πᾶσαν ἐξαναλώσωσιν, αὐτίκα πέπαυται μὲν ὁ πυρετὸς, ἐπιγίνεται δ' ἡ τοῦ σώματος [illegible]· οὕτω καὶ τοῖς ἀνθρώποις ἐκείνοις τῶν πραγμάτων οὐκ ὄντων ἐξ ὧν φιλονεικίαι καὶ ἔριδες

καὶ ἔριδες φύονται, καὶ κατ' ἀλλήλων ἐπιβουλαὶ καὶ χύσεις αἱμάτων ἐπινοοῦνται· οὐδὲ δικαστήρια συγκροτοῦνται λοιπόν, οὐδὲ βουλευτήρια καὶ ἀναγνώσεις νομίμων, οὐδὲ πιθαναὶ γλῶσσαι, καὶ λόγων διαστροφαί, καὶ ἐννοιῶν λαβύρινθοι· ἀλλὰ δικαιοσύνη τις αὐτοφυὴς ἐπινέμεται τούτους, καὶ ἀνεπίφθονος αὐτονομία. διὰ μὲν δὴ ταῦτα δικαιοτάτους ἀνθρώπων καὶ ὅμηρος τούτους ὠνόμασε· τὴν γε μὴν προσηγορίαν αὐτῶν διαφόρως ἡμῖν οἱ πάλαι σοφοὶ διεπόρθμευσαν. ὅμηρος μὲν γὰρ κιμμερίους αὐτοὺς καλεῖ· ἡρόδοτος δὲ ὁ τὰ περσικὰ συγγραψάμενος, σκύθας πολυειδεῖς· ὁ δὲ χαιρωνεὺς πλούταρχος, κίμβρους καὶ τεύτονας, οὐκ οἴκοθεν μέν, ὀνομάζει δ' οὖν, ὥσπερ ἀμφιβάλλων καὶ ἀπιστῶν αὐτὸς ἑαυτῷ. τὴν μὲν γὰρ κυρίαν αὐτῶν προσηγορίαν, αὐτοὶ ἂν κατὰ τὴν σφῶν αὐτῶν εἰδεῖεν διάλεκτον. οἱ δ' ἑλληνικοῖς ὀνόμασιν ἐπ' αὐτῶν χρώμενοι, ἄλλοτε ἄλλως, ὡς ἕκαστοι βούλοιντο, τούτους προσαγορεύουσιν, ὁπόσοι ἐκεῖθεν χειμάρρου δίκην ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς οἰκουμένῃ ἐπιρρέοντες, ἄλλοτε ἄλλους ἐπιλαμβάνουσι τόπους. ὥσπερ γὰρ εἰσὶν οὐράνια μὲν δείματα θεόθεν τοῖς ἀνθρώποις ἐπισειόμενα πολλάκις, κεραυνοὶ καὶ πρηστῆρες καὶ ὑετῶν πλῆθος, ἐπίγεια δὲ σεισμοὶ καὶ ῥήγματα γῆς, ἀέρια δὲ τυφῶνες καὶ λαίλαπες· οὕτω καὶ οὗτοι ταμιεύονται παρὰ θεῷ, ἀρκτικά τινα, ὡς εἰπεῖν, καὶ ὑπερβόρεια δείματα, ὡς ἀνθ' ἑτέρας μάστιγος στέλλεσθαι καθ' ὧν ἂν καὶ ὁπότε ἡ πρόνοια βούλοιτο. τούτων τινὲς πολλάκις ἐκεῖθεν ἀπορραγέντες, πολλοὺς ἐλυμήναντο χώρους, καὶ πλείστοις ἔθνεσι ζυγὸν δουλείας ἐπήνεγκαν· ὥσπερ ἂν εἰ μεγάλου πελάγους ἀποτομὴ χυθεῖσα ἐπὶ πρανοῦς, πάντ' ἐπικλύζοι καὶ παρασύροι ὁπόσοις ἂν ἐπιδράμοι. ἀλλ' ἐκεῖθεν μὲν γυμνοί τε καὶ ἄσκευοι ἐξιόντες, εἶτα ἀμείβουσι τὴν δίαιταν, ἐπιλαμβάνοντες τὴν τῶν τόπων ἐκείνων ἐν οἷς ἱδρύουσιν ἑαυτούς. ὥσπερ γε μὴν οἱ ἐξ ὀρῶν τῶν μεγίστων ἀναρρηγνύμενοι ποταμοί, καὶ τὸ ῥεῖθρον εἰς τὴν θάλασσαν ἀποπτύοντες, οὐκ εὐθὺς παρὰ τὴν αἰγιαλῖτιν ψάμμον ἐν ἅλμῃ τὸ πότιμον αὐτῶν ἐξαλλάττουσιν, ἀλλὰ μέχρι πολλοῦ τῆς θαλάττης εἰσρέοντες ἀκοινώνητοι, ἔπειτα ἐπαύσαντο καὶ τοῦ κράτους τοῖς πλουσιωτέροις παρεχώρησαν ὕδασιν, οὕτω καὶ τούτων οἱ τὴν ἐγγίστα τῆς πρώτης οἰκήσαντες σκυθικῆς ἀφ' ἧς τὸ πρῶτον ἐρρύησαν, τὴν προτέραν προσηγορίαν ἐφύλαξαν ἔτι ἀκήρατον, αὐτοί γε ὀνομαζόμενοι σκύθαι, καὶ ἡ τούτους τρέφουσα γῆ σκυθική. οὗτοι δ' εἰσίν, ὅσοι τε τὴν ὑπὲρ τὰς πηγὰς τοῦ ταναΐδος ᾤκησαν γῆν, καὶ ὅσοι τὸν ταναΐν. ἔπειτα διαβάντες ἐκεῖθεν, ἐξεχύθησαν ἐν εὐρώπῃ, τὰ ἐν ζέφυρον ἄνεμον βλέποντα πλευρὰ τῆς μεγίστης μαιώτιδος διανεμηθέντες. μετὰ δὲ μακρὰν μακρῶν αὖθις ἐνιαυτῶν περίοδον ἕτεροι, καθάπερ ἐκ μεγάλης πηγῆς τῆς πρώτης ἀπορραγέντες σκυθικῆς, ἐς δύο σχίζονται μοίρας· καὶ ἡ μέν, τοὺς πρὸς τῇ ἀσίᾳ σαυρομάτας καταστρέψασα, ἔδραμε μέχρι καὶ ἐς θάλασσαν τὴν κασπίαν, οἳ καὶ τὴν πάτριον ἤδη ἐκλαθόμενοι κλῆσιν, σαυρομάται καὶ μασσαγέται ἐκαλοῦντο, καὶ μελάγχλαινοι, καὶ ἀμαζόνες· καὶ ὅσα αἱ δουλωθεῖσαι φυλαὶ κατὰ διαίρεσιν εἶχον ὀνόματα, πάντων καὶ οὗτοι κεκοινωνήκασι τούτοις, διὰ τὴν ἐν τὰ ἐκείνων ἤθη δυσοποιόν τε καὶ ἀναπόνιπτον μεταδιαίτησιν. οἱ δ' ἐς τὴν εὐρώπην ἀποκλίναντες, καὶ τὴν πρὸς ὠκεανὸν πᾶσαν καταδραμόντες ἤπειρον, ἔς τε σαρμάτας καὶ γερμανούς, τὰ ὀνόματα ἤμειψαν καὶ αὐτοί. χρόνῳ δὲ ὕστερον καὶ ἐς τὴν κελτικὴν ἐμβαλόντες, καὶ ταύτην οἰκειωσάμενοι, κελτοί τε

& contentiones oriuntur, mutuæq́; inſidiæ & cædes ſuſcipiuntur, neque iudicijs, neque curijs, neq; legum recitationibus eſt opus: ac ne eloquentia quidem, uerborumq́; argutiæ ac perplexæ inuentiones locum habent: ſed innata quædam iuſticia illos regit, & haud inuidenda libertas. Quibus de cauſis & Homerus eos mortalium iuſtiſsimos nominauit: appellationem uerò eorum ſcriptores ueteres nobis uariè tradiderunt. Nam Homerus Cimmerios eos uocat: Herodotus uerò, Perſicæ hiſtoriȩ autor, Scythas diuerſos: Plutarchus Chæroneus, Cimbros & Teuthones: non ille quidem ſuapte autoritate, ſed tamen nominat uelut ambigens, ac ipſe ſibi diffidens. Nam propriam ſuam appellationem, ipſi utique ſua lingua norunt. Qui uerò Grȩcis nominibus eos appellant, aliàs aliter, ſuo quiq; arbitratu, illos uocant: qui torrentis inſtar in noſtras prouincias irruẽtes, aliàs alia loca occupant. Vt enim terrores de cœlo ſępe hominib. à Deo incutiuntur, ut fulmina, incendia, & crebri imbres: ſępe è terra, ut telluris hiatus & quaſſationes: ſæpe ex aere, ut typhones & nymbi: ita hi à Deo aſſeruanť Septentrionales & Hyperborei terrores, ut pro alia pœna, quãdo & quib. prouidentiæ uiſum fuerit, immittanť. Horũ aliqui patrijs ſedibus relictis, multas prouincias uaſtarũt, plurimasq; gentes iugo ſeruitutis ſubdiderunt: non ſecus ac magni maris ſinus per decliuia effuſus, omnia ad quæ pertineret, inundaret ac proſterneret. Cæterùm cum inde nudi atq; inermes exierint, mutata uictus ratione, mores eorũ imitantur, apud quos cõſederint. quemadmodũ è maximis orta montibus flumina, quæ in mare influunt, potabilem ſuã aquã non ſtatim in littore in ſalſuginem conuertunt: ſed in longo tractu maris, naturam ſuam retinent, donec copioſiorib. undis uicta, eam mutarint. ſic ij qui proximè ueterem Scythiam conſederunt, nomen priſtinum inuiolatum conſeruant. nam & ipſi Scythæ appellantur: & terra quæ eos alit, Scythia dicitur. Cuiuſmodi ſunt, qui cum ultra Tanais fontes, & ad ipſum Tanaim olim habitaſſent, in Europam effuſi, Mæotidis paludis latera ad occaſum ſpectantia occuparunt. Deinde multis ſeculis pòſt, alij, ut ex ampliſsima regione prima Scythia auulſi, in duas partes ſunt diuiſi: quarũ una Sarmatis Aſianis euerſis, ad Caſpiũ uſq; mare excurrit: qui patrij nominis etiã obliti, Sarmatę, Maſſagetę, & Melanchlęni à nigro ueſtitu, atq; Amazones uocabanť: quęq; ſingulę ab eis domitę gẽtes nomina ſortitę fuerãt, eadem & illi aſſumpſerunt, propter illarum mores & ritus aſcitos. Alteri uerò uerſus Europam profecti, & omnem Oceani oram peruagati, Sarmatarum & Germanorum nomina ſibi uendicarunt. Denique in Galliam quoque impreſsione facta, eaque ſubacta,

Cimmerij. *Scythæ.* *Cimbri.* *Teuthones.*

Scythæ Septentrionalis terror.

Scythæ peregrinos mores adſciſcunt.

Aſiani Scythæ.

Europæi Scythæ.

Celtæ & Galatæ ſiue Galli ſunt appellati: ut Cimbros & Teuthones taceam, qui multo pòſt Alpibus ſuperatis, cum innumerabili multitudine, uxoribus & liberis etiam adductis, Italiam ingreſſi, uix illi quidem, ſed tamen cæſi ſunt à Romanis exercitibus, Caij Marij & Luctatij Catuli conſulum ductu atque auſpicijs. Quid multa? Cum in ipſam Africam ſæpe penetrarint, & Herculeo freto traiecto, Hiſpanos ſubegerint. Nam quibus arma inferũt, eos plerunq; uincunt, & alienis regionibus dominantur. Eorum uerò patriam Scythiam nemo unquã ab omni æuo domuit. In cauſa eſt, quòd delicatam & luxu diffluentem uitæ rationem ab initio peroſi, nec frumentum edunt, nec uinum bibunt. Quamobrem neq; terram arant, neq; uineã unquam coluerunt, neq; alias fruges ſerunt, unde interioris orbis incolę uictitant. Quæ cũ Scythis, quippe aſſuetis, minimè grauia, ac potius iucunda ſint: hoſtibus eorũ acerbiſsima eſſent, impedimenta plura quàm arma adducentibus, & ubi caſtrametati ſunt, mercatũ omnis generis requirentib. ne quid uel ipſis uel iumentis deſit. At illi expeditę ac tenui uitæ aſſueti, facilè quouis tempore bella ſuſcipiũt, ac tridui iter ſæpe uno die uolucrũ inſtar conficiunt: & alias atq; alias ante famam aduentus ſui terras occupant, nihil quidem ſecum adducentes, ſed ijs rebus omnibus inſtructi, quib. uictoria facilè paretur. eæ ſunt, multitudo eorum penè innumerabilis, agilitas corporum, ac celerrimæ progreſſiones, & (quod hæc ſuperat) mortis contemptus, & ferarum more rectus in aduerſum hoſtem impetus.

Caius Marius. *L. Catulus.*

DE SCYTHARUM in Europam & Aſiam incurſione.

Sed ad hiſtorię ſeriem redeundũ eſt. Nam cum Iohannes Ducas rerum iam potiretur, maxima Scytharum multitudo ab Hyperboreis effuſa, ad Caſpiũ mare deſcendit. Interim uerò duce eorum Sitziſchane defuncto, ambo eius filij, Chalaus & Telepugas, exercituum principatum diuiſerunt. Ac Chalaus Caſpia & Iaxarte fluuio lato & profundo, qui è Scythicis montibus ortus, Sogdianam perfluens, in mare Caſpium irrumpit, ad Septentrionem relictis, per inferiorem Aſiam deſcendit. Sed differatur hoc: nam de Europa prius eſt dicendum. Alter enim Sitziſchanis filius Telepugas, limitibus imperij ſui conſtitutis, meridiem uerſus Caucaſi cacuminibus, & deinceps mari Caſpio, per Maſſagetarum & Sauromatarum terram proficiſcitur: nec eas tantum, ſed omnes gentes quæ Mæotidem paludem & Tanaim accolunt, ſubigit. Deinde Tanais fontibus ſuperatis, impetu

Sitziſchanes. *Chalaus.* *Telepugas.*

κελτοί τε ἤδη καὶ γαλάται ἐκλήθησαν. ἐῶ λέγειν τοὺς ὀψὲ τοῦ χρόνου τὰς ἄλπεις ὑπερβαλόντας, καὶ κατὰ τῆς ἰταλίας αὖθις μυριάσιν ἐκστρατεύσαντας πολλαῖς, τεύτονάς τε καὶ κίμβρους, αὐταῖς γυναιξί τε καὶ τέκνοις· οἳ καὶ μόλις μὲν, κατεκόπησαν δ' οὖν ὑπὸ τῶν ῥωμαϊκῶν δυνάμεων, ὑπάτων τηνικαῦτα καὶ στρατηγῶν τυγχανόντων τοῦ τε μαρίου γαΐου καὶ τοῦ κάτλου λουτατίου. καὶ τί δεῖ λέγοντας διατρίβειν, ὅπου γε καὶ λιβύης αὐτῆς πολλάκις ἐπέβησαν, τούς τε ἑσπερίους καταστρεψάμενοι ἴβηρας, καὶ τὸν κατὰ τὰς ἡρακλέους στήλας πορθμὸν διαβάντες; αὐτοὶ μὲν γὰρ, ἐφ' οὓς ἂν ἐπελάσωσι, πάντας ὡς τὰ πολλὰ κατατροποῦνται, καὶ τῶν ἄλλων κυριεύουσι τόπων. τὴν δ' αὐτῶν σκυθικὴν τὴν πάντων οὐδεὶς ἐξ αἰῶνος φαίνεται δουλωσάμενος. τὸ δ' αἴτιον, ὅτι ἐκεῖνοι τὸν ἁβρὸν καὶ ἐμβριθῆ βίον ἀρχῆθεν ἐξομοσάμενοι, οὔτε σῖτον ἔδουσιν, οὔτ' αἴθοπα οἶνον πίνουσιν, οὗ χάριν οὔτε γῆν ἀροῦσιν, οὔτε ἄμπελον ἐγεώργησαν πώποτε, οὔτε τῶν ἄλλων σπορίμων ἐπιτηδεύουσιν, ὧν οἱ τῆς ἐνδοτέρας οἰκουμένης καθεστήκασι τρόφιμοι. ἃ τοῖς μὲν σκύθαις ἐθάσιν οὖσιν, ἡδέα καὶ ἥκιστα ἐπαχθῆ, τοῖς δὲ πολεμίοις καὶ μάλα πολέμια, οἳ τὰ σκευοφόρα πλείω τῶν μαχίμων ἐπάγονται. καὶ ὅπου στρατοπεδεύσειαν, πολλῆς καὶ παντοδαπῆς δέονται τῆς ἀγορᾶς, ἵν' αὐτοῖς τε καὶ τοῖς ὑποζυγίοις ἀνενδεῶς χορηγοῖεν τὰ χρήσιμα. οἳ δὲ τὸν ἄσκευον καὶ κοῦφον ἀσκοῦντες βίον ἀεὶ, ῥαδίως τὰς ἐκστρατείας ποιοῦνται, καὶ τριῶν διὰ μιᾶς ἡμέρας πολλάκις, δίκην πτηνῶν αἰθερίων, περιτρέχουσι γῆν, ἄλλην ἐξ ἄλλης, πρὶν ἀκουσθῆναι, καταλαμβάνοντες, μηδὲν μὲν ἐπαγόμενοι, πάντα δ' οὖν ἔχοντες, ὅσα πρὸς τὸ νικᾶν ῥαδίως ἐφόδια κράτιστα. ἐστὶ γὰρ ταῦτα, τό, τε κατὰ πλῆθος ἐξιέναι μικροῦ, καὶ ἀριθμὸν ὑπερβαῖνον, τό, τε τῆς κινήσεως εὔστροφον καὶ ὀξύτατον· καὶ ὃ τούτων μεῖζον, τὸ τελέως ἀφειδεῖν ἑαυτῶν, καὶ κατὰ πρόσωπον, δίκην ἀγρίων θηρῶν, ἀπαντᾶν ἐν ταῖς μάχαις.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΠΙ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗΝ καὶ ἀσίαν ἐφόδου τῶν σκυθῶν.

Ἀλλ' ἐπανιτέον, ὅπῃ τὸ πρότερον ἴχνος τοῦ λόγου καταλελοίπειμεν. ἤδη γὰρ καὶ ἰωάννου δούκα τὰ ῥωμαίων σκῆπτρα διέποντος, μοῖρα σκυθῶν παμπληθὴς, καὶ ἐν πολλαῖς ἀναφερομένη τὸν ἀριθμὸν μυριάσιν, ἄνωθεν ἐξ ὑπερβορέων ἀπορραγεῖσα, κάτεισι μὲν ἄθροα μέχρι καὶ κασπίας θαλάττης. ἐν τούτοις δὲ τοῦ ἡγουμένου σιτζισχᾶν τετελευτηκότος, διείλοντο τὴν ἡγεμονίαν τῶν στρατευμάτων ἄμφω αὐτοῦ τὼ υἱέε, ὅ, τε χαλαοῦ καὶ ὁ τελεπουγᾶς. καὶ ὁ μὲν χαλαοῦ, πρὸς ἄρκτον ἀφεὶς τήν τε κασπίαν καὶ ἰαξάρτην ποταμὸν, ὃς ἐκ τῶν σκυθικῶν ῥηγνύμενος ὀρῶν πλατύς τε καὶ βαθύρρους διὰ τῆς τῶν σογδιανῶν χώρας κατιὼν, ἐν τὴν κασπίαν ποιεῖται τὰς ἐκβολὰς, κατῄει διὰ τῆς κάτω ἀσίας. ἀλλ' ὁ μὲν περὶ τούτων λόγος ἀναμενάτω· ἀνθέλκει γὰρ ἡμᾶς ἐκεῖθεν ὁ τῆς εὐρώπης. ὁ γὰρ ἕτερος τῶν υἱέων τοῦ σιτζισχᾶν ὁ τελεπουγᾶς, ὅρους τῆς οἰκείας ἀρχῆς ποιησάμενος, πρὸς μεσημβρίαν μὲν τὰς τοῦ καυκάσου ὑπερβολὰς, καὶ ἐφεξῆς τὰ τῆς κασπίας θαλάσσης πελάγη, ἐπορεύετο. διὰ τῆς τῶν μασσαγετῶν καὶ σαυρομάτων γῆς, πᾶσαν ὑποποιούμενος αὐτήν τε, καὶ ὅσα μαιῶτιδά τε καὶ τάναϊν τῶν ἐθνῶν περιοικοῦσιν. εἶτα ὑπερβαλὼν τὰς πηγὰς τοῦ τανάϊδος, πολὺς

πολὺς ἐῤῥύη κάτω διὰ τῶν εὐρωπαίων ἐθνῶν· πλεῖστα δὲ ταῦτα πεφύκασι καὶ παντοδαπά, ὧν τὰ μὲν μεσόγειον, τεμαχιάττια καὶ λείψανα ἦσαν τῶν πάλαι σκυθῶν, ὅσα ἐς νομάδας καὶ ἀροτῆρας ἐμερίζοντο· τὰ δὲ ὁμοροῦντα τῇ μαιώτιδι, καὶ τὴν τοῦ πόντου πληροῦντα, καὶ ἀμαξόβιοι, ταυροσκύθαι τε καὶ Βορυσθενεῖται, καὶ πρὸς τούτοις ὅσοι τὴν παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ἴστρου μυσίαν ἐνέμοντο· οὖννοι δὲ οὗτοι καὶ κόμανοι ἐκαλοῦντο. ἦσαν δὲ οἳ καὶ σκύθας αὐτοὺς κατωνόμαζον, οἳ καὶ τὴν βαρεῖαν καὶ ἀνύποστατον ἔφοδον ἐκπλαγέντες τῶν ἄρτι ἐπιδραμόντων σκυθῶν, ἔγνωσαν δεῖν ἑαυτοὺς μετανάστας ἐκεῖθεν ποιεῖν. οὐ γὰρ ἐν ἐλπίσιν ὅλως χρηστοῖς οὐδενὶ τὸ ἀνθίστασθαι ἦν, ἀλλὰ πάντα ὑπεπτήχει καὶ πόλεις καὶ ἔθνη· καὶ δίκην ἀσταχύων, ὡς ἐν ἅλωνι θερινῷ συνετρίβοντό τε καὶ ἐφθείροντο. ὅθεν ἀπεγνόντες καὶ οὗτοι τὸν πρὸς τοὺς σκύθας πόλεμον, διφθέραις ἀντ' ἄλλης σχεδίας κάρφης πεπληρωμέναις τὸν ἴστρον διέβησαν, ἅμα γυναιξί τε καὶ τέκνοις. καὶ οὐ μικρόν τινα χρόνον ἀνὰ τὴν θράκην πλανώμενοι περιῄεσαν, ἀποικίαν ζητοῦντες ἁρμόττουσαν ἑαυτοῖς, χιλιάδες οὐ μείους τῶν δέκα. ἀλλὰ πρὶν αὐτοὺς καταλῦσαι τὴν πλάνην ὁ βασιλεὺς ἰωάννης δωρεαῖς μεγαλοπρεπέσι καὶ ἀξιώσεσιν ἄλλαις ἐφέλκεται, καὶ τοῖς ῥωμαϊκοῖς καὶ αὐτοὺς ἐγκατέλεξε στρατεύμασι, χώρας ἄλλοις ἄλλας διανειμάμενος εἰς κατοίκησιν, τοῖς μὲν περὶ θράκην καὶ μακεδονίαν, τοῖς δ' ἐν ἀσίᾳ κατὰ μαίανδρον καὶ φρυγίαν.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΠΙ ΤΗΝ Ἀσίαν ἐφόδου τῶν σκυθῶν.

Ἀλλ' ἐπὶ τὴν ἕω πάλιν ἡμᾶς ὁ λόγος διαβιβάζειν ἐπείγεται, καὶ τοὺς ὑπερορίους ἐκείνους σκύθας, οἳ περὶ τῆς ἀσίας, δίκην ἀκρίδος βαρείας, χυθέντες μάλα σφοδρῶς μικροῦ πᾶσαν συνεκύκησάν τε καὶ ἐδουλώσαντο. οὗτοι γὰρ ἐπειδὴ τὰ περὶ τὴν κασπίαν στενὰ διέβησαν, κατὰ νώτου ἀφέντες σογδιανούς τε καὶ βακτριανοὺς καὶ ὦξον τὸν σόγδον ποταμόν, ὃν μεγάλαι τε καὶ πλεῖσται τρέφουσι πηγαί, παρὰ τοὺς πρόποδας τῶν πρόσω μεγάλων ὀρῶν διεχείμασαν, τῶν ἐκεῖσε τῆς χώρας ἐκείνης ἀγαθῶν ἀπολαύοντες, καὶ ὅσα τῶν ἄνωθεν λείας ὤναντο. ὄρη δὲ ταῦτα εἰσὶ πλεῖστα καὶ μέγιστα, ἃ πάντα κατὰ συνέχειαν ἀλλήλων ἐχόμενα, ὥσπερ ἓν ἅπαντα γίνονται ὄρος, ταῦρος ὀνόματι καλούμενον γενικῷ, ᾧ κατὰ μέσον ἀκριβῶς διέζωσται πᾶσα ἀσία. ἀρχὴ μὲν γὰρ αὐτῶν πρὸς ζέφυρον ἄνεμον τὰ ἔγγιστα τοῦ αἰγαίου πελάγους. σχίζουσι δὲ ἐκεῖθεν ἐξιόντα ἐν τμήματα δύο τὴν ὅλην ἀσίαν, ἄχρις ἂν ἐς ἀπηλιώτην ἄνεμον παρ' αὐτὸν τελευτήσωσι τὸν ὠκεανόν. ἀλλὰ γὰρ ἦρος ἐπιγινομένου, ὅτε πᾶν τὸ πρόσωπον τῆς γῆς τὴν χλόην τῆς πόας ἐνδύεται, τὰ παρὰ τοὺς πρόποδας τῶν ὀρῶν χειμάδια καταλιπόντες οἱ σκύθαι, καθάπερ αἰπόλια καὶ βουκόλια, κατὰ πλῆθος τὰς κορυφὰς τῶν ὀρῶν ὑπερβάλλουσι, ῥέουσί τε κατὰ τῶν ὑποκειμένων ἐθνῶν. καὶ πάντας ἐν λόγῳ λείας ποιούμενοι, καταντῶσιν ἐς ἰνδικήν, ὁπόση ἐφ' ἑκάτερα κεῖται τοῦ μεγίστου τῶν ποταμῶν ἰνδοῦ. καὶ ταύτῃ ζυγὸν ἐπιθέντες δουλείας, οὐκέτι πρὸς ἕω ταύτης ἐπέκεινα ὥδευον, διὰ τὸ τραχύ τε καὶ καυματῶδες τοῦ τόπου· ἀλλ' ἐπ' ἀραχωσίαν τε καὶ καρμανίαν τὴν ὁρμὴν ἐποιήσαντο. καὶ πάντων ῥᾳδίως ὑποκυπτόντων, ἐπὶ χαλδαίους ἀφίκοντό τε καὶ ἄραβας.

ἔπειτα

impetu aduerſus Europæas gentes deſcendit: quæ multæ ac uariæ ſunt. nam quæ in mediterraneis habitant, partes ac reliquiæ ſunt ueterum Scytharum, in paſtores & aratores diuiſæ: quæ uerò Mæotidi conterminæ ſunt, & Ponti oram accolũt, Zinchi ſunt, & Abaſgi, Gotthi & Hamaxobij, Tauroſcythæ & Boryſthenitæ: prætereaque Myſiam ad Iſtri hoſtia tenent, qui Hunni & Comani uocantur. erant etiam qui ſe Scythas nominarent: qui graui & intolerabili Scytharum impreſſione perterriti, mutandas ſibi ſedes cenſuerunt. Neque enim ullis ſatis fiduciæ ad reſiſtendum erat, ſed omnes & urbes & gentes trepidabant, & uelut ſpicæ in area terebantur. Vnde & hi Scythico bello deſperato, pellibus palea plenis pro ratibus uſi, cum uxoribus & liberis Iſtrum tranſierunt: nec breui tempore in Thracia oberrarunt, idoneam ſibi coloniam quæritantes, decem millibus haud pauciores. Sed priuſquam certam ſedem legerent, Imperator Ioannes magnificis muneribus, alijs'que beneficijs eos ſibi adiungit: & ipſos etiam in Romanas legiones refert, alijs alibi ſedibus attributis, partim in Thracia & Macedonia, partim in Aſia ad Mæandrum & Phrygiam.

Scythæ in Romanas legiones relati.

DE SCYTHARVM *in Aſiam impreſsione.*

VErũm iam in Orientem eſt tranſeundum, & ad tranſmontanos illos Scythas ueniendum: qui in Aſiam inſtar locuſtarum effuſi, propemodum uniuerſam conturbarunt & oppreſſerunt. Nam Caſpijs anguſtijs ſuperatis, Sogdiana à tergo relicta, & Bactrianis & Oxo Sogdo flumine, qui plurimis ijs'que magnis fontibus augetur, ad radices magnorum montium progreſsi hybernarunt, ubertate illius regionis & præda antè parta fruentes. Montes autem illi & plurimi ſunt, & maximi: qui quòd una quadam continenti ſerie cohærent, in unum ueluti montem conflantur, qui nomine communi Taurus dictus, Aſiam uniuerſam exquiſitè mediam diuidit. Incipiunt illi ab Occaſu, proximè Aegeum mare. Inde uerò exorſi, totam Aſiam in duas partes ſecant, donec ad Subſolanum uentum iuxta ipſum Oceanũ terminentur. Vere igitur, cum terra graminibus & herbis refloreſceret, relictis ad Caucaſi radices hybernis, Scythæ maximorũ gregum aut armentorum inſtar, montium cacumina ſuperant, & populos ſubiectos inuadunt: eosq; omnes prædati, in Indiam penetrant, quanta in utramq; ripam maximi fluuiorum Indi patet. Qua ſubacta, uerſus ortum progredi deſtiterunt, ob aſperitatem & æſtum loci: ſed itinere in Arachoſiam & Carmaniam conuerſo, gentibus illis facilè ſubactis, ad Chaldæos & Arabes peruenerunt.

Taurus. Caucaſus.

Scythæ in Meſopotamia conſident.

Deinde ad Babylonios & Aſſyrios tranſgreſſi, occupataq; Meſopotamia, amœnitate loci allecti, longos ibi errores finiunt, tertio anno poſtquam Iaxarten fluuium traiecerant: & a popularibus ſuis auulſi, Aſiam inferiorem ſibi uendicarant. Sed quemadmodum ignis denſo luco correpto, non cum ſolum conſumit, ſed proxima quæq; etiã facilè peruagatur: ſic dux ille Scytharum, totius Aſiæ ad omnem humanam iucunditatem optatiſſima ſede ſibi delecta, poſtea non quieuit, neque finitimis abſtinuit: ſed tribunis ſuis & ſatrapis aliò atque aliò miſsis, Perſas primùm, & Parthos & Medos ſubigit. Deinde per Armeniam maiorem aſcendendo, uerſus Septentrionem ad Colchidem, & finitimam illi Iberiam excurrit. Habebat porrò in animo, ſequentibus annis interiorem quoque Aſiam peruagari, & Imperij ſui limites littoribus maris terminare. neq; enim ferendum eſſe, ut ulla gens ſuæ ditionis expers eſſet, quæ per totam Aſiæ continentem ad maria uſq; habitaret. Sed tum quietè ibi conſidere decreuerunt, prouincijs, urbibus, ædibus, prædijs amœniſsimis & delicatiſsimis inter ſeſe diſtributis. Aurum uerò, argentum, pecuniam, cæteráſque delicias, quibus loca illa abundant, cui uſui eſſent cum adhuc ignorarent, non ſecus ac lutum & ſordes negligebant. Natura enim neceſſaria in primis docet: quæ ſi non deſint, ſed benignitate fortunæ ſuperſint, tum naturæ prouidentia ueluti per æmulationem rurſus excitatur ad ea deligenda, quæ ſenſibus magis blandiantur. Quorum ubi ſatietas ceperit, ad ſuperuacanea deflectit, per ambages atque illecebras uarietatem & compoſitiones multiplices machinatur, & præſtigias quaſdam arcanæ uoluptatis conſectatur, ne luxuriæ continuatio grauis & moleſta fiat. Ita hi quoque principiò ſolis neceſſarijs, ijs'que non affatim ſuppetentibus aſſueti: deinde in tot amœnitatibus uerſati, quot Babyloniorum & Aſſyriorum confinia ſuppeditant, eas non eſſe deſerendas iudicarunt: ſed repudiatis diuturnis illis laboribus, ibi deinceps conſidendum & acquieſcendum eſſe. Vnde ijs gentibus quas inuaſerunt, annua tributa impoſuerunt: nec ex eo deſiſtunt, eas exactionib. & edictis pro mancipijs quotannis exagitare, & uelut oracula reddere, pro ſuáque libidine quiduis in illas decernere. Tandem conſuetudine & excultis moribus Aſſyriorum, Perſarum & Chaldæorum manſuefacti, ad eorum religionem inclinarunt, patrio numinis contemptu relicto: illorum'que mores & inſtituta in ueſtibus, in ſumptuoſo uictu, cæteris'que delicijs receperunt, tanta mutatione facta, ut cum prius caput craſſo & promiſſo pileo tegerent, & reliqui ueſtitus omnis felicitas in pellibus animalium & corijs illaboratis conſiſteret, arma uerò

Neceſsitatē luxus ſequitur.

ἔπειτα δὲ Βαβυλωνίους καὶ Ἀσσυρίους διαβάντες, καὶ μεσοποταμίαν κατειληφότες, καὶ ταῖς τοῦ τόπου χάρισιν ἀρεσθέντες, ἐκεῖ τὴν μακρὰν καταλύουσι πλάνην, ἔτος που ἤδη τρίτον ἀνύοντες, ἀφ' οὗ τόν τε Ἰαξάρτην διεπεραιώθησαν ποταμόν, καὶ τῶν ἄλλων διέστησαν ὁμοφύλων, τῆς κάτω Ἀσίας κληρούχους τάξαντες ἑαυτούς. ὥσπερ δὲ πῦρ ἐν ὕλῃ βαθεῖαν ἐνσκῆψαν, οὐ μόνον ἧς τὸ πρῶτον ἐδράξατο, ταύτην λυμαίνεται μόνην· ἀλλ' εἰ ὁμοίᾳ καὶ πάσῃ τῇ πέριξ ἐντύχοι, ἤδη καὶ πᾶσαν ἐκείνην ῥᾷστα ἐπιβόσκεται· οὕτω καὶ ὁ τῶν Σκυθῶν ἀρχηγὸς τουτονί, τὴν τῆς ὅλης Ἀσίας ἐξαίρετον πρὸς ἅπασαν ἀνθρωπίνην ἀπόλαυσιν ἐς οἴκησιν ἀπολέξας ἑαυτῷ, οὐκ ἠρέμησε τοῦ λοιποῦ, οὐδὲ τῶν πέριξ ἀπείχετο· ἀλλὰ τοὺς ὑπ' αὐτῷ σατράπας καὶ χιλιάρχους διαπεμπόμενος, Πέρσας μὲν πρῶτον καὶ Πάρθους καὶ Μήδους περιεστήσατο· ἔπειτα διὰ τῆς μεγάλης Ἀρμενίας, ἤλασε πρὸς μὲν ἄρκτον ἄχρι Κολχίδος καὶ τῆς ἐκεῖσε Ἰβηρίας. ἔμελλε δὲ ἤδη ἐς τοὺς ἐπιόντας ἐνιαυτοὺς καὶ διὰ τῆς ἐνδοτέρας ἐλάσαι Ἀσίας, καὶ ὅρους τῆς οἰκείας ἀρχῆς ποιήσασθαι τὰς παραλίους ψάμμους, ὅπου θάλασσά τε καὶ ἤπειρος συνάδονται. μηδὲ γὰρ εἶναι τῶν ἀνεκτῶν ἔξω τι τῆς αὐτοῦ ἐλλελεῖφθαι χειρός, ὁπόσα τὴν τῆς Ἀσίας ἤπειρον ἅπασαν, ἄχρι θαλασσῶν οἰκοῦσιν αὐτῶν. τέως δ' αὐτόθι καταμένειν ἠρεμοῦντες ἐγνώκεισαν, κλήρους ἑαυτοῖς διανείμαντες χωρῶν καὶ πόλεων, διαφόρων τε οἰκιῶν, καὶ κτημάτων κτήσεις καὶ καταγωγάς, πολλὴν ἐμπαρεχομένας τῷ σώματι θυμηδίαν καὶ τρυφήν. χρυσὸς δὲ καὶ ἄργυρος καὶ χρημάτων ποικιλία καὶ πολυτέλεια (πολλὰ δὲ ταῦτα ἐπιχωριάζει κατ' ἐκείνους τοὺς χώρους) οὔπω ἐγινώσκετο τούτοις εἰς ὅ, τι χρήσιμα εἴη τοῖς ἔχουσι. διὸ καὶ παρέτρεχον αὐτὰ ἴσα καὶ κόνιν, καὶ ὅσα ἐς ὕλην ἀνόνητον ἔρριπται. ἡ γὰρ φύσις τῶν ἀναγκαίων γίνεται πρῶτον διδάσκαλος· ἂν γοῦν ταῦτα μὴ σπανίως στενοχωρῇ τις, ἀλλ' ἐς πλῆθος ἡ τύχη παρέχῃ προκεῖσθαι, τηνικαῦτα ὡς ἐκ συγκρίσεως προμηθὴς αὖθις ἡ φύσις καθίσταται, κατ' ἐξουσίαν τὸ προσηνέστερον ἐκλεγομένη σαφῶς ταῖς αἰσθήσεσιν. ἂν δὲ κόρος ἐπὶ τούτοις γένηται, συνήγορος οὗτος αὐτίκα καθίζει τοῖς περιττοῖς, καθάπερ τινὰ πλάνην καὶ δέλεαρ μηχανώμενος πρῶτον τὴν αὐτῶν ἐς διάφορα εἴδη ποικιλίαν καὶ σύνθεσιν· κἄπειτα ἐγγοητεύων οὑτωσί πως ἀπόρρητον ἡδονήν, ἵνα μὴ τὸ τῆς περιττότητος ἐμβριθές, ἐπαχθὲς φαίνηται ἅμα καὶ λυπηρόν. ὡς νῦν καὶ οὗτοι μόνοις τοῖς ἀναγκαίοις ὄντες ἐθάδες, καὶ τούτοις ἐστεγνωμένοις, ἔπειτα τοσαύταις τῶν τόπων ἐκείνων χάρισιν ἐντυχόντες, ὁπόσας ἡ Βαβυλωνίων καὶ Ἀσσυρίων φέρει περίχωρος, οὐκέτι τούτων ἀπαλλάττεσθαι ἐκείνας δεῖν, ἀλλὰ χαίρειν εἰπόντες τοὺς μακροὺς ἐκείνους πόνους, ἐκεῖσε τοῦ λοιποῦ ποιεῖσθαι καθημένους τὴν δίαιταν. ἐκεῖθεν δ' ὁπόσοις ἐπῆλθον ἔθνεσι, φόρους συντάξαντες ἅπασιν, ἀνὰ πᾶν οὐ διαλείπουσιν ἔτος δασμολογοῦντες, καὶ ἐπιτάττοντες ὅσα καὶ δούλοις, καὶ χρηματίζοντες ὡς ἐκ μεγάλου τρίποδος, καὶ θεμιστεύοντες ὁπόσα σφίσι δοκοίη ἐς ἐκείνους καθήκειν. τῷ δὲ χρόνῳ τοῖς τῶν Ἀσσυρίων καὶ Περσῶν καὶ Χαλδαίων ὁμιλήσαντες πεπαιδευμένοις ἤθεσιν, ἔς τε τὸ αὐτῶν ἔκλιναν σέβας, τὴν πάτριον ἀθεΐαν ἀφέντες, καὶ τοῖς αὐτῶν κεκοινωνήκασι νόμοις καὶ ἔθεσιν, ὁπόσα τε ἐς ἐσθῆτα καὶ τράπεζαν ἀγεῖ πολυτελῆ, καὶ ὁπόσα τὴν τῆς ἄλλης διαίτης ὑπαγορεύει τρυφήν. ἐς τοσαύτην γὰρ τὴν μεταδιαίτησιν ἤδη παρήλλαξαν, ὥστε πρότερον τὴν μὲν κεφαλὴν παχεῖ τινι πίλῳ καὶ ἀνειμένῳ σκέποντες, τῆς δ' ἄλλης πάσης ἐσθῆτος τὸ εὔδαιμον εἰς δέρματα ζώων ἀγρίων ἐγκλείοντες, καὶ διφθέρας

φθορὰς ἀνεπιτηδεύτους· ὅπλοις δ' ὁμοίως χρώμενοι ῥοπάλοις τισί, καὶ σφενδόναις, δόρασί τε καὶ βέλεσι καὶ τόξοις αὐτοσχεδίοις ἅπασιν ἔκ τε δρυῶν καὶ τῶν ὁμοίων δένδρων, ὅσα ὄρη καὶ λόχμαι ταῖς ὥραις δουλεύοντα φέρουσιν αὐτοφυῆ βλαστήματα, σηρικοῖς καὶ χρυσοϋφέσιν ὕστερον ἐχρήσαντο τοῖς ὅλοις ἐνδύμασιν. εἰς τοσοῦτον ἀμετρίας ἐξήνεγκαν τὴν ἁβρότητα τῆς τρυφῆς, ἐκ διαμέτρου καθάπαξ στήσαντες ἑαυτοὺς τῆς προτέρας διαίτης.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥ ΒΑσιλέως πρεσβείας τῶν τύρκων.

Ἐπὶ τούτων οἱ τὴν ἐντὸς τοῦ εὐφράτου ἀσίαν ἔχοντες τοῦρκοι, καὶ οἱ τὴν κοίλην συρίαν καὶ φοινίκην ἄραβες, θόρυβον εἶχον ἐφ' ἑαυτοὺς οὐ μικρόν, πονηρὸν τοὺς σκύθας ὁρῶντες γειτόνημα. πρέσβεις οὖν αὐτοκράτορας ὁ τῶν τούρκων ἡγεμὼν πρὸς τὸν βασιλέα ἐκπέμπει ἰωάννην, περὶ βεβαίων σπονδῶν. ἐδεδίει γάρ, μὴ περισπώμενος ἐς τὰς τῶν σκυθῶν μάχας, ὄπισθεν ἔχῃ μεγάλους ἐχθροὺς τὰς ῥωμαίων δυνάμεις. εἶναι γὰρ αὐτῷ τῶν πάνυ τοι ἀδυνάτων καὶ σαφῆ τῆς οἰκείας ἡγεμονίας ἀπώλειαν, εἰ μόλις ἔχων τὸ θαρρεῖν ἀντιπαρατάττεσθαι πρὸς μόνας τὰς σκυθικὰς ἐφόδους, ἔπειτα πρὸς δύο μερίζειν τὰς ἑαυτοῦ δυνάμεις ἀναγκάζοιτο, διὰ τὰς ἑκατέρωθεν μάχας. τοῦτο καὶ τῷ βασιλεῖ πρὸς βουλήσεως ἦν, καὶ πάνυ τοι προδεδογμένον, πολλῶν εἵνεκα. ἑνὸς μέν, ὅτι μηδὲ τούτῳ ἐδόκει συνοῖσον, οὐδ' αὖ κοῦφον καὶ ῥᾴδιον, ὅτι μὴ τῶν μάλα βιαίων καὶ ἐπαχθῶν, μερίζεσθαι πρός τε τὰς τῆς ἀσίας μάχας, πρός τε τὰς τῆς εὐρώπης· ἑτέρου δ', ὅτι καὶ μέγα νῦν ἐπιτείχισμα καὶ σφόδρα τοι καίριον γίνεσθαι, μέσους κειμένους τοὺς τούρκους μετὰ τῶν σκυθικῶν πολέμων, καὶ τὸν κοινὸν δεχομένους κίνδυνον ἐν τοῖς ἑαυτῶν σώμασι, δίκην προμάχων στερρῶν ἢ προβόλων πετρῶν, ἃς ἐνιαχοῦ τῶν παραλίων μερῶν κατὰ τῶν τῆς θαλάσσης ἀγρίων κυμάτων ἡ φύσις ἐξώπλισε. ταῦτ' ἄρα καὶ πρόθυμός τε καὶ μάλα ἐθελοντὴς τὰς μετὰ τῶν τύρκων ἐτέλει σπονδάς· καὶ τοῦτο μέγα ὄφελος τοῖς ῥωμαίων κατέστη πράγμασιν. ἄδειαν γὰρ καὶ ἀνακωχὴν τῶν μακρῶν εἰληφότες πολέμων, ἐς τὴν τῶν οἰκείων κτημάτων καὶ πραγμάτων ἐπέδωκαν ἐπιμέλειαν. αὐτός τε γὰρ ὁ βασιλεύς, τοσοῦτο μέρος ἀποτεμόμενος γῆς, ὅση τε ἀρόσιμος, καὶ ὅση πρὸς ἀμπελουργίαν εὔθετος, ὅσην ἐξαρκεῖν ἐκεῖνῳ ἔς τε βασιλικὴν τράπεζαν, καὶ ἐς ὅσα ἡ εὐεργετοῦσα καὶ διαρκῶς χορηγοῦσα γνώμη τοῦ βασιλέως παρεκελεύετο. γηροτροφεῖα δὲ ἦσαν ταῦτα καὶ πτωχοτροφεῖα, καὶ ὅσα τοὺς ἐκ παντοίων νοσημάτων ἐθεράπευον τραυματίας, ἐπιμελητάς τε τούτοις ἐπιστήσας, ὁπόσοι καλῶς γεωργεῖν τε καὶ ἀμπελουργεῖν ἴσασι, πολλήν τε καὶ ἄφθονον τὴν τῶν καρπῶν ἐτήσιον ἤθροιζε χορηγίαν. οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ ἵππων, καὶ βοῶν, καὶ ποιμνίων ὁμοῦ τε, καὶ συῶν ἀγέλας προσεκτήσατο ἐπὶ τούτοις, καὶ παντοίων ὀρνίθων ἡμέρων εἴδη, ἐξ ὧν πολύχους ὁ τῶν γινομένων πορισμὸς ἐφαίνετο καθ' ἕκαστον ἐνιαυτόν. τοῦτο δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις παρῄνει ποιεῖν, ὅσοι τε τῶν γένει προσηκόντων, καὶ ὅσοι τῶν ἄλλως εὐγενῶν ἦσαν, ἵν' ἕκαστος οἴκοθεν ἔχων τῆς χρείας τὸ διαρκές, μήτε χεῖρα τοῖς ἰδιώταις καὶ ἀσθενεστέροις ἐπάγῃ πλεονεκτοῦσαν, καὶ ἅμα καθαρεύουσα ἡ ῥωμαίων τελέως ἐντεῦθεν ἀδικημάτων ἡ πολιτεία.

uerò eis eſſent clauæ & fundæ, haſtæ, ſagittæ & arcus, nullo confecta artificio, qualia quercus & ſponte enatę in ſyluis & montibus arbores ſuppeditant: pòſt, ueſtes omnes ſericas & auro intertextas uſurparent. Vſqueadeò luxuriare cœperunt, priſtina uitæ ratione prorſus in contrarium mutata.

DE TVRCORVM LEgatione ad Imperatorem.

Inter hæc Turcis, qui Aſiam intra Euphratem, & Arabibus, qui Cœleſyriam & Phœniciam tenent, non mediocriter perturbatis, propter periculoſam Scytharum uicinitatem: Turcorum princeps legatos omni rei gerendę autoritate prẹditos, ad Imperatorem Ioannem firmandæ pacis cauſa mittit, timens ne Scythico bello diſtractus, hoſtilem Romanorum exercitum à tergo haberet. Neq; enim poſſe fieri, quin principatu excideret, ſi Scytharum tantum incurſionibus ægrè reſiſtens, ob geminatum bellum uires ſuas partiri cogeretur. Idem & Imperatori gratum fuit, ac multis de cauſis eſſe faciendum iam antè decretum: tum quòd minimè utile aut facile, imò graue ac pernicioſum futurum eſſet, bellis Aſianis & Europæis diſtringi: tum, quòd firmiſsimum & optatiſsimum uallum futuri eſſent Turci inter bellum Scythicum interiecti, commune periculum, fortiſsimorum propugnatorum aut ſcopulorum inſtar, quos alicubi natura marinis fluctibus obijcit, ſuis corporibus excepturi. His igitur de cauſis haud inuitus, & cupidè admodum fœdus cum Turcis fecit: quod rem Romanam plurimùm erexit. Metu enim & ærumnis diuturnorum bellorum liberati, poſſeſsiones & res ſuas curandi ocium habuerunt. Nam Imperator tantum terræ arationi & uineis plantandis idoneæ uſurpauit, quantum ſatis fore putabat ad ſuam menſam, & ad eos ſuſtentandos, quos pro liberalitate ac perpetua benignitate ſua fouendos ſuſceperat. Hi erant ſenes, pauperes, & uarijs afflicti morbis: quibus & domicilia aſsignauit, & curatores præfecit, qui & agros colere, & uineas plantare ſcirent: ac quotannis uberem frugum prouentum repoſuit. atque etiam armenta equorum & boum, ouium item & porcorum greges, ac uaria genera cicurum auium parauit, unde multiplicem ſingulis annis prouentum percipiebat. Idem cæteris etiam faciendi autor fuit, tam cognatis ſuis, quàm reliquę nobilitati: ut cum domi quiſq; haberet unde uiueret, neq; plebeios & inopes per uim opprimeret, & Romana Reſpublica omni maleficio & crimine uacaret. Itaque

Agricultura et res pecuaria Romanos recreant.

Itaq; paucis annis omnium & horrea & celle refertæ frugibus & uino conſpiciebantur, & uiæ ac plateæ & ſtabula & mãdræ pecoris multitudinem uix capiebant: accedebãt gallinarum cæterarumq; auium greges.

DE FAME TVRcorum.

ACcidit autem illud etiam felici Romanorum fato, ut Turci fame & maxima annonæ penuria conflictarẽtur. qua de cauſa plenæ erant omnes uiæ illius gentis hominum, mulierum, uirorum, puerorũ, adeuntium & abeuntiũ è Romanis prouincijs: & omnes Turcorum opes, argenti, auri, telæ, cæterarumq; deliciarum, ad Romanorum manus perueniebant. Videres magni precij merces exiguo frumento commutari: tum quælibet auis, bos, hœdus magno precio uænibant. Eo pacto cùm Romanorum ædes celerrimè Barbaricis opibus affluebãt, tum fiſcus Imperatoris pecunia redundabat. Et ut rem omnem paucis expediã, cum oua gallinarum quotannis collecta uenderẽtur, exiguo tempore tantum inde pecuniæ coactum eſt, ut Imperatrici corona gemmis & margaritis precioſiſsimis diſtincta pararẽ: quam Imperator ex eo Ouatam nominauit, quòd de uenditis ouis confecta eſſet. Acunum hoc illius Imperatoriæ prouidentię ſpecimen eſto. Alterũ illud, quòd cum uideret, Romanas diuitias in peregrinas ac ſumptuoſas ueſtes, ſericas, Aſſyrias, Babylonias atque Italicas, uario ac ſolerti artificio confectas effundi, decreto ſanxit, ne quis ſubditorum ijs uteretur: niſi ipſe, quiſquis eſſet, cum omni familia, in ordinẽ cogi ac notari ignominia uellet: ſed ijs contenti eſſent, quas Romanæ prouinciæ ac manus præberent.

Ouata corona.

Lex ueſtiaria.

„ * Neceſſariarum enim rerum uſus eſt immutabilis: & ſubditi quantum licet, principum ſequuntur cupiditates: idq; lex eis eſt & honor, quod principib. uiſum fuerit. Proinde cernere erat, illa quoq; breuiſsimo tempore uiluiſſe: nobilitatis autem limites, Romanis ueſtimentis definitos: & diuitias domo, quod aiunt, domum ferri.

DE IMPERATRICE Irene ex equo præcipitata.

SEd iam ad alia trãſeat oratio. Cũ Imperatrix filium Theodorum peperiſſet, accidit, cum ſpectandæ uenationis cauſa cum marito Imperatore ueniſſet, ut equo deiecta, per longum ſpacium traheretur. Vnde læſa matrice, párere deſijt. Cæterùm ambo Imperium grauiter & modeſtè adminiſtrabant: ſummóque ſtudio curabant, ut iuſticia & æquitas in urbibus florerent, auaricia

Opera Ioannis Ducæ & Irenes.

καὶ μέντοι καὶ χρόνων ὀλίγων αἱ πάντων ἀποθῆκαι βρίθουσαι τοῖς καρποῖς ἑωρῶντο, αἵ τε ὁδοὶ καὶ ἀγυιαὶ καὶ πᾶσα μάνδρα καὶ σηκὸς ἐστενοχωροῦντο τοῖς κτήνεσι, καὶ ὁπόσαι τῶν ὀρνίθων ἦσαν ἀγέλαι.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΩΝ ΤΟΥΡκων λιμοῦ.

ΣΥΝΕΒΗ δὲ τηνικαῦτα τοῖς τούρκοις ἐπ' εὐτυχίᾳ καὶ τῶν ῥωμαίων, λιμὸς ἰσχυρὸς καὶ σπάνις μεγίστη τῶν χρειωδῶν. καὶ ἦσαν δὲ διὰ τοῦτο μεστοὶ τοῦ τοιούτου γε ἔθνους αἱ ὁδοὶ πᾶσαι γυναικῶν τε καὶ ἀνδρῶν, καὶ ὅσοι ἥβης ἐλλιπεῖς, ἀνιόντων καὶ κατιόντων εἰς τὴν ῥωμαίων χώραν. καὶ ἐκενοῦτο σὺν ἀφθονίᾳ μακρᾷ πᾶς ὁ τῶν τούρκων πλοῦτος, εἰς τὰς ῥωμαίων δεξιάς, ὅσος ἐν ἀργύρῳ καὶ χρυσῷ, καὶ ὅσος ἐν ὑφάσμασι, καὶ πᾶν ποικίλον εἶδος καὶ τερπνὸν καὶ τρυφῆς μεστὸν πολυτελοῦς. καὶ ἦν ἰδεῖν τὰ πολλῶν ἄξια χρήματα, σίτου βραχέος ὤνια προτιθέμενα. τότε καὶ ὄρνις οἱαδηποτοῦν, καὶ πρός γε ἔτι βοῦς τε καὶ ἔριφος, πολλοῦ τινος ἐτιμῶντο. καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ τάχιστα οἱ ῥωμαίων οἶκοι πλούτου βαρβαρικοῦ πλήρεις κατέστησαν, πολλῷ δὲ πλέον τὰ βασιλικὰ ταμεῖα, ἤδη τῇ τῶν χρημάτων ἔβριθον δαψιλείᾳ. καὶ ἵν' ἐν βραχεῖ παραστήσω τὸ πᾶν, οἱ ταῖς τῶν ὀρνίθων ἀγέλαις ἐφεστῶτες ὁπόσα τίκτοιεν αὖ τὰ ὠά, ἀνὰ πᾶν συναθροίζοντες ἔτος ἐπίπρασκον. ὡς ὀλίγου χρόνου πρὸς τῶν συναχθέντων ἐντεῦθεν χρημάτων, στέφανον κατασκευασθῆναι τῇ βασιλίδι, λίθοις καὶ μαργάροις λίαν πολυτελέσι διηνθισμένον· ὃν καὶ ὤατον ὁ βασιλεὺς ἐπωνόμασε, διὰ τὸ ἐκ τῆς τῶν ὠῶν πράσεως κατασκευασθῆναι αὐτόν. ἓν μὲν δὴ τοῦτο τῆς ἐκείνου βασιλικῆς προμηθείας δεῖγμα. ἕτερον δὲ, ἐπειδὴ ἑώρα τὸν ῥωμαϊκὸν πλοῦτον μάτην κενούμενον εἰς τὰ ἐξ ἀλλοδαπῶν ἐθνῶν ἐνδύματα, ὅσα τε ἐκ σηρῶν βαβυλώνιαι καὶ ἀσσύριαι ταλασιουργίαι ποικίλως δημιουργοῦσι, καὶ ὅσα χεῖρες ἰταλῶν εὐφυῶς ἐξυφαίνουσιν, ἐξήνεγκε δόγμα, μηδένα τῶν ὑπηκόων χρῆσθαι αὐτοῖς, εἰ μὴ βούλοιτο, ὅστις ποτ' ἂρ εἴη, αὐτός τε καὶ γένος ἄτιμος εἶναι· ἀλλ' ἢ μόνοις τοῖς, ὅσα ἡ ῥωμαίων γῆ γεωργεῖ, καὶ αἱ ῥωμαίων ἀσκοῦσι χεῖρες.

„ * τῶν γὰρ ἀναγκαίων ἡ χρῆσις ἐστὶν ἀμετάβλητος, τὰ δὲ † ἐνδεχόμενα ταῖς τῶν ἀρχόντων ἀκολουθοῦσιν ὀρέξεσι. καὶ τοῦτο νόμος αὐτοῖς καὶ τιμή, ὃ τοῖς ἄρχουσι δεδογμένον ἐστίν. ὥστε κἀνταῦθα ἰδεῖν, ἐκεῖνα μὲν ἐν καιρὸς κατασαύτα μοίρᾳ τοῦ λοιποῦ· τὸν δὲ τοῖς εὐγενείας ὅρον ἐν τοῖς τῶν ῥωμαίων ἐνδύμασι περικλεισθέντα, τὸν δὲ πλοῦτον οἴκοθεν οἴκαδε (τὸ θρυλλούμενον) φερόμενον.

† ἐγχίμενα

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΙΔΟΣ ΕΙΡΗΝΗΣ, ὅπως ἐκρημνίσθη τοῦ ἵππου.

ΑΛΛὰ γὰρ ἐφ' ἕτερα ἡμῖν ἀγέσθω ὁ λόγος. τῇ μὲν βασιλίδι εἰρήνῃ μετὰ τὸ τεκεῖν τὸν παῖδα θεόδωρον, συνέβη ῥιφεῖσαν τοῦ ἵππου, ἐπὶ πολὺ τοῦ πεδίου συρῆναι. ἔτυχε γὰρ ἐπὶ θέαν κυνηγεσίου τινὸς ἄρτι ἐληλυθυῖα μετὰ τοῦ συζύγου καὶ βασιλέως, ὡς ἐντεῦθεν βλαβῆναί τε τὴν μήτραν, καὶ μηκέτι τεκεῖν τοῦ λοιποῦ. ἦσαν γε μὴν ἄμφω τὴν βασιλείαν ἰθύνοντες πάνυ σεμνῶς καὶ κοσμίως, καὶ πλείστην ποιούμενοι πρόνοιαν, τοῦ δικαιοσύνην τε καὶ εὐνομίαν ἀνθεῖν ἐν ταῖς πόλεσι, πλεονεξίαν

νεξίαν τε ἀπεῖναι καὶ ἁρπαγήν. ἐδείμαντο δὲ καὶ ναοὺς ἀμφότεροι λίαν περικαλλεῖς, πλείστοις ἀναλώμασι μεγίστας καὶ ποικίλας τὰς τούτων οἰκοδομὰς κατεσκευακότες. ὁ μὲν βασιλεύς, τόν τε περὶ τὴν μαγνησίαν εἰς ὄνομα τῆς θεομήτορος σώσανδρα καλούμενον, καὶ τὸν ἐντὸς τῆς νικαίας εἰς ὄνομα ἀντωνίου τοῦ μεγάλου· ἡ δὲ βασιλίς, τὸν ἔνδον τῆς παρὰ τὸ ὄρος τὸν ὄλυμπον κειμένης τῶν προυσαίων μητροπόλεως, ἐπ' ὀνόματι τοῦ τιμίου προφήτου προδρόμου καὶ βαπτιστοῦ, κτήματά τε πλεῖστα αὐτοῖς καὶ προσόδους ἐτησίως ἀνενδεεῖς ἐπιχορηγήσαντες, μοναζόντων καὶ ἀσκητῶν ἐνδιαιτήματα ἔδειξαν, πλήρη χάριτος καὶ θυμηδίας πνευματικῆς. οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ νοσοκομεῖα καὶ πτωχοτροφεῖα τοῖς τότε καιροῖς ἐπεδαψιλεύσαντο, καὶ ὅσα τὸν ἐκείνων πρὸς θεὸν ἔρωτα ἔδειξαν ἐναργῶς.

ΟΠΩΣ ΤΕΛΕΥΤΗΣΑΣΗΣ ΤΗΣ δεσποίνης εἰρήνης, ἠγάγετο ὁ βασιλεὺς ἑτέραν.

Ἀλλ' ἐν τούτοις ἡ μὲν βασιλὶς εἰρήνη τὸ ζῆν ἐξεμέτρησεν. ὁ δὲ βασιλεὺς καὶ σύζυγος, πάνυ βαρέως ἐπὶ μακρὸν τὴν ἐκείνης ἤνεγκε στέρησιν. ὀψὲ δὲ μὴ φέρων τὴν μόνωσιν, καὶ δευτέραν ἄγεται σύζυγον. αὕτη δὲ ἦν ἄννα ἡ ἐξ ἀλαμανῶν, ἔτι νέα πάνυ τῇ ἡλικίᾳ, ἀδελφὴ τοῦ ῥηγὸς σικελίας μαφρέ. εἵπετο δ' ἐκεῖθεν αὐτῇ καθάπερ τροφὸς καὶ παιδαγωγὸς ξὺν πολλαῖς ἄλλαις, καὶ γυνή τις ὡραίαν ἐπαγομένη προσώπου, καὶ ὀφθαλμῶν ὡς εἰπεῖν ἄφυκτόν τινα αἴγλην, ὄνομα μαρκεσίνα. ἣ φίλτροις καὶ καταδέσμοις ἐρωτικοῖς, καὶ ἠθῶν ἀστειότητι κατὰ μικρὸν ὑπηγάγετο καὶ τοὺς βασιλικοὺς ὀφθαλμούς, καὶ πρὸς τοὺς ἑαυτῆς ἐξέκαυσεν ἔρωτας, ὡς παραθεωρεῖσθαι λαμπρῶς ἤδη τὴν βασιλίδα ἄνναν. εἰς τοσοῦτον γὰρ ὕστερον ἀτοπίας αὐτὸν οἱ τῆς μαρκεσίνης ἐξεκύλισαν ἔρωτες, ὥστε καὶ συμβόλοις κοσμεῖσθαι βασιλικοῖς συγκεχώρηκε ταύτην. ὡς τούτων μὲν εἵνεκα μηδὲν ἐνδεῖν τῆς βασιλίδος ἄννης, τῆς δὲ βασιλικῆς στοργῆς καὶ ῥοπῆς πάσης ἀπήλαυεν, ὡς εἰπεῖν, αὐτή γε καὶ μόνη, ἀλλ' οὐ πλέον ἢ κατὰ τὴν νόμιμον σύζυγον, τὴν βασιλίδα ἄνναν φημί. ὅμως συνετός γε τυγχάνων ὁ βασιλεύς, οὐκ ἄλυπος τὸ παράπαν τὸν βίον διεβίωσεν, οὐδὲ κατηφείας καὶ συντριβῆς τῆς προσηκούσης ἐκτός, ἀλλὰ νύττουσαν εἶχε καθάπερ τι κέντρον ὀξὺ τὴν συνείδησιν. καὶ καιρὸν ἀνέμενε μετανοίας, καὶ λύσιν ἐζήτει θεόθεν τῆς τοιαύτης παρατροπῆς. δῆλον δ' ἐντεῦθεν τουτί. ἀπιέναι γάρ ποτε τὴν μαρκεσίναν φασὶ προσκυνήσεως ἅμα καὶ θέας εἵνεκα εἰς τὸν θεῖον νεών, ὃν ὁ βλεμμύδης οἴκοθεν ἐδείματό τε, καὶ εἰς ἁγίων καὶ θεοφιλῶν ἀνδρῶν ἀσκητήριον κατεστήσατο, πολλὴν ἐπαγομένη τὴν τρυφήν, καὶ σφόδρα τοῖς βασιλικοῖς σεσοβημένη συμβόλοις καὶ τῷ τῶν ἀκολούθων πλήθει. ἀλλὰ πρὶν τῶν προθύρων αὐτὴν ἐπιβῆναι, τὰς τοῦ νεὼ θύρας ἔνδοθεν κλείουσιν ὁ τῶν θείων ἐκείνων ἀνδρῶν σύλλογος· καὶ ταύτῃ τὴν εἴσοδον ἀποκλείουσι, κελεύσει τοῦ καθηγητοῦ βλεμμύδου. ἀνὴρ δὲ οὗτος πολλαῖς περιηνθισμένος ταῖς ἀρεταῖς, καὶ πολλῇ τῇ σοφίᾳ ἐξησκημένος, ὁπόσω τε ἑλλήνων ὑμνοῦσι παῖδες, καὶ ὁπόσω οἱ τῆς καθ' ἡμᾶς ἐκκλησίας προστάται καὶ ῥήτορες εἰς ἡμετέραν ὠφέλειαν προὐθήκαν.

ἰλ μαρ- νυς.

auaricia uerò & rapinæ prohiberentur. Etiam templa elegantiſsima uterque maximis ſumptibus, amplitudine & uarietate ſtructuræ inſignia ædificarunt: Imperator Magneſiæ Deiparæ uirginis nomine, quod Soſandra dicitur: & aliud Niceę, Magno Antonio ſacrum· Imperatrix uerò, intra Pruſam metropolim, ad montem Olympum ſitam, nomine uenerandi prophetæ, præcurſoris & Baptiſtæ, multis ornamentis additis, & amplis annuis reditibus adiectis, ubi monachi diuino cultui dediti habitarent: quæ loca plena erant ſuauitate & gratia ſpiritus. Nec his contenti, complura domicilia ad alēdos ſenes & pauperes deſtinarunt: aliáque fecerunt, quæ amorem eorum erga Deum euidenter declararent.

DE IMPERATORIS, poſt Irenes obitum, ſecundis nuptijs.

Nterim Irene Imperatrice mortua, Imperator poſt longum luctum tandem ſolicitudinis pertæſus, aliam uxorem duxit, Annam Alemanam, admodum adoleſcentulam, Manfredi Siciliæ Regis ſororem. Quam inde nutricis & magiſtræ loco, cum multis alijs mulieribus comitabatur matrona pulcherrima facie, quæ ex oculis caſſes (ut ita dicam) ineuitabiles eiaculabatur, nomine Marceſina: quæ philtris & illecebris amatorijs, ac morum urbanitate paulatim etiam Imperatoris oculos in ſe cōuertit, amoréque ſui ſic incendit, ut iam haud diſsimulanter Imperatrix Anna præ ea negligeretur. Nam tandem eò dementiæ redactus eſt Marceſinæ amoribus, ut eam Imperatorijs inſignibus ornari pateretur, quibus Imperatrici Annæ nihil cederet: eandem uerò & amore & propenſione Imperatoris, & ſubditorum obſeruantia ac reuerentia longo interuallo ſuperaret, ne dicam ſola illis frueretur. Etſi autem prudens erat Imperator, non tamen uitam moleſtiæ, triſticiæ, angoris expertem egit: ſed conſcientiam acris inſtar ſtimuli pungentem habuit, pœnitentiæ occaſionem expectans, & prauitatis illius correctionem à Deo. id quod ex eo conſtat· Aiunt Marceſinam aliquando, tum adorandi, tum ſpectandi cauſa templum Blemmydę ſumptibus exædificatum, & piorum uirorum exercitationibus dedicatum adijſſe magno cum faſtu & ſplendore Imperatorio, ſatellitúmque comitatu. Sed priuſquam ueſtibulum intraſſet, cœtum monachorum templi fores Blemmydæ pręceptoris iuſſu intrinſecus illi occluſiſſe. Erat is multis uirtutibus inſignis, & uaria eruditiōe tum ſacrarū tum prophanarū literarū perpolitus.

Ioánes Ducas Marceſſinæ amore captus.

Conſciētiæ ſtimulus adulterij comes.

Marceſina excluſa tēplo.

Nicephorus blemmydes.

litus. Nefas enim iudicabat diuinus ille uir, nefariam illam & impudicam mulierculam profanis & conſceleratis pedibus ſacrum pauimentum calcare. Nec cum hoc feciſſe mirum, quippe qui prius etiam dicterijs illam tam lingua quàm calamo inceſſere nunquã deſtitiſſet. Ea uerò ſe grauiſsima contumelia affici rata, & tanto dignitatis faſtigio non ferenda, cùm per ſeſe ira ardebat, tum ab adulatoribus magis inflammabatur. Vnde ad Imperatorem magna cum indignatione reuerſa, toto impetu illum ad uindictam incitabat: eam ignominiã in ipſius Imperatoris caput redundare clamitans. Accedebant aſſentatorum uoces, oleum igni (quod aiunt) addentium, aucupandæ gratiæ cauſa. At Imperator ſubito mœrore affectus, ac lachrymis oppletus, cum profundo ſuſpirio: Quid me (inquit) ad uirum iuſtum puniendum impellitis? Nam ſi ego ſine probro & ignominia uiuere uoluiſſem, Imperij maieſtatem inuiolatam conſeruaſſem. Nunc cum ipſe meæ, atque adeò ipſius Imperij contumeliæ cauſam præbuerim: meritis meis gratia refertur, ut malæ ſementis malam meſſem percipiam.

Ioãnes Ducas culpam ſuam deplorat.

EXPEDITIO IMPERATORIS contra Michaelem Theſſalum.

CAeterùm his temporibus Theſſaliæ & Aetoliæ, uiciniſq; regionibus præerat Michaelis Angeli primi nothus filius Michael. nam tota eius cognatione extincta, omne locorum illorum imperium ad unum nothum hunc deuolutum fuit. Huic filij fuerunt, Nicephorus, Ioannes, Michael: & quartus Ioannes, nothus & ipſe: inter quos breui pòſt diſtributurus erat ſuum principatum. Tum autem miſsis ad Imperatorem Ioannem legatis, filio ſuo Nicephoro, filij Imperatoris Theodori Laſcaris filiam Mariam, ſponſam petebat: & uoti compos factus eſt, (facta enim tum ſunt ſponſalia, & pacta qualiacunque) cum mane mater Theodora unà cum filio Nicephoro, tum uiſendæ ſponſæ, tum firmandorum ſponſalium cauſa adueniſſet. Quibus peractis, ſponſa ibidem relicta, cum filio domum redijt: fide accepta, fore ut anno ſequenti nuptiæ celebrarentur. Sed paulo pòſt Michael rupto fœdere, limites ſuos tranſgreſſus, Occidentales Romani imperij urbes infeſtauit: ut niſi Imperator Ioannes ipſe illi bellum inferret, periculum eſſet, ne omnes illæ urbes ab eo occuparentur. Vere igitur appetente, Imperator, exercitu maximo coacto, contra Michaelẽ proficiſcitur. Fama uerò præcurrente & ſparſa, Occiden-

IIII. filij Michaelis Theſſali.

Nicephori & Mariæ nuptiæ.

θηκαν. οὐ γὰρ ἔκρινε δίκαιον ὁ θεῖος ἐκεῖνος ἀνὴρ, βεβήλοις καὶ ἀθεμίτοις ποσὶν ἱερὸν πατεῖν ἔδαφος, τὸ ἀνόσιον ἐκεῖνο καὶ ἀναιδὲς γύναιον. πῶς γάρ; ὅς οὐδὲ πρότερον ἔληγε σκώμμασι βάλλων αὐτὴν, καὶ γλώττῃ καὶ γράμμασι διασύρων ἀεί. ἡ δὲ τὰ δεινότατα πάσχειν οἰομένη, καὶ τῆς βασιλικῆς ἀνάξια σφόδρα τιμῆς, τὸν θυμὸν ἀνῆπτεν ἑαυτὴν, καὶ πρὸς τῶν κολάκων παροξυνομένη μάλα ἐτύγχανεν. ὅθεν καὶ ἐπανήει πρὸς τὸν βασιλέα, λίαν ὑβριοπαθοῦσα, καὶ πρὸς ἄμυναν ὅλαις ὁρμαῖς αὐτὸν διεγείρουσα· καὶ τὴν τοῦ βασιλέως ὑπόστασιν ἀποφαίνουσα, ἀνατρέχειν τὰ τῆς ἀτιμίας ταυτησί. οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ οἱ περὶ αὐτὴν κόλακες, οἱονεὶ πῦρ πυρὶ καὶ ξύλοις ξύλα προσεπιφέροντες, τὴν ὀργὴν ἀνάπτειν ἠπείγοντο μείζονα ἔτι τὸν βασιλέα, χαριζόμενοι τῷ καιρῷ. ὁ δὲ βασιλεὺς ἔνδακρυς γενόμενος, καὶ βύθιόν τι στενάξας, καὶ πάσης μεστὸς κατηφείας καὶ καταινύξεως ἐν βραχεῖ καταστὰς, ἵνα τί με κολάζειν ἄνδρα δίκαιον συνωθεῖτε; ἔφασκεν. εἰ γάρ μοι πρὸς βουλήσεως ἦν, ἀτιμίας ὁμοῦ καὶ αἰσχύνης καθῆσθαι ἐκτὸς, ἀκίβδηλον ἂν τὸ τῆς βασιλείας ἐτήρουν σεμνὸν καὶ αὐτός. νῦν δὲ τὰς αἰτίας τῶν ἐμῶν ὕβρεων καὶ τῆς βασιλείας αὐτῆς, αὐτὸς παρεχόμενος, προσηκούσας ἀπολαμβάνω λοιπὸν ἐντεῦθεν τὰς ἀμοιβὰς, καὶ τῶν πονηρῶν σπερμάτων ἄξια τὰ γεώργια.

ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ κατὰ τοῦ ἀποστάτου μιχαήλ.

ΕΠΙ τούτων μέντοι τῶν χρόνων ἦρχε θετταλίας καὶ αἰτωλίας, καὶ τῶν περιξ, μιχαὴλ ὁ νόθος υἱὸς τοῦ πρώτου ἀποστάτου μιχαὴλ τοῦ ἀγγέλου. τελευτησάσης γὰρ τῆς ἄλλης συγγενείας ἐκείνου πάσης, περιῆλθεν ἤδη πᾶσα ἡ τῶν χώρων ἐκείνων ἀρχὴ εἰς ἕνα τουτονὶ τὸν νόθον μιχαήλ. τούτῳ παῖδες ἐγένοντο, νικηφόρος, καὶ ἰωάννης, καὶ μιχαὴλ, καὶ τέταρτος νόθος ὄνομα ἰωάννης καὶ οὗτος. οἷς ἐπιμερίζειν ἔμελλε μετὰ βραχὺ καὶ τὴν ἑαυτοῦ ἀρχήν. τέως μὲν οὖν πρέσβεις ἀποστείλας πρὸς βασιλέα ἰωάννην, ἐζήτει νύμφην ἀγαγέσθαι τῷ ἑαυτοῦ υἱῷ νικηφόρῳ, τὴν τοῦ υἱοῦ τοῦ βασιλέως θεοδώρου αὐτοῦ λάσκαρι θυγατέρα μαρίαν· καὶ ἤνυσε τὸ ζητούμενον (ἐγένοντο γὰρ τηνικαῦτα μνηστεῖαι καὶ συμφωνίαι, οἷαι δὴ καὶ γεγόνασι) συμπαραγενομένης τῷ υἱῷ νικηφόρῳ, καὶ τῆς μητρὸς θεοδώρας κατὰ τὴν ἕω, ἅμα μὲν καὶ πρὸς ἐπίσκεψιν τῆς μνηστευομένης νύμφης, ἅμα δὲ καὶ πρὸς βεβαίωσιν τῶν ἐν τούτοις συμφωνιῶν. ὧν δὴ γενομένων, τὴν νύμφην αὐτόθι παρὰ τὰ οἴκοι καταλιποῦσα, ἐπανέστρεφεν οἴκαδε σὺν τῷ υἱῷ νικηφόρῳ θεοδώρα ἡ τοῦ μιχαὴλ σύζυγος, ἐγγύας λαβοῦσα παρὰ τῶν κηδεστῶν βασιλέων, τὸ ἐπιὸν ἔτος τοὺς γάμους τελεῖσθαι βραχὺ τὸ μεταξὺ, καὶ πρὸς κατάλυσιν ἔβλεψε τῶν σπονδῶν αὖθις ὁ μιχαήλ. καὶ ἄρας τοὺς οἰκίους ὑπερέβαινε χώρους ἐπὶ πονηρῷ τῶν δυτικῶν πόλεων, αἳ τοῖς ῥωμαίων βασιλεῦσιν ὑπῆρχον ὑπήκοοι· ὡς ἀνάγκην εἶναι ἢ τὸν βασιλέα ἰωάννην στρατεύειν ἐπ᾽ ἐκεῖνον, ἢ κίνδυνον εἶναι πάσας ὑπὸ τῷ μιχαὴλ τὰς δυτικὰς γενέσθαι πόλεις. ἦρος οὖν ἐπιγενομένου, πλείστην ὁ βασιλεὺς ἀθροικῶς στρατιὰν, ἔξεισι κατὰ τοῦ ἀποστάτου μιχαὴλ, τῆς δὲ φήμης ῥεούσης καὶ περιτρεχομένης,

αἱ μὲν δυτικαὶ τῶν ῥωμαίων πόλεις, ἀνεῤῥώννυντο πρὸς τὸ εὐθαρσές τε καὶ ἀνδρικώτερον. τὰ δὲ τοῦ μιχαὴλ ὑπέῤῥει καὶ ὑπεπήχει· ἐπεὶ δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς περὶ θεσσαλονίκην καὶ μακεδονίαν ἐγένετο, πάλιν ὑπ' αὐτῷ ῥᾳδίως αἱ πλείους τῶν δυτικῶν ἐγίνοντο πόλεων, ὁπόσας ἡ τοῦ ἀγγέλου μιχαὴλ ἔφοδος, ἐκλόνησέ τε, καὶ πρὸς βραχύν τινα χρόνον παρασπάσαι πεποίηκε, καστορία τε καὶ πρέσπα, καὶ ἕτεραι οὐκ ὀλίγαι. ὅθεν εἰς τὸν ἔσχατον συνελαθεὶς φόβον ὁ μιχαὴλ, πρεσβεύεται πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ τὰς προτέρας ἀνακαλεῖται σπονδάς, προδιδοὺς αὐτῷ καὶ φρούρια, τά, τε ἄλλα καὶ τὸν πρίλαπον, ἔτι τε τὸν βελεσὸν καὶ τὸ * ἐτετιμήκει μέντοι ὁ βασιλεὺς ἑκατέρους τῷ δεσποτικῷ ἀξιώματι διὰ τὰς τοῦ κήδους μνηστείας, τόν τε μιχαὴλ καὶ τὸν αὐτοῦ γε υἱὸν νικηφόρον, ἵνα μηδὲν μεταξὺ ἀνακύπτῃ ἀμφιδόξον, ὁπόσα ψυχάς τε ταράττει, καὶ κυκεῶνας ἐγείρει πραγμάτων. ἀλλὰ γὰρ οὕτω τὰ ἐκεῖσε καταστησάμενος ὁ βασιλεὺς, ἐπανόδου ἥπτετο, μὴ βουλόμενος ἐκεῖσε τὴν χειμέριον ὥραν διαβιβάζειν. ἦν γὰρ ἤδη τὰς ἀρκτούρου ἐπιτολὰς ὁ καιρός.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΚΟΜΝΗΝΟΥ ΜΙΧΑῊΛ ΤΟΥ ΠΑΛΑΙΟΛΌΓΟΥ.

Ἐπεὶ δὲ περὶ τὴν φιλίππων γενόμενος, ἡμέρας ἐκεῖσε συχνὰς διατέτριφε, διαβολαί τινες ἀνεφύησαν κατὰ τοῦ κομνηνοῦ μιχαὴλ τοῦ παλαιολόγου, ὅτι βασιλείας ἐφίεται. καὶ ἤγοντο οἵ τε πρώτως τὰ τοιαῦτα διαψιθυρίσαντες φίλοι αὐτοῦ, καὶ οἱ σὺν κατ' αὐτοῦ ἐλέγχους ἐστρώθη προὔτεινον. ἀλλ' ἀνίσχυρα τὰ τῶν ἐλέγχων ἐδόκει, καὶ ψευδεῖς αἱ διαβολαί, εἴτε καὶ τῇ ἀληθείᾳ ψευδῶν οὐσῶν, εἴτε καὶ τοῦ καιροῦ σχεδιάσαντος οὑτωσί. ὅμως ἔδοξεν ὅρκοις αὐτὸν βεβαιώσαντα ὅτι τε ψευδεῖς αἱ διαβολαί, καὶ ὅτι οὐ μήποτε βουληθείη βασιλείᾳ ἐπιχειρῆσαι, ἐλεύθερόν τε εἶναι τοῦ λοιποῦ τῆς ἐντεῦθεν καταδίκης, καὶ ὑποψίας ἁπάσης μένειν ὡς ποῤῥωτάτω, καὶ πρός γε ἔτι τῆς προτέρας ἐφ' ὁμοίου τοῦ σχήματος ἀπολαύειν τιμῆς. καὶ γέγονε τοῦτο· ἐκεῖθεν μέντοι ἀπάρας ὁ βασιλεὺς, αὐτὸς μὲν ἀπῄει διαπεραιωσόμενος τὸν ἑλλήσποντον· τὸν δὲ στρατὸν διαφῆκεν ἀπιέναι περὶ τὰ οἴκοι διαχειμάσοντας.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΝΟΣΟΥ ΚΑῚ ΤΕΛΕΥΤῆΣ ΤΟΥ͂ ΒΑΣΙΛΈΩΣ ἸΩΆΝΝΟΥ ΤΟΥ͂ ΔΟΎΚΑ.

Πρὸς δὲ τὴν ἕω διαβάντι τῷ βασιλεῖ, καὶ περὶ τὴν νικαίαν διατρίβοντι, νόσος ἐνσκήπτει δεινή· οὐκ οἶδ' εἴτε φρενῖτιν χρὴ προσειπεῖν, εἴτ' ἐπιληψίαν. ἐς γὰρ καρηβαρίαν τινὰ καὶ νάρκωσιν ἐπεπτώκει τοῦ ἡγεμονικοῦ, ὁποῖον καὶ οἱ τὰ περὶ τὸν ἐγκέφαλον οὐχ ὑγιῶς διακείμενοι, πάσχουσιν ἐν ταῖς τῶν οὐρανίων φωστήρων συνόδοις, τοῦ περιέχοντος ὑγροτέρου τε ἅμα καὶ ψυχροτέρου τηνικαῦτα καθισταμένου, καὶ ἴλιγγον σφίσιν ἐπάγοντος ἐγκεφάλου, ἀδυνάτως ἔχουσι δέχεσθαι τὰς τοιαύτας τροπὰς καὶ μεταβολάς. ἄφωνος δὲ, καὶ πλὴν τοῦ ἀναπνεῖν νεκρὸς ἐπὶ τρεῖς ὅλας διατελέσας ἡμέρας, ἀναφέρειν ἔδοξεν αὖθις, καὶ τοῦ νοσήματος ἀπαλλάττεσθαι. πλὴν οὐκ εἰς τέλος ἐξοστρακίζειν ἰατρῶν ἐπίνοιαι τὸ πάθος δεδύνηνται, ἀλλ' ὥσπερ ἐμπεφωλευκὸς ἐξ ἐκείνου;

καὶ ἔδραι

Occidentales Romanorum urbes animos receperunt: Michaelis uerò res labaſcebant, & peſſum ibant. Imperator autem cum ad Theſſalonicam & Macedoniam acceſſiſſet: pleraſque urbes Occidentales, quas Angeli incurſio concuſſerat, & ad breue tempus interceperat, facile recuperauit: ut Caſteriam, Preſpam, aliaſque non paucas. Vnde ſummo timore perculſus Michael, miſsis ad Imperatorem legatis, priſtinum fœdus renouat: & præter alia caſtella, Prillapum etiam & Beleſum & * reſtituit. Imperator contrà, & patri Michaeli, & filio eius Nicephoro, propter affinitatis neceſsitudinem, Deſpotarum honorem conceſsit: ne quid poſtea oriretur, quod animos ad ſimultates excitaret, ac pacem perturbaret. Rebus autem ibi ſic ordinatis, reditum parat, quòd ibi hybernare nolebat. Inſtabat enim tum Arcturi exortus.

Theſſali fiunt Deſpotæ.

DE COMNENO MIchale Palæologo.

Cvm uerò dies complures Philippis exegiſſet, criminationes quædã contra Michaelem Comnenum Palæologum eruperunt, eum regnum affectare. Producebantur ij qui primi illud ſuſurrarant, amici eius: & argumenta, quibus crimen probaretur, quærebantur. ſed & hæc infirma, falſæque criminationes uiſæ ſunt, ſiue reipſa eſſent falſæ, ſiue per id tempus tales haberentur: decretum tamen, ut iureiurando teſtaretur iniuriam ſibi fieri, nec ſe unquam regnum affectaturum: utque deinceps ea pœna ſolutus, & ab omni ſuſpicione quàm remotiſsimus eſſet, prætereaque deinceps priſtinum dignitatis gradum obtineret. His factis Imperator diſceſsit, Helleſpontum traiecturus: exercitum uerò domum in hyberna dimiſit.

MORBVS IOANNIS Ducæ, & obitus.

Qvum uerò in Orientem traiecisſet, & ad Nicæam uerſaretur, atroci morbo eſt correptus, qui haud ſcio phrenitis an epileptia ſit appellandus. nam grauitate & ſtupore capitis afficiebatur: ut ijs qui è cerebro laborant, in Solis & Lunæ congreſsibus aucta frigiditate & humiditate aeris, accidere ſolet, uertigine oboriente cerebro, quod tales cõuerſiones & mutationes ferre nequit. Quum autem mutus, &, reſpiratione excepta, mortuus tres perpetuos dies iacuiſſet: recuperare uires, morbóque leuari uiſus eſt. quem tamen ars medicorum non penitus propulſare potuit, quo minus ex eo tempore in eo deliteſceret,

& firmam

& firmam ſedem fixiſſe uideretur: ita ut deinceps aliàs affligeretur, aliàs ualere uideretur. Nam nunc plurium, nunc pauciorum dierũ interuallo uel accedebat uel recedebat malum: nunc domi, nunc in uia, nullo præcedente ſigno, ſubitò eum inuadebat, ut ſæpe à miniſtris ex equo delapſurus, lectica domum referretur. Morbus is annum integrũ caput eius infeſtabat, clàm ac paulatim ſubinde augeſcens: donec omni medicorum arte ſuperata, è rebus humanis eum ſuſtulit. Deceſsit autem ex eo morbo, cum circa Nymphæum uerſaretur: ac ſepultus eſt in Soſandrio, monaſterio à ſe extructo, anno ætatis ſexageſimo: ſeptem & uiginti natus annos, cum Imperium ſuſcepiſſet, idq́ annos tres & triginta adminiſtraret: quot annos & filius ac ſucceſſor eius Theodorus compleuerat, eodem natus anno, quo pater ſumma rerum potitus fuit.

καὶ ἕδραν τινὰ δυσαπόσπαστον εἶχε· καὶ ἦν τοῦ λοιποῦ νῦν μὲν πάσχων, νῦν δ' ὑγιαίνειν δοκῶν. κατὰ γὰρ ἡμερῶν διαστήματα, νῦν μὲν πλείω, νῦν δ' ἥττω, νῦν μὲν ὑπεχώρει, νῦν δ' αὖθις ἐπεχωρίαζε τὸ δεινόν. καὶ νῦν μὲν ἐν οἴκοις διατρίβοντι, νῦν δὲ ἐν ὁδοῖς προσδοκίας οὐ προηγησαμένης οὐδεμιᾶς, ἐξαίφνης ἐπῄει· καὶ πολλάκις τοῦ ἵππου πεσεῖν διακινδυνεύσαντα, δεξάμενοι φοράδην εἰς τὸ ἀρχεῖον ἐκόμισαν. καὶ ἦν τῇ κεφαλῇ τὸ πάθος πολέμιον ὅλον ἐνιαυτόν, λάθρα καὶ κατὰ μικρὸν εἰς αὔξησιν προβαῖνον ἀεί. ἕως πολλῷ κραταιότερον πάσης ἰατρικῆς ἐπιστήμης γενόμενον, ἐξ ἀνθρώπων ἐπεποιήκει γενέσθαι αὐτόν. ἐγένετο μὲν οὖν ἐξ ἀνθρώπων ὁ βασιλεύς, ταυτησὶ περιγενομένης τῆς νόσου, περὶ τὸ Νύμφαιον τότε ποιουμένου τὰς διατριβάς. ἐτάφη δὲ ἐν τῇ μονῇ τῶν Σωσάνδρων, ἣν αὐτὸς ἐδείματο. ἦν δὲ ἔτος, ὁπότε ἐτελεύτα, ἑξηκοστόν· ὁπότε δ' αὐτὸς τὰ τῆς αὐτοκρατορίας ἐνεκεχείριστο σκῆπτρα, ἕβδομον ἤδη καὶ εἰκοστόν· ὡς μόνα τὰ τῆς αὐτοκρατορίας αὐτοῦ γίνεσθαι ἔτη τρία καὶ τριάκοντα· ὁπόσα δὴ καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ, καὶ τῆς βασιλείας διάδοχος, ἦν δὲ Θεόδωρος. ὁμοῦ τε γὰρ αὐτὸς ἐξ ὠδίνων εἰς φῶς προήγετο μητρικῶν, καὶ ὁμοῦ τὰ τῆς αὐτοκρατορίας σκῆπτρα ὁ πατὴρ ἄρτι ἐδέδεκτο.

NICEPHORI GREGORAE HISTORIAE ROMANæ Liber tertius.

CAPITA LIBRI III.

Theodori Laſcaris iunioris imperium.

De patriarcha Arſenio, & Imperatoris unctione.

De expeditione contra Bulgarum & Theſſalum.

De Paleologi fuga ad Turcos.

De Conſtantino Tæcho, principe Bulgarorum.

De obitu Imperatoris Theodori Laſcaris iunioris.

De Muzalone, tutore pueri Imperatoris.

De altero iureiurando ob Imperatoris filium dato.

De occaſionibus & cauſis, quibus ad imperium peruenit Paleologus.

De Michale Paleologo, quo pacto Deſpotæ dignitatem ſit adeptus.

De bellis Theſſalicis.

Ioānis Ducæ prudētia in regendo filio

QVum autem Imperium iure hæreditario ad filium eius Theodorum Laſcarim rediturũ eſſet: quia is à patre uiuente nõ appellatus fuerat Imperator, eodẽ defuncto, communi concurſu totius exercitus ac nobilium omnium ac procerum Imperator eſt ſalutatus.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΤΟΥ ΓΡΗΓΟΡΑ, ῬΩΜΑΙΚΗΣ ἱστορίας λόγος τρίτος.

ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΒΙΒΛΙΟΥ Γ.

Βασιλεία Θεοδώρου τοῦ Λάσκαρι τοῦ νέου.

Περὶ τοῦ πατριάρχου Ἀρσενίου, καὶ τῆς βασιλέως χρίσεως.

Περὶ τῆς κατὰ τοῦ Βουλγάρου καὶ Θετταλοῦ ἐκστρατείας.

Περὶ τῆς εἰς τοὺς Τούρκους φυγῆς τοῦ Παλαιολόγου.

Περὶ Κωνσταντίνου τοῦ Τίχου, τοῦ τῶν Βουλγάρων ἄρχοντος.

Περὶ τῆς τελευτῆς τοῦ βασιλέως Θεοδώρου τοῦ Λάσκαρι, τοῦ νέου.

Περὶ τοῦ Μουζάλωνος, τοῦ ἐπιτρόπου τοῦ παιδὸς τοῦ βασιλέως.

Περὶ τῶν γενομένων ἑτέρων αὖθις ὅρκων ἕνεκα τοῦ παιδὸς τοῦ βασιλέως.

Περὶ τῶν ἀφορμῶν καὶ αἰτιῶν τῆς βασιλείας τοῦ Παλαιολόγου.

Περὶ τοῦ Παλαιολόγου Μιχαὴλ, ὅπως ἐδέξατο τὸ δεσποτικὸν ἀξίωμα.

Περὶ τῶν Θετταλικῶν πολέμων.

Ἐπεὶ δὲ κατὰ κλῆρον πατρικὸν τῆς βασιλείας διάδοχος ὁ υἱὸς αὐτοῦ Θεόδωρος ἔμελλεν εἶναι ὁ Λάσκαρις, παρὰ δὲ τοῦ πατρὸς ἔτι ζῶντος, οὐκ* ἀνηγορεύετο βασιλεύς, ἀνηγορεύετο ἤδη θανόντος ἐκείνου κοινῇ συνδρομῇ τοῦ τε στρατοῦ παντός, καὶ ὁπόσοι τῶν ἐνδόξων ἦσαν καὶ εὐγενῶν.

* ἀνηγόρευτο

νῶν. τὸ μὲν γὰρ ὅτι τὴν βασιλείαν οὐδενὶ τῶν πάντων ἑτέρῳ πλὴν ἢ τῷ υἱῷ καταλιμπάνειν ὁ Ἰωάννης ἐβούλετο, παντί που δῆλον. ὅτι δὲ πατὴρ ἦν πάνυ φιλόπαις, καὶ ὅτι οὐδ' ἄλλῳ οὐδενὶ κατέλειπε ταύτην. τὸ δὲ ζῶν ἔτι βασιλέα ἀναγορεύειν αὐτὸν, ἐν ἀδήλῳ κειμένης ἔτι τῆς τῶν ὑπηκόων ἑκουσίου γνώμης καὶ προαιρέσεως, τοῦτο δ' οὐ πάνυ ἐβούλετο. πολλὰ γάρ φησι νεωτερίζειν οἶδεν ὁ χρόνος, ὁπότε μὴ κατὰ λόγον εὕροι τὴν ἑκάστῳ προσήκουσαν τῶν πραγμάτων γινομένην κατάστασιν. ἡ γὰρ νεότης ὀξύῤῥοπόν τι καὶ αὔθαδες οἴκοθεν οὖσα, ἀλόγως ἄττει πρὸς πάνθ' ὅσα τὸ βουλόμενον εἰσηγεῖται. ἂν δὲ καὶ βασιλικὴν ἐλπίδα καὶ φήμην προσλάβηται, δι' ἣν καὶ δῆμος ἕπεται μειρακίων τρυφώντων, καὶ πάσης ἀτόπου γλώσσης τὰς ἀκοὰς ἐμπιπλώντων, ὅμοιον γίνεται τηνικαῦτα ὥσπερ ἂν εἴ τις μεθύων ἄνθρωπος, καὶ πάντα παράφορα φρονῶν τε καὶ δεικνὺς ὁπόσα περὶ λογισμὸν καὶ διάνοιαν, καὶ ὁπόσα τὰ ἐκ κεφαλῆς ἄχρι ποδῶν, ἔπειτα μεγάλης οἴακας ὁλκάδος ἄγειν ἔμελλε χειροτονεῖσθαι, οὔτε τῶν χειροτονούντων ὀρθῶς κρινόντων, οὔτε τοῦ τὴν χειροτονίαν ἀνειλημμένου, οὔτ' ὃν ὅ,τι φέροιτο, οὔθ' ὅ,τι πράττειν χρεὼν εἰδότος. διὰ μὲν οὖν ἕν γέ τι τοῦτο βασιλέα χειροτονεῖν τὸν υἱὸν ζῶν αὐτὸς ἔτι οὐκ ἔκρινε δεῖν, τῇ τε τῆς ἐλπίδος ἀναιρέσει κολάζων τὸ τῆς νεότητος ἄστατον, καὶ ὅτι πολλοὶ διὰ μικροψυχίαν, ἐπιθυμίᾳ τῇ τοῦ κλήρου τῇ τῶν πατέρων ἠχθέσθησαν μακροβιότητι· κἄπειτα μὴ περιμείναντες τὸ χρεὼν, ἐξέτεμόν τε τὸν τῆς πατρικῆς ζωῆς δρόμον, καὶ τοῦ παρόντος φθάσαντες ἀπήλλαξαν βίου. καὶ τῶν δήμων δ' οἱ πλείους πολλάκις μὴ καθ' ἑκούσιον γνώμην τὸν εἰς τὸ ἄρχειν ἐληλυθότα προκρίναντος, τύραννόν τε αὐτὸν ὠνόμασαν, καὶ μέντοι καὶ εἰς φθόνους καὶ ὕβρεις ὑπ' ὀδόντα καὶ λαθραίας τὰ πρῶτα ἐχώρησαν, εἶτα καὶ εἰς ἐπιβουλὰς καὶ φόνους τὸ τελευταῖον ἐξώκειλαν. διὰ μὲν δὴ ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα, οὐκ ἀνηγορεύετο βασιλεὺς ὁ Θεόδωρος, περιόντος ἔτι τοῦ πατρός· ἀνηγορεύετο δ' ὕστερον παρ' ἑκόντων τῶν ὑπηκόων ἁπάντων, καθεσθεὶς ἐπ' ἀσπίδος, κατὰ τὸ ἐν τούτοις ἐπικρατοῦν ἔθος. ἔδει δ' αὐτὸν καὶ διὰ πατριαρχικῆς χειρὸς τὸ βασιλικὸν ἀναδήσασθαι στέφος· ἀλλ' ἦν τηνικαῦτα ὁ πατριαρχικὸς θρόνος ὠρφανισμένος τοῦ διϊθύνοντος, ἐπεὶ πρὸ βραχέος ἔφθη γενόμενος ἐξ ἀνθρώπων ὁ πατριάρχης Γερμανὸς, ἀνὴρ συνετὸς καὶ ἀρετῇ καὶ λόγῳ τὸν βίον κοσμήσας. σκέμματα τοίνυν καὶ λόγοι προὐτίθεντο περὶ τοῦ τῆς πατριαρχείας ἀναδεξαμένου τοὺς οἴακας. καὶ ἦσαν ἐπὶ γλώττης πολλοί τε τῶν ἐπιδόξων, καὶ ἄλλοι ἄλλοις. ἐν τοῖς πάντων δ' ἔκειτο στόμασι μᾶλλον ἁπάντων, ὁ σοφίᾳ καὶ ἀρετῇ περιώνυμος Νικηφόρος ὁ Βλεμμύδης· ὃς ἐτύγχανε παρὰ τὴν ἑαυτοῦ μονὴν, ἀθόρυβον ποιούμενος τότε τὴν δίαιταν, καὶ ἀσκήσει τραχείᾳ συντήκων τὸν βίον.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΑΡΣΕΝΙΟΥ, καὶ τῆς βασιλέως χρίσεως.

ΟΥ γε μὴ δεξαμένου, προὐκρίθη τῶν ἄλλων ὁ μοναχὸς Ἀρσένιος, ὃς τηνικαῦτα τὸν ἀσκητικὸν ἤνυε δίαυλον περὶ ἕν τι τῶν ἀσκητηρίων ὃ κατὰ τοὺς τῆς Ἀπολλωνιάδος ἵδρυται χώρους, ἀνὴρ περιφανὴς μὲν τὴν κατ' αὐτὸν ἀρετὴν, τὸν δὲ τρόπον ἁπλοῦς, καὶ μὴ πολλὰς ἐξελίττειν εἰδὼς τὰς λαβυρίνθους περὶ τὸν λογισμόν. ἱερᾶται τοίνυν οὗ-

tus. Conſtabat enim, Ioannem utique nemini omnium niſi filio Imperium relinquere uoluiſſe: quòd & pater fuerat pius in liberos, & nemini alteri id deſtinarat. Sed obſcuris adhuc ſubditorum uoluntatibus, an id ijs lubentibus ac approbantibus futurum eſſet, uiuens eum deſignare nullo modo uoluerat: quòd diceret, Tempus multa nouare ſolere, niſi quiſque ita res adminiſtraſſet, quemadmodum oporteret. Nam adoleſcentiam ſuapte natura mobilem & contumacem, temere ad omnia ferri, quæ concupiſſet. Quòd ſi ſpes ac nomen Imperij acceſsiſſet, ob quas res delicatorum adoleſcentum comitatus accederet, ac omnium acclamationibus aures complerentur: idem accidere quod homini ebrio, cuius neque pes neque mens ſuum ſatis officium facit, ſi ad magnæ gubernacula nauis adhiberetur: cũ nec ij à quibus eligeretur, rectè iudicarent: nec is qui electus eſſet, quò ferretur, quidúe agendum eſſet, intelligeret. Hanc igitur unam ob cauſam ipſe, dum in uiuis eſſet, illum eſſe deſignãdum haud cenſuit: tum ut ſpe adempta, adoleſcentiæ leuitatem cohiberet: tum, quòd multi adeò puſillis eſſent animis, ut hereditatis cupiditate longiorem patrum uitã moleſtè ferrent, nec expectato fato curſum illius immatura morte interrumperent. Ad hæc, id eſſe populi plerunque ingenium, ut qui ipſo inuito rerum potitus eſſet, eum & tyrannum appellaret, & occultis initiò probris ac conuicijs laceraret, donec ad inſidias tandem apertámque uim & cædem deſcenderetur. His igitur & id genus alijs de cauſis, Theodorus patre ſuperſtite nõ fuerat appellatus. Poſt eius obitum autem, totius populi ſuffragijs eſt creatus Imperator, in clypeo ſedens, more à maioribus accepto. Sed cum à patriarcha coronandus eſſet, ac tum ſedes uacaret (nam Germanus, uir prudens, & doctrina & probitate uitæ inſignis, non ita pridem deceſſerat) de ſucceſſore eligendo deliberatum ac diſputatum eſt: ac multi in expectatione atque in ore erant, & alij alijs. Sed doctrina & uirtute celebris Nicephorus Blemmydes, omnium ſermonibus cæteris præferebatur: qui tum in monaſterio à ſe extructo, quietam agens uitam, aſpera uictus & exercitationũ ratione ſeſe macerabat.

Sedere in clypeo.

Nicephor' Blemmydes patriarchatum recuſat.

DE ARSENIO PAtriarcha, & Imperatoris inunctione.

IS cum delatum ſibi honorem recuſaſſet, cæteris prælatus eſt Arſenius monachus: qui in quodam monaſterio iuxta Apolloniam ſtrenuè ſeſe exercebat, uirtute illuſtris ille quidem, ſed ſimplici uir ingenio, & minimè callido. Sacerdotio igitur

hic potitur, & patriarcha creatur communi pontificum ſententia & ſuffragio, Imperatore maximè approbante, & pontificium illud ſuffragium (uti moris eſt) confirmante.

THEODORI SECUNDI expeditio contra Bulgaros & Theſſalos.

QVibus peractis, Imperator à patriarcha unctus, & diademate ornatus, expeditionē parat. Nam Bulgarorū princeps, ut primùm Imperatoris obitū audierat, fœderis, quod cum illo fecerat, rumpendi conſilia agitans, Romanæ ditionis oppidula in Thracia continentibus incurſionibus ita uexabat, ut non paucis ad montem Rhodopē ſitis potiretur. Idem & fœdifragus Michael in Theſſalia fecerat, aduerſus finitimas ſibi Romanorum prouincias & ciuitates. Imperator uerò principiò, quod pater cum Turcis percuſſerat, fœdus renouat, & confirmat: ut Orientalium negociorum cauſa, omnis ſolicitudinis eſſet expers. Deinde ſub Pleiadum exortum, Helleſpontum traijcit, exercitum paterno longè maiorem ſecum adducens. Nec enim eos tantum qui militiæ deſtinati erant, ſed uenationis etiam miniſtros, relictis canibus & auibus, militare iuſſit. Cæterùm Bulgarorum princeps, tanto Imperatoris apparatu audito, graui terrore percelli cœpit, & uarijs ſubinde cogitationibus æſtuauit. Cum autem armis decernere nullo modo poſſet, tum quòd exercitum tantæ hoſtium multitudini, armis præſertim inſtructiſsimæ, parem non haberet: tum quòd Imperatorem ætate florentem gloriæ ſtudio flagrare, & deſtinata ſtrenuè atque alacriter exequi cerneret: tandem quid è re ſua eſſet animaduerſo, uetus fœdus renouat, Imperatorem facilè ſibi reconciliatum iri ſperans, quòd is ſororem ſuam in matrimonio haberet. haud ignarus, quòd etiam fama fœdifragi Theſſali Michaelis perturbatus, illum quamprimùm compeſcere decreuiſſet, antequam omnia occuparet: quæ res uel in primis ad impetrandam pacem adiumento ſibi futura eſſet. Igitur legatis ad Imperatorem miſsis, ſpe facilius pacem impetrauit, reſtitutis omnibus quæ Romanis interceperat caſtellis. Ac ne diutius morer, ſub autumnale æquinoctium Imperator cum ſuis legionibus rectà in Theſſaliam contendit. Sed priuſquam Macedoniam attigiſſet, Theodora Michaelis uxor ei occurrit, tum ut nuptias Nicephori filij ſui & Mariæ filiæ Imperatricis conficeret: tum ut quę maritus Romanæ ditioni per latrocinium quoddam ſubtraxerat, reſtitueret.

Bulgarus ueniam impetrat.

Theſſalus ueniam impetrat.

Quibus

τος, καὶ πατριάρχης χειροτονεῖται κοινῇ τῶν τε ἀρχιερέων γνώμῃ καὶ ψήφῳ, καὶ τοῦ βασιλέως τὰ μέγιστα συναινοῦντος, καὶ ἐπικυροῦντος, ὡς ἔθος, τὴν ἀρχιερατικὴν ψῆφον ἐκείνην.

ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΤΟΥ ΝΕΩΤΕΡΟΥ ἐκστρατεία κατὰ τῶν βουλγάρων καὶ θετταλῶν.

ΕΠΙ τούτοις ὁ βασιλεὺς παρὰ τοῦ πατριάρχου χρισθεὶς, καὶ τὸ στέφος ἀναδησάμενος, πρὸς ἐκστρατείαν παρεσκευάζετο. ἀκούσας γὰρ ὁ τῶν βουλγάρων ἄρχων, ὅτι ὁ βασιλεὺς ἐτεθνήκει, πρὸς ἀθέτησιν ἔβλεψεν αὐτίκα τῶν μετ' ἐκείνου σπονδῶν, καὶ συνεχεῖς λοιπὸν ἐποιεῖτο τὰς ἐκδρομὰς κατὰ τῶν ἐν θράκῃ ῥωμαϊκῶν πολιχνίων, ὡς καὶ οὐκ ὀλίγα τῶν περὶ γε ῥοδόπην τὸ ὄρος ποιήσασθαι ὑποχείρια. τὸ δ' αὐτὸ καὶ ὁ ἀποστάτης περὶ θετταλίαν ἐπεποιήκει μιχαὴλ, κατὰ τῶν ὁμορούντων αὐτῷ χωρῶν καὶ πόλεων, ὁπόσαι ῥωμαίοις τηνικαῦτα ἦσαν ὑπήκοοι. ἀλλὰ γὰρ πρῶτον ὁ βασιλεὺς ἃς μετὰ τῶν τούρκων ὁ πατὴρ ἐπεποιήκει σπονδὰς, ταύτας ἤδη καὶ αὐτὸς ἀνανεούμενος ἐπεκύρωσεν, ἵν' εἴη φροντίδος ἁπάσης ἐκτὸς, τῶν ἑῴων χάριν πραγμάτων. εἶτα διέβαινε τὸν ἑλλήσποντον ἐν τούτῳ τοῦ χρόνου, ἐν ᾧ καὶ πλειάδες ἄρχονται ἐπιτέλλειν. ἐπήγετο δὲ στρατιὰν πολλῷ τῷ μέτρῳ τὴν τοῦ πατρὸς ὑπερβαίνουσαν. οὐ γὰρ μόνον ἐξ ὧν ἔδει συνεκρότει στρατὸν, ἀλλὰ καὶ ὅσοι περὶ τὴν τῶν κυνηγεσίων ὑπηρεσίαν ἐσχόλαζον, πάντας κυνῶν καὶ ὀρνέων ἀπαλλάξας, στρατείᾳ συνέλεξεν. ἐπεὶ δ' ὁ τῶν βουλγάρων ἄρχων, τὴν τοῦ βασιλέως ἠκηκόει βαρεῖαν ἔφοδον, φόβοις ἤδη μεγάλοις τὴν καρδίαν σπαράττεσθαι ἤρχετο, συχνούς τε καὶ ἄλλοτε ἄλλους ἀνεκύκλει τοὺς λογισμοὺς. ἐπεὶ δὲ καὶ πολέμῳ τὴν τῶν πραγμάτων διδόναι κρίσιν, ἄπορον ἦν αὐτῷ, καὶ σφόδρα τῶν ἀδυνάτων, τοῦτο μὲν, ὅτι στρατὸς ἀντίρροπος οὐκ ἦν αὐτῷ, οὐδ' ἱκανὸς ἀντιπαρατάξασθαι πολεμίων τοσούτῳ πλήθει, καὶ ἅμα βαρείᾳ καὶ λαμπρᾷ καταπεφραγμένῳ τῇ ὁπλίσει, τοῦτο δ' ὅτι καὶ βασιλέα ἑώρα νέον, καὶ λαμπραῖς ταῖς φιλοτιμίαις ἀνθοῦντα, καὶ τελεσιουργοῖς ταῖς ὁρμαῖς χρώμενον ἐς τὰ πράγματα· ἔγνω τὸ συνοῖσον οἱ, καὶ τὰς προτέρας ἀνεκαλεῖτο σπονδάς. ἦν γὰρ ἐν ἐλπίσιν αὐτῷ ῥᾷστα τυχεῖν τῆς βασιλικῆς εὐμενείας, ὅτι γαμβρὸς ἦν ἐπ' ἀδελφῇ τούτῳ ὁ βασιλεύς· καὶ ἅμα ᾔδει ὡς καὶ ἡ ἐκ θετταλίας φήμη τοῦ ἀποστάτου μιχαὴλ, βιαίως αὐτὸν ἀνθέλκουσα ἵστατο, τὰ ἐκεῖσε τὴν ταχίστην ἀπελθόντα καταστήσασθαι, πρὶν ὑπὸ χεῖρα γενέσθαι πάντα τῷ μιχαὴλ. ἦν γὰρ οὐ μικρὸν οὐδὲ τοῦτο, δυνηθῆναι πεῖσαι σπείσασθαι αὐτῷ. καὶ μέν τοι καὶ πρέσβεις ἀποστείλας ἐς βασιλέα, ῥᾷον ἢ κατὰ τὰς ἐλπίδας ἔτυχε τῶν σπονδῶν, ἀποδοὺς πάνθ' ὅσα μετὰ τὴν παρασπόνδησιν εἷλε ῥωμαίων ὑποτελῆ φρούρια. καὶ ἵνα μὴ διατρίβωμεν, ἄρτι τοῦ ἡλίου περὶ τὰς τροπὰς τυγχάνοντος φθινοπωρινὰς ἀναλαβὼν τὰ ῥωμαϊκὰ στρατεύματα, εὐθὺ θετταλίας ὁ βασιλεὺς ἐπορεύετο. ἀλλὰ γὰρ οὔπω μακεδονία τὰ βασιλικὰ στρατόπεδα ὑπεδέχετο, καὶ θεοδώρα ἡ τοῦ ἀποστάτου μιχαὴλ γυνὴ ἐφοίτα πρὸς αὐτὸν, ἐκτελέσουσά τε τοὺς γάμους τοῦ τε υἱοῦ νικηφόρου, καὶ μαρίας τῆς τοῦ βασιλέως θυγατρὸς, καὶ ἀποδώσουσα ὅσα παρ' ἐξιὼν ὁ ἀνὴρ αὐτῆς ἐν λῃστείας τρόπῳ ὑπηγάγετο μέρη τῆς τῶν ῥωμαίων ἐπικρατείας.

καὶ ἦν

καὶ ἦν ταῦτα μετὰ μικρὸν ῥαδίως τῷ βασιλεῖ τελεσθέντα, καὶ ἡ Θεοδώρα ἄπεισι πρὸς τὸν ἄνδρα Μιχαήλ, καὶ Μαρίαν ἤδη μεθ' ἑαυτῆς ἐπαγομένη τὴν τοῦ υἱοῦ νύμφην.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΤΟΥΡΚΟΥΣ φυγῆς τοῦ παλαιολόγου.

Ἐν τούτοις δ' ἀσχολουμένῳ τῷ βασιλεῖ γράμματα ἐφοίτα παρὰ τῶν νικαέων, τὴν τοῦ παλαιολόγου μιχαὴλ πρὸς τοὺς τούρκους φυγὴν ἀπαγγέλλοντα. αὐτὸς γὰρ ἀξιῶν, τὴν τῶν νικαέων ἡγεμονίαν ἐπέτρεψεν, ἕως ἂν ἐκ τῶν ἑσπερίων αὖθις ἐπανέλθῃ πρὸς ἕω. ὃ δὴ καὶ οὐ μετρίως τὸν βασιλέα λελύπηκε, καὶ εἰς ταραχὴν ἐνέβαλε λογισμῶν. ἡ δὲ πρόφασις τῆς φυγῆς, τοιάδε τις ἐλογίζετο. ὁρῶν φησι κορυφούμενον πολὺν πολλαχόθεν τὸν φθόνον, καὶ λόγους φθόνου μεστοὺς λάθρα τὴν ἀκοὴν αὐτοῦ περικλύζοντας, καὶ κολάσεις κατ' αὐτοῦ πρὸς τοῦ βασιλέως μελετωμένας καὶ ψιθυριζομένας, οἵας ἄν τις ἐχθροῖς ἀλλοφύλοις ἐπαράσαιτο, μηδένα μὲν ὅλως ἐφ' ἡσυχίας οὐκ εἶχεν· ἀλλ' ἄναντα καὶ κάταντα φερόμενος, μεστὸς ἦν λογισμῶν πολεμίων τὴν ψυχήν, ὥσπερ αἰχμάλωτον ἀγόντων τε καὶ φερόντων, καὶ ἀγεννῶς σπαραττόντων. ἐδεδίει γὰρ τὸ τοῦ βασιλέως πρὸς τὰς τιμωρίας ἀπότομόν τε καὶ ἀπηνές, καὶ ὀξύρροπον, καὶ ἥμερον οὐδὲν οὐδὲ συμπαθὲς ἐνενόει πρὸς τοῦ βασιλέως αὐτῷ γενησόμενον. ἐπεὶ καὶ μεγάλας διαβολάς, καὶ εἰς ὕψος κορυφωθείσας μακρόν, ἃς οἱ φθονοῦντες κατ' αὐτοῦ συνεκύκησαν, καὶ τὰς τοῦ βασιλέως ἀκοὰς ἐμπεπλήκασιν, οὐ ῥᾴδιον ἔβλεπεν αὐτῷ ἀπολύεσθαι ἐν βραχεῖ. ταύτῃ τοι καὶ ἀπογνούς, φυγῇ τὴν σωτηρίαν πορίζεσθαι βέλτιον πάσης ἐτίθει βουλῆς. ἐπεὶ δὲ καὶ ἀπιὼν παρὰ τὸ ἰκόνιον, εὗρε τηνικαῦτα τὸν σουλτὰν πάσῃ σπουδῇ τὰς ἑαυτοῦ συγκροτοῦντα δυνάμεις, ἵν' ἐπελαύνοντα κατὰ πλῆθος τὰ σκυθικὰ στρατεύματα δέξαιτο, ὥσπερ τι μέγιστον ἕρμαιον ἔδοξεν ἐκείνῳ, καὶ μάλα τοι καίριον. ἐπεὶ γὰρ ἦσαν ὑπ' αὐτῷ πάλαι δεδουλωμένοι ῥωμαίων συχνοί, τούτους εἰς μοῖραν καταλέξας στρατοῦ, ὑπὸ στρατηγῷ τῷ παλαιολόγῳ τάττεσθαι προστετάχει, ῥωμαϊκὴν καὶ ξένην, ἢ κατὰ τὴν ἐκείνων ἐγχώριον περικειμένους στολήν τε καὶ ὅπλισιν, ἵνα τοῖς σκύθαις κατάπληξις τὸ πρᾶγμα γένηται, λογισαμένοις χεῖρα συμμαχικὴν ἐκ ῥωμαίων ἄρτι ἐληλυθέναι. ὃ δὴ καὶ ξυνέβη. φασὶ γὰρ τοὺς σκύθας, ὁπότε ξυνῆσαν εἰς χεῖρας τοῖς τούρκοις, συστολήν τινα καὶ δέος οὐ μέτριον σχεῖν, ἀλλόκοτον ἐξαίφνης ἰδόντας στρατὸν κατ' αὐτῶν ἰόντα. καὶ τάχ' ἂν σὺν οὐδενὶ κόσμῳ φεύγοντες ᾤχοντο κατὰ νώτου λαβόντες τοὺς διώκοντας, οὓς ἀπονητὶ χειρώσασθαι ἤλπισαν, εἰ μή τις τῶν τοῦ σουλτὰν κατὰ γένος προσηκόντων διά τινα προειληφυῖαν ἀπέχθειαν, πολλὴν ἐπαγόμενος στρατιάν, ἑκὼν προσερρύη τοῖς σκύθαις, ῥηγνυμένης ἤδη τῆς μάχης. τοῦτο γὰρ τὰ τῶν τούρκων ῥᾷστα ἀνέτρεψε πράγματα, καὶ τὴν πλείονα χώραν αὐτῶν τῇ τῶν σκυθῶν ὑπέθηκεν αἰχμῇ. ἀλλ' οὔπω πολὺς παρερρύη χρόνος, καὶ γράμματα πολλῆς τῆς βασιλικῆς εὐμενείας μεστά, καὶ πολλὴν ὑπισχνούμενα τὴν στοργὴν καὶ τιμὴν ἧκον παρὰ βασιλέως, ἀνακαλούμενα τὸν παλαιολόγον, ἔνορκον ἔχοντα τὴν ἀσφάλειαν ὧν ὑπισχνοῦντο. καὶ οὕτως ἡ ῥωμαίων γῆ, τὸν παλαιολόγον αὖθις ἐλάμβανεν, οὐ πρότερον μέντοι πρὶν ἢ καὶ αὐτὸν δοῦναι τὴν ἀσφάλειαν τῆς αὐτοῦ πρὸς τὸν βασιλέα πίστεως βεβαίαν δι' ὅρκων φρικωδεστάτων,

Quibus rebus paulo pòſt facilè confectis, Theodora ad maritum Michaelem reuertitur, filij ſponſa Maria unà ſecum adducta.

DE PALAEOLOGI fuga ad Turcos.

Imperatori his rebus occupato, literæ Nicæa redduntur, quæ Palæologi ad Turcos fugam ſignificarent. ei enim abiens Nicænam præfecturam, dum ex Occidente in Orientem rediret, mandarat. Quę res Imperatorem non mediocriter perculit, ac perturbauit. Fugę uerò prętextus hic ferebatur· Cũ ſe à multis & multifariam in inuidiam adductum cerneret, uerbis´que odioſiſsimis Imperatoris aures clàm occupari: ab eóque imminere ſibi & ſuſurrari ſupplicia, quæ infeſtiſsimis hoſtibus imprecanda eſſent: ſibi nullo modo quieto eſſe licuiſſe, quo minus hoſtilium cogitationum plenus, ſurſum deorſum huc atque illuc inſtar mancipij raptaretur, & ignominioſè uexaretur: timuiſſe Imperatoris in puniendo ſeueritatem & celeritatem, nec quicquam clementiæ ſperare potuiſſe. Neque enim expeditum ſibi fuiſſe, magnas calumnias, & ſupra modum exaggeratas, quas inuidi ſui cõcinnaſſent, ac Imperatoris auribus ingeſsiſſent, exiguo tempore refellere. Quare ſe deſperatione coactum, nihil prius habuiſſe, quàm ut fuga ſalutem quæreret. Cum uerò Iconium proficiſcens, Sultanum ſuas copias ſummo ſtudio conducentem reperiſſet, ad Scythas cum maximo exercitu irruentes, propulſandos: optatiſsimus illi ac gratiſsimus aduentus eius fuit. Nam cum Romanos complures pridem ſubactos haberet, eos in unam legionem contractos Palæologo parêre iuſsit, Romanis & peregrinis armis & ueſtibus ornatos: ad Scythas percellendos, qui credituri eſſent, Turcis recentia auxilia illinc eſſe miſſa. id quod accidit. Aiunt enim Scythas, cum Turcos inuaderent, haud mediocriter eſſe perterritos, peregrino exercitu conſpecto: ac forſitan perturbata acie fugituros fuiſſe, ac terga daturos ijs quos abſque ullo negocio ſe fuſuros eſſe credidiſſent, niſi quidam Sultani cognatus, ex ueteri ſimultate, cum magnis copijs, cum iam ad manus uentum eſſet, ultrò ſe ad hoſtes contuliſſet. Quę res Turcorum fortunas euertit, & maiorem partem ditionis eorum Scythis adiecit. Cæterùm non multo pòſt liberaliſsimis & amiciſsimis Imperatoris literis Palæologus eſt reuocatus, ſecuritate iureiurando firmata. Ita Palęologus in Romanam terram redijt, non prius tamen, quàm ſanctiſſimo iureiurando Imperatori promiſiſſet, ſe dicto

Cauſa fugæ

Turcorum Romana legio.

Turci à Scythis uincuntur.

Perfidia cognati.

Palæologi reditus.

ſe dicto ſemper fore audientem, nec regnum affectaturum eſſe unquam, nec ad ea rediturum quæ antè crimini data ipſi eſſent: neque poſthac intermortuam ſuſpicionem aucturum, ſed conſeruaturum & propagaturum parem beneuolentiam & amorem erga ipſum Imperatorem Theodorum, & filium eius Ioannem, ceteróſque tam familię quàm imperij ſucceſſores. His igitur conditionibus Magni Conoſtabili dignitate recepta, deinceps Imperatoria beneuolentia & liberalitate in primis floruit.

Palæologus Magnus Conoſtabulus.

DE CONSTANTINI Tæchi regno in Bulgaria.

INter hæc Bulgarici motus nunciantur. Nam Aſane illorum principe, cuius ſoror Theodoro Imperatori nupta erat, ſine liberis defuncto, qui ei ſuccederent, neceſſe erat principatum ad Mytzen ſororis eius maritum tranſire: idq́ factum eſt. Erat autem is homo ſegnis & effœminatus. quibus de cauſis paulatim contemptui eſſe cœpit, donec mutatis populi uoluntatibus omni poteſtate priuaretur. Erat autem ijs temporibus in Bulgaria uir clarus, nomine Conſtantinus, cognomento Tœchus, ingenij dexteritate & robore corporis multum alijs antecellens: qui, cum rem Bulgaricam labaſcere cerneret, inſurgit: conciliatáque ſibi & plebis & nobilitatis beneuolentia, illorúmque omnium uoluntate principatu potitus, Ternobum obſidet, quæ Bulgarorum regia erat: ut Mytzes uel inuitus cum uxore & liberis in munitum quoddã & maritimum caſtellum, nomine Meſembriam, confugere cogeretur. Vnde ad Imperatorem tranſit, Nicææ in Aſia tum degentem: Romanæ'que ditionis Meſembriam fecit. pro qua prædijs circa Troiam & Scammandrum ab Imperatore cum annuis reditibus acceptis, ibidem æui reliquum cum uxore ac liberis quietus exegit. Ceterùm Conſtantinus Tœchus Bulgarici regni potitus, legatos ad Imperatorem mittit, ſe amicum eius & fœderatum profitens, ſi qua ſibi ex eius filiabus deſponderetur: non quòd coniuge eſſet opus, quippe qui uxorem & liberos haberet: ſed quia nullo gentilitio iure Bulgaricum regnum ad eum pertinebat, iniquo ferebat animo, ea ſe parte deteriorem, ac ueluti nothum & dici & haberi. Hac igitur de cauſa, & quia Imperatoris filiam, Aſanis non ita pridem defuncti Regis ex ſorore neptem eſſe ſciebat: atque etiam ſui honoris cauſa, & ad firmandum principatum, eas nuptias ambiebat, priorem coniugem ſtatim ſe repudiaturum promittens. Quibus ab Imperatore impetratis, & Theodora eius filia & thori & regni ſocia accepta, priorem coniugem Nicæam mittit,

Ternobus. *Meſembria* *Theodora Imperatoris filia Bulgaro nubit*

quæ

ὥστε ἐμμένειν τοῖς ὅροις ἀεὶ τῆς ὑποταγῆς, καὶ μὴ ζητεῖν ἐθέλειν ἑαυτῷ βασιλείαν ποτὲ, καὶ ἐπανιέναι πρὸς τὰ πρότερον κατ' αὐτοῦ λαληθέντα, καὶ βεβαιοῦν αὖθις διὰ τῶν ἐμπροσθεν ἔργων τὴν ἤδη τεθνηκυῖαν ὑποψίαν, ἀλλὰ τηρεῖν καὶ διαβιβάζειν ὁμοίως ἀεὶ τὴν αὐτὴν εὔνοιαν καὶ στοργὴν πρός τε δὴ τὸν βασιλέα Θεόδωρον, καὶ πρὸς τὸν αὐτοῦ γε υἱὸν Ἰωάννην, καὶ τοὺς ἐφεξῆς διαδόχους τοῦ τε γένους αὐτῶν καὶ τῆς βασιλείας. καὶ μὲν δὴ ἐπὶ τούτοις αὖθις τῷ τοῦ μεγάλου τετίμηται ἀξιώματι κονοσταύλου, καθὰ καὶ τὸ πρότερον, καὶ ἦν τοῦ λοιποῦ λαμπρᾶς τῆς βασιλικῆς κηδεμονίας ἀπολαύων καὶ εὐμενείας.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΚΩΝσταντίνου τοῦ Τίχου ἐν Βουλγάροις.

ΕΝ τούτοις νοσοῦντα καὶ τὰ τῶν Βουλγάρων ἀγγέλλεται πράγματα. ὁ γὰρ τῶν Βουλγάρων ἄρχων Ἀσὰν ὁ τοῦ βασιλέως Θεοδώρου γυναικάδελφος, τὸ ζῆν ἐξεμέτρησεν· αὐτῷ δὲ παῖς οὐκ ἦν ὁ διαδεξόμενος, ὡς εἰκὸς, τὴν ἀρχήν. ὡς ἀνάγκην εἶναι λοιπὸν κατὰ δεύτερον, τὸ λεγόμενον, πλοῦν, εἰς τὸν ἐπ' ἀδελφῇ γαμβρὸν τὸν Μυτζῆν αὐτὴν διαβαίνειν. τοιγαροῦν καὶ ξυνεβεβήκει. ἦν δὲ ὁ ἀνὴρ νωθρός τις καὶ ἄνανδρος, καὶ διὰ αὐτό γέ τοι ἠρέμα πρὸς τὸ καταφρονούμενον ὑπορρέων κατὰ μικρὸν, εἰς τὸ παντελῶς ἀκυροῦσθαι ἐκκεκύλισται τὰ δόξαντά οἱ παρὰ τοῦ πλήθους. ἦν δέ τις ἐν Βουλγάροις ἐπίσημος τηνικαῦτα, Κωνσταντῖνος ὄνομα, Τίχος ἐπώνυμον, φρονήσεως ἐμβριθείᾳ καὶ ῥώμῃ σώματος πολλῷ τῶν ἄλλων προέχων· ὃς πλημμελοῦσαν ἰδὼν τὴν ἀρχὴν τῶν Βουλγάρων, ἐπανίσταται κατ' αὐτῆς· καὶ προσεταιρισάμενος τό, τε δημοτικὸν καὶ ὅσον ἐν ἐπισήμοις τοῦ ἔθνους καὶ ἔκκριτον, καὶ παρ' ἑκόντων ἁπάντων αὐτῶν τὴν τοῦ κράτους δεξάμενος ἀνάρρησιν, ἐπολιόρκει τὴν Τέρνοβον ἐν ᾗ τὰ βασίλεια ἦν τῶν Βουλγάρων· ὡς ἀναγκασθῆναι καὶ ἄκοντα τὸν Μυτζῆν, φεύγειν ἅμα γυναικί τε καὶ τέκνοις εἰς ὀχυρόν τι καὶ παράλιον φρούριον Μεσημβρίαν καλούμενον. ἐκεῖθεν εἰς βασιλέα μεταχωρεῖ, κατὰ τὴν ἐν Ἀσίᾳ διατρίβοντα Νίκαιαν, Ῥωμαίοις ὑπήκοον ποιησάμενος, καὶ τὸ τῆς Μεσημβρίας ἐπὶ τούτοις φρούριον· καὶ χωρία τινὰ περὶ Τροίαν καὶ Σκάμανδρον εἰληφὼς παρὰ βασιλέως εἰς ἐπέτειον πρόσοδον, ἐκεῖσε τοῦ λοιποῦ διανέπαυσεν ἑαυτὸν, ἅμα γυναικί τε καὶ τέκνοις. ὅ γε μὴν Κωνσταντῖνος ὁ Τίχος τῆς Βουλγαρικῆς ἀρχῆς ἐγκρατῆ καταστήσας ἑαυτὸν, διαπρεσβεύεται πρὸς τὸν βασιλέα, φίλος εἶναι καὶ σύμμαχος ὁμολογῶν, εἰ λάβοι πρὸς κοινωνίαν γάμου μίαν τῶν αὐτοῦ θυγατέρων. ἐζήτει δὲ ταύτην, οὐχ ὅτι γυναικὸς ἐδεῖτο (ἦν γὰρ αὐτῷ καὶ γυνὴ καὶ παῖδες) ἀλλ' ἐπειδὴ πρὸς ἀρχὴν γένους δίκαιον οὐκ ἦν οὐδὲν αὐτῷ πρὸς τὴν Βουλγαρικὴν ἀρχήν. ἤχθετο νόθος κατ' αὐτὴν δοκεῖν ὁμοῦ τε καὶ λέγεσθαι. ταῦτ' ἄρα καὶ ἀδελφιδῆν οὖσαν τοῦ πρὸ μικροῦ τετελευτηκότος ἄρχοντος τῶν Βουλγάρων Ἀσὰν, τὴν τοῦ βασιλέως εἰδὼς θυγατέρα, ἐζήτει τιμῆς τε ἕνεκα τῆς ἑαυτοῦ, καὶ βεβαιώσεως ἅμα τῆς ἀρχῆς, ἀπολύσειν ὑπισχνούμενος αὐτίκα τὴν προτέραν ὁμόζυγον. ὃ τ' ἀρεστὸν ἔδοξε καὶ αὐτῷ βασιλεῖ, καὶ Θεοδώραν τὴν αὐτοῦ θυγατέρα κοινωνὸν εἰληφὼς τῶν τε λέχους καὶ τῆς ἀρχῆς Κωνσταντῖνος ὁ Τίχος, πέμπει πρὸς Νίκαιαν τὴν προτέραν σύζυγον,

ἐχέγγυον

ἐχέγγυον πίστεως προεχόμενος τοῖς ῥωμαίοις καὶ τῆς δευτέρας στοργῆς. τί ἔτι;

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ θεοδώρου τοῦ νέου λάσκαρι τελευτῆς.

Ἕκτον καὶ τριακοστὸν ἀπὸ γενέσεως χρόνον ἀμείβοντι, νόσος ἐνσκήπτει τῷ βασιλεῖ χαλεπὴ καὶ βαρεῖα, καὶ ὅπλα φάναι θανάτου φοροῦσα. ἣ δὴ καὶ ποικίλας τὰς ἑλεπόλεις κατὰ τοῦ βασιλικοῦ σώματος ἀντιστήσασα, οὐκ ἀνῆκε παίουσα καὶ συντρίβουσα, μέχρι καὶ αὐτὴν ἐπήνεγκε τούτῳ τὴν τελευτήν, ἀλλαξαμένῳ προθύμως τὸ σχῆμα μικρὸν πρὸ τῆς τελευτῆς ἐν τὸ μοναδικὸν τριβώνιον, καὶ πολλοὺς ταῖς ἰδίαις χερσὶ διανείμαντι χρημάτων σωρούς, καὶ πολλὰς δακρύων ἐκ μάλα ζεούσης καρδίας ἀφέντι πηγάς· δι' ὧν τὰς πληγὰς ἀπέπλυνέ τε καὶ ἐθεράπευεν ἐν ἀνάγκης τοιαύτης καιρῷ, τῆς ψυχῆς. ἐμὲ δὲ μικροῦ τὸ τῆς ἱστορίας παρέδραμε καιριώτατον.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΟΥΖΑΛΩΝΟΣ.

ΑΝΗΡ γάρ τις μουζάλων ἐπίκλην, γεώργιος ὄνομα, γένους ὢν οὐ λαμπροῦ, διὰ δὲ μόνην ἐπιτηδειότητα γνώσεως καὶ ἠθῶν ἀστειότητα, ἐν τὴν αὐτοκρατορικὴν παρεισδὺς οἰκίαν ἐξ ἔτι παιδός, ἵν' εἴη δήπουθεν τῷ βασιλεῖ θεοδώρῳ καὶ αὐτὸς σὺν ἄλλοις πολλοῖς συμπαίστωρ ἡλικιώτης, ὁπότε κἀκεῖνος τὴν τοῦ παιδὸς παρήλλαττεν ἡλικίαν, τοσοῦτον ἁρμόττοντα διέθηκε τάχιστα πρὸς τὰ τοῦ νέου βασιλέως τὰ ἑαυτοῦ ἤθη, ὡς αὐτὸς ἦν ἐκείνῳ μόνος τὰ πάντα, προσφυῶς καὶ κατὰ γνώμην καὶ λέγων καὶ πράττων· καὶ τῷ χρόνῳ προβαίνοντες, συνηύξανον ἀεὶ καὶ τὴν τοιαύτην διάθεσιν καὶ στοργήν, ὥστε καὶ τὴν τῶν αὐτοκρατόρων περιζωσαμένῳ ἀρχήν, πάντ' ἦν αὖθις ἐκεῖνος αὐτῷ, ἄριστος γνώμων τῶν ὅσα βουλομένῃ τῇ βασιλικῇ διανοίᾳ ὑπῆρχε, διοικητὴς δεξιὸς τῶν ἐκτός, μυστηρίων πιστὸς κοινωνὸς τῶν ἐντός. δι' ἃ δὴ καὶ ἐς τὸ τοῦ πρωτοβεστιαρίου τάχιστα ἀνήχθη ἀξίωμα, καὶ γυναικὶ συνέζευκται ἣ τῶν καθ' αἷμα προσηκουσῶν ὑπῆρχε τῷ βασιλεῖ. τοῦτον ἐπίτροπον θνήσκων ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλικῶν ἀφῆκε πραγμάτων, ἅμα τῷ πατριάρχῃ ἀρσενίῳ, μέχρις ἂν ἐς τὴν ἀνήκουσαν ἡλικίαν ὁ τοῦ βασιλέως φθάσῃ παῖς ἰωάννης. ἦν γὰρ ἕκτον τηνικαῦτα διανύων ἀπὸ γενέσεως ἔτος ἐκεῖνος, τιθηνούμενος ἔτι, καὶ γονέων εἴπερ ποτέ, νῦν μάλιστα χρήζων ὁ καὶ ἀμφοτέρων στερούμενος. θυγατέρες μὲν γὰρ ἐγένοντο τῷ βασιλεῖ τελεωτέραν ἄγουσαι ἡλικίαν τέτταρες· ἄῤῥην δ' ἄλλος οὐκ ἦν, πλὴν τούτου δὴ τοῦ βρεφικὴν ἄγοντος ἄρτι τὴν ἡλικίαν ἰωάννου. ὧν δὴ θυγατέρων τὴν πρώτην, φημὶ τὴν μαρίαν, ὡς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσεν, εἶχεν ἤδη λαβὼν εἰς γυναῖκα νόμιμον ὁ αἰτωλὸς νικηφόρος, ὁ καὶ δεσπότης διὰ τὸ κῆδος παρὰ τοῦ πενθεροῦ καὶ βασιλέως τετιμημένος. τὴν δέ γε δευτέραν τὴν θεοδώραν εἶχεν ὁμοίως ὁ τῶν βουλγάρων ἄρχων κωνσταντῖνος ὁ τοῖχος, ὡς ἄρα δὴ καὶ τοῦτ' ἔφθημεν εἰρηκότες. ἐλείποντο δὲ ἤδη τὸν αὐτὸν τῆς ὀρφανίας ἕλκουσαι ζυγόν, ἕτεραι θυγατέρες δύω, καὶ ὁ νεώτατος οὗτος παῖς ἰωάννης. δι' ὃν αἵ τε τοῦ βασιλέως ἔγγραφοι ἐξετίθεντο διαθῆκαι, ἐπίτροπον τὸν μουζάλωνα καθιστῶσαι, καὶ πρός γε δὴ φρικώδεις ὁρκωμοσίαι παρὰ πάντων ὁμοῦ μεγάλων τε καὶ μικρῶν ἐτελέσθησαν. ἐτελέσθησαν δὲ οὐχ ἅπαξ, ἀλλὰ πρῶτον μὲν τελευτῶντος τοῦ βασιλέως, ἔπειτ' εὐθὺς μετὰ τὴν αὐτοῦ τελευτήν.

quæ pignus eſſet Romanis fidei, atq; etiam conſtantis erga alteram amoris.

DE IMPERATORIS Theodori Laſcaris iunioris obitu.

IMperatorem annum ætatis ſextum & trigeſimum agentem, moleſtus ac difficilis & planè lethalis morbus inuaſit: qui paulo ante obitum, alacriter monaſticum habitum induit, & multos pecuniarum aceruos ſuis manibus diſtribuit, feruentique corde uim lachrymarum profudit, quibus animi uulnera, in tantæ neceſsitatis articulo, eluebat & curabat. Sed me id penè præteriſſet, quod uel in primis exponendum eſt.

DE MVZALONE.

NAm uir quidam cognomento Muzalo, nomine Georgius, non claro genere ortus, ſed ob familiaritatis noticiam tantum, & urbanitatem morum, à puero in aulam Imperatoriam aſcitus, ut ſcilicet Imperatori Theodoro cum multis alijs æqualibus colluſor eſſet: etiam cum is adoleuiſſet, ita ſe ad mores eius accommodauit, ut unus illi eſſet omnia: ac quicquid Imperatori gratum eſſet, continenter & diceret & faceret. Quantum autem ætate procedebat, tantum hic affectus & amor eorum augebatur: adeò ut apud eum iam Imperatorem, principem & gratiæ & autoritatis locũ obtineret, ſolertiſsimus coniector quid illi placeret, dexter negociorum adminiſtrator, fidus arcanorum particeps. Quas ob res celeriter Protoueſtiarij dignitate ornatus, uxorem ex Imperatoria familia duxit. Hunc unà cum Arſenio patriarcha Imperator moriens curatorem Imperij reliquit, donec filius Ioannes, ſextum tum agens annum, ad maturam ætatem perueniſſet, ſub nutricibus adhuc agens, & parentum uel maximè egens, cum utroque orbatus eſſet. *Muzalo & Arſenius tutores pueri Laſcaris.* Nam filias quidem grandiuſculas quatuor reliquerat Imperator, marem uerò nullum præter hunc Ioannem, puerum adhuc. Quarum filiarum natu maximam Mariam, ut ſuprà expoſui, legitimo ſibi matrimonio Nicephorus Aetolus iunxerat, cui à ſocero Deſpotæ titulus tributus erat: alteram Theodoram Bulgarorum princeps Conſtantinus Tœchus, quod & ipſum iam diximus. *Laſcaris filiæ, Maria, Theodora.* Reſtabant duæ pupillæ, cum puero Ioanne natu minimo, propter quem ſcriptum Imperatoris teſtamentum extabat, quo tutor illi Muzalo dabatur. pretereáque ſanctiſsimum iusiurandum à ſummis & infimis exactum erat: nec id ſemel, ſed primùm Imperatore moriente, deinde ſtatim poſt eius obitum.

Muzalonis nouitas inuiſa nobilitati. Nam cum proceres nonnulli, & claris orti natalibus, Muzalonis fortunam adeò ſubitò mutatam cernerent, inter ſeſe ſuſurrabant, dignitatis illius faſtigium ęgrè ferentes: cum multi eſſent, ad quos ſimul & tutela pueri, & Imperij adminiſtratio magis pertineret, tum quòd propinqua cognatione Imperatorem attingerent, tum quòd ad huiuſmodi munia obeunda Muzaloni multum antecellerent: ad quem contemnendum, & odio proſequendum, ut ipſi dicebant, multę cauſæ ſuppetebant. Nam quòd nec genere nobili ortus eſſet, & Imperatori ſæpe ſuppliciorum miniſter fuiſſet: hæc res ad odium uulgi animis ingenerandum ſatis efficaces erãt. quòd ſi imperium etiam concupiſceret ac cogitaret: quo ſcelere caput ſuum non obligaret? Hæc Muzalonem non latebant, cùm aliàs ad talia intelligenda acutum, tum uerò iſtis motibus & ſolicitudinibus maximis ingenio eius magis etiam excitato. Igitur proceribus omnibus celerrimè in curiam conuocatis, dexteram porrigit: ſubmiſſéque cum eis collocutus, haud obſcurè fert, ſe libenter cuiuis tum adminiſtratione Imperij, tum tutela Imperatoris pueri ceſſurum eſſe. *Muzalo honoris onus excutere ſtudet.* Quãuis autem omnes ſimul uelut ex compoſito id recuſarent, & eum preferendum eſſe confiterentur, quem ipſe Imperator & rerum & pueri dominus hoc munere fungi uoluiſſet: Muzalo tamen nullo modo ceſſit, ſed fortiter reſtitit, ocium præferens, & negocium totis uiribus à ſeſe amoliens, non tam propter obrepentem inuidiam, quàm ob maximi periculi metum. * Quare iuſiurandum priore ſanctius datur. iurant omnes tam nobiles, quàm ex plebe militari: ſibíque & familiæ ſuæ quilibet exitium imprecantur, ni quod iuraſſent, ſanctè ſeruarent, ac Muzaloni tutelam, Imperatoris uerò filio Imperium inſidiarum expers, & inuiolatum ad omnem eius poſteritatem tuerentur. Sic illi diſcedebant, res uerò rurſus à Muzalone adminiſtrabantur. Sed priuſquam nouem dies elaberentur, quidam nobilitate & opibus præſtantes, inuidia impellente, dexteras ſuas, concitato exercitu, in Muzalonis cædem armarunt: ſanctum illud iuſiurandum, quo non ita pridem ſeſe obſtrinxerant, & atrociſſimas diras (heu principium malorum) prorſus obliti. Aderat nonus dies: omnes matronæ nobiles in Soſandrio monaſterio, ubi cadauer Imperatoris ſepultum erat, conueniebant, ut de more lugerent, & memoriam eius celebrarent. Aderant omnes principes, plebeij omnes: inter quos ij quoque qui inſidias inſtruxerant. Confluebat omnis exercitus, alij ob luctum, alij cædem ſpirantes.

** Videntur nonnulla deeſſe. Iuſiurandũ tertium.*

Exequiæ cruentæ.

Quid

τῶν γὰρ ἐν ἀξιώμασί τινων κἀπὶ γένους σεμνυνομένων λαμπρότητι, νεωτερίσασαν οὕτω ταχέως ἰδόντες τὴν τοῦ μουζάλωνος τύχην, διεψιθύριζον πρὸς ἀλλήλους, ἀχθόμενοι τῇ ὑπερβολῇ τούτου τιμῇ, πολλῶν ὄντων οἳ μᾶλλον ἐκείνου προσήκουσι τήν τε ἐπιτροπὴν τοῦ βασιλικοῦ παιδὸς ἀναδέχεσθαι, καὶ ἅμα τὴν τῶν κοινῶν πραγμάτων διοίκησιν, ἔκ τε τοῦ προσεχῶς ἐν βασιλέα τὸ γένος ἀναφέρειν, καὶ αὖ ἔκ γε τοῦ δεξιωτέρους πολλῷ πεφυκέναι ἐν τὰ τοιαῦτα, ἢ κατὰ τὸν μουζάλωνα, ἄνδρα πολλὰς κεκτημένον τὰς ἀφορμὰς ἐν τὸ περιφρονεῖσθαί τε καὶ μισεῖσθαι παρὰ πάντων, ὡς αὐτοὶ διετείνοντο. τό, τε γὰρ μὴ γένους φησὶν εὔκλειαν ἕλκειν ἀπὸ τῶν φύντων, τό, τε συνεργὸν γενέσθαι πολλάκις ἐν τὰς τῶν πολλῶν τιμωρίας, ἱκανὰ ταῦτα μῖσος δεινὸν ἐντεκεῖν ταῖς ψυχαῖς τῶν πολλῶν κατ' αὐτοῦ. εἰ δὲ καὶ βασιλείας ἤρα, καὶ ταύτην ὠνειροπόλει, καθώς τινες διαβάλλοντες περιέφερον, πόσους δὲ πτίους οὐκ ἂν ἀνῆπτε κακίας πυρσοὺς κατὰ τῆς αὐτοῦ κεφαλῆς; ταῦτα δ' οὐκ ἐλελήθει μουζάλωνα. δεινὸς μὲν γὰρ ὁ ἀνὴρ καὶ πρότερον ἦν ἐν τὸ συνιέναι τοιαῦτα, τότε δὲ καὶ τῶν πραγμάτων ζεόντων, καὶ ἀγωνίαν μεγίστην τῇ τούτου ψυχῇ προξενούντων, συντονώτερος αὐτὸς ἐδόκει πολλῷ ἑαυτοῦ. καὶ δὴ τὴν ταχίστην ἐν βουλευτήριον ἅπαντας μεγιστᾶνας συνηθροικώς, δεξιάν τε ἐδίδου τοῖς ὅλοις, καὶ ἀπὸ τοῦ ἥττονος προὔφερε τὴν ὁμιλίαν· καὶ δῆλος ἦν παραχωρήσων ἀσμένως τῷ βουλομένῳ τὴν ἐπιτροπὴν τῶν τε κοινῶν πραγμάτων, καὶ αὐτοῦ δὴ τοῦ παιδὸς τοῦ βασιλέως. ἐπεὶ δὲ πάντες μὲν ὥσπερ ἀπὸ συνθήματος ὁμοῦ παρῃτοῦντο, αὐτὸν προτιμᾶσθαι τῶν ἄλλων ὁμολογοῦντες, ὃν καὶ βασιλεὺς αὐτός, ὁ τῶν πραγμάτων καὶ τοῦ παιδὸς ἐδικαίωσε κύριός τε καὶ αὐτοκράτωρ· ὁ δὲ μουζάλων οὐδ' ὁπωσοῦν ἐνεδίδου, ἀλλὰ γενναίως ἀνθίστατο, τήν τε ἡσυχίαν αἱρούμενος, καὶ τὸ πρᾶγμα ἀποσειόμενος ὅλαις ὁρμαῖς καὶ κινήσεσι τῆς ψυχῆς, διά τε τὸν ὑφέρποντα φθόνον τῷ πράγματι, καὶ μάλιστα διὰ τὸν ἐντεῦθεν ὑποφαινόμενόν τε καὶ πλαστουργούμενον κίνδυνον.

* φρικωδέστεροι τῶν προτέρων ὅρκοι πάλιν ἐγίγνοντο. *περὶ τῶν γʹ τὸν ὅρκον.* καὶ ὤμνυον ἅπαντες ὅσοι τε ἐν ἀξιώματι, καὶ ὅσοι τοῦ δήμου τοῦ στρατιωτικοῦ. καὶ σφίσι τε αὐτοῖς ἦσαν ἐπαρώμενοι πανωλεθρίαν, καὶ ἅπαντι τῷ γένει σφῶν ἕκαστος, εἰ μὴ τοῖς ὅρκοις ἐμμένοιεν ἀσφαλῶς, καὶ διατηροῖεν τῷ μὲν μουζάλωνι τὴν ἐπιτροπήν, τῷ δὲ τοῦ βασιλέως υἱῷ τὴν βασιλείαν ἀνεπιβούλευτόν τε καὶ ἀπαράτρεπτον μέχρι διαπαντός, αὐτῷ τε καὶ τοῖς ἐξ αὐτοῦ γεννηθησομένοις. καὶ οὕτως οἱ μὲν ἀπηλλάττοντο, τὰ δὲ πράγματα ἦσαν αὖθις ὑπὸ τῷ μουζάλωνι διοικούμενα. ἀλλὰ τέλεσαι μὲν οὔπω παρήλλαττον ἡμέραι ἐννέα, καί τινες τῶν γένει καὶ πλούτῳ προὐχόντων, φθόνῳ δεινῷ στρατηγούμενοι, τὸν στρατὸν συνεκίνησαν, καὶ τὰς αὐτῶν ὥπλισαν δεξιὰς κατὰ τῆς σφαγῆς τοῦ μουζάλωνος. σὺν δὲ χθὲς καὶ πρώην τελεσθέντας φρικώδεις ὅρκους ἐκείνους, καὶ τὰς παλαμναιοτάτας ἀράς, φεῦ τῆς ἀρχῆς τῶν κακῶν, λήθης ἀπολαβόντες βυθοί, καὶ πλημμύραι διέφθειραν. ἐννάτη μὲν γὰρ ἡμέρα παρῆν μετὰ τὴν τελευτὴν τοῦ βασιλέως, καὶ ἅπασαι τῶν ἐνδόξων συνῆεσαν γυναικῶν ἐπὶ τῇ μονῇ τῶν σωσάνδρων, ἔνθα καὶ τὸ τοῦ βασιλέως τέθαπται σῶμα, τὸ νενομισμένον τελέσουσαι πένθος καὶ τὰ μνημόσυνα. παρῆσαν δ' ὁμοῦ καὶ πάντες ἄρχοντες καὶ ἀρχόμενοι, ἐν οἷς καὶ οἱ τὴν ἐπιβουλὴν ἐξαρτύσαντες ἦσαν, καὶ συνέρρει πᾶς ὁ στρατός, οἱ μὲν πένθους ἕνεκα, οἱ δὲ φονικὴν ὠδίνοντες ὁρμήν.

καὶ τί

καὶ τί δεῖ διατρίβειν; ἔτι τῆς ἱερᾶς τελουμένης ὑμνῳδίας, τὰ ξίφη γυμνώσαντες πάντες οἱ στρατιῶται, ἔνδον ἐξαίφνης τοῦ νεὼ εἰσεπήδησαν, καὶ παρὰ τῇ θείᾳ καὶ ἱερᾷ τραπέζῃ καταφυγόντα τὸν μουζάλωνα, κατέσφαξαν ἀπηνῶς, κἀπὶ τούτῳ τοὺς δύο ἅμα ἀδελφούς, ἀνδρόνικόν τε φημὶ τὸν μέγαν δομέστικον, καὶ θεόδωρον τὸν πρωτοκυνηγόν· καὶ πρὸς τούτοις τὸν σφῶν ὑπογραμματέα, δι᾽ ὁμοιότητα προσώπου τινά, συμβὰν οὑτωσί πως, σφαλέντες. καὶ οὕτως αἵ τε γυναῖκες καὶ ὁ λοιπὸς ὄχλος ἀτέλεστον ἀφέντες τὸ πένθος, ἄλλος ἐπ᾽ ἄλλῳ συντριβόμενοι διὰ τὸν φόβον, ἔφυγον ὅλοις ποσίν, ὅποι τύχοιεν ἕκαστοι. τὸ δὲ ἱερατικὸν ἅπαν, καὶ ὁ τῶν μοναχῶν σύλλογος ἔνδον τοῦ ἱεροῦ τεμένους ἑκόντες ἄκοντες συνελαθέντες, ὠλίσθαινόν τε καὶ ἔπιπτον ἄλλος ἐπ᾽ ἄλλῳ, τοῦτο μὲν καὶ διὰ τὸ βίᾳ καὶ ῥύμῃ σφοδρᾷ παρ᾽ ἀλλήλων συνωθεῖσθαι, τοῦτο δὲ καὶ ὅτι ἀνέδραστον εἶχον τὴν τῶν ποδῶν βάσιν, ἐκ τῶν χυθέντων αἱμάτων. ὀλίγαι παρῆλθον ἡμέραι, καὶ ὁ πατριάρχης ἀρσένιος ἐπίτροπος ὢν καὶ αὐτός, καὶ γινώσκων, φερομένων πραγμάτων, καὶ μέγιστον ἐν ποσὶν εἶναι ὑπισχνουμένων τὸν κίνδυνον, τοῦ τε παιδὸς καὶ τῶν ὅλων πραγμάτων, οὐδὲν ἔσται τὸ κωλύον εἰς κακίας ἔσχατα χωρήσειν αὐτίκα τὰ πράγματα, διὰ δὴ τὴν ψυχὴν μεριζόμενος εἰς διαφόρους ὁδοὺς λογισμῶν ἀμφιβόλων, οὐκ εἶχεν ὅ, τι πράξειε καίριον. ἣν μὲν γὰρ τὴν πρὸς ἀρετὴν φέρουσαν καὶ κατὰ θεὸν ἀγωγὴν ὁ ἀνήρ, οὐ πολὺ τῶν ἄκρων ἀπολειπόμενος· εἰς δὲ πραγμάτων πεῖραν καὶ πολιτικὴν διοίκησιν, καὶ αὐτῶν (ὡς εἰπεῖν) τῶν ἀπὸ σκαπάνης ὀψὲ τῆς ὥρας ἀπαλλαττόντων ἀπολειπόμενος. οὐ γὰρ θεωρία πνευματικὴ καὶ πρᾶξις πολιτικὴ, ὡς τὰ πολλὰ συνεῖναι πεφύκασιν· δυνατὸν δ᾽ ἄν, εἰ μὴ μαχόμενα τὸ πλέον πρὸς ἄλληλα φαίνοιντο, καθάπερ σῶμα καὶ πνεῦμα, καὶ αὖ ὅσα τῶν αἰσθητῶν πρός γε τὰ ὑπὲρ αἴσθησιν. ἐμοὶ δ᾽ ἀρέσκει κρᾶσιν ἐξ ἀμφοτέρων ἔχειν, ὅς τις ποτὲ ἐστὶν ὁ βουλόμενος ἄρχειν, καθάπερ κἂν τοῖς μουσικοῖς ὁρῶμεν ὀργάνοις τοὺς αὐτῶν ἐπιστήμονας πράττοντας. οὐ γὰρ ἰσοτόνους τὰς νευρὰς καθιστῶσιν ἁπάσας· ἄμουσον γὰρ τὸ τοιοῦτον, καὶ ἐκμελές· ἀλλὰ τὰς μὲν πρὸς τὸ βαρύτερον τείναντες, τὰς δὲ πρὸς τὸ ὀξύτερον, καὶ τὰς μὲν μᾶλλον, τὰς δ᾽ ἧττον, οὕτω ποικίλην τινὰ καὶ ἔμμουσον καθιστῶσι τὴν ἁρμονίαν. τῷ γὰρ μόνῃ προσέχοντι τὸν νοῦν τῇ κατὰ θεὸν θεωρίᾳ, ὄρεσι καὶ σπηλαίοις ἐνδιατρίβειν προσήκει, ἀκοινώνητον ὡς τὰ πολλὰ τὸ ἦθος ἀσκήσαντι, καὶ πάνυ τοι ἄμικτον, καὶ τοῖς πολλοῖς ἠλλοτριωμένον. ὅστις δὲ μετὰ τῆς ἀρετῆς καὶ πολιτικὸν ἤσκησεν ἦθος, καὶ χάριεν καὶ κοινωνικόν, καὶ πεῖραν ἔχει πραγμάτων παντοίων, οὗτος λαὸν ὁδηγεῖν εἰς τὰ βέλτιστα καὶ σωτήρια κράτιστος. ἐπεὶ καὶ ὁ σωτὴρ ἡμῶν καὶ θεός, εἰ μὴ τοῖς ἀνθρωπίνοις ὑπέκυπτε πάθεσι, καὶ τελώναις συνήσθιε, καὶ κοινωνικὸν ἐδείκνυτο ἦθος, καὶ τοῖς πᾶσι τὰ πάντα μετὰ τοῦ καθήκοντος ἐγίγνετο λόγου, οὐκ ἂν οἶμαι πρὸς τὰ λυσιτελοῦντά τε καὶ σωτήρια ῥαδίως ὅλους ἦγε δήμους καὶ πόλεις. ἀλλ᾽ ἐκεῖσε ἐπάνειμι. διηπορεῖτο μὲν οὖν ὁ πατριάρχης ἀρσένιος, μέσος ἐναποληφθεὶς τοσούτου θορύβου πραγμάτων, καὶ ἐπεσκοπεῖτο καθ᾽ ἑαυτὸν μὲν ἥκιστα (πῶς γάρ; πεῖραν πραγμάτων τοιούτων, καὶ λογισμῶν λαβυρίνθους οὐκ ἔχων, ὡς εἴρηται) ἐσκοπεῖτο δὲ σὺν μετὰ τῶν ἐν τέλει τὸ ποιητέον,

Quid multis morer? Dum adhuc hymni cantarentur, milites omnes ſtrictis enſibus ſubitò impetu in templum facto, Muzalonem, qui ad ſacroſanctam menſam confugerat, & duos eius fratres Andronicum magnum Domeſticum, & Theodorum uenatorum principem, atq; etiam ſcribam horum, formæ ſimilitudine decepti, crudeliter occiderunt. Ita & matronæ & omnis reliqua turba, inchoato luctu omiſſo, alij alios ex metu urgentes, quò quenque pedes ferebant, celerrimè aufugerunt. Sacerdotum uerò ordo, & grex monachorum, in templum uolentes nolentes compulſi, labentes alij in alios incidebant, tum quòd ui & impetu uehementi inuicem urgebant, tum quòd ob fuſum cruorem conſiſtere non poterant.

Arſenij patriarchæ perturbatio, & inopia conſilij.

Paucis diebus pòſt, Arſenius patriarcha, qui & ipſe tutor eſſet, intelligens maximum ex hoc tumultu periculum & puero & ſummę rerum impendêre, & ad ſummum ſcelus euaſura eſſe omnia: anceps animi æſtuabat, nec quid conſilij caperet reperiebat. Nam quod ad uirtutem & pietatis cultum attinebat, ille uir parum à ſummis aberat: ſed uſu rerum & Imperij adminiſtratione, ne cum foſſore quidem conferendus.

Religionē & Remp. unà tueri difficile.

Nam diuinarum rerum contemplatio, & Reipublicæ adminiſtratio, haud ferè coniungi ſolent: atque adeò optandum eſt, ne magna inter eas pugna, ut inter carnem & ſpiritum, & ſenſum ac mentem, appareat. Mihi uerò placet, cum qui ad principatum adſpirat, ex utraque contemperatum eſſe: ut in Muſicis inſtrumentis fieri cernimus. neque enim ibi omnes chordæ ęqualiter intenduntur: id enim ineptum & abſonum eſſet: ſed aliæ ad grauiorem, aliæ ad acutiorem ſonum, aliæ plus minúſue aſtrictæ, uariam & concinnam efficiunt harmoniam. Qui enim ſoli diuinarum rerum ſpeculationi eſt intentus, in montibus & ſpeluncis debet uiuere: ut cuius mores à ciuili conſuetudine prorſus abhorreant. Qui uerò morum ciuilitatem cum uirtute coniunxit, & uſu uariarum rerum perpolitus eſt: is populum ad res optimas & ſalutares facile deduxerit.

Chriſti comitas.

Nam & ſeruator ac Deus noſter, niſi ad humanos affectus ſe demiſiſſet, & cum publicanis cibum cœpiſſet, & humanitatem præ ſe tuliſſet, & quatenus ratio ſineret, omnium ingenijs ſe accommodaſſet: haud facile opinor totas ciuitates ac populos ad amplectendas res utiles & ſalutares perduxiſſet. Sed illuc redeo.

Arſenius lupo ouem committit.

Arſenius patriarcha tanto rerum tumultu circumuentus, æſtuabat, nec ſecum ipſe meditabatur (quomodo enim id faceret, homo minimè malus, ut dictum eſt, & ſimplici uir ingenio) ſed cum proceribus quid agēdum eſſet deliberabat, priuſ-

priuſquam Ioannis Imperatoris caput ferro peteretur. Cæterùm minimè proſpiciebat, id conſilium, quod nullo uſu rerum, nulla prudentia niteretur, facilius ei cui proſpectum uellet exitio futurum, quàm omnes gladios hoſtiles: ut progreſſu orationis declarabitur.

DE OCCASIONIBVS & cauſis Imperij Palæologi.

Palæologi mores. COmnenus Michael Palæologus, cuius ſuprà mentionem ſæpe fecimus, inter proceres erat cæteris ſuperior, uultu perquàm hilari, comis atque urbanus, prætereáque munificus & liberalis. quæ res ei omnium animos uehementer conciliabant, ut facilè omnes ad ſe alliceret, tribunos, centuriones, exercitum, duces, ſiue plebeij ſiue ſenatorij ordinis. Mouebantur præterea Imperij præſagijs, ut illi ſe adiungerent, eiúsque amore flagrarent. Præſagia imperij. Eòdem etiam faciebant haud ſcio an rumores de illo ſparſi, an uerò inſomnia & omina quædam. Solent enim etiam huiuſmodi rebus uulgò iactari ſolitis, non omnino temerè atque inſcitè, aut (ut dici queat) ex imperitia homines commoueri. Nam plurima earum teſtimonia apud eos extant, qui illas diligentius obſeruarunt. Nobilitas generis. Suppetebant tamen aliæ maiores his occaſiones, quibus ad Imperij faſtigium promoueretur: à ueteri ſtirpe, uelut à magno fonte riuuli quidam nobiles ad eum deſcendentes, quibus ipſe & amici eius freti, huiuſmodi de eo cogitationibus multum tribuebant. Nam eius auia materna Irene, primogenita filia fuit Alexij Imperatoris: qui cum filios non haberet, illi rubras crepidas induci iuſſit, ut ipſa, & qui illam duxiſſet, in Imperio ſibi ſuccederent. Vnde cum eam Alexio Palæologo deſpondiſſet, eúmque Deſpotæ titulo ornaſſet: niſi is morte prius ſublatus fuiſſet, poſt Alexium ſocerum Imperator fuiſſet. Sed cum mortuus unam tantum filiam reliquiſſet, eam non multo pòſt mater Andronico Palæologo deſpondet: quem deinde Theodorus imperator magnum Domeſticum fecit. Ex his natus eſt Comnenus Michael, duplex (ut ita dicam) Palæologus, à paterno ſimul maternóque genere. Gratia Palæologi. Habuit igitur inde quoque, ut dictum eſt, adiumenta nõ parua ad eam rem qua de nũc agitur: & ut paucis dicam, omnibus rebus, & ab omni parte uir ille illuſtris erat & ſuſpiciendus, famáque eius paulatim uagabatur, & omnium auribus ſeſe clàm inſinuabat. Ne patriarcha quidem ab amore eius abhorrebat, eúmque ſi non plus quàm cæteri, nõ minus tamen quàm quiſquam alius diligebat: & quod maius eſt, Imperatorij fiſci claues, cũ Claues fiſci. ſtipendia militibus numeranda erant, aut alia res pecuniam poſtulabat, ei ſoli credebat: id quod

πρὶν ἐπιβουλὴν ὁπλισθῆναι σιδηρουμένην κατὰ τῆς κεφαλῆς Ἰωάννου τοῦ βασιλέως ἥκιστα. ἐλάνθανε δ' ἄρα πάντως αὐτὸν, ὡς ἡ πεῖραν βαθεῖαν καὶ φροντίδας ποικίλας οὐκ ἔχουσα σκέψις αὐτὴ, μᾶλλον ἂν εἴη ταχύτερος ὄλεθρος ὑπὲρ οὗ γίνεται, ἢ πάντα ξίφη πολέμια. δηλώσει δὲ προϊὼν ὁ λόγος.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΦΟΡΜΩΝ ΚΑΙ αἰτιῶν τῆς τοῦ παλαιολόγου βασιλείας.

Κομνηνὸς Μιχαὴλ ὁ παλαιολόγος, περὶ οὗ πολλάκις ἀνωτέρω λόγον ἐποιησάμεθα, ἦν μεταξὺ τῶν ἐν τέλει, τῶν ἄλλων ἐπέκεινα, πολλὴν ἤδη τοῦ προσώπου φέρων τὴν ἱλαρότητα, τήν τε ὁμιλίαν χρηστὸς, καὶ τὸ ἦθος ἀστεῖος, καὶ πρὸς τούτοις, τὴν χεῖρα φιλότιμος. ἃ δὴ πάντα πολλὴν αὐτοῦ τὴν στοργὴν ἀνερρίπιζον ἐν ταῖς ἁπάντων ψυχαῖς· καὶ πάντας ῥᾳδίως ἐφείλκετο, ταξιάρχας, λοχαγοὺς, στρατὸν, στρατηγοὺς, σὺν ὅσοι τοῦ δήμου, καὶ ὅσοι τῆς συγκλήτου. ἐνῆγε δὴ τούτους καὶ πρόληψις λογισμῶν βασιλείας προσέχειν αὐτῷ, καὶ περιφανῶς αὐτοῦ γε ἐκκρέμασθαι. ἐνῆγε δ' αὐτοὺς οὐκ οἶδ' ὁποτέρωθεν, εἴτ' ἐκ τῶν προκαλυφθέντων κατ' αὐτοῦ, εἴτε δι' ὀνείρων καὶ κληδόνων τινῶν. φιλεῖ γὰρ καὶ ταῦτα περιπολεύοντα τὸν βίον πείθειν τοὺς πλείστους· οὐ πάνυ τοι σφόδρα ἀλόγως, οὐδ' ἀμαθῶς, οὐδ' ὥσαν τινὲς φαῖεν, ἀπειρίαν νοσοῦντες. πλεῖστα γὰρ καὶ τούτων μαρτύρια καλινδοῦνται παρὰ τοῖς ὅσοι σφίσι προσέχον τὸν νοῦν. ἦσαν μέντοι καὶ ἀφορμαί τινες ἕτεραι μείζους τῶν ἄλλων, τὴν βασίλειον ταύτην ἀρχὴν ἄνωθεν αὐτῷ μνηστευόμεναι, καθάπερ μεγάλης πηγῆς ἀπορροαί τινες εὐγενεῖς ἐς αὐτὸν κατιοῦσαι. ὧν αὐτός τε καὶ ὅσοι τῶν φίλων δρασσόμενοι, τοῖς ὑπὲρ αὐτοῦ τοιούτοις λογισμοῖς μέγα παρεῖχον τὸ δίκαιον. ἡ γὰρ τῆς μητρὸς αὐτοῦ μήτηρ εἰρήνη, ἡ πρώτη τῶν θυγατέρων ἦν ἀλεξίου τοῦ βασιλέως. ὃς ἐπειδὴ γονῆς ἄρρενος αὐτὸς οὐκ ηὐμοίρει, ταύτην ἐρυθροῖς ὑποδεῖσθαι κρηπῖσι προστετάχει, ἵν' εἴη αὐτή τε καὶ ὁ ταύτῃ συζευχθησόμενος τῆς βασιλείας διάδοχος. ὅθεν συζεύξας αὐτὴν ἀλεξίῳ τῷ παλαιολόγῳ, καὶ δεσπότην αὐτὸν αὐτίκα τετίμηκε, κἂν εἰ μὴ φθάσας αὐτὸν ὁ θάνατος ἐξῆρει τοῦ τῇδε βίου, αὐτὸς ἂν ἦν ὁ μετὰ τὸν πενθερὸν ἀλέξιον βασιλεύς. ἐπεὶ δὲ θανὼν θυγατέρα μόνην καταλελοίπει, ταύτην μετὰ βραχύν τινα χρόνον ἡ μήτηρ, ἀνδρὶ συζεύγνυσιν ἀνδρονίκῳ τῷ παλαιολόγῳ, ὃν καὶ μέγαν δομέστικον ὁ βασιλεὺς θεόδωρος τετίμηκεν ὕστερον. ἐκ τούτων ὁ κομνηνὸς γεγέννηται μιχαὴλ ὁ παλαιολόγος, διπλοῦς (ὡς εἰπεῖν) παλαιολόγος ὢν, πατρόθεν καὶ μητρόθεν. εἶχε μὲν οὖν κἀντεῦθεν ἀφορμὰς, ὡς εἴρηται, οὐ μικρὰς ἐς τὴν νῦν προκειμένην ὑπόθεσιν. καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, τοῖς πᾶσι πολλαχόθεν ἐπίσημος ἦν ὁ ἀνὴρ, καὶ περίβλεπτος, καὶ ἡ περὶ τούτου φήμη ἠρέμα περιῄει, τὰς ἁπάντων κλέπτουσα καὶ γοητεύουσα ἀκοάς. ὅ γε μὴν πατριάρχης, ἀλλ' οὐδ' αὐτὸς πόρρω τῶν ἐκείνου φιλούντων ἔκειτο, ἀλλ' εἰ μὴ πλέον τῶν ἄλλων, οὐδενὸς μέντοι ἧττον ἐκεῖνον καὶ αὐτός γε ἐφίλει, καὶ, τό γε μεῖζον, τὰς κλεῖς τοῦ βασιλικοῦ πρυτανείου μόνῳ ἐπίστευεν, ὁπότε χρημάτων ἐδεῖτο τὰ στρατιωτικὰ πράγματα, καὶ ἡ κοινὴ τῶν ἀναγκαίων χρεία ἀπῄτει.

ὃ δὴ ἀνυσιμώτατον εἰς τὰ λάθρα μελετώμενα, καὶ πέρας ὀξύτατον τοῖς ἐκ πολλοῦ θρυλλουμένοις παρέσχεν. ἀδείας γὰρ ἐκεῖνος λαβόμενος τοσαῦτα μεταχειρίζεσθαι χρήματα, ὅσα εὔξασθαι μὲν ἐνῆν αὐτῷ, ἐλπίσαι δ' οὐκ ἄν ποτ' ἐνῆν, ὅλαις λοιπὸν ἐξήντλει χοίνιξιν εἰς τὰς δεξιὰς τῶν τε προὐχόντων ἐν γένει καὶ τῶν στρατείαις κατειλεγμένων, καὶ ὅσοι καὶ γλώττης πειθοῖ καταδημαγωγεῖν τὸν ὄχλον ἐδύναντο. ἐν οἷς ἦσαν καὶ τοῦ ἱερατικοῦ βήματος οὐκ ὀλίγοι. ἐντεῦθεν βουλευτήρια συνεχῆ παρὰ τούτων ἁπάντων συνεκροτοῦντο, τὸν πατριάρχην συνωθοῦντα μὴ ἀμελεῖν, ἀλλὰ διανίστασθαι, καὶ τὴν ἀνήκουσαν τοῖς ἐνεστῶσι πράγμασι διδόναι προμήθειαν. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ μικρᾶς δεῖσθαι ταύτης αὐτά, καὶ οἵας ἄν, εἰ παρόψεταί τις, μηδὲν αὖθις ἐς τὸ καθεστὼς αὐτά. ἀλλ' αὐτίκα μάλα διακινδυνεύειν ἐξολωλέναι, καθάπερ μυριοφόρος ὁλκὰς ἐν μέσῳ πελάγει τῶν οἰάκων ἀφῃρημένη, ἢ ὥσπερ οἰκία μεγάλη κατασεισθέντων τῶν θεμελίων. καὶ ἦν ἐπὶ γλώττης αὐτίκα τοῖς πλείοσιν ὁ κομνηνὸς μιχαὴλ ὁ παλαιολόγος, ἱκανὸς ἐμβριθείᾳ συνέσεως καὶ ἐμπειρίᾳ πραγμάτων, τοσοῦτον ὄχλον βασιλικῆς ἀναδέξασθαι διοικήσεως, μέχρις ἂν ἐς τὴν προσήκουσαν ἡλικίαν ὁ τοῦ βασιλέως φθάσῃ υἱός. τούτοις σύμψηφον ὁ πατριάρχης ἤδη καὶ ἑαυτὸν ἐποιεῖτο, καὶ ἐκυροῦτο τὰ δεδογμένα λοιπόν. καὶ ἦν ἐπὶ τῶν κοινῶν πραγμάτων ὁ κομνηνὸς μιχαήλ, πλὴν τῶν βασιλικῶν συμβόλων, πᾶσαν τὴν ἐξουσίαν ἀνειλημμένος. αὕτη γίνεται τῷ μιχαὴλ τῆς εἰς βασιλείαν ἀναγωγῆς ἀρχὴ καὶ κατάστασις πρώτη· ἐντεῦθεν γὰρ ἐξ οὐρίας ᾔει τούτῳ τὰ πράγματα, καὶ πλήρεσιν (ὡς εἰπεῖν) τοῖς ἱστίοις ἐς τοὺς τῆς βασιλείας ἔπλει λιμένας.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ ΜΙχαὴλ ὅπως ἐδέξατο τὸ δεσποτικὸν ἀξίωμα.

Ὀλίγαι παρῆλθον ἡμέραι, καὶ δεύτερον συγκροτοῦσι βουλευτήριον οἱ αὐτοῦ σπουδασταί. οὐ δέον εἶναι φάσκοντες τὸν τὰ βασιλικὰ καὶ κοινὰ διοικοῦντα πράγματα, καὶ πρεσβείας πολλῶν ἀναδεχόμενον ἐθνῶν, μὴ καὶ τῆς βασιλείας ἔγγιστα ἔχειν καὶ τὸ ἀξίωμα, τιμῆς ἕνεκα τοῦ τῶν ῥωμαίων γένους. καὶ ἅμα βεβαιώσεως τῶν μεταξὺ γινομένων καταστάσεων. ταῦτ' ἄρα καὶ τὸ τοῦ δεσπότου ἀξίωμα δέχεται, παρά τε τοῦ πατριάρχου, καὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ βασιλέως.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΘΕΤΤΑΛΙΚΩΝ πολέμων.

ΕΝ τούτοις μέν τοι τοῖς χρόνοις ἀκούσας ὁ τῆς αἰτωλίας τε καὶ ἠπείρου κρατῶν μιχαὴλ ὁ δεσπότης, ὡς ὁ σύμπενθρος καὶ βασιλεὺς θεόδωρος ἐτεθνήκει, ἐπ' οὐδενὶ διαδόχῳ τελείῳ τῆς βασιλείας, καὶ ὡς πολὺς ἐντεῦθεν θόρυβος, ἐπιχωριάζει τοῖς ἐν τέλει ῥωμαίων, πάσας τὰς ἔξω φροντίδας ἐκκρούων, ἤλπισε μικρὰ πονήσας, μεγάλης ἀρχῆς γενήσεσθαι κύριος. μηδὲ γὰρ ἔχειν ῥωμαίους ὅπως αὐτὸν ἀποσοβήσωσι, κατατρέχειν μακεδονίαν καὶ θρᾴκην αὐτίκα μάλα βουλόμενον, τῆς οἴκοθεν τέως ἀσχολίας

id quod ad clandeſtina conſilia efficaciſsimum fuit, & celerem ijs quæ diu iactata erãt finem impoſuit. Accepta enim tantæ pecuniæ tractandæ poteſtate, quam optare ille quidem potuit, ſperare uerè nunquam potuit: iam totis modijs eam in manus nobilium & militum effundebat, eorumq; etiam qui eloquentia demulcere populum norant. In quibus ſacri ordinis haud pauci erant. Hinc crebra concilia ab his omnibus indici: patriarcha urgeri ne ceſſaret, ſed expergiſceretur, eámque rerum curam ſuſciperet, quam tempora poſtularent. Neque enim parum referre: nec eius generis eas eſſe, quæ ſemel neglectæ in integrum reſtitui poſsint, ſed in præſenti exitij diſcrimine uerſaturas: quemadmodũ magnum nauigium in medio pelago, gubernaculo amiſſo, aut amplum ædificium fundamentis labefactatis. Statim autem in ore erat omnibus Michael Comnenus Palæologus, & prudentia & uſu rerum tantæ Imperij moli ſuſtinendę par, donec Imperatoris filius ad maturam ætatem perueniſſet. His uocibus etiam patriarcha eſt aſſenſus, eámque ſententiam approbauit. Itaque Reipublicæ præfuit Comnenus Michael, omni autoritate, Imperatorijs inſignibus exceptis, præditus. Hoc Michaeli fuit initium & primus gradus ad Imperatorium faſtigium aſcendendi. ex eo enim ſecundis uentis, & plenis (quod aiunt) uelis in Imperij portum eſt inuectus.

Sacra pecunia.

Imperij administratio Palæologo cõmittitur.

QVEMADMODVM Michael Paleologus Deſpotes ſit deſignatus.

PAucis diebus elapſis, aliud concilium eius ſtudioſi indicunt: negantes oportere eum qui negocia Imperij & Reipublicæ adminiſtraret, multarumq; gentium legationes audiret, dignitate regiæ proxima carere, tum honoris cauſa populi Romani, tum etiam ad ſtatum interregni firmandum. His de cauſis igitur Deſpotæ titulo ornatur, tam à patriarcha, quàm à filio Imperatoris.

DE BELLIS Theſſalicis.

SVb hæc, quum Michael Aetoliæ & Epiri Deſpotes ſoceri ſui Theodori Imperatoris obitum, nullo maturæ ætatis ſucceſſore relicto, audiſſet, eáque de cauſa magnis agitari turbis proceres Romanos: cæteris curis omnibus repudiatis, ſe paruo labore magni principatus eſſe potiturum ſperauit. Neque enim Romanos, domeſticis negocijs ita intricatos & diſtractos, ut omnis eorum cura in ijs conſumeretur, ſuas in Macedoniam & Thraciam impreſsio-

preſsiones propulſandi facultatē habituros. Igitur magnum è ſuis prouincijs exercitum contrahit, & longè maiorem à fœderatis accipit. Nam legatione eius benigniſsimè audita, celerrimè adſunt Peloponeſi & Achaiæ princeps, qui filiā eius Annā in matrimonio habebat: &, qui tum in Sicilia regnabat, Manfredus, cui & ipſi filia eius Helena nupta erat: copias ſecum adducentes, ut ferebatur, propè innumerabiles. Nec enim tam adiuuandi Michaelis, quàm ſuas ditiones amplificandi cauſa, & alienas urbes occupandi, aderant: ſpe concepta, Romanas prouincias omnes ab Ionio ſinu Byzantium uſque, ſe ſtatim abſque labore ſibi uendicaturos: & haud ſecus quàm ſi iam earum poſſeſsionem firmaſſent, ſorte illas, priuſquam bellum inchoaſſent, diſtribuerunt.

Deſpotæ Achaiæ & Epiri fœderati, & generi.

Hoc illuſtri & memorabili apparatu Michael Comnenus Palæologus audito, modò Deſpoticum titulum adeptus, magiſque firmata ſuæ poteſtatis autoritate, nulla mora interpoſita, fratrem ſuum Ioannem Sebaſtocratorem cum magnis copijs obuiam illis mittit: adiunctis eidem Senatorij ordinis illuſtribus uiris non paucis, qui aliquem rei militaris uſum haberent: in quibus etiam Cæſar erat Conſtantinus, uterinus eius frater: & Alexius Strategopulus, magnus Domeſticus: prætereáque Conſtantinus Tornicius Sebaſtocratoris ſocer, magnus Primicerius. Factum hoc eſt poſt æſtiuum ſolſtitium, ſub ipſum Orionis & caniculę exortum. Igitur Helleſponto celerrimè traiecto, unà per Thraciam & Macedoniam proficiſcentes, Romanas eorum locorum legiones ſecum adducunt, quæ ſparſim in urbibus, oppidis & agris ocium tum agebant. Sed cum iamiam autumnale æquinoctium inſtaret, ad Achridam & Deabolim, Macedonię caſtella munitiſsima, perueniunt. Inter quæ caſtris poſitis, hoſtes etiam Aulonis planiciem tenere audiuerunt, ut caſtra utrorumque interiecto monte diuiderentur, Romanorum uerſus Septentrionem, hoſtium ad Auſtrum uergentibus, qui Bellegradum caſtellum altiſsimum & ſupra nubes ferè eminens circumſedentes oppugnabant: eo conſilio, inani quidem illo & ſtulto, ut eo potiti, inde uelut è ſpecula in omnes alias Romanas prouincias excurrerent, inſtar magni fluminis ex alto mōte in ſubiectā uallem cum impetu ruentis. Ignari nimirum, ea ſe animis agitare, quæ non ſucceſſura eſſent: nec reputantes, omne corporum robur, omnem equitatum, armorúmque apparatum, Deo non adiutante, ab agmine formicarum prorſus nihil differre. Itaque arrogantia & inuicti roboris opinione tumidi, ac ſecuri, Romanos inuadunt, conuenientem uanis cogitationibus exitum ſortiti.

Duces à Palæologo cōtra Deſpoten miſsi.

Bellegradi oppugnatio.

Heu nihil inuitis fas quenquam fidere Diuis.

λίας μετὰ πολλοῦ τοῦ κράτους σφίσιν ἐπιτιθεμένης, καὶ πᾶσαν φροντίδα πρὸς μόνην ἑαυτὴν ἔξωθεν μεθελκούσης. ὅθεν πολλὴν ἐκ τῆς χώρας αὐτοῦ συναθροίζει στρατιὰν, πολλαπλασίονα δ' ἔξωθεν αὖ κατὰ συμμαχίαν προσελάμβανε. τὴν γὰρ αὐτοῦ πρεσβείαν ἀσμένως δεξάμενοι, τάχιστα ἥκουσιν, ὅ τε Πελοποννήσου καὶ Ἀχαΐας πρίγκιψ γαμβρὸς ἐπὶ Ἄννῃ τῇ θυγατρὶ τυγχάνων αὐτοῦ, καὶ ὁ τῆς Σικελίας τότε κρατῶν Μαφρὲ, γαμβρὸς καὶ αὐτὸς ἐπὶ Ἑλένῃ τῇ θυγατρὶ τυγχάνων αὐτοῦ, πλῆθος ἐπαγόμενοι στρατιᾶς οὐ πάνυ τοι ῥᾷστα ἀριθμῷ ὑποπίπτειν ἐπαγγελλόμενον. οὐ γὰρ τοσοῦτον συμμαχήσοντες ἧκον τῷ Μιχαὴλ, ὅσον σφίσιν αὐτοῖς περιποιησόμενοι πλάτος ἀρχῆς, καὶ πόλεις ἀλλοτρίας. καὶ γὰρ τὴν μετὰ τὸν Ἰόνιον κόλπον εὐθὺς ἄχρι Βυζαντίου πᾶσαν Ῥωμαίων ἀρχὴν, ἤλπισαν ἕξειν ἀπονητί· καὶ ὡς ἤδη βεβαίως ἔχοντες, κλήρῳ ταύτην κατὰ σφᾶς αὐτοὺς διελάγχανον, πρὶν ἅψασθαι ἔργου. τῆς δὲ λαμπρᾶς ταύτης καὶ θαυμασίας παρασκευῆς ἐν ἀκοῇ καταστὰς ὁ Κομνηνὸς Μιχαὴλ ὁ Παλαιολόγος, ἄρτι τὸ δεσποτικὸν περιεζωσμένος ἀξίωμα, καὶ βεβαιοτέραν ἐν τοῖς πράγμασι τὴν τῆς ἐξουσίας περιπεποιημένος ἀρχὴν, πέμπει μηδὲν μελλήσας τὸν αὐτοῦ ἀδελφὸν Ἰωάννην, σεβαστοκράτορα ὄντα, χεῖρα συχνὴν ἐπαγόμενον. πέμπει δὲ σὺν αὐτῷ καὶ τῶν τῆς συγκλήτου λαμπρῶν οὐκ ὀλίγους συνεργοὺς καὶ συλλήπτορας, ὁπόσοι στρατηγικῆς ἐμπειρίας οὐ πάνυ τοι ἀδαεῖς ὄντες ἐτύγχανον· ἐν οἷς ἦν καὶ Καῖσαρ ὁ ἀμφιμήτριος ἀδελφὸς αὐτοῦ Κωνσταντῖνος, καὶ Ἀλέξιος ὁ Στρατηγόπουλος μέγας δομέστικος ὤν· καὶ πρός γε ἔτι Κωνσταντῖνος ὁ Τορνίκιος, ὁ τοῦ σεβαστοκράτορος πενθερὸς, μέγας ὢν πριμμικήριος. ἦν δὲ τηνικαῦτα ὁ χρόνος μετὰ τροπὰς θερινὰς, κατ' αὐτὰς δὴ τὰς ὠρίωνος καὶ κυνὸς πλατείας ἐπιτολάς. καὶ δὴ τὴν ταχίστην διαπεραιωσάμενοι τὸν Ἑλλήσποντον, ᾔεσαν διὰ Θρᾴκης καὶ Μακεδονίας ὁμοῦ. καὶ τὰ ἐκεῖθεν συνεφελκόμενοι πάντα Ῥωμαϊκὰ στρατεύματα, ὁπόσα σποράδην κατὰ πόλεις καὶ κώμας καὶ ἀγροὺς ἐσχολακότα τέως διῆγον. μέλλοντος δ' ὅσον οὐδέπω τοῦ ἡλίου τὰς φθινοπωρινὰς ἰσημερίας ἐπιτελεῖν, φθάνουσι περὶ Ἀχρίδαν τε καὶ Δεάβολιν, φρούρια ταῦτα Μακεδονίας, πολλὴν παρεχόμενα τὴν ἀσφάλειαν τοῖς χρωμένοις αὐτοῖς. τούτων μεταξὺ τὸ ἑαυτῶν πηξάμενοι στρατόπεδον ἀκούουσι, καὶ τοὺς πολεμίους στρατοπεδεύοντας εἰς τὰ τοῦ Αὐλῶνος ἱππήλατα, ὡς διαιρεῖσθαι τὰ ἀμφοτέρων στρατόπεδα, διὰ τοῦ μεταξὺ παρατείνοντος ὄρους, καὶ γίνεσθαι τοὺς μὲν Ῥωμαίους ἀρκτικωτέρους, τοὺς δὲ πολεμίους νοτιωτέρους. οἱ μέν τοι πολέμιοι περικαθίσαντες, ἐπολιόρκουν τὸ τῶν Βελλεγράδων ὑψηλόν τε, καὶ (ὡς εἰπεῖν) ὑπερνέφελον φρούριον, μελέτην ἔχοντες μετὰ τὴν ἐκείνου καταστροφὴν, ὡς ἐξ ὁρμητηρίου λαμπροῦ τινος κεχύσθαι, καὶ κατὰ τῆς ἄλλης ἁπάσης δυτικῆς τῶν Ῥωμαίων ἐπικρατείας, καθάπερ τις πλούσιος ποταμὸς ἐξ ὄρους ὑψηλοῦ τινος εἰς τὸ κάταντες ῥαδίως καταρραγείς, μάταιοι τῆς ἀπονοίας, ταῦτα ἐλπίζοντες ἃ δὴ οὐ τελέσεσθαι ἤμελλον. οὐ γὰρ ἴσασιν, ὡς πᾶσα ῥώμη σώματος, καὶ πλῆθος ἵππου, καὶ ὅπλων ἐπισκευὴ, μυρμήκων ἀγέλης οὐδὲν οὐδαμῇ διενήνοχε, μὴ συναιρομένου θεοῦ. διὸ καὶ ἀλαζονείᾳ τὸ πᾶν ἐπιτρέψαντες καὶ οἰήσει, οὕτως ἐχώρουν ἐπὶ Ῥωμαίων. ταῦτ' ἄρα καὶ τοῖς ματαίοις λογισμοῖς ἀνάλογον ἐπηκολούθει τὸ τέλος.

οἱ δὲ

οἱ δὲ ῥωμαῖοι οὐδὲν ἑαυτοὺς λογιζόμενοι πλὴν τῆς θεόθεν ἐπικουρίας, θεῷ καὶ τῇ ἐκεῖθεν ἀρωγῇ πᾶσαν τὴν σφῶν αὐτῶν ἐπιτρέψαντες κίνησιν, διαγωνίζεσθαι πρὸς πολλαπλασίους ἐθάῤῥησαν· καὶ μέντοι καὶ λαμπρὰν, συναιρομένου θεοῦ, τὴν νίκην εἰργάσαντο. ἐπεὶ γὰρ ἐγγὺς ἤδη τῶν πολεμίων οἱ ῥωμαῖοι ἐπήξαντο τὰ στρατόπεδα, πέμπουσι δή τινα τῶν μάλα ἐπιτηδείων ἐκπολεμῶσαι καὶ συνταράξαι κατ' ἀλλήλων τὰ τῶν πολεμίων στρατεύματα. οὐ γὰρ ἦν τι τῶν ἀδυνάτων τοῦτό γε ἦν, τοῦ τε τῆς ἀχαΐας πρίγκιπος καὶ τοῦ ῥηγὸς σικελίας, ἑτεροφύλων ὄντων, καὶ οὐχ ὁμογενῶν τῷ ἀγγέλῳ. διαναστὰς οὖν ἐκεῖνος αὐτόθεν, αὐτόμολος δῆθεν ἀπῄει νύκτωρ ἐπὶ τοὺς πολεμίους, καὶ προσελθὼν λάθρα τῷ τῆς αἰτωλίας ἄρχοντι μιχαὴλ τῷ ἀγγέλῳ, ἴσθι, φησίν, ὡς σοί τε καὶ πᾶσι τοῖς ὑπό σε, μέγας ἐπήρτηται κίνδυνος σήμερον· ἄμφω γὰρ οἱ σοὶ γαμβροί τε καὶ σύμμαχοι, ὅ, τε πρίγκιψ πελοποννήσου καὶ ἀχαΐας, καὶ ὁ τῆς σικελίας ῥὴξ, λάθρα διαπρεσβεύονται πρὸς ῥωμαίους περὶ σπονδῶν ἐπὶ δώροις τακτοῖς. εἴ σοι τοίνυν ζωῆς μέλει, προνοήθητι τὴν ταχίστην σαυτοῦ, πρὶν εἰς πέρας ἐλθεῖν τὰς ἐκείνων σπονδάς τε καὶ συμφωνίας. πείθεται ὁ μιχαὴλ, καὶ διαμηνυσάμενος ἡσυχῇ τῶν οἰκείων, ὁπόσους αὐτός τε ἐδύνατο, καὶ ὁ καιρὸς ἐχορήγει, φεύγων ᾤχετο πρὶν ἢ ἀνατεῖλαι τὸν ἥλιον. καὶ τούτου κατόπιν ἄλλος ἐξ ἄλλου τὴν φυγὴν ψιθυριζομένην ἀκούοντες τοῦ μιχαὴλ, σποράδην ἔθεον ἅπαντες οἱ στρατιῶται, τῇ φυγῇ προλαμβάνειν ἕτερος ἑτέρου σπεύδοντες. ἅμα δ' ἕω διεγερθέντες οἱ σύμμαχοι, καὶ τὴν μὲν φυγὴν μαθόντες τοῦ μιχαὴλ, τὴν δὲ τῆς φυγῆς αἰτίαν οὐκ ἔχοντες συμβαλεῖν, ἀχανεῖς ἦσαν. καὶ τὸ μὲν ὅπλα κατὰ ῥωμαίων κινεῖν ἀπηγόρευον, τοῦτο μὲν καὶ ὡς ἀγνοοῦντες τὰ δρώμενα, τοῦτο δὲ καὶ ὡς βραχύτεροι τὸν ἀριθμὸν ἐκ πάνυ πολλῶν καταστάντες. ὅθεν καὶ πρὸς φυγὴν ἤδη ἐτρέποντο, προδεδομένους ἑαυτοὺς ὑπὸ μιχαὴλ λογισάμενοι. τούτοις οὕτω τεταραγμένοις, αἰφνιδίως οἱ ῥωμαῖοι ἐπεισπεσόντες, τοὺς μὲν πλείστους ἔργον ἀπέφηναν ξίφους· τοὺς δ' ἄλλους πλὴν ὀλίγων ἐζώγρησαν, μεθ' ὧν ἦν καὶ ὁ πρίγκιψ πελοποννήσου καὶ ἀχαΐας. ὁ δὲ τῆς σικελίας ῥὴξ, διέδρα λαθὼν σὺν ὀλίγοις πάνυ τῶν ἑαυτοῦ.

Romani uerò, qui ſeſe abſque diuina ope nihil eſſe intelligerent, omnesq́; conatus ſuos ad eam referrent, dimicare cum longè pluribus non dubitarunt, & illuſtrem Deo adiuuante uictoriam ſunt adepti. Nam cum propius hoſtem caſtra mouiſſent, quendam mittunt hominem ualde idoneum, ad concitandos & conturbandos hoſtiles exercitus. Neque enim id fieri non poterat, cum Achaiæ princeps & Siciliæ rex alterius eſſent nationis & gentis, quàm Angelus. Statim igitur is noctu per ſpeciem transfugæ ad hoſtes tranſit, & clàm cum Angelo Michaële principe Aetoliæ congreſſus: Scito, inquit, hodie tibi & tuis omnibus magnum periculum impendêre. Ambo enim generi tui, tam Peloponeſi & Achaiæ princeps, quàm Siciliæ rex, clàm per legatos pacem Romanis offerunt, ſi ſibi certæ largitiones dentur. Si ergo ſalus tua curæ tibi eſt, quàm primùm tibi proſpicito, priuſquam illorum pacificatio & concordia rata fiat. Obtemperat Michael: & re paucis ſuorum, quibus poterat, & tempus ſinebat, clàm indicata, ante ſolis ortum fugit: cúmque alij atque alij, cum fugam ſuſurrari audirent, ſequuntur. Ita ſparſim omnes Michaelis milites alij alios fuga anteuertere ſtudentes, in pedes ſeſe coniecerunt. Manè uerò ſocij experrecti, fugaq́; Michaelis cognita (cuius quæ cauſa eſſet, nulla cōſequi coniectura poterant) obſtupeſcebant: nec armis laceſſendos eſſe Romanos ſtatuerunt, tum quòd quid ageretur ignorarent, tum ob numerum ſuorum ualde imminutum. Itaque in fugam uertuntur, ſe à Michaele proditos eſſe rati. Eos igitur ita turbatos aggreſſi Romani, maxima ex parte ceciderunt: cæteros, paucis exceptis, uiuos cæperunt, inter quos & Peloponeſi & Achaiæ princeps fuit. Siciliæ uerò rex cum paucis ſuorum clàm effugit.

Transfuga hoſtium cōſilia perturbat.

Peloponēſium & Siculorum clades.

Princeps Peloponeſi captus.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΤΟΥ ΓΡΗΓΟΡΑ, ῬΩΜΑΪΚΗΣ ἱστορίας λόγος τέταρτος.

ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΒΙΒΛΙΟΥ δ.

Περὶ τῆς τοῦ παλαιολόγου ἀναῤῥήσεως.

Περὶ τῶν τοῦ παλαιολόγου ὅρκων.

Περὶ τῆς στεφηφορίας τοῦ παλαιολόγου, ἐν ᾗ καὶ πάλιν ἕτεροι ὅρκοι.

Περὶ τοῦ πῶς ὑπὸ ῥωμαίοις αὖθις ἡ πελοπόννησος ἤρξατο γίνεσθαι.

Περὶ σκυθῶν αὖθις, καὶ ὅπως διέβησαν καὶ τὸν εὐφράτην.

Ἅλωσις τῆς κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ ῥωμαίων.

Εἴσοδος

NICEPHORI GREGORAE HISTORIAE ROMANÆ Liber quartus.

CAPITA LIBRI IIII.

De Paleologi deſignatione.

De iureiurando Paleologi.

De coronatione Palæologi, in qua rurſus aliud iuſiurandum exactum.

Ut Peloponeſus à Romanis recuperari cœperit.

Rurſus de Scythis, ut Euphratem tranſierint.

Quemadmodum Conſtantinopolis à Romanis recepta ſit.

Paleo-

Palæologi Imperatoris in urbem ingreſſus.

Expeditio Cæſaris contra Michaelem Theſſalum fœdifragum.

De excæcatione hæredis Imperij Ioannis.

De Palæologo ſacris ab Arſenio patriarcha interdicto.

Arſenij patriarchæ exilium, & Germani in ſede illius collocatio.

De Icario Eubœo.

De Scytharum in Thraciam incurſione.

De Aegyptijs Arabibus.

De Celtogalatarum expeditione.

De Ioſepho, qui Germano patriarchæ ſucceſſor datus eſt.

De magno bello, quod Romani Theſſalico Sebaſtocratori intulerunt.

De nauali Romanorum & Eubœorum pugna ad Caſſandriam.

Εἴσοδος παλαιολόγου τοῦ βασιλέως εἰς κωνσταντινούπολιν.

Ἐκστρατεία τοῦ καίσαρος κατὰ τοῦ ἀποστάτου μιχαὴλ τοῦ θετταλοῦ.

Περὶ τῆς τυφλώσεως τοῦ διαδόχου τῆς βασιλείας ἰωάννου.

Περὶ τοῦ ἀφορισμοῦ ὃν ὁ πατριάρχης ἀρσένιος κατὰ τοῦ παλαιολόγου ἐξεφώνησεν.

Ἐξορία τοῦ πατριάρχου ἀρσενίου, καὶ ἀναγωγὴ γερμανοῦ εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον.

Περὶ τοῦ ἐξ εὐβοίας ἰκαρίου.

Περὶ τῆς ἐπὶ τὴν θράκην ἐφόδου τῶν σκυθῶν.

Περὶ τῶν αἰγυπτίων ἀράβων.

Περὶ τῆς τῶν κελτογαλατῶν ἐκστρατείας.

Κάθοδος γερμανοῦ ἐκ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου, καὶ ἄνοδος ἰωσήφ.

Περὶ τοῦ μεγάλου πολέμου, ὃν ἐποιήσαντο κατὰ τοῦ θετταλοῦ σεβαστοκράτορος οἱ ῥωμαῖοι.

Περὶ τῆς ἐν κασσανδρείᾳ ναυμαχίας ῥωμαίων καὶ εὐβοίων.

Arſenij perturbatio & incōſtantia

Quæ cum ibi ita gererētur, uiri autoritate & nobilitate præſtantes, circa Magneſiam clypeo inſidentem Michaelem Palæologum, Imperatorem appellant. Quo patriarcha Arſenius audito uehementer perturbatus, puero metuebat: ac primùm in animo habuit, tam eū qui appellatus eſſet Imperator, quàm qui appellaſſent, ſacris interdicere. Deinde mutato conſilio, moderatius & melius eſſe ratus eſt, eos ſancto iureiurando aſtringere, ne uel pueri uitæ inſidientur, uel de Imperio illi per uim aut fraudem eripiendo cogitent: itaq; factum eſt Calendis Decembris. Sed priuſquam menſis elaberetur, is ipſe qui hæc timuerat, & illa ipſa pro ſecuritate pueri egerat, ſuis manibus, in ſacro ſuggeſtu Michaelis Palæologi capiti coronam imponit, & Imperatorio diademate uirum ornat, ſententijs Senatus & ſacri ordinis impulſus. Ceterùm non perpetuum illi decernit imperium, ſed quòd tum rebus ita cogentibus id ab eo adminiſtrandum eſſet, donec legitimus illius hæres & ſucceſſor adoleuiſſet: tum uerò illi ſoli cedendum eſſe ultrò & ſolio regio, & omnibus Imperij inſignibus. Atq; his ſanctiore iureiurando quàm prius firmatis, uelut optimum Imperij auſpicium uictoria Romanorum Occidentalis ei nunciatur: paulóque poſt autores illius adſunt, Peloponeſi Achaiæq; principem & multos alios captiuos adducentes,

Conditiones coronationis.

ΑΛΛΑ τούτων οὕτως ἐκεῖ τελουμένων, ἐπεὶ τῆς ἀσπίδος ἐνταῦθα περὶ τὴν μαγνησίαν καθίσαντες μιχαὴλ τὸν παλαιολόγον, ἀναγορεύουσι βασιλέα οἱ δόξῃ καὶ γένει προὔχοντες. ὅπερ ἀκηκοὼς ὁ πατριάρχης ἀρσένιος, κατὰ νίκαιαν τότε διάγων, ξίφους παντὸς χαλεπωτέραν κατὰ καρδίας τὴν λύπην ἐδέξατο· καὶ ἠρεμεῖν ὅλως οὐκ εἶχε, δεδιὼς περὶ τοῦ παιδός. ὅθεν ἀφορισμῷ καθυποβαλεῖν ἐπεχείρησε πρῶτον τόν τε ἀνηγορευμένον, καὶ τοὺς ἀναγορεύσαντας. ἔπειτα ἐπέσχε, μετριώτερόν τε καὶ βέλτιον ἡγησάμενος ὅρκοις φρικωδεστέροις αὐτοὺς ἀσφαλίσασθαι, μήτε τῇ ζωῇ τοῦ παιδὸς ἐπίβουλον χεῖρα ἐπιβαλεῖν, μήτε στέρησίν τινα καὶ παραδοκίμησιν τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἐνθυμηθῆναι. καὶ δὴ γίνεται τοῦτο, καλανδῶν δεκεμβρίων ἄρτι ἐπιλαμπουσῶν· οὔπω δ᾽ ὅλος ἀπηρτίζετο μὴν, καὶ αὐτὸς ὁ ταῦτα μὲν δεδιὼς, ἐκεῖνα δ᾽ ἐμπεδῶν, καὶ ἀσφαλιζόμενος ὑπὲρ τοῦ παιδὸς, οἰκείαις χερσὶν ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ καταστέφει βήματος μιχαὴλ τὸν παλαιολόγον· καὶ τῷ βασιλικῷ κοσμεῖ διαδήματι, ταῖς γνώμαις τῶν ἄλλων ὅσοι τῆς συγκλήτου, καὶ ὅσοι τοῦ ἱερατικοῦ καταλόγου συγκαθελκυσθεὶς καὶ αὐτός. πλὴν οὐκ ἀΐδιόν γε διηνεκῆ τὴν αὐτοκρατορικὴν ἀρχὴν χαρίζεται, ἀλλ᾽ ὡς τῶν πραγμάτων τέως ἀναγκαζόντων διοικεῖν αὐτὸν αὐτὴν, μέχρις ἂν εἰς ἥβην ὁ γνήσιος τῆς βασιλείας κληρονόμος ὁμοῦ καὶ διάδοχος φθάσῃ. τότε δ᾽ αὐτὸν ἑκόντα παραχωρεῖν ἐκείνῳ μόνῳ τῶν τε αὐτοκρατορικῶν θρόνων, καὶ πάντων ἅμα τῶν βασιλικῶν συμβόλων. καὶ ἐπὶ τούτοις αὖθις ὅρκοι ἐτελοῦντο φρικωδέστεροι τῶν προτέρων. τηνικαῦτα γε μὴν καθάπερ τις ἄριστος οἰωνὸς τῆς αὐτοῦ βασιλείας, ἀγγέλλονται τούτῳ τὰ δυτικὰ τῶν ῥωμαίων τρόπαια, καὶ μετ᾽ ὀλίγον ἥκουσι καὶ οἱ τὰ τρόπαια πεπραχότες, αἰχμάλωτον ἄγοντες τόν τε πελοποννήσου καὶ ἀχαΐας πρίγκιπα, καὶ πλείστους ἄλλους τῶν πολεμίων.

μῶν. κἀκεῖνοι μὲν ἄξια κομίζονται τὰ γέρα, καὶ τῶν πόνων τὰ ἔπαθλα. ὁ μὲν γὰρ σεβαστοκράτωρ, εἰς τὸ δεσποτικὸν ἀνάγεται παρὰ τοῦ βασιλέως ἀξίωμα· ὁ δὲ μέγας δομέστικος εἰς τὸ τοῦ καίσαρος· ὁ δὲ καῖσαρ ἅμα τῷ πενθερῷ τοῦ δεσπότου, εἰς τὸ τοῦ σεβαστοκράτορος. ἐποίει δ' ἐπίσημον τὴν ἐκ τοῦ πενθεροῦ διαφορὰν, ὅτι ἐν τοῖς κυανοῖς πεδίλοις καὶ χρυσοϋφεῖς αὐτῷ ἐνηρμόζοντο ἀετοί. ὅ γε μὴν πρίγκιψ Πελοποννήσου καὶ Ἀχαΐας ὠνούμενος τὴν ἐλευθερίαν μετὰ τῆς ἑαυτοῦ ζωῆς, δίδωσι τῷ βασιλεῖ τῶν ἐν Πελοποννήσῳ πόλεων τρεῖς τὰς βελτίους· τήν τε Μονεμβασίαν, καὶ τὴν περὶ τὰ Λεῦκτρα Μαΐνην, ἣ Ταιναρία πάλαι παρ' Ἕλλησιν ἄκρα ἐκαλεῖτο, καὶ τρίτην τὴν προκαθεζομένην τῆς Λακωνικῆς Σπάρτην. καὶ οὕτως ἐξ ᾅδου κευθμώνων ἀπροσδόκητος ἐχαρίζετο τοῖς ἰδίοις. ἐγκρατὴς δὲ τῶν εἰρημένων στέλλεται πόλεων ἐν Πελοποννήσῳ, Κωνσταντῖνος ὁ ὁμομήτριος ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως, ὃν, ὡς μικρῷ πρόσθεν εἰρήκαμεν, ἐκ καισάρων σεβαστοκράτορα πεποίηκε. καὶ ἀπελθὼν ἐκεῖσε, πολλὰς εἰργάσατο νίκας κατὰ τῶν Πελοποννησίων Λατίνων· καὶ πολλὰς ἑτέρας προσεκτήσατο πόλεις, ὡς ἐξ ὁρμητηρίων μεγάλων τῶν τριῶν ἐκείνων ὁπλιζόμενος πόλεων. ἐπὶ τούτοις καταλιπὼν τὸν πατριαρχικὸν ὁ Ἀρσένιος θρόνον, ᾤχετο ἡσυχάσων εἰς τὸ παράλιον τοῦ Πασχασίου μονύδριον. πρόφασις δ' ἦν τῆς ὑποχωρήσεως, ἡ περιφρόνησις Ἰωάννου τοῦ Λάσκαρι τοῦ βασιλέως παιδός. ἔπεμψε γὰρ αὐτὸν πρὸ βραχέος ὁ βασιλεὺς Μιχαὴλ ὁ Παλαιολόγος ἐν Μαγνησίᾳ φυλάττεσθαι, μήποτε νεωτερισμόν τινα δῆθεν πράξῃ παρά τισιν, ἔχουσιν εἰς τοῦτο ἐπιρρεπῶς, ἡ αὐτοῦ γε ἐμφάνεια. καὶ δὴ Νικηφόρος ἀντ' ἐκείνου εἰς τὸν πατριαρχικὸν ἀνάγεται θρόνον, ὁ τῆς Ἐφέσου μητροπολίτης, ὃς ἕνα ἐπιβιοὺς ἐνιαυτὸν ἐτελεύτησεν. ὁ μέντοι βασιλεὺς σὺν πολλοῖς τοῖς στρατεύμασι διεπεραιοῦτο εἰς Θρᾴκην, ἐπίδοξος ὢν ἐσβαλεῖν καὶ εἰς τὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως προαύλια, πείρας εἵνεκα πολεμικῆς. καὶ μετὰ τὴν ἔξω διατριβὴν παρελάσας, ἐπολιόρκει πρῶτον τὸ κατὰ τὴν Περαίαν τοῦ Γαλάτου ἐπικεκλημένον φρούριον, ὡς ῥᾳδίως ἐντεῦθεν ἁλωσομένης αὐτῷ καὶ τῆς Κωνσταντίνου, εἰ αὐτὸ παραστήσαιτο πρότερον. ἀλλ' ἦσαν ἄρα τὰ τῶν τοιούτων ἐλπίδων αὐτῷ γρηγορούντων ἐνύπνια. πλεῖστα γὰρ τῶν λιθοβόλων μηχανημάτων ἀντιπεριστήσας αὐτῷ, καὶ πολλὰς ἐπενεγκὼν βίας, ἑλεῖν οὐ δεδύνηται. ὅθεν ὀχυρώσας τὰ πρὸ τοῦ Βυζαντίου φρούρια, καὶ ὁπλίτας ἀφεὶς ἐν αὐτοῖς, προστέταχε συνεχεῖς ἐπιδρομὰς καὶ ἐνέδρας ποιεῖσθαι κατὰ τῶν Βυζαντίων Λατίνων, ὡς μηδὲ προκύπτειν ἐᾶν εἰ δυνατὸν αὐτοὺς τῶν τειχῶν. ὃ δὴ πρὸς τοσαύτην ἤλασε τοὺς Λατίνους πενίαν, ὡς τῇ τῶν ξύλων σπάνει, καὶ τὰς τοῦ Βυζαντίου πλείστας καὶ περιφανεῖς οἰκίας καθελεῖν, εἰς δαπάνην χρειώδη τοῦ πυρός. ἐντεῦθεν εἰς Νίκαιαν αὖθις ὑποστρέφει· αὕτη γὰρ ἐγεγόνει Ῥωμαίων βασίλειον, μετὰ τὴν τῆς Βυζαντίδος πόρθησιν, καὶ ἦν ἐκεῖ διατρίβων ἐφ' ἱκανόν.

ducentes, & iuſtis laborum ſuorum præmijs & honoribus afficiuntur. Nam Sebaſtocratori Deſpotica poteſtas ab Imperatore decernitur: Magnus Domeſticus Cæſar, Cæſar uerò cum Deſpotę ſocero Sebaſtocrator appellatur: ſoceri uerò illuſtre diſcrimen in cæruleis calceis aureæ aquilæ intertextæ cōſtituebant. At Peloponeſi & Achaiæ princeps, redimendæ uitæ & libertatis ergò, tres optimas Peloponeſi ciuitates dat, Monembaſiam, Mainen ad Leuctra ſitam, quæ olim Tænarium promontorium dicebatur, & Spartam principem Laconiæ urbem: itáque ſuis, uelut ex inferorum faucibus ereptus, reſtituitur. Vrbibus uerò illis uterinus Imperatoris frater Conſtantinus præficitur, quem, ut modò diximus, è Cæſare Sebaſtocratorem fecerat. Quò cum perueniſſet, Latinos Peloponenſes ſæpenumero uicit, & multas alias urbes ſubegit, opportunitate triũ illarum uſus. Poſt hæc Arſenius, relicta ſede patriarchica, ſe in maritimum Paſchaſij monaſteriolum quieſcendi cauſa contulit. Cauſa illius ſeceſſus fuit, Ioannis contemptus, Imperatoris Laſcaris filij. Miſerat enim eum paulo antè Imperator Michael Palæologus Magneſiam cuſtodiendum, ne præſentia eius quoſdam, alioqui rerum nouarum cupidos, commoueret. Proinde Nicephorus Epheſi metropolitanus ſucceſſor illi datus eſt: qui uno anno in ea dignitate exacto, mortem obijt. Imperator uerò cum magnis copijs in Thraciam profectus, ſuburbana Conſtantinopolis, fortunæ bellicæ tentandæ cauſa, inuaſurus putabatur: & cum foris ad tempus commoratus eſſet, caſtellum Perææ cognomento Galatæ primùm oppugnauit, quaſi facile pòſt, illo potitus, etiam urbis potiturus. Sed ea ſpes nihil utique fuit aliud, quàm ſomnium uigilantis. Nam cum id multis machinis ſaxa eiaculantibus circumdediſſet, & ſæpe impetum in id feciſſet, capere tamen haud potuit. Vnde Byzantino agro finitima caſtella muniuit: & militib. præſidiarijs mandauit, ut crebris incurſionibus atq; inſidijs Byzantinos Latinos infeſtarent, ne (ſi fieri poſſet) illis uel proſpicere extra mœnia liceret. Quæ res ad tantā illos egeſtatem redegit, ut ob lignorum inopiam plurimas & pulcherrimas urbis ædes deſtruerent, ut neceſſarijs ignibus materia ſuppeteret. Inde Nicæam rediit, quæ poſt Byzantij uaſtationem regia Romanorum fuit: ibiq; diu commoratus eſt.

Victoribus ducibus noui tituli cōferuntur.

Monembaſia, Maine, Sparta, Romanis redditæ.

Arſenius monaſteriũ ingreditur.

Palæologus Byzantium tentat.

Galatæ caſtellum.

Nicæa Byzantij uicaria.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΣΚΥΘΩΝ αὖθις.

ΕΝ τούτοις μέντοι τοῖς χρόνοις, διαβάντες καὶ τὸν Εὐφράτην οἱ Σκύθαι, τὴν ἄχρι Παλαιστίνης, οἰκειοῦνται Συρίαν καὶ Ἀραβίαν. μηδὲ γὰρ * εἶναι τῶν πάνυ ῥᾳδίων
» ὅρους λαμβάνειν τὴν ἀνθρώπων πλεονεξίαν, μέχρις
» ἂν ἐπιμένῃ τῇ δεξιᾷ καὶ τῇ αἰχμῇ τὸ δύνασθαι. καὶ πολλοῖς

* ἦν

RVRSVS DE SCYTHIS.

CAeterùm his temporibus Scythæ, etiam Euphrate ſuperato, Syriam uſq; ad Palæſtinā & Arabiam ſubigunt: (neque enim a- «
uaricia humana facilè conquie- «
ſcit, dum conatibus fortuna reſpondet:) & «
multis

multis manubijs onuſti, domum inde redeunt: cum reliquijs Syrorum, Arabũ & Phœnicum, ueluti miſeris mancipijs, annua tributa imperaſſent. Anno ſequenti, etiam in Aſiam intra Euphratem irrumpunt, eámque prædati facilè ſubigunt: limitibus excurſionis & motus illius conſtitutis, uerſus Septentrionem Cappadocia & flumine Thermodonte: ad meridiem Cilicia, & Tauri montis Aſiæ maximi partibus, quæ paulo pòſt eius initium multifariam diuiduntur. Deinde Turcorum quoque regia potiuntur. Quare Sultanus Azatines, cum fratre Meleco exul, ad Romanorum Imperatorem Michaelem Palæologum confugit, magna ſpe fretus, quòd non ita pridem liberaliter & munificè ipſum etiam tractaſſet, imminens ab Imperatore diſcrimen fugientem, & plurima terrorum illorum ueſtigia in animo circumferentem. Quæ cum in memoriam illi reuocaſſet, petit ut uel opem ferat contra Scythas, uel partem aliquam Romani agri, ac ueluti coloniam ſibi aſsignet, in qua cum ſuis tutius conſidere queat. Adducebat enim ſecum uxorem & liberos, famulósque multos, præteréaque magnas diuitias. Imperatori autem tot undique bellis urgentibus, non committendum eſſe uiſum eſt, ut Romanas copias comminueret: terræ autem partem tanto uiro qui multis prouincijs imperaſſet, & regio faſtu ab ineunte ætate educatus eſſet, aſsignare, ne ipſum quidẽ ſuſpicione carere, aut metu in poſterũ. Neceſſe enim eſſe, ut ſubiecti Satrapę ducẽ ſuũ quęrãt & alibi atq; alibi diſperſi: &, ueluti planetæ, noctu oberrantes, ad eum qui facem præferat ac uiam mõſtret, cõcurrant, ac tandem Romanos inſigni detrimento afficiant. Vnde animum eius, uelut in æquilibrio nutantem, ſpe ueluti paraſitum alebat.

Azatinis Turci fuga ad Imperatorem.

EXPEDITIO ADuerſus Deſpotam Aetoliæ & Epiri.

DVo perpetui anni exierãt, ex quo Michael Imperatorio ſolio potitus, Occidẽtalia & Theſſalica arma repreſſerat (de pugna Acarnanum & Aetolorum loquor) cũ malæ illius radicis mala & ſpinoſa germina repullulaſcerent, perfidiáque Michaelis ac bellici tumultus renouarentur. Imperator igitur celeriter aduerſus illum Cæſarem Strategopulum, Bithynis illi paulũ ſupra DCCC datis mittit: reliquos milites, quotquot res poſtularet, è Thracia & Macedonia cogere iubet. Mandat etiam, ut cum Bithynis militibus obiter per ſuburbia Byzantij tranſiret, ad Latinos perturbandos, ne prorſus ocium agere, quietiq; eſſe ſinerẽtur: aut multũ extra mœnia, quoties libitũ eſſet, euagarentur: ſed in perpetuo metu eſſent, & tanquam in carcere incluſi,

Obiter tentandum Byzantium.

πολλοῖς ἐκεῖ τοῖς λαφύροις περιτυχόντες, βεβύσαις ἐπανήκουσι δεξιαῖς, φόρους ἐτησίους, ὅσα καὶ δούλοις ἀθλίοις, τάξαντες τοῖς ἐναπολειφθεῖσιν ἄραψί τε καὶ σύροις, καὶ φοίνιξι. κατὰ μέντοι τὸ ἐπιὸν ἔτος εἰσβάλλουσι καὶ εἰς τὴν ἐντὸς εὐφράτου ἀσίαν, καὶ πᾶσαν ῥᾳδίως καταστρέφουσι καὶ λῄζονται, ὅρους ποιησάμενοι τοῦ τοιούτου δρόμου καὶ κλόνου, πρὸς μὲν ἄρκτους καππαδοκίαν καὶ ποταμὸν τὸν θερμώδοντα, πρὸς δὲ μεσημβρίαν, τήν τε κιλικίαν, καὶ τὰ μικρὸν μετὰ τὰς ἀρχὰς πολλαχῇ διαιρούμενα μέρη τοῦ ταύρου, ὃς μέγιστος ἐπιπέφυκε τῶν κατὰ τὴν ἀσίαν ὀρῶν. χειροῦνται δ' ἐπὶ τούτοις καὶ τὰ τῶν τούρκων βασίλεια. καὶ φυγὰς ὁ σουλτὰν ἀζατίνης ἅμα τῷ ἀδελφῷ μελὴκ, φοιτᾷ πρὸς τὸν βασιλέα ῥωμαίων μιχαὴλ τὸν παλαιολόγον, ἐνέχυρα φέρων τινὰ μεγάλων ἐλπίδων οὐ πάνυ παλαιᾶς φιλοξενίας, καὶ μεγάλης κηδεμονίας ὑπομνήματα, ὁπότε δηλαδὴ καὶ αὐτὸς παρ' αὐτοῦ ἧκε, φεύγων τε τοὺς βασιλικοὺς ἐκείνους κινδύνους, καὶ πλεῖστα φέρων ἐπὶ τῆς καρδίας τὰ τῶν μεγάλων φόβων ἴχνη. τούτων ἀνάμνησιν ἐπ' αὐτοῦ ποιησάμενος, αἰτεῖ δυοῖν θάτερον· ἢ συμμαχίαν κατὰ τῶν σκυθῶν, ἢ γῆς ῥωμαϊκῆς ἀποτομήν τινα, καὶ οἱονεὶ κληρουχίαν εἰς κατοικίαν μονιμωτέραν αὐτοῦ τε καὶ τῶν ἅμα αὐτῷ. ἦν γὰρ ἐπαγόμενος γυναῖκα καὶ τέκνα καὶ θεραπείαν συχνήν, καὶ πρὸς τούτοις πλοῦτον μάλα μακρὸν, καὶ πολυτελῆ. τῷ μὲν οὖν βασιλεῖ τὰ ῥωμαίων κατακερματίζειν στρατεύματα, πολλῶν πολλαχόθεν περικυκλούντων πολέμων, οὐ πάνυ τι ἀσφαλὲς ἐδόκει. τό, τε γῆς κληροδοσίαν ἀπονέμειν ἀνδρὶ τοσούτῳ, πολλῶν σατραπειῶν ἀρχηγῷ καταστάντι, καὶ ἡγεμονικοῦ τινος ἤθους τροφίμῳ. καὶ τοῦτο δ' οὐκ ἀνύποπτον ἦν αὐτῷ, οὐδ' ἄνευ φόβων μελλόντων. ἀνάγκη γὰρ τοὺς ὑπὸ χεῖρα σατράπας ζητῆσαι τὸν ἀρχηγόν· καὶ τοὺς ἔνθεν διασπαρέντας καὶ φερομένους οἷα πλανήτας ἐν νυκτί, ἐπὶ τὸν λαμπαδοῦχον καὶ ὁδηγὸν συνδραμεῖν, καὶ χρόνῳ γενέσθαι ῥωμαίοις κακὸν ἀμήχανον· ὅθεν ὡς ἐπὶ τρυτάνης μετεωρίσας αὐτοῦ τὴν ψυχήν, ἦγε καὶ ἔφερεν ἐλπίσιν ὥσπερ παρασίτοις.

ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΤΗΣ τε αἰτωλίας, καὶ τῆς ἠπείρου δεσπότου.

ΔΥΟ ἑξῆς ἤνυε τὰ ἔτη, ἀφ' οὗ τῶν τε βασιλικῶν θρόνων ἐγκρατὴς ὁ μιχαὴλ ἐγεγόνει, καὶ τὸ δυτικὸν καὶ θετταλικὸν ἔπαυσε δόρυ, τὴν μάχην φημὶ τήν τε ἀκαρνάνων καὶ αἰτωλῶν, καὶ τῆς πονηρᾶς ἐκείνης ῥίζης πάλιν ὑπεφύοντο πονηρὰ καὶ ἀκανθώδη βλαστήματα, καὶ πάλιν ὅρκων ἀνατροπαὶ καὶ μάχαι πολεμικαὶ τοῦ ἀποστάτου μιχαήλ. πέμπει τοιγαροῦν κατὰ τάχος ἐπ' ἐκεῖνον ὁ βασιλεὺς καίσαρα τὸν στρατηγόπουλον, δοὺς αὐτῷ καὶ βιθυνοὺς μὲν ὁπλίτας μικρὸν ὑπὲρ τοὺς ὀκτακοσίους· τοὺς δ' ἄλλους ὁπόσους ἡ χρεία ζητοίη, στρατολογήσειν αὐτὸν ἔκ τε θρᾴκης καὶ μακεδονίας. προστάττει δ' αὐτῷ καὶ πάρεργον ὁδοῦ ποιήσασθαι, μεθ' ὧν ἐπιφέρεται βιθυνῶν ὁπλιτῶν τὴν διὰ τῶν τοῦ βυζαντίου προαστείων διάβασιν, θορύβου τινὸς ἕνεκα τῶν ἐν βυζαντίῳ λατίνων· καὶ τοῦ μὴ πάνυ σχολάζειν αὐτοὺς καὶ ἀναπεπτωκέναι συγκεχωρῆσθαι, κἀπὶ πλεῖστον τῶν τειχῶν προεξιέναι ὁπότε βούλοιντο· ἀλλ' εἶναι περιδεεῖς ἀεί, καὶ οἷον ἐν εἱρκτῇ φρουρ-

φρουρουμένους. καὶ μὲν δὴ διαπεραιωσάμενος τὴν Προποντίδα, ὁ καῖσαρ, στρατοπεδεύει περὶ τὸ ῥήγιον· ἔνθα περιτυγχάνει τισὶν ἀγοραίοις ἀνδράσι, λόγοις μεγάλοις καὶ ἀῤῥήτοις τῆς τὰ πάντα διοικούσης προνοίας· ἣ πλήθει μὲν ἵππου καὶ στρατιᾶς οὐχ ὑπηρετεῖ πολλάκις, βραχείᾳ δέ τινι δυνάμει, καὶ πολλὴν ταῖς ἐλπίσι τρίψιν χορηγεῖν οὐκ ἐχούσῃ συναίρεται μᾶλλον, καὶ νίκας μεγίστας παρέχεται. τῶν μὲν γὰρ τὴν ἐλπίδα κιβδηλεύει τὰ ὅπλα πολλάκις, καὶ ἡ τῆς ἄλλης ἴσως παρασκευῆς ἀφθονία, καὶ οὐκ ἐᾷ ῥαδίως ἄνω φέρεσθαι πρὸς τὸν ζωῆς καὶ θανάτου κύριον· ἀλλὰ κατασπᾷ καὶ βαρύνει, καὶ περὶ τὴν γῆν ὡς τὰ πολλὰ καλινδεῖσθαι βιάζεται. τῶν δὲ, τοὐναντίον ἡ σπάνις τῶν ἀναγκαίων κουφοτέρας ποιεῖ, καὶ οἷον αἰθεροδρομεῖν τε ἀναγκάζει, καὶ θερμοτέρον τὴν ἄνωθεν ἐκκαλεῖσθαι δεξιάν. δι' αὐτό γε μὴν τοῦτο καὶ πολλοὶ μεγάλα ἐλπίσαντες, τοὐναντίον ἢ κατὰ τὰς ἐλπίδας ἀπήλλαξαν. ἕτεροι δὲ δι' ἀπορίαν καὶ ἑαυτῶν ἀπογνόντες, τροπαίων μεγίστων ἐπέτυχον. ἰδοὺ γὰρ κἀν τῷ παρόντι βασιλεῖς τῶν τριῶν οὐκ ἐλάττους πολλαῖς πολλάκις χιλιάσι στρατοῦ προσβαλόντες τῇ κωνσταντίνου, ἄπρακτοι ἐπανῆκον, οὐδὲ τοῖς τείχεσι καθαρῶς δυνηθέντες ἐγγίσαι. ἀλλὰ ταύτην ὁ καῖσαρ εἷλεν αἰχμάλωτον, μηδ' ἄχρι χιλιάδος μιᾶς ἐπαγόμενος στράτευμα, μηδὲ τειχῶν ἀμυντήριον ὄργανον οὐδὲν, μηδὲ μηχανημάτων ὄχλον ὁντινοῦν, ἀλλὰ μόνῃ τῇ θείᾳ ἐπικουρίᾳ τὸ πᾶν ἀναρτήσας. εἷλε δὲ οὕτως. Ἐπεὶ γὰρ τοῖς ἀνδράσιν ἐκείνοις ὁ καῖσαρ ἐνέτυχε, ῥωμαίοις μὲν οὖσι τὸ γένος, αὐτόχθοσι δὲ κωνσταντινουπόλεως, κατὰ δὲ χρείαν ἅλωνος καὶ καρπῶν συλλογῆς ἔξω διαιτωμένοις τῆς πόλεως, ἤρετο περί τε τῆς τῶν λατίνων δυνάμεως ὅση καὶ οἵα; καὶ περὶ ὅσων ἄλλων εἰκὸς ἦν περιεργάζεσθαι στρατηγὸν ἄνδρα, καὶ πολλῶν ὀλυμπιάδων τοιούτων μεστόν. οἱ δὲ καὶ τῷ τῶν λατίνων πάλαι ἀχθόμενοι ζυγῷ, καὶ ἄλλως τοῖς ὁμοφύλοις μᾶλλον ἢ τοῖς ἀλλοφύλοις συνδιαιτᾶσθαι ποθοῦντες, ἕρμαιον κάλλιστον τὴν τοῦ καίσαρος ἡγήσαντο ξυντυχίαν, καὶ πάντα σαφῶς τε ἀπήγγειλαν, καὶ ἐπὶ τούτοις συμφωνίας τῷ καίσαρι συνετίθεσαν περὶ προδοσίας. καὶ δωρεῶν ὑποσχέσεις μεγάλων ῥᾶστα ἐλάμβανον, ὡς ἐφ' ὁμολογουμένῃ τῇ πράξει. οὐ γὰρ μόνον ἀσθενῆ τὴν τῶν λατίνων δύναμιν ἔφασαν ἤδη τυγχάνειν, ἀλλὰ καὶ ταύτης τὸ πλεῖστον ἀπεῖναι ἐς τὴν τῆς δαφνουσίας πολιορκίαν. πόλις δὲ αὕτη περὶ τὸν εὔξεινον πόντον, πολλοῖς κυκλουμένη τοῖς ὕδασι, χιλίους σταδίους διϊσταμένη τῆς κωνσταντίνου· σφίσι δ' αὖ ῥάδιον εἶναι τὴν εἴσοδον νύκτωρ τῷ στρατῷ συσκευάσαι, καὶ ἅμα συνάρασθαι μετὰ τῶν φίλων αὐτοῖς καὶ χερσὶ καὶ ὅπλοις καὶ πάσῃ δυνάμει τὴν τῶν ἀντιπάλων ἄμυναν. τήν τε γὰρ οἴκησιν ἔγγιστά που τῆς πύλης κεκτῆσθαι, τῆς κατ' εὐθεῖαν βλεπούσης πρὸς τὸν ναὸν τῆς θεομήτορος τῆς πηγῆς, εἴσοδόν τε εἰδέναι λαθραίαν, ἣν παλαιός τις ὑπόνομος ἔλαθεν ὅπερ ἐξ αὐτομάτου νῦν παρεχόμενος, δι' οὗ πεντήκοντα εἰσιόντας ὁπλίτας νυκτὸς, τούς τε φύλακας ἀποκτεῖναι, καὶ τὴν πύλην συντρίψαντας ῥᾳδίαν ἤδη καὶ ἅπαντι τῷ στρατῷ πεποιηκέναι τὴν εἴσοδον. ταῦτ' ἔφασαν οἱ ἄνδρες, καὶ οἴκαδε ἀπιόντες, οὐ μάλα συχνῶν ἡμερῶν εἰς πέρας ἦγον τὰ ὑπεσχημένα.

incluſi. Itaque Cæſar Propontide traiecta, caſtriſque circa Rhegium poſitis, in circumforaneos quoſdam homines incidit, magno arcanóque cuncta gubernantis Prouidentiæ conſilio: quæ ſæpe multitudini equorum & exercituum non ſubſeruit, exiguis uerò copijs & parum locuplete ſpe fretis magis adeſt, maximáſque uictorias largitur. Nam illorum ſpem arma ſæpe & reliqui apparatus abundantia uelut adulterat, nec ſurſum ferri ad uitę necíſque dominũ ſinit, ſed graui quodam pondere deorſum premit, humíque uerſari cogit: horum contrà fiduciã penuria expeditiorem facit, ac propemodum ad percurrendum cœlum impellit, ac uotis ardentioribus ſupernam dexteram euocandam. Hinc eſt quòd multi magna ſpe deiecti, contrariũ experiuntur: alij uerò ex inopia & ſui deſperatione maximos triumphos ſunt adepti.

Modeſtis adeſt Deus

Ecce enim Imperatores tribus haud pauciores, cum maximis ſæpe copijs Conſtantinopolim aggreſsi, re infecta diſceſſerunt, cum nec ad ipſa mœnia propius accedere licuiſſet. At Cæſar eandem cœpit, cum ne millenarium quidem exercitum adduceret, nec ullas machinas ad deijciendos muros paratas haberet, ſed à ſola Diuina ope penderet. Cœpit autem ſic. Cum in illos uiros incidiſſet, genere Romanos, Conſtantinopoli uerò natos, qui ob ruſticum opus condendáſque fruges foris agerent: rogauit eos, quales & quantæ eſſent Latinorum uires: aliaq; à duce inquirenda, longo preſertim uſu exercitato. His uerò, cum Latinorũ iugum longo iam tempore moleſtè ferrent, & alioqui etiam popularium ſuorum quàm alienigenarum conſuetudine uti mallent, optatiſſimus Cæſaris aduentus fuit: eiq; cuncta perſpicuè narrauerunt, conſiliáq; proditionis cũ eo agitauerunt, & maximorum præmiorum pollicitationes cupidiſsimè, ueluti re minimè dubia, admiſerunt. Nam Latinorũ uires non exiguas modò nunc eſſe, ſed etiam maximam earum partem abeſſe, in Daphnuſiæ (oppidum id Euxini Ponti eſt, multis aquis circundatum, mille ſtadijs à Conſtantinopoli diſsitum) obſidione: ſibi uerò facilè eſſe noctu illi patefacere ingreſſum, atque etiam aſcitis amicis opẽ ei laturos eſſe, & manu & armis & totis uiribus ad hoſtes ulciſcendos: quòd & ædes ſuæ portæ contiguæ eſſent, quæ rectà fanum Deiparæ Fontanæ ſpectaret: occultúmque ſcire aditum, quem uetus quidam cuniculus ultrò præberet: per quem quinquaginta armati ingreſsi, occiſis uigilibus, effractáque porta, facilem ingreſſum uniuerſo exercitui patefacturi eſſent.

Byzantij proditores.

Daphnuſia

His illi dictis domum reuerſi, paucis diebus interiectis, quæ uerbis promiſerant, re ipſa præſtiterunt.

RECUPERATIO CONſtantinopolis.

Byzantiũ à Cæſare inceditur.

Cæſar uerò ſub diluculũ urbem ingreſſus, ibique certo in loco acie ad pugnã inſtructa, uno die exacto, poſtridie ignem inijci ædibus, & quatuor in locis urbem incendi iubet, ut gemino bello exitium Latinis machinaretur. Regia Latinorum erat Pantocratoris monaſterium. Qui uerò tum Conſtantinopoli regnaret, Balduinus erat, Balduini primi ex ſorore nepos. Ei enim frater Herricus ſucceſsit: huic ſororis Iolentæ primogenitus filius Robertus: Roberto frater ętate proximus Balduinus, quartus & poſtremus à Balduino primo Conſtantinopolis rege. Is manè cum ſurrexiſſet, ac hoſtes in urbe eſſe audiuiſſet, ſimúlque urbem flammis circumdatam cõſpexiſſet, quæ actæ uento mox ipſius quoque regiam inuaſuræ eſſent: primùm arma & bellum ſpectauit, coactis ſi qui aderant Latinis militibus. Sed cum ſtatim animaduertiſſet, irritum eſſe conatum ſuum: & inſignia regni & ipſum regnum ualere iubet, ac nudus cymba quadam arrepta, fuga ſalutem quærit. Cuius rei fama eodem die ad eos qui Daphnuſiam obſidebant affertur: qui ea relicta, poſtridie quàm celerrimè poterant, præter & circum mœnia urbis nauigãtes conſpiciuntur, & elabentes Latinos, quatenus licebat, aceruatim recipientes. idq; à ueſpere uſque ad diluculum cõtinenter fecerunt. Sub auroram uerò expanſis uelis rectà uerſus Italiam curſum intenderunt, multum & ipſi adulterinam patriam ualere iubentes.

Balduinus poſtremus Byzantij rex.

Palæologi lætitia de recuperata urbe.

Lætus autem bene geſtæ rei nuncius, cum celerrimè Nicæam ad Imperatorem perlatus eſſet, is initiò credere non potuit: cogitãs, ſe non ita pridem maximo cum exercitu, maximoq; machinarum apparatu exiguum Galatæ oppidulum expugnare nõ potuiſſe: & nunc audire, Conſtantinopolim, tantum orbis terrarum miraculum, adeò facile ab DCCC uiris eſſe captam. Deinde cum ſe collegiſſet, ac reputaret, Prouidentia numinis etiam arida refloreſcere, & pauperes ditari, & imbecilles confirmari, & paruos amplificari: contráque fieri, cum diues ſuis opibus glorietur, & potens ſuis uiribus intumeſcat: gratas manus ad Dominum extendit, & multos hymnos huic argumento conuenientes recitauit. Ad hunc ergo modum eo nuncio affectus, in eo fuit, omiſsis alijs rebus omnibus, ut cum uxore & Andronico filio, tum bimulo, reginam urbium ingrederetur.

Ludit in humanis diuina potentia rebus.

INGRES-

ΑΛΩΣΙΣ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ.

Καὶ ὁ καῖσαρ εἴσεισι τὴν Κωνσταντινούπολιν νύκτωρ πρὸς ὄρθρον. καὶ αὐτοῦ που διημερεύσας, συντεταγμένος πρὸς πόλεμον, τῇ ὑστεραίᾳ πῦρ τε ὑφεῖναι κατὰ τῶν οἰκιῶν κελεύει, καὶ τετραχῇ τὴν πόλιν ὑφάψαι, ἵνα διπλοῖς πολεμίοις ὁ τῶν Λατίνων ὄλεθρος εἴη μεμηχανημένος. τὰ μὲν οὖν τῶν Λατίνων βασίλεια, ἡ τοῦ Παντοκράτορος ὑπῆρχε μονή. ὁ δὲ τηνικαῦτα Κωνσταντινουπόλεως βασιλεύων Βαλδουῖνος, ὁ τοῦ πρώτου Βαλδουΐνου ἀδελφιδοῦς· Ἐρρῆς μὲν γὰρ ἐκεῖνον ὁ ἀδελφὸς διαδέχεται, τὸν δὲ ὁ τῆς ἀδελφῆς Ἰολέντης πρῶτος υἱὸς ὁ Ῥομπέρτος, καὶ τοῦτον αὖ ὁ Ῥομπέρτου δεύτερος ἀδελφὸς Βαλδουῖνος, τέταρτος καὶ τελευταῖος ὢν ἀπὸ τοῦ πρώτου Βαλδουΐνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως βασιλεύς· οὗτος ἕωθεν ἀναστὰς, καὶ ἀκηκοὼς ἔνδον ὄντας τοὺς πολεμίους, καὶ ἅμα ἰδὼν ὡς τὸ πῦρ τήν τε πόλιν διέζωσεν ἅπασαν, καὶ ὅσον οὐδέπω καὶ αὐτοῦ τῶν βασιλείων γενέσθαι ἔμελλεν ὑπὸ τοῦ πνεύματος ἐλαυνόμενον, πρῶτα μὲν εἰς ὅπλα καὶ πόλεμον ἔβλεψε, συνηθροικὼς εἴ τί που τῶν Λατίνων ὑπῆρχεν ὁπλιτικόν. τάχιστα δ' αὖθις ἐγνωκὼς ἀνήνυτα ἐπιχειρῶν, χαίρειν ἀπεῖπε καὶ σύμβολα βασιλείας καὶ βασιλείαν αὐτήν. ὁ δ' ἁλιάδι τινὶ γυμνὸν ἑαυτὸν ἐμβαλὼν, φυγῇ τὴν σωτηρίαν ποιεῖται. ῥέουσα δ' ἡ φήμη φθάνει αὐθήμερον, καὶ τοὺς τὴν Δαφνουσίαν πολιορκοῦντας. οἳ δὴ καὶ ἄραντες ἐκεῖθεν, ταχυναυτοῦσιν εἴπερ ποτὲ, καὶ ὁρῶνται τῇ ὑστεραίᾳ τὰ τείχη τῆς πόλεως παραπλέοντές τε καὶ περιπλέοντες, καὶ τοὺς ἐκπίπτοντας τῶν Λατίνων σωρεύοντες ὅσον ἐφικτόν. καὶ τοῦτ' ἐξ ἑσπέρας εἰς ὄρθρον ποιοῦντες διετετελέκεισαν. ἅμα δ' ἕῳ τὰ ἱστία διαπετάσαντες, εὐθὺ τῆς Ἰταλίας τὸν ἀπόπλουν ἐποιοῦντο, μακρὰ καὶ αὐτοὶ χαίρειν εἰπόντες τὴν νόθον πατρίδα. τὰ δὴ τάχιστα φθάνει τῶν πεπραγμένων τὰ εὐαγγέλια, καὶ τὸν βασιλέα περὶ τὴν Νίκαιαν. ὁ δὲ πιστεύειν οὐκ εἶχε τὰ πρῶτα, ῥᾳδίως γινώσκων ὡς πρὸ βραχέος αὐτὸς μὲν ἥκει μυρίαν ἐπαγόμενος αἰχμὴν, καὶ μυρίαν ἐπιδειξάμενος μηχανὴν ἑλεῖν οὐδὲ τὸ σμικρότατον ἠδυνήθη τοῦ Γαλάτου πολίχνιον· κἄπειτα παραδόξως ἀκούοι τὴν Κωνσταντίνου, τὸ μέγα θαῦμα τῆς οἰκουμένης, ἁλοῦσαν ῥᾳδίως ὑπ' ὀκτακοσίων ἀνδρῶν. εἶτα καθ' ἑαυτὸν γενόμενος, καὶ συνιεὶς ὡς τοῦ θείου ἡ πρόνοια δύναται καὶ τοῖς ξηροῖς διδόναι βλάστην, καὶ τοῖς πένησι πλοῦτον, καὶ ῥώμην τοῖς ἀσθενέσι, καὶ μέγεθος τοῖς μικροῖς, ὥσπερ καὶ τοὐναντίον, ὁπότε ὁ πλούσιος ἐν τῷ πλούτῳ καυχῷτο τῷ ἑαυτοῦ, καὶ ὁ δυνατὸς ἐν τῇ δυνάμει αὐτοῦ· εὐχαριστηρίους ἀνεπέτασε χεῖρας πρὸς κύριον, καὶ ὕμνους πολλοὺς διεξεληλύθει τῇ γλώττῃ, μάλα τῇ ὑποθέσει προσήκοντας. ὁ μὲν δὴ βασιλεὺς, οὕτω περὶ τὴν ἀκοὴν διέθηκεν ἑαυτόν. τὸ δὲ ἦν ἔργον ἐπιμελὲς λοιπὸν, πάντων ἀφεμένῳ τῶν ἄλλων πραγμάτων, ἰέναι πρὸς τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων ἅμα τῇ συζύγῳ δεσποίνῃ, καὶ τῷ υἱῷ Ἀνδρονίκῳ τῷ νέῳ βασιλεῖ, δεύτερον ἔτος ἄγοντι τῆς ἡλικίας.

ΕΙΣΟ-

ΕΙΣΟΔΟΣ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ τοῦ βασιλέως εἰς κωνσταντινούπολιν.

ΣΥΧΝΑΙ παρῆλθον ἡμέραι, καὶ εἶχε τὸν βασιλέα ἡ τῶν πόλεων βασιλεύουσα. πλὴν οὐ πρότερον εἰσελθόντα αὐτόν, πρὶν ἢ τὴν θείαν εἰκόνα τῆς ὑπεράγνου θεομήτορος τῆς ὁδηγητρίας, διὰ τῆς οὕτω πως ὀνομαζομένης χρυσῆς πύλης εἰσεληλυθέναι· ἔνθα αὐτῇ σὺν εὐχαριστηρίους ἀποδεδωκότας ὕμνους, οὕτως ἔπειτα εἰσιέναι πεζῇ καὶ βάδην, προηγουμένης τῆς θείας εἰκόνος τῆς θεομήτορος. ἐλθόντα δὲ τὸ πρῶτον οἰκῆσαι παρὰ τὸ ἔγγιστα τοῦ ἱπποδρόμου παλάτιον. τὸ γὰρ ἐν Βλαχέρναις ἠμέλητο ἐκ πολλοῦ, καὶ ἦν τὸ πλεῖστον γε καπνοῦ καὶ κόνεως ἐμπεπλησμένον. ἦν μὲν οὖν ἰδεῖν τὴν βασιλεύουσαν τῶν πόλεων, πεδίον ἀφανισμοῦ, μεστὴν ἐρειπίων καὶ κολωνῶν, οἰκίας τὰς μὲν κατεσκαμμένας, τὰς δὲ πυρκαϊᾶς μεγάλης μικρὰ λείψανα. ἀπημαύρωσε μὲν γὰρ καὶ πολλάκις πρότερον τὸ κάλλος αὐτῆς, καὶ τὸν κράτιστον κόσμον, θυμὸς πυρός, ὁπότε λατίνοις τὸ πρῶτον δουλεύσειν ἔμελλεν. ἔπειτα δ' αὖ δουλωθεῖσα, οὐδεμίαν ἐδέξατο παρ' ἐκείνων ἐπιμέλειαν πώποτε, ὅτι μὴ κατάλυσιν παντοίαν ἐφ' ἡμέρᾳ καὶ νυκτί, ὥσπερ ἀπιστούντων τῶν λατίνων τῇ ταύτης ἐς τέλος οἰκήσει, οἶμαι τοῦ θείου τὸ μέλλον φωναῖς ἀλαλήτοις σφίσιν ὑποσημαίνοντος. ἀπημαύρωσε δ' αὐτὴν οὐ μετρίως καὶ τὸ τελευταῖον ἐκεῖνο πῦρ, ὃ ῥωμαῖοι δι' ἔκπληξιν τῶν λατίνων ταῖς οἰκίαις ἐνέβαλον πρότριτα. ἔργον μὲν οὖν αὐτίκα τὸ πρῶτον καὶ σπουδαιότατον ἦν βασιλεῖ, ταύτην ἀνακαθαίρειν, καὶ τὴν πολλὴν ἀκοσμίαν ἐκείνην εἰς εὐκοσμίαν μετάγειν, ὡς ἐφικτὸν ἦν· νεώς τε περιφράττειν, οἳ μήπω τελέως καταπεπτώκεσαν· καὶ τὰς κεκενωμένας οἰκίας, ἀνθρώπων πληροῦν. δεύτερον, ἀνακαλεῖσθαι τὸν πατριάρχην ἀρσένιον, ἐπεὶ ὁ πατριαρχικὸς τηνικαῦτα θρόνος οὐκ εἶχε τὸν διέποντα. εἶχεν οὖν καὶ ὁ πατριαρχικὸς τῆς κωνσταντινουπόλεως θρόνος, ἀρσένιον πατριάρχην, πῶς μὲν ἄκοντα, πῶς δ' αὖ ἑκόντα. ἄκοντα μέν, διὰ τὰ φθάσαντα σκάνδαλα· ἑκόντα δ' αὖ, ὅτι τε τὴν βασιλεύουσαν ἐπεθύμει καὶ αὐτὸς θεάσασθαι τῶν πόλεων, καὶ ὅτι οὐδ' αὐτὸς δόξης ἔρωτος ἀήττητος ὑπῆρχε τελέως. ἄνθρωπος γὰρ ἦν καὶ αὐτός· καὶ καινὸν οὐδὲν, εἰ τῶν μὲν μᾶλλον καὶ μάλα μᾶλλον ἡττωμένων εἰς ἀρχικὴν δόξαν, αὐτὸς ἧττον ἡττᾶτο· ἢ μᾶλλον οὐ τοσοῦτον ἤρα τῶν θρόνων, ὅσον ἄδικον ἡγεῖτο περιφρονεῖν τὸν λαχόντα δίκαιον κλῆρον. τρίτον, ἀντάξιον ἀποδοῦναι γέρας ἀλεξίῳ τῷ καίσαρι, ὅτι δι' αὐτοῦ ῥωμαίοις τὴν τῶν πόλεων βασιλεύουσαν ὁ θεὸς ἐχαρίσατο. τὸ δὲ ἦν, θρίαμβον συγκροτηθῆναι πολυανθρωπότατον καὶ περιφανέστατον κελεύσει τοῦ αὐτοκράτορος, καὶ ἐπὶ τούτῳ τὸν καίσαρα πομπεῦσαι διὰ πάσης τῆς πόλεως, οὐ μόνον τοῖς τοῦ καίσαρος παρασήμοις κοσμούμενον, ἀλλὰ πρὸς τούτοις καὶ στεφάνῳ πολυτελεῖ καὶ μικροῦ δέω λέγειν βασιλικῷ, ὃ δὴ καὶ γέγονε. προστέταχε δ' ἐπὶ τούτοις ὁ βασιλεύς, διὰ μνήμης καὶ τὸ τοῦ καίσαρος ὄνομα ἄγεσθαι ὁμοῦ τοῖς τῶν βασιλέων, ἐν τοῖς ὑμνητηρίοις καὶ εὐφήμοις ἅπασι, πανταχῆ τῆς τῶν ῥωμαίων ἐπικρατείας ἄχρις ἐνιαυτοῦ. καὶ τὰ μὲν τοῦ καίσαρος εὐτυχήματα τοιαῦτα. ἔθος δὲ τῷ βασκανίας ἀρχηγέτῃ, κῆρας τινὰς ἐπῳδοὺς καὶ

αὐτιπά-

INGRESSVS IMPERATORIS IN URBEM.

POſt dies complures Imperator Conſtantinopolim intrat: non prius tamen, quàm ſacroſanctæ Deiparæ, quam quaſi uiæ monſtratricem Hodegetriam uocāt, imago, per portam, quam Auream dicunt, ingreſſa eſſet. Vbi cum illi gratiæ hymnis actæ fuiſſent, tum demum pedes, præcedente ſacroſancta imagine, eſt ingreſſus: & in palatio, quod Hippodromo proximum eſt, habitare cœpit. nam Blacherniū longo iam tempore neglectum, & fumo ac puluere plenum erat. Tum uerò principem urbem, uaſtitatem eſſe cerneres, ruderibus & tumulis plenam: ædes alias euerſas, alias magni incendij paruas reliquias. Nam prius etiam uis flammarum, pulchritudinem eius & potiſsimum ornatum abſumpſerat, cum Latina ſeruitute opprimeretur. Oppreſſam uerò illam adeò non curarunt, ut etiam noctu atque interdiu deſtruerent. quippe Latinis firmam eius poſſeſsionem deſperātibus: Deo, opinor, occultis uocibus, quid futurum eſſet, illis ſignificante. Nec mediocriter illam poſtremus ille ignis deformauit, quem Romani proximè, ad terrorem Latinorum, domibus iniecerant. Prima igitur & præcipua Imperatoris occupatio fuit, ut eam repurgaret: ac multiplicem illam confuſionem, quoad liceret, eleganti ordine exornaret. Proinde templa nōdum collapſa fulciuntur, & uacuæ ædes habitatoribus complentur. Altera, ut Arſenius patriarcha ſedem Byzantinam tum uacantem occuparet: id'que, reuocato illo, factum eſt, partim uolente, partim nolente. nolente, propter ſuperiores offenſas: uolente, quòd & ipſe Imperatricem urbem ſpectare cupiebat, & amore gloriolæ non prorſus inuictus erat. Homo enim & ipſe erat: neque noui quicquam, ſi minus ille quidem quàm ambitioſiſsimi, ſed nonnihil tamen gloriæ cupiditate moueretur: ac potius non tam ſedem adamaret, quàm ſortem quę iure ſibi obueniſſet, ſpernere, iniquum iudicaret. Tertia, ut Alexium Cæſarem pro dignitate remuneraretur, cuius opera Deus Imperatricem urbem Romanis donaſſet. Iubet igitur triumphum frequentiſsimum & ſplendidiſsimum indici: & Cæſarem cum maxima pompa per totam urbem incedere, non Cæſaris tantum inſignibus ornatum, ſed etiam precioſa corona, eáque parum abeſt quin Imperatoria dicam, redimitum. Præterea mandauit, ut nomen Cæſaris per integrum annum, unà cum Imperatorum in omnibus Romanis prouincijs, hymnis, alijs'que laudibus celebraretur. Ac Cæſaris quidem felicitates hæ fuerunt. Inuidiæ autem autori eſt in more poſitū, ut acerbas aliquas calamitates atq;

Deipara ὁδηγήτρια Imperatorē præcedit.

Byzātij uaſtitas ex incuria Latinorum.

Vrbis inſtauratio.

Arſenius patriarcha Byzantiū uocatur.

Ambitio moderata.

Alexij Cæſaris triumphus.

Nullū gaudium perpetuum.

infeſtas proſperis ſucceſsibus admiſceat, tanquam ſegeti lolium, nec ullum ferè humanæ uitæ gaudium ſolidum ac perpetuum eſſe patiatur. Quæ Philippo Macedoniæ tyranno cauſa fuit, ut cum tres uno die ſucceſſus obtigiſſent, lætitia quidem exultaret: non tamen illis inſolenter gloriaretur, ſuperciliúue attolleret: ſed cum inuſitatis proſperitatibus grauiores calamitates ſolere comites eſſe intelligeret, euentus illos moderatius tulit. magisque de futuris ſolicitus, quàm præſentibus lætus, cum aſſurrexiſſet: O Dij immortales (inquit) mediocre bonis hiſce malum admiſcete, ne tantorum bonorum uoluptatibus elati, in magnorum malorum barathrũ præter opinionem præcipitemur. Sic igitur Telchines quidã his exercitati artificijs, in Cæſaris etiam res ſecundas inuidis oculis coniectis, citra moleſtiam omne tempus ætatis eum degere, ut ſuo loco dicetur, non ſiuerunt.

Philippi Macedonis uotum.

EXPEDITIO CAESARIS aduerſus fœdifragum Michaelem.

Poſt magnas enim uictorias iſtas & triumphos, Cæſar iterum ab Imperatore eodem mittitur, ad Michalem Epiri & Aetoliæ Deſpotam ulciſcendum: qui limites ſuos tranſgreſſus, Romanos fines uaſtabat, ut antè diximus. Ille uerò Thracicis & Macedonicis exercitibus coactis, iuſtaq; manu facta, hoſtem inuadit. Sed poſt multas belli uiciſsitudines, ac uariam Martis aleam, Romani uincuntur, Cæſarq; uiuus capitur: cuius uictoriarum & triumphorum fama non ita pridem & Auſtrũ & Septentrionem ſtupore affecerat. Sic nihil humani firmum ac certum eſt, ſed omnia incerto euẽtu uelut in mari æſtuant & afflictantur. Abſtruſus quidam error humanæ peritiæ & cognitioni inſultat, ſurſum deorſumque trahens ac permiſcens omne conſiliorũ ſtudium, & uelut teſſeras euertens firmis decretis nixas deliberationes. Cyrus, qui olim Perſis, Medis & Chaldæis imperauit, cum Aſiæ maximam partem percurriſſet, & Babylonem Aſię decus facilimè cœpiſſet, acie cum Maſſagetica muliercula congreſſus, à fortuna turpiter deſtituitur. Hannibal Carthaginenſis, qui omnem Libyam & Aphricam domuit, poſt Ibericas illas & Celticas uictorias, poſt aſperrimas Alpes ſuperatas, poſt mirabiles uictorias de Romanis partas, paulo pòſt unius Romani ducis arma, idq; in patria ſua, tolerare non potuit: ſed funditùs euerſus, exiliũ exilio mutauit, ac potius crudeliter à fortuna exagitatus eſt. Pompeius magnus, Romanus Conſul & Imperator, cũ uictor Aſiã uſq; ad Caucaſeas rupes & mare Caſpium percurriſſet, & plurimis nationibus ſubactis, Romam infinitis pecuniarum aceruis collocupletaſſet:

Alexius Cæſar capitur

Inconſtantis fortunæ exempla.

Cyrus.

Hannibal.

ἀντιπάλους τοῖς ἀγαθοῖς εὐτυχήμασιν ἐπισπείρειν, καθάπερ ἐν σίτου χωρίῳ ζιζάνια, καὶ οὐκ ἄκρατον εἰς τέλος τὸ τῆς εὐφροσύνης καλὸν ἐν τῷ βίῳ συγχωρεῖν τοῖς ἔχουσιν ὡς τὰ πολλὰ περιγίγνεσθαι. διὰ τοῦτο καὶ φίλιππος ὁ μακεδονίας τύραννος, τριῶν αὐτῷ ποτε περιγενομένων εὐτυχημάτων ἡμέρας μιᾶς, ὑπερήσθη μὲν τῇ τῆς ψυχῆς διαθέσει, γλῶσσαν δὲ μεγαλορρήμονα τοῖς παρεστῶσι δοῦναι οὐκ ἐξετράπη, οὐδ᾽ ἐπὶ μέγα ἦρε τὴν ὀφρῦν· ἀλλ᾽ εἰδὼς ὡς ταῖς ὑπερβολαῖς τῶν εὐτυχημάτων ὑπερβολικώτερα ἐπιφύονται τὰ λυποῦντα, μετριώτερον διετέθη πρὸς τά γε γεγενημένα· φόβον δ᾽ εἶχε περὶ τοῦ μέλλοντος μείζονα, ἢ κατὰ τὸ μέτρον τῆς εὐφροσύνης. καὶ ἀναστὰς, ὦ θεοὶ, εἶπε, μῖξον τι τοῖς ἀγαθοῖς καὶ δυστύχημα μέτριον, μή που ταῖς ἡδοναῖς συνεπαρθεὶς τῶν μεγάλων καλῶν, εἰς μεγάλους ἀπροσδοκήτως ἐμπέσω κρημνοὺς τῶν κακῶν. διὰ δὲ ταῦτα καὶ τοῖς τοῦ καίσαρος εὐτυχήμασι βάσκανον ἐπιρρίψαντες ὀφθαλμὸν οἱ πρὸς ταῦτα ἐνησκημένοι τελχῖνες, ἄλυπον οὐδ᾽ αὐτὸν ἀφῆκαν εἰς πέρας ἀφῖχθαι τοῦ βίου· δηλώσει δὲ προϊὼν ὁ λόγος.

ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΤΟΥ ΚΑΙΣΑΡΟΣ κατὰ τοῦ ἀποστάτου μιχαήλ.

Μετὰ γὰρ τὰ μεγάλα τρόπαια ταυτὶ καὶ τοὺς ἐπινικίους θριάμβους, πέμπεται πάλιν ὁ καῖσαρ παρὰ τοῦ βασιλέως ἐπὶ τὴν προκειμένην ὁδὸν, πολεμήσων τῷ τῆς ἠπείρου καὶ αἰτωλίας ἄρχοντι μιχαὴλ τῷ δεσπότῃ, τοὺς οἰκείους ὅρους παρεξιόντι, καὶ κακῶς τὰ ῥωμαίων διατιθεμένῳ πράγματα, ὡς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσεν. ὁ δὲ συνηθροικὼς τά τε θρακικὰ καὶ μακεδονικὰ στρατεύματα, καὶ χεῖρα πεποιηκὼς ἱκανὴν, ἐπὶ τὸν ἀντίπαλον ἔρχεται. καὶ μετὰ πολλὰς τὰς τοῦ πολέμου στροφὰς, καὶ τοὺς τῆς τύχης κύβους, τὰ ῥωμαίων νικᾶται στρατεύματα. καὶ ὁ καῖσαρ ἁλίσκεται ζῶν ὁ τῇ φήμῃ τῶν χθὲς τροπαίων καὶ θριάμβων ἐκείνων, βορρᾶν καὶ νότον ἐγείρας εἰς ἔκπληξιν. οὕτως οὐδὲν ἐν ἀνθρώποις ἀληθὲς, οὐδὲ βέβαιον· ἀλλ᾽ ἐν ἀδήλοις ὥσπερ πελάγεσι συγκυκᾶται καὶ ναυαγεῖ τὰ ἀνθρώπινα, καὶ βαθύς τις πλάνος καταχορεύει τῆς ἀνθρωπίνης ἐμπειρίας καὶ γνώσεως, ἄνω καὶ κάτω σοβῶν καὶ ταράττων πᾶσαν βουλευτηρίων σπουδὴν, καὶ δίκην κύβων ἀνατρέπων τὰ δόγμασιν ἰσχυροῖς κυρούμενα σκέμματα. κῦρος ὁ περσῶν καὶ μήδων καὶ χαλδαίων ἄρξας ποτὲ, μετὰ τὸ τῆς ἀσίας τὸ πλεῖστον καταδραμεῖν, καὶ βαβυλῶνα τὸ τῆς ἀσίας κλέος ῥᾶστα καταστρέψασθαι, γυναικὶ μασσαγέτιδι πολέμου ξυμβεβληκὼς, αἴσχιστα καταστρέφει τὴν τύχην. ἀννίβας ὁ καρχηδόνιος, ὁ λιβύην καὶ ἀφρικὴν δουλωσάμενος ἅπασαν, μετὰ τὰ ἰβηρικὰ καὶ κελτικὰ ἐκεῖνα τρόπαια, καὶ τὰς καταδρομὰς τῶν τραχυτάτων ἄλπεων, καὶ τὰς θαυμαστὰς κατὰ ῥωμαίων νίκας, ἑνὸς τῆς ῥώμης στρατηγοῦ μετὰ βραχὺ, καὶ ταῦτα τῆς πατρίδος ἐντὸς, τὸ ξίφος ἐνεγκεῖν οὐκ ἠδυνήθη, ἀλλ᾽ ἄρδην ᾤχετο γυμνὸς, γῆν πρὸ γῆς ἐλαύνων, ἢ μᾶλλον ἀπηνῶς ὑπὸ τῆς τύχης ἐλαυνόμενος. μάγνος πομπήϊος ῥωμαίων ὕπατος, καὶ στρατηγὸς αὐτοκράτωρ, ἀσίας ἄχρι καυκασίων ὀρῶν καὶ κασπίας θαλάσσης δραμὼν, καὶ μυρία καταστρεψάμενος ἔθνη, καὶ χρημάτων ἀπείρους τῇ ῥώμῃ σωροὺς χαρισάμε-

νος, ὑπὸ βραχυτάτου τοῦ τελευταίου στρατεύματος ἐν τοῖς ἰδίοις τὸ μέγα κατέλυσε κλέος. κατὰ τ' αὐτὰ δὲ καὶ ὁ νῦν ὑπὸ λόγῳ προκείμενος καίσαρ, ὁ χθὲς τὰ μέγιστα κατωρθωκὼς τρόπαια, ἀδοξοτέρων ἀγώνων γίνεται παρανάλωμα σήμερον· τοῦ θεοῦ πάντως μυστικώτερον διὰ τῶν τοιούτων λόγων ἀναπληροῦντος, ἵνα τὰς ἑαυτῶν ἐν ταῖς τῶν φαυλοτέρων ἥτταις καταγινώσκοντες δυνάμεις, τὰς τῶν μεγάλων καὶ ἐξαισίων τροπαίων αἰτίας ἐκ θεοῦ καθαρῶς εἶναι νομίζωμεν. ἀλλὰ γὰρ οὕτως ἁλόντα τὸν καίσαρα, ὁ μιχαὴλ αὐτίκα τῷ γαμβρῷ ζητήσαντι πέμπει τῷ τῆς σικελίας ῥηγὶ μαφρὲ, ἀντάλλαγμα καὶ λύτρον ἐσόμενον τῆς αὐτοῦ ἀδελφῆς. ταύτην γὰρ εἰς γυναῖκα δευτέραν ἠγάγετο μετὰ τὴν τῆς εἰρήνης τελευτὴν ὁ βασιλεὺς ἰωάννης ὁ δούκας, παρὰ θευδερίχου τοῦ ταύτης πατρὸς καὶ ῥηγὸς σικελίας λαβών. ἣ δὴ καὶ μετὰ τὴν τοῦ συζύγου τελευτὴν, οἴκαδε ἀπιέναι οὐκ ἔχουσα, παρὰ ῥωμαίοις εἶχε τὴν δίαιταν, σωφροσύνης ὥρᾳ τὸν βίον κοσμοῦσα, καὶ τρόποις σεμνότητος τὴν τῆς ὄψεως αἴγλην λαμπροτέραν δεικνῦσα· καὶ τοῦτον τὸν τρόπον πάλιν τὸν φίλον ἡ μεγαλόπολις ἐλάμβανε καίσαρα. καὶ ἐπὶ τούτοις ζητήσας ὁ αἰτωλὸς μιχαὴλ ὁ δεσπότης νύμφην ἐπὶ τῷ υἱῷ νικηφόρῳ τῷ δεσπότῃ χηρεύοντι, λαμβάνει τὴν βασιλέως ἀδελφιδῆν ἄνναν. καὶ ἦν ἡ τοιαύτη συζυγία, βεβαίωσις τῶν ἐκεῖθεν σπονδῶν. ὁ μέντοι βασιλεὺς καὶ τῆς κωνσταντινουπόλεως ἐγκρατὴς ἤδη γενόμενος, καὶ ὁρῶν ὡς ἐξ οὐρίας αὐτῷ τὰ πράγματα φέρεται, καὶ αἱ τῆς τύχης αὖραι εὐμενῶς ἐπιπνέουσι τῇ αὐτοῦ δεξιᾷ, ἀπρὶξ τῆς βασιλείας ἔχεσθαι ἔγνωκεν ἤδη, καὶ τοῦ λοιποῦ ἔμελλεν αὐτῷ ῥιζόθεν πάντα φόβον ἔφεδρον ἐκτεμεῖν, δεδιότι μή πως ὀψὲ τοῦ χρόνου, πρόφασιν ἔχοντες οὐ μικρὰν τὰς βασιλικὰς διαδοχὰς, καὶ τοὺς πατρῴους κλήρους, οἱ νῦν ὑπ' ὀδύνης κατατρωχώμενοι, καὶ ἐν ὠδῖσι κρύπτοντες τὴν ὀργὴν, εἰς ὕψος ἀναρριπίσωσι περιφανὲς τὴν ἐπιβουλὴν, καὶ κολοφῶνα κινδύνων αὐτῷ ἐπεγείρωσιν. ὅθεν κατά τινα χρείαν ἐπιδεδημηκότι ἐκ τοῦ παρήκοντος εἰς τὴν βασιλεύουσαν ἐκ πελοποννήσου λατίνῳ τινὶ, εὐγενεῖ μὲν, οὐ πάνυ δ' ἐνδόξῳ, ὄνομα δὲ βελικούρτῳ, θεοδώραν τούτῳ συζεύγνυσι, τὴν μίαν τῶν τοῦ βασιλέως θεοδώρου τοῦ λάσκαρι θυγατέρων· καὶ οἴκαδε ἀπιέναι ἅμα αὐτῇ προτρέπεται ἤδη· τὴν δὲ ἑτέραν ὄνομα εἰρήνην, συζεύγνυσι κόντῳ τινὶ τὴν ἀξίαν, ὄνομα βιντιμίλια, ἐκ γενούας, ἐκ τοῦ παρήκοντος καὶ αὐτῷ τῇ κωνσταντινουπόλει ἐπιδεδημηκότι. καὶ εὐθὺς οἴκαδε ἀπιέναι καὶ αὐτὸν μετὰ ταύτης ἀφίησι· τὸν δὲ ἀδελφὸν αὐτῶν ἰωάννην πέμψας στερεῖ τῶν ὀμμάτων, δεκαετῆ ἤδη τυγχάνοντα.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΥΦΛΩΣΕΩΣ ΤΟΥ διαδόχου τῆς βασιλείας ἰωάννου.

Καὶ οὕτως ἀνύποπτον καὶ φόβου παντὸς ἐλευθέραν ἑαυτῷ κατεστήσατο τὴν ὅλην τῆς βασιλείας διαδοχήν. ὅ γε μὴν πατριάρχης ἀρσένιος, ἀκηκοὼς τὴν τοῦ ἰωάννου τύφλωσιν, ἐταράχθη καὶ ἀνεπήδησε, καὶ ἄνω καὶ κάτω τοῦ οἴκου περιϊὼν, ἐβόα θρηνῶν, ἔτυπτεν ἁπλῶς χερσὶ μετὰ τὰ στέρνα, λογισμοῖς δὲ ξιφηφόροις ἔπειρε τὴν καρδίαν, γῇ καὶ ἡλίῳ τὴν ἀδικίαν προσήγγελλε, τὰ στοιχεῖα πρὸς ἐπικουρίαν ἐπεβοᾶτο τῆς ἀτοπίας, λύσιν τοῦ πάθους ὥσπερ ζητῶν. οὐκ ἔχων δὲ, καπνοὺς στεναγμῶν ἐκ τοῦ στόματος σφοδροτάτους ἀνέπεμπεν, οὓς τὰ ξύλα τῆς λύπης ἐκ τῆς καρδίας ἀνέφλεγεν.

ſet: à perexiguo tandē exercitu atq; à ſuis profligatus, omnem ſuam gloriam amiſit. Ita is de quo nunc agimus, Cæſar, maximis rebus heri geſtis, hodie obſcurioribus certaminibus oppreſſus iacet: Deo huiuſmodi exemplis arcanam doctrinam explicante, ut noſtris uiribus, cum à deterioribus ſuperamur, agnitis, magnorum atq; admirabiliū ſucceſſuum cauſas uni planè Deo acceptos referamus. Cæterùm Cæſarem ita captum Michael petenti Manfredo Siciliæ regi, genero ſuo, ſtatim miſit, quò ſuam ſororem illo liberato redimeret, quam Ioannes Ducas Imperator poſt Irenes obitū alteram uxorem duxerat, à Theodorico ipſius & Siciliȩ regis patre acceptam: cui cum poſt coniugis obitum redire domum haud liceret, magna cum modeſtiæ laude uiuebat, morúmque honeſtate uultus ſui ſplendorem ſuperabat: eoq; pacto urbs adamatum ſuum Cæſarem recepit.

Quæ nocēt, docent.

Cæſaris liberatio.

Deinde Michael Aetoliæ Deſpotes Nicephoro filio uiduo uxorem quærens, Imperatoris conſobrinam Annam accipit: quo coniugio pax cum illo firmata eſt. Enimuerò Imperator cùm Conſtantinopolim iam tenens, tum res proſperè ſibi ſuccedere cernēs, ſecundęq; fortunę aura ferri, planè iam imperium ſibi uendicare ſtatuit, omnemq; metum ſibi imminētem funditùs extirpare: ueritus, ne fortè tandem ij qui nunc clàm ſe deuouerent, iramq; magno cum dolore premerent, non paruo prætextu ſucceſsionis Imperij & paternæ hæreditatis freti, inſidijs in apertam uim commutatis, maximum ſibi & capitale periculum crearent. Igitur Latino cuidam, qui è Peloponeſo negocij cuiuſdā cauſa obiter in urbem uenerat, nobili quidem illi, ſed non illuſtri, Belicurto nomine, Theodoram, unam è Theodori Laſcaris filiab. deſpondet, eumq; hortatur uti ſecum eam abducat: alteram Irenen comiti cuidam Genuenſi deſpōdet, nomine Vigintimilio, qui & ipſe forte fortuna Conſtantinopolim uenerat, & eum quoq; domum redire ſinit: fratrem uerò earum Ioannem, qui iam decimum agebat annum, oculis priuat.

Nuptiæ Deſpotæ & Annæ.

Palæologus regnum firmare conatur.

Theodora Laſcarina Belicurto nubit.

Irene Vigintimilio Comiti.

DE IOANNIS SVCceſſoris Imperij excæcatione.

SVcceſsione Imperij ad hūc modum citra ullam ſuſpicionem aut metum confirmata: patriarcha Arſenius, audita Ioannis excæcatione turbatus, exilit, ſurſum deorſum'que in ædibus curſitat, uociferans, plorans, pectus palmis acriter plangens: animóque grauiſsimis doloribus ſauciato, facinus illud palàm cum crebris ſuſpirijs deteſtatur, & ſolem ac elementa in ultionē uocat. Sed

Arſenius Palæologo ſacris interdicit.

Sed cum quiritando ac lamentando nihil proficeret, alia ratione inita, ſacris interdicit Imperatori. Mentionem tamen eius in pſalmodijs non ſuſtulit, ueritus, ne per iracundiã grauius aliquid in Eccleſiam conſuleret: neue fumum (quod aiunt) fugiens, in ignem incidere cogeretur.

Palæologus patriarchã loco pellendum curat.

At ille mulctam moderatè ferens, compluribus diebus ſupplici geſtu & habitu, reſtitutionem in integrum expectabat. Sed cum ſpe fruſtraretur, ad ultionem conuerſus, non eam quam potentiæ licentia ſuadet, nec aperta ui graſſatus, Pontificum concilium indicit: eáque crimina quæ ſparſim à quibuſdam contra patriarcham ſuſurrabantur, in unum quaſi faſcem collecta, in canonicam diſquiſitionem uocari iubet.

Sacerdotũ temeritas.

Mandato illo (quid dicam?) ij quos Dominus alijs fraternæ charitatis exemplum eſſe iuſsit, accepto, concilium contra Principem fratrem in palatium conuocarunt: & ut accuſatores in medium prodirent, proclamarunt. Ii uerò, alius alium anteuertere ſtudens, accurrerunt.

Crimina patriarchæ obiecta.

Crimini autem dabatur, Sultanum Azatinem, cum ſacra doxologia peragetur, ſæpe interfuiſſe, & intra templum cum patriarcha collocutum eſſe: quamuis & Imperatori & ſacerdotibus conſtaret, quòd is & Chriſtianis parentibus ortus, & ſacro baptiſmate initiatus eſſet, ac fortunæ quodam impetu (ut multa prẽter ſpem eueniũt) Sultanus & princeps Turcorum extitiſſet, ac tum quidem præcipua religionis capita in animo conſeruaſſet: nunc uerò Conſtantinopoli & ſacras imagines ueneraretur, & omnia palàm Chriſtianæ pietatis inſtituta tueretur.

Azatines Chriſtianus

Quæ cum arma patriarchæ firma ſuppeterent, oppugnatores eius ut abrogationi aduerſantia retundebant, primùm incerta atque obſcura, pòſt etiam planè commenticia eſſe dictitantes. Acceſsitur patriarcha ad cauſam dicendam: iudicio ſe non ſiſtit. concilium iuſſu Imperatoris indictum eſſe, qui ipſe aduerſarius & prætor eſſet, excipit. Igitur eum contumacem condemnant, & ſede cedere iubent: unáque adſunt, qui in exilium eum abducant. Is uerò, qui & ocium longo iam tempore deſideraſſet, & cum rerum ſtatum moleſtè ferret, ultrò eos à quibus abducebatur, eſt ſecutus.

Arſenij exilium.

ARSENII PATRIARchæ exilium, & Germani ſucceſsio.

CVm tertio die in Prœconeſum perductus eſſet, Adrianopolitanus epiſcopus illi ſubrogatur, amicitiæ uetuſtate cum Imperatore coniunctus, qui ea dignitate illum ceu debito præmio remuneraretur. Nam ſuperiorib. temporibus illi metu Theodori Laſcaris Imperatoris ad Sultanum fugienti,

ἐπεὶ δ' ἄπρακτα καὶ ὅλως ἀπεγνωσμένα τὰ τῆς ἐκδικήσεως ἦν, ἄλλην ἐβάδιζε· καὶ πέμψας, ἀφορισμῷ μὲν τὸν βασιλέα καθυποβάλλει ἐκκλησιαστικῷ. τὴν δὲ τούτου μνήμην ἐν ταῖς ὑμνῳδίαις οὐ κεκώλυκεν ἀναφέρεσθαι, δείσας μή τι περὶ τὴν ἐκκλησίαν νεωτερίσῃ, στρατηγούμενος τῷ θυμῷ, καὶ ὅ, φησὶν ἡ παροιμία, καπνὸν φεύγειν ἐθέλων, εἰς πῦρ ἐμπεσεῖν ὁ πατριάρχης ἀναγκασθῇ. ὁ δὲ μετρίως τὴν ἐπιτίμησιν ἐνεγκὼν, ἐφ' ἱκαναῖς ταῖς ἡμέραις, ὑποπεπτωκότι τε διέμενε χρώμενος σχήματι, καὶ λύσιν τῆς ἐπιτιμήσεως ἀναμένων. ἐπεὶ δ' οὐ προὐχώρει τὰ τῆς ἐλπίδος, εἰς ἄμυναν ἔβλεψεν, οὐχ οἵαν καθάπαξ ἡ χεὶρ ὑφηγεῖται τῆς ἐξουσίας· οὐ γὰρ ἀνακεκαλυμμένῃ χρῆται τῇ ἐξουσίᾳ, ἀλλ' ἐκκλησίαν ἀρχιερέων ἀθροίσας, εἰς κανονικὴν ἐξέτασιν ἐνεγκεῖν κελεύει τὰ σποράδην παρά τινων ψιθυριζόμενα κατὰ τοῦ πατριάρχου ἐγκλήματα. οἱ τὸ κελευσθὲν ἡδέως, πῶς ἂν εἴποιμι; δεξάμενοι, οἱ τοῖς ἄλλοις φιλαδελφίας ὑπόδειγμα γίνεσθαι παρὰ κυρίου προστεταγμένοι, σύνοδόν τε κατὰ τοῦ πρώτου ἀδελφοῦ συνεκρότουν ἐν τῷ παλατίῳ, καὶ εἰς μέσον παράγεσθαι τοὺς κατηγόρους ἐκήρυττον. οἱ δὲ εἰσεπήδων ἄλλος ἄλλον τῇ προθυμίᾳ φθάνοντες· καὶ ἦν ἡ λαληθεῖσα κατηγορία, ὅτι ὁ σουλτὰν Ἀζατίνης τῆς ἱερᾶς τελουμένης δοξολογίας πολλάκις συμπαρῆν καὶ ὡμίλει τῷ πατριάρχῃ ἔνδον τοῦ ναοῦ. καί τοι τῷ βασιλεῖ καὶ τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἐγνωσμένον ἦν, ὅτι χριστιανῶν τε ὑπῆρχε γονέων υἱὸς, καὶ τῷ θείῳ καὶ αὐτὸς τετελεσμένος βαπτίσματι ἦν. τύχης δὲ φορᾷ χρησάμενος καὶ αὐτὸς, οἷα πολλὰ παρ' ἐλπίδα συμβαίνει, σουλτὰν καὶ ἀρχηγὸς ἐγεγόνει τῶν Τούρκων, τότε μὲν ἐν κρυπτῷ διατηρῶν τὰ τῆς εὐσεβείας καὶ ἱερώτερα, νῦν δ' ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ τὰς θείας ἀσπαζόμενος εἰκόνας, καὶ πάντα δὲ προὔπτον τὰ χριστιανῶν ἐργαζόμενος ἔθιμα. ἀλλὰ ταῦτα καθάπερ ὅπλα τῷ πατριάρχῃ τυγχάνοντι ὀχυρὰ, κατέλυον οἱ μαχόμενοι, πολέμια τυγχάνοντα τῷ σκοπῷ τῆς καθαιρέσεως, καὶ ἀπῆγον ἔς τε τὸ ἀμφίβολον καὶ τὸ ἀφανὲς· κἀκεῖθεν ἐξεκύλιον εἰς τὸ μὴ ὄν. εἰσκαλεῖται τοίνυν ὁ πατριάρχης ἀπολογησόμενος· οὐκ ἀπαντᾷ δὲ, ἀλλὰ παραγράφεται τὴν σύνοδον κελεύσει βασιλικῇ γινομένην, καὶ τοῦ ἀντιδίκου προκαθημένου κριτοῦ. ὅθεν ὡς φυγοδικοῦντος αὐτοῦ καθαίρεσιν καταψηφισάμενοι, πέμπουσι πρὸς αὐτὸν, καὶ ἀποχωρεῖν τοῦ θρόνου κελεύουσι, καὶ ἅμα παρῆσαν οἱ πρὸς ἐξορίαν ἀπάξοντες. ὁ δὲ, καὶ τὴν ἡσυχίαν ποθῶν ἐκ πολλοῦ, καὶ τοῖς ἐνεστῶσι λίαν ἀχθόμενος πράγμασιν, ἄσμενος τοῖς ἀπάγουσιν ἑαυτὸν ἐδεδώκει.

ΕΞΟΡΙΑ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ἀρσενίου, καὶ ἀναγωγὴ γερμανοῦ εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον.

ΚΑΙ δὴ τριταῖος ἀπήχθη ἐς τὴν Προικόννησον, καὶ ἀνάγεται λοιπὸν εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον ὁ Ἀδριανουπόλεως Γερμανὸς, φίλος ὢν ἐκ πολλοῦ τῷ βασιλεῖ· καὶ ταύτην δὴ τὴν τιμὴν ὥσπερ τι κεχρεωστημένον γέρας ἤδη ἀπολαμβάνων. φυγάδι γὰρ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις αὐτῷ γενομένῳ πρὸς τὸν σουλτὰν, διὰ τὸν φόβον, ὡς εἴρηται, τοῦ βασιλέως Θεοδώρου τοῦ Λάσκαρι, ἐν τοῖς

ἐν τοῖς ἄκροις αὐτὸς ὁρίοις τῶν ῥωμαίων τότε τὸν μοναδικὸν βίον ἀσκῶν, χαίρων ὑπήντησε, καὶ μεγαλοπρεπέσιν ἐχρήσατο δεξιώσεσι πρὸς αὐτὸν, καὶ φιλοτίμοις προὔπεμψε τοῖς ἐφοδίοις. ὕστερον δὲ τὴν βασίλειον ἐξουσίαν λαβόντι, πρόσεισι, καὶ μετὰ πολλὰς τὰς τιμὰς καὶ τὸν τῆς ἀδριανουπόλεως λαμβάνει θρόνον. ἐκεῖθεν δ᾽ ἀρτίως καὶ εἰς τὸν πατριαρχικὸν ἀναφέρεται.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΞ ΕΥΒΟΙΑΣ ἰκαρίου.

ΚΑΤΑ τοῦτον τὸν χρόνον ἀποστάς τις ἰκάριος ὄνομα, τοῦ τῆς εὐβοίας κρατοῦντος (ἔστι δ᾽ αὕτη βενετικῶν ἐπαρχία) ἀποστὰς τοίνυν οὗτος μετὰ τὴν τῆς κωνσταντινουπόλεως ἅλωσιν, καὶ προσεταιρισάμενος οὐκ ὀλίγους καὶ ἄλλους τῶν εὐβοέων, ἄκρας ἐκράτησεν ὀχυρᾶς· ἀφ᾽ ἧς συχνὰ παρακατιὼν, ἐληΐζετο τοὺς ὁμοροῦντας ἀγροὺς καὶ τὰς κώμας· ὡς ἐν βραχεῖ τοὺς ἀγροίκους πάντας εἰς τοσοῦτον συνελαθῆναι δέους, ὡς μήτ᾽ ἔξω τείχους οἰκεῖν, μήτ᾽ ἄνευ ἡμεροσκόπων, ταῖς κώμαις ἐνδιατρίβειν καὶ τοῖς ἀγροῖς. χρόνος οὐ μάλα συχνὸς παρεῤῥύη, καὶ ὀχυροῦ τινὸς πολιχνίου γίνεται ἐγκρατὴς, ὡς ἐντεῦθεν καὶ πρὸς μάχας ἐμφανεῖς παρατάττεσθαι τοῦ τῆς εὐβοίας κρατοῦντος. δείσας δ᾽ ὅμως μὴ πολὺς ἐπελθὼν ἐκεῖνος χειρώσηται τοῦτον, διαπρεσβεύεται περὶ συμμαχίας πρὸς βασιλέα. καὶ λαβὼν, τέως μὲν φρουρὰν τῷ πολιχνίῳ καθίστησιν ἱκανήν. αὐτὸς δ᾽ αὐτόμολος ἥκει πρὸς βασιλέα, ἄλλα τε ὑπισχνούμενος, καὶ ἢν στρατιὰν ἱκανὴν ἐκ ῥωμαίων κομίσηται, μηδὲν εἶναι τὸ κωλῦον ὑποχείριον τῷ βασιλεῖ καταστῆσαι τὴν ἅπασαν εὔβοιαν. ἄπεισι τοίνυν σπουδῇ μετὰ συχνοῦ τοῦ ῥωμαίων στρατοῦ, πρὶν αἰσθέσθαι τοὺς εὐβοέας τὴν ἔφοδον. εἰδὼς δὲ τὴν λατινικὴν ὀφρῦν, καὶ ὡς οὐκ ἀνέξεται ὁ τῆς εὐβοίας ἀρχηγὸς μὴ αἰφνιδίως προάλλεσθαι τῆς πόλεως, στρατὸν ἐπιτρέχοντα βλέπων ἀλλότριον, προλοχίζει νυκτὸς περὶ τὴν πόλιν συχνοὺς ὁπλίτας. ἔπειτα ἐπιφαίνεται πρωΐας αὐτὸς κατατρέχων τὰ κύκλῳ, ὡς ἐν ὅπλοις εὐθὺς ἀναγκασθῆναι γενέσθαι τοὺς ἔνδον τειχῶν εὑρεθέντας λατίνους ἅμα τῷ σφῶν ἀρχηγῷ, καὶ μάλα τοι λίαν ὀξέως ἀπαντᾶν εἰς τοὺς πολεμίους. ὅθεν αὐτοῖς ἐξαπίνης ὄπισθεν μὲν ἐπιπεσόντες, καὶ κυκλώσαντες μετὰ τῶν λόχων οἱ λοχαγοὶ, ἔμπροσθεν δ᾽ αὖ μεθ᾽ ὧν ἐπεφέρετο στρατοπέδων ὁ ἰκάριος, τὸν μὲν ἀρχηγὸν τῆς εὐβοίας ζῶντα χειροῦνται, καὶ πλείστους ἄλλους ἅμα αὐτῷ. ὅσοι δ᾽ ἐπίλοιποι, τούτους δ᾽ ἔργον ἀπέφηναν ξίφους. ἄγεται μέν τοι παρ᾽ ἰκαρίου πρὸς βασιλέα δέσμιος ὁ τῆς εὐβοίας ἀρχηγὸς, καὶ βραχύ τι ἐπιβιοὺς ἐτελεύτησεν. ἐτελεύτησε δὲ οὕτως. εἰσελθὼν ἐν τοῖς βασιλείοις, καὶ στὰς πρὸ τῆς πύλης ὡς δεσμίων χρεὼν, καὶ ἰδὼν αὐτὸν μὲν βασιλέα καθήμενον ἐπὶ τοῦ βασιλείου θρόνου, περὶ δ᾽ αὐτὸν πᾶσαν τὴν σύγκλητον μετὰ λαμπροῦ καὶ κοσμίου τοῦ σχήματος ἱσταμένην, τὸν δ᾽ ἰκάριον τὸν χθὲς καὶ πρότριτα δοῦλον, νῦν μετὰ λαμπρᾶς μὲν τῆς ἐσθῆτος, σοβαροῦ δὲ τοῦ ἤθους εἰσιόντα καὶ ἐξιόντα, καὶ πρὸς οὖς τῷ βασιλεῖ κοινολογούμενον, ἀποῤῥήγνυσιν εὐθὺς τὴν ψυχὴν, καὶ πίπτει πρηνὴς ἐπ᾽ ἐδάφους ἐξαίφνης, μὴ δυνηθεὶς ἐνεγκεῖν τὸ τῆς βιαίας τύχης παράλογον. μετὰ μέν τοι τὸ ἐξωσθῆναι τῆς πόλεως τοὺς λατίνους, ἐναπελείφθη χειρωνακτικὸν καὶ ἀγοραῖς ἐσχολευμένον πλῆθος

gienti, in extremis tum Romanorum finibus monaſticam uitam agens, lætus occurrerat: ſplendidéque exceptum, & liberali uiatico inſtructum proſecutus erat: deinde imperio potitum acceſſerat, & poſt multos alios honores etiam Adrianopolitano ſolio accepto, inde modò in patriarchicã ſedem transferebatur.

DE ICARIO EVboico.

SVb hoc tempus Icarius quidã, ab Eubœæ principe, quæ Venetorum prouincia eſt, capta Conſtantinopoli cum defeciſſet, nec paucos alios Eubœos ſibi aſciuiſſet, munitam arcem occupauit: è qua crebrò deſcendens, è finitimis agris & uillis prædas egit: atque agreſtes ita breui tempore perterreſecit, ut nec extra mœnia habitare, nec in agris & uillis ſine ſpeculatore uerſari auderent. nec diu cunctatus, munito etiam oppidulo potitur, unde aperto Marte cum Eubœæ prætore congredi auſus fuit. Tamen ueritus ne ab illo copijs maioribus inſtructo caperetur, per legatos ſocietatem Imperatoris petit. qua impetrata, & oppidulo iuſto præſidio firmato, ultrò ipſe Imperatorem adit, cùm alia pollicens: tum, ſi iuſtum exercitum accepiſſet, nihil prohibere quo minus uniuerſam Eubœam illius Imperio ſubijceret. Celeriter igitur cum multis Romanis militibus abit, priuſquam acceſſum eius Eubœi animaduerterent. Sed Latini ſupercilij gnarus, nec Eubœæ prætorem commiſſurum ſciens, quin peregrino exercitu uiſo, ex urbe ſubitò erumperet: noctu multos milites circa urbem in inſidijs collocat, deinde mane ipſe ſeſe populabundus oſtendit. Itaque Latinos ſubitò arma cum ſuo duce arripere, & hoſtibus extra mœnia occurrere coactos, qui in inſidijs erant, à tergo, à fronte uerò Icarius cum ſuis adorti, prætorem quidem uiuum capiunt, & complures alios cum eo: cæteros uerò cædunt. Prætor igitur Eubœæ captiuus ab Icario, ad Imperatorem perductus, paulo pòſt obijt: obijt autem hoc modo. Regiam ingreſſus, &, ut captiuum decet, ante fores ſtans, cum Imperatorem in ſolio conſidentem, Senatúmque omnem ſplendido & modeſto habitu circumſtantem: Icarium uerò non ita pridem ſeruum ſuum, nunc ornata ueſte & inſolenti geſtu introeuntem & exeuntem, & Imperatori in aurem inſuſurrantem conſpexiſſet, abrupta ſtatim uita, pronus humi concidit, iniquæ fortunæ uiolentiam peroſus. Cæterùm pulſis urbe Latinis, turba opificum & circumforaneorum hominum remanſit,

Eubœæ recuperatio.

Prætor Eubœæ ſubitò moritur.

Galata Venetis, Piſanis & Genuenſibus aſsignata.

ſit, ex Venetis & Piſanis permiſta. Quare non tutum, nec paci accommodatum eſſe uiſum eſt, etiam Genuenſes in urbem recipere: eaq́; de cauſa e regione, circa Galatæ locum, habitationes eis aſsignauit: etiam mercium immunitate donata, quam ante captam urbem, illis promiſſam Imperator, ſi ſibi aduerſus Latinos adiumento eſſent, nunc præſtitit, quanquam abſque illorum ope ea potitus. Magiſtratus uerò, qui certis temporibus eò mittuntur, Venetorum Mpaiulus ſiue curator, Piſanorum Conſul, Genuenſium Poteſtas appellatur.

Mpaiulus. Conſul. Poteſtas.

At Balduinus periculo Conſtantinopolitano elapſus, in Italiam cũ perueniſſet, cum rege Carolo affinitatē iunxit, illius filia ſuo filio deſponſa, illius opibus ſe Conſtantinopolim recuperaturum ſperans: inani utique ſpe & cupiditate. Imperator enim maximam claſſem ornauit ſexaginta triremibus completis, tum ex alijs gentibus, tum ex Gaſmulica: qui inter Romanos & Latinos educati, ab illis prudentiam in ſuſcipiendo, ab his audaciam in gerendo bello ſumpſerant. Cum his erat etiam armatus naualis exercitus Laconum, quos corrupta lingua Tzacones uocat, qui ſe recens ad Imperatorem contulerant. Igitur claſsis adeò ſplendidè inſtructa iuſſu Imperatoris incedebat, & maximum Latinis terrorem afferebat. Recepit etiam Aegæi maris inſulas ferè omnes, Lemnum, Chium, Rhodum, cęteráſque quæ Latinis ſeruierant. In hac maritima occupatione denuò fidem fregit, & finitimam Romanorum ditionem urere cœpit Aetolus Michael. Quo audito, mœrore & ira affectus Imperator, quamprimùm ipſe bellum ei infert, ad motus illos cõprimendos. Cum autem in Theſſalia uerſaretur, oſtentum in cœlo apparuit, uates & prænuncius malorum, cometes illuſtris, iuxta ſignum Tauri, noctu ſub diluculum, paulum ſupra horizontem: & quantum ſol procedebat, tantum indies & ille ab horizonte diſcedebat, donec tandem ipſum cœli medium præteriret. Nam cum is primùm uiſus eſſet, ſolſtitium æſtiuum fuit, Sole cancrum perambulante: cum langueſceret atque extingueretur, idem ſol autumnale æquinoctium confecerat: tribus interim ſignis peragratis, cometa circa Taurum fixo, ac paulatim euaneſcente. Qui cum cladem minitari uideretur, Imperator ualere iuſſa Theſſalia, laxis habenis Byzantium cõtendebat. nam & fama Scytharũ Iſtrũ accolentiũ, qui mox in Romanos fines irrupturi eſſent, haud mediocriter eũ turbabat: qui, priuſquã in urbem rediſſet, uniuerſæ propè Thraciæ,

Balduinus & rex Carolus Byzãtio minantur.

Palæologi irrita expeditio cõtra Michaelem Deſpotã.

Cometa.

instar

πλῆθος σύμμικτον ἔκ τε βενετικῶν καὶ πισσαίων. ὅθεν οὐκ ἀσφαλὲς, οὐδὲ πρὸς εἰρήνην βλέπειν ἐδόκει, τὸ καὶ τοὺς ἐκ γεννούας ἔνδον εἰσοικίζειν τῆς πόλεως. διὰ τοῦτο καὶ σφίσιν ἀντιπέραν περὶ τὸν τοῦ γαλάτου τόπον ἀπένειμε χωρίον εἰς οἴκησιν, χαρισάμενος αὐτοῖς καὶ τὴν τῆς ἐμπορείας ὑπεσχημένην ἀτέλειαν. πρὶν γὰρ ἁλῶναι τὴν βασιλεύουσαν, συνεφώνησε τὴν τοιαύτην αὐτοῖς παρέχειν ἀτέλειαν ὁ βασιλεὺς, εἰ βοηθοῖεν αὐτῷ κατὰ τῶν κρατούντων τῆς πόλεως λατίνων. ὁ δὴ καὶ πεπλήρωκε νῦν· καὶ ταῦτα, δίχα τῆς σφῶν βοηθείας γενόμενος αὐτῆς ἐγκρατής. οἵ γε μὴν κατὰ χρόνους τακτοὺς ἄρχειν ἀποστελλόμενοι τούτων, ὁ μὲν ἐκ βενετίας, καλεῖται μπάϊουλος· ὁ δ᾽ ἐκ πίσσης, κουνσοῦλος· ὁ δ᾽ ἐκ γεννούας, ποτεστάτος. ἅπερ εἰς τὴν ἑλλάδα φωνὴν μεταγόμενα, τὸ μὲν τῶν ὀνομάτων καλεῖται ἐπίτροπος, τὸ δὲ ἔφορος, τὸ δὲ ἐξουσιαστής. ὁ δὲ βαλδουῖνος διαδρὰς τὸν τῆς κωνσταντινουπόλεως κίνδυνον, καὶ ἀποπλεύσας εἰς ἰταλίαν, ἐκήδευσε τῷ ῥηγὶ τῆς ἰταλίας καρούλῳ, νύμφην ἀγόμενος τῷ υἱῷ τὴν θυγατέρα ἐκείνου· ἐλπίζων ἐκείνῳ συμμάχῳ χρησάμενος τὴν κωνσταντινούπολιν ἀναλήψεσθαι, μάταιος τῆς τε ἐφέσεως καὶ τῶν ἐλπίδων. ὁ γὰρ βασιλεὺς πλεῖστον ἐξήρτυσε ναυτικὸν, ἐμπλήσας τριήρεις ὑπὲρ τὰς ἑξήκοντα, ἔκ τε ἄλλων καὶ γένους τοῦ γασμουλικοῦ. ἦσαν δὲ οὗτοι συντεθραμμένοι τοῖς τε ῥωμαϊκοῖς καὶ λατινικοῖς ἔθεσιν, ὡς ἔχειν ἐκ μὲν ῥωμαίων τὸ ἐσκεμμένως εἰς τὰς μάχας ἰέναι, ἐκ δὲ λατίνων τὸ εὔτολμον. συνῆν δὲ τούτοις καὶ στρατὸς ἐν τοῖς ὅπλοις θαλάττιος, λακώνων ἄρτι προσελθόντων ἐκ πελοποννήσου τῷ βασιλεῖ, οὓς ἡ κοινὴ παραφθείρασα γλῶσσα τζάκωνας μετωνόμασεν. ὁ γοῦν βασιλικὸς στόλος, οὕτω λαμπρῶς συγκεκροτημένος, ἔπλει κελεύσει τοῦ βασιλέως, καὶ πλεῖστον ἐνεποίει φόβον καὶ θόρυβον τοῖς λατίνοις. προσειλήφει δὲ καὶ τὰς ἐν αἰγαίῳ νήσους μικροῦ πάσας, λῆμνον καὶ χίον καὶ ῥόδον, καὶ ὅσαι λατίνοις ἐδούλευον. τούτων οὕτως ἀσχολουμένων περὶ τὴν θάλασσαν, ἤρξατο πάλιν παρασπονδεῖν, καὶ τὴν ὅμορον χώραν ῥωμαίων δῃοῦν, ὁ αἰτωλὸς μιχαήλ. ὅπερ ἀκουσθὲν, εἰς λύπην καὶ ὀργὴν τὸν βασιλέα κεκίνηκεν. ὥστε καὶ τὴν ταχίστην αὐτὸν ἀπελθεῖν ἐκεῖσε, δι᾽ ἑαυτοῦ καταστήσοντα τὰ τῶν ἐκεῖσε πραγμάτων νοσήματα. οὗ γενομένου, καὶ τοῦ βασιλέως ἐν θετταλίᾳ τὰς διατριβὰς ποιουμένου, ἐφάνη σημεῖον ἐξ οὐρανοῦ, μάντις κακῶν καὶ προάγγελος· τὸ δὲ ἦν κομήτης περιφανὴς, περὶ τὸ τοῦ ταύρου δωδεκατημόριον, περὶ τὰ ἑωθινά τε καὶ ὄρθρια τῆς νυκτὸς φαινόμενος μικρὸν ὑπὲρ τὸν ὁρίζοντα· καὶ ὅσον ὁ ἥλιος παρήλαυνεν εἰς τὰ ἑπόμενα, τοσοῦτον καθ᾽ ἡμέραν καὶ αὐτὸς εἰς πλέον ἠρέμα διΐστατο τοῦ ὁρίζοντος, ἕως καὶ αὐτὸ δὴ τὸ μεσουράνημα ἤδη παρήλλαξεν. ὁπότε γὰρ ὁ κομήτης τὰ πρῶτα φαίνεσθαι ἤρξατο, τὴν θερινὴν ὁ ἥλιος ὥραν ἐποίει, διϊὼν τὸν καρκίνον. ὁπότε δ᾽ αὐτὸς ἐμαράνθη, καὶ ἀφανὴς ἦν, τὰς φθινοπωρινὰς ὁ ἥλιος ἐποίει τροπάς. ὡς γίνεσθαι τὸ ἀπὸ θερινῆς τροπῆς μέχρι τῆς φθινοπωρινῆς τριῶν δωδεκατημορίων διάστημα, ὅπερ ὁ ἥλιος ἤλασε, τοῦ κομήτου περὶ τὸν ταῦρον ἑδραζομένου, καὶ ἠρέμα ἑαυτὸν ἀναλίσκοντος. τοῦτον μάντις κακῶν καὶ προάγγελος ἔδοξεν εἶναι τῷ βασιλεῖ. καὶ αὐτίκα χαίρειν εἰπὼν τὰ θετταλικὰ, ὅλῃ ῥύμῃ τὴν εἰς βυζάντιον ἤλαυνεν. ἐτάραττε γὰρ αὐτὸν οὐ μετρίως καὶ φήμη τις σκυθικὴ, μελλόντων αὐτῶν ὅσον οὐδέπω εἰς τὴν ῥωμαίων ἐσβαλεῖν γῆν. ἀλλὰ πρὶν εἰς βυζάντιον ἰέναι τὸν βασιλέα, φθάνουσιν εἰς πᾶσαν μικροῦ περιχυθέντες τὴν θρᾴκην, οἱ παρὰ τὸν ἴστρον οἰκοῦντες σκύθαι,

καθάπερ

καθάπερ θάλασσα πλημμυρήσασα, καὶ λίαν ἐπὶ πολὺ τοὺς ὅρους ὑπερπηδήσασα. ταχύδρομον γὰρ τὸ τῶν σκυθῶν ἔθνος, καὶ μιᾶς ὁδὸν ἡμέρας πολλάκις ποιεῖται τὴν τῶν τριῶν. ἡ δ᾽ αἰτία τῆς αὐτῶν ἐξελεύσεως, τοιάδε τις ἦν.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΣ ΘΡΑΚΗΝ ΕΦΟδου τῶν σκυθῶν.

Κωνσταντίνῳ τῷ τῶν Βουλγάρων ἄρχοντι, συνοικεῖν ἔφημεν τὴν θυγατέρα λάσκαρι τοῦ βασιλέως. αὕτη τὴν τοῦ ἀδελφοῦ ἰωάννου ἀκούσασα τύφλωσιν, οὐκ ἠρέμησεν ἐνοχλοῦσα τὸν ἄνδρα, καὶ παρωθοῦσα πρὸς τὴν τοῦ πεπραγμένου ἐκδίκησιν· ὅθεν ἐκεῖνος ἐζήτει καιρὸν εἰς τὴν τοῦ ἀδικήματος ἄμυναν. μετεώρου τοίνυν τοῦ σκέμματος ὄντος, ὕλην δίδωσι τῇ φλογὶ τῆς ὁρμῆς καὶ ὁ σουλτὰν ἀζατίνης. τοῦ γὰρ βασιλέως ἀποδημοῦντος, τὴν δίαιταν κατὰ τὸ τῆς αἴνου παράλιον ποιεῖσθαι πολίχνιον αὐτὸς ἐκελεύσθη, ὡς ἂν καὶ φρουρά τις ἅμα αὐτῷ εἴη, λαθραίως κωλύουσα τὴν ὕποπτον τούτου ἀπόδρασιν. ὃ δὴ τούτῳ δεινὸν ἀφόρητον ὂν, διαμηνύσασθαι κωνσταντίνῳ καὶ αὐτὸν ἀναγκάζει ἐπιδόξῳ κατὰ ῥωμαίων ἄρτι ἐξιέναι τυγχάνοντι, καὶ τῆς ἐλευθερίας ἀντιμετρήσειν αὐτῷ ὑπισχνεῖται χρήματα οὐκ ὀλίγα. ταύτας τὰς ἀφορμὰς, ἐνέχυρον οὐ μικρὸν ὁ κωνσταντῖνος λαβὼν, ἤδη δὲ καὶ τὸν βασιλέα πρὸς βυζάντιον ἐκ θετταλίας ἐπανιόντα μαθὼν, πλείους ἢ δισμυρίους τῶν παριστρίων σκυθῶν μεταπέμπεται· μεθ᾽ ὧν τὴν ταχίστην εἰς τὴν ῥωμαίων εἰσβάλλει γῆν, ἐλπίζων βεβαίως καὶ αὐτὸν βασιλέα χειρώσεσθαι, ἐντυχὼν ἐπανιόντι. οἱ μὲν οὖν σκῦθαι καθάπερ σαγήνην καθ᾽ ὅλης τῆς θρᾴκης ἁπλώσαντες ἑαυτοὺς, ἤλασαν ἄχρι τῶν παραλίων ψάμμων, ἵνα μήτε κτηνῶν οὐδὲν, μήτ᾽ ἀνθρώπων οὐδεὶς, μήτε βασιλεὺς αὐτοὺς διαδράσῃ. τἄλλα μὲν οὖν κατὰ γνώμην αὐτοῖς ἀπηντήκει πάντα· βασιλεὺς δὲ μόνος ἀνάλωτος διαμείνας, ἔψευσε τῶν ἐλπίδων αὐτούς. τὴν γὰρ αὐτῶν φθάσας ἔφοδον, ἔλαθε διὰ τῶν περὶ τὸ γάνον ὀρῶν, ἐς θάλασσαν κατιών. ἔνθα συμβὰν οὑτωσὶ θειοτέρᾳ προνοίᾳ, τριήρεσιν ἐνέτυχε δύο λατινικαῖς, ἐς βυζάντιον μὲν ἀνιούσαις, κατὰ δὲ χρείαν ὕδατος ἐκεῖ που παραπλεούσαις. αἷς ἐμβαλὼν ἑαυτὸν, δευτεραῖος ἐς τὴν βασιλεύουσαν ἔρχεται. τοῖς δὲ σκύθαις, τοῦ βασιλέως σφαλεῖσι, τοῦ γε σουλτὰν ἀζατίνη μὴ σφαλῆναι ὑπόλοιπον ἔργον ἦν. ὅθεν σφίσι δρόμος ἀκλινὴς ἐγίγνετο, καὶ πόνος ἅπας ἐς τὸ τῆς αἴνου πολύχνιον ἐλθόντας, αὐτὸν ἀφελέσθαι, ἢ παρ᾽ ἑκόντων τῶν πολιτῶν μόνον αὐτὸν, ἢ μὴ βουλομένων αὐτῶν, αὐτῇ πόλει καὶ αὐτοῖς αὐτόχθοσιν. ἀλλ᾽ αὐτὸν οἱ κατέχοντες, δέει τοῦ μὴ πανωλεθρίᾳ φθαρῆναι, ἔκδοτον ποιησάμενοι, καθ᾽ ἡσυχίαν ἀπαλλάξαι τοὺς πολεμίους ἐπεπράχεσαν. ἦν οὖν ἰδεῖν αὐτοὺς ἐν τῇ ἐπανόδῳ τῶν ὅσοι τὴν θρᾴκην ᾤκουν, πλῆθος μικροῦ πάντα νικῶν ἀριθμὸν συνελαύνοντας δίκην θρεμμάτων, ὡς μόγις που διὰ χρόνου σποράδας ὁρᾶσθαι βοῦς καὶ ἀροτῆρας περὶ θρᾴκην· οὕτως αὐτὴν ἐς βάθος τῶν οἰκητόρων ἐψίλωσαν, ἅμα τοῖς κτήνεσιν. ἀλλ᾽ ὁ μὲν περὶ τοῦ σουλτὰν λόγος, ὑπερτιθέσθω τὰ νῦν· ἐρήσεται γὰρ ἡμῖν τὰ ἐκείνου πλατύτερον ἐν τοῖς ἔμπροσθεν. ἡ μέντοι ἐκείνου

γυνὴ

inſtar exæſtuantis maris, & longè extra littora euagati, circumfuſi fuerant. Eſt enim expeditiſſima natio Scytharum, adeò ut ſæpe tridui iter uno die conficiant. Excurſionis autem eorum hæc cauſa fuit.

SCYTHARVM IN Thraciam irruptio.

Ioannis excæcatione ſoror ulciſcitur.

Conſtantino Bulgarorum principi nuptam fuiſſe diximus Laſcaris Imperatoris filiam. Quæ cum fratris Ioannis excæcationem audiuiſſet, maritum ad illius facinoris ultionem exhortari atque impellere non deſiſtebat. Illi igitur uindictæ occaſionem quæritanti & hæſitanti, rei aggrediendæ cauſam ueluti flammæ materiam præbuit Sultanus Azatines. Nam abſente Imperatore, ad Aenum maritimum oppidulum degere iuſſus eſt, quod ei ſimul cuſtodiæ uice eſſet, ad ſuſpectam eius fugam prohibendam. Quod cum ei malum intolerabile uideretur, in cauſa fuit, ut per nuncios cum Conſtantino ageret, bellum Romanis illaturo: eique pecuniam non paruam, ſi eius ope liberatus eſſet, polliceretur. Qua occaſione Conſtantinus non parum confirmatus, cognito etiam Imperatoris è Theſſalia receſſu, amplius uiginti millia Scytharum ad Iſtrum degentium accerſit: cum quibus celerrimè in Romanos fines impreſſione facta, ſeipſum etiam Imperatorem in itinere excepturum ſperabat. Scythæ igitur per omnem Thraciam ſagenæ inſtar dilatati, ad mare uſque prouecti ſunt, ut neque iumentum, nec homo ullus, nec Imperator ipſos effugeret. Ac cætera quidem illis omnia ex ſententia ſucceſſerunt: ſolus autem Imperator elapſus, ſpem eorum feſellit. Nam cum eorum incurſionem anteuertiſſet, clàm per montes, qui iuxta Ganos ſunt, ad mare deſcendit, ubi diuina quadam prouidentia in duas Latinas triremes incidit: quæ cum Byzantium iter haberent, ibi aquationis cauſa præteribant: in quas cum ſe conieciſſet, biduo in urbem peruenit. Scythis autem Imperatore fruſtratis, illud reſtabat, ne Sultano Azatine fruſtrarentur. Quare omnis eorum labor & curſus Aenum uerſus rectà tendebat, ut illum aut ſolum, uolentibus ciuibus, aut ijs inuitis, cum ipſo oppidulo & ciuibus abriperent. At illi ne funditùs exciderentur ueriti, tradito eo impetrarunt, uti Scythæ pacati diſcederent. In reditu autem cerneres illos multitudinem penè innumerabilem, iumentorum inſtar, abigentes: ut aliquandiu ægrè bouem aut aratorem in Thracia conſpiceres. uſqueadeò eam & habitatoribus & iumentis ſpoliarunt. At Sultani hiſtoria nunc differatur, quam paulo poſt copioſius explicabimus.

**Azatinis ad Scythas fuga.*

Imperator Scythas uix euadit.

Azatines à Scythis liberatur.

Thraciæ uaſtitas.

Vxor

Vxor uerò illius & liberi ſtatim ſunt cuſtodiæ traditi, pecunia eiuſdem in fiſcum Imperatorium relata. eius uerò comitatus, qui plurimi & bellicoſiſsimi uiri erant, Chriſtiano baptiſmate regenerati, Romanę que militię ſunt adſcripti.

DE AEGYPTIIS Arabibus.

Per ſpeciẽ negociationis Scythæ in Aegyptũ traducti.

His temporibus Aegypti & Arabiæ Sultanus, miſsis ad Imperatorem legatis, Romanorum amicitiam expetit: unáque petit, ut Aegyptijs mercatorib. quos ipſe uellet, quotannis ſemel fretum noſtrum trajcere liceret. Quæ res cum initiò parui momenti eſſe uideretur, conceſſa fuit. Sed cum progreſſu temporis conſtitiſſet, qualis & quanta eſſet: iam prohiberi non potuit, conſuetudine confirmata atque inueterata. Traijciunt enim quotannis ſingulis, interdum etiam binis nauibus onerarijs ad Europæos Scythas, Mæotidem paludem & Tanaim accolentes: ab eis'que partim transfugas accipiunt, partim à dominis & parentibus emunt: é quibus in Aegyptiam Babylonem & Alexandriam perductis, Scythicas legiones conſtituunt. Neque enim bellicoſos eſſe Aegyptios, ſed timidos potius atq; effœminatos plerunque, affirmant: eáque de cauſa neceſſariò ſibi peregrinum militem parandum, & ære emptis mancipijs propemodum ſeruiendum eſſe, omnis ſolicitudinis earum rerum quibus humana uita eget immunibus. Proinde tempore non adeò longo, tantum per eam cauſam exercitum parauerunt Arabes Aegyptij: ut non Occidentalib. tantum, ſed ijs etiam populis qui magis uerſus Oriẽtem habitant, admodum eſſent formidabiles. Africam enim uniuerſam, & Libyam, Gades uſque, deinde Phœniciam & Syriam, & omnem oram maritimam domuerunt, habitatoribus cùm alijs, tum uerò Galatis & Celtis, qui longo iam tempore prouincias & urbes optimas obtinebant, occiſis, qui ex Occidente hoc ferè modo illuc tranſierunt.

Aegyptij Scytharum ope propagant Imperium.

DE CELTOGALATIS neceſſaria expeditio.

Alpes. Rhenus.

Svnt in Europa montes altiſsimi qui Alpes dicuntur: é quibus fluuius maximus Rhenus ortus, & in Oceanum Britannicũ influens, utranque Galliam magis meridionalem facit: quarum incolæ Galli & Celtæ dicuntur, fortiſsimi uiri. qui cum ſalutaris Sepulchri uidendi cupiditate arderent, decreuerũt magno exercitu coacto, ad id & adorandũ & recuperandũ proficiſci: atq; ad Arabes qui id tenerẽt, ſi fieri poſſet, ꝓfligandos. Itaq; armis & equis inſtructi maximo numero, pulchrã illã expeditionem ſuſceperunt.

Gallorũ expeditio ad ſacrum ſepulchrum.

γυνὴ σὺν τοῖς τέκνοις, ἐν φρουραῖς εὐθὺς ἦν· τὰ δ' ἐκείνου χρήματα εἰς τὸ βασιλικὸν ἐκομίζοντο πρυτανεῖον. ὁ δὲ περὶ ἐκεῖνον ὄχλος, ἄνδρες δ' οὗτοι μάλα τοι πλεῖστοι καὶ κράτιστοι τὰ πολέμια, τῷ χριστιανῶν ἀναγεννηθέντες βαπτίσματι, τῇ ῥωμαίων συγκατελέγοντο στρατιᾷ.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΙΓΥΠΤΙΩΝ Ἀράβων.

Ἐν τούτοις τοῖς χρόνοις διαπρεσβεύεται πρὸς τὸν βασιλέα, ὁ τῆς αἰγύπτου καὶ ἀραβίας σουλτάν, φίλος εἶναι ῥωμαίοις ἐθέλων, καὶ ἄδειαν ἔχειν τὸν ἡμέτερον πορθμὸν διαπλεῖν, ἐσάπαξ ἀνὰ πᾶν ἔτος τῶν ἐκεῖθεν αἰγυπτίων, οὓς ἂν αὐτῷ γε εἴη βουλομένῳ κατ' ἐμπορίας τρόπον. ὅπερ λόγου μικροῦ τινος ἄξιον δόξαν ἐν ταῖς ἀρχαῖς, ἀνεῖται ῥαδίως. τοῦ δὲ χρόνου προϊόντος, ὅσον καὶ οἷον ἦν ἀνακαλυφθέν, κωλυθῆναι οὐκ εἶχε, τὴν ἕξιν ἤδη συνηθείας καὶ κράτος δυσανταγώνιστον εἰληφός. ἀνάγονται μὲν γὰρ διὰ μιᾶς τινός, ἢ καὶ δευτέρας ἔσθ' ὅτε ὁλκάδος κατ' ἐνιαυτόν, ἐς τοὺς περὶ μαιῶτιν καὶ τάναϊν εὐρωπαίους σκύθας. καὶ λαμβάνοντες ἐξ αὐτῶν τοὺς μὲν αὐτομόλους, τοὺς δὲ πιπρασκόντων τῶν δεσποτῶν ἢ τῶν γονέων ἐξωνούμενοι, ἐς τὴν κατ' αἴγυπτον βαβυλῶνα καὶ ἀλεξάνδρειαν ἐπανέρχονται, στρατὸν σκυθικὸν οὑτωσὶ χαριζόμενοι τῇ αἰγύπτῳ. μηδὲ γὰρ εἶναι τοὺς αἰγυπτίους ἀγαθοὺς τὰ πολέμια, ὅτι μὴ δειλοὺς ὡς τὰ πολλὰ καὶ ἀνάνδρους. κἀντεῦθεν στρατολογεῖν ἐξ ἀλλοδαπῆς ἀναγκάζεσθαι, καὶ κυρίους (ὡς εἰπεῖν) ἑαυτῶν τοὺς ἀργυρωνήτους ποιεῖσθαι, πάσης ἀπηλλαγμένους φροντίδος, ὧν ἐν χρείᾳ καθίστανται ἄνθρωποι. χρόνου τοίνυν ἐκεῖθεν οὐ πάνυ συχνοῦ, τηλικοῦτον ἐκ τῆς τοιαύτης προφάσεως στρατὸν συνεστήσαντο οἱ κατ' αἴγυπτον ἄραβες, ὡς μὴ μόνον τοῖς ἑσπερίοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀνατολικωτέροις ἔθνεσι λίαν καθίστασθαι φοβεροί. ἐδουλώσαντο μὲν γὰρ ἀφρικὴν καὶ λιβύην ἅπασαν ἄχρι γαδείρων. ἔπειτα φοινίκην καὶ συρίαν, καὶ τὴν ἄχρι κιλικίας παράλιον πᾶσαν, στόματι μαχαίρας τοὺς κατέχοντας παραδόντες, τούς τε ἄλλους, καὶ μάλιστα γαλάτας καὶ κελτοὺς τοὺς πάλαι πολὺν ἤδη χρόνον κατέχοντας τῶν ἐκεῖσε χωρῶν καὶ πόλεων τὰς βελτίους, οἳ ἐξ ἑσπέρας ἐκεῖσε διέβησαν οὑτωσί πως.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΩΝ ΚΕΛΤΟ-γαλατῶν ἐκστρατείας.

Ἔστι παρὰ τὴν εὐρώπην ὄρη πρὸς ὕψος κορυφούμενα μέγιστον, ἄλπεις καλούμενα, ἐξ ὧν ποταμὸς καταῤῥεῖ μέγιστος, ἐς ὠκεανὸν τὸν βρεττανικόν, ῥῆνος καλούμενος. οὗτος μεσημβρινωτέρας ποιεῖ τὰς ἄμφω γαλλίας, καὶ τοὺς ἐν ταύταις οἰκοῦντας ἀνδρικωτάτους γαλάτας καὶ κελτούς. τούτοις διάπυρόν τινα ζῆλον ἐν καρδίᾳ βαστάσασιν ὑπὲρ τοῦ σωτηρίου τάφου, ἔδοξεν ἀξιόλογον στρατὸν συναθροίσαντας, ἀπελθεῖν εἰς τὴν ἐκείνου προσκύνησιν, καὶ ἅμα ἐκδίκησιν, κἀκεῖθεν ἐξέλασιν, εἰ δυνατόν, τῶν ἐκεῖ τυραννούντων ἀράβων. καὶ δὴ κατὰ πλῆθος μυριάριθμον ἀθροισθέντες, αὐτοῖς ἵπποις, καὶ αὐτοῖς ὅπλοις τὴν καλὴν ἐκείνην ἐξήεσαν ἔξοδον.

traiectoq;

καὶ διαβάντες τὸν ῥῆνον, ἴστρῳ κατ' ἴχνος εἵποντο ποταμῶν τῷ μεγίστῳ. ὃς καὶ αὐτὸς ἐκ τῶν ἄλπεων ῥηγνύμενος, πέντε στόμασιν εἰς τὸν εὔξεινον ἐκδίδωσι πόντον. τούτου τὰς βορείας ἀεὶ παραλλάττοντες ὄχθας, προΐασιν ἄχρι καὶ αὐτῶν μικροῦ τῶν παρὰ τὸν εὔξεινον ἐκβολῶν αὐτοῦ, φοβερὸν μὲν τοῖς μεταξὺ κειμένοις ἔθνεσι καθιστάμενοι θέαμα, καθάπερ τι σιδηροῦν τεῖχος κινούμενοι, λυμαινόμενοι δὲ τὸ παράπαν οὐδέσιν αὐτῶν διὰ τρόπων χρηστότητα. οὕτω τοίνυν καὶ τὸν ἴστρον ἐνταῦθα διαπεραιωθέντες, καὶ προελθόντες παρὰ τὴν θρᾴκην, στρατοπεδεύονται. ἐβασίλευε δὲ τηνικαῦτα ῥωμαίων ὁ κομνηνὸς ἀλέξιος, πρὸς ὃν διαπρεσβευσάμενοι, ἀγοράν τε ζητοῦντες εἰς τὴν τῶν ἀναγκαίων ἐξώνησιν, καὶ ἅμα τοὺς διαπεραιώσοντας πρὸς ἕω δι' ἑλλησπόντου. τοῦτο κράτιστον ἕρμαιον ἔδοξε βασιλεῖ, καὶ ἀπρὶξ ἔχεται μάλα τοῦ σκοποῦ ἐκφανέντος. νεωστὶ γὰρ αὐτὸς τὰ σκῆπτρα τῆς βασιλείας λαβών, καὶ ἰδὼν πολλαχόθεν πολεμούμενα, καὶ ἁπλῶς τὰ ῥωμαίων διακοπτόμενα πράγματα, πλημμελείαις μεγάλαις τῶν προβεβασιλευκότων (πάντα τε γὰρ τὰ πρὸς ἕω κατεῖχον οἱ τοῦρκοι χρόνοις συχνοῖς) τά τε ἄλλα, καὶ νίκαιαν αὐτὴν τὸ περιβόητον ἄστυ, ἥ τε βαθεῖα τῶν χρημάτων σπάνις, ἀκοσμίαν ἔπραττε τοῖς βασιλείοις μακράν, ἐλπὶς δὲ πᾶσα τῶν ἁρμοζουσῶν προσόδων ἀπεκέκλειστο· καὶ τὸ προσδοκώμενον ἦν, ἀπωλείας ἄβυσσοι, καὶ ἄδηλοι κίνδυνοι. ἰδὼν οὖν οὕτως ἔχοντα τὰ πράγματα, καὶ διαπορούμενος, ἕρμαιον κράτιστον καὶ μάλα τοι καίριον ἡγεῖται, τὴν τοῦ κελτικοῦ τοῦδε στρατοῦ παρουσίαν. μεθ' ὧν κοινολογησάμενος ποιεῖται συνθήκας, εἰ οὕτω συμμαχήσαντες ἐξελάσωσι τῶν ῥωμαϊκῶν χωρῶν καὶ πόλεων τοὺς κατέχοντας τούρκους, σφίσι μὲν ἐξεῖναι τὰ ἐκείνων λαμβάνειν πράγματα. τούτῳ δὲ τὰς πόλεις, χρημάτων κενάς. ἃς δὴ συνθήκας ἄσμενοι λίαν ἐκεῖνοι δεξάμενοι, διαπεραιοῦνται ξύν γε αὐτῷ βασιλεῖ τὸν ἑλλησποντίαν πορθμόν. ὥσπερ γε μὴν ὕλῃ βαθείᾳ πλεῖστον ἐνσκῆψαν πῦρ, τὰ μὲν ὡς καλάμην ἐπινέμεται ῥᾶστα, τὰ δὲ διὰ χλωρότητα βραδέως, ἐπινέμεται δ' οὖν· οὕτω καὶ ὁ διπλοῦς οὗτος στρατὸς ἔκ τε κελτῶν καὶ ῥωμαίων συγκροτηθείς, φοβερὸς τοῖς πολεμίοις καὶ δυσκαρτέρητος ἔδοξε, διὰ βάρος ὁπλίσεως, καὶ σώματος ῥώμην, καὶ ψυχῆς εὐτονίαν ἀπρόσμαχον. καὶ οἱ μὲν τῶν πολεμίων, ὡς ἂν εἴποι τις, κατεπατοῦντο καθάπερ χόρτος καὶ πηλός· οἱ δὲ ἀπεμάχοντο βοηθούμενοι ποτὲ μὲν ταῖς δυσχωρίαις τῶν τόπων, ποτὲ δὲ τοῖς τῶν ῥωμαίων τείχεσιν. ἀλλ' οὐκ ἦν εἰς τέλος οὐδ' αὐτοῖς τὰ τῆς τύχης ἀήττητα, ἀλλ' οἱ μὲν ἑκόντες ὑπέκυπτον, οἱ δὲ βίᾳ ἡλίσκοντο, οἱ δὲ φυγάδες καὶ δραπέται ἐγίνοντο. καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ πᾶσαν τήν τε ἐντὸς ἅλυος ἐξεκάθηραν ἀσίαν. καὶ ὅση μαιάνδρῳ καὶ παμφυλίᾳ ὁρίζεται, καὶ ἐπὶ τούτοις τὰ συμπεφωνημένα τῶν ἐλευθερωθεισῶν πόλεων εἰληφότες χρήματα, τὴν αὐτοῖς προκειμένην ὥδευον αὖθις ὁδόν. καὶ ἦν ἤδη σφίσι φροντίς, οὐ μικροῦ τινος ἀγῶνος μεστή, διαβᾶσι τὰ μεταξὺ παμφυλίας καὶ κιλικίας ὄρη, πρὸς κίλικάς τε καὶ σύρους καὶ φοίνικας, εἰ μὴ συγχωρεῖεν τὴν πάροδον, αἱρεῖσθαι πόλεμον. ἀλλὰ πρῶτοι μὲν κίλικες αὐτίκα τὴν πρώτην ὀρρωδήσαντες ὄψιν, τὰ βέλτιστα περὶ σφῶν αὐτῶν ἐβουλεύσαντο, καὶ ὡς διὰ φιλίας τῆς ἑαυτῶν ἔδωσαν διαβαίνειν, ἀγοράν τε παρεῖχον καὶ τοὺς προπέμψοντας ὁδηγούς, καὶ πᾶν ὅ, τι φίλον ἐχρῆν, εἰς τὴν αὐτῶν ἐχρήσαντο ξενίαν. κίλικες μὲν οὖν οὕτως ῥᾳδίως εἰς ξυμβάσεις ξυνῆσαν τοῖς ἑσπερίοις τούτοις γαλάταις καὶ κελτοῖς, οὐ μόνον τὸ πλῆθος

αὐτῶν

Danubius.

traiectoq; Rheno, Danubium maximum fluuium ſecuti ſunt: qui & ipſe ex ijſdem alpib. erumpens, quinque oſtijs in pontum Euxinum influit. cuius Septentrionales ripas legentes, propè ad ipſius oſtia uſque ſunt progreſsi: terribile utiq; ſpectaculum gentibus in medio habitantibus, qui inſtar ferrei muri procederent: ſed ea præditi probitate, ut nemini prorſus nocerent. Sic igitur ibi etiam Iſtro traiecto, in Thracia caſtra poſuerunt. Rerũ tum potiebatur Comnenus Alexius, à quo per legatos, à quo & forum rerum neceſſariarum & per Helleſpontum tranſitum ad Orientem petiuerunt. Quæ illi peroptata occaſio, minimeq; negligenda uiſa eſt: quippe qui principatu recens ſuſcepto, rem Romanam magnis ſuperiorum Imperatorum peccatis undique infeſtari, & immaniter conquaſſari cerneret. Nam omnes Orientales prouincias longo iam tempore Turci obtinebant, ipſamq; Nicæam, celebrem illam urbem: præterea regiæ diſciplinam ingens pecuniæ inopia magnopere turbabat, omni ſpe redituum intercluſa: neque quicquam præter internecionem atque excidium expectabatur. Hoc igitur rerum ſtatu Gallici exercitus aduentus peroptatus illi fuit. Habitoq; colloquio, cum eis paciſcitur, ſi Turcos Romanis prouincijs & urbibus expuliſſent, ut illi omnes illorum opes acciperent, ſibi uerò urbes uacuas reſtituerent. Qua conditione illi auidè accepta, Helleſpontũ cum ipſo Imperatore traijciunt. Sicut autem ignis denſæ ſyluæ iniectus, alia tanquam ſtipulam celeriter, alia propter uiriditatẽ tardius ille quidem, ſed tamen abſumit: ſic geminus ille Romanorum Gallorumq; exercitus, terribilis hoſtibus atque intolerabilis eſt uiſus, tum ob armorum grauitatem, roburq; corporũ, tum ob conſtantiam animorum inexpugnabilẽ. Proinde hoſtium alij ueluti gramẽ & lutum (ut ita dicam) conculcabantur: alij ſe defendebant, anguſtijs locorum alicubi, Romanorumq; munitionibus freti. Non tamen ne illorum quidem fortuna prorſus inuicta fuit, quin alij deditionem facerent, alij ui ſubigerentur, alij fuga ſalutem quæritarent. Hoc modo omni Aſia quæ intra Alym eſt, & Meandro Pamphyliaq; includitur, repurgata, promiſsisq; aſſertarum urbium opibus acceptis, cœptum iter ſunt proſecuti. Superatis autem qui intra Pamphyliam & Ciliciam ſunt montibus, non parua ſolicitudine æſtuabant: & niſi tranſitus daretur, aduerſus Cilices & Phœnices & Syros pugnandum eſſe proſpiciebant. Verùm primi Cilices primo illorum conſpectu territi, rectiſsimè ſibi conſuluerũt: eoſq; ut amicos tranſire paſsi, & forum præbuerunt, & uiæ duces dederunt, omniaq; amicitiæ & hoſpitalitatis officia preſtiterunt. Ac Cilices adeò expeditè cum Gallis & Celtis tranſegerunt, non multitudine

Alexius Cõnenus Gallorum ope urbes Orientales recuperat.

Conditio ſocietatis.

Cilices dant Gallis tranſitum.

e tantum

tantum & uiribus eorum territi: ſed eiuſdem quoque propemodum religionis uerecundia, & à ſua non multum abhorrentis, adducti. Sed cum iam eis in Syriam & Phœniciam facere impreſsionem tempeſtiuum eſſet, non eadem illis euenerunt. Nam cum ij qui eas tenebant, Arabes eſſent, gens peregrina atque inſolens admodum, negocium illis, ac ſibi potius ipſis faceſſerunt, cum arreptis armis tranſitu eos prohiberent: exiſtimationem ſuam imminutū iri rati, ſi terram eorum gens peregrina & remotiſsima ſine ſanguine & cædibus penetraret. Vnde Galli cō meatu excluſi, penuriaq; laborantes eorum quibus nec ipſi, nec iumenta carere ullo modo poterant, armis de ſumma rerum decertandum eſſe ſtatuerunt. Hinc pugnæ continentes & nocturnæ, diuturnæque cędes Arabum, atque urbium excidia, Gallorum uiribus indies inualeſcentibus. Ac ut ea quæ interceſſerunt omittam, bellicoſiſsimis Arabibus partim occiſis, partim longiſsimè profligatis, reliquos pro inermibus mancipijs tractarunt: ac poſtea ijs in locis conſederunt. Viris enim uictis, locorum amœnitate ſuperati, ibi reliquum ętatis exigere decreuerunt. Quo facto, ipſi ſeſe manifeſti criminis reos peregerunt. Munus enim atque inſtitutum profectionis eorum fuerat Palæſtinam, ſi poſſent, occupare: & impios, qui ſalutare Sepulchrum tenerent, aut funditus extirpare, aut ſuopte ſanguine profuſo animorum ſalutem redimere. Cum autem talis amor eos patria extorres egiſſet, planè diuinus & omni laude digniſsimus: cum tamē diuinum amorem Phœniciæ & Syriæ amor illis, iudices præter ſpem nactus diuitijs oneratos, & uelut ebrios, excuſſit. Sed omiſsis Celtogalatis, ad inſtitutæ hiſtoriæ ſeriem eſt redeundum. Nam Aegyptij Arabes, Scythicis (ut diximus) copijs aucta potentia, extra ſuos fines quàm longiſsimè excurrerunt, uerſus Occidentem Africanis & Mauritanis gentibus domitis: ad ſolis uerò ortum tota felici Arabia, quam & Indici maris ora terminat, & utrinque ſinus Perſicus & Arabicus includunt: inde Cœleſyria & Phœnicia, quam fluuius Orontes cōtinet, Celtogalatarum illorum poſteris partim inde pulſis, partim belli more breui tempore interfectis.

Arabes Syria & Phœnicia fruſtra prohibet Gallos.

Galli in Aſia conſident.

Amœnitas locorū uoti immemores facit.

GERMA-

αὐτῶν καὶ τὴν ῥώμην δείσαντες, ἀλλὰ καὶ τὸ τοῦ σεβάσματος ἔγγιστα τούτου, καὶ οὐ πάνυ τοι ἠλλοτριωμένον αἰδεσθέντες. ἐπεὶ δὲ καὶ ἐς Συρίαν καὶ Φοινίκην εἰσβάλλειν ἤδη καιρὸς ἦν αὐτοῖς, οὐχ ὅμοια τὰ ἐκεῖ τοῖς ὄπισθεν ἀπηντήκει. Ἄραβες γὰρ ὄντες οἱ ταύτην κατέχοντες, γένος ἀλλόφυλον καὶ ὑπερηφανίας μεστόν, πράγματα παρεῖχον αὐτοῖς. μᾶλλον δὲ οὐκ αὐτοῖς, ἀλλ᾽ ἑαυτοῖς. ὅπλα γὰρ ἀράμενοι τὴν πάροδον διεκώλυον, ὕφεσιν εἶναι σφῶν αὐτῶν ἀξίας λογισάμενοι, εἰ τὴν αὐτῶν αἵματος καὶ νεκρῶν χωρὶς διέλθοι γένος ἔκφυλον, καὶ πάνυ τοι ὑπερόριον τῆς αὐτῶν γῆς. ὅθεν σιτίων οἱ Κελτοὶ ἀποκεκλεισμένοι, καὶ σπάνει πιεζόμενοι τῶν ἄλλων ὅσα ἦν ἀπαραίτητον χρῆσιν ἐτύγχανον τοῖς τε ὑποζυγίοις καὶ αὐτοῖς, ὅπλοις καὶ διαμάχαις ἔδοξε τὴν τῶν ὅλων ἐπιτρέψειν κρίσιν. ἐντεῦθεν πόλεμοι συνεχεῖς ἀνερρήγνυντο, καὶ χύσεις αἱμάτων ἀῤῥαβικῶν κατὰ τῆς θρεψαμένης ἔῤῥεον νύκτωρ καὶ μεθ᾽ ἡμέραν, καὶ πόλεων ἐγίνοντο ἀνδραποδισμοί, ἐπικρατεστέρας ὁσημέραι τῆς τῶν Κελτῶν γινομένης ἰσχύος. καὶ ἵνα τἀν μέσῳ συντέμω, πᾶν ὅ,τι κράτιστον ἦν τοῦ τῶν Ἀράβων ὁπλιτικοῦ, τὸ μὲν αἵματι καὶ κόνει δύντες, τὸ δ᾽ ὡς πορρωτάτω διώξαντες, δούλοις ἀόπλοις τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἐχρήσαντο, τοῦ λοιποῦ τὴν οἴκησιν αὐτόθι πεποιηκότες· τοὺς γὰρ ἄνδρας νενικηκότες, ἔρωτι τῶν τοῦ τόπου χαρίτων ἡττήθησαν· κἀκεῖ τὸν ἑξῆς αἰῶνα διαμένειν ἐγνώκεσαν, ἔλεγχος πάσης κατηγορίας αὐτοὶ ἑαυτοῖς καταστάντες. ἔργον γὰρ αὐτοῖς καὶ σκοπὸς ἦν οἴκοθεν ἐκδημίας ὑπῆρχεν, ἐς Παλαιστίνην εἰ δυνηθεῖεν ἐλθεῖν, καὶ τοὺς τὸν σωτήριον κατέχοντας τάφον ἀσεβεῖς, ἢ τελέως ἐκεῖθεν ἐξελάσαι, ἢ τὸ ἑαυτῶν ἐκεῖσε κενώσαντας αἷμα σωτηρίαν ψυχῆς ἀνταλλάξασθαι. καὶ τοιοῦτος ἦν ὁ τῆς πατρίδος ὑπερορίους αὐτοὺς ποιησάμενος ἔρως, θεῖος ὡς ἀληθῶς, καὶ ὑμνούμενος τοῖς ἀκούουσιν· ἀλλ᾽ ὁ τῆς Φοινίκης καὶ Συρίας ἔρως τὸν θεῖον ἐκεῖνον ἀκλεῶς ἐξέκρουσεν ἔρωτα, ὑπὸ πλούτου βαρυνθεῖσι, καὶ οἷον εἰπεῖν μεθυσθεῖσι κἀκ τοῖς ἐντυχὼν παρ᾽ ἐλπίδα. ἀλλ᾽ ἐπανιτέον, ὅθεν εἰς τὸν περὶ Κελτογαλατῶν τουτωνὶ παρετράπημεν λόγον. οἱ γὰρ κατ᾽ Αἴγυπτον Ἄραβες, πλείστην προσειληφότες δύναμιν, διὰ τοῦ Σκυθικοῦ στρατεύματος ἐκείνου, καθάπερ ἔφθημεν εἰρηκότες, πλεῖστον ὅσον μάλα ἔξω τοὺς οἰκείους παρέδραμον ὅρους· πρὸς μὲν ἑσπέραν Λίβυας, καὶ ὅσα Μαυρουσίων ἔθνη δουλωσάμενοι· πρὸς δ᾽ ἀνατέλλοντα ἥλιον, ἔνθεν μὲν Ἀραβίαν εὐδαίμονα πᾶσαν, ὅσην τά τε ἄκρα τῶν Ἰνδικῶν ὁρίζει θαλασσῶν, καὶ ἑκατέρωθεν ὅ,τε Περσικὸς καὶ ὁ Ἀραβικὸς τειχίζουσι κόλποι. ἔνθεν δὲ τήν τε κοίλην Συρίαν, καὶ τὴν Φοινίκην πᾶσαν ὅσην ὁ ποταμὸς Ὀρόντης ἔνδον ποιεῖται τοὺς τῶν Κελτογαλατῶν ἐκείνων ἐκγόνους, τοὺς μὲν ἐκεῖθεν ἀποσοβήσαντες, τοὺς δ᾽ ἐς ὄλεθρον, οἷον πολέμιος ὑποτίθεται νόμος, ὀλίγου παραπέμψαντες χρόνου.

ΚΑΘΟΔΟΣ

ΚΑΘΟΔΟΣ ΕΚ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡχικοῦ θρόνου τοῦ γερμανοῦ, καὶ ἄνοδος ἰωσήφ.

ΕΙΕΝ, ὁ μέν τοι κωνσταντινουπόλεως πατριάρχης γερμανός, ἀκούων ἑαυτὸν ὑπὸ τοῦ πλήθους ὑβριζόμενον σὺν πλείστῃ τῇ ἀκοσμίᾳ, ἅτε ἀρσενίου ζῶντος ἔτι τοῦ γνησίου πατριάρχου αὐτὸς τὸν ἐκείνου κατέχων θρόνον, παραχωρεῖ τοῖς βουλομένοις αὐτόν, αὐτὸς δ' ἡσυχάσων ἀπῄει. καὶ μετὰ τοῦτον ἰωσὴφ τὸν πατριαρχικὸν διαδέχεται θρόνον, πολιὸς μὲν ἀνήρ, καὶ ἀσκήσει μακρᾷ καὶ ἀπράγμονι βίῳ περὶ τὸ γαλήσιον ὄρος συνεζηκώς· σοφίας δ' ἑλληνικῆς παντάπασιν ἀμέτοχος ὤν, καὶ λίαν τὸν τρόπον ἁπλοῦς. τοιαῦτα γὰρ τὰ τῶν πολιτικῶν πραγμάτων καὶ ἐμπειριῶν ἄμικτα ἤθη. τούτῳ πνευματικῶς ὡμίλει, καὶ τοὺς λογισμοὺς ἐξηγόρευεν ὁ βασιλεὺς μιχαήλ. διὸ καὶ πρώτως τὴν ἱερὰν ἐκτετελεκότι μυσταγωγίαν ξύν τε τοῖς ἄλλοις ἀρχιερεῦσι, προσελθὼν πίπτει πρηνὴς ἐπὶ τῶν προθύρων τοῦ ἱεροῦ βήματος, διαρρήδην ἐπὶ δυσὶν ἁμαρτήμασιν ἐγκαλῶν ἑαυτῷ, περί τε τῆς ἐπιορκίας φημί, καὶ περὶ τῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ βασιλέως τυφλώσεως. καὶ ἐπὶ τούτοις αἰτεῖται συγχώρησιν. πρῶτος μὲν οὖν ὁ πατριάρχης ἐπιστὰς αὐτῷ κειμένῳ, συγχωρήσεως ἔγγραφόν τινα διεξῄει λόγον· καὶ μετ' αὐτὸν ἕκαστος τῶν ἀρχιερέων, κατὰ τὴν ἑκάστῳ προσήκουσαν τάξιν διαδεχόμενος, ἀνέγνωσαν ἅπαντες ἐφεξῆς ἐπ' αὐτῷ τὸν εἰρημένον τῆς συγχωρήσεως λόγον. καὶ οὕτως ἀπῄει χαίρων ὁ βασιλεὺς ὁμοῦ τῇ τοιαύτῃ συγχωρήσει, καὶ θεὸν αὐτὸν εὐμενῆ καὶ ἵλεων αὐτῷ καταστῆναι οἰόμενος.

ΠΕΡΙ ΕΚΛΕΙΨΕΩΣ ἡλίου.

ΚΑΤΑ τοῦτον τὸν χρόνον ἐπεσκότισεν ἡ σελήνη τὸν ἥλιον, ἄρτι τὴν τῶν διδύμων τετάρτην παραλλάττοντα μοῖραν, περὶ ὥραν πρὸ μεσημβρίας τρίτην τῆς εἰκοστῆς πέμπτης ἡμέρας τοῦ μαΐου, τοῦ ςψοε' ἔτους. ἦν μὲν οὖν ἡ πᾶσα ἔκλειψις δακτύλων ἔγγιστα δυοκαίδεκα. τοσοῦτον δὲ κατὰ τὸν μέσον τῆς ἐκλείψεως χρόνον ἐγεγόνει τὸ σκότος περὶ τὴν γῆν, ὡς καὶ πολλοὺς τῶν ἀστέρων φανῆναι. ἐδήλου μέν τοι τὰς μεγίστας καὶ παλαμναιοτάτας συμφορὰς τῶν ῥωμαίων, ἃς ὑπὸ τῶν τούρκων ὑφίστασθαι ἔμελλον. οὐ γὰρ ἔληξεν ἡ τῆς γῆς κάκωσις, ἐκεῖθεν ἀρξαμένη, καὶ συχνῶς ἐπὶ μεῖζον ἀεὶ κατὰ βραχὺ κορυφουμένη. ὅτι δὲ δήλωσιν ἐπιγείων παθῶν, τὰ τῶν οὐρανίων φωστήρων τοιαῦτα συμπτώματα προαναφωνοῦσιν, ἀμφιβάλλειν οἶμαι τῶν πάντων οὐδένα, πλὴν εἰ μὴ ὅστις περιττὸς ἐπεφύκει μάτην ἐρίζειν. εἰ δὲ τοῦτον λόγοις πείθειν πειρῷτό τις, ὃν πείθειν οὐ δύναται, τὰ ἐν τῷ θεάτρῳ τῆς οἰκουμένης κατ' ἄλλους ἄλλοτε χρόνους γινόμενα πράγματα, μάταιος ἂν εἴη καὶ πάνυ τοι φορτικός, σύνεσιν ἐντιθέναι τοῖς πάνυ σκληροῖς ἐγχειρῶν. ὃ γὰρ ἐν ἑνὸς ἀνθρώπου σώματι, τοῦτο κἀν τῷ τοῦ κόσμου σώματι παντὶ γίγνοιτ' ἄν. ἓν γὰρ ὁ κόσμος σῶμα συμφυές, ἐκ μερῶν καὶ μελῶν, ὡς ὁ ἄνθρωπος φαίνεται συγκείμενον. καὶ ὥσπερ ἐνταῦθα τῆς κεφαλῆς ἢ τοῦ τραχήλου τὸ πάθος, ἐνεργεστέραν πρὸς τὴν κνήμην καὶ τὸν ἀστράγαλον τὴν κάκωσιν ἐξετόξευσεν, οὕτω κἀν τῷ τοῦ κόσμου σώματι τὰ τῶν οὐρανίων φωστήρων παθήματα, κινούμενα πρὸς τὴν γῆν ἀποβαίνει), κἀνταῦθα δημοσιεύουσι τὴν ἐνέργειαν. συχνὸς ἐπὶ τούτοις ἐρρύη

GERMANO PATRIarchæ ut ſucceſſerit Ioſephus.

CAeterum patriarcha Conſtantinopolitanus Germanus, cum ſibi uulgus per ſummam petulantiam inſultare audiuiſſet: quippe qui Arſenio legitimo patriarcha adhuc ſuperſtite, ſedem illius occuparet: ea cuiuis relicta, quieti ſe dedit. Huic ſuccedit Ioſephus, uir canus, qui longo tempore in monte Galleſio monachum in ocio egerat, Græcarum literarum planè rudis, & nimium ſimplex. Tales enim mores cum Re- «
publica & uſu rerum commune nihil habent. «
Huius ob religionem conſuetudine utebatur Imperator Michael, & ſuas illi cogitationes exponebat. Quare cum is primum ſacrificium cum cæteris pontificibus peregiſſet, ante ueſtibulum ſacri ſuggeſtus proſtratus, duo ſua peccata, periurium, & filij Imperatoris excæcationem, apertè profitetur, ſibiq; condonari petit. Primus igitur patriarcha illi iacenti aſtans, cõdonationis ſyngrapham quandam, ac poſt eum pontifices ſuo quiſque ordine, eandem recitarunt. Ita lætus diſcedit Imperator, tam ob illam condonationem, quàm quod Deum etiam ſibi placatum & reconciliatum exiſtimabat.

DE ECLIPSI SOLIS.

SVb hoc tempus luna ſolem obſcurauit, quartam Geminorum partem peragrantem, ſub horã ante meridiem tertiam, XXV die Maij, anni VI. M. DCC. LXXV. Fuit tota eclipſis punctorum ferè 12. Tantæ autem ſub eius medium ortæ ſunt tenebræ, ut multæ ſtellæ apparerent: quæ nimirum maximas & pernicioſas Romanorũ calamitates portendebat à Turcis imminentes. Populi enim afflictio ab eo tempore non deſtitit, & ſubinde paulatim aucta eſt. Terrena autem mala huiuſmodi cœleſtium luminum affectionibus ſignificari, extra controuerſiam eſſe puto: niſi fortè quiſpiam rixis inanibus delectetur. Cui ſi quis ea quæ in theatro uniuerſitatis huius, alijs atque alijs temporibus eueniunt, perſuadere uerbis inſtituat, eius inane ac ſuperuacaneum fuerit ſtudium, obſtinatis dare mentem conantis. Quod enim in hominis unius corpore fit, idem etiam in corpore huius uniuerſi contingit. Vnũ enim mundus corpus eſt cohærens, e membris & partibus ut homo compoſitũ. & ut hic, capitis aut colli affectio, efficaciorem noxam ad tibias aut talos eiaculatur: ſic etiam in mundi corpore, cœleſtium luminum affectiones in terra figuntur, in eáque uires ſuas exercent. Poſt hæc longo tem-

Significatio Turcicæ uaſtationis.

Stultis & pertinacib. nec certiſſima perſuaderi poſſunt.

Mundus humani corporis ſimilis.

Andronici nuptiæ. pore elapſo, Imperator Andronico filio Annam Pannoniam deſpondet, ſimulq́ illum in ſignibus Imperij ornat.

ANDRONICI IMPERATORIS *iuſiurandum patri datum.*

Deinde ipſe quidem Andronicus
I patri iurat, ſe Dei Eccleſiam piè ueneraturum, eiuſq́ priuilegia modis omnibus culturum, & inuiolata conſeruaturum eſſe. Po-
II ſtea, ſe uitam & Imperium patris ſui expertem inſidiarum, uſque ad eius obitum, pro uirili conſeruaturum. His peractis, omnis Romanus populus uſitatum iuſiurandum Andronico nouo Imperatori dedit. Patriarcha uerò & collegium ſacerdotum iuſiurandum ſuum perſcriptum, in ſacros codices retulerunt: ſe & ſucceſſores ſuos, eius imperio non eſſe inſidiaturos, profitentes. *Andronici autoritas.* Pater autem permiſit, edictis ſubſcribere rubris literis, cæterùm ſine menſe & indictione: ſed, ANDRONICVS CHRISTI GRATIA IMPERATOR ROMANORVM.

DE MAGNO BELLO, *quod Romani Theſſalico Sebaſtocratori intulerunt.*

Hoc ſtatu rerũ deceſsit Michael Deſpotes Epiri, & Theſſaliæ princeps, relictis filijs, uno notho Ioãne, legitimis tribus: quorũ natu maximus fuit Nicephorus Deſpota, qui conſobrinam Imperatoris in matrimonio habebat: quem pater, ob immaturam ætatem reliquorum, qui cœlibes adhuc erãt, Michaelis & Ioannis, curatorem reliquit, diuiſa omni ſua ditione in duas partes: quarum unam, quæ uetus appellatur, Epirum, Nicephoro Deſpotæ reliquit. *Nicephori Deſpotæ ditio.* continet autem Theſprotos, Acarnanes, Dolopes, prætereàque Corcyræos, Cephalenios & Ithacenſes: terminatur ab occaſu Adriatico & Ionio mari: uerſus Septentrionem altis montibus Pydno & Acroceraunijs: ab ortu Acheloo flumine, à meridie inſula Corcyra & Cephalenia. *Ioannis nothi Sebaſtocratoris ditio & perfidia.* Alteram partem Ioanni notho filio reliquit: quæ & ipſa continet Pelaſgos, Phthiotas, Theſſalos, Locros Ozolas: ac uerſus Septentrionem Olympum montem habet, ad meridiem Parnaſſum, utrunque altiſsimum. Cæterùm duo, Michael & Ioannes, Nicephori fratris tutelam & curationem ægrè ferentes, & alioqui rati eius exitum ſibi funeſtum fore, ad Imperatorem profugiunt. Nothus autem Ioannes, effreni & uafro ingenio uir, ſuis contentus quieſcere non poterat, quamuis nuper admodum Sebaſtocratoris honorem ab Imperatore conſecutus: ſed ruptis crebrò fœderibus, Romanas prouincias populabatur: ut Im-

ἐῤῥύη χρόνος, καὶ ἄγεται ὁ βασιλεὺς τῷ υἱῷ ἀνδρονίκῳ γυναῖκα, ἄνναν τὴν ἐκ παιόνων, καὶ ἅμα τῷ βασιλικῷ κατάστέφει συμβόλῳ.

ΟΡΚΟΣ ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΥ ΤΟΥ βασιλέως πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ.

ΕΙΤΑ αὐτὸς μὲν ἀνδρόνικος ὄμνυσι τῷ πατρί, πρῶτον μὲν σέβειν τὴν τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαν ὀρθῶς, καὶ τὰ ταύτης προνόμια περιέπειν καθ' ἅπαντα τρόπον, καὶ ἀλώβητα συντηρεῖν. δεύτερον δὲ, τὴν αὐτοῦ δὴ τοῦ πατρὸς ζωὴν καὶ βασιλείαν διαφυλάττειν, ὅση δύναμις ἀνεπιβούλευτον μέχρι τέλους τῆς αὐτοῦ. καὶ ἐπὶ τούτοις ἅπαν τὸ ῥωμαίων ὤμνυε γένος τῷ νέῳ βασιλεῖ ἀνδρονίκῳ τὰ εἰθισμένα τοῖς βασιλεῦσιν. ὅ γε μὴν πατριάρχης, καὶ πᾶν τὸ τῆς ἐκκλησίας ἄθροισμα γράμμασι σὺν ἑαυτῶν ἐγχαράξαντες ὅρκους, τοῖς ἱεροῖς ἐντεθείκασι κώδιξιν, ἀνεπιβούλευτον αὐτῷ διατηρήσειν τὴν βασιλείαν ὁμολογοῦντες, αὐτοί τε καὶ οἱ ἐφεξῆς τὰ τῆς ἐκκλησίας διαδεχόμενοι. ἐπέτρεψε δ' αὐτῷ ὁ πατὴρ, καὶ δι' ἐρυθρῶν ὑπογράφειν γραμμάτων προστάγματα, οὐ μέν τοι μῆνα καὶ ἰνδικτιῶνα· ἀλλὰ, ἀνδρόνικος χριστοῦ χάριτι βασιλεὺς ῥωμαίων.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ, ὃν ἐπεκίνησαν κατὰ τοῦ θετταλοῦ σεβαστοκράτορος οἱ ῥωμαῖοι.

ΤΟΥΤων οὕτως ἐχόντων, ἐξ ἀνθρώπων ἐγεγόνει καὶ μιχαὴλ ὁ δεσπότης, ὁ τῆς ἠπείρου καὶ θετταλίας ἀρχηγός, παῖδας καταλιπὼν, ἕνα μὲν νόθον, ἰωάννην ὄνομα· γνησίους δὲ τρεῖς, ὧν καθ' ἡλικίαν πρωτεύων ὑπῆρχεν ὁ ἐπ' ἀδελφιδῇ γαμβρὸς τοῦ βασιλέως νικηφόρος ὁ δεσπότης· ὑφ' ᾧ ἡγεμόνι καὶ ἐπιτρόπῳ κατέλιπεν ὁ πατὴρ ὡς ἀτελεστέρους τὴν ἡλικίαν, καὶ ἀζύγας ἔτι, σὺν δύω ἑτέρους υἱέας μιχαὴλ καὶ ἰωάννην. σχίζει μέν τοι καὶ τὴν ὅλην αὐτοῦ ἐπικράτειαν εἰς δύο μερίδας, ὧν τὴν μὲν μίαν, ἣ δὴ καὶ παλαιὰ ὀνομάζεται ἤπειρος, ἀφίησι νικηφόρῳ τῷ δεσπότῃ. περιέχει δὲ αὕτη θεσπρωτοὺς, καὶ ἀκαρνᾶνας καὶ δόλοπας, καὶ πρὸς τούτοις κερκυραίους καὶ κεφαλλῆνας, καὶ ἰθακησίους· ὁρίζεται δὲ πρὸς μὲν δύσεως ἀδριατικῷ τε καὶ ἰονίῳ πελάγει, πρὸς δ' ἄρκτων ὄρεσιν ὑψηλοῖς τῷ τε πύδνῳ καὶ τοῖς ἀκροκεραυνίοις ὀνομαζομένοις. ἐκ δ' ἀνατολῶν ἀχελώῳ τῷ ποταμῷ, ἐκ δὲ μεσημβρίας τῇ κερκυραίᾳ νήσῳ καὶ τῇ κεφαλληνίᾳ. τὴν δὲ ἑτέραν μερίδα ἀφίησιν ὁ πατὴρ ἰωάννῃ τῷ νόθῳ παιδί· ἣ καὶ αὐτὴ περιέχει πελασγοὺς καὶ φθιώτας, ἔτι θετταλοὺς καὶ λοκροὺς σὺν ὀζόλαις· καὶ πρὸς μὲν ἄρκτους ὄλυμπον ἔχει τὸ ὄρος, πρὸς δὲ μεσημβρίαν, τὸν παρνασσόν, ἀμφότερα ὑψηλὰ, καὶ ἐκ βάθους τὸν ἀέρα τὰς κορυφὰς ἀνατείνοντα. οἱ μέν τοι δύω αὐτίκα μιχαὴλ καὶ ἰωάννης, δυσαρεστήσαντες τῇ τοῦ ἀδελφοῦ νικηφόρου ἐπιτροπῇ καὶ ἐφορείᾳ, καὶ ἄλλως οὐκ εἰς ἀγαθὸν αὐτοῖς ὥρας αὐτὴν προχωρήσειν νοσιῶντες, φυγάδες ἐς βασιλέα χωροῦσιν. ὁ δὲ νόθος ἰωάννης, ἀκάθεκτος ὢν τὴν ὁρμὴν, καὶ ποικίλος τὴν σύνεσιν οὐκ ἠρέμει τοῖς οἰκείοις ἀρκούμενος. καὶ ταῦτα τὸ σεβαστοκράτορος ἀξίωμα παρὰ τοῦ βασιλέως πρότριτα εἰληφὼς, ἀλλὰ συχνὰ παρασπονδῶν, τὴν ῥωμαίων ἐδήου γῆν·

ὡς

ὡς ἀγανακτήσαντα ἤδη τὸν βασιλέα, πέμψαι τὸν ἑαυτοῦ ἀδελφὸν ἰωάννην τὸν δεσπότην κατ' ἐκείνου, πολλὰς πολλαχόθεν ἀθροιζομένας τὰς ῥωμαίων δυνάμεις, ἕπεσθαι τούτῳ κελεύσαντα. ὃς καὶ συναγαγὼν, ὅση δὴ πρόσω ἐτύγχανε δύναμις, ἔκ τε παφλαγόνων ἱππέων ἠθροισμένη καὶ βιθυνῶν, συγκαταλέξας δὲ καὶ τὰ κομάνων καὶ τουρκοπούλων τάγματα, ἀπῄει τὰς πεζικὰς αὐτὸς στρατολογῶν δυνάμεις, ἔκ τε θράκης καὶ μακεδονίας. ὁ μέντοι σεβαστοκράτωρ ἀκούων τὴν τῶν ῥωμαϊκῶν δυνάμεων ἔφοδον, βέλεσι λογισμῶν ἐδαπάνα τὴν ψυχὴν, ἄπορα πανταχόθεν ὁρῶν τὰ ἑαυτοῦ, καὶ οὐκ ἀξιόμαχα πρὸς τοσαύτην παρασκευὴν ἀντιπάλων δυνάμεων. ὅθεν ἐπεὶ τό γε ὑποπεπτωκότι χρήσασθαι σχήματι καὶ συγγνώμην τῶν ἡμαρτημένων ζητεῖν, οὔτε εὔοδον ἑώρα, οὔτε μὴν ἀνύσιμον, διὰ τὸ πολλάκις σπείσασθαι μὲν, οὐκ ἐμμεῖναι δ' ἐπὶ μακροῦ ταῖς ὁμολογίαις τῶν σπονδῶν· ὁ δὲ ἄλλην ἐβάδιζε γνώμην. ὀχυρώσας γὰρ καθ' ὅσον εἶχε καὶ ἀσφαλισάμενος τὰ ἑαυτοῦ φρούρια, περιῄει σύν γε τοῖς ἑαυτοῦ στρατεύμασι πόρρωθεν περισκοπῶν τὰ ὑπὸ τῶν πολεμίων γινόμενα, ἴσως ἐλπίζων λόχοις τισὶ καὶ αἰφνιδίαις ἐπιδρομαῖς, ταράττειν καὶ ἀκρωτηριάζειν τὸ ῥωμαίων στρατόπεδον. ἀλλ' ἄριστα τούτους ὁρῶν πεφραγμένους, καὶ οὐκ ἔξω τῆς νομιζομένης ἐμπειρίας τὰς ἐκδρομὰς ποιουμένους, προαπεγνώκει τὴν πεῖραν· καὶ δινῶν ἄνω καὶ κάτω, ἐδεδίει περὶ τῶν ὅλων. ὁ μὲν οὖν σεβαστοκράτωρ ἰωάννης ἐν τοσούτοις ὑπῆρχε θορύβοις καὶ φόβοις. τάχα δ' ἂν καὶ πέρας ἐλάμβανεν αὐτῷ τὸ ζῆν ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ, καὶ ἡ ὑπ' αὐτὸν ἐπαρχία τότ' ἂν ὑπὸ βασιλεῖ ἐγίγνετο, εἰ μὴ μεγάλη τις ἀταξία τε καὶ πλημμέλεια τῶν συστρατευομένων τοῖς ἡμετέροις ἀλλογενῶν, ἔσφηλε παρ' ἐλπίδα, καὶ λίαν ἀχρεῶς τὰ ῥωμαίων ἀνέτρεψε πράγματα. εἰσβαλόντων γὰρ τῶν ῥωμαίων εἰς τὴν ἐκείνου, καὶ μηδενὸς ἀνθισταμένου, ῥᾳδίως ὑποποιουμένων ἅπαντα, οὐδὲν ὑγιὲς οἱ συστρατευόμενοι κόμανοι ἔπραττον, ἀλλὰ πάντας νεὼς καὶ ἀσκητήρια πάντα ἐσύλων, καὶ ἀδεῶς ἐνεπίμπρασαν, καὶ σεμνὰς πρόσθεν οὔσας ἠνδραποδίζοντο, καὶ ὡς ἀνιέροις ἐχρῶντο τοῖς ἱεροῖς, τοῖς τε ἄλλοις, καὶ πρός γε ἔτι ἀντὶ τραπεζῶν ταῖς ἱεραῖς εἰκόσι. καὶ τί δεῖ τὰ πολλὰ λέγειν; πάντ' ἔδρων ἀδεῶς, ὅσα χρεὼν ἀσεβέσιν ἀνδράσι. διά τοι τοῦτο καὶ οὐ καλῶς, οὐδ' ὁμολόγως ταῖς ἀρχαῖς τὸ τέλος ἀπήλλαξε τοῦ πολέμου. δηλώσει δὲ προϊὼν ὁ λόγος. ἐπεὶ γὰρ ἧκεν ἄγων τὴν στρατιὰν ὁ δεσπότης ἰωάννης, τὰ μὲν τῶν πολιχνίων αὐτίκα ὑπέκυπτον, τὰ δὲ ταῖς τῶν τόπων ὀχυρότησι θαρροῦντα, ἀνθίσταντο μέχρι τινός. ἔπειτα καὶ ταῦτα ὑπέκυπτον, ἀντέχειν εἰς τέλος ἥκιστα δυνάμενα, πρὸς τὰς βιαίας τῶν πολεμικῶν μηχανημάτων ἐπιφοράς. ὅ γε μὴν σεβαστοκράτωρ ἀπορήσας πανταχόθεν, εἰς ὀχυρώτατον καταφεύγει φρούριον τὸ τῶν νέων πατρῶν ἐπικεκλημένον· ἔνθα δὴ καὶ κυκλοῦσιν αὐτὸν οἱ πολέμιοι, καὶ συχνόν τινα χρόνον πολιορκοῦσι περικαθήμενοι. τὸ μέντοι φρούριον ἐκεῖνο τῶν νέων πατρῶν ἐφ' ὑψηλοῦ τοῦ ὄρους ἱδρυμένον, ῥᾷστα μὲν τῶν πολεμικῶν κατεφρόνει μηχανημάτων· διὰ δὲ τὸν ἔνδον ἀποκλεισθέντα πολυάνθρωπον ὄχλον, ἀπορίαν ἐδεδίει τῶν ἀναγκαίων. διὸ καὶ ἀμηχανίᾳ παντοδαπῇ τὴν ψυχὴν ὁ σεβαστοκράτωρ ἐμερίζετο, καὶ ἄνω καὶ κάτω τὸν λογισμὸν περιέστρεφε, τῶν περιϊσταμένων δεινῶν λύσιν ζητῶν. ὀψὲ δὲ μετὰ πολλὰς στροφὰς λογισμῶν, εἰς ἔννοιαν ἐληλύθει ξένην καὶ δαιμονίαν ὡς ἀληθῶς· ἣν ὥσπερ ἱεράν τινα καὶ ἀπόρρητον ἐταμιεύετο ἐν ἑαυτῷ, οὐδενὶ κοινωσάμενος τῶν ἁπάντων, πλὴν μόνῳ τῷ τοῦ ἄστεος φύλακι. τὸ γὰρ εἰς πλείους μιᾶς ἀκοῆς δια-

ut Imperator indignatus, fratrem Ioannem Deſpotam, cum maximis copijs undecunque collectis contra eum mitteret. Is igitur Paphlagones & Bithynos equites, Comanorum & Turcopulorum etiam turmis adiunctis adducens, pedites è Thracia & Macedonia colligebat. Quorum aduentu Sebaſtocrator audito, cum ſe tanto exercitui imparem eſſe, & ab omni parte deſtitutum cerneret, grauiſsimis curis æſtuabat. Nam ſupplici habitu ueniam petere, non expeditum, neque etiam conducibile iudicabat: quòd pactis & conuentis ſæpe non ſtetiſſet. Itaque aliam uiam ingreſſus, munitis & in tuto collocatis ſuis caſtellis, quantum poterat, cum ſuis exercitibus circuibat, eminus ſpeculans quid ab hoſtibus ageretur: forſitan & ſpe concepta, inſidijs & incurſionibus ſe Romana caſtra turbaturum & uexaturum. Sed cùm in excurſionibus à noſtris diſciplinam militarem obſeruari, & omnia prudenter adminiſtrari cerneret: illo conatu deſperato, ſurſum deorſumque ambulans, ſummæ rerum metuebat. ac præ metu & angore forſitan uitam cum morte commutaſſet eo tempore, illiúsque ditio ab Imperatore occupata eſſet, niſi exterorum commilitonum immodeſtia & graue delictum, præter ſpem, rem Romanã labefactaſſet, & fœdiſsimè peruertiſſet. Nam impreſsione in illius fines facta, omnibúsque, reſiſtente nemine, facilè ſubactis: Comani per ſummam petulantiam omnia fana, omnia monaſteria ſpoliabant, & impunè cremabant, ac ſacris ut profanis, cùm alijs, tum Diuorum imaginibus loco menſarum abutebantur. Et quid multis eſt opus? ſine ullo metu faciebant omnia, quæ impiorum hominum conſuetudo fert. Quamobrem belli exitus non bonus, nec principijs conſentaneus fuit: ut progreſſu orationis oſtendetur. Nam cum Ioannes Deſpotes cum exercitu aduenisſet, oppidula partim ſtatim deditionem faciebant: partim ſitu locorum freta aliquandiu reſiſtebant, donec machinarum uiolento impetu debilitata, & ipſa ſeſe ſubmitterent. Quare Sebaſtocrator Ioannes deſperatis rebus, nouas Patras, munitiſsimum caſtellum, ſe recepit: ubi eum circumſident, & longo tempore oppugnant hoſtes. id caſtellum in edito monte ſitum, bellicas machinas facilè cõtemnebat: ſed ob multitudinem hominum ibi incluſam, commeatus penuriam metuebat. Ita ille inops conſilij, urgentium malorum remedium ſolicitè quæritabat. Tandem poſt multas deliberationes, conſiliũ mirum ac planè diuinum init: quod, ut ſacrum & arcanum, cum nemine prorſus communicat, cuſtode urbis excepto. Nam arcanum pluribus auribus quàm uni commiſſum,

Theſſali ſolicitudines.

Scytharum impietatem cladis Romanorum ream agit.

Nouarũ Patrarum obſidio.

Theſſalus per caſtra hoſtium euadit.

Arcana tacenda.

miſſum, multifariam erumpit: amiſſoq; arcani nomine, fama celebris dici debet, tota caſtra tam amicorum quàm hoſtium permeans. Vnde ille, quippe uir prudens, & huius rei non ignarus, callidè ſuum commentū texit, quod erat huiuſmodi. Obſeruata noui lunij obſcuriſsima nocte, fune ſe de muro demittit. Deinde, cum alius tranſitus ei non pateret, clàm in Romana caſtra laceris ueſtibus deſcendit: & ne agnoſceretur, magna uoce, & uerbis ex parte barbaris, per tota caſtra ueluti amiſſum equum quæritans, clamitat. Turba uerò militaris cum deridet, & exibilat, & ſuauiſsimis dicterijs exagitat. His dolis caſtra cum pertranſiſſet, procul inde ad monaſteriolum profectus extra fines, ſoli præpoſito ſeſe quis ſit indicat: ab eoq; quinque iumentis & totidem famulis acceptis, ſub auroram monte Thermopylarum ſuperato, poſtridie in Bœotiam peruenit, ac tertio inde die in Atticam: ubi cum Athenarū duci magnam pecuniam, & ſplendidas ac locupletes filiarū ſuarū nuptias ꝓmiſiſſet, auxilia petit: & accipit D delectos Athenienſes, amplis ſtipendijs cōductos.

Theſſalus auxilijs ducis Athenienſium profligat Romanos.

At Romanorū exercitus Sebaſtocratorē Ioannē in caſtello eſſe ratus, crebris uelitationib. mœnia laceſſebat: (neq; enim ullibi machinę adduci poterāt:) & exitus omnes circūcirca obſidebat, necubi Ioannes elaberet̄: ſed aut ſponte deditionē facere cogeret̄, aut inuitus à ciuib. duplici malo, & fame & obſidione preſſis, dederet̄. Ac hi quidē ita ſecuri deſidebāt, quidā etiā è caſtris excurrebant, alij prædatum ad fines Achæorum, alij uenatum: in quos primos incidit Ioannes Sebaſtocrator, cum D illis Athenienſibus, diſsipatos: eóſque partim capit, partim uſque ad caſtra perſequitur, ut ex re inopinata & ſubita tumultus in eis oriretur, & preter alios duces, etiam Ioannes Deſpotes perturbaretur, exiſtimantes aut Peloponeſi & Achaię principem cum iuſtis copijs adeſſe, aut Thebanorum & Eubœorum & Athenienſium ducem cum magno exercitu Sebaſtocratori opem ferre.

Paucorū fuga totū perturbat exercitum.

Igitur priuſquam illi irruerent, clàm & paulatim Romanus exercitus diuellitur: & alij alios occupantes, quantumuis reclamantibus ducibus, & manere iubentibus, continenter fugiunt: iam & ipſi duces unà cum Ioanne Deſpota (quippe qui proſpicerent, ſi manerent, ſe nec ullum egregium facinus edere poſſe, illo temporis articulo oppreſſos: & haud dubiè perituros) e ueſtigiò clanculum cum reliquijs Paphlagonum, conſeruato tamen ordine ac diſciplina militari, recedere cogerentur. Hoc tam inſperato Romanæ fugæ caſu, cuius cauſa fuêre Comanorum commilitonum ſacrilegia,

ἀπαρχὴν μυστήριον, πολύχουν ἀνίσχει γεώργιον· καὶ τὴν ἐπωνυμίαν οὐκ ἔτι μυστήριον οὖσαν, ἀλλὰ διαπρεύσιος φήμη, ὅλα στρατόπεδα ἀμείβουσα γνήσιά τε καὶ πολέμια. ὅθεν καὶ αὐτὸς συνετὸς ὤν, καὶ τῶν τοιούτων οὐκ ἀδαής, συνετῶς τὸ σοφὸν ᾠκοδόμησε βούλευμα ἑαυτοῦ. ἦν δὲ τοῦτο τοιοῦτον. νύκτα παραφυλάξας ἐν ᾗ τῆς σελήνης τῷ ἡλίῳ συνοδευούσης σκότος βαθὺ περιέχει τὴν γῆν, σχοίνῳ τοῦ τείχους καθίησιν ἔξω ἑαυτόν. κἄπειτα οὐκ ἑτέρας οὔσης αὐτῷ παρόδου, λάθρα κατῄει διὰ τὸ τῶν ῥωμαίων στρατόπεδον ἐν διερρωγόσι τοῖς ἐνδύμασι· καὶ τοῦ λαθεῖν ἕνεκα, μεγάλῃ τῇ φωνῇ καὶ βαρβαριζούσῃ μικρόν πως τῇ διαλέκτῳ, ὡς ἀπολωλεκὼς τὸν οἰκεῖον δῆθεν ἵππον ἐζήτει, διιὼν καὶ παραμείβων οὑτωσὶ τὸ στρατόπεδον ἅπαν. οἱ δὲ πολλοὶ τοῦ στρατοῦ κατεγέλων ἀκούοντες αὐτοῦ ὑπεσύριζον, καὶ ἥδιστα ταῖς εἰρωνείαις ἐχλεύαζον. ἀλλ' ἐκεῖνος δόλοις τοιούτοις παρελθὼν τὸ ῥωμαίων στρατόπεδον, καὶ πάνυ τοι πόρρω γενόμενος περί τι μονύδριον γίνεται τῶν ὑπορείων, καὶ γνώριμον ἑαυτὸν καταστήσας μόνῳ τῷ τῆς μονῆς ἐπιστάτῃ, ὑποζύγια πέντε καὶ θεράποντας τοσούτους λαμβάνει παρ' αὐτοῦ. καὶ ἅμα ἕῳ διαβὰς τὸ τῶν θερμοπυλῶν ὄρος, δευτεραῖος εἰς βοιωτίαν ἀφίκετο· τριταῖος δ' αὖθις ἐκεῖθεν εἰς ἀττικήν, ἔνθα δὴ καὶ τῷ τῶν ἀθηνῶν ἐντυγχάνει δουκί· καὶ χρήματα ὑπισχνεῖται, καὶ ἤδη λαμπρὰ τῶν τέκνων πολλὴν ἐπαγόμενα πλοῦτον. καὶ ἐπὶ τούτοις αἰτεῖ καὶ λαμβάνει συμμαχίαν ἐπὶ συμφωνίᾳ μεγάλων μισθῶν, πεντακοσίους τοὺς πάντας κατ' ἐκλογὴν ἀθηναίους. ὁ δὲ ῥωμαίων στρατός, ἔνδον εἶναι νομίζων τὸν σεβαστοκράτορα ἰωάννην, περιεκάθητο διηνεκῶς ἀκροβολισμοῖς τισὶ κατὰ τῶν τειχῶν χρώμενος. οὐ γὰρ εἶχεν ὅθεν ἂν ἐπαγάγοι τὰς μηχανάς, καὶ αὖ τὰς διεξόδους κύκλῳ παραφυλάττων ὡς μὴ λάθῃ διαδρὰς ὁ ἰωάννης· ἀλλ' εἰς ἀνάγκην ἐλάσῃ, ἢ προδότης ἐθελοντὴς ἑαυτοῦ γενέσθαι, ἢ προδοθῆναι μὴ θέλων αὐτός, παρ' ἑκόντων τῶν πολιτῶν, δυσὶ πιεζομένων κακοῖς, τῇ τε πολιορκίᾳ, καὶ τῇ τῶν ἀναγκαίων ἔνδοθεν στενοχωρίᾳ. οἱ μὲν οὖν οὕτως ἐκάθηντο ἀπομεριμνῶς. τινὲς δὲ καὶ τοῦ στρατοπέδου παρεξήλαυνον, οἱ μὲν λείας ἕνεκα ἐπὶ τοὺς ὅρους τῶν ἀχαιῶν, οἱ δ' ἐπὶ κυνηγέσια. οἷς ἐπεισπίπτει πρώτοις ὁ σεβαστοκράτωρ ἰωάννης μετὰ τῶν πεντακοσίων ἀθηναίων ἐκείνων, οὑτωσὶ διεσκεδασμένοις. καὶ τοὺς μὲν αὐτῶν εὐθὺς αἱρεῖ, τοὺς δὲ διώκει μέχρι τοῦ στρατοπέδου, ὡς τῷ ἀπροσδοκήτῳ καὶ αἰφνιδίῳ τοῦ πράγματος, θόρυβον ἐγγίνεσθαι τῷ ῥωμαίων στρατῷ, καὶ ταραχὴν λογισμῶν τοῖς τε ἄλλοις στρατηγοῖς, καὶ αὐτῷ δὴ ἰωάννῃ τῷ δεσπότῃ, νομίσασιν ἢ τὸν πελοποννήσου καὶ ἀχαΐας ἥκειν πρίγκιπα μετὰ πλήθους ἀξιολόγου, ἢ θηβαίων καὶ εὐβοέων καὶ ἀθηναίων στρατὸν παμπληθῆ μετὰ δουκός, τοῦ αὐτῶν ἀρχηγοῦ πρὸς βοήθειαν ἐξιέναι τοῦ σεβαστοκράτορος ἰωάννου. ὅθεν πρὶν ἐκείνους ἐπιστῆναι, λάθρα καὶ κατὰ μικρὸν οἴκοθεν ὁ ῥωμαίων στρατὸς διελύετο, καὶ ἄλλος ἄλλον συχνὰ προλαμβάνοντες, ἔφευγον ἀμεταστρεπτί. καὶ πολλὰ τῶν στρατηγῶν ἐπιβοωμένων, καὶ καρτερεῖν κελευόντων, οἱ δὲ οὐχ ὑπήκουον, ἀλλ' ἅμα πάντες ἔθεον τὴν αὐτὴν ἀμεταστρεπτί· ὡς καὶ αὐτοὺς ἤδη τοὺς στρατηγοὺς ξύν γε τῷ δεσπότῃ ἰωάννῃ, συνιδόντας ὡς κατὰ χώραν μένουσιν ὄλεθρος ἕπεται σφίσι προφανής, μετὰ τοῦ μηδέν τι γενναῖον ἔργον καὶ ἀξιόλογον πεπραχέναι, ἑτέρων ὥρας οὐ μάλα τῆς ὥρας ἐθελούσης χαρίζεσθαι, ἐπὶ πόδα λοιπὸν ἀναγκασθῆναι κατὰ τὸ λεληθὸς ἀναχωρεῖν, ἅμα τῷ περιλειφθέντι ἐκ παφλαγόνων στρατεύματι, μετὰ τάξεως μέν τοι τινὸς καὶ ἐμπειρίας στρατηγικῆς. τοῦ δὲ τοιούτου πταίσματος οὕτω παρ' ἐλπίδα ῥωμαίοις συμβάντος δι' ἔκτισιν ὧν ἐπεπράχεσαν ἐκεῖσε ἀσεβημάτων οἱ συστρατευόμενοι κόμανοι,

τὰς

τὰς πύλας εὐθὺς οἱ ἐκ τοῦ φρουρίου ἀναπετάσαντες, καταθέουσι πανδημεί, καὶ εἰς ταυτὸν ἔρχονται τῷ τε σεβαστοκράτορι Ἰωάννῃ, καὶ τοῖς συμμάχοις. καὶ κοινολογησάμενοι τὰ πρακτέα, οἱ μὲν αὐτόθι κατὰ χώραν μένειν προὐτράπησαν, εἰς συλλογὴν τῶν ῥωμαϊκῶν σκηνῶν, καὶ τῶν ἵππων, καὶ τῆς πάσης ἀποσκευῆς, καὶ τοῦ παντοδαποῦ πλούτου, ὅν τε οἴκοθεν ἧκον αὐτοὶ ἐπαγόμενοι, καὶ ὃν ἐκ τῆς λείας προσεκτήσαντο· οἱ δὲ κατὰ νώτου ῥωμαίοις ἕπονται σποράδην ἄλλοις ἄλλοσε διεσκεδασμένοις· καὶ τοὺς μὲν ξίφος ἀνταιρομένους ἔκτεινον· ὅσοι δὲ συλλαμβανόμενοι οὐκ ἀντεῖχον, οὗτοι δὲ καὶ αὐτοῦ γε δὴ τοῦ χιτωνίσκου γυμνούμενοι, μετὰ μόνης ἀπελύοντο τῆς ἀναξυρίδος. νόμος γὰρ οὗτος ἄνωθεν ἐκ διαδοχῆς ἀεὶ κατιὼν εἰς τοὺς ἐκγόνους ἀκήρατος, οὐ μόνον ῥωμαίοις καὶ θετταλοῖς, ἀλλὰ καὶ ἰλλυριοῖς καὶ τριβαλλοῖς καὶ βουλγάροις, διὰ τὴν τῆς πίστεως ταυτότητα, τὰ μὲν πράγματα μόνα σκυλεύειν, τὰ δὲ σώματα μὴ ἀνδραποδίζεσθαι, μηδὲ φονεύειν ἔξω τῆς πολεμικῆς παρατάξεως μηδένα. καὶ εἰ μὴ φθάσαν τὸ τῆς ἑσπέρας σκότος τὸν τῶν διωκόντων πολεμίων ἀνεχαίτισε δρόμον, τάχ' ἂν ἦν μείζω τῶν εἰρημένων τὰ δεινὰ τοῖς φεύγουσιν ἀπήντα τὸ ὀψίας· ἀλλὰ τῆς ἑσπέρας καταλαβούσης, οἱ μὲν πολέμιοι μετὰ τοῦ σεβαστοκράτορος ἀνεχώρησαν εἰς τοὐπίσω τῇ παραλόγῳ νίκῃ γαυρούμενοι. οἱ δὲ τὸν κίνδυνον διαφυγόντες ῥωμαῖοι, σὺν δύο καὶ σὺν τρεῖς, καὶ πλείους ἐπὶ πλείοσι, περὶ τὸν δεσπότην ἰωάννην ἠθροίζοντο, τῇ λύπῃ συγκεχυμένοι ἐπὶ τῇ παραδόξῳ ταύτῃ διαμαρτίᾳ. οὕτω δ' ἔχοντες δυστυχῶς, καταντῶσιν εἰς τὰ πλησίον τῆς δημητριάδος χωρία. πόλις δ' αὕτη, σικυὼν ἡ πρότερον ἐπικεκλημένη, ὕστερον δὲ τὴν ἐπωνυμίαν πρὸς τοῦ κτησαμένου μετενηνοχυῖα, δημήτριον δηλαδὴ τὸν πολιορκητήν, ὃς ἐτύγχανε παῖς τοῦ ἀλεξάνδρου διαδόχων ἑνὸς ἀντιγόνου τοῦ τῆς ἀσίας καταρξάντος, ὁπόσην ὁ ποταμὸς εὐφράτης ἐντὸς ὁρίζει.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝ ΚΑΣΑΝΔΡΙΑ ναυμαχίας ῥωμαίων καὶ εὐβοέων.

Ἀλλὰ γὰρ οὔπω τελέως τῆς ἀθυμίας ἀναλαβεῖν ἑαυτοὺς ἠδυνήθησαν ταυτησί, καὶ δεύτερον ἀγγέλλεται τούτοις δεινόν, τοῦ προλαβόντος οὐκ ἔλαττον, ὃ δὴ καὶ λέξων ἔρχομαι. κόλπος ἐστὶ πελασγικὸς οὑτωσί πως καλούμενος, ἐπὶ πλεῖστον τῆς μεσογείου παρεξιών, καὶ πρὸς ἄρκτους ἀφιεὶς τήν τε ὄσσαν καὶ τὸ πήλιον· ὄρη δὲ ταῦτα πρὸς ὕψος τὰς κορυφὰς ἀναπέμποντα μέγιστον. τοῦ δὴ τοιούτου κόλπου κατὰ τὸ ἀκρότατον, καὶ ἡ προειρημένη παραψαύει πόλις τοῦ δημητρίου. ὁ δὲ βασιλικὸς στόλος τὰς ὑπὸ τῶν λατίνων κατεχομένας νήσους, παραπλέων καὶ περιπλέων, κακῶς διετίθει. καὶ ἦν τοῦτο δεινὸν τοῖς λατίνοις ἀφόρητον. πάντων δὲ μάλιστα τοῖς ὅσοι τὴν κρήτην οἰκοῦσι, καὶ πρός γε δὴ τοῖς ὅσοι τὴν εὔβοιαν. οἳ δὴ καὶ συνθέμενοι, ναυτικὸν ἐξαρτύουσιν, οὐχ ἵνα φανερὸν ἐγείρωσι πόλεμον κατὰ τοῦ βασιλικοῦ στόλου (τοῦτο γὰρ ὅμοιον τούτοις ἐδόκει, ὥσπερ ἂν εἰ εἰς οὐρανὸν ἐπιχειροῖεν τοξεύειν) ἀλλ' ἵν' ἐπιούσης τῆς ναυτικῆς τοῦ βασιλέως δυνάμεως, τὰς ἑαυτῶν παραφυλάττωσιν ἄκρας, καὶ ἀντέχωσιν ἀπὸ γῆς ὁμοῦ καὶ θαλάττης μαχόμενοι. συνέβη γοῦν κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον, καὶ τὰς βασιλικὰς τριήρεις ὑπὲρ τὰς πεντήκοντα οὔσας, ἐν τῷ δὲ τῷ κόλπῳ τὸν εἴσπλουν ποιησαμένας, ὡς ἐπ' ἀσφαλοῦς ἐνορμίσασθαι. οἱ δὲ κρῆτες καὶ εὐβοεῖς, πάλαι καιροφυλακοῦντες καὶ ναυλοχοῦντες αὐτάς,

oppidani ſtatim effuſi portis, ad Sebaſtocratorem decurrunt omnes: cúmque eo collocuti, partim ibi manere iuſſi ſunt, ad Romana tabernacula, equos, impedimenta omnia & uarias diuitias colligendas, quas & domo attuliſſent, & è præda coegiſſent: partim tergis Romanorum inhærere ſparſim fugientium: ac ſi qui reſiſterent, eos occidere: qui uerò cõprehenſi ſe nõ defenderẽt, eos etiam tunica exuta, nec ulla ueſte præter induſium relicta, dimittere. Inſtitutum enim hoc à maioribus conſtanter ad poſteros propagatum ſeruatúmque fuit, non modò à Romanis & Theſſalis, ſed Illyrijs etiã, & Triballis & Bulgaris, propter eandem religionem, ſpolia tantum auferenda: homines uerò nec ad ſeruitutem rapiendos, nec extra aciem occidendos eſſe. Ac niſi nox oborta perſequentium curſum inhibuiſſet, fortaſſe peius etiam cum fugientibus eſſet actum. Nunc hoſtes cum Sebaſtocratore retrò abierunt. Qui uerò periculum euaſerant Romani, bini ac terni, & ſubinde plures ad Deſpotam Ioannem ob inexpectatam cladem afflicti mœrore confluebant. Hoc miſerabili habitu ad uicina Demetriadi loca peruenerunt. Vrbs ea quondam Sicyon dicta, pòſt à Demetrio Poliorcete occupata, nomẽ eius aſſumpſit, qui unius è ſucceſſoribus Alexandri filius fuit, Antigoni: cui Aſia, quæ Euphrate fluuio cõtinetur, paruit.

Fugientes tantum ſpoliari Chriſtiana militia ſimt.

Sicyon Demetrias.

DE NAVALI ROmanorum & Eubæorum pugna ad Caſſandriam.

Enimuerò uix ex hac mœſticia recreatis, aliud malum priore haud minus nunciatur: quod iam narrabo. Sinus qui Pelaſgicus appellatur, in mediterranea longiſsimè excurrens, Oſſam & Pelium montes altiſsimos uerſus Septentrionem relinquit. Huius ſinus extremitatem Demetrias, de qua loquimur, attingit. Imperatoria uerò claſsis inſulas, quæ à Latinis occupabãtur, hinc inde uexabat. Id malum intolerabile Latinis erat, ijs præſertim qui Cretam incolebant, nec minus Eubœam tenentibus. Igitur inita concordia, claſſem inſtruunt, non ut cũ Imperatoria claſſe decernerent: (quod perinde eſſet ac ſi in cœlum iacularentur:) ſed ut Imperatorijs nauibus ingruentibus, ſua promontoria cuſtodirent, ſeſeq; defenderent, ſimul & terra & mari pugnam cientes. Contigit autem, ut ſub hoc tempus Imperatoriæ naues amplius quinquaginta ſinum hunc ingreſſæ, uelut in tuto portu conſiderent. Ac Cretenſes & Euboici occaſionem inſidiarum pridem captantes, tempus

Latini claſſem Romanam ex improuiſo adoriuntur.

tempus ad inuadendum illas opportunius ſibi dari non poſſe putauerunt. Itaque triremibus & quadriremibus ſuis quàm celerrimè inſtructis, quæ paulo plures XXX erant, & ligneis turribus in plerarumque proris extructis, curſum accelerant: ut priuſquā Imperatorij ipſorum acceſſum animaduerterent, ipſi naues uacuas è naualibus auferrent, illis ſecurè in terra uerſantibus. quod, niſi Dominus præter expectationem opem tuliſſet, hoſtibus è ſententia ſucceſſiſſet. Nam Romani aduentum Cretenſium & Eubœorum ſenſerunt: ſed anguſtiæ temporis arma induendi, ut oportebat, non præbuerunt. Tamen ſolutis anchoris, obuiam illis, ut erant, prouecti, alacriter utrinque dimicarūt, minus XV ſtadijs à littore. Ac hoſtiles naues graues ac tardæ erant, tam ob magnitudinem, quàm ob armaturam nouam, & urbium inſtar in mari tardè incedebant. Romanæ uerò, tantum magnitudine inferiores erant, quantum numero ſuperiores: alioqui ſanè celeres & agiles ad hoſtem circumdandum, ſed paribus armis haudquaquam inſtructæ. Tamen in pugnam deſcenderunt, nec tam ad naues quàm ad mœnia oppugnanda, quibus proræ hoſtium ſimiles erant, inſolenter militibus robuſtiſsimis circundatæ. Ac claſsis præfectus Philanthropenus prætoria naue circumuehens, milites ſuos confirmabat, nunc in dextro, nunc in ſiniſtro cornu curans. A' fronte uerò naues Romanæ in hoſtes impetum facere non poterant, hoſtibus uelut è continenti magna ſaxa continenter in eos iaculantibus, & alia quæ ſupernè deijci commodè poſſunt, peſsimeq; eos accipientibus. Quare à lateribus, quatenus dabatur, in eos irruebant. Ac ſiniſtrum hoſtium cornu laborabat, matutino ſole oculos eorum feriente & confundente. Dextrum uerò ferocius Romanos urgens, egregiè uincebat, grauiterq; & milites & remiges uulnerabat: ut uictoria deſperata, ad littus elapſi, naues in arena uacuas relinquerent. Ac niſi is qui res impeditas expedit, & deſperatis ſpe bona prælucet „ Deus, tum quoque Romanis opem tuliſſet: res eorum internecione deletæ eſſent, duabus magnis cladibus oppreſſæ. Verùm ad- „ miranda eſt inſcrutabilis Dei ſapientia, in cla- „ de terreſtri inopinata, ſecuritate marina magis inopinata corrigenda. Nam Imperatoris frater Ioannes, in proximo illic cum ijs qui cladem Epiroticam euaſerant uerſans, cum pugnam illam animaduertiſſet, fama in mediterranea uſque uagata: ad littus profectus, miſerabile ſpectaculum uidet, naualibus etiam Romanorum uiribus in periculo conſtitutis. ac ſtatim ex equo deſiliens, Deſpotica inſignia cum multis lachrymis abijcit: ac, Nudus (inquit) ex utero materno ſum egreſſus, nudus etiam hodie diſcedam.

Naumachia.

Inopinati euentus.

Ioãnes Deſpotes claſsi Romanæ ſuccurrit.

οὐχ ἕτερον τούτου βελτίονα δὲ τὸ ἐπιθέσθαι αὐτοῖς νομίσαντες ἔχειν καιρόν. καὶ δὴ τὴν ταχίστην συσκευασάμενοι τὰς τριήρεις καὶ τετρήρεις αὐτῶν, μικρὸν ὑπὲρ τὰς τριάκοντα οὔσας, καὶ πύργους ξυλίνους ταῖς πρώραις τῶν πλειόνων ἐπιστήσαντες, ταχυναυτοῦσιν. ὡς ἂν πρὶν αἰσθέσθαι τοὺς βασιλικοὺς τὸν τούτων ἐπίπλουν, αὐτοὶ προκαταλαβόντες ἐκ τοῦ ναυστάθμου, κενὰς τῶν ἐπιβατῶν τὰς ναῦς ἐφελκύσωνται, ἔξω περὶ τὴν γῆν ἀπεριμερίμνως τηνικαῦτα διατριβόντων αὐτῶν. ὃ δὴ καὶ, εἰ μὴ κύριος ἀπροσδόκητον χεῖρα παρέσχε ῥωμαίοις, κατὰ τὴν τῶν ἐχθρῶν ἂν δὲ τέλος συμπεπτώκει βούλησιν. ᾔσθοντο μὲν γὰρ καὶ ῥωμαῖοι τὸν τῶν κρητῶν καὶ εὐβοέων ἐπίπλουν. ἀλλὰ στενὸς τυγχάνων ὁ καιρὸς, χώραν ὁπλίσασθαι, ὡς ἐχρῆν, οὐκ ἐδίδου. ἄραντες δ᾽ ὅμως ἐκ τῆς γῆς κατὰ σπουδὴν ὡς εἶχον ἀνήχθησαν, καὶ γίνεται προθυμία πολλὴ παρ᾽ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν, πεντεκαίδεκα σταδίων οὐκ ἔλαττον ἀπεχόντων τῆς γῆς. αἱ μέν τοι πολέμιαι νῆες, ὄγκον εἶχον καὶ βάρος ὑπὸ μεγέθους καὶ ὁπλίσεως καινοτέρας, καὶ ὥσπερ πόλεις ἐπὶ θαλάττης κινούμεναι σχολαιότερον παρετάσσοντο. αἱ δὲ ῥωμαϊκαὶ τοσοῦτον ἠλαττοῦντο μεγέθει τῶν πολεμίων, ὅσον πλήθει τὰς τῶν πολεμίων ὑπερεῖχον. εὔστροφοι δ᾽ ἦσαν ἄλλως καὶ ταχεῖαι πρὸς κύκλωσιν, ἀλλ᾽ οὐκ ἀντίῤῥοπον ἔχουσαι τὴν παρασκευὴν τῆς ὁπλίσεως. ὅμως ἀντιπαρετάσσοντο καὶ αὗται, οὐ τοσοῦτον πρὸς ναυμαχίαν, εἰπεῖν, ὅσον πρὸς τειχομαχίαν. τείχεσι γὰρ ἐῴκεσαν αἱ τῶν πολεμίων πρῶραι, σοβαρῶς * ἐστεφανωμένοις ὁπλίταις ἀκμαιοτάτοις. ὁ μὲν οὖν ἀρχηγὸς τοῦ ναυτικοῦ ῥωμαίων ὁ φιλανθρωπηνὸς ἐπὶ τῆς ναυαρχίδος ὢν, περιῄει παραθαῤῥύνων πρὸς πόλεμον τοὺς ὁπλίτας, ποτὲ μὲν ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ κέρως γινόμενος, ποτὲ δ᾽ ἐπὶ τοῦ εὐωνύμου, κατὰ στόμα μὲν δὴ ταῖς τῶν πολεμίων πρώραις ἐμβάλλειν αἱ ῥωμαϊκαὶ νῆες οὐκ εἶχον, τῶν πολεμίων ὥσπερ ἐκ γῆς στερεᾶς, ἀφ᾽ ὑψηλοῦ λίθους μεγάλους καὶ συνεχεῖς βαλλόντων ἐπ᾽ αὐτοὺς, καὶ ὅσα ἄλλα πρὸς ἄφεσιν ἄνωθεν ἐπιτήδεια· καὶ μάλα κακῶς διατιθεμένων αὐτούς. ὅθεν παρὰ πλευρὰν ἐπιοῦσαι, τὰς ἐμβολὰς, καθόσον ἐξῆν, ἐποιοῦντο. τὸ μὲν οὖν εὐώνυμον κέρας τῶν πολεμίων ἐπόνει πληττόμενον, ἕωθεν τοῦ ἡλίου τὰς ὄψεις συγχέοντος σφῶν· τὸ δὲ δεξιὸν κραταιότερον ταῖς ῥωμαϊκαῖς ναυσὶν ἐγκείμενον, ἐνίκα λαμπρῶς, καὶ δεινῶς ἐτραυμάτιζε τοὺς ῥωμαίων ὁπλίτας τε καὶ ἐρέτας. ὡς ἀπογινώσκοντας ἤδη τούτους ἐκπίπτειν, καὶ παρὰ τὴν γῆν τρεπομένους ἐξιέναι, κενὰς ἐπὶ τῆς ψάμμου τὰς ναῦς ἀφιέντας. καὶ εἰ μὴ ὁ τοῖς ἀπόροις εὐπορίαν διδοὺς καὶ τοῖς « ἀνελπίστοις ἐλπίδα θεὸς, ἀπροσδόκητον τότε καὶ ῥω- « μαίοις ἐχαρίζετο χεῖρα, τάχ᾽ ἂν ἐς ᾅδην εἰπεῖν τὰ ῥωμαίων τότε ξυνωθεῖτο πράγματα, δυσὶ μεγάλοις ἅμα περιπεπτωκότα πταίσμασιν. ἀλλὰ θαυμάσειεν ἄν τις τὴν ἀνεξερεύνητον πρόνοιαν τοῦ θεοῦ, πῶς τὸ παράδοξον τῆς ἠπείρου σφάλμα, παραδοξοτέραν τῇ θαλάττῃ τὴν ἀσφάλειαν ἐπείσατο. ὁ γὰρ τοῦ βασιλέως αὐτάδελφος ἰωάννης, μετὰ τῶν ἐκ τοῦ ἠπειρωτικοῦ ἐκείνου πολέμου διασωθέντων, ἐγγιστά που ποιούμενος τὰς διατριβὰς, ᾔσθετο γινομένης τῆς ναυμαχίας ἐκείνης, καὶ διακωδωνιζομένης ἤδη τῆς φήμης ἄχρι τῆς μεσογείου, καὶ παρελθὼν δὲ τὴν παραλίαν τοῦ κόλπου, ὁρᾷ θέαμα ἐλεεινὸν, κινδυνεύουσαν ἤδη καὶ τὴν ναυτικὴν τῶν ῥωμαίων δύναμιν. καὶ αὐτίκα τοῦ ἵππου ἀποπηδήσας, μετὰ πολλῶν τῶν δακρύων ῥίπτει τὰ τῆς δεσποτικῆς ἀξίας σύμβολα γυμνὸς, λέγων· ἐξῆλθον ἐκ κοιλίας μητρός μου, γυμνὸς καὶ ἀπελεύσομαι σήμερον.

* ἐστεγασμέναι

εἶτα

εἶτα κατὰ κεφαλῆς ἐπάσατο κόνιν, καὶ βύθιόν τι στενάξας, ἐβόα πρὸς κύριον, ὀξεῖαν ἐκεῖθεν ἐπικαλούμενος τὴν βοήθειαν, μὴ καὶ ταύτης ἐπὶ νεαρᾷ τῇ προτέρᾳ τῆς ἥττης ἐπενεχθείσης ῥωμαίοις, εἰς τέλος ἀνατετράφθαι καὶ ἀπολωλέναι τὰ ῥωμαίων γίνηται πράγματα. καὶ μὲν δὴ σύμμαχον ἑαυτῷ θαῤῥήσας ἔσεσθαι τὸν θεόν, ἔργου εἴχετο, καὶ τοὺς δοκιμωτέρους τῶν ὁπλιτῶν τῆς πεζικῆς αὐτοῦ δυνάμεως ἀπολεξάμενος, ὅλαις σπουδαῖς ἐνεβίβαζεν εἰς τὰς ναῦς, καὶ ἅμα ἄλλους ἐπ᾽ ἄλλοις συχνοὺς τοξότας καὶ σφενδονήτας, καὶ ὅσοι ἀκοντισταί. καὶ ἀεὶ τοὺς τραυματίας ἀναλαμβάνων, ἄλλους ἀμοιβαδὸν εἰσῆγε νεαροὺς καὶ ἀκμάζοντας, χερμαδίοις· καὶ τούτων τοὺς πλείστους κατὰ τῶν ἐναντίων χρωμένους. καὶ οὕτω μέχρι δείλης ὀψίας ποιῶν, τρόπαιον ἵστησι κατὰ τῶν πολεμίων. ὕμνοι τοιγαροῦν εὐχαριστήριοι παρὰ παντὸς ἀνήγοντο τοῦ στρατοῦ πρὸς θεόν, παραδόξως αὐτοῖς χαρισάμενον τήν τε σωτηρίαν ὁμοῦ, καὶ τὴν νίκην. ὁ δὲ τοῦ βασιλέως αὐτάδελφος ἰωάννης, τὰ τῆς δεσποτικῆς ἀξίας ἅπαντα ἀποθέμενος, ὡς εἰρήκειμεν, σύμβολα, οὕτως εἰς τὸ βυζάντιον ἧκεν ἀξύμβολος ἐπὶ τοῦδε τοῦ σχήματος, τὸ λεῖπον παραλλάξας τοῦ βίου.

Deinde puluere conſperſo capite, cum ſuſpirijs clamauit ad Dominum, celere ab eo auxilium expetens: ne poſt tam recentem cladem, altera illata Romanum imperium prorſus deleretur. Ac ſpe diuini auxilij concepta, rem aggreſſus, probatiores pedites magna feſtinatione naues cōſcendere iubet: ſimulq; crebros ſagittarios, funditores & ferētarios: uulneratósque ſubinde recipiens, per uices alios recentes ſubmittit, qui maxima ex parte aduerſarios ſaxis petebant. Quod cum ad ueſperam uſque faceret, hoſtes in fugam conuertit. Proinde omnis exercitus laudes Deo cecinit, præter ſpem, & ſalutem & uictoriam largito. Cæterùm frater Imperatoris Ioannes, Deſpotiæ inſignibus omnibus depoſitis, ut diximus, ſic Byzantium ſine ornamentis rediit, itáque uitæ reliquum exegit.

Deſpotica inſignia abiecta.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΤΟΥ ΓΡΗΓΟΡΑ, ῬΩΜΑΙΚΗΣ ἱστορίας λόγος πέμπτος.

ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΒΙΒΛΙΟΥ ε.

Περὶ τοῦ ῥηγὸς τῆς ἰταλίας καρούλου.

Δημηγορία τοῦ βασιλέως περὶ κοινωνίας τῶν λατίνων.

Τιμωρίαι κατὰ τῶν μὴ πειθομένων τῷ βασιλικῷ δόγματι.

Περὶ τοῦ πατριάρχου ἰωάννου τοῦ βέκου.

Περὶ τῆς βουλγαρικῆς συγχύσεως, καὶ τοῦ λαχανᾶ.

Περὶ τοῦ γαμβροῦ τοῦ βασιλέως τοῦ ἀσὰν τῶν βουλγάρων ἄρξαντος.

Περὶ θαυμασίου πολέμου ναυτικοῦ μετὰ τῶν λατίνων.

Περὶ τοῦ σουλτὰν ἀζατίνη, καὶ ὅθεν οἱ τοῦρκοι πρὸς λῃστείαν ἐτράποντο.

Περὶ τοῦ κατὰ τὴν παφλαγονίαν πολέμου ῥωμαίων καὶ τούρκων.

Ἀρχὴ τῶν ἐν ἀσίᾳ δεινῶν, καὶ θρήνων ἄξια διηγήματα.

Περὶ τοῦ εὑρεθέντος ἐν λίθῳ κατὰ τὰς τράλλεις χρησμοῦ.

Ἐκστρατεία λατίνων κατὰ ῥωμαίων.

Περὶ κομνηνοῦ τοῦ λαζοῦ.

Περὶ τῶν θετταλικῶν πάλιν.

Θάνατος τοῦ βασιλέως μιχαὴλ τοῦ παλαιολόγου.

Περὶ χρησμῶν διάκρισις πλατυκωτέρα.

ἈΛΛ᾽

NICEPHORI GREGORAE HISTORIAE ROMAnæ Liber quintus.

CAPITA LIBRI V.

De Carolo Italiæ rege.

Concio Imperatoris de communione Latinorum.

Supplicia eorum qui decreto Imperatorio non paruerunt.

De Ioanne Beco patriarcha.

De Bulgarica confuſione, & Lachana.

De Aſane rege Bulgarorum, Imperatoris genero.

De mirabili nauali pugna cum Latinis.

De Sultano Azatine, & cur Turci latrocinari cœperint.

De Paphlagonico Romanorum & Turcorum bello.

Principium malorum in Aſia, & lachrymis dignæ narrationes.

De oraculo Trallibus in ſaxo reperto.

Expeditio Latinorum contra Romanos.

De Comneno Lazo.

De rebus Theſſalicis iterum.

Michaelis Palæologi Imperatoris obitus.

Oraculorum diſtinctio copioſior.

Cæterùm

CAeterùm ut ordine progrediatur oratio, & hiſtoriæ contextus ignoratione rerum, quas præcognitas eſſe oportet, non interrumpatur: quædam paulo altius repetenda ſunt. Suprà diximus, Balduinū Conſtantinopolitanis periculis elapſum, uenifſe in Italiam: ibique cum rege Carolo congreſſum, illius filiam ſuo filio deſpondiſſe: promiſſa in dotem, quam perdidiſſet, Conſtantinopoli, ſi illius opibus in bello adiuuaretur. Ille igitur hoc promiſſo inflammatus, nihil iam exiguum de ſumma rerum agitabat, ſed totam Iulij Cæſaris & Auguſti monarchiam ſomniabat, Conſtantinopoli ſi potiretur. Erat enim uir nō acri modò ingenio, ad prudenter cogitandum: ſed etiam ea quæ decreuiſſet, ſtrenuè exequebatur: & paucis ut dicam, animi uigore præſtantique ſapientia maiores ſuos longo interuallo ſuperabat. Quare conſilium id, quod diximus, breui ſe ad exitum perducturum ſperabat. Ad eum porrò conatum & Conſtantinopolis infirmitas, multifariam diuulſæ & dilaceratæ, quæ multum temporis ad inſtaurationem & confirmationem poſtularet, inſtigabat, & Imperatoris in rebus nouis excogitandis ſolertia, & ſumma in negocijs conficiendis celeritas. Quæ ſanè permoleſta illi erant, eiusq; rationes turbabant, ac magnum illi terrorem incutiebant. atque ob hæc ipſa ad opprimendum eum feſtinabat, priuſquam ipſe ab eo maioribus & terreſtribus & naualibus copijs inſtructo oppreſſus, in extremum diſcrimen adduceretur. Ac primùm ſtatuit, iuſto exercitu comparato, iubere, ut is per Ionium in Romanos fines impreſſionē faceret: neq; prius conquieſceret, obuijs quibuſq; ſubigendis, quàm ipſam Imperij ſedem ad deditionem compuliſſet. Deinde magna claſſe inſtructa, Imperatorem ancipiti ac duplici bello circūuenire. Sed ſpe ſua fruſtratus eſt, cum Imperator, dux eo ſolertior extitiſſet: qui ſtatim ſumma celeritate & ſtudio irritos illius reddere conatus ſtuduit, Imperatrice urbe & præſidijs & ſtructuris ab omni parte muniendа, firmumq; murum intra maritima mœnia extendit. Nec his contentus, magna pecunia finitimos, Siculum regē & Venetos ad bellū illi faciendum concitauit: Artaxerxem illum imitatus, qui Ageſilai Spartani impetum reformidans, Thebanum Epaminondam, Pelopidam, cæteróſque Græciæ principes ad bellum ei inferendum impulit: prudentique cōſilio cauit, ut priuſquam inſigni ab illo clade afficeretur, cū illo potius peſsimè ageret. Cæterùm Carolus, quamuis ab Imperatore ſic & oppugnaretur & repelleretur, tamē ſe non eſſe quieturum præ ſe ferebat, tum uiribus exercitus ſui, tum pecuniæ copia fretus. Proinde

Caroli regis apparatus aduerſus Conſtantinopolim.

Palæologus domeſtica bella Carolo machinatur.

Artaxerxis 30000. H-S.

Palæologus cum pontifice concordiam init.

Ἀλλ' * ἐπανιτέον τὸν λόγον μικρόν, ἵνα καθ' εἱρμὸν ὁ λόγος ὁδεύῃ, καὶ μὴ τὸ συνεχὲς τῆς ἱστορίας διακόπτηται δι' ἄγνοιαν ὧν προεγνῶσθαι χρεών. ἔφθημεν εἰρηκότες τὸν Βαλδουῖνον τοὺς τῆς Κωνσταντινουπόλεως διαδράντα κινδύνους, ἐν Ἰταλίαν ἀφικέσθαι, κἀκεῖσε τῷ ῥηγὶ τῆς Ἰταλίας Καρούλῳ συστάντα, τῷ ἑαυτοῦ παιδὶ τὴν ἐκείνου ἀγαγέσθαι θυγατέρα, ὑποσχέσθαι τε δώσειν αὐτῇ προικὸς ἣν ἀπώλεσε Κωνσταντινούπολιν, εἰ συμμαχήσειε κἀκεῖνος αὐτῷ. ἐκεῖνος τοίνυν τὸν τῆς ὑποσχέσεως λόγον ἐν καρδίᾳ σπέρματος δίκην δεξάμενος, οὐδὲν ἔτι μικρὸν ὑπενόει περὶ τῶν ὅλων, ἀλλὰ τὴν ὅλην, ὡς εἰπεῖν, Ἰουλίου Καίσαρος καὶ Αὐγούστου μοναρχίαν ὠνειροπόλει, Κωνσταντινουπόλεως εἰ γένοιτο ἐγκρατής. δεινὸς γὰρ ἦν ὁ ἀνήρ, οὐ μόνον σκέψασθαι τὰ δέοντα, ἀλλὰ καὶ ῥᾷστα τελεσιουργὸν τὴν σκέψιν ἐν τοῖς ἔργοις ἐνδείξασθαι. καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, δυνάμει φύσεως καὶ κράτει συνέσεως, μακρῷ τῷ μέτρῳ πάντας ἐνίκα τοὺς πρὸ αὐτοῦ. διὸ καὶ τὴν τῶν εἰρημένων μελέτην ἐγκυμονήσας, εἰς πέρας ἄξειν ἐθάρρησε χρόνου βραχέος ὠδῖνι τῶν ἔργων αὐτήν. ἐνῆγε δ' αὐτὸν εἰς τὴν τοιαύτην ἐγχείρησιν, τό, τε τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀσθενές, πολλαχόθεν διεσπασμένης καὶ διερρηγμένης, καὶ πολλοῦ δεομένης χρόνου πρὸς ἀνοικισμὸν καὶ στηριγμὸν τῶν διερρωγότων, ἥ τε τοῦ βασιλέως περὶ τὰς τῶν καινοτέρων εὑρέσεων ἐπινοίας δεινότης, καὶ ἡ σφοδροτάτη περὶ τὰς πράξεις ὀξύτης· ἃ δὴ καὶ σφόδρα ἐκεῖνον ἐλύπει, καὶ τοὺς ἐκείνου λογισμοὺς περιέθραυε, καὶ πρὸς μεγάλους ἐνέβαλλε φόβους. δι' αὐτό γέ τοι τοῦτο καὶ ἔσπευδε καθελεῖν αὐτόν, πρὶν ἂν μείζω τῆς οὔσης κτησάμενος αὐτὸς δύναμιν, κατά γῆν τε καὶ θάλατταν, εἰς τὰς ἐσχάτας ἐκεῖνον περιστάσεις ἐλάσῃ. καὶ πρῶτον μὲν ἔγνω στρατὸν ἱκανὸν ἀθροίσας, κελεῦσαι διαβάντα τὸν Ἰόνιον, ἐμβαλεῖν ἐν τῇ Ῥωμαίων· καὶ μὴ πρότερον στῆναι δουλουμένους τὰ ἐν ποσὶν ἅπαντα, πρὶν καὶ αὐτὴν παραστήσασθαι τὴν βασιλεύουσαν. ἔπειτα μεγάλην διὰ θαλάττης ἐξαρτύσας δύναμιν, διχόθεν τῷ βασιλεῖ περιστῆσαι τὸν κίνδυνον. ἀλλ' ἐψεύσθη τῶν βουλευμάτων, δεινοτέρῳ περιτυχὼν στρατηγῷ τῷ βασιλεῖ. αὐτίκα γὰρ ὁ βασιλεὺς πᾶσαν ἔθετο σπουδήν, προκαταλαβὼν ἀπράκτους τὰς ἐκείνου βουλὰς ἀποφῆναι. διὸ καὶ ἠσφαλίζετο καὶ περιέφραττε πανταχόθεν τὴν βασιλεύουσαν πόλιν, καὶ τεῖχος ὀχυρὸν τῶν παραλίων τειχῶν ἐξήπλωσεν ἔνδοθεν. οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ πάμπολλα καὶ διάφορα χρήματα πέμπων ἐξεπολέμου κατ' ἐκείνου τοὺς πέριξ ἐκείνου ῥῆγας, τόν τε τῆς Σικελίας κρατοῦντα, καὶ αὐτὸν τῆς Βενετίας· τὸν παλαιὸν μιμησάμενος Ἀρταξέρξην ἐκεῖνον, ὃς τὴν Ἀγησιλάου τοῦ Σπαρτιάτου δείσας ὁρμήν, χρήματα πέμψας συχνά, τόν τε Θηβαῖον Ἐπαμεινώνδαν καὶ Πελοπίδαν, καὶ ὅσοι τῆς Ἑλλάδος προὔχοντες ἦσαν, ἐξεπολέμωσε κατ' αὐτοῦ. καὶ πρὶν ἀνήκεστόν τι παθεῖν παρ' ἐκείνου, ἀνήκεστα παθεῖν ἐκεῖνον φθάσας ἐπεπράχει σοφαῖς ἐπινοίαις. ὁ μὲν οὖν Κάρουλος οὕτω καταστρατηγούμενος ὑπὸ τοῦ βασιλέως, καὶ τοιούτοις αὐτοῦ τοῖς ἀκροβολισμοῖς ἀποκρουόμενος, δῆλος ὅμως ἦν οὐκ ἠρεμήσων ἔτι· τῇ τε τοῦ οἰκείου στρατοῦ δυνάμει θαρρῶν, καὶ τῶν χρημάτων τῷ πλήθει.

* ἐπανακτέον

ὅθεν

ὅθεν ἀνάγκαις τοσαύταις συνεζευγμένος ὁ βασιλεὺς, πρὸς ἀπόγνωσιν ἐλαυνούσαις, διαπρεσβεύεται ἤδη καὶ πρὸς τὸν πάπαν περὶ τῆς τῶν ἐκκλησιῶν ὁμονοίας τε καὶ ἑνώσεως, τῆς τε παλαιᾶς ῥώμης δηλαδὴ καὶ τῆς νέας, εἰ μόνον ἐμποδὼν τῇ ἐκστρατείᾳ γένοιτο τοῦ καρούλου. δέχεται τὴν πρεσβείαν ἀσμένως ὁ πάπας, καὶ ὑπισχνεῖται ῥαδίως ἐκτελέσειν, ὁπόσα κατὰ βούλησιν ἐστὶ τῷ βασιλεῖ. καὶ πέμπει μετὰ τῶν βασιλικῶν πρέσβεων εὐθὺς τοὺς δεξομένους καὶ συμβιβάσοντας τὴν κοινωνίαν. ἧκον οὖν, καὶ γέγονεν ἡ κοινωνία ἐφ' ὅρῳ τριῶν κεφαλαίων. ἓν μὲν, τὸ ἐν ταῖς ἱεραῖς ὑμνῳδίαις τὸν πάπαν εἰς τὰ δίπτυχα μνημονεύεσθαι ὁμοῦ τοῖς ἑτέροις τέτρασι πατριάρχαις· δεύτερον δὲ, τὸ ἐκκλήτου· ὅπερ δέ ἐστιν, ἐξεῖναι τῷ βουλομένῳ, καθάπερ εἰς μεῖζον καὶ ἐντελέστερον ἀνατρέχειν δικαστήριον τὸ τῆς παλαιᾶς ῥώμης. καὶ τρίτον, τὸ πρωτεύειν ἐν ἅπασι. περὶ δὲ τῆς προσθήκης, ἣν ἐκεῖνοι περὶ τὸ ἱερὸν καινοτομοῦσι σύμβολον, ἢ περὶ ἄλλης οἱασοῦν ὑποθέσεως, ἀναγκαστική τις ἔρις τέως οὐ συνηνέχθη, ἀλλὰ μακρά τις ἠρεμία καὶ ἄνεσις τὰ μεταξὺ περιέτρεχε πράγματα τούτων γε εἵνεκα. ὅ γε μὴν πατριάρχης ἰωσὴφ, τὴν τοιαύτην οὐ δεξάμενος κοινωνίαν, παραχωρεῖ τοῖς βουλομένοις τοῦ θρόνου. αὐτὸς δὲ μικρὸν τῆς βασιλευούσης ἐκκεχωρηκὼς, φρουρὸν ἑαυτὸν τῇ περὶ τὸν βόσπορον τοῦ ἀρχιστρατήγου μονῇ ἐνδεδώκει, ἐκεῖ τὸ λειπόμενον τῆς ζωῆς μεθ' ἡσυχίας καὶ σχολῆς βιώσων πνευματικῆς. ἐπὶ τούτοις ὁ ἱερὸς τῆς ἐκκλησίας σύλλογος αὐτός τε δῆλος ἦν οὐκ ἠρεμήσων, καὶ τὸν ὄχλον ἀνέσειεν, ἀπάγων τῆς κοινωνίας τοῦ βασιλέως, μαρτυρίου λέγων εἶναι καιρὸν καὶ στεφάνων ἀθλητικῶν. ὡς μέγαν ἐντεῦθεν ἐγείρεσθαι θόρυβον, καὶ ἐπὶ μέγιστον κορυφοῦσθαι τὰ πράγματα κλύδωνα· καὶ ἀνάγκην εἶναι τῶν ἔξω πραγμάτων ἀποσπασθέντα τὸν βασιλέα, πᾶσαν ἔνδον τὴν σπουδὴν μεταθεῖναι, μείζους τοὺς ἔνδοθεν ἡγούμενον κινδύνους τῶν ἔξωθεν πολεμίων. ἦσαν γὰρ οὐκ ὀλίγοι καὶ τῶν ἐν τέλει, τῆς γνώμης τὰ δόγματα κατὰ τῶν βασιλικῶν προσταγμάτων ὁπλίζοντες μάλα ἐθελονταί. ἐν στενῷ μέντοι κομιδῆ καταστὰς ὁ βασιλεὺς οὑτωσὶ, ἔγνω δυοῖν θάτερον εἶναι * ἰτέον, τῆς τῶν πραγμάτων βιαίας ἀνάγκης ἕτερον οὐκ ἐπιδεχομένης πορείας ἐν τῷ παρόντι. ἢ γὰρ πάντας αὐτῷ συμφρονεῖν, ἢ πολεμίοις ἴσα τούτοις κεχρῆσθαι. ταῦτ' ἄρα καὶ μειλιχίοις τὰ πρῶτα λόγοις καὶ ἤθεσιν ἱλαροῖς καταδημαγωγεῖν καὶ ὑποποιεῖσθαι τὰς τῶν στασιαζόντων ἐπειρᾶτο γνώμας, οἰκονομίαν εἶναι λέγων τὸ πρᾶγμα, καὶ οὐ καινοτομίαν. φρονίμων δ' εἶναι, πρὶν γενέσθαι τὰ δυσχερῆ, προνοεῖσθαι ὅπως μὴ γένηται· κἄν τι δέῃ καινοτομεῖν, ὑπὲρ τοῦ μὴ μείζοσι κινδύνοις περιπεσεῖν, μηδὲ τούτου φείδεσθαι. ἐὰν γὰρ ἐπίωσιν οἱ πολέμιοι, πολλαχῇ τῆς κωνσταντινουπόλεως ἔτι διερρηγμένης, καὶ ἄρτι ἀνοικιζομένης, καὶ, οἷον εἰπεῖν, ἀναβιωσκούσης ἐκ τῶν πρὸ βραχέος θανάτων, χείρονα τῶν προτέρων ἔσται τὰ προσόντα δεινὰ, καὶ κύριοι καθεστήξουσιν οἱ πολέμιοι, οὐ μόνον τῶν ἱερῶν, ἀλλὰ καὶ πάντων ἅμα παίδων καὶ γυναικῶν καὶ πραγμάτων. οἱ δὲ τούτων δεσπόται, ἀνάρπαστοι, καὶ δοῦλοι ἀντ' ἐλευθέρων οὐ μόνον τὰ σώματα, ὅτι μὴ καὶ τὰς γνώμας αὐτὰς, ἀνάγκῃ βιαίᾳ πρὸς ἅπερ ἂν οἱ πολέμιοι βούλοιντο, ἑπόμενοι. καὶ τότε λελείψεται, μηδένα τὸν προστησόμενον εἶναι τῶν πατρίων ἐθῶν καὶ νομίμων· καὶ πρός γε ἔτι τῶν ἱερῶν θεσμῶν καὶ δογμάτων, ἀλλὰ πάντων ἔσται ῥᾳδία παρατροπὴ καὶ κατάλυσις.

ἃ νῦν

* οἰστέον

Proinde tot difficultatibus circumuentus Imperator, ac penè ad deſperationem compulſus, legatos ad Papam mittit, de ineunda ueteris & nouæ Romæ Eccleſiarum concordia, modò Caroli expeditionem auerteret. Ea legatio à Pontifice benignè audita eſt: ea ſe facilè, quæ Imperator petiuiſſet, confecturum eſſe pollicito. ſtatimq́; ſuos legatos illis adiungit, qui concordiam conciliarent atq; amplecterentur. Cuius hæc tria capita fuerunt. Primum, ut in ſacrorum uoluminum hymnodijs, Papæ cum quatuor Patriarchis mentio fieret. Alterum, ut liceret cuiuis Romam ueterem, quę curia maior & perfectior eſſet, appellare. Tertium, ut illi principatus in omnibus deferretur. De appendice uerò ſacri Symboli, quam illi nouarunt, aut alio quouis argumento, tum nulla acrior contentio incidit: ſed (quod ad eas quidem res attinebat) pacata & tranquilla fuerunt omnia. At patriarcha Ioſephus ea concordia repudiata, ſede ſua ceſsit: nec multo poſt relicta urbe, ſe in Archiſtrategi monaſterium ad Boſporum contulit, ubi reliquum ætatis tranquillo & religioſo ocio exigeret. His rebus ſacerdotum collegium cōcitatum, haud obſcurè ferebat, ſe non eſſe quieturum: plebémque ab Imperatoria illa concordia reuocabat, Martyrij & coronarum tempus eſſe clamitans: ita ut magnus inde tumultus excitaretur, atque in atrocem tempeſtatem erumperet: & Imperator externis negocijs relictis, omne ſuum ſtudium ad res domeſticas transferre cogeretur, urbana pericula bellis externis grauiora ratus. Erant enim non pauci è magiſtratibus etiam, qui decretis illius acriter aduerſarentur. In eas igitur redactus anguſtias, duas ſibi patêre uias arbitratus, ſumma neceſsitate nihil tertium admittente in præſentia: ut aut omnes ſibi aſſentirentur, aut hoſtium loco haberentur. Quamobrem aduerſariorum animos, principiò uerborum blanditijs, & comitate morum conciliare ſibi, & obnoxios reddere ſtudebat: cœptam eam eſſe rem, nullo ſtudio nouitatis, ſed propter difficultates temporum. Eſſe autem prudentiæ, impendentes præcauere calamitates: & ſi quid ad grauiora mala auertenda nouandum ſit, non eſſe cunctandum. Si enim hoſtes aduentarent, urbe adhuc multis in partibus lacerata, modóque inſtaurata, & uelut è multiplici dudum morte reuiuiſcente, præſentia mala grauiora futura ſuperioribus: ac dominos fore hoſtes non tantum ſacrorum, ſed omnium ſimul, liberûm, coniugum & rerum. quorum domini ui abrepti, libertate cum ſeruitute cōmutata, non corporibus tātum, ſed animis etiam hoſtium ſequi uoluntates cogerentur. Id etiam reliquum fore, ne quis mores patrios ac uetera inſtituta tueret: imò ut ſacræ leges & ſanctiones expeditiſsimè & deprauarent, & euerterentur.

Quæ

Capita concordiæ.

I

II

III

Appendix Symboli.

Byzantini Romanæ concordiæ aduerſantur.

Palæologus uulpinā pellem leoninā mutat.

Quæ cum ipſe prçuideret, neceſsitati parêre haud recuſaſſet: exiguumq́ damnum, quod prudentiæ munus ſit, magno emolumento poſthabuiſſet: minoraq́ aduerſarijs, ut maioribus potiretur, conceſsiſſet. Hac oratione alios commouit Imperator, alios non item. Vnde ſuaſione omiſſa, uiam alteram ingreſſus, & ui graſſatus eſt: cuius uariæ rationes fuerunt, publicationes bonorum, relegationes, cuſtodiæ, excæcationes, flagra, mutilationes, omnia denique quibus uirorum fortium & mollium animi explorantur. Ac quorum ſtudiũ cognitione regebatur, (qui pauci erant) ij magnis & fortibus animis omnia libenter tolerabant & perpetiebantur, quæ poteſtas Imperatoris inferebat. Maxima uerò pars ueri iudicij expers, fex plebis & circumforanea turba, ſemper nouis rebus gaudens, aſperis uelut in ſcena pallijs induti, ubique terrarum ſparſim & paſsim uagati ſunt, ubi Chriſtianos eſſe audiuerunt: in Peloponeſo inquam, Achaia & Theſſalia, & Colchide, ubique denique gentium extra ditionem Imperatoris: neque uniuerſalem pacem conſeruare uolentes, neque inter ſeſe: ſed alij alijs nominibus aſcitis, partim Arſenij aut Ioſephi patriarchæ ſectam profitendo, partim alia iactitando, tempus terebant, plerique & decipientes & decepti. Nec enim deerant qui oracula in uicis & urbibus, quaſi modò à Dei conſpectu reuerſi, cantarent: lucri utique cauſa, & ad implendos ſaccos. qui eam ipſam ob rem in eodem habitu perſeuerarũt: nec poſt Eccleſię inſtaurationem, uitę ratione mutata.

Pœnæ contumacium.

Religionis prætextu mendici impoſtores.

DE BECO.

HIs temporibus magnæ Eccleſiæ chartophylax erat Becus, excellenti uir ingenio, & in doctrinæ ſtudijs ab ineũte uerſatus ętate: præterea tantis naturæ donis ornatus, quantis quiſquam alius illius ætatis. Nam & proceritate corporis, & maieſtate uultus, & facundia, & ubertate atque acumine ingenij omnes ad res apti, alijsq́ dotibus præſtabat. Quibus id erat conſecutus, ut & Imperatoribus & principibus, & omnibus eruditis uenerabilis, atque illuſtri apud eos fama eſſet. Qui cum Imperatorio decreto acriter aduerſaretur, Imperator nihil non tentauit, tam per ſeipſum, quàm per alios eruditos, ut eruditis & legitimis rationibus eum adduceret, ut decreto aſſentiretur. Verùm ille ingenij acumine & copia orationis omnium animos commouebat, eorumq́ argumenta ueluti Penelopes telam retexebat. Nam Græcarum literarum doctrina, erant qui illum ſuperarent: ſed acumine ingenij, & eloquentia, & Eccleſiaſticorum dogmatum uſu, omnes cum illo collati, pueri uidebãtur. Ea ſpe fruſtratus Imperator, aliam uiam init, cumq́

ἀνιῶντ' ἐγὼ προορώμενος, διάκονον πρόθυμον ἐμαυτὸν ταυτησὶ τῆς οἰκονομίας κατεστησάμην. οἰκονομίας δ' ἐστὶν ἔμφρονος, ἀνάγκης κατεπειγούσης ζημιωθῆναι μικρὸν, κέρδους ἕνεκα μείζονος· καὶ συγχωρῆσαι τὰ ἥττω τοῖς ἕλκουσιν, ὑπὲρ τοῦ τὰ μείζω ῥαδίως καρποῦσθαι. ταῦτα λέγων ὁ Βασιλεὺς, τοὺς μὲν ἔπειθε, τοὺς δ' οὐδαμῶς. ὅθεν τὸ πείθειν ἀφεὶς, τὴν ἑτέραν ἐβάδιζε. ταύτην δ' ἦν τὴν τοῦ βιάζεσθαι· ἧς πρὸς πολλὰ καὶ διάφορα μεριζομένης ἤδη, πάντα ἦσαν ἐν ἔργῳ τῷ Βασιλεῖ, δημεύσεις, ἐξορίαι, φυλακαὶ, ὀφθαλμῶν ἀφαιρέσεις, μάστιγες, χειρῶν ἐκτομαὶ, πάντα οἷς αἱ γνῶμαι τῶν ἀνδρικῶν καὶ μὴ δοκιμάζονται. ὅσοις μὲν οὖν κατ' ἐπίγνωσιν ὁ ζῆλος ἦν (σπάνιοι δ' οὗτοι ἐτύγχανον) οὗτοι στερρὰν τε καὶ ἀνδρικὴν τὴν ἔνστασιν ἐνδειξάμενοι, πάντα ἀσμένως ὑπήνεγκαν, καὶ πεπόνθασιν, ὁπόσα ἡ τοῦ Βασιλέως ἐπήνεγκε χείρ. οἱ δὲ πλεῖστοι, μηδὲν ὑγιὲς εἰδότες, ἀλλὰ δῆμος ὄντες καὶ ἀγοραῖος ὄχλος, καὶ χαίροντες ἀεὶ ταῖς τοιαύταις καινοτομίαις, τρίχινα καθάπερ ἄλλην σκηνὴν ὑποδεδυκότες τριβώνια, πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης ἐξήπλωσαν ἑαυτοὺς, ὅπῃ φῦλα χριστιανῶν εἶναι ἐπύθοντο, ἔν τε πελοποννήσῳ φημὶ καὶ ἀχαΐᾳ καὶ θετταλίᾳ, ἔν τε τῇ κολχίδι, καὶ ὅπῃ μὴ ἐνῆν ἡ ἐπικράτεια τοῦ Βασιλέως. καὶ περιῄεσαν ἔνθεν κἀκεῖθεν σποράδες καὶ πλάνητες, μήτε πρὸς τὸ καθόλου τὴν εἰρήνην ἐθέλοντες διασώζειν, μήτε πρὸς ἀλλήλους, ἀλλ' ὀνόματα περιθέντες ἑαυτοῖς, ἄλλοι ἄλλα· οἱ μὲν ἀρσενίου λέγοντες εἶναι τοῦ πατριάρχου, καὶ τὰ ἐκείνου πρεσβεύειν· οἱ δὲ ἰωσὴφ, οἱ δὲ ἄλλα λέγοντες, οὕτω τὸν χρόνον παρεκρούοντο, πλανῶντες οἱ πλείους καὶ πλανώμενοι. ἦσαν γάρ οἳ καὶ προφοιβασμοὺς ἀνά τε πόλεις καὶ κώμας ἐκήρυσσον, ὥσπερ ἀπὸ θεοπτίας ἄρτι κατιόντες. ταῦτα δ' ἐποίουν λημμάτων ἕνεκα, καὶ βαλαντίων πληρώσεως. οἳ δὴ καὶ δι' αὐτό γέ τοι τουτὶ, παρέμειναν οὕτως ἔχοντες ἐσαεὶ, μηδὲ μετὰ τὴν τῆς ἐκκλησίας διόρθωσιν τὴν δίαιταν ἀλλαξάμενοι.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ἰωάννου τοῦ βέκου.

Ἐν τούτοις μέν τοι τοῖς καιροῖς τῆς μεγάλης ἦν ἐκκλησίας χαρτοφύλαξ, ὄνομα Βέκκος, συνετὸς ἀνὴρ ἐν τοῖς μάλιστα, καὶ λόγου καὶ παιδείας τρόφιμος. πρὸς τούτοις δὲ καὶ παρὰ τῆς φύσεως συγκεκροτημένος χαρίσμασιν, ὅσοις τῶν τότε ἀνθρώπων οὐδείς. σώματος γὰρ εὐμήκει, μεγέθει, καὶ ὄψει μετὰ τοῦ χαρίεντος ἐμβριθεῖ καὶ μεγαλοπρεπεστάτῃ, καὶ γλώττης εὐκολίᾳ καὶ δρόμῳ συντόνῳ, ἄλλοις τε πλείστοις, καὶ ἔτι διανοίας εὐπορίᾳ τε καὶ ὀξύτητι πρὸς ἅπαν τὸ προτιθέμενον, τούτοις ἅπασιν ἄριστα τοῦτον ἡ φύσις ἐξώπλισεν, ὡς εἶναι Βασιλεῦσι καὶ ἄρχουσι καὶ πᾶσι σοφοῖς αἰδέσιμον καὶ λαμπρὸν περιλάλημα. τοῦτον γενναίως ἀνθιστάμενον τῷ Βασιλικῷ δόγματι, παντοῖος ὁ Βασιλεὺς ἐγεγόνει, δι' ἑαυτοῦ τε καὶ τῶν τότε λογίων, ἀποδείξεσι λογικαῖς καὶ νομίμοις πεῖσαι συνθέσθαι τῷ δόγματι. ἀλλ' ἐκεῖνος τῇ εὐθυνίᾳ τοῦ νοῦ καὶ τῆς γλώττης, ἅπασαν συγκυκῶν, ὡς εἰπεῖν, ἀκοὴν, ἀνέλυε τὰ τούτων προβλήματα, καθάπερ τινὰ πηνελόπης ἱστόν. ἑλληνικῆς μὲν γὰρ παιδείας ἕνεκα ἦσαν οἱ τότε προέχοντες αὐτοῦ· φύσεως δ' ὀξύτητι καὶ γλώττης δρόμῳ, καὶ ἀσκήσει δογμάτων ἐκκλησιαστικῶν, παῖδες ἀνδρὶ παραβαλλόμενοι πάντες ἐδόκουν πρὸς αὐτόν. ἐπεὶ δ' ὁ Βασιλεὺς τῶν ἐντεῦθεν ἐλπίδων ἐσφάλη, τὴν ἑτέραν ἐβάδιζε· καὶ

καὶ συλλαβὼν αὐτὸν καὶ γένος μικροῦ πᾶν, δεσμωτηρίοις καθείργνυσι δεινοτάτοις. καὶ ἦν οὕτω ταῦτα. ὀψὲ δ' ἐπὶ νοῦν ἀναβιβασάμενος ὁ βασιλεύς, ὡς καὶ πρὸ πέντε καὶ εἴκοσιν ἐτῶν ἐπὶ τῆς Ἰωάννου τοῦ Δούκα βασιλείας, ἡ τοιαύτη παρὰ Λατίνων ἐκινήθη ὑπόθεσις· καὶ ἦν τηνικαῦτα σοφὸς ἀνὴρ Νικηφόρος ὁ Βλεμμύδης, θείων γραφῶν ἐμπειρότατος, ὃς σχολῇ δεδωκὼς ἑαυτόν, ἤρξατο συλλέγειν πολλὰς παρὰ τῶν θείων γραφῶν μαρτυρίας, συγκροτεῖν δοκούσας τῷ τῶν Λατίνων δόγματι, καὶ λογογραφεῖν ἐπὶ τούτοις· λάθρα μέν, διὰ τὴν τῶν πολλῶν ὑπόληψιν, ἐλογογράφει δ' οὖν ἔστιν ἅ. ταῦτα δὴ νῦν ὁ βασιλεὺς ἀνευρών, πέμπει τῷ Βέκκῳ. ἅπερ αὐτὸς ἀναγνούς, μετὰ πολλῆς ἀγχινοίας τὰς τῶν ἁγίων ἐζήτηκει βίβλους, ἐξ ὧν ὁ Βλεμμύδης τὰς μαρτυρίας ἦν ἐκείνας ξυνειλοχώς. καὶ μάλα ἀσμένως παρὰ τοῦ βασιλέως τὸ ἐνδόσιμον εἰληφότι, ἔργον ἦν αὐτῷ τοῦ λοιποῦ, ἐπιμελῶς αὐτὰς ἐπιγνῶναι καὶ ἀνιχνεύειν, καὶ κατὰ λέξιν ἐπισκοπεῖν, ὡς ἐν ὀλίγῳ τοσοῦτον αὐτὸν συνηθροικέναι μαρτυριῶν ὁρμαθόν, ὡς ἱκανὰς εἶναι, βίβλους ὅλας πληροῦν· καὶ ὁ πρὶν μάχαιρα δίστομος κατὰ Λατίνων ἱστάμενος, πρύμναν ἤδη κρουσάμενος, ἑτεροβαλκέα τὴν νίκην ποιεῖται. διὰ δὴ καὶ ἐπὶ τὸν πατριαρχικὸν ἀναβεβηκὼς θρόνον, πάντα ἦν αὐτὸς τῷ βασιλεῖ, καὶ γλῶττα, καὶ χείρ, καὶ κάλαμος γραμματέως ὀξυγράφου, καὶ λέγων καὶ γράφων καὶ δογματίζων, ἔχων συνεργοὺς καὶ συλλήπτορας τοῦ ἀγῶνος, τόν τε Μελιτηνιώτην, καὶ τὸν Μετοχίτην, ἀρχιδιακόνους ὄντας τοῦ βασιλικοῦ κλήρου, καὶ ἔτι Γεώργιον τὸν ἐκ Κύπρου. συνελειτούργηκει μέντοι τῶν πάντων οὐδεὶς τοῖς τοῦ πάπα, οὐδ' ὁ πατριάρχης αὐτός, οὔτε τῶν ἄλλων οὐδείς, ὅτι μὴ τὸ ἐνδόσιμον εἰληφότες τῶν φρερίων τινὲς ἐλειτούργησαν ἅπαξ ἐν τῷ ναῷ τῶν Βλαχερνῶν, διὰ χειροτονίαν τινὸς τῶν οἰκείων. ἀλλ' ἐπανακτέον τὸν λόγον. ἦν ἀδελφὴ τῷ βασιλεῖ ὄνομα Εὐλογία. ταύτῃ πολλῶν οὐσῶν θυγατέρων, τὴν μὲν μίαν τὴν Ἄνναν συνέζευξεν ἀνδρὶ Νικηφόρῳ τῷ τῆς Αἰτωλίας ἄρχοντι· τὴν δὲ ἑτέραν τὴν Μαρίαν Κωνσταντίνῳ τῷ τῆς Ζαγορᾶς ἄρχοντι, ἄρτι τῶν προτέρων αὐτῷ γυναικῶν τὸν βίον ἀπολιπουσῶν. ἀδελφὰς δὲ κἀκείνας ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσε, καὶ θυγατέρας τοῦ βασιλέως Θεοδώρου τοῦ Λάσκαρι.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΗΣ συγχύσεως.

Ἐν τούτοις μὲν τοῖς χρόνοις ἀνίσταταί τις ἐκ τῶν Βουλγάρων, βοσκηματώδης μὲν τὸ γένος ἀνήρ, ποικίλος δὲ τὴν φρόνησιν, καὶ δεινὸς καινοτέροις ἐπιθέσθαι πράγμασιν, ὄνομα Λαχανᾶς. ὃς πολλοὺς προσεταιρισάμενος χυδαίων καὶ ἀταλαιπώρων, λῃστρικὸν ἐπετήδευσε βίον, ἐξ οὗ πολὺν ἐν βραχεῖ συνέλεξε πλοῦτον, καὶ ἅμα στρατὸν ἱκανόν. τούτου τὰς συνεχεῖς καταδρομὰς καὶ ζημίας, οὐκ ἀνεχομένῳ τῷ Κωνσταντίνῳ, ἔδοξε συνηθροικότι τὰς ἑαυτοῦ δυνάμεις, εἰς ἀντιπαράταξιν ἐξιέναι ἐκείνου, καὶ διακυβεῦσαι τὸν περὶ τῶν ὅλων πραγμάτων κίνδυνον. αἰσχρὸν γὰρ εἶναι ἡγεῖτο, ἄνθρωπον τοῦ μηδενὸς ἄξιον ἐν βραχεῖ χρόνῳ μεγάλην ξυνειλοχότα δύναμιν, οὐ μόνον μεγάλας ἐπάγειν συχνὰ τοῖς Βουλγάροις κακώσεις, ἀλλὰ καὶ μέγαν ὅλῃ τῇ ἀρχῇ τὸν κίνδυνον ἐπισείειν ἤδη. παρασκευασάμενος οὖν, ἔξεισι· καὶ συμβαλὼν ἐκείνῳ, νικᾶται· καὶ στέρεται μὴ μόνον τῆς ἀρχῆς,

cumq; & omne feré genus eius in teterrimos carceres conijcit. Quibus peractis, tandẽ in mentem uenit Imperatori, eandem rem à Latinis ante annos XXV, Ioanne Duca rerum potiente, agitatam fuiſſe: ac tum doctũ extitiſſe uirum, Nicephorum Blemmydam, diuinarum literarum peritiſsimum, qui cum ſe in ocium contuliſſet, multa é ſacra Scriptura teſtimonia, quæ dogma Latinorum confirmare uiderentur, colligere ac conſcribere cœpiſſet: clàm ille quidem, infamię metu, ſed tamen ſcripſiſſe quædam. *Nicephori Blemmydæ ſcriptis mutatur Beccus* Quæ tum Imperator Beco miſit. quibus ille pellectis, ſanctorum libros é quibus Blemmydes ea collegerat, prudenter admodum poſtulauit: ijsq; lubentiſsimo Imperatore acceptis, in eo occupabatur, ut diligenter illos legeret, expenderet, ad uerbum conferret. Itaq; breui tempore cum teſtimoniorum aceruum coegit, quæ integra uolumina complere poſſent: & qui dudũ acerrimé Latinis aduerſabatur, mutata ſententia, uictoriã faceret ambiguã. Quamobrem patriarchica ſede conſcenſa, Imperatori unus fuit omnia, & lingua, & manus, & acuti ſcriptoris calamus, & dicendo & ſcribendo, & dogmata ſtatuendo: eius certaminis adiutoribus Meliteniote & Metochite, *Meliteniotes. Metochites. G. Cyprius.* Imperatorij cleriarchi diaconis, & Georgio Cyprio. Nullus tamen eorum omnium ad Papæ rationem liturgiam celebrârat: niſi q; Freriorum nonnulli poteſtate data, ſemel in Blachernio templo id fecerunt, ſuffragio cuiuſdam é familiaribus. Sed ad inſtitutum redeundum eſt. Soror erat Imperatori Eulogia. Quæ cum filias multas haberet, Annam Nicephori Aetoliæ principi deſpondit, Mariam Conſtantino Zagoræ regulo: quorum primæ uxores deceſſerant. Eas ſorores fuiſſe, & Imperatoris Theodori Laſcaris filias, ſuprà diximus.

DE BULGARICA confuſione.

His temporibus in Bulgaria quidam extitit, paſtore quidem patre ortus, ſed uerſuto uir ingenio, & callidus ad res nouãdas, nomine Lachanas: *Lachanas Bulgarorũ tyrãnidem inuadit.* qui magna nebulonum manu facta, latrocinando uitam tolerauit. Vnde breui tempore magnas diuitias, & iuſtum exercitum coegit. Huius cõtinentes incurſiones & detrimenta non ferenti Conſtantino, uiſum eſt, conuocatis in unũ copijs ſuis, acie cum illo decernere, ac de ſumma rerum decertare. Turpe enim ducebat, nihil hominem exiguo tempore tanta potentia auctum, non Bulgaris modò magnas inferre clades, ſed toti regno ingẽs ab eo diſcrimen imminere. Sed paratis rebus cum eo congreſſus, uincitur: *Conſtantini Tœchi cædes.* nec regnum tantum, ſed ui-

ſed uitam etiã amittit. Lachanas uerò, preter principatum, etiã coniuge Conſtantini præter ſpẽ potitus, in animo habebat, exacta hyeme, ſub ueris initium, Romana oppidula ex inſidijs aggredi: ut illorum uiribus imminutis, ipſe firmiſsimus haberetur. Quæ Imperator cum audiuiſſet, non ferenda, nec obliuioni mandanda aut negligenda ratus, ſed omni ſolicitudine propulſanda, æger animo, non tam ꝙ illum in præſentia formidabilem eſſe putaret, quàm ꝙ ad ea quæ concupiſſet, acerrimo cum ſtudio ferri cerneret: dicebat, ſi ita pergeret, paulatimq; uires augeret, tandem nec à Romanis poſſe uinci. Oportere autem eos qui citra periculũ uelint uiuere, anteuertere & occurrere malis impendentibus: & ſi in præſentia creſcentis plantæ radicem facile præcidere poſsis, non eſſe cunctandum, neq; expectandum, ut acceptam iniuriã cum periculo ulciſcaris, cum aduerſarij malè cogitantis conatus opprimere liceat. Igitur cum, ut ſuprà eſt expoſitũ, Mytzes ex Aſanis poſteritate, quibus de cauſis diximus, ad Troiã degens deceſsiſſet: filium eius Ioannem Aſanem, ut cui regnum Bulgariæ paterno iure deberetur, accerſit: deſponſaq; Irene filia, cũ magnis copijs tum ad Bulgariam à Lachanę tyrannide liberandam, tum ad ſuſpiciendum regnum, iuſta ſucceſsione ad ſe deuolutum, mittit. Cæterùm Lachanas firmandę tyrannidis cauſa tum in Scythiã proficiſcens, clandeſtinis Imperatoris inſidijs occiditur.

Palæologus Lachanæ cædem procurat.

DE AſANE IMPERATORIS GENERO, BULGARIÆ PRINCIPE.

ASane uerò citra laborem, uolentibus Bulgaris, regno potito: etiam Maria Imperatoris neptis, cum filio Michaele, quem è Cõſtantino ſuſceperat, inde pulſa, Conſtantinopolim peruenit. Vt autem plerunque magnis gaudijs dolores adhæreſcũt, uelut hoſtiles enſes lætitiam illam turbantes: ſic ea conſuetudo ne tum quidem exoleuit. Nam uir quidã nobilis, & ſingulari prudẽtia & animi promptitudine inter Bulgaros inſignis, nomine Terteres fuit: quem ſibi cõciliare ac ſecuritati ſuæ conſulere uolens Aſan, ſororem ei ſuã deſpondet, priore eius coniuge cũ liberis Nicæã miſſa. Deinde Deſpotę dignitate illũ ornat. Verùm is non diu in fide permanſit: ſed animaduerſa eius ſimplicitate & leuitate inſigni, breui tempore totius exercitus & procerum non paucorum animos ſibi clàm conciliauit. iámque id agebat, ut Aſane interfecto, principatu potiretur. Quo ille cognito, ſe cum uxore Byzantium ad ſocerum profecturum ſimulat: & omnibus ornamentis & pecunijs Bulgaricis clàm comportatis, ibi deinceps uitam egit.

Terteres Ioannem Aſanem regno pellit.

ἀλλὰ καὶ ζωῆς αὐτῆς. καὶ γίνεται παρ' ἐλπίδα μὴ μόνον τῆς ἀρχῆς ἐγκρατὴς ὁ Λαχανᾶς, ἀλλὰ καὶ σύζυγος δευτέρος τῆς γυναικὸς Κωνσταντίνου. ὃς καὶ διενοεῖτο λοιπὸν τελευτῶντος τοῦ χειμῶνος, ἅμα ἦρι πέμπειν ἐνέδρας καὶ ἐπὶ τῶν ὁμορούντων ῥωμαϊκῶν χωρίων καὶ πολιχνίων, ἵν' ἀσθενεστέρων αὐτῶν γινομένων, ἰσχυρότατος ἐκεῖνος δοκῇ. ταῦτα τῷ βασιλεῖ ἀκουσθέντα, οὐκ οἰστὰ ἔδοξαν, οὐδὲ λήθης ἄξια καὶ περιφρονήσεως, ἀλλ' ἐν παντὶ φροντίδος ἐχώρει, καὶ πλήρης ἦν ἀθυμίας, οὐχ ὅτι τέως ἐνόμιζε φοβερὸν ἐκεῖνον, ἀλλὰ σπουδῇ χρώμενον θερμοτάτῃ πρὸς ὅπερ ἂν τὸ βουλόμενον ὑποτίθησι, βλέπων, ἔλεγεν ὁδῷ προβαίνοντα κατὰ μικρὸν εἰς μέγα δυνάμεως ἐπιδοῦναι, ὡς δυσκαταγώνιστον καὶ Ῥωμαίοις ὀψὲ γενέσθαι. χρῆναι δὲ τοὺς ἀκινδύνως βιοῦν ἐθέλοντας, φθάνειν καὶ προαναστέλλειν τὴν ὁρμὴν τῶν δεινῶν. καὶ ῥᾷον ἐκ τοῦ ῥᾴστου τὰς ῥίζας ἐκτέμνειν ἐν τῷ παρόντι τῆς μελλούσης βλάστης, μὴ μέλλειν, μηδὲ περιμένειν τῶν πονηρῶν ἔργων ἀμύνεσθαι μετὰ κινδύνων τὸν δράσαντα, παρὸν ἀκινδύνως τῆς διανοίας καὶ τῆς ὁρμῆς αὐτοῦ. ὅθεν ἐπειδήπερ ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσε τὸν τοῦ Ἀσὰν ἀπόγονον τὸν Μυτζῆν περὶ τὴν Τροίαν ποιεῖσθαι τὴν δίαιταν δι' ἅς ποτ' εἰρήκειμεν τὰς αἰτίας, εἶτα αὐτοῦ μὲν ἔφθη τὸν βίον ἀπολιπών. καταλελοίπει δὲ παῖδα Ἰωάννην τὸν Ἀσάν, ὅνπερ ὁ βασιλεὺς νῦν μεταπέμπεται, ἄνωθεν ἐκ πατρῴων τὰ δίκαια τῆς Βουλγαρικῆς ἀρχῆς κεκτημένον· καὶ τῇ ἑαυτοῦ θυγατρὶ συζεύξας Εἰρήνῃ, πέμπει μετὰ βαρείας δυνάμεως ἐλευθερώσοντά τε τὴν Βουλγαρικὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῆς Λαχανᾶ τυραννίδος, καὶ ἅμα διαδεξόμενον αὐτὸν αὐτήν, δίκαιον κλῆρον ἤδη πρὸς αὐτὸν καταβεβηκυῖαν. ὁ μέντοι Λαχανᾶς, ἐπειδήπερ ἔτυχε τηνικαῦτα τὴν ἐπὶ Σκύθας ἰών, βεβαιώσεως ἕνεκα τῆς τυραννίδος, λαθραίαις τοῦ βασιλέως ἐπιβουλαῖς, ἐκεῖ τὴν δι' αἵματος δίδωσι δίκην.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΓΑΜΒΡΟΥ ΤΟΥ ΒΑσιλέως τοῦ Ἀσὰν τῶν Βουλγάρων ἄρξαντος.

ἈΠΟΝΗΤΙ δ' ὁ Ἀσὰν τὴν ἀρχὴν διαδέχεται, τῶν Βουλγάρων ὑποδεξαμένων ἀσμένως· τούτων οὕτω τελεσθέντων, ἐξωθεῖται καὶ Μαρία ἐκεῖθεν ἡ τοῦ βασιλέως ἀδελφιδῆ σὺν υἱῷ Μιχαήλ, ὃν ἐκ τοῦ Κωνσταντίνου γεγέννηκε, καὶ ἥκει πρὸς Κωνσταντινούπολιν. ἐπεὶ δ' ὡς τὰ πολλὰ ταῖς μεγάλαις εὐφροσύναις ἐπιφύονται λῦπαι καθάπερ τινὰ ξίφη πολέμια τὴν τῆς εὐθυμίας ἐκείνης κατάστασιν ἐπιταράττοντα καὶ συγχέοντα, οὐδ' ἐνταῦθα τὸ ἔθος ἐπιλέλοιπεν· ἀλλ' ἦν τηνικαῦτα ἀνὴρ εὐγενὴς κἀν τοῖς μάλιστα συνετός, καὶ τῷ δραστηρίῳ τῆς φύσεως ἐν Βουλγάροις ἐπίσημος, ὄνομα Τερτερῆς. τοῦτον οἰκειώσασθαι θέλων ὁ Ἀσάν, καὶ ἅμα περιποιούμενος ἑαυτῷ ἀφοβίαν, γαμβρὸν ἐπ' ἀδελφῇ ποιεῖται, ἀφελόμενος καὶ ἀποστείλας εἰς Νίκαιαν τὴν προτέραν ὁμόζυγον σὺν τοῖς τέκνοις αὐτοῦ. τετίμηκε δ' ἐπὶ τούτοις αὐτὸν καὶ τῷ τοῦ δεσπότου ἀξιώματι, ἀλλ' οὐκ ἐνέμεινεν οὗτος ἐπὶ πολὺ τῇ πρὸς τὸν τετιμηκότα στοργῇ· ἀλλ' ἀφέλειαν καὶ κουφότητα πλείστην καταγινώσκων αὐτοῦ, ἔλαθεν ἐν οὐ μακρῷ τῷ χρόνῳ τὰς γνώμας ἐφελκυσάμενος τοῦ τε στρατιωτικοῦ παντός, καὶ πρός γε οὐκ ὀλίγων ὅσοι τῶν ἐν τέλει. ἔμελλε δ' ἤδη καὶ τὸν Ἀσὰν διαχειρισάμενος, ἐγκρατὴς ἔσεσθαι καὶ τῆς ἀρχῆς. ὅπερ αὐτὸς ἐγνωκώς, προσποιεῖται μετὰ τῆς γυναικὸς ἐκδημίαν εἰς τὸν πενθερὸν καὶ βασιλέα. καὶ λάθρα ξυναγαγὼν πᾶν ὅ,τι τῶν κειμηλίων καὶ χρημάτων ἦν τῶν Βουλγαρικῶν τὸ ἐξαίρετον, ἧκεν εἰς τὸ Βυζάντιον παρὰ τὸν βασιλέα καὶ πενθερόν, καὶ αὐτὸς μὲν ἐνταῦθα διῆγε τοῦ λοιποῦ.

ὁ δὲ Τερ-

ὁ δὲ Τερτερῆς κατὰ πολλὴν τοῦ κωλύσοντος ἐρημίαν, τὴν τῶν Βουλγάρων ἀρχὴν, ἐκεῖ σφετερίζεται. ἀλλ᾽ ἐγὼ δὲ τοῦτο ἐκεῖνο τῶν πάλαι πολλῶν διακηκοὼς, ὡς πολιτικῶς καὶ μετρίως ἐνεγκεῖν εὐτυχίαν χαλεπώτερον ἢ δυστυχίαν, νῦν μᾶλλον ἐπὶ τῆς χρείας ἐντεθαυμάκειν συνεγνωκώς. ἰδοὺ γὰρ καὶ οἱ ἐκ Γεννούας ἀντιπέραν οἰκοῦντες τοῦ Βυζαντίου, ὑπὸ τῆς ἀτελείας κέρδει μεθυσθέντες, καὶ ὑπέρ τὰ φρονήσαντες τοῦ μετρίου, καταπαίζεσθαι ἤρξαντο Ῥωμαίων, καὶ περιφρονεῖν ὡς ἀσθενεστέρους. ἤδη δέ τις καὶ φιλονεικίαν τινὰ καθ᾽ ἑνός τινος ἀράμενος ὑπὲρ βραχείας ὀπώρας, προχειρότερον ἔσχε τὸ ξίφος τῆς γλώττης, καὶ παραχρῆμα τὸν ἄνθρωπον τοῦ βίου ἀπήλλαξε. τοῦτο ἀκηκοὼς ὁ βασιλεὺς, οὐχ ὡς ἑνὸς φονευθέντος τὸ πρᾶγμα παρέδραμεν, ἀλλ᾽ ὡς ὅλης πόλεως καταστραφείσης, καὶ τοῦ βασιλικοῦ περιφρονηθέντος κράτους, οὕτως ἐζήλωσέ τε καὶ διανέστη, καὶ αὐτίκα περιήγαγε τὸ στρατόπεδον περὶ πάσας αὐτῶν τὰς οἰκίας. οὔπω γὰρ σφίσι τειχῶν ὀχυρώματα ἦν, καὶ πόλις εἰς ἀντίπαλον ὁπότε βούλοιτο καθισταμένη τῇ βασιλευούσῃ· καὶ τάχ᾽ ἂν ἐμέλλησαν τότε πανωλεθρίᾳ φθαρήσεσθαι, εἰ μὴ σχῆμα περιθέντες ἐλεεινὸν, καὶ ζημίαν ἑκούσιον αὐτοὶ ἑαυτοῖς ἐπιθέντες, προσέπεσον δραμόντες αὐτίκα μάλα τῷ βασιλεῖ, καὶ οὕτως ἀπήλλαξαν ἑαυτούς. τοῦτο τῆς βασιλέως σπουδῆς καὶ ὀξύτητος γέγονε γνώρισμα πρῶτον αὐτοῖς. δεύτερον δὲ καὶ μεῖζον· συνεστήσαντό τινες ἐκ τοῦ γένους αὐτῶν, δύο τριήρεις ἐπὶ δίαιταν καὶ τρόπον πειρατικὸν, καὶ λάθρα διαβάντες τὰ περὶ Βυζάντιον τῆς θαλάττης στενὰ, ἐπὶ τὸν Εὔξεινον πόντον ἐπεποιήκεσαν τὸν ἀπόπλουν, μὴ παρασχόντες τὴν συνήθη τῷ βασιλεῖ εὐφημίαν· οὐδὲ τοῦτο τοίνυν ἀτιμώρητον ἔδοξε παρεληλυθέναι τῷ βασιλεῖ. ὅθεν τριήρεις συναθροίσας οὐκ ὀλίγας, καὶ μίαν μεγάλην ὁλκάδα, περὶ τὴν ἄκραν ἵστησι τοῦ ἱεροῦ, ὃ δὴ στόμα καλεῖται τοῦ πόντου, ἔνθα τὰς Κυανέας καὶ Πλαγκτὰς ἔφασκον Ἕλληνες εἶναι, τὸν εἴσπλουν ἐκδεχομένας τῶν πειρατῶν, μὴ λαθόντες, ἀπαθεῖς οἱ θρασεῖς ἐκεῖνοι καὶ ἀλιτήριοι διαδράσωσιν. ἐπεὶ δὲ τοῦτο ἐκείνους οὐκ ἐλελήθει, μηχανῶνταί τινα σφίσι σωτήριον τρόπον. πάντα γὰρ πλοῦτον ὃν ἐκ λῃστείας συνήγαγον, πραγματείαν ἐμπορικὴν ποιησάμενοι, μεθ᾽ ἑαυτῶν εἰς μεγίστην ἐμβιβάζουσιν ὁλκάδα, καὶ πᾶσαν ἐπὶ τούτοις περικατατίθενται καὶ παρασκευάζουσι πανοπλίαν. ἵνα καιρὸν ἐπιτηρήσαντες, ὁπότε σφοδρότερον ῥέοιεν τῶν ἀρκτικῶν πνευμάτων αἱ πηγαὶ, λύσαντες ἀποπλεύσωσι, καὶ βίᾳ ῥηξάμενοι τοὺς ἐπὶ τοῦ στόματος ναυλοχοῦντας, ἀκίνδυνον τὸν εἴσπλουν ποιήσωνται. ἐπεὶ δὲ μετὰ μικρὸν σφοδρότερος ἄνωθεν κατερράγη βορέας, ἐπιφαίνεται κατιοῦσα καὶ ἡ πειρατικὴ ἐκείνη ὁλκὰς ἀπὸ πολλοῦ τοῦ πελάγους, μυρίοις ἐστεφανωμένη τοῖς ὁπλίταις, καθάπερ πόλις ὅλη κατὰ κυμάτων πεζεύουσα, ἢ μᾶλλον πτηνοῦ δίκην ἐφιπταμένη τοῖς κύμασιν. ἤδη δὲ καὶ αἱ βασιλικαὶ τριήρεις παρεσκευασμέναι παρῆσαν. ὁμοίως δὲ καὶ βασιλικὴ ὁλκὰς, ἄρασα τὰς κεραίας, οὔπω διεπέτασε τὰς ὀθόνας, ἀλλ᾽ ἔμενεν ἠρεμοῦσα. ἐγγισάσης δὲ ἤδη καὶ τῆς πολεμίας ὁλκάδος, τότε καὶ αὕτη διαπετάσασα τὰς ὀθόνας, λαμβάνεται τῆς πολεμίας, τῇ μὲν ἐκ πλευρᾶς, τῇ δ᾽ ἐκ πρύμνας, ἑπομένη κατ᾽ ἴχνος, βάλλουσά τε καὶ βαλλομένη, καὶ τὸν αἰθέριον, εἰπεῖν, ἐκεῖνον καὶ ἱπτάμενον πράττουσα πόλεμον. ἦν γὰρ ἰδεῖν διάφορα καὶ ποικίλα τάγματα στρατοπέδων ἐν τούτῳ κατ᾽ ἀλλήλων συστάδην μαχόμενα. οἱ μὲν γὰρ ἀπὸ τῶν καταστρωμάτων, τοὺς ἀπὸ τῶν καταστρωμάτων ἔβαλλον.

Terteres uerò, prohibente nemine, Bulgaricum regnum occupat. Et hæc hactenus. Ego uerò quod è multis ueterum cognoui, difficilius eſſe res ſecundas quàm aduerſas ci uiliter & moderatè ferre: nunc reipſa edoctus, magis admiror. Ecce enim Genuenſes, qui eregione Conſtantinopolis habitabant, lucro immunitatis inebriati, elatique ſuperbia, aduerſus Romanos inſoleſcere, eóſque ut imbecilliores contemnere cœperunt: ac tandem quidā ob pauca poma, rixa cum quodam orta, enſe quàm lingua promptior, ſtatim hominem interficit. Quod facinus Imperator non ut unius cædem neglexit: ſed ita exarſit & commotus eſt, ac ſi tota ciuitas euerſa, & Imperatoria maieſtas uiolata eſſet, ſtatímque exercitu omnes eorum ædes cinxit. (nondum enim murorum munitiones habebant, nec urbem, quæ, cum uellet, Imperatrici urbi aduerſaretur.) ac fortaſſe tum fundítùs periſſent, niſi miſerabili habitu, ultrò mulcta ipſi ſibi irrogata, ſupplices ſeſe ſtatim ad pedes Imperatoris abieciſſent, itaq; ueniam impetraſſent. Hoc, ſtudij & celeritatis Imperatoris primum eis ſpecimen fuit: alterum & maius, illud. Quidam eorum populares duas piraticas triremes inſtituerunt: & Byzantini freti anguſtijs clàm ſuperatis, in Euxinum pontum traiecerunt, ſolito Imperatorẽ honore non proſecuti. Quod nec ipſum inultum pati uoluit. Itaque triremes non paucas, & unam magnam onerariam nauem ad promontorium templi Argonautarum collocat, quod os Ponti appellatur, ubi Cyaneas & Planctas Græci olim eſſe dixerunt: piratarum acceſſum expectaturas, ne audaces illi & ſcelerati homines incolumes euaderent. Quod cum illos haud fefelliſſet, hac calliditate ſaluti ſuæ conſulunt. Omnes opes quas latrocinando coegerant, pro mercibus exponunt, & unà ſecum in maximam onerariam transferunt. Deinde omni armorum genere eas tegunt & muniunt, ut cum Septentrionales uenti uehementius ſpirarent, oram ſoluerent: & ui patefacta uia, per eos qui in faucibus ſtationem habebant, citra periculum euaderent. Paulo pòſt, cum uehementior Boreas erupiſſet, etiam illa nauis ẽ medio pelago plurimis armatis ornata, inſtar integræ urbis per fluctus incedere, ac potius aduolare conſpicitur. Iam & Imperatoriæ triremes inſtructæ aderant, ſimúlque oneraria ſublatis antennis, ſed uelis nondum expanſis, quieta manſit. Cæterùm hoſtili oneraria accedente, & ipſa uela intendit: illámque partim à latere, partim à puppi e ueſtigiò perſequens arripit, cædit & cæditur: ætheriúmque illud, ut ita dicam, bellum, & uolatile conficitur. Ibi diuerſas & uarias acies comminus pugnantes cerneres. Nam

Palæologus Genuenſiũ ſuperbiam reprimit.

Genuenſiũ duæ piraticæ triremes

Nam & è tabulatis & ligneis turribus, & è ſummis malis inuicem feriebant: ſe'que magnis ſaxis & ſagittis, interdum etiam ſecuribus & gladijs comminus feriebant. Triremes uerò in propinquo incedentes, tela ſolùm eminus conijciebant. Cum ſic in multum diei iuxta freti fauces utrinque omnes dimicarent, initiò Latini ſuperiores uidebantur. Deinde, cum uentus uelis Imperatoriæ onerariæ illam continenter & à puppi & à dextro latere, unde is ſpirabat, aſſectantis, inhibitus in hoſtilia uela ſegnior incideret, fiebat ut nauis tardius ac lentius moueretur. Iam, quæ maior Latinorum calamitas fuit, quidam ex ijs audacius in Romanam nauem cum inſiliſſet, acuta ſecuri funes maximè neceſſarios reſecuit: quare antennæ in mediam illorum nauem delapſę, milites eorum plurimos ſubitò pugnæ inutiles reddidit. Ex eo etiam triremes impunè propius acceſſerunt, & undique comminus eam fortius percuſſerunt. Tandem unus, ac pòſt alij atque alij, ſubinde plures in eam inſilierunt: donec planè uictis hoſtibus, qui non occubuerant, alios uulneratos, alios captiuos inde excepcrunt. Alterum hoc Imperatoriæ celeritatis & feſtinationis ſpecimen euidentius, Latinorum animos ita debilitauit & perterrefecit, ut magna parte audacię & ſoliti faſtus depoſita, ut quem tempora minimè ferrent, neceſſariò moderatiores eſſent.

DE AZATINE SVLtano: & qua occaſione Turci latrocinari cæperint.

NVnc illuc redeundum eſt. Cum Sultanus Azatines ex oppido Aeno cum filio ſuo Meleco profugiſſet, Iſtrúmque traieciſſet, id quod deſtinarat conficere non potuit, morte præuentus. Melecus uerò cũ ibi non diu hoſpes parum ex animi ſententia uixiſſet, per Pontum ad Scythas Aſianos tranſijt: à quibus poteſtate data, Turcorum principatum, ut paternam hæreditatem, poſtulauit. Ac cæteri quidem Satrapæ conuenerunt, illúmque adierunt ut dominum ſuũ: alij idem cogitabant. Vnus autem nomine Amurius, infeſtis armis illi occurrit, donec eum attritis uiribus ad mare compuliſſet. Tum igitur Melecus Heracleam Ponti urbem euaſit. Vere autem appetente, Imperatorem adire ad Nymphæum agentem decreuit. Cæterùm iter ingreſſus, non tamen executus eſt, ſed ad Turcos denuò ſe contulit: atque ab illis paterno principatu repetito, & ipſe breui per inſidias cæditur.

Turcico

οἱ δ' ἀπὸ τῶν ξυλίνων πύργων, τοὺς ἀπὸ τῶν ξυλίνων πύργων· οἱ δ' ἀπὸ μετεώρου τῶν ἄκρων ἱστίων, τοὺς ἀπὸ μετεώρου τῶν ἄκρων ἱστίων. ἐχρῶντο δὲ καθ' ἑκατέρων ἑκάτεροι, χειροπληθέσι, χερμαδίοις, καὶ βέλεσι τοξικοῖς. ἔστι δ' ὅτε καὶ πελέκεσι καὶ ξίφεσιν ἄλλοις, ὁπότε μάλα δὴ πελάσαι ἐν ἀλλήλοις· αἱ δὲ τριήρεις οὐ μάλα τοι ἐγγύθεν παραπλέουσαι, μόνοις ἐχρῶντο τοῖς τηλεβόλ βέλεσι. καὶ οὕτω δὴ μέχρι πολλοῦ τῆς ἡμέρας, τὸν ἀπὸ τοῦ στόματος ἀμείβοντες αὐχένα, ἀνδρείως ἑκατέρωθεν ἅπαντες ἠγωνίζοντο· καὶ πρὸς μὲν ἀρχαῖς ἐπικρατέστερα τὰ Λατίνων ἐδόκει, ἔπειτα κωλυομένου ὑπὸ τῶν τῆς βασιλικῆς ὁλκάδος ἱστίων τὸ πνεῦμα, ἀναπετάσασα παραπλεούσης δεξιῶς καὶ συμμέτρως, ἔκ τε πρύμνης, καὶ πλευρᾶς δεξιᾶς ὅθεν ἐκεῖνο προσέρρει, μαλακώτερον τοῖς τῶν πολεμίων ἱστίοις προσέβαλλε, καὶ οὐ στερρὰν, οὐδὲ μάλα τοι εὔτονον παρεῖχε τῇ ὁλκάδι τὴν κίνησιν. ὃ δὲ μεῖζον Λατίνοις ἀτύχημα ἐγεγόνει, θρασύτερόν τις ἐξ αὐτῶν τῇ Ῥωμαίων ἐπιπηδήσας ὁλκάδι, ὀξεῖ πελέκει τὰ καιριώτερα τῶν καλωδίων ἐξέτεμε· διὸ κατενεχθεῖσα ἡ κεραία κατὰ μέσην τὴν τῶν Λατίνων ὁλκάδα, ἀπόλεμον ἐκείνης τὸ πλεῖστον ὁπλιτικὸν ἐξαίφνης πεποιήκει, κἀντεῦθεν ἀδεῶς κατὰ κύκλον καὶ αἱ τριήρεις πελάσασαι στερρότερον ἐκ τοῦ σύνεγγυς ἔβαλλον. ἤδη δέ τις καὶ εἰσεπήδησεν ἔνδον τῆς πολεμίας ὁλκάδος, καὶ ἄλλος ἐπ' ἄλλῳ, καὶ τρεῖς ἐπὶ δύο, καὶ τέσσαρες ἐπὶ πλείστοις, ἕως τελέως κρατήσαντες τῶν πολεμίων ὅσοι μὴ τεθνήκεσαν, τοὺς μὲν τραυματίας, τοὺς δὲ δεσμώτας ἐκεῖθεν ἐξεῖλον. τοῦτο δεύτερον τῆς βασιλέως ὀξύτητος καὶ σπουδῆς ἐναργέστερον γνώρισμα· τοῦτο τοὺς Λατίνους εἰς ἐσχάτην ἤλασε δειλίαν καὶ φόβον, καὶ τὸ πολὺ τοῦ θράσους μεταθεμένους, καὶ τὸν συνήθη τῦφον ὡς ἄκαιρον ἀπορρίψαντας, μετριωτέρους γίνεσθαι ἠνάγκασεν.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΣΟΥΛΤΑΝ ΑΖΑτίνη, καὶ ὅθεν οἱ Τοῦρκοι πρὸς λῃστείαν ἐτράποντο.

ΕΓΩ δὲ ἐκεῖνο ἐπαναλήψομαι, τῷ σουλτὰν Ἀζατίνῃ φυγάδι, ὡς εἴρηται, γενομένῳ ἐκ τῆς πόλεως Αἴνου ἅμα τῷ υἱῷ αὐτοῦ Μελὴκ, διαβάντι τὸν Ἴστρον, αὐτῷ μὲν τὸ βουλόμενον ἐκπληρῶσαι οὐκ ἐξεγένετο. φθάσαι γὰρ τὸ χρεὼν, τῶν βουλευμάτων ἐξέτεμε τὰς ὁδούς. ὁ δὲ Μελὴκ, βραχὺ διατρίψας αὐτόθι βίον ἔπηλυν, καὶ οὐ μάλα οἱ ἀρέσκοντα, εἶτα διὰ τοῦ πόντου διέβη πρὸς τοὺς ἐν Ἀσίᾳ Σκύθας, ἀφ' ὧν τὸ ἐνδόσιμον εἰληφὼς, ἧκε ζητῶν τὴν τῶν Τούρκων ἀρχὴν ὡς πατρικόν τινα κλῆρον. τῶν μὲν οὖν ἄλλων σατραπῶν, οἱ μὲν συνῄεσαν καὶ προσίεσαν ὅσα καὶ δεσπότῃ σφῶν αὐτῶν, οἱ δ' ἤμελλον. εἷς δέ τις Ἀμούριος ὄνομα, δῆμον συναθροικὼς λῃστρικὸν οὐ βραχὺν, ἀλλὰ μάλα συχνὸν, πόλεμον ἤρατο κατ' αὐτοῦ, καὶ τέλος τρεψάμενος ἐδίωξεν ἄχρι θαλάττης· τότε μὲν οὖν ὁ Μελὴκ διὰ τὴν κατὰ πόντον Ἡράκλειαν διεσώθη καταφυγών. ἦρος δ' ἐπιστάντος ἔδοξεν αὐτῷ ἀπιέναι πρὸς βασιλέα περὶ τὸ Νύμφαιον διατρίβοντα. καὶ μέν τοι καὶ ἀπιὼν, ἐκεῖ μὲν οὐκ ἀφίκετο· ὁ δὲ ἀλλ' ἑτέραν ἐτράπετο μεταξὺ, καὶ παρὰ τοὺς Τούρκους αὖθις ἐλθὼν, τὴν πατρικὴν ἐζήτει ἀρχήν. ὅθεν ἐν οὐ μακρῷ καὶ οὗτος τὸν βίον ἀπολιμπάνει, λάθρα τινῶν φονευθεὶς συνελθόντων ἐπ' αὐτόν.

Τὴν δὲ

τῆς δὴ τῶν Τούρκων ἀρχῆς οὕτω φθαρείσης, καὶ τῶν πραγμάτων ἐκείνων ἐξ εὐταξίας καὶ τύχης λαμπρᾶς εἰς ἀταξίαν μεγίστην κεχωρηκότων, οὐ μόνον σατράπαι καὶ ὅσοι τῷ γένει καὶ δόξῃ διαφερόντων, εἰς πλεῖστα τεμόντες, τὴν ὅλην διέλαχον ἐπικράτειαν, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ τῶν ἀδόξων καὶ ἀνωνύμων ὄχλους τινὰς συρφετώδεις προσεταιρισάμενοι, πρὸς λῃστρικὸν ἀπέκλιναν βίον, μηδὲν ἢ τόξον καὶ φαρέτρας ἐπιφερόμενοι πλέον· οἳ καὶ τὰς τῶν ὀρῶν δυσχωρίας ὑποδυόμενοι, συχναῖς καὶ λαθραίαις ἐχρῶντο ταῖς ἐκδρομαῖς, καὶ τὰς ὁμόρους χώρας καὶ πόλεις Ῥωμαίων κακῶς διετίθεσαν. συνέβη γὰρ καὶ πρὸ βραχέος τοὺς τὰς ἄκρας οἰκοῦντας φύλακας, μετανάστας ἐκεῖθεν γενέσθαι δι' ἔνδειαν τῶν ἐτησίων λημμάτων, ἃ παρὰ τοῦ βασιλικοῦ πρυτανείου ἐλάμβανον. ὅπερ ὡς οὐδενὸς ἄξιον παροραθὲν ἐν ἀρχαῖς, μέγιστον ὕστερον ἔδοξε Ῥωμαίοις ἀτύχημα, καὶ τῶν μάλα μεγίστων αἴτιον συμφορῶν. οἱ δὲ τὰς σατραπείας ἐκεῖνοι πολλαχῇ διελόμενοι Τοῦρκοι, παρὰ Σκυθῶν ἐλαυνόμενοι Ῥωμαίους ἤλαυνον, καὶ ὅσον πρὸς Σκύθας ἐθηλύνοντο, τοσοῦτον κατὰ Ῥωμαίων ἠνδρίζοντο, ὡς εἶναι σφίσι τὴν τῶν Σκυθῶν ἔφοδον οὐ συμφορῶν αἰτίαν, ἀλλὰ σφόδρα μεγίστης χορηγὸν εὐτυχίας. εἰσεχέοντο μὲν οὖν τὰ πλήθη ἔκ τε Παφλαγονίας, ἔκ τε Παμφυλίας, καὶ τὴν Ῥωμαίων ἐδῄουν γῆν· ἤδη δὲ καὶ πόλεμοι συνερρήγνυντο συνεχεῖς, εἷς δὲ καὶ μέγιστος, ὃς καὶ Ῥωμαίοις ἀρχηγέτης γέγονε τῶν ὅλων κακῶν.

Turcico imperio ſic euerſo, & ex honeſta diſciplina & ſplendida fortuna ad maximam perturbationem prolapſo: non modò ſatrapæ & nobilitate præſtantes, omne regnum in plurimas partes diuellerunt: ſed multi etiam obſcuri & ignobiles homines, infima plebe aſcita latrocinari cœperunt, præter arcum & pharetram nihil ſecum geſtantes: qui faucibus montium inſeſsis, finitimos agros & urbes Romanorum crebris & occultis incurſionibus uexabant. Nam paulo antè acciderat, ut præſidia quæ arces tuebantur, inde migrarent, cum annua ſtipendia è fiſco Imperatorio non numerarentur. Quod initio, ut res parui momenti, neglectum, maximas tandem clades Romanis importauit. Turci autem ſatrapis illis uariè diuiſis, cum à Scythis pellerentur, Romanos pellebant: & quàm infirmi erant aduerſus Scythas, tam fortes contra Romanos extiterunt: ut Scytharum incurſio non calamitatis cauſa, ſed ſummæ felicitatis occaſio illis eſſet. Nam & è Paphlagonia & è Pamphylia irruebant, Romanásque prouincias populabantur. Tandem etiam ad bella & aſsiduas dimicationes uentum: è quibus unum prælium Romanos in omnia mala coniecit.

Turcorum ἀναρχία latrociniorū occaſio.

Præſidia deſerta.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΑφλαγονίαν πολέμου Ῥωμαίων καὶ Τούρκων.

DE TURCORUM ET Romanorum in Paphlagonia conflictu.

Στρατοπέδων πολλῶν τουρκικῶν ἀθροισθέντων περὶ Παφλαγονίαν, ἔδοξε τῷ βασιλεῖ μεγάλην καὶ ἀξιόμαχον στείλαντι δύναμιν, τὴν ἐκείνων ὀξεῖαν ἀναχαιτίσαι ἔφοδον, καθόσον ἐφικτόν, μὴ καθάπερ πύλας ῥήξαντες ἐκεῖνο τὸ μέρος, μετὰ πολλῆς ἔπειτα τῆς ἀδείας καὶ τὰ τῆς ἄλλης χέωσι χώρας. ἔπεμψεν οὖν στρατόν τε ἱκανόν, καὶ τοὺς ἄξοντας στρατηγούς, οἳ διὰ κακοβουλίαν αὐτοί τε ἐσφάλησαν, καὶ τὸ πᾶν ἀπώλεσαν στράτευμα. οἱ γὰρ Τοῦρκοι τῇ ὑστεραίᾳ μελλούσης τῆς μάχης συρρήγνυσθαι, διαγρυπνήσαντες, πρὶν ἡμέραν γενέσθαι προλοχίζουσιν οὐκ ὀλίγας ἐνέδρας παρὰ τὰς πρὸς ἕω τοῦ πλησίον ποταμοῦ ὄχθας. κἄπειτα διαβάντες τὸν ποταμόν, ἐνταῦθα πηγνύουσι τὸ στρατόπεδον, τῆς δὴ προσηκούσης ὥρας ἐληλυθυίας, συνῄεσαν τὰ στρατόπεδα. καὶ τὰ μὲν πρῶτα, οὐ μάλα ἀνυπόστατος ἔδοξε Τούρκοις ἡ Ῥωμαίων ὁρμή· ἀλλ' ἐκαρτέρουν ὅμως καὶ ἀντεῖχον μαχόμενοι, οὐ σταδαίαν δὴ τὴν μάχην ποιούμενοι, ἀλλὰ συχνῶς ἐναλλαττομένην, ὡς ἔθος αὐτοῖς. νῶτα γὰρ δεικνύουσι, φεύγειν δοκοῦντες· εἶτα ἐπαναστρέφουσι τάχιστα, καὶ συχνὰ τοῦτο ποιοῦντες διατελοῦσιν, ὡς ἂν τὴν τῶν ἀντιπάλων στρατοπέδων τάξιν ταράττωσι, καὶ τῆς προσηκούσης στάσεως ἐξιστῶσι. κἄπειτα οὕτω τεταραγμένοις ἐπεισπίπτοντες, ῥᾷστα κατατροποῦνται. τότε μὲν οὖν κατὰ Ῥωμαίων ἀνύσαι τὸ σφῶν αὐτῶν ἐπιτήδευμα οὐ δεδύνηνται, κράτιστα πεφραγμένων καὶ ὡπλισμένων· ἀλλὰ μάλα τοι τῶν οἰκείων πλείστους ἀποβαλόντες, ἔφευγον παρὰ τὸν ποταμὸν ἀμεταστρεπτί. ἐδίωκε δ' ὁ στρατὸς ὡς μὴ ὤφελον ἀναπόσπαστα, καὶ ταῦτα τῶν συνετωτέρων στρατηγῶν συχνὰ βοώντων, καὶ κωλυόντων τὴν

Multis Turcorum copijs in Paphlagonia collectis, Imperatori uiſum eſt magno & firmo exercitu, celerem illorum, quantum fieri poſſet, impreſsionem inhibere: ne illa parte ueluti porta perfracta, impunè ac prohibente nemine longius euagarentur. Eos autem duces miſit, qui ſtulticia & temeritate ſua tum ipſi impegerunt, tum omnes copias amiſerunt. Nam Turci pridie inſtantis pugnæ tota nocte inſomni exacta, ante diluculum non paucis inſidijs in Orientali uicini fluminis ripa collocatis, eo ſuperato caſtrametati ſunt. Cum pugnæ tempus inſtaret, cōgreſsis exercitibus, principiò Romananorum impetus Turcis non adeò reformidandus eſſe uiſus eſt. Subſtiterunt igitur, & repugnarunt, non ſtataria pugna, ſed crebrò de more eorum commutata. Fugam enim ſimulantes terga dant, ſtatímque redeunt: id' que frequenter facere non deſiſtunt, ut hoſtilem aciem perturbent, ac de gradu deijciant: poſtea perturbatos aggreſsi, facilè in fugam uertunt. Tum autem aſtus is nihil illis contra Romanos profuit, optimè munitos & armatos: ſed plurimis ſuorum amiſsis, ad flumen Romanis (quod utinam non factum eſſet) continenter perſequentibus, effuſè fugerunt. quamuis prudentiores duces uehemēter milites reuocarēt, ac receptui ca-

Turci Romanos in inſidias pellectos cædunt.

nerent: quòd hoſtium fuga ſuſpecta & periculoſa eſſet. Sed illam pugnam initium utique excidij Romani eſſe oportebat: Diuina prouidentia infinita peccata à multis annis cumulata, mediocriter puniente.

ROMANARUM IN *Aſia prouinciarum uexationis initium.*

HOſtes igitur ultra flumen perſecuti ſegnius fugientes cedendo, in improuiſas inſidias, præ curſu & æſtu anhelantes, atque in uiros quietos & integris uirib. incidunt. Ita hinc numeroſo exercitu, inde flumine interclusi, paucis exceptis omnes ceciderunt, nulla re memorabili geſta. Turci autem uelut porta aperta, ſecuri ac prohibente nemine, omnes Romanas prouincias populabundi uſque ad Sangarium percurrebant. Quibus malis fatigatus Imperator, ripas fluminis crebris oppidis muniuit, ne ipſa etiam Bithynia potirentur. Neque enim cæteras Romanas legiones ab urgentibus bellis reuocandas eſſe cenſebat. nam Thracenſes Bulgaricis & Illyricis motibus, inferioris uerò Aſiæ uires (quam Phrygia, Lycia & Mæander fluuius definiunt) alijs atque alijs Turcarum incurſionibus obſtare debebant: neque etiam ullo modo committendum uidebatur, ut claſſe diſſoluta, & in terram perducta, maiores in mari quàm in Aſia tempeſtatum fluctus exiſterent. Quapropter ſuis quaſque locis hoſtium aduentum expectare iuſsit: prudentem & tutam eorum quæ ſuper eſſent cuſtodiam, incerto euentui & periculo preſtare ratus. Enimuerò cum Turci noſtrorum finium arces impunè occupaſſent, terráſque ſubactas in Satrapias diuiſiſſent: à mari Pontico & Galatia uſque ad mare Lycium & Carium, & fluuium Eurymedõtem, omnia ſuæ ditionis fecerunt. Quis Iliade prolixiorem eorum malorum, quibus noctu atque interdiu uexati ſumus, commemorationem pro dignitate abſoluerit? Romanorum uiribus tantum imminutis & depreſsis, quantũ potentia Turcorum augebatur. Nam omnia quidem uelut uno collecta faſce perſtringere, ignaui & ingenij & linguæ fuerit: neque tum ſentiret quiſquam, quàm deploranda illa eſſent. Contrà, ſingulatim omnia perſequi neque nos poſsimus, neque quiſquam paulo humanior ſine ui lachrymarũ legere queat: neque nos hiſtoriam, ſed næniam ſcribere putabimur. Quare nec dicenda, nec prætereunda ſunt omnia: ſed pauca quædam ſelecta de multis, atque aliâs alia, prout ſe dabit occaſio, referentur.

Sangarius limes Turcorum.

Turci Aſianas prouincias occupant.

MISE-

δίωξιν, οὐ μάλα τοι περιφυκυῖαν ἀνύποπτον, οὐδὲ πόρρω που δέους, ἀλλ' ἐχρῆν ἄρ', ὡς ἔοικε, ἀρχὴν ἐκεῖνον εἶναι τὸν πόλεμον τῆς ῥωμαίων καταστροφῆς, κολαζούσης μετρίως ἄνωθεν τῆς προνοίας μυρίων χρόνων ἁμαρτημάτων.

ΑΡΧΗ ΤΩΝ ΔΕΙΝΩΝ ΤΗΣ ἐν ἀσίᾳ ῥωμαϊκῆς ἀρχῆς.

Αὐτίκα τοι καὶ διαβάντες τὸν ποταμόν, διαβάντες ἐδίωκον καὶ αὐτοί, κόπτοντες ἀεὶ τοὺς νωθροτέρους φεύγοντας, ἕως ἐνέτυχον αἰφνιδίως καὶ ἀπροόπτως τοῖς λόχοις τῶν τούρκων, ἀνδράσιν ἀναπεπαυμένοις καὶ ἀκμάζουσιν, ἄνδρες ἀσθμαίνοντες ὑπὸ δρόμου καὶ καύματος. καὶ οὕτω δὴ κυκλωθέντες, ἐκεῖθεν μὲν μυριάσι στρατοῦ, ἐντεῦθεν δὲ τῷ ποταμῷ, πλὴν ὀλίγων ἅπαντες κατεκόπησαν, ὀλίγοι δυνηθέντες ἐνδείξασθαί τι λόγου καὶ μνήμης ἄξιον. ἐκεῖθεν μέντοι ἀρξάμενοι καθάπερ πύλης ἀνοιχθείσης ἰδόντες πολλὴν ἤδη τοῦ κωλύσοντος ἐρημίαν οἱ πολέμιοι, πᾶσαν ἐπόρθουν καὶ ἦγον τὴν ῥωμαίων χώραν, κατιόντες ἄχρι σαγγαρίου τοῦ ποταμοῦ. ὅθεν ἀπηγορευκὼς ὁ βασιλεύς, πολιχνίοις συχνοῖς ὠχύρωσε τὸν ποταμὸν σαγγάριον, μὴ καὶ αὐτὸν ὑπερβάντες κυριεύσωσι βιθυνίας. οὐ γὰρ ἐκεῖνος δεῖν ἀποσπάσαι τὰς ἄλλας ῥωμαίων δυνάμεις, ὅθεν ἀπησχόληντο. αἱ μὲν γὰρ θρᾳκικαὶ ταῖς βουλγαρικαῖς ἀπησχόληντο μάχαις, αἱ δὲ μακεδονικαὶ ταῖς τε θετταλικαῖς καὶ ταῖς τῶν ἰλλυριῶν· αἱ δ' αὖ τῆς κάτω ἀσίας, ὅσην φρυγία τε καὶ λυκία ὁρίζουσι, καὶ οἱ περὶ μαίανδρον ἀρδεύουσι ποταμοί, πρὸς τὰς λῃστρικὰς ἐφόδους τῶν ἄλλοτε ἄλλοσε ἐρχομένων τούρκων ἔμελλον ἀπαντῆσαι, τό, τε ναυτικὸν καταλύειν καὶ ἀνέλκειν πρὸς ἤπειρον, τῶν ἀτοπωτάτων ἐδόκει. τάχιστα γὰρ ἂν οὕτω γε ἀνατραπήσεσθαι καὶ τὴν τῆς θαλάττης γαλήνην πρὸς χειμῶνας καὶ κλύδωνας μείζους τῶν τῆς ἀσίας. ὅθεν κατὰ χώραν μενούσας αὐτάς, αὐτόθεν ἀπαντᾶν πρὸς τοὺς πολεμίους ὁ βασιλεὺς προσετετάχει, ἀγαπητὸν εἶναι μᾶλλον κρίνας τὴν ἐσκεμμένην τῶν ὄντων ἀσφάλειαν, ἢ τὴν μετὰ κινδύνων ἄδηλον ἔκβασιν. ἐπεὶ δὲ ταῖς κατὰ τὴν ἀσίαν ἄκραις τῶν ἡμετέρων ὁρίων, ὡς οἴκησιν σφῶν αὐτῶν ἀδεῶς οἱ βάρβαροι κατεχρήσαντο, καὶ κατὰ σατραπείας ὅσην αἰχμάλωτον εἶχον γῆν αὐτοὶ διελόμενοι, διέζωσαν πᾶσαν ἀπὸ θαλάσσης τῆς περὶ πόντον καὶ γαλατίαν, ἕως θαλάσσης τῆς περὶ λυκίαν καὶ καρίαν καὶ ποταμὸν τὸν εὐρυμέδοντα· τίς ἂν ἱκανὸς εἴη μακρότερον ἰλιάδος ἀποτεῖναι λόγον πρὸς ἀξίαν ἀφήγησιν τῶν δεινῶν, ὧν ἐπῆγον διηνεκῶς ἐφ' ἡμέρᾳ καὶ νυκτί; ὡς τοσοῦτον ἐσαεὶ τὰ ῥωμαίων εἰς φθορὰν καταρρεῖν, ὅσον οἱ βάρβαροι προὐχώρουν ἐπὶ τὸ μεῖζον. ταῦτα μὲν γὰρ ὡς ἐν κεφαλαίῳ ξυνειλοχότας περιδραμεῖν, νωθρᾶς ἂν εἴη καὶ γνώμης καὶ γλώττης. καὶ μία μὲν οὐδεμία γένοιτ' ἂν αἴσθησις, ὅσων ἄξια θρήνων τὰ πεπραγμένα. ταῦτα δ' αὖ καθ' ἕκαστον ἀφηγεῖσθαι πειρᾶσθαι, μήτε τῶν ἡμῖν δυνατῶν εἶναι, καὶ πρός γε ἔτι δεήσει πηγὰς δακρύων ἀφιέναι συχνὰ τῶν ὀφθαλμῶν, ὅσοι φιλοίκτιστον καὶ μάλα εὐαίσθητον ἔχουσι καρδίαν· καὶ δόξομεν αὐτοί γε ἡμεῖς μονῳδεῖν, οὐχ ἱστορίαν διεξιέναι. ὅθεν οὔτε πάντα λεκτέον, οὔτε πάντ' ἀφετέον· ἀλλὰ μέτριά τινα λεκτέον ἀπολεξαμένοις ἀπὸ πολλῶν, καὶ ἄλλοτ' ἄλλα, κατὰ καιρὸν ἕκαστα τὸν προσήκοντα.

ΟΡΑ

ΟΡΑ ΘΡΗΝΩΝ ΑΞΙΑ.

Ἐν μὲν οὖν τῇ πρώτῃ ἐκείνῃ ἐφόδῳ, πλείστην καὶ ἀναρίθμητον ξυναγαγόντες οἱ Βάρβαροι λείαν ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, καὶ ὅσα τῶν πραγμάτων εὐζώνοις ἀνδράσιν ἐτύγχανον φορητά, διεμερίζοντο κατὰ σφᾶς μετὰ μέν τοι τῶν ἄλλων. ἦσαν δ᾽ ἐν ἐκείνῃ τῇ λείᾳ καὶ ἀδελφαὶ δύο κόραι νεάζουσαι, αἳ δὴ ἐπειδὴ χωρίζεσθαι ἔμελλον ἀπ᾽ ἀλλήλων, διὰ τὸ μὴ ὑφ᾽ ἑνὶ δεσπότῃ λαχεῖν, στᾶσαι κατὰ πρόσωπον ἀλλήλαις, ἥττους τοῖς θρήνοις ἀπέδειξαν, τήν τε Ἑκάβην ἐκείνην τὴν ἐκ Τροίας, καὶ Νιόβην ἐκείνην τὴν δι᾽ αἰῶνος δακρύουσαν, καὶ πάσας ὁπόσας βίβλοι φέρουσι τραγικαί, ἐστερνοτυποῦντο πικρῶς, ῥύακας αἱμάτων ἐτρύγων τοῖς ὄνυξιν, ἐπυρπολοῦντο τὰ σπλάγχνα, στεναγμοὺς ἀνέπεμπον οἷα καπνὸν ἐκ μεγάλης καμίνου. τέλος, περιπλακεῖσαι ἀλλήλαις, ὑπὸ λειποθυμίας εὐθὺς τοῦ ζῆν ἀπερράγησαν, ὥσπερ οὐκ ἀνεχομένης ἐνταῦθα τῆς φύσεως διαζευχθῆναι τὰ σώματα πρότερον, ἢ τὰς ψυχάς. συνέβη δ᾽ ἐπὶ τούτοις ἀπελθόντα τὸν τοῦ βασιλέως υἱὸν Ἀνδρόνικον ἐντολαῖς πατρικαῖς, ἀνοικοδομῆσαι πάλαι πεπτωκυῖαν τὴν πέραν Μαιάνδρου τοῦ ποταμοῦ πόλιν οὕτω πως ἐπικεκλημένην Τράλλεις, ἔρυμα δῆθεν γενησομένην τῶν ἔγγιστα χωρίων, ὁπότε κατατρέχοιεν οἱ πολέμιοι· ἀλλ᾽ οὔπω μετὰ τὴν κτίσιν τέτταρες ὅλοι παρῆλθον ἐνιαυτοί, καὶ κυκλωσάντων τῶν Τούρκων καὶ περιστρατοπεδευσάντων ἐφ᾽ ἱκανόν, ἠναγκάσθησαν ἔνδοθεν, ὅσοι μὴ τῇ δίψῃ καὶ τῷ λιμῷ ἐτεθνήκεσαν, ἑαυτοὺς τοῖς πολεμίοις προδοῦναι, εἴκοσι χιλιάδων τὸ πλῆθος οὐ μείους ὑπάρχοντες. οἳ δὴ καὶ ἀπαγόμενοι, τοὺς τελευτήσαντας ἐμακάριζον, ἅπαξ δουλείας καὶ πόνων ἀπαλλαγέντας μακρῶν. ἀλλ᾽ ἐκεῖνο μικροῦ με παρέδραμεν. ἀνοικοδομουμένης, ὡς εἰρήκειμεν, τῆς πόλεως ταυτησί, εὑρίσκεται λίθος πάλαι πολὺν κατορωρυγμένος ἐκεῖ που τὸν χρόνον, ἐν ᾧ ἐνεγέγραπτο χρησμὸς οὑτοσί· τῆς δὲ πόλεως Τράλλεως τὸ κάλλος, χρόνοις ἔσεται σβεννύμενον· τὸ δὲ λοιπὸν ταύτης καταλειφθέν, ἐν ὑστάτοις ἐκβοηθήσεται ἔθνει ἀνάρχῳ, ἁλώσεται δὲ οὐδαμῶς. ἀνακαινισθήσεται δὲ παρὰ δυνατοῦ νικωνύμου, ὃς ὀκταπλῆν ἀγλαῶς * ἐννάδα βιώσει δίσκων, καὶ τρὶς ἑπτὰ κυκλῶν, πόλιν Ἀττάλου λαμπρυνεῖ, ᾧ καὶ πόλεις ἑσπέριαι ὑποκύψουσι, καὶ ἀγέρωχοι ὑποκλιθήσονται παιδικῶς. οὗτος ὁ χρησμὸς τοῖς πολλοῖς οὐ παλαιὸς ἐδόκει χρησμός, ἀλλὰ νεωτέρων πλάσμα τινῶν. ἦσαν δ᾽ οἳ καὶ πιστὸν ἡγοῦντο καὶ ἀληθῆ, καὶ πολλοὺς ἐντεῦθεν ὑπέτεινον χρόνους τῷ βασιλεῖ τῆς ζωῆς. οὐ γὰρ ἐπὶ μόνην ἵσταντο τὴν ὀκταπλῆν ἐννάδα, ἣ πρὸς δύο καὶ ἑβδομήκοντα ἀναλύεται ἔτη· ἀλλὰ καὶ τοὺς τρὶς ἑπτὰ προσετίθεσαν κύκλους, ὡς ἔτη γίνεσθαι ἅμα τὰ πάντα τρία καὶ ἐνενήκοντα· ἀλλ᾽ ὥσπερ καὶ τἄλλα τῶν χρησμῳδουμένων δυσείκαστά εἰσι καὶ δυσξύμβολα, καὶ πλείστας δεχόμενα τὰς ἀνελίξεις καὶ ἀναπτύξεις μέχρις αὐτῆς ἐκβάσεως, οὕτω καὶ οὗτος ὁ χρησμὸς ἐπλάνα τοὺς πλείστους, καὶ αὐτὸν δὴ τὸν βασιλέα Ἀνδρόνικον μέχρις αὐτῆς τελευτῆς, ὡς εἰρήσεται. ἐξ ἀνθρώπων δ᾽ αὐτοῦ γενομένου, αὐτὸς ἑαυτὸν ὁ χρησμὸς διεσάφησεν.

ἐγένοντο

* ἐννεάδα

MISERABILIS RErum ſtatus.

IN prima igitur aggreſsione Barbari prædam, quam maximam, atque adeò innumerabilem, uirorum, mulierum, earum rerum quæ à uiris expeditis ferri queunt, coegerant, inter ſeſe diuiſerunt. Inter cætera autem fuerunt & duæ adoleſcētulæ ſorores: quæ cum diuellendæ eſſent, quòd non eidem domino ſorte obuenerant, altera alteram intuens, cum lachrymis, eiulatu, planctu omnia compleuiſſent, in mutuo denique complexu expirarunt: quaſi natura rerum corpora non prius quàm animas ſeparari pateretur. Poſt hæc accidit, ut iuſſu patris Andronicus ad Tralles, ultra Mæandrū ſitas, quæ longo iam tempore uaſtæ iacebant, inſtaurandas abiret, propter uicinorū locorum ab hoſtili incurſione defenſionem. Sed priuſquam anni quatuor elaberentur, qui in ea fame & ſiti non perierant, diuturna obſidione compulſi, Turcis eam dedere ſunt coacti, uiginti millibus haud pauciores: qui cum in ſeruitutem abducerentur, felices prędicabant mortuos, qui ſemel & ſeruitute & diuturnis laboribus defuncti eſſent. Sed illud penè præteriſſem. Cum ea urbs, ut diximus, inſtauraretur, ſaxum inuentum eſt, longo ibi tempore defoſſum, in quo hoc oraculum inſculptum erat: VRBIS TRALLIVM PVLCHRITVDO AD TEMPVS EXTINGVETVR: SED EIVS RELIQVIAE EXTREMIS TEMPORIBVS A' POPVLO, CVI NON ERIT PRINCEPS, PERTERREFIENT. SED NEQVAQVAM CAPIENTVR. RENOVABITVR AVTEM A' POTENTE, CVI A' VICTORIA NOMEN EST: QVI OCTVPLICEM SPLENDIDE' NOVENARIVM VIVET DISCORVM: ET TER SEPTEM VOLVENS, ATTALI VRBEM ILLVSTRABIT: CVI ET OCCIDENTALES VRBES PAREBVNT, ET FEROCES EI PVERORVM INSTAR SVPPLICABVNT. Hoc oraculum multi non uetus præſagium, ſed recens commentum putabant. Nec etiam deerant, qui id fide dignum & uerum iudicarent, indéque Imperatorem longæuum fore augurarentur. Nec enim in octuplici nouenario reſiſtebant, qui ſeptuagintaduos annos conficit: ſed & ter ſeptem adijciebant circuitus, ut totus numerus annos nonagintatres impleret. Cæterùm ut alia oracula obſcura, ambigua & intricata ſunt, donec ipſo euentu comprobentur: ſic & hoc pleroſque decipiebat, atque ipſum adeò Andronicum, ad obitum uſque, ut paulo pòſt dicetur. Eo uerò humanis rebus exempto, ipſum ſeſe declarauit.

Duæ ſorores in mutuo complexu expirãt.

Tralliū inſtauratio & deditio.

Oraculum Trallib. de Andronico repertum.

Oraculū euentu declaratum.

Nam Andronicus cum Imperij inſignibus annos LXXII exegit, & in habitu monachi co ferè biennium. Verùm illud TER SEPTEM VOLVENS, nihil uolebat aliud, niſi quòd, cum urbem inſtauraret & illuſtraret, annum ætatis ageret primum & uigeſimum. Primus autem urbis illius conditor erat Attalus, nobilis quidam Troianus, qui uetere Troia capta, hanc in patriæ memoriam extruxerat. Vnde τράλλεις, ſi nomen euoluatur, non aliud eſt niſi τροία ἄλλη: hoc eſt, altera Troia. Sed de Andronici uita & obitu ſingulatim pòſt ſuo loco agemus. Nunc ad inſtitutum redeat oratio. Suprà oſtendimus, Carolũ Italiæ regem fuiſſe uirũ magnis rebus gerẽdis intentũ, & ſingulari ingenij ui tam in excogitandis & deliberandis, quàm adminiſtrandis negocijs uti ſolitum. Verùm (ut paucis abſoluam) Imperatoris maius acumen & celeritas illi obſtabat, & uelut è ſuperiore loco illi repugnabat. Ita fiebat, ut neque huic ſui contra Romanos conatus, nec illi quæ contra Latinos moliebatur, ſuccederent: longóque tempore æquo Marte inter illos certaretur. Proinde uiri prudentes haud inſcitè dicebant, Niſi Reſpublica Romana talem Imperatorem haberet, facile eam à rege Carolo ſubigi potuiſſe: & contrà, Niſi tum talis Rex Italia potiretur, eam ab Imperatore capi potuiſſe. Itaque mirari mihi ſubit imperueſtigabilem Dei ſapientiam, qui extremè contraria uno fine concluſit. Nam cum binas aduerſarias prouincias inter ſeſe coniungere ſtatuit, nec alteram alteri ſubijcere: aut ingenio uirtutéque præſtantes utrique moderatores præficit, ut uterque alterius conſilia & conatus euertat, & utriuſque populi libertati conſulatur: aut utroſque & hebetes & imbelles deligit, ut neuter alterum tentare, ac ſepta (quod aiunt) tranſilire audeat, ueteréſque Regnorum limites conuellere. Sic ſumma utrinque aduerſatione ambo in tuto collocantur. Ita Rex Carolus per omne uitæ ſuæ tempus, Romanos & inſidijs & armis appetere nunquam deſtitit: nec tamen quicquam profecit, Imperatore ſumma celeritate ac pari contentione conatus illius euertente. Ac cætera quidem ſingula ſuprà commemoraui-mus: nunc, quod poſtremò actum eſt, id dicam.

Attalus Trallium conditor.

τράλλεις, τροία ἄλλη

Prouidẽtia diuina in ordinandis regibus.

LATI-

ἐγένοντο μὲν γὰρ ἔτη τὰ μὲν μετὰ τῶν βασιλικῶν παρασήμων τῆς τοῦ βασιλέως ἀνδρονίκου ζωῆς δύο καὶ ἑβδομήκοντα, τὰ δὲ μετὰ τοῦ μοναχικοῦ σχήματος ἕτερα * ἕως τρὶς ἑπτὰ κύκλοι σεληνιακοί, ὃ καὶ βέλτιον, δύο ἔγγιστα. τὸ δὲ τρὶς ἑπτὰ κυκλῶν, οὐδὲν ἦν ἕτερον, ὥς φασιν, ἢ ὅτι πρῶτον καὶ εἰκοστὸν τηνικαῦτα ἤμειβεν ἔτος, ὁπότε τήνδε τὴν πόλιν ἀνέστησε καὶ ἐλάμπρυνεν. ἦν δὲ τῆς πόλεως πρῶτος οἰκιστὴς τουτωνί, ἄτταλός τις εὐγενὴς, ἄποικος τροίας, εἰς ὑπόμνημα ταύτην ἐγείρας, τῆς παλαιᾶς ἐκείνης τροίας ἁλώσεως, ὅθεν καὶ ἀναλυομένου τοῦ ὀνόματος τούτου, τροία ἄλλη, καλοῖτ' ἂν ἡ πόλις. ἀλλὰ τὰ μὲν περὶ τῆς τοῦ βασιλέως ἀνδρονίκου βιοτῆς καὶ τελευτῆς εἰρήσεται καθ' ἕκαστον, κατὰ τὸν προσήκοντα τόπον ἔμπροσθεν· νῦν δ' ἤδη τὸ πρότερον ἴχνος τοῦ λόγου φέρ' ἐπανακάμψωμεν. ἔφθημεν ἀποδεδειχότες τὸν ῥῆγα τῆς ἰταλίας κάρουλον, ἄνδρα μεγαλουργὸν, καὶ βελτίστῃ δυνάμει συνέσεως χρώμενον, ἔς τε τὰς ἐπινοίας καὶ τὰ βουλεύματα ἅπερ ἔμελλε δρᾶν, ἔς τε αὐτὰ δὴ τὰ δρώμενα· ἀλλ' ἀντέπραττεν αὐτῷ, καθάπαξ εἰπεῖν, ἡ τοῦ βασιλέως δραστικωτέρα ὀξύτης, καὶ ἀντεκάθητο ὑπέρδεξιος, καὶ πέρας οὐ συνεχώρει χρηστὸν, οὐδ' οὗτος ταῖς ἐκείνου κατὰ ῥωμαίων ἐπακολουθῆσαι πράξεσιν, οὔτ' ἐκεῖνος ταῖς τοῦ βασιλέως κατὰ λατίνων, ἀλλ' ἦν οὕτως ἤδη μακρὸν τὰ ἐξ ἀμφοτέρων ἀντίπαλα καὶ ἰσόρροπα, ὡς καὶ φήμην ἐξενεχθῆναι τοιαύτην πρὸς τῶν συνετωτέρων ἀνδρῶν, εὐστόχως ἐπ' ἀμφοῖν εἰρημένην, ὡς εἰ μὴ τηνικαῦτα τοιοῦτος βασιλεὺς τοῖς ῥωμαίων ἐπεστάτει πράγμασι, ῥαδίως ἂν ὑπὸ τῷ ῥηγὶ τῆς ἰταλίας καρούλῳ ἡ ῥωμαίων ἡγεμονία ἐγεγόνει· καὶ αὖ τὸ ἀντίστροφον, εἰ μὴ τηνικαῦτα τοιοῦτος ῥὴξ τοῖς ἰταλῶν ἐπεστάτει πράγμασι, ῥαδίως ἂν ὑπὸ τῷ βασιλεῖ ἡ ἰταλῶν κατέστη ἡγεμονία. ὥστε καὶ θαυμάζειν ἔπεισί μοι τὴν ἀνεξιχνίαστον τοῦ θεοῦ πρόνοιαν, πῶς κἀκ τῶν ἄκρων ἐναντίων ἓν ποιεῖ συνάγεσθαι τέλος. ὁπόταν γὰρ ἐναντιουμένας ἀλλήλαις δύο τινὰς ἐπαρχίας συνίστασθαι καὶ ἄμφω βούληται, καὶ μηδετέραν παρὰ τῆς ἑτέρας κυριευθῆναι, δυοῖν οἰκονομεῖ θάτερον· ἢ γὰρ μεγαλογνώμονας καὶ σπουδαίους ἑκατέραις τοὺς ἀρχηγοὺς ἐφευρίσκει καὶ ἐφιστᾷ, ὡς ἂν κατὰ ἀντιπερίστασιν παρ' ἑκατέρων τὰ ἑκατέρων ὁρμήματα θραύηται, καὶ ἀνενέργητα διαμένῃ, καί τ' ἀσφαλὲς οὑτωσὶ τοῖς τόποις διασώζηται· ἢ καὶ ἄμφω τοὺς ἀρχηγοὺς ὀλιγογνώμονάς τε καὶ ἀσθενεῖς, ὡς μηδέτερον καθ' ἑτέρου κινεῖσθαι δύνασθαι, μηδ' ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα πηδᾷν, καὶ συγχεῖν τοὺς ἀρχαιοτέρους τῶν ἐπαρχιῶν ὅρους· καὶ οὕτως ἐξ ἀμφοτέρων τῶν ἄκρων ἐναντιωμάτων, μίαν ποιεῖται ἀσφάλειαν. ἰδοὺ γὰρ κἀνταῦθα παρὰ πάντα τὸν χρόνον τῆς αὐτοῦ βιοτῆς οὐκ ἔληξεν ἐπίβουλα δρῶν καὶ πολέμια κατὰ τῶν ῥωμαίων ὁ κάρουλος, ἀλλ' ἔμενεν ἄπρακτος παρευδοκιμούμενος ταῖς τοῦ βασιλέως ὀξείαις ἀντεμβολαῖς, καὶ ἀντεπιχειρήσεσι. καὶ τὰ μὲν ἄλλα κατὰ τὴν οἰκείαν ἕκαστα διεξεληλύθαμεν χώραν, ἤδη δὲ τὸ τελευταῖον ἐρῶν ἔρχομαι.

ΕΚΣΤΡΑ-

ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΛΑΤΙΝΩΝ κατὰ ῥωμαίων.

ΩΔΙΝΕ μὲν γὰρ ὁ κάρουλος ἀεὶ κατὰ βασιλέως ἐπιβουλήν, καὶ καιρὸν ἐζήτει τὴν ὠδῖνα ἐκρῆξαι. ἄρτι δ᾽ ἐκπολεμωθέντας ἰδὼν κατὰ βασιλέως ἐνθένδε μὲν ἰωάννην τὸν σεβαστοκράτορα τὸν θετταλίας ἄρχοντα, ἐκεῖθεν δὲ τοὺς ἰλλυριούς, ἔγνω καιρὸν καὶ αὐτὸς ἔχειν οὕτω τεταραγμένοις τοῖς ῥωμαίων καὶ αὐτὸς ἐπιθέσθαι πράγμασιν ἔκ τε γῆς καὶ θαλάττης, καὶ ἀνύσαι τὸ πάλαι σκοπούμενον. καὶ δὴ πολλὰς τὰς ναυτικὰς ἐξαρτύσας δυνάμεις, πλείονα συγκροτεῖ τὰ ἐκ τῆς χέρσου στρατόπεδα, ὧν ἡγεμόνα καθίστησιν ἄνδρα γεννάδαν ὄνομα ῥωσσονσούλην. οὗτος τὰς ἠπειρωτικὰς παρειληφὼς δυνάμεις, διαπερᾷ τὸν ἰόνιον, καὶ ἦν αὐτῷ περὶ σκοπιμώτατον ἐκπολιορκήσαντι τὸ τῶν βελλεγράδων φρούριον, καὶ ὅσα τῶν μακεδονίας καιριωτέρων, ἔπειτα ἀδεῶς ἄχρι βυζαντίου προελεύσεσθαι. μηδὲ γὰρ ἔσεσθαι μηδένα, ὃς πρὸς τοσαῦτα στρατόπεδα, καὶ οὕτω στερρῶς ὡπλισμένα πολέμιον ὀφθαλμὸν ἀντιστήσας, ἔπειτα καλῶς ἀπαλλάξει. περί γε μὴν βασιλεῖ, τοσαύτην ἀκοὴν δεδεγμένῳ, οὐκ ἐδόκει ἠρεμεῖν, ἀλλ᾽ ἀνθίστασθαι καὶ ὅπλοις, καὶ χρήμασι, καὶ τοῖς ἀπὸ συνέσεως μηχανήμασί τε καὶ ἀκροβολισμοῖς. ἐντεῦθεν ἔστιν ἰδεῖν, ὅσον ὑπερέχει σύνεσις ὅπλων, καὶ φρονήσεως ἐπιτηδεύματα μυριάδων στρατοῦ. πρῶτον μὲν οὖν χρήματα πέμψας παντοδαπά, τὸν σικελίας ἐξεπολέμωσε ῥῆγα φρεδερίχον κατὰ τοῦ καρούλου, ἵν᾽ εἰ μή τι ἄλλο, τῶν γοῦν ναυτικῶν δυνάμεων ἐκείνου κωλύῃ τὸν ἔκπλουν, καὶ ἀντιπεριασπᾷ τὰς καιριωτέρας φροντίδας πρὸς τοὺς ἐκ πλευρᾶς, ὡς εἰπεῖν, πόνους μᾶλλον ἢ τοὺς ὑπερορίους· ὃ δὴ καὶ μέγιστον ἔδοξεν ἔργον καὶ τελεσιουργόν, εἴπερ τι τῶν πάντων ἕτερον. τὰς μὲν οὖν ναυτικὰς τοῦ καρούλου δυνάμεις, οὕτως ἀπράκτους ἀπέδειξεν ἡ τοῦ βασιλέως σύνεσις, πρὸς τοὺς ἐγγύθεν πολέμους ἀντιπεριασπάσας αὐτάς. μετὰ δὲ ταῦτα δεήσεις πρὸς θεὸν παραγγείλας ἁπάσαις ταῖς ἐκκλησίαις, τὸν ὄντα ῥωμαίοις τηνικαῦτα στρατὸν ἐκπέμπει κατὰ τοῦ ῥωσσονσούλη· οἷς δὴ καὶ ἀπελθοῦσιν, οὐκ εὖ ἔχειν ἔδοξεν, οὐδ᾽ ἐπὶ πάνυ τοι ἀσφαλές, πόλεμον ἐμφανῆ κατὰ τῶν ἐναντίων ἐγείρειν, πλείστων τε ὄντων, καὶ λίαν ἀσφαλῶς ὡπλισμένων, καὶ ἄριστα πεφραγμένων· ἀλλ᾽ ἐνέδραις καὶ λόχοις καὶ ἀκροβολισμοῖς ἐκ λόφων ὑπερδεξίων παρακειμένων, τὴν ἐκείνων παροξύνειν ὀφρὺν καὶ τὸν τῦφον, εἰς ἀσύντακτόν τινα κίνησιν καὶ ὁρμήν. τὸ γάρ τοι γένος τῶν ἰταλῶν, τοιούτοις ἄνωθεν συντέθραπται τοῖς ἤθεσι. ἂν μὲν γὰρ συντάκτως ἀπαντᾷ πρὸς τὸν πόλεμον, τεῖχός ἐστιν ὀχυρὸν καὶ ἀμήχανον· ἂν δὲ βραχύ τι τῆς νενομισμένης παραλύσῃ τάξεως, οὐδὲν ἂν εἴη τὸ κωλῦον αἰχμαλώτους σφᾶς ὑπὸ τῶν πολεμίων αὐτίκα μάλα ἀχθήσεσθαι. ἐνίοτε δὲ καὶ τὸ τῆς ἐμφύτου κορύζης τε καὶ ὀφρύος μεγάλως παρέβλαψε, τῷ μὴ ἐν καιρῷ τοῦ θυμοῦ στρατηγουμένους ῥᾳδίως. ταῦτ᾽ οὖν ἐκ πολλοῦ συνειδότες ὁ ῥωμαίων στρατός, τοιούτοις αὐτοὺς περιείχοντο δόλοις καὶ μηχανήμασι. καὶ τοῖς μὲν λόχοις τὰς σιταγωγοὺς ἡμιόνους κατέκοπτον, καὶ τὰς ἑπομένας κατέλυον ἀγοράς· τοῖς δ᾽ ἐκ τῶν λόφων ἀκροβολισμοῖς τοὺς ὑδρεύοντας ἔκτεινον. τὸ μὲν οὖν αὐτίκα μεταστῆσαι τὸ ἑαυτοῦ στρατόπεδον ἐκ τῆς τῶν βελλεγράδων πολιορκίας ὁ ῥωσσονσούλης εἰς ἀσφαλέστερον τόπον, σφόδρα

LATINORUM ADuerſus Romanos expeditio.

CArolus Imperatori perpetuas ſtruebat inſidias, caſque perdu cendi ad exitum occaſionem captabat. Cum autem hinc Ioannem Sebaſtocratorem Theſſaliæ principem, inde Illyrios bellum inferre illi cerneret: ſibi quoque terra marique Romanos inuadendi opportunitatem, & deſtinata exequendi dari ratus eſt. Itaq; magna claſſe inſtructa, terreſtres copias maiores parat: iiſq; uirum fortem nomine Roſoſulem præponit, qui Ionio mari traiecto, nihil ſpectabat magis, quàm ut caſtello Bellogrado, & opportunioribus Macedoniæ locis expugnatis, impunè Byzantium uſque progrederetur. Neque enim fore quenquam, qui cum tantis exercitibus & armis tam firmis congreſſus, ſine malo diſcederet. Quod cum ad Imperatorem perlatum eſſet, non cunctandum ratus, & armis & pecunijs & conſilijs reſiſtendum illi cenſuit. Vnde apparet, quanto prudentia ſit armis potentior, & ingenij ſolertia milite numeroſo. Primùm enim omnis generis opibus miſsis, Siciliæ regem Fridericum ad bellum Carolo faciendum concitauit, ut eum uel claſſem, ſi aliud non poſſet, domi retinere, & de uicino quàm externo bello magis ſolicitum eſſe cogeret. Id quod maximum & efficaciſsimum opus uiſum eſt. Ac nauales copias Regis hoc aſtu Imperatoris dexteritas fecit irritas. Deinde ſupplicationibus per omnes Eccleſias indictis, Romanas copias, quæ tum erant, contra Roſoſulem mittit. Quibus abeuntibus, neque conſultum, neque tutum uiſum eſt, aperto Marte congredi cum hoſte tam potente, & firmiſsimis armis munito: ſed inſidijs & uelitationibus è loco ſuperiore laceſſendum eſſe, &, ut ſuperbi atque impatientes eſſent, concitandos, ut per indignationem nullo ordine ſolutaque acie erumperent. Nam Italorum à multis ſeculis ea diſciplina eſt, ut cum ordine conſeruato inuadunt hoſtem, firmus ſint murus, & inexpugnabilis. Sin à conſueto ordine nonnihil receſſerint, nihil prohibeat quo minus ſtatim ab hoſtibus capiantur. Neque rarò inſitus illos faſtus, & rationis expers iracundia magnopere læſit. Quæ cum Romanis olim nota eſſent, talibus eos dolis circumueniebant, ac frumentarios mulos ex inſidijs cædebant, & mercatum qui illos ſequebatur impediebant, & uelitationibus è tumulis eos qui aquabantur occidebant. Roſoſules autem copias ſuas à Belligradi obſidione ad tutiorem reducere locum, ſuo

Palæologus Siculos contra Carolũ concitat.

Latini iracundia inflammati uincuntur.

ſuo ſpiritu indignum iudicabat: præterea ꝙ turpiſsimum ducebat, Manſiſſe diu, uacuúmque reuerti. Sed ira inflammatus, cum paucis omnino inuadit eos qui aquationem infeſtam reddebant. quos noſtri cum uidiſſent, promptiſsimè deſcenderunt: iiſ'que circumdatis, equos ſagittis confixerunt, equites uerò omnes in Romana caſtra uiuos perduxerunt. Quę res Latinos uehementer perturbauit: Romaniſque cauſa fuit, in eos turbatos impetum faciendi. Ita inſigni uictoria ſupra ſpem omnem potiuntur. Carolus uerò artibus Imperatoris ita ſuperatus: & uno bello facili & expedito, quod terra marique parârat, præter ſpem in duo diuiſo: ac altero exercitu qui Ionium tranſierat, prorſus perdito: altero uerò, qui cum Siculis pugnârat, non quidem planè amiſſo, ſed filio tamen interfecto: æger animo ſedebat, uitæ pertæſus. nec diu binis illis cladibus ſuperſtes fuit, quarum mœrorem concoquere minus poſſet. Sed illud penè me præterierat.

Roſoſule capto Latini uincũtur

Caroli ægritudo.

DE COMNENO Lazo.

NAm Ioannes Alexij nepos, qui poſt urbem captam Colchorum & Lazorum tyrannidem inuaſerat, ſcripto iureiurando ab Imperatore accepto, Byzantium profectus, Eudociam eius filiam uxorem ducit. & paulisper ibi commoratus, unà cum illa in regnum ſuum reuertitur: cuius regia ſedes erat Trapezus. Vbi antequam annus elaberetur, filius ei natus eſt, iunior Alexius Comnenus: qui patri, ut pòſt dicetur, in regno ſucceſsit.

Trapezus regia ſedes.

DENVÒ DE THESſalicis motibus.

HOc rerum ſtatu rurſus fidem fregit Theſſaliæ princeps, Ioannes Sebaſtocrator: quæ res exacerbauit Imperatoris animum, & maxima iracundia inflammauit, extincta omni fœderis & amicitiæ ſpe. quam & ſæpe abrumpi, & ſæpe reſarciri, & uix per uim coire, facilè uerò diffluere ac conturbari: eiuſmodi eſſe rem, ut planè deſperanda uideretur. Quare omni pacificationis mentione ſublata, per legatos à Noga Scytha, qui ultra Iſtrum habitabat, & Imperatoris amicitiam, cuius notham filiam Irenem paulo antè duxerat, colebat, auxilia petit: acceptiſque quatuor millibus delectorum Scytharum, adiunctis etiam Romanis legionibus, Ioannem Theſſalum Sebaſtocratorem bello petere in animo habebat: tum

Palæologus infeſtus Theſſalis.

Scythica auxilia.

σφόδρα ἀνάξιον ἐκείνου τῆς οἰκείας ὀφρύος. καὶ ἅμα οὐ πόῤῥω μεγάλης αἰσχύνης, δηρόν τε μίμνειν κεινεόν τε νέεσθαι. ὁ δὲ ἀλλὰ ὑπὸ θυμοῦ κινηθεὶς, ἔπεισι μετὰ πάνυ βραχέων κατὰ τῶν βαλλόντων τοὺς ὑδρευομένους, οὓς οἱ ἡμέτεροι θεασάμενοι, σπουδῇ παρακατιόντες ἐκύκλωσαν, καὶ αὐτίκα τοὺς μὲν ἵππους νεκροὺς τοῖς τοξεύμασιν ἔφηναν, πάντας δ' αὐτοὺς εἰς τὸ τῶν ῥωμαίων στρατόπεδον ζῶντας ἐκόμισαν. τοῦτο τοὺς μὲν λατίνους τὰ ἔσχατα συνεκύκησέ τε καὶ συνετάραξε· τοὺς δὲ ῥωμαίους τὴν ταχίστην παρέπεισε, σφίσιν ἐπιθέσθαι τεταραγμένοις· ἀλλ' οἱ μὲν ῥωμαῖοι, οὕτω ῥαδίως καὶ πόνων μεγάλων χωρὶς κατὰ λατίνων ἐστήσαντο τρόπαιον μέγιστόν τε, καὶ πάσας ἐλπίδας εὐχερῶς ὑπερβαῖνον. ὁ δὲ κάρουλος οὕτω καταστρατηγηθεὶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως, καὶ ἀντὶ μιᾶς μάχης εὐχεροῦς τε καὶ εὐμηχάνου διχόθεν συγκροτουμένης ἔκ τε γῆς ὁμοῦ καὶ θαλάττης, εἰς δύο παρ' ἐλπίδα μερισθεὶς, καὶ τῇ δὲ μὲν ὅλα συλλήβδην ζημιωθεὶς τὰ τὸν ἰόνιον διαβάντα στρατόπεδα, κατὰ δὲ τὴν σικελικὴν μάχην, οὐχ ὅλα μὲν, τὸν υἱὸν δ' οὖν ἀπολωλεκὼς, ἐκάθητο πικροῖς βέλεσι τῆς λύπης κεντούμενος πυκνὰ τὴν ψυχὴν, καὶ τὸ ζῆν ὑπὸ βαρυθυμίας ἀπολεγόμενος, βραχὺ τὸ μεταξὺ καὶ τὸ ζῆν ἐξεμέτρησεν, οὐ δυνηθεὶς εἰς τέλος καταπέμψαι τὴν λύπην, πολλαπλασίαν τινὰ καὶ δυσίατον οὖσαν. ἀλλ' ἐκεῖνο μικροῦ με παρέδραμεν.

ΠΕΡΙ ΚΟΜΝΗΝΟΥ τοῦ λαζοῦ.

Ἰωάννης γὰρ ὁ τοῦ ῥηθέντος ἀλεξίου ἀπόγονος, τοῦ μετὰ τὴν τῆς κωνσταντινουπόλεως ἅλωσιν, τῆς τῶν κόλχων καὶ λαζῶν τυραννήσαντος γῆς, ὅρκους ἐγγράφους παρὰ τοῦ βασιλέως ἐκεῖθεν δεξάμενος, ἐπιδημεῖ τῇ βασιλευούσῃ· καὶ τῇ τοῦ βασιλέως συζεύγνυται θυγατρὶ εὐδοκίᾳ· καὶ βραχύν τινα ὑπὸ βασιλεῖ παρὰ τῇ βασιλευούσῃ συνδιατρίψας χρόνον, ἔπειτα ἐπανήκειν ἅμα τῇ γυναικὶ εὐδοκίᾳ πρὸς τὴν ἰδίαν ἀρχὴν, ἧς τὰ βασίλεια τραπεζοῦς. ἔνθα δὴ καὶ μήπω τελέως ἐνιαυτοῦ πληρωθέντος, παῖδα μετὰ τῆς εὐδοκίας οὗτος γεγέννηκεν, ἀλέξιον τὸν νέον κομνηνόν· ὃς δὴ καὶ διάδοχος ὕστερον γεγένηται τῆς ἐκείνου ἀρχῆς, ὡς εἰρήσεται.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΘΕΤΤΑΛΙΚΩΝ πάλιν.

Τούτων δ' οὕτως ἐχόντων, ἄρχεται πάλιν παρασπονδεῖν ὁ τῆς θετταλίας ἀρχηγὸς ἰωάννης ὁ σεβαστοκράτωρ, ὃ δὴ καὶ εἰς λύπην καὶ ἀκατάσχετον θυμὸν ἀνῆψε τὸν βασιλέα. πᾶσα γὰρ ἤδη σπονδῶν καὶ φιλίας ἐλπὶς ἔσβη, καὶ, ὡς εἰπεῖν, ἐτεθνήκει. τὸ γὰρ συχνὰ μὲν αὐτὴν διαῤῥήγνυσθαι, συχνὰ δ' αὖθις συνδεῖσθαι, καὶ βίᾳ μὲν καὶ μόλις λαμβάνειν τὴν ἐπανόρθωσιν, ῥᾷστα δὲ καὶ τὴν ταχίστην πρὸς σύγχυσιν καὶ διάλυσιν καταῤῥεῖν καὶ συμφύρεσθαι, πρὸς ἀπόγνωσιν ἤδη τὸν βασιλέα συνήλασε παντελῆ· καὶ οὐκέτι σπονδῶν ἄλλων ἐμνημόνευσε τοῦ λοιποῦ, ἀλλὰ διαπρεσβεύεται πρὸς τὸν σκύθην νογᾶν, ὃς τὰς διατριβὰς καὶ τὴν δίαιταν εἶχε πέραν τοῦ ἴστρου. ἦν γὰρ τούτῳ φιλία βεβαία πρὸς βασιλέα διὰ τὸ κῆδος. ἠγάγετο γὰρ πρὸ βραχέος ἑαυτῷ σύζυγον εἰρήνην τὴν ἐκ νοθείας γεννηθεῖσαν τῷ βασιλεῖ θυγατέρα, καὶ ἦν διὰ τοῦτο φίλος τῷ βασιλεῖ. ἐκεῖθεν οὖν εἰληφὼς τετρακισχιλίους σκυθῶν ἐπιλέκτους στρατιώτας, ἔμελλε καὶ ῥωμαίων ὁπλιτικήν τινα δύναμιν προσμίξας, πέμψειν κατὰ τοῦ θετταλοῦ ἰωάννου τοῦ σεβαστοκράτορος· ἐπί τε αὐτοῦ τούτου ἀφανισμῷ, καὶ

ἅμα

ἅμα ὑπὸ σφαγῇ τῆς ὅλης ἡλικίας ἁπλῶς, ὁπόσοι τὸν ἔφηβον παραλλάξαντες, πολέμιά τε ἐπιτηδεύοντες ἔργα, καὶ ὄψις τῇ θετταλίᾳ φαίναι ἐτύγχανον.

ut eum ipſum deleret: tum ut omnem militarem ætatem, quæ Theſſaliæ præſidio erat, occideret.

ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ μιχαὴλ τοῦ παλαιολόγου.

ΑΛΛΑ πρὶν εἰς πέρας αὐτὸν ἀγαγεῖν τὴν μελέτην φθάσας ὁ θάνατος, τοῦ δρόμου τὴν ῥᾳστώνην ἐξαίφνης ἀφείλετο. ἄρτι γὰρ αὐτοῦ λυσιμαχίας ἐγγὺς περὶ τὴν κώμην τὴν μεταξὺ τῶν παχωμίου καὶ ἀλλαγῆς οὑτωσί πως αὐτῶν ὀνομαζομένων τῶν χώρων διατρίβοντι, κἀκεῖσε τὸ σκυθικὸν ἐξελάζοντι στράτευμα, καὶ τοὺς ἄξοντας ἐκ ῥωμαίων συγκαταλέγοντι στρατηγούς, καὶ ἃ χρὴ δρᾶν σφίσιν παρακελευομένῳ, νόσος ἐνσκήπτει δεινὴ περὶ τὴν καρδίαν, θάνατον σύντομον ἀπαγγέλλουσα, καὶ πάσας ἰατρῶν τάς τε κρίσεις συνθολοῦσα καὶ συνταράττουσα, καὶ ἀπράκτους ἀποδεικνῦσα τὰς συμμαχίας τῆς τέχνης. φασὶ δὲ καὶ αὐτὸν τηνικαῦτα δείσαντα περὶ τοῦ θανάτου, τοὺς παρατυχόντας ἐρέσθαι, ὅτῳ ποτε καλοῖτο ὁ χῶρος ὀνόματι; ἀκούσαντα δὲ παχωμίου καὶ ἀλλαγῆς ἐπικλήσεις, βύθιόν τι στενάξαντα, ἐνταῦθα φάναι λοιπὸν τὸ πέρας ἡμῖν ὡς προόντος· καὶ τὴν ἀλλαγὴν κεκλῶσθαι τοῦ βίου, μέμψασθαί τε πολλὰ ἑαυτόν, ὅτι παχώμιόν τινα ἄνδρα σεμνὸν ἐζημίωσε φθάσας τοὺς ὀφθαλμούς. ἦν γάρ τις θρυλλούμενος χρησμὸς περὶ τοῦ βασιλέως, ὡς περὶ τὴν ἀλλαγὴν τοῦ βίου τὰ παχωμίου σε διαδέξεται. ἀφ' οὗ πλανηθείς, ἅτε περὶ τὸν τῆς βασιλείας πόθον λίαν ἐπτοημένος, ἄχρηστον περὶ τὴν βασιλείαν ἔσπευσεν ἀποφῆναι παχώμιον.

PALAEOLOGI mors.

SEd priuſquam conſilium hoc ad rem conferretur, mors conatum illius interrupit. Nam cum prope Lyſimachiam, iuxta pagum qui inter Pachomium & Allagē (locorum hæc nomina ſunt) ſitus eſt, uerſaretur, ibique Scythicum exercitum inſpiceret, Romanóſque duces deligeret, eóſque quid agendum eſſet moneret: morbo cordis corripitur, qui breui mortem denunciaret, ac medicorum omnia iudicia confunderet & turbaret, & artis præſidia aſpernaretur. Ferunt & ipſum mortis metu, eos qui adeſſent percontatum, quo nomine locus ille uocaretur? Cum Pachomij & Allages nomen audiſſet, cum alto ſuſpirio dixiſſe: Hic ſibi finem inſtare, uitæ'que mutationem fato decretam eſſe. & ſeipſum grauiter accuſaſſe, quòd non ita pridem honeſtum quendam uirum nomine Pachomium excæcaſſet: propterea quòd uulgò ferebatur oraculum de Imperatore, ſub uitæ mutationem Pachomium illi ſucceſſurum: quo deceptus, & Imperij cupiditate amens, Pachomium Imperio inutilem efficere feſtinarat.

Pachomius à Palæologo excæcatus.

ΠΕΡΙ ΧΡΗΣΜΩΝ.

Ἀπορήσειε δ' ἄν τις τὴν τῶν χρησμῶν, ὁπόσοι κατ' ἀνθρώπους ἄλλοτε ἄλλοι πλανῶνται, γένεσίν τε καὶ εὕρεσιν· καὶ ὅπως μελλόντων φέροντες δήλωσιν ἀναγκαίαν, εἶτα βυθοῖς αὐτὴν αἰνιγμάτων ἔπη λυγάζουσι. πατέρα μὲν γὰρ τούτων ὅστις ποτὲ ἦν ὁ τούτους πεποιηκώς τε καὶ τῷ χρόνῳ φέρειν παραχών, οὐδένα ποτὲ τῶν πάντων ἀναγράφοντα εὕρομεν, οὐθ' ὅστις ἱστοριογράφων ἢ συγγραφέων ἐγένοντο. ἀλλὰ τοῦτο μόνον εὕροι τις ἂν ἐπισημαινομένους ἅπαντας, ὡς κατὰ τόνδε ἢ τόνδε τὸν χρόνον συνέβη, τόνδε ἢ τόνδε διαθρυλλούμενον τὸν χρησμόν, τήνδε ἢ τήνδε τὴν ἔκβασιν, καὶ τὸ πέρας ὕστερον σχεῖν. τίς δ' ὁ πρῶτος λαλήσας ἕκαστον τούτων, τοῦτο δὲ πρᾶγμα τοῖς πᾶσι καθάπαξ ἀνεκλάλητόν τε καὶ ἄγνωστον, πλὴν εἰ μὴ ψεύδεσθαι βούλοιτό τις. τισὶ δὲ δοκεῖ, δυνάμεις τινὰς ὑπηρετικὰς καὶ λειτουργικάς, τὰς μὲν ἀγαθάς, τὰς δὲ τοὐναντίον τιμωρητικὰ ὄργανα, ἐπισκόπους οὔσας τῶν τῇδε περιπολεῖν ἀέρα καὶ γῆν· τήν τε γνῶσιν τῶν ἐσομένων ἄνωθεν εἰληφύας, καὶ πρός γε ἔτι τὴν ἐπιτροπὴν τοῦ μεταδιδόναι αὐτὴν τοῖς ἀνθρώποις, πῇ μὲν δι' ἐνυπνίων, πῇ δὲ δι' ἀστέρων, πῇ δὲ διὰ δελφικοῦ τινος τρίποδος, πῇ δὲ διὰ σπλάγχνων ἔστιν ὧν ἐνίοτε θυομένων ζώων, πῇ δέ, ἵνα τὰ πολλὰ παραδράμω, διὰ φήμης ἐξ ἀέρος τὰ πρῶτα ποθὲν γεννηθείσης, εἶτα περιθεούσης ἀμοιβαδὸν τὰς τῶν πολλῶν ἀκοάς, ἣν δὴ καὶ θείαν ἐκάλεσαν ὄσσαν οἱ πάλαι σοφοί.

ἔστι δ'

DE ORACULIS.

HAud iniuria de oraculorū, quæ ſermonibus hominum celebrantur, ortu atque inuentione dubites. Deinde qui fiat, cum futurorum neceſſariam ſignificationem complectantur, ut intricatis uerborum ambagibus obſcurentur. Nam quis ea compoſuerit, & ad poſteros tranſmiſerit, à nemine unquam uel poeta, uel philoſopho, uel hiſtorico ſcriptum reperimus: ſed illud tantum ab eis annotatum deprehendas, alio atque alio tempore certum oraculum uulgò iactatum, hunc uel illum exitum habuiſſe. Quis uerò primus illud ſparſerit, à nemine dicitur aut ſcitur, niſi quis mentiri uelit. Sunt tamen qui exiſtiment, ſpiritus quoſdam adminiſtros partim bonos, partim malos, & inſtrumenta ſuppliciorum, inſpectores eorum quæ hic gerantur, aerem & terram peragrare, qui futurorum ſcientiam & ſupernè acceperint, & hominibus impertiri iuſſi fuerint, partim per inſomnia, partim per aſtra, partim per Delphicum quempiam tripodem, partim per exta immolatarum pecudum: partim (ne ſim prolixior) per uocem ex aere primùm ortam, ac deinde circumuolitantē, & aures hominū circumſonantem, quā ueteres ſapientes Diuinam uocem appellarunt.

Spiritus adminiſtri oraculorum autores.

Inſomnia.
Aſtra.
Tripus.
Exta.
Vox.
Scriptura.

Sæpe

Sæpe etiam factū, ut in ſaxis aut parietibus, ignoto autore ſcripta reperirentur. Sed tamen ambagibus inuoluta ſunt omnia, & non ſatis perſpicua: quemadmodum Imperatorū ornamenta, quæ diuini quiddam habere, & (uti par eſt) uulgi captum ſuperare creduntur. „ Nam quæ expoſita ſunt omnibus, facile „ faſtidiuntur, & ferè negliguntur. Non tamen uana ea eſſe aut irrita creditur, ſi quis non obiter, ſed iudicio adhibito rimetur. Alijs enim beneficij, alijs ſupplicij loco ſignificari. Quoſdam enim calamitatum impreſsionem præparatione & patientia molliorem reddidiſſe: quoſdam uerò uitæ emendatione placato Deo, prorſus illa auertiſſe: quibuſdam interiecto tempore ob animorum imbecillitatem, ſupplicio eſſe calamitatum expectationem, priuſquam aduenerint ea quę perpetienda fuerint: ita gubernante Prouidentia, ut grauius ob commiſſa plectantur. Quòd ſi qua mentiantur, hominumq́; ſpem fruſtrentur: (nam omnia quæ ſignificantur, alijs moleſta ſunt, alijs iucunda: ut Crœſi Imperij deſtructio, Crœſo & Lydis moleſta, Cyro & Perſis pergrata uiſa eſt) ſi qua igitur ita fallere uideantur, id non ipſorum oraculorum natura fieri, ſed hominum præpropera potius cupiditate, qui tempora anticipent, & oraculorum ſenſum ad optata ſua detorqueant. Interim tamen uidendum, ne qui ſint, qui huiuſmodi oraculis addictos ludificentur, & nouos commenticios uerſiculos ad oraculorum imitationem confingant, eosq́; clàm in uulgus ſpargant, horumq́; mendacijs illorū etiam ueritatem confundant. Id quod multos noſtra etiam ætate feciſſe conſtat. Sed illuc redeo. Imperator illis in locis, quę dixi, præter ſpem ſuam fato functus eſt, Anno ab orbe cōdito ſexies milleſimo, ſeptingēteſimo, nonageſimoprimo, annos LVIII natus. At filius eius Imperator Andronicus, quamuis adeſſet, patrem Imperatoria ſepultura adeò non honorauit, ut ne plebeia quidem ſit dignatus: præterquàm quod iuſsit, ut noctu pauci quidā cadauer procul à caſtris abductum multa terra obruerent: id modò cauens, ne Imperatorium cadauer à feris diſcerperetur. In cauſa erat, quòd dum uiueret, à recta Eccleſiæ doctrina deſciuiſſet, ut ſuprà expoſuimus: quod factum filius, etſi patrem adamabat, & pietate filios omnes atque obſeruantia ſuperabat, ex animo, ut poſtea dicemus, clàm oderat. Ac Michaelis Palæologi hic exitus fuit: uiri naturâ decori, cum grauitate quadam, & digna principe maieſtate. Erat porrò in eo robur corporis, & rei militaris peritia, diuturni temporis parta exercitationibus. Cum autē & prudentia & eloquentia ualeret, in rebus gerendis multo fuit acrior. In Imperij principio munificentiſsimus eſſe uiſus, ut ſubditorum animos nimirum ſibi cōciliaret: deinde modum ſumptibus adhibuit,

Obſcuritas oraculorū.

Oraculorū ex libidine interpretatio.

Oracula cōmenticia.

Palæologus ſine honore ſepultus.

Elogium Palæologi.

ἔστι δ' ἃ ἐν πέτραις ἢ τοίχοις εὕρηνται γεγραμμένα πολλάκις, μηδενὸς ὅστις ποτὲ ἦν ὁ γεγραφὼς δηλουμένου. δέδονται μέν τοι διὰ αἰνιγμάτων τὰ πάντα καὶ οὐ πάντη σαφῆ, καθάπερ τὰ τῶν βασιλέων κειμήλια, διὰ τὸ ἔνθεα εἶναι καὶ οἷα κρειττόνων ὑπὲρ τοὺς πολλούς. “ τὰ γὰρ τοῖς πᾶσι πρόχειρα κόρον τινὰ ἔχει, καὶ ἀχρηστία σφίσιν “ ὡς τὰ πολλὰ περικέχυται. “ γίνεσθαί τι μὴν τὴν χρείαν αὐτῶν, οὐ πάνυ τοι μάταιον, οὐδ' ἀργὴν, εἴ τις μὴ πάρεργον ταῦτα, ἀλλὰ μετὰ συνέσεως τῆς προσηκούσης σκοποῖτο. οἷς μὲν γὰρ τιμωρίας, οἷς δ' εὐεργεσίας ἕνεκα προδείκνυνται. οἱ μὲν γὰρ ἢ κουφοτέραν τὴν ἔφοδον τῶν δεινῶν εἰργάσαντο προανασταλέντες καὶ προοικονομήσαντες ἑαυτοὺς, ἢ τελέως σφᾶς αὐτοὺς ἀπήλλαξαν τῶν δεινῶν, διὰ σπουδαιοτέρας ἀγωγῆς ἐξευμενισάμενοι τὸ θεῖον. τοῖς δὲ, διὰ μικροψυχίαν ὁ μεταξὺ χρόνος, κόλασις τῇ τῶν δεινῶν προσδοκίᾳ γίνεται, πρὸ τοῦ παθεῖν ἃ χρὴ παθεῖν, τῆς προνοίας οὕτως οἰκονομούσης, δι' ἔκτισιν ἀκμαιοτέραν ὧν ἐπλημμέλησαν. εἰ δὲ καὶ ψεύδονταί τινα, καὶ διαπίπτουσιν οἱ ταῖς ἐλπίσι τρεφόμενοι τούτων (πάντα γὰρ τὰ δηλούμενα τοῖς μὲν εἰσὶν ἀνιαρὰ, τοῖς δὲ τερπνὰ ὥσπερ ἡ τῆς τοῦ Κροίσου ἀρχῆς κατάλυσις Λυδοὺς μὲν καὶ Κροῖσον ἠνίασε, Κύρῳ δὲ καὶ Πέρσαις εὔδαιμον ἔδοξεν) εἰ οὖν οὑτωσί πως δοκοῦσί τινα διαψεύδεσθαι, οὐ παρὰ τὴν τῶν χρησμῶν φύσιν συμβαίνει τοῦτο, ὅτι μὴ παρὰ τὴν φλεγμαίνουσαν ἔφεσιν τῶν λιχνοτέρων ἀνθρώπων τοὺς χρόνους προαρπαζόντων, καὶ τὸν νοῦν τῶν λογίων πρὸς τὴν οἰκείαν διαστρεφόντων ὄρεξιν. σκεπτέον δ' οὖν ὅμως μή τινες διαπαίζοντες δῆθεν τοὺς τοῖς τοιούτοις χρωμένους, καὶ νέα στιχίδια πλάττοντες εἰς μίμησιν τῶν χρησμῶν, ἔπειτα καὶ τὸ λεληθὸς παρασπείρωσιν εἰς τὸν δῆμον αὐτὰ, ὥστε τοῖς τούτων ψεύδεσι καὶ τὴν ἐκείνων συγχεῖν ἀλήθειαν· τοῦτο γὰρ οὐκ ὀλίγοι καὶ τῶν ἐφ' ἡμῶν πεπραχότες ἑάλωσαν. ἀλλ' ἐκεῖσε ἐπάνειμι. ὁ μὲν δὴ βασιλεὺς περὶ οὓς εἰρήκειμεν τόπους παρ' ἐλπίδα τῆς οἰκείας ἔτυχε τελευτῆς, κατὰ τὸ ἑξακισχιλιοστὸν ἑπτακοσιοστὸν ἐνενηκοστὸν πρῶτον ἔτος, ὀκτὼ καὶ πεντήκοντα ἐτῶν τυγχάνων. ὁ δ' υἱὸς καὶ βασιλεὺς Ἀνδρόνικος τηνικαῦτα παρὼν, μὴ ὅτι γε τῆς τοῖς βασιλεῦσι νενομισμένης οὐκ ἠξίωσε τὸν πατέρα ταφῆς, ἀλλ' οὐδ' ὁποία βαναύσοις ἢ σκαπανεῦσιν ἐφεῖται, πλὴν ἢ ὅτι παρεκελεύσατο νύκτωρ βραχεῖς τινας ἄνδρας πόρρω που τοῦ στρατοπέδου ἀπαγαγόντας, πλείστην ἐπισωρεῦσαι γῆν, τοῦτο μόνον αὐτοῦ προμηθευσάμενος, μὴ θηρείοις στόμασιν ἴσως σῶμα βασιλικὸν διαμερισθῇ· τὸ δ' αἴτιον, ἡ τοῦ ὀρθοῦ τῆς ἐκκλησίας δόγματος ὑπῆρχε παρατροπὴ, ἣν ζῶν μὲν ἐκεῖνος (ὡς πρόσθεν εἰρήκειμεν) κατετεχνήσατο. οὗτος δὲ λάθρα προθέσεσιν ὅλαις ἀπεστέργε τῆς ψυχῆς, ὡς προϊόντες ἐροῦμεν πλατύτερον. οὐ γὰρ ἐκεῖνον, τὴν δ' ἐκείνου τοιαύτην μάλα σφοδρῶς ἀπεσείετο πρᾶξιν. πατρικῆς γὰρ εἵνεκα στοργῆς καὶ τιμῆς, καὶ ὅση ἀνήκει αἰδὼς, πάντας υἱὸς ὑπερβεβλήκει, ὁπόσοι πατράσιν ἀρέσκοντες ἔδοξαν. ἀλλὰ τὰ μὲν περὶ τὸν βασιλέα Μιχαὴλ τὸν Παλαιολόγον, ἐς τοιοῦτον κατήντησε πέρας. ἦν δὲ ὁ ἀνὴρ τήν τε ὄψιν εὐπρεπὴς κεκτημένος ἐκ φύσεως, μετά τινος ἐμβριθείας καὶ ἡγεμονικοῦ παραστήματος, ῥώμην τε ἔχων σώματος καὶ πεῖραν ἔργων πολεμικῶν διὰ πολλῶν τῶν χρόνων συγγυμνασθεῖσαν, καὶ ἀσκηθεῖσαν αὐτῷ, καὶ δεινὸς ὢν γνῶναι καὶ εἰπεῖν τὰ δέοντα, ὀξύτερος ἦν ἐν ταῖς πράξεσι. μεγαλοδωρότατος δ' ὢν τὰ μάλιστα ἔδοξεν ἐν τοῖς προοιμίοις τῆς βασιλείας, ἵνα ταῖς εὐνοίαις οἶμαι οἰκειώσῃ-

οἰκειώσηται τὸ ὑπήκοον, ἔπειτα πρὸς τὸ μετριώτερον ὑπεχάλασε, τῶν πανταχόθεν ὑποφυομένων πολέμων μακρὰς καὶ πολυτελεῖς τὰς τῶν χρημάτων δαπάνας ἀπαιτούντων μετά τινος ἀνάγκης ἀπαραιτήτου. εἶχε δὲ, καὶ ὥς τινες ἔφασαν, συντριβὴν τινα λογισμῶν, κεντοῦσαν ἀεὶ τὸ συνειδὸς τῆς ψυχῆς, διὰ τὴν καινοτομίαν τοῦ δόγματος, εἰς ἣν ὑπὲρ τῆς εἰς τοὺς παῖδας διαδοχῆς τῆς βασιλείας ἑαυτὸν κατήνεγκεν· ἀφ' ὧν, ὡς τὸ εἰκὸς, αὐτὸς ἀπώνατο, μηδὲ ταφῆς τελευταῖον ἀξιωθῆναι βασιλικῆς, τοὺς τῆς ἐκκλησίας θεσμοὺς τῆς πατρικῆς στοργῆς πολλῷ προτιμώντων. ἔμοιγ' οὖν ἐκεῖνος ἂν εἴη σοφὸς καὶ φρόνιμος οἰκονόμος, ὅστις ἑαυτοῦ γε εἵνεκα πρῶτον αἱροῖτο τὰ βέλτιστα, ἔπειτα τῶν υἱέων καὶ ὅστις καθ' αἷμα προσήκει. ὅστις δ' ὁλοσχερῶς ἐν τὴν τοῦ βίου φλεγμαίνουσαν κέχηνε δόξαν, καὶ τὰς τὴν ψυχὴν ἐπικλυζούσας εὐτυχεῖς τῶν παρόντων καὶ λυομένων περιπετείας, καὶ προτιμῶν τὰ ἥδιστα τῶν βελτίστων, εἴθ' ἑαυτοῦ χάριν, εἴθ' ὅστις αἵματος γείτων αὐτοῦ, ἄθλιος οὗτος ἐμοὶ τῆς ἀπονοίας, καὶ μάταιος τῆς ἀνονήτου σπουδῆς· ὅτι πρὸς τὸν καὶ θεὸν ἀντιστρατευόμενον ἔχειν τῇ γνώμῃ καὶ τοῖς βουλεύμασιν, ἤδη καὶ τἀναντία προφανῶς τῶν ἐλπίδων εὑρίσκει πρὸ τῶν ποδῶν, καὶ τοῖς τῆς κακοδαιμονίας ἐσχάτοις κρημνοῖς περιπίπτει. ἰδοὺ γὰρ καὶ ὁ τοῦ λόγου προκείμενος βασιλεὺς Μιχαὴλ ὁ Παλαιολόγος, τἄλλα συνετὸς ὢν, καὶ ὅλην, ὡς εἰπεῖν, τὴν τῆς τύχης εὐμένειαν ἐπακολουθοῦσαν ταῖς πράξεσιν ἔχων αὐτοῦ, πρός γε τὸ φίλτρον τῶν παίδων ἐξεθηλύνθη· καὶ ἀληθεύοντα ἔδειξε Πλάτωνα, περὶ τὸ φιλοῦν τὸ φιλούμενον ἐκτετύφλωσθαι φάσκοντα. δέον γὰρ εἰς τὴν ἄνωθεν εὖ τὰ πάντα κινοῦσαν καὶ διοικοῦσαν πρόνοιαν ἀναρτῆσαι τὴν ὅλην ἑαυτοῦ τε καὶ τῶν παίδων φροντίδα· ὁ δὲ τυφλῷ ποδὶ πρὸς τὰ φίλτρα τῶν παίδων φαύλως βαδίζων, ἔλαθεν ἑαυτὸν ἀρχῆς ἀπ' ἄκρας εἰς τὸ βάραθρον τῶν τε ἄλλων δεινῶν συνωθήσας, καὶ πρός γε, ὅσα δημοτικὴν κατάραν ἐφέλκεται. ἐπεὶ γὰρ ἐκ βρέφους αὐτοῦ τὴν βασιλείαν ὁ κύριος ἄνωθεν ἐμνηστεύσατο, ὡς πολυτρόπως καὶ πολλαχόθεν δεδήλωται, εἰ τὴν μικροψυχίαν καὶ αὐτὸς ἐπὶ βραχὺ παρεκρούετο, καὶ τήν τε γλῶσσαν ἐπιορκίας παντοίας, τάς τε χεῖρας αἱμάτων ἀθώους ἐφύλαττε· καὶ πρός γε ἔτι εἰ τὴν γνώμην ὑπερόριον τῆς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἔθους εἶχε καινοτομίας, μακρῷ ἂν τῷ μέτρῳ τοὺς πρὸ αὐτοῦ βασιλείας παρήλαυνεν ἅπαντας ἅπασιν ὅσα πλήθει ἐγκωμίων ἐφέλκεται· ἀλλ' ἔχρην, ὡς ἔοικεν, ἐρράφθαι μὲν ὑπὸ Ἱστιαίου τὸ πέδιλον, ὑποδεδέσθαι δὲ τὸν Ἀρισταγόραν, ἵν' ἡμεῖς ἐς τὰς τῶν δεινῶν ἐσχατίας καταντήσωμεν, εἴτε δι' ἔκτισιν κακῶν παλαιῶν τε καὶ νέων, εἴτ' οὐκ οἶδ' ὅπως εἰπεῖν.

ΝΙΚΗΦΟ-

hibuit, cum uaria bella exiſterẽt, quæ diuturnos & magnos ſumptus citra ullam detrectationem poſtulabant. Nec deſunt, qui cum afflicto animo, & perpetuò turbata conſcientia fuiſſe dicãt, ob innouatum dogma: quod eò amplexus fuerat, ut Imperium ad liberos ſuos propagaret: à quibus id ſcilicet honoris ei eſt habitum, ut ne Imperatoria quidem ſepultura ornaretur, Eccleſiæ ſanctiones patriæ pietati longè præferentibus. Mea uerò ſententia is prudentiſsimè rebus ſuis conſulet, qui primùm ſuapte cauſa optima quæque amplexus fuerit: deinde liberis etiam & cognatis ſuis proſpexerit. Qui uerò toto animo incertam gloriolam aucupatur, & ijs caſibus qui animum obruunt, nec conſtantiæ quicquam habent, ſe ſubijcit, & iucundiſsima optimis ſiue ſua ſiue ſuorum cauſa anteponit: is miſer mihi uidetur, tum ob temeritatem, tum propter inane ſtudium: quòd præter Deum, eius uoluntati & conſilijs aduerſantem, ueſtigiò etiam euidenter alia quàm ſperarat experitur, & in extremas miſerias præcipitatur. Ecce enim, is de quo nunc agimus, uir alioqui prudens, & in rebus gerendis fortunatus, charitate liberûm uictus, uerum eſſe oſtendit quod Plato dixit, Amorem eſſe cæcum. Nam cum omnes & de ſe & liberis curas in Diuinam prouidentiam reijcere debuiſſet: ille cæci inſtar, dum amori liberûm ſuorum indulget, imprudens à ſummo principatu in calamitatum barathrum ſe ſe præcipitauit: id'que conſecutus eſt, ut uulgò eum execrentur. Nam cum Deus imperium illi inde ab infantia deſtinaſſet, ut uariè multiſque locis declaratum eſt: ſi animi puſillitatem nonnihil moderatus eſſet, & linguam ab omni periurio, & manus à cruore cohibuiſſet, neque omnino ad peregrina & aliena ab Eccleſia dogmata deflexiſſet, longo interuallo ſuperiores Imperatores etiam laudatiſsimos ſuperaſſet. Sed oportebat utique calceum ab Iſtiæo conſui, ab Ariſtagora uerò indui, ut nos in extrema mala deueniremus: ſiue ad uetera & recentia delicta luenda, ſiue haud ſcio quam aliam ob cauſam. Atque hæc hactenus.

Propter liberos non uiolanda pietas.

g NICE-

NICEPHORI GREGORAE ROMANAE HISTORIÆ Liber ſextus.

CAPITA LIBRI VI.

Imperium Andronici Palæologi, filij Michaelis.
Eccleſiaſticorum procerum confuſio.
De Gregorio Cyprio patriarcha.
De altera coniuge Andronici, Irene.
De relegatione Beci patriarchæ.
De Eccleſia miſerabiliter à ſacerdotibus lacerata.
De Ioanne excæcato, Imperij hærede.
De cauſa Romanarum cladium in mari.
De patriarchatu ob animi ægritudinem à Gregorio recuſato.
Iuſti iudicij Dei explicatio.
De Athanaſio patriarcha.
De Porphyrogenito.
Athanaſij è patriarchico ſolio deſcenſus.
De Ioanne patriarcha Sozopolitano.
De Alexio pincerna.
De affinitate Cralis, Seruiæ principis.
De Alanis.
De Ioannis patriarchæ deſcenſu.

Periculoſa Imperij principia.

CVM autem Andronicus in Imperio patri ſucceſsiſſet, magno tumultu plena erant omnia. Hinc enim bellum Eccleſiaſticū ab aduerſa factione renouabatur, Imperatoris obitu occaſione data: inde auxilia Scythica, quæ quatuor millium numerum excedebant, magnum Reipublicæ periculum minitabantur, ne propter eius à quo accerſiti fuerant, obitum, noui aliquid molirentur. Erat autem eis facilimum, ſi uellent, cum Romanæ legiones nondum adeſſent, omnia miſcere cædibus, & prædas agere, & pecuniam unà cum ipſo Imperatore & Patribus conſcriptis abducere.

Scythæ contra Triballos mittuntur.

His igitur de cauſis Andronicus pleriſque negocijs dilatis ac præteritis, omnem ſuam curam ad id conuertit, quo maximè urgebatur. Eos porrò manibus non plenis dimittere domum, nec Scytharum eſſe moris uidebat, nec alia ratione citra tumultum & pugnam abituros: Romana uerò pecunia

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΤΟΥ ΓΡΗΓΟΡΑ, ῬΩΜΑΙΚΗΣ ἱστορίας λόγος ἕκτος.

ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΒΙΒΛΙΟΥ ϛ.

Βασιλεία Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου υἱοῦ τοῦ Μιχαήλ.
Περὶ συγχύσεως τῶν τῆς ἐκκλησίας προϊσταμένων.
Περὶ Γρηγορίου τοῦ πατριάρχου τοῦ ἐκ τῆς νήσου Κύπρου.
Περὶ τῆς τοῦ βασιλέως Ἀνδρονίκου δευτέρας γυναικὸς Εἰρήνης.
Περὶ τῆς ἐξορίας τοῦ Βέκκου, τοῦ χρηματίσαντος πατριάρχου.
Ὅτι περὶ τὴν ἐκκλησίαν δακρύων γεγόνασιν ἄξια παρὰ τῶν τότε ἀρχιερέων.
Περὶ τοῦ τυφλωθέντος διαδόχου τῆς βασιλείας Ἰωάννου.
Περὶ τῆς αἰτίας τῶν κατὰ θάλασσαν δεινῶν.
Περὶ τῆς λύπης Γρηγορίου τοῦ πατριάρχου, δι' ἣν καὶ τὸν πατριαρχικὸν παρῃτήσατο θρόνον.
Διάκρισις περὶ δικαίας ψήφου τοῦ θεοῦ.
Περὶ τοῦ πατριάρχου Ἀθανασίου.
Περὶ τοῦ πορφυρογεννήτου.
Κατάβασις Ἀθανασίου ἐκ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου.
Περὶ Ἰωάννου τοῦ πατριάρχου τοῦ ἐκ Σωζοπόλεως.
Περὶ Ἀλεξίου τοῦ πιγκέρνη.
Περὶ συμπενθερίας τοῦ Κράλη Σερβίας.
Περὶ τῶν Ἀλανῶν.
Περὶ τῆς τοῦ πατριάρχου Ἰωάννου καταβάσεως.

ΕΠΕΙ δὲ πρὸς τὸν υἱὸν Ἀνδρόνικον ἡ τοῦ κράτους καὶ τῶν βασιλικῶν σκήπτρων μετέβη διαδοχή, καὶ πολὺς πολλαχόθεν τὰ πράγματα θόρυβος συνεκύκα· ἔνθεν μὲν γὰρ ὁ τῆς ἐκκλησίας ἀναρριπίζεσθαι ἤρξατο πόλεμος παρὰ τῶν ἀπερραγέντων μερῶν, ἀφορμὴν εἰληφότων ἤδη τὴν τελευτὴν τοῦ βασιλέως· ἔνθεν δ' ὁ τῶν κεκλημένων Σκυθῶν ὄχλος τεσσάρων ὄντων ἐπέκεινα χιλιάδων, πολὺν ἐπέσειε τοῖς πράγμασι κίνδυνον, μὴ τὸν καλέσαντα βασιλέα θανάτῳ ζημιωθέντος, νεωτερίσωσί τι περὶ τὴν τῶν πραγμάτων ἀλλοίωσιν, ῥᾷστον δ' ἦν αὐτοῖς βουληθεῖσιν, ἐπεὶ τὰ Ῥωμαϊκὰ μὴ παρῆσαν στρατεύματα, φόνον τε οὐκ ὀλίγον τῶν παρατυχόντων Ῥωμαίων ἐργάσασθαι, καὶ λείαν τά τε βασιλικὰ χρήματα, καὶ πρός γε αὐτὸν βασιλέα ὁμοῦ τῇ συγκλήτῳ λαβόντας ἀπαλλάττεσθαι. διὰ ταῦτα γοῦν ὑπερθέμενος καὶ παραδραμὼν τὰ πολλά, πρὸς τὸ κατεπεῖγον ὁ βασιλεὺς ἁπάσας ἔτρεψε τὰς φροντίδας. αὐτοὺς μὲν οὖν μὴ βεβυθύσαις δεξιαῖς ἐς τὰ οἴκοι παραπέμπειν, οὔτε τῶν Σκυθῶν νομιζομένων ἑώρα τυγχάνον, οὔτ' ἄλλως θορύβου καὶ μάχης ἐκτὸς ἀπαλλάξειν ἤλπιζε τούτους. ἐκ Ῥωμαϊκῶν δ' αὖ

δ᾽ αὖ χρημάτων αὐτοὺς ἐμπιπλάναι ζητεῖν, οὔτ᾽ εὔπορον ἦν, οὔθ᾽ ὅσιον ἐνομίζετο. ταῦτ᾽ ἄρα καὶ σφᾶς ὁδηγῷ παραδοὺς τῷ μεγάλῳ κονοσταύλῳ Μιχαὴλ τῷ Γλαβᾷ, εἰς στρατηγικὴν ἐμπειρίαν ἐξησκημένῳ, τοσοῦτον ὡς παῖδας νομίζεσθαι τοὺς τότε στρατηγοὺς παραβαλλομένους αὐτῷ, τὴν ταχίστην ἐπὶ Τριβαλλοὺς ἀπαλλάττεσθαι παρεκελεύσατο, πολεμίους εἰς τὰ μάλιστα καὶ αὐτοὺς ὄντας ἀεί, καὶ συχνὰ τῶν Ῥωμαίων κακῶς διατιθεμένους γῆν, ἵν᾽ ἐν ταυτῷ τούς τε Τριβαλλοὺς ἀσθενεστέρους ἐργάσαιντο, καὶ ἅμα αὐτοὶ πλείστην περιβαλλόμενοι λείαν, ἐκεῖθεν εἰς τὰ οἴκοι τὸν Ἴστρον διαβάντες ἀποχωροῖεν· ἀλλὰ ταῦτα μὲν δὴ οὕτω γε πέπρακται, ὡς ἄρα γε καὶ βεβούλευται. τῷ δὲ βασιλεῖ ἀναγκαῖον ἦν τῇ βασιλευούσῃ ἐπιδημήσαντι, τὸν τοῦ πατρὸς καὶ βασιλέως ἀπαγγεῖλαι θάνατον τῇ μητρὶ καὶ δεσποίνῃ Θεοδώρᾳ, καὶ τὸ τοῖς βασιλεῦσι προσῆκον δημοσίᾳ στήσασθαι πένθος, ὅθεν τὸν τοῦ βασιλέως νεκρὸν ἐντὸς τοῦ ἄστεος Σηλυβρίας ἀπαχθῆναι κελεύσας, δέει τοῦ μὴ κλαπῆναι παρὰ Λατίνων, αὐτὸς εἰς Βυζάντιον ἐπανήκε· καὶ τελεσθέντος τοῦ πένθους, ἔργον πεποίηται μέγιστόν τε καὶ πρῶτον τὴν τῆς ἐκκλησίας κατάστασιν. ζῶντος μὲν γὰρ τοῦ πατρός, ἔκρυπτε τὴν μελέτην αὐτοῦ ἐν τοῖς λογισμοῖς, καθάπερ ἐν πίονι γῇ χειμῶνος ἐγγενῆ τινα σπέρματα· νῦν δ᾽ ἦρος, ὡς εἰπεῖν, ἐπιγενομένου τοῖς πράγμασιν, ἔδειξεν ὅστις ὢν ἐλάνθανε, καὶ μετὰ δὴ κήρυκες πανταχῇ καὶ βασιλικὰ διατάγματα διεπέμποντο, τήν τε τῆς ἐκκλησίας διόρθωσιν εὐαγγελιζόμενα, καὶ ἅμα τοὺς διὰ τὸν περὶ ἐκκλησίας ζῆλον ὑπερορίους κατάγοντα, καὶ ὅσοι τῶν ἀνηκέστων τι ἐπεπόνθεσαν. ἐπὶ τούτοις ὁ Βέκκος, λάθρα τὸν θρόνον καταλιπὼν ὑπεχώρησε, καὶ συνέκλεισεν ἑαυτὸν εἰς τὴν τῆς Παναχράντου μονήν, δείσας μὴ πρόφασιν τὴν ἀθρόαν μεταβολὴν τῶν πραγμάτων λαβόντες τινές, διασπαράξωσι τοῦτον δραμόντες ἐξαίφνης. ἀνήχθη δ᾽ εὐθὺς ὁ τῷ Βέκκῳ πρότερον παραχωρήσας τοῦ θρόνου πατριάρχης Ἰωσήφ, νόσῳ καὶ γήρᾳ τὸ σῶμα καταπεπονημένος ἤδη, καὶ λαμπροῖς τοῦ θανάτου τοῖς προοιμίοις εἰς τὸν τάφον ὅλος συνελαυνόμενος. ἀλλ᾽ ἐπειδὴ κοσμοκράτωρ ὁ διάβολος τοῦ αἰῶνος τούτου καλεῖται παρὰ τῇ θείᾳ γραφῇ, καὶ ἄρχων τοῦ περιγείου τοῦδε κόσμου καθέστηκε, τρόποις ἀπορρήτοις συγχωροῦντος τοῦ τὰ πάντα δημιουργοῦντος θεοῦ, εἰκὸς αὐτὸν κατ᾽ ἴχνος ἕπεσθαι καὶ τοῖς γιγνομένοις ἐν τῷδε τῷ κόσμῳ· καὶ τὰ μὲν κλῆρον ἑαυτοῦ καθάπαξ ποιεῖσθαι, ὁπόσα κακίας μεστά, τοῖς δὲ μοῖραν ἔχειν ἡντιναοῦν καὶ αὐτὸς ὁπόσα τῶν βελτίστων ἐπεφύκει, καθάπερ τῶν ἀνθρώπων οἱ χῶρον τινὰ κληρωσάμενοι, ἔπειτα τοὺς ἐνοικοῦντας δασμολογοῦντες, καὶ μοῖραν ἐκεῖθεν ἐτήσιον ἀπολαμβάνοντες ἀεί. εἶναι γὰρ αὐτῷ φησὶ τῶν ἀδικωτάτων, εἰ κόσμου καλούμενος ἄρχων, ἔπειτα μὴ πάντων ὅσα περὶ τὴν γῆν νέμεται, τῶν μὲν ἀρχηγὸς εἴη καὶ αὐτοκράτωρ, τῶν δὲ μέτοχος καθόσον ἔξεστι. διὰ τοῦτο, καὶ ἵνα μὴ μακρολογῶμεν, παραδράμωμεν τά τε ἄλλα καὶ τοὺς κατὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ σωτῆρος λυττήσαντας Ἰουδαίους· οὗτοι γὰρ καθάπαξ ἐγένοντο κλῆρος αὐτῷ· ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς τοῦ σωτῆρος τοῖς μαθηταῖς καὶ ἀποστόλοις προσβαλών, τὸν ἕνα ἀφείλετο καθάπερ τινὰ φόρον δεσποτικόν, ἔπειτα ἐπῄει τὰς τάξεις ἁπάσας, τοὺς ἐν ὄρεσι καὶ σπηλαίοις ἀσκοῦντας, τοὺς τῶν ἐκκλησιῶν ἐπισκόπους, τοὺς τῶν δογμάτων σοφοὺς προστάτας, τὰ τῶν μαρτύρων παλαίσματα, καὶ πανταχόθεν ἀποκρουόμενος, καθόσον ἄνωθεν ἡ θεία * ἐπέταττε δύναμις, ὅμως οὐκ ἄμοιρος τελέως ἀπήλλαξεν, ἀλλὰ πανταχόθεν ἠρανίσατο δῆμον πολυειδῆ, καὶ καινότερόν τι στρατόπεδον, ἵν᾽ εἶεν αὐτῷ συμμερισταὶ τῆς μελ-

* ἐπέτρεπε

Cõferantur hæc æquis animis, uerorumq́; iudicio cũ turbis noſtræ ætatis.

cunia eos explere uelle, nec facile erat, & nefas eſſe uidebatur. His igitur de cauſis, duce adiuncto Michaele Glaba, magno Conoſtablo, qui rei militaris uſu tantum excellebat, ut reliqui duces, pueri præ eo uiderentur, ut quamprimùm Triballos infeſtiſsimos hoſtes, qui Romano Imperio magnas ſæpe clades intuliſſent, adorirentur: eo conſilio, ut & horum uires imminuerent, & ipſi maxima præda parta, inde domum Iſtro traiecto recederent. Et hæc quidem ex ſententia ſucceſſerunt. Imperatori aũt neceſſe erat, in urbem profecto, patris obitũ matri Theodoræ renũciare, publicũq́; de more luctũ indicere. Itaq; cadauer Imperatoris in urbem Selybriã deportari iuſsit, ueritus ne id Latini furarentur: ipſe Byzantium rediit, iuſtiſque peractis, in cõponendo Eccleſiæ ſtatu ante omnia elaborauit. quod conſilium patre ſuperſtite ſedulò diſsimulatum, per occaſionem protulit, & quis eſſet oſtendit. Proinde caduceatoribus & edictis quólibet miſsis, Eccleſiæ correctionem nunciabat: & qui Eccleſiæ ſtudio exulabant, aut malè tractati fuerant, eos reuocabat. Interea Becus ſede clàm relicta, ſecedit, ſe'que in Panachranti monaſterio concludit, ueritus ne in hac ſubita mutatione à nonnullis diſcerperetur. In eius uerò locum ſtatim ſuffectus eſt Ioſeph, qui loco illi ceſſerat, morbo & ſenio confectus, & morti proximus. Enimuerò cum diabolus in ſacris literis huius mundi princeps appelletur, terrenarúmque rerum moderator, arcano conſilio Dei conniuente: probabile eſt, eum res quæ hic geruntur eueſtigiò perſequi: & quæ prorſus deprauata ſunt, ſibi prorſus uendicare: ex optimis autem portionem qualemcunque decidere, more hominum qui prouinciam aliquam ſortiti, habitatoribus tributum & annuum uectigal imponunt. Iniquiſsimè enim ſecum agi exiſtimat, qui mundi princeps uocetur, niſi eorum qui terram incolant, partim dux & dictator, partim ſocius ſit, quatenus liceat. Quamobrem quùm alia, tum ut Iudæi contra CHRISTVM Seruatorem inſanierint, ſtudio breuitatis præteribimus. Hi enim ſors eius fuerũt. Sed in ipſos Seruatoris diſcipulos atque Apoſtolos facto impetu, unum tributi nomine Domino eripuit. Deinde omnes ordines peragrauit, eorum qui in montibus & ſpeluncis exercentur, paſtorum Eccleſiæ, eorum qui dogmata eruditè explicant, eorum qui martyrio decertarunt. & quamuis undique excluderetur, quatenus Diuina prouidentia mandabat: tamen non prorſus inanis & uacuus abiit, ſed undecunque multiformem populum coegit, & nouum quendam exercitum, qui ſecum flammæ participes

Andronic⁹ emendandum eccleſiæ ſtatum ſuſcipit.

Beci occultatio.

Ioſephus patriarcha

Diaboli potentia.

pes eſſent. Tum autem, cum Imperatorem à pio conatu auertere non poſſet, alio pacto confuſionem effecit, & pulchram illam concordiam tempeſtate diſſenſionum turbauit, ac nouam illam feſtiuitatem infeſtam reddidit: Eridem illam imitatus, quæ pomum contentionis in Thetidis & Pelei nuptijs proiecit, unde poſtea magnæ pugnæ & hoſtiles flammæ exortæ ſunt, uti fabularum parentes Poetæ tradunt: ac potius lupos, qui grege prius diſſipato, facile nonnullas oues abripiunt. Nam eò redegit populum, ut in binas & ternas ſectas ſcinderetur, quorum alij Ioſepho patriarcha, alij Arſenio olim mortuo niterentur: à quo Ioſepho ſacris interdictum dicerent, quòd ipſo uiuo ſedem occupaſſet: illis reclamantibus, canonicè depoſitum eſſe Arſenium à toto pontificum concilio: alij utrique factioni alia crimina obijcerent. Itaque Ioſephus duabus de cauſis cedere eſt coactus, tum ut paci eorum quibus moleſtus erat, conſuleret: tum quòd patriarchæ munus obire nequibat, totius corporis uiribus morbo & ſenio exhauſtis. Factionum porrò principes inter ſe rixabantur, linguas contra ſeſe, non ſtudio religionis, ſed iracundiæ impetu acuentes. Nam religionis ſtudium à ſuperna potentia pendet, diuináque & concinna quadam ratione gubernatur. Qui uerò mentis ſuæ fores oſtentationi aperiunt: hi non animaduertunt, ſtudium ſuū in odium, &, ſi dicere liceat, zelum in ſcelus eſſe conuerſum, & pro frumento (ut ita dicam) & uua cæteriſque bonis fructibus ſpinas & lolium extitiſſe: quæ non aliud ſunt niſi lites ab animo non ſatis inſtituto proficiſcentes, & aduerſariarum orationum certamina. At Imperator naturâ mitis, cum neutros offendere uellet, & ſcandala utrinque caueret, media uia incedere inſtituit. Eſt autem ad Orientale latus Helleſpontiaci freti, locus Atramytium, ubi uiri illi edictis Imperatorijs acceſſiti confluunt: nec ij tantum quorum ſtudium ratione regitur, ſed & promiſcua & impudens turba, partim thronos ambientes, rem quæ conditionem eorum longè ſuperabat: partim pecuniæ, partim gloriolæ & honorum cupiditate, qui in uita mortalium uarij oberrant. Sed illud penè me præteriſſet, quod in primis explicandum eſt, ne pòſt orationis ſeries interrumpatur. Nam cum Ioſephus, ut diximus, breui tempore ſedem reliquiſſet, ac paulo pòſt uita etiā exceſſiſſet: non ęquū eſſe uiſum eſt, ac minimè conſultū, ut Eccleſia tam perturbatis temporib. ſine paſtore relinqueret. Erat aūt tū inſigni uir facundia, ex Imperatorij cleri collegio, Georgius Cyprius, qui elegātes gręcę literaturę numeros & Atticam illam linguā longo iam tempore obliuionis gurgite demerſam, ingenij

Factiones Eccleſiaſticæ propter patriarchas.

Ioſephus patriarchatu cedit.

Calūnia potius quam ſtudium religionis.

Georgius Cyprius patriarcha.

λύσης φλογός. καὶ νῦν δ' ἐπειδὴ τῆς ἀγαθῆς ὁρμῆς ἀνακόπτειν οὐκ εἶχε τὸν βασιλέα, σύγχυσιν ἕτερον τρόπον εἰσάγει, καὶ κλύδωνα ἐγείρει κατὰ τῆς καλῆς ὁμονοίας ἐκείνης, καὶ ἀνέορτον τίθησι τὴν καινὴν ἐκείνην ἑορτὴν καὶ πανήγυριν. καὶ μιμεῖται τὴν ἔριν ἐκείνην, ἣ τὸ μῆλον κατὰ τοὺς Θέτιδος καὶ Πηλέως ἔρριψε γάμους· ὃ πολλὴν ἀνήγειρε μάχην, καὶ φλόγα πολέμιον ὕστερον, ὥς οἱ τῶν μύθων πατέρες ἔφασαν ποιηταί. ἢ μᾶλλον μιμεῖται τοὺς λύκους, οἳ τὸ ποίμνιον θορυβήσαντες, ἔπειτα ῥᾳδίως ἔστιν ἃ τῶν προβάτων ἁρπάζουσι. παρασκευάζει γὰρ αὐτοὺς διχῆ καὶ τριχῆ διελέσθαι σφᾶς αὐτούς· καὶ τοὺς μὲν Ἰωσὴφ εἶναι μερίδα φάσκειν τοῦ πατριάρχου, τοὺς δὲ Ἀρσενίου τοῦ πάλαι θανόντος· καὶ τοὺς μὲν εἶναι λέγειν ὑπ' Ἀρσενίου ἀφωρισμένον τὸν Ἰωσήφ, ὅτι ζῶντος ἐκείνου, τὸν ἐκείνου θρόνον εἰλήφει· τοὺς δὲ καθῃρημένον εἶναι κανονικῶς Ἀρσένιον, ὑπὸ πάσης τῆς τῶν τότε παρόντων ἀρχιερέων συνόδου· τοὺς δὲ ἄλλα κατ' ἀμφοτέρων προτείνειν κεφάλαια, ὡς ἐντεῦθεν ἀναγκασθῆναι μὲν τὸν Ἰωσὴφ τοῦ θρόνου τοῖς βουλομένοις παραχωρεῖν, δυοῖν ἕνεκα, τῆς τε εἰρήνης τῶν δι' αὐτὸν ὀχλουμένων, καὶ τοῦ μὴ δύνασθαι τὰ τοῦ θρόνου προσήκοντα πράττειν, ὅλην ἀφῃρημένον ὑπὸ γήρως καὶ νόσου τὴν τοῦ σώματος δύναμιν· τοὺς δὲ τοῦ ζήλου προστάτας καταλειφθῆναι στασιάζοντας, καὶ κατ' ἀλλήλων τὰς γλώσσας ὁπλίζοντας, οὐ ζήλῳ θείῳ δημαγωγουμένας, ἀλλ' ἀσεβείας στρατηγουμένας θυμοῦ. ὁ γὰρ κατὰ θεὸν ζῆλος τῆς ἄνωθεν ἐξῆπται δυνάμεως, καὶ ἄγεται θείαν, καὶ ἔμμουσον ἀγωγήν· οἱ δὲ ταῖς τῆς κενοδοξίας πύλαις τὸν νοῦν παρακαθῆσθαι ἐξασκήσαντες, ἔλαθον τὸν ζῆλον μεθαρμόσαντες πρὸς ζηλοτυπίαν, καὶ ἀντὶ σίτου φασὶ καὶ σταφυλῆς, καὶ ὅσοι τῶν καρπῶν ἀγαθοί, ἀκάνθας γεωργήσαντες καὶ τριβόλους· ταῦτα δ' εἰσὶν ἔριδες, ἀπὸ γνώμης οὐ μάλα πεπαιδευμένης, καὶ λόγων ἀντιπάλων δίαυλοι. ὁ μέντοι βασιλεὺς φύσει πρᾷος ὤν, καὶ μήτε τούτους ἐθέλων λυπεῖν, μήτ' ἐκείνους, ἀλλὰ τὰ ἑκατέρωθεν φυλαττόμενος σκάνδαλα, τὴν μέσην ἔγνω βαδίζειν. ἔστι δὲ παρὰ τὰ ἑῷα πλευρὰ τοῦ Ἑλλησποντίου πορθμοῦ χῶρός τις Ἀτραμύτιον κεκλημένος· πρὸς δὴ τοῦτον ἐκάλει τὰ βασιλέως προστάγματα τοὺς ἄνδρας ἐκείνους, ἐκεῖ τηνικαῦτα καὶ αὐτοῦ γε παρόντος. καὶ δὴ συνέρρεον οὐ μόνον οἱ λόγῳ τὸν ζῆλον λαχόντες ἡνιοχεῖν, ἀλλ' ὄχλος τὸ πλεῖστον ἀλογίᾳ καὶ ἀναιδείᾳ συντεθραμμένος, οἱ μὲν θρόνων ἐρῶντες, πρᾶγμα πολλῷ τὴν τάξιν αὐτῶν ὑπερβαῖνον· οἱ δὲ χρημάτων, οἱ δὲ δόξης κενῆς καὶ τιμῶν, οἷαι παρὰ τὸν βίον πλανῶνται πολυειδεῖς· ἀλλ' ἐκεῖνο μικροῦ με παρέδραμεν, ὃ προδιαληφθῆναι χρεών, ἵνα καθ' εἱρμὸν ὁ λόγος βαδίζῃ, καὶ μὴ διακόπτηται τὴν συνέχειαν ἐφεξῆς προϊών. ἐπεὶ γὰρ Ἰωσήφ, ὡς εἰρήκειμεν, ἐν βραχεῖ τὸν πατριαρχικὸν θρόνον ἀπολιπών, μικρὸν ὕστερον καὶ τοῦ βίου μετέστη, οὐ δίκαιον ἔδοξεν, οὐδὲ πόρρω διαίτης ἡμαρτημένης, ἄνευ ποιμένος, ἐν οὕτω συγχύσεως γίνοντι χρόνῳ τὴν ἐκκλησίαν τυγχάνειν. καὶ ἦν τηνικαῦτα ἀνὴρ ἐν λόγοις ἐπίσημος τοῦ βασιλικοῦ συγκατειλεγμένος κλήρου Γεώργιος ὁ ἐκ Κύπρου· ὃς τὸν ἐν ταῖς γραφαῖς εὐγενῆ τῆς ἑλλάδος ῥυθμόν, καὶ τὴν ἀττικίζουσαν γλῶσσαν ἐκείνην, πάλαι πολὺν ἤδη χρόνον λήθης κρυβέντα βυθοῖς,

φύσεως

φύσεως δεξιότητι καὶ φιλοπονίᾳ τελεωτέρᾳ πρὸς φῶς ἤγαγε, καὶ οἱονεί τινα ἐχαρίσατο ἀναβίωσιν. τοῦτον ἐμελέτησέ τε καὶ προὐτεθύμητο, εἰς τὸν πατριαρχικὸν ἀναγαγεῖν θρόνον ὁ βασιλεύς, ἄρτι καὶ τὸ μοναχικὸν ἀλλαξάμενον σχῆμα, πλὴν οὐχ ὑπ' οὐδενὸς τῶν ἁπάντων ἐβούλετο τὴν χειροθεσίαν αὐτοῦ εἰληχέναι, ὁπόσοι τῇ τοῦ δόγματος καινοτομίᾳ κεκοινωνήκεσαν, ἀλλ' ὃς ἀκοινώνητον ἑαυτὸν συντετήρηκεν, ὡς κινδυνεύειν ἐντεῦθεν βραδύνειν τὰ τῆς σπουδῆς, προεβλήθη μέντοι παρὰ τοῦ βασιλέως μετὰ τὰς ψήφους καὶ μαρτυρίας τὰς ὀφειλούσας, καὶ τὴν ποιμαντικὴν ῥάβδον ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ βήματος, παρὰ τοῦ βασιλέως εἰλήφει χερσὶ κατὰ τὸ πάλαι κρατῆσαν ἔθος. καὶ ἦν διενεργῶν ἐπὶ διοικῶν ἔστιν ἃ τῶν πατριαρχικῶν δικαίων, ὅσα οὐχ ἱερωσύνης ἐδεῖτο. βραχὺ τὸ μεταξὺ καὶ οὑτωσί πως εἴπερ κατὰ τὸ αὐτόματον, ἢ μᾶλλον προνοίᾳ θεοῦ, πρέσβυς δὲ αἰτωλίας σταλεὶς παρὰ τοῦ ἐκεῖσε κρατοῦντος νικηφόρου τοῦ δεσπότου, εἰς τὴν κωνσταντινούπολιν ἀφικνεῖται, ὁ *μοζύλης ἐπίσκοπος, καὶ ἐπ' αὐτῷ ἐκ μακεδονίας ὁ δεβρῶν ἐπίσκοπος, οὐ πρέσβυς ἀφικόμενος οὐδ' ἐνοῦν, ἀλλ' ἑτέρας εἵνεκα χρείας. τούτων ἀμφοτέρων ἀκοινώνητον διατηρησάντων τὴν γνώμην τῆς τῶν ἄλλων ἐπιμιξίας, ὁπόσοι τῇ καινοτομίᾳ τοῦ δόγματος ἑκόντες ὑπήχθησαν, προὐκρίθη ὁ μοζύλης ἐπίσκοπος τοῦ δεβρῶν. ὁ μὲν γὰρ ὁ μοζύλης ὑπὸ τὴν τῆς ναυπάκτου ἐτέλει μητρόπολιν, ἡ δὲ ναύπακτος ὑπὸ τὸν τῆς κωνσταντινουπόλεως θρόνον· ὁ δέ γε δεβρῶν ὑπὸ τὸν θρόνον ἐτέλει τῆς πρώτης ἰουστινιανῆς, καὶ ἦν διὰ τοῦτό γε οἰκειότερος τῇ παρούσῃ χρείᾳ διακονῆσαι μᾶλλον ὁ μοζύλης ἢ ὁ δεβρῶν. ταῦτ' ἄρα καὶ παρὰ τοῦ ἤδη, ὡς εἴρηται, προβληθέντος τῷ βασιλεῖ πατριάρχου γρηγορίου τοῦ ἐκ κύπρου, προτραπεὶς ὁ τοιοῦτος μοζύλης, χειροτονεῖ γερμανόν τινα μοναχὸν εἰς τὴν τῆς θρακικῆς ἡρακλείας μητρόπολιν. τούτῳ γὰρ κατὰ τὰ πάλαι ἐφεῖται προνόμια, χειροτονεῖν τὸν κωνσταντινουπόλεως, εἴτε καὶ τοῦ μεγάλου κωνσταντίνου, τοῦ τὸ βυζάντιον εἰς νέαν καὶ μεγίστην κατασκευάσαντος ῥώμην, μὴ καταλύειν ἐθελήσαντος τὰ τῶν πάλαι βασιλέων προνόμια, ἀλλ' ἐπικυρώσαντος μᾶλλον, αἰδοῖ τοῦ μακροῦ χρόνου, καὶ τοῦ τὸν νόμον θέντος σεβήρου τοῦ αὐτοκράτορος, ὁπότε σὺν μάλα τοι πλείστοις ἱδρῶσι καὶ πόνοις ἐκεῖνος αὐτὴν παρεστήσατο, βυζάντιον οὖσαν ἔτι, καὶ τά τε ἄλλα πρὸς ἄμυναν καταισχύνας αὐτὴν, καὶ τὰ τείχη καθῃρηκώς, τὸ τελευταῖον τούτοις δὴ τοῖς ἐπὶ θράκης ἡρακλεώταις, ὅσα καὶ κώμῃ χρῆσθαι αὐτῇ ἐχαρίσατο· εἴτε οὖν διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν τηρεῖται διηνεκῶς τὸ τοιοῦτον προνόμιον, εἴτ' οὐκ οἶδ' ὅπως, πέπρακται δ' οὖν ὅμως καὶ ἐπὶ τοῦδε τοῦ χρόνου τουτί γε, ὡς εἴρηται, καὶ εἰς διάκονόν τε καὶ ἱερέα δὲ ἀναγνώστου προβιβάσας ὁ ῥηθεὶς ἡρακλείας γρηγόριον τὸν ἐκ κύπρου, εἶτα καὶ πατριάρχην κεχειροτόνηκε ὕστερον, συλλειτουργοῖς χρησάμενος ἀμφοτέροις ἐκείνοις τοῖς ἐπισκόποις τῷ τε μοζύλης καὶ τῷ δεβρῶν. ἀλλ' ἐπανιτέον ὅθεν εἰς ταῦτα ἐξέβημεν. ἐσχίζοντο μὲν οὖν, ὡς ἔφθημεν εἰρηκότες, τὰ τῶν ζηλωτῶν ἐκεῖνα συστήματα δι' ἅς γε εἰρήκειμεν τὰς αἰτίας. ἐσχίζοντο δ' ἔτι καὶ δι' αὐτόν γε τὸν πατριάρχην, πρόφασιν μὲν ὅτι περ εἰκοσαετὴς κυπρόθεν τοῖς ῥωμαίων ἐπιδημήσας ἤθεσι, καὶ τῶν λατινικῶν ἠθῶν ἔστιν ἃ ἐπαγόμενος, ὑποψίαν ταῖς τῶν πολλῶν διεσκέδασε γνώμαις, ὡς ἀναγνώστου χειροθεσίαν παρὰ λατίνων ἐδέξατο, εἴτε του τῶν ἐπιχαιρεκάκων γρύξαντος ὥσπερ πρότερον, εἴτε τοῦ καιροῦ σχεδιάσαντος τηνικαῦτα τῇ κακοηθείᾳ τῶν ζηλωτῶν, ἢ μᾶλλον τοῦ ἐρεθίζοντος ἐκείνους δαίμονος καὶ τῆς ἐκείνων καταχορεύοντος ἔριδος, ὥσπερ ὑπαγορεύσαντος ἵνα πολλαπλοῦν τε καὶ πολλαχόθεν ἢ

* κοζύλης

ingenij dexteritate ac ſingulari ſtudio in lucem produxit, ac uelut ab inferis reuocauit. Hunc, cum non ita pridem monaſticum habitum induiſſet, in animo habebat & ſtudebat Imperator ad patriarchicum ſolium euehere: à nemine tamen eorum illi manus imponi uolebat, qui nouum illud dogma amplexi fuiſſent: ut periculum eſſet, ne res diutius differretur. Eſt tamē ab Imperatore poſt debita ſuffragia & teſtimonia deſignatus: & paſtorale pedum in Imperatorio ſuggeſtu, ueteri more ab Imperatore porrectum, accepit. Proinde negocijs intentus, patriarchica iura, quæ cum ſacerdotio nihil coniunctum habebant, adminiſtrabat. Non multo pòſt, ſiue fortuitò ſiue diuinitùs, Conſtantinopolim uenit Mozyles epiſcopus, Nicephori Aetoliæ principis legatus: & poſt hūc è Macedonia Debrorum epiſcopus, non ille quidem legatione fungens ulla, ſed alterius negocij cauſa: quorū uterq; cū dogmatis noui ſectatorib. nunq̃ ſuffragatus eſſet, Mozyles epiſcopus prelatus eſt Debreno. Mozylenus enim metropolitano Naupactio, Naupactius Cōſtantinopolitano parebat: Debrenus uerò ad primam Iuſtinianam pertinebat, unde ille ad hoc negocium aptior uidebatur. Idem Mozylenus patriarchæ iam ab Imperatore, ut dictum eſt, deſignati hortatu, Germanum monachum quendam, metropolitanū Heracleæ deſignat. Huic enim ab antiquo ius Conſtantinopolitani eligendi debetur: cum ne Magnus quidem Conſtantinus, qui nouam Romam, eámque maximam è Byzātio fecit, ueterū Imperatorum priuilegia abrogare noluerit: ſed potius & diuturni temporis & Seueri Imperatoris uerecundia adductus, confirmarit. à quo lex illa lata eſt, cū Byzantium multis ſudoribus captum, quum cæteris defenſionum præſidijs, tum mœnibus nudauit, & Heracleotis denique Thracibus pro pago tractandum donauit. Siue igitur ex ea, ſiue alia de cauſa conſuetudo hæc inoleuerit, tum quidem hoc ſic actum eſt, ut diximus: & è lectore Gregorium Cyprium Heracleę epiſcopus primùm diaconum & ſacerdotem, pòſt & patriarcham creauit, duobus illis epiſcopis Mozyleno & Debreno adiutoribus. Sed ad inſtitutum redeundum eſt. Cœtus igitur factionum illarum quas diximus, ijsq; de cauſis quas expoſuimus, & propter ipſum patriarcham, inter ſe contendebant, per cauſam, quòd uiginti natus annos è Cypro ad Romanos mores ſe contuliſſet: & quaſi Latinorum inſtituta probaret, ſuſpectus eſſet, & à Latinis lector creatus fuiſſet: ſiue id maleuolus quiſpiam antè ſparſiſſet, ſiue æmulorum improbitas extemporè confinxiſſet: ſiue inſtigator & litis illius præſultor dæmon dictaſſet, ut multiplex &

Mozylenus epiſcopus.

Debrenus epiſcopus.

Germanus Heracleæ epiſcopus patriarchā Byzantinū creat.

Zelotæ ex ambitione et auaricia Cyprio obtrectant.

uarium eſſet perturbationis & confuſionis illius ſpectaculum. Et hæc cauſa improbandi patriarchę fingebatur: cum reuera exilio cæteriſque calamitatibus ultrà quàm par eſt gloriarentur & efferrentur, ſibique imputari ea uellent quæ Eccleſiæ ſanctionibus permiſſa ſunt, & omnibus regio more ius dicere: prætereàque unum ſui cœtus in patriarchico ſolio collocare cuperent, ut hac ueluti munitiſsima arce freti, & magna ac ſplendida dignitate ſubnixi, omnes epiſcopatus & metropoles inter ſeſe partirentur, & omnibus monaſterijs dominarentur, & omnes Eccleſiaſticos ordines ſibi uendicarent, & omnes ſacras prouincias adminiſtrarent, inferendique & efferendi & diſtribuendi ius haberent, & his rationibus iuſta uirtutis & ſtudij ſui præmia hîc conſequerentur. Cæterùm, cum Atramyttij, ut dictum eſt, conueniſſent, omnibus poſt multa uerborum certamina placuit, ut utrorumque opiniones, unde magnę illius contentionis rationes germinaſſent, duobus libris inſcriberentur, ac Deo iudicium per ignem & miracula committeretur. Cum autem per totam noctem ſtetiſſent, & Deum ſedulò deprecati eſſent, in ipſo magno Sabbatho libros in medio templo in ignem coniecerunt. Ac utraque ſanè factio ſperabat, ſuum codicem inuiolatum permanſurum. Sed uana ſpes illa fuit. Ignis enim utrunque complexus, ſtatim in cineres redegit. id'que Dei iudicium fuit, & deriſus eorum omnium, qui rem ſeriam in nugis agerent, & Eccleſiam alieno tempore turbarent. Quod cum uidiſſent, ipſis quoque omnibus uiſum eſt, repudiata contentione ſpectare concordiam & pacem, & fauſtam comprecationem à Gregorio patriarcha admittere. His peractis, Arſenij ſtudioſi petiuerũt, ut cadauer illius in urbem referretur. Ea poſtulatio minimè ſimplex fuit, ſed à magno conſilio profecta, uti ſcilicet factum illud Arſeniatis palàm honorificum eſſet, Ioſephitis uerò clàm ignominioſum. Facile tamen impetratum eſt.

Atramyttenus ignis litem non dirimit.

Arſenij funus.

Cum autem funus ad Eugenij portam uſque perlatũ eſſet: & patriarcha cum omni clero, & Imperator cum toto Senatu deſcenderũt, atque ita cum hymnis inſignibus & facibus in diuinæ Sapientiæ ampliſsimam ædem eſt perlatum. Sed poſtea Theodora, Michaelis Imperatoris è ſorore Eulogia neptis, primùm Muzalonis, deinde Raulis, utriuſque Protoueſtiarij, uxor, impetrauit, ut in D. Andreæ monaſterio, quod ipſa renouarat, reponeretur.

DE

συγκεκροτημένον τὸ τῆς ταραχῆς καὶ συγχύσεως ἐκείνης θέατρον. πρόφασιν μὲν οὖν διὰ ταῦτα τούτοις ὁ πατριάρχης ἀπρόσδεκτος ἦν· τῇ δ' ἀληθείᾳ ταῖς ὑπερορίαις καὶ τοῖς ἄλλοις τοῦ ζήλου παθήμασι πέρα τοῦ δέοντος ἐγκαλλωπιζόμενοι καὶ ἐπαιρόμενοι, ἤθελον αὐτοὶ τὰς αἰτίας ἔχειν τῶν τε ἄλλων, ὅσα ἐφεῖται τοῖς ἐκκλησίας τελεῖσθαι πράγμασι, καθάπερ ἀπὸ σκήπτρου τοῖς ἅπασι θεμιστεύοντες, καὶ πρός γε ἔτι ἕνα σφῶν αὐτῶν τῷ πατριαρχικῷ θρόνῳ ἐγκαθιδρύσαι, ὃν ἂν αὐτοὶ βούλοιντο, ἵν' ὡς ἀπὸ στεῤῥᾶς τινος ἀκροπόλεως τῆς λαμπρᾶς, καὶ μεγάλης ταύτης ἀξίας ὁρμώμενοι, ῥᾷστα πάσας ἐπισκοπάς τε καὶ μητροπόλεις κληρώσαιντο, καὶ πάντων αὐτοί γε ἐξηγοῖντο ἀσκητηρίων, καὶ πάσας αὐτοὶ διαλαγχάνωσι τάξεις ἐκκλησιαστικάς, καὶ πάσας διέπωσιν ἱερατικὰς ἐπαρχίας, εἰσφορᾶς τε πάσης καὶ ἐκφορᾶς καὶ διανομῆς αὐτοί γε τυγχάνοιεν κύριοι, ὡς ἂν οὑτωσί πως ἀποχρῶντα σφίσιν ἀποδοθεῖεν ταῦτα τῆς ἀρετῆς καὶ τοῦ ζήλου ἔπαθλα. ἐπεὶ μέντοι συνῆλθον, ὡς εἴρηται, περὶ τὸ Ἀτραμύττιον, ὡμολόγηται πᾶσι καὶ συμπεφώνηται μετὰ πλείους τῶν λόγων διαύλους, βίβλοις δυσὶν ἐγγραφείσας ἑκατέρων τὰς δόξας, ἀφ' ὧν οἱ τῆς μεγάλης ἐκείνης ἐβλάστησαν ἔριδος λόγοι, τῷ θεῷ διὰ πυρὸς καὶ σημείων ἐπιτρέψαι τὴν κρίσιν. παννύχους τοίνυν τετελεκότες στάσεις, καὶ δεήσεις παμπόλλας πρὸς τὸν θεὸν κατ' αὐτὸ δὴ τὸ μέγα καὶ ἱερὸν σάββατον, τὰς βίβλους καθῆκαν εἰς πῦρ κατὰ μέσον τὸ θεῖον ἀνάκτορον. ἐλπὶς μέντοι ἦν ἀνὰ μέρος ἑκατέροις ἰδιαζόντως τοῖς μέρεσι, θατέραν ἀλώβητον φυλαχθήσεσθαι· ἀλλ' ἦσαν ἄρα ἐλπίδες ταῦτα κεναί, καὶ γρηγορούντων ὡς ἀληθῶς ἐνύπνια. ἀθρόον γὰρ τὸ πῦρ ἀμφοτέρων δραξάμενον, σποδιὰν τὴν ταχίστην πεποίηκε· καὶ ἦν τοῦτο ψῆφος θεοῦ καὶ χλεύη κατὰ πάντων ὁμοῦ, σπουδὴν ποιουμένων τὴν παιδιάν, καὶ ἀκαίρους τῇ ἐκκλησίᾳ ἐπιφερόντων κλύδωνας. τοῦτο θεασαμένοις, ἔδοξε καὶ αὐτοῖς καταγνοῦσι τῆς ἔριδος, ἀσμένως τε βλέψαι πρὸς τοὺς κοινοὺς τῆς εἰρήνης ἅλας, καὶ δὴ τὴν τῆς ὁμοφροσύνης ἐληλυθέναι τράπεζαν, καὶ δὴ εὐλογίαν ἅμα εὐχῇ παρὰ Γρηγορίου δέξασθαι τοῦ πατριάρχου καθάπαξ σὺν ἅπαντας. τούτων οὕτω γεγενημένων, προσίασιν οἱ Ἀρσενιᾶται τῷ βασιλεῖ, μετακομισθῆναι ζητοῦντες τὸν Ἀρσενίου τοῦ πατριάρχου νεκρὸν δὴ τὴν βασιλεύουσαν· καὶ ἦν ἡ ζήτησις οὐ μάλα ἁπλῆ, ὅτι μὴ βαθυγνώμονος περινοίας ἔκγονον, ἵνα τιμὴ μὲν ἴσως τοῖς Ἀρσενιάταις τουτὶ κατασταίη λαμπρά, λανθάνουσα δὲ τοῖς Ἰωσηφίταις αἰσχύνη. γίνεται δ' οὖν ὅμως ῥᾶστα τῆς ἐνδόσεως γενομένης, καὶ δὴ μέχρι τῆς Εὐγενείου πύλης μετακομισθέντος ἐκείνου, κατίασιν ὅ, τε πατριάρχης μετὰ τοῦ κλήρου παντὸς, καὶ ὁ βασιλεὺς ἅμα πάσῃ τῇ συγκλήτῳ· καὶ οὕτω μεθ' ὕμνων περιφανῶν καὶ λαμπάδων, ἀνήγαγον ἅπαντες τοῦτον δὴ τὸν μέγιστον τῆς τοῦ θεοῦ σοφίας νεών. ὃν μετὰ χρόνον ζητήσασα, ἤγαγεν εἰς ἣν ἀνεκαίνισε τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου μονὴν Θεοδώρα, ἡ θυγάτηρ μὲν ἦν τῆς τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ ἀδελφῆς Εὐλογίας, γυνὴ δὲ πρότερον τοῦ Μουζάλωνος τοῦ πρωτοβεστιαρίου, ὕστερον δὲ τοῦ Ῥαοὺλ πρωτοβεστιαρίου καὶ αὐτοῦ γενομένου.

ΠΕΡΙ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ἀνδρονίκου δευτέρας γυναικὸς εἰρήνης.

Ἐπεὶ δὲ καὶ τῷ βασιλεῖ σύζυγος οὐκ ἦν τηνικαῦτα (προτεθνήκει γὰρ ἡ ἐξ οὐγγρίας ἐλθοῦσα πρότερα τούτου γυνή, ἐπὶ δυσὶ παισί, τῷ τε βασιλεῖ μιχαὴλ, καὶ κωνσταντίνῳ τῷ δεσπότῃ) διαπρεσβεύεται πρὸς τὸν ῥῆγα τῆς ἱσπανίας. ὁ δ' ἀσμένως ἐκπέμπει οὐ θυγατέρα οἰκείαν, ἀλλὰ ἄλλην κατὰ γένος αὐτῷ προσήκουσαν, εἰρήνην φημὶ τὴν τοῦ μαρκεσίου ἐκείνου ἀπόγονον, τοῦ μετὰ τὴν τῆς κωνσταντινουπόλεως ἅλωσιν κληρωσαμένου θεσσαλονίκην μετὰ τῶν πέριξ. ἐκπέμπει δ' αὐτὴν, ὡς εἰρήκειμεν, ὁ τῆς ἱσπανίας ῥὴξ, οὐ κατὰ τὸ πάλαι παρὰ λατίνοις κρατῆσαν ἔθος, τοῦ πάππα * προτρέψαντος πρότερον. ἔθος γὰρ τοῖς τῶν λατίνων ἐντιμοτέροις, μὴ κηδεύειν ῥωμαίοις, πρὶν τὸ ἐνδόσιμον εἰληφέναι παρὰ τοῦ πάππα· ἀλλ' ἐπειδήπερ διά τινα σκανδάλου πρόφασιν ἀφορισμοῦ καθυποβεβλημένος ἐπιτιμίῳ παρὰ τοῦ πάππα ἐτύγχανε, σκῆψιν τὸ σκάνδαλον ποιησάμενος, λάθρα ταύτην ἐξέπεμψε, βασιλίδα ῥωμαίων ἐσομένην. ἦν δὲ ὁ μὲν βασιλεὺς τηνικαῦτα τῆς ἡλικίας τρίτον καὶ εἰκοστὸν ἔτος ἀμείβων· ἑνδέκατον δ' ἡ νέα σύζυγος ἡ εἰρήνη, ἣ δὴ καὶ κάλλος καὶ ἁρμονία τοῦ ἤθει καὶ τοῦ προσώπου ἐπέπρεπεν οὐ μικρά. ἐπεὶ δ' ὥσπερ τοῖς ὑγροτέροις τῶν ξύλων ἐμφύονται σκώληκες, οὕτω καὶ ταῖς φιλοτίμοις ψυχαῖς ὡς ἐπίπαν ζηλοτυπίαι καὶ φθόνοι δεινοί τινες ὑφεδρεύουσι κατὰ τῶν ὁμοτέχνων, καὶ πρὸς ἃ μάλιστα τῶν ἐπιτηδευμάτων ἐκεῖνοι σπουδάζουσιν· ἦν ἰδία καὶ τὸν πατριάρχην γρηγόριον, ἡ τῆς τοῦ βέκου γλώττης καὶ διανοίας ὀξύτης, καὶ δεινὸν αὐτῷ ἦν εἰ διαβόητος μὲν ἐν τοῖς τότε γενόμενος ἕλλησι μόνος αὐτὸς, διαβόητος δὲ κἀν τοῖς τῶν πατριαρχῶν ἐλλογίμοις ἐλπίζων ἀκούσεσθαι, ἔπειτα ζημιοῖτο διὰ τῆς ἐν ταῖς διαλέξεσιν εὐστομίας ἐκείνου, τὴν τοσαύτην φιλοτιμίαν· διά τοι τοῦτο καὶ αὐτὸς οὐ μέτρια συνεβάλετο πρὸς τὴν ἐξορίαν ἐκείνου. ὅθεν ἐξόριστος ἐκεῖνος περί που τὰς προπόδας τοῦ ὀλύμπου πεμφθεὶς, οὐκ ἔληγεν οὐρανῷ τε καὶ γῇ προσαγγέλλων τὴν, ὡς ἐκεῖνος ἔφασκεν, ἀδικίαν ὁμοῦ καὶ ἀπήνειαν, ἣν ἀσυμπαθῶς κατ' αὐτοῦ γε ἐπήνεγκαν, δέον φιλανθρωποτέρον τῇ ἐκείνου κολάσει χρήσασθαι, καὶ τὴν ἱερωσύνην ἀφελομένους αὐτὸν ἀπόχρων ἡγεῖσθαι, τὸ προμηθὲς περί τ' ἄλλα παρεχομένους αὐταρκὲς, ἀνθρώπους γε ὄντας, ἀνθρώπῳ γε ὄντι, καὶ μεγάλης δόξης ἐκπεπτωκότι, καὶ δι' αὐτὸ δὴ μάλιστα πολλῆς εἴπερ ποτὲ, τῆς περί τ' ἄλλα δεομένῳ ψυχαγωγίας, ὁπόσα τὰς ἀναγκαίας ἐπικουφίζουσι χρείας. πανταχόθεν οὖν εἰς ἀμηχανίαν κατενεχθεὶς, ἐζήτει διαλύσασθαι κρίσει δημοτελεῖ τὰ ἐγκλήματα, ἵνα δυοῖν ἴσως ἐπιτύχοι θατέρου· ἢ γὰρ φιλανθρωποτέρους τῇ παρουσίᾳ, καὶ τῇ αὐτοπροσώπῳ θέᾳ καὶ ὁμιλίᾳ τοὺς δικαστὰς ἐργάσασθαι· ἢ τό γε δεύτερον, κατάδηλον θεῖναι τοῖς ἅπασι τὸ ἀσυμπαθὲς αὐτῶν καὶ ἀμείλικτον. ταῦτα ἀκούοντι τῷ βασιλεῖ, εὖ ἔχειν οὐκ ἔδοξε περιφρονητέα κεῖσθαι τοῦ λυπεῖν. διασκεδασθήσεσθαι γὰρ ἂν ὑπόνοιαν εἰς τοὺς τῶν πολλῶν λογισμούς, ἀδικεῖσθαι τὸν ἄνδρα, καὶ ἔσται κατὰ τῶν δικασάντων ἀδικεῖν ἐκ τοῦ δήμου λοιδορία μακρά, νῦν μὲν ὑπ' ὀδόντα ψιθυριζομένη. μετὰ δὲ κύκλους ἔστιν οὓς ἐνιαυτῶν, ἀνακεκαλυμμένη καὶ ὕπαιθρος. πολλαὶ γὰρ λοιδορίαι, πολλὰ δὲ καὶ ἐγκώμια περιτρέχουσι τὸν αἰῶνα, μὴ

** ἐπιτρέψαντος*

DE IRENE, ALTERA Imperatoris uxore.

Sed cum Imperator tum coniugem non haberet, (nam Hungara, quam duxerat, obierat, duobus filijs Michale Imperatore & Conſtantino Deſpota relictis) legatos ad Hiſpaniæ regem mittit: qui libenter ei miſit, non filiam ſuam, ſed aliam ſibi cognatam, Marchionis illius qui capta urbe Theſſalonicam cum finitimis locis ſibi uendicarat, neptem. Idq; factum, contra ueterem Latinorum morem, Papa inconſulto. nam Latini proceres, affinitates iungere cum Romanis, non niſi Papa prius aſſenſo, conſueuerunt. Sed cum ei delicti cuiuſdam prætextu ſacris interdictum eſſet, per eam cauſam clàm puellam ablegauit, Romanorum Imperatricem futuram. Agebat tum Imperator annum tertium & uigeſimum, noua autem nupta Irene undecimum: quam & uultus uenuſtas, & elegantia morum haud mediocriter ornabant. Cum autem, uelut in humidioribus lignis uermes naſcuntur, ita etiam in ſplendidis ingenijs æmulationis & inuidiæ ſtimuli exiſtant contra eiuſdem artis profeſſores, in eo præſertim genere in quo maximè elaborabant: ſic Gregorium patriarcham Beci acumen & facundia ſtimulabat, eique haud ferendum uidebatur, ſi ſolus ipſe inter illius ætatis Græcos celebris, & inter patriarchas quoque eruditos celebrem ſe fore ſperans, in diſputationibus, eloquentiæ laude ab illo uinceretur. Qua de cauſa relegationem eius non parum promouit. Ille uerò ad radices Olympi relegatus, cœlo & terræ iniuriam (ut dicebat) & contumeliam illam prædicare non deſtitit, qua in ſe debacchati eſſent: cum humanius agere, homines utique cum homine, qui magna gloria excidiſſet, & ob eam ipſam cauſam accurata refocillatione indigeret, potuiſſent: ereptóque ſacerdotio contenti, curare ne quid ſibi deeſſet, quo homines carere non poſſent. Itaque ab omni parte deſtitutus, publico iudicio cauſam diſceptari poſtulabat: forſitan ut aut iudices præſentia conſpectúque ſuo & oratione mitigaret, aut ſaltem oſtenderet quàm immiſericordes & duri eſſent. Quæ cum audiſſet Imperator, non negligenda eſſe iudicauit, ne iniuriam homini fieri uulgus ſuſpicaretur: eiusq; autores maledictis inceſſeret, quæ cũ nũc murmurarent, poſt aliquot annos palàm eruptura eſſent. Multa enim cõuicia, multas etiã laudationes preter equitatẽ

Papa Latinorum pronubus.

Irenes commendatio.

G. Cyprius Becum ex inuidia relegat.

Beci querelæ.

Diſceptatio cauſæ Beci.

in uita uerſari: illa in eos qui nihil cõmiſerint, has in eos qui nihil laude dignum geſſerint. Viſum igitur eſt proceribus & eruditis omnibus, tam profanis quàm Eccleſiaſticis, in Regiam conuocatis, illuſtre de illo, in tanto theatro, iudicium fieri oportere. Quo facto, cum Becus in medium prodiſſet, atque omnia eloquentiæ ui permiſceret, & ea quæ ſani dogmatis defenſores obijciebant retexeret: fortaſſe mendacium ueritatem uiciſſet, & curioſitas uirtutem ſuperaſſet, niſi Gregorius patriarcha, & Muzalo, magnus Logotheta, doctrinæ copia & ſacræ Scripturę ſententijs reſtitiſſent, & ingentem illam exitioſę linguę tempeſtatem ſedaſſent.

Muzalonis autoritas.

Erat autem is Muzalo uelut Imperij particeps, atque in Imperatorijs & publicis negocijs uerſabatur, & maximo in honore ab Andronico, ob eruditionem & ſenectutem, & longum ac uarium rerum uſum cum prudentia coniunctum, habebatur. Quibus de cauſis eximius ei ſoli è ueteribus, qui eodem munere functi fuerant, hic honos eſt habitus, ut calyptram in capite panno, purpura & auro intertexto circundatam geſtaret, quatenus ſurſum uergit, & ad pyramidem ſuperficiei funditur: in hoc uno ab Imperatorum liberis differentem, quòd non etiam inferiorem & cauam ſuperficiem habebat, circulis auratis uariatam, ſed prorſus læuem. Vt autem ea quæ interceſſerunt prætereamus, cum Becus poſt multas diſputationes atque applauſus, nullam pro ſe clementem ferri ſententiam, nullam ſuorum commodorum rationem haberi cerneret: unionem apertè improbauit. Quapropter denuò in exilium, in oppidulum quoddam Bithyniæ maritimum, unà cum Meliteniote & Metochite mittitur.

Exules reſtituti graſſantur in aduerſarios.

Enimuerò illud neſcio quo modo mihi excidit. Nam poſt Atramyttenum illud rixoſorum librorum incendium, omnes ij qui ſtudium religionis ſimulabant, metropoles & cæteras dignitates partim iam partiti, partim partituri, abrogationem Pontificum & clericorum omnium qui Michaeli Imperatori aſſenſi fuiſſent, in uniuerſum inclementer decreuerunt: fortuna non moderatè, nec humaniter uſi. Nam cum pleríque ex circumforanea & malè educata & contumaci turba eſſent, quibus paulo antè ne uultum quidem Imperatoris intueri licuiſſet, nunc uerò benigniſsimè ab illo accepti eſſent: ſuæ conditionis obliti ſunt, ab ebrijs nihil differentes. Nam poteſtate ab Imperatore accepta, quippe qui eis propter ardentem uniendæ Eccleſiæ cupiditatem nihil non concederet: planè ſecuri iam, eos omnes contra quos infame illud ſuffragium laturi erant, uelut oues in magnum Blachernium templum congregarunt. qui cum ſupplicibus & uerbis & geſtibus commiſerationem elicere ſtuderent, & ſimilia ueterum humanita-

πάνυ σὺν δίκῃ, ἐκεῖναι μὲν καθ' ὧν οὐκ ἠδίκησαν, ταῦτα δὲ καθ' ὧν οὐδὲν ἄξιον ἐπεπράχεσαν. δεῖν οὖν ἐνομίσθη πάντας συνηθροικότι περὶ τὰ βασίλεια ὅσοι τε τῶν ἀρχιερέων καὶ ὅσοι τοῦ κλήρου, ὅσοι τε τῆς συγκλήτου, καὶ ὅσοι τῶν ἐλλογίμων, ἐν τοσῷδε θεάτρῳ, περιφανῆ τὴν ἐκείνου ποιήσασθαι κρίσιν. οὗ γενομένου καὶ τοῦ Βέκκου παριόντος εἰς μέσους, καὶ πάντα τῇ γενναίᾳ παλάμῃ τῆς γλώττης σφοδρῶς συγκυκῶντος καὶ ἀναξαίνοντος, ὁπόσα οἵ τ' ἀσφαλὲς περιφρουροῦντες δόγμα ἐπέφερον, εἰ μὴ Γρηγόριος ὁ πατριάρχης, καὶ Μουζάλων ὁ μέγας λογοθέτης, σοφίας περιουσίᾳ, καὶ γραφῶν ἱερῶν ἐκλογαῖς ἀντεῖχον, καὶ τὸν σφοδρὸν ἐκεῖνον χειμῶνα τῆς παλαμναίας ἐκείνης ἀνέστελλον γλώττης, τάχ' ἂν τὸ ψεῦδος κατὰ τῆς ἀληθείας ἐλάμβανε κράτος, καὶ τῆς ἀρετῆς ἡ περιεργία τὸ πλέον ἐκτᾶτο. ἦν δὲ ὁ Μουζάλων οὗτος τῷ βασιλεῖ παραδυναστεύων τότε, καὶ τοῖς βασιλικοῖς καὶ δημοσίοις μεσιτεύων πράγμασι, καὶ παρὰ τοῦ βασιλέως μεγίστην καρπούμενος τὴν αἰδῶ, διά τε σοφίαν καὶ γῆρας, μακρὰν καὶ ποικίλην ἐμπειρίαν πραγμάτων μετὰ φρονήσεως ἔχων. δι' ἃ δὴ καὶ τιμήν τινα ταύτην ἔσχεν ἐξαίρετον μόνος τῶν πάλαι τὸ ὅμοιον αὐτῷ περιειληφότων ἀξίωμα, καλύπτραν φορεῖν ἐπὶ κεφαλῆς χρυσοκοκκίνῳ κεκαλυμμένην ἐνδύματι, ὅσον τὸ ἄνω καὶ πρὸς τὴν πυραμίδι τῆς ἐπιφανείας χῦμα, ἐν τούτῳ παραλλάττουσαν μόνῳ τοῦ παραπλησίαν εἶναι καθάπαξ τῇ τῶν τοῦ βασιλέως ἐγγόνων, ὅτι μὴ καὶ τὴν κάτω καὶ κοίλην ἐπιφάνειαν εἶχε κυκλίσκοις πεποικιλμένην χρυσοειδέσιν, ἀλλὰ λείαν τελέως. καὶ ἵνα τ' ἂν μέσῳ παρέλθωμεν, ἐπειδήπερ πολλῶν μεταξὺ τῶν ἀπὸ γλώττης καὶ γνώμης γενομένων διαύλων καὶ κρότων, οὐδεμίαν ἑώρα περὶ αὐτὸν γινομένην φιλάνθρωπον γνώμην, καὶ προμηθείας ἀξίωσιν ὁ Βέκκος, ἀπεῖπεν ἀνακεκαλυμμένῃ τῇ γλώττῃ τὴν ἕνωσιν. ταῦτ' ἄρα καὶ ὑπερορίας αὖθις ἐς πολίχνιον τῶν περὶ Βιθυνίαν παραλίων πέμπεται ἅμα τοῖς ἀμφ' αὐτῷ· Μελιτηνιώτης δ' ἦσαν οὗτοι, καὶ Μετοχίτης. ἐγὼ δ' ἐκεῖνο οὐκ οἶδ' ὅπως παρερρηγμένον τῆς μνήμης, ἐπαναλήψομαι. μετὰ γὰρ τὴν περὶ τὸ Ἀτραμύττιον πυρκαϊὰν ἐκείνην τῶν βίβλων τῆς ἔριδος, ἐς τὸ Βυζάντιον ἅπαντες συνδραμόντες, οἵ τε ζῆλον ὑποκρινόμενοι, καὶ τὰς μητροπόλεις, καί τ' ἄλλα τῶν ἀξιωμάτων, τὰ μὲν ἤδη διανειμάμενοι, τὰ δὲ μέλλοντες, καθαίρεσιν παντελῆ τῶν ἀρχιερέων καὶ τοῦ κλήρου παντός, ὅσοι τῷ βασιλεῖ Μιχαὴλ τοῦ δόγματος ἐκοινώνησαν, πρὸς ἀπήνειαν κατεψηφίσαντο· οὔτε μετρίως, οὔτ' ἀνθρωπίνως τῇ τύχῃ χρησάμενοι. δῆμος γὰρ ὄντες τὸ πλεῖστον ἀγοραῖος καὶ ἀνώμαλος καὶ αὐθάδης, χθὲς καὶ πρώην οὔπω βασιλέως ἠξιωμένοι θεάσασθαι πρόσωπον· κἄπειτ' ἐξαίφνης καὶ παρ' ἀξίαν πλουσίας ἀπολελαυκότες αὐτοῦ τῆς εὐμενείας, μείζω τε ἐφρόνησαν τῆς ἑαυτῶν τύχης, καὶ τῶν μεθυόντων οὐδὲν ἄμεινον διετέθησαν. παρὰ γὰρ τοῦ βασιλέως τὸ ἐνδόσιμον εἰληφότες, ἅτε μικροῦ πρὸς ἅπαντα τούτοις ὑπείκοντος, διὰ τὴν φλέγουσαν ἔφεσιν, ἣν ἐν καρδίᾳ πρὸς τὴν τῆς ἐκκλησίας ἔτρεφεν ἕνωσιν, κατὰ πολλήν τινα ἤδη τὴν ἄδειαν καθ' ὧν ἔμελλον τὴν ἄτιμον ἐκείνην ψῆφον ἐπενεγκεῖν, πάντας ὡς πρόβατα πρὸς τὸν ἐν Βλαχέρναις συνήθροισαν μέγαν νεών. ὧν πολλὰ πρὸς οἶκτον εἰσαγόντων καὶ σχήματα καὶ ῥήματα, καὶ φιλανθρωπείας

θρωπείας ὅμοια τῶν παλαιῶν ὑποδείγματα, τά τε ἄλλα, καὶ ὅσα ἐπὶ τῶν χρόνων τῆς διπλῆς εἰκονομαχίας ἐγένοντο, ὅπως χείρονα τῶν νῦν πεπραχότων ἐκεῖνοι, φιλανθρώπων τε ἀπέλαυσαν τῶν ὕστερον τῆς ὀρθοδοξίας προστατῶν, κἀπὶ τῆς τάξεως ἧς ἕκαστος ἔλαχεν ἔμειναν, ἀπαλλαγὴν τῆς θηριώδους γνώμης οὐκ ἔγνωσαν οὐδ᾽ ὅπως οὖν εἰλήφεσαν, ἀλλὰ πάντα φειδώ τε καὶ οἶκτον οἱ τῆς κακίας ἀπειληφότων κλύδωνες, τοῦ ἀτλαντικοῦ πελάγους πυθμένας, ὡς ἔοικε, κατεβάπτισαν. οὕτω πολύς τις ἐχόρευε φθόνος ἐν μέσῳ τοῦ ἱεροῦ συλλόγου ἐκείνου, καὶ μάλα πικρὸς κατωρχεῖτο κλύδων εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τῆς καλῆς ὁμονοίας ἐκείνης. ἀλλὰ τίς οὕτω σκληρὸς καὶ ἀδαμαντίνην ἔχων ψυχὴν διηγήσαιτο τὴν ὕβριν ἐκείνην καὶ μεγίστην ἀπανθρωπίαν, ᾗ κατὰ τῶν ἀθλίων ἐχρήσαντο ἐπισκόπων, καὶ ὅσοι τοῦ ἱερατικοῦ καταλόγου; μετὰ γὰρ τὰς ἀπὸ γλώττης λοιδορίας, εἶτα προσέταττον οἱ τῆς προεδρίας τοὺς ὑφεδρεύοντας, λαβομένους τῶν ἐπὶ κεφαλῆς καλυμμάτων ἐκείνων, ῥίπτειν αὐτὰ κατὰ γῆς, ἐπιβοῶντας, τὸ ἀνάξιος, τρίς· ἄλλους δὲ ἄλλων τὰ ἱμάτια περιδύειν ἀπὸ τῶν κρασπέδων ἐπὶ κεφαλῆς ἀντιστρόφως αἴροντας, καὶ τὸ, ἀνάξιος, αὖθις ἐπιβοῶντας τρίς. ἔπειτα ὠθισμῷ καὶ βίᾳ καὶ τοῖς ἐπὶ κόρρης ῥαπίσμασιν, ὥς τινας τῶν ἀνδροφόνων ἐξελαύνειν τοῦ ἱεροῦ. ταῦτα οἱ δίκαιοι κριταὶ, καὶ τοῦ εὐαγγελίου μύσται. ὁ δὲ φιλάνθρωπος ἰησοῦς καὶ σωτὴρ, καὶ τὸν λῃστὴν προσεδέξατο, καὶ τοῦ προδότου τὴν μετάνοιαν, εἴπερ κἀκείνῳ προσῆν βουλήσεως ἦν, ἄσμενος ἐπόθει καὶ ἐκαρτέρει. ταύτῃ τοι καὶ βραδέως μὲν, ἀλλ᾽ εὗρον καὶ οὗτοι τὴν δίκην ὀψὲ, τὴν ἀξίαν ἐπάγουσαν ἀντιμέτρησιν. οὐδὲ γὰρ οὐδεὶς τῶν νέων τούτων νομοθετῶν καὶ κριτῶν ἐν τῇ οἰκείᾳ τετελεύτηκε τιμῇ, ἀλλ᾽ αἴσχιστα τῶν οἰκείων ἐξελαθέντες θρόνων, ὡς προϊόντες ἐροῦμεν, βέλεσι λύπης τοῦ ζῆν ἀπεῤῥάγησαν.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΥΦΛΩΘΕΝΤΟΣ διαδόχου τῆς βασιλείας ἰωάννου.

ΜΕΤΑ ταῦτα τοίνυν ὁ βασιλεὺς εἰς μνήμην ἐληλυθὼς, ὧν ὁ πατὴρ ἐπεπράχει κατὰ τοῦ νέου ἰωάννου τοῦ λάσκαρι, ὥσπερ ἡ τῆς βασιλείας μᾶλλον προσῆκε διαδοχὴ, καὶ δείσας μὴ τῆς δίκης ὀψέ ποτε διαναστάσης τὰ ὅμοια ἔσται καὶ αὐτὸς πεπονθὼς, ἀφαίρεσιν δηλαδὴ βασιλείας καὶ ὀφθαλμῶν ἐζήτει, καθόσον ἐξῆν τὸ προσῆκον ἐπενεγκεῖν τῷ τραύματι φάρμακον. συνετὸς γὰρ ὢν, οἶδεν ὡς πολλάκις κἀν τῷδε τῷ βίῳ τὸ θεῖον φιλεῖ κατὰ στάθμην δικαίαν τῶν πεπραγμένων τὰ τέλη βραβεύειν ὁποῖά ποτ᾽ ἂν ᾖ, ἵνα δραστική τις αὐτόθεν παραίνεσις τῷ βίῳ ἐμπολιτεύηται, ἱκανῶς ἀπειλοῦσα, οἵτινές ποτ᾽ ἄρα εἶεν οἱ τὴν ἄνωθεν ἐποπτεύουσαν δίκην, κατόπιν τῶν οἰκείων τιθέμενοι βουλευμάτων. εἰ γὰρ μὴ καὶ αὐτὸς αἵρεσιν οὐδ᾽ ἡντινοῦν συνεργὸν ἐδεδώκει τῇ γνώμῃ καὶ χειρὶ τοῦ πατρὸς, τῆς τότε βρεφικῆς ἡλικίας καιρὸν οὐκ ἐχούσης, διὰ τὸ τῶν σωματικῶν ὀργάνων οὐκ ἐντελὲς, ἐμφανίζειν τὴν τῆς ψυχῆς κεκρυμμένην αἵρεσίν τε καὶ βούλησιν· ἀλλ᾽ οὖν δι᾽ αὐτὸν ὅμως τὸν τοσοῦτον τῆς ἀδικίας ἀνῆψε πυρσὸν ἐκεῖνος, ὡς μὴ τοῦ γνησίου προόντος καὶ ὑγιαίνοντος διαδόχου, στεροῖτο τῆς βασιλείας αὐτός. ταῦτ᾽ ἄρα καὶ σφοδροῖς τοῖς τῆς συνειδήσεως κέντροις πληττόμενος, ἥκει παρὰ τὸν τυφλωθέντα δι᾽ αὐτὸν παρὰ τοῦ πατρὸς ἰωάννην τὸν λάσκαριν,

ἔν τινι

manitatis exempla quùm alia, tum duplicis illius Iconomachiæ proferrent, quòd illi cum grauius deliquiſſent, humanos eos experti eſſent, qui orthodoxam ſententiam defendiſſent, & ſuum quique locum retinuiſſent, ab immanitate decreti ſui non recedendum putauerunt: ſed omnem clementiam, omnem miſericordiam improbitatis fluctus in maris Atlantici fundum deiecerunt. Tanta inuidia in ſacro illo cœtu, tantáque acerbitas initiò ſtatim præclaræ illius concordiæ graſſabatur. Quis autem adeò durus eſt, & animo adamantino, ut contumeliam illam & maximam inhumanitatem referre queat, qua contra miſeros epiſcopos & ſacerdotes uſi ſunt? Nam poſt uerborum conuicia, præſides inferioribus imperabant, ut direptos illis pileos humi abijcerent, ter acclamantes, Indignus eſt: alijs uerò aliorum ueſtes exuere, eáſque à fimbria inuerſas ad caput applicare, atque iterum ter acclamare iuberent, Indignus eſt. Deinde alapis impactis, tanquam ſicarios ui extrudere ſacro loco. At humanus IESVS & Seruator, etiam latronem admiſit: & proditoris pœnitentiam, modò ipſe uoluiſſet, deſiderauit, & expectauit. Proinde ſerò illi quidem, ſed iuſtas tamen pœnas luerunt. Neque enim nouorum iſtorum legiſlatorum ullus in ſua dignitate deceſsit: ſed turpiſsimè ſuis pulſi ſedibus, ut poſtea dicemus, præ animi ægritudine uitam abruperunt.

Crudelitas punita.

DE EXCÆCATO *Imperij hærede Ioanne.*

Andronicus paterni ſceleris uindictam timet.

POſt hæc Imperator recordatus, quo pacto pater cum adoleſcente Ioanne Laſcari egiſſet, ad quẽ Imperij ſucceſsio magis pertineret: ac ueritus ne uindicta tandẽ expergiſcente, eodem & ipſe modo tractaretur, & oculos unà cum Imperio amitteret: conuenientia uulneri medicamenta ſtatuit adhibere. Qui enim erat prudentia, nõn ignorabat, Deum etiam in hac uita ſæpe iuſta menſura facinora penſare ſolere, ut illuſtribus documentis mortales erudiantur: ac perterreſiant ij qui uindictam numinis omnia perſpicientis, præ ſuis cupiditatibus negligunt. Etſi enim propter infantiam, & animi ſimul & corporis imbecillitatem, neque conſilio neque manu patris facinus adiuuare potuit: tamen ille propterea ſcelere illo ſe contaminarat, ne filius, legitimo & ſano hærede ſuperſtite, Imperio priuaretur.
His de cauſis, quum uehementius conſcientiæ ſtimulis pungeretur, ad Ioannem Laſcarim ſua cauſa excæcatum à patre, uenit,

qui

qui in quodam Bithyniæ oppidulo cuſtodie batur: tum ut uideret eum, tum ut conſolaretur: prætereáque ad uictum & cultum neceſſaria omnia illi, quoad uiueret, ſuppeditaret. Quod cum feciſſet, ac fieri iuſsiſſet, libenter inde uerſus Orientem progreſſus eſt, certis de cauſis ibi commoraturus: tum ut rei militaris uſum conſequeretur: tum ut præſentia ſua terrorem Barbaris incuteret, ne impune, quoties & quò uellent, in Romanos fines irrumperent.

CAVSA MALORVM *in mari.*

Claſsis ex auaricia deſtructa.

HOc rerum ſtatu, nonnulli qui in principum gratiam omnia facere ſtudent, Imperatori deliberationem proponunt. Nam plerunque ſolent ſubditi
» ad principum uoluntatem ſe accommodare,
» ad eámque animum & linguam & omnes a-
» ctiones referre. His enim obſequijs eorũ beneuolentiam redimi ſciunt. Deliberatio autem fuit huiuſmodi: Cum pericula omnia, propter quæ Romana claſsis tãtopere aucta fuiſſet, propulſata eſſent: ac præter cætera, etiam Carolus Italiæ rex, omnium malorum caput, obijſſet: inanem eſſe nauium ſumptũ, qui fiſcum Imperatorium plus quàm cætera omnia exhauriret. Quod cum Romanis euidentem perniciem afferret: tamen in præſentia opportunum eſſe uiſum, atque utiliſsimũ, animis pecuniæ ſitientibus, & præ ea omnia Imperij præſidia & firmamenta contemnentibus. Hoc Romanis malorum principium extitit, & immobile fundamentum: hoc Latinos, Romanorum uires prius ut inuictas metuentes, confirmauit, & animoſiſsimos reddidit. Hinc enim res illorum maritima creſcere & amplificari, hinc illis accedere lucra & principatus, Romanis uerò paulatim decedere ac ſubinde imminui, poſteriórque dies priori eſſe deterior, calamitatem calamitate cumulando. Nam piraticæ triremes aliæ atque aliæ hinc atque inde undique, nunc binæ, nunc ternæ ac plures, ad ipſam uſque urbem per ludibrium acceſſerunt. Vnde inſulæ maritimaq; loca affligi cœpta: cũ nullo modo nauium acceſſus & receſſus, & circuitus, & noctu atque interdiu inſtantia pericula prohibere poſſent. quæ extrema omnia, necémque & tum minitabantur, & pòſt euidenter etiam inferebant. Hinc omne Gaſmulicum diſsipatum eſt, & in alias atque alias terræ partes diſperſum, ob inopiam. Partim enim Latinis operam ſuam locarunt, ad onerarias naues & triremes agendas: partim à nobilibus & locupletibus Romanis mercede conducti ſunt: partim armis uenditis, ad colendos agros ſe contulerunt, ſatius eſſe rati per omnem ætatem opus facere, & quo-

ἔν τινι πολιχνίῳ τῆς Βιθυνίας φρουρούμενον, ὀψόμενός τε ἅμα αὐτόν, καὶ τὰ εἰκότα παραμυθησόμενος, καὶ πρός γε ἔτι τὰ πρὸς τὴν χρείαν ἄφθονα παύτα παρέξων αὐτῷ διὰ βίου· ὃ δὴ καὶ πεπραχώς, καὶ πράττεσθαι προστεταχὼς ἄσμενος, ἐκεῖθεν ἀπῄει πρὸς ἕω τὰς διατριβὰς αὐτοῦ ῥητοῖς ποιησόμενος, στρατηγικῆς θ' εἵνεκα ἐμπειρίας καὶ δεξιᾶς τινος ἀπειλῆς τῶν βαρβάρων, πρὸς συστολὴν οἱονεί πως συνωθούσης αὐτούς, ὡς μὴ ἀδεῶς ὁπότε καὶ ὅποι βούλοιντο, ἐπελαύνοιεν εἰς τὰς ῥωμαίων νομάς.

ΟΡΑ ΤΑΣ ΑΙΤΙΑΣ ΤΩΝ κατὰ θάλασσαν δεινῶν.

ΕΝ τούτοις γε μὴν τῶν πραγμάτων ὄντων, βουλὴν τῷ βασιλεῖ παρεισάγουσί τινες, τῶν πάντα τοῖς ἡγεμόσιν ἐπειγομένων χαρίζεσθαι. ἐπεὶ καὶ
« τὰ πλεῖστα φιλεῖ τὸ ὑπήκοον πρὸς τὴν
« τῶν ἀρχόντων συνδιατίθεσθαι βούλησιν, καὶ πρὸς ἐ-
« κείνην ὥς εἴς τινα σκοπὸν καθάπαξ ῥυθμίζειν καὶ
« διευθύνειν καὶ γνώμην καὶ γλῶτταν, καὶ πᾶσαν χειρὸς πρακτικῆς κίνησιν. τοῖς γὰρ τοιούτοις οἴδασιν ὠνεῖσθαι ῥαδίως τὴν τῶν ἀρχόντων εὐμένειαν· ἡ δὲ βουλή, ἐπειδή φησιν πάντα ἐκκεχωρήκει τὰ δεινά, δι' ἃ τὰς τριήρεις ῥωμαῖοι πρὸς τοσοῦτον ἐπηύξησαν πλῆθος. τά τε γὰρ ἄλλα καὶ Κάρουλος ὁ τῆς Ἰταλίας ῥήξ, τὸ κεφάλαιον τῶν δεινῶν, ἐξ ἀνθρώπων ἐγένετο, μάταιος ἄρα τῶν νεῶν ἡ δαπάνη, μικροῦ τῶν ἄλλων ἁπάντων ἐπέκεινα, τὸ βασιλικὸν ἐπιτρίβουσα ταμιεῖον, ὃ δὴ καὶ ῥωμαίοις ὄλεθρος ὢν προφανής, καίριον ὅμως ἔδοξε, καὶ μάλα λυσιτελέστατον, γνώμαις διψώσαις χρημάτων, καὶ τούτων εἵνεκα πάσας ἑτοίμως ἐχούσαις προΐεσθαι τὰς τὴν ἀρχὴν συνιστώσας αἰτίας, καθάπερ τοὺς οἴκους τὰ ἐρείσματα, καὶ οἱ πρόβολοι καὶ οἱ χάρακες, αὕτη δὴ γίνεται ῥωμαίοις δυστυχημάτων ἀρχὴ καὶ θεμέλιος ἄσειστος· τοὺς γὰρ τοὺς πρὶν τὴν ῥωμαίων δύναμιν ὡς ἄμαχον ὀρρωδοῦντας λατίνους ἀνέρρωσε, καὶ πρὸς λογισμοὺς * ἀθλητικήν τινα γέμοντας ὁρμήν, μάλα ἐξώπλισεν. ἐντεῦθεν γὰρ τὰ πρὸς θάλατταν ἐκείνοις μὲν ηὔξε, καὶ ἐλαμπρύνετο, καὶ κέρδη προσετίθετο, καὶ μείζους καὶ πλατυτέρας ἀρχάς. τοῖς ῥωμαίοις δ' ὑπέρρει καὶ ὑπεχάλα κατὰ μικρὸν ἀεί, καὶ τῆς πρώτης ἡμέρας ἡ δευτέρα κατόπιν ἐβάδιζεν, ἐπὶ δυστυχήματι προστιθεῖσα δυστύχημα. πειρατικαὶ γὰρ τριήρεις ἄλλοτε ἄλλαι νῦν μὲν ἐντεῦθεν, νῦν δ' ἐκεῖθεν, νῦν δ' ἄλλοθεν, σὺν δύο καὶ σὺν τρεῖς, καὶ κατὰ πλείους ἤδη πρὸς αὐτὴν ἀδεῶς εἰσεκώμασαν τὴν πόλιν. ὅθεν αἱ νῆσοι καὶ τὰ παράλια ἤρχοντο ἤδη νοσεῖν, οὐκ ἔχουσαι μηδαμόθεν ὅπως ἂν ὁπωσοῦν ἀποτρέψωνται τοὺς παράπλους καὶ περίπλους ἐκείνων, καὶ τὰ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν ἐκεῖθεν δεινά, ὅσα δι' ἐσχάτων κινδύνων καὶ θανάτου, τότε μὲν ἠπείλουν καὶ ἔμελλον, ὕστερον δ' ἐναργῶς ἐπήνεγκαν. ἐντεῦθεν τὸ γασμουλικὸν ἅπαν διεσκεδάσθη, ἄλλο κατ' ἄλλα μέρη τῆς οἰκουμένης διασπαρέν, δι' ἔνδειαν τοῦ ζῆν. τὸ μὲν γὰρ ταῖς τῶν λατίνων ηὐτομόλησε χρείαις, ὅσαι περί τε ὁλκάδας καὶ τριήρεις ἐκείνων μετίζονται· τὸ δ' ὑπόμισθον ἐγεγόνει τοῖς ἐνδόξοις, καὶ πλούτῳ προέχουσι τῶν ῥωμαίων. τὸ δέ, τὰ ὅπλα ἀποδόμενον, πρὸς γεωργίαν ἐτράπετο, αἱρετώτερον ἡγησάμενον οὕτω τε μοχθεῖν διὰ βίου, καὶ τοῖς

* ἀθλητικὴν τινὰ

καὶ τοῖς ἐτησίοις κατατρίβεσθαι τελώναις καὶ φορολόγοις, ἢ λιμῷ συνωθοῦντι πρὸς θάνατον πρόδηλον ἑκόντα γε εἶναι ἑαυτὸν καταπροΐεσθαι. αἱ τριήρεις δ' ἄλλαι κατ' ἄλλα μέρη τοῦ κέρως καταλειφθεῖσαι κεναὶ, ὑπὸ χρόνου διεφθάρησαν. αἱ μὲν γὰρ κατέδυσαν ἐν πυθμένας θαλάσσης, αἱ δὲ διεῤῥάγησαν. ἦσαν δ' αἳ καὶ ἐπιμελείας ἀξιωθεῖσαι τινός, ὀλίγαι δ' αὗται παρέμειναν εἰς χρείας ἴσως ἐλπίδος μελλούσης. ἐν οἷον γε μὴν πέρας κατηντήκει τὸ βούλευμα τοῦτο, καὶ οἷα τοῖς Ῥωμαίοις προὐξένησε τὰ δεινά, τοῦ λόγου προϊόντος, ἔσται δῆλον.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡχου ὕβρεως καὶ λύπης.

Ἐπεὶ δὲ ἔδει καὶ Γρηγορίῳ ἐπισυνεχθῆναι τὰ λυπηρά, καὶ γενέσθαι τινὰ τίσιν αὐτῷ τῆς ἀσπλαγχνίας, ὅτι μήτε χεῖρα βοηθείας ὤρεξεν ἐπιβοωμένῳ τῷ Βέκκῳ, καὶ πάντα ὑπέχειν ὁμολογοῦντι, εἰ παραδοχῆς τινος ἀξιωθείη, μήτε τὰ δεινὰ τῷ ταλαιπώρῳ προσεπαύξειν ὤκνησεν, ἀλλὰ πολλοῖς πανταχόθεν χειμαζομένῳ τοῖς κύμασιν, αὐτὸς ἐπὶ νώτου μείζους ἀνεῤῥήγνυ τοὺς κλύδωνας, ἄλλους ἐπ' ἄλλοις συχνοὺς ἐπαντλῶν, σφόδρα τῆς ἑαυτοῦ σοφίας ἀνάξια πράττων, ὁ πλὴν τούτου τἆλλα πάντων ἐπαίνων ἄξιος. ἐπεί γε μὴν ἔδει καὶ τοῦτον παθεῖν κακῶς, τί παρὰ τῆς τὰ πάντα πρὸς τὸ συμφέρον αἰτούσης προνοίας οἰκονομεῖται; ἐγκαταλιμπάνεται καὶ οὗτος παρὰ θεοῦ προνοητικήν τινα καὶ παιδευτικὴν ἐγκατάλειψιν, ἵνα τὴν προστριβεῖσαν ἔνθεν αὐτῷ κηλῖδα καλῶς ἀπονίψηται, καὶ καθαρὸς τῷ μέλλοντι παραπεμφθείη αἰῶνι. ἔδοξε γὰρ αὐτῷ μὴ ἀρκοῦσαν εἶναι τιμωρίαν ἐπὶ τοῦ Βέκκου τὴν ὑπερόριον δίαιταν καὶ ἀπαγωγὴν τῶν φίλων καὶ συγγενῶν, ἀλλὰ καὶ λόγοις καὶ γραφαῖς καὶ τοῖς δόγμασι, καὶ ἀντιπάλοις προβλήμασί τε καὶ δόγμασιν ἀντισυλλογιζόμενος. ἐν ὅσῳ γε μὴν ἐκείνῳ καὶ τῷ ἐκείνου μαχόμενος οὗτος ἦν, ἐλάνθανε τιτρωσκόμενος ὑπ' ἄλλων αὐτός· κἂν τούτοις καὶ αὐτὸς ἁλισκόμενος, οἷς ἄλλων ἐπελαμβάνετο· καθάπερ εἴ τις τοξεύων ἐχθρὸν καὶ πολέμιον, ἐλάνθανε καιριώτερον αὐτὸς τοξευόμενος παρὰ πλευρὰν ἐκ τῶν ὁμοφύλων. ἐπελάβοντο γὰρ αὐτοῦ ὡς βλασφημοῦντος τινὲς τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν τοῦ κλήρου, καὶ παρῄνουν ἔστιν ἃς μετατιθέντα τῶν λέξεων, ἀκίνδυνον εἶναι καὶ λοιδορίας ἐκτός. οὐ μὴν ἔδοξε τὰ τῆς παραινέσεως τούτῳ τυγχάνειν ὑγιᾶ καὶ ἀνύποπτα, ἀλλ' ὑποκαθήμενον ἔχειν καὶ ὑφέρποντα φθόνον. ταύτῃ τοι καὶ ἐνίστατο καὶ παρωξύνετο πρὸς ἀντιλογίας καὶ ἀποδείξεων ἀποδείξεις, καὶ λόγοις λόγους συνείρων ἐπὶ πολὺ διετέλει, ἀποφράττοντάς τε τὰ τῶν ἐγκαλούντων ὡς ἐδόκει στόματα, καὶ ὑπερείδοντας ὡς ἐνῆν αὐτὸν, καὶ τὸ στεῤῥὸν τοῖς αὐτοῦ προπιστευομένους λόγοις· ἀλλ' οὐκ ἦν ὡς ἔοικεν ἐθέλοντι καὶ θεῷ τῷ πάντα πρὸς τὸ συμφέρον οἰκονομοῦντι, καὶ εἰς τὸ ἑξῆς εὐδρομῆσαι τὸν ἄνδρα. διὰ τοῦτο δίδοται τοῖς μαχομένοις ἰσχύς, καὶ ἀνάπτει τὰ τῆς φιλονεικίας, ὥσπερ ἀπὸ σπινθῆρος εἰς πυρσόν. ἀποῤῥήγνυνται γὰρ αὐτοῦ πρῶτον μὲν τῶν ἀρχιερέων οὐκ ἐλαχίστη μοῖρα, καὶ τῶν τοῦ κλήρου· συναποῤῥήγνυνται δὲ καὶ οἱ τούτῳ μᾶλλον τῶν ἄλλων ἀρχιερέων φιλούμενοι, τοὺς περὶ Χειλᾶν τὸν Ἐφέσου φημὶ καὶ Δανιὴλ τὸν Κυζίκου, οἷς καὶ μείζονα τοῦ προσήκοντος διὰ τὸν λόγον ἐχαρίζετο τιμὴν, καὶ πρώτους τῶν ἄλλων ἱερέας τε καὶ ἀρχιερέας ἀπέδειξεν· ὃ καὶ μᾶλλον ἐλύπει τὸν πατριάρχην,

ἐπείπερ

& quotannis à publicanis & tributorum exactoribus deglubí, quàm ultrò fame perire. Triremes uerò aliæ in alijs Ceratis partibus relictæ, tempore perierunt, alijs in fundum maris demerſis, alijs ruptis: nonnullæ etiam curatæ ac conſeruatæ ſunt, ſi quando fortè illis eſſet opus. Qui autem huius conſilij fuerit exitus, orationis progreſſu exponetur.

DE PATRIARCHAE contumelia & dolore.

Sed cum Gregorio etiam dolores inſtarent, & immiſericordię pœnæ luendæ eſſent, quòd Becco opem imploranti, & omnia conceſſurum pollicenti, ſi qua ſui ratio haberetur, & auxilium negaſſet, & miſero calamitates augere non dubitaſſet: ſed multis undique fluctibus iactato, ipſe à tergo alias procellas excitaſſet & accumulaſſet: indignũ ſua doctrina facinus, qui hoc excepto, cætera omnibus laudibus dignus erat. Sed cum hic quoque affligendus eſſet, quid à Prouidentia cuncta moderante ſit? Deſtituitur & ipſe à Deo, ut caſtigetur, & aſperſam labem eluat, & purus ad alteram uitam tranſeat. Becco enim non ſatis ſupplicij eſſe ratus, quòd extorris ab amicis & cognatis auulſus eſſet: uerbis etiam & ſcriptis eminus illum feriebat, & eius ſcripta & decreta refellebat, & cõtraria problemata & dogmata colligebat. Dum uerò illum & ſectatores illius oppugnat, imprudens ab alijs & ipſe uulneratus eſt: & in ijs captus, quibus alios captabat: non aliter quàm ſi quis tela in hoſtes conijciens, ipſe à ſuis ex obliquo grauiorem plagam acciperet. Quidam enim è pontificibus & ſacerdotibus eum reprehenderunt, ut blaſphemantem: ac monuerunt, ut uocabulis nonnullis mutatis, periculum & conuiciũ uitaret. Ea admonitio non ſincera illi uiſa eſt, ſed ab occulta inuidia proficiſci. Proinde rem urgebat, & ad cõtradicendũ acuebat, & ꝓbationes probationib. ac diſputationes diſputationibus cumulabat, quibus & accuſatorum ora (ut putabat) obturaret, & ſuam ſententiam pro uirili tueretur. Sed apparebat utique, Deum ad utilitatem omnia dirigentem, noluiſſe uiro illi etiam cetera ex ſententia ſuccedere. Itaque uires aduerſariorum augentur, certamen' que accenditur, ut è parua ſcintilla magnum oriatur incendium. Primũ non minima Pontificũ & clericorum pars eum deſtituit: deſtituitur & ab ijs q̃s cæteris præferebat, Chila Epheſino & Daniele Cyziceno, quib. ob eruditionẽ iuſto maiores honores detulerat, principatu illis inter cæteros ſacerdotes & pontifices decreto: idq́ patriarcha iniquiore animo tulit,

quòd

Gregorius Cyprius à ſuis ſacerdotibus oppugnatur.

Oppugnari ab amicis, grauiſſimum.

quòd ij quos aliorum in ſe conuicia refutaturos putabat, & loco muri firmiſsimi ſibi futuros, præter ſpẽ inimici extitiſſent, & (ut prouerbio dicitur) carbones pro theſauro inueniſſet. Sic idem illi accidiſſe fertur, quod olim Iulio Cæſari, cum à Bruto & Caſſio occideretur. nam aduerſus aliorum enſes aliquantiſper ſe defendit, ut potuit: ſed cũ Brutum etiam ſtrinxiſſe gladium uidiſſet, quem germani filij loco dilexerat, tum demum aiunt re inexpectata perculſo animo, ſtatim exanimem humi concidiſſe. Ad eundem modũ Gregorius, cęteris ad tempus refragabat. Sed cũ fidiſsimos ſibi & chariſsimos infeſtos eſſe cerneret, neq; adeſſe defenſorẽ uideret, nõ Imperatorem, non ullũ potentem: tandem Dei iudicium eſſe intellexit, & ſententiam diuinitùs in ſe latam confirmari. Proinde contentionibus & ſolijs ualere iuſſis, in Hodegium Deiparæ monaſterium in ocium ſeſe contulit. Sed inde non multo pòſt à conditrice uocatus eſt, in S. Andreæ monaſterium. Erat enim ea matrona ſtudioſa, & ab ore patriarchę pendebat. Itaque domo proximè monaſterium extructa, eò uirũ pertraxit: ubi paruo tempore elapſo defunctus eſt. » Sed, ut conſueuit Deus facta cu- » iuſque remunerari, ut defunctorum caſibus » ſuperſtites erudiantur: paulo pòſt Chilas Epheſius & Daniel Cyzicenus pœnas dederunt, quòd ſecundæ fortunæ flatu elati, uirũ de ſe bene meritum inſectati eſſent: nec cogitaſſent, quantis erroribus res humanæ intricentur: & ut ea quæ in expectatione ſunt, inexpectato exitu terminentur, & deſperatę res feliciter ſubleuentur: utq; inſtabiles animi facile importuna confidentia inſoleſcere & res abſurdas ſuſcipere ſoleant, non aliter quàm cum Cæcias nauem onerariam ancoris deſtitutam in fluctibus exagitat. Quare uigilandum & ſolicitè cauendum, ne poſtridie maiora & acerbiora quàm fecerimus, perferamus. Eorum enim metropolium clerici ſelecti & fidiſsimi & chariſsimi cõtra eos inſurgunt, ac Imperatori & cæteris pontificibus literas offerunt, quibus illos multa nefanda, & abrogationem ſacerdotij ſpondentia commiſiſſe teſtabantur. Quas cum Imperator & pontificum collegium auidè legiſſent, literis & decretis in urbem uocabantur. Illi uerò inquiſitionis tempus crebris dilationibus eludebant. Tandem cum & ipſis acerbius poculum quàm patriarchæ bene merito miſcuerant exhauriendum eſſet, numine talia facinora uindicante: apud Imperatorem tacitã auerſionem inueniunt, quę plus quàm ira aperta dolet: ac leniter & clanculum ad ipſas uſque medullas (ut ita dicam) penetrãs, omnem animi amœnitatem depaſcit & conſumit. Apud fratres autem & collegas inimicum contemptum & ab omni conſolatione alienũ animaduertunt: &, quod maius eſt, annuis

Gregorius Cyprius fit monachus.

Humanarũ rerum inconſtantia.

ὅτι πρὸς οὓς ἤλπιζεν ἄλλων λοιδορούντων καὶ μαχομένων αὐτοὺς ὑπερμαχεῖν, καὶ ἀντ' ἀκροπόλεως καὶ τάφρων αὐτῷ καθίστασθαι, τούτους εὑρίσκει παρ' ἐλπίδα πολεμίους, καὶ τὸ δὴ λεγόμενον ἄνθρακας ἀντὶ θησαυρῶν. ὥστε καὶ κατ' ἐκεῖνον λέγεται καὶ αὐτὸν πεπονθέναι, ὁποῖον καὶ ὁ καῖσαρ πάλαι ἰούλιος κτεινόμενος ὑπὸ τῶν περὶ Βροῦτον καὶ κάσσιον. πρὸς μὲν γὰρ τὰ τῶν ἄλλων ξίφη μέχρι τινὸς ἀντεῖχε, καὶ ἀπεμάχετο καθόσον ἐξῆν. ὁπότε δ' ἀπίδοι καὶ Βροῦτον ἐσπασμένον τὸ ξίφος, ὃν ἴσα καὶ γνήσιον παῖδα διετέλει φιλῶν, τότε πληγῆναί φασι τὴν καρδίαν ὑπὸ τοῦ ἀδοκήτου τοῦ πράγματος, ἄψυχον αὐτίκα πεσεῖν κατὰ γῆς. τὸν αὐτὸν καὶ οὗτος τρόπον ἀντέλεγε τοῖς ἄλλοις μέχρι τινός· ἐπεὶ δὲ καὶ αὐτοὺς δὴ τοὺς πιστοτάτους καὶ φιλουμένους ὁπλιζομένους ἔβλεπε κατ' αὐτοῦ, καὶ μηδένα τὸν βοηθοῦντα, μήτε τὸν Βασιλέα, μήτ' ἄλλον μηδένα δυνάμενον, συνῆκεν ὀψὲ κρίσιν εἶναι τοῦ θεοῦ, καὶ δίκην ἄνωθεν κυρωθεῖσαν καὶ καταψηφισθεῖσαν αὐτοῦ. ταύτῃ τοι καὶ χαίρειν εἰπὼν φιλονεικίας καὶ θρόνους, ἀπῆλθε σχολάσων ἐν τῇ μονῇ τῆς ὑπεραγνοῦ δεσποίνης καὶ θεομήτορος τῆς τῶν ὁδηγῶν. ἀλλ' ἐκεῖθεν διὰ βραχέος ἐκλήθη παρὰ τῆς κτητορείσης τῆς τοῦ ἁγίου ἀνδρέου μονῆς. φιλόλογος γὰρ ἦν ἡ γυνή, καὶ τὰ πολλὰ τῆς γλώττης τοῦ πατριάρχου ἐξεχομένη· διὸ καὶ κατοικίαν ἔγγιστα τῆς μονῆς δειμαμένη, προσηγάγετο τοῦτον ἐκεῖσε. ὅπου καὶ χρόνου βραχέος παρερρυηκότος, τὸν βίον ἀπήλλαξεν. ἐπεὶ δ' εἴωθεν ὡς τὰ πολλὰ τὸ θεῖον ἀνάλογα τοῖς πεπραγμένοις τὰ τέλη τοῖς πράξεσιν ἀντιμετρεῖν, ἵνα δὴ τοῖς περιοῦσι παίδευμά τι καὶ σωφρονισμὸς τῶν παρελθόντων γίνοιντο τὰ πάθη, οὐκ εἰς μακρὰν ἡ ἀξία μετῆλθε δίκη καὶ τοὺς περὶ χίλαν τὸν ἐφέσου καὶ δανιὴλ τὸν κυζίκου, διότι πικρὰν ὀφρὺν αὐτοὶ τῷ εὐεργέτῃ ἐπερρίψαν, τῇ παρούσῃ τύχῃ πεπιστευκότες, καὶ μὴ θέντες ὅλως εἰς νοῦν ὅτι πλεῖστος περιχορεύει τἀνθρώπεια πλάνος, τοῖς τε προσδοκωμένοις διδοὺς ἀπροσδόκητον πέρας, καὶ τοῖς ἀπεγνωσμένοις εὐτυχῆ τινα φέρων παλάμην· καὶ φιλεῖ γε ὡς τὰ πολλὰ τὰς ἀνιδρύτους ὑποκλέπτειν ῥᾳδίως καὶ παραφέρειν εἰς ἔκφυλα θράση καὶ πράξεις ἀτόπους, καθάπερ ὁπότε καικίας ὁλκάδα λαμπρῶς ἀναλαβὼν ἀγκυρῶν ὀρφανήν, οὐ καλῶς ἐφ' ὑγροῖς ταλαντεύει τοῖς κύμασι. καὶ ὡς χρὴ τοῖς τοιούτοις προσέχειν τὸν νοῦν ἀσφαλῶς, μὴ πάθωμεν εἰς τὴν ὑστεραίαν ὧν δρῶμεν αὐτοὶ μείζω τε καὶ πικρότερα. ἐγείρονται γὰρ καὶ κατ' αὐτῶν οἱ τοῦ κλήρου τῆς μητροπόλεων αὐτῶν ἔκκριτοι καὶ πιστότατοι, καὶ εἰς τὰ μάλιστα ἀγαπώμενοι, καὶ διδόασι τῷ τε Βασιλεῖ καὶ τοῖς ἄλλοις ἀρχιερεῦσι γράμματα, πολλὰ τῶν ἀθεμίτων αὐτοῖς μαρτυροῦντα, καὶ ὅσα καθαιρέσιν ἦσαν αὐτοῖς ἐγγυώμενα· ἃ δὴ καὶ σὺν πολλῇ τῇ προθυμίᾳ ὅ, τε Βασιλεὺς καὶ ἡ τῶν ἀρχιερέων πανήγυρις προσδεξάμενοι, γράμμασι μὲν καὶ ψηφίσμασιν ἠγάγοντο τούτους εἰς τὴν Βασιλεύουσαν· τὸν δὲ τῆς ἐξετάσεως καιρόν, ἡμέραν ἐξ ἡμέρας ὑπερτιθέμενοι παρεκρούοντο. εἶτα ἐπειδὴ ἔδει πιεῖν καὶ αὐτοὺς δριμύτερον * ὃν κατὰ τοῦ πατριάρχου καὶ εὐεργέτου κρατῆρα συνεσκευάσαντο, τοῦ θεοῦ τὰ τοιαῦτα δικαίως ἀντιμετροῦντος ἄνωθεν, εὑρίσκουσι μὲν σεσιωπημένην παρὰ τοῦ βασιλέως ἀποστροφήν, ἣ δὴ καὶ πολλῷ πλέον τῆς φανερᾶς ἐπιφέρει τὴν λύπην, ὁμαλῶς πως καὶ λεληθότως εἰπεῖν ἄχρι μυελῶν καὶ ὀστῶν διαβαίνουσα, κἀκεῖ τὴν ὥραν τῆς ψυχῆς ἁπλῶς ἐπιβοσκομένη, καὶ τὸ φιλότιμον ἅπαν μαραίνουσα. εὑρίσκουσι δὲ παρὰ τῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν περιφρόνησιν δυσμενῆ, καὶ πάσης παραμυθίας ἐξωρισμένην· τὸ δὲ μεῖζον, ἀπ-

* ἐν

ζον, ἀφῃρέοντο καὶ τῶν ἐτησίων προσόδων ἃς αἱ μητροπόλεις αὐτοῖς ἐχορήγουν. καὶ ἵνα μὴ διατρίβωμεν, οὕτω καθήμενοι παρὰ τὴν βασιλεύουσαν, τὸ λοιπὸν τοῦ βίου παρήμειψαν, σφόδρα φλεγμαινούσαν θρέψαντες ἐν τοῖς σπλάγχνοις τὴν λύπην, ἕως ἀπηγόρευκε μὴ φέρον τὸ σῶμα τὴν ἔκτασιν τῆς ὑπερβολῆς.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ἀθανασίου.

ΑΛΛ' ἐκεῖσε ἐπάνειμι. διαδέχεται μέντοι τὸν πατριαρχικὸν θρόνον μοναχός τις ἀθανάσιος ὄνομα, ἐκ παιδὸς τοῖς ἀσκητικοῖς ἐγγυμνασάμενος πόνοις, καὶ τὸν ἡσύχιον βίον ἤδη διάγων ἐν ὄρεσι τοῖς τοῦ γανοῦ. ἦν δὲ ὁ ἀνὴρ ἀδαὴς μὲν τῆς τῶν γραμμάτων παιδείας, καὶ τῶν πολιτικῶν ἠθῶν, τἄλλα δὲ ἀγαθὸς καὶ θαυμάσιος, ὅσα τὸν μοναδικὸν ἀπεργάζεται βίον, ἐγκράτειαν φημὶ, καὶ στάσεις παννύχους, χαμαιεύνης, καὶ ἀνιπτόπους, καὶ πεζοπορῶν ἀεὶ, καὶ τρόπον ἔχων μάλα προσήκοντα τοῖς διαιτωμένοις καθ' αὑτοὺς ἐν ὄρεσι καὶ σπηλαίοις· καὶ ἦν ἂν διὰ βίου μακαριστὸς ὁ ἀνὴρ, εἰ καθ' αὑτὸν ἀεὶ διῆγεν· ἀλλ' ἔχρην ὡς ἔοικε παθεῖν κακῶς τούς τ' ἄλλους τῶν ἀρχιερέων, καὶ ὅσοι τοῦ κλήρου ἐλλόγιμοι, καὶ ἀντίσταθμα τὰ δεινὰ τῆς σφῶν εὑρηκέναι κακίας, τῆς τε προτέρας ἐκείνης, καὶ ἣν κατὰ τοῦ πατριάρχου ἐνεδείξαντο γρηγορίου. πρὸς γὰρ τὸν πατριαρχικὸν ἀναβεβηκὼς θρόνον, αὐτοῖς πρώτοις εὐθὺς βλοσυρόν τε ἐπέρριψεν ὄμμα, καὶ ζήλου θείου καὶ πικρίας μεστόν· ὡς μὲν ἐντεῦθεν τοὺς μὲν συνετωτέρους ἀπὸ πρώτης, ὅ φασι, γραμμῆς στοχασαμένους τοῦ μέλλοντος, τὰ κατ' οἶκον ἑκόντας ἑλέσθαι κεκρυμμένην διαγωγὴν, πρὶν ἄκοντας παθεῖν τι τῶν ἃ μὴ πρὸς βουλήσεως ἦν. * τοὺς δ' ἀναγκασθέντας μετὰ βραχὺ τῆς βασιλευούσης ὥσπερ φυγάδας γενέσθαι. τὰ δ' ὅμοια καὶ ἡ τῶν ἀρχιερέων πληθὺς ἐπεπόνθεσαν· πλεῖστοι γὰρ ἦσαν καὶ πάντες ἐλλόγιμοι, καὶ νομίμων ἐκκλησιαστικῶν ἐμπειρότατοι, εἰς ὅπερ τὰ πολλὰ φιλοτιμησαμένου τοῦ πατριάρχου γρηγορίου, οὐκ οἶδ' ὁπότερον, εἴτε παρειληφότος ἄνωθεν, εἴτ' οἴκοθεν αὐτοῦ φιλοτιμησαμένου διὰ τὸν τοῦ βελτίονος πόθον, ἵνα τε σοφοὶ παιδευταὶ καὶ διδάσκαλοι τοῖς ὑπὸ χεῖρα γίνοιντο, καὶ ἵνα στερροὶ προστάται τῆς εὐσεβείας εἶεν, καὶ ἵν' εἴπω, προβλῆτες ἀτίνακτοι πρὸς τὰ τῶν ἐναντίων γλωσσῶν ὁπότε δεήσει κύματα. τοὺς μὲν γὰρ ἐντὸς εὑρεθέντας τῆς κωνσταντινουπόλεως, οἵας δή τινος ἕνεκα χρείας, εἰς τὰς οἰκείας ἕκαστον μητροπόλεις ἀπέπεμψεν, ἐκεῖ τὸ λοιπὸν τοῦ βίου διατελέσοντας, ὡς μὴ ἐνταῦθα φησὶ καθήμενοι, συρράπτοιεν τι κατ' ἀλλήλων τε καὶ αὐτοῦ. τοῖς δ' ἔξωθεν ἰοῦσι, προφάσει δῆθεν κατὰ τοὺς κανόνας τῶν ἁγίων καὶ θείων συνόδων, τοὺς δὶς ἢ ἅπαξ τοῦ ἔτους σύνοδον τῶν μητροπολιτῶν παρὰ τῷ πατριάρχῃ κελεύοντας γίνεσθαι, ὡς ἂν παρ' ἀλλήλων τά τε τῆς εὐσεβείας ἀνακρίνωνται δόγματα, καὶ τὰ μεταξὺ παρεμπίπτοντα ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα διαλύωνται, τὴν εἴσοδον ἀπέκλειε τῆς κωνσταντίνου, εὖ ποιῶν· δίκαιον εἶναι λέγων τὴν λαχοῦσαν ποιμαίνειν ἕκαστον ὥσπερ τὸν πατριάρχην τὴν βασιλεύουσαν, καὶ τῶν ἰδίων προνοεῖσθαι προβάτων παρόντας αὐτοὺς, καὶ μὴ μόνα τὰ ἐκεῖθεν κέρδη διασμολογοῦντας χρονίζειν παρὰ τὴν βασιλεύουσαν. παρὰ τοσοῦτον οὖν ἑκατέροις εἰκότως μέμψαιτό τις, παρόσον τοῦ δέοντος ἔξω καὶ ἄμφω πεπτώκασι διὰ τὴν τοῦ ὑπερβάλλοντος ἐκδρομήν.

ΠΕΡΙ

annuis reditibus, quos illis metropoles pendebant, priuantur. Denique, ne longum faciamus, ita in urbe ſedentes uitæ reliquū exegerunt, ægri animis & afflicti, donec præ doloris magnitudine obierunt.

DE ATHANASIO PAtriarcha.

SEd illuc redeo. In patriarchicū ſolium ſuccedit monachus quidam, Athanaſius nomine, qui ocioſam in Gani montibus uitam agebat: homo rudis ille quidem literarum, morum' que ciuilium: ſed alioqui bonus & admirandus, quantum ad monaſticam uitam attinet: continens, illotus totas noctes ſtare, humi cubare, pedibus iter facere ſolitus: moribus denique ijs præditus, qui decent eos qui ſoli in montibus & ſpeluncis degunt. Ac per omnem ille ętatem fortunatus dici potuiſſet, ſi ſuum illud inſtitutum tenuiſſet. Sed malè tractari utique tum pontifices, tum clericos oportebat: & dignas improbitate ſua luere pœnas, tam priore illa, quàm ea qua contra Gregorium patriarchā uſi fuerant. Nam cum patriarchicum ſolium conſcendiſſet, ſtatim in eos primos trucem coniecit oculum, & zelo diuino atq; exacerbato plenum: ut prudentiores ab ipſo, quod aiūt, limine, quid futurum eſſet, cōiectantes, domi ſeſe abdere, quàm in publico uerſari mallent, priuſquam inuiti, quod minimè uellent, facere cogerentur: * alijs uerò paulo pòſt urbe propè exulare neceſſe eſſet. Eadem & cœtui pontificum acciderunt. plurimi enim erant, & omnes clari, & Eccleſiaſticarum ſanctionum peritiſsimi, quòd patriarcha Gregorius in ea re plurimùm elaboraſſet, haud ſcio utrum maiorū exemplum imitatus, an ſuapte induſtria, meliorúmque rerū cupiditate, ut populus eruditos moderatores & doctores haberet, & religio conſtanter ab eis ac fortiter contra omnes omnium aduerſationes defenderetur. Nam qui Conſtantinopoli inuenti ſunt, eos in ſuam quenq; metropolin miſit, ut ibi æui reliquum exigerent, Ne (inquit) hic deſidentes, aliquid mali contra uos ipſos & me conſuatis: qui uerò aliunde adueniebant, per cauſam, quòd ſacra diuinaq; Concilia iuberent ut metropolitani bis aut ſemel quotannis apud patriarchā conuenirent, & quæſtiones Eccleſiaſticas quæ interim incidiſſent diſceptarent, urbis ingreſſu prohibuit. Rectè ſanè. Dicebat enim æquum eſſe, ut ſuam quiſq; Eccleſiā paſceret, ut patriarcha Conſtantinopolitanam: & ut præſentes ouium ſuarum curam agerent, nō autem emolumētis inde acceptis in urbe morarentur. Poſſunt autem eatenus utriq; meritò reprehendi, quòd utrique modum exceſſerunt.

Indoctus, ſed religioſus monachus.

Athanaſius ſacerdotes coërcet.

h DE

DE PORPHYRO-genito.

His temporibus calumniæ quædã ortæ ſunt contra Conſtantinum Porphyrogenitum, Imperatoris germanum fratrem, quaſi regnũ affectaret: & omnes proceres domi militiæq́ ſibi conciliaret, ut eorum opera uoti compos redderetur. Hæc, ut plerique affirmant, falſa erant conuicia, confiſta ab inuidis, qui occaſione uſi, Imperatoris præſertim ſuſpicione ſuffragante, in extremum diſcrimen rem adduxerunt. Suſpicionis autem cauſæ huiuſmodi fuerunt: Patri Imperatori ab infantia Porphyrogenitus charior Andronico fuerat, multis de cauſis: quòd & ijs naturæ bonis prædítus eſſet quæ principem ornant, & morum urbanitate, & oculorum elegantia excelleret. Quare niſi illud obſtitiſſet quòd minor natu erat, cupidè illum Imperij ſucceſſorem deſignaſſet. Hęc una & princeps fraternę ſimultatis cauſa erat, quæ Andronici animum ſuſpicione turbaret. Accedebat altera: Habuerat in animo pater, Porphyrogenito, cum adoleuiſſet, Latinam uxorem nobiliſsimam & optimam deſpondere, ut ea re conſilium eius adiuuaretur. Longo enim tempore id meditabatur, eam partem quæ circa Theſſalonicam & Macedoniam eſt, à toto Romano Imperio diſtinctam huic tradere, ut peculiaris eius principatus & Imperatoria poteſtas eſſet. Ac niſi mors eum oppreſsiſſet, fortaſſe quod cogitarat, perfeciſſet. Sed cum Deus, ut apparet, id conſilium non approbaret: funeſtus eius exitus fuit. Hæc res magis etiam Andronici animum exacerbauit contra fratrem, & ad maiorem iracundiam concitauit. Sed qua prudentia erat, odium animo incluſum tegebat, fictóque uultu tertium iam annum à patris obitu beneuolentiam ſinceram erga fratrem præ ſe ferebat. Interea uerò ille magnas omnis generis opes ex ijs prædijs & pecuarijs quæ pater illi aſsignarat, quotannis colligebat, eáſque liberaliter & magnificè tam paruis quàm magnis, à quibus adibatur, communicabat: præterea comitate & ſuauitate morum, omnes facilè adamantinis ſibi uinculis deuinciebat. Solet enim dexteritas & benignitas morum, in altiore dignitatis gradu, facilè omnium animos ſibi reddere obnoxios: quemadmodum uerno tempore ſplendidi flores, prætereuntium oculos in ſe conuertunt. Hoc illud eſt Indorum ſapientum præceptum: Principem quo natura ſublimior ſit, eò humaniorem ſe inferioribus ſi prębuerit, chariſsimum

Andronic' fratrẽ Cõſtantinũ ſuſpectum habet.

Palæologus Theſſalonicenſe regnũ inſtituere conatus.

Comitas in principe amabilis.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΗΤΟΥ.

Ἐν τούτοις μέντοι τοῖς χρόνοις διαβολαί τινες ἀνεφύοντο κατὰ Κωνσταντίνου τοῦ πορφυρογεννήτου, τοῦ αὐταδέλφου τοῦ βασιλέως, ὡς ὀρῴη μὲν βασιλείας, καὶ ὅσοι δὴ τῶν ἐν τέλει, καὶ ὅσοι τῶν ἄλλως προὐχόντων ἐν τῷ στρατῷ, δεξιώσεσί τε καὶ ἀσπασμοῖς καὶ χρήμασι περιέρχεται πάντας, ἵν' εἶεν αὐτῷ συνεργοὶ τοῦ σκοποῦ. ταῦτα δ', ὡς ὁ πολὺς ἔχει λόγος, ὑπῆρχον συκοφαντίαι ψευδεῖς, συντεθεῖσαι παρ' ὧν ἔργον, βάσκανον τοῖς ἀγαθοῖς ὀφθαλμὸν ἐπιβάλλειν, οἳ δὴ καὶ συμμάχῳ χρησάμενοι τῷ καιρῷ καὶ τῇ γνώμῃ τοῦ βασιλέως, ἀγεννῆ τινα τρέφοντος ὑποψίαν πρὸς τὸν αὐτάδελφον, εἰς τοὺς ἐσχάτους κινδύνους ξυνώθησαν. τὰ δὲ τῆς ὑποψίας αἴτια, τοιαῦτά τινα ἦν. ἠγαπᾶτο παρὰ τοῦ πατρὸς καὶ βασιλέως ἐξ ἔτι βρέφους ὁ πορφυρογέννητος μᾶλλον ἢ ὁ Ἀνδρόνικος· πολλὰς γὰρ ἐκ φύσεως τὰς αἰτίας τῶν φίλτρων παρείχετο τῷ πατρὶ πολλαχόθεν, ἔκ τε τῶν τῆς ψυχῆς ἀγαθῶν, ὁπόσα τοῖς ἄρχειν ὀφείλουσιν ἐπιπρέπει· ἔκ τε τῆς τοῦ ἤθους εὐτραπελίας, ἔκ τε τῆς τῶν ὀφθαλμῶν ἀστειότητος, ὥστε καὶ εἰ μὴ τὸ ὑστερογενὲς μέγα πρὸ ποδῶν ἔκειτο κώλυμα, αὐτὸν ἂν μάλα ἀσμένως τῶν βασιλικῶν σκήπτρων ἐδείκνυ διάδοχον ὁ πατήρ. ἓν μὲν οὖν τοῦτο καὶ πρῶτον αἴτιον, ὃ συνέχεε τοὺς τῆς ἀδελφικῆς ὁμονοίας δεσμούς, ἅπαξ μεταξὺ συμπεσὸν καὶ ὑποσπεῖραν τῇ τοῦ Ἀνδρονίκου ψυχῇ γνώμην οὐ μάλα ἀνύποπτον περὶ τοῦ ἀδελφοῦ. δεύτερον δὲ πρὸς βουλήσεως ἐγεγόνει τῷ βασιλεῖ καὶ πατρὶ μίαν ἀγάγεσθαι τῷ πορφυρογεννήτῳ γυναῖκα, τὸν ἔφηβον παραλλάξαντι, ὁπόσαι τῶν Λατινίδων εὐγενείᾳ προέχουσι, τὴν βελτίστην πασῶν, ἵνα τῇ ἐφεξῆς περὶ τούτου μελέτῃ πάνυ τοι συνδρομὸν εἴη καὶ τοῦτο. ἐβούλετο γὰρ καὶ μελέτην εἶχε τοῖς σπλάγχνοις ἐμφωλεύουσαν ἐκ πολλοῦ, τὸ περὶ Θεσσαλονίκην τε καὶ Μακεδονίαν μέρος τῆς ὅλης ἡγεμονίας Ῥωμαίων ἀποτεμών, ἰδίαν ἀρχήν τινα περιποιήσασθαι τούτῳ καὶ βασίλειον αὐτοκρατορίαν. καὶ εἰ μὴ φθάσας ὁ θάνατος αὐτὸν ἐξ ἀνθρώπων πεποίηκε, τάχ' ἂν καὶ ἥλιος εἰς ἔργον προβαίνοντα τὰ τῆς μελέτης ἐγνώριζεν· ἀλλ' οὐκ ὂν καὶ θεῷ πρὸς βουλήσεως, ὡς ἔοικεν, εἰς πέρας ἐκεχωρήκει τὸ πρᾶγμα δυστυχίας μεστόν. τοῦτο δριμυτέραν τὴν τοῦ Ἀνδρονίκου βασιλέως πεποίηκε γνώμην περὶ τοῦ ἀδελφοῦ, καὶ ὥσπερ ἐκ σπινθῆρος ἀνέφλεξεν εἰς πυρσὸν τὸ τῆς ψυχῆς ὀργιζόμενον. ἐπεὶ δὲ συνέσεως βαθείας ἐμβρίθεια τὴν τοῦ βασιλέως Ἀνδρονίκου ψυχὴν περιέθει, καὶ δεινὸς ἦν οἰκουροῦσαν ἐπὶ πολὺ συγκρύψαι δυσμένειαν, καὶ πεπλασμένον ἦθος ὡς ἄπλαστον ἐπὶ πλεῖστον προφῆναι, ἐλάνθανεν ὡς εὐμενὴς περὶ τὸν ἀδελφὸν παραμείβων τὸν χρόνον τρίτον, * ὃ δὴ μετὰ θάνατον τοῦ βασιλέως καὶ πατρὸς συνηνέχθη, πλοῦτον ἀθροίζων πολὺν καὶ ποικίλον, ὁποῖον κατ' ἐνιαυτὸν ἐγκάρπει τοῖς τούτου ταμείοις, ὁπόσα παρὰ τοῦ πατρὸς καὶ βασιλέως εἰλήφει πλέθρα, κτημάτων ἅμα ποιμνίοις παμπόλλοις καὶ βουκολίοις, μεγαλοπρεπῶς ἀνήλισκε τοῦτον, καὶ πᾶσιν ἀφειδῶς ἐχορήγει τοῖς προσιοῦσι μεγάλοις τὸ γένος ὁμοῦ καὶ μικροῖς, καί πρός γε κοινωνικὸν τὸ ἦθος καὶ χάριεν προτιθέμενος ἅπασι, μάλα ῥᾳδίως ἑαυτοῦ καθάπερ ἀδαμαντίνοις εἶχεν ἐξαρτωμένους δεσμοῖς. φιλεῖ γὰρ ὡς τὰ πολλὰ τὸ τοῦ ἤθους ὑγρόν τε καὶ μείλιχον, ἐπειδὰν ἀφ' ὑψηλοτέρων προφαίνηται τῶν προσώπων, ῥᾷστα χειροῦσθαι τὰς γνώμας ἁπάντων· καθάπερ δὴ καὶ τὰ λαμπρὰ τῶν ἀνθέων ἐν ἔαρος ὥρᾳ, ὁπόσα χλοάζουσαν καί, οἷον εἰπεῖν, μειδιῶσαν τὴν βαφὴν τῆς χροιᾶς ὑπογράφει, ῥᾳδίως τῶν παριόντων τὰς ὄψεις ἐφέλκεται. τοιοῦτον μέντοι καὶ τὴν ἐν Ἰνδοῖς σοφιστῶν ἡ παραίνεσις ὑφηγεῖται, τὸν ἄρχειν βουλόμενον· ὅσῳ γὰρ ἂν τὰ μάλιστα φησὶ φιληθείη τοῖς ὑπ' αὐτήν, ἂν φύσει τούτων ὑπέρτερος ὢν· ὁ δ' ἔπειτ' ἐπιεικὴς ἐκών γε.

* ὧν

ἑκὼν γε εἶν σοφίσιν ὁρᾶται καὶ μέτριος. ἐπ' ἀμφοτέροις μὲν οὖν ἐκείνοις τοῖς πρώτοις αἰτίοις, ἀδικοίη ἂν ἐναργῶς, εἴ τις ὁτιοῦν τῷ πορφυρογεννήτῳ προσάψειεν ἔγκλημα, εἰ μὴ ποῦ τὸν πατέρα λέγοι τις ἂν ἀρχηγὸν τῶν τοιούτων, ὃς πλείονα τούτῳ τοῦ δέοντος ἔνεμε τὴν στοργήν. περὶ δέ γε τῷ τρίτῳ, οὐκ ἀμιγής, καθάπαξ εἰπεῖν, ἀπαλλάττειν κηλῖδος ὁ ἄνθρωπος δύναιτ' ἄν. εἴτε γὰρ ἀπειρίᾳ κατακολουθήσας, τοιαύταις ἐδεδώκει * φιλοτιμίαις, ἃ βασιλεῦσι τὰ πλεῖστα προσήκουσιν, ἄκων μὲν ἴσως, προσετρίψατο δ' οὖν οὐ μικρὰν ἐν τούτοις ἑαυτῷ τὴν κηλῖδα τοῦ πταίσματος· εἴτε ᾔδει μὲν καὶ αὐτὸς ὡς οὐκ ἀνύποπτος εἴη τῷ ἀδελφῷ τοσαῦτα φιλοτιμούμενος, ἔπειτ' ἠμέλει τοῦ χρόνου ἀφροντίστως διακυβεύων, ἐνταῦθα τὰ τῆς αἰτίας τὰ πλεῖστα φέροιτ' ἂν εἰκότως αὐτός. ἐχρῆν γὰρ αὐτὸν εἰ μή τι ἄλλο, ἀλλ' οὖν τοὺς πάλαι τὰ ὅμοια δεδρακότας ἐνθυμηθῆναι, πρὸς οἷον ὤλισθον τέλος. καὶ Κῦρος γάρ ποτ' ἐκεῖνος ὁ Δαρείου καὶ Παρυσάτιδος, μείζω τῆς ἑαυτοῦ σατραπείας τὸν ὄγκον ἐπιδεικνύμενος, εἰς ὑποψίαν καὶ μῖσος ἀνήγειρε τὸν αὐτάδελφον καὶ βασιλέα τὸν Ἀρταξέρξην, ἀφ' ὧν πλέον οὐδὲν ἢ δυστυχὲς ἐτρύγησε τέλος. Ἀντώνιος αὖθις ὁ τὴν τῆς πλείονος οἰκουμένης ἡγεμονίαν Αὐγούστῳ συμμερισάμενος Καίσαρι, τὰς τοῦ Καίσαρος ἀνατρέψας ὁμολογίας, καὶ μείζω τῆς ἑαυτοῦ φιλοτιμησάμενος δόξης, ἀφῄρηται μετὰ τῆς οὔσης ἀρχῆς καὶ τὸ ζῆν. καὶ οὗτος γε μὴν ὁ πορφυρογέννητος, εἰ καὶ μηδὲν ἐπίβουλον ἐβουλεύσατο, μηδ' ὅπλα καθ' αἵματος συγγενοῦς ἐνεδύσατο, ἀλλ' οὖν καὶ ἄλλαις προειληφυίαις οὐ μικραῖς ὑποψίαις πολλὴν προσέθεσαν τὴν ῥοπήν, ἐπελθόντα καὶ ταῦτα· καὶ τὰς τοῦ βασιλέως σφόδρα ἀνέῳξαν ἀκοὰς εἰς ὑποδοχὴν τῶν διαβολῶν, ὁπόσαι παρεπεπήγασι ταῖς ἀταμιεύτοις φιλοτιμίαις. ἀλλ' *ἐπανιτέον τοῦ λόγου. ἦν μὲν γὰρ τηνικαῦτα τὰς διατριβὰς ποιούμενος ὁ πορφυρογέννητος περὶ Λυδίαν, τοῖς τε νέοις ἀγαλλόμενος γάμοις, καὶ μακραῖς ἀνθῶν ταῖς ἐλπίσι τοῦ βίου. ἠγάγετο γὰρ πρὸ βραχέος ἑαυτῷ γυναῖκα τὴν Ῥαοὺλ θυγατέρων τῇ ψυχῆς καὶ σώματος κάλλος ἀρίστην, εἰς τριακοστὸν ἤδη τῆς ἡλικίας χρόνον ἐγγίζων αὐτός, ὅτε καὶ τῷ νεῷ τοῦ Στουδίου λαμπρὸν ἐπιθεὶς τὸν ὄροφον (ἠρήμωτο γὰρ ὁ χῶρος ἐκεῖνος παρὰ Λατίνων, καὶ μηλόβοτος ἦν ἐκ πολλοῦ) ἔπειτα στερρὸν περιήγαγε φραγμὸν καὶ περίβολον, καὶ πολλοῖς τοῖς ἀναλώμασιν εἰς μοναζόντων κατέστησεν ἀσκητήριον, οὐδὲν ἢ μικρὰ τοῦ παλαιοῦ χαρακτῆρος ἀποδέον ἐκείνου. ἐπεὶ δὲ τέως περὶ τὸ Νύμφαιον τῆς Λυδίας ἐτύγχανε τὰς διατριβὰς μετὰ τῆς συζύγου ποιούμενος, καὶ διαβολαὶ κατ' αὐτοῦ πρὸς τὸν βασιλέα καὶ ἀδελφὸν λάθρα ἀνηνέχθησαν· ἔδοξε τῷ βασιλεῖ διαβῆναι πρὸς ἕω· τῷ μὲν φαινομένῳ πραγμάτων ἄλλων ἐκεῖθεν καλούντων αὐτόν· τῇ δ' ἀληθείᾳ πρὶν αἰσθέσθαι τὸν ἀδελφόν, ἀψοφητὶ συμπεσεῖν καὶ χειρώσασθαι· ὃ δὴ καὶ γεγένηται. καὶ κρατεῖται μὲν οὑτωσὶ τὴν ταχίστην ὁ πορφυρογέννητος. κρατοῦνται δὲ καὶ ὅσοι γνησίως ὡμίλουν αὐτῷ, ὧν προὔχων ὑπῆρχε τὰ μάλιστα καὶ πλούτῳ καὶ γένει καὶ στρατηγίαις περιβόητος Μιχαὴλ ὁ Στρατηγόπουλος. αὐτοὶ μὲν οὖν ἐν δεσμωτηρίοις καθείργνυνται· ὁ δὲ πᾶς πλοῦτος αὐτῶν, εἰς τὸ βασιλικὸν συγκομίζεται ταμιεῖον.

* ἑαυτὸν deeſſe uidetur.

* ἐπανιτέον

ΠΑΡΑΙΤΗΣΙΣ ΤΗΣ ΠΑΤΡΙΑΡχείας ἀθανασίου.

Μετ' οὐ πολὺ δ' ἐκεῖθεν ἐπανιόντι τῷ βασιλεῖ, παραίτησιν ἔγγραφον δίδωσιν ὁ πατριάρχης Ἀθανάσιος, τέταρτον ἤδη διανύων ἐνιαυτὸν περὶ τὸν πατριαρχικὸν θρόνον. ἡ δ' αἰτία, πάντων ὁ θόρυβος ἦν ἀρχιερέων καὶ μοναζόντων καὶ λαϊκῶν,

populo futurum. Qui ergo propter utraq; priora crimina Porphyrogenitum accuſarit, planè iniurius fuerit: niſi forte quis patrem harum rerum autorem fuiſſe, nimia erga illũ pietate dixerit. Tertię uerò criminationis cauſa, non omnis expers eſt maculæ. Siue enim ex imperitia tales largitiones fecit, quæ maxima ex parte Imperatoribus conueniunt: inuitus ille quidem, non parum tamen deliquit. Sin & ipſe norat, ob tantam munificentiam ſe non extra ſuſpicionem fore apud fratrem, & tamen ſecurè tempus conterebat: maxima culpæ pars in eo hærebit. Nam ut nihil aliud, illud ſaltem reputare debebat, quorſum eadem ueterum ſtudia recidiſſent. Nam & Cyrus ille Darij & Paryſatidis filius, cum maiorem quàm pro ſatrapia ſua faſtum præ ſe ferret, in ſuſpicionem apud Artaxerxem fratrẽ incidit: unde nihil præter infelicem exitum eſt conſecutus. Antonius item, qui maximam orbis terrarum partem cum Auguſto partitus erat, cum ſpretis pactis & couentis, plus ſibi quàm par erat arrogaſſet, unà cũ principatu etiam uitã amiſit. Ita & hic Porphyrogenitus, etſi nullas inſidias, nulla arma contra fratrem parauit: tamen iſta prioribus ſuſpicionibus non paruum pondus addiderunt, & Imperatoris aures calumnijs, immodicam benignitatem conſequi ſolitis, patefecerunt. Sed ad inſtitutum redeundum eſt. Agebat tum Porphyrogenitus in Lydia, recentibus nuptijs lætus, & diuturnæ uitæ ſpe fretus. Nam paulo antè uxorẽ duxerat Raulis filiam, & corporis & animi pulchritudine florentem, annum ætatis agens trigeſimum. Tum etiam templo Studij ſplendidũ tectum addidit (locus enim is deſolatus erat à Latinis, & longo iam tempore oues paſcebat) & firmo muro circumducto, magnis impenſis monachorum habitationi accommodauit ędificium, ut parum à uetere forma differret. Cum autem tunc ad Nymphæum Lydiæ cũ uxore commoraretur, & clàm apud fratrem delatus eſſet: uiſum eſt Imperatori tranſire in Orientem, per cauſam aliorum negociorum, ſed reuera ut fratrem incautum nec opinantem opprimeret: quod & accidit. Nam & Porphyrogenitus celerrimè comprehenditur, comprehenduntur & eius intimi: quorũ princeps fuit & opibus, & genere, & rebus geſtis celebris, Michael Strategopulus. Ac ipſi quidem in carcerem compinguntur, omnes aũt eorum opes in fiſcum redigũtur.

Cyrus iunior.

Antonius.

Conſtantinus à fratre in carcerem compingitur.

ATHANASII RECUſatio patriarchatus.

Non multo autẽ pòſt, inde reuerſo Imperatore, ſcriptam reſignationem offert Athanaſius patriarcha, quartum iam annum eo ſacerdotio fungens. cuius cauſa erat, omniũ pontificum & monachorũ & lai-

corum tumultus, ſpiritualem illius rigorē nō ferentiū: eiq; principio clàm, pòſt etiā apertè & abſq; larua maledicentiū: q cū iamiā diſcerpturi uidebant̃, ni ſolio cederet. Sperabat ille quidē, ſe ope Imperatoris cōuiciatores ulturū: deinde ſpe neſcio quomodo fruſtratus, petit atq; impetrat ſatellites, à quib. in monaſteriū ſuum Xerolophū incolumis reducatur.

DE PATRIARCHA *Ioanne Sozopolitano.*

ERat aūt quidam monachus nomine Ioannes, qui olim è legitima uxore liberos ſuſceperat: eáque amiſſa, monaſterium ingreſſus, ętate prouectus, naturaq; ad uirtutem optimè cōpoſitus ob morum ſimplicitatem, ſed græcarū literarū planè rudis, recens Sozopoli in urbem profectus. Is decreto Imperatoris, & ſacri collegij ſuffragijs patriarchicā ſedem occupat: ſub quo improbi monachi, res ſuas è tempeſtatis naufragio in tutum portum perueniſſe putabāt, hyeme in uer cōmutata. Is Michaelem Andronici filiū Imperatorio diademate ornauit. Hoc tēpore legatos ad Imperatorē mittit primùm Italię rex, qui filiā è Balduini filia, quem Conſtantinopoli pulſum fuiſſe ſuprà oſtēdi, ſuſceperat, eā nouo Imperatori deſpōdere cupiebat. Pòſt, ſimili ratione Armenię, quę Cilicię finitima eſt, rex, ſororē per legatos offert, annos natā XIII. Sed cum regis Italię legatio, ꝓpterea ꝙ ea poſtulabat quę cōcedi non debebant, repudiata eſſet: legati deligunt̃ eius ætatis doctiſsimi uiri, Metochites Theodorus & Ioānes Glycys, alter domeſticus, alter Dromi Logotheta: nec eò tantū ꝙ rerū uſum habebant, ſed etiam ꝙ prudentia doctrinęq; copia tam diuinarum ꝙ̃ humanarū rerū, Grecarumq; literarum cognitione excellebant. Tales eñ eos eſſe opus eſt, qui legati ad exteras nationes ꝓficiſcuntur, ut linguis ab omni parte inſtructi, in quouis diſputationū genere palmam obtineant. Expeditis igitur nauibus cōſcenſis, primùm ad Cyprū applicāt. nam paulo antè, inde etiam de tali affinitate cum Imperatore actum erat. Vbi cum diu cōmorati, non ea inuenirent Cypri conſilia, quibus delectarentur: digreſsi Aegis appellunt, quæ maritima urbs eſt ultra Ciliciā uallem, ad Iſsicum ſinū ſita. Quę aūt his ſiue aſpera, ſiue iucūda, in abitu, inter nauigandū cū inſulas circuirēt, & portus intrarēt, acciderint, & ut totam legationē confecerint, alterius legati Ioannis Glycys facundiſsimi uiri liber pulcherrimè & euidentiſsimè, cum admiratione legentium declarabit. Mihi uerò non propoſitum eſt ſingulis immorari, qui multiplicem & uariam hiſtoriam ſcribere inſtitui.

Metochitæ & Glycys legatio in Armeniā.

Legatos eloquentes eſſe, opus.

κῶν, φέρειν ἐπὶ πλέον μὴ δυναμένων τὴν ἐκείνου πνευματικὴν σκυθρωπότητα· καὶ διαλοιδορουμένων αὐτῷ, ὑπ' ὀδόντα μὲν καὶ λάθρα πρῶτον, ἐκκεκαλυμμένως δ' ἔπειτα καὶ πλὴν σκηνῆς καὶ προσωπείου, καὶ ὅσον οὐδέπω διαῤῥήξειν μελλόντων αὐτὸν, εἰ τῶν θρόνων ἐπὶ πλέον ἀντέχοιτο· ἤλπιζε μὲν οὖν ὁ πατριάρχης βοήθειαν ἕξειν παρὰ τοῦ βασιλέως, ὥστε τοὺς λοιδοροῦντας ἀμύνασθαι. ἐπεὶ δ' ἄπιστα τὰ τῶν ἐλπίδων οὐκ οἶδ' ὅπως εὕρισκε, ζητεῖ καὶ λαμβάνει τοὺς ἀπαθῆ διασώσοντας εἰς τὸ περὶ τὸν ξηρόλοφον ἀσκητήριον αὐτοῦ.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ τοῦ ἐκ σωζοπόλεως.

Ην δέ τις μοναδικὸν περικείμενος σχῆμα, ὄνομα ἰωάννης, πάλαι μὲν γυναικὶ συζυγεὶς, καὶ παίδων πατὴρ καταστὰς, ἔπειτα θανάτῳ ταύτην ἀποβαλὼν, τὸ μοναδικὸν καὶ αὐτὸς ὑποδὺς τριβώνιον, τῷ χρόνῳ τέως προβεβηκὼς, ἀρεταῖς φυσικῶς προσῳκειωμένος, διὰ τὴν τῶν τρόπων ἁπλότητος, ἑλληνικῆς παιδείας πάμπαν ἀμέτοχος, ἐκ σωζοπόλεως εἰς τὴν βασιλεύουσαν ἄρτι ἐπιδεδημηκώς. οὗτος γνώμῃ βασιλικῇ καὶ ψήφῳ τῆς ἱερατικῆς συνόδου τὸν πατριαρχικὸν διαδέχεται θρόνον, ἐφ' οὗ καὶ τὰ πράγματα ἔδοξε τοῖς τῶν μοναχῶν κακοτρόποις ἐκ ζάλης καὶ κλύδωνος εἰς εὐδίαν ἐληλυθέναι, καὶ ἀντὶ χειμῶνος εἰς ἔαρ. οὗτος καὶ τῷ τοῦ βασιλέως υἱῷ μιχαὴλ τὸ βασιλικὸν περιτίθησι στέφος. ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ διαπρεσβεύεται πρὸς βασιλέα, πρῶτον μὲν ὁ τῆς ἰταλίας ῥὴξ, θυγατέρα ἔχων ἐκ γυναικὸς, ἣν θυγατέρα φθάσας ὁ λόγος ἐδήλωσε βαλδουίνου τοῦ ἐξωσθέντος ἐκ κωνσταντινουπόλεως. διαπρεσβεύεται δὲ περὶ κήδους αὐτῇ τε, καὶ τοῦ νέου βασιλέως μιχαήλ. μετὰ ταῦτα δὲ κατόπιν διαπρεσβεύεται καὶ ὁ τῆς περὶ τὴν κιλικίαν ἀρμενίας ῥὴξ, ἀδελφὴν ὑπὲρ τὰ τρισκαίδεκα ἔχων ἔτη τὴν ἡλικίαν ἀνύουσαν. ἐπεὶ δ' ἡ τοῦ τῆς ἰταλίας ῥηγὸς παραθεωρεῖται πρεσβεία, διὰ τὰ ὑπὲρ τὸ προσῆκον ζητήματα, ἐκλέγονται λοιπὸν εἰς πρεσβείαν οἱ κρείττους τῶν τηνικαῦτα σοφῶν, ὅ, τε μετοχίτης θεόδωρος καὶ ὁ γλυκὺς ἰωάννης· ὁ μὲν λογοθέτης ὢν τηνικαῦτα τῶν οἰκιακῶν, ὁ δὲ λογοθέτης τοῦ δρόμου. ἐκλέγονται δ' οὗτοι, μὴ μόνον δι' ἣν τῶν πραγμάτων ἐτύγχανον ἔχοντες πεῖραν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ πολλῷ τῶν ἄλλων προέχειν συνέσεως ἐμβριθείᾳ, καὶ σοφίας περιουσίᾳ, ὅση τε περὶ τὰ θεῖά τε καὶ ἡμέτερα δόγματα, καὶ ὅση περὶ τὴν ἑλλήνων λόγων ἠσχόληται. τοιούτους γὰρ εἶναι ἀνάγκη τοὺς πρὸς ὑπερόρια πρεσβεύοντας ἔθνη, ἵνα πανταχόθεν οὑτωσὶ τὴν γλῶτταν ἔχοντες ὡπλισμένην, κἂν ταῖς διαλέξεσιν ἀριστεύωσιν, ὁποῖαί ποτ' ἂν εἶεν. οἱ δὴ καὶ νεῶν ταχυναυτουσῶν ἐπιβάντες, ναυστολοῦσιν εἰς κύπρον τὰ πρῶτα· ἦν γὰρ κἀκεῖθεν ἰὼν λόγος μικρῷ πρότερον, περὶ τοιούτου κήδους εἰς βασιλέα. ἐπεὶ δὲ συχνὸν διατρίψασι χρόνον ἐνταῦθα, μὴ κατὰ γνώμην αὐτοῖς ἀπήντηκε τὰ ἐκ κύπρου σκέμματα, ἀποβάντες ἐκεῖθεν κατέπλευσαν εἰς αἰγάς· πόλις δὲ αὐτὴ παράλιος ὑπὲρ τὸν κιλίκιον αὐλῶνα κειμένη, περὶ κόλπον τὸν ἰσσικόν. ὁπόσα μέντοι τούτοις εἴτε χαλεπὰ, εἴτε ῥᾳστώνης γέμοντα καὶ τρυφῆς συνήντηκε κατά τε τὸν ἔκπλουν, κατά τε τὸν πλοῦν, κατά τε τοὺς περίπλους καὶ κατάπλους τῶν νήσων καὶ τῶν λιμένων, καὶ ὅπως ἅπασαν ἐξετέλεσαν τὴν πρεσβείαν, ἡ πάντα διεξιοῦσα καθέκαστα βίβλος δηλώσει τοῖς βουλομένοις κάλλιστα καὶ σαφέστατα, ἣν ἡ μεγίστη γλῶσσα θατέρου τῶν πρεσβέων, ἰωάννου φημὶ τοῦ γλυκέος διέξεισι γενναιότατα, καὶ ὡς ἂν πᾶς τις θαυμάσειεν ἐλλόγιμος ἄνθρωπος. ἐμοὶ δ' οὐ πρὸς ἀνάγκης ὂν τοῖς καθέκαστα ἐνδιατρίβειν, πραγμάτων πολλῶν καὶ ποικίλων ἱστορίαν προθεμένῳ διεξιέναι,

πρὸς

πρὸς τὰ ἑξῆς τρεπτέον τῆς ὑποθέσεως. ἄραντες οὖν ἐξ Αἰγῶν ὁδοιπορίαις καὶ σταθμοῖς ἡμερησίοις ὅσοις δὴ ποτοῦν, ἥκουσιν ὅπῃ τὴν δίαιταν ὁ ῥὴξ ἐποιεῖτο. ἔνθα δὴ πολλὰς διατετριφόσιν ἡμέρας, πάντα διηνυκέναι σφίσι καλῶς ἐξεγένετο, ὅσα τε πρὸς βασιλέως ἦν ἐντεταλμένα αὐτοῖς, καὶ ὅσα διανοίαις ἰδίαις οἴκοθεν ξυνῆκαν αὐτοί. καὶ ἵνα τὰ πολλὰ παραδράμωμεν, Μαρίαν ἐκεῖθεν ἀνειληφότες, τὴν τοῦ ῥηγὸς ἀδελφήν, ἐπανήκουσι, νύμφην τῷ βασιλεῖ κομίζοντες. ἐπεὶ δὲ τοῦ πορφυρογεννήτου καὶ τοῦ στρατηγοπούλου κρατηθέντων, ὡς εἴρηται, ἀνδρῶν τὰ πολέμια μάλα κρατίστων, καὶ μάχαις μεγάλαις καὶ στρατηγικαῖς ἐμπειρίαις ῥᾷστα τοὺς Τούρκους ἀνασοβούντων καὶ ἀπειργομένων ἐκ τῶν ῥωμαϊκῶν ὁρίων (ταῦτα δ' ἦν τὰ πρὸς ἕω τότε τοῦ Μαιάνδρου χωρία) κατὰ πολλὴν ἤδη τοῦ κωλύσοντος ἐρημίαν, τά τε ἐπέκεινα τοῦ Μαιάνδρου ληΐζονται πάντα, διαβαίνουσι δ' ἔτι καὶ αὐτοῦ ἤδη τοῦ Μαιάνδρου εἰς πλῆθος ἀριθμὸν ὑπερβαῖνον οἱ πολέμιοι· ὃ δὴ καὶ πρὸς ἀνάγκας ἄγει τὸν βασιλέα, τοὺς λειπομένους ἀρίστους ῥωμαίων ἐπισκεψάμενον, ἐκλέξασθαί τε καὶ πέμψαι τὸν βοηθήσοντα ταῖς περὶ τὴν ἀσίαν κινδυνευούσαις ῥωμαίων χώραις καὶ πόλεσιν.

Quare ad alia pergendum. Aegis digreſsi, itineribus & interuallis certis ad regiam peruenerũt. Vbi dies cõplures cõmorati, ex ſententia omnia confecerunt, quę ab Imperatore in mandatis acceperant, & quæ ipſi excogitarãt. Ac ne ſim uerboſior, Maria regis ſorore accepta, ſponſam Imperatori adducunt. Cæterùm Porphyrogenito & Strategopulo in uincula coniectis, ut dictum eſt, uiris bellicoſiſsimis, qui magnis prælijs & Imperatorijs artibus Turcos à Romanis finib. facilè arcebant (hi uerò tum erant Orientalia Meandri loca) hoſtes, cum iam nemo eſſet qui prohiberet, & ultra fluuium omnia populati, & ipſum fluuium cum multitudine innumerabili tranſgreſsi ſunt. Qua neceſsitate compulſus Imperator, ex optimatib. Romanis delectu habito, mittere aliquem ad periclitantes Aſię urbes tuendas inſtituit.

Turcorum graſſatio.

ΠΕΡΙ ΑΛΕΞΙΟΥ ΦΙΛΑΝθρωπινοῦ.

Ἦν δὲ τότε στρατηγικὸς ἀνὴρ καὶ δεινὸς τὰ πολέμια ἀλέξιος ὁ φιλανθρωπηνός, πιγκέρνης ἀξίωμα ὤν, ἐν τοῖς ἀκμαῖς ἤδη τῆς νεότητος ἀνθῶν, ἐπὶ καιρὸν περιμένων ἐπιδείξασθαι τὴν περὶ αὐτὸν φιλοτιμίαν τῆς φύσεως. τούτῳ ὁπόσα εἶχεν ὁ βασιλεὺς στρατεύματα δοὺς, ἐκπέμπει πρὸς ἕω. συνεκπέμπει δ' ἐπὶ τούτῳ καὶ λιβαδάριον τὸν πρωτοβεστιαρίτην, ἄνδρα γηραιὸν καὶ στρατηγικόν, καὶ βαθεῖαν αὔλακα, φασί, διὰ φρενὸς καρπούμενον, ἵν' οὗτος μὲν διέπῃ τὰς περὶ τὴν ἰωνίαν πόλεις, ὁ δὲ πιγκέρνης τὰς ἐπέκεινα πάσας. ἔδοξε τοίνυν ἐν ὀλίγῳ τοῦ χρόνου μέγας γενέσθαι κατὰ τὰς μάχας τῶν τούρκων ὁ φιλανθρωπηνός, καθάπερ ὕλης ἐπιτυχοῦσα φλὸξ ἰσχυρά. ἦν γὰρ καὶ φιλοδωρότατος ὁ ἀνήρ, καὶ ἄλλως κοινωνικὸν τὸ ἦθος τοῖς ὑπ' αὐτὸν παρεχόμενος, ὃ δὴ κράτιστον ἐφόδιον τοῖς στρατηγοῦσιν εἰς νίκας καὶ τρόπαια· ὅθεν καὶ ἔρρει σὺν εὐθὺ τοῦ σκοποῦ τὰ πάντα τῆς τύχης αὐτῷ. καὶ ἦν οὐδὲν ὃ μὴ κατὰ βούλησιν ἀπαντῶν ἦν, ὥστε καὶ διωκόμενοι μὲν ἐκεῖθεν παρὰ τῶν σκυθῶν οἱ τοῦρκοι, ἀνατρεπόμενοι δ' ἐντεῦθεν παρὰ τοῦ πιγκέρνου, τὴν κουφοτέραν ἐξ ἀνάγκης οἱ πλείους τῶν ὁμορούντων ἐβάδιζον, καὶ ἅμα γυναιξί τε καὶ τέκνοις ηὐτομόλουν πρὸς τὸν πιγκέρνην, οὐ τοσοῦτον δεδιότες τοὺς κατὰ νώτων κειμένους ἐχθρούς, ὅσον οἷά τισιν ἴυγξιν ἑλκόμενοι ταῖς τοῦ πιγκέρνου δεξιώσεσι καὶ φιλοδωρείαις, ὡς ἐν βραχεῖ μεγάλην κἀκ τούτων γενέσθαι μοῖραν τοῦ τούτου στρατοῦ. ἀλλ' ἐπειδὴ ἔδει ἀνακεκρᾶσθαι τοῖς λυπηροῖς τὰ ἡδέα, καὶ τρίτον πίθον ἥκιστά φασιν ἑλλήνων παῖδες ἐν διὸς εἶναι κακῶν ἀμιγῆ, ἱλαρὰ μὲν καὶ τούτῳ δείκνυσιν ἡ τύχη τὰ πρόθυρα, καὶ πλήρη χαρᾶς, μεστὸν δ' ὅλον τὸν οἶκον κακῶν ἀναῤῥήγνυσι κατ' αὐτοῦ. ὁρῶντι γὰρ τῷ λιβαδαρίῳ τὴν τύχην ἐξ οὐρίας ἑπομένην τοῖς τοῦ πιγκέρνου πράγμασι, δειλίας καὶ ὑποψίας ὑποτρέχουσι λογισμοί. ἐδεδίει γάρ, μὴ φρονήσας ὑπὲρ τὸ μέτριον ὁ πιγκέρνης, κἄπειτα τῷ καιρῷ καὶ τῇ τύχῃ συμμάχῳ χρησάμενος, ἐς ἀποστασίαν καὶ τυραννίδα χωρήσῃ, καὶ κινδυνεύσῃ πρῶτος αὐτὸς ἀντιστράτηγος ὤν· τὸ δ' αὐτὸ καὶ πολλοὶ τῶν ἐν τέλει ὑπεψιθύριζον, καὶ ἦν αὕτη βασκανία τις, ὡς εἰπεῖν, ἐν σπαργάνοις ἔτι κειμένη καὶ γάλακτι, ἢ ὥσπερ ἄνθραξ ἐν σποδιᾷ τὸ ζώπυρον κρύπτων.

DE ALEXIO PHIlanthropeno.

Erat autem tum quidam uir bellicoſus, & rei militaris peritus, pincernę dignitate prǽditus, in ipſo iuuentutis flore cõſtitutus, qui occaſionẽ oſtentãdę preſtantiæ ſuæ expectabat. Hunc Imperator, datis quot opus erat legionib. in Orientẽ ablegat, unaq; cum eo Libadariũ protoueſtiaritem, uirũ prouectæ ætatis, bellicoſum, & ſingulari prudẽtia: ut hic Ionicas urbes gubernaret, pincerna uerò ulteriores omnes. Exiguo igitur tempore Philanthropeni in pugnis Turcicis magna extitit autoritas, materiam nacta uirtute eius. erat enim & liberaliſsimus & humaniſsimus erga inferiores: « quod præclarũ ducibus uiaticũ eſt ad uictorias & triumphos. « Proinde ex animi ſententia omnia illi ſuccedebant, neq; quicq; eum fruſtrabatur. Cum aũt Turci illinc à Scythis fugarenẽ, hinc à Pincerna euerterentur: neceſſariò pleriq; finitimorũ leniorem ingreſsi uiam, cum uxorib. & liberis ad Pincernã cõfugiebant, nõ tam hoſtem tergis inhęrentẽ metuentes, q̃ humanitatem huius & liberalitatẽ adamantes, ut & horũ magnus numerus ad illius exercitũ accederet. Sed cũ triſtia lætis admiſcenda eſſent, ac tertium doliũ Gręci malis impermiſtũ in Iouis aula eſſe negent: lętũ quidem ueſtibulũ & amœnitatis plenũ huic fortuna oſtẽdit, ſed domum totã refertã malis in eum effudit. Nam cum ei Libadarius omnia proſperè ſuccedere uideret, timere & ſuſpicari aliquid cœpit. Verebatur enim, ne proſperis fortunę flatib. Pincerna elatus, defectionẽ & tyrannidẽ ſpectaret, & primus ipſe uelut æmulus poteſtatis plecteret. Idem multi etiã è proceribus ſuſurrabant. Sed inuidia hęc erat immatura adhuc, & ueluti fomes ſub cineribus latitans.

Pincerna Libadarij obtrectationibus exagitatus regnum affectat.

Nec uerò id latebat Cretēſes, qui apud Pincernam primum gratiæ & autoritatis locum obtinebant, ex quo cum uxorib. & liberis ad eum è Creta ſe cōtulerant. Nam & in magno honore apud illum erant, & principatum inter intimos habebant: nec in acie tantū illius latera claudebant, ſed & in poteſtatis quandam cōmunionem ueniebant.

Indulgentia fortunæ corrumpit animos.

Quę res illorū animos deprauarunt: & ut ſorte ſua non contenti, maiora ꝙ par erat concupiſcerent, impulerunt. Humani enim animi rerum ſucceſſibus certiſsimè explorant, quib. amentes tantū inſoleſcunt, quanta prudētes laude moderationis cumulāt. Nam cum & ipſi ea quę de Pincerna murmurabant, accepiſſent: uiri animū grauib. cogitationib. perturbant, rem non ita uti erat renunciando, ſed elephantū è muſca faciendo: & inſtant, ut primo quoq; tēpore deficiat, priuſquā eadem quę paulo antè miſeri illi, Strategopulus inquam & Porphyrogenitus, experiatur.

Inopinata mala grauiora.

Hæc uerba ingentes & cōtrarios in uiri animo affectus cōmouerunt: ut ipſe quid uellet aut nollet, ignoraret. Nam qui delictorū quacunq; in re ſibi conſcij ſunt, ſi quid imminet mali, præſcijs imminet, & expectantibus ex eo tempore quo deliquerunt: quibus ut non aliud, ipſa tamen præſcientia calamitatē nonnihil leuat. Contrà, quos mala præter expectationem opprimunt, nullius peccati ſibi conſcios: hos non mirum eſt obſtupeſcere, & extra ſeſe quodammodo rapi. Sed poſt longos cogitationum conflictus, defectionis autores uincunt. Igitur Imperatorij tituli mentionem in caſtris fieri, principiò Pincerna uetat. Quę Cretenſib. non parua occaſio fuit, ut uim illi facerent, & quamprimùm Imperatorijs inſignibus uti cogerent, ad confirmandos ſuorū animos. Conſilia huiuſmodi (inquiunt) ipſa res ſequi ſtatim debet: neque quicquam eſt omnium, quod eandem & ingenij & manus promptitudinem ardénsque ſtudium flagitet. Sin tempus terere uellet, & militum animos ſuſpenſos atque ambiguos facturum, & debilitaturum, metu & expectatione incerti euentus. Quæ uerba ille negligebat, haud ſcio rei'ne magnitudine territus, an aliquid ſecreti animo agitans, nempe ut Libadarium in primis ſubigeret. Hoc rerum ſtatu celeres nuncij ad Libadarium & Imperatorem perferuntur, confuſionem & partitionem rerum, atque adeò ipſius Imperij nunciantes. Quibus Imperator ex improuiſo auditis, uehementiſsimè perturbatus eſt. Tamen conſcientia ſuę pietatis & innocētię fretus, quieuit, nec arma nec auxiliares copias parās: ſed omnem ſpem in ſanctiſsima Dei genitrice &

ἀλλ' οὐκ ἐλελήθει τοὺς Κρῆτας, οἳ πάντα ἦσαν αὐτοὶ τῷ Πιγκέρνῃ, ἀφ' οὗ σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις ἄραντες ἐκ τῆς Κρήτης ηὐτομόλησαν πρὸς αὐτόν. τιμῆς τε γὰρ ἀπήλαυον πάνυ πολλῆς παρ' αὐτοῦ, καὶ τῶν πάνυ πλησιαζόντων ἦσαν οἱ πρῶτοι, οὐ μόνον ἐν τῷ παρασπίζοντες, ἀλλ' ὥσπερ καὶ παραδυναστεύοντες. ἃ δὴ πρὸς ἀλάστορα γνώμην αὐτοὺς ἐξοκεῖλαι παρέπεισαν, καὶ οὐκ ἤθελον ἔτι μένειν ἐν τῷ καθεστῶτι, ἀλλ' ὑπέρτερα πολλῷ τῆς ἑαυτῶν ἀξίας καὶ τύχης ἐφρόνησαν. στάδιον γὰρ (ὡς εἰπεῖν) καθορᾶται καὶ βάσανος ἀκριβὴς ταῖς ἀνθρωπίναις ψυχαῖς, ὁπόσα κατὰ χρόνον εὐτυχήματα φύεται, παρὰ τοσοῦτον εἰς ὕβρεως ὄγκον ὑψοῦντα τοὺς ἄφρονας, παρ' ὅσον τοῖς εὖ φρονοῦσι βεβηκυίας γνώμης βεβηκότα φέρει τρυγῶντα πολλαχόθεν τὸν ἔπαινον. ἐπεί γε μὴν ἠκηκόεισαν καὶ αὐτοὶ τὰ περὶ τοῦ Πιγκέρνου ψιθυριζόμενα, φόρτον εἰσάγουσι λογισμῶν χαλεπῶν εἰς τὴν καρδίαν τἀνδρός, οὐχ ὡς ἦν τὰ τοῦ πράγματος ἀπαγγέλλοντες, ἀλλ' οἷον ἐκ μυίας δημιουργοῦντες ἐλέφαντα, καὶ ἤδη τούτοις πείθειν ἐπιχειροῦσι τάχιστα πρὸς ἀποστασίαν χωρῆσαι, πρὶν παθεῖν ἃ πρὸ βραχέος οἱ δυστυχεῖς πεπόνθασιν ἄνδρες ἐκεῖνοι, τοὺς περὶ τὸν Στρατηγόπουλον λέγω καὶ τὸν Πορφυρογέννητον. ταῦτα πρὸς ταραχὴν ἐξιστῶσι τὸν ἄνδρα, καὶ ὥσπερ εἰς μεταίχμιον φέρουσι λογισμῶν ἀμφιβόλων, ἑκατέρωθεν ἄλλα ἐπ' ἄλλοις συχνὰ ἐπαντλούντων τὰ τοῦ τοιοῦδε κλύδωνος κύματα. καὶ πρὶν διὰ θατέρου βουλεύματος ἰέναι αὐτόν, θάτερον ἀντέπιπτε, καὶ σύγχυσίς τις ἅμα διὰ τὸ συνεχὲς καὶ κυκεὼν ἠγείρετο λογισμῶν ἀνομοίων. οἷς γὰρ οὐδὲν συνειδέναι σφαλεῖσι σφίσιν αὐτοῖς ἐφ' ὅτῳ δὴ περὶ πράγματι, ἢν ἐπίωσιν ὅσα εἰκὸς τῶν δεινῶν, προειδόσιν ἔπεισι καὶ πάλαι καραδοκήσασιν, διότι δὴ καὶ σφαλῆναι ξυνεπεπτώκει, οἷς εἰ μή τι ἄλλο τὸ γοῦν προμαθεῖν, λάθρα πως ὑφαιρεῖται τοῦ πάθους τὴν ἀκμήν. ὅσοις δὲ τοὐναντίον, ἀπροσδοκήτως ἔπεισι τὰ χείρω, μὴ συνειδόσιν ἑαυτοῖς μηδὲν τῶν ὅσα πρόσεργα σφῶν καθεστᾶσιν, ὑπερφυῶς ἐκπλήσσεσθαι εἰώθε, καὶ σφῶν αὐτῶν ἐξίστασθαι· ἀλλὰ μετὰ πολλὰς τῶν λογισμῶν τὰς παλαίστρας, νικῶσιν οἱ τὰ τῆς ἀποστασίας ὑποτιθέμενοι, καὶ σιωπὴν μὲν τοῦ στρατοῦ τῆς τῶν βασιλικῶν ὀνομάτων εὐφημίας ὁ Πιγκέρνης προστάττει τὰ πρῶτα· διὸ καὶ ῥοπῆς οὐ μικρᾶς οἱ Κρῆτες δραξάμενοι, καὶ βίαν ἐπάγουσιν, ἤδη διεγείροντες τὴν ταχίστην καὶ τοῖς τῆς βασιλείας συμβόλοις χρήσασθαι, καὶ στηρίξαι τῶν ἑπομένων τὰς γνώμας. τὰ γὰρ τοιαῦτα τῶν βουλευμάτων κατ' ἴχνος φασὶν ἑπομένην ἔχειν χρεὼν καὶ τὴν πρᾶξιν, καὶ οὐδὲν οὕτω τῶν πάντων ἕτερον ὀξύτητα γνώμης ὁμοῦ καὶ χειρὸς ἀπαιτεῖ, καὶ φλέγουσαν ὥσπερ σπουδήν· εἰ δ' ὑπερτίθεσθαι βούλει τὸν χρόνον, τάς γε ψυχὰς τῶν στρατιωτῶν μετεώρους ποιεῖς καὶ ἀμφιβόλους, καὶ ὥσπερ ἐπὶ ξυροῦ ταλαντεύεις τὰς γνώμας αὐτῶν, τὴν τοῦ μέλλοντος ἀδηλίαν πολλὰ δεδιότων, καὶ *αὐτός, ἀλλ' οὐδ' αὐτὸς ἂν φθάνοις προδεδομένος ὢν ὑπὸ τῶν τοιούτων. ὁ δ' ἀκούων ἠμέλει, οὐκ οἶδ' ὁπότερον, εἴτε τὸν ὄγκον τοῦ πράγματος δειλιῶν, εἴτ' ἄλλο διανοούμενος τέως ἀπόρρητον, οἶμαι προηγουμένως χειρώσασθαι τὸν Λιβαδάριον πρότερον. τούτων οὕτως ἐχόντων ἀπαγγελίαι φοιτῶσιν ὀξεῖαι παρά τε τὸν Λιβαδάριον, παρά τε τὸν βασιλέα, σύγχυσιν καὶ μερισμὸν διακηρύττουσαι τῶν τε πραγμάτων καὶ τῆς βασιλείας αὐτῆς. τὸν μὲν οὖν βασιλέα τὸ τῆς ἀκοῆς αἰφνίδιον σφοδρῶς ἐθορύβησε, καὶ, οἷον εἰπεῖν, λύπης πυθμένος ὅλους ἐξερρόφησαν τούτου τοὺς λογισμούς· ὅμως τῇ πρὸς Θεὸν εὐσεβείᾳ τοῦ συνειδότος θαρρῶν, καὶ τῷ μηδεμίαν αἰτίαν τῇ τοιᾷδε παρεσχηκέναι ὑποθέσει, ἔμεινε κατὰ χώραν, μήτε πρὸς ὅπλα βλέψας καὶ βέλη, μήτε πρὸς στρατευμάτων συμμαχούσας φάλαγγας· ἀλλ' ὅλας εἰς τὴν ὑπεράγνον Θεομήτορα τὰς ἐλπίδας ἀναρτήσας καὶ τὸν σωτῆρα Χριστόν, εἰδὼς ὡς οὐκ ἔστιν.

* αὐτῶν

οὐδὲ

» οὐδὲν ὃ μὴ τῆς ἐκείνου χειρὸς ἐξήρτηται, ἀλλὰ πάντα προ- » νοίας ἐκεῖθεν ἀπορρύτοις βόσκουσι λόγοις, ὅποι περ ἂν βούλοιτο τέλος ἐκεῖνος ἑκάστοις τῶν πραγμάτων ἐπάγων. τὴν δὴ τοιαύτην αὐτοῦ συντριβὴν τῆς ψυχῆς ὑποβλέψας ὁ κύριος, ἔσφηλε τὰ τοῦ πιγκέρνη σκέμματα, καὶ ἀντὶ τοῦ λιβαδαρείου ὑποθέσθαι κατὰ τὴν πρώτην ἔφοδον, ἀπαρασκεύῳ ἔτι τυγχάνοντι, ὁ δὲ Θεοδώρῳ τῷ τοῦ βασιλέως ἐπέθετο ἀδελφῷ, ἐκεῖ που περὶ τὴν Λυδίαν καὶ αὐτῷ διατρίβοντι τότε. ἀνύποπτος γὰρ ἦν οὗτος τῷ βασιλεῖ, καὶ πολλῆς ἐκείνου τῆς εὐμενείας ἀπέλαυε· καὶ διατελῶν διέτριβεν ὅπῃ καὶ ὅπως ἐβούλετο. ἀφ' οὗ γὰρ εἶδε καταχεθέντα τὸν ἀδελφὸν, συνῆκεν ὡς καλὸν τὸ μετριώτερον φέρειν τὴν τύχην· καὶ ῥίψας τὰ ὀφειλόμενα τῆς ἀξίας σύμβολα, ἰδιωτικοῖς καὶ αὐτὸς ἐχρῆτο ἐνδύμασι, διὸ καὶ πολλὴν ἐκαρποῦτο καὶ καθαρὰν τὴν τοῦ βασιλέως εὐμένειαν. τοῦτον οὖν ἐπελθὼν κατέσχεν ὁ πιγκέρνης, ὡς μὴ βασιλείας ὄνομα τούτῳ περικειμένῳ, προστρέχωσί τινες, κἀντεῦθεν σύστημα γένηται στρατοπέδου, καὶ γένηταί οἱ τουτὶ τῆς προθέσεως οὐκ ἐλάχιστον κώλυμα· ἀλλ' ἐλελήθει σκιὰν ἀντ' ἀληθείας κρατῶν. ὁ γὰρ πρωτοβεστιαρίτης λιβαδάριος τὴν περὶ τὰ πάρεργα ταῦτα τοῦ πιγκέρνη ἀσχολίαν, καιρὸν ἴδιον ἡγησάμενος, πεμφθέντα παρὰ τῆς ἄνωθεν δεξιᾶς ἐν οὕτω βιαίᾳ καὶ ἀξίως ἀνταγωνιζομένῃ πραγμάτων ῥοπῇ, πάντα κινεῖ χρήματα, καὶ πάντα τὴν ταχίστην συναγείρει στρατὸν ἔκ τε τῶν παραλίων τῆς Ἰωνίας, ἔκ τε τῆς μεσογαίου· καὶ, συνελόντι φάναι, πανταχόθεν. τὸν ἴδιον γὰρ ἐξαργυρωσάμενος πλοῦτον, καὶ ὅσοι περὶ αὐτὸν πλουτοῦντες ἐτύγχανον, καὶ πρός γε ἔτι ἐκ τῆς Φιλαδελφείας πλεῖστα βασιλικὰ μεταστειλάμενος χρήματα, ἄφθονα πάντα προὐτίθει χορηγῶν τῷ στρατῷ, μείζους ἔτι προστιθεὶς καὶ τὰς ἐπαγγελίας, καὶ ἡδίους ποιῶν ταῖς ἐλπίσιν αὐτούς. * ὡς πρὶν ἢ δέκα ἐξήκειν ἡμέρας, μετὰ βαρείας ἐλθόντα δυνάμεως κατὰ μέσην τὴν Λυδῶν χώραν πήξασθαι τὸ στρατόπεδον, κἀκεῖ βρίθουσιν ὅπλοις τὴν ἔφοδον ἐκδέχεσθαι τοῦ πιγκέρνη. ὃ δ' ἀνυσιμώτατον ἔδοξε τῇ τοῦ λιβαδαρείου σπουδῇ, καὶ τὸ πᾶν ἐν βραχεῖ κατεπράξατο. εἰδὼς γὰρ ὡς μάλιστα πάντων οἱ Κρῆτες παρασπίζουσι τῷ πιγκέρνῃ, καὶ τῶν ἐγγυτάτω τούτῳ κυκλούντων εἰσὶ, λάθρα πέμψας χρήματά τε δώσειν αὐτοῖς ὑπισχνεῖται πάμπολλα, καὶ λαμπρὰς τὰς τιμὰς προξενῆσαι παρὰ τοῦ βασιλέως αὐτοῖς, ἢν τὸν πιγκέρνην ἀπολαβόντες δέσμιον, παραδῶσιν αὐτῷ, συῤῥηγνυμένων ἤδη τῶν στρατοπέδων, οἳ δὴ καὶ πάλαι δυσχεραίνοντες πρὸς τὴν ἐς τὰ προόντα σκέμματα βραδυτῆτα καὶ μέλλησιν τοῦ πιγκέρνου· καὶ ἄλλως τὴν τῶν πραγμάτων τύχην ἀντιστρατευομένην ὁρῶντες αὐτῷ, κλίνουσι πρὸς τὰς ὑποσχέσεις, καὶ τὸ πᾶν αὐτοὶ κατασκευάζουσιν ἐπ' αὐτὰ δρᾶμα μεταξὺ τοῦ πολέμου. καὶ οὕτως αὐτός τε παραδίδοται δέσμιος, καὶ τὸ πᾶν ἐν βραχεῖ καταλύεται τούτου στρατόπεδον. ἐπεὶ δὲ τῷ πρωτοβεστιαρίτῃ λιβαδαρίῳ κατὰ γνώμην ἀπηντήκει τὰ πράγματα, καὶ πέρας εἶχε τὸ τῷ χρηστόν· ὁ δὲ οὐ μετριάζουσαν ἔῤῥιψε τὴν ὀφρὺν πρὸς τὸν ἡττηθέντα, οὐδ' ᾐδέσθη τὴν τύχην τἀνδρὸς, οὐδ' ἀνθρωπίνως προσηνέχθη τοῖς πράγμασιν· ἀλλ' ἐν νῷ λαβὼν τὸ τοῦ βασιλέως πρὸς τὰς κολάσεις ἀκίνητον, καὶ δείσας μὴ φιλανθρωπίας ὁ δέσμιος τύχῃ, ἀπελθὼν μετὰ τρίτην ἀπὸ τῆς κατασχέσεως ἡμέραν, ἀφαιρεῖται τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ τὰς αὐγάς· οὕτω πικρὸς καὶ λιθίνην αὐχῶν τὴν καρδίαν, ἐφάνη περὶ τὸν δυστυχήσαντα ἄνθρωπον. « Φιλεῖ γὰρ οὖν ἀπόνοιαν ῥᾷστα χωρεῖν τὸ ἀνθρώπινον, ὁπότε μὴ λόγον ἡνίοχον ἔχοι, ἐμμελῶς ἀναστέλλοντα τὴν τῆς τύχης ἀστάθμητον περιπέτειαν. «

ſeruatore Chriſto collocauit, nihil nõ ab eius potentia pendere ſciens: ſed occultis illius « prouidentię rationib. gubernari, & ad eum fi « nem tendere omnia, quem ille præſcripſerit. «

Hanc eius animi contritionẽ intuitus Dominus, Pincernæ conſilia turbauit, ut omiſſo Libadario adhuc imparato, Theodorum Imperatoris fratrem inuaderet, qui & ipſe tum ibi in Lydia uerſabatur. Is enim nõ ſuſpectus Imperatori, liberaliſsimè ab illo tractabatur, & ubi libitũ erat uerſabatur. Ex quo enim fratrẽ cõprehenſum eſſe cognorat, moderatius eſſe uiuendum intelligebat: abiectisq; dignitatis ſuę debitis inſignibus, priuati habitu utebatur. Quibus de cauſis multum & ſincerè à fratre diligebatur. Hunc igitur Pincerna oppreſsit, ne ad illũ Imperatorio nomine ornatũ, aliqui accurrerẽt, coactoq; exercitu ſui conatus impedirentur. Sed haud animaduertit, ſe umbram omiſſo captare corpore. Nam Protoueſtiarites Libadarius Pincernæ in ſuperuacaneis iſtis occupationẽ ſibi peropportunã ratus, & diuinitùs oblatam occaſionem in tam uiolento & ſubito aduerſarum rerum motu: omnem pecuniam contrahit, omnes copias ſumma feſtinatione, & è maritimis & mediterraneis Ioniæ locis, denique undecunque in unũ conducit. Suis enim opibus, eorumq; quos ſecum habebat diuitum, in pecuniam redactis, atq; etiam pecunia Imperatoria maxima è Philadelphia accerſita, exercitui abundè omnia ſuppeditabat, maiora etiam pollicens, & ſpe alacriores reddẽs: quòd priuſquã decem exirẽt dies, cum magnis copijs in media Lydia caſtrametaturus eſſet, & ibi Pincernæ impetũ excepturus. Iam illud ad Libadarij conſilium efficaciſsimum fuit, totumq; negocium citò confecit. Nam cum ſciret Cretenſes maximè Pincernam in acie tueri, ac circa illum conglobari, clàm cum illis egit: maximámque pecuniam daturum, & apud Imperatorem illuſtres dignitates eis impetraturum ſe promiſit, ſi Pincernam initiò pugnæ uinctum ſibi traderent. Qui cum iam pridem illius cunctationem & tarditatem moleſtè ferrent, & alioqui fortunam eius conatibus aduerſari uiderent, pollicitationes admittunt, & inter pugnandum totam fabulam peragunt. Sic & ipſe uinctus traditur, & breui totus eius exercitus diſsipatur.

Pincerna Theodorũ Andronici fratrem capit.

Libadarius Pincernam à ſuis proditum excæcat.

Cum autem Protoueſtiarites negocium feliciter confeciſſet, non mediocri faſtu uicto inſultauit, nec fortunam uiri ueritus, nec humaniter ſucceſsib. uſus. Sed Imperatoris clementia conſiderata, ne ueniã impetraret ueritus, tertia poſt captiuitatem die uiſum illi ademit. Adeò acerbus & ſaxeus in hominem calamitoſum fuit. Solet enim humanum in- « geniũ humanitatis obliuiſci, niſi incerta for- « tunę momẽta ſingulari prudentia moderet. «

Fortuna immoderatos facit.

Nam in pugna quidem & acie, quicquid egeris, excuſationẽ habet, cum ratio oppreſſa iacet, & manus uelut ebriæ, mente non reguntur. Verùm periculis iam propulſatis, & animorum æſtu ſedato, ac tranquillitate menti reſtituta ſæuire, & ab officio decedere, improbi animi eſt argumentum.

DE MAGNO TERræmotu.

Sub hoc tempus terræmotus maximus fuit, quo multæ magnæ ædes, & magna templa partim corruerunt, partim rupta ſunt. Corruit & Michaelis Archiſtrategi ſtatua, quam Michael Palæologus ante ædem S. Apoſtolorũ erexerat, cum Conſtantinopolim recepiſſet. Eandem filius eius Andronicus, eodẽ habitu refecit atque repoſuit. Aduentante æſtate, Eudocia Imperatoris ſoror Trapezunte in urbem uenit, marito eius Ioanne Lazo mortuo, adducto ſecum altero illius filio. Primogenitum uerò Alexium ad paternum regnum gubernandum domi reliquerat. Eudociæ nuptias Crales Seruiæ regulus ambiebat, ut perpetuũ fœdus cum Romanis ſanciret. erat enim potens, neque unquam Romanam rem turbare deſiſtebat, agros & urbes partim occupando, partim populando. Ea res in magnam dubitationem Imperatorem adduxit, primùm quòd Cralis amicitiam magni faciebat: deinde quòd ſoror illius coniugium abominabatur, & ne uocem quidem eorum qui de illo loquerentur admittebat: tertiò, quòd quartum eſſet illud quod peteret coniugium. nam prima uxore, Blachiæ principis filia, aliquanto poſt nuptias in patriam remiſſa, uxoris ſororem, fratris ſui uxorem duxit, monaſtico prius habitu mulieri detracto. Deinde cum Triballorũ Eccleſia illegitimis illis nuptijs diu aduerſaretur, longo tempore pòſt & illam ablegat: & Bulgariæ principis Sphendoſthlaui ſororem ducit, numero tertiam. E' quarum nulla ſuſcepit liberos. Sed cum & huius amor refrixiſſet, illuſtriorem affinitatem quærit. Enimuerò cum Eudocia matrimonium illud toto animo auerſaretur, ille uerò petitionem uehementer urgeret, non paruis minis additis: coactus Imperator, illi de Simonide filia ſua ſignificat, quintum iam annum agente, ut ab illo domi aleretur, donec ad nubilem ætatem perueniret, ac deinde coniunx eius eſſet. Appetente igitur uere, Imperator cum filia Theſſalonicam proficiſcitur, in uinculis etiam Porphyrogenitum adducens, ueritus ne Theodoræ matris opera elaberetur, quæ continenter ob filium quiritabatur, & liberationem eius flagitabat. Eòdem & Crales uenit, obſides adducẽs ſecum principum Triballorum filios, & Sphendoſthlaui ſororẽ, ad pacem cõfirmandam. Cum qua non

Eudocia Trapezuntia Cralis nuptias aſpernatur.

Quartæ Cralis nuptiæ.

Simonis Andronici filia Crali deſpondetur.

τὰ γὰρ ἐν πολέμῳ καὶ μάχῃ γινόμενα, ὁποῖά ποτ' ἂν ᾖ, συγγνώμην ἔχει τῷ πεπραχότι, παρεστατουμένου τότε τοῦ λογισμοῦ, καὶ τῆς χειρὸς οἱονεὶ μεθυούσης, καὶ λόγον οὐκ ἐχούσης χειραγωγὸν καὶ πρύτανιν τῶν πραττομένων. τῆς δ' ἀκμῆς τῶν δεινῶν πεπαυμένης, καὶ καιρὸν ἤδη τῆς προαιρέσεως εἰληφυίας μετὰ στάθμης τινὸς καὶ κρίσεως, τὰς τῶν πράξεων ἀρχὰς παρελέσθαι τῇ χειρί, μοχθηρίαν γνώμης κατηγορεῖ τοῦ πράξαντος, εἴ τι μὴ κατὰ τὸ προσῆκον γίνοιτο.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΣΕΙΣΜΟΥ.

Κατὰ τοῦτον μέν τι τὸν χρόνον συνέβη γενέσθαι σεισμὸν τῶν πάνυ μεγίστων, ὑφ' οὗ πολλαὶ μὲν τῶν μεγάλων οἰκιῶν, πολλοὶ δὲ τῶν μεγάλων νεῶν οἱ μὲν ἐπεπτώκεσαν, οἱ δὲ διερράγησαν. ἐπεπτώκει δὲ καὶ ὃν πρὸ τοῦ νεὼ τῶν ἁγίων ἀποστόλων ὑπὲρ κίονος ἔστησε τοῦ ἀρχιστρατήγου Μιχαὴλ ἀνδριάντα, Μιχαὴλ βασιλεὺς ὁ Παλαιολόγος, ὁπότε τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐγκρατὴς ἐγεγόνει· ὃν αὖθις Ἀνδρόνικος βασιλεὺς, ὁ ἐκείνου παῖς, ὡς εἶχε σχήματος, ἐπεσκεύασέ τε καὶ ἀνέστησε. κατὰ δὲ τὸ ἐπιὸν θέρος ἧκεν ἐκ Τραπεζοῦντος εἰς Κωνσταντινούπολιν Εὐδοκία ἡ τοῦ βασιλέως ἀδελφή, θανόντος ἐκεῖ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς Ἰωάννου τοῦ Λαζοῦ· ἧκε δὲ μετὰ τοῦ δευτέρου ταύτης παιδός. τὸν γὰρ πρῶτον Ἀλέξιον ἐκεῖ καταλείπει, τὴν πατρικὴν περιέπειν ἀρχήν. ταύτην δὴ τὴν Εὐδοκίαν πέμψας ὁ Κράλης Σερβίας, ἐζήτει γυναῖκα λαβεῖν, ἵν' αἰωνιζούσας ποιήσῃ πρὸς Ῥωμαίους σπονδάς. ἰσχυρὸς γὰρ ἦν, καὶ οὐ διέλιπε τὰ Ῥωμαίων ἀεὶ συγχέων πράγματα, καὶ πόλεις καὶ χώρας τὰς μὲν αἱρῶν, τὰς δὲ ληϊζόμενος. τοῦτο πολλαπλῆ μεριζομένην τῷ βασιλεῖ τὴν ἀπορίαν ἤνεγκε· πρῶτον μὲν, ὅτι περὶ πλείονος τὴν τοῦ Κράλη φιλίαν ἐτίθετο· δεύτερον, ὅτι καὶ τὴν ἐκείνου συνάφειαν ἀποτρόπαιον ἡγεῖτο ἡ τοῦ βασιλέως ἀδελφὴ Εὐδοκία, καὶ οὐδ' ἄκροις ὠσὶν ἀκούειν ἠνείχετο τῶν λεγόντων· τρίτον, ὅτι καὶ τέταρτον ἦν ὅπερ ᾔτει συνοικέσιον. τῇ γὰρ πρώτῃ, θυγατρὶ τοῦ τῆς Βλαχίας ἄρχοντος οὔσῃ, χρόνους τινὰς συνοικήσας, εἶτα αὐτὴν μὲν ἀπέπεμψεν εἰς τὴν θρεψαμένην· ἠγάγετο δὲ τὴν γυναικαδέλφην τοῦ αὐταδέλφου, τὸ μοναχικὸν αὐτὴν περιδύσας πρότερον σχῆμα. εἶτα τῆς τῶν Τριβαλλῶν ἐκκλησίας ἀνθισταμένης ἐπὶ πολὺ πρὸς τὸ παράνομον, ἐκπέμπει καὶ ταύτην μετὰ πολὺν τὸν χρόνον. ἄγεται δὲ τὴν ἀδελφὴν τοῦ τῆς Βουλγαρίας ἄρχοντος Σφενδοσθλάβου, σύζυγον τρίτην αὐτήν· ἐπαιδοποίησε δὲ μετ' οὐδεμιᾶς τῶν τριῶν. ἤδη δὲ καὶ ταύτην ἀποστέρξας, εὐγενεστέραν ἐζήτει συγγένειαν. ἐπεὶ δ' ἡ μὲν Εὐδοκία τὴν ἐκείνου συνοίκησιν ὅλαις προθέσεσι τῆς ψυχῆς ἀπηρνεῖτο, ὁ δ' ἐκεῖθεν ἐμβριθῶς ἐπέκειτο ζητῶν, οὐ μικρὰς προστιθεὶς καὶ τὰς ἀπειλάς, ἀναγκασθεὶς ὁ βασιλεὺς, μνηστεύει τῷ Κράλῃ περὶ τῆς ἑαυτοῦ θυγατρὸς Σιμωνίδος, πέμπτον τῆς ἡλικίας ἀγούσης ἔτος, ἵν' ἐπ' ἐκείνῳ λαβόντι τρέφοιτο, μέχρις ἂν διὰ τῶν νομιζομένων ἔλθῃ τοῦ γάμου χρόνον, κἄπειτα εἴη σύζυγος αὐτῷ. τοῦ λοιποῦ ἔαρος δὲ ἐπιστάντος, ἄπεισιν ὁ βασιλεὺς μετὰ τῆς δεσποίνης ὁμοῦ καὶ τῆς θυγατρὸς εἰς Θεσσαλονίκην, ἐπαγόμενος καὶ τὸν Πορφυρογέννητον δέσμιον, δέει τοῦ μὴ διαδρᾶναι συνεργίαις μητρικαῖς. οὐ γὰρ διέλιπεν ἡ μήτηρ Θεοδώρα ἡ δέσποινα, διηνεκῶς ὑπὲρ τοῦ παιδὸς ἀσχάλλουσα, καὶ ζητοῦσα τὴν λύσιν αὐτοῦ. ἧκε δ' ἐκεῖθεν καὶ ὁ Κράλης, φέρων ὁμήρους τοὺς κατὰ γένος προὔχοντας υἱέας τῶν Τριβαλλῶν· φέρων δ' ὁμοῦ καὶ τὴν ἀδελφὴν τοῦ Σφενδοσθλάβου πρὸς πίστωσιν τῶν σπονδῶν. ἡ δὴ καὶ μικρὸν

καὶ μικρὸν ὕστερον πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν κομιζομένην, μίγνυται σωματικῶς Μιχαὴλ ὁ Κοτρούλης, ὃς τοῦ βασιλέως γενόμενος ἐπ᾽ ἀδελφῇ γαμβρὸς, νῦν διετέλει χηρείαν ἄγων, θανούσης ἐκείνης. μίγνυται μὲν οὖν τῇ ῥηθείσῃ λάθρα τὸ πρῶτον, ἔπειτα καὶ σύζυγον ἄγεται νόμιμον ἐς τοὐμφανές. καὶ ἵνα τἀν μέσῳ συντέμω, στέρξας καὶ μάλα βεβαίας ὁ Κράλης τὰς σπονδὰς ποιησάμενος, καὶ οἵας κατὰ γνώμην ἦσαν τοῦ βασιλέως, ἐπάνεισι τὴν Σιμωνίδα λαβὼν βρέφος οὖσαν, τεσσαρακοντούτης τυγχάνων αὐτὸς, καὶ τοῦ βασιλέως καὶ πενθεροῦ καθ᾽ ἡλικίαν προήκων πέντε ἔτεσιν ἔγγιστα.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΛΑΝΩΝ.

Κατὰ δὲ τὸ ἰὸν ἔτος εἰς τὴν βασιλεύουσαν ἐπανήκοντι τῷ βασιλεῖ, πέμπουσί τινες τῶν ὑπὲρ τὸν Ἴστρον Μασσαγετῶν λαθραίαν πρεσβείαν, Ἀλανοὺς ἡ κοινὴ τούτους καλεῖ διάλεκτος· οἳ δὴ καὶ χριστιανοὶ τυγχάνοντες ἄνωθεν, ἔπειτα τῇ βιαίᾳ χειρὶ τῶν Σκυθῶν ὑπαχθέντες, σώμασι μὲν ἐδούλευσαν ἄκοντες· τὴν δὲ γνώμην αὐτονομίας ἀεὶ κατεβίβρωσκεν ἔφεσις, καὶ τῶν ἀσεβῶν ἀλλοτρίωσις. πέμπουσιν οὖν χῶρον ἀρκοῦντα ζητοῦντες εἰς ᾤκησιν ὑπὲρ τὰς δέκα χιλιάδας αὐτῶν βουλομένων ἐλθεῖν πανοικί, εἴ γε βουλομένῳ εἴη καὶ βασιλεῖ, καὶ ἅμα συμμαχήσειν ὑπισχνούμενοι κατὰ τῶν Τούρκων ὅλαις χερσί, κραταιωθέντων ἤδη καὶ κατατρεχόντων ἀδεῶς καὶ πορθούντων ὅλην τὴν τῶν Ῥωμαίων Ἀσίαν. τῷ μὲν οὖν βασιλεῖ παρὰ τοσοῦτον ἐφάνη τὰ τῆς πρεσβείας καθ᾽ ἡδονήν, παρ᾽ ὅσον ἂν εἰ θεόθεν ἐτύγχανε κατιοῦσα, καὶ τὰ κατὰ πάσης Ἀσίας μνηστευομένη τρόπαια. μετὰ γὰρ τὴν τοῦ Φιλανθρωπηνοῦ συμβᾶσαν ἐκείνην σύγχυσιν, πάντας ἔλεγεν ὑποπτεύειν Ῥωμαίους, καὶ μηδένα νομίζειν ὀρθὴν πρὸς αὐτὸν διασώζειν ὑπόληψιν· διὸ καὶ συμμαχίας ὑπερορίους ὠνειροπόλει νυκτὸς καὶ ἡμέρας, ὡς μὴ ὤφελεν. ἀποδοκιμαζομένων γὰρ ἁπάντων Ῥωμαίων, τὰ Ῥωμαίων ἐνόσησε πράγματα, καὶ πρὸς ἐσχατιὰς κατῆλθε κινδύνων, ὡς ἔμπροσθεν δηλωθήσεται. τῆς μέντοι πρεσβείας οὕτως ἀσμένως δεχθείσης, ἥκουσιν οἱ Μασσαγέται τέκνοις ἅμα καὶ γυναιξὶ χιλιάδες ὑπὲρ τὰς δέκα. ἐπεὶ δὲ ἔδει χρήματα καὶ ἵππους καὶ ὅπλα τούτοις διδόναι, τὰ μὲν ἐκ τοῦ βασιλικοῦ πρυτανείου ἐδίδοντο, τὰ δ᾽ ἐκ τῶν στρατιωτικῶν, τὰ δ᾽ ἐκ τῶν κοινῶν καὶ ἰδιωτικῶν. ἐντεῦθεν συχνοὶ καὶ ἄλλος ἐπ᾽ ἄλλῳ ἐξῄεσαν οἱ τὰς χώρας ἀργυρολογοῦντες, ηὖξον οἱ φορολόγοι τὰ τέλη, πᾶν ὅπλον καὶ πᾶς ἵππος ἠθροίζετο, ἠρευνῶντο κῶμαι, πόλεις, οἰκίαι τῶν μεγιστάνων, οἰκίαι τῶν ἐν στρατείαις κατειλεγμένων, ἀσκητήρια, δῆμοι, θέατρα, ἀγοραί, καὶ πάντες ἐδίδουν ἵππους καὶ χρήματα, ἄκοντές τε καὶ ὀλοφυρόμενοι, οὐκ εὐχὰς καὶ λόγους εὐφήμους, ἀλλὰ δάκρυα καὶ ἀρὰς παραπομποὺς ἐφοδίους τῷ νέῳ στρατῷ συνεκπέμποντες. ἐπεὶ δὲ καὶ εἰς Ἀσίαν διαβαίνουσιν ἐξ Εὐρώπης ἅμα τῷ βασιλεῖ Μιχαήλ, αὐτοὶ μὲν στρατοπεδεύουσι περὶ Μαγνησίαν. οἱ δὲ Τοῦρκοι τὰ πρῶτα περὶ τὰ ὄρη καὶ τὰς λόχμας ἀναχωροῦσι· τοῦτο δὴ τὸ σύνηθες σφίσι ποιοῦντες, ἵν᾽ ἐκεῖθεν αὐτοὶ ταῖς δυσχωρίαις φρουρούμενοι, τὰ τούτων ὁρῶσι στρατεύματα ὁπόσα τε καὶ οἷα τυγχάνοιεν, καὶ εἰ κατὰ στρατηγικὴν ἐμπειρίαν στρατοπεδεύοιεν. ἴσασι γὰρ ὡς πολλὰ τῶν οὐκ ὄντων ἡ φήμη κομίζει ταῖς ἀκοαῖς, ὑπέρ τε προσῆκον τὰ πράγματα αὔξουσα· ὅθεν περιιόντες ἐσκόπουν, εἴτε κατὰ τὴν φήμην ἀνεπιχείρητα εἴη τὰ πρὸς αὐτοὺς, εἴτε χρὴ δόλοις καὶ λόχοις αὐτοὺς περσικοῖς περιελθεῖν καὶ καταστροπώσασθαι. ἐπεὶ δὲ ἴδοιεν τούτους ἀτάκτως ἐπὶ λείαν προεξιόντας συχνά,

καὶ γὰρ

non multo poſt ꝗ in urbem perducta erat, Michael Cotrules, qui poſt obitũ ſororis Imperatoris uiduus erat, conſueuit principiò clàm, deinde manifeſtè uxorē illã duxit. Et ut rem in pauca conferã, Crales fœdere ſancito, & ꝓbè firmato, domũ diſcedit, ſecũq; Simonidē infantulã abducit, ipſe quadragenarius, & ſocero quinq; circiter annos natu maior.

DE ALANIS.

Maſſagetæ ab Andronico recipiuntur.

SEquente anno Imperatore in urbem reuerſo, Maſſagetæ (Alani uulgò dicuntur) qui ultra Iſtrum habitant, occultam legationem mittunt. qui cum Chriſtiani eſſent, à Scythis ſubacti, corporibus inuiti ſeruiebant: animis uerò deſiderio libertatis tabeſcebant, & impios abominabantur. Petunt igitur locum ſufficientem ad habitandũ amplius decem millibus hominum: qui, ſi & Imperatori placuiſſet, cum omni familia migraturi eſſent, unáque ſtrenuam operam ſe contra Turcos uelle nauare promittunt; qui auctis uiribus totam Romanorum Aſiam impunè incurſabant. Ea legatio tam grata Imperatori fuit, quàm ſi diuinitùs miſſa, totius Aſiæ dominatum polliceretur. Nam poſt illum Philanthropeni tumultum, omnes ſibi Romanos ſuſpectos eſſe dicebat, neque ullum rectè erga ſe affectum eſſe exiſtimare.

Andronicꝰ ſuis diffidit

Quapropter externa fœdera noctu atq; interdiu ſomniabat: quod utinam non feciſſet. Nam cum Romani omnes improbarentur, Romana res laborare cœpit, & in extremum diſcrimen eſt adducta: ut pòſt explicabitur. Ceterùm legatione tam cupidè accepta, Maſſagetæ amplius decies mille cum uxoribus & liberis adueniunt. Cum autem eis & pecunia & equi & arma danda eſſent: ea partim ex Imperatorio fiſco dabantur, partim è militari ærario, partim è publico & priuato. Hinc multi & alij poſt alios abibant, qui tributa è prouincijs colligerent, eaq; publicani augebant: omnia arma, omnes equi cogebantur: perquirebant pagi, urbes, ędes procerũ, ędes militum, monaſteria, populi, theatra, fora, & omnes dabant equos & pecunias inuiti & lamentantes, non uotis & bonis ominibus, ſed lachrymis & diris nouum exercitum proſequentes.

Exactio propter Maſſagetas

Sed cum ex Europa in Aſiam cũ Michaele Imperatore trãſiſſent, circa Magneſiã caſtra poſuerũt. Turci uerò initio, ut ſolēt, in mõtes & ſaltus ſe receperũt, ut inde pręſidijs locorũ tuti, copias horũ quantę & quales eſſent ſpecularent, & an militarē in caſtris diſciplinã obſeruarent, intelligerent. Norant eñ, multa uana nunciari, & ſupra ueri fidem res amplificari. Itaq; circũſpiciebant, uerùm ne eſſet quod ferebat, non poſſe illos inuadi: an uerò dolis & inſidijs Perſicis circumueniendi, & in fugam conijciendi eſſent. Tum autem, eos nullo ordine crebrò prędatum exire

Turci hoſtis diſciplinam militarem obſeruant.

Turci Maſſagetas fugant.

(Roma-

(Romanos enim agros magis populabãtur, quàm ſi aperti eſſent hoſtes) bellicoſiſsimi Turcorum conſueto ordine & diſciplina militari de montibus deſcendunt, initiò paululum, deinde longius, ac ſubinde maiore & cõfidentiore cum impetu: nec obſcurũ erat, eos caſtra Imperatoris circũdaturos. Verùm noſtri ne prima quidem hoſtiũ aggreſsione tolerata, paulatim pedem referendo diſceſſerunt, Barbaris ponè ſequentibus, & caſtra in proximo cõſtituentibus. Noſtri enim quàm multi eſſent, Barbari non uidebant: ſed idem illis accidebat quod ebrijs, qui cerebro uaporibus repleto, alia pro alijs intuentes, hallucinantur.

Impius exercitus.

Exercitus enim quem iniuria & audacia antecedit, plerunq; cladem & interitũ ominatur: & priuſquam hoſtes irruant, ipſi ſua timiditate euertuntur, ipſiq; ſibi hoſtes ſunt: diuina uindicta eum exitum decernente, quem facta illorum meruerunt. Neque enim probabile erat, rem bene geſturos eſſe eos, qui lachrymas & execrationes pro uiatico ſecum abſtuliſſent.

Maſſagetæ pro hoſtib. ſe gerunt.

Cæterùm Imperator Maſſagetas fugiſſe cernens, quòd cum paucis reſiſtere Barbaris nõ poterat, in munitiſſimum caſtellum Magneſiam, calamitatis exitum præſtolaturus, ſeſe contulit. At Maſſagetę uſque ad Helleſpontum Chriſtianorum agros populantes deſcenderunt, atque inde in Europam traijciunt, non aliter quàm ſi ea de cauſa duntaxat è Scythia accerſiti eſſent, ut Turcis maturius uiam ad mare monſtrarent. Nec enim multi dies interceſſerũt, cum Imperatore Byzantium reuerſo Barbari deſcenderũt, ferè omnib. ad oram uſq; Lesbiam occupatis.

Genuenſiũ & Venetorum bellũ.

Hoc tẽpore bellũ etiã inter Genuenſes & Venetos exarſit: cũ quidẽ Veneti multis nauib. & pecunijs amiſsis, & aliàs alibi uicti, tandem LXX nauib. inſtructis, eos Genuenſes qui e regione Conſtantinopolis habitant, ſunt adorti, ſed neminẽ eorũ cœperunt. Nam illi præcognito illorũ aduẽtu, uxores, liberos, & opes ſuas in urbẽ contulerunt: ipſi uerò ſuis triremib. cõſcenſis, in Euxinum pontum illis perſequentib. fugerunt. Quos Veneti capere cũ non poſſent, & ędes illorũ & uacuas onerarias incenderũt, unaq; cũ eis Romanorum omnes ædes extra mœnia: ulti eos, ꝙ hoſtiũ uxores, liberos & opes in tuto collocaſſent. Vnde factũ, ut Romani aduerſus Venetos in urbe habitãtes cõcitati, nõnullos diſcerperẽt, eorumq; res diriperẽt.

Veneti Andronico illudunt.

Qua de cauſa ſequẽte ęſtate cũ XVIII armatis triremib. aduenerũt, damnũ illud ab Imperatore penſari poſtulãtes. Neq; enim amicitię ius eſſe, ut magnã cladem moderatè ulti, tandem extremo ſupplicio afficerent. Romanos enĩ priores rupiſſe fœdus: q in ipſo pugnę diſcrimine, hoſtium uxoribus, liberis, pecunijs tutum aſylum aperuiſſent. Sed cum Imperator poſtulationem illam æquã eſſe negaret, neque etiam pro maieſtate Imperatoria impuden-

καὶ γὰρ ἐληΐζοντο τὰ ῥωμαίων αὐτοὶ μεῖζον ἢ κατ' ἐχθρὸν περιφανῆ, παρὰ καταβάσει τῶν ὀρῶν οἱ μαχιμώτατοι μετὰ τῆς συνήθους σφῶν ἐν τὰ πολέμια τάξεως, μικρὸν μὲν πρῶτον, ἔπειτα πλεῖον, καὶ ἀεὶ μείζονι καὶ θαῤῥαλεωτέρᾳ χρώμενοι τῇ ὁρμῇ τῆς ἐφόδου, δῆλοι ἦσαν τὰ τοῦ βασιλέως κυκλώσαντες στρατόπεδα· ἀλλ' οὐκ ἐνέμειναν, οὐδὲ τὴν πρώτην ἔφοδον τῶν βαρβάρων οἱ ἡμέτεροι, ἀλλ' ἄραντες ἐκεῖθεν, ὑπὸ πόδα ἀνεχώρουν κατὰ μικρόν, κατόπιν τῶν βαρβάρων ἰόντων, κἀκ τοῦ ἔγγιστα παραστρατοπεδευόντων. οὐ γὰρ ὡς εἶχον πλήθους ἑώρων τοὺς βαρβάρους οἱ ἡμέτεροι, ἀλλὰ ταὐτὸν ἐπεπόνθεισαν ὑπὸ δειλίας, οἷον οἱ μεθύοντες ὑπὸ οἴνου, οἳ οὐ τὰ ὄντα κατὰ φύσιν ὁρῶσιν, ἀλλ' ἀνθ' ἑτέρων ἕτερα οἴονται βλέπειν, ὑπὸ τοῦ περὶ τὸν ἐγκέφαλον πλείστης ὑγρότητος κυματουμένης τῆς ὄψεως, καὶ οἱονεὶ κολυμβώσης ἐν τὰ φαινόμενα πλημμελῶς. τὰ γὰρ ἀδικίαν ἔχοντα προπορευομένην καὶ θράσος στρατόπεδα, συγγενῆ φθορὰν αὐτόθεν καὶ κατάλυσιν ὑποφέρονται· καὶ πρὶν τοὺς πολεμίους ἐπεισπεσεῖν, αὐτοὶ πρότερον ὑπὸ δειλίας ἀνατρέπονται, σφῶν αὐτῶν αὐτοὶ γινόμενοι πολέμιοι, τῆς δίκης ἄνωθεν κατὰ τὸ προσῆκον διδούσης τῶν πραττομένων τὰ τέλη. οὐ γὰρ ἦν εἰκὸς κατορθῶσαί τι τοὺς ἀρὰς καὶ δάκρυα λαβόντας ἐφόδια πρὸς τὴν ἔξοδον. ὁ μὲν δὴ βασιλεὺς τοὺς μασσαγέτας φυγῇ χρησαμένους ἰδών, καὶ μὴ δυνάμενος μετ' ὀλίγων ἀντιπαρατάττεσθαι τοῖς βαρβάροις, φέρων ἐμβέβληκεν ἑαυτὸν ἐς ἀσφαλέστατον φρούριον τὴν μαγνησίαν, τὸ τῆς συμφορᾶς τέλος ἀποσκοπῶν. οἱ δὲ μασσαγέται κατῄεσαν ἄχρι τοῦ ἑλλησπόντου, πάντα ληϊζόμενοι τὰ χριστιανῶν, κἀκεῖθεν ἐν εὐρώπῃ διαπεραιοῦνται· ὥσπερ ἂν εἰ διὰ μόνον τοῦτο προσεκλήθησαν ἐκ σκυθῶν, ἵνα τοῦ δέοντος πρωϊαίτερον τοὺς τούρκους ἄχρι θαλάττης ὁδηγήσαιεν. οὐ γὰρ πολλαὶ μεταξὺ παρεληλύθεισαν ἡμέραι, καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς ἐς βυζάντιον ἐπανήκεν, οἱ δὲ βάρβαροι κατῄεσαν μικροῦ πάντα διαλαχόντες τὰ μέχρι καὶ ἐν τὴν λεσβίαν παράλιον. συνέβη δ' ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ κινηθῆναι καὶ μάχην μεταξὺ γενουιτῶν καὶ βενετικῶν· καὶ πλείστας μὲν ἀπολέσαι ναῦς καὶ χρήματα τοὺς βενετικούς, νικωμένους ἄλλοτε ἄλλοθι παρ' ἐκείνων. ὀψὲ δ' ἑβδομήκοντα παρασκευάσαντας ναῦς ἐλθεῖν κατὰ τουτωνὶ τῶν γενουιτῶν, οἳ τὴν οἴκησιν ἀντιπέραν ποιοῦνται τῆς κωνσταντινουπόλεως, καὶ αὐτῶν μὲν μηδένα καταλαβεῖν. προμαθόντας γὰρ ἐκείνους, γυναῖκας μὲν καὶ παῖδας καὶ χρήματα τῇ βασιλευούσῃ ἐντὸς ἀσφαλίσασθαι. αὐτοὺς δ' ἐς τὰς αὐτῶν τριήρεις ἐμβάντας, φυγεῖν τοὺς διώκοντας, ἀποπλεύσαντας ἐς τὸν εὔξεινον. ὡς δ' ἐντεῦθεν μὴ καταλαβοῦσι σφίσιν ἐκείνους ἐνταῦθα, ἀναγκασθῆναι κάειν τάς τε οἰκίας ἐκείνων καὶ τὰς παρατυχούσας κενὰς ὁλκάδας· οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ σύν γε αὐταῖς, καὶ τὰς ῥωμαίων ἐκτὸς τείχους οἰκίας ἁπάσας, ἀμυνόμενοι δεξαμένους γυναῖκας καὶ παῖδας καὶ χρήματα τῶν ἐχθρῶν ἐν τῷ ἀσφαλεῖ, ἀφ' ὧν ὁρμηθέντας ῥωμαίους τῶν τῆς βασιλευούσης ἐντὸς κατοικούντων βενετικῶν ἔστιν οὓς διασπαράξαι, καὶ τὰ αὐτῶν ληΐσασθαι πάντα χρήματα. δι' ἃ δὴ καὶ ἐς τοὐπιὸν θέρος ὀκτωκαίδεκα τριήρεις αὖθις ὁπλίσαντες οἱ βενετικοὶ ἧκον, τὴν γενομένην ζημίαν ἀπαιτοῦντες παρὰ τοῦ βασιλέως. μηδὲ γὰρ εἶναι φησὶ πρὸς τῆς νενομισμένης φιλίας, τῷ προπεπονθέναι μεγάλα, ἀμυνομένους μέτρια, τέλος καὶ τὴν ἐσχάτην ὑποστῆναι ζημίαν. προκατάρξαι δὲ τῆς παρασπονδήσεως ῥωμαίους, ταῖς τῶν ἀντιπάλων γυναιξὶ καὶ παισὶ μετὰ τῶν χρημάτων, ἐν τῇ τῆς μάχης ἀκμῇ πᾶσαν καὶ παντοίαν περιποιησαμένους ἀσφάλειαν. τοῦ δὲ βασιλέως μήτε λόγον εὔλογον ἔχειν τὴν ἀπαίτησιν ἀποκρινομένου, μήτε ἁρμόττουσαν τύχῃ βασιλικῇ τὴν ὑπο-τίμησιν

τίμησιν κατὰ τῆς αὐτῶν ἀναιδοῦς ἐπενεγκεῖν ἔχοντος τόλμης, διὰ τὸ μὴ κεκτῆσθαι τριήρεις ἀντιστρατευομένας (προαπωλώλεσαν γάρ, ὡς εἰρήκειμεν) ἐς τοσοῦτον ἐξηνέχθησαν θράσους διὰ τὸ μάλα περιφρονεῖν τῶν ῥωμαίων τὸ ἄνανδρον, καὶ τοσαύτην προυξένησαν τῇ ῥωμαίων ἡγεμονίᾳ τὴν αἰσχύνην, ἣν ὅσον αἰσχυνοίμην ἂν αὐτὸς ἀφηγούμενος. ὅπου γὰρ κατηναγκασμένα τῶν ἀτυχημάτων ἔπεισι τὰ αἴτια, λύπαις μὲν καὶ οὕτως ἔξεστι τὴν ψυχὴν κατατρύχειν. μετρίαις δ' οὖν ὅμως, ἐκεῖ τοῦ συνειδότος οὐδένα μαστιγοφόρον μεταμέλου ἔχοντος, ἀλλὰ θείαν τινὰ κρίσιν ἀπορρήτους τοὺς λόγους κρύπτουσαν ἡγουμένου τὸ πρᾶγμα. ἐνταῦθα δ' ἐξεπίτηδες, καὶ οἷον εἰπεῖν μετὰ τέχνης, εἰς ἀνδραπόδων μοῖραν ἑκόντες ἔρριψαν ῥωμαῖοι τὸ τῆς ῥωμαίων ἡγεμονίας ἀξίωμα, τὰς οἰκείας τριήρεις τῆς θαλάττης γυμνώσαντες, ἐλπίδος ἕνεκα κέρδους, ὃ μάλα βραχύτατον ὄν, μάλα μακράν τε καὶ πολυτάλαντον ἐνεώργησε τὴν ζημίαν, καὶ ταύτην πολλῷ μακρότερον ἔχουσαν τὸ τῆς αἰσχύνης ἔγκλημα. οὐδὲ γὰρ ἦν ἂν οὔτε λατίνους οὕτω κατὰ ῥωμαίων θρασύνεσθαι, οὔτε ψάμμον θαλάσσης θεάσασθαι τούρκους ποτέ, τῆς ναυτικῆς τῶν ῥωμαίων δυνάμεως θαλαττοκρατούσης, ὡς πρότερον· οὐδ' ἐς τοῦτ' ἀνάγκης συνελαθῆναι ῥωμαίους, ὥστε μὴ μόνον ὁπόσα τῶν ἐθνῶν ὁμοροῦντα πεφύκασιν, ἀλλὰ καὶ ὅσα πορρωτάτω τὴν δίαιταν ἐκληρώσαντο, οἷά τινα λίθον φοβεῖσθαι ταντάλειον ἀπὸ λεπτοῦ τινὸς μίτου μετεωριζόμενον ὑπὲρ κεφαλῆς, καὶ πᾶσιν ἀναγκάζεσθαι φόρον εἰσφέρειν ἐτήσιον, καθάπερ λυσάνδρῳ καὶ δερκυλλίδᾳ, καὶ τοῖς ἐκ λακεδαίμονος ἁρμοσταῖς δασμὸν τὸν ἐτήσιον ἀθηναῖοι πάλαι καὶ βοιωτοὶ δυστυχήσαντες. ἀλλ' ἐκεῖσε ἐπάνειμι· παρελθόντες μέντοι ἐς τὸ κέρας ὑπὲρ τῶν τριήρων ὁπλοφοροῦντες οἱ βενετικοί, τῇ πρὸς ἄρκτον προσέσχον παραλίᾳ, ἀντικρὺ τῶν βασιλικῶν οἴκων· κἀκεῖθεν πέμψαντες ἀπῄτουν τὰ χρήματα ὁπόσοις τοὺς ἔνδον τῆς βασιλευούσης οἰκοῦντας βενετικοὺς οὐδένα ἀδικήσαντας ἐζημίωσαν· πλείω λαβεῖν παρ' ἀκόντων ῥωμαίων ἀπειλοῦντες, εἰ μὴ αὐτοί γε ἑκόντες ἀποδοῖεν ὁπόσα χρεών. ἐπεὶ δ' ἀποφάσκοντα τὴν ἀπόδοσιν τὸν βασιλέα ἐγνώκεσαν, αὐτόθεν κατειρωνεύεσθαι τὴν ῥωμαίων ἤρξαντο δύναμιν, καὶ ὑφῆψαν εὐθὺς τάς τε ἀντιπέρας οἰκίας ἁπάσας, κενὰς οὔσας τῶν ἐνοικούντων. φθάσαντες γὰρ ἐξῴκισαν ἐκεῖνοι σφᾶς αὐτοὺς ἐκεῖθεν, καὶ ὁπόσα περὶ τὰς ἅλως ἀσταχύων δράγματα ἦσαν. τὸ δέ, ὥσπερ παιδιὰ καὶ χλεύη τις ἦν ἐκείνων κατὰ τοῦ βασιλέως. ξυμπέπτωκε γὰρ καὶ λεπτάς τινας αὔρας ἀπ' ἄρκτου πνευσάσας, τῇ τε φλογὶ διδόναι ῥοπήν, καὶ πλείστου καπνοῦ τὰ βασίλεια ἐμπιπλᾶν· τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἐκεῖθεν ἄραντες, ἔργον ἦν τὰς ὁθενδήποτε πρὸς τὴν βασιλεύουσαν εἰσπλεούσας ὁλκάδας χειροῦσθαι, καὶ τὰς ἐν τῇ προποντίδι νήσους λῄζεσθαι παραπλέοντας, καὶ οὐχ ὅπως ὅσα ἐν χρήμασιν ἦν συναθροίζειν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄνδρας ὑπὲρ κεφαλῆς μετεωρίζοντας ἀπὸ τῆς κεραίας μαστίζειν πρὸ τῶν τῆς βασιλευούσης τειχῶν, ἵν' ὁρῶντες οἱ κατὰ γένος ἑκάστῳ προσήκοντες, πολλὰ καταβάλλωσι χρήματα πρὸς ἐξώνησιν. καὶ οὕτω πλείω τῶν ζητουμένων οἱ βενετικοὶ συλλεξάμενοι χρήματα, ἀνεχώρησαν οἴκαδε.

ΠΕΡΙ

pudentem illorum audaciam, quòd triremes, quæ (ut diximus) perierant, non habebat, caſtigare auderet: eò confidentiæ uenerunt, præ ſummo Romanę ignauiæ contemptu, ut id dedecus Romano Imperio impreſſerint, quod me referre pudet. Nam cum coactæ malorum cauſæ exiſtunt, dolere quidem fas eſt, ſed moderatè: nullius delicti conſcientia animum flagellante, ſed arcanis Dei iudicijs calamitas imputanda eſt. Hic autem de induſtria & ſtudio quodam Romani ultrò dignitatem ſuam infra ſeruilem conditionem abiecerunt, triremibus ſpe lucri è mari ſublatis: quod cum exiguum fuiſſet, diuturna & maxima detrimenta peperit, cum ignominia multo maiore coniuncta. Neque enim uel Latinis Romanos ita deſpicere, uel Turcis arenam maris intueri licuiſſet unquam, ſi Romana claſsis, ut olim, mare tenuiſſet: neque unquam in id diſcrimen res adductæ fuiſſent, ut Romanis non tantum finitimæ gentes, ſed etiam remotiſsimæ, inſtar Tantalij ſaxi exiguo filo ſupra caput ſuſpenſi, formidandæ eſſent: & omnibus annua tributa, quemadmodum Lyſandro & Dercyllidæ, & Laconicis præfectis quos Harmoſtas uocant, olim Athenienſes & Bœotij clade accepta penderunt. Sed illuc redeo.

Claſsis deſtructio Romani exitij cauſa.

Veneti cum triremibus armati, ad Ceras progreſsi, ad Septentrionale littus appulerunt, eregionè palatij: & inde legatis miſsis, pecuniam repetebant, qua urbem incolentes Venetos nullis affecti iniurijs mulctaſſent: ſe plura inuitis Romanis erepturos minitantes, niſi ſponte quod æquum eſſet, redderent. Sed cum Imperator renuiſſet: Romana potentia per ludibrium contempta, omnes ædes eregionè urbis uacuas habitatoribus, (qui aduentu illorum non expectato migrarant) & manipulos frumenti aliquot in arcis incenderunt. quod non aliud fuit niſi ludibrium quoddam, & ſubſannatio Imperatoris. Sic enim accidit, ut tenui aura à Septentrione aſpirante, flamma excitaretur, & multo fumo regia compleretur. Poſtridie digreſſi, in eo fuerunt occupati, ut onerarias in urbem euntes interciperent, & è Propontidis inſulis prædas agerent: nec cumulandis opibus contenti, uiros etiam in altum ſublatos, ante palatij muros flagellarent, ut cuiuſque cognati ſpectantes illud, captiuos magno precio redimerent. Ita Veneti maiore pecunia quàm poſtularant conquiſita, domum redierunt.

DE

DE PATRIARCHAE Ioannis è ſolio deſcenſu.

IOannes autem patriarcha, cum ſe ob inſcitiam & ſimplicitatem contemni cerneret, & manifeſtis interdum conuicijs à pontificibus inceſsi: mœrore & animi puſillitate uictus, ſcriptam offert Imperatori ſolij abdicationem, quandoquidem opem ſibi ferre nollet. Digreſſus, aliquādiu in ſanctiſſimę & beatiſsimę Deigenitricis monaſterio quieuit. Deinde in patriam Sozopolin oppidulum ſeſe contulit, ibiq; æui reliquū tranquillè exegit.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΗΣ ΚΑΤΑΒΑΣΕΩΣ πατριάρχου ἰωάννου.

Ὁ δὲ πατριάρχης ἰωάννης ὁρῶν περιφρονούμενον ἑαυτὸν ἀμαθίας τε καὶ ἁπλότητος ἕνεκα, καὶ ἀνακεκαλυμμένως παρὰ ἀρχιερέων ἔστιν ὧν λοιδορούμενον, τῇ λύπῃ καὶ τῇ μικροψυχίᾳ νικᾶται, καὶ δίδωσι φέρων τῷ βασιλεῖ τοῦ θρόνου παραίτησιν ἔγγραφον, ἐπεὶ μὴ βούλοιτο ἐκδικεῖν. ὁ δὲ ἀπελθὼν ἡσύχασε μέχρι τινὸς παρὰ τὴν μονὴν τῆς ὑπεραγνοῦ θεομήτορος, τῆς παμμακαρίστου. ἔπειτ' ἄπεισι παρὰ τὴν θρεψαμένην, τὸ τῆς σωζοπόλεως λέγω πολίχνιον· ἔνθα καὶ τὸ λοιπὸν ἐν ἡσυχίᾳ τοῦ βίου παρήμειψεν.

NICEPHORI GREGORAE ROMANAE HISTORIæ Liber ſeptimus.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΤΟΥ ΓΡΗΓΟΡΑ, ῬΩΜΑΙΚΗΣ ἱστορίας λόγος ἕβδομος.

CAPITA LIBRI VII.

Romanarum in Aſia prouinciarum amiſsio.

Vt Aſiam Turci partiti ſint.

Alter Athanaſij aſcenſus.

De Siculo bello Italicorum Latinorum.

De Catelanorum legatione ad Imperatorem miſſa, quorum princeps fuit Ronzerius.

De cladibus quas Catalani Romanis dederunt.

De diſceſſu Catalanorum è Philadelphia.

De cæde Ronzerij Cæſaris, Catalanorum principis.

De Catalanorum defectione.

De Turcorum auxilijs, quæ ad Catalanos ex Aſia in Europam tranſierunt.

De pugna Michaelis Imperatoris cum Catalanis, in Apris.

De inteſtino Catalanorum bello.

De Imperatrice Irene, & alienatione ab Imperatore.

Memorabilis narratio.

Rurſus de Catalanis.

De diſsidio Catalanorum & Turcorum.

De Catalanis ſolis.

De Bœotica Catalanorum pugna.

De duabus Turcorum factionibus.

Michaelis è Macedonia cum tribus millibus Turcorum tranſitus.

Michae-

ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΒΙΒΛΙΟΥ ζ.

Περὶ τῆς ἀπωλείας τῶν κατὰ τὴν ἀσίαν ῥωμαϊκῶν πραγμάτων.

Ὅπως διεμερίσαντο τὴν ἀσίαν οἱ τοῦρκοι.

Δευτέρα ἀνάβασις ἀθανασίου.

Περὶ τοῦ σικελικοῦ πολέμου τῶν ἐξ ἰταλίας λατίνων.

Περὶ τῆς πρὸς τὸν βασιλέα πρεσβείας τῶν κατελάνων, ὧν ἦρχε ῥοντζέριος.

Περὶ τῶν δεινῶν ὧν κατελάνοι ῥωμαίοις περιεργάσαντο.

Περὶ τῆς ἀναζεύξεως τῶν κατελάνων ἐκ φιλαδελφείας.

Περὶ τοῦ φόνου ῥοντζερίου τοῦ καίσαρος, τοῦ τῶν κατελάνων ἀρχηγοῦ.

Περὶ τῆς τῶν κατελάνων ἀποστασίας.

Περὶ τῆς εἰς τοὺς κατελάνους διαβάσεως συμμαχίας τῶν τούρκων, ἐξ ἀσίας εἰς τὴν εὐρώπην.

Περὶ τοῦ ἐν τοῖς ἄπροις πολέμου τοῦ βασιλέως μιχαὴλ μετὰ τῶν κατελάνων.

Περὶ τῆς κατ' ἀλλήλων μάχης τῶν στρατηγῶν τῶν κατελάνων.

Περὶ τῆς βασιλίδος εἰρήνης, καὶ τῶν πρὸς βασιλέα σκανδάλων.

Ἄξιον ἀκοῆς διήγημα.

Περὶ τῶν κατελάνων αὖθις.

Περὶ διαιρέσεως τῶν κατελάνων καὶ τῶν τούρκων.

Περὶ τῶν κατελάνων μόνων.

Περὶ τοῦ ἐν βοιωτίᾳ πολέμου τῶν κατελάνων.

Περὶ τῆς εἰς δύο μέρη τῶν τούρκων ἀπ' ἀλλήλων διαιρέσεως.

Διάβασις ἐκ μακεδονίας εἰς θρᾴκην τοῦ μιχαὴλ μετὰ τρισχιλίων τούρκων.

Περὶ-

Πόλεμος τοῦ βασιλέως μιχαὴλ καὶ τῶν τούρκων περὶ χερσόνησον.

Ἀθανασίου κατάβασις ἐκ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου.

Περὶ τοῦ πατριάρχου νίφωνος.

Περὶ τῶν τὴν θρᾴκην ληϊζόντων τούρκων.

Πόλεμος ῥωμαίων καὶ τούρκων ἐν θρᾴκῃ, καὶ ἧττα τῶν τούρκων.

Ἑτοιμασία τειχομαχίας κατὰ τῶν τούρκων.

Ἧττα παντελὴς τῶν τούρκων, καὶ ἅλωσις.

Νίφωνος κατάβασις ἐκ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου.

Περὶ τοῦ πατριάρχου ἰωάννου τοῦ γλυκέος.

Περὶ τοῦ μεγάλου λογοθέτου τοῦ μετοχίτου.

Θάνατος τῆς βασιλίδος εἰρήνης.

Περὶ τῆς τοῦ βασιλέως διακρίσεως καὶ γνώμης.

Περὶ τοῦ χαλκοῦ ἀνδριάντος, τοῦ ἐπὶ τοῦ κίονος τοῦ ἔμπροσθεν τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας σοφίας.

Καταμέτρησις τοῦ ἀνδριάντος, καὶ τοῦ ἵππου αὐτοῦ.

Περὶ τοῦ χρησμοῦ τοῦ εὑρεθέντος ἐν τῷ κατὰ τὴν ἀδριανούπολιν παλατίῳ.

Michaelis Imperatoris pugna cum Turcis ad Cherſoneſum.

Athanaſij è patriarchico ſolio deſcenſus.

De patriarcha Niphone.

De Turcis Thraciam populantibus.

Pugna Romanorum cum Turcis, & ſtrages Turcorum.

Præparatio ad mœnia Turcorum oppugnanda.

De Turcis prorſus uictis & captis.

Niphonis è patriarchico ſolio deſcenſus.

De patriarcha Ioanne Glyce.

De magno Logotheta Metochite.

Irenes Imperatricis obitus.

De Imperatoris diſceptatione & ſententia.

De ærea ſtatua in columna ante ædem S. Sophiæ.

Dimenſio ſtatuæ, & equi eius.

De oraculo in Adrianopolitano palatio reperto.

ΚΑτὰ τοῦτον τὸν χρόνον ἐκ τῶν ἑῴων, τὰ μέγιστα τῶν κακῶν ἀνερράγη πελάγη, καθάπερ μυρίων πνευμάτων ἐξαίφνης ὁμοῦ συρραγέντων, καὶ πάντ᾽ ἄνω καὶ κάτω ἐλαυνόντων καὶ συγκυκώντων. ἐπεὶ γὰρ ἔρημα στρατευμάτων τὰ πρὸς ἕω τῆς ῥωμαίων ἡγεμονίας ἐλείπετο, συνασπισμὸν οἱ τῶν τούρκων σατράπαι ποιήσαντες, πάντα κατέδραμον ἄχρι θαλάττης ἁπάσης· καὶ πρὸς αὐταῖς ἤδη ταῖς ἀκταῖς μετοικήσαντες, καὶ οἱ μὲν πλεῖστοι τῶν τε ἀνδρῶν ὁμοῦ καὶ γυναικῶν καὶ νηπίων, καὶ ὅσα ἐν κτήνεσι, καὶ ὅσα ἐν χρήμασιν ἦσαν, ὑπὸ τὴν τῶν πολεμίων ἄρτι αἰχμὴν ἐγεγόνεισαν. ὅσοι δ᾽ ἔλαθον διαδράντες, οἱ μὲν ἐς τὰς ἔγγιστα πόλεις κατέφυγον, οἱ δὲ καὶ ἐς θρᾴκην, ἄσκευοι καὶ γυμνοὶ τῶν προσόντων διέβησαν. ἐς δὲ ξυμφωνίαν ἤδη ἐληλυθότες οἱ τοῦρκοι, κλήρῳ διέλαχον πᾶσαν, ὁπόση τῆς τῶν ῥωμαίων ἡγεμονίας ἐτύγχανε γῆ κατὰ τὴν ἀσίαν. κατέσχον οὖν ὁ μὲν καρμανὸς ἀλισούριος τὰ πλείω τῆς μεσογείου φρυγίας, καὶ ἔτι τὰ μέχρι φιλαδελφείας, καὶ τῶν ἔγγιστα πάντων ἀπὸ τῆς περὶ μαίανδρον τὸν ποταμὸν ἀντιοχείας· τὰ δ᾽ ἐκεῖθεν μέχρι σμύρνης καὶ τῶν ἐντὸς παραλίων τῆς ἰωνίας, ἕτερος ὄνομα σαρχάνης. τὰ γὰρ περὶ μαγνησίαν καὶ πριήνην καὶ ἔφεσον, φθάσας ὑφείλετο σατράπης ἕτερος ὄνομα σασάν· τὰ δ᾽ ἀπὸ λυδίας καὶ αἰολίδος ἄχρι μυσίας τῆς πρὸς τὸν ἑλλήσποντον, ὅ,τε καλάμης λεγόμενος, καὶ ὁ παῖς αὐτοῦ καρασῆς. τὰ δὲ περὶ τὸν ὄλυμπον, καὶ ὅσα τῆς βιθυνίας ἑξῆς, ἕτερος ὄνομα ἀτμάν. τὰ δ᾽ ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ σαγγαρίου μέχρι παφλαγονίας μεμερισμένως ἐς τοὺς ἀμουρίου διέβησαν παῖδας. τὸ μέντοι ἑξῆς ἔτος φασὶ διαμηνύσασθαι λάθρα τῷ βασιλεῖ τὸν πρὸ τοῦ ἰωάννου πατριαρχεύσαντα, καὶ παραιτησάμενον ἀθανάσιον, θείαν

SVB hoc tempus in Oriente maximæ calamitatū & turbulentiſsimæ tempeſtates extiterunt. Nam cum nulli ibi Romanorū exercitus eſſent, Turcorum ſatrapæ coniunctis uiribus incurſarūt omnia uſq; ad mare quodlibet, & ad ipſas Aegas commigrarunt. Maximam partem uirorum ſimul, & mulierum, item infantes, iumenta, opes, Turci recens occuparant. Qui uerò clàm euaſerant, in proximas urbes confugerunt, nonnulli etiam nudi & inopes fretum traiecerunt. At Turci iam inita concordia, omnes in Aſia Romanorum prouincias ſorte diſtribuerunt. Carmano Aliſurio pleraque mediterranea Phrygiæ obuenerunt, uſque ad Philadelphiam, & proximè Antiochiam ad Mæandrum fluuium ſitam. Quicquid inde eſt Smyrnam uſque, & ad interiorem Ioniæ oram, Sarchani cuidam obuenit. nam Magneſiam, Prienen & Epheſum alius, nomine Saſan, interceperat. A'Lydia & Aetolia uſque ad Myſiam, ad Helleſpontum ſitam, Calames & filius eius Ceraſus obtinebant. Quæ circa Olympum ſunt, & Bithyniam omnem, Atman. A'flumine Sangario ad Paphlagoniam uſque, Amurij filij inter ſe partiti ſunt. Sequente anno dicunt Athanaſium, qui patriarchatu Ioanni ceſſerat, Imperatori clàm nunciaſſe, ſe numinis

Carmanus *Aliſurius.* *Sarchanes.* *Calames.* *Ceraſus.* *Atman.* *Amuriadæ*

Athanaſius ob prædictionem in patriarchatum reſtituitur.

nis indignationem impendere Romanis uidiſſe: hortatúmque eſſe, ut tribus continuis noctibus Deum deprecaretur. Cum autem poſtridie terræmotus factus eſſet, dixiſſe Imperatorem, eam eſſe prædictam ab Athanaſio numinis indignationem: ac pòſt affirmaſſe, neminem patriarchico ſolio digniorē eſſe. Neque enim niſi diuinitùs illuſtratum, futura præuiſurum fuiſſe: perſuaſum'que habere, cum primùm is reſtitutus eſſet, hoſtes quàm longiſsimè receſſuros, & ueris temperiem hybernas tempeſtates conſecuturam, Romanósque fines facilè propagatum iri. Ea res ferè omnes pontifices, ſacerdotes, abbates, clericos, ac parum abeſt quin dicam prætores, & omnes eos qui publicum aliquod munus ſuſtinebant, uiri ſeueritatem recordatos, haud mediocriter perturbauit. Itaque Imperatori de terræmotu & uaticinatione Athanaſij concionanti fidē habere non poterant: ſed ſubmurmurabant, quòd illius deſiderio illa confingeret, & falſam illi autoritatem conciliaret, ut ſui deſiderij probabilē habere cauſam uideretur. Sed tamen benignitate & eloquentia quoſdam è pontificibus & monachis in ſuas partes pellexit, & cum ijs pedes ad Athanaſij cellam iuxta Xerolophū abit: & cum eo, uti par eſt, collocutus, perſuaſit ut patriarchica inſignia admitteret. Neq; enim alia manuum impoſitione applauſuúe & triumphis eſſe opus, quæ illi iampridem abundè contigiſſet, quamuis interim eam ex mœrore repudiaſſet.

ALTER ATHANAſij aſcenſus in patriarchicum thronum.

HIs ita geſtis, ſeptimo die Athanaſius in patriarchicum ſolium redit. Tum autem in urbem uenit Aegyptiacæ Alexandriæ patriarcha, uir grauis, prudēs & honeſtus: quas ob res Imperator eum uerebatur & diligebat. Is cum uideret, quanti Athanaſium Andronicus faceret, quantopere nomen eius admiraretur, adeò ut eum D. Chryſoſtomo compararet: feſtiuè admodum magniloquentiam & oſtentationem eius taxauit, his uerbis: Erat, inquit, ſutor quidam, qui felem albam habebat, unum quotidie murem domi capientem. quæ aliquando in medium uas, quo coria tingi ſolent, delapſa, & uix eluctata, tota nigra euaſit. Proinde mures, eam monaſtico habitu ſumpto carnibus deinceps abſtinere uelle rati, ſine ullo metu uagantes, coria roſerunt. Illa uerò tantam multitudinem conſpicata, capere omnes, quamuis aueret, haudquaquam poterat, duos tamen comprehenſos deuorauit. Reliqui omnes fuga ſalutem quæſiuerunt, admirantes, quo pacto ſumpto monaſtico habitu

Alexandrini patriarchæ ſcōma in Athanaſium.

Feles monacha.

προβλέπειν ὀργὴν ἐπὶ τῶν ῥωμαίων, παρακελεύσασθαί τε αὐτὸν ὁλονυκτίοις δεήσεσι χρήσασθαι πρὸς θεόν, ἄχρι καὶ ἐς τρίτην ἡμέραν. τῇ δ' ὑστεραίᾳ γενομένου σεισμοῦ, τοῦτον εἶναι φάναι τὸν βασιλέα τὴν προειρημένην ἀθανασίου θεομηνίαν. ἰσχυρίζεσθαί τε λοιπόν, ὡς οὐχ ἕτερος ἄξιος μᾶλλον αὐτοῦ πρὸς τὸν πατριαρχικὸν ἀνεληλυθέναι θρόνον· μηδὲ γὰρ ἂν βλέπειν τὰ ἔμπροσθεν, ἄνευ θειοτέρας ἐλλάμψεως, πεπεῖσθαί τε τοὺς πολεμίους ὡς πορρωτάτω γενέσθαι τῶν ὅρων τῶν τῆς ῥωμαίων ἡγεμονίας, ἅμα γὰρ τοῦτον ἐς τὸν πατριαρχικὸν ἀναβῆναι θρόνον, καὶ γενέσθαι, οἷον εἰπεῖν, ἔαρ μετὰ χειμῶνα, καὶ γαλήνην μετὰ κλύδωνα, καὶ ῥᾷστα πλατυνθῆναι τὰ τῆς ῥωμαίων ἡγεμονίας τὰ σχοινίσματα. τοῦτο μικροῦ πάντας ἀρχιερέας καὶ ἱερέας, καὶ ὅσοι ἀσκητηρίων ἔτυχον προεδρεύοντες, καὶ ὅσοι τοῦ κλήρου, καὶ οὐ πολλοῦ δέω λέγειν, ὅσοι τῶν ἀγορανομούντων, καὶ δημόσια δή τινα ἐγκεχειρισμένων ἦσαν πράγματα, ἀναμνησθέντας τῆς πάλαι βαρύτητος τοῦ ἀνδρός, οὐ μικρῶς διετάραξεν· ὥστε καὶ δημηγοροῦντι τῷ βασιλεῖ περὶ τοῦ σεισμοῦ καὶ τῆς ἀθανασίου προρρήσεως πιστεύειν οὐκ εἶχον, ἀλλ' ὑπεψιθύριζον, ὡς πόθῳ ἐκεῖνον ἐνδοξότερον καθιστᾶν, πλάττει καὶ χαρίζεται ψευδῆ ταύτην τὴν δόξαν αὐτῷ, ἵν' εὐπρόσδεκτος καὶ ὁ τούτου πρὸς ἐκεῖνον δοκοίη πόθος. δεξιώσεσι δ' οὖν ὅμως καὶ λόγοις πειθοῦς ὁ βασιλεὺς ἔστιν οὓς τῶν τε ἀρχιερέων καὶ μοναζόντων περιελθών, ἰδίους γὰρ ἑαυτοῦ ἐπεποιήκει βουλήματι, μεθ' ὧν πεζῇ καὶ βάδην ἄπεισι παρὰ τὴν τοῦ ἀθανασίου καταγωγὴν τὴν περὶ τὸν ξηρόλοφον· καὶ ὁμιλήσας αὐτῷ τὰ εἰκότα περὶ τοῦ θρόνου, ἔπεισε καὶ τὰ πατριαρχικὰ περιθέσθαι σύμβολα. μηδὲ γὰρ δεῖσθαι φάναι χειροθεσίας ἑτέρας, καὶ ὅσοι περὶ αὐτὴν κρότοι καὶ θρίαμβοι, πάλαι ταύτην εἰληφότα βεβαίως, εἰ καὶ λύπης ἕνεκα μεταξὺ ταύτην ἔδοξεν ἀρνεῖσθαι.

ΔΕΥΤΕΡΑ ΑΝΑΒΑΣΙΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον.

ΤΟΥτων οὕτω γενομένων, ἄνεισιν ἑβδομαῖος αὖθις εἰς τὸν πατριαρχικὸν ἀθανάσιος θρόνον. ἔτυχε δὲ τηνικαῦτα ἐπιδημῶν τῇ βασιλευούσῃ, καὶ ὁ τῆς κατ' αἴγυπτον ἀλεξανδρείας ὁ πατριάρχης, σεμνὸς ἀνὴρ καὶ συνέσει λογισμῶν τὰ ἤθη κοσμῶν, ὡς ἐντεῦθεν πολλὴν τὴν αἰδῶ καὶ εὐμένειαν πρὸς τοῦ βασιλέως πορίζεσθαι. οὗτος ὁρῶν τὴν τοῦ βασιλέως περὶ τὸν πατριάρχην ἀθανάσιον φλεγμαίνουσαν σχέσιν, καὶ ἀκούων ἀεὶ διὰ θαύματος μεγάλων ἐπαίνων τὸ ἐκείνου τιθέμενον ὄνομα, καὶ ἴσον τῷ θειοτάτῳ τὴν ἀρετὴν χρυσοστόμῳ, προθέσεσιν ὅλαις τῆς γνώμης τοῦτον ἐκφαινόμενον, μάλα τι χαριέντως τῆς τοῦ βασιλέως καθήψατο γλώττης, καὶ οἷον εἰπεῖν, τῆς ἐν τῷ καιρῷ φιλοτιμίας, οὑτωσί πως εἰπών· ἦν τις ἀνὴρ τὴν τέχνην σκυτεύς, γαλῆν ἔχων τὸ χρῶμα λευκήν, ἣ τῶν κατ' οἶκον μυῶν καθημέραν ἐθήρευεν ἕνα. αὕτη λαθοῦσά ποτε κατὰ μέσην κρημνίζεται τὴν λεκάνην, ἐν ᾗ τὰ σκύτη μελαίνειν ὁ σκυτεὺς ἐκεῖνος εἶχεν ὑγρόν, καὶ μόλις ἐκεῖθεν ἄνεισι μέλαν ἔχουσα χρῶμα. ἔδοξεν οὖν τοῖς μυσίν, ἐκείνην ἴσως μηκέτι κρεωφαγεῖν ἐθελήσειν, εἰς μοναδικὸν ἑαυτὴν μεταμείψασαν σχῆμα. ὅθεν καὶ ἀδεῶς ἑαυτοὺς ἐς τὸ ἔδαφος ἐφήπλωσαν, ῥινηλατοῦντες ἄνω καὶ κάτω οἷς τραφήσονται· ἀλλ' ἐκείνη πρὸς τοσοῦτον ἄγρας προελθοῦσα θέατρον, πάντας μὲν ὁμοῦ σαγηνεύειν οὐκ εἶχε, καὶ μάλα ἐθέλουσα· δύο δ' οὖν ὅμως συλλαβοῦσα κατεθοινήσατο. οἱ δ' ἕτεροι παντάπασιν ᾤχοντο φεύγοντές τε, καὶ ἅμα θαυμάζοντες, ὅπως ἀπληστέρα γέγονεν, ἀφ' οὗ τὸ μοναδικὸν περιέθετο

προὐτέθετο χρῆμα. δέδοικα τοίνυν, φησί, μὴ καὶ ἀθανάσιος οὗτος ἤδη τῶν προῤῥήσεων γέρας πατριαρχικὸν εἰληφὼς θρόνον, ἀποκρύψῃ τῇ προτέρᾳ ἐκείνην σκληρότητα τῇ τῆς ὑστέρας ὑπερβολῇ, διὰ τὴν ἐντεῦθεν οἴησιν. περὶ μὲν τοί γε τούτους τοὺς χρόνους συνέπεσε πολεμεῖν ἀλλήλοις ἄμφω τοὺς ῥῆγας, κάρουλόν τε τὸν τῆς ἰταλίας, καὶ θευδέριχον τὸν τῆς σικελίας. νῆσος δ' ἡ σικελία μεγάλη καὶ πολυάνθρωπος, μιλίοις οὐ πλέον ἀπέχουσα τῆς ἠπείρου τριάκοντα, εἴ τις ἐθέλοι μετρεῖν τὸ ἀπὸ σκυλλαίου τοῦ παραλίου τῆς ἰταλίας ἄκρου μέχρι μεσήνης τῆς πόλεως, παραλίου καὶ ταύτης οὔσης, σικελίας τῆς νήσου. ὁ μὲν οὖν κάρουλος ποθῶν ἐκ πολλοῦ τὴν σικελίαν ὑποχείριον θέσθαι, καὶ διὰ μελέτης ποιούμενος τοῦτο, μακρὰς λάθρα ἐναυπήγησε ναῦς, καὶ τἄλλα παρεσκεύαζεν ὡς ἐνῆν ὅσα πρός τε ναυμαχίαν καὶ πεζομαχίαν αὐτάρκη· ὀψὲ δὲ τῆς ἔχθρας ἐς προὖπτον ἀναῤῥαγείσης, φοβερὸς ὁ κάρουλος τὰ πρῶτα ἐδόκει, τῷ δὲ θευδερίχῳ ἀπαρασκεύῳ τυγχάνοντι, καὶ πολὺς αὐτῷ ἐνέκειτο, συχνὰ διαπεραιούμενος ἐς τὴν νῆσον ἐκ τῆς ἠπείρου, ὅσον τε πεζόν, καὶ ὅσον εἰς ἱππέας ἐξεταζόμενον ἦν· καὶ κακῶς τὰ ἐκείνου ποιῶν ἐπὶ δυσὶ τοῖς ἐνιαυτοῖς, χειμῶνος μὲν οἴκαδε ἐπανήκων, ἔαρος δ' ἀεὶ λαμπροτέρας τὰς ἐκστρατείας ποιούμενος.

bitu crudelior euaſiſſet. Vereor igitur, inquit, ne & Athanaſius hic, iam prædictionis præmium ſedem patriarchicam conſecutus, priorem aſperitatem poſteriore deleat, propter iſtam de ſe opinionem. His temporibus Carolus Italiæ, & Theodoricus Siciliæ rex, bellum inter ſe geſſerunt. Eſt autem Sicilia magna & populoſa inſula, milliaribus non amplius triginta à continente diſtans: ſi quis fretũ quod inter Scyllæum Italię & Meſſanam Siciliæ maritimã urbem interfluit, metiatur. Carolus igitur, qui longo tempore Sicilię potiri cupiebat, & id conſilium animo agitabat, clàm naues ædificat: ceteraq́ ad bellum tam mari quàm terra gerendum neceſſaria, pro uirili comparat. Tandem cum inimicitiæ erupiſſent, Carolus Theodorico imparato adhuc formidabilis erat, eumq́ grauiter infeſtabat, è continente ſubinde in inſulam traijciendo, cum omni & peditatu & equitatu ſuo. itaq́ per biennium agris uaſtatis, hyeme domum ſe recipiebat, uerno autem tempore cum maioribus copijs reuertebatur.

Caroli & Theodori Siculi bellũ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΡΟΝΤΖΕΡΙΟΥ καίσαρος.

Συνέπεσε δὲ τηνικαῦτα, λατῖνόν τινα, ῥοντζέριον ὄνομα, στρατόπεδον ἀθροίσαντα ἔκ τε ἰβηρίας τῆς κάτω, καὶ γαλατίας τῆς ἐπέκεινα καὶ δυτικωτέρας τῶν ἄλπεων, βάναυσόν τε καὶ μάχαις ἀεὶ διαποντίαις καὶ ἠπειρωτικαῖς χαῖρον, τριήρεις οὐ μείους τεττάρων ἀπὸ τούτων πληρῶσαι. δι' ὧν δὴ καὶ τὸν πειρατικὸν ἀδεῶς μετῄει βίον, δεινότατος ἐν τούτῳ τῶν πώποτε γενόμενος. οὐ μόνον γὰρ ταῖς ἀπ' ἄρκτου καὶ νότου κατιούσαις καὶ ἀνιούσαις φορτίσι ναυσὶν ἐπετίθετο, ἀλλὰ παραπλέων καὶ περιπλέων, κακῶς καὶ αὐτὰς ἤδη τὰς μεγάλας τῶν νήσων ἐτίθει, καὶ φοβερὸς ἐδόκει τῇ κάτω θαλάττῃ. ἐπεὶ τοίνυν ἀπεκέκλειστο ἤδη πανταχόθεν ἡ σικελία, ὑπό τε ναυτικῶν καὶ πεζῶν τοῦ καρούλου στρατῶν, καὶ ἐς τοῦθ' ἧκεν ἀνάγκης θευδέριχος, ὡς ὑπερορίων δεῖσθαι συμμαχιῶν, μετακαλεῖται τὸν εἰρημένον ῥοντζέριον, παραγγείλας αὐτῷ, καὶ ἑτέρους ὅθεν δή ποτε μεταπέμψασθαι κρατίστους, ὡς ἐς χιλίους ἱππέας, ἵν' ἐξ ἀντιπάλου γενναίως τε καὶ ἐῤῥωμένως διαμάχοιντο πρὸς τὸν ἀντικαθήμενον τοῦ καρούλου στρατόν. ἐπεὶ δὲ ἧκεν ἐκεῖνος ἄγων χιλίους μὲν, ὅσον τὸ ἀπὸ τοῦ ναυτικοῦ πεζούς, χιλίους δ' ὅσους ἐς ἱππέας κατέταξεν, εὐθὺς ὁπόσας σικελικὰς πόλεις ὁ κάρουλος εἷλέ τε καὶ δεδούλωτο, πᾶσαι καθάπερ ὀστράκου μεταπεσόντος, ἐς θευδέριχον ἐπανῆκον, οὐκ εἰωθυῖαι ἀλλοτρίῳ ζυγῷ προσταλαιπωρεῖσθαι. ταῦτα ἀκούσας ὁ κάρουλος, λίαν ἤχθετο· καὶ μαινομένῳ ἦν, ὡς εἰπεῖν, παραπλήσιος, ὅτι χρονίους ἐλπίδας ἐς πέρας ἐληλυθυίας ἤδη, καὶ μονονουχὶ τῶν κόλπων ἐντὸς ὅλας ἀποφορτιζομένας, καρποὺς ἐξαίφνης, ὡς εἰπεῖν, ἐν αὐτοῖς τοῖς λιμέσιν, ἀναῤῥαπείσας τεθέαται. ὅθεν ἔαρος τελευτῶντος, ἧκε μὲν βαρείας δυνάμεως· ἀλλὰ κραταιοτέρῳ ἤδη συμμίξας τῷ θευδερίχῳ κατά τε πλῆθος καὶ ἀντίπαλον δύναμιν, οὐχ ὡς ἤθελεν ἀπήλλαξε· τούτου δ' οὖν ἐς τοῦτο τελευτήσαντος τοῦ ἐνιαυτοῦ, ἅμα ἦρι πᾶσαν, ὡς εἰπεῖν, τὴν ἰταλίαν διαβιβάζει ἐς σικελίαν ὁ κάρουλος, ἵνα τελευταία δὴ κείσης

DE RONZERIO Cæſare.

Cum quoque Latinus quidam Ronzerius nomine, ex inferiore Iberia, & ulteriore Gallia, quę ab Alpibus magis uerſus Occidentem uergit, collecto exercitu ſordidorum hominum, bellis & marinis & terreſtribus aſſuetorum, & quatuor triremibus completis, piraticam, cuius erat omnium qui unquam fuerunt peritiſsimus, impunè exercebat. Non enim naues onerarias tantum, quæ à Septentrione & Auſtro aſcenderent & deſcenderent, inuadebat: ſed magnas etiam inſulas incurſionibus uexabat, & mare inferum infeſtum reddebat. Cum igitur Sicilia iam ab omni parte Caroli exercitib. interclusa, Theodoricus externa auxilia petere cogeretur: Ronzerium hunc acceſit, hortatus, ut etiam alios undecunque ad mille fortiſsimos equites conducat, ut ualida pugna cum Carolo committi poſſet. Qui cum mille pedites, totidemq́ equites adduxiſſet: omnes Siculæ urbes, quas Carolus ſubegerat, inſtar teſſeræ, ad Theodoricum redierunt, alienum ferre iugum haud aſſuetæ: quod Carolus ægerrimè tulit, quodam quaſi furore percitus, quòd diuturnæ ſpei iam penè compos factus, omnem laborum ſuorum fructũ in ipſo portu effuſum cerneret. Igitur exeunte uere cum magnis copijs aduentat: ſed cum Theodorico iam & numero & ui militum firmiore congreſſus, aliter quàm uolebat, diſceſsit. Eo anno ſic exacto, ſub ueris initium totam Italiam (ut ita dicam) Carolus in Siciliam traducit: ut ſummũ faſtigium & ma-

Ronzerius Carolũ Sicilia exigit.

& manum ultimam diuturnis bellis imponeret. Sed denuò longè pluribus amiſsis, uictus domum, & multiplici mœrore confectus, redit. *Affinitas è bello.* Deſperatis ergo rebus, legatos ad Theodoricũ de pace & affinitate inter liberos iungenda mittit. Quæ cum utrinque placuiſſent, armiſque poſitis reges pacem agitarẽt: *Catelani ab Andronico conducuntur.* Theodorici auxilijs deliberandum eſſe uiſum eſt, quo conuerſi rebus ſuis conſulerent. Neque enim ædes illis aut certæ poſſeſsiones erant, in quas ſe reciperent: ſed alius aliunde, & multi multis è locis, pauperes & nudi, propter latrocinij emolumenta confluxerant, incertis ſedibus in mari oberrantes. Eorum igitur duci Ronzerio placuit, Imperatori Andronico per legatos auxilia contra Turcos offerre. Quæ conditio cum ualde ei placuiſſet, è Sicilia Byzantium proficiſcitur cũ ſuis: quorum mille Catelanos nominabat, quòd plerique ab illis oriundi eſſent: alteros mille Amagabaros, ſic enim Latini pedites uocant. *Amagabari.* Statim igitur cum ueniſſet, Imperator eum, Maria nepte ſua, Aſanis filia, deſponſa, magni Ducis dignitate ornat. Sed cum paulo pòſt alius etiam Catelanus Pirincerius Tenza à Ronzerio accerſitus adueniſſet: huic Cæſaris, illi magni Ducis titulum decernit. Impenſæ uerò in eorum ueſtimenta & donatiua, & annua ſtipendia, tantæ factæ ſunt, ut breui tempore fiſcus exhauriretur. Sed cum in Aſiam traijciendum eſſet, & cum hoſte pugnandum, quid dicam quantas in tranſitu Romanis clades, qui in oppidula maritima confugerant, importarint? *Catelanorum inſolentia.* Viris enim & mulieribus pro mancipijs ſunt abuſi, eorum uerò rem familiarem omnem pro ſua conſumpſerunt: & (ut fieri ſolet) in itinere multas execrationes ex imo pectore profectas, cum lachrymis miſerorum quos læſerant, collegerunt. Et hæc primo anno acta ſunt. *Turci à Catelanis profligantur.* Inſtante autem uere ad Philadelphiam diuturna obſidione liberandam abierunt, quæ geminis malis premebatur: foris hoſtili metu, intus hoſte multo grauiore, penuria cibariorum & fame. Ac id quidem munus pulcherrimè & fortiſsimè adminiſtrarunt, Deo adiuuante, propter inſignem uirtutem epiſcopi urbis Theolepti, diuini uiri. *Theoleptus epiſcopus.* Nam cum Turci Latinorum diſciplinam militarem, armorúmque ſplendorem, & ferocem impetum uidiſſent: metu perterriti, non modò procul ab urbe, ſed penè ultra ueteres Romanorum fines fugerunt. Tantus enim & talis erat ille exercitus, itáque & armis & rei militaris uſu & militum numero inſtructus, (unà enim militabant non modò Romani lectiſsimi,

αὕτη καὶ ὑδρὰς τῶν μακρῶν κατασταίη πολέμων. ἀλλὰ πολλῷ πλείους αὖθις ἀποβαλὼν, ἡττημένος ἐπ' οἴκου ἀναχωρεῖ, πανήγυριν (ὡς εἰπεῖν) ἐπαγόμενος θλίψεων. ταῦτ' ἄρα καὶ ὑπὸ τὸ ἄπορον πανταχόθεν τῇ γνώμῃ συνελαθεὶς, περὶ σπονδῶν πρὸς Θευδέριχον ἤδη διαπρεσβεύεται, καὶ τέκνων γαμικὰ συναλλάγματα. ἐπεὶ δ' οὕτω ταῦτα ἀλλήλοις ξυνέβησαν, καὶ τὰ ὅπλα θέμενοι ἀστασίαστον ἦγον εἰρήνην οἱ ῥῆγες, σκοπεῖσθαι τοῖς τοῦ Θευδερίχου συμμάχοις ἐπῄει, ὅποι ποτε ἄρα τραπόμενοι, τὴν κερδαίνουσαν εὕρωσιν. οὐ γὰρ ἦσαν αὐτοῖς οἰκίαι καὶ κτήσεις ἑστῶσαι, ἵνα τὴν ἐπάνοδον αὐτῶν ὑποσπεύδωσιν· ἀλλ' ἄλλοθεν ἄλλος, καὶ πολλοὶ πολλαχόθεν ἄσκευοι καὶ γυμνῆτες, κέρδους ἕνεκα λῃστρικοῦ συνδραμόντες, πλάνητα καὶ διαπόντιον ἔβοσκον βίον. ἔδοξεν οὖν τῷ τούτων ἄρχοντι Ῥοντζερίῳ, διαπρεσβευσαμένῳ πρὸς βασιλέα Ἀνδρόνικον, συμμαχήσειν ἐλθόντα οἱ κατὰ τῶν Τούρκων, εἴ γε βουλομένῳ αὐτῷ εἴη. καὶ μέντοι καὶ σφόδρα ἀσμένου τὴν πρεσβείαν προσδεξαμένου τοῦ βασιλέως, ἄρας ἐκεῖνος ἧκεν ἐκ Σικελίας ὑπὸ δισχιλίους ἐπαγόμενος ἄνδρας· ὧν τοὺς μὲν χιλίους ὠνόμαζε Κατελάνους, ὡς ἐκ τοιούτων τὰ πλεῖστα τὸ γένος κατάγοντας· τοὺς δ' ἑτέρους χιλίους, Ἀμογαβάρους. οὕτω γὰρ ἡ Λατίνων φωνὴ τοὺς πεζοὺς ἐν πολέμοις καλεῖ, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τούτους ἐν μοίρᾳ ταττομένους τοιαύτῃ, τούτῳ καὶ οὗτος κέκληκε τῷ ὀνόματι. τὸν μὲν δὴ ἐλθόντα, γαμβρὸν εὐθὺς ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τῇ ἀδελφιδῇ ποιεῖται Μαρίᾳ, τῇ τοῦ Ἀσὰν θυγατρί, καὶ ὑπὸ τὸ τοῦ μεγάλου δουκὸς ἀνάγει ἀξίωμα. ἐπεὶ δὲ μετὰ μικρὸν ἧκε καὶ ἕτερος Κατελάνος Πειγκέρνιος Τέντζας, προσκαλεσαμένου τοῦ Ῥοντζερίου, αὐτῷ μὲν δὴ Ῥοντζερίῳ, τὸ τοῦ καίσαρος ὁ βασιλεὺς περιτίθησιν ἀξίωμα. τῷ δὲ Πιγκερνίῳ Τέντζᾳ, τὸ τοῦ μεγάλου δουκός, ἡ μέντοι τῶν χρημάτων δαπάνη ὁπόση περὶ τὰ ἐκείνων ἐνδύματα, καὶ τὰς δωρεὰς καὶ τὰ ἐπέτεια δεδαπάνηται σιτηρέσια, ὑπὸ τοσοῦτον ἀνῆλθεν πλεονεξίας, ὥστ' ἐν βραχεῖ τὸ βασιλικὸν ἐξεκένωσε ταμιεῖον. ἐπεὶ δ' οὕτω ταῦτα, καὶ ἔδει διαβάντες ἐς τὴν Ἀσίαν, πολεμεῖν τοῖς ἐχθροῖς, τί χρὴ λέγειν ὁπόσα εἰργάσαντο παριόντες δεινὰ, κατὰ τῶν ἐν τοῖς περὶ τὴν Ἀσίαν καταφυγόντων πολιχνίοις Ῥωμαίων; ἀνδράσι μὲν γὰρ καὶ γυναιξὶν οὐδὲν ἄμεινον, ἢ ὡς ἀνδραπόδοις ἐχρήσαντο· τοῖς δ' ὑπάρχουσιν ἅπασιν, ὡς οἰκείοις ἀδεῶς κατεχρήσαντο, καὶ ἀπέλαυον ὥσπερ εἰκὸς πολλῶν τῶν ἐνοδίων ἀρῶν, ἐκ μέσης ψυχῆς καὶ μετὰ πάνυ πολλῶν τῶν δακρύων, ταύτας καταχεόντων τῶν ταλαιπώρων ἐκείνων, οὓς ἠδίκουν. καὶ ταῦτα μὲν δὴ τὸν πρῶτον ἐπράχθη ἐνιαυτόν. τοῦ δ' ἐπιόντος ἔαρος, ἀπῄεσαν ἐξελάσοντες τοὺς πολιορκοῦντας τὴν Φιλαδέλφειαν πολεμίους. διπλοῖς γὰρ ἐπολεμοῦντο δεινοῖς, οἱ τὴν Φιλαδέλφειαν κατοικοῦντες· ἔξωθεν μὲν τοῖς χρονίως ἤδη περικαθημένοις ἐχθροῖς· ἔσωθεν δὲ πολλῷ χείρονι πολεμίῳ, τῇ τῶν ἀναγκαίων ἐνδείᾳ, καὶ τῷ λιμῷ. καὶ τοῦτο μὲν τοὔργον κάλλιστά τε καὶ ἀνδρικώτατα κατεπράξαντο, τῆς ἄνωθεν δεξιᾶς συνεργούσης, διὰ τὸ τῆς ἀρετῆς μέγεθος, τοῦ τῆς πόλεως ἱερᾶς προεδρεύοντος θείου ἀνδρὸς Θεολήπτου. ἰδόντες γὰρ οἱ πολέμιοι τὴν τῶν Λατίνων εὔτακτον κίνησιν, καὶ τὴν τῶν ὅπλων λαμπρότητα, καὶ τὸ ἀκράτητον τῆς ὁρμῆς, συγχυθέντες τοῖς φόβοις ᾤχοντο φεύγοντες· οὐ μόνον τῆς πόλεως ὡς πορρωτάτω σφᾶς αὐτοὺς ἀπάγοντες, ἀλλὰ μικροῦ καὶ τῶν πάλαι Ῥωμαίων ὁρίων αὐτῶν. τοσοῦτος γὰρ καὶ τοιοῦτος ἐκεῖνος ἐτύγχανεν ὁ στρατὸς, καὶ οὕτως ἄριστα συγκεκροτημένος ἔκ τε τῶν ὅπλων, ἔκ τε τῆς περὶ τὸν πόλεμον ἐμπειρίας, ἔκ τε τοῦ πλήθους (συνεστράτευον γὰρ ἐκεῖ τοῖς Λατίνοις οὐ μόνον οἱ τῶν

ῥωμαίων

ῥωμαίων ἐπίλεκτοι, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐκ τῶν ἀλανῶν ὁπόσον ἐτύγχανε στράτευμα) τοσαύτην γοῦν ἐποίει διὰ ταῦτα τοῖς πολεμίοις τὴν ἔκπληξιν, ὥστε πολλοί τινες ἔφασαν τότε, ὡς εἰ μὴ τούτους διὰ δειλίαν τινὰ πρόσω ἰέναι κεκώλυκε τὰ τοῦ βασιλέως προστάγματα, οὐδ᾽ ἐν ἂν ἦν τὸ κωλῦον, ὅλας ἐν βραχεῖ τῶν ῥωμαίων ὁπόσαι πόλεις καὶ χῶραι ὑπῆρχον, καθαρὰς πολεμίων παραδοῦναι τῷ βασιλεῖ· ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἦσαν φθεγγόμενοι πρὸς μόνα τὰ παρόντα βλέποντες ἄνθρωποι, καὶ μηδὲν τῶν παρόντων ὑψηλότερον ξυνιέναι δυνάμενοι. κρίσις γὰρ ὡς ἀληθῶς ἦν ταῦτα θεοῦ, πάλαι κυρωθεῖσα πρὸς ἐσχατιὰς καταβῆναι δυστυχημάτων τὰ ῥωμαίων πράγματα· καὶ διὰ τοὺς λόγοις ἀρρήτοις τῆς προνοίας τῶν μὲν ὠφελούντων πλεῖστα ἐδόκουν τὰ ἐμποδὼν, τῶν δὲ βλαπτόντων πολύχους ἡ συνδρομή· ἀλλὰ τοῦτο μὲν τοὔργον ἅμα ἦρι τελευτῶντι, ῥᾳδίως κατεπράξαντο. ἐπεὶ δὲ πρόσω ἰέναι ἄπορον σφίσιν ἦν παραπομπὰς οὐκ ἔχουσιν, οἳ τὸ σκοτεινὸν καὶ ἀτριβὲς τῆς ὁδοῦ διαλευκανοῦσι, καὶ εὔοδον θήσονται τούτοις· οὐ γὰρ ἄνευ πλείστων νεκρῶν ἑώρων γενησομένην τὴν ὑπερόριον ἐκστρατείαν, βουληθεῖσιν ἐκείνοις ἄνευ τῶν παραπομπῶν ἀπιέναι. τὸ δ᾽ ἀμαθῶς οὑτωσὶ μεγάλους ἀναρρίπτειν κινδύνους πρὸς τοῦ ῥοντζερίου οὐκ ἦν, πολλοὺς ἀνατλάντος πολέμους, καὶ πολλὴν ἐντεῦθεν ξυνειλοχότος τὴν πεῖραν, ἀναστρέψαντες διελύθησαν κατὰ γένος, ῥωμαῖοι μὲν οἴκαδε ἀπιόντες, ἀλανοί τε ὁμοίως. λατῖνοι δὲ τῷ ῥοντζερίῳ ἑπόμενοι καίσαρι, περιῄεσαν τὰς ἐναπολελειμμένας τοῖς ἀθλίοις ῥωμαίοις πόλεις. καὶ κάκιστα διετίθεσαν, τὴν πολεμίαν ὁρμὴν ἐπὶ τοὺς καλέσαντας τρέψαντες· πρόφασιν λέγοντες, ὅτι τὴν παρὰ τοῦ βασιλικοῦ πρυτανείου ταχθεῖσαν ἐπέτειον δαπάνην οὐκ ἐκομίζοντο, καὶ εἶναι ἀνάγκην πρὶν ἐπιμεμφθῆναι σφᾶς τοὺς καλέσαντας μὲν, μὴ πληροῦντας δὲ τὰ ὑπεσχημένα. ἦν οὖν ἰδεῖν οὐ μόνον τὰς οὐσίας ἄρδην τῶν ταλαιπώρων ἁρπαζομένας ῥωμαίων, κόρας τε καὶ γυναῖκας ὑβριζομένας, πρεσβύτας τε καὶ ἱερέας ἀγομένους δεσμίους, καὶ τὰς ἄλλας ὑπομένοντας τιμωρίας, ὁπόσας ἡ τῶν λατίνων δυσμενεστάτη χεὶρ ἀεὶ καινοτέρας ἐφεύρισκε κατὰ τῶν ἀθλίων· ἀλλὰ καὶ συχνὰ γυμνὸν ὁρῶντας τὸν πέλεκυν κατὰ τοῦ τραχήλου, ὡς αὐτίκα τεθνηξομένους, εἰ μὴ θησαυροὺς ὁμολογοῖεν χρημάτων. καὶ οἱ μὲν ἐκτιθέμενοι πάντα, ὑπέρου γυμνότεροι ἀπηλλάττοντο· οἱ δὲ μὴ ἔχοντες, ὅτου ἐξωνήσονται ἑαυτοὺς, τῶν ἀκρωτηρίων τοῦ σώματος, ἄλλοι ἄλλα ἀφαιρούμενοι, θέαμα ἐλεεινὸν παρὰ τὰς ὁδοὺς ἐξετίθεντο, εἴ τις ἄρτου τεμάχιον ἢ ὀβολὸν παράσχοι ζητοῦντες. ὡς ἐπ᾽ οὐδενί τινι τῶν πάντων ἑτέρων τῶν ἀφορμῶν τοῦ ζῆν καταλελειμμένων, ἢ ἐπὶ τῇ γλώττῃ καὶ ταῖς τῶν δακρύων πηγαῖς. ταῦτα πυνθανομένῳ τῷ βασιλεῖ, οὐδ᾽ ὅλως ἀνεκτὰ εἶναι ἐδόκει, τήν τε ῥωμαίων γῆν πολλῷ πλέον ἢ κατὰ πολεμίους λυμαινόμενα, καὶ ἅμα θεὸν παροξύνοντα κατὰ τῶν ἐξ ἀλλοδαπῆς προσκαλεσαμένων αὐτούς. οὔτ᾽ ἄλλως εὔπορον ἦν τῆς ἀδικίας τίσασθαι αὐτοὺς ἐνδείας μακρᾶς τὰ βασιλικὰ καταγελώσης στρατόπεδα. ἐν στενῷ τοίνυν ὄντος αὐτοῦ, καὶ μηχανῆς δεομένου τινὸς βοηθούσης, διαβαίνει πρὸς θρᾴκην ὁ καῖσαρ ῥοντζέριος, τὸν λατινικὸν ἐπαγόμενος πάντα στρατόν. οὐ γὰρ ἐλέλειπτο ἔτι τοῖς ἐν ἀσίᾳ ῥωμαίοις, οὔτε χρήματα, οὔθ᾽ ὅσα τρέφει δημίων γαστέρας. ἔδοξε μέντοι τοὺς μὲν ἄλλους ἐν τῷ τῆς καλλιουπόλεως καταλιπόντα φρούριον,

ctiſsimi, ſed & omnis Alanorum exercitus) ut haud abs re cõſpectu illius hoſtes percellerentur: multiq; dicerent, Niſi metus Imperatoris, qui longius eos progredi uetuerat, obſtitiſſet, nihil fuiſſe prohibiturum, quo minus omnes Romanas & urbes & prouincias breui recuperaſſent. Sed ea loquebantur homines, qui præſentia tantum conſiderabant, neq; quicquam altius animo cõplecti poterant. Diuinum enim iudicium illud erat, olim firmatum, ut Romanum imperium extremis calamitatibus affligeretur. Quapropter arcanis Prouidentiæ rationibus, plurimæ res utilia conſilia impedire in magno eorum quæ obeſſent concurſu uidebantur. Sed illud quidem ſub finem ueris facile confecerunt. Cum autem ſine uiæ ductoribus progredi non poſſent, (uidebant enim expeditionem illam, nemine uiam monſtrante, ſine multis cædibus confici minimè poſſe: neque uerò is erat Ronzerius, qui multis bellis magna prudẽtia parta, magnum diſcrimẽ temerè adiret) reuerſi ac diſſipati abierunt Romani domum, eodémque modo Alani: Latini uerò cum Ronzerio Cæſare reliquas miſeris Romanis urbes peruagati, miſerrimè tractarunt, hoſtili impetu in eos, à quibus accerſiti fuerant, conuerſo: cauſam afferentes, quòd conſtitutum ab Imperatore ſtipendiũ non accepiſſent: ac neceſſariò ſe illorum opibus ſuſtentari, qui ſe accerſiſſent, & pactis ac conuentis non ſtetiſſent. Itaque bona miſerorum Romanorum omnia diripi, uirgines & matronas ſtuprari, ſenes & ſacerdotes in uinculis duci, & ad cætera ſupplicia rapi cerneres, quę noua ſubinde in miſeros immaniſſima Latinorum manus excogitabat: imminentem ceruici ſecurim, ut iamiam morituri, uidebant, niſi abditam pecuniam oſtendiſſent. Qui omnia proferebant, lebéride nudiores abibant: qui nihil quo ſe redimerent habebant, extremitatibus corporum mutilati, miſerabile in uijs ſpectaculum iacebant, fruſtum panis aut obolũ mẽdicantes: nihil ſubſidij, præter uocem & lachrymarum riuos, reliquum cum haberent. Quæ Imperatori haudquaquam ferenda eſſe uiſum eſt, Romanas prouincias longè atrocius belli malis affligentia: & ſimul Deum etiam ad iram concitantia, contra eos qui peregrè illos accerſiſſent. neq; tamen eorum iniurias ulciſci promptum erat, cum longa inopia Imperatorias legiones derideret. Anguſtis igitur rebus cum ſolerti auxilio eſſet opus, in Thraciam Ronzerius Cæſar omnem Latinum exercitum ſecum adducit. Nihil enim Aſianis Romanis erat reliquum uel pecuniæ, uel rerum aliarum, quibus carnificum uentres alerentur. Ac uiſum illi eſt, cæteris Calliupoli relictis,

Fatalis incuria.

Catalani ſtipendijs nõ ſolutis, ſe pro hoſtibus gerunt.

lictis, cum ducentis ad Michaelem Imperatorem, Oreſtiade in Thracia cum exercitu tum degentem, abire, ut & conſtituta ſtipendia poſtularet: &, ſi eſſet opus, minis extorqueret.

DE CAEDE CAESARIS Ronzerij, Catelanorum ducis.

Qvo facto, Imperatore ad maiorem iracundiam inflammato, qua prius etiam contra illũ exarſerat, multi milites ſtrictis enſibus circumdatum iuxta regiam interficiunt, unáque aliquot eius comites. Nam maior eorum pars periculum euaſit: qui continenti curſu Latinis Calliupoli agentibus, quid actum eſſet nunciarunt. At Romani milites hoc facto putarunt ſe fregiſſe Latinorum animos, & faſtum compreſsiſſe, atque id effeciſſe ut Romanis poſthac & animis & corporibus ultrò tanquam mancipia obnoxij eſſent, aut quà ueniſſent inuiti reuerterentur. Verùm huiuſmodi cogitationes humilis ſunt ingenij, & prorſus inanes: non intelligentis, Prouidentiæ ea quæ gerantur eſſe curę, & cuiuſque rei exitum ab antegreſſis pendêre cauſis: quas nos quidem moleſtiæ uitandæ cauſa quæ inde exiſtit libenter obliuiſcimur, uindicta uerò ſuis pugillaribus inſcriptas cuſtodit: ut quemadmodum quiſque ſementẽ fecerit, ita & ſuo tẽpore metat. Nam ipſo euẽtu homo doceri queat: ijs quæ diuinitùs non proſperentur, & terram & mare & aerem aduerſari: tanquam fugitiuum Dei & iuſticiæ uiolatorem fortiter ulciſcentia. Qui ubi ſeſe cognorit, ipſe ſibi præcipere queat: non refragandum eſſe latæ diuinitùs ſententiæ, qualis ea cunque fuerit: neque uiolenter quicquam agendum, ſed ſua ſorte acquieſcenti fallendum tempus, ac fatum adiutandum potius quàm impediendum, licet aliter agat nos quàm uellemus. Longè ſanè præſtat quietum obſequi fato, quàm illi fruſtra nitendo ueluti materiam prębere. Quod perinde fuerit, ac ſi quis flammæ impetum reformidans, ædes undique circundantis, non omni ſtudio ne longius uagetur obſtet, aut prorſus eam reſtinguere conetur: ſed ſarmentorum faſciculos congerat, & multum olei affundat. aut, ſi quis uehementi ſpirante Borea, & crebros fluctus excitante, nauicula exigua æſtuanti pelago ſe committat ultrò. ea enim eſſe eiuſmodi, ut aſpectum minimè iucundum præbeant: ſed unum ex infeſtis iſtis rebus, ſi acceſſeris, interitũ afferre. Hæc ita ſe habere, ſi nulla uetus memoria repetatur, uel ea quæ his temporibus acciderunt, abundè comprobent. Nam cum Romani

Heu nihil inuitis fas quenquā fidere fatis.

αὐτὸν ἀπολεξάμενον διακοσίους παρὰ τὸν βασιλέα ἐληλυθέναι Μιχαήλ, ἐν Ὀρεστιάδι διάγοντα τότε τῇ Θρακικῇ μετὰ τοῦ στρατοῦ, ἀπαιτήσοντά τε τὴν ἀποτεταγμένην αὐτοῖς ἐτησίαν πρόσοδον καὶ ἀπειλὰς εἰ δέοι προσθήσοντα.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΦΟΝΟΥ ΚΑΙΣΑΡΟΣ Ῥουντζερίου, τοῦ τῶν Κατελάνων ἄρχοντος.

Οὗ γενομένου, καὶ τὸν πυρσὸν ἀναφθέντος, ὃν καὶ πρότερον ὤδινε θυμὸν ὁ βασιλεὺς κατ' αὐτοῦ, ξιφήρεις αὐτὸν περιστάντες συχνοὶ τῶν στρατιωτῶν, αὐτοῦ παρὰ τὰ βασίλεια κατακόπτουσι, καὶ ἅμα αὐτῷ τινὰς τῶν περὶ αὐτόν. οἱ γὰρ πλείους ἔλαθον διαδράντες τὸν κίνδυνον, οἳ δὴ καὶ δρόμῳ συντόνῳ χρησάμενοι, ἔφθασαν ἀπαγγέλλοντες τὰ πραχθέντα καὶ τοῖς ἐν Καλλιουπόλει Λατίνοις. τοῖς μὲν οὖν στρατιώταις ἔδοξε τοῦτο πεποιηκόσι θραῦσαί τε τῶν Λατίνων τὸ φρόνημα, καὶ τὸν τῆς τόλμης ὄγκον ἐς τὸ μετριώτερον ἀπαλλάξοντας, σφᾶς ὥστε καὶ δούλους ὑπείκειν Ῥωμαίοις, αὐταῖς χερσὶ καὶ αὐταῖς γνώμαις παρασκευάσαι· καὶ δυοῖν θάτερον ὁμονοήσαντας ἑλέσθαι, ἢ δουλεύειν Ῥωμαίοις ἑκόντας, ἢ τὴν ἀγαγοῦσαν ἄκοντας ἐπανιέναι. ἀλλὰ τὸ ταῦτα λογίζεσθαι διανοίας ἐστὶ χαμαιπετοῦς, καὶ ἣν αἱ χεῖρες τῆς φύσεως ἐξ ὕλης ἀχλυώδους ἀναλαβοῦσαι πυθμένας κατήνεγκαν, ὡς μηδ' ἐννοεῖν ἔχειν, ὅτι λόγοι προνοίας τὰ πραττόμενα περιτρέχουσιν, ἑκάστου τέλους ἔχοντες ἐνέχυρα προκαταβληθείσας αἰτίας, ἃς ἡμεῖς μὲν ἑκόντες ἐπιλανθανόμεθα, τὸ ἐκεῖθεν ἀηδὲς ὑπὸ φιλαυτίας ἐκκλίνοντες· ἡ δὲ δίκη τοῖς γραμματείοις ἑαυτῆς ἐγχαράξασα, θέρους καὶ ἅλωνος, εἰπεῖν, περιμένει καιρόν, ἵν' ἐπάξια τῶν σπερμάτων ἀποδῷ τοῖς πράξασι τὰ γεώργια. καὶ γὰρ ἂν ἐξ αὐτῶν ἐδιδάσκετο τῶν πραγμάτων ἄνθρωπος, ὡς οἷς μὴ συναιρομένην ἔχει τὴν ἄνωθεν δεξιάν, τούτοις καὶ γῆ καὶ θάλασσα μάχεται καὶ ἀήρ, ὥσπερ τινὶ δραπέτῃ Θεοῦ καὶ τῆς δίκης ἐλάσσονι δραστηρίως ἐπιτιθέμενα, καὶ διδασκόμενος ὅστις ποτὲ εἴη, ἑαυτῷ ἂν παραινοίη μὴ ἀντιπαλαμᾶσθαι πρὸς τὴν ἄνωθεν κυρωθεῖσαν ψῆφον ὁποία ποτ' ἂν ᾖ, μηδὲ βίαιον πράττειν μηδέν, ἀλλὰ μένοντα κατὰ χώραν ἡσυχῇ διαπεττεύειν τὸν χρόνον, καὶ στέργειν μᾶλλον τὴν σύνδρομον τοῦ φέροντος ἀγωγήν, καὶ εἰ μὴ κατὰ γνώμην φέροιτο, ἢ τὴν ἀντίδρομον. πολλῷ γὰρ δήπου βέλτιον ἀπρακτοῦντα τῷ φέροντι συμφέρεσθαι, ἢ πράττοντά τι καθάπερ ὕλην χορηγεῖν τῇ καθ' ἑαυτοῦ φορᾷ τοῦ καιροῦ. ὅμοιον γὰρ εἴη τουτί, ὥσπερ ἂν εἴ τις πυρὸς ὁρμὴν δεδιὼς ἐπὶ τὰ κύκλῳ περιθέουσαν τῆς οἰκίας, οὐδ' αὐτὸ τοῦ πάσῃ χρῆσθαι μηχανῇ, ἢ τῆς πρόσω συστέλλειν ὁρμῆς, ἢ παύειν τελέως, φρυγάνων ἐπετίθει φακέλλους, καὶ ἔλαιον ἐνέχει πολύ· ἢ ὥσπερ ἂν εἴ τις ἀπαρκτίου σφοδροῦ καταρρέοντος ἄνωθεν, καὶ δεινὰ πρὸς τὸ κάταντες ἐπαντλοῦντος ἄλλα ἐπ' ἄλλοις τὰ κύματα, οὐδ' ἀκατίῳ τινὶ πρὸς ἀνέρρουν ἐθελοντὴς ἐπιχειρεῖ ποιεῖσθαι τὸν πλοῦν. οὐ γὰρ ταυτὶ τῶν οὐ πάνυ τι μειδιῶσαν ὁμοῦ καὶ φιλάνθρωπον τὴν ὄψιν παρεχομένων τοῖς βουλομένοις, ἀλλὰ τούτων ἓν ὁπόσα πολέμιον ἀνατείνει χεῖρα, κἀκ τοῦ σύνεγγυς μακρὸν ἐπιφέρει τὸν ὄλεθρον. μαρτύρια δέ μοι τῶν λεγομένων, εἰ μή τι πλέον ἔχειν ἐν τῷ νῦν εἶναι μεμνῆσθαι, ἀλλ' οὖν τά γε ἐν τούτοις τοῖς χρόνοις συμβάντα. οὐδὲ γὰρ ἐλελήθασι Ῥωμαίοις

μαίοις ὧν ἔδει δρᾶν πρὸς κατόρθωσιν, ταῦτα ἐπῄει τἀναντιώτατα. οἱ μὲν γὰρ ῥωμαίων στρατηγοὶ δι' ἃ μὴ θέμις ἐν ὑποψίᾳ γινόμενοι, οἱ μὲν ἐν δεσμοῖς ἐγίνοντο, οἱ δὲ πόῤῥω τῆς βασιλικῆς ἵσταντο εὐμενείας. ὅθεν ἀλλοφύλου συμμαχίας ἐλθούσης, πρῶτα μὲν διὰ τῶν μασσαγετῶν, ἔπειτα διὰ τῶν λατίνων, πολλαπλασίονα συνεπτώκει ῥωμαίοις γενέσθαι τὸν ὄλεθρον ἐξ αὐτῶν, ἢ τὸν ἐκ τοῦ προφανοῦς ἐχθρῶν, ὧν ὡς ἐκ πολλῶν μέτρια καὶ ἡμεῖς ἐφθημένων εἰρηκότες, ἃ δὴ σαφοῦς ἂν εἴη θεομηνίας δείγματα, εἴ τις ὀρθῶς καὶ πάθους ἐκτὸς ἐθέλοι σκοπεῖν, καὶ παιδείαν μετρίαν οὐ μετρίων πλημμελημάτων. τούτων ἐναργέστερον δεῖγμα, καὶ ὁ τοῦ ῥουτζερίου καίσαρος ἐγεγόνει θάνατος. τὸν γὰρ ἐκ τῆς προσκλήσεως μεταμέλον θεραπεύειν ῥωμαῖοι βουλόμενοι, τὸν τούτου κατεπράξαντο θάνατον, ἀπαλλαγὴν εἶναι τούτων πονηρῶν πραγμάτων νομίσαντες. ὁ δ' ἀρχηγὸς παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα μειζόνων ἐγεγόνει καὶ μάλα χειρόνων πραγμάτων, ὡς προϊόντες ἐροῦμεν· οὕτω διὰ θείας οὐ συμμαχούσης προνοίας τοῖς τῶν ἀνθρώπων βουλεύμασί τε καὶ πράγμασι, πονηρὸν αὐτοῖς ἀπαντᾷ τὸ τέλος, καὶ σφόδρα τοι ἐναντιώτατον. οὔτε γὰρ βουληφόρος ὁ βουληφόρος, οὔτ' ἀνδρεῖος ὁ ἀνδρεῖος, ἀλλὰ τά τε σοφὰ βουλεύματα πρὸς ἄσοφον τελευτῶσι πέρας, καὶ τὰ γενναῖα καὶ ἀνδρικώτατα πράγματα, ἄνανδρόν τε καὶ μάλα αἰσχρὰν τὴν ἧτταν καρποῦνται. ἀλλ' ἐπανιτέον ὅθεν εἰς ταῦτα ἐξέβημεν.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΩΝ ΚΑΤΕλανῶν ἀποστασίας.

Πυθόμενοι γὰρ οἱ περὶ τὴν καλλιούπολιν λατῖνοι τὸν τοῦ καίσαρος φόνον, πρῶτον μὲν πάντας τε ὁπόσοι ῥωμαίων τὴν καλλιούπολιν ᾤκουν, κατέσφαξαν ἡβηδόν· καὶ τὰ τείχη λαμπρῶς ὀχυρώσαντες, κράτιστον εἶχον ὁρμητήριόν τε καὶ φρούριον. εἰς δύο δὲ μοίρας ἔπειτα διαμερισάμενοι τὰ οἰκεῖα στρατεύματα, τῇ μὲν τὰς ἑαυτῶν ἐπλήρωσαν τριήρεις, ὀκτὼ τὰς πάσας οὔσας, καὶ ναύαρχον ταύταις ἐπέστησαν τὸν πειριγγέριον τέντζαν, ἵνα περὶ τὸν ἑλλησποντίαν ναυλοχοῦσι πορθμόν, αἱ τῶν ῥωμαίων ὁλκάδες ἀνιοῦσαι καὶ κατιοῦσαι ἁλίσκωνται. οἱ δ' ἕτεροι ἑαυτῶν πανοπλίαν ἀναλαβόντες, ἐπὶ λείαν καὶ ὄλεθρον διὰ ἄλλης ἐξῄεσαν θρᾴκης, καὶ κακῶς αὐτὴν διετίθουν νύκτωρ καὶ μεθημέραν ἐπιπορευόμενοι. ἀλλὰ τὸν μὲν πειριγγέριον τέντζα μετὰ τοῦ ναυτικοῦ παντός, οὐ μακρῶν ἐδέησε τῶν καιρῶν τῇ προνοίᾳ, δικαίαν ἐπιτηδεῦσαι θανάτου. ἀναγομέναις γὰρ ἐκ γεννούας μετὰ βραχὺ τριήρεσι δέκα ἕξ, λαμπρῶς ὡπλισμέναις διὰ τὰς τῶν πειρατῶν ἀκοάς, ἀγνοίᾳ συνεισπεσόντες αὐτοί, οἱ μὲν αὐτῶν ἔργον ἐγένοντο θαλάττης, οἱ δὲ ξίφους. ὁ δὲ ναύαρχος πειριγγέριος ζωγρεῖται σὺν ἅμα συχνοῖς τῶν ἀμφ' αὐτῷ, καὶ τοῖς ὁμοφύλοις πιπράσκεται. ἀλλὰ γὰρ οὕτω γυμνωθέντες ἐξαίφνης οἱ κατελανοὶ θαλάττης τε ἅμα καὶ μεγάλης μοίρας στρατοῦ, ἐπὶ συχνὰς τὰς ἡμέρας ἔμειναν κατὰ χώραν ὑποπτηχότες τὸ τοῦ μέλλοντος ἄδηλον· ἀτολμότεροί τε ἐγένοντο, καὶ μάλα ταῖς γνώμαις περιδεεῖς. ὑπέτρεχε γὰρ αὐτῶν τὰς διανοίας, καὶ οὐ μετρίως ἐτάραττε τό, τε τῶν μασσαγετῶν δέος, ὅτι περὶ τὴν ἀσίαν αὐτοῖς συστρατεύοντες ἐξεπολεμώθησάν τε κατ' αὐτῶν ἐπὶ μικραῖς τισι ταῖς αἰτίαις, καὶ συχνὰς αὐτῶν πεφονεύκασι, τούς τε αὐτῶν θρᾳκῶν στρατιώτας, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς οὐ μικρῶς ἐδεδίεσαν. τάς τε γὰρ χώρας αὐτῶν χθὲς καὶ πρώην συχνὰ περιεξιόντες ἐδῄουν, καὶ τὰς οἰκίας ἀδεῶς ἐνεπίπρασαν,

mani nihil quod ad rem bene gerendam pertineret omiſiſſent, aduerſationes maximas fortunæ ſunt experti. Romanorum enim duces, cum iniuſtis de cauſis in ſuſpicionem ueniſſent, partim in uinculis, partim Imperatori inuiſi erãt. Vnde cum externa ueniſſent auxilia, primùm Maſſagetarum, deinde Latinorum: ab ijs longè maior quàm à manifeſtis hoſtibus pernicies Romanis eſt exorta (ut nos iam è multis pauca libauimus euidentia diuinæ indignationis argumenta, ſi quis ea ritè & abſque affectu expendat) & mediocris non mediocrium delictorum caſtigatio. Quorum multo clarius teſtimonium eſt Ronzerij cędes, à Romanis ideo perpetrata, quòd eius accerſiti pœnitebat: eoque è medio ſublato, res perditas in integrum reſtitutum iri ſperabant: qui, ut progreſſu orationis dicemus, longè maiorum & grauiorum malorum cauſa fuit. Ita cum diuina Prouidentia conſilijs & actionibus humanis non ſuffragatur, malo & infelici exitu eæ terminantur. nam & prudentem conſilium, & uirum fortem uirtus deſtituit, & in contrarium conuertitur. Sed ad inſtitutum redeundum eſt.

DE CATALANOrum defectione.

CAtini, qui Calliupoli erant, audita cęde Cæſaris, primùm omnes oppidanos occiderunt: & mœnibus egregiè munitis, tutiſſimum receptum habuerunt. Deinde ſuis militibus in duas partes diuiſis, una parte triremes ſuas, quæ octo erant, compleuerunt, eiſque nauarchum Piringerium Tenzam præfecerunt, ut ex inſidijs accedentes & recedentes Romanorum onerarias in Helleſponti anguſtijs exceptarent: altera indutis armis, prædatum in Thraciç perniciem exiuerunt, noctu atque interdiu uaſtando. Ac Piringerius Tenza cum ſua claſſe, prouidentia numinis exiguo tempore ſummum diſcrimen adijt. Nam cum imprudentes in XVI Genuenſes naues, metu piratarũ egregiè armatas, incidiſſent: partim demerſi, partim cæſi ſunt. Nauarchus uerò Piringerius cum multis ſuorum captus, ſuis uenditur. Verùm Catalani adeò ſubitò & claſſe, & magna parte ſuorum amiſſa, imminuta audacia, complures dies incerti euentus metu trepidè ſeſe intra mœnia continuerunt. Nam & Maſſagetas, quorum inimicitias in Aſiana militia paruis de cauſis ſuſceperant, occiſis etiam eorum compluribus: & Thracios milites, quorum agros & ædes paulo antè crebris incendijs impunè uaſtaſſent, nec

Piringeri⁹ à Genuenſibus capitur.

Catelanorum trepidatio.

nec ullam ſibi ueniæ ſpem reliquiſſent, haud mediocriter pertimeſcebant. Quare ſe, nec ſi uellent, Imperatoris pacem citra periculum expetituros. Illud autem terrorem eis maximum incutiebat, quòd Imperator Michael ipſos oppugnaturus, cum magnis copijs expectabatur. Igitur profunda foſſa circum urbem, ex præda commeatu probè inſtructam, ducta, extructóque uallo, ad obſidionem ſeſe parabant. Sed cum tempus tereretur, & Imperatoris aduentus differretur, ad alia conſilia ſe conuertunt. In eas enim anguſtias redacti, ut nec peregrè uſquam ſecuri uiuere poſſent, ſed undique uario periculorum terrore urgerentur: malitioſo & Romanis pernicioſo conſilio, per legatos Turcarum in aduerſo littore habitantium opem implorant: & cum ipſi ter mille eſſent, quingentos ab illis accipiunt. nec multo pòſt, multi etiam transfugæ ſe ad illos contulerunt: cum quibus egreſsi, finitimos agros infeſtabant, & omnia armenta, equorum & boum & ouium greges unà cum agricolis colligebant. Quæ cum nec Romani, nec eorum Imperatores ferre diutius poſſent, utriq; bello ſeſe parant.

DE PUGNA IMPERATORIS cum Catelanis, in Apris commiſſa.

Catelanis igitur & Turcis circa duo oppidula, Cypſella & Apros uerſantibus, Imperator Michael cum Thracijs & Macedonicis, nec non Maſſagetarum copijs & Turcopulorũ phalangibus ad Apros caſtrametatur. Erant autem illi Turcopuli mille, qui Sultanum Azatinem ad Romanos, ut antè diximus, profugum ſecuti erant: ſed cum illo ab Europæis Scythis, ut explicatum eſt, abducto, non abierant: ſed Romanorum conſuetudinem unà cum religione & ſacro baptiſmate amplexi, inter Romanos milites numerabantur. Cum haud multis diebus elapſis, ſpeculatores hoſtium aduentum nunciarent: Imperator exercitum in armis eſſe, & duces ac tribunos & centuriones aciem inſtruere iuſsit. Qui cum hoſtilem aciem tripartitò diſtributam uiderent, idem & ipſi imitati, Turcopulos cum Maſſagetis in ſiniſtro, Macedonicos & Thracios delectos equites in dextro cornu collocarunt, reliquis cum peditatu in medio conſtitutis. Imperator uerò circum ordines obequitans, ſuos ad fortiter pugnandum cohortabatur. Orto ſole, hoſtes exaduerſò conſiſtunt: Turcis in utroque cornu collocatis, Catelanis medium ob armorum grauitatem obtinẽtibus. Enimuerò Maſſagetæ, qui iam olim defectionem

καὶ οὐδεμίαν οὐδέ σφισι φιλανθρωπίας κατέλιπον πρόφασιν, ὥστε βουληθεῖσι σπείσασθαι τῷ βασιλεῖ, κεῖσθαι σφίσι τὸ πρᾶγμα κινδύνων ἐκτός. καὶ τό γε τῶν φόβων ἔσχατον σφίσιν ὑπῆρχεν, ὅτι καὶ τὸν βασιλέα μιχαὴλ ὄντα ἐπίδοξον, ἤκουον ἥκειν ἐπ' αὐτοὺς σὺν πολλῷ τῷ στρατῷ. ὅθεν βαθεῖαν περὶ τὸ φρούριον τάφρον ἐλάσαντες, καὶ χάρακα κύκλῳ βαλλόμενοι, πρὸς πολιορκίαν παρεσκευάζοντο, πολλὰ πρότερον ἐκ τῆς λείας ἐνθέμενοι τὰ χορτάσματα. ἐπεὶ δ' ὅτε χρόνος ἐτρίβετο, καὶ ἡ προσδοκωμένη τοῦ βασιλέως ἔφοδος οὐ παρῆν, ἐπ' ἄλλας ἐτρέποντο σκεμμάτων ὁδούς. ἀλλὰ γὰρ οὕτω τοῖς κατελάνοις τῶν πραγμάτων συνελαθέντων, οὐκ ἦν ἐπ' ἀλλοδαπῆς διάγειν φόβων ἐκτός· ἀλλ' ὑποψίαι κινδύνων πολύτροποι πανταχόθεν ἔθραυον σφᾶς. ὅθεν εἰς ἀνάγκας τοιαύτας ἐληλυθότες, ὠδίνουσι πρᾶγμα κακομήχανον, καὶ πολὺ κατὰ τῶν ῥωμαίων ἀδινὸν τὸν ὄλεθρον. καὶ δὴ διαπρεσβεύονται περὶ συμμαχίας πρὸς τοὺς ἀντιπέρας οἰκοῦντας τῶν τούρκων· καὶ λαμβάνουσι τότε μὲν πεντακοσίους ὁπλίτας, τρισχίλιοι ὄντες αὐτοί· μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ ἑτέρους οὐκ ὀλίγους αὐτομόλους ἰόντας, σὺν οἷς ἐξιόντες συχνὰ, τὴν ὅμορον χώραν ἐδῄουν, καὶ πάσας ἀγέλας συνήθροιζον ἵππων τε καὶ βοῶν καὶ ποιμνίων ἅμα τοῖς ἔχουσιν. ἐπεὶ δ' ἐπιπλέον φέρειν οὐκ ἦν οὔτε ῥωμαίοις, οὔτε τοῖς βασιλεῦσι ῥωμαίων, πολέμου συγκρότησις οἰκονομεῖται παρ' ἀμφοτέρων.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΝ ΤΟΙΣ ΑΠΡΟΙΣ πολέμου τοῦ βασιλέως μιχαὴλ μετὰ τῶν κατελάνων.

ΤΩΝ οὖν κατελάνων ἅμα τοῖς τούρκοις, δυοῖν μεταξὺ πολιχνίων τὰς διατριβὰς ποιουμένων, κυψέλλων καὶ ἄπρων φημὶ, ἀναλαβὼν ὁ βασιλεὺς μιχαὴλ τὰς θρακικάς τε καὶ μακεδονικὰς δυνάμεις, καὶ ξύν γε αὐταῖς τάς τε μασαγετῶν, καὶ ὅσαι τῶν τουρκοπούλων φάλαγγες ἦσαν, κατεστρατοπέδευσε πρὸς τὸ περὶ τοὺς ἄπρους πεδίον. χίλιοι δ' ἦσαν οἱ τουρκόπουλοι οὗτοι, οἱ τῷ σουλτὰν ἀζατίνῃ πρὸς ῥωμαίους, ὡς εἰρήκειμεν, ἠκολούθησαν μὲν αὐτομολήσαντι· ἀπαχθέντι δ' ἐκείνῳ μετὰ τῶν εὐρωπαίων σκυθῶν, ὡς δεδήλωται, οὔτε συναπήχθησαν, καὶ τὴν ῥωμαίων ἀσπασάμενοι συνδιαίτησιν, καὶ τὸ ἱερὸν μετὰ τῆς εὐσεβείας εἵλοντο βάπτισμα. καὶ ἦσαν τοῦ λοιποῦ τῇ ῥωμαίων ἐξεταζόμενοι καὶ αὐτοὶ στρατιᾷ. ἐπεί γε μὴν οὐ πάνυ πολλῶν παρελθουσῶν ἡμερῶν, ἧκόν τινες τῶν σκοπῶν, ἀπαγγέλλοντες ἥκειν τοὺς πολεμίους, ἀναστὰς ὁ βασιλεὺς τόν τε στρατὸν ὁπλίζεσθαι καὶ παρατάττειν ἐκέλευε πρὸς τὸν πόλεμον, τούς τε λοχαγοὺς καὶ τὰς φάλαγγας· τοὺς μέντοι πολεμίους τριπλῆν πεποιηκότας ἰδόντες τὴν τάξιν, τριπλῆν καὶ αὐτοὶ πρὸς ὁμοίαν ἀντιπαράταξιν τὴν ἑαυτῶν πεποιήκεσαν. καὶ τὸ μὲν εὐώνυμον κέρας οἱ τουρκόπουλοι μετὰ τῶν μασαγετῶν ἐκληρώσαντο, τὸ δεξιὸν δ' οἱ τῶν μακεδονικῶν τε καὶ θρακικῶν ἱππέων ἐπίλεκτοι, τὸ δὲ μέσον οἱ πλεῖστοι καὶ λοιποὶ μετὰ τοῦ πεζοῦ. ὁ δὲ βασιλεὺς περιιὼν τὰς τάξεις, ἐπεθάρρυνε πρὸς ὁρμὴν ἀνδρικήν. ἅμα δ' ἡλίῳ καὶ οἱ πολέμιοι προσελάσαντες, μετωπηδὸν ἔστησαν ἑαυτοὺς, ἔχοντες μὲν ἐφ' ἑκάτερα τῶν κεράτων τοὺς τούρκους· τὰς δὲ τῶν κατελάνων ὁπλιτικὰς φάλαγγας, μέσας διὰ τὸ βάρος. οἱ μὲν δὴ μασαγέται καὶ πάλαι ἀποστασίαν ὠδίνοντες, διὰ τὸ

μὴ πάνυ

μὴ πάνυ τοῖς ῥωμαίων ἀρέσκεσθαι ἤθεσιν. ἤδη δὲ καὶ λαθραίας προσκλήσεις δεξάμενοι παρὰ τῶν εὐρωπαίων σκυθῶν, ἐξαίφνης ἐπὶ τοῦ πολέμου τὸν δόλον ἐξέφηναν. ἄρτι γὰρ τῆς συμβολῆς τῶν στρατευμάτων ἑκατέρωθεν σημανθείσης, εὐθὺς ἐξέκλιναν οὗτοι, καὶ παρὰ μέρος ἔστησαν, μήτε ῥωμαίοις βοηθοῦντες, μήτε τοῖς πολεμίοις μαχόμενοι. τὸ δ᾽ αὐτὸ καὶ οἱ τουρκόπουλοι πεποιήκεσαν, εἴτε συγκείμενον ὂν ἀμφοτέροις τὸ πονηρὸν τουτὶ δρᾶμα, εἴτε τοῦ καιροῦ σχεδιάσαντος οὑτωσί πως· ὃ δὴ καὶ τὰ ἔσχατα ἔσφηλε τοὺς ῥωμαίους ἐν ἀκμῇ τοῦ πολέμου, καὶ ὅλον τῆς τύχης τὸν κλῆρον ἐνεχείρισε φέρειν ἀπόνως τοῖς πολεμίοις. ἀπροσδόκητον γὰρ οὑτωσὶ τὸ τοσοῦτον δεινὸν ἐπελθὸν τῷ στρατῷ, τοσαύτην ταῖς τούτων ψυχαῖς ἐνέσπειρε τὴν δειλίαν, καὶ τοσοῦτον ἐπήνεγκε θόρυβον, καὶ τῶν τάξεων σύγχυσιν, ὅσην ἂν ἐπενέγκῃ καὶ βαρὺς ἐπιβρίσας ἀπαρκτίας νηῒ φορτίδι ἐπὶ μεγάλου πλεούσῃ πελάγους, καὶ τούς τε κάλως καὶ τὰ ἱστία συντρίψας, τελευταῖον καταδῦναι καὶ αὐτὴν ἐν βυθοῖς καὶ πυθμένας βιάσηται. ὁ μέντοι βασιλεὺς οὑτωσὶ ταραττομένας τὰς τάξεις ἐξαίφνης ἰδὼν, καὶ πρὸς φυγὴν τὸ πλεῖστον ὁρώσας, αὐτοῦ δὴ περιθέων ἡγεμόνας καὶ στρατηγοὺς καὶ λοχαγοὺς, ἐπεβοᾶτο σὺν δάκρυσιν ἐξ ὀνόματος, στῆναι παρακαλῶν, καὶ μὴ προῖκα τοῖς πολεμίοις οὑτωσὶ προδιδόναι ῥωμαίων τὴν τύχην. οἱ δὲ μικρὰ τῶν λεγομένων φροντίζοντες, ᾤχοντο φεύγοντες ἀμεταστρεπτί. ἀλλὰ γὰρ ἐν τοσαύτῃ κεχωρηκότα τῇ ἀπογνώσει τὰ πράγματα βλέπων ὁ βασιλεὺς, καὶ τοῦ πεζοῦ τὸ πλεῖστον ἀφειδῶς ὑπὸ τῶν πολεμίων κατακοπτόμενόν τε καὶ συμπατούμενον, ἔγνω καιρὸν ἔχειν ὑπὲρ τῶν ὑπηκόων ἀφειδεῖν ἑαυτοῦ, καὶ κίνδυνον ἀναδέχεσθαι προφανῆ, κατήγορον ἐσόμενον τῆς τῶν στρατευμάτων ἀγνωμοσύνης. καὶ μὲν δὴ καὶ εἰς τοὺς ἀμφ᾽ αὐτὸν συστραφεὶς (λίαν δ᾽ ἦσαν οὗτοι βραχεῖς) νῦν ἄνδρες, ἔφη, καιρὸς, ὅτε βελτίων ὁ θάνατος γίνεται τῆς ζωῆς, τὸ δὲ ζῆν τοῦ θανεῖν πικρότερον. ταῦτα εἰπὼν, καὶ τὴν θείαν ἐπικαλεσάμενος συμμαχίαν, ἅμα αὐτοῖς ἐμβάλλει κατὰ τῶν πολεμίων. καὶ φονεύει μὲν ἔστιν οὓς τῶν προβόλων, διαρρήγνυσι δὲ τὴν φάλαγγα, θόρυβον δ᾽ οὐ μικρὸν ἐμποιεῖ τῷ στρατοπέδῳ τῶν πολεμίων. πολλοῖς γε μὴν καὶ αὐτὸς περιπαρεὶς ἅμα τῷ ἵππῳ τοῖς βέλεσιν, αὐτὸς μὲν ἄτρωτος ἔμεινε, τοῦ δ᾽ ἵππου πεσόντος, αὐτὸς ἐκινδύνευσε κυκλωθῆναι παρὰ τῶν πολεμίων. καὶ τάχ᾽ ἂν εἰς τοσοῦτο κακοῦ τὸ πρᾶγμα προὐχώρει, εἰ μή τις τῶν ἅμα αὐτῷ τὴν βασιλέως ζωὴν τῆς ἑαυτοῦ ἀλλαττόμενος ὑπ᾽ εὐνοίας, αὐτῷ μὲν βασιλεῖ τὸν ἑαυτοῦ δέδωκεν ἵππον, δι᾽ οὗ καὶ σέσωσται, διαδρὰς τὸν παραχρῆμα ἐπελθόντα κίνδυνον. ὁ δ᾽ ἀποβὰς συμπατεῖται παρὰ τῶν πολεμίων, καὶ ἀπαλλάττεται τοῦ βίου. ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς, ἀπῆρεν ἐκεῖθεν ἐς διδυμότειχον. μακρὰν δὲ παρὰ τοῦ πατρὸς καὶ βασιλέως ἀκούει τὴν μέμψιν, ὅτι βασιλεὺς ὢν, οὐκ ἄξια πράττει τῆς βασιλείας, ἀφειδῶν τῆς οἰκείας ζωῆς οὑτωσὶ, καὶ τὸν τῶν ῥωμαίων κίνδυνον διακυβεύων ἐπὶ τοῦ σώματος οἷον ἐξ αὐτομάτου. οἱ δὲ πολέμιοι τοὐντεῦθεν εἰς δίωξιν τῶν φευγόντων τραπόμενοι, οὓς μὲν ἔκτεινον, οὓς δὲ ζωγροῦντες εἶχον· ἕως γενομένης ἑσπέρας, ἀπεῖπον τὴν δίωξιν. ἅμα δ᾽ ἡμέρᾳ σκυλεύσαντες τοὺς νεκροὺς, καὶ τὰ λάφυρα διελόμενοι, ἀδεῶς τὰς ἐπὶ θράκης κώμας ἐπόρθουν καὶ ἔκαιον ἐπιτρέχοντες. οὐ πολλαὶ μεταξὺ διῆλθον ἡμέραι, καὶ πρὸς κατελάνους αὐτομολοῦσιν οἱ ῥηθέντες τουρκόπουλοι· καὶ ἀσμένως δεχθέντες, τοῖς τοῦ χαλὴλ ὡς ὁμοφύλοις συγκατελέγησαν τούρκοις. χαλὴλ δ᾽ ὁ τῶν τούρκων ἀρχηγὸς ὠνομάζετο.

ΠΕΡΙ

nem parturiebant, quòd Romanorum moribus haud delectarentur, & iam occultè ab *Maſſagetarū et Turcopulorū inſtāte pugna ſeceſſio.* Europæis Scythis inuitabantur, dolū pugna illa ſubitò aperuerūt. Nam cum ſigna utrinꝗ ceciniſſent, ſtatim inclinati ſeceſſerunt, nec Romanos adiuuātes, nec in hoſtem pugnantes. Idem & Turcopuli fecerunt, ſiue ex compoſito, ſiue conſilio proditionis ex tempore capto. id quod Romanos in ipſo diſcrimine ad extremum afflixit, & hoſtibus ſine labore uictoriam peperit. Nam ea plaga præter omnem expectationem accepta, aciem ita perturbauit, tantumꝙ militibus terrorem intulit: quantū uehemens Aquilo naui onerariæ, in medio pelago, cōfractis rudentibus & uelis, iamiam ſubmergendæ. Imperator autē *Fuga & cædes Romanorum.* cum aciem ſubitò turbari uidiſſet, & maximā partem fugam ſpectare, celeriter circumuectus, duces, tribunos, centuriones, nominatim cum lachrymis inclamat, hortaturꝗ ut ſtent, nec ita temerè fortunas Romanorum prodant. At illis parum eius uerba curantibus, & continenter fugientib. in tanta rerum deſperatione cum partem peditum maximā *Michael imperator temerè in hoſtes inuectus, uix euadit.* cædi & conculcari crudeliter uideret, tēpus eſſe ſtatuit, quo pro ſubditis ſalute ſua neglecta manifeſtum periculum adiret, exercituū perfidiæ teſtem. & ad ſuos conuerſus, qui per pauci erant: Nunc, inquit, uiri, tempus illud eſt, quo mors uita potior habeat, & uita morte acerbior. His dictis, & Diuina ope implorata, impetū in hoſtem facit: & nonnullis pro pugnatoribus occiſis, perruptaꝗ phalange, ipſe multis unà cum equo telis confixus, nec tamen uulneratus, equo collapſo parum abfuit quin ab hoſtibus circumdaretur: idꝗ factum eſſet, niſi quidam è ſatellitibus uitā Imperatoris ſuç prælata, equum illi ſuum dediſſet, quo impendens periculum fuga euitauit, Didymotichum ingreſſus: ibiꝗ à patre prolixè obiurgatus, quòd Imperator, non pro Imperij dignitate ſe geſſiſſet, ſua uita contempta, quam uelut ultrò in tale diſcrimen conieciſſet. Alter uerò ab hoſtibus conculcatus occubuit. Inde hoſtes ad perſequendos eos qui fugerant conuerſi, alios occiderunt, alios cœperunt: donec ſuperuentu noctis fatigati, à perſecutione deſtiterunt. Manè cadaueribus ſpoliatis, diuiſiſꝗ manubijs, Thracios pagos impunè incurſabant, atque urebant. *Turci ad Catelanos deficiunt.* Non multis diebus pòſt, Turcopuli, quos diximus, ad Catelanos deficiunt: cupidéque accepti, in Chalelis turmam, popularium ſuorum ducis, referuntur.

DE

DE INTESTINO CAtelanorum ducum bello.

Recaforta.

NON ita multo pòſt accidit, ut Pharēza Zymes, & Peringerius Tenza, cum Recaforta duce ſuo grauiter diſsiderent: indignum eſſe dicentes, ſe claris ortos natalibus, homini ignobili & ſordidæ fortunę parere. Ne autem longum faciam, diſceptatione litis armis permiſſa, Peringerius Tenza in pugna cadit: Pharenza autem Zymes ad Imperatorem Andronicum fugit, & præter ſpem ſplendidè excipitur, ut ei Magni Ducis titulus decerneretur, & Theodora neptis Imperatoris, uidua deſponderetur. Cæterùm cum Maſſagetæ clandeſtinas pactiones ad Scythas antè miſiſſent, ſe cum omni familia ad eos remigraturos pollicentes: ubi iam uxores & liberos ad ſe recepiſſent, Turcopuli uniuerſi in eos Hæmum tranſituros (qui limes eſt Romani & Bulgarici Imperij) unà cũ magna Catelanorũ manu, circa radices montis facto impetu, paucis exceptis, fundítùs deleuerũt. Nam cum longo tempore Maſſagetarum commilitones fuiſſent, & in partitione manubiarum haud paucis diſsidijs ortis, ſemper deteriorem partem accepiſſent, nec ſe ulciſci (quippe imbecilliores) poſſent: occaſionem expectarũt, ira diſsimulata, quã nunc feliciter in illorum perniciem effuderunt. Atque hæc hactenus.

Peringerij cædes.

Pharenza Zymes.

Maſſagetæ à Turcis cæduntur.

DE IMPERATRIce Irene.

AT Irene, Imperatoris Andronici uxor, ambitioſo ingenio mulier, ſuos liberos & poſteros per multas ætates Imperij Romani ſucceſsionem tenere, & immortalẽ ſui memoriam in poſterorũ nominibus permanere cupiebat: &, quod inſolentius erat, non ratione monarchiæ, ut Romanis ab antiqua memoria receptum fuit, ſed Latino more, cuique filio ſuas prouincias & urbes aſsignare, quæ à patribus more plebeio ad filios & nepotes deſcenderent. Nam cum Latina ſtirpe orta eſſet, nouum etiam hunc morem, ab illis acceptum, ad Romanos transferre inſtituebat. Maximè autem ad eum conatum nouercali odio Michaelis Imperatoris impellebatur, ex Hungariæ regina procreati. Suprà enim diximus, Imperatorem ex ea ſuſcepiſſe Michaelem Imperatorem, & Conſtantinum Deſpotam. Ex Irene uerò hac Longobardica, filiam unam Simonidem, quam antè diximus Crali Seruiæ regulo nuptum eſſe miſſam: filios uerò tres, Ioannem, Theodorum, Demetrium,

Andronici progenies.

quos

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΚΑΤ' ΑΛΛΗΛΩΝ μάχης τῶν στρατηγῶν τῶν κατελάνων.

ΜΕΤ' οὐ πολὺ δ' ἐκπολεμωθῆναι συνέβη τόν τε φαρέντζαν τζυμῆν, καὶ τὸν περιγγέριον τέντζαν, πρὸς ῥεκαφόρτου τοῦ ἑαυτῶν ἡγεμόνος· ἀνάξιον εἶναι λέγοντας, τῶν εὖ γεγονότων ὄντας αὐτοὺς, ἄρχεσθαι παρ' ἀνδρὸς δυσγενοῦς καὶ βαναύσου τὴν τύχην. καὶ ἵνα τἀν μέσῳ συντέμω, ὅπλοις ἐπιτρέπουσι τὴν τῆς ἔριδος τύχην. ἀλλ' ὁ μὲν περιγγέριος τέντζας πίπτει παρὰ τὴν μάχην εὐθύς, ὁ δὲ φαρέντζας τζυμῆς καταφεύγει πρὸς βασιλέα ἀνδρόνικον· καὶ οὕτω παρ' ἐλπίδα λαμπρᾶς τυγχάνει τῆς ὑποδοχῆς, ὥστε καὶ ἐς τὸ τοῦ μεγάλου δουκὸς ἀνάγεται ἀξίωμα, καὶ θεοδώρᾳ τῇ τοῦ βασιλέως ἀδελφιδῇ χηρευούσῃ συζεύγνυται. ἐπεί γε μὴν οἱ μασσαγέται λαθραίας ἔφθησαν πέμψαντες ἐς τοὺς σκύθας συνθήκας, πανοικὶ πρὸς αὐτοὺς αὐτομολήσειν ἐπαγγελλόμενοι, ἀναλαβοῦσιν ἤδη γυναῖκας ἅμα καὶ παῖδας, καὶ μέλλουσι διαβαίνειν τὸν αἷμον τὸ ὄρος, ὃ δὴ μεθόριον νῦν ἐστι ῥωμαίοις τε καὶ βουλγάροις, ἀθρόοι σφίσιν οἱ τουρκόπουλοι σὺν κατελάνων συχνοῖς ἐπεισπίπτουσιν αὐτοῦ που περὶ τὰς ὑπωρείας, καὶ πλὴν ὀλίγων ἅπαντας ἡβηδὸν συναπέσφαξαν. τοῖς γὰρ μασσαγέταις συστρατεύοντες ἐκ πολλοῦ, καὶ πολλῶν πολλάκις κεκοινωνηκότες ἀλλήλοις κερδῶν, καὶ λαφύρων καὶ φιλονεικιῶν ἐν τοῖς μερισμοῖς οὐκ ὀλίγων, καὶ ἀεὶ τὴν ἥττονα μοῖραν λαγχάνοντες, ἅτε μὴ δυνάμενοι πρὸς ἰσχυροτέρους ἀσθενέστεροι μάχεσθαι, διετέλουν οὕτω τὸν χρόνον, ὑπ' ὀδόντα θαλαμευομένην τρέφοντες τὴν ὀργήν, ἣν δὴ καὶ ἐπὶ καιροῦ νῦν εὐτυχῶς ἐς προὖπτον ἐξέρρηξαν. καὶ ταῦτα μὲν οὕτως.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΙΔΟΣ εἰρήνης.

Η δὲ τοῦ βασιλέως σύζυγος ἀνδρονίκου εἰρήνη, φύσει φιλότιμος οὖσα, ἠβούλετο κατὰ διαδοχὴν παῖδας καὶ ἀπογόνους αὐτῆς ἐς ἀπείρους ἡλίους κληροῦσθαι τὴν τῶν ῥωμαίων ἀρχὴν, καὶ τὸ βασίλειον τουτὶ κράτος, καὶ ἀθάνατον διασώζεσθαι τὴν μνήμην αὐτῆς ἐν τοῖς τῶν ἀπογόνων ὀνόμασι. τὸ δὲ καινότερον, ὅτι οὐ μοναρχίας τρόπον κατὰ τὴν ἐπικρατήσασαν ῥωμαίοις ἀρχῆθεν συνήθειαν, ἀλλὰ τρόπον λατινικὸν, διανειμαμένους τὰς ῥωμαίων πόλεις καὶ χώρας, ἄρχειν κατὰ μέρη τῶν υἱέων ἕκαστον, ὡς οἰκείου κλήρου καὶ κτήματος τοῦ λαχόντος, ἐκ πατρῴων μὲν ἐς αὐτοὺς, κατὰ τὸν ἐπικρατήσαντα νόμον ταῖς περιουσίαις καὶ κτήσεσι τῶν βαναύσων ἀνθρώπων, κατιόντος παραπεμπομένου δ' ἔπειθ' ὁμοίως ἐς τοὺς ἐφεξῆς παῖδας καὶ διαδόχους. λατίνων γὰρ οὖσα γέννημα, καὶ παρ' ἐκείνων εἰληφυῖα τουτὶ τὸ νεώτερον ἔθος, ῥωμαίοις ἐπάγειν ἐβούλετο. ἐνῆγε δ' ἐς τοῦτο τὰ μάλιστα γνώμη ζηλότυπος, ἣν ὡς μητρυιὰ περὶ τὸν πρόγονον ἔτρεφε, τὸν βασιλέα φημὶ μιχαὴλ, ὃν ἐκ τῆς προτέρας συζύγου τῆς ἐξ οὔγγρων ὁ βασιλεὺς γεγέννηκεν. ἔφθημεν γὰρ εἰρηκότες, ὡς ἐξ ἐκείνης μὲν γεγέννηκε παῖδας δύω, τόν τε βασιλέα μιχαὴλ, καὶ κωνσταντῖνον τὸν δεσπότην· ἐκ δὲ τῆς εἰρήνης ταυτησὶ τῆς ἐκ λογγιβάρδων, θυγατέρα μὲν μίαν τὴν σιμωνίδα, περὶ ἧς ἔμπροσθεν εἰρήκειμεν, ὅπως ἐπέμφθη σύζυγος τῷ κράλῃ σερβίας· υἱοὺς δὲ τρεῖς, ἰωάννην, θεόδωρον καὶ δημήτριον·

ὓς δὴ

οὓς δὴ πάντας βασιλέας ἐβούλετο καθιστᾶν· δευτέρους μὲν, μετὰ τὸν πρόγονον Μιχαὴλ κατὰ τὸ τῆς τιμῆς ἀξίωμα· δευτέρους δὲ καὶ κατὰ τὴν διανομὴν τῆς ῥωμαϊκῆς ἡγεμονίας, αὐτονόμους δὲ καὶ αὐτοκράτορας ἑκάστους, καὶ μηδενὶ μηδαμῇ ὑπακούοντας. ὁρῶσα τοίνυν τὸν βασιλέα καὶ σύζυγον, στοργὴν αὐτῇ χαριζόμενον πλείονα ἢ κατὰ σύζυγον, ἐνόμισεν ἕξειν καταπειθῆ καὶ πρὸς τὰ περὶ τῶν παίδων βουλεύματα, ὅθεν οὐ διέλιπε λάθρα νύκτωρ καὶ μεθημέραν αὐτὸν ἐνοχλοῦσα δυοῖν θάτερον καταπράξασθαι, ἢ τὸν βασιλέα Μιχαὴλ ἀποχειροτονῆσαι τῆς βασιλικῆς ἀρχῆς, καὶ ταύτην διαμερίσασθαι τοῖς υἱέσιν αὐτῆς· ἢ τό γε δεύτερον, κοινωνοὺς καὶ συμμερίστας αὐτῷ καὶ αὐτοὺς καταστῆσαι τοῦ κράτους. τοῦ δὲ βασιλέως ἀδύνατον εἶναι λέγοντος παραλύειν τὰ διὰ πολλῶν ἤδη τῶν χρόνων κυρωθέντα τε καὶ βεβαιωθέντα βασιλικὰ νόμιμα, ἡ δὲ πρὸς ὀργὴν ἐξήπτετο, καὶ διάφορα καὶ ποικίλα ἐδείκνυ πρὸς τὸν σύζυγον καὶ βασιλέα τὰ σχήματα. νῦν μὲν λυπουμένης καὶ ἀπολεγομένης τὸ ζῆν, εἰ μὴ τοὺς υἱέας ὄψεται ζῶσα βασιλικοῖς κοσμηθέντας συμβόλοις, νῦν δὲ ἀκκιζομένης καὶ θρυπτομένης, καὶ οἷον ἀπεμπολούσης τῷ συζύγῳ τὴν ὥραν, καὶ ὤνιον συγκαταθέσεως τοῦ περὶ τῶν υἱέων βουλεύματος ποιουμένης. ταῦτα πολλάκις γινόμενα, καὶ μηδενὸς ἑτέρου τῶν πάντων γινώσκοντος, φέρειν οὐκ ἦν εἰς τέλος τῷ βασιλεῖ. διὸ καὶ τὰ τῆς φλεγμαινούσης ἐκείνης στοργῆς, ἤδη κατὰ μικρὸν ἐμαραίνετο, καὶ ἀντεισήγετο μάχη διάπυρος μὲν, λανθάνουσα δ' ἔτι τοὺς πλείστους. τέλος δὲ καὶ αὐτὴν ἀπεστρέφετο τὴν τοῦ λέχους αὐτῆς κοινωνίαν. ἡ μέντοι σύζυγος Εἰρήνη παραδόξως οὕτω τὴν ταχίστην ἔρημος τῶν ἐλπίδων καταστᾶσα, πολέμιον ἔτρεφεν ἐν τοῖς στήθεσι λογισμὸν κατ' αὐτοῦ. καὶ ἀμύνεσθαι θέλουσα μὲν, οὐκ ἔχουσα δ' ὅπως ἄλλως, ᾤχετο ἀπιοῦσα πρὸς Θεσσαλονίκην, οὐ μάλα τοῦ βασιλέως ἐθέλοντος· ἐδεδίει γὰρ αὐτὸς, μὴ κατάφωρα τοῖς πλείστοις τὰ κατ' οἶκον γένωνται πταίσματα. ἡ δὲ διὰ τοῦτο μᾶλλον αἰσχύνειν ἐθέλουσα τὸν βασιλέα καὶ σύζυγον, ἀπῄει θριαμβεύουσα κοινὰ καὶ λαθραῖα τοῦ συζύγου ἐγκλήματα, τοῦτο μόνον φυλαξαμένη, τὸ πρὸς δήμους καὶ πλήθη προφέρειν αὐτά. πρὸς δέ γε τὸ πρὸς οὓς ἑκάστη τε καὶ ἑκάστῳ οἷς ἐθάρρει τὰ μάλιστα προσᾴδειν, πρὸς τοῦτο δὲ καὶ μάλα ἀφειδῶς εἶχεν ἢ πολλὴν σχηματιζομένη σεμνότητα. ὑβριοπαθοῦσα γὰρ καὶ μαινομένη καὶ κατεπαιρομένη τῆς ἐκείνου πρᾳότητος, καὶ μήτε θεὸν φοβουμένη, μήτ' ἀνθρώπους αἰδουμένη, πολλὰ τῆς φύσεως ἐξεφαύλιζεν ἀπόρρητα τοῦ συζύγου τε καὶ ἑαυτῆς, ἡ πάντα τολμηρός τε καὶ ἀναιδὴς, ἃ κἂν ἠρυθρίασε λέγουσα καὶ ἡ τῶν ἑταιρίδων ἀσελγεστάτη. καὶ νῦν μὲν ἄλλον κατ' ἄλλο μέρος τῶν μοναζόντων ἀπολαμβάνουσα κατηγόρει τοῦ ἀνδρὸς, ὁπόσα ἐβούλετο· νῦν δὲ πρὸς τὰς εἰσιούσας τῶν εὐγενῶν, ταῦτά τε καὶ πλείω τούτων ἐξήγγελλε. νῦν δὲ πρὸς τὸν κράλην Σερβίας τὸν αὐτῆς θυγατρὶ γαμβρὸν ἔγραφεν, ὅσα οὐδὲ λέγειν χρεὼν, πανταχόθεν ἑαυτῇ μὲν περιποιουμένη τιμὴν καὶ σωφροσύνην, τῷ δὲ συζύγῳ πᾶσαν ὕβριν μηχανωμένη. οὐδὲν γὰρ οὕτως εὐρίπιστον, ὡς γνώμη γυναικὸς, οὐδέ γε προχειρότερον εἰς τὸ πιθανὰς συνθεῖναι διαβολὰς καὶ συκοφαντίας, καὶ τὰ οἰκεῖα κακὰ περιτρέψαι τοῖς ἀνεγκλήτοις. ἂν μισῆται, μισεῖν ὑποκρίνεται· ἂν ἐρᾷ, ἐρᾶσθαι φησίν· ἂν κλέπτῃ, κλέπτεσθαι λέγει. καὶ ζητεῖσθαι μὲν φάσκει, βδελύττεσθαι δὲ διὰ σωφροσύνην· καὶ ἐπὶ τούτοις ἐγκαλλωπίζεσθαι, καὶ θρύπτεσθαι οὐκ αἰδεῖται. οὐδὲ δυσωπεῖται τὸν ἔλεγχον, ἀλλ' εὐδιάβολα τὰ τοι-

quos illa omnes deſignare Imperatores ſtudebat: qui ſecundum quidem locum à priuigno Michaele, tum dignitatis, tũ diſtributionis Imperij tenerent: ſed ſui tamẽ iuris eſſent, & ipſi rerum ſuarũ potirentur, nec ulli parérent. Cum igitur maritum intueretur, quippe à quo plus quàm coniugali amore diligeretur, ſe uoti compotem futurã ſperabat: eiq; clàm noctu atq; interdiu inſtabat, alterutrum conſecutura: ut uel Michaeli abrogaretur Imperium, idq; inter ſuos filios diuideretur: uel hos illi participes & conſortes Imperij redderet. Reſpondente autem Imperatore, iſta ob uetuſtiſsima Romanorũ inſtituta nequaquam poſſe fieri: illa ira inflammabatur, & uarios erga maritum geſtus præ ſe ferebat, nunc mœrens, ſeq; moriturã dicens, niſi filios uiua imperatorijs inſignibus ornatos cerneret: nunc cum faſtu & delicijs marito obſequens, & ueluti uenalem ſui copiam faciens, ſi conſilium ſuum de filijs ratum faceret. Quæ cum ſæpe, nemine alio cõſcio, fierẽt: ab Imperatore perpetuò ferri non poterant. Itaq; ardor ille amoris iam paulatim langueſcebat: & acris contentio, ſed pleriſq; ignota, ſuccedebat. Tandẽ etiam eiuſdem lecti ſocietatem peroſus eſt.

Andronicus mulierculæ importunitatẽ peroſus eam à ſe abire ſinit.

Proinde mulier præter expectationem ſpe ſua fruſtrata, hoſtili in maritum odio exarſit, ulciſci quidem illum cupiens: ſed cum id non poſſet, Theſſalonicam abijt, Imperatore non admodum uolente: quippe qui uereretur, ne domeſtica incommodã uulgò innoteſcerẽt. Illa uerò ut maiore probro Imperatorem affiiceret, & publica & occulta Imperatoris crimina traducebat: id ſolum cauens, ne in publico & pro concione illa referret: auribus uerò & uirorum & mulierum, quibus fidebat, ſine ulla uerecundia illa inſuſurrabat, cum alioqui magnam grauitatem ſimularet. Indignabatur, inſaniebat, lenitatem illius deſpiciebat, neque Deum timens, neque homines uerens, multa naturæ & coniugis & ſuæ arcana audax atque impudens mulier retegebat, quæ uel impudiciſsimum ſcortum ſine rubore haud diceret. Nunc apud alios atque alios monachos pro libidine ſua maritum accuſabat: nunc apud nobiles matronas, à quibus adibatur, eadem & plura recenſebat.

Irene Theſſalonicã abit, & maritum traducit.

Nunc ad Cralem Seruiæ regulum, generum ſuum, ea ſcribebat, quæ uel dicere nefas eſt, quauis ratione dignitatem & modeſtiam ſuã aſſerendo, maritum uerò omnibus contumelijs afficiendo. Nihil enim concitatius eſt muliebri animo, nihil æquè promptum ad probabiles calũnias ſtruendas, & ſua mala in inſontes cõferenda. Cum inuiſa eſt mulier, ſe odiſſe ait: cũ amat, amari: cum furatur, ſe cõpilari queritur: ac expeti quidẽ ſe profitetur, ſed ea eſſe modeſtia ut amatorẽ execretur. & huiuſ modi rebus gloriari & ſuperbire nõ dubitat, nihil uerita ne coarguatur: ſed cum talia faci-

,, le exagitari poſſe, & iucunda petulantiũ hominum auribus eſſe norit, tintinabulo ſonantiorem linguam exerit, audacterq́ peierat, cœlumq́ terræ miſcet. quòd ſi nobilitate & potentia eminet, quæ quouis modo cognitioni ueritatis obſtant, tum propitio Deo eſt opus, & magno mari ad eluendas contumelias & calumnias ei miſero, contra quem improba linguam ſuam exacuit. At Imperator, miti uir ingenio, alioqui cùm linguam ipſius, tum uerò illud etiam metuens, ne generum ſuum Seruiæ principem Cralem ad bellum Romanis inferendũ concitaret: quouis modo illam placabat, & poſtulationibus eius tum publicis tum priuatis de rebus locum dabat: & plus ei poteſtatis impertiebat, quàm dominæ conueniret, ut offenſæ quæ interceſſerant, laterent. Illa uerò cum ea quæ ſola pro filijs contra officium petierat, deſperaſſet, quicquid ad priuatam ſuam potentiam ſpectaret, meditabatur. Cum igitur audiuiſſet, ducem Athenienſem habere filiam uirginem: per legatos petit, ut ea filio ſuo Theodoro deſpondeatur, ijs conditionibus, ut ipſa hinc, ille inde Pelaſgorum & Theſſalorum principi bellum inferrent: nec prius deſiſterent, quàm eum profligaſſent, eiusq́ ditionẽ Theodoro filio ipſius traderent, ut priuatum & perpetuum principatum haberet. Sed ea ſpe fruſtrata, illum cum pecunia maxima in patriam ſuam Longobardiam mittit, ut filiã Spinulæ cuiuſdam, non magnæ autoritatis aut nobilitatis uiri, uxorem duceret. Latinis enim nobilibus haud ferè ſtudio eſt, cum Romanis, imò ne cum ipſis quidem Imperatoribus iungere affinitates. Nam nec ipſa, ſi illuſtri genere nata fuiſſet, Romano facilè innupſiſſet. Erat enim è Marchionum familia oriunda, qui non clari ſunt apud Latinos: ſed eum dignitatis gradum tenent, quem apud Romanos is qui uexillum Imperatorium geſtat. Vt autem dilucidiora fiant ea quæ narranda reſtant, pluribus eſt agendum. Cum ſumma rerum ad Romanos deuolueretur, potentia urbis ipſos propè cœlos attingebat. Eorum enim Conſules & Dictatores alij Africam & Libyam, alij Gallias & Hiſpanias, alij pleraſque Aſiæ & Europæ prouincias ſubegerunt, uſque ad Tanaim & Gades. Ac tum ſeruili conditione alij aliunde Romã indies confluebant, Duces, Satrapæ, Reges, principes urbium & prouinciarũ: alij ut Cæſaribus & Auguſtis innoteſcerent, alij ut dignitatis locum aliquem in Cæſareo ſenatu impetrarent. Accedebant & alij uiri clari & nobiles, ut honoris cauſa ciuium Romanorum ius & nomen conſequerentur: quemadmodum Ioſephus Hebræus Flauij, & Ptolemæus præſtantiſsimus aſtronomus Claudij prænomen hac ratione aſſumpſerunt. Ac olim principes Parthici, Perſici, & alij unde-

Andronici lenitas erga Irenem.

Athenienſium dux Irenes petitionem repudiat.

Spinula ſocer Theodori Palæologi.

Marchionũ dignitas

Dignitatũ & titulorũ mutatio.

αὐτὰ εἰδυῖα καὶ ἥδιστα ἀκοαῖς ἀκολάστοις, κώδωνος ὀξυτέραν προτείνει γλῶτταν, καὶ ἐπιορκοῦσα παῤῥησιάζεται, καὶ μιγνύσι γῆν οὐρανῷ. ἂν δὲ καὶ γένει καὶ ἐξουσίᾳ προέχῃ, ἃ τοὺς ἐλέγχους τῶν ἐγκλημάτων πόῤῥωθεν ὅπως ποτὲ ἀποκρούονται, τότ' εὐμενοῦς δεῖ θεοῦ, καὶ θαλάσσης μεγάλης, ἀποπλῦναι τὰς ὕβρεις τε καὶ συκοφαντίας τὸν ἄθλιον, καθ' οὗ τὴν γλῶσσαν ἡ πονηρὰ ἐκείνη κινεῖ. ὁ δὲ βασιλεὺς πρᾷός τε ὢν, καὶ ἄλλως δεδιὼς τήν τε γλῶσσαν αὐτῆς, καὶ τό γε μεῖζον, μὴ τὸν ἑαυτοῦ ἐκπολεμώσῃ γαμβρὸν κατὰ τῶν Ῥωμαίων, λέγω δὴ τὸν κράλην Σερβίας, παντοῖος ἦν θεραπεύων αὐτὴν, καὶ πληρῶν τὰ περὶ τῶν κοινῶν καὶ ἰδίων πραγμάτων ἐκείνης ζητήματα, καὶ πλέον ἢ δεσποίνῃ χαριζόμενος αὐτῇ τὰ τῆς ἐξουσίας δίκαια, ἵνα λανθάνῃ τοὺς πλείστους τὰ μεταξὺ σκάνδαλα. ἡ δ' ἀπογνοῦσα τὴν παρὰ τοῦ βασιλέως εἰς τοὺς υἱέας βοήθειαν, ὁποίαν, ὡς εἰρήκαμεν, αὕτη παρὰ τὸ δέον ἐζήτει, μόνη λοιπὸν ἐπεχείρει μηδενὸς ἀμελοῦσα, τῶν ὅσα πρὸς δύναμιν ἦσαν αὐτῇ. ἀκούσασα τοίνυν, ὡς ὁ τῶν Ἀθηνῶν δοὺξ θυγατέρα τρέφει παρθένον, διαπρεσβεύεται πρὸς αὐτὸν, ἐγγυωμένη ἐκείνῳ γαμβρὸν ἐπὶ τῇ θυγατρὶ Θεόδωρον τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν δεύτερον, ἐπὶ συμφωνίαις· ἵν' ἡ μὲν ἐνθένδε, ὁ δ' ἐκεῖθεν τῷ ἄρχοντι Πελασγῶν τε καὶ Θετταλῶν ἐγείρωσι πόλεμον, καὶ μὴ πρότερον παύσαιντο, πρὶν αὐτὸν ἐκ μέσου ποιήσωνται, τὴν δ' ἀρχὴν τὴν αὐτοῦ Θεοδώρῳ τῷ ταύτης υἱῷ περιποιήσωνται, ἵν' εἴη κλῆρος ἀρχῆς ἴδιος αὐτῷ καὶ διηνεκής· ἀλλὰ τῶν ἐλπίδων ψευσθεῖσα, πλείστοις ἅμα χρήμασι πρὸς τὴν ἑαυτοῦ ἐκπέμπει πατρίδα Λογγιβαρδίαν, συζευχθησόμενον θυγατρί τινος ὄνομα Σπινούλα τοῦ οὐ πάνυ μεγάλου γένους περιφανείας ἢ δόξης τυγχάνοντος. οὐ γὰρ ὡς τὰ πολλὰ περισπούδαστόν ἐστι Λατίνων τοῖς εὖ γεγονόσι, κηδεύειν μὴ ὅτι Ῥωμαίοις ἁπλῶς, ἀλλ' οὐδ' αὐτοῖς βασιλεῦσιν· ἄλλως τε οὐδ' αὐτὴ τῶν ἐπὶ δόξῃ λαμπρῶν ἦν· οὐ γὰρ ἂν ἦν τὰ Ῥωμαίων οὕτω ῥᾳδίως ἐστέλλετο κῆδος. μαρκεσίου γὰρ ἀπόγονος ἦν αὕτη· ἡ δὲ τοῦ μαρκεσίου τάξις, οὐ τῶν ἐπισήμων ἐστὶ, παρὰ Λατίνοις· ἀλλ' ὅπερ ἐν τοῖς Ῥωμαίων στρατεύμασιν ὁ τὴν βασιλικὴν κατέχων σημαίαν, τοῦτο παρὰ Λατίνοις μαρκέσιος. ἵνα δὲ πλατυτέρῳ τῷ λόγῳ χρησώμεθα διὰ τὴν τῶν λεγομένων ἐνάργειαν, ὅτε ὑπὸ Ῥωμαίοις ξυνέῤῥει τὰ πράγματα, καὶ τὸ τῆς Ῥώμης κράτος καὶ αὐτῶν, ὡς εἰπεῖν, ἔψαυεν οὐρανῶν, ἐπειδὴ καὶ ὕπατοι τούτων καὶ αὐτοκράτορες, οἱ μὲν Ἀφρικὴν καὶ Λιβύην, οἱ δὲ Γαλατίαν καὶ Ἰβηρίαν καὶ Κελτικὴν ὑπηγάγοντο, οἱ δὲ τὰ πλείω τῆς τε Ἀσίας καὶ Εὐρώπης, τά τε μέχρι Ταναΐδος δηλαδὴ, καὶ ὅσα μέχρι Γαδείρων· τότε τοίνυν δουλείας φερόμενοι νόμῳ, συνέῤῥεον ἄλλοθεν ἄλλοι, συχνὰ πρὸς τὴν ἄρξασαν Ῥώμην, ὅσοι στρατηγοὶ κατὰ τόπους, καὶ ὅσοι σατράπαι καὶ βασιλεῖς ἐθνῶν καὶ ἡγεμόνες τόπων καὶ πόλεων· οἱ μὲν, ἵνα γνωστοὶ τοῖς τε καίσαρσι καὶ αὐγούστοις καθίσταιντο· οἱ δ', ἵνα στάσιν τινὰ καὶ κλῆρον ἐν τῇ περὶ τοὺς καίσαρας συγκλήτῳ καὶ τάξει λαγχάνωσιν. οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλως ἐνδόξων καὶ ἐλλογίμων πλείοσιν, ἵνα τοῦ τῆς Ῥώμης δήμου αἰδοῦς ἕνεκα καὶ τιμῆς καὶ αὐτοὶ πολιτογραφῶνται, καὶ ὀνόματος ἀξιῶνται τῶν ἐπισήμων τῆς Ῥώμης· ὥσπερ καὶ ὁ ἐκ τῆς Παλαιστίνης Ἑβραῖος Ἰώσηπος, καὶ Πτολεμαῖος ὁ κράτιστα πάντων τὰς ἀστρονομικὰς συγγραψάμενος ὑποθέσεις· ὁ μὲν γὰρ Φλάβιος ἐκεῖθεν ἐπωνόμασται ὁ Ἰώσηπος, ὁ δὲ Κλαύδιος ὁ Πτολεμαῖος. τότε δὴ οὖν καὶ τῶν πανταχόθεν συῤῥεόντων ἡγεμόνων Παρθικῶν τε καὶ Περσικῶν, καὶ τῶν ἄλλων, ἄλλοι

ἄλλους

ἄλλας κεκλήρωνται πρότερον κλήσεις. ὁ δὲ ῥωσικὸς τήν τε στάσιν καὶ τὸ ἀξίωμα τοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης παρὰ τοῦ μεγάλου κεκλήρωται Κωνσταντίνου· ὁ δὲ πελοποννησιακὸς τὸ τοῦ πρίγκιπος· ὁ δὲ τῆς ἀττικῆς τε καὶ τῶν ἀθηνῶν ἀρχηγὸς, τὸ τοῦ μεγάλου δουκός· ὁ δὲ τῆς Βοιωτίας καὶ τῶν θηβῶν, τὸ τοῦ μεγάλου πριμμικηρείου· ὁ δὲ τῆς μεγάλης νήσου σικελίας τὸ τοῦ ῥηγὸς, καὶ ἄλλοι ἄλλα. τί γὰρ δεῖ καθέκαστα διεξιέναι, ὧν τὴν μνήμην ὁ χρόνος συνέχωσε, καὶ τὰ μὲν τελέως ἐκάλυψε, καὶ λήθης ποταμοῖς ἀφῆκε συμφέρεσθαι, τὰ δ' ἀτέκμαρτα συγκεχώρηκε περὶ τὸν βίον πλανᾶσθαι; οὐ γὰρ ὥσπερ νῦν παρ' ἡμῖν, οὕτω καὶ τότε ἐγένοντο ταῦτα, παρ' οἷς ἐγένοντο· ἀλλ' ὥσπερ ἐν διαδοχαῖς συνεχωρήθησαν παραπέμπεσθαι τοῖς τῶν ἐπαρχιῶν ἑκάστων ἄρχουσι τὰ τῶν πρώτως εἰληφότων ἕκαστα ἀξιώματα. καὶ μὲν δὴ ἔστιν ἃ τῶν τοιούτων παραφθοράν τινα τῷ μακρῷ χρόνῳ παθόντα, ἀμυδρῶς πως ὑπεμφαίνουσι τὴν ἀλήθειαν. τὸν γάρ τοι τῆς Βοιωτίας καὶ τῶν θηβῶν ἀρχηγὸν, ἀντὶ μεγάλου πριμμικηρείου μέγαν κύριον ὀνομάζουσι νῦν, εἰς τοῦτο παρενεχθέντες, ἐκ τοῦ παρενεχθῆναι τὴν πρώτην συλλαβήν. ὁμοίως δὲ καὶ τὸν τῆς ἀττικῆς καὶ τῶν ἀθηνῶν ἀρχηγὸν, ἀντὶ μεγάλου δουκὸς, δοῦκα καλοῦσι τῶν ἀθηνῶν. καὶ ἵν' ἐπανέλθωμεν, ὅθεν εἰς ταῦτα ἐξέβημεν· ἐν ἐκείνοις τοῖς χρόνοις, καὶ ὁ τῆς ἐπαρχίας ταύτης ἀρχηγὸς, τὸν τοῦ μαρκεσίου εἰλήφει κλῆρον, μικρόν τινα, καὶ τῇ ἐπαρχίᾳ ἐκείνῃ ἀνάλογον. κεῖται δ' ἡ χώρα αὕτη μεταξύ που τῶν ἄλπεων καὶ τῆς κάτω ἰβηρείας, ἣν ὁ μαρκέσιος ἐκληρώσατο, χρέος ἀΐδιον ἔχων, εἴ τις ἐκ τοῦ ἔθνους ἀνίσταιτο βασιλεὺς, τὴν τοῦ σημαιοφόρου τάξιν ἀποπληροῦν πρὸς ἐκεῖνον αὐτός· ἀλλ' ἐκεῖσε ἐπάνειμι. θεόδωρον μὲν γὰρ τὸν ἑαυτῆς δεύτερον υἱὸν ἡ βασιλὶς εἰρήνη οὕτως ἐκεῖσε παρέπεμψεν, ἵνα μὴ παρὰ ῥωμαίοις ὢν, δοῦλος αὐτός τε καὶ ἡ τοῦ σπέρματος αὐτοῦ διαδοχὴ γένηται τοῦ προγόνου βασιλέως. εἵλετο γὰρ κοινωνὸν τῆς λατίνων τοῦτον μᾶλλον καταστῆσαι θρησκείας, καὶ ἀτιμότερον εἶναι πόρρω διάγοντα, ἢ παρὰ ῥωμαίοις ἔνδοξον ὄντα δουλεύειν τῷ μισουμένῳ αὐτῇ προγόνῳ, καὶ ἅμα παῖδας παισὶ καὶ ἐκγόνους ἀπογόνοις. συνεξέπεμψε δ' ἐκείνῳ καὶ σωροὺς χρημάτων ῥωμαϊκῶν, καὶ οὕτω δὴ τὴν φλεγμαίνουσαν ἔφεσιν ἑαυτῆς, ἐναντιουμένη τῷ συζύγῳ καὶ βασιλεῖ, ἐπὶ τοῦ ἑνός γε τῶν υἱέων ἐπέραινε θεοδώρου τοῦ μαρκεσίου· τὸν μέντοι πρῶτον υἱὸν αὐτῆς ἰωάννην, πάνυ τοι πλεῖστα ἐσπούδασε πρότερον εἰς ὑπερόριον κῆδος ἐκπέμψαι καὶ αὐτὸν, καὶ πλεῖστα ἀνηλώκει χρήματα, θέλουσα τοῦτον ἄρχοντα καταστῆσαι τῶν αἰτωλῶν τε καὶ ἀκαρνάνων, καὶ ὅση τῆς ἠπείρου περίχωρος· ἀλλ' οὐδαμῇ ἔχεν εὔοδον θεῖναι τὸ βούλευμα. ἕτερα δ' αὖθις βουλευομένης αὐτῆς περὶ τοῦ υἱοῦ, φθάσας ὁ βασιλεὺς ἐμποδὼν ἐγένετο τῆς ὁρμῆς, πατὴρ εἶναι λέγων καὶ αὐτὸς, καὶ οὐχ ἧττον τῆς μητρὸς κηδόμενος τοῦ υἱέως· προστιθεμένου δὲ καὶ τοῦ μείζονα δύνασθαι τῆς μητρὸς τὸν πατέρα, τὸ κωλῦον οὐδὲν τὴν τοῦ πατρὸς τελεσθῆναι βούλησιν ἐπὶ τῷ παιδὶ μᾶλλον ἢ τῆς μητρός. ἦν δὲ τηνικαῦτα μεσάζων τοῖς πράγμασι σοφὸς ἀνὴρ, καὶ πολλὴν τὴν ἐμπειρίαν καὶ σύνεσιν πλουτῶν ἐς τὰ κοινὰ, καὶ διὰ τοῦτο μάλα τοι πλείστης ἀπολαύων τῆς τοῦ κρατοῦντος εὐμενείας τε καὶ ῥοπῆς, καὶ πολλοῖς τισι βρίθων τοῖς χρήμασι διὰ ταῦτα, νικηφόρος ὁ ἐπὶ τοῦ κανικλείου. οὗτος θωπευτικοῖς τισι λόγοις καὶ πράγμασιν ὑπελθὼν τὴν βασιλέως πραότητα, αἰτεῖ καὶ λαμβάνει γαμβρὸν ἐπὶ τῇ θυγατρὶ τὸν ῥηθέντα τοῦ βασιλέως υἱὸν ἰωάννην, δεινοπαθούσης μὲν καὶ οὐδαμῇ ἐθελούσης τῆς

cunq; orti, alij alijs nominibus appellati ſunt: Magni autem Conſtantini temporibus Roſſicus locum & dignitatem dapiferi: Peloponeſiacus, Principis: Atticæ & Athenarum, Magni Ducis: Bœotiæ & Thebarum, Magni Primicerij: magnæ uerò inſulæ Siciliæ, Regis: alij denique alia nomina obtinuerunt. Quorſum enim ea ſingula recenſere attinet, quorum memoriam tempus obruit, atque alia prorſus texit & aboleuit, alia nec coniecturis indaganda reliquit? Neque enim eadem illorum ratio fuit olim, quæ nunc apud quoſque eſt: ſed uelut illa dignitatum nomina ad poſteros propagare licitum fuit, ſic etiã ſunt quæ licet uetuſtate nonnihil corrupta, tamen obſcurè ueritatem ſubindicent. Nam Bœotiæ Thebarúmque principem pro Magno Primicerio Megan Kyrion nunc appellant, à prima ſyllaba occaſione ſumpta: Atticæ item & Athenarũ Ducem, pro Magno duce, nuncDucem uocant. Vt autem ad propoſitũ reuertamur, illis temporibus etiam prouinciæ illius Dux Marchionis dignitatem obtinuit, exiguam ſanè, & prouinciæ parem. Sita autem eſt ea prouincia intra Alpes & inferiorem Iberiam, quæ Marchioni obtigit: perpetuo munere attributo, ut nouo Imperatori uexillum præferat. Sed illuc redeo. Theodorum alterum ſuum filium Irene Imperatrix ſic illuc miſit, ne ipſe & eius poſteri apud Romanos priuigno ipſius Imperatori ſeruirent. Maluit enim, ut Latinorum ibi religionem coleret, & peregrè minore dignitate eſſet, quàm ut domi illuſtris inuiſo priuigno, eiusque poſteritas illius poſteritati ſeruiret: unà uerò etiam aceruos Romanæ pecuniæ miſit. Atq; ita incitatam ſuam cupiditatem, marito aduerſata, in uno ſaltem filio Theodoro Marchione expleuit. Cæterùm primum filium Ioannem & ipſum prius ſtudeuerat ad externum coniugium ablegare, & maximos ſumptus fecit ut eum Aetolorũ & Acarnanum & Epiri totius principem effi ceret. Sed nullos id conſilium ſucceſſus habuit. Quare cum rem alia uia aggrederetur, Imperator conatus illius anteuertit, ſe quoq; parentem eſſe dicens: & præterquàm quòd non minus quàm mater filium curaret, etiam autoritate antecellere: nec eſſe quicquam quod obſtaret, quò minus patris uolũtas potius quàm matris de filio rata haberetur. Erat autem tum procurator negociorum Imperij uir prudens, & ob induſtriam & Reipublicæ gerendæ ſcientiam Imperatori charus, unde & autoritate & opibus pollebat, Nicephorus Caniclij præfectus. Is blandis ſermonibus atque obſequijs, lenitate Imperatoris conciliata, petit & accipit generum filiũ eius Ioannem, indignante quidem & refragante Impera-

Primicer.

Ioannes Palæologus Nicephori cuiuſdã filiam ducit.

Imperatrice, ſed tamen accipit. Verùm affinitatis illius non diuturnum fructum tulit, nec is qui eam iunxerat, nec is cum quo iuncta fuerat. Nam priuſquam integri anni quatuor elaberentur, Ioannes matre, ſocero, uxore ſuperſtitibus, Theſſalonicę orbus liberis decedit. Cum autem etiam hanc Imperatricis ſpem tempus prorſus abſorpſiſſet, nihil quo ſe conſolaretur reliquum fuit, præter Cralænam filiam, & Demetriũ filium. Tantam quidem pecuniã Crali genero partim miſit, partim Theſſalonicam accerſito dedit, quanta uel C triremes in perpetuum Romanorum præſidium inſtrui potuiſſent. Et quorſum attinet, quæ noua commenta & prius inaudita intempeſtiua mulieris ambitio excogitarit, commemorare? Nam cum ſuam filiam Imperatorijs inſignibus ornare uellet, ut ne quid ei deeſſet earum rerum, quibus Imperatrices Romanorum inſtitutis ornandas eſſe uiſum eſt, nec aliter uoti compos fieri poſſet: calyptram precioſis gemmis & margaritis capiti Cralis prius impoſuit, Imperatoria nõ multo inferiorem: atque inde auſpicata, priore ſubinde precioſiorem quotannis illi miſit. Immenſa uerò precia ſplendorémque ueſtiũ, quibus & generum & filiam donabat, quis enumeret? aut Imperatoria ornamenta, quæ Romanis erepta in Cralem Seruium, ſimul & lenitati Imperatoris illudens, & ſuam libidinem explens, conferebat? Ea uerò erat, fiſcũ Imperatorium in liberũm ſuorum, præſertim Cralænæ ſinum, exhaurire: è qua nepotes ſe uiſuram cum ſperaret, tempus illud occupans, theſauros illis reponebat, quibus tandem per occaſionem, Romanam imbecillitatem inuaderent, & imperium, quod uolentibus Romanis non ſortiti eſſent, iiſdem inuitis eriperent. Verùm non animaduertit, ſe humana cum animo ſuo conſilia agitaſſe: Deum uerò nunquam in conſilium adhibuiſſe, cuius inimicitias quiuis ſuſcipiat, qui homo cum ſit, faſtu animi conditionis humanæ modum excedit, ſuorúmque conſiliorum & actionum exitum & ſucceſſum ad Deum nõ refert. Ecce enim, hæc Imperatrix Irene, magna ſpe in liberis ſuis collocata, humana prudentia ſine Deo res adminiſtrabat, & Romanas opes in Romanorum hoſtes erogabat. Res autem non ex illius ſententia ſuccedebant, ſed inanes illius conatus arguebant: diuino utique iudicio labefactatos. Crales enim quadragenario maior, cum puella octo annos nata congreſſus, matricem eius læſit, ut fœtum nullum edere poſſet. Igitur inquieta mulier etiam hac ſpe fruſtrata, ad aliam ſe conuertit: & Crali multis atque innumerabilibus donis perſuadet, deſperato iam è coniuge hærede, ut alterum è Cralænæ fratribus Triballorũ principatus hæredem inſtitueret.

Irenes profuſiones in Cralem.

Simonidis uterus 8. annos natæ à marito corrumpitur.

σης τῆς μητρὸς καὶ δεσποίνης, ἔλαβε δ' οὖν. ἀλλ' οὐκ ἐπὶ πολὺ τοῦ κήδους ἀπώνατο οὔθ' ὁ λαβὼν, οὔθ' ὁ ληφθείς. πρὶν γὰρ ὅλα διήκειν τέσσαρα ἔτη, ἄπαις τὸν βίον ὁ Ἰωάννης ἀπήλλαξεν ἐν Θεσσαλονίκῃ, ἐπὶ μητρὶ καὶ πενθερῷ καὶ συζύγῳ. ἐπεὶ δὲ καὶ τὰς ἐπὶ τούτῳ τῆς μητρὸς ἐλπίδας ὁ χρόνος οἷά τις Χάρυβδις ἀφελόμενος κατεβάπτισεν, αἱ Κραλαίνης τῆς θυγατρὸς καὶ Δημητρίου τοῦ παιδὸς κατελείφθησαν μόναι. τοσαῦτα τοίνυν ἐξεκένωσε ῥωμαϊκὰ χρήματα πρὸς τὸν Κράλην ἡ πενθερά τε καὶ δέσποινα, τὰ μὲν ἐκεῖ πέμπουσα, τὰ δ' αὐτὸν ἐν Θεσσαλονίκῃ μεταπεμπομένη καὶ ἐπιφορτίζουσα, ὅσα καὶ τριήρεις ἑκατὸν ἐξήρτυσαν ἂν, καὶ διηνεκὲς τοῖς Ῥωμαίοις ἐγίγνοντ' ἂν ὄφελος. καὶ τί δεῖ καταλέγειν τὰς καινὰς ἐπινοίας αὐτῆς, ὁπόσας μήπω πρὶν γεγονυίας, ἡ πόῤῥω τοῦ καιροῦ φιλοτιμουμένη γνώμη τῆς σεμνοτάτης ταύτης δεσποίνης ἐνεωτέρισε; θέλουσα γὰρ τὴν θυγατέρα ταύτης βασιλικοῖς παρασήμοις κοσμῆσαι, ἵνα μηδ' ἐκείνη μηδενὸς ἐλαττοῖτο ὁπόσα Ῥωμαίων θεσμοὶ τὰς βασιλίδας ἠξίωσαν πάλαι κοσμεῖν, μὴ δυναμένη δ' ἄλλως τὸ καταθύμιον ἐκπεράναι, φοροῦσα καλύπτραν ἐπέθηκε πρότερον τῇ κεφαλῇ τοῦ γαμβροῦ, λίθοις καὶ μαργάροις πολυτελέσι κεκοσμημένην, ὁπόσοις καὶ οἵοις μικροῦ καὶ ἡ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς Ἀνδρονίκου τοῦ βασιλέως ἐκεκόσμητο. ἔπειτ' ἐκεῖθεν ἀρξαμένη κατ' ἔτος ἑτέραν προσετίθει, κρείττω τῆς προτέρας ἀεί. τάς τε πολυτελείας τῶν ἐνδυμάτων καὶ τὰς λαμπρότητας ὧν ἐχαρίζετο συχνοτέρων αὐτῷ τε καὶ τῇ θυγατρὶ αὐτῆς τῇ Κραλαίνῃ, τίς ἂν ἀριθμοίη; τίς δ' ἂν ἐξετάζοι τῶν βασιλικῶν κειμηλίων τὸν ἀριθμὸν, ὁπόσα αὐτὴ τοὺς Ῥωμαίους ἀποστεροῦσα τῷ Κράλῃ Σερβίας ἐδίδου; κατατρυφῶσα μὲν τῆς τοῦ βασιλέως καὶ συζύγου πραότητος, τὴν δ' ἑαυτῆς ἀδεῶς ἀποπιμπλῶσα ἔφεσιν. ἔφεσις γὰρ ἦν αὐτῇ τῶν βασιλικῶν ταμιείων τοὺς θησαυροὺς εἰς τοὺς κόλπους τῶν ἑαυτῆς ἐκκενῶσαι τέκνων, καὶ μάλιστα τῆς Κραλαίνης καὶ θυγατρός. ἤλπιζε γὰρ καὶ παῖδας ὄψεσθαι γεννηθέντας τῷ Κράλῃ παρὰ τῆς θυγατρὸς καὶ διὰ τούτων προαρπάζουσα τὸν καιρὸν, σφίσι τὸν ῥωμαϊκὸν ἐθησαύριζε πλοῦτον, ἵνα καιροῦ καλοῦντος ὀψὲ τοῦ χρόνου τῆς τῶν Ῥωμαίων ἀσθενείας ἐκεῖθεν αὐτοὶ καταδράμωσι, καὶ ἣν ἑκόντων Ῥωμαίων οὐκ ἐκληρώσαντο βασιλείαν, ταύτην ἀκόντων ἀφέλωνται. ἀλλὰ γὰρ ἔλαθεν ἀνθρωπίνας μὲν ἐπινοίας καθ' ἑαυτὴν ἀεὶ στρέψασα, θεὸν δ' ἐπὶ λογισμοὺς οὐκ ἀναβιβασαμένη τὸ σύνολον, ὅτι τῆς ἐκείνου τὰ πάντα χειρὸς ἐξήρτηται· καὶ πολέμιον τοῦτον πᾶς τις εὑρίσκει, ὅστις ἄνθρωπος ὢν πέρα τῶν ἀνθρωπίνων μέτρων φρονεῖ, καὶ οὐκ εἰς θεὸν ἀναφέρει τῶν ἐνεργουμένων τε καὶ βουλευομένων τὴν διεξαγωγὴν καὶ τελείωσιν. ἰδοὺ γὰρ καὶ ἡ βασιλὶς αὕτη Εἰρήνη μεγάλαις ἑαυτὴν ἀναρτήσασα ταῖς περὶ τοὺς παῖδας ἐλπίσιν, αὐτὴ μὲν ἀνθρωπίνως ἐχρῆτο τοῖς πράγμασιν ἄνευ θεοῦ, καὶ τὰ τῶν Ῥωμαίων, ὡς εἰρήκειμεν, ἀμφοτέραις ἐξήντλει χρήματα πρὸς τοὺς τῶν Ῥωμαίων ἐχθρούς. τὰ δὲ πράγματα οὐ προὐχώρει κατὰ τὰς ἐλπίδας αὐτῆς, ἀλλὰ ματαίαν τὴν ἐκείνης διάνοιαν ἤλεγχον, σφάλλοντος, ὡς ἔοικεν, ἄνωθεν τοῦ τῆς δίκης κρίματος. τῇ μὲν γὰρ θυγατρὶ ὀκταετεῖ, πλέον ἢ τετταρακοντούτης ὁ Κράλης μιγεὶς, βλάψαι τὴν ταύτης πέπραχε μήτραν, ὡς μηδὲ γονὴν ἐξ ἐκείνης ἔτι δύνασθαι γίγνεσθαι. κἀντεῦθεν καὶ τῆς τοιούτων ἐλπίδων ἐκπεπτωκυῖα ἡ βασιλὶς, ἑτέρας αὖθις ἐπεχείρει καὶ οὐκ ἠρέμει, καὶ πείθει τὸν Κράλην πολλοῖς καὶ ἀναριθμήτοις ὑποβρεχομένη τοῖς δώροις, ἀπαγορευθέντος ἤδη τοῦ παῖδα γενέσθαι οἱ ἐκ τῆς Κραλαίνης, ἐλθεῖν κατὰ δεύτερον πλοῦν τὴν διαδοχὴν τῆς τῶν Τριβαλλῶν ἀρχῆς, εἰς ἕνα τινὰ τῶν ἀδελφῶν τῆς Κραλαίνης,

(Δημήτριος

(Δημήτριος δ᾽ ἦσαν οὗτοι καὶ Θεόδωρος ὁ μαρκέσιος, ὁ μὲν οὔπω τότε τὸν ἔφηβον παραλλάττων, ὁ δὲ καὶ παίδων ἤδη τυγχάνων πατὴρ περὶ χώραν τῆς Λαμπαρδίας, ἔνθα παρὰ τῆς μητρὸς, ὡς εἰρήκαμεν, ἐξεπέμφθη τοῦ γένους λείψανον) καὶ πρῶτον μὲν τὸν Δημήτριον πολλαῖς ταῖς τῶν χρημάτων τρυφαῖς καὶ βλακείαις πρὸς τὸν κράλην συνεκπέμπει διάδοχον χειροτονηθησόμενον, ὡς εἰρήκαμεν, τῆς ἀρχῆς, ὃς δὴ καὶ ἄσμενος μὲν ὑπεδέχθη παρὰ τοῦ κράλη. τὸ δὲ τοῦ τόπου σκληρὸν καὶ ἀπαραμύθητον, ὅλαις ὁρμαῖς ἀνεσόβει καὶ ἀπετρέπετο τὴν ἐκεῖ διαμονὴν, καὶ μακροτέραν αὐτοῦ ἐνδιαίτησιν· ὅθεν μετ᾽ οὐ πολὺ τὸν Δημήτριον οὕτως ἐκεῖθεν ἡ μήτηρ ἐπανήκοντα δεξαμένη, καὶ τῶν ἐντεῦθεν ἤδη ψευσθεῖσα ἐλπίδων, τὸν ἕτερον ἐκ τῆς Λαμπαρδίας υἱὸν μεταπέμπεται Θεόδωρον τὸν μαρκέσιον, κεκαρμένον ἐπιφερόμενον πώγωνα· καὶ τὸν ὅμοιον τρόπον ἐκπέμπει, καὶ τοῦτον διάδοχον ἐσόμενον τῆς τοῦ κράλη Σερβίας ἀρχῆς. ἄσμενος οὖν καὶ τοῦτον ὁ κράλης ὑποδέχεται. τὸ δὲ τοῦ τόπου σκληρόν τε καὶ ἀηθὲς, οὐδὲ τοῦτον ἀφῆκεν μονιμωτέραν ἐκεῖ ποιήσασθαι τὴν διατριβήν· ἀλλ᾽ ἐπανελθὼν καὶ οὗτος, καὶ ἀσπασάμενος τὴν μητέρα, πάσας παρ᾽ ἐλπίδα ὁπόσας ἐπὶ τούτοις ἔτρεφεν ἐλπίδας ἀποβεβληκυῖαν, ᾤχετο ἀπιὼν εἰς Λαμπαρδίαν αὖθις παρὰ τὴν σύζυγον· καὶ ταῦτα μὲν ἐν τοῖσδε τοῖς χρόνοις, τοῦτον εἶχε τὸν τρόπον. τὰ δ᾽ ἐφεξῆς εἰρήσονται ἐν τοῖς ἐφεξῆς· ἐπὶ δὲ τοὺς Κατελάνους αὖθις τρεπτέον τὸν λόγον.

Hi Demetrius erãt & Theodorus Marchio: quorum alter nondum ex ephebis exceſſerat, alter in Longobardia iam etiam liberos ſuſceperat: quò a matre, ut generis reliquiæ extarent, miſſus fuerat. Ac primùm Demetrium cum magnis opum delicijs & faſtu ad Cralẽ mittit, qui ſucceſſor (ut diximus) principatus deſignaretur: qui quamuis humaniter ab illo ſuſceptus, tamen aſperitate loci offenſus, diutius ibi manere noluit. Eo igitur mater paulo pôſt reuerſo, alterum è Longobardia filium Theodorum Marchionem accerſit, qui raſam barbam afferebat: eodemq; modo & illum, quò Seruiani principatus ſucceſſor eſſet, ablegauit. Cæterùm ne hic quidẽ benignè & ipſe acceptus, inſolitam loci aſperitatem diutius ferre potuit: ſed ad ſalutandã matrem, præter ſpem omni ſpe deſtitutam, reuerſus, in Longobardiam ad uxorem ſuam rediijt. Atque hæc his temporibus ad hunc modum ſe habuerunt. Quę uerò conſecuta ſunt, deinceps exponentur: nunc ad Catelanos redeundum.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΤΕΛΑνων αὖθις.

Οὗτοι γὰρ μετὰ τὸν γενόμενον περὶ τοὺς Ἄπρους πόλεμον ἐπαρθέντες τῇ τε νίκῃ καὶ τῇ τῶν Τουρκοπούλων συμμαχίᾳ, οἳ ὡς εἰρήκαμεν, Ῥωμαίους ἀφέντες, ηὐτομόλησαν πρὸς αὐτοὺς, συχναῖς χρησάμενοι ταῖς ἐκδρομαῖς καὶ ἐφόδοις ἐφ᾽ ὅλοις ἔτεσι δυσὶ, πᾶσαν ἔρημον καὶ ἀτριβῆ πεποιήκεσαν τήν τε παράλιον καὶ μεσόγειον χώραν, ὁπόση τε ἄχρι Μαρωνείας τε καὶ Ῥοδόπης καὶ ἄχρι Βιζύης διήκει. ἔπειτα ἀπογνόντες ἐντεῦθεν τῶν χρειωδῶν, ἔγνωσαν ἐπὶ τὰ πρόσω πορεύεσθαι τὰ ἐν ποσὶ λῃζόμενοι, μέχρις ἂν ἀποχρῶσαν καὶ μόνιμον εὕρωσιν οἴκησιν. καὶ δὴ ὑπερβάντες τὴν πρὸς θάλασσαν ὀρεινὴν τῆς Ῥοδόπης, ἤεσαν ἀδεῶς, λαφύρων συχνῶν ἑαυτοὺς ἐμπιπλάντες. ἦσαν δ᾽ ὁμοῦ χιλιάδες τὸ μὲν τῶν Τούρκων πλῆθος ὑπὲρ τὰς δύο τό τε πεζὸν καὶ τὸ τῶν ἱππέων· τὸ δὲ τῶν Κατελάνων ὑπὲρ τὰς πέντε, ὅσον τε ἐν ἱππεῦσι καὶ ὅσον πεζόν. τοῦ δὲ μετοπώρου μεσοῦντος, ὅτε δὴ μάλιστα καὶ ἀρκτοῦρος ἄρχεται ἐπιτέλλειν, τὰ ἐπιτήδεια τῆς χειμῶνος τροφῆς παρασκευάζειν βουλόμενοι, εἰσβάλλουσιν εἰς τὰς τῆς Μακεδονίας κώμας, κἀκεῖ τὰ πλεῖστα καταστρεψάμενοι, καὶ πολλῆς ἑαυτοὺς τῆς ἐκ τῶν λαφύρων ἐμπλήσαντες ὠφελείας, στρατοπεδεύουσι περὶ τὴν Κασάνδρειαν. πόλις δὲ αὕτη πάλαι μὲν οὖσα περιφανής, νῦν δὲ καὶ τῶν οἰκητόρων ἔρημος. ὅ γε μὴν περὶ αὐτὴν χῶρος ἐπιτήδειος ἂν εἰς στρατοπεδείαν καὶ χειμερίαν καταγωγὴν, ὑποδέχεται, ὡς εἰρήκαμεν, καὶ τὸν τῶν Κατελάνων πλανήτην στρατόν. ἄκρα γάρ ἐστι προμήκης εἰς θάλασσαν, κόλποις οὐ μικροῖς ἑκατέρωθεν περιειλημμένη, δι᾽ ὧν ἐν ταῖς χειμεριναῖς ὥραις τὸ τῆς χιόνος ἀποσείεται ὑπερβάλλον. ἦρος δ᾽ ἀρχομένου ἄραντες ἐκεῖθεν, ἐπεχείρουν ταῖς ἐν Μακεδονίᾳ πόλεσιν, ἐν αἷς τὸ τῶν ἐλπίδων κεφάλαιον ἡ Θεσσαλονίκη ἐτύγχανεν· ᾤοντο γάρ, ὡς εἰ ταύτης γένοιντο πρότερον ἐγκρατεῖς, μεγάλης τε καὶ πολλῷ τῷ πλούτῳ βριθούσης, καὶ μάλιστα νῦν ὅτι καὶ τὰς βασιλίδας ἤκουον εἶναι ἐντὸς, Εἰρήνην φημὶ καὶ Μαρίαν, μηδὲν εἶναι ἐξῆς τὸ κωλῦον,

DENVO DE CAtelanis.

Hi enim poſt Aprinum prælium, & uictoria, & Turcopulorum (qui à Romanis, ut diximus, ad ipſos defecerant) ſocietate elati, crebris excurſionibus & impreſſionibus omnia & maritima & mediterranea loca uſque ad Maroneam, Rhodopen & Byziam uaſta ac deſerta reddiderunt. Deinde commeatu deſtituti, ulterius progredi obuia quæq; prædando ſtatuerunt, donec ſufficientem & ſtabilem ſedem inueniſſent. Itaque montanis Rhodopes ad mare uergentibus ſuperatis, crebriſq; ſpolijs locupletati, impunè progrediuntur. Erant autem Turci pedites & equites amplius bis mille, Catelani amplius quinque millia. Autumno iam ferè medio exacto, ſub Arcturi exortũ, commeatum ad hybernandum paraturi, in Macedonicos pagos impetum faciunt: ibiq; ferè omnibus ſubactis, onuſtiq; præda, iuxta Caſſandriam caſtrametantur: quæ urbs olim illuſtris, nunc habitatoribus uacua eſt. Verùm ager in circuitu illius ad hybernandum aptus, ab errabundo, ut diximus, Catelanorum exercitu occupatur. Eſt enim promontorium in mare propendens, ſinibus utrinq; non paruis circundatũ, quibus hyberno tempore copia niuis excutitur. Ineunte uere illinc digreſsi, Macedonicas urbes inuadunt, inter quas ſumma ſpei erat Theſſalonica. Putabant enim, ſi hac, in primis & ampla, & diuitijs referta, præſertim cum & Imperatrix Irene & regina Maria ibi degerent, potirentur, nihil obſtiturũ, quin huius urbis oppor-

Catelani è Thracia in Macedoniã tranſeunt.

Caſſandria

Catelani Macedonia excluduntur.

tunitate uſi, totius Macedoniæ dominatū occuparent. Sed Imperator illorum inſtituto anteuertit. In primis enim longum murū ad Chriſtopolin à mari uſque ad uicini montis cacumen extruit, ut locus is ſe inuito prorſus inacceſſus eſſet ijs qui uel è Thracia in Macedoniam, uel è Macedonia in Thraciā iter haberent. Deinde cum didiciſſet, primo uerē Catelanorum in Macedoniam & Macedonicas urbes impreſſionem, in expectatione eſſe: duces rei militaris non imperitos ad eligendos è Macedonia milites ablegauit, qui defendendis contra hoſtilem obſidionem urbibus pares eſſent, & iuſtum è ſuburbanis locis commeatum in eas comportarent: cæteráque omnia prouiderent, ne oppugnationis tempore intus à fame, grauiore hoſte, premerentur. Ceterùm hoſtes uere iam facto, relicta Caſſandria, partim proximè Theſſalonicæ ſuburbia, ſtatiua habuerunt: partim prędatum exiuerunt. Sed cum totam prouinciam cultoribus & pecore uacuam, urbes uerò multis armis firmatas conſpexiſſent: in Thraciam redire ſtatuerunt. neque enim ſe poſſe fruſtra ibi deſidere. Nam ſi commeatu deſtituerentur, qui tot equos, tot captiuos adducerent, cum ipſi VIII millibus haud pauciores eſſent: exitium haud dubiū à fame imminere. Sed priuſquam cōſilium illud uulgaretur, è captiuo quodam audiunt, uiam ſibi in Thraciam nō patere, propter longū illū murum recens ad Chriſtopolin extructum. Ea res præter omnem expectationem audita, perculit illos, & cōſilij prorſus inopes reddidit: eóque redegit, ut quò ſe uerterent neſcirent, cum & munitione illa arcerentur: & timerent ne Macedoniæ finitimi populi, Illyrij, Triballi, Acarnanes & Theſſali, ſuas quóuis irruptiones ueriti, & alij alios cohortati, omnes uires coniungerent: atque ipſi circūuenti, ſpe omni fugę adempta, funditùs delerentur. Quare, ut in neceſſitatis articulo, conſilium furori quàm audaciæ ſimilius cœperunt: ut omni mora ſublata, primo quoque tempore ultrà progredientes, uel ubertate Theſſaliæ, uel ulteriore aliqua quę ad Peloponeſum uſque ſunt prouincia occupata, diuturnos errores finirent: aut, ſi hoc non ſucceſſiſſet, cum aliqua maritima gente factis inducijs, liberum in ſua reditum haberent. Relicta igitur Theſſalonica, tertio die ad Theſſalicos montes peruenerunt, Olympū, Oſſam, & Pelium: iuxta quos caſtris poſitis, & agro uaſtato, abundè omnia quæ ad ſuſtentandā uitam neceſſaria ſunt, parauerunt. Sed illud penè me præterierat, quod, ut hiſtoriæ ſeries ſeruetur, explicandum eſt.

Præſidia urbibus impoſita.

Catelani Theſſaliam petunt.

DE

λύον, πάσης ἐκεῖθεν ὡς ἐξ ὁρμητηρίου τῆς ἄλλης μακεδονίας δεσπότας γενέσθαι. ἀλλ᾽ ἔφθη τὴν τούτων προεκτεμὼν ὁ βασιλεὺς ἐπίνοιαν. πέμψας γὰρ πρῶτον μὲν τὸ περὶ τὴν χριστούπολιν μακρὸν ἔκτισε τεῖχος, ἀπὸ θαλάσσης μέχρι τῆς τοῦ παρακειμένου ὄρους ἀκρωνυχίας, ὡς ἄβατον εἶναι τὸ χωρίον καθάπαξ μὴ βουλομένου τοῦ βασιλέως, τοῖς τ᾽ ἐκ μακεδονίας εἰς θρᾴκην ἐθέλουσι διαβαίνειν, τοῖς τ᾽ ἀπὸ θρᾴκης ἐς μακεδονίαν. ἔπειτα ἐπεὶ ἔγνω τὴν τῶν κατελανῶν αἰχμὴν ἐπίδοξον οὖσαν ὁρμήσειν ἔαρος ἀρχομένου κατά τε μακεδονίας, καὶ τῶν ἐν μακεδονίᾳ πόλεων, στρατηγοὺς ἀπολέξας, ὁπόσοι τὰ πολέμια ἦσαν οὐκ ἀδαεῖς, πέμπει στρατολογήσοντας ἐκ μακεδονίας, οἳ ἔσονται ἱκανοὶ φύλακες τῶν ἐν μακεδονίᾳ πόλεων, εἰ βούλοιντο οἱ πολέμιοι περικαθίσαντες πάντας πολιορκεῖν, ἄφθονά τε τὰ πρὸς τροφὴν ἐπιτήδεια ἐκ τῶν προαστείων ἐν ταύταις ξυναθροίσοντας, καὶ πάντα τἄλλα εὖ διαθήσοντας, ἵνα μὴ παρὰ τῆς πολιορκίας καιρῷ μείζονα τῆς ἔξωθεν εὕρωσιν οἱ φύλακες τὴν ἔνδοθεν πολιορκίαν ἐκ τοῦ λιμοῦ. ἀλλὰ γὰρ ἦρος ἤδη γενομένου, ἄραντες οἱ πολέμιοι ἐκ τῆς κασανδρείας, οἱ μὲν ἄγχιστά που τῶν τῆς θεσσαλονίκης προαστείων ηὐλίσαντο, οἱ δ᾽ ἐπὶ λείαν ἐξίασιν· ἐπεὶ δὲ τήν τε χώραν εὗρον ἅπασαν τῶν τε οἰκητόρων ἔρημον, καὶ ὅσα ἐν αὐτοῖς ποίμνια καὶ βουκόλια, καὶ αὖ τὰς πόλεις πολλοῖς τοῖς ὅπλοις ὠχυρωμένας, ἔγνωσαν αὖθις ἐπὶ θρᾴκης ἐπανιέναι. μηδὲ γὰρ εἶναι σφίσι τῶν ἐνδεχομένων, ἐκεῖ καθημένους τρίβειν τὸν χρόνον, καὶ σφᾶς αὐτοὺς φθειρομένους εἰκῇ συγχωρεῖν. μηδὲ γὰρ ὄντων αὐτοῖς τῶν ἐπιτηδείων, τοσαύτην τε ἵππον ἄγουσι, τοσούτους δὲ αἰχμαλώτους, οὐχ ἥττοσιν ἢ ὀκτακισχιλίοις οὖσι δὴ καὶ αὐτοῖς, κίνδυνον εἶναι προφανῆ, φθαρέντας οἴχεσθαι τῷ λιμῷ· ἀλλ᾽ οὔπω τὰ δόξαντα γεγονεν ἔκπυστα τῷ πλήθει τοῦ στρατοπέδου, καὶ πυνθάνονται παρά του τῶν αἰχμαλώτων, ὡς ἄπορος ἔσται αὐτοῖς ἡ πρὸς θρᾴκην ὁδός, τοῦ πρὸ βραχέος ἀνεγερθέντος περὶ τὴν χριστούπολιν μακροῦ τείχους, ἀποκλείοντος τὸ παράπαν αὐτούς. τοῦτο παρὰ πᾶσαν ἀκουσθὲν προσδοκίαν, ἐξέπληξε καὶ πρὸς ἀμηχανίαν ἤλασε λογισμῶν. καὶ οὐκ εἶχον ὅ, τι καὶ γένοιντο, τῷ τε λιμῷ πιεζόμενοι, καὶ ἅμα δεδιότες μὴ τὰ τοῖς ἐν μακεδονίᾳ ῥωμαίοις ὁμοροῦντα ἔθνη, τὴν αὐτῶν ἑκάστου ἔφοδον ὑποπτεύοντα, προξενήσωσιν ἀλλήλους, ἰλλυριοί τε δηλαδὴ καὶ τριβαλλοὶ καὶ ἀκαρνᾶνες καὶ θετταλοί, καὶ συνασπισμὸν ποιησάμενοι, κυκλώσονται τούτους, καὶ πάντας ἄρδην οὐκ ἔχοντας ὅποι φυγόντες τὴν σώζουσαν εὕρωσι, διαφθείρωσιν. ὅθεν ἔδοξε τούτοις, ὡς ἐν ἀνάγκης καιρῷ, μανικώτερον ἢ τολμηρότερον ἅψασθαι τῶν πραγμάτων. ἔδοξε γὰρ μηδὲν μελλήσασιν, ὁμόσε τοῖς πρόσω χωρεῖν τὴν ταχίστην, καὶ ἢ τὴν τῶν θετταλῶν χώραν ἄφθονα φέρουσαν τὰ πρὸς ζωὴν ἐπιτήδεια ἕξειν αἰχμάλωτον, ἢ τῶν ἐπέκεινα μίαν, ὁπόσαι ἐφεξῆς εἰσὶν ἄχρι πελοποννήσου, καὶ οὕτως ἐπὶ μιᾶς τινὸς χώρας τὴν οἴκησιν ἱδρυσάμενοι, τῆς μακρᾶς ἀπαλλάξειν γε πλάνης· ἢ τό γε δεύτερον, σπεισαμένους τινὶ τῶν παραθαλαττίων ἐθνῶν, ἀκώλυτον εἰληφέναι τὸν ἐπὶ τὰ οἰκεῖα ἀπόπλουν. ἄραντες οὖν ἐκεῖθεν, τριταῖοι ἀφίκοντο ἐς τὰ περὶ τῆς θετταλίας ὄρη, ὄλυμπος ταῦτα καὶ ὄσσα καὶ πήλειον· ὧν ἄγχιστά που στρατοπεδεύσαντες, ἐπόρθουν τὴν χώραν, καὶ σφᾶς αὐτοὺς ἐνεπίμπλων ἀφθόνων τῶν ὅσα πρὸς τὸ ζῆν ἐπιτήδεια ἦν. ἀλλ᾽ ἐκεῖνο μικροῦ με παρέδραμεν ἀναληπτέον ὄν, ἵνα καθ᾽ εἱρμὸν ὁ λόγος ὁδεύῃ.

ΠΕΡΙ

ΠΕΡΙ ΔΙΑΙΡΕΣΕΩΣ ΤΩΝ ΚΑτελανῶν καὶ τῶν τούρκων.

Συνεστράτευον τοῖς λατίνοις, ὡς ἔφημεν, καὶ τοῦρκοι τρισχίλιοι, ὧν τοὺς μὲν ἑκατὸν καὶ χιλίους ἔφαμεν εἶναι, τοὺς ἐναπολειφθέντας ἅμα τῷ μελὴκ, μετὰ τὴν τοῦ σουλτὰν ἀζατίνη πρὸς τοὺς σκύθας φυγὴν, τῷ τε θείῳ βαπτίσματι τελεσθέντας, καὶ συγκαταλεγέντας μετὰ τοῖς ῥωμαίων στρατεύμασι, καὶ ταῖς τῶν παίδων διαδοχαῖς αὐξηθέντας, ὕστερον ἀποστατήσαντας μὲν ῥωμαίων, προσρυέντας δὲ τῷ τῶν κατελανῶν στρατῷ, ὁπότε συῤῥήγνυσθαι κατ' ἀλλήλων ἔμελλον τὰ στρατεύματα, κατὰ τὰς περὶ τὴν πόλιν * ἄπρω πεδιάδας· τοὺς δὲ πλείους εἶναι, τοὺς ἅμα τῷ χαλὴλ ἐξ ἀσίας διαπεραιωθέντας ἐς μισθοφονικὴν συμμαχίαν τῶν κατελανῶν. τῶν οὖν κατελάνων τὴν ἤδη θετταλίαν, ὡς ἔφαμεν, ὁδευόντων, ἤρξαντο κατ' αὐτῶν στασιάζειν οἱ τοῦρκοι, τὴν σφῶν συνδιαίτησιν ὑποπτεύοντες, καὶ οὐ μάλα τοι σφόδρα ἀκίνδυνον ἐσομένην οἰόμενοι. συστάντες οὖν οἱ τῶν τουρκικῶν στρατευμάτων ἡγεμονεύοντες, ὅ, τε μελὴκ καὶ ὁ χαλὴλ τῷ τῶν κατελανῶν ἀρχηγῷ, λόγους περὶ τῆς ἅμα εἰρήνῃ διαλύσεως κεκινήκασιν. οὗ δὴ προθύμως τὴν αἴτησιν δεξαμένου (οὐδὲ γὰρ οὐδ' αὐτοῖς ἤδη ῥωμαίων ἀπαλλαγεῖσι χρειώδης ἐτύγχανεν ἡ τῶν τούρκων ἔκδημος συστρατεία) ἄσμενοι διελέλυντο, τούς τε αἰχμαλώτους καὶ ὅσα ἐπεφέροντο λάφυρα διανειμάμενοι κατὰ τὸ ἀνάλογον ἑκατέροις τοῖς μέρεσιν· ἀλλὰ τὰ περὶ τῶν τούρκων πλειόνων δεόμενα λόγων, ἐροῦμεν ἐν τοῖς ἑξῆς.

* ἄπρους

DE CATELANORVM & Turcorum diuiſione.

IN Latinorum exercitu etiã Turcorum tria millia fuerunt: quorũ mille & centum eos fuiſſe diximus, qui cum Meleco poſt Azatinis ad Scythas fugam remanſerunt, & ſacro baptiſmate initiati, & in Romanas legiones relati, & liberorum ſucceſsionibus aucti, pòſt, committenda ad Apros pugna, ad Catelanos defecerant. maior uerò pars ex Aſia cum Chalele, à Catelanis in auxilium euocata erat. Cum autem Catelani Theſſalonicam inuaſuri eſſent, Turci tumultuari cœperunt, quòd familiaritatem illorum ſuſpectam haberent, nec ſibi tutam arbitrarentur. Turcorum igitur duces Melecus & Chalel, cum Catelanorum duce congreſsi, uerba fecerunt de pacata diſceſsione. Qui cum poſtulatis illorum haud cunctanter annuiſſet (neque enim ipſis iam, cum à Romanis digreſsi eſſent, Turcorum auxilia neceſſaria erant) cupidè diſceſſerunt: & captiuos & omnem prædam, pro ratione & numero utriuſq; partis, partiti. Sed res Turcorum pluribus explicandæ, nunc differantur.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΤΕΛΑνων μόνων.

Οἱ δὲ κατελανοὶ τῶν τούρκων ἤδη ἀπαλλαγέντες, καθ' ἑαυτοὺς ἦσαν παραχειμάζοντες περὶ τῶν ὀρῶν τοῦ τε ὀλύμπου καὶ τῆς ὄσσης, ὡς ἔφημεν. ἔαρος δ' ἤδη ἐπιστάντος, ἄραντες ἐκεῖθεν, διαβαίνουσι τάς τε τῶν ὀρῶν κορυφὰς, καὶ τὰ ἐν τούτοις τέμπη· καὶ πρὶν ἤδη ἐπιστῆναι τὸ θέρος, ἐσβάλλουσιν ἐς τὰ θετταλικὰ πεδία. ἔνθα δὴ χώραν εὑρόντες ἀγαθήν τε καὶ πίονα, ὅλον ἐκεῖ διατετρίφασι τὸν ἐνιαυτὸν, τήν τε χώραν δῃοῦντες καὶ διαφθείροντες, ὅσα μὴ ἐντὸς ἦσαν τειχῶν, μηδενὸς ἀντιταττομένου. εἶχε γὰρ ἀσθενῶς τηνικαῦτα τὰ περὶ θετταλίαν πράγματα, τοῦ διέποντος ἐκεῖ τὴν ἀρχὴν νέου τε ὄντος τὴν ἡλικίαν, καὶ ἀπείρως ἔχοντος ἐς πραγμάτων μεγάλων διοίκησιν, καὶ ἄλλως νόσῳ δαπανωμένου μακρᾷ, καὶ ὅσον οὐδέπω τεθνήξεσθαι μέλλοντος, καὶ ἅμα αὐτῷ καταλύσειν τὴν μέχρις αὐτοῦ διαδοχὴν τῆς τῶν προγόνων καὶ σεβαστοκρατόρων ἀρχῆς. γυναῖκα μὲν γὰρ οὗτος ἠγάγετο ἑαυτῷ πρὸ βραχέος εἰρήνην, τὴν νόθην τοῦ βασιλέως ἀνδρονίκου θυγατέρα. παῖδα δὲ μετ' αὐτῆς οὐ γεγέννηκεν, ὃς ἂν αὐτῷ τῆς ἀρχῆς κατασταίη διάδοχος· καὶ διὰ ταῦτα πλημμελῶς τὸ ἤδη τοῦ ἄρχοντος τὰ ἐκεῖσε ἐφέροντο πράγματα. πλείονα δὲ καὶ τὴν εἰς τὸ ἔπειτα ὠδῖνον ταραχήν τε καὶ στάσιν ἕνεκα τῆς ἀρχῆς, ἀδηλίας ἔτι κεκαλυμμένου βυθοῖς τοῦ ταύτην διαδεξομένου, καὶ μὲν δὴ τότε ἡγεμόνος τῆς χώρας ἐσχάτῃ νόσῳ πιεζομένου, καὶ τῶν πολεμίων δίκην φλογὸς ἰόντων, καὶ νεμομένων τὴν χώραν· ἔδοξε τῇ τῶν προεχόντων ἐκεῖ τῶν γένος βουλῇ, χρήμασι περιελθεῖν τοὺς πολεμίους, καὶ δωρεῶν ἁβροτέρων ὤνιον ἐσχηκέναι τὴν γνώμην τῶν ἡγεμόνων, πρὶν ταῦτα αὐτοὺς ἀφελεῖν πολεμίᾳ χειρὶ, δώσειν τε ὑποσχέσθαι πομποὺς τοὺς ἀπάξοντας ἐπί τε ἀχαΐαν καὶ βοιωτίαν

DE CATELANIS ſolis.

Catelani Theſſaliam uaſtant.

CAtelani autem, Turcis iam digreſsis, ad montes Olympum & Oſſam, ut diximus, hybernabãt. Verno autem tempore montiũ cacuminibus & cõuallibus, quæ Tempe uocantur, ſuperatis, ante æſtatem in Theſſalicam planiciem irrumpunt. Vbi cum ſolum bonum & pingue inueniſſent, totum ibi annum exegerunt, agris urendis, & omnibus ijs quæ extra mœnia erant uaſtandis, reſiſtente nemine. Tum enim res Theſſalorũ infirmæ erant, ob immaturam principis ætatem, magnarum rerum imperiti, & diuturno morbo conflictantis, & iamiam morituri: cum quidem maiorum ſucceſsio, & Sebaſtocratorum principatus in eo deſiturus eſſet.

Theſſaliæ poſtremus princeps.

Vxorem duxerat paulo antè Irenen, notham Imperatoris Andronici filiam: ex eáque nullum ſuſceperat, cui relinqueret principatum. Ob hæc perturbatus illius regni ſtatus fuit, & grauiora timebantur: quòd incertum eſſet adhuc, quis id occuparet. Proinde cum princeps extremo morbo laboraret, & hoſtes flammæ inſtar prouinciam peruagarentur atque abſumerent: procerum Senatus cenſuit, eos donis illiciendos, & ducum uoluntates largitionibus redimendas, priuſquam illa iure belli raperent: ductoreſque promittendos, qui eos in Achaiam & Bœotiam, pro-

Theſſali Catelanos in Bœotiã traducunt.

uinciam amœnam & frugiferam, & ad habitandum aptiſsimam, perducerent. Quòd ſi auxilijs eſſet opus, ea quoque alacriter daturos, & per omnem ætatem amicos illorum futuros eſſe. Hæc Latini etiam auidè acceperunt: quòd, ſi Martis aleam experirentur, & regio uaſtanda eſſet, & opes atterendæ, & ex magna copia magna inopia pertimeſcenda, quæ res ipſis curæ in primis eſſet. Deinde penes quē uictoria futura eſſet, præter Deū, prorſum ſcire neminem. Nam quamuis plerique euentus ab hominibus ex æquo ſperentur: nihilo tamen minorē illis uictoriæ quàm ſibi ſpem eſſe propoſitam, incerto utrinque exitu. Nam & montium faucibus, quibus natura regionem undique muniſſet, habitatores tutos & fretos eſſe, & caſtella in altis ſita montibus oppugnari non poſſe. Quare utcunque eueniret, ambiguum fore euentum ſibi, in alieno ſolo oberrantibus, & tam longè à patria remotis. Abſurdiſsimum igitur fore; cum pecunia dexteras abſque labore implere liceret: ea occaſiōe ſpreta, magna pericula incerta ſpe ſubire. His illi rationibus adducti, pacem cum Theſſalis, quibus dixi conditionibus pepigerunt: & ueris initio, & ductoribus & pecunijs acceptis, ac montib. qui poſt Theſſaliam ſunt, & Thermopylis ſuperatis, iuxta Locridem & Cephiſum flumen caſtra ponunt: qui è monte Parnaſſo erumpens, & uerſus ortum profluens, à Septentrione Locros Opuntios & Epicnemidios, uerſus Auſtrum & meridiem mediterranea totius Achaiæ & Bœotiæ habet: & cum maximus ſit, uſque ad Lebadiam & Haliartum indiuiſus manet: inde in duos amnes diſtractus, Aſopo & Iſmeno ſuum nomen commutat: quorum ille Atticam uſque ad mare ſecat, hic iuxta Aulidem (ubi olim Græcos heroes Troiam petituros appuliſſe & ſtatiua habuiſſe ferunt) Euboicum mare influit. Cum autem Thebarum & Athenarū princeps, & totius tractus illius dominus, quem magnum Primicerium, corrupta uerò uoce magnum Dominum appellari diximus, hoſtium aduentum didiciſſet, Catelanis tranſitum petentibus, ut per eius ditionem quò uellent abire liceret, dare noluit: ſed non paruo cum faſtu & deriſu, ut non magnopere curandos contempſit, cum ſuas uires per autumnū & hyemem uſque ad uer collegiſſet. Parabant ſeſe & Catelani, ut aut ſtatim morituri, aut uicturi cum gloria.

Cephiſus fluuius.

Athenarum ducis ſuperbia.

DE

χώραν ἁβράν τε καὶ εὔκαρπον, καὶ πολλὰς κεκτημένην τὰς χάριτας, καὶ ἅμα πρὸς οἴκησιν ἐπιτηδειοτάτην πασῶν. εἰ δὲ καὶ συμμαχίας δέοιντο, καὶ τοῦτο δὲ μάλα προθύμως τελεῖν, καὶ φίλους εἶναι σφίσι διὰ βίου. τοῦτο καὶ τοῖς λατίνοις ἄριστόν τε ἔδοξε, καὶ μάλα δήπου κατὰ γνώμην. ἔφασαν γάρ, ὡς εἰ πολέμῳ καὶ μάχῃ τὰ τῆς ἐκβάσεως ἐπιτρέψαιμεν, ἥτε χώρα φθαρήσεται, τά τε πράγματα συντριβήσονται, κἀκ πολλῶν εὐ στενὸν καὶ μικρῷ συνελαθήσονται, ὑπὲρ ὧν ἡμῖν ἡ πᾶσα σπουδή· ἔπειτα καὶ τὰ τῆς νίκης οἷ προχωρήσει, τὴν πάντων ὁδὸν οὐδεὶς ὃς ἐξεπίσταται πλὴν ἢ θεός. ἡμῖν δ' ἐστὶν ὡς ἐπίπαν ἀμφισβητήσιμα ταῦτα, καὶ οὐδαμοῦ πω σαφῆ. εἰ γὰρ αἱ πλείους ξυντυχίαι τοῖς ἀνθρώποις ἐπίσης εἰσὶν ἐλπιζόμεναι, οὐδὲν ἧττον καὶ σφίσι τὸ περιγενέσθαι συμβάλλεται ἤπερ ἡμῖν. οὔτε γὰρ ἡμῖν ἐστι πιστόν τι ἐχέγγυον εὖ τὸ μέλλον περὶ τῆς νίκης, οὔτ' αὐτοῖς ἀπλανὴς εἴ τις περὶ ταύτης δόξα πρόσεστιν. αἵ τε γὰρ δυσχωρίαι τῶν ὀρῶν οἷς ἡ φύσις πολλαχόθεν τὴν χώραν ὠχύρωσεν, ἀσφάλειάν τε καὶ θάρσος τοῖς ἔχουσι δίδωσι, τά τε φρούρια ἐφ' ὑψηλῶν ἱδρυμένα τῶν τόπων, ἀμήχανον ἡμῖν παρέξει τὴν πολιορκίαν. ὥστε ὁποτέρως ἕξει τὸ πρᾶγμα, οὐκ εὔοδα τὰ τῆς ἐκβάσεως ἡμῖν ἀπαντᾷ, οὕτως ἐπὶ ξένης πλανωμένοις, καὶ ἀλλοτρίας καὶ τοσοῦτον τῆς οἰκείας ἀπῳκισμένοις. τῶν οὖν ἀτοπωτάτων ἂν εἴη, παρὸν ἐμπλῆσαι τοσούτων χρημάτων τὰς δεξιὰς ἄνευ πόνων, ἔπειτα παραδραμόντας ὑπὲρ ἀδήλων ἐλπίδων μεγάλους ἀναδέχεσθαι κινδύνους. οὕτω μὲν οὖν ἐκεῖνοι συνιδόντες, καὶ οὕτω διασκεψάμενοι, σπονδὰς καὶ ξυμβάσεις ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις τίθενται πρὸς τοὺς θετταλούς. καὶ ἅμα ἦρι, τά τε χρήματα καὶ τοὺς πομποὺς παρ' αὐτῶν εἰληφότες, ὑπερβάλλουσι τὰ μετὰ θετταλίαν ὄρη· καὶ διαβάντες τὰς θερμοπύλας, στρατοπεδεύουσι περί τε λοκρίδα καὶ ποταμὸν τὸν κηφισόν· ὃς μέγιστος ὤν, ῥήγνυται μὲν ἐξ ὄρους τοῦ παρνασσοῦ, κάτεισι δὲ πρὸς ἕω τὸ ῥεῦμα κινῶν, καὶ πρὸς μὲν ἄρκτους ποιούμενος τούς τε ὀπουντίους καὶ * ἐπικνημιδίους λοκρούς, πρὸς δὲ μεσημβρίαν καὶ νότον ἄνεμον τὴν μεσόγειον ἅπασαν τῆς τε ἀχαΐας καὶ βοιωτίας, μέγιστος μὲν καὶ ἀδιαίρετος ἄχρι τῶν περὶ λεβαδίαν τε καὶ ἁλίαρτον πεδιάδων τηρούμενος. ἔπειτα πρὸς δύο σχιζόμενος ῥεύματα, καὶ εἰς ἀσωπόν τε καὶ ἰσμηνὸν μετατιθέμενος τὰ ὀνόματα· καὶ διὰ μὲν ἀσωποῦ τέμνων τὴν ἀττικὴν ἄχρι θαλάττης, διὰ δὲ ἰσμηνοῦ τῇ τῆς εὐβοίας θαλάττῃ συνδιδόμενος, περὶ τὰ τῆς αὐλίδος παράλια, ἔνθα πάλαι τοὺς ἐπὶ τροίαν ναυστολοῦντας ἕλληνάς τε καὶ ἥρωας τὰ πρῶτα προσεσχηκέναι τε καὶ αὐλίσασθαι λέγουσιν. ἐπεὶ δὲ τὴν τῶν πολεμίων ἐπύθετο ἔφοδον, ὁ τήν τε τῶν ἀθηνῶν καὶ θηβῶν διέπων ἀρχήν, καὶ τὴν χώραν ἐκείνην ἔχων ἅπασαν, ὃς δὴ καὶ μέγας μὲν, ὡς ἀνωτέρω εἰρήκειμεν, ἐπωνόμαστο πριμμικήριος· τῆς δὲ λέξεως ὑπὸ τοῦ δήμου διαφθαρείσης, μέγας ἐλέγετο κύριος. οὗτος τοίνυν δίοδον μὲν αἰτήσασι τοῖς κατελάνοις, οὐ βεβούληται δοῦναι, ὥσθ' ὅποι βούλοιντο ἀπιέναι διὰ τῆς χώρας αὐτοῦ. ὁ δὲ, ἀλλὰ μακρὰν τὴν ὀφρὺν διὰ τῆς γλώττης ἐπιδειξάμενος, καὶ πολὺν τὸν μυκτῆρα κατ' αὐτῶν, ὡς οὐ φροντίδος μεγάλης μάλα ἀξίων καταχεάμενος, ἤθροιζε τὰς δυνάμεις, διά τε φθινοπώρου καὶ χειμῶνος εἰς ἔαρ· παρεσκευάζοντο δὲ καὶ οἱ κατελάνοι ὡς ἢ τεθνηξόμενοι τῷ πολέμῳ, ἢ ζήσοντες εὐκλεῶς.

* ἐπικνημιδίους

ΠΕΡΙ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΝ ΒΟΙΩτίᾳ πολέμου τῶν κατελάνων.

Ἦρος μὲν οὖν ἐπιγιγνομένου, διαβάντες οἱ κατελάνοι τὸν κηφισσὸν, κατεστρατοπεδεύσαντο περὶ τὴν Βοιωτίαν οὐ πόρρω τοῦ ποταμοῦ, αὐτοῦ πῃ συστῆναι τὸν πόλεμον προσμένοντες. ἦσαν μὲν οὖν τῶν κατελάνων οἱ μὲν ἱππεῖς πεντακόσιοι καὶ τρισχίλιοι, τὸ δὲ πεζὸν τετρακισχίλιοι, οἷς καὶ πολλοὶ τῶν αἰχμαλώτων διὰ τὴν τῆς τοξικῆς εὐφυΐαν συγκατελέγησαν. ἀκηκοότες δ᾽ ὅσον οὐδέπω τοὺς πολεμίους ἐφεστήξοντας, ἀροῦσι μὲν τὴν γῆν ἐκείνην ἅπασαν, ἔνθα συστῆναι τὸν πόλεμον ἔγνωσαν. ἔπειτα περιταφρεύσαντες καὶ διώρυχας ἀνοίξαντες ἐκ τοῦ ποταμοῦ, ὅλον ἀρδεύουσι τὸ πεδίον, οὕτω πλουσίως, ὥστε ἐλλιμνάζειν, καὶ ἀνίσχυρον τὴν βάσιν τῶν ἵππων ποιεῖν, συγχωννυμένων ὑπὸ πηλῷ τῶν ποδῶν, καὶ οὐκ εὐχερῶς ἐχόντων κινεῖσθαι. καὶ μὲν δὴ μεσοῦντος ἔαρος, ἐφίσταται καὶ ὁ τῆς χώρας ἀρχηγὸς, πολὺν ἐπαγόμενος στρατὸν, συγκεκροτημένον ἔκ τε θηβαίων καὶ ἀθηναίων καὶ πλαταιέων, καὶ ὅσοι λοκρῶν καὶ φωκέων καὶ μεγαρέων ὑπῆρχον ἐπίλεκτοι. ἱππεῖς μὲν οὖν ἦσαν ἑξακισχίλιοι τούτῳ καὶ τετρακόσιοι, πεζοὶ δ᾽ ὑπὲρ τοὺς ὀκτακισχιλίους, οἴησις δὲ καὶ φρόνημα πολὺ τὸ παράλογον κεκτημένη. ἤλπιζε γὰρ οὐ μόνον τοὺς κατελάνους αὐτίκα συγκατασφάξειν, ἀλλὰ καὶ πάσας ἐφεξῆς χώρας καὶ πόλεις ἄχρι τῆς βυζαντίδος ἕξειν ὑποχειρίους· τὸ δὲ ἦν πᾶν τοὐναντίον. ἐπεὶ γὰρ ἐν ἑαυτῷ καὶ οὐκ ἐν τῇ χειρὶ τοῦ θεοῦ τὴν τῶν πραγμάτων ἐπιμπεν ἔκβασιν, παίγνιον ἐν βραχεῖ τῶν πολεμίων καθίσταται. θεασάμενος γὰρ τὸ πεδίον πολλῇ τῇ χλόῃ τῆς πόας κατάκομον, καὶ μηδὲν τῶν γεγονότων ὑπονοήσας, βοῇ καὶ παρακελεύσμασιν ἅμα τοῖς ἀμφ᾽ αὐτὸν πᾶσιν ἱππεῦσιν ὁρμᾷ κατὰ τῶν πολεμίων, ἀκινήτων ἔξω τοῦ πεδίου κατὰ χώραν ἑστώτων, καὶ τὴν αὐτοῦ προσδοκώντων ἔφοδον· ἀλλὰ πρὶν εἰς μέσον ἐλθεῖν τὸ πεδίον, ὥσπερ στερρῷ τινι πεδηθέντες οἱ ἵπποι δεσμῷ, ὑπὸ τῆς ὑγρανθείσης γῆς πρὸς τὴν τῶν ποδῶν θρασυτέραν βάσιν μάλα ὑπείκοντι, οἱ μὲν ἅμα τοῖς ἱππεῦσιν ἐκυλίοντο κατὰ τοῦ πηλοῦ· οἱ δὲ τοὺς ἱππέας ἐκβαλόντες, πλημμελῶς ἐφέροντο κατὰ τοῦ πεδίου· οἱ δὲ τοὺς πόδας συγκαταχώσαντες, ἐφ᾽ ἑνὸς ἵσταντο, καθάπερ ἀνδριάντας τοὺς ἐπιβάτας ἀνέχοντες. οἱ μέντοι κατελάνοι ἀναθαρσήσαντες πρὸς τὰ δρώμενα, παντοδαποῖς κυκλωσάμενοι βέλεσιν, τούτους μὲν ἅπαντας ἄρδην κατέσφαξαν· κἄπειτα εὐθὺς ἐκεῖθεν ἐξιππασάμενοι, τοὺς φεύγοντας κατόπιν ἐδίωκον ἄχρι θηβῶν τε καὶ ἀθηνῶν· ἃς δὴ καὶ ἀπροσδοκήτως ἐπεισπεσόντες, ῥᾷστα χειροῦνται, αὐτοῖς χρήμασι καὶ αὐταῖς γυναιξί τε καὶ τέκνοις. οὕτω τοίνυν ὥσπερ ἐν κύβοις ἐξαίφνης μεταπεσούσης τῆς ἀρχῆς, ἐγκρατεῖς οἱ κατελάνοι γενόμενοι, τῆς τε μακρᾶς πλάνης ἀπήλλαξαν ἑαυτοὺς, καὶ ἀεὶ πρὸς τὸ πλέον ἠρέμα τοὺς ὅρους, οὐ λέγουσιν ἄχρι καὶ τήμερον αὔξοντες ἧς ἔσχον αὐθεντίας· ἀλλὰ τὰ μὲν περὶ τῶν κατελάνων, οὕτως ἔσχεν.

DE BOEOTICO prælio.

Cvm autem uer ſuperueniſſet, Catelani Cephiſo ſuperato, circa Bœotiam non procul à flumine caſtris poſitis, hoſtem expectabant. erant autem equites eorum ter mille & quingenti, peditum quatuor millia: in quos multi etiam è captiuis ob ſagittandi peritiam relati erant. Hoſtium aduentum iamiam expectantes, omnem illam terram arant, ubi pugnam committere decreuerant: deinde obducto uallo, & foſsis è fluuio ductis, totam planiciem ita irrigant, ut ſtagnaret, & greſſum equorum luti profunditas adeò impediret, ut ægrè loco moueri poſſent. Vere medio & regionis princeps cum magno exercitu adeſt, coacto è delectis Athenienſibus, Thebanis, Platæenſibus, Locrenſibus, Phocenſibus & Megarenſibus. Equitũ erant ſex millia & quadringenti, peditum amplius octo millia: opinio uerò & arrogantia principis ingens. Sperabat enim ſe non Catelanos tantum ſtatim deleturum, ſed etiam prouincias & urbes omnes ordine Byzantium uſque occupaturum. Quod longè aliter euenit. Nam dum ſuis uiribus, & non diuino auxilio rerum exitũ metitur, paulo momento riſui hoſtium exponitur. Nam cum planiciem multo gramine uirentem conſpexiſſet, nihil eorum quæ acta erant ſuſpicatus, cohortatus ſuos & uociferans, cum omnibus equitibus contra hoſtes fertur, qui extra campum immoti in procinctu ſtabant, eius impetum expectantes. ſed priuſquam ad mediã planiciem peruenirent, equi ueluti firmis uinculis impediti, madefacta terra ad audaciorem greſſum ſubſidente, partim unà cum equitibus in luto uolutantur, partim ijs excuſſis temerè in campo feruntur, partim pedibus demerſis ordine aſtabant, equites ueluti ſtatuas ſuſtinentes. Quibus rebus Catelani animati, omni telorum genere circumuentos illos omnes internecione deleuerunt: atque cum equitatu uſque ad Thebas & Athenas fugientes perſecuti, ipſas urbes ex improuiſo aggreſsi, cum opibus, uxorib. & liberis facilimè cæperũt. Sic uelut in aleę ludo principatu ſubito potiti Catelani, & diuturnum errorem finiuerunt, & ſuæ ditionis terminos in hunc uſque diem paulatim proferre non deſiſtunt. Atque ita cum Catelanis actum eſt.

Catelanorum mirũ ſtrategema.

Athenienſis ducis atrox clades.

Catelani Thebis & Athenis potiuntur.

DE TVRCORVM IN duas factiones diuiſione.

Melecus cũ ſuis Turcis ad Cralem abit.

TVrci autem cum à Catelanis diſceſsiſſent, in duas partes diuiduntur, alteri Chalelem, alteri Melecum ſecuti. Melecus cum ſuis primùm ſacro baptiſmate initiatus, cum deinde magnis etiam ſtipẽdijs ab Imperatore acceptis, & fidem illi datam fregiſſet, & religionis inſtituta & leges uiolaſſet, & ad Romanorum hoſtes defeciſſet: prorſus deſperata Romanorum amicitia, ad Cralem Seruiæ principem, à quo accerſebatur, ſe conferre maluit, quàm in conſpectum Romanorum uenire. Quare M. eius equites & D. pedites Crali omnes equos & arma tradere iuſsi ſunt, & priuatam uitam agere: nec arma niſi belli tempore ſumentes, cum & quàm multos ipſe imperaſſet, Triballorum exercitũ ſequi. Chalel uerò cum CCC & M. equitibus, & DCCC peditibus in Macedonia ſubſtitit, ac duabus conditionibus cum Romanis pacem facere uoluit: ut & Chriſtopolitanas anguſtias tranſire ſineretur, & Romanis nauibus cum omnibus quas haberet manubijs per Helleſpontium fretum in patriam perduceretur. Imperator hac legatione audita, & quantam Romanis prouincijs perniciẽ attuliſſent recordatus, & quàm primùm illos tanquam graue onus excutere cupiens: præſtanti duce Sennacherib magno Stratopedarcha cum tribus equitũ millibus miſſo, è Macedonia in Thraciam illos uſque ad Helleſpontum perduxit. Ibi cum Romani duces & milites multitudinem equorum, pecuniarum, & omnis generis manubiarum uidiſſent, quas è Romanis prouincijs hoſtes in Aſiam tranſportaturi eſſent: indignum rati ſunt, ſe uolentibus id fieri. Siue igitur Romanorum miſerti, ſiue ſpe prædæ & diuitiarum illecti, ea conſilia cæperunt, quæ à pactis & conuentis abhorrerent, nec nauibus datis quibus tranſportarentur, & noctu illos aggredi ſtatuerunt. Quod cum Turcos nõ latuiſſet, loco mutato, ad Romanorum impetum tolerandum ſe pararunt: ac potius uicino quodam caſtello properè occupato, ad bella & pugnas è loco munitiore gerenda ſe armabant. Id facinus, Romanorũ conſilium turbauit, & quàm longiſsimè caſtra abducere coegit: donec Imperatorem etiam, quid actum eſſet, certiorem reddidiſſent. Proinde nõ parua mora interceſsit, neſcio qua Romanorum principum conſuetudine, res quæ feſtinationem poſtulent, ſegniter adminiſtrandi. Quæ cum Barbaris non negligere liceret, miſsis nuncijs breui tempore magna popularium ſuorum auxilia accerſiuerunt. Proinde excurrentes aliàs alibi, ſubitis & inexpectatis excurſionibus agros uaſtabant.

Chalel reditum in Aſiã ab Imperatore impetrat.

Romani Turcis fidẽ frangunt.

Turci caſtellum occupant, & auxilia accerſunt.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΩΝ ΤΟΥΡΚΩΝ διαιρέσεως ἀπ᾽ ἀλλήλως εἰς δύο μέρη.

Οἱ δὲ τοῦρκοι μετὰ τὸ διαστῆναι τῶν κατελανῶν, εἰς δύω σχίζονται μοίρας· καὶ οἱ μὲν τῷ χαλὴλ, οἱ δὲ τῷ μελὴκ εἵποντο. ὁ μὲν γὰρ μελὴκ, ἐπειδὴ τῷ θείῳ βαπτίσματι πρότερον τελεσθεὶς μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν, καὶ πρός γε ἱκανοὺς τοὺς μισθοὺς ἀναλαμβαίνων παρὰ τοῦ βασιλέως, ἔπειτα τούς τε πρὸς αὐτὸν ἠθετηκὼς ὅρκους, καὶ ἀνατρέψας τοὺς τῆς εὐσεβείας θεσμούς τε καὶ νόμους, πρὸς τοὺς τῶν ῥωμαίων ἐχθροὺς ηὐτομόλησεν, ἀνέλπιστον τὸ παράπαν ἐνόμιζε τὴν πρὸς ῥωμαίους ἤδη φιλίαν. ἐντεῦθεν εἵλετο μᾶλλον προσελθεῖν καλοῦντι τῷ κράλῃ σερβίας, ἢ ῥωμαίοις εἰς ὄψιν ἐλθεῖν· καὶ ἀπελθὼν ἅμα χιλίοις ἱππεῦσι καὶ πεντακοσίοις πεζοῖς, τά τε ὅπλα ἔθεντο καὶ τὴν ἵππον πᾶσαν παρέδοσαν τῷ κράλῃ σερβίας κελεύσαντι, καὶ ἰδιωτικόν τινα ζῆν προσετάχθησαν βίον, πλὴν ἐν μόνῳ πολέμου καὶ χρείας τοιαύτης καιρῷ τὰ ὅπλα λαμβαίνοντας, ὅσους ἂν ἐπιτάξειεν αὐτὸς, ἕπεσθαι τῷ τῶν τριβαλλῶν στρατεύματι. ὁ δὲ χαλὴλ περιμένας ἐν μακεδονίᾳ μετὰ τριακοσίων καὶ χιλίων ἱππέων, καὶ πεζῶν ὀκτακοσίων, ἐζήτει σπείσασθαι ῥωμαίοις ἐπὶ δυοῖν, ἵνα τε τὰ περὶ τὴν χριστούπολιν ἀφεθεῖεν στενὰ διελθεῖν, καὶ ἵνα ῥωμαϊκαῖς ναυσὶ διαπορθμευσάμενοι τὸν ἑλλησπόντιον πορθμὸν, ἀπέλθωσιν εἰς τὰ οἴκοι μετὰ τῆς λείας ἧς ἐπεφέροντο πάσης. ταύτης δὴ τῆς πρεσβείας ἀκηκοὼς ὁ βασιλεὺς, καὶ ἀναμνησθεὶς ὅσην καὶ οἵαν ἐπήγαγον τὴν φθορὰν τῇ τῶν ῥωμαίων ἐπικρατείᾳ, ὥσπερ τι βαρύτατον ἄχθος ὅσον τάχος ἀποφορτίσασθαι τούτους ἐβούλετο, καὶ μέν τοι καὶ ἀποστείλας εὐθὺς τῶν τότε στρατηγῶν τὸν προὔχοντα τὸν σεναχηρεὶμ, μέγαν τηνικαῦτα στρατοπεδάρχην τυγχάνοντα μετὰ τρισχιλίων ἱππέων, διεβίβαζεν αὐτοὺς ἐκ μακεδονίας εἰς θρᾴκην ἄχρι τοῦ ἑλλησπόντου. ἐνταυθοῖ δὲ τοῖς στρατιώταις καὶ στρατηγοῖς τῶν ῥωμαίων θεασαμένοις τὸ πλῆθος τῆς τε ἵππου καὶ τῶν χρημάτων, καὶ τῆς ἄλλης πάσης καὶ παντοίας λείας, ὅπερ ἔχοντες ἐκ ῥωμαίων ἔμελλον οἱ ἐχθροὶ διαβαίνειν εἰς τὴν ἀσίαν, ἄτοπον ἔδοξεν, ἑκουσίοις τοῦτο γίνεσθαι αὐτοῖς· εἴτε γοῦν οἴκτον τῶν ῥωμαϊκῶν σχόντες πραγμάτων, εἴτε κέρδους καὶ λημμάτων ταραχθέντες ἐλπίδι, πρὸς ἀλλοτρίους τῶν συνθηκῶν τε καὶ σπονδῶν ἐβάδισαν λογισμοὺς, οὔτε ναῦς ἐδίδουν αἷ πρὸς ἀσίαν αὐτοὺς διαβιβάζειν ἔμελλον, καὶ νύκτες ἐπιθέσθαι σφίσιν ἐσκέψαντο. τοῦτο τοὺς τούρκους οὐκ ἐλελήθει· διὸ καὶ τὸν τόπον ἀμείψαντες, παρεσκευάζοντο δέξασθαι τὴν ῥωμαίων μάχην. μᾶλλον δὲ δραμόντες αἱροῦσιν ἕν τῶν παρακειμένων φρουρίων, κἀκεῖθεν ὡς ἐξ ὁρμητηρίου πρὸς μάχας καὶ πολέμους ὡπλίζοντο. τοῦτο τὴν ῥωμαίων μελέτην διέκοψε, καὶ ὡς πορρωτάτω τούτων αὐτοὺς στρατοπεδεύειν ἠνάγκασεν, ἕως ἂν καὶ βασιλεῖ ποιήσωνται δῆλον τὸ ξυμβεβηκώς. καὶ μέν τοι καὶ οὐκ ὀλίγος ἐν τούτοις ἐτρίβετο χρόνος, εἰωθὸς οὐκ οἶδ᾽ ὅπως τοῖς ῥωμαίων ἄρχουσι ῥαθύμως χρῆσθαι τοῖς τῶν σπουδαίων πραγμάτων σκέμμασιν, ἐπεὶ τούτοις ἀμελεῖν οὐκ ἐνῆν τοῖς βαρβάροις, ἀλλὰ πέμψαντες εἰς ἀσίαν πλείστην ἐκ τῶν ὁμοφύλων βαρβάρων, ἐν βραχεῖ διεπράξαντο συμμαχίαν· ὅθεν ἀεὶ παρεξιόντες, καὶ αἰφνιδίους ἅμα καὶ ἀπροσδοκήτους ἄλλοτε ἄλλοθεν ποιούμενοι τὰς ἐφόδους, ἐδῄουν τὴν χώραν. τοῖς γε μὴν τῶν ῥω-

τῶν ῥωμαϊκῶν στρατευμάτων ἡγεμόσι τῶν ἀτοπωτάτων ἐδόκει, καθημένους ὁρᾶν δῃουμένην τὴν χώραν. διὸ πρὶν ἐπὶ μεῖζον ἀρθῆναι θράσους τοὺς πολεμίους, καὶ πρὶν πλείονα τὴν ἀσθένειαν τοῖς ῥωμαίων ἐπενεγκεῖν πράγμασι, δεῖν ἐνομίσθη τὸν βασιλέα μιχαὴλ ἀναγκάσαντας, ἅμα αὐτῷ πάντα στρατὸν συναθροῖσαι, καὶ τὸ φρούριον ἐκπολιορκήσαντας διαφθεῖραι τοὺς πολεμίους. οὗ δὴ γινομένου, πάντες στρατηγοὶ καὶ πάντα στρατεύματα περὶ τὸν βασιλέα ἠθροίζοντο. οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ ὅσοι δὴ τὰ ἀγροῦ καὶ δικέλλης ἀπέζων, καὶ οὗτοι πάντες ἐκεῖ συνελαύνοντο, δίκελλαν ἔχοντες ἕκαστος καὶ σκαπάνην ἐν ταῖν χεροῖν. οὐ γὰρ τοσοῦτον ὡς πολεμήσοντες ἀπήεσαν, ὅσον ὡς ἐφ' ἑτοίμῃ τῇ θήρᾳ, συγκαταχώσοντες αὐτοῖς πολεμίοις αὐτὸ τὸ φρούριον.

Romani autem duces ita ſe deſidere, & prouinciæ uaſtationem cernere, abſurdiſsimum eſſe iudicabant. Quamobrem priuſquam hoſtium audacia creſceret, & Romanorum uires magis attererentur, Imperatorē Michaelem, omnibus copijs coactis, ad caſtellum oppugnandum, & delendos Barbaros, euocandum eſſe cenſuerunt. Quo facto, duces & milites omnes, atque adeò agricolæ etiam, cum palis & ligonibus ad Imperatorem conuenerunt. Nec enim tam gerendum bellum, quàm ad hoſtes cum ipſo caſtello euertendos, accedebant.

Romanorū ſtulta confidentia.

ΠΟΛΕΜΟΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ μιχαὴλ καὶ τῶν τούρκων περὶ χερρόνησον.

Ὅθεν ἄραντες ἐπορεύοντο πρὸς τοὺς πολεμίους οἵ τε στρατηγοί, καὶ ὁ στρατὸς σύν γε τῷ βασιλεῖ, πολὺν καὶ τὸν ἀγοραῖον ἐπισυρόμενοι καὶ ἀγρότην ὄχλον, καὶ ὅσοι σκαπάνης καὶ δικέλλης ἀπέζουσιν, οὐ μάλα ἄκοντας ἅπαντας. ὑπὸ γὰρ ἀπειρίας οἱ πλεῖστοι ξυνελαυνόμενοι, πρὸς ἐλπίδα μόνην τοῦ κέρδους ἑώρων. τοὺς δ' ἐπὶ τούτοις κινδύνους λήθῃ μακρᾷ παραπέμποντες διετέλουν, ὅσῳ μέντοι τοῖς πολεμίοις ἐν ἐρρῶσθαι πρὸς αὐθαιρέτους κινδύνους, διά τε δὴ τὸ ἐν πολεμίᾳ περικεκλεῖσθαι γῇ, καὶ διὰ τὸ πλήθει στρατοῦ πολλῷ τῶν ἀντιπαρατατομένων ἡττᾶσθαι· τοσούτῳ ῥωμαίοις ξυνέβαινε περιφρονοῦντας ἰέναι ἐπ' αὐτούς, καὶ ἀμελοῦντας τῶν τακτικῶν, διὰ τὸ πολὺ τῶν πολεμίων ὅπλοις καὶ πλήθεσιν ὑπερέχειν, μὴ ξυνιεῖσιν, ὡς ἔοικεν, ὡς οὐκ ἔστιν οὐδὲν ἐν τῶν ἐν κόσμῳ πραγμάτων βέβαιόν τε καὶ ἀσφαλές, ἀλλὰ παίγνιον θεοῦ τὰ ἀνθρώπινα κατὰ πλάτωνα, καὶ ἀδήλως πάντ' ἄνω καὶ κάτω περιχωρεῖ, καὶ ἐναλλὰξ ἀτέκμαρτον πορεύεται δρόμον. ταῦτ' ἄρα καὶ οἱ πολέμιοι πρότερον ἀπὸ μόνης τῆς φήμης τὰ τῶν ῥωμαίων δεδιότες στρατεύματα, καὶ τοῖς τεθνηκόσι μᾶλλον ἢ τοῖς ζῶσι συγκαταλέγοντες ἑαυτούς, νῦν τὴν οὐκ ἐν τάξει τούτων θεασάμενοι κίνησιν, θαρσαλεώτεροι σφόδρα γίνονται πρὸς τὴν μάχην. καὶ συναγαγόντες ἅπαντα χρήματα, καὶ γυναῖκας, καὶ ὅσα μὴ πρὸς τὸν προκείμενον ἦσαν χρήσιμα πόλεμον, ἐντὸς ἠσφαλίσαντο τῶν τε χαρακωμάτων καὶ τάφρων, ἃ φθάσαντες καλῶς προπαρεσκευάσαντο πρὸς οἰκείαν ἀσφάλειαν. αὐτοὶ δὲ τοὺς ἐπιλέκτους ἱππέας ἀναλαβόμενοι, καὶ ὁπλισθέντες λαμπρῶς, οὐ πλείους τῶν ἑπτακοσίων τυγχάνοντες, ἐξαίφνης πρὸς τὴν τοῦ βασιλέως διεκθέουσι σημαίαν, οὔτ' ἐν ἀσφαλεῖ τοῦ τόπου σταθεῖσαν, οὔτε τῆς προσηκούσης δυνάμεώς τε καὶ εὐταξίας ἠξιωμένην, πρὸς δὴ τὸν οὕτως αἰφνίδιον δρόμον τῶν πολεμίων θορυβηθέντες, πρῶτον ὁ συρφετώδης ἐκεῖνος καὶ ἀγρότης ὄχλος, πρὸς ἄσχετον ἔβλεψαν παρευθὺς τὴν φυγήν· ἔπειτα κατ' ὀλίγους ἕτεροι διελύοντο. καὶ τέλος τραπόμενοι πάντες, δίχα πολεμικοῦ κρότου, ἔφευγον ἀμεταστρεπτί. βουλόμενος δ' ὁ βασιλεὺς πρὸς τάξιν ἀθροίζειν τὸ στράτευμα, εὑρίσκει τῶν πάντων οὐδένα τὸν ἀκροασόμενον· καὶ ἀπαγορεύσας, ᾔει τὴν αὐτὴν καὶ αὐτός, λύπης καὶ δακρύων μεστός, ἔκτισιν εἶναι ταῦτα σαφῆ διαλογιζόμενος ἐκ θεοῦ παλαιῶν τε καὶ νέων ἁμαρτημάτων. οἱ δὲ πλείους τῶν στρατηγῶν αἰσχυνθέντες τὴν οὐκ ἐν τάξει φυγήν, ἐκαρτέρουν μέχρι τινὸς ἀντεχόμενοι, καὶ περι-

DE MICHAELIS Imperatoris & Turcorum pugna in Cherſoneſo.

Imperator igitur cum ducibus, militibus, ruſticanaq; & circumforanea turba aduentat, qui quidem omnes eum haud inuiti ſequebantur: cum plerique ex imperitia tantùm emolumenta uictoriæ reputarent, quibus uerò ea periculis conſtarent obliuiſcerentur. Quantum autem hoſtes ad pericula neceſſaria ſe confirmabant, quod & in hoſtili terra concluſi, & numero longè inferiores eſſent: eò Romani contemptius neglectáque militari diſciplina procedebant, propterea quòd numero & armis hoſtes longè ſuperarent. non utique reputantes, nihil in mundo eſſe firmum & tutum, ſed res humanas (ut ait Plato) ludibriū eſſe Dei, ſurſumq; ac deorſum temerè ferri omnia, incertóque curſu huc & illuc uagari. Hoſtes uerò qui antè Romanos uel è ſola fama timebant, & ipſi ſeſe inter mortuos potius quàm uiuentes numerabant: cum eorum confuſionem temeritatémque cernerent, longè alacriores ad pugnam facti, omnes opes, mulieres, cęteráque ad inſtans prælium inutilia intra munitiones diligentiſsimè præparatas cuſtodierunt: ipſi uerò cum delectis & probè armatis equitibus non amplius D C C, ad Imperatorium uexillum excurrunt, nec in tuto loco poſitum, nec iuſtis uiribus & ea qua oportebat diſciplina cuſtoditum. Ad hanc tam ſubitam excurſionem hoſtium Romanis territis principiò, ruſticana illa & circumforanea turba effuſè fugere cœpit. Deinde alij atque alij paulatim ſe ſubducere: denique conuerſi omnes, abſque bellico ſtrepitu trepidè fugere cœperunt. Cum autem Imperator in aciem reuocare milites uellet, neminem inuenit qui audire uellet: ac defatigatus eadem uia & ipſe abijt, mœſtus & lachrymis oppletus, pœnā hanc diuinitùs ob uetera & recētia delicta euidentem exiſtimans. At pleriq; duces, confuſæ fugę uerecundia ad tempus reſiſtebant, & Bar-

& Barbarorum arma in ſe conuertebant, ac ueluti reprimebant, ne Romanos fugientes perſequerentur, aut ipſum Imperatorẽ. Tandem hoſtibus omnibus congregatis circumuenti, & deditione facta, in uincula coniecti ſunt: pecunia uerò Imperatoria in prædam Turcis ceſsit, & quicquid inſignium Imperij in tentorio Imperatoris fuit: item calyptra Imperatoria, de more gemmis & margaritarum nodis ornata, qua Chalelem capiti ſuo impoſita falſis dicterijs Imperatorem inceſsiſſe ferunt.

Ornamẽta Imperij ludibria hoſtium.

ATHANASII È PAtriarchico ſolio deſcenſus.

SVb hoc tempus etiam patriarcha Athanaſius, recuſato ſolio, in cellis ſuis ad Xerolophũ quieuit. In cauſa hoc erat. Quidam illi infenſiſsimi, cum eum tandiu patriarchica ſpecula potiri cernere non poſſent (octauus enim annus agebatur, ex quo denuò ſedem receperat) inſidias illi atroces & impietatis plenas comparant. Nam cum etiam munere ſuo fungens adhuc, in Xerolophi cellis plerunque uerſaretur: è patriarchico ſolio ſcabellum furati, Chriſti ſeruatoris, & altera ex parte Imperatoris Andronici imaginem, frenos in ore gerentis, quos Arſenius ut ſeſſor equi moderaretur, in eo depingunt: itaque depictum ibi reponunt, ubi prius fuerat. Deinde quidam eam fabulam pręter expectationem conſpicati uulgant, & patriarcham apud Imperatorem impietatis reũ agunt. At ille calumniatores acceſsit, eosq́;, ut quos impiæ nefandæ'que illius fabulæ autores eſſe minimè dubitaret, in grauiſsimum & perpetuum carcerem compingit. Patriarcha uerò indignatus quòd non grauius mulctati eſſent, patriarchicæ ſedi ſtatim renunciauit.

Calumnia in patriarcham.

DE NIPHONE patriarcha.

INterim duobus annis elapſis, Nipho Cyzici metropolitanus, pontificibus Imperatoris uoluntati obſecutis, ad patriarchatum accerſitur. Erat autem ille uir Græcarum literarum planè rudis, ſacrarum etiam ferè, ut qui ſua manu nec clementa literarum ſciret pingere. Nam ea doctrina uix extremo digito deguſtata, ingenio contentus fuit. cuius felicitati & excellentię, ſi etiam doctrinæ eruditionẽ adiunxiſſet, inter ſapientiſsimos numerari potuiſſet. Sed diuitiarum amor, externique ſplendoris & gloriæ intempeſtiuum deſiderium, omnes naturæ dotes ad ſe retraxerunt, & omnia eius nocturna diur-

Epiſcopus quæſtor & amator.

καὶ περιασπῶντες εἰς τὸν ἑαυτῶν πόλεμον τοὺς βαρβάρους, καὶ οἷον ἀναστέλλοντες αὐτούς, μὴ διώκειν τοὺς φεύγοντας τῶν Ῥωμαίων, μηδ' αὐτὸν δὴ τὸν βασιλέα. τέλος δὲ κυκλωθέντες ὑπὸ τῶν πολεμίων πανταχόθεν ἀθροισθέντων ὁμοῦ, παρέδοσαν ἑαυτούς. οἱ δὲ πολέμιοι τούτους τε ἐν δεσμοῖς ἠσφαλίσαντο, καὶ τὰ βασιλικὰ διενείμαντο χρήματα, καὶ ὅσα τῶν βασιλικῶν παρασήμων ἐν τῇ τοῦ βασιλέως ἦσαν σκηνῇ, μεθ' ὧν ἦν καὶ ἡ βασιλικὴ καλύπτρα, κεκοσμημένη συνήθως διά τε λίθων καὶ ταῖς τῶν μαργάρων σειραῖς, ἣν δὴ καὶ τῇ ἑαυτοῦ κεφαλῇ τὸν Χαλὴλ ἐπιθέντα φασί, σκωπτικούς τε καὶ εἴρωνας λόγους ἀφεῖναι κατὰ τοῦ βασιλέως.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΚΑΤΑΒΑΣΙΣ ΕΚ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου.

Κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον καὶ ὁ πατριάρχης Ἀθανάσιος τὸν πατριαρχικὸν παραιτησάμενος θρόνον, ἡσύχασεν ἐν τοῖς περὶ τὸν Ξηρόλοφον κελλίοις αὐτοῦ. τὸ δ' αἴτιον, ὅτι τινὲς τῶν πολὺ κατ' αὐτοῦ βάρος τρεφόντων, οὐκ ἀνεχόμενοι βλέπειν αὐτὸν ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον τῆς πατριαρχικῆς περιωπῆς ἀπολαύοντα (ὄγδοον γὰρ ἔτος ἠνύετο τούτῳ τηνικαῦτα, ἀφ' οὗ τὸ δεύτερον εἰς τὸν πατριαρχικὸν ἀνεβιβάσθη θρόνον) ἐπιβουλὴν ἐξαρτύουσι κατ' αὐτοῦ, μάλα φρικώδη καὶ ἀσεβείας μεστήν. ἐπεὶ γὰρ ἐκεῖνος ἔτι καὶ τὴν πατριαρχικὴν ἐξουσίαν ἔχων ἐν τοῖς περὶ τὸν Ξηρόλοφον αὐτοῦ κελλίοις ὡς τὰ πολλὰ διέτριβε, κλέπτουσιν ἐκ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου τὸ ὑποπόδιον αὐτοῦ, ὑφ' ὃ τὴν θείαν εἰκόνα στηλογραφοῦσι τοῦ σωτῆρος Χριστοῦ, καὶ ἐφ' ἑκάτερα ταύτης τόν τε βασιλέα Ἀνδρόνικον, χαλινὸν ἐν τῷ στόματι φέροντα, καὶ τὸν πατριάρχην Ἀθανάσιον ἕλκοντα τοῦτον ὥσπερ τις ἡνίοχος ἵππον· ἔπειτα οὕτως ἔχον τὸ ὑποπόδιον, ἀπιόντες τιθέασιν ἔνθα καὶ πρότερον ἔκειτο, παρὰ τὸν πατριαρχικὸν δηλαδὴ θρόνον. ἔπειτα θεατρίζουσι τὸ δρᾶμα τινὲς θεασάμενοι παρ' ἐλπίδα, καὶ ὡς ἀσεβῆ τὸν πατριάρχην διαβάλλουσι πρὸς τὸν βασιλέα. ὁ μὲν δὴ βασιλεὺς τοὺς διαβάλλοντας μεταπεμψάμενος, καὶ αὐτοὺς ἀναμφιβόλως εἶναι συλλογισάμενος τοὺς τὸ ἀσεβὲς ἐκεῖνο καὶ ἄθεσμον δρᾶμα συσκευασαμένους, εἱρκτῇ παραδίδωσι χαλεπωτάτῃ τε καὶ διηνεκεῖ. ὁ δὲ πατριάρχης δυσχεράνας, ὅτι μὴ πολλῷ μείζονι τούτους παρέδωκε τιμωρίᾳ, τὸν πατριαρχικὸν εὐθὺς παρῃτήσατο θρόνον.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡχου νίφωνος.

ΔΥΟ δὲ μεταξὺ παρερρυηκότων ἐνιαυτῶν, εἶτα τὸν πατριαρχικὸν διαδέχεται θρόνον Νίφων ὁ τῆς Κυζίκου μητροπολίτης, τῷ βασιλικῷ θελήματι τῶν ἀρχιερέων εἰξάντων, καὶ μεταστησάντων αὐτὸν ἐκ Κυζίκου πρὸς τὴν τῆς πατριαρχείας περιωπήν. ἦν δὲ ὁ ἀνὴρ πάντῃ μὲν ἀδαὴς τῆς ἔξω παιδείας, οὐχ ὡς τὰ πολλὰ δὲ καὶ τῆς θειοτέρας, ὡς μηδ' οἰκείᾳ χειρὶ τὰ τῶν γραμμάτων στοιχεῖα γράφειν εἰδώς. ὅσον γὰρ ἄκρῳ δακτύλῳ ταύτης γευσάμενος, ἠρκέσθη τῇ φύσει χρώμενος. σύνεσιν γὰρ πλουτῶν καὶ περίνοιαν φυσικήν, εἰ καὶ πρὸς γραμμάτων ἀσχολίαν ταύτην ἐκίνει, τοῖς μάλιστα τῶν σοφῶν ἐξητάζετ' ἄν· ἀλλὰ φθάσας τῶν χρημάτων ὁ πόθος, καὶ τῆς κοσμικῆς περιφανείας, καὶ δόξης τὸ ἀπειρόκαλον, ὅλην δ' οὖν ταύτην τὴν φυσικὴν ἐκείνην ἀπησχόλησε σύνεσιν, καὶ περίνοιαν, καὶ ὅλην ὥσπερ ἄμπωτις ἐξερρόφησε τὴν νύκτωρ καὶ μεθη-

καὶ μεσημβρίαν μελέτην αὐτοῦ. καὶ ἦν ἐμπειρότατος διὰ ταῦτα πρὸς πᾶσαν βιωτικῶν πραγμάτων ἐπιστασίαν, ἔς τε φυτηκομίας δηλαδὴ, καὶ ἀμπελώνων ἐργασίας εὐκαίρους, καὶ οἴκων παντοίων οἰκοδομὰς, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, ὅσα τοὺς σιτῶνας καὶ τῶν οἴνων τὰς ἀποθήκας, καὶ τὰ βαλάντια ῥήγνυσι, μείζω τῶν ὄντων ἀπαιτοῦντα καθ᾽ ἕκαστον τῶν ἐνιαυτῶν. ἐῶ λέγειν ἐνδυμάτων βλακείαν, καὶ ἵππων ἀγερώχων καὶ ὑψαυχενίων κτήσεις, καὶ τραπέζης ὅσα θωπεύει τὸ σῶμα, καὶ μήτε ὕλης πάχος ἐντίθησι, μήτε τὸ εὔχρουν ἀπαγορεύει. ἐδίδου γὰρ καὶ τῇ γυναικωνίτιδι καιρὸν ἀσχολίας, οὐ ῥᾳθυμόν τινα καὶ κατὰ τὸ ἐπίσης ἐνδεχόμενον, ἀλλ᾽ ἀναγκαῖον καὶ, ὡς εἰπεῖν, ἀπαραίτητον. ὁ δὲ τοιοῦτος τρόπος παρέπεισε τοῦτον, καὶ τὴν ἐπιτροπὴν καὶ διοίκησιν ὕστερον τῶν γυναικείων πραγμάτων καὶ κτημάτων ὑπελθεῖν, λέγω δὴ τῶν δύο παρθενώνων (τοῦ τε Περτζὲ καλουμένου καὶ τοῦ Κραταιοῦ) ἵνα ἅμα μὲν ἐκ τῶν προσόδων ἔστιν ἃ σφετερίζηται προφάσει τῶν οἰκοδομημάτων, ἅμα δὲ καὶ συχνοτέραν ἔχῃ ποιεῖσθαι τὴν ἐκεῖσε διατριβὴν μετά τινος γαύρου καὶ χλιδῶντος ἤθους. οὗτος ὁπόσους εὐδοκιμήσει κεχρωμένους ἑώρα φύσεως, ἢ τέχνης ἡστινοσοῦν, ὁπόσαι πρὸς ἀρέσκειαν καὶ κοινῇ τοῖς πᾶσι καὶ ἰδίᾳ τοῖς βασιλεῦσι πεφύκασι, φίλος εἶναι σφῶν ὑπεκρίνετο μὲν, ἔς γε τὸ φαινόμενον· κρύφα δ᾽ ἤχθετο πᾶσι, καὶ βάσκανον ἔτρεφεν ὀφθαλμόν τε καὶ γνώμην κατ᾽ αὐτῶν· καὶ λάθρα προσιὼν ἀεὶ, τοῦ βασιλέως ὑπορύττειν οὐκ ὤκνει τὰς ἀκοὰς, ἄλλοτε ἄλλοις λοιδορούμενος, παραπλήσιον ποιῶν τῷ ὄφει τῷ λιβυκῷ. γίνεσθαι γάρ φασι παρὰ τοῖς Λίβυσιν ὄφιν ἐχίδνῃ παρόμοιον, ὃς πολλὴν ἐπιχεάμενος ψάμμον, ὡς μὴ θεᾶσθαι τοῖς παριοῦσι, μόνον ἀνεῳγμένον ἔξω που τῆς ψάμμου τὸ στόμα μετὰ τῆς γλώττης, ἀφίησι τοῖς παριοῦσιν ἀπροσδόκητον ὄλεθρον. ἕν τι μόνον ἔδοξε τῷ βασιλεῖ συμβουλεύσειν χρηστὸν, καὶ τοῦτο δ᾽ οὐ τὸν οἰκεῖον ἐνδεικνύμενος τρόπον, ἀλλὰ τὴν τοῦ βασιλέως οὖν ταύτην διάπυρον ξυνενοηκὼς ὁρμὴν, συνεργὸς ἔδοξεν οὖν τὸ βούλευμα καὶ αὐτός· συνήργησε γὰρ τῷ τοῦ βασιλέως δόγματι οὖν τὸ δέξασθαι τοὺς Ἀρσενιάτας, ἅπαξ τῆς καθολικῆς τοῦ θεοῦ ἐκκλησίας ἀπορραγέντας διὰ κενοδοξίαν, ἵνα μὴ αὐτοί τε τὸν ψυχικὸν κατὰ διαδοχὴν κινδυνεύσωσι θάνατον, καὶ ἅμα ἄλλους ἐξαπατῶντες, οὖν τὸν αὐτὸν συνελαύνωσιν ὄλεθρον. τοῦ δὴ βασιλέως εἴξαντος ταῖς πατριαρχικαῖς συμβουλαῖς οὑτωσὶ, ἅτ᾽ ἐκ πολλοῦ καὶ αὐτοῦ τουτὶ βουλομένου, συναθροίζονται πολλοὶ πολλαχόθεν ὥσπερ ἐκ πετρῶν καὶ βάτων αὐθήμεροι βλαστάνοντες γίγαντες, ῥάκη μὲν περικείμενοι διερρωγότα, πλεῖστον δ᾽ ἐν τοῖς τῆς καρδίας μυχοῖς τὸν τῆς κενοδοξίας καλύπτοντες ὄγκον· καὶ δὴ βαρέα τινὰ καὶ τὴν ἀκοὴν οὐ μετρίως κνίζοντα προβάλλονται τὰ ζητήματα, ἵν᾽ οὖν τοὺς πολλοὺς ἐμφανίσωσι δῆθεν, οὐκ ἀναιτίως ἑαυτοὺς χωριζομένους. πρῶτον μὲν, ἵνα δηλαδὴ τὸ τοῦ πατριαρχεύσαντος Ἀρσενίου λείψανον, ἐκ τῆς τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου μονῆς ἐντίμως ἀνειληφότες, ἐν τῷ μεγίστῳ τῆς τοῦ θεοῦ σοφίας νεῷ μεταθῶσι. δεύτερον, ἵνα καθαρτικῷ τινι καθυποβληθῶσιν ἐπιτιμίῳ τὰ γένη τῶν ἱερέων, ἀργίαν δηλονότι τῆς ἱερουργίας, ἐφ᾽ ἡμέραις τεσσαράκοντα. τρίτον, ἵνα νηστείαις καὶ γονυκλισίαις ἐπὶ ῥητοῖς καὶ ὁ κοινὸς ἅπας λαὸς καθαρθῶσι· καὶ ἐπὶ τούτοις ἕτερα τῆς ὁμοίας ἀνοίας ἐχόμενα, ἃ πάντα διὰ τὸ τῆς εἰρήνης καὶ ὁμονοίας καλὸν, σπεύσας ὁ βασιλεὺς ἐκπεραίνει. εἶθ᾽ ἑξῆς ὅσοι μὴ ἀξιώμασιν ἀναλόγοις τετίμηνται τῶν ἀπὸ τοῦ σχίσματος ἀθροισθέντων, προστασίαις

δηλαδὴ

diurnáque ſtudia ſibi uendicarunt. Itaq; rei familiaris peritiſsimus fuit: ſuo tẽpore agros colere, plantare arbores, curare uineas, omnis generis ædificia extruere, denique quicquid granaria, quicquid cellas uinarias implet, quicquid loculos diſtendit, & quotãnis aceruos auget, ſolertiſsimè proſpiciebat. Omitto ueſtium ſplendorem, & ferocium atq; altorum equorum armenta, menſarúmque delicias, quæ neque craſſos humores gignerent, neque bonum faciei colorem corrumperent. Nam & gyneconitidi partem occupationum ſuarum tribuebat, idq; nõ obiter, ſed ſeriò, & ineuitabili quadam neceſsitate. Qui mores eum pòſt impulerunt, ut curam & adminiſtrationẽ muliebriũ rerum & poſſeſsionum (de ædibus binis Veſtalium uirginũ loquor, Perzenis & Cratæis) ſuſciperet: ſimul ut aliquid de reditibus per cauſam ędificiorũ ſubtraheret, ſimul ut ſępius ibi uerſandi occaſionem haberet: moribus elatis & delicatis. Hic quoſcunque uel ingenio, uel quauis earum artium quę uel publicè omnibus, uel priuatim Imperatoribus placerent, præſtare cerneret, eorum ſe palàm amicũ ſimulabat: clàm uerò oderat, & inuidebat omnibus: & aliàs alios occultè criminando, Imperatoris animũ ab illis alienare ſtudebat. In quo Liby cum ſerpentem imitabatur. Aiunt enim ſerpentem naſci in Africa, uiperæ non abſimilem, qui multa, arena obrutus, ore & lingua tantũ exerta, pretereũtes inexpectato mulctet interitu. Vnum tamen Imperatori rectum conſilium dare uiſus eſt, id'que non tam ſua uoluntate, quàm ut uehementi Imperatoris deſiderio comitem ac miniſtrum ſe præberet: adiuuitque, ut Arſeniatæ prorſus à Catholica eccleſia uanitate opinionum auulſi reciperentur, ne ſpirituali morte, morbo per ſucceſsiones propagato perirent, & in eandem fraudem alios quoque illicerent. Hoc patriarchæ conſilio Imperatori probato, qui & ipſe diu id animo agitaſſet, multi multis è locis conueniunt, ueluti terrigenæ quidam, è ſaxis & rubis ſubitò enati, laceris quidem pannis obſiti, in animorum uerò penetralibus uanæ gloriolæ ſtudio tumidi: q̃ queſtiones moleſtas, & quibus aures haud mediocriter morderent, ꝓponebant, ut uulgò ſcilicet probarent ſe nõ ſine cauſa diſceſsionem feciſſe. Erant autem hę. Primùm, ut Arſenij patriarchæ reliquiæ, è diui Andreæ monaſterio honorificè ablatæ, in maximo Diuini uerbi Sapiẽtiæ templo collocarentur. Deinde, ut luſtrali quapiam mulcta ſacerdotum ordines afficerentur: uidelicet ne XL diebus rem diuinam facerent. Poſtremò, ut certis diebus ieiunijs & deprecationib. populus uniuerſus mũdaret̃: aliaq; eidem amentię affinia, quę omnia Imperator ob pacis & cõcordię bonum properè exequitur. Aliquanto pòſt, Schiſmatici omnes, q nõ conuenientibus dignitatib. ornati fuerãt,

cuiuſmo-

Adulator & calũniator aulicus.

Arſeniatarum reſtitutio.

Arſeniatarum poſtulationes.

cuiuſmodi ſunt metropolitani epiſcopatus, abbatię, munera aulica, annuorum redituum emolumenta, ſtatim abrupta concordia ad priſtinam ſectam & diſſenſionem redeunt. At patriarcha, Arſeniatarum hortatu, ambone conſcenſo, & ſacra ſtola indutus, ante Arſenij reliquias ſtans, Arſenij nomine omnem populum crimine ſoluit.

DE TVRCIS THRAciam populantibus.

His temporibus, poſt uictoriam illam Barbari ingenti ſuperbia elati, Thraciam ferè omnem uaſtarunt, & peſsimè tractarũt: ut Romani duobus propemodũ annis, mœnibus egredi nec ad arandum, nec ad ſerendum auderent. Quæ res Imperatoribus luctum grauiſsimum attulit. Nam de Romani exercitus auxilio prorſus deſperarant, uix tandem animaduerſa diuina, quæ illum comitabatur, animaduerſione: cauſis uerò illius animaduerſionis, haud ſcio quemodo non animaduerſis. In id igitur unum intenti erant, ut mercenarium undecunque militem conducerent: in quo mora non parua intercedebat, dum magnitudinem ſumptuũ reputant, fiſco, ſi unquam aliàs, tum uel maximè exhauſto, penè intolerabilem, ob prouincias uaſtatas. Tamen cum neceſsitas quietem haud cõcederet, à genero Crale, Seruię principe, auxilia accerſit.

Auxilia à Crale accerſuntur.

Sed priuſquam illa » aduenirent, Deus, qui facit omnia, & in melius refert, nobilem quendam & ſenatorium uirum, Andronici Imperatoris cognatum excitat, Philen Palæologum: qui pòſt, ob animi alacritatem & fortitudinem, Protoſtratoricũ ab Imperatore baculum accepit.

Philes Palæologus Turcicũ ſibi bellum depoſcit.

Qui cum in palatio perpetuò uerſaretur, ob animi integritatem & uitę honeſtatem Imperatori, quẽ amabat, chariſsimus, ignarus & imperitus rei militaris habebatur: quippe qui & naturâ imbecilli eſſet corpore, ac ſæpe decumberet: in primis autem, quòd diuinæ rei uacaret, & ferè in templis uerſaretur, & religionem ſumma obſeruantia coleret. Is cum Imperatorem Andronicum tantis curis æſtuantem uideret, perdoluit: ab eoq; petijt, ut ſibi in Romana caſtra ingreſſo, paruum exercitum colligere liceret, & centuriones ac tribunos deligere quos ipſe uellet: pretereáque commeatum, qui & hominibus & iumentis ſatis eſſet. Spem enim firmam, ac minimè dubiã ſe concepiſſe, fore ut Deo propitio uictor, ultus
» Barbaros, rediret. Paret Imperator, iuſtum
» eſſe Deum adijciens, qui non tibijs uiri dele-
» ctaretur, nec magnitudine roboris, ſed affli-
» cto corde, & humili animo: ac ſuo filio Michaeli Imperatori propter parentum delicta

δηλαδὴ μικροπόλεων, προστασίαις μοναστηρίων, παρρησίαις ἐν βασιλείοις πορισμοῖς προσόδων ἐτησίων, οὗτοι δὴ πάντες μεταβραχὺ τῆς τοιαύτης ἀπορρήγκσαν ὁμονοίας, καὶ εἰσὶ ταῖς προτέραις αὖθις ἐμμένοντες ἰδιοτροπίαις καὶ σχίσμασιν. ὁ δὲ πατριάρχης προτραπεὶς παρ' αὐτῶν δὴ τῶν συνελθόντων ἀρσενιατῶν, ἀνῆλθεν ἐπὶ τοῦ ἄμβωνος ἐνδεδυμένος τὴν ἱερατικὴν στολήν, καὶ στὰς πρὸ τοῦ λειψάνου τοῦ ἀρσενίου, ἐξεφώνησεν ὡς ἐκ τοῦ ἀρσενίου δῆθεν, συγχώρησιν ἅπαντι τῷ λαῷ.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΤΗΝ ΘΡΑΚΗΝ ληϊζόντων τούρκων.

Ἐν τούτοις τοῖς χρόνοις μετὰ τὴν νίκην ἐκείνην θρασυνθέντες, ὅσον πλεῖστον ἐξῆν, οἱ βάρβαροι, μικροῦ πᾶσαν ἐδῄωσάν τε καὶ κάκιστα διέθηκαν τὴν περὶ τὴν θράκην τῶν ῥωμαίων χώραν, ὡς μήτε ἀροτριᾶν, μήτε σπείρειν τῆς πόλεως ἐξιόντας δύνασθαι ῥωμαίους, ἐφ' ὅλοις ἔτεσι παραβραχὺ δυσί. καὶ ἦσαν διὰ ταῦτα λύπῃ βαθείᾳ καὶ παλαμναίαις ταῖς φροντίσι τὴν ἑαυτῶν οἱ βασιλεῖς ψυχὴν κατατέμνοντες. τὴν μὲν γὰρ ἀπὸ τῶν ῥωμαϊκῶν στρατευμάτων βοήθειαν ἀπεγνώκεσαν ἤδη τελέως, ξυνιέντες μὲν ὀψὲ θεομηνίαν τινὰ περὶ τούτους ἐπιπολάζειν, τὰς δὲ τῆς θεομηνίας αἰτίας οὐκ οἶδ' ὅπως οὐ ξυνιέντες, ἓν ἦν αὐτοῖς ἡ πᾶσα μελέτη μισθοφορικήν τινα προσκαλέσασθαι συμμαχίαν, ἔνθεν δή ποτε, καὶ μέντοι καὶ ἐπὶ τούτοις ἐτρίβετο χρόνος οὐ μέτριος, ἀναλογιζομένων τὴν τῶν χρημάτων δαπάνην ἐσομένην μεγάλην, καὶ οὐ μάλα τοι φορητὴν τοῦ βασιλικοῦ ταμιείου, χρημάτων εἴπερ ποτε νῦν μάλιστα σπανίζοντι διὰ τὴν τῆς χώρας κάκωσιν. ὅμως μέντοι τῆς ἀνάγκης ἠρεμεῖν ἥκιστα συγχωρούσης, πέμπει πρὸς τὸν ἐπὶ θυγατρὶ γαμβρόν, τὸν κράλην λέγω σερβίας, ὁ βασιλεὺς ἀνδρόνικος συμμαχίαν μεταπεμπόμενος· ἀλλὰ πρὶν ἐκείνην ἐκεῖθεν ἀφικέσθαι τὴν συμμαχίαν, ὁ πάντα ποιῶν καὶ μετασκευάζων πρὸς τὸ βέλτιον κύριος, διανίστησι πρὸς ἀνδρικόν τινα ζῆλόν τινα τῶν εὐγενῶν τῆς συγκλήτου, καὶ κατὰ γένος τῷ βασιλεῖ προσηκόντων, φιλῆν τὸν παλαιολόγον, ὃς καὶ τὴν πρωτοστρατορικὴν παρὰ βασιλέως ὕστερον παρειληφὼς ἦν βακτηρίαν. οὗτος οὖν περὶ τὰ βασίλεια διατρίβων ἀεί, καὶ μάλα τοι πλείστην καρπούμενος τὴν τοῦ βασιλέως εὐμένειαν, διὰ τὸ τῆς γνώμης ἀκίβδηλον καὶ διάπυρον πρὸς τὴν βασιλικὴν εὔνοιαν, ἔτι τὸ τοῦ βίου σεμνόν, ἀδαὴς τις ἐδόκει καὶ ἄπειρος τὰ πολέμια, ἅτε καὶ τὸ σῶμα κατὰ φύσιν ἔχων ἰσχνόν, καὶ τὰ πλεῖστα νοσηλευόμενος, καὶ μάλιστα ὅτι καὶ μόναις ταῖς θειοτέραις μελέταις ἦν ἐνδιατρίβων, καὶ ναοῖς προσεδρεύων ὡς τὰ πολλά, καὶ πλείστην αἰδῶ τοῖς ἱεροῖς τῶν πραγμάτων παρέχειν ἔργον ποιούμενος. οὗτος γὰρ οὕτω βαρείαις φροντίσι κάτοχον θεασάμενος τὸν βασιλέα ἀνδρόνικον, ἔπαθε τὴν ψυχήν· καὶ προσελθών, δός μοι, φησίν, εἰς τὰ τῶν ῥωμαίων στρατόπεδα παρελθόντι, βραχύν τινα στρατὸν ἀπολέξασθαι, καὶ λοχαγοὺς καὶ ταξιάρχους, οὓς ἂν αὐτὸς ἐθέλοιμι, καὶ πρὸς τούτοις δαπάνην ἀναγκαίαν τῶν χρειωδῶν τῶν τε ὑποζυγίων καὶ αὐτῶν. ἀεὶ γὰρ πρὸς θεὸν στερρὰς μοι καὶ ἀρραγεῖς ἐλπίδας, τὴν ἐμὴν ὑποτρέχουσαι περιθάλπουσι καρδίαν, καί με πείθουσι διϊσχυρίζεσθαι, ὡς ὄψει με τὴν ταχίστην τρόπαια φέροντα κατὰ τουτωνὶ τῶν βαρβάρων. πείθεται τοῖς λεγομένοις ὁ βασιλεύς, ἐπειπών, ὡς δίκαια ποιῶν ὁ θεός,
» οὐκ ἐν ταῖς κνήμαις τοῦ ἀνδρὸς εὐδοκεῖ, οὐδ' ἐν πλήθει ἰσχύος, ἀλλ' ἐν συντετριμμένῃ καρδίᾳ καὶ πνεύματι τα-
» πεινώσεως. περὶ μὲν οὖν ἐμοῦ τῷ ἐμῷ καὶ βασιλεῖ μιχαὴλ οἶμαι ἀπεχθανομένου, διὰ τὰ τῶν φυσάντων πλημμελήματα,

τὴν

τὴν περὶ ἑαυτοῦ συμμαχίαν οὐ δίδωσι, δώσει δ' ἴσως τοῖς τοιοῖσδε σεμνῷ τόν τε βίον καὶ τρόπον. τιμιωτέρα γὰρ παρὰ κυρίῳ σεμνότης καὶ βίος ἄληπτος, ὑπὲρ δύναμιν ὅπλων. ἀπέστρεψα γάρ, φησι, καὶ εἶδον ὑπὸ τὸν ἥλιον, ὅτι οὐ τοῖς κούφοις ὁ δρόμος, καὶ οὐ τοῖς δυνατοῖς ὁ πόλεμος, καί γε οὐ τῷ σοφῷ ὁ ἄρτος, καί γε οὐ τοῖς συνετοῖς ὁ πλοῦτος, καί γε οὐ τοῖς γινώσκουσιν ἡ χάρις, ὅτι καιρὸς καὶ ἀπάντημα συναντήσεται πᾶσιν αὐτοῖς. καὶ μὲν δὴ πᾶσαν τούτου τὴν αἴτησιν ὁ βασιλεὺς ἀσμένως ἀποπιμπλᾷ, χρήματά τε καὶ ὅπλα καὶ ἵππον ὅσην καὶ οἵαν ἐβούλετο δούς. ἃ δὴ πάντα κατὰ γνώμην αὐτοῦ γεγονότα παρειληφὼς ὁ Φιλῆς, πρῶτα μὲν φιλοφροσύναις καὶ δεξιώσεσι παντοδαπαῖς ἀναρριπίζει τοὺς στρατιώτας εἰς φλόγα πολεμικῆς ὁρμῆς, χρήματά τε χαριζόμενος, καὶ ἵππους, καὶ ὅπλα, καὶ ἐκπώματα, ἔστι δ' ὅτε καὶ τὴν ἑαυτοῦ ζώνην λυσάμενος, στρατιώτῃ χαρίζεται· ἄλλῳ δὲ τὸ ἑαυτοῦ παραξιφίδιον, ὁμοδίαιτός τε αὐτοῖς γίνεται, καὶ ὁμόπνους, τιμάς τε αὐτοῖς ὑπισχνεῖται καὶ δωρεὰς οὐ μικρὰς μετὰ τὸν πόλεμον, ἀνὰ λόγους τοῖς ἀγῶσιν ἑκάστου· ἔπειτα πάσης ἀδικίας ἀφέξεσθαι παραινεῖ· ἱερεῦσί τε πλεῖστα διανέμει χρήματα, δεήσεων ἕνεκα τῶν ὑπὲρ τοῦ στρατοῦ, καὶ αὐτοῦ πρὸς θεόν. καὶ ἐπὶ τούτοις δεῖν ἔκρινε, πρὶν ἐξελθεῖν τῆς βασιλευούσης, λάθρα τοὺς κατασκεψομένους τὰ τῶν πολεμίων στρατόπεδα πέμψαι, ὡς μὴ ἀτέκμαρτον ἔχοι τὴν κίνησιν. καὶ δὴ μαθὼν ὡς χιλίους πεζοὺς καὶ διακοσίους ἱππέας ὁ Χαλὴλ ἀπολεξάμενος πρότριτα πέπομφε, πάσας τὰς περὶ τὴν Βιζύην καταστρεψομένους χώρας, καὶ πλείστην ἐκεῖθεν αὐτῷ τὴν λείαν κομίσοντας, ἔξεισι τὴν ταχίστην, βουλόμενος πρὶν ἐπανήκειν τοὺς πολεμίους συμμῖξαι σφίσι περὶ τὴν ὁδόν, ἅμα τοῖς λαφύροις ἐπανιοῦσι. τριταῖος μὲν οὖν ἐκ τῆς βασιλευούσης ἄρας προαστείων, ἀφικνεῖται περὶ ποταμὸν Ξηρόγυψον οὕτω πως ἐγχωρίως καλούμενον. ἔνθα καὶ ὁμαλὸς ὁ χῶρος ἦν, καὶ πεδιὰς ἀρίστη πρός τε στρατοπεδείας καὶ συρρήξεις πολέμων. ἐνταῦθα δὴ οὖν στρατοπεδευσάμενος, διέταττε τὰς τάξεις, τοὺς ταξιάρχους, τοὺς λόχους, τοὺς λοχαγούς, τοὺς οὐραγούς, τὰς φάλαγγας, λόγοις τε μειλιχίοις συχνὰ παραθαρρύνων καὶ προσπόσεσι δεξιούμενος, καὶ πάντα ποιῶν ὅσα τόνον δίδωσι τῇ τῶν ἀνδρῶν προθυμίᾳ. δύο παρῆλθον ἡμέραι, καὶ ἥκουσιν οἱ σκοποὶ περὶ μέσας νύκτας, ἐγγὺς εἶναι τοὺς πολεμίους ἀγγέλλοντες, μετὰ πολλῶν τῶν λαφύρων ἐπανιόντας. ἅμα δ' ἡλίῳ καὶ οἱ πολέμιοι ἀναφαίνονται, καὶ πόρρωθεν καὶ αὐτοὶ τὰ τῶν πολεμίων ὁρῶσι στρατόπεδα τῇ λαμπρότητι τῶν ὅπλων ἀστράπτοντα. καὶ δὴ κατὰ χώραν στάντες, παρεσκευάζοντο πρὸς τὸν πόλεμον, καὶ πρῶτα μὲν τὰς ἁμάξας κατὰ κύκλον στήσαντες, δεσμίους ἔνδον τοὺς αἰχμαλώτους εἰσάγουσιν ἅμα τοῖς ἄλλοις λαφύροις. ἔπειτα κόνιν χεάμενοι κατὰ κεφαλῆς, καὶ χεῖρας πρὸς οὐρανὸν ἀνατείναντες, ἀνελάβοντο τὰ ὅπλα· ἤδη δὲ καὶ τὸν ῥωμαϊκὸν ὁρῶσι στρατὸν συντεταγμένον ἰόντα κατ' αὐτῶν, καὶ κατόπιν τάς τε τῶν πεζῶν καὶ τῶν ἱππέων δυνάμεις ἰθύνοντα τὸν Φιλῆν, καὶ λόγοις παντοίοις πρὸς πόλεμον παροξύνοντα. πρῶτος οὖν εἰσεπήδησεν εἰς τὴν φάλαγγα τῶν βαρβάρων ὁ ταξίαρχος τοῦ δεξιοῦ κέρως, μετὰ τῆς ἑπομένης αὐτῷ φάλαγγος· καὶ τρώσας καιρίαν τὸν ἀντιστάντα πολέμιον καταβάλλει τοῦ ἵππου, καὶ ἐπ' αὐτῷ ἕτερον· κἄπειτα τοῦ ἵππου βληθέντος αὐτῷ, παρεκκλίνει τοῦ μεταιχμίου. τοῦτο διέσεισε πρὸς βραχὺ τὴν ῥωμαίων φάλαγγα, καὶ ἀνερρώσθησαν οἱ πολέμιοι, καὶ ἀσήμῳ χρησάμενοι τῇ κλαγγῇ καὶ βοῇ, πρὸς δίωξιν

nullam ferre opem: iſti uerò fortaſſe laturum, honeſta uita & moribus prędito. Pluris enim fieri apud Deum honeſtam & inculpatam uitam, quàm uires armorum. Conuerſus enim, inquit, uidi in hoc orbe, uidi, non uelociũ eſſe curſum, non fortium eſſe bellũ, non ſapientũ panem, non prudentum diuitias, non intelligentium gratiam. per tempus enim omnes in caſus incident. Annuit igitur Imperator huius poſtulatis: pecunia, armis, equis, quot & quales petierat, datis. Quæ cũ omnia Philes ex animi ſententia accepiſſet, primùm humanitate, & omnis generis officijs ac muneribus militum animos ad bellicã fortitudinẽ excitat, pecunijs, equis, armis, poculis datis: eſt & cum ſuam zonam militi donauit, alij pugionem: eodemq; uictu, ſummaq; comitate uſus eſt, honorib. & donatiuis haud exiguis poſt bellum promiſſis, quæ cuiuſq; laborib. reſponderent. Deinde monet, ut ab omni flagitio ſibi temperent: & ſacerdotibus magnã pecuniam diſtribuit, ut Deum pro ſe atq; exercitu deprecarentur. Pòſt, antequã urbe egrederetur, caſtra hoſtium exploranda eſſe cenſuit, ne temerè progrederet. Cum autẽ cognouiſſet, Chalelẽ nudiuſtertius mille pedites & ducentos equites delegiſſe, qui omnes agros iuxta Bizyam popularent, maximamq; prędam afferrent: maturat exitũ, ut in itinere cum eis præda onuſtis congrederet. Tertioq; die poſtquam è ſuburbijs diſceſſerat, ad flumen quod incolæ Xerogypſum appellant, peruenit. Planus eſt is locus, & ad caſtra metanda & ad prælium committendũ aptiſſimus. Ibi igitur caſtris poſitis, aciem explicat: omnes tribunos, duces, milites, benignis ſermonibus confirmat, & largitionibus conciliat: omnia denique facit, quæ animorum alacritatem excitare ſolent. Biduo pòſt, ſub mediam noctem ſpeculatores adſunt, hoſtem in proximo eſſe nunciantes, multis ſpolijs onuſtum. Sub ortum ſolis, etiam hoſtes ſe oſtendunt, atque eminus & ipſi hoſtilia caſtra cernunt, ſplendore armorum coruſcantia. Quare preſſo gradu ad pugnam ſe parant: ac primùm curribus in orbem circumpoſitis, captiuos in ijs uinctos collocant, unà cum manubijs. Deinde puluere capitibus inſperſo, & manibus in cœlum ſublatis, arma corripuerunt. Iam Romanum etiam exercitum inſtructum contra ſeſe ire, & Philen à tergo & peditum & equitum copias regentem, & uaria ratione ad pugnam extimulantem. Qui igitur in dextro cornu curabat, primus cum ſua cohorte in hoſtilem phalangem facto impetu, hoſtem ex equo deturbat, mox alterum. Deinde equo ſuo uulnerato, ex acie diſcedit: quod Romanam phalangem paulùm conturbauit, & hoſtes confirmauit, ut incondito clamore & ululatu ad perſequendos Romanos

Liberalis & pius dux.

Turcorum ad pugnam præparatio

Acies Romanorũ inclinata Philis induſtria reſtituitur.

l ὥρμησαν.

ferrentur. Philes uerò & equites & pedites, uerbis & cohortationibus aciem obeundo confirmabat: ac multis hinc ipſe lachrymis diuinam opem implorabat, ne totum Romanum Imperium paulo momento funditùs euerti pateretur: inde captiui gementes & ululantes, & feruẽtibus ſuſpirijs & fletibus Deũ adiutorem expoſcebant. Tum igitur pedeſtres Romanorum copiæ Barbarorum pedites comminus aggreſsi, feriunt & feriuntur, cædunt cæduntur: acriter utrinque dimicatur. Equites uerò Barbaricos Philes cum ferè omnes circumdediſſet, cum fortiſsimorum militum globo à latere totam hoſtium phalangem perrumpit, in eamq; mediam irrumpit: itàque perturbat Barbaros, ut neque conſiſtere poſſent, nec quid agendum eſſet ſcirent. Sic undique circumuenti & cæſi, pleriq; ceciderunt, paucis duntaxat equitibus elapſis: quos Romani equites uſque ad ingreſſum Cherſoneſi perſecuti ſunt, ut ibi tanquã concluſos facile mactarẽt. Quò cum peruẽtum eſſet, & uictoria & Imperatoria liberalitate læti, caſtra ponunt. Statim etiam quinque triremes Imperator miſit, quę Helleſponti oram legentes cauerent, ne Chaleli auxilia à ſuis ſubmitterentur. Hoc rerum ſtatu etiam Triballorum auxilia præſtò ſunt, delectorum equitum duo millia. Adeſt & Latinorum, qui Galatæ erat, Poteſtas ad Helleſpontum, ultrò noſtris opem laturus, cum VIII triremibus & machinis bellicis. Cum igitur hinc Romanorum & Triballorum copię, inde ij qui in triremibus erant, pro nationum & tribuum ratione diſtincti adueniſſent: caſtra circum oppidũ, & foſſas intra quas Barbari ſe continebant, ponunt. Romani uerò & Latini obſidionum & oppugnationum periti, omnis generis firmas machinas contra caſtellum diſponunt, quibus magnam ſaxorum uim eiaculantes, & Barbarorum & iumentorum magnam ſtragem edebant: idq; nec interdiu nec noctu intermittebant. Barbaris uerò, quibus iam ante oculos mors erat, nec ullum effugium patebat, quòd undique multis exercitibus cincti eſſent, diſcrimen uitæ adire uiſum eſt, hoc modo. Noctu Romanorum potius quàm aliorum exercitum inuadendum eſſe ſtatuerunt, quem uincere hactenus conſueuiſſent, continentibus cladibus perterritum: ut per hos forſitan cæteris quoq; perturbatis, moram aliquam oppugnationi producerent. Sed tum primùm ſenſerunt, ſe falſa de Romanis opinione imbutos eſſe, ꝗs ne prima quidẽ illorũ eruptio latuit, armatos & uigilãtes, & per crebras excubiarũ uices noctẽ tranſigẽtes. Quare inani impetu uelut in fortẽ turrim facto, repulſi turpiſsimè receſſerũt. Nec tamẽ deterriti ſunt, quò minus graui obſidione premente, rurſus etiam Triballorum periculum facerent.

Romanorũ uictoria.

Auxilia Romanorum.

Oppugnatio caſtelli Turcorum

Turcorum eruptiones

ὥρμησαν. ἀλλὰ φθάσας ὁ Φιλῆς περιῄει λόγοις καὶ παρακελεύσεσι θαρρύνων τό, τε πεζὸν καὶ ὅσοι τῶν ἱππέων· καὶ πολλοῖς ἔνθεν μὲν αὐτὸς ἐπιβοώμενος δάκρυσι τὴν θείαν ἐπικουρίαν, μὴ περιϊδεῖν κινδυνεύουσαν ἐν βραχεῖ τὴν ὅλην ῥωμαίων ἡγεμονίαν, ἐκεῖθεν δ' οἰμώζοντές τε καὶ ὀλολύζοντες τῶν αἰχμαλώτων τὰ πλήθη, καὶ θερμοῖς στεναγμοῖς τε καὶ δάκρυσι τὴν ἄνωθεν δεξιὰν ἐπικαλούμενοι σύμμαχον. τότε τοίνυν αἱ μὲν πεζικαὶ τῶν ῥωμαίων δυνάμεις εἰς χεῖρας ἰόντες τοῖς τῶν βαρβάρων πεζοῖς, ἐκ τοῦ συνεγγὺς ἔβαλλόν τε καὶ ἐβάλλοντο, ἔκοπτόν τε καὶ ἐκόπτοντο, καὶ ἦν καρτερά τις καὶ βιαία τῶν πεζῶν ἡ μάχη, λίαν εὐρώστως ἀμφοτέρων τῶν δυνάμεων ἀγωνιζομένων. τῶν δ' ἱππέων τοὺς μὲν πλείστους κύκλῳ περιήγαγε τοῦ βαρβαρικοῦ στρατεύματος ὁ Φιλῆς. ὁ δὲ τοὺς ἄριστα πεφραγμένους τοῖς ὅπλοις ἀναλαβών, ῥήγνυσιν ἐκ πλευρᾶς τὴν ὅλην φάλαγγα τῶν βαρβάρων, καὶ μέσος ἐλάσας ἐκλόνησέ τε καὶ συνεκύκησε κράτιστα ταύτην, ὡς μηκέτι δύνασθαι τοὺς βαρβάρους συστῆναί τε καὶ γνῶναι τὸ ποιητέον, οὕτω πανταχόθεν περιστοιχισθέντας καὶ ἀφειδῶς κοπτομένους. καὶ μὲν δὴ πλὴν ὀλίγων ἱππέων, ἅπαντας ἐκεῖ κατασφάξαντες, ἔπειτα ἐπιπαρεύουσι τὴν πορείαν, ἐξιππασάμενοι μέχρι τῶν εἰσόδων τῆς χερσονήσου, ἵνα ἐντὸς ὡς ἐν δικτύῳ συγκλείσαντες τοὺς λοιποὺς τῶν βαρβάρων, εὐεπιχείρητον τὴν τούτων ἀπώλειαν τοῦ λοιποῦ διαπράξωνται. φθάσαντες οὖν ἐνταῦθα στρατοπεδεύουσι τοῖς τε ἐπινικίοις τρυφῶντες, καὶ ταῖς ἐκ βασιλέως τιμαῖς τε καὶ δωρεαῖς. πέμπει δὲ καὶ πέντε τριήρεις ὁ βασιλεὺς εὐθύς, ἵνα παραπλέουσαι τὸν ἑλλήσποντον παραφυλάττωσι, μὴ λάθῃ παρὰ τῶν ἀντιπέρας βαρβάρων ἐληλυθυῖα δύναμις περὶ Χαλήλ. τούτων οὕτως ἐχόντων, ἧκει καὶ ἡ πάλαι κληθεῖσα τῶν τριβαλλῶν συμμαχία, λογάδες ἱππεῖς δισχίλιοι. ἧκει δ' ἐπὶ τούτοις καὶ ὁ τῶν ἐν τοῖς γαλάτου λατίνων ποτεστάτος παρὰ τὸν ἑλλήσποντον, αὐτόκλητος ῥωμαίοις σύμμαχος, τριήρεις ἔχων ὀκτώ, καὶ τειχομαχικὰ μηχανήματα. καὶ δὴ προσελάσαντες ἔνθεν μὲν τὰ ῥωμαίων καὶ τριβαλλῶν στρατεύματα, ἐκεῖθεν δὲ τὰ ἐκ τῶν τριηρῶν, μεμερισμένως κατὰ γένη καὶ φυλὰς πηγνύουσι τὰ στρατόπεδα κύκλῳ τοῦ ἄστεως καὶ τῆς τάφρου, ἐν οἷς τὴν δίαιταν εἶχον οἱ βάρβαροι. οἱ μέν τοι ῥωμαῖοί τε καὶ οἱ λατῖνοι δεξιῶς ἔχοντες πρὸς τειχομαχίαν καὶ πολιορκίαν περιϊστῶσι παντοῖα καὶ ἰσχυρὰ μηχανήματα, δι' ὧν πλήθη λίθων ἐρρίπτουν, καὶ πολὺν ἐπῆγον τὸν ὄλεθρον τοῖς τε ὑποζυγίοις τῶν βαρβάρων καὶ αὐτοῖς. καὶ τοῦτο νύκτωρ καὶ μεθημέραν ποιοῦντες οὐκ ἔληγον. τοῖς δὲ βαρβάροις πρὸ ὀφθαλμῶν ἤδη τὸν ὄλεθρον βλέπουσιν ἑαυτῶν, καὶ μὴ ἔχουσιν ὅθεν διαφύγοιεν, διὰ τὸ πανταχόθεν πολλοῖς κεκυκλῶσθαι στρατεύμασιν, ἔδοξε διακυβεῦσαι τὸ ζῆν, οὑτωσί. ἔδοξε γὰρ λάθρα καὶ νυκτὸς ἐπιθέσθαι τῷ ῥωμαϊκῷ στρατῷ μᾶλλον ἢ τοῖς ἄλλοις, ἅτε ἐθάδες ὄντες νικᾶν αὐτούς, καὶ ἅμα πεφοβημένους καὶ αὐτοὺς ὄντας ἐκ τῶν φθασάντων δυστυχημάτων, ἵνα διὰ τούτων ἴσως καὶ τὰ τῶν ἄλλων στρατόπεδα θορυβήσαντες, ἀνακωχὴν τῆς πολιορκίας ἐργάσωνται. ἀλλὰ τότε πρῶτον ᾔσθοντο σφαλερὰς ὑπολήψεις κατὰ ῥωμαίων θρέψαντες. οὐ γὰρ ἔλαθεν αὐτοὺς οὐδ' ἡ πρώτη τῶν βαρβάρων ὁρμὴ ὡπλισμένους καὶ ἐγρηγορότας, καὶ συχναῖς φυλακαῖς ἀμοιβαδὸν τὴν νύκτα παραμείβοντας. διὰ δὴ τοῦτο καὶ ὡς πύργῳ στερρῷ προσβαλόντες, ἀπεκρούσθησαν, καὶ ὑπέστρεψαν αἴσχιστα. οὐ μὴν μέχρι τούτου γε στῆναι ἐγνώκεισαν, ἀλλὰ σφόδρα τῇ πολιορκίᾳ πιεζομένοις ἔδοξεν αὖθις πεῖραν λαβεῖν καὶ τῶν τριβαλλῶν.

ἀλλὰ

ἀλλὰ τὰ ὅμοια καὶ παρὰ σφῶν πεπονθότες πρὸς τὰς ἐσχατιὰς ἤδη τῆς ἀπογνώσεως ἦσαν σκηνοβατοῦντες. καὶ δὴ τῇ ὑστεραίᾳ περὶ μέσας νύκτας τὰ ὅπλα ῥίψαντες, αὐτομολοῦσι πρὸς τὰς τριήρεις βρίθουσι κόλποις καὶ βαλαντίοις. τοῖς γὰρ Λατίνοις μόνοις τὴν ἑαυτῶν ἐθάῤῥησαν φυλακὴν, μηδὲν ἐλπίσαντες πείσεσθαι δεινὸν ὑπ' αὐτῶν, ἅτε μηδὲν μηδ' αὐτοὶ δεινὸν κατ' αὐτῶν ἐργασάμενοι πρότερον· ἀλλὰ τῆς νυκτὸς ἐκείνης ἀσελήνου καὶ ζοφερᾶς τυγχανούσης, ἔλαθον ὑπ' ἀγνοίας οἱ πλείους αὐτῶν παρὰ τὰς τῶν Ῥωμαίων τριήρεις καταφυγόντες, καὶ καπνὸν φεύγοντες εἰς πῦρ ἐμπεπτώκασι, τὰς τῶν Ῥωμαίων δηλαδὴ χεῖρας, ὑφ' ὧν ἅτε χρήματα ἀφῃρέθησαν τὴν ταχίστην, καὶ αὐτοὶ κατεκόπησαν ἀφειδῶς. οἱ δὲ Λατῖνοι τοὺς καταφεύγοντας εἰς αὐτοὺς πάντας μὲν οὐκ ἀνεῖλον, ἀλλὰ μόνους τοὺς πλεῖστα κομίσαντας χρήματα, διὰ τὸ ἀνέκφορα μεῖναι, καὶ μὴ γνωσθέντα ζητεῖσθαι παρὰ Ῥωμαίων. τοὺς δὲ λοιποὺς τότε μὲν ζῶντας ἐτήρησαν ἐν δεσμοῖς. ἔπειτα τοὺς μὲν ἐξ αὐτῶν ἐκόμισαν τῷ βασιλεῖ, τοὺς δὲ πρὸς δουλείαν ἑαυτῶν διενείμαντο. ἀλλὰ ταῦτα μὲν τοῦτον ἔσχε τὸν τρόπον.

Sed eodem modo ab illis etiam tractati, iam in extrema deſperatione uerſabantur. Itaque poſtridie ſub mediā noctem abiectis armis, ad triremes plenis ſinibus & ſaccis decurrūt. Latinis enim ſolis, quod nihil ab illis mali timebant, ut quos nec ipſi læſiſſent, ſalutem ſuam credebant. Sed cum ea nox nebuloſa eſſet, nec luna luceret, plerique imprudentes ad Romanos deuenerunt: ibique, dum fumum fugiunt, in ignem delapſi, erepta pecunia, ſtatim abſque miſericordia trucidantur. Latini uerò ſupplices ſuos non quidem omnes occiderunt, ſed eos tantum qui pecuniæ plurimum attulerunt, ne ea prodita à Romanis quæreretur. Cæteros tum in uinculis habuêre: deinde alios Imperatori attulerunt, alios inter ſeſe partiti ad ſeruitutem retinuerunt. Sed hæc quidem hactenus.

Turci ad mare cæduntur.

ΝΙΦΩΝΟΣ ΚΑΤΑΒΑΣΙΣ ΕΚ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου.

Ἐς δὲ τοὐπιὸν ἔτος, ἐκβάλλεται καὶ Νίφων τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου, αἰτίαν εἰληφὼς, πολλαπλῆς καὶ πολυειδοῦς ἱεροσυλίας, καὶ χρημάτων ἔρωτος, ἀδίκως τε καὶ μὴ πάνυ τῷ πατριαρχικῷ προσήκοντα θρόνῳ τὸν πορισμὸν ἐφευρίσκοντος· καὶ ἀπελθὼν, οἰκητήριον ἐποιήσατο τὸ πρὸς θάλασσαν τετραμμένον μέρος τῆς Περιβλέπτου μονῆς. ἐν δὲ μεταξὺ παραδραμόντος ἔτους, ἐπὶ τὸν πατριαρχικὸν ἀνάγεται θρόνον Ἰωάννης ὁ Γλυκὺς, λογοθέτης ὢν τηνικαῦτα τοῦ δρόμου, καὶ γυναῖκα ἔχων καὶ υἱοὺς, καὶ θυγατέρας. ἦν δὲ ὁ ἀνὴρ σοφὸς ἐν τοῖς μάλιστα, καὶ σφόδρα τῆς εὐγλωττίας ἐκείνης τῶν Ἀθηναίων ἤχους εἴπερ τις ἐχόμενος, καὶ τύπον ἐκεῖνον καὶ τρόπον καθάπερ τι θεῖον τηρῶν ἀρχέτυπον· συνέσεως δ' ἐμβριθείᾳ, καὶ γνώμῃ βουλομένῃ τὰ δέοντα, καὶ τρόπων σεμνότητι, μακρῷ τῷ μέτρῳ πάντας νικῶν. διὰ ταῦτα δὴ καὶ τὸν πατριαρχικὸν θρόνον ἔπαθλον κατὰ τὸ προσῆκον λαμβάνει, τῆς γυναικὸς αὐτοῦ τὸ μοναχικὸν εὐθὺς ὑπελθούσης σχῆμα· καὶ αὐτὸν μέν τοι τὸ μοναχικὸν ὑπελθεῖν ὁρμήσαντα σχῆμα αἰδοῖ τοῦ θρόνου, τῆς ὁρμῆς ἐπέσχεν ὁ βασιλεύς. χυμοῦ γάρ τινος διεφθορότος οὐ πάνυ πρὸ πολλοῦ τὰ τούτου διαδραμόντος ἄρθρα, τακταῖς περιόδοις τοῦ ἔτους ἔπασχε τὰ δεινότατα, καὶ ἦν ἀνάγκη κατὰ τὰς τῶν ἰατρῶν κρίσεις, κρέασι τοῦτον κεχρῆσθαι, καὶ διὰ τοῦτο δὴ τὸ μοναχικὸν ὑπελθεῖν οὐ συγκεχώρηται σχῆμα. τούτου τοῦ ἀνδρὸς ἀπολελαύκειν κἀγὼ, καθόσον πλεῖστον ἐξῆν, ἐν ταῖς νύκτωρ καὶ μεθημερινὰς σχολαῖς λογικαῖς αὐτῷ συγγινόμενος, καὶ πολλὴν τῆς ἐκείνου γλώττης τρυγῶν τὴν ὠφέλειαν. ὁπότε δὴ καὶ παρ' ἐμοὶ οἵ τε τῶν λόγων μάλα τοι ἤκμαζον ἔρωτες, καὶ ἡ ἡλικία τὸν εἰκοστὸν παρήλλαττε χρόνον. ἦν γε μὴν τηνικαῦτα τῷ βασιλεῖ παραδυναστεύων, καὶ πᾶσαν κατάστασιν ὅλοις μεσιτεύων τοῖς πράγμασιν, ὁ Μετοχίτης Θεόδωρος, λογοθέτης ὢν τηνικαῦτα τοῦ γενικοῦ· τοσοῦτον δ' αὐτῷ προσετετήκει, καὶ οὕτως ὁ βασιλεὺς αὐτοῦ γε ἐξήρτητο, ὡς οὐδὲν ἦν αὐτῷ μικρὸν ἢ μέγα τῶν πάντων ἀπόῤῥητον πρὸς αὐτὸν, ἀλλὰ πάντ' ἐποίει βουλομένου καὶ τούτου· καὶ αὖθις οὐδὲν, ὃ μὴ τούτῳ πρὸς βουλήσεως ἦν. ἤδη δὲ καὶ γαμβρὸν ἐπὶ θυγατρὶ τὸν ἀδελφιδοῦν τούτῳ παρέσχετο, Ἰωάννην φημὶ τὸν μονογενῆ τοῦ πορφυρο-

περὶ τοῦ πατριάρχου Ἰωάννου Γλυκέος.

NIPHONIS E' PAtriarchico ſolio deſcenſus.

SEquenti anno etiam Niphon è patriarchica ſede, ob multiplicis & uarij ſacrilegij & auaritiæ crimen, & quęſtus eo faſtigio indignos eijcitur. Is digreſſus, domicilium ſibi eam partem monaſterij Peribleptí elegít, quæ mare ſpectat. Vno anno interiecto, in patriarchicum ſolium collocatur Ioannes Glycys, tum Logotheta Dromi, qui uxorem & filios & filias habebat. Erat ille uir doctiſsimus, & Atticiſmi in pronunciando ſtudioſiſsimus, eámque dicendi formā tanquam diuinum aliquod exemplar obſeruabat: prudentia uerò, conſilio, grauitate morum longè omnes ſuperabat. Quas ob res patriarchicam ſedem muneris loco accepit, uxore eius ſtatim monaſticum habitum induta: quem & ipſe reuerentia ſedis induiſſet, niſi illius conatui Imperator obſtitiſſet. Nam cum corruptus humor nō ita multo antè certis anni interuallis articulos eius inuaſiſſet, grauiſsimè cruciabatur, & de ſententia medicorum ei carnibus ueſcendum erat: qua de cauſa monaſticus ei habitus non eſt conceſſus. Huius uiri conſuetudine uſus & ipſe ſum, quoad potui & licuit, noctu atque interdiu ad utilitatem meam & expoliendam linguam illius fruens ſermonibus. Eram enim eloquentiæ ſtudioſiſsimus, annum tum agens uigeſimumprimum. Erat tum potens apud Imperatorem, ac rerum omnium moderator, Metochites Theodorus, Logotheta tum generalis. Sic autem ab Imperatore amabatur, tanti fiebat, ut nullum eius arcanum ignoraret, omniáque fierent quæ hic uellet, contráque nihil quod nollet. Cuius filiam ſuo nepoti Ioanni, qui tum primùm ex ephebis exceſſerat, Porphyrogeniti unico filio

Ioannes Glycys patriarcha.

Gregoras Glycys diſcipulus.

Metochites Theodorus

filio deſpondit: quem, cum patre eius ſuperſtite ille odio auerſaretur, eodem defuncto ad ſe recepit, & maximè dilexit, eiq́; Panyperſebaſti dignitatem decreuit: quam illius amore longè auguſtiorem quàm prius fuerat effecit, conceſsis ueſtimentis, calceis, & equi ornamentis coloris lutei, ut inter Imperatoriam nobilitatem maximè illuſtris eſſet. Hunc igitur Imperator, quem tam charum habebat, Logothetæ generum eſſe uoluit, ob uiri præſtantiam. nam proceritate corporis, & membrorum ac partium proportione, & oculorũ hilaritate, omnium oculos in ſe conuertebat. Facundia porrò naturali, & tolerantia laborum, & memoriæ præſtantia, ſummum omnis eruditionis faſtigium conſcenderat. Si quid ex eo ſiue nouum, ſiue antiquum quæreres, ita recenſebat, quaſi ex libro recitaret. Quare in eius colloquijs parum aut nihil opus erat libris. erat enim uiua bibliotheca, & eorum quæ ſcire uelles oraculum. Tanto interuallo omnes eos ſuperabat, qui unquam in ſtudijs uerſati ſunt. Veruntamen in eo reprehendi queat, quòd ad nullius ueteris oratoris imitationem ſtylum conformauit, neque grauitatem ſententiarum ſuauitate dictionis condire uoluit, neque ingenij ubertatem moderatus eſt: ſed ſuo quodam genere & genio delectatus, aures offendit, & ueluti pungit, ut roſas carpentium ſpinæ digitos. Qua uerò eloquentia fuerit, è plurimis & utiliſsimis eius libris æſtimare licet. Iam quod cum primis in eo mireris, cùm tanta moles negociorum & curarum illi incumberet, nihil unquam fuit quod eum à lectione & ſcriptione reuocaret: ſed ea dexteritate in utriſque uerſabatur, ut à mane uſque ad ueſperã in palatio Rempublicam adminiſtraret, tanta diligentia, tantóque ſtudio, quaſi à literis prorſus alienus eſſet. Serò inde abiens, adeò totus in literis erat, quaſi ſcholaſticus eſſet, neque cum Republica negocij quicquam haberet. Plura de hoc uiro dicenda haberemus, ſed in alium locum ea differenda ſunt. Cæterùm Irene Imperatrix, cum longo tempore, ob quas diximus cauſas, Theſſalonicæ uerſata eſſet, Dramam oppidulum animi gratia ire uoluit: quod prius etiam facere ſolita erat, cum diuturnæ manſionis Theſſalonicæ ſatietas eam cœpiſſet. Quò cum perueniſſet, haud multo pòſt grauis eam febris inuaſit, & celeriter rebus humanis exemit. Deinde cum Cralæna etiam è Triballis ad matris exequias ueniſſet, reliquiæ eius Conſtantinopolim in Pantocratoris monaſterium ſunt relatæ. Pecuniam uerò ſuam, maximam partim ipſa liberis ſuis dederat, partim ad ſarciendum maximum Dei Sapientiæ templum Imperator contulit. Audierat

Theodori Metochitæ dotes.

Metochites ingenio cõtentus, ueterum imitationem neglexit.

Irenes Imperatricis obitus.

γενήσεσθαι υἱόν· ὃν δὴ ζῶντος μὲν αὐτῷ τοῦ πατρὸς ἀπεστρέφετο, διὰ τὸ ἔχθος τὸ πρὸς ἐκεῖνον. ἐκείνου δ' ἀπαλλάξαντος, ἐδέξατό τε καὶ ἐν τοῖς μάλιστα ἔστεργεν, ἄρτι τὸν ἔφηβον παραλλάττοντα· ἐτετιμήκει δ' αὐτὸν εὐθὺς καὶ τῷ τοῦ πανυπερσεβάστου ἀξιώματι, ὃ νῦν καὶ αὐτὸ διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν στοργὴν, ἐνδοξότερον ἢ πρότερον εἶχε, πολλῷ κατεστήσατο. ἐνδύμασι γὰρ καὶ πεδίλοις αὐτοῦ, καὶ ὅσα τὸν ἵππον τούτου κοσμεῖ, κιρροῖς τοῖς ἅπασι χρῆσθαι κεχάρισται, ἵν' ᾖ διασημότατος ἐν τοῖς περὶ τὸν βασιλέα συγγενέσι. τοῦτον τοίνυν οὕτω πολλῆς ἀπολαύοντα τῆς βασιλικῆς εὐμενείας, Θεοδώρῳ τῷ λογοθέτῃ γαμβρὸν ὁ βασιλεὺς ἐπὶ θυγατρὶ παρέσχετο, χαριζόμενος δι' ἅπερ ἐπλούτει καλὰ κἀγαθά. σώματος γὰρ μεγέθει καὶ μελῶν καὶ μερῶν συμμετρίᾳ καὶ ὀφθαλμῶν ἱλαρότητι, πάντας εἷλκε πρὸς ἑαυτὸν ὀφθαλμούς· φύσεως δ' εὐμοιρίᾳ πρὸς λόγους, καὶ καρτερίᾳ πρὸς πόνους, καὶ μνήμης ὑγιείᾳ καὶ καθαρότητι, σοφίας ἁπάσης ἐς τὸ ἀκρότατον ἤλασεν, οὕτως εὔπορος ἦν ἅπαντα τοῖς ζητοῦσι παλαιά τε καὶ νέα προφέρειν, ὡς ἐκ βιβλίου τῆς γλώττης, ὥστε μικρὰ ἢ οὐδὲν ἔδει βιβλίων τοῖς ὁμιλοῦσι· βιβλιοθήκη γὰρ ἦν ἔμψυχος οὗτος, καὶ τῶν ζητουμένων πρόχειρος εὐπορία, οὕτω πάντας μακρῷ τῷ μέτρῳ παρέδραμεν, ὅσοι ποτὲ λόγων ἥψαντο. ἕν τι μόνον ἴσως αὐτοῦ καταμέμψαιτό τις, ὅτι πρὸς οὐδὲν ἴχνια τῶν πάλαι ῥητόρων ἀναφέρειν βεβούληται τοῦ τῆς αὐτοῦ γραφῆς χαρακτῆρος τὴν μίμησιν, οὐδ' ἱλαρᾷ τινι καὶ μειδιώσῃ γλώσσῃ, τὸ τῆς διανοίας παραμυθεῖσθαι ἐμβριθὲς, οὐδὲ τὸ τῆς φύσεως πάνυ τοι γόνιμον χαλινῷ τινι κατέχειν προτεθύμηται, ἀλλ' ἰδιοτροπίᾳ τινὶ καὶ αὐτονομίᾳ φύσεως κατακολουθήσας, χειμῶνά τινα καὶ θάλατταν γλώττης περιάγεται. κἀντεῦθεν ἀμύσσει καὶ κνίζει τῶν ἀκροωμένων τὴν ἀκοὴν, καθάπερ τὴν τῶν τρυγώντων παλάμην ἡ περὶ τὸ ῥόδον ἄκανθα. ἔξεστι δὲ καὶ πᾶσι τοῖς βουλομένοις τεκμηριοῦσθαι τὴν τοῦ ἀνδρὸς ἐν τοῖς λόγοις δύναμιν, ἐξ ὧν συντετάχει πολλῶν τε καὶ πολλῆς καὶ ποικίλης γεμόντων τῆς ὠφελείας βιβλίων. ὃ δὲ πάντων μᾶλλον θαυμάζειν ἔχοι τις ἂν τοῦ ἀνδρὸς, ὅτι τοσούτου πρὸς τῶν κοινῶν πραγμάτων θορύβου καὶ κλύδωνος ἐπικειμένου καὶ φροντίδων ἄλλοτε ἄλλων ἐπικλυζόντων αὐτοῦ τὴν διάνοιαν, οὐδὲν ἦν ὃ τοῦ ἀναγινώσκειν καὶ γράφειν ἀπησχόλησε πώποτε, ἀλλ' οὕτως εἶχε πρὸς ἄμφω δεξιῶς, ὡς ἐκ πρωΐας μὲν οὖν ἐς ἑσπέραν ἐν βασιλείοις τὰ κοινὰ διοικῶν ἦν, οὕτως ὁλοσχερῶς καὶ ξύν γε πολλῇ καὶ ζεούσῃ τῇ προθυμίᾳ, ὥσπερ ἂν εἰ τῶν λόγων ἔξω παντάπασιν ἐτύγχανεν. ὀψὲ δ' αὖθις ἐκεῖθεν ἀπαλλαττόμενος, οὕτως ὅλως τῶν λόγων ἐγίγνετο, ὥσπερ ἂν εἰ σχολαστικός τις ἦν, καὶ τῶν πραγμάτων παντάπασιν ἐκτός. καὶ πλεῖστα δ' ἕτερα περὶ τοῦδε λέγειν ἔχοντες τοῦ ἀνδρὸς, ταμιεύσομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν. τῇ γε μὴν Εἰρήνῃ τῇ βασιλίσσῃ πλεῖστον ἐν Θεσσαλονίκῃ διατριψάσῃ χρόνον, δι' ἃς ἔφαμεν αἰτίας, ἔδοξεν αὐτῇ κατὰ τούτους τοὺς χρόνους, καὶ περὶ τὸ πολίχνιον ἀφικέσθαι τὴν Δράμαν, εἰωθὸς ὂν αὐτῇ καὶ πρότερον τοῦτο ποιεῖν θυμηδίας χάριν, διὰ τὸ κόρον τῆς ἐν Θεσσαλονίκῃ προσεδρείας ὑποπίμπλασθαι. ἐνθάδε δὴ γενομένην, χαλεπὸς αὐτὴν πυρετὸς περιέσχε μετ' οὐ πολὺ, ὃς δὴ καὶ ταχέως αὐτὴν ἐξ ἀνθρώπων πεποίηκεν, εἶτα ἐληλυθυίας καὶ τῆς Κραλαίνης ἐκ Τριβαλλῶν ἐπὶ τὸ τῆς μητρὸς πένθος, διεκομίσθη τὸ λείψανον ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ ἐν τῇ τοῦ Παντοκράτορος ἐτέθη μονῇ· τὰ δὲ χρήματα αὐτῆς πάνυ τοι πλεῖστα τυγχάνοντα, ἃ μὲν δέδωκε τοῖς παισὶν αὐτῆς, ἃ δὲ πρὸς βοήθειαν ἀναλώκει τοῦ μεγίστου νεὼ τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας ὁ βασιλεύς.

περὶ τοῦ μεγάλου λογοθέτου τοῦ Μετοχίτου.

θάνατος τῆς βασιλίσσης Εἰρήνης.

ἤκουσε

ἤκουσε γὰρ παρὰ τῶν δοκίμων οἰκοδόμων, ὡς τῷ μακρῷ χρόνῳ καμόντα, συνίζησιν τὰ δύο αὐτοῦ ἐπεπόνθεσαν μέρη, τό, τε πρὸς ἄρκτους ὁρῶν, καὶ ἔτι τὸ πρὸς ἀνατολὰς τετραμμένον, ἃ δὴ πτῶσιν ἀπειλοῦσι ταχεῖαν, εἰ μὴ συνεπιλάβοιτό τις. ὅθεν χιλιάδας νομισμάτων οὐκ ὀλίγας τοῖς οἰκοδόμοις ὁ βασιλεὺς δεδωκὼς ἐκ τῶν τῆς δεσποίνης χρημάτων, ὡς ἔφημεν, τὰς ὁρωμένας ταύτας ἐκ βαθέων τῶν θεμελίων ἀνήγειρε πυραμίδας, δι᾽ ὧν κράτιστα τὸν ἀπειλούμενον ἔστησε κίνδυνον. ἄξιον δ᾽ ἐνταῦθα γενομένοις, δηλῶσαι τὴν γνώμην ὁποία τοῦ βασιλέως ἐν τοῖς τοιούτοις. τῶν μὲν γὰρ ἄλλων βασιλέων ὁπόσοι θείους καὶ ἱεροὺς ἀνεγηγέρκασιν οἴκους, φιλοτιμίᾳ τινὶ πρὸς τοῦτον ἠγέρθησαν τὸν σκοπόν, καὶ ἦν οὐ πόρρω κενοδοξίας καὶ τύφου τινὸς ἡ τοιαύτη φιλοτιμία· ἔνθα δὲ τὰ τοιαῦτα ἐπιπολάζει, τὸ σεμνὸν ὑφαιρεῖταί πως τῆς πράξεως, καθάπερ μήλου ὥραν ὑφαιρεῖται σκώληξ ἐφεδρεύων. ὁ δὲ βασιλεὺς Ἀνδρόνικος οὗτος, πολλῷ βέλτιον κρίνας τοὺς προϋπάρξαντας βελτιοῦν τε καὶ συνιστᾶν κατὰ τὸ εἰκός, καὶ τοὺς ἐπιόντας ἐκ τοῦ χρόνου κινδύνους μετὰ τῆς προσηκούσης βοηθείας τε καὶ σπουδῆς ἀποκρούεσθαι, ἢ τοὺς μὲν ἀφιέναι πίπτειν, φιλοτιμεῖσθαι δ᾽ ἐκ βάθρων ἐγείρειν ἑτέρους, ἐν τούτῳ τὴν πᾶσαν ἐκείνου σπουδὴν καὶ φιλοτιμίαν. ἐκεῖ μὲν γὰρ καὶ βασκανία τις ὑφέρπειν δοκεῖ, πείθουσα τῶν παλαιῶν τὰς οἰκοδομὰς καταπίπτειν ἐᾶν, ἵνα καὶ ἡ τῶν οἰκοδομησάντων μνήμης ὁμοῦ τοῖς οἰκοδομήμασι συναπορρεούσης καὶ συναποθνησκούσης, μένῃ τὰ νέα συστήματα ἐν βαθείᾳ τῶν ἄλλων σιγῇ, διατρανοῦντα τὴν μνήμην τοῦ ταῦτα συστήσαντος, καθάπερ οἱ νέοι βλαστοὶ τὴν τοῦ πρός γε τὸ παρὸν ἐπιστάντος ἔαρος χάριν καὶ δύναμιν. ἐνταῦθα δὲ λογισμὸς ἐμβριθὴς καὶ ἀρρεπὴς τὰ σκῆπτρα τῆς κρίσεως καὶ τοῦ βήματος εἰληφώς, κάθηται μήτε τι κίβδηλον ἐπαγόμενος φρόνημα, καὶ ἅμα ὑπὸ θεῷ μάρτυρι τοῦ συνειδότος μετεωρίζων τὰς πλάστιγγας. διὰ ταῦτα τοίνυν τῶν παλαιῶν ναῶν ὁ βασιλεὺς ἐπεμέλετο, συνιστάς τε καὶ ὑπερείδων, καὶ ταῦτα πολλῷ μείζονος τῆς τῶν χρημάτων δαπάνης αὐτῶν δεομένων, ἢ εἰ νέους ἐγείρειν ἐβούλετο· καὶ ἵνα τὰ ἐν ἀσίᾳ καὶ εὐρώπῃ πολίχνια παραδραμῶν ὅσα τε ἐκαινούργησε, καὶ ὅσα ἐκ βάθρων ἀνήγειρε, μόνων τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει μνησθῶμεν ἔργων, ὁπόσα μέχρι καὶ ἐς τὴν τήμερον διὰ τῆς τοῦ τοιούτου βασιλέως συνίστανται προμηθείας, ἔστιν ὁ περὶ τὰς πύλας τοῦ εὐγενίου μέγιστος νεὼς τοῦ μεγάλου παύλου, καὶ ἕτερος ὁ τῶν δώδεκα τοῦ χριστοῦ μαθητῶν καὶ ἀποστόλων ὁμοῦ, καὶ τὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως τείχη ὅσα ἐκαινούργησε, καὶ ὅσα ἐκ βάθρων ἀνήγειρε, καὶ τελευταῖον ὁ μέγιστος οὗτος καὶ περιβόητος τῆς τοῦ θεοῦ σοφίας νεώς· ὃν δὴ καὶ ἔτι πλέον περιποιήσασθαι ἤθελε μέν, ἀνέκοψε δ᾽ αὐτοῦ τὰ τοιαῦτα σκέμματα, ὁ καθάπερ λαῖλαψ αἰφνίδιος ἐπελθὼν τῆς βασιλείας μερισμός τε καὶ σύγχυσις, περὶ ὧν λέξομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν. ἀλλ᾽ ἐκεῖνο μικροῦ με παρέδραμε. τοῦ πατριάρχου ἰωάννου τοῦ γλυκέος, δεύτερον ἔτος ἄγοντος ἐπὶ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου κατὰ τὸ ἑξακισχιλιοστὸν ὀκτακοσιοστὸν εἰκοστὸν πέμπτον δηλαδὴ τῆς τοῦ κόσμου συστάσεως ἔτος, ἀπαρκτίου βιαίου πνεύσαντος, συνέβη πεσεῖν τὸν ἐπὶ τῆς χειρὸς τοῦ ἐπὶ τοῦ κίονος ἀνδριάντος χαλκοῦν σταυρόν. τοῦτον δὴ λέγω, τὸν ἐν τοῖς προαυλίοις τοῦ μεγίστου νεὼ τῆς τοῦ θεοῦ σοφίας ἱστάμενον. διὰ σπουδῆς τοίνυν ὅτι μεγίστης ἔθετο, καὶ τοῦτον ἐπὶ τῆς προτέρας ἀναγαγεῖν στάσεως ὁ βασιλεύς. συχναῖς οὖν βαθμῖσι ξυλίναις ἐκ τῆς βάσεως τὸν κίονα πάντα περιλαβών, ἀναπέμπει μέχρι τοῦ ἀνδριάντος, δι᾽ ὧν ἀνιόντες οἱ τῶν τοιούτων αὐτουργοί, εὑρίσκουσι πάντα τὸν σίδηρον, ὁπόσος ἔνθεν κἀκεῖθεν ὑπήρειδε τὸν τοῦ ἀνδριάντος ἵππον, ὑπὸ βάθους δαπανηθέντα τοῦ ἰοῦ· ὡς κινδυνεύειν ἐντεῦθεν ὅσον οὐδέπω, πεσόντων τῶν ἐρεισμά-

περὶ τῆς τοῦ βασιλέως διακρίσεως καὶ γνώμης.

περὶ τοῦ χαλκοῦ ἀνδριάντος τοῦ ἐπὶ κίονος.

Audierat enim ex architectis, duas eius partes, Septentrionalem & Orientalem, uetuſtate labaſcentes breui ruinam minitari, niſi maturè occurreretur. Quare multis aureorum millibus datis de Impetratricis pecunia, eas quas uidemus pyramides ex altis fundamentis ad periculum illud propulſandum erexit. Hoc loco declarandi occaſio datur, quo animo in huiuſmodi rebus fuerit. Nam cæteri quidem Imperatores ad ſacras ædes extruendas ambitione quadam ſunt impulſi, quę parum abeſt à uanitate & ſuperbia: quæ ubi eminent, actionis honeſtas uacillat, ueluti pomorum elegantiam uermes contaminant. Andronicus uerò ſatius eſſe iudicauit, iam extructas tueri & exornare, & contra periculum uetuſtatis munire: quàm eas collabi ſinere, & alias è fundamentis ad oſtentationem extruere. Illic enim non abeſt inuidiæ ſuſpicio, in ſtructuris ueterum abolendis, ut eorum una quoque memoria & fama aboleatur, recentes uerò earúmque ſtructores celebrentur: hic uerò grauitas & iudicium pollet, nullo prauo affectu deliteſcente, ſed conſcientia in Deum intenta. His igitur de cauſis Imperator uetera fana curabat & fulciebat: quamuis maiores ſumptus poſtularet, quàm extructio nouorum. Nos autem Aſiæ Europę'que oppidulis, quæ inſtaurauit, & è fundamentis erexit, omiſsis, ſolius Conſtantinopolis operum mentionem faciemus, quæ in hunc uſque diem cura eius conſiſtunt. Sunt autem hæc: D. Eugenij iuxta portam maximum templum: Diui Pauli apoſtoli: XII Apoſtolorum & Chriſti diſcipulorum: urbis mœnia partim inſtaurata, partim deintegrò ſtructa: denique maximum illud & celeberrimum diuinæ Sapientię templum, quod cum magis etiam exornare ſtatuiſſet, Imperij diuiſio & confuſio ueluti ſubita tempeſtas obſtitit, de qua poſt dicemus. Verùm illud penè me prçterijſſet. Patriarcha Ioanne Glycy alterum annum ſacerdotio fungente (qui annus ab orbe condito fuit ſexies milleſimus octingenteſimus uigeſimuſquintus) accidit, ut uehementi Borea ſpirante, crux è manu ęneæ ſtatuæ, quæ columnæ impoſita eſt (eam dico quæ in ueſtibulo ædis maximæ diuinæ Sapientiæ uiſitur) elaberetur. eam quoque ſumma feſtinatione reponendam curauit. Crebris igitur gradibus baſi columnæ circũdatis, cum fabri ad ipſam ſtatuam aſcendiſſent, omne ferrum quo equus illius utrinque fulciebatur, rubigine prorſus conſumptum eſſe animaduertunt: ut periculum eſſet, ne fulcris

Andronicus uetera templa inſtaurat.

Annus ab orbe condito 6825.

fulcris breui collapſis, etiam ſtatua (pulcherrimum Imperatricis urbis ſpectaculum, & unum è multis eiuſdem generis reliquum poſt euitatam & incendiorum ſtragem & Latinorum rapacitatem) unà collaberetur. Ferramentis igitur melioribus & firmioribus ſuffultam, in tuto collocarunt. Deinde Imperatorium etiam inſigne capitis, & globum manus, ampliore auro circumdederunt, & ſplendidiora effecerunt. Columnam item totam à ſummo ad baſin uſque fractæ ſpeciem præ ſe ferentem, ob exemptos clauos, quos Latini unà cum ære quo obtecta fuerat, abſtulerāt, læui & firmo tectorio induxerūt: & quę hiabant, omnia conſtrinxerunt, & conſolidarūt. Ego uerò indignum ratus, cum hæc ſtatua tot caſus multis iam annis euaſiſſet, eam negligi, cum fabris aſcendi, & tam mirabile ſpectaculum curioſius perluſtraui, & ſingulatim omnia enumeraui. Ac longitudinem columnæ, quam facile quiuis metiri ex umbra poteſt, recenſere hoc loco ſuperuacaneum eſſe duximus. Quæ uerò nemo omnium ſcire poteſt, ea nos qui ipſi uidimus, explicabimus accuratè. Eſt igitur circuitus capitis ſtatuæ, orgyia una proceri uiri. Tantundem etiam ab humeris eius uſque ad capitis Imperatorium inſigne. magnitudo cuiuſque manuum digiti, ſpithamæ: longitudo baſis pedum, quatuor ſpithamarum, uno triente minus. Longitudo crucis globo incumbentis, ſpithamæ quatuor: latitudo, ſpithamæ tres. Globi capacitas, menſuræ ciuiles tres. Ab equi pectore uſq; ad caudam, orgyiæ tres: eodémque modo craſsitudo colli eius, orgyiæ tres ferè. A ſummo naſo uſque ad aures eius, orgyia una. Cruris eius craſsitudo in orbem, ſpithamæ quinq;. Operimentum eius eſt ſtellis nonnullis ſignatum, prætereáque folijs & ramis uariatum, & perſimile nonnullis quæ è Serica regione afferuntur.

Nos uerò hic eam metiri nō poſſumus.

Statuæ deſcriptio.

DE IVNIORIS ANdronici Imperatoris coniuge.

SEquenti anno Imperator nepoti Andronico uxorem deſpondet Irenem ex Alemania, ſiue ex occidentali Gallia, ut uetere lingua dicitur. Poſtea Michael Imperator cum coniuge Maria Theſſalonicam abit, ubi anno exacto, quemadmodum diſcedenti prædictum fuit, mortem obijt. Qua de cauſa quamuis locum illum reformidaret, tamen ob Theſſalorum & Pelaſgorum tumultus, de quibus ſtatim dicemus, eò profectus eſt. Oraculum autem huiuſmodi fuit.

Irene Alemana.

Michaelis Andronici F. obitus.

DE

τῶν ἐρεισμάτων, συγκαταπεσεῖν καὶ τὸν ἀνδριάντα, ὃ τὸ κάλλιστον ἀπολέσθαι ἔμελλε θέαμα τῆς Βασιλευούσης, ὃ μόνον δὴ ὁμοίων καὶ ἰσοῤῥόπων μυρίων ἐλλέλειπται, διαφυγὸν τῶν τε πυρκαϊῶν τὰς ἐπιβουλὰς, καὶ τὴν τῶν Λατίνων πλεονεξίαν, ἀνθ' ὧν ἕτερα βελτίω τε καὶ στεῤῥότερα ὑποστήσαντες ἐρείσματα τῷ τοῦ ἀνδριάντος ἵππῳ τὸ ἀσφαλές τε καὶ ἄσειστον ἐχαρίσαντο. ἔπειτα καταγαγόντες καὶ τὸ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς βασιλικὸν σύμβολον, καὶ ἔτι τὴν ἐν τῇ χειρὶ σφαῖραν βαθύτερον περιέπλασαν τὸν χρυσόν, καὶ τηλαυγεστέραν κατεσκεύασαν. εἶτα τὸν κίονα πάντα ἄνωθεν μέχρι τῆς βάσεως τεθραυσμένην, τὴν ἐπιφάνειαν ἔχοντα ὑπὸ τῆς τῶν ἥλων ἐκβολῆς, οὓς ἅμα τῷ τὸν κίονα πάλαι καλύπτοντι χαλκῷ περιέσπασαν οἱ Λατῖνοι, λειογωνίᾳ στεῤῥᾷ περιειλήφασι, καὶ τὰ χάσματα πάντα συνέσφιγξάν τε καὶ συνεκάλυψαν. ἐγὼ δὲ οὐκ ἄξιον εἶναι κρίνας τὴν διὰ πολλῶν ἤδη τῶν χρόνων ἐπὶ τὸν ἀνδριάντα συμβᾶσαν ἐφ' ἡμῶν ταύτην ἄνοδον περιϊδεῖν, καὶ μὴ συναναβὰς τοῖς ἄλλοις οὕτω θαυμαστῆς ἀπολελαυκέναι τῆς θέας περιεργότερον, συνανῆλθον, καὶ περιεργασάμην καὶ κατηριθμησάμην πάντα καθ' ἕν. καὶ τὸ μὲν τοῦ κίονος μῆκος ῥᾴδιον ἀεὶ τυγχάνον τοῖς βουλομένοις ἐκ τῆς σκιᾶς καταμετρεῖν, ἄκαιρον ἐνομίσαμεν λέγειν ἐν τῷ παρόντι, ἃ δ' οὐκ ἔξεστιν οὐδ' ἑνὶ τῶν πάντων εἰπεῖν, ταῦθ' ἡμεῖς αὐτόπται γενόμενοι λέξομεν ἀκριβῶς. ἔστι τοίνυν ἡ μὲν περιφέρεια τῆς τοῦ ἀνδριάντος κεφαλῆς, ὀργυιὰ μία εὐμήκους ἀνδρός. τοσοῦτον δ' ὁμοίως καὶ τὸ ἀπὸ τῶν ὤμων αὐτοῦ, μέχρις ἄκρου τοῦ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς βασιλικοῦ συμβόλου· τὸ δὲ μῆκος ἑκάστου δακτύλου τῶν τούτου χειρῶν, σπιθαμιαῖον· τὸ δὲ μῆκος τῆς τοῦ ποδὸς αὐτοῦ βάσεως, σπιθαμαὶ τρεῖς καὶ δίτριτον, εἴτουν τέσσαρες παρὰ τρίτον μιᾶς σπιθαμῆς. τὸ δὲ μῆκος τοῦ ἐπὶ τῆς σφαίρας σταυροῦ, σπιθαμαὶ τέτταρες· τὸ δὲ πλάτος, σπιθαμαὶ τρεῖς· τῆς δὲ σφαίρας τὸ χώρημα, μέτρα πολιτικὰ τρία· τὸ δ' ἐκ τοῦ στήθους τοῦ ἵππου μέχρι τοῦ οὐραίου, ὀργυιαὶ τρεῖς. ὁμοίως καὶ τὸ πάχος τοῦ τραχήλου αὐτοῦ, ὀργυιαὶ τρεῖς ἔγγιστα· τὸ δ' ἐκ τοῦ ἄκρου τῆς ῥινὸς αὐτοῦ μέχρι τῶν ὤτων αὐτοῦ, ὀργυιὰ μία· τὸ δὲ τῆς κνήμης τοῦ ποδὸς αὐτοῦ πάχος κατὰ περιφέρειαν, σπιθαμαὶ πέντε· τὸ δὲ ἱμάτιον αὐτοῦ, ἔστιν ἄστρασί τισι σεσημασμένον, καὶ ἔτι φύλλοις καὶ κλάδοις πεποικιλμένον, καὶ ἀκριβῶς ἐξεικασμένον ἐστὶν οἷς τῶν ἄνωθεν ἐκ Σηρικῆς κομιζομένων.

καταμέτρησις τοῦ ἀνδριάντος καὶ τοῦ ἵππου αὐτοῦ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΣΥΖΥΓΟΥ ΤΟΥ ΝΕΟΥ βασιλέως Ἀνδρονίκου.

Ἐς δὲ τοὐπιὸν ἔτος ἄγεται τῷ ἐγγόνῳ ὁ βασιλεὺς Ἀνδρονίκῳ τῷ βασιλεῖ, γυναῖκα Εἰρήνην τὴν ἐξ Ἀλαμανῶν, οὓς Γαλάτας ἑσπερίους οἶδεν ἡ πάλαι καλεῖν συνήθεια. καὶ μετὰ ταῦτα ἄπεισιν ὁ βασιλεὺς Μιχαὴλ εἰς Θεσσαλονίκην μετὰ τῆς βασιλίδος Μαρίας τῆς συζύγου αὐτοῦ, ἔνθα δὴ καὶ τὸ πέρας μεθ' ὅλον ἐνιαυτὸν τοῦ παρόντος ἐδέξατο βίου. καίτοι προμεμαντευμένον ἦν ἀπιόντι αὐτῷ ἐκεῖσε θανεῖν, καὶ ἐδειλία δὴ αὐτό γε τοῦτ' ἀπελθεῖν· ὅμως ἀπῆλθεν διὰ τὰ Θετταλῶν καὶ Πελασγῶν πράγματα, ὁπόσα ἀνεῤῥώγει τὸ τηνικαῦτα, περὶ ὧν ἐροῦμεν αὐτίκα. ὁ δὲ τῆς μαντείας τρόπος, τοιοῦτος ἦν.

ΠΕΡΙ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΧΡΗΣΜΟΥ.

Ἐν τῷ κατὰ τὴν Ἀδριανούπολιν παλατίῳ, εὑρέθη πρὸ τῶν πυλῶν ἀνωτέρω μικρὸν τῆς φλιᾶς τῆς ἄνω γεγραμμένος κύκλος· καὶ περὶ τὸν κύκλον τέτταρα ζῶα γεγραμμένα, λέων, πάρδαλις, ἀλώπηξ, καὶ λαγωός, καὶ ἐπ᾽ αὐτοῖς χρησμός τις ἔμμετρος αἰνιγματωδῶς πως ἐμφαίνων τελευτὴν βασιλέως ἑνὸς τῶν παλαιολόγων, ἐν θεσσαλονίκῃ τῇ πόλει ἐπιδεδημηκότος. ἦν δὲ ὁ τοιοῦτος κύκλος τῆς γῆς ἀπέχων ἐν ὕψει δυοῖν ἀνδρῶν μῆκος, ὡς ἀμφίβολον ἐντεῦθεν γίνεσθαι καὶ οἷον ἄπιστον, ἐν ὑποψίᾳ λαβεῖν ἄνθρωπον εἶναι τὸν γράψαντα, καιρὸν οὐκ ἔχοντα θεῖναί τε κλίμακα καὶ ἅμα ἀνιόντα γράψαι μετὰ τῆς προσηκούσης σχολῆς, βασιλέως τε παρόντος, καὶ ἅμα συχνῶν καὶ ἀναριθμήτων ὄντων τῶν εἰσιόντων καὶ ἐξιόντων· ὥστε μηδενὸς τῶν ἀνθρώπων ὄντος τοῦ γράψαντος, χρεὼν ἀναμνησθῆναι τῶν ἀνωτέρω πλατύτερον περὶ τῶν τοιούτων προειρημένων ἐμοί. ἀλλ᾽ ἐπὶ θετταλίαν καὶ τὰ ἐκεῖ πράγματα ὁ λόγος ἀγέσθω, ἵνα καὶ τῶν ἐκεῖθεν ἀπαλλαγέντες, τῶν μειζόνων καὶ βαρυτέρων ἁψώμεθα ὑποθέσεων. ἔφαμεν, ὡς ἡ θετταλῶν καὶ πελασγῶν ἀρχή, ἐς ἰωάννην ἔσχατον περιῆλθε τὸν δούκαν, ὃς νέος τε ὢν τὴν ἡλικίαν, καὶ ἄλλως νοσώδης τὴν ἕξιν τοῦ σώματος, καὶ ὁρῶν διὰ τοῦτο πλημμελῶς τὰ ἐκεῖ φερόμενα πράγματα, ἐδεδίει περὶ τῆς ἀρχῆς, μή τις τῶν ὑπ᾽ αὐτῷ γε ἐνδόξων νεωτερίσας, τυραννικῶς αὐτῆς ἐπιλάβηται. ὅθεν διαπρεσβευσάμενος, ἄγεται ἑαυτῷ γυναῖκα εἰρήνην τὴν νόθην ἀνδρονίκου τοῦ βασιλέως θυγατέρα. ἀλλὰ τρεῖς μόνους αὐτῇ συνοικήσας ἐνιαυτούς, ἄπαις ἐκλείπει τὸν βίον. ὡς ἐντεῦθεν ἀδιαδόχου τῆς ἀρχῆς καταλειπομένης ἐκείνης, διερρῆχθαι τὰς ἐκεῖ χώρας καὶ πόλεις. καὶ τὰς μὲν προσρυῆναι τῷ βασιλεῖ μετὰ τῆς εἰρημένης αὐτοῦ θυγατρός, τὰς δ᾽ ὑποκύψαι τισὶ τῶν ἐνδόξων τῆς χώρας, τὰς δὲ τοῖς ἐκ βοιωτίας τηνικαῦτα ἐπιδραμοῦσι κατελάνοις δουλεῦσαι. τότε τοίνυν καὶ συχναὶ παρὰ τῆς θείας καὶ ἱερᾶς συνόδου γραφαὶ πρὸς θετταλοὺς καὶ φθιώτας καὶ πελασγοὺς ἀπεστάλησαν, παραινέσεις τε ἔχουσαι, καὶ ἅμα φρικώδη τὰ ἐπιτίμια κατὰ τῶν μὴ βουλομένων ὑπείκειν τῷ βασιλεῖ, καὶ εἶναι μία τις ῥωμαίων ἀρχὴ σὺν τοῖς ἄλλοις, ὡς ἐν τοῖς πρότερον χρόνοις· ἀλλ᾽ ἤνυσαν τῶν φθασάντων πλέον οὐδέν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν τοῦτον ἔσχε τὸν τρόπον.

DE ORACULO.

In Adrianopolitano palatio, ante fores, paulo ſupra limen ſuperius, circulus depictus inuentus eſt, & iuxta circulum quatuor animalia depicta, Leo, pardalis, uulpes, lepus: & ſupra ea uerſus fatidicus, qui ſignificaret, Imperatorem quendam è Paleologorum familia, ubi Theſſalonicam uenisſet, obiturum eſſe. Is circulus in altum longitudine duorum uirorum à terra diſtabat, ut incredibile uideretur ab homine depictum eſſe, cui occaſio non fuiſſet ſcalis appoſitis aſcendendi, & per ocium pingendi, cum & Imperator adeſſet, & plurimi atque adeò innumeri & ingrederentur & egrederentur. Proinde cum illa nemo mortalium pinxerit, ad illa recurrendum eſt quæ ſupra de huiuſmodi rebus copioſius expoſuimus. Sed ad Theſſaliam & res ibi geſtas conuertatur oratio, ut illis quoque explicatis, ad maiora & grauiora commemoranda accedamus. Theſſalorum & Pelaſgorum principatum in Ioanne Duca deſiſſe diximus, qui ut & adoleſcens & corpore morbido, cũ ijs de cauſis res ibi perperam geri uideret, timebat ne quis procerũ ſuorum tyrannidem inuaderet. Quamobrem per legatos impetrata Irene Imperatoris Andronici notha filia, trienniòque tantum cum ea exacto, decedit. Vnde qa nullus ſucceſſor aderat, diremptæ ſunt illæ prouinciæ & urbes, quarum aliæ ad Imperatorem unà cum eius filia ſe contulerunt, aliæ proceribus paruerunt, quædam Catelanis è Bœotia incurſantibus ſeruierunt. Tum etiam crebræ à ſacroſancta ſynodo literæ ad Theſſalos, Phthiotas & Pelaſgos miſſæ ſunt, quæ illos & officij monerent, & ijs qui Imperatori nõ parerent, neque ſe cum Romano Imperio, ut cæteri (quemadmodum olim receptum fuiſſet) coniungerent, graues pœnas minitarentur. Verùm nihil illæ profecerunt. Atq; hæc ad hunc modum ſe habuerunt.

Theſſalia poſt Ioãnis Ducæ obitum diſtracta.

Eccleſiaſticum fulmẽ in Theſſalos uibratũ

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΤΟΥ ΓΡΗΓΟΡΑ, ῬΩΜΑΪΚΗΣ ἱστορίας λόγος ὄγδοος.

ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΒΙΒΛΙΟΥ η.

Περὶ τῶν αἰτίων τῆς τῶν βασιλέων διαστάσεως.
Θάνατος τοῦ βασιλέως μιχαήλ.
Περὶ τῆς πρὸς ἀλλήλους στάσεως τῶν γεννουϊτῶν λατίνων.
Παραίτησις τοῦ πατριάρχου ἰωάννου.
Περὶ τοῦ πατριάρχου γερασίμου.
Περὶ τοῦ κωνσταντίνου τοῦ δεσπότου.
Περὶ τῶν δευτέρων αἰτίων τῆς τῶν βασιλέων διαστάσεως.
Περὶ τῶν τρίτων αἰτίων.

NICEPHORI GREGORAE ROMANAE HISTORIÆ Liber octauus.

CAPITA LIBRI VIII.

De cauſis Imperatorum diſsidij.
Michaelis Imperatoris obitus.
De Latinorum Genuenſium ſeditione.
Ioannis patriarchæ reſignatio.
De Geraſimo patriarcha.
De Conſtantino Deſpota.
De altera cauſa diſsidij Imperatorum.
De tertia cauſa.

De Syrgianne, & ut Imperatoris fugam promouerit.

De hinnitu equi S. Georgij in palatio.

Ut filia magnum Logothetam conſolata fuerit.

Conſilium ab autore Logotheta datum.

Imperatoris inquiſitio aduerſus iuniorem Imperatorem, nepotem ſuum.

De fuga Imperatoris iunioris Andronici.

Copioſior explicatio de Republica.

De iureiurando poſt diſſidium.

Legatio Imperatoris ad iuniorem Imperatorem.

Induciæ & primæ pactiones Imperatorum.

Narratio autoris de ſuis rebus.

Imperatoris laudatio.

De miris quorundam præſtigiatorum factis.

De Syrgiannis fuga à iuniore Imperatore.

De altero iurgio Imperatorum.

De iunioris Imperatoris matre in carcerem coniecta.

De uarijs & callidis conſilijs iunioris Imperatoris.

De Conſtantini Deſpotæ coercione, & iunioris Imperatoris erga ipſum humanitate.

De altera Imperatorum reconciliatione.

De Eſaia patriarcha.

De Syrgianne in carcerem coniecto.

De paſchatis emendatione conſilium.

De coronatione Imperatoris.

De Cralis affinitate.

De legatione ad Cralem miſſa, & quid in itinere acciderit.

De barbarico telo, quo pes Imperatoris uulneratus eſt.

De Manichæis, qui ad orthodoxam Eccleſiam redierunt.

De oſtentis, quæ urbis expugnationem præceſſerunt.

Περὶ τοῦ συργιάνου, καὶ ὅπως συνήργησεν εἰς τὴν τοῦ βασιλέως φυγήν.

Περὶ τοῦ χρεματίσαντος ἵππου τοῦ ἁγίου γεωργίου ἐν τῷ παλατίῳ.

Παραμυθητικοὶ λόγοι πρὸς τὸν μέγαν λογοθέτην.

Συμβουλὴ τοῦ συγγραφέως πρὸς τὸν μέγαν λογοθέτην.

Ἔλεγχος καὶ δοκιμασία τοῦ βασιλέως πρὸς τὸν βασιλέα τὸν ἔγγονον αὐτοῦ.

Περὶ τῆς φυγῆς τοῦ βασιλέως ἀνδρονίκου τοῦ νέου.

Διήγησις πλατυτέρα περὶ τῶν κοινῶν πραγμάτων.

Περὶ τῶν ὅρκων τῶν μετὰ τὴν διάστασιν.

Πρεσβεία τοῦ βασιλέως, πρὸς τὸν νέον βασιλέα.

Σπονδαὶ καὶ συμφωνίαι πρῶται τῶν βασιλέων.

Διήγησις τοῦ συγγραφέως περὶ τῶν κατ' αὐτόν.

Ἐγκώμιον τοῦ συγγραφέως εἰς τὸν βασιλέα.

Περὶ θαυματοποιῶν τινῶν, καὶ τῶν ἔργων αὐτῶν.

Περὶ τῆς τοῦ συργιάνου φυγῆς ἐκ τοῦ νέου βασιλέως.

Περὶ τῆς δευτέρας μάχης τῶν βασιλέων.

Περὶ τῆς καθείρξεως τῆς δεσποίνης τῆς μητρὸς τοῦ νέου βασιλέως.

Περὶ τῶν ποικίλων καὶ φρονίμων ἐπινοιῶν τοῦ νέου βασιλέως.

Περὶ τῆς καταχέσεως κωνσταντίνου τοῦ δεσπότου, καὶ τῆς περὶ αὐτοῦ φιλανθρωπίας τοῦ νέου βασιλέως.

Περὶ τῶν δευτέρων σπονδῶν τῶν βασιλέων.

Περὶ τοῦ πατριάρχου ἠσαΐου.

Περὶ τῆς καθείρξεως τοῦ συργιάνου.

Συμβουλευτικὸς περὶ τῆς τοῦ πάσχα διορθώσεως.

Περὶ τῆς τοῦ βασιλέως στεφηφορείας.

Περὶ τῆς τοῦ κράλη συμπενθερείας.

Περὶ τῆς πρὸς τὸν κράλην πρεσβείας, καὶ διήγησις τῶν κατὰ τὴν ὁδόν.

Περὶ τοῦ βαρβαρικοῦ βέλους τοῦ τρώσαντος τὸν πόδα τοῦ βασιλέως.

Περὶ τῶν μανιχαίων τῶν προσελθόντων τῇ ὀρθοδόξῳ ἐκκλησίᾳ.

Περὶ τῶν πρὸ τῆς ἁλώσεως τῆς βασιλευούσης γεγονότων σημείων.

ΕΠΕΙ δὲ καινοτέρων ὑποθέσεων ἄρχεσθαι μέλλομεν, ἀναγκαῖον ἀναλαβόντας τὸν λόγον, εἱρμόν τινα καὶ τάξιν τῇ πολυπλόκῳ σειρᾷ χορηγεῖν τῶν πραγμάτων, ὡς ἂν μὴ ἀσφαλὴς ὁ λόγος ἐπὶ τὰς τῶν ἀκουόντων ψυχὰς προσιὼν, ἀηδὴς φαίνηται καὶ ἀκηναίων ἐπιεικῶς. Τῷ βασιλεῖ Μιχαὴλ παῖδες ἐκ Μαρίας τῆς ἐξ Ἀρμενίας ἐληλυθυίας αὐτῷ γυναικὸς ἐγένοντο, θήλειαι μὲν δύο, Ἄννα καὶ Θεοδώρα· ὧν ἡ μὲν Ἄννα ἀπιοῦσα, συνεζύγη Θωμᾷ τῷ τῆς Ἠπείρου καὶ Αἰτωλίας ἄρχοντι, ἣν ἔσχε μετὰ ταῦτα φονεύσας Θωμᾶς ὁ ἐκείνου ἀδελφιδοῦς κόντος· ἡ δὲ Θεοδώρα ἀπιοῦσα συνεζύγη Σφενδοσθλάβῳ, τῷ τῶν Βουλγάρων ἄρχοντι. Θυγατέρες μὲν οὖν δύο αὗται τῷ βασιλεῖ γεγένηνται Μιχαήλ· ἄρρενες δ' ὁμοίως δύο, Ἀνδρόνικός τε ὁ βασιλεὺς καὶ Μανουὴλ ὁ δεσπότης. Τὸν μέντοι Ἀνδρόνικον τοσοῦτον ἐκθύμως ὁ βασιλεὺς Ἀνδρόνικος καὶ πάππος ἠγάπα, καὶ οὕτω τῆς θέας αὐτοῦ γε ἐξήρτητο, ὥστε πάντας πρωτογενεῖς τε καὶ ὑστερογενεῖς υἱοὺς καὶ θυγατέρας καὶ ἐγγόνους, ἐν δευτέρᾳ καὶ τρίτῃ σχέσεως τίθεσθαι μοίρᾳ, καὶ πάντας εἰ δέοι ῥᾳδίως ἕτοιμος εἶναι προέσθαι δι' ἕνα γε τοῦτον· τοῦτο μὲν καὶ διὰ τὴν τῆς βασιλείας μονιμωτέραν διαδοχὴν, τοῦτο δὲ καὶ διὰ τὴν εὐφυΐαν τῆς γνώμης, τοῦτο δὲ καὶ διὰ τὸ τῆς ὄψεως κάλλος, ἴσως δὲ καὶ διὰ τὴν ὁμωνυμίαν· ὥστε δι' αὐτά γε ταῦτα καὶ παρ' ἑαυτῷ τρέφειν ἔκρινε δεῖν ἐν παιδείᾳ βασιλικῇ, καὶ ἅμα τῇ νύκτωρ καὶ μεθημερινὴν αὐτοῦ διηνεκῶς θεωρίᾳ τρυφᾶν καὶ ἀγάλλεσθαι. Ἐπεὶ δὲ καὶ εἰς τὸν ἔφηβον ἧκεν ὁ νέος Ἀνδρόνικος, ἐν ᾧ τῆς ἡλικίας ἀκμαιότεραι αἱ ἡδοναὶ κατὰ τῆς φύσεως ἐπανίστανται, καὶ ζητοῦσιν ἐλευθερίαν μηδὲν ἐπιφερομένην κεκολασμένον, καὶ μάλιστα ἐν ἀξίᾳ βασιλικῇ, καὶ ἀνθούσῃ νεότητι, τότε δὴ πολλὴ τοῖς ἡλικιώταις ἦν ἐξουσία πάντα κατ' ἔφεσιν ὑφηγεῖσθαι, ὁπόσα νεωτερίζουσι γνῶμαι τῇ βουλήσει πάντα παραμετρούμεναι, καὶ ὅλους χαλινοὺς αἰδοῦς ἀποπτύουσαι. Καὶ πρῶτα μὲν ἤρξαντο περιάγειν αὐτὸν εἰς περιπάτους καὶ θέατρα καὶ κυνηγέσια· ἔπειτα εἰς νυκτερινὰς περιπλανήσεις οὐ πάνυ τοι βασιλεῦσιν ἁρμοττούσας· αὗται δὲ πολλὴν ἀπαιτοῦσι χρημάτων δαπάνην. Τοῦ δ' οὐκ ἦν εὐπετὲς, τοῦ βασιλέως καὶ πάππου σταθμοῖς καὶ μέτροις οὐ πολὺ τὸ μεγαλοπρεπές τε καὶ φιλότιμον ἐπισυρομένοις, τὴν ἡμερησίαν αὐτῷ χορηγοῦντος τροφήν. Ἐντεῦθεν φιλίαι πρὸς Λατίνων τινὰς τῶν ἐν τοῖς Γαλάτου τὴν οἴκησιν κεκτημένων, καὶ μάλιστα ὅσοι πλούτῳ κομῶντες ἦσαν μακρῷ· ἐντεῦθεν δάνεια καὶ ὀφειλαὶ, καὶ ζητήσεις χρημάτων· ἐντεῦθεν βουλαὶ καὶ μελέται λαθραίας φυγῆς. Ὁρῶντι γὰρ τὸν πάππον Ἀνδρόνικον μακρὸν ἐπὶ τῆς ἡγεμονίας παρατείνοντα χρόνον, καὶ μετ' ἐκεῖνον ἔφεδρον τῆς αὐτοκρατορίας αὖθις τὸν ἑαυτοῦ πατέρα Μιχαὴλ τὸν βασιλέα, ἀπογινωσκομένην ἤδη καὶ ἀνέλπιστον ἑαυτῷ τὴν αὐτοκρατορίαν ἐπῄει νομίζειν. Ὅθεν τὸ περὶ τὴν φιλαρχίαν λίχνον τῶν λογισμῶν μικροψυχία τις οὐ μάλα ἀγεννὴς ἐφ' ἱκανὸν ἐπιβοσκομένη, πρὸς τοιαύτας ἐξοκέλλειν ἠνάγκαζε τὰς μελέτας. Μηδὲ γὰρ θέλων ὑπὸ τῷ πάππῳ καὶ βασιλεῖ, καθάπερ ὑπὸ παιδαγωγῷ παιδονομεῖσθαι, καὶ ἄλλων λατρεύειν θελήμασιν ὥσπερ παιδίον ἀεὶ, αὐτονομίαν ἐζήτει βασιλικὴν, καὶ ἀφθονίαν πραγμάτων, ὥστε ἑαυτῷ τε ἔχειν τὸ διαρκὲς, καὶ ἄλλοις οἷα βασιλεὺς ὑπηκόοις χαρίζεσθαι, ἐπεὶ δ' ἀδύνατον ἔβλεπεν εἶναι τοῦτο ζῶντος τοῦ πάππου, καὶ τοῦ πατρὸς ἐνταυθοῖ καθημένου,

πρὸς

NOVAS res deſcribere ingreſſo, quædam repetenda ſunt, ut hiſtoriæ tam uariæ ſeries conſeruetur: & minus moleſta ſit lectoribus oratio, ſi perſpicua fuerit. Michael Imperator ex Armeniaca Maria duas puellas ſuſcepit, Annam & Theodoram: quarum illa primùm Thomæ Epiri & Aetolię principi, pòſt Conto Thomæ huius nepoti & percuſſori nupſit: Theodoram uerò Sphendoſthlabus Bulgarorum princeps duxit. Totidem quoque mares ex eâdem procreauit, Andronicũ Imperatorem & Manuelem Deſpotam. Ex his Andronicum tanto amore proſecutus eſt auus Andronicus, ita eius aſpectu gauiſus, ut omnes & antè & pòſt natos filios filias, nepotes neptes, multo minoris faceret, omnéſque quàm hunc unum perire mallet, ſi optio daretur, tum ob firmiorem Imperij ſucceſsionem, tum propter ingenij præſtantiam, tum propter uultus maieſtatem. Forſitan & ſimilitudo nominis aliquid ad beneuolentiam fecit. Quibus de cauſis cum apud ſe regia diſciplina inſtituendum, eiuſq; conſpectu noctu atque interdiu fruendum eſſe, lætandúmque cenſuit. Cum autem iam adoleſcentiæ limen ingreſſus eſſet, quo tempore uoluptatum ardor maximus exiſtere ſolet, omnis caſtigationis & modeſtiæ inimicus fuit, in regia preſertim poteſtate, & flore adoleſcentiæ. Ad hæc, æquales eius omniũ earũ cupiditatũ quas effrenes adoleſcentię libidines ferũt, miniſtros atq; autores ſeſe præbuerũt. Ac primùm ad deambulationes, ad uenatiões, ad ſpectacula educere illũ cœperũt: deinde ad nocturnas uagatiões, nõ ſatis dignas imperio. Quæ res cum magnos ſumptus poſtularent: auus uerò certam ſummam, eamq; frugalem, pro uictu quotidiano numeraret: in amicitiam Latinorum, preſertim diuitum, qui Galatæ habitabant, ſeſe inſinuat. Inde pecunia mutua, æs alienum, inquiſitio pecuniarum: inde conſilia & conatus clandeſtinæ fugæ. Nam cum auum Andronicum diu uiuere, eóque defuncto patrem ſuum Michaelem ſucceſſurum eſſe cerneret: ſpem potiundi Imperij abijciebat. Vnde ambitioſæ cogitationes, & animi puſillitas, generoſum pectus longo tempore afflictantes, in talia illum conſilia impulerunt. Quum enim auo tanquam pædagogo parêre, & aliorum uoluntatibus ſeruire inſtar pueri nollet, Imperatoriam licentiam & copiam rerum requirebat: ut & ipſe, quod ſatis eſſet, haberet: & alios, ut Imperator miniſtros ſuos, remunerari poſſet. Quod cum auo uiuente, patréque rerum potiente non licere cerneret,

aliarum

Maria Michaelis imperatoris filia.

Theodora.

Andronicus iunior auo charus.

Andronicus iunior æs alienum luxu contrahit.

Andronicus iunior fugam parat.

aliarum prouinciarum dominatum ambiebat, nunc Armeniam matris cauſa ad ſe pertinentem, nunc Peloponeſum, nũc Leſbum & Lemnum, cæteráſque maris Aegei inſulas ſomniabat. Quæ cum clãculum modò ad patrem, modò ad auum deferrẽtur: nunc ab hoc, nunc ab illo clàm impediebantur. Et ut plurima ſilentio tranſeam, noctu ad mulierem non ſanè ignobili familia ortam, meretricis uerò præditam moribus, comeſſatum ibat. Eam porrò quidam adoleſcens formoſiſſimus, & alter Adonis, mutuò deperibat. Vnde Imperator Andronicus æmulatione inflãmatus, ſagittarios & gladiatores circa meretriculæ ædes in inſidijs collocat. Quodam autem tempore intempeſta nocte Manuel Deſpota fratrem Imperatorem quęrẽs, caſu quodam illàc præterijt. quem cum Imperatorij ſpeculatores properantem cernerent, nec per tenebras cognoſcerent, mulierculæ amatorem eſſe rati, crebris telis impetunt. unde ille ictu letali accepto, ex equo delabitur: & concurſu militum facto agnitus, ſemianimis in palatium ęgrè defertur. Quod factum manè cognitum, Imperatorem ingẽti triſticia affecit, non præſens modò tempus intuentem, ſed futura etiam prudenter conſiderantem. Cæterùm Manuele Deſpota ex eo uulnere defuncto, & fama ad Imperatorẽ Michaelem Theſſalonicæ tum degentẽ perlata, quid dicam? Tanta enim doloris acerbitate in uarijs cogitationibus eſt commotus, ut graui morbo correptus, paulo pòſt è uita diſcederet. Senex autem Imperator Andronicus, eo mœrore, ea ſolicitudine cõfectus eſt, cuius uix exemplũ reperiatur. Qua de re poſtea dicemus.

Manuelis Deſpotæ fortuita cædes.

DE DISSIDIO Latinorum.

HOc tempore ſeditio & tumultus non paruus apud Genuæ habitatores eſt exortus. Eſt autem Genua maritima Italiæ urbs uerſus Occidentem, intra Tyrrhenos & Alpes ſita: à duobus primùm condita populis qui Guelphi & Gibellini appellantur. quorum hi longo tempore & gloria & creandorum magiſtratuum autoritate præſtiterunt. deinde mutata fortuna, Guelphorum familia ſuperior euaſit, & omne illud ius ad ſe tranſtulit: altera familia in exilium acta, ne recuperatis aliquando uiribus, ueterem ſibi dignitatem uendicaret. Quæ fama cum è metropoli ad Genuenſes ubiuis gentium habitantes perueniſſet, idem & illos facere coegit. Hinc pugnę, & inteſtina Genuenſiũ bella ubique. Nam qui pulſi erant, conducto milite aduerſarios infeſtabant. Cum aũt poſt Imperatricis exequias, Cralęna filia eius diutius

Genua.

Guelphi. Gibellini.

Cralæna inuita ad maritum redit.

πρὸς ἑτέρας ἐσκόπει χωρῶν ἐπικρατείας· καὶ νῦν μὲν Ἀρμενίαν ὠνειροπόλει, ἅτ' ἐκ μητρὸς αὐτῷ προσήκουσαν· νῦν δὲ Πελοπόννησον, νῦν δὲ Λέσβον καὶ Λῆμνον, καὶ ὅσας τὸ πολὺ τοῦ Αἰγαίου πληροῦσιν· ἀλλὰ ταῦτα μὲν εἰς ἀκοὰς ἥει λάθρα, νῦν μὲν τοῦ πατρὸς, νῦν δὲ τοῦ πάππου. ὅθεν καὶ λάθρα νῦν μὲν ὑπ' αὐτοῦ, νῦν δ' ὑπ' ἐκείνου διεκόπτετο. καὶ ἵνα σιωπῇ παραδράμω τὰ πλεῖστα, νύκτωρ ἐκώμαζε πρὸς γυναῖκά τινα, γένει μὲν τῶν οὐκ ἀσήμων, τὸν δὲ τρόπον ἑταίραν. ταύτης ἐραστὴς ἦν καὶ ἐρώμενος, ὡς Ἄδωνις ἄλλος, τῶν ἐν ἡλικίᾳ τις καὶ ὥρᾳ διαπρεπῶν· δι' ὃν καὶ ζηλοτυπία τις πυρπολοῦσα τὴν Ἀνδρονίκου τοῦ βασιλέως ψυχὴν, τοξότας καὶ ξιφηφόρους ἠνάγκαζε προλοχίζειν περὶ τὴν τῆς ἑταιρίδος οἰκίαν. ἐν μιᾷ τοίνυν περὶ μέσας που νύκτας τὸν βασιλέα ζητῶν ὁ ἀδελφὸς καὶ δεσπότης, ἔτυχεν ἀπὸ ταυτομάτου συμβὰν οὑτωσὶ, περιιέναι περὶ τὴν τῆς ἑταιρίδος οἰκίαν. ὃν οἱ τοῦ βασιλέως σκοποὶ θεασάμενοι σπουδῇ προσελαύνοντα, καὶ μὴ γνόντες διὰ τὸ σκότος ὅστις εἴη, ἀλλὰ τὸν τῆς ἑταιρίδος ὑποτοπήσαντες εἶναι ἐρώμενον, συχνὰ κατ' αὐτοῦ ῥίπτουσι βέλη. καὶ μὲν δὴ καιρίαν ἐκεῖνος δεξάμενος, πίπτει τοῦ ἵππου. κἄπειτα συνδραμόντες καὶ γνόντες ὅστις εἴη, φοράδην εἰς τὰ βασίλεια φέρουσι ζῶντα καὶ μάλα μόλις. τοῦτο μεθημερινὸν γνωσθὲν τῷ πάππῳ καὶ βασιλεῖ, μεγάλας ἐνέσπειρε καὶ σφοδρὰς τὰς ἀνίας, οὐ μόνον πρὸς τὸ παρὸν ἀφορῶντι, ἀλλὰ καὶ τοῦ μέλλοντος συνετῶς στοχαζομένῳ. ἐπεί γε μὴν τοῦ δεσπότου Μανουὴλ ἐκ τῆς τοιαύτης θανόντος πληγῆς, καὶ εἰς τὸν βασιλέα Μιχαὴλ ἐν Θεσσαλονίκῃ διατρίβοντα, ἧκεν ἡ φήμη, τί χρὴ λέγειν; τοσοῦτο γὰρ δραστικώτερον βέλους παντὸς ἐπεπράχει περὶ τὴν ἐκείνου καρδίαν τὸ τραῦμα, ὥστε κατασεισθέντι καὶ βαπτισθέντι συχνοῖς τοῖς τοῦ πάθους λογισμοῖς, νόσος ἐνσκήπτει δεινὴ, ἣ δὴ καὶ μετ' οὐ πολὺ τοῦτον ἐξάγει τοῦ βίου. τῷ μέντοι γηραιῷ βασιλεῖ Ἀνδρονίκῳ τοσοῦτοι χειμῶνες ἐντεῦθεν καὶ κλύδωνες ἀνερράγησαν λογισμῶν, καὶ τοσοῦτοι θόρυβοι τὰ αὐτοῦ συνεκύκησαν πράγματα, ὥστε οὐκ ἔχομεν ταῦτ' ἀνενεγκεῖν πρὸς οὐδὲν τῶν φθασάντων παραδειγμάτων. προϊόντες δ' ἐροῦμεν αὐτά.

θάνατος τοῦ βασιλέως Μιχαήλ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΔΙΑΣΤΑΣΕΩΣ τῶν Λατίνων.

ΕΝ τούτῳ τῷ χρόνῳ συνέβη γενέσθαι στάσιν τινὰ καὶ θόρυβον οὐ μικρὸν τοῖς τῆς Γεννούας οἰκήτορσιν· ἔστι δ' ἡ Γεννούα πόλις παράλιος τῶν ἐν Ἰταλίᾳ δυτικωτέρα, μεταξὺ Τυρρηνῶν τε κειμένη καὶ Ἄλπεων. ᾠκίσθη δ' ἀρχῆθεν ὑπὸ δυοῖν γενοῖν, τῶν τε Γέλφων καλουμένων καὶ Γελμπιλίνων. καὶ ἦν μὲν ἄχρι πλείστων τῶν χρόνων ἐνδοξότερόν τε καὶ τὰς ἀρχαιρεσίας ἐξ αὐτοῦ ποιούμενον, τὸ τῶν Γελμπιλίνων. ἔπειτα ὀστράκου μεταπεσόντος, ἐπικρατέστερον τὸ τῶν Γέλφων καθέστηκε γένος, καὶ πᾶσαν πρὸς ἑαυτὸ τὴν τάξιν ἐκείνην μετέστησέ τε, καὶ πάμπαν ἐξόριστον τῆς Γεννούας πεποίηκε θάτερον τοῖν γενοῖν, ὡς μὴ ὀψέ ποτε δύναμίν τινα προσειληφὼς, αὖθις ἀνατρέψῃ τὴν τάξιν. ἐκεῖθεν ἡ φήμη δραμοῦσα, καὶ εἰς τὰς πανταχῇ τῆς γῆς τῶν Γεννουιτῶν οἰκήσεις τὰ ὅμοια τῇ μητροπόλει πράττειν ἠνάγκασεν. ἐντεῦθεν μάχαι καὶ πόλεμοι τῶν Γεννουιτῶν πανταχῇ κατ' ἀλλήλων. οἱ γὰρ ἐξωσθέντες, μισθοφορικάς τινας δυνάμεις ἔξωθεν προσλαμβάνοντες, κακῶς τοὺς ἐξώσαντας διετίθεσαν. ἐπεὶ δὲ καὶ μετὰ τὰς τῆς βασιλίδος εἰρήνης ταφὰς, Κραλαῖνα ἡ θυγάτηρ αὐτῆς ἐπὶ πλεῖον

ἐπὶ πλεῖον τῷ Βυζαντίῳ ἐνδιατρίβειν ἐβούλετο, ἥκουσι πρέσβεις ἐκ τοῦ συζύγου αὐτῆς, δηλαδὴ τοῦ κράλη Σερβίας, ἀπειλὰς ἐπὶ τῆς ῥωμαίων φέροντες γῆς, εἰ μὴ τάχιστα παρὰ τὸν σύζυγον αὕτη ἀφίκοιτο. ὁ μέν τοι βασιλεὺς τὰς ἀπειλὰς τοῦ γαμβροῦ δείσας, μὴ καὶ εἰς ἔργον αὐτὰς διενέγκῃ (ῥᾴδιον γὰρ ἦν ἐκείνῳ διὰ τὸ πολλὴν κεκτῆσθαι στρατιωτικὴν δύναμιν) παραπέμπει ταύτην εὐθύς. ἦν δὲ τηνικαῦτα δεύτερόν τε καὶ εἰκοστὸν αὕτη τῆς ἡλικίας ἄγουσα χρόνον. δείσασα τοίνυν μὴ ἀπελθοῦσα φονευθείη πρὸς τοῦ ἀνδρός, ὑποπτεύοντος μὲν αὐτὴν ἀεί, νῦν δὲ καὶ πρὸς μεγάλην ὀργὴν ἐκκαυθέντος, ἔγνω τὸ μοναχικὸν ὑπελθοῦσα σχῆμα, φυγεῖν οὑτωσὶ τὴν αὐτοῦ συνδιαίτησιν. τοῦτο μὲν οὖν ἐνταυθοῖ παρὰ τῷ πατρὶ διατρίβουσα ποιεῖν οὐκ ἠνείχετο, διὰ τὸ μὴ καὶ τὸν πατέρα καίτοι συνειδότα, καθυποβαλεῖν οὕτω φανερὰν τὴν τῆς συνεργίας αἰτίαν, καὶ πρὸς φανερὰν κινῆσαι μάχην τὸν κράλην κατὰ τοῦ πατρός. διὸ μέχρι τῆς πολίχνης τῶν Σερρῶν, ὡς εἶχε σχήματος ἀπελθοῦσα, καὶ συχνὰς ἡμέρας κἀκεῖ διατρίψασα, λάθρα παρά τινος ῥάκος ὠνησαμένη μοναχικόν, μιᾷ τῶν νυκτῶν ἐνεδύσατο τοῦτο. καὶ οὕτω παρ' ἐλπίδα μεθημερὰν φανεῖσα τοῖς μετ' αὐτῆς τριβαλλοῖς, ἔκπληξίν τε καὶ ταραχὴν ἐνέβαλεν οὐ μικράν, ὡς βουληθῆναι παράβολόν τι δι' ἀνάγκην αὐτοὺς καὶ φόβον δεσποτικὸν ἐπ' αὐτῇ πεπραχέναι. ἢ γὰρ διαρρῆξαι τὸ ῥάκος, καὶ ἄκουσαν αὐτὴν οὕτω πρὸς τὸν ἄνδρα ἀγαγεῖν, ἢ τό γε δεύτερον, αὐτὴν διαχειρίσασθαι, καὶ μὴ ζῶσαν αὐτήν, ὡς πορρωτάτω τε τοῦ ἀνδρὸς οἰκεῖν, καὶ ἅμα δριμείαις τε καὶ σφοδραῖς ταῖς ἀνίαις ἐμπιπρᾶν τὸν ἐκείνου θυμόν. ἀλλὰ φθάσας ὁ ταύτης ἀμφιμήτριος ἀδελφὸς Κωνσταντῖνος ὁ δεσπότης (παρῆν γὰρ καὶ αὐτὸς) διόρθωσιν τοῦ καινοτομήματος ἐπεπράχει, οὐ πρᾴως ἐνεγκεῖν τὸν κράλην τὸ δρᾶμα οἰόμενος. ῥήγνυσι γὰρ βιαίως ἐπιδραμὼν τὸ ῥάκος ἐκεῖνο, καὶ τὸ συνῆθες αὖθις ἐνέδυσε σχῆμα· καὶ παραδοὺς τοῖς τριβαλλοῖς, ἄκουσάν τε καὶ κλαίουσαν, ἀπάγειν ἐκέλευσε τὴν ταχίστην. καὶ τοῦτο μὲν τοῦτον εἶχε τὸν τρόπον.

ΠΑΡΑΙΤΗΣΙΣ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡχου ἰωάννου γλυκίος.

Ὁ δὲ πατριάρχης ἰωάννης γλυκύς, συνιδὼν ὡς ἀνέλπιστά οἱ τὰ τῆς ὑγιείας ἤδη καθέστηκε, καὶ τὸ μὲν τῆς πνευματικῆς ταύτης ἀρχῆς λειτούργημα πολλῆς δεῖται σωματικῆς ἰσχύος καὶ ῥώμης, πολλῆς δ' αὖ ἑτέρωθεν ἠρεμίας δεῖ κάμνοντι σώματι· κἀκ τοῦ ἐναντίου δ' ἔτι καὶ σχολῆς τῆς ἔξωθεν μακρᾶς ψυχῆς συγκαμνούσης καὶ περισπωμένης ταῖς τοῦ σώματος ἀλγηδόσι. διὰ γὰρ αὐτό γε τοῦτο δύο συμβαίνειν τἀναντιώτατα· μήτε γὰρ τὴν τῶν ἀνὰ χεῖρας πραγμάτων διοίκησιν διὰ λείας καὶ ἀκμαζούσης φέρεσθαι τῆς ὁδοῦ, μήτε τὸν λαὸν ἀνύβριστον δύνασθαι φέρειν ἐπ' αὐτὸν γνώμην καὶ γλῶτταν· ἐν μέσῃ τῇ τῶν πραγμάτων ἀπέγνω πορείᾳ, καὶ σχολὴν ἑαυτῷ προυμνηστεύετο ἤδη, καὶ τῆς πολλῆς ἐζήτει καὶ ποικίλης ταυτησὶ περιφορᾶς ἀναχώρησιν. ταῦτ' ἄρα καὶ τοῖς αὐτοῦ βουλεύμασιν ὁ βασιλεὺς ἐπινεύει, καὶ τὴν τῆς κυριωτίσσης μονὴν εἰς οἴκησιν ἀπονέμει, πρὸς ἣν δὴ καὶ ἀφικνεῖται τῷ τετάρτῳ τῆς αὐτοῦ γε πατριαρχείας ἔτει, τὸν πατριαρχικὸν ὅπως ποτὲ παραιτησάμενος θρόνον. κἀκεῖ νοσοκομούμενος, ὡς ἐνῆν, διὰ τὴν τῶν χειρῶν καὶ ποδῶν παντελῆ πάρεσιν, ἐδεδίει καθημερὰν τὸν θάνατον. ὅθεν οὐ πολύν τινα πλοῦτον καταγαγὼν ἐκ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου, διὰ τὸ μὴ φιλοχρήματος εἶναι κατὰ τοὺς πλείστους, ἀλλὰ μικρόν τε καὶ εὐαρίθμητον, τοῦτον μὲν εἰς περιποίησιν ἀνάλωσε τῆς μονῆς. ἐμὲ δὲ προσκαλεσάμενος, τὴν τελευταίαν αὐτοῦ βούλησιν ἐν χάρτῃ διαθέσθαι ἠξίου· σφόδρα γὰρ τοῖς ἐμοῖς ἠρέσκετο λόγοις.

tius Byzantij cõmoratura eſſet: maritus eius legatos in urbẽ mittit, qui Romanis ꝓuincijs cladem minitarent, niſi uxor quamprimùm ad ſe reuerteret. Quare Imperator generi minis territus, cui ꝓpter militares copias uerba ad rem conferre promptũ eſſet, filiã ſtatim ablegat, annum ętatis alterũ & uigeſimũ tum agentẽ. Quæ uerita, ne reuerſa à marito ſemper ſuſpicaci, tum uerò ira etiã percito cæderetur: monaſticũ habitum, quo tutior eſſet ab iniuria, induendũ eſſe cogitauit. Id uerò, dum in urbe uerſabatur, facere noluit, ne & patrẽ, quamuis cõſcium, manifeſto crimine implicaret, & ad apertũ bellum illi faciendum Cralem concitaret. Quare uſq; ad Serras oppidulum priorẽ ueſtitũ retinuit: atque ibi etiam dies cõplures cõmorata, clàm emptũ à quodam cucullũ noctu induit: in quo mane præter ſpem conſpecta, Triballos miniſtros ſuos haud mediocriter perturbauit: adeò ut ex neceſſitate & herili metu aliqd grauius in eam conſulturi uiderent, aut cucullũ laceraturi, & inuitam ad maritũ reducturi: aut ipſam interfecturi, ut mortua quàm remotiſsima à marito, animum eius nullo mœrore ſauciaret. Sed Conſtantinus Deſpota frater eius uterinus (nam & ipſe aderat) interceſsit, fabulam illã Cralem ægrè laturum ratus: ac ui lacerato cucullo, ſolitis ornatam ueſtibus Triballis eam reddit, quàm celerrimè domum reducendã, quantumuis inuitam & plorantem. Atq; hęc ita ſe habuerunt.

Conſtantinus Deſpota.

PATRIARCHAE GLYcys reſignatio.

AT patriarcha Ioannes ſpe recuperandę ualetudinis abiecta, cũ ſacra patriarchæ functio magnas corporis uires poſtulet, cõtraq; magna tranquillitate ſit opus & ocio ægrotanti, animo etiam corporis dolorib. diſtracto: unde cum duę res maximè inter ſe pugnãtes exiſterent, ꝙ nec quotidiana negocia cõmodè expediri, nec uulgi conuicia reprimi poſſent: in medio negociorũ ueluti curſu fatigatus, ocio ſuo cõſulere, atq; è medio ſecedere ſtatuit. Quibus de cauſis Imperator annuit, eiq; Cyriotiſſę monaſteriũ, in quo habitaret, aſsignauit: in qđ ſe quarto anno patriarchatus cõtulit. ubi ualetudinẽ, ut licuit, curauit, mortẽ ꝓpter manus & pedes reſolutos indies timens. Quare contra morem aliorum, quippe uir minimè auarus, non magnas opes è patriarchatu ſecum abſtulit: ſed paruam pecuniam, quam in monaſterij conſeruationem impendit: mèque, cuius ſtylum ualde probabat, accerſito, teſtamentum condidit.

κενοδοξίας σοφιστικῆς ἐπίδειξις.

ΔΙΑΘΗΚΗ

PATRIARCHAE testamentum.

Vitæ fragilitas conſideranda.

Cum omnes mortales mortis meminiſſe decet, ac ſobrijs oculis rerum humanarum umbram intueri: conſiderantes, ut alium ſubitò terra operuerit, priuſquam res ſuas ordinare ex ſententia, & calamitatis inſidias perſpicere poſſet: alium quotidie quaſi cum ſole exorientem, & in theatro uitæ, infinita ſpe plenum obambulantem, in meridiana luce, tenebrarum & obliuionis ſubire ſpecum, ſæpe in flore ætatis, & ſumma uitæ hilaritate & ſecuritate coegerit: quanto magis ijs hoc faciendum eſt, qui ob uitioſam & perturbatam materiam morbis conflictantur, qui multi & uarij uitam infeſtant, & elementorũ compagem diſſoluunt? Hi enim tantum non altera manu fores mortis pulſant: abiectáque uitæ ſpe, oculos in ſepulchri cauernas intendunt. His in primis expedit, animi curam ſuſcipere: qui cum ſit immortalis, immortalem etiam curam deſiderat: ne fortè duplicem ſibi mortem accerſant, & corporum & animorum. Mihi uerò tanto magis hoc, quàm alijs omnibus, faciendum eſt, quanto grauiore morbo totum ferè corpus meum eſt conſumptum. Nam cum iam olim me tota ui oppreſſerit, à me recedere recuſat, ſed perpetuò in penetralibus meis habitat, quaſi domum ſuã occupaſſet: nec unquam corporis mei ſuccũ hirudinis in morem exugere deſiſtit, & rem familiarem meam paulatim ambabus manibus in ſinum medicorum, ueluti marſupium ſuum exhaurit. Cum autem noſter aduerſus illum conatus inanis & irritus fuerit, quid uitæ meæ aduerſitates tam Imperatorijs quàm domeſticis in rebus cõmemorem? Sic enim accidit, ut nuper ſcholam egreſſus, adoleſcẽs adhuc, in aulam receptus, à ſummis Imperatoribus honoribus afficerer non minimis. & ut cætera taceamus, deinde patriarchicum quoque ſolium nos & inuitos & uolentes recepit: inuitos quidem, ob infirmitatis onus penè intolerabile: uolentes, ob expectationem ſanitatis. Cuius ſpes indies mihi blandiens, momento omnia ſuggerebat & uetera & recentia diuini ſpiritus miracula. quorum de numero meam quoque reſtitutionem, Domino impoſitionem manuũ & pontificiam unctionem clementer intuente, fore exiſtimabam. Cum autem à ſenatorijs muneribus ad hunc modum patriarchico ſolio conſcenſo, ijſdem morbi cruciatibus conflictaremur, neque ullum uſquam remedium oſtenderetur: iudicium diuinum, quo in mortem impelleremur, & mediocrem peccatorum non mediocrium caſtigationem eſſe intelleximus. Vnde ſpes ſanitatis irrita prorſus

Morbidi.

Animo conſulendum.

Querela de morbo et laboribus ſuis.

Inanis ſpes ſanitatis.

ΔΙΑΘΗΚΗ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ.

ΠΑΣΙ μὲν οὖν ἀνθρώποις φύσει θανάτου μεμνῆσθαι χρεὼν, καὶ νήφουσιν ὀφθαλμοῖς τὴν τῶν παρόντων καταγινώσκειν σκιὰν, πῶς μὲν τὸν χθὲς καὶ πρότερον ὄντα, κόλποι γῆς ἐξαίφνης διέλαχον, πρὶν τὰ οἴκοι διαθέσθαι κατὰ γνώμην, καὶ πρὶν καλῶς διαβλέψαι τὸν λόχον τῆς συμφορᾶς· καὶ πῶς αὖθις ὁ σήμερον οἴκοθεν οἱονεὶ ἅμα ἡλίῳ τῷδε συνανατέλλων καὶ ἐμπομπεύων τῇ πανηγύρει τοῦ βίου, μεστὸς ἀπείρων τῶν ἐλπίδων, ἔπειτ' ἐν μεσημβρίᾳ φωτὸς, σκότους καὶ λήθης ὑπῆλθε μυχοὺς, ἐν ἀκμῇ τῆς ἡλικίας, πολλάκις καὶ ἑορτῇ τοῦ προσώπου, καὶ ἵν' εἴπω τοῦ πάθους ἀνελπιστίᾳ* πολυτελεῖ. πολλῷ δ' οὖν ἀναγκαῖον θανάτου μᾶλλον μεμνῆσθαι, οἷς καὶ νόσος οἵα τις δι' ἀνωμαλίαν τε καὶ ἀταξίαν τῆς ὕλης συμπέπτωκεν, αἷς πολλαῖς τε καὶ ποικίλαις ἄλλοτε ἄλλαις τὸ ἀνθρώπινον κέχρηται σῶμα, συγχεούσαις τε καὶ διασπώσαις τὴν τῶν συνδέσμων στοιχείων ἀλληλουχίαν. οὗτοι γὰρ ἤδη μονονοῦ θατέρᾳ χειρὶ τὴν τοῦ θανάτου κόπτουσι θύραν, καὶ τὸ πλέον τῆς τοῦ ζῆν ἐλπίδος κατόπιν διαλιπόντες, θατέρῳ βλέμματι πρὸς τοὺς τῶν μνημάτων ἤδη κρημνοὺς διακύπτουσι, τούτοις παντὶ τρόπῳ λυσιτελήσει τῆς οἰκείας φροντίσαι ψυχῆς, καὶ ἀθάνατά γε τῇ ἀθανάτῳ πάσῃ σπουδῇ ποείσασθαι, μήπη τε διπλοῦν τὸν θάνατον σφίσιν αὐτοῖς προξενήσωσι, τόν τε τοῦ σώματος, τόν τε τῆς ψυχῆς. ἐμοὶ δὲ καὶ μάλιστα πάντων δεινῇ τινι καὶ βαρείᾳ τῇ νόσῳ τοὐμὸν τουτὶ σῶμα μικροῦ τελέως ἐκδεδαπάνηται. πάνυ γὰρ ἐκ μακροῦ πάνδημός τις ἐπιστρατεύσασά μοι, παλινοστήσειν οὐκέτ' αὖθις* βεβούλευται, ἀλλ' ἐμπεφωλευκυῖ' ἐσάπαν ὥσπερ τινὰ ἑαυτῆς οἰκίαν κατειληφυῖα, καὶ διατετέλεκεν ἐσαεὶ τὴν μὲν ἐμὴν τοῦ σώματος οὐσίαν οἱονεί τις ἐκμυζῶσα βδέλλα, τὴν δ' αὖ περιουσίαν ὑφαιροῦσά μου κατὰ μικρὸν διδύμῃ τὸ λεγόμενον χειρὶ, καὶ τοῖς τῶν ἰατρῶν κόλποις ἐπισωρεύουσα, καθάπερ τισὶ ταμιείοις οὖσιν ἑαυτῆς. ἐπεὶ δ' οὖν ἡ πρὸς αὐτὴν ἡμετέρα σπουδὴ, μάταιος ἦν καὶ ἀνόνητος ὄχλος, καὶ εἰς πῦρ (τὸ τοῦ λόγου) ξαίνοντες ἐδοκοῦμεν, τί ἄν τις ἐκτραγῳδοίη, ὁπόσα μοι κατὰ τὸν βίον ἠναντιώθη, ἔν τε τοῖς βασιλείοις, ἔν τε τοῖς κατ' οἶκον πράγμασι; συμβέβηκε γάρ μοι κἀν τοῖς βασιλείοις τετάχθαι, ἄρτι τῶν λόγων ὑπανακύψαντι, καὶ τὸν ἔφηβον παραλλάττοντι, καὶ τιμῶν παρὰ τοῖς θειοτάτοις βασιλεῦσιν ἠξιῶσθαι οὔτοι γε ἐλαχίστων· καὶ ἵνα τἀν μέσῳ παρέλθωμεν, ἐπειδὴ καὶ ὁ πατριαρχικὸς ἡμᾶς ὕστερον κέκληκε θρόνος, καὶ δὴ καὶ προσηγάγετο ἄκοντάς τε καὶ οὐκ ἄκοντας, ἄκοντας μὲν διὰ τὸ μὴ σφόδρα ἀνεκτὸν τῆς ἀσθενείας βάρος, θάτερον δὲ διὰ τὸ τῆς ὑγιείας προσδοκήσιμον. ἡ γὰρ ταύτης ἐπισαίνουσα καθεκάστην ἐλπὶς, πάντα μοι ὑπεμίμνησκεν ἐν ἀκαρεῖ παλαιά τε καὶ νέα τοῦ θείου τεράστια πνεύματος, ὧν ἴσως ἕν τι καὶ τοὐμὸν ἔλεγχον ἔσεσθαι, εἰ φιλανθρώπως ἴδοι κύριος ἐπὶ τῇ χειροθεσίᾳ, καὶ τῷ τῆς ὑψηλῆς ταύτης ἀρχιερωσύνης χρίσματι. ἐπεὶ δ' οὖν ὅμως οὑτωσὶ κἀπὶ τὸν πατριαρχικὸν θρόνον ἀπὸ τῶν συγκλητικῶν ἀρχῶν μετηνέχθημεν, κἀν τοῖς αὐτοῖς αὖθις ἦμεν δεινοῖς τοῦ νοσήματος, καὶ λύσις οὐδαμόθεν οὐδ' ἡτισοῦν ἑωρᾶτο, ἔγνωμεν κρίσιν εἶναι ταύτην θεοῦ, πρὸς θάνατον συνωθοῦσαν ἐλοχθρῶς, καὶ παιδείαν ἴσως μετρίαν, ὧν οὐ μετρίως ἡμάρτομεν. ἔνθεν καὶ τὰ μὲν τῆς ὑγιείας ἤδη φροῦδα καὶ ἀπ' ἐλπίδος.

* παντελεῖ

* βεβαίωται

ἐλπίδος ἐγίγνετο. τὰ δὲ τῆς τελευτῆς, καὶ σφόδρα γέ τοι, ὡς ἔφημεν, οὐκ ἀνέλπιστα. καὶ τί γὰρ ἄλλο γ' ἐχρῆν, ὁπότε τὴν μὲν τῆς σαρκὸς ἰκμάδα μικροῦ πᾶσαν ἐκρεύσασαν ἔβλεπον ἤδη· ἰατρῶν δὲ παῖδας, οὐ κατά τ' οὔνομα ὄντας, ἀλλ' οὐδὲν, τό γ' ἐπ' ἐμοὶ, σχεδὸν τῶν πολλῶν διαφέροντας; ὅθεν τὸν πολὺν τῶν πραγμάτων ἀποσεισάμενος ὄχλον, καὶ τὴν τῶν πονηρῶν γλωσσῶν σύγχυσιν, ἐνταυθοῖ τὸ λεῖπον ἔκρινα δεῖν ἀνύσειν τοῦ βίου.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ γερασίμου.

Ἀλλὰ τὰ περὶ τούτων ἡμῖν ἐναργέστερον ἀλλαχῆ δηλούμενα, τοῖς βουλομένοις ἐξέσται μανθάνειν. ἡμεῖς δ' ἐχώμεθα τῶν ἐφεξῆς. κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον, τὸν πατριαρχικὸν διαδέχεται θρόνον τῶν ἱερωμένων τις μοναχῶν ἐκ μονῆς τῶν μαγγάνων γεράσιμος, ἀνὴρ πολιὸς μὲν τὴν τρίχα, ἀφελὴς δὲ τὸν τρόπον, καὶ τῆς ἀκουστικῆς δυνάμεως τὸ πλεῖστον ἀφῃρημένος ὑπὸ τοῦ γήρως· ἑλληνικῆς μὲν παιδείας οὐδ' ἄκρῳ δακτύλῳ γευσάμενος πώποτε, διὰ δ' ἀμαθίαν καὶ ἄλλως ἁπλότητα τρόπων, ταῖς βασιλικαῖς ἀρεσκείαις πάντη προσήκων. διὰ γὰρ τοῦτο τοιούτους οἱ βασιλεῖς ἐς τοιαύτας ἐκλέγονται τὰς ἀρχάς, ἵνα τοῖς τούτων εὐχερῶς ὑποκύπτωσι προστάγμασι, καθάπερ ἀνδράποδα, καὶ μηδὲν ἐνὶ τῶν ἁπάντων ἐναντία φρονῶσιν. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτου τέως τοσαῦτα. λελέξεται δὲ τὰ ἑξῆς τοῦ ἀνδρὸς ἡμῖν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν.

ΠΕΡΙ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ τοῦ δεσπότου.

Κωνσταντῖνος δὲ ὁ δεσπότης ὁ ἐκ τῆς προτέρας γυναικὸς τῆς ἐξ οὔγγρων γεννηθεὶς τῷ βασιλεῖ ἀνδρονίκῳ, εἶχε μὲν ἐκ παρθενίας γυναῖκα πρότερον τὴν θυγατέρα μουζάλωνος τοῦ πρωτοβεστιαρίου· ἣ δὴ καὶ πολὺν συμβιώσασα χρόνον αὐτῷ, τετελεύτηκεν ἄπαις. εἶχε δ' ἐκείνη θεραπαινίδα τινὰ εὐειδῆ, καθαρὰν κεκλημένην. ταύτῃ λάθρα μιγεὶς ὁ δεσπότης, ἔτεκεν υἱὸν, ὃν καὶ ὠνόμασε μιχαὴλ καθαρόν. τοῦτον αὐτὸς τὰ πρῶτα μὲν βλέπειν οὐδ' ἄκραις ὄψεσιν ἠνείχετο, ἀλλ' ἐμίσει, καὶ ἀπετρέπετο, καὶ ὡς πορρωτάτω που διαιτᾶσθαι ἐκέλευε. τὸ δ' αἴτιον, ὅτι καὶ τὸν τῆς μητρὸς αὐτοῦ καθαρᾶς ἔρωτα, ἕτερος ἐξαπίνης ἐπιδραμὼν, ἀντέκρουσεν ἔρως, ἐπικρατέστερος πολλῷ καὶ σφοδρότερος. ἐπεὶ γὰρ πρὸς τοῦ πατρὸς καὶ βασιλέως τὴν ἐπιτροπὴν ἐδέξατο τῶν τε ἐν μακεδονίᾳ πραγμάτων, καὶ θεσσαλονίκης αὐτῆς (διέτριβε δὲ τὰ πλεῖστα τοῦ ἄστεος ἔνδον θεσσαλονίκης) ἔρωτι γυναικὸς ἑάλω τινὸς τῶν ἐπιφανῶν. ἦν δ' αὕτη θυγάτηρ μὲν νεοκαισαρείτου τοῦ πρωτασηκρῆτις, σύζυγος δὲ κωνσταντίνου τοῦ παλαιολόγου. οὕτω δ' ἀπαράμιλλος ἦν τῷ τε τῆς ὄψεως κάλλει, καὶ τῇ τῆς γλώττης δεινότητι, καὶ τῷ ἐπιφέροντι τοῦ ἤθους ὑγρῷ, ὥστε οὐ ταῖς τῶν ἐντυγχανόντων μόνον ψυχαῖς, ἄφυκτόν τινα τὴν ἐρωτικὴν σαγήνην ἐπερρίπτειν, ἀλλὰ κἀκ μόνης τῆς φήμης τοὺς πλείστους πρὸς τοὺς ἑαυτῆς ἀνέφλεγεν ἔρωτας. οὕτω γὰρ ἡ φύσις περὶ τὴν ἄνθρωπον ἐφιλοτιμήσατο, ὥστε πολλὴν μὲν ἐπὶ τοῦ προσώπου τὴν εὐρυθμίαν ἐφήπλωσε, πολλὴν δὲ τὴν ὀξύτητα περὶ τὴν διάνοιαν ἐθησαύρισε, πολλὴν δὲ καὶ τῇ γλώττῃ ἐνήρμοσε τὴν πειθὼ καὶ δεινότητα, καὶ τὸ εὔστροφον καὶ ἐπίχαρι τῆς ἠχοῦς. ἦν δὲ καὶ σοφίας τῆς θύραθεν οὐκ ἄμοιρος ἡ γυνή· ἦν γὰρ ἰδεῖν αὐτὴν πάντα καὶ παντοῖα ῥᾳδίως κατὰ καιρὸν ἐν τῇ ὁμιλίᾳ διὰ γλώττης προφέρουσαν, ὅσα τε αὐτὴ δι' ἑαυτῆς ἀνεγνώκει, καὶ ὅσα λεγόντων ἄλ-

euanuit, mortis autem inſtantis expectatio confirmata eſt. Quid enim aliud cogitarem, cum omnem ferè carnis humorem effluxiſſe uiderem: medici uerò, præter inane nomen, nihil (quod ad me quidem attinet) à uulgo differrent? Itaque turbis negociorum amotis, & malarum linguarum conuicijs euitatis: hic uitæ reliquũ exigendum eſſe iudicaui.

DE GERASIMO patriarcha.

SEd hæc quilibet alibi dilucidius explicata cognoſcat licet: nos uerò cætera proſequamur. Hoc tempore in patriarchicum ſoliũ ſuccedit ſacerdos monachus è Manganio monaſterio Geraſimus, uir canus ille quidem, ſed ſimplici ingenio, & prę ſenio ſurdaſter, qui græcas literas extremo digito nunquam attigit: uerùm ob inſcitiam & ſimplicitatem ad Imperatoria obſequia aptiſsimus. Hac enim de cauſa tales ab Imperatoribus deliguntur, ut dicto audientes eis ſint, tanquam mancipia, & nullo ipſis uerbo refragentur. Atque hæc hactenus: cætera pòſt ſuo loco referentur.

Patriarchæ ſimplices Imperatoribus grati.

DE CONSTANTINO Deſpota.

COnſtantinus autem Deſpota, è priore coniuge Hungarica natus Imperatori Andronico, uirginem uxorem habuit Muzalonis Protoueſtiarij filiam: quæ cum diu nupta illi fuiſſet, ſine liberis deceſſit. Cum autem ancillam formoſam haberet, nomine Catharam, clàm ex ea filium genuit Deſpotes, quem Michaelem Catharum appellauit: ac primùm ita exoſum habuit, ut nec aſpicere illum uellet, ſed quàm longiſsimè abeſſe iuberet. In cauſa hoc erat, quòd alterius uehementior & potentior amor, Catharæ quoque matris eius amorem depulerat. Nam cum à patre Macedoniæ, & ipſi quoque Theſſalonicæ præpoſitus eſſet, atque in ea urbe plerunq; ageret, mulieris cuiuſdam illuſtris amore captus eſt. Erat ea Neocæſaritæ Protoſecretarij filia, Conſtantini Palæologi uxor: ita uerò & elegantia formæ, & facundiæ ſuauitate & morum comitate excellebat, ut non modò aſpectu ſuo, ſed ſola etiam fama ineuitabili amore homines irretiret. Tanta enim naturæ fuit erga eam liberalitas, ut uultus in ea uenuſtatem cum acumine ingenij coniungeret: addita etiam dicendi ui & uocis ſuauitate. Erat & humanioribus literis erudita: & per occaſionẽ uaria, quæ tam ipſa legerat, quàm ex alijs audierat, facile proferebat, ut altera Theano

Conſtantini Deſpotæ cõiugia & amores.

Michael Catharus.

Conſtantini Palæologi uxor.

Theano Pythagorica & Hypatia ab eruditis appellaretur. His omnibus Conſtantinus, ut diximus, uictus eſt, ut eius pudicitiam tentaret, & clandeſtinum eius concubitum peteret. Ipſa uerò, ſiue mariti metu, ſiue facinoris odio refragante: ille, quò minus illa aſſentiebatur, eo magis incendebatur: eiusq; animũ, ut Plato ait, in alieno degere corpore cerneres. Cum autem aliquanto pòſt maritus eius deceſsiſſet, iam uehementius rem urgebat Deſpotes, omnemq; mouebat lapidem, ut illam uxorem duceret. Quo facto, omnium aliarum mulierum & amorum oblitus, ipſiúſque filij Michaelis Cathari, quem ex ancilla Cathara ſuſceperat, unius Eudociæ Palæologinæ amoribus uacabat. Eum Michaelem Catharum annum ętatis XV iam agentem, ſenior Imperator Andronicus accerſitũ, inter aulica miniſteria aſſumit: primùm, ne ab omnibus neglectus fame periret: deinde fortaſſe, ut ſanguine Imperatorio ortus, affinitate cum aliquo ex finitimis hoſtibus iungeretur, pacémque conciliaret, & Romanos Romanámque rem adiuuaret. Cum autem in palatio uerſaretur, breui tempore Imperatoris animum ita ſibi conciliauit, ut & ipſi Imperatoris filij ei inuiderent: Andronicus uerò iunior Imperator iraſceretur, moleſtéque ferret, inſignem illum ſui amorem apud auum langueſcere, erga nouitium uerò illum & ſubditum continenter creſcere.

Eudocia Palæologina Conſtantino Deſpotæ nubit.

Michael Catharus auo charus.

*

prudentiam. Annum iam autem quintum & uigeſimum agens, ab Imperatore dux & gubernator prouinciæ cuiuſdam Macedonicę, quæ Illyrios potiſsimum uicinos habet, ablegatur. Et quia liberaliſsimus erat, nihilque priuati poſsidebat, nec plus ſibi uendicabat quàm quiuis ſatellitum & cõmilitonum ſuorum: ſic animos omnium ſibi deuinxit, ut pro illo mortem oppetere mallent, quàm ſine illo lucem intueri. Ad hæc in rebus dubijs ac penè deploratis præſentiſsimo erat conſilio, & è ſummis difficultatibus mira ſolertia ſeſe explicabat: nec illi, cum res poſtularent, audacia deerat, ut omnes magnitudinem ingenij eius admirarentur. Vnus tantum ueluti morbus aut næuus actiones eius deformabat, non ſecus ac ſi formoſum ac robuſtum corpus oculis ereptis inutile reddas, ac moleſtum. Nam primùm ruptis fœderibus, finitimis Triballis, Aetolis & Acarnanibus negocia faceſſebat. Deinde illinc digreſſus, ut mox dicetur, imperatores eorúmque res turbabat, ſibíque malum exitum præparabat. Eum enim magiſtratum, ſibi ademptum, largitione corruptis ijs qui apud Imperatorem multum poterant, recuperauit, Pincernæ etiam dignitate adiecta: & defectio-

Præfectus Macedoniæ

Syrgiannes fœdifragus ac perfidus

λων ἀκήκοεν, ὡς Θεανώ τινα Πυθαγορικήν, καὶ Ὑπατίαν ἄλλην ὀνομάζεσθαι ταύτην, πρὸς τῶν ἐφ' ἡμῶν σοφωτέρων. τούτων ἁπάντων Κωνσταντῖνος ὁ δεσπότης, ὡς ἔφημεν, ὅτι τὰ μάλιστα ἥττητο, καὶ ἀπεπειρᾶτο τῆς γυναικὸς, καὶ λάθρα ἠξίου μίγνυσθαι. ἡ δὲ, εἴτε τὸν σύζυγον δεδοικυῖα, εἴτε μυσαττομένη τὸ τῆς πράξεως ἄθεσμον, ἀνθίστατο καὶ ἀπετρέπετο. ὁ δ' ὅσον ἐκείνην ἀποτρεπομένην ἑώρα, τοσοῦτον αὐτὸς πρὸς μείζονας ἐξεκάετο τοὺς αὐτῆς ἔρωτας· καὶ ἦν ἰδεῖν τὸ τοῦ Πλάτωνος, τὴν ψυχὴν τοῦ ἐρῶντος ἐν ἀλλοτρίῳ ζῶσαν τῷ σώματι. ἐπεὶ δὲ μετὰ χρόνον τινὰ τὸν βίον ὁ ταύτης ἀπέλιπε σύζυγος, ἤδη σφοδρότερον ἦν ἐγκείμενος ὁ δεσπότης, καὶ πάντα λίθον κινῶν, τὸ τοῦ λόγου, νόμιμον ἀγαγέσθαι βουλόμενος σύζυγον. οὗ δὴ γεγονότος, πασῶν εὐθὺς ἐξελάθετο γυναικῶν καὶ ἐρώτων ἄλλων, καὶ αὐτοῦ γε τοῦ ῥηθέντος υἱέως Καθαροῦ Μιχαὴλ, ὃν ἐκ τῆς θεραπαινίδος γεγέννηκε. καὶ ἦν μόνης ὅλος θερμῶς ἐξεχόμενος Εὐδοκίας τῆς Παλαιολογίνης. τοῦτον δὴ οὖν τὸν Καθαρὸν Μιχαὴλ πεντεκαιδέκατον ἤδη χρόνον τῆς ἡλικίας ἀμείβοντα, πέμψας ὁ βασιλεὺς Ἀνδρόνικος ὁ γηραιὸς, προσηγάγετό τε, καὶ τοῖς κατ' οἶκον ὑπηρετικοῖς παιδαρίοις συγκατέλεξε, πρῶτον μὲν, ἵνα μὴ διαφθαρείη λιμῷ, μηδενὸς προμηθουμένου· δεύτερον δὲ ἴσως, ἵνα καὶ τινὶ τῶν πέριξ ἐθνῶν εἰς κῆδος δοθείη, ὡς ἐξ αἵματος ὢν βασιλείου, καὶ γένηται σπονδῶν τινῶν πρόξενος, καὶ τινὸς ὠφελείας Ῥωμαίοις καὶ τοῖς Ῥωμαίων πράγμασιν αἴτιος. ὁ δὲ κομισθεὶς, καὶ διατρίβων ἐν βασιλείοις, τοσοῦτον εἰς τὴν ἑαυτοῦ σχέσιν ἐν βραχεῖ τὸν βασιλέα ἀνηρτήσατο, ὡς καὶ αὐτοὺς δὴ τοὺς τοῦ βασιλέως υἱέας ζηλοτύπως ὑποβλέπειν αὐτόν. ὁ δὲ βασιλεὺς Ἀνδρόνικος ὁ νέος, καὶ πλέον τῶν ἄλλων ὠργίζετο καὶ ἐδυσφόρει, ὁρῶν τὴν πρὸς αὐτὸν ἀνυπέρβλητον ἐκείνην ἀγάπην τοῦ βασιλέως καὶ πάππου μαραινομένην, τὴν δὲ πρὸς τὸν χθεσινὸν καὶ ὑποβολιμαῖον τουτονὶ διηνεκῶς.

*

Hic uerſus complures deſunt.

τὴν σύνεσιν. πέμπτον δ' ἄρτι καὶ εἰκοστὸν τῆς ἡλικίας ἔτος ἀμείβων πέμπεται πρὸς τοῦ βασιλέως στρατηγὸς καὶ διοικητὴς μιᾶς τῶν περὶ Μακεδονίαν ἐπαρχιῶν, ἣ τοὺς Ἰλλυριοὺς μάλιστα ὁμοροῦντας ἔλαχε, φιλοδωρότατός τε ὢν, καὶ μηδὲν ἴδιον κτώμενος, μηδὲ πλέον μηδὲν ἔχειν βουλόμενος τῶν ὅσοι τούτῳ συνασπίζοντές τε καὶ παρασπίζοντες ἦσαν ἐν ταῖς ἀκμαῖς τῶν ἀγώνων, οὕτω τὰς γνώμας ἁπάντων ἐξιδιώσατο, ὡς ἥδιον πάντας ἡγεῖσθαι πολλῷ θνήσκειν ὑπὲρ αὐτοῦ, ἢ ζῶντας ὁρᾶν τὸν ἥλιον ἄνευ αὐτοῦ. ἦν δὲ καὶ δεινὸς ὁ ἀνὴρ, εἴπερ τις, πόρους ἐν ταῖς τῶν περιστάσεων ἀπορίαις εὑρίσκειν, καὶ τοῖς ἀμηχάνοις τῶν πραγμάτων μηχανάς τινας καινοτέρας χαρίζεσθαι, καὶ τόλμαν ἔμπρακτον ἐνδείκνυσθαι πανταχῆ, ὡς ἐκπλήττεσθαι πάντας ὁρῶντας τὸ μεγαλοφυὲς τοῦ ἀνδρὸς, ἕν τι μόνον, ὥσπερ τι νόσημα πονηρὸν εἰς τὰς αὐτοῦ πράξεις παρεισφθαρὲν, ἐκιβδήλευσε πάσας καὶ ὥσπερ σώματος καλοῦ καὶ χαρίεντος ἐγγινόμενον τὰς ὄψεις δεινῶς ἀφαιρούμενον, ἀτερπῆ τὰ τέλη καθίστα καὶ ἀνόνητα τὰ γεώργια. παρασπονδῶν γὰρ, πρῶτον μὲν πράγματα παρεῖχε τοῖς ὁμόροις Τριβαλλοῖς καὶ Αἰτωλοῖς καὶ Ἀκαρνᾶσιν· ἔπειτ' ἐκεῖθεν ἀπαλλαγεὶς, ὡς εἰρήσεται, τούς τε βασιλέας καὶ τὰ τῶν βασιλέων συνέχει πράγματα, καὶ ἑαυτῷ φαῦλον προυξένησε τέλος. καθαιρεθεὶς γὰρ τῆς τοιαύτης ἀρχῆς, καὶ μετ' ὀλίγον χρήμασιν ὑπελθὼν τοὺς τῷ βασιλεῖ παραδυναστεύοντας, ταύτην τε αὖθις ἀναλαμβάνει, καὶ ἅμα τὸ τοῦ πιγκέρνη τιμᾶται ἀξίωμα, καὶ ἀπο-

στασίαν

στασίαν ὠδίνων, ἐξέρρηξε ταύτην ἐκεῖσε ἐλθὼν γοῦν οὐ μακρῷ ὕστερον χρόνῳ. ἔγνωσται γὰρ ἰδιοποιούμενος ἣν ἦρχεν ἐπαρχίαν, καὶ τῆς τῶν βασιλέων ἐξουσίας λάθρα διιστῶν. ὅθεν καὶ δόλῳ παρὰ μονομάχου τοῦ μυστικοῦ ἁλίσκεται, καὶ δέσμιος ἐς τὸν βασιλέα πέμπεται. ἦν γὰρ τηνικαῦτα καὶ οὗτος ὁ μονόμαχος μέρος τι διοικεῖν τῆς μακεδονίας παρὰ τοῦ βασιλέως πεμφθείς. καὶ διὰ τὴν ἐγγύτητα τῶν ἐπαρχιῶν, συχνὰ προσιὼν καὶ ἐπιμιγνὺς τῷ συργιάννῃ, καὶ ἰχνηλατῶν τὰ ἐκείνου ἀπόρρητα, ὡς φίλος εἶναι ὑποκρινόμενος, δόλοις δόλους ὑφάπτων, ἕως δόλῳ συνειληφὼς, δέσμιον, ὡς εἰρήκειμεν, ὥσπερ ἐπεπόμφει τῷ βασιλεῖ. ἀλλὰ γὰρ εἱρκτῇ παραδοθεὶς διὰ τὴν τοιαύτην αἰτίαν ὁ συργιάννης, ἔμεινε χρόνον ἐν ταύτῃ συχνόν. ἐπεὶ δὲ ἡ μήτηρ οὐ διέλιπεν ὀδυρμοῖς καὶ δάκρυσι προσιοῦσα τοῖς περὶ τὸν βασιλέα, καὶ ἱκετεύουσα, καὶ τὸν υἱέα ἐξαιτουμένη, καὶ πάσας ἐγγύας προβάλλουσα, ὀψὲ καὶ μόλις ἐδυνήθη τῆς εἱρκτῆς ἐξελέσθαι· πλὴν οὐ πρότερον πρὶν ἂν ἐγγράφους αὐτὸν ἀποδοῦναι τῷ βασιλεῖ τοὺς ὅρκους ἐνώπιον τῆς θείας εἰκόνος τῆς ὑπεράγνου θεομήτορος τῆς ὁδηγητρίας, μὴ τοῖς τοῦ βασιλέως προστάγμασιν ἐναντία ποτὲ διαπράξασθαι. ἀλλὰ γὰρ οὕτω πάσης ὑποψίας ἀπολυθεὶς ὁ ἀνήρ, καὶ πᾶσαν εὔνοιαν διασώζειν πιστευόμενος πρὸς τὸν εὐεργέτην, καὶ ἀπορρήτων ἤδη κοινωνὸς ἠξιοῦτο γίγνεσθαι, ὡς πιστευθῆναι λοιπὸν καὶ τουτὶ τὸ ἀπόρρητον, λέγω, τὸ φύλαξ λανθάνων περιϊέναι καὶ προσιέναι τῷ ἐγγόνῳ τοῦ βασιλέως ἀνδρονίκῳ τῷ βασιλεῖ, μὴ λάθῃ φυγών, ὡς ἔφθημεν εἰρηκότες. ὁ δὲ εἰ χρὴ ταῖς τῶν πολλῶν ὑπολήψεσι πείθεσθαι, φίλαρχος ὢν ἀεί, καὶ καιροῦ μὴ τυχών, οὐδέπω τὸ βουλόμενον ἐνδείξασθαι τῆς ψυχῆς· νῦν ἔγνω καιρὸν εἶναι ὥσπερ ὑπὸ τῆς τύχης παρεσχημένον κατ' ἀλλήλων τοὺς βασιλέας ἐκπολεμώσας, καὶ τὰ ῥωμαίων οὕτω συγκυκήσας ἅπαντα πράγματα τῶν σκήπτρων αὐτὸς ἐπιβῆναι· ἢ τό γε δεύτερον μέρος τῆς ὅλης τῶν ῥωμαίων ἡγεμονίας ἀποτεμόμενος, εἰς οἰκείαν ἀρχὴν αὐτὸ καταστήσασθαι. ὅθεν ἀνδρονίκῳ τῷ νέῳ βασιλεῖ προσελθών, ἅπαν τοῦ πάππου καὶ βασιλέως ἀνεκάλυψε τὸ ἀπόρρητον, λέγων, ὡς ἐμὲ μὲν οἷά τινα κύνα ῥινηλατοῦσαν τὰ σὰ βουλεύματα τέταχεν ὁ βασιλεὺς περί σε, ὁ δὲ κάθηται συσκευάζων ἀγχόνας καὶ δεσμὰ κατὰ σοῦ. σὺ δ' ἀγνοῶν κάθησαι νηπίων βουλεύμασι γαυρούμενος. τί γάρ σοι τὸ ὄφελος ἀποπλεύσαντι λάθρα, πρὸς ἀλλοτρίαν οἴχεσθαι χώραν, ἔνθα καθάπερ δούλῳ δεήσει καθημένῳ πρὸς ἀλλοτρίαν βλέπειν τράπεζαν, ὁπόταν ἴσως μηδὲ φονεῦσιν ἐντύχῃς τοῖς ξενίζουσι, μηδὲ ταῖς τοῦ πάππου καὶ βασιλέως ἄρκυσι καὶ πάγαις ἁλῷς; εἰ δὲ πάντα πρὸς λήθης βυθοὺς τὰ νηπιώδη ταῦτα ῥίψας βουλεύματα, πεισθείης ἐμοὶ τὰ βελτίω σοι καὶ σωτήρια συμβουλεύοντι, οὐκ ἂν φθάνοις τὰ σκῆπτρα τῆς αὐτοκρατορείας λαμβάνων ἀπονητί. μίαν γὰρ ἀνυσιμωτάτην ὁρῶ πρὸς τοῦτο φέρουσαν ἀφορμήν, ἢν φυγὼν τὸ Βυζάντιον, διὰ τὰς τῆς θρᾴκης δράμῃς πόλεις καὶ χώρας. φύσει γὰρ χαίροντες ταῖς καινοτομίαις τῶν ἀνθρώπων τὸ γένος, καὶ ἅμα βεβαρημένοι τοῖς συχνοῖς φόροις οἱ ταλαίπωροι θρᾷκες, ἢν κουφισμὸν καὶ ἐλευθερίαν ἐξελθὼν κηρύξῃς, ἄσμενοί σοι πάντες ἕψονται πρὸς ὅπερ ἂν αὐτὸς ἐθέλοις, τῆς πρὸς τὸν πάππον καὶ βασιλέα πολυετοῦς δουλείας ῥᾷστα λακτίσαντες, καὶ ὥσπερ τινὰ ταντάλειον φόρτον ἀποσεισάμενοι. εἰ γοῦν ἀρεστὸν τὸ ἐμόν σοι τόδε φαίνοιτο βούλευμα, ἐγὼ καὶ ταμίας καὶ χορηγός σοι τοῦ δράματος ἔσομαι, καὶ πάντα τὸν ἆθλον ὑποστὰς τὴν ταχίστην ἐκτελέσω· ἢν μόνον καὶ σύ μοι ὑποσχέσθαι ἐθέλῃς, καὶ δοῦναι πιστὰ τὰ ἐχέγγυα, περὶ τῶν ἀξίων γερῶν τε καὶ ἐπάθλων. τίνα δὴ ταῦτα; ἀξιω-

fectionem, quam parturiebat, paulo pòſt illuc profectus detexit. Compertum enim eſt, eum prouinciam ſibi uendicare, & clanculũ Imperatoriæ poteſtati ſubtrahere. Quare dolo à Monomacho myſtico capitur: & qui ipſe ad Macedoniȩ partem gubernandam miſſus, cum propter uicinitatem crebrò Syrgiannem adiret, & arcana eius indagaret, & per amicitiæ ſpeciem alios atque alios dolos necteret, denique dolo comprehenſum illum in uinculis ad Imperatorem miſit. Ob quod crimen diu in carcere manſit: è quo uix tandem matris precibus, Imperatori ſupplicantis, & quiduis ſpondentis, euaſit: nec prius tamen, quàm Imperatori iuſiurandũm ſcriptũ coram ſacroſancta imagine caſtiſsimæ Dei genitricis Hodegetriæ, quam uiæ monſtratricem aut ductricem appellare liceat, dediſſet, ſe illius iuſsis nunquam aduerſaturum eſſe. Sic omni ſuſpicione liberato, cum benemerito optimè uelle crederetur, etiam arcana credebantur: & inter cetera illud etiam, ut clanculum circuiret, & iuniorem Imperatorem Andronicum adiret, obſeruaretque, ne clàm (ut ſuprà diximus) fugam moliretur. At ille, ſi quid uulgi opinionibus credendum eſt, homo ſemper ambitioſus, cum ingenij ſui declarandi hactenus defuiſſet occaſio, tum illam accipiendam eſſe ratus eſt, ut Imperatoribus inter ſe commiſsis, & rebus Romanorum perturbatis, ipſe Imperium occuparet, aut ſaltem partem ipſius ſibi uendicaret. Quare iuniori Andronico omne aui conſilium aperuit. Me, inquit, Imperator ueluti ſagacem canem tuas cogitationes odorari iuſſit: & cum ille tibi laqueos & uincula paret, tu ignarus puerilia conſilia agitas? Quid enim tibi profuerit, clàm peregrè abire, ubi aliena quadra (quod aiunt) uiuendum eſt, ſi res optimè cadat: & non illud accidat, ut ab hoſpitibus aut trucideris, aut in Imperatoris aui caſſes incidas? Quòd ſi iſtis cogitationibus omiſsis, conſilio meo parêre uolueris, uiam tibi compendiariam monſtrabo, qua primo quoque tempore, citra ullum laborem Romanis ſceptris potiaris. Cuius rei unam hanc rationem uideo, ut Byzantio relicto, in Thracias urbes & prouincias excurras. Nam cum & humanum ingenium nouis rebus gaudeat, & miſeri Thraces crebris exactionibus uexentur: ſi leuationem onerum & libertatem proclamaris, ultrò omnes quò uolueris te ſequentur, aui tui diuturno iugo & quaſi Tantalio ſaxo facile excuſſo. Hoc cõſilium tibi ſi placet, ego huius negocij dux & autor ero, & omne certamen facilè conficiam: modò & ipſe mihi pollicearis, & fidem firmes, te pro dignitate labores meos remuneraturum. Quæ uerò iſta præmia ſunt? illuſtres

Syrgiannes duos Imperatores cõmittit.

ſtres dignitates, multa prædia, quæ magnos annuos reditus afferant: prætereaq́; ne quiſquam autoritate apud te mihi pręferatur, nec à te quicquam niſi me conſcio nouarum rerum ſuſcipiatur. Vides enim ut ultrò ſim calamitatum tuarum particeps, & periculorum nulla cogente neceſsitate ſocius, poſthabita charitati tuæ etiam iuriſiurandi religione. Quòd ſi fortunę inconſtantia mali aliquid capiti meo machinabitur, id alacriter eſſe ferendum ipſe mihi imperaui. Quibus conſideratis, & tu non grauatim meis petitionibus annuito, ſi ſaluus eſſe uis. Cum autē hic temporis articulus moram deliberationis non admittat, ſed procraſtinantibus extremum diſcrimen impendeat: age, cum alijs etiam hoc conſilium communicemus, qui ob Imperatoris odium neque nos, neque arcana hęc proditurí ſunt, & inſtitutum noſtrum plurimùm adiuturi. His dictis Imperator, poſtulatis eius iureiurãdo ſcripto annuit: adſunt etiam

Ioãnes Cantacuzenus. Theodorus Synadenus. Alexius Apocaucus.

arcanorum futuri conſcij, Ioannes Cantacuzenus, Theodorus Synadenus, ille tum Magni Papiæ cognomēto illuſtris, hic Domeſtici menſæ Imperatoriæ: & tertius, Alexius Apocaucus, Domeſticus & ipſe occidētalium prouinciarum, & ſalinis præfectus. Is tametſi non admodum nobilis, uir tamen prudens & callidus erat, & peraſtutus: illi uerò ambo Imperatoris cognati. uerùm Cantacuzenus etiam æqualis & amiciſsimus ab ineunte ætate Imperatori Andronico, & ob animi candorem & ſermonum ueritatem & morum commoditatem chariſsimus: Synadenus uerò eodem modo patri eius Michaeli Imperatori coniunctus fuerat. Qui re intellecta, non miniſtros, ſed duces etiam conſiliorum ſeſe præbuerunt, & oleum camino (quod aiunt) addiderunt. Ea conſpiratione ſanctiſsimo iureiurando & maximis pollicitationibus utrinque firmata & ſancita, rem aggrediuntur: ac principiò Syrgiannes & Cantacuzenus, pecunia data proceribus aulicis, procurationē

Andronicus iunior Thraciam occupat.

Thracenſium urbium & prouinciarum redemerunt: alter mediterraneorum & oræ maritimæ uſque ad ſummam Rhodopen: Cantacuzenus uerò exiguæ partis mediterraneorum, quæ Oreſtiadi adiacent. Deinde copias contrahunt, arma parant, & nouos milites colligunt, aduenas nonnullos, & alios qui ob egeſtatem neque militabant, nec quicquam rei gerebãt. Ad hæc familiariſsimos ſuos & fideliſsimos cuſtodiæ ciuitatum præponebant: eos uerò qui aduerſaturi uidebantur, alios alijs de cauſis urbe eijciebant. Ea uerò faciebant, nunc impreſsionem Scytharum Danubium accolentium, nunc Turcicæ claſsis ex Aſia aduentum proclamantes, ut hoc prętextu & ſuſpicionem uitarent, & ob prouidentiam ac ſtudium ab Imperatore laudarentur. Ac Syrgiannes hæc clàm inſtruc-

μάτων λαμπρότητες, καὶ χωρία πολλά, καὶ πολλὴν τὴν ἐπέτειον παρέχεσθαι δυνάμενα πρόσοδον, καὶ ἐπὶ τούτοις μηδένα τῶν πάντων δύνασθαι πλέον ἐμοῦ παρά σοι, μηδεμίαν τινὰ πραγμάτων κατάστασιν περαίνεσθαι παρὰ σοῦ, πλὴν κἀμὲ συνειδέναι. ὁρᾷς γάρ, ὅπως τῶν συμφορῶν ἐθελοντὴς σοι γίνομαι κοινωνός, καὶ τῶν κινδύνων αὐθαιρέτως συναίρεσθαι βούλομαι, πάντας ἐκείνους τοὺς πρὸς τὸν βασιλέα τῆς σῆς ἀγάπης ὀπίσω θέμενος ὅρκους, κἂν εἴ τι δεινὸν κατὰ τῆς ἐμῆς κεφαλῆς τὸ τῆς τύχης φέρῃ παράλογον, προθύμως φέρειν παρῄνεσα ἐμαυτῷ. ταῦτα τοίνυν θέμενος, πρόθυμος γίνου καὶ σὺ περὶ τὰς ὑποσχέσεις τῶν ἐμῶν ζητημάτων, ἢν σώζεσθαι θέλῃς. ἐπεὶ δ' ἡ τῶν πραγμάτων ὀξύτης ἡμᾶς οὐκ ἐᾷ τὰ παρόντα σχολαιότερον διατίθεσθαι, ἀλλ' ἐπὶ ξυροῦ ἡμῖν ἡ ἀκμὴ παρέστηκε τοῦ κινδύνου μελλήσασι, φέρε καὶ ἑτέροις τῆς γνώμης ταυτησὶ κοινωνήσωμεν, οἳ διὰ τὴν πρὸς τὸν βασιλέα ἀπέχθειαν οὔθ' ἡμᾶς καὶ τὰ τοιαῦτα μυστήρια προδοῦναι ἀνάσχοιντ' ἄν, καὶ τῇ παρούσῃ χρείᾳ τὸν καιρὸν γὰρ τοῖς μάλιστα γένοιντ' ἄν. ἐπὶ τούτοις ὁ βασιλεὺς τάς τε ὑποσχέσεις τούτῳ τῶν ζητημάτων ἐγγράφους μεθ' ὅρκων ἐδίδου. καὶ παρῆσαν οἱ τῶν μυστηρίων ἐσόμενοι κοινωνοί, Ἰωάννης τε ὁ Καντακουζηνός, καὶ Θεόδωρος ὁ Συναδηνός, ὁ μὲν τῇ τοῦ μεγάλου παπίου τηνικαῦτα σεμνυνόμενος ἐπικλήσει, ὁ δὲ τῇ τοῦ δομεστίκου τῆς τραπέζης τῆς βασιλικῆς· καὶ τρίτος Ἀλέξιος Ἀπόκαυκος, δομέστικος καὶ αὐτὸς τηνικαῦτα τῶν δυτικῶν θεμάτων ἀκουόμενος, καὶ τῶν ἁλῶν τὴν διοίκησιν ταμιουλκῶν. οὗτος μὲν οὖν οὐ πάνυ τῶν εὐγενῶν ἦν, βαθυγνώμων δὲ ἀνὴρ καὶ εὐμήχανος, καὶ δόλους συνθεῖναι δεινός· ἄμφω δ' ἐκεῖνοι κατὰ γένος τῷ βασιλεῖ προσήκοντες· πλὴν ὁ μὲν Καντακουζηνὸς καὶ ἡλικιώτης ἦν καὶ ὁμόψυχος καὶ ὁμόπνους ἐξ ἔτι νέου τῷ βασιλεῖ Ἀνδρονίκῳ, διά τε τὴν τῆς γνώμης ὀρθότητα, καὶ τῆς γλώττης ἀλήθειαν, καὶ τὸ τοῦ ἤθους καίριον· ὁ δὲ Συναδηνὸς ὁμοίως τῷ πατρὶ αὐτοῦ τῷ βασιλεῖ Μιχαήλ, ἕως ἦν ἐκεῖνος ἔτι ζῶν. οὗτοι τοίνυν ὥσπερ ἐκ μιᾶς οἰνοχόης τὸ ἀπόρρητον ἐκεῖνο δεξάμενοι βούλευμα, δαλὸς ἦσαν εἰς πῦρ, καὶ ἵππος εἰς πεδίον. οὕτω φρατρία τις ἀρραγὴς εὐθὺς οἱ ἄνθρωποι ἐγεγόνεισαν, καὶ ὁρκωμοτήρια φρίκης μεστὰ ξυνετίθουν τε καὶ ἐδίδοσαν, καὶ ὑποσχέσεις μεγάλων ἀντιδόσεων καὶ γερῶν ἀντελάμβανον. τούτων οὕτω ξυμβάντων, ἔργου εἴχοντο ὅλῃ σπουδῇ καὶ γνώμῃ· καὶ πρῶτα μὲν χρήμασι προσελθόντες τοὺς τῷ βασιλεῖ παραδυναστεύοντας ὅ, τε Συργιάννης καὶ ὁ Καντακουζηνός, ὠνίους εἰλήφεσαν τὴν ἐπιτροπὴν τῶν ἐν Θράκῃ χωρῶν καὶ πόλεων, ὁ μὲν τά τε πλεῖστα τῆς μεσογείου καὶ τῆς παραλίου πάσης ἄχρι τοῦ ἀκροτάτου Ῥοδόπης· ὁ δὲ Καντακουζηνὸς ὀλίγα τῆς μεσογείου μόνης, ὁπόσα τῆς Ὀρεστιάδος ἐστὶ περίοικος. ἐπὶ τούτοις στρατεύματα συνεκρότουν, καὶ ὅπλα παρεσκευάζοντο, καὶ στρατιώτας ἄλλους ξυνέλεγον, νεήλυδάς τινας, καὶ ὁπόσοι διὰ τὴν ἔνδειαν τῶν χρειωδῶν ἀπόμαχοί τε καὶ ἄπρακτοι διῆγον τὸν βίον. καὶ πρός γε ἔτι τοὺς μὲν οἰκειοτάτους καὶ πιστοτάτους αὐτῶν φύλακας ἐποιοῦντο τῶν πόλεων, τοὺς δὲ ὑπόπτως ἔχοντας πρὸς ἀντίστασιν τῶν μελετωμένων, ἄλλαις ἄλλας προφάσεσιν ὑποβάλλοντες ἐξετίθουν τῶν πόλεων. ταῦτα δ' ἐποίουν, κηρύξαντες πρότερον ἔφοδον νῦν μὲν τῶν παριστρίων Σκυθῶν, νῦν δὲ ναυτικῆς τινος δυνάμεως τῶν ἐξ Ἀσίας Τούρκων, ἵν' ὑπὸ παραπετάσματι τῇ τοιαύτῃ καλυπτόμενοι φήμῃ, ἀνύποπτοι διατελοῖεν, καὶ ἅμα ἐπαίνων ἄξιοι παρὰ τῷ βασιλεῖ γίγνοιντο, προμηθείας γ' ἕνεκα καὶ σπουδῆς. ἀλλ' ὁ μὲν Συργιάννης τοιαῦτα λανθάνων ἐδρα-

ματούργει,

ματαιουργεῖ, καὶ συχνὰ τῷ νέῳ ἐμήνυε βασιλεῖ λάθρα τά τε πραττόμενα καὶ πραχθησόμενα. τῷ δὲ βασιλεῖ τὸν ἔγγονον βλέποντι, ἀνεπιστρόφως τε ἔχοντα, καὶ περιφρονητικῶς πρὸς τὰς αὐτοῦ διακείμενον παραινέσεις, καὶ ἀεὶ τῇ συνήθει τῶν ἐθῶν αὐτονομίᾳ χρώμενον ἔδοξεν ἐλέγξαι τι πρότερον αὐτὸν ὑπὸ τοῦ πατριάρχου καὶ τῇ συγκλήτῳ, ἔπειτα τῇ εἱρκτῇ παραπέμψαι δεσμώτην. ἀλλὰ τότε μὲν τὴν μελέτην ἐπέσχεν ὁ λογοθέτης τοῦ γενικοῦ Θεόδωρος ὁ Μετοχίτης, ἀτελεσφόρητον τὴν πρᾶξιν ἔσεσθαι μαντευόμενος διὰ τὴν τῶν ἡμερῶν ἄνεσιν. ἀπόκρεω γὰρ ἦν καιρός, ὁπότε πρὸς εὐωχίας ἁβροτέρας καὶ ἀκρατοποσίας διδόασιν ἄνθρωποι, καὶ τολμηρότεροι γίνονται διὰ τὴν τοῦ οἴνου παραφορὰν πρὸς στασιώδεις ὁρμάς, καὶ δέος εἶναι οὐ μὴ κατὰ γνώμην εὕρῃ τὴν ἀπόβασιν ἡ μελέτη, τῆς τύχης ὡς τὰ πολλὰ τερατευομένης, καὶ τἀναντία τῶν δοξάντων πολλάκις βλαστανούσης ἐξαίφνης. ὁ μέντοι λογοθέτης τοῦ γενικοῦ, ἄρτι τοῦ νεουργεῖν ἐπέπαυτο τὴν τῆς Χώρας μονήν, ὁπόσος ὁ ἔνδον ἐτύγχανε κόσμος, ὅθεν ἐφιλοτιμεῖτο συνδιανυκτερεύειν ἐν ταῖς παννυχίσιν ἔσθ' ὅτε μετὰ τῶν μοναχῶν. ἐπεὶ οὖν ἧκε τὸ τῆς πρώτης ἑβδομάδος τῆς τεσσαρακοστῆς σάββατον, ὁπότε δὴ καὶ ἔμελλε τῇ ὑστεραίᾳ κηρύττεσθαι δημοσίᾳ τῶν ὀρθοδόξων ἡ μνήμη βασιλέων ὁμοῦ καὶ πατριαρχῶν, ἐληλύθει καὶ οὗτος συνήθως εἰς τὴν ἐξ ἑσπέρας ἐκείνης παννυχίδα. περὶ δὲ μέσας νύκτας ἅμα αὐτοῦ συνισταμένων ἡμῶν, καὶ τῆς δοξολογίας ἀκουόντων, ἥκει τις ἐκ βασιλέως, καινοτέραν τινὰ κομίζων αὐτοῦ ἀγγελίαν, καὶ ζητῶν τὴν τῆς αὐτοῦ γνώμης κρίσιν. ἄρτι γάρ φησι τῶν περὶ τὸν βασιλέα πελεκυφόρων καὶ στρατιωτῶν καὶ ξιφηφόρων καταδαρθάνειν μελλόντων, ἐξενέχθη χρεμετισμὸς πάντα περιηχῶν τὰ βασίλεια, ὡς ἐκπλαγῆναι πάντας τοὺς ἐν τοῖς βασιλείοις. ἀωρίας γὰρ οὔσης πολλῆς, καὶ μὴ παρόντος τῶν ἵππων τινός, οὔτε τῶν βασιλικῶν, οὔτε τῶν συγκλητικῶν, οὔτε ἐντὸς βασιλείων, οὔτε πρὸ τῶν πυλῶν, θόρυβον τὸ τοῦ πράγματος παράδοξον ἐνεποίησε ταῖς τῶν ἀκουσάντων ψυχαῖς, καὶ ἀλλήλων ἅπαντες ἐπυνθάνοντο. οὕτω δὲ τοῦ θορύβου πεπαυμένου, καὶ δεύτερος ἐξηνέχθη χρεμετισμὸς μείζων τοῦ πρώτου, ὡς καὶ αὐτὸν αὐτήκοον τῆς ἠχοῦς γενέσθαι τὸν βασιλέα, καὶ πέμψαντα ἐρέσθαι, εἴ τις εἰδείη ὅθεν ὁ χρεμετισμὸς οὗτος ἐν ἀωρίᾳ τοσαύτῃ. ἀλλ' ἀκήκοε πλέον οὐδέν, ἢ ὅτι παρὰ τοῦ ἵππου τοῦ γεγραμμένου περὶ ἕνα τῶν βασιλείων τοίχων πρὸ τοῦ εὐκτηρίου τῆς νικοποιοῦ θεοτόκου, ἵππον δὴ λέγω ἐκεῖνον, ᾧ ἐποχεῖσθαι κάλλιστα Γεώργιον τὸν Χριστοῦ μάρτυρα εἴργασται πάλαι Παῦλος ἐκεῖνος ὁ τῶν ζωγράφων ἄριστος. πρὸς ταῦτα ὁ λογοθέτης χαριεντισάμενος, ὡς εἰώθει πρὸς τὰς τοῦ βασιλέως ἐρωτήσεις, συγχαίρω σοι, ἔφησεν, ὦ βασιλεῦ, τῶν μελλόντων ἕνεκα τροπαίων· οὐδὲν γὰρ ἕτερον οἶμαι σημαίνειν φησὶ τὸν παράδοξον τοῦτον τοῦ ἵππου χρεμετισμόν, ἢ τὴν βασιλικὴν ἐκστρατείαν, κατὰ τῶν τὴν ἡμετέραν Ἀσίαν ληϊλατούντων Ἀγαρηνῶν. ταῦτα ὁ βασιλεὺς ἀκηκοώς, μειρακίσκον ἕτερον αὖθις πρὸς αὐτὸν ἐπέπεμψε· σὺ μέν, λέγων, εἴτ' ἐμοὶ τὰ τῆς θυμηδίας, ὡς ἔθος, λέγων, εἴτ' οὐκ οἶδ' ὅπως ταῦτ' ἀπεκρίνω, ἔοικας ἀγνοοῦντι. ἐγὼ δέ σοι τἀληθῆ μοι δοκοῦντα καταλέξω. ὡς γὰρ ἡμῖν οἱ ἡμέτεροι πατέρες παρέδοσαν, καὶ ἄλλοτέ ποθ' ὁ ἵππος οὗτος, τὸν ὅμοιον ἐχρεμέτισε τρόπον, ὁπότε Βαλδουῖνος ὁ τῶν Λατίνων ἄρχων, ὑπὸ τοῦ ἐμοῦ πατρὸς καὶ βασιλέως ἔμελλεν ἀφαιρεῖσθαι τὴν μεγαλόπολιν ταύτην. πρὸς γὰρ τὸ παράδοξον

bat, & iuniori Imperatori ſubinde, & quid actum, & quid agendum eſſet, nunciabat. Imperator autem cum nepotem cerneret ſua monita negligere & contemnere, & ſolitæ leuitati morum inſiſtere: decreuit eum coram patriarcha & patribus conſcriptis in primis obiurgatum & conuictum, in carcerem conijcere. Cæterùm id eius propoſitum, Logotheta generalis Theodorus Metochita tum inhibuit, ob dierum illorum licentiam irritum fore illud coniectans. Carniſpriuium enim inſtabat, cum lautioribus conuiuijs & poculis dediti mortales, & uini intemperantia facilius ad ſeditiones concitantur. Quare metuendum eſſe, ne inanis labor caperetur, & fortunæ temeritas conſilium in diuerſum mutaret. Ac Logotheta generalis modò ædificationem Choræ monaſterij & exornationem abſoluerat, in quo totas aliquando noctes cum monachis, ſacris operari gaudebat. Primo autem quadrageſimæ ſabbatho, cum poſtridie orthodoxorū Imperatorum & patriarcharū memoria proclamanda eſſet, tum quoque is à ueſpera ad nocturna ſacra illa de more acceſsit. Tum ſub mediam noctem, me aſtante, & doxologiam audiēte, quidam ab Imperatore adeſt, nouum illi nuncium apportans, & eius ſententiam exquirens. Modò enim, inquit, cum Imperatorij bipenniferi & milites & enſiferi cubitum ituri eſſent, tantus ſubitò hinnitus circa palatium exauditus eſt, ut omnes percellerentur. Intempeſta enim nocte, cum neque Imperatorij neque ſenatorij equi, nec in ipſo palatio, nec ante fores eſſent, improuiſa res animos audientium perturbauit, & alij alios quid rei eſſet interrogarunt. Eo tumultu nondum ſedato, alter hinnitus priore maior exauditus eſt, ab ipſo etiam Imperatore: qui miſſo miniſtro, unde is eſſet, quæſiuit: ſed nihil audiuit aliud, niſi ab equo in quodam palatij pariete, ante uictricis Deiparæ ſacellum, quem Paulus olim preſtantiſsimus pictor effinxiſſet, D. Georgium Chriſti martyrem pulcherrimè ſuſtinentem, eſſe editum. Ad hæc Logotheta iocatus, ut ſolebat ad Imperatoris interrogationes: Gratulor tibi, inquit, Imperator, futuros triumphos. Monſtroſum enim iſtius equi hinnitum nihil aliud indicare reor, niſi tuam aduerſus Agarenos Aſiam noſtram populantes expeditionem. Quibus Imperator auditis, alio adoleſcente ad eum miſſo: Tu quidem, inquit, iſto reſponſo, ſiue, ut ſoles, mei exhilarādi gratia, ſiue alia de cauſa dato, rem ignorare uideris. Ego autem quid uerum eſſe cenſeam, tibi dicam. Nam ut patres noſtri nobis tradiderunt, equus iſte aliàs etiam ad eundem modum hinnijt, cum Balduinus Latinorum princeps à patre noſtro pulſus, urbem amiſſurus eſſet. Quo monſtro cum & ille

Bachanaliū licentia.

Equi picti hinnitus.

ille diu, ut ominoſo, terreretur: tandem, nec multo poſt, euentum ipſe expertus eſt, cum urbem à Romanis uaſtari cerneret. Logotheta uerò, cum quid reſponderet, non haberet, adoleſcentem abire iuſsit: ſe poſtridie Imperatori reſponſurum. *Columnæ agitatio.* Præterea columna quæ ante Orientalem arcem ſtat, in qua Byzantis conditoris urbis imaginem olim fuiſſe fama eſt, ante multos dies & ipſa commoueri cœpit: quæ agitatio per dies complures durauit, omnibus ad ſpectaculum concurrentibus. Poſtridie, cum Logotheta ad Imperatorem ueniſſet, tum quidem quid collocuti fuerint, nemo omnium ſciuit: pòſt tamen ex indicijs quibuſdam conijcere licuit, eos fatidicos quoſdam libros inſpexiſſe, quibus futura quædam incerto autore obſcurè & per ambages exponerentur. *E' themate aſtrologico coniectura de ſeditione.* Deinde figura aſtrologica delineata, qua poſitus ſiderum & prænotiones futurorum indagãtur, hoſtium aduentum & Reipublicæ confuſionem coniecerunt, & qualecunque Imperatorij principatus diſcrimen. Neque enim animaduertebant, iuniorem Imperatorem Andronicum id eſſe facturum (Deo talia modis ineffabilibus occultante:) unde magnopere territi & perturbati ſunt. *Metochitæ mæſticia.* Nam Logotheta è palatio plenus cogitationum domum reuerſus, longo tempore tacitus ſedit, nemini ullum uerbum loquens: ſed futurarum rerum cogitationibus intentus, planè muto & ſurdo ſimilis: idque uxore cum filia Panyperſebeſta & filijs de more aſsidentibus, & hilare ac iucundum eius colloquium expectantibus. Tandem coacta uxor, ipſa quidam minimè diſerta, filiæ Panyperſebaſtæ innuit, ut aliquid opportuni loqueretur. nam erat illa quidem ætate adoleſcentula, ſed peringenioſa: & ea lingua prædita, quæ Platonem aut Pythagorã, aut eiuſmodi uiros ſapientes magis quàm ipſam deceret. Tum autem patrem intuens, ſic exorſa eſt.

FILIAE MAGNI LOgothetæ prudens oratio.

AVdaciæ forſan & temeritatis eſſe uideatur, pater, me filiam adoleſcentulam te affari, & impolita lingua excellenti tuæ perfectæ'que ſapientiæ obſtrepere. Sed cum & mater hortetur, & tempus poſtulet, dicam ut potero. Cur tandem ſapientiſsime omnium, tandiu tacitus ſedes, tèque ipſum excrucias, & mœrore cõficis: nec quid te angat, nobis exponis, ut dolorem tuum, parte eius in nos recepta, leuemus? Nam & perturbatio uultus tui, & linguæ ſilẽtium, ſatis declarant, quãto in mœrore ſis, omnem animi

τῆς ἀκοῆς, συχνόν τινα χρόνον ἐκεῖνος ἐθορυβεῖτο, καὶ τὸν οἰωνὸν ἔαυ περὶ λογιζόμενος ἄτοπον. ἔπειτ' ἐν οὐ μακρῷ περὶ χρόνῳ τὸ πέρας εἶδε τὸν οἰωνὸν κατὰ τῆς αὐτοῦ ἐκτοξεύσαντα, ὅτε πορθουμένην τὴν μεγαλόπολιν ἑώρακε ταύτην ὑπὸ ῥωμαίων. ὁ λογοθέτης οὐδὲν ἔχων πρὸς ταῦτα ἀποκρίνασθαι, ἄπιθι, ἔφη, * τὸν ἄνθρωπον ἔν γε περὶ παρόντι· ἐγὼ δ' οὖν τὴν ὑστεραίαν, τὰς ἐμαυτοῦ κομίσω τοῦ βασιλεῖ ἀποκρίσεις. ἀλλὰ καὶ ὁ περὶ τὴν ἑώαν ἀκρόπολιν ἱστάμενος κίων, ἐν ᾧ λόγος τὸν τοῦ Βύζαντος πάλαι σταθῆναι τοῦ κτίσαντος τὸ Βυζάντιον ἀνδριάντα, πρὸ πολλῶν καὶ αὐτὸς ἤρξατο σείεσθαι ἡμερῶν, καὶ ἐπὶ πολλαῖς δ' ἐμφανῶς ἐσείετο ταῖς ἡμέραις, πάντων συντρεχόντων καὶ θεωμένων. ἐπεὶ δ' οὖν τὴν ὑστεραίαν ὁ μέγας ἀφίκετο λογοθέτης πρὸς τὸν βασιλέα, ἅττα μὲν αὐτοὶ κατὰ μόνας ἐκοινολογήσαντο πρὸς ἀλλήλους, τότε μὲν οὐδεὶς ἔγνω τῶν πάντων, ἐκ σημείων μέν τοι τινῶν στοχάζεσθαι ἡμῖν ἐξεγένετο ὕστερον, ὡς βιβλία τινὰ χρησμολογικὰ ἐθεάσαντο, ἐν οἷς τινὰ τῶν μελλόντων ἀσαφῶς τε καὶ αἰνιγματωδῶς παρ' ὅτων δή ποτε ἐξετέθησαν. καὶ ἐπὶ τούτοις θεμάτιον ἐξέθεντο, δι' ὧν ἀστέρων τοὺς δρόμους ἐρευνῶσιν ἄνθρωποι, καὶ μελλόντων φαίνουσι πρόγνωσιν. ἐξ ὧν ἐχθρικήν τινα ἔφοδον ἐτεκμήραντο καὶ τῶν κοινῶν πραγμάτων κυκεῶνα, καὶ ὁποιονδήτινα τῆς βασιλικῆς ἡγεμονίας κίνδυνον. οὐ γὰρ συνῆκαν ὡς ὁ βασιλεὺς ὁ νέος ἀνδρόνικός ἐστιν ὁ ταῦτα ποιήσων, τοῦ θεοῦ τὰ τοιαῦτα τρόποις ἀῤῥήτοις συγκρύπτοντος. ὅθεν πολὺν ἐκαρπώσαντο φόβον καὶ θόρυβον λογισμῶν. ὁ γὰρ λογοθέτης μεστὸς ἐννοιῶν ἐκ τῶν βασιλείων οἴκαδε ἐλθὼν, ἐκάθητο ἐπὶ πολὺ σιωπῶν, καὶ μηδ' ὅλως μηδὲν πρὸς οὐδένα φθεγγόμενος, ἀλλὰ στρέφων λογισμοὺς ἀεὶ περὶ τὸν νοῦν συχνοὺς, καὶ τῶν μελλόντων πλήρεις, κωφῷ τε καὶ μηδὲν αἰσθανομένῳ τῶν παρόντων ἀτεχνῶς ἐῴκει· καὶ ταῦτα τῆς συζύγου μετὰ τῆς θυγατρὸς πανυπερσεβάστης καὶ τῶν υἱέων παρακαθημένων κατὰ τὸ εἰωθὸς, καὶ ἱλαράν τινα καὶ μειδιῶσαν ἐκδεχομένων γλῶσσαν ἀκηκοέναι. ὀψὲ δ' ἀναγκασθεῖσα ἡ σύζυγος, αὐτὴ μὲν ἀφελῶς ὑπὸ φύσεως ἔχουσα πρὸς τὸ λέγειν, ἐνένευσε πρὸς τὴν θυγατέρα τὴν πανυπερσεβάστην, φθέγξασθαί τι τῇ χρείᾳ καὶ περὶ καιρῷ πρόσφορον. ἦν γὰρ αὕτη νεάζουσα μὲν τὰ τῆς ἡλικίας, ἀλλ' οὖν ἐπὶ μέγα συνέσεως ἥκουσα, καὶ γλῶτταν παρὰ τῆς φύσεως εὐτυχήσασα, οὐκ αὐτῇ μᾶλλον ἢ πυθαγόρᾳ καὶ πλάτωνι καὶ τῶν σοφῶν τοῖς τοιούτοις μάλα προσήκουσαν. ἡ δὴ καὶ διάρασα πρὸς τὸν πατέρα τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἔλεξε τοιάδε. *περὶ

*ΠΑΡΑΜΥΘΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ ΠΡΟΣ τὸν μέγαν λογοθέτην παρὰ τῆς αὐτοῦ θυγατρός. *οἰκονομικοὶ

ΤΟλμηρὸν μὲν ἴσως καὶ προπετείας δόξειεν ἄν πως μεστὸν, ὦ πάτερ, θυγατέρα νεάζουσαν ἔτι πρὸς πατέρα παῤῥησιάζεσθαι, καὶ ἀμαθίᾳ συζῶσαν γλῶσσαν ἀτενίζειν πρὸς τὸν τῆς σοφίας ὄλυμπον. ἐπεὶ δ' ἥ τε μήτηρ προτρέπει, καὶ μετὰ τοῦ πράγματος ὁ καιρὸς ἐπιτίθεται, φθέγξομαι τό γε εἰς δύναμιν ἧκον. ἵνα τί γὰρ ἐπὶ τοσοῦτον σιγᾷν, σοφώτατε πάντων ἀνθρώπων, ἀνέχῃ μὲν γνωσιμαχεῖν ἐπὶ σαυτοῦ, καὶ κατατήκειν σαυτὸν, κοινωνεῖν δ' ἡμῖν οὐκ ἐθέλεις τῆς γνώμης, ἵνα καὶ τῆς λύπης ἡμεῖς σοι γενόμεναι κοινωνοὶ, κουφότερον καταστήσωμέν σοι τὸ πάθος. πολλὴν γὰρ ἡμῖν ἡ τῶν ὄψεων σύγχυσις, καὶ ἡ τῆς γλώττης ἀσφάλεια, μηνύει σαφῶς τὴν ἐν τῇ ψυχῇ σου τῆς λύπης ἀκμὴν, ἢ τῆς καρδίας χειρωσαμένη, τὰ καί-

ρια,

ρια, καθάπερ ἀκρόπολιν, ἢ ῥίζαν τινὰ καὶ σύνδεσμον τῶν ζωτικῶν τῆς ψυχῆς δυνάμεων καθῆται ἀναπέτασα ἐπιβοσκομένη τὴν ὥραν τῶν λογισμῶν, καὶ συμβολοῦσα τὰς περιόδους αὐτῶν, κἀμβλὺ ποιοῦσα τὸ ἡγεμονικόν. ὥσπερ δ' ἔλαιον καὶ κηρὸς καὶ καλάμη καὶ χόρτος, πυρὸς ἐπέφυκεν τροφή, οὕτω καὶ σιωπὴ περὶ τὴν ψυχὴν ἠθροισμένους εἰ[illegible] τῆς λύπης τοὺς ἄνθρακας, καθάπερ ὕλην αὐτοῖς καὶ † τροφὴν ἑαυτῇ χορηγεῖ, μηδαμῇ διὰ γλώττης ἐξιέναι * παραχωροῦσα τὸν ἐγγινόμενον ἐκεῖθεν καπνὸν τῇ ψυχῇ. σὺ γοῦν ἵνα μὴ τῷ χρόνῳ τὸ πάθος ἰσχὺν εἰληφὸς, βλάβην ἀνέλπιστον ἀναφέρῃ, διανάστηθι πρὸς θεοῦ, καὶ γενοῦ σαυτοῦ. οὐ γὰρ σὸν τὴν εὐγένειαν τῆς φιλοσοφίας εἰς τοιαύτην κατασπᾶν σμικροπρέπειαν, καὶ ἀωρίαν τοσαύτην τῆς ταύτης κατασκεδάζειν σεμνώματος. πέφυκε γάρ πως τὸ τῆς λύπης δεινὸν ῥᾶστα τῇ παρατάσει τῆς σιωπῆς πολλαπλασιάζεσθαι. χωρεῖ γὰρ ἀνατρέχον ἐπὶ τὰ ἔνδον ἀεὶ δίκην ἕλκους, καὶ οὐ πρότερον ἀφίσταται τοῦ πάντα νέμεσθαι λάθρα τὰ πρόσω, πρὶν ἂν καὶ αὐτοὺς, ὡς εἰπεῖν, διέλθῃ τοὺς μυελοὺς τῆς ψυχῆς, καὶ αὐτὰ τοῦ ζώου τὰ καιριώτερα κατατροπώσηται μόρια. καὶ εἰ μέν τι τῶν ἀπορρήτων ἐστὶν, ἄλλοις χρεὼν εἶναι ἀπόρρητον, ἡμῖν δὲ τοῖς σοῖς, καὶ μάλα ἥκιστα. τούτοις καὶ τοιούτοις πλείοσι, καὶ τοιαύτῃ παλάμῃ τῆς γλώττης ἡ γενναία ἐκείνη θυγάτηρ τὰς τοῦ πατρὸς ἀκοὰς μαλάξασα κατὰ τὸ ἐγχωροῦν, παρὰ τοσοῦτον τῆς διανοίας ἐκείνου καθήψατο, καὶ ὥσπερ ἐκ βαθέος ἀνηγρετήσατο ὕπνου, παρόσον ἁλιέων καὶ θαυματοποιῶν παῖδες οἱ μὲν τοῖς πλήκτροις ἐκ θαλάττης τοὺς ἰχθύας ἀνασπῶντες, οἱ δὲ τοὺς ὄφεις ἐκ τῆς λόχμης. ὡς ἐκεῖνον μικρὸν τῆς λύπης χαλάσαντα, τῇ γλώττῃ δοῦναι τὸν νοῦν, καὶ τὰς ῥήσεις ἐκείνας βραχὺ τοῦ Ἰὼβ ὑπαλλάξαντα, ὡς ἀπόλοιντο φάναι αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι, ἐν αἷς γυναικί τε συνήφθην καὶ τέκνων ἐγενόμην πατήρ. ῥᾶστα γὰρ ἂν μὴ, παρόντων αὐτῶν, τἀμαυτοῦ διεθέμην· νῦν δὲ τοσούτου διὰ ταῦτα περιρρέοντος ὄχλου φροντίδων, οὐκ οἶδα πῶς ἂν διαφύγοιμι τὴν ὅπως ποτὲ καὶ ὅθεν οὖν ἀπειλουμένην ἐπενεχθήσεσθαι ὅσον οὐδέπω κακίστην πραγμάτων φοράν. μέλλειν γὰρ ἔφοδόν τινα βαρεῖαν εἴτ' ἐκ θαλάττης, εἴτ' ἐξ ἠπείρου, ἐχθρῶν μὲν οὐκ οἶδα δ' ὅτων ἐπαναστήσεσθαι καθ' ἡμῶν, καὶ πάντα κακῶς συνταράξειν τὰ καθ' ἡμᾶς, καθάπερ ὁλκάδα μεγάλην ἐπειδὰν ἐπὶ πόντου λαβὼν ἀγκυρῶν ὀρφανὴν ὑβριστὴς ἄνεμος, μαίνηται κατὰ τῶν ἱστίων, καὶ καταχορεύῃ τοῦ κύματος. ταῦτα εἰπὼν ἐσιώπησεν αὖθις, κλαπεὶς ὥσπερ τὸν νοῦν ὑπὸ τῶν λογισμῶν ἐκείνων. καὶ ἐκλαθόμενος ἑαυτοῦ καὶ τῆς γλώττης, καὶ ἀναστὰς, εἰσῄει μεστὸς ἀθυμίας ἐπὶ τὴν κλίνην, ἐφ' ἧς καὶ κατέδαρθεν, καθεύδειν δ' οὐκ εἶχε μέχρι πολλοῦ. ἐγὼ δ' ἐς τὴν ὑστεραίαν πάντα ἐμεμαθήκειν, κατὰ τὸ εἰωθὸς ἀφικόμενος. ἀπῄειν γὰρ συνεχέστερον ἐπὶ τὴν τοῦ ἀνδρὸς ὁμιλίαν. ἀφ' οὗ γὰρ ἐπὶ πλείονος ποιησάμενος ἐμὲ κατὰ τὴν αὐτῷ νεουργηθεῖσαν μονὴν τῆς χώρας φέρων κατῴκισε, πολλὴν ἔπειτα τὴν στοργὴν ἐδείκνυ πρὸς ἐμὲ, καὶ ἱλαρὰν τὴν διάθεσιν, καὶ μικροῦ τοῖς αὐτοῦ παισὶν ἐπίσης ἐδίδου τὴν σχέσιν κἀμοί.

† τρυφὴν

* συγχωροῦσα

animi hilaritatem & tranquillitatem adimente. Vt autem oleum, cera, & id genus alia flammam alunt, ita ſilentium dolorem auget. Quare tu, ne affectus iſte tempore confirmatus, inexpectatum damnum apportet: per Deum exurge, & animum recipe. Neque enim tuum eſt, philoſophiæ nobilitatem ad tantam humilitatem deijcere, illiúsque maieſtatem intempeſtiuis doloris maculis aſpergere: cuius ea natura eſt, ut continuatione ſilentij multiplicetur. Subinde enim hulceris inſtar interiora inuadens, non prius illa depaſcere deſinit, quàm ad ipſas medullas penetrarit, & principales animi partes abſumpſerit. Quod ſi arcani aliquid eſt, alijs arcanum eſto: nobis uerò tuis haudquaquam. His & pluribus huiuſmodi uerbis generoſa illa filia patris dolorem nonnihil leuauit, ut Iobi uerba parum immutata proferret: Pereant, inquit, dies illi, in quibus uxorem duxi, & liberos ſuſcepi: qui ſi non eſſent, faciliмè rebus meis conſuluiſſem. Nunc uerò tanta curarum turba incumbente, ignoro qua ratione inſtantem iam haud ſcio unde malorum molem effugiam. Imminet enim grauis hoſtium impreſsio nobis, hoſtium neſcio quorum, ſiue terra ſiue mari aduentantium, qui grauiſsimas nobis clades importabunt. His dictis rurſus conticuit, cogitationibus illis mente propemodum alienata: & ſui ac linguæ oblitus ſurrexit, ſe'que in lectulum contulit, ac obdormiuit, ſed diu dormire haud potuit. Ego uerò poſtridie de more ad eum ingreſſus, omnia cognoui.

Silentium.

Dolor.

Metochitæ male ſibi ominatur.

Nam poſteaquam in recens ædificato à ſe Choræ monaſterio me collocarat, maximi fecit, & penè germani filij loco dilexit: adeò ut aſtronomicam diſciplinam, quam ſolus eo tempore perfectiſsimè norat, mihi traderet, nec tantas opes inuideret: & ſæpe apud Imperatorem & proceres gloriaretur, me à ſe hæredem doctrinæ ſuæ inſtitutum eſſe. Idque euidentius in ſuis ad me epiſtolis, & uerſibus quos in exilio fecit, declarauit: de quo paulo poſt dilucidius dicetur. His igitur de cauſis, cum uiro multum deberem, gratiam ei retuli, quam potui. Nam crebrò cum acceſsi, non colloquendi tantum, ſed etiam officioſi miniſterij cauſa. Docebam enim & filium eius, & quam dixi filiam, & profanarum & ſacrarum literarum obſcuris locis declarandis. Erat enim mulier & magno prædita ingenio, & diſcen-

Gregoræ Metochitæ charus.

ὥστε καὶ ἀστρονομικὴν ἐπιστήμην μόνος κατὰ τούσδε τοὺς χρόνους εἰδὼς ἐς τὸ ἀκρότατον, οὐκ ἀπηξίωσε μὴ οὐ μεταδοῦναι κἀμοὶ τοῦ τοσούτου πλούτου· ὥστε καὶ πολλάκις ἐνεκαλλωπίσατο ἐπί τε τοῦ βασιλέως, ἐπί τε τῶν ἐλλογίμων ἐμοῦ γε εἵνεκα, ὅτι διάδοχον τῆς αὐτοῦ σοφίας ἐπεποιήκει με. δείκνυσι δὲ τοῦτο σαφέστερον ἔν τε ταῖς πρὸς ἐμὲ τούτου ἐπιστολαῖς, ἔν τε τοῖς ἔπεσιν ἃ πεποίηκεν ὕστερον ἐν τῇ ἐξορίᾳ αὐτοῦ, περὶ ὧν ἀριδηλότερον ἡμῖν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν λελέξεται. διὰ ταῦτα τοίνυν ὀφείλων τἀνδρὶ μεγάλας τὰς ἀμοιβὰς, τῶν κατὰ δύναμιν οὐκ ἠμέλουν, ἀλλὰ προσῄειν συχνά οἱ, οὐ μόνον λογικῆς εἵνεκα ὁμιλίας, ἀλλὰ καὶ διακονίαν τινὰ θυμήρη πληρῶν αὐτῷ. ἐδίδασκον γάρ τόν τε υἱέα, καὶ ἣν ἔφαμεν αὐτοῦ θυγατέρα, τὰ τῶν θύραθεν καὶ ἡμετέρων βιβλίων αἰνιγματώδη καὶ γρίφα διαλευκαίνων, καὶ τὴν ἐκείνων νύκτα πρὸς ἡμέραν μεθαρμοζόμενος. ἦν γὰρ ἡ γυνὴ μεγαλοφυὴς ὁμοῦ,

& diſcedendi cupida: quorum alterum naturæ, alterum animi donum eſt. Illis uerò auditis, quamuis præ timore penè exanimatus: nō tamen tacendum eſſe exiſtimaui, ſed in hanc ſententiam illum ſum allocutus.

CONSILIVM AB AVtore Logothetæ datum.

Philoſophica conſtantia.

ALios fortaſſe, qui animos philoſophicis rationibus non firmarunt, ſuccumbere aduerſis rebus, non mirum fuerit. Te uerò, cuius tantum animi robur eſſe oportebat, ut alijs exemplo eſſes, eodem modo quo cæteros affici, ſumme uir, laudare haud poſſum. Quòd ſi manifeſtis & præſentibus in rebus forti eſſe animo philoſophum oportet, quid de ijs dicemus quæ nondum adſunt, ſed euentu adhuc incerto deliteſcūt?

Futura incerta.

" Multa perficit Deus inexpectata: quæ expe-
" ctabantur, fruſtrata ſunt: quæ uerò nemo ex-
" pectabat, eorum exitum reperit Deus. Nam futurarum rerum prædictiones, ſiue per ſomnia, ſiue alijs ſexcentis, ut ſcimus, rationibus ſignificentur, multa caligine inuolutæ, multos ab officio depulerunt, & in errorem induxerunt, alijs felicem præter ſpem exitum adeptis, alijs diuerſum. Noſti enim cùm alia, tum, ut Alexandrum ad oppugnationem Tyri abeuntem, coruus deiecto in caput oſſe perculerit: quod aruſpices malum omen interpretati, cœptis deſiſtendum eſſe monebant. Ille uerò abijt, & laboribus exantlatis urbem expugnauit. Græci olim cum à Perſis inuaderentur, in fundum maris ſe cum ipſis nauibus ante Salaminē demerſum iri putantes: præter omnē ſpem uictores, totos libros ſuis triumphis refecerunt. Crœſus Lydus ſe Halym fluuiū tranſgreſſum, magnum Cyri imperium euerſurum eſſe ſperauit: ſed & ſuū regnum amiſit. Romani olim cum Italiam ab Hannibale incendijs uaſtari, & ipſius urbis excidium modò non ante oculos cernerent, maximæ partis orbis terrarum Domini euaſerunt. Auguſtus, alter à Cæſare Romæ rerum potitus, cum ab Antonio & Cleopatra magnis exercitibus terra marique peteretur, deſperata uita, & hoſtes præter ſpem uicit, & illorum principatum etiam occupauit, Libyam inquam & Aſiam. Et quid opus eſt ſacras Prouidentiæ rationes recenſere, quæ res noſtras gubernans, eo fine concludere ſolet, quem ignoramus? nunc ſperato, nunc inſperato: & nunc cum appendice, nunc ſine adiectione: non ſecus ac ſi quis Piræeo egreſſus, Aegæum mare traijcere inſtituat, Septentrionū uerò ui in Cretam & Sardiniam præter expectationem deferatꝰ. Nam tali incōſtantia & terræ & maria perpetuò cōcutiuntꝰ. Quamobrē tibi forſitan etiā deteriora metuenti, meliora cōtingent: & iſtius triſticiæ ſementis, uberem lætitiæ meſſem ꝑducet.

Græcorum metus.

Crœſi fruſtratio.

Romanorū uictoria.

Auguſtus.

Prouidētiæ conſilia hominibus ignota.

Futura

καὶ φιλομαθής, τὸ μὲν δῶρον τῆς φύσεως εἰληφυῖα, τὸ δὲ τῆς γνώμης. ἐγὼ δ᾽ ἐκεῖνα ἀκηκοώς, ἔνθους μὲν ὑπ᾽ ἐκπλήξεως ἐγεγόνειν, οὐκ ἐκεῖνα δ᾽ ὅμως δεῖν σιωπῇ τὸ πρᾶγμα παραδραμεῖν.

ΣΥΜΒΟΥΛΗ ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ πρὸς τὸν μέγαν λογοθέτην.

ἈΛΛ᾽ ἰδίᾳ προσελθὼν ἐκείνῳ, ἄλλους μὲν ἴσως ἔφην ἐν τοῖς δεινοῖς καταπίπτειν, ὅσοι μὴ φιλοσόφοις λόγοις ἐχάλκευσαν τὴν ψυχήν, οὐκ ἂν εἴη τῶν οὐκ εἰκότων. σὲ δ᾽ ὃν ἔδει πύργον ἀκλόνητον ὄντα τοῖς τοιούτοις καθίστασθαι, καὶ καρτερίας ὑπόδειγμα κράτιστον γίνεσθαι τοῖς πολλοῖς, ὅμοιόν τι πάσχειν τοῖς ἄλλοις, θειότατε ἄνθρωπε, οὐκ ἂν δυναίμην αὐτὸς ἐπαινεῖν. εἰ δ᾽ ἐπὶ τῶν ἐμφανῶν καὶ παρόντων χρῆναι φαμὲν καρτερεῖν τὴν φιλόσοφον διάνοιαν, τί ἄν τις φαίη περὶ τῶν μήπω παρόντων, ἀλλ᾽ ἐν ἀδήλοις ἔτι πυθμέσι κρυπτόντων τὴν ἔκβασιν; πολλὰ γὰρ κραίνει θεός, καὶ τὰ δοκηθέντα οὐκ ἐτελέσθη. τῶν δ᾽ ἀδοκήτων πόρον εὗρε θεός. αἱ γὰρ προαναφωνήσεις τῶν μελλόντων ὅσαι δι᾽ ὀνειράτων, καὶ ὅσαι διὰ μυρίων ἄλλων, ὡς ἴσμεν, γίνονται τρόπων, πολὺν ἐπισυρόμεναι γνόφον, καὶ κύκλῳ αὐτῶν ὥσπερ σκηνὴν τιθέμεναι τὴν ἀποκρυφὴν αὐτῶν, πολλοὺς τοῦ καθήκοντος ἐξεμόχλευσαν, καὶ πρὸς τὰς τῆς ἀληθείας ἐναντίας ἐννοίας βαδίζειν παρέπεισαν. καὶ οἱ μὲν τοῦ τέλους εὐτυχοῦς παρ᾽ ἐλπίδα πεπείρανται, οἱ δὲ τοὐναντίον. οἶσθα γὰρ τά τε ἄλλα, καὶ ὡς ἀλεξάνδρου τοῦ μακεδόνος ἐξιόντος ἤδη ἐπὶ τῆς τύρου, κόραξ ἐξ αὐτομάτου πετόμενος, ἄνωθεν ῥίψας ὀστοῦν ἐπάταξε τὴν αὐτοῦ κεφαλήν, καὶ ἔδοξε τοῖς ὀρνιθοσκόποις καὶ μάντεσι τοῦτο κακὸς οἰωνός, καὶ ἀπηγόρευον ἤδη τὴν πεῖραν. ὁ δὲ καὶ ἀπῄει, καὶ πόνους ὑπέστη, καὶ πολιορκήσας εἷλεν αὐτήν. ἕλληνες πάλαι περσῶν ἐπιόντων, ἤλπισαν ὄντα πυθμένας θαλάττης αὐταῖς ναυσὶ καταδύσεσθαι πρὸ τῆς σαλαμῖνος ἀπειλούσης τέκνα γυναικῶν ἀπολέσειν· ἀλλὰ παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα τοὺς ἐναντίους κατετροπώσαντο, καὶ ὅλας βίβλους μεστὰς τῶν οἰκείων ἀφῆκαν τροπαίων. κροῖσος ὁ λυδὸς ἤλπισε τὸν ἅλυν διαβάς, μεγάλην ἀρχὴν καταλύσειν τοῦ κύρου· ὁ δὲ καὶ τὴν οἰκείαν ἀπέβαλε. ῥωμαῖοι πάλαι φλεγομένης τῆς ἰταλίας ὑπ᾽ ἀννίβου τοῦ καρχηδονίου, καὶ μονονοῦ πρὸ ὀφθαλμῶν καὶ αὐτὴν τὴν τῆς ῥώμης ἰδόντες κατασκαφήν, τοῦ πλείστου παρ᾽ ἐλπίδα τῆς οἰκουμένης κατέστησαν αὐτοκράτορες· αὔγουστος ὁ μετὰ καίσαρα δεύτερος μοναρχήσας ἐν ῥώμῃ, ἀντωνίου καὶ κλεοπάτρας ἐπιόντων κατ᾽ αὐτοῦ μετὰ βαρείας δυνάμεως ναυτικῆς τε καὶ ἠπειρωτικῆς, φόβῳ τὸ ζῆν ἀπειπάμενος, ὁ δὲ καὶ τοὺς ἐχθροὺς παρ᾽ ἐλπίδα ἐνενίκηκε, καὶ ἅμα τὴν ἐκείνων ἀρχὴν προσειλήφει, λιβύην φημὶ καὶ ἀσίαν. καὶ τί δεῖ τοὺς ἱεροὺς τῆς προνοίας λόγους καταριθμεῖν, ἣ τὰ καθ᾽ ἡμᾶς διοικοῦσα, ὅπερ οὐκ ἴσμεν εἴωθεν ἐπιφέρειν τοῖς ἡμετέροις πράγμασι τέλος, νῦν μὲν ὅπερ ἠλπίκαμεν, νῦν δ᾽ ὃ μή, καὶ νῦν μὲν σὺν θατέρῳ θάτερον, νῦν δ᾽ αὖ τὶ θατέρου θάτερον. ὥσπερ ἂν εἴ τις ἐκ τοῦ πειραιῶς τὸν ἀπόπλουν ὄντα τὸν αἰγαῖον ποιεῖσθαι ἐβούλετο, τὸν δ᾽ ἔπειτ᾽ ὄντα κρήτην καὶ σαρδώ, τῶν ἀρκτικῶν ἀπήνεγκαν πνευμάτων αἱ πηγαί, καὶ παύντοι προσδοκήσαντα. καὶ γὰρ τοιοῦτος κύβος πᾶσαν ἐπιπρέπεται γῆν ὁμοίως ἀεὶ καὶ θάλατταν. καὶ σοὶ τοίνυν προσδοκήσαντι λυπηρά, ἴσως ἀνατελεῖ τὰ χρηστότερα, καὶ τὸ τοῦδε τοῦ σπέρματος κατηφὲς, ὅλους γεωργήσει χοίνικας εὐφροσύνης.

Εὐριπίδου στίχοι.

ἰσομοι-

ἰσομοιρίαν γὰρ δεῖ ταῖς τῶν μελλόντων ἐλπίσι χαρίζεσθαι, καὶ μὴ καθάπαξ μόνοις διδόναι τοῖς ἀηδέσιν ἢ τοῖς χρηστοῖς. ἔπειτα καὶ ὡς δοκεῖ τῷ σοφῷ Εὐριπίδῃ, „λόγος ὁ αὐτὸς ἔκ τ' ἀδοξούντων κἀκ τῶν δοκούντων „ἰὼν, οὐ ταὐτὸν σθένει. πάντες μὲν γὰρ πάντα φάσκοντες, ἕνα που μόλις ἢ καὶ δύω ταράξαιεν ἄν. σὺ δ' ἅτε καὶ τῶν ἀπορρήτων τῷ βασιλεῖ κοινωνὸς, καὶ ἅμα τῶν ἀστρονόμων κράτιστος, ῥᾶστα τὰς τῶν ὅλων ψυχὰς εἰς βυθοὺς ἀνατρέψαις ἂν ἀπογνώσεως. εἰ γοῦν μὴ διὰ σὲ, ἀλλὰ τῶν ὅλων γε εἵνεκα, πρὸς τὸ χαριέστερον ἄμειβε μετὰ τῆς γλώττης ὅλον σαυτὸν, μίμησαι τῶν κυβερνητῶν τοὺς χαριεστέρους, οἳ καὶ μελλόντων ἔτι καὶ παρόντων αὖθις τῶν δεινῶν, οὐδαμῇ κατηφὲς δεικνύουσι πρόσωπον, ἀλλ' εἰδότες ὡς ἐν τοῖς αὐτῶν ταμιεύονται χείλεσιν αἱ σωτηρίαι τῶν συμπλεόντων ἁπάντων ἐλπίδες, ὥσπερ εὐθυμίας ἀεὶ διὰ γλώττης προτείνουσι τούτοις τράπεζαν, καὶ ἐπικεροῦσι καὶ παραθαρρύνουσι· καὶ ταῦτα τῆς μὲν θαλάττης πολλάκις κάτωθεν ὑβριζούσης, τῶν κυμάτων δ' ὑπὲρ πάντα καύκασιν ὑψουμένων, ὑετοῦ δ' ἄνωθεν καταρρηγνυμένου βιαίου, καὶ τοῦ κινδύνου πρὸ ὀφθαλμῶν ἱσταμένου. ταῦθ' οὕτω λεχθέντα παρ' ἡμῶν, τὸν ἄνδρα κατεδυσώπησαν, καὶ τῆς λύπης ἐκείνης, ὡς ἐνῆν, καθυφεὶς, χαρίεις αὖθις ἐδόκει τοῖς πᾶσι, καὶ ἱλαρὸς, καὶ εὐπροσήγορος ὡς τὸ πρότερον. κατὰ δὲ τὴν ἕκτην ἑβδομάδα τῆς ἁγίας τεσσαρακοστῆς, προσκαλεσάμενος ὁ βασιλεὺς τὸν πατριάρχην Γεράσιμον, καὶ τῶν ἀρχιερέων τοὺς παρατυχόντας, ἄγεται τὸν ἔγγονον παρρησίᾳ ἐλέγξων τε καὶ παραινέσων ἀπέχεσθαι τῶν τῆς φυγῆς βουλευμάτων, ἵν' ὑπὸ μάρτυσι τούτοις ἢ συσταλεὶς καὶ αἰσχυνθεὶς ἀπόσχοιτο, ἢ κολασθεὶς ἀνέγκλητον ἀφῇ τοῖς κολάσασι τὴν αἰτίαν. εἰσῄει μὲν οὖν ὁ ἔγγονος Ἀνδρόνικος, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ καί τινας ὡπλισμένους, λαθραίαν τινὰ καὶ μὴ φαινομένην ὅπλισιν καὶ παραξιφίδια φέροντας, οὐδ' αὐτὸς ἄοπλος παντελῶς. συνέθεντο γὰρ, ὡς εἰ μὲν πατρικοῖς τισι καὶ πραέσι χρήσεται παραινέσεσιν ὁ πάππος καὶ βασιλεὺς πρὸς αὐτὸν, μηδ' αὐτοὺς τὸ παράπαν ἐνδείξασθαί τι τολμηρὸν καὶ θρασύτερον, ἀλλ' ἠρεμήσειν καθάπαξ. εἰ δὲ πρὸς ὀργὴν καὶ κόλασιν βλέψῃ, εἰσπηδήσαντας εὐθὺς ἐν αὐτοῖς βασιλικοῖς θρόνοις κατασφάξειν αὐτὸν, καὶ τὴν αὐτοκρατορίαν μόνῳ τῷ νέῳ καταστήσειν Ἀνδρονίκῳ. εἰσελθὼν οὖν αὐτὸς μὲν παρὰ τὸν πάππον καὶ βασιλέα, ἐκάθητο ἐπὶ τοῦ συνήθους βασιλικοῦ θρόνου, τὴν δὲ φρατρίαν ἐκείνην παρὰ τὴν βασίλειον εἴασε διατρίβειν αὐλήν. ἐπεὶ δ' ἡ παραίνεσις μετὰ τῶν ἐλέγχων πατρική τις ἔδοξε καὶ κηδεμονικὴ, οὐδέν τι παράβολον ἐπράχθη τέως, ἀλλ' ἀπηλλάγη καὶ διελύθη μετ' εἰρήνης ὁ σύλλογος, ὀμωμοκότων ἀλλήλοις ἀμφοτέρων τῶν βασιλέων, τοῦ μὲν μηδένα τῶν πάντων τῆς αὐτοκρατορίας διάδοχον καταλείψειν πλὴν αὐτοῦ Ἀνδρονίκου τοῦ ἐγγόνου καὶ βασιλέως· τοῦ δ' αὖ ἐγγόνου μηδὲν μήτε κατὰ τῆς αὐτοκρατορίας τοῦ βασιλέως καὶ πάππου, μήτε κατὰ τῆς αὐτοῦ ζωῆς, μήτε βουλεύσασθαι, μήτε μὴν διαπράξασθαι πώποτε. ἐξιόντα δ' ἐκεῖθεν τὸν νέον Ἀνδρόνικον περιστᾶσα ἡ τῶν συνομοσάντων φρατρία, ὑβριοπαθοῦντες αὐτοῦ κατεβόων, παράβασίν τε ἐγκαλοῦντες τῆς φρικωδεστάτης τῶν ὅρκων ἐκείνων τῶν πρὸς αὐτοὺς, καὶ ἅμα προφανῆ προδοσίαν αὐτοῦ. ποῦ γὰρ οὐκ ἂν ἀδικίας ἐλαύνειν ἔφασκον, σὲ μὲν δι' ἡμᾶς φοβερὸν ὁμοῦ καὶ δύσμαχον καταστάντα, ῥᾳδίως τὰ κατὰ γνώμην σαυτῷ καταπράξασθαι, ἡμᾶς δ' ἐν στόματι μαχαίρας οὑτωσὶ προφανῶς, καὶ πυθμέσιν ᾅδου καταλιπεῖν;

Ἐλέγχει ὁ βασιλεὺς ὑπὲρ τῆς βασιλείας τὸν ἔγγονον αὐτοῦ.

τούτοις

Futura enim in æquilibrio quodam collocanda ſunt, nec in iucunda, nec in triſtia nimis inclinante animo. Deinde poeta ſapientiſsimus Euripides pronunciat, eandem orationem ab obſcuro aut nobili habitam, nõ idem autoritatis habere. Omnes enim omnia dicendo, uix unum atque alterum commoueant. Tu uerò, ut arcanorum Imperatoris conſcius, ſimúlque doctiſsimus aſtronomus, omnium animos in extremam deſperationẽ demergere queas. Proinde ſi non tua, at aliorũ cauſa, & linguam tuam & te totum ad hilariorem habitum conformato. Imitare ſolertes gubernatores, qui & aduentantibus & iam urgentibus periculis triſticiam diſsimulant. Nam cum ſciant ſpem ſalutis uectorum omnium à ſuis pendere labris, eos in ſpem bonam erigunt & confirmant: quamuis ſæpe & mare fundo exæſtuet imo, & præruptus aquæ mons ſupra caput aſtet, & imber uiolentus è nubibus erumpat, & diſcrimen ante oculos uerſetur. Hæc cum dixiſſemus, uirum mitigauimus, ut mœrore illo, quatenus licebat, remiſſo, rurſus omnibus iucundum & hilarem ſe præberet, atque affabilem. Sexta porrò hebdomade ſanctæ quadrageſimæ, Imperator Geraſimo patriarcha & alijs pontificibus qui in urbe erant accerſitis, nepotẽ adducit, palàm obiurgaturus: & moniturus, ut fugæ conſilia mutaret, quò coram tantis teſtibus pudefactus, aut in officio eſſet, aut non ſine cauſa probabili mulctatus uideretur. Ingreſſus igitur eſt iunior Andronicus, adductis ſecum nonnullis qui occulta arma & pugiones gerebant, nec ipſe planè inermis. Conuenerat enim inter eos, ſi auus paternis & lenibus admonitionibus erga ipſum uteretur, ne ſe quidem aliquid confidentius aut audacius præ ſe laturos, ſed omnino quieturos: ſin uerò iratus ſupplicium minitaretur, impetu facto in ipſo Imperatorio ſolio illum occiſuros, & in ſolum iuniorem Andronicum omnem imperij autoritatem collaturos.
Ingreſſus igitur, iuxta auum in conſueto ſolio conſedit, factione illa ad Imperatoriã aulam relicta. Cum autem admonitio & caſtigatio à patria cura & ſolicitudine proficiſci uideretur, nihil tum inſolentius actum eſt, ſed concilium pacatè & tranquillè dimiſſum: iureiurando ultrò citroq; dato, ab auo, ſe nemini relicturũ Imperium niſi nepoti: à nepote, ſe neque uitæ, neq; imperio aui ullas inſidias comparaturum. Cæterùm iuniorem Andronicum egreſſum cõiurati circumſtantes, indignabantur, & in eum uociferabantur, ut qui ſanctiſsimũ iuſiurandum uiolaſſet, & fidem fregiſſet. Quid enim, inquiunt, ad iſtius iniuriæ magnitudinem accedere queat, cum tu per nos formidabilis & inuictus, omnia ex animi ſententia facilè confeceris, ſi nos iugulandos in orci faucibus deſerueris?

Triſticia magno uiro diſsimulanda.

Gubernatorum prudentia.

Andronic ſenior nepotem monet.*

Andronic iunior armatus in cõcilio.*

Andronic iunior à ſua factione peierare cogitur.*

His & huiuſmodi geſtib. & uocibus fractus & pudefactus, magnũ Logothetam ad ſe uenire iuſſit: ab eoq; petijt, ut apud auum efficeret, ut ſuę factioni impunitatẽ iureiurãdo daret.

Logothetæ ad Andronicũ iuniorem oratio

At ille ne audire quidẽ ſuſtinens: Tu uerò, inquit, non bene tecũ actũ eſſe putas, nec immortales Deo gratias agis, ꝙ præter expectationem ex orci faucibus ereptus, incolumis & ſaluus es? An ignoras te & mihi & liberis meis, quoad uixeris, magnam debere gratiã, ꝙ conſiliũ contra te initum auerti meo interuentu, quodq; meo beneficio ſolem hunc intueris? Tu uerò his omiſsis, pro perditiſsimis & malè perituris iſtis intercedis? Apage per Deũ, nihil tibi rei ſit cum iſtis. Quomodo enim tibi ſeruabunt fidem, qui fidem auo tuo datam, nulla coacti neceſsitate, fefellerũt, nec Dei metu nec hominũ uerecundia deterriti? His Imperator præter expectationẽ auditis, tacitus diu ſtetit: deinde illo abire iuſſo, ad priſtina conſilia & cogitationes redijt. Cum autem magna & ſancta hebdomas adeſſet, qua ſalutarem Chriſti paſsionẽ celebramus: & Imperator nepotem non è monitis ſuis uiuere cerneret: ſed & inconſtanti motu, & moribus diſſolutis, & aliás alium eſſe: grauiter & iniquo animo eius intemperias paſſus eſt, adeò ut bis & ter magnitudine doloris uictus, & ueluti numine afflatus, ad eos qui aderant, diceret: Obijt noſtra ætate & Imperij maieſtas, & Eccleſiæ pietas. Nam ille fugam ardẽti ſtudio adornabat: & ſubinde egrediebat̃, & cum factione illa ſe parabat. Senex uerò conſiliorum ignarus, æger animo tacitè afflictabatur: ſed tamen ſignis & coniecturis quibuſdam ea quæ agebantur expendens, haud procul erat, quin quid ſtruerent animaduerteret.

Patriarcha ſenioris Andronici cõſilium nepoti aperit

Quare patriarchæ Geraſinę arcanũ nepotis comprehendendi conſilium aperuit. At ille ſtatim ad iuniorem Imperatorem Andronicum accurrit, & arcano illi prodito effecit, ut fugam acceleraret. Cum autem illuſtris Reſurrectiõis dies illuxiſſet, ueſperiq; decreta exequenda eſſent, de more petijt & accepit claues Gyrolimniæ portæ. Hoc enim propter matutinam uenationem facere conſueuerat.

Andronici iunioris fuga.

Igitur ſub mediam noctem cunctis dormientibus, cum omnibus coniuratis egreſſus, poſtridie in Syrgiannis & Cantacuzeni caſtra peruenit. Hi enim cum illuſtri apparatu, ad Adrianopolim fugam illius præſtolabantur. Erat is dies Aprilis uigeſimus, anni ſexies milleſimi octingenteſimi uigeſiminoni. Eſt autem animaduerſione dignũ, ꝙ nihil humanarum rerum ſine Prouidentia adminiſtret̃, ſed omnia arcana ratione agant̃: licet nos ignari ſedeamus, uerba & Prouidentia & ueritate indigna facientes.

Fatales pœnæ.

Cum enim Deus aliquos ob uetera & recentia delicta mulctare uult, periti medici more incurabilib. morbis uſtiones & ſectiones adhibet.

τούτοις μέν τοι καὶ τοῖς τοιούτοις ἤθεσί τε καὶ ῥήμασι κατακλασθείς τε καὶ αἰσχυνθεὶς ὁ Βασιλεὺς, διεμηνύσατο πρὸς αὐτὸν ἀφικέσθαι τὸν μέγαν λογοθέτην, καὶ ἐλθόντα ἠξίου παρασκευάσαι τὸν πάππον καὶ βασιλέα δι᾽ ὅρκων, καὶ τῇ ῥηθείσῃ φρατρίᾳ χαρίσασθαι τὸ ἀκίνδυνον. ὁ δὲ οὐδ᾽ ἀκοῦσαι ἠνέσχετο, ἀλλὰ, Σὺ δ᾽ οὐ θαυμάζεις, ἔφη, καὶ θεῷ πολλὰς ἀφθόνως εὐχαριστίας, ἀγαπῶν ὅτι παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα τῶν τοῦ ᾅδου πυλῶν αὐτὸς ἀναβὰς, ὡς εἰπεῖν, ἐκομίσω τὴν σωτηρίαν; ἢ οὐκ οἶδας ὡς χρεών σε μεγάλας ὀφείλειν κἀμοὶ καὶ παισὶ τοῖς ἐμοῖς διὰ βίου τὰς χάριτας, ὅτι βουλὴν τὴν σοῦ μελετηθεῖσαν καὶ ἐξαρτυθεῖσαν εἰς τέλος διέρρηξα παρελθὼν αὐτὸς, καὶ νῦν δι᾽ ἐμοῦ τουτονὶ τὸν ἥλιον καθορᾷς; σὺ δὲ ταῦτα ἀφεὶς, ἱκέτης ὑπὲρ τῶν κάκιστ᾽ ἀπολουμένων γίγνεσθαι βούλει. ἄπαγε πρὸς θεοῦ, μὴ κοινώνει τοιούτοις ἀνδράσι. πῶς γὰρ τοὺς πρός σε διατηρήσουσιν ὅρκους, οἳ τοὺς πρὸς τὸν βασιλέα καὶ πάππον τὸν σὸν, μηδενὸς τῶν δεινῶν ἀναγκάζοντος, ἐξελάθοντο, μήτε θεοῦ κεραυνοὺς, μήτε ἀνθρώπων αἰδῶ πρὸ ὀφθαλμῶν θέντες. τούτων οὕτω παρὰ προσδοκίαν λεχθέντων ἀκούσας ὁ Βασιλεὺς, ἔστη σιωπῶν ἐπὶ πλεῖστον· ἔπειτα ἄπιθι ἐπιτρέπων, ἐπὶ τὰς προτέρας αὖθις ἐπανῆκε βουλὰς καὶ μελέτας. ἐπεὶ δὲ καὶ ἡ μεγάλη καὶ θεία ἐπεδήμησεν ἑβδομὰς ἐν ᾗ τὰ σωτήρια ἑορτάζομεν πάθη, καὶ τὸν ἔγγονον αὖθις ὁ Βασιλεὺς οὐ κατὰ τὰς παραινέσεις ἔβλεπεν ἔχοντα, ἀλλὰ τήν τε τῆς κινήσεως ὁρμὴν ἄστατον οὖσαν καὶ τὸν τῶν ἠθῶν ῥυθμὸν οὐ καθεστηκότα, ἀλλ᾽ ὅλως εἰπεῖν ἀλλοπρόσαλλον, ἠνιᾶτο καὶ ἐδυσφόρει, ὥστε καὶ δὶς καὶ τρὶς νικηθεὶς τῇ τῆς λύπης ὑπερβολῇ καὶ οἷον ἔνθους γενόμενος, τετελεύτηκεν, ἔφη πρὸς τοὺς παρόντας, ἥ τε βασίλεια ἐφ᾽ ἡμῶν ἤδη, καὶ ἡ τῆς ἐκκλησίας εὐσέβεια. ὁ μὲν γὰρ ἐξήρτυε τὰ πρὸς φυγὴν μετὰ φλεγούσης τινὸς τῆς ὁρμῆς, καὶ ἐξεπορεύετο συχνὰ καὶ παρεσκευάζετο μετὰ τῆς φρατρίας ἐκείνης. ὁ δὲ μὴ συνιεὶς τὰ βουλεύματα, ἠθύμει καὶ διηπόρει, καθ᾽ ἑαυτὸν γνωσιμαχῶν. στοχασμοῖς δέ τισιν ὅμως καὶ ὑπονοίαις τὰ δρώμενα παραβάλλων, οὐκ ἔξω παντάπασιν ἤδη καὶ αὐτὸς ἔκειτο τοῦ τὰ μελετώμενα ξυμβάλλειν. ὅθεν συλλαβεῖν ἐβουλεύσατο, καὶ τῷ πατριάρχῃ Γερασίμῳ τοῦ τοιούτου βουλεύματος ἐν ἀπορρήτοις λαβὼν κεκοινώνηκεν. ὁ δ᾽ εὐθὺς πρὸς τὸν Βασιλέα τὸν νέον Ἀνδρόνικον δραμὼν, τὸ ἀπόρρητον ἀνεκάλυψε, καὶ οὕτω λοιπὸν ἐκεῖνος τὴν φυγὴν ἐπετάχυνεν. ἐπεὶ δὲ καὶ ἡ λαμπρὰ τῆς ἀναστάσεως ἐπεδήμησεν ἡμέρα, καὶ ἔδει πρὸς ἑσπέραν τὰ βουλεύματα πέρας λαβεῖν, ᾔτει τε κατὰ τὸ εἰωθὸς, καὶ ἔλαβε τὰς κλεῖς τῶν πρὸς τὴν Γυρολίμνην ἀνοιγομένων πυλῶν. εἰώθει γὰρ τοῦτο ποιεῖν διὰ τὰ ἕωθεν κυνηγέσια. καὶ δὴ περὶ μέσας νύκτας, πρὸς ὕπνον ἤδη καταδαρθόντων ἁπάντων, ἔξεισι μετὰ πάντων ὅσοι αὐτῷ γε συνωμομόκεσαν· καὶ ἐξιππασάμενοι, φθάνουσι δευτεραῖοι πρὸς τὸ τοῦ Συργιάννη καὶ τὸ τοῦ Καντακουζηνοῦ στρατόπεδον. ἐκάθηντο γὰρ ἐκεῖνοι περὶ τὴν Ἀδριανούπολιν, ξύν γε λαμπρᾷ τῇ παρασκευῇ τὴν τούτου φυγὴν ἐκδεχόμενοι. ἦν δ᾽ αὕτη ἡ ἡμέρα Ἀπριλλίου μὲν εἰκοστὴ, ἔτος δὲ ἑξακισχιλιοστὸν ὀκτακοσιοστὸν εἰκοστὸν ἔνατον. ἐπιστῆσαι δ᾽ ἄξιον, πῶς τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων οὐδὲν τῆς προνοίας ἐκτὸς διοικεῖται, ἀλλὰ πάντα λόγον ἀπόρρητον ἔχει τὸν ἄγοντα, κἂν ἡμεῖς ἀγνοοῦντες καθήμεθα λόγους προφέροντες τῆς τε προνοίας ὁμοῦ καὶ τῆς ἀληθείας οὐ μάλα ἀξίους. ὅταν γὰρ ἐθέλῃ κολάζειν οὓς ἂν ἐθέλοι, παλαιῶν τε καὶ νέων ἁμαρτημάτων ποιούμενος ἔκτισιν, οἷα σοφὸς ἰατρὸς τομὴν καὶ καυτῆρα ταῖς δυσιάτοις ἐπάγει πληγαῖς.

καὶ ἅμα

καὶ ἅμα μὲν γῆς εὐθυμούσης ἀέρες νεωτερίζουσι, καὶ ἀγανακτεῖ κατ' αὐτῆς ὕδωρ θαλάττης, καὶ ὑβρισταὶ μὲν παρὰ τὸ τῆς βουλήσεως ἀντιπνέουσιν ἄνεμοι, καὶ λοιμῶν ὀλοὸς δύεται, καὶ κακοδαιμονοῦσι μὲν ὅσοι πρὸς ἀρετὴν καὶ παιδείαν ἐρρύθμισαν ἑαυτούς, καὶ τὸ ἑαυτῶν πρὸς τὴν δώριον, ὡς εἰπεῖν, ἁρμονίαν ἀπέξεσαν ἦθος. καὶ πᾶν ὅτι πράξαιεν, ὕστερας εὑρίσκει σφαλερὸν καὶ μάλα πολεμιώτατον τοῖς ἀρχηγοῖς τῶν ἔργων βουλεύμασι, τοῦ θεοῦ τοι αὐτὴν τινὰ τὴν κρίσιν ἄνωθεν ταλαντεύοντος. εὐδαιμονοῦσι δ' ὁπόσοι δυστυχεῖς τινες καὶ ἀφανεῖς καὶ παραπλῆγες, καὶ Ἐριννύων πεφύκασι θρέμματα, καὶ νικῶσιν ἀνὰ κράτος τοὺς ἔμφρονας ἄφρονες, καὶ κυριεύουσι τῶν κοσμίων οἱ ἀσχημόνων ἀνδρῶν ἐμπαῖκταί τινες καὶ οἰκότριβες ἄνθρωποι. καὶ ἴδοι τις ἂν τηνικαῦτα τούς τε δημαγωγούς, τούς τε ἀγορανόμους καὶ δικασπόλους, καὶ πρός γε ὁπόσοι τοῦ μοναδικοῦ προστατεῖν ἔλαχον βίου, πάντας καθάπερ ἀπὸ συμφώνου τινὸς τῇ ἀναιδείᾳ καὶ ἀταξίᾳ λατρεύοντας, καὶ οὐδὲν ὑγιὲς πράττειν οὔτε δυναμένους οὔτε ἐθέλοντας. βεβαιώσει δὲ τὰ λεγόμενα, καὶ ἅπερ αὐτίκα λέξοντες ἥκομεν καὶ ἡμεῖς. ἐπεὶ γὰρ εἰς πλῆθος ἡ τῶν Τούρκων ἐπεπόλασεν ἔφοδος, πανταχόθεν ἀεὶ ζημιοῦσα καὶ διατιθεμένη κακῶς τὰ Ῥωμαίων πράγματα, καὶ πᾶσαι μηχαναὶ καὶ παλάμαι γνήσιαί τε καὶ συμμαχικαὶ τῷ βασιλεῖ θεόθεν παντάπασιν ἠλέγχθησαν οὖσαι μηδέν, ἑτέραν ἐτράπετο, σφαλερὰν μὲν κατά γε τὸν ἀληθῆ καὶ δίκαιον λόγον, πρὸς δὲ οὕτω βίαιον καὶ ἀνταγωνιστὴν χρόνον οὐ πάνυ τοι σφόδρα ἀσύνετον. ἔγνω γὰρ τοὺς ἐτησίους τῶν ὑπηκόων αὐξῆσαι φόρους, ἀφ' ὧν μεριζομένων χορηγεῖν ἀνὰ πᾶν ἔτος ταῖς τε ἄλλαις χρείαις, καὶ ἅμα τοῖς γείτοσι τῶν ἐχθρῶν, καὶ ὤνιον οὕτωσι τὴν ἐκεῖθεν λαμβάνειν εἰρήνην· ὅμοιον ποιῶν, ὥσπερ ἂν εἴ τις φιλίαν παρὰ τῶν λύκων ὠνούμενος, ἔπειτα τὰς οἰκείας πολλαχόθεν τέμνων φλέβας, πίνειν ἐκείνοις παρεῖχε, καὶ ἐμφορεῖσθαι τοῦ αἵματος. ὅθεν καιρὸν εἰληφότες οἱ τελῶναι καὶ φορολόγοι, ἕτερος ἑτέρου ἔφθανεν ὑπισχνούμενος πλείω πράξειν αὐτός, ὑπηρέτης τῆς τοιαύτης καταστὰς διοικήσεως. καὶ οὕτως ἐν ὀλίγῳ τῷ χρόνῳ, καίτοι βραχυτέρας ἀεὶ γιγνομένης τῆς τῶν Ῥωμαίων ἐπικρατείας, ὅμως εἰς χιλίας ηὔξηνται χιλιάδας, τὰ πρὸς τῶν ἀργυρολόγων καὶ φορολόγων κατ' ἔτος εἰς τὸ βασιλικὸν εἰσαγόμενα ταμεῖον νομίσματα. ἐξ ὧν ἦν τῷ γηραιῷ βασιλεῖ πρὸ βουλήσεως καταστῆσαι, τριήρεις μὲν εἴκοσι διηνεκεῖς, κατὰ τῶν θαλαττίων καὶ παραθαλαττίων ἐχθρῶν· στρατὸν δ' ἠπειρωτικόν, ἐν μὲν Βιθυνίᾳ χιλίους ἱππέας διηνεκεῖς, ἐν δὲ Θρᾴκῃ καὶ Μακεδονίᾳ δισχιλίους ὁμοίως· τὰ δ' ὑπόλοιπα χρήματα ἀναλίσκεσθαι πρὸς δαπάνας τῶν ὅθεν δή ποτε προσιόντων ἄλλοτε ἄλλων πρέσβεων, καὶ χορηγίας ἐνιαυσίους τῶν περικυκλούντων ἐθνῶν, καὶ ὅσαι ἄλλαι μυρίαι δαπάναι τοῖς βασιλείοις καθήκουσι πράγμασιν. ἀλλ' ἐπεὶ καὶ θεῷ γε οὐ μάλα ἐθέλοντι ἦν, δι' ἃς αὐτὸς οἶδεν αἰτίας, ἐξαίφνης ἅπαντα διὰ τῆς κοινῆς ταύτης συγχύσεως ἀνατέτραπται, καθάπερ κύβου μεταπεσόντος. θαυμάζειν δ' οὖν ὅμως χρεὼν τὴν ἄρρητον τοῦ τὰ πάντα ἐφορῶντος κηδεμονίαν, πῶς πλείστας ὁμοῦ καὶ ἀθρόας ἡμῶν ὀφειλόντων διδόναι τὰς δίκας ὑπὲρ μακρᾶς τῆς κακίας, μετά τινος αὐτὸς φειδοῦς καὶ φιλανθρωπίας λαμβάνειν ἔκρινε ταύτας. οὐ γὰρ ἀλλοτρίοις τισίν, οὐδ' ἀλλοφύλοις ἐχθροῖς καὶ ἀγρίοις παρέδωκεν ἡμᾶς, ἀλλ' ὁμοφύλοις ἀνθρώποις καὶ ἰσοψύχοις καὶ γνωστοῖς, καὶ μαλακωτέροις, ἢ παρ' ὧν ἐχρῆν ἡμᾶς τιμωρεῖσθαι, τοὺς πλείους τέως τῶν κύκλῳ καθ' ἡμῶν μαινομένων θανάτῳ προαρπάσας, ἵνα μὴ κατ' ἀλλήλων ἡμῖν ἐκπολεμωθῶσι, καὶ καλάμῳ συντετριμμένῳ ἀτεχνῶς ἐοικόσιν,

Mox terram fortunatam aer grauis infeſtat, aqua maris illi ſucceſſet, importuni uenti eam perflant, peſtilentia graſſatur: affliguntur uiri boni & eruditi, qui mores ſuos ad Doriam (ut ita dicam) harmoniam compoſuerunt: quicquid inſtituunt labaſcit, conſilijs minimè reſpondet euentus, Deo ſic euentum moderante. cōtrà calamitoſi, obſcuri, uæcordes, & Furiarum alumni, proſperam fortunam experiuntur: ſtulti ſapientes potenter uincunt, ſanniones & mancipia modeſtos & honeſtos ſuperāt. Tum & urbium magiſtratus, & patresfamiliâs, & tribunos plebis, & ædiles & prætores, & monachorum rectores omnes uideas impudentiæ & petulantiæ ſeruire, nec ex officio quicquam facere aut poſſe aut uelle. Hæc ita ſe habere, ex ijs quæ iam dicemus, conſtabit. Nam cum Turcarum pernicioſæ irruptiones increbreſcerent, nec ullis uel domeſticis uel auxiliaribus copijs, aduerſante Deo, repellerentur: alia uia rem Imperator eſt aggreſſus, lubrica illa quidem, ſi uerè conſideres, & æquitatem ſpectes: non tamen prorſus imprudenti, tam aduerſis & iniquis temporibus. Nam annua ſubditorum tributa augere ſtatuit, quibus diuiſis, partem in alios uſus conferret, parte à finitimis hoſtibus pacem redimeret: quod perinde fuit, ac ſi quis amicitiam luporum mercatus, multas ſibi uenas incideret, eorúmque ingluuiem ſuo ſanguine ſaturaret. Vnde publicani & exactores ſumpta occaſione, alij alios anteuertere ſtuduerunt, quiſque plura ſe exacturū pollicens, ſi id munus ſibi mandaretur. Sic exiguo tempore, quamuis Romani fines ſubinde contraherentur, millies millena nomiſmata quotannis in fiſcum referebantur. Vnde ſenior Imperator in animo habebat, perpetuam uiginti triremium claſſem contra marinos & maritimos hoſtes inſtituere: terreſtres uerò copias, in Bithynia mille equites, in Thracia & Macedonia bis totidem, reliquā uerò pecuniam in ſumptus undecunque aduenientium legatorum & annua tributa finitimarum gentium conferre, cæteróſque Imperij ſumptus penè infinitos. Sed quia ne id quidem placebat Deo, propter cauſas quas ipſe nouit, ſubitò omnia confuſione illa ſunt euerſa. Admiratione tamen digna eſt ineffabilis omnium inſpectoris clementia, qui cum nos diuturnæ improbitatis pœnas luere ſimul deberemus, eas tamen parcè & humaniter ſumat. Neque enim alienigenis Barbaris atq; immanibus hoſtibus nos tradidit: ſed popularibus noſtris, notis, & à noſtris moribus non abhorrentibus, & clementioribus ijs per quos puniendi eramus: pleriſque eorum qui circumcirca in nos ſæuiebant, morte præreptis, ne nos inteſtino bello confligantes, & confracto calamo planè ſimiles,

Tributa aucta.

Dei clemēs ultio.

ὥσπε-

etiam illi aggreſſi, funditùs omnes internecione delerent. His enim temporibus obijt Crales Seruiæ regulus, obijt & Sphendoſthlabus Bulgarorum princeps. Eſt & à conſobrino Cephaleniæ comite interfectus Aetolorum & Acarnanum Deſpotes. Theſſalici porrò principatus ultimus heres, ex Angelica familia ortus, pridem deceſſerat. Sed illuc redeo. *Andronico iuniori ſacris interdicitur.* Cum ſenior Imperator ante ſolis ortum nepotis fugam cognouiſſet: eodem die pontificibus qui in urbe erant accerſitis, (nam patriarcha pridie fugæ obierat) proſcribi iuſſit tum nepotem fœdifragum, tum eius coniuratos, tum eos omnes qui cum eo ſe cõiungerent, ac eius factioni fauerent. Idq́ facile à cœtu ſacerdotum impetratũ eſt. Ad hæc paſsim ſacroſanctum Euãgelium in palatijs, in uijs, in foris, circumferri cerneres, & populum ſacramento adigi, ut & à iunioris Imperatoris ſocietate, & animo & manu & lingua recederent, & ſeniori arctioribus obedientię uinculis aſtringerentur. Quæ cum ad hunc modum in urbe Imperatrice gererentur, Andronicus iunior libertate & immunitate in Thracijs pagis & urbibus pronunciata, ſtatim omnes ad quiduis paratos habuit. *Thraciæ defectio.* Statim in armis fuerunt Thraces omnes pro iuniore Imperatore Chriſtopolim uſque, ſenem Imperatorem cupidè inuaſuri. Ac primùm paſſim in prouincia uagantibus publicanis & exactoribus inclementer excruciatis, ereptã quam circumferebant pecuniam nulla modeſtia inter ſeſe partiuntur. Priuſquam autem ſeptem dies elaberentur, Oreſtiade digreſsi, multitudo equitum, peditum, ſagittariorum, funditorum penè innumerabilis, Byzantium uerſus proficiſcuntur, primo impetu ſe expugnaturos urbem eſſe rati, ſeditione laborantem, populo inter ſeſe diſcordante, ſpe emolumentorum quę huiuſmodi mutationes iniuſtis manibus ſuppeditant, Syrgianne exagitante omnia. Ac quatuor integris diebus in itinere cõſumptis, ad Selybriam caſtra poſuerunt. *Legatio aui ad nepotem.* Cum autem ulterius progreſſuri eſſent, & ſenior Imperator urbanam turbam, ſi hoſtilẽ exercitum ante portas uidiſſet, non quieturam eſſe ſciret: Legatos ad nepotem mittit, quorũ princeps erat Theoleptus Philadelphienſis, uir non tantum omnis generis uirtutibus ornatus & reuerendus, ſed & prudentia ſingulari præditus. Miſſa eſt & Syrgiannis mater, quæ filiũ potiſsimùm placaret, eiq́ perſuaderet, ne ad mœnia urbis accederet: periculum enim fore, ne diſsidio inter Byzantinos orto, maximus interitus conſequeretur omnium opum, ædium, uirorum, matronarum, magiſtratuum, ſubditorum: quarum rerum autor, qua ratione tranquillo animo per omnem ætatem unquam eſſe poſſet? ſed ut paulùm regreſſus, ita demum uerba faceret, & quæ uellet poſtularet. Syrgiannes igitur, cùm Philadelphienſis præſentiam ueritus,

ἐπιτιθέντες κἀκεῖνοι, πάντας ἄρδην εἰς ὀλέθρου βυθοὺς παραπέμψωσιν. ἐν γὰρ τούτῳ τῷ χρόνῳ τέθνηκε μὲν ὁ κράλης Σερβίας, τέθνηκε δ' ὁ τῶν Βουλγάρων ἡγεμὼν ὁ Σφενδοσθλάβος, πεφόνευται δὲ πρὸς τοῦ ἀνεψιοῦ κόντου Κεφαλληνίας ὁ τῶν Αἰτωλῶν καὶ Ἀκαρνάνων δεσπότης· προτετελευτήκει δὲ καὶ ὁ τῆς τῶν Θετταλῶν ἡγεμονίας τελευταῖος διάδοχος, ὁ τῶν Ἀγγελωνύμων ἀπόγονος. ἀλλ' ἐκεῖσε ἐπάνειμι. ἐπεὶ γὰρ ἐγνώσθη τῷ γηραιῷ βασιλεῖ, πρὶν ἀνατεῖλαι τὸν ἥλιον ἡ τοῦ ἐγγόνου φυγή, προσκαλεσάμενος αὐθημερὸν τοὺς ἐν Βυζαντίῳ παρόντας τῶν ἀρχιερέων (ὁ γὰρ πατριάρχης μιᾷ τῆς φυγῆς ἡμέρᾳ προτετελευτήκει) ἐγγράφως καθυποβάλλειν ἐπιτιμίῳ τούτοις ἐκέλευε τόν τε ἔγγονον ὡς ἀποστάτην, καὶ ἅμα τούς τε αὐτῷ συνεξεληλυθότας, καὶ εἴ τις ἔτι ἢ φεύγειν ἢ τὰ ἐκείνου φρονεῖν μέλλοι· ὃ δὴ καὶ ῥᾳδίως ἡ τῶν ἀρχιερέων ἐπέραινε σύνταξις. ἦν δ' ἐπὶ τούτοις ἰδεῖν καὶ τὸ θεῖον πανταχῆ περιφερόμενον εὐαγγέλιον ἔν τε βασιλείοις αὐλαῖς, ἔν τε ὁδοῖς, ἔν τε ἀγοραῖς, καὶ τοὺς ὀμνύειν τὸν δῆμον κελεύοντας, ἀφίστασθαι μὲν τῆς τοῦ νέου βασιλέως κοινωνίας, καὶ γνώμῃ καὶ χειρὶ καὶ γλώττῃ· συντίθεσθαι δὲ βεβαιότερον τῷ γηραιῷ βασιλεῖ. ταῦτα μὲν οὖν τῆς βασιλευούσης ἐντὸς, τοῦτον ἐτελεῖτο τὸν τρόπον. οἱ δὲ περὶ τὸν νέον βασιλέα Ἀνδρόνικον, ἐλευθερίαν κηρύξαντες καὶ ἀτέλειαν ταῖς ἐν Θρᾴκῃ κώμαις καὶ πόλεσιν, ἅπαντας εἶχον εὐθὺς εὐπειθεῖς πρὸς ἅπαν δὴ τὸ τῆς γνώμης βουλόμενον· καὶ ἦσαν δὴ πάντες οἱ μέχρι Χριστουπόλεως Θρᾷκες ἐν ὅπλοις εὐθὺς ὑπὲρ τοῦ νέου βασιλέως, κατὰ τοῦ γηραιοῦ προθύμως ὁρμώμενοι. καὶ πρῶτα μὲν τοὺς ἁπανταχοῦ περιιόντας τῆς Θρᾴκης τελώνας καὶ φορολόγους, αὐτοὺς μὲν ἀναιδῶς ᾐκίζοντο, ἃ δ' ἐπεφέροντο βασιλικὰ χρήματα, ξὺν οὐδενὶ κόσμῳ διαλαχόντες ἐνείμαντο. πρὶν δ' ὅλην ἡμερῶν ἑβδομάδα παραδραμεῖν, ἄραντες ἐξ Ὀρεστιάδος πλῆθος οὐ μάλα ἀριθμητὸν, ἱππέων καὶ πεζῶν, τοξοτῶν καὶ σφενδονητῶν, ᾔεσαν ἐπὶ τὴν βασιλεύουσαν, ὡς αὐτίκα αἱρήσοντες στασιάζουσάν τε καὶ ἐκπεπολεμωμένην πρὸς ἑαυτὴν ταῖς τοῦ δήμου γνώμαις ἐλπίδι λημμάτων, ὁποῖα ταῖς ἀδίκοις χερσὶν ἐκπορίζουσιν αἱ τοιαῦται τῶν πραγμάτων καινοτομίαι, τοῦ Συργιάννη πάντα κινοῦντος. τέτταρας δ' ὅλας ὁδεύκοτες ἡμέρας, ἀφίκοντό τε καὶ ἐστρατοπεδεύσαντο πρὸ τοῦ τῆς Σηλυμβρίας ἄστεος. ἔμελλον δ' ἔτι καὶ προσωτέρω πορεύεσθαι. ἀλλ' εἰδὼς ὁ γηραιὸς βασιλεὺς οὐκ ἠρεμῆσον τὸ πλῆθος τῆς πόλεως, ἀλλὰ νεωτερίσον, εἰ πρὸ τῶν πυλῶν θεάσαιντο τὸν στρατὸν, φθάνει πρεσβείαν ἀποστείλας πρὸς αὐτόν. ἦρχε δὲ τῆς πρεσβείας ὁ Φιλαδελφείας Θεόληπτος, ἀνὴρ οὐ μόνον ἀρεταῖς παντοίαις κοσμούμενος, καὶ πᾶσαν αἰδῶ τοῖς ἐντυγχάνουσι προπέμπων, ἀλλὰ καὶ βαθεῖαν αὔλακα διὰ φρενὸς καρπούμενος. ἀπεστάλη δὲ καὶ ἡ τοῦ Συργιάννη μήτηρ, δυσωπήσουσα τὸν υἱὸν μάλιστα πάντων, καὶ πείσουσα μὴ ὁμόσε χωρεῖν εἰς τὰ τείχη τῆς βασιλευούσης. κινδυνεύειν γὰρ ἂν οὕτω στασιάσαι κατ' ἀλλήλων τοὺς Βυζαντίους, καὶ μεγίστην γίνεσθαι φθορὰν πάντων ὁμοῦ χρημάτων, οἰκιῶν, ἀνδρῶν, γυναικῶν, ἀρχόντων, ἀρχομένων· ὧν τὴν αἰτίαν ὁ καρπούμενος, οὐκ οἶδ' ὅπως οὐ δυσσυνειδήτως διάξει τὸν ἅπαντα βίον, ἀλλ' ἐπανιόντα μικρὸν οὕτω πόρρωθεν ποιεῖσθαι τοὺς λόγους, καὶ αὐθαιρέτους τῶν ζητημάτων τὰς καταστάσεις. ὅ γε μὴν Συργιάννης αἰδεσθεὶς μὲν καὶ τὴν τοῦ Φιλαδελφείας παρουσίαν, κατακλασθεὶς *Ob proditum arcanũ fortaſſe ueneno ſublatus.*

δέ πως

δέ πως καὶ ταῖς τῆς μητρὸς ἱκεσίαις, ἐπάνεισι πρὸς τὸν βασιλέα, διατρίβοντα περὶ τὴν ὀρεστιάδα. κἀκεῖσε τοίνυν αἱ πρὸς τοῦ γηραιοῦ βασιλέως ἐπέμποντο πρεσβεῖαι, κἀκεῖθεν τὸ κῦρος αἱ τῶν ζητημάτων ἐδέχοντο κρίσεις. τέλος, κυροῦνται παρ' ἀμφοτέρων τῶν βασιλέων, τὸν μὲν νέον κατέχειν αὐτοκρατορικῶς τῆς θρᾴκης ὅσον τὸ ἀπὸ χριστουπόλεως ἄχρι τῶν περὶ τὸ ῥήγιον προαυλίων καὶ προαστείων τῆς κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἅμα τὰ παρ' αὐτοῦ τοῖς περὶ αὐτὸν διανεμηθέντα τῶν τῆς μακεδονίας χωρίων. ἦσαν γὰρ ταῦτα πολλά, καὶ ὧν πολλὰς χιλιάδας ἑκάστῳ τὴν ἐπέτειον ἀναφέροντα πρόσοδον· τὸν δὲ γηραιόν, τήν τε κωνσταντινούπολιν, καὶ τὰς ἐπέκεινα τῆς χριστουπόλεως λοιπὰς μακεδονικὰς χώρας καὶ πόλεις, καὶ πρὸς τούτοις δέχεσθαί τε καὶ διοικονομεῖν καὶ τὰς πρὸς τῶν κυκλούντων ἐθνῶν πρεσβείας. μηδὲ γὰρ πρὸς θελήσεως εἶναι τῷ νέῳ τοιαύτας φροντίδας. ἀνδρὶ γὰρ ἐκ φύσεως ὡρμηκότι πρὸς ἄνεσιν καὶ κυνηγέσια καὶ ἀσχολίας τοιαύτας, φόρτον τά γε τοιαῦτα φαίνεσθαι πάνυ βαρύτατον καὶ μάταιον ἄχθος. ἐπὶ τούτοις οὖν αἱ σπονδαὶ γίνονται, ἀσμένῳ μὲν τῷ νέῳ βασιλεῖ, οὐ μάλα δ' ἀσμένῳ τῷ γηραιῷ· ἀλλ' εἰ χρὴ τἀληθῆ φάσκειν, καὶ πάνυ τοι σφόδρα ἄκοντι, καὶ βουλομένῳ μὲν ἀντιπαλαμήσασθαι πρὸς τοσαύτην ἀνέλπιστον συμφοράν, διὰ δ' ἀμηχανίαν ναρκῶντι, καὶ στέργοντι τὰ παρὰ τοῦ ἐγγόνου θεμιστευόμενα καθάπερ ἀπὸ τρίποδος δελφικοῦ. κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον κἀμοὶ τῶν ῥητορικῶν καὶ φιλοσόφων βίβλων ἀπαλλαγέντι, χρήσιμον ἔδοξεν εἶναι προσιέναι τῷ γηραιῷ βασιλεῖ, καὶ συνήθει τῆς ὁμιλίας αὐτοῦ καταστῆναι, συνετῆς τε οὔσης καὶ φιλοτίμου, καὶ ἀκοῆς ἐλλογίμων σφόδρα ἀξίας, καὶ ζητουμένης μὲν πρὸς τῶν λογίων, οὐ ῥᾷστα δ' εὑρισκομένης, οὐδ' ἐκκειμένης τοῖς βουλομένοις. τῆς μὲν γὰρ τοῦ μεγάλου λογοθέτου ὁμιλίας (τετίμητο γὰρ ἤδη καὶ τῷ τοιούτῳ πρὸς τοῦ βασιλέως ἀξιώματι) τούτου τοίνυν τῆς ὁμιλίας, ἐπείπερ ἀκροατὴς ἐγενόμην αὐτοῦ κατά γε τὸ τῆς ἀστρονομίας μάθημα, ξυνέβη μοι ἀπολελαυκέναι εἰς κόρον. καίτοι καὶ οὐδ' αὐτὸς ἔξω φειδοῦς γε ἀρχαῖς τὴν αὐτοῦ μοι παρεῖχε γλῶτταν, οὐδ' αὐτῆς δὴ τῆς ἀστρονομίας ἀφθόνως μεταδιδόναι ἐβούλετο, εἴτε τὸν ἐμὸν ἀγνοῶν ἔτι τρόπον, εἴθ' ὅπερ καὶ ἀληθὲς ἦν, τὴν αὐτὴν συνεσίῳ τῷ πάνυ καὶ λύσιδι τῷ πυθαγορείῳ τρέφων γνώμην. κελεύουσι γὰρ ἐκεῖνοι, μὴ κοινὰ ποιεῖσθαι τὰ φιλοσοφίας ἀγαθά, τοῖς μηδ' ὄναρ τὴν ψυχὴν κεκαθαρμένοις. οὐ γὰρ θέμις ὀρέγειν τοῖς βουλομένοις τὰ μετὰ πολλῶν ἀγώνων πορισθέντα. καὶ γὰρ καὶ τὸ δημοσίᾳ φιλοσοφεῖν, μεγάλης φησὶν εἰς ἀνθρώπους ἦρξε τῶν θείων καταφρονήσεως. κατ' ἰδίαν οὖν αὐτῷ προσελθών, καὶ ἀκίβδηλον τὸν ἐμὸν ὑποδείξας τρόπον αὐτῷ, μὴ κατὰ τοὺς πολλοὺς ἠξίουν ἡγεῖσθαι κἀμέ. πόῤῥω γὰρ τὰ φρυγῶν καὶ περσῶν ἔφασκον εἶναι ὁρίσματα. ἔπειτα καὶ γλώττῃ μειλιχίῳ πειθοῦς τινὸς ἕνεκα χρώμενος, τάδε πρὸς αὐτὸν διεξῆλθον.

Ὅρα τὴν ὑπὲρ τῆς σπονδαῖς συμφωνίαν τῶν βασιλέων.

Ὅρα περὶ τοῦ τὴν ἱστορίαν τήνδε συγγράφοντος.

ΣΥΜΒΟΥΛΗ ΜΕΤΑ ΠΑΡΑΚΛΗΣΕΩΣ.

Εἰ μὲν ἐπίσης ἅπαντα τὰ βίου τερπνὰ διανέμειν εἶχεν ἡ φύσις, αὖ ῥᾷστος ἂν ἦν δήπου γε καὶ ἀταλαίπωρος ἡ τούτων ζήτησις, καὶ ῥᾷστα δὴ τοὐντεῦθεν τῆς φιλαλληλίας ὑποτέμνεσθαι ξυνέβαινε τοὺς λόγους. νῦν δ' ἐπειδὴ

uictus, tum precibus matris ſuæ fractus, ad Imperatorem, qui circa Oreſtiadem tum agebat, reuertitur, eóque ſenioris Imperatoris legationes mittebantur, & ibi poſtulationes confirmabantur. Tandem inter eos conuênit, ut iunior Imperator Thraciã, quæ à Chriſtopoli uſque ad Rhegium & Conſtantinopolis ſuburbana pertinet, pro autoritate obtineret, ſimúlque ea prædia quæ ſuæ factioni aſsignaſſet in Macedonia, quorum multa erant, quæ ſingulis multa millia quotãnis penderent: ſenior uerò tum Conſtantinopolim, tum urbes & prouincias omnes Macedonicas ultra Chriſtopolim ſitas. adhæc, legationes finitimarum gentium audiret atque dimitteret: quòd eæ occupationes iuniori minimè cordi eſſent, ſed potius natura ad uoluptates & uenationes propẽſo, & rebus eiuſmodi occupato, grauiſsimum & moleſtiſsimum onus uiderentur. His cõditionibus fœdus initur, iuniori Imperatori quàm ſeniori acceptius. Nam cum tam inexpectatam calamitatem propulſare cuperet, ſed omnibus rebus deſtitutus nihil poſſet: ea quæ à nepote proponebantur, tanquam oracula Apollinis accipiebat. Sub hoc tempus & mihi, oratorijs & philoſophicis libris relictis, utile uiſum eſt, ſeniorem Imperatorem adire, & in eius familiaritatem me inſinuare, quæ & prudens eſſet, & liberalis, & eruditorum auſcultatione digniſsima: quæ cum à multis expeteretur, nõ pateret neque contingeret omnibus. Nam Magni Logothetæ conſuetudine (iam tum enim eo honore ornatus erat) & ſermonibus, quod ad aſtronomiam attinebat, ſatiatus eram. Quanquam is quoque initio parcius mecum differebat, nec ipſam aſtronomiam affatim mihi communicabat, ſiue ingenij mei adhuc ignarus: ſiue, id quod uerum erat, eodem animo præditus, quo doctiſsimus Syneſius & Lyſis Pythagoreus. Illi enim uetant, ne arcana philoſophiæ impuris adhuc animis communicentur. Nephas enim eſſe, ut ea quæ magnis laboribus parta ſint, cuiuis offerantur. præterea publicè philoſophandi conſuetudinem magnum apud mortales rerum diuinarum contemptum peperiſſe. Cum autem ſeorſim eum adijſſem, & integritatẽ meã illi demõſtraſſem, rogaui, ne uulgari more de me iudicaret. Multũ eñ inter Phrygũ & Perſarũ (quod aiunt) limites intereſſe. Deinde blanda oratione perſuadendi cauſa apud illum uſus, huiuſmodi orationẽ habui.

Pacta inter auũ & nepotem.

Gregoras aulicus è ſcholaſtico factus.

Logothetæ & Gregoræ neceſsitudo.

Doctrina impuris nõ communicanda.

AVTORIS SVASIO & adhortatio.

Si ea quæ delectationem pariunt, omnia ex æquo diſtribuere Natura potuiſſet: facilis & laboris omnis expers eſſet utique nunc eorũ indignatio, & mutui amoris cauſæ facilimè præciderentur. Nunc uerò

Neceſsitas coniungit homines.

cum iucundis admiſceri moleſta neceſſe fuerit, & Græci tertium dolium in Iouis aula nullis permiſtũ malis eſſe negent: ut inopia moleſta eſt, ita copiæ ſpes delectat: hæcq; inter ſeſe pugnant, & efficiunt ut alius petat, alius largiatur, ſintq; hæ uices perpetuæ, ultrò citróque cõmeantes, quæ amicitiæ lex eſt, & uinculum firmiſsimum. Et hoc illud eſſe dicere liceat, quod telluri præſtet ut mare nauigetur, & mari ut in tellure ambuletur: utq; Tanais longinquo curſu in Græciam feratur, & Iſter in Aegyptum perueniat, & Nilus aquas ſuas Mæotidi communicet.

Officia in commune conferẽda.

Si quis uerò adeò tenax fuerit, ut bona diſtribui nolit: ei cauendum erit, ne legem per orbem terrarum ferat omnis improbitatis autorem, & omnes congreſſus, omnia commercia funditùs tollat: beneficentiæ diuinæ ingratus, à qua illa omnia quæ habet accepit. Neq; enim obſcurum cuiquam eſſe poteſt, ullum à diuina prouidentia bonum cuiquam contingere, ut ſolus eo fruatur: ut nec lucem ſoli, ut ſibi ſoli luceat.

Immortalitatis appetitio.

Quòd ſi res æternùm uicturæ, eodemq; ſtatu permanſuræ eſſent: poſſet forſitàn aliquis qualibuſcunq; de cauſis communicationem uirtutis eludere. Cum autem id nulla ratione fieri queat, nonnulli artificio quodam immortalitatem conſectantes, neq; quicquã unde gloria exiſtat prætermittentes, omnem laborem ultrò cœperunt.

Pythagoras

Ac ne longius abeam, Pythagoras cum Aegyptiorum ſapiẽtibus congreſſus, eorumq; ſacris initiatus, in Græcia laudari concupiuit: eaq; cupiditate impulſus, in eam traiecit: uirtuteq; ſua per totam Græciam uulgata, nomen æternum eſt conſecutus.

Pugiles.

Eſt etiam qui Delphicam laurum, & Olympicum oleaſtrum, ex Aſia profectus petat: non ignarus marceſcenti illi corollæ ineſſe gloriam quæ non marceſcat, & poſterorum memoriam magis excitet, quàm omnia Aſiæ prata & fontes, & fuci tincturarum. Hi igitur & alij plurimi horum ſimiles uarijs rationibus ſui memoriam tradere poſteris potuerunt. Nunc uerò, ne longum faciam, aliorum ingenijs noſtra ætas ſterilibus relictis elabitur, & ſapientia deſtitutis: ac parum abeſt quin belluinis dicam, ut noſtræ res deplorandæ eſſe uideantur. Te uerò ſolũ omnium expreſſam naturæ imaginem, & optimè informatam tulit, Lunæ inter ſtellas ſimilem, & igni in hyemis rigore. Neq; nos adeò fana & mœnia & luci & porticus ornare poſſunt, ut tu, & tuæ uirtutis mũdus. Ac plurimum quidem te Reipublicæ prodeſſe fatentur omnes, quippe qui magno Imperatori id præſtes, quod gubernatori ij qui polum & helicen obſeruant.

Magna opera glorioſa.

Sed quid dicamus? Fuit & Phidias apud Græcos magnus, ob apis & cicadæ ſculpturam: ſed non tantus, quantus ob Iouem Olympicum. Præterea, quæ inde colligitur gloriola, cum ipſa memoria, & corpore, citius interit quàm agrorũ gramina. Sin theſauros

ἔδει ἀνακεκρᾶσθαι τοῖς λυπηροῖς τὰ ἡδέα, καὶ τρίτον πίθον οὔ φασιν Ἑλλήνων παῖδες ἐν Διὸς εἶναι κακῶν ἀμιγῆ, λυπεῖ μὲν γὰρ ἔνδεια· τέρπει δ' αὖ ἐν προθύροις οἰκίζουσα τὴν ἐλπίδα τῆς εὐπορίας, καὶ διδοῦσα παλάμην ἀντίπαλον τῇ πλεονεξίᾳ τοῦ ἐνδεοῦς. καὶ ζητεῖ μὲν οὗτος, δίδωσι δ' ἐκεῖνος, καὶ τοὐναντίον αὖθις, καὶ διὰ παντὸς ἑκάτερον· καὶ νόμος οὗτος γίνεται φιλίας, καὶ δεσμὸς ἀλλήλοις ἄφυκτα ἰσχύων. καὶ τοῦτ' εἶναι γένοιτ' ἂν οἶμαι φάναι παντί, ὃ γῇ μὲν πλωτὴν ἐργάζεται θάλατταν, καὶ ταύτην αὖθις ἐκείνῃ βάσιμον, καὶ Τανάϊς μὲν δι' αὐτό γέ τοι μακρὸν δρόμον ποιούμενος ὑπόρρεον, ἐπιρρεῖ τῇ Ἑλλάδι, καὶ Ἴστρος ἐπ' Αἴγυπτον ἔρχεται, καὶ Μαιώτιδι Νεῖλος κοινοῦται τὸ ῥεῦμα. εἰ δέ τις φειδοῖ χρώμενος, μὴ διαδόσιμα βούλοιτο γίγνεσθαι τὰ καλά, μὴ καὶ λάθῃ νόμον οὗτος διὰ πάσης γράφων γῆς κακίας ἀρχηγέτην, καὶ τὰς νυκτός, ἵν' εἴπω, βάραθρα καὶ σκοτεινοὺς ὀλίσθους ὅλῃ ῥύμῃ ξυνωθῶν τοὺς τῆς ἐπιμιξίας λόγους· καὶ περιφανῶς ἀδικῶν, δι' οὓς ἐκείνῳ τοῦτ' ἐχαρίσατο τἀγαθὸν ὁ τῆς φύσεως δημιουργός. οὐ δῆλον γὰρ δήπου τοῖς ὅλοις, μηδὲν μηδενὶ παρὰ τῆς προνοίας ἀγαθὸν παραγίγνεσθαι, δι' ἕνα γέ τινα τὸν εἰληφότα, ὡς ἄρα οὐδ' ἡλίῳ τὸ φῶς, ἵν' αὐτὸς ἀπολαύοι μόνος. εἰ δ' ἀθάνατα ἔμελλε βιώσεσθαι τὰ πράγματα, κἀπὶ τῆς αὐτῆς ἑστήξειν κρηπῖδος ἀεί, εἶχεν ἄν τις ἴσως οἵαις δή τισιν αἰτίαις τῆς ἀρετῆς παρακρούεσθαι τὴν διάδοσιν. ἀλλὰ νῦν οὐδεὶς τῶν ἀμηχάνων ταύτῃ τοι. ταύτῃ τοι καὶ ἀθανασίαν ἀντιτεχνώμενοί τινες, καὶ κλέος ἀπόρραντον σοφίσιν αὐτοῖς προμνώμενοι, πᾶν ὅ,τι κλέους ὁστισοῦν ἀρχὴν εἰδείη γίγνεσθαι, πρὸς τοῦτ' αὐθαίρετος παρείη. καὶ Πυθαγόρας μὲν αὐτίκα τοῖς ἐν Αἰγύπτῳ σοφοῖς ξυμβαλὼν καὶ ξυνοργιάσας, Ἑλληνικῶν ἐπεθύμησεν ἐγκωμίων, κἀκεῖσε δὴ κωμάζει διαπόντιος ἐραστής. καὶ τὴν ἀρετὴν διὰ πάσης δημοσιεύσας Ἑλλάδος, μεστὸν ἑαυτοῦ τὸν ἐφεξῆς ἔλιπεν αἰῶνα. ἤδη δέ τις καὶ πρὸς τὴν ἐν Πυθοῖ δάφνην, καὶ πρὸς τὸν ἐν Ὀλυμπίᾳ κότινον, ἐξ Ἀσίας ὁρμᾶται. ᾔδει γὰρ ὡς ἔνεστι γὰρ μαραινομένῳ τῷδε θαλλῷ, κλέος ἀμάραντον· καὶ μακρῷ μᾶλλον ἀναζωπυρεῖ τὴν μετὰ ταῦτα μνήμην, ἢ πάντες οἱ τῆς Ἀσίας λειμῶνες, καὶ αἱ κρῆναι, καὶ ἡ παντοδαπὴ τῶν ἐκεῖ φυομένων βαφή. τούτοις δὴ οὖν καὶ πλείστοις ἄλλοις διὰ ποικίλης ἐλθοῦσι παραπλησίαν γὰρ ἐφεξῆς παραβιῶσαι βίῳ τὴν μνήμην ἐξεγένετο. νῦν δ' ἵνα μὴ διατρίβω, τὴν μὲν ἄλλων τὴν φύσιν καθάπαξ, εἰπεῖν, ὁ τὰ καθ' ἡμᾶς ἐξελίττων αἰών, ἄκαρπον διαφεύγει διαλιμπάνων, ἐρῆμοί τε σοφίας, καὶ οὐ πολλῷ δέω λέγειν μηλόβοτον, οἵαν δὴ καὶ τὴν τῶν Θηβαίων Ἀλέξανδρον πάλαι πεποιηκέναι φασίν, ὡς ἐξεῖναι γίγνεσθαι τὰ καθ' ἡμᾶς ὑπόθεσιν δαψιλῆ τοῖς ἐν σκηνῇ τραγῳδοῦσι. μόνον δ' ἐξ ἁπάντων σὲ κρατίστην εἰκόνα φύσεως ἐξαπέφηνε κράτιστα ἡρμοσμένην, οἷα δὴ καὶ σελήνην ἐν ἄστρασι, καὶ ζώπυρον ἐν κρυμῷ καὶ χειμῶνι. καὶ οὐχ οὕτω τὰ καθ' ἡμᾶς νεὼς καὶ τείχη δύναιντ' ἂν καὶ ἄλση καὶ στοαὶ κοσμεῖν, ἢ σύ, καὶ ὁ τῆς σῆς ἀρετῆς κόσμος. καὶ μέγα μέν τ' ἂν ὄφελος εἶναί σε τοῖς κοινοῖς ὁμολογοίημεν ἅπαντες, ἅτε γὰρ μεγάλῳ βασιλεῖ συναιρόμενον, ὅσα καὶ κυβερνήταις οἱ τὸν πόλον καὶ τὴν ἑλίκην διασκοπούμενοι. ἀλλὰ τί τις ἂν φαίη; ἦν καὶ Φειδίας ἐν Ἕλλησι μέγας, ἔκ τε τῆς μελίττης, ἔκ τε τοῦ τέττιγος. ἀλλ' οὐχ οἷος ἐκ τοῦ Ὀλυμπιάσι Διός. ἔτι τοίνυν καὶ τοὐντεῦθεν κλέος θᾶττον, ἢ τὰ ἐν ἀγρῷ φυόμενα διαρρεῖ, αὐτῇ μνήμῃ, καὶ αὐτῷ γὰρ σώματι. εἰ δέ γε τῶν ἐν τῇ ψυχῇ τῆς σοφίας

σοφίας θησαυρῶν μεταδοίης, οὐκέτι σοι μετὰ λήθης τοὔνομα κείσεται, καθάπερ οἱ χωλὴν τοῦ βίου ζωὴν ἐβάδισαν, ὅ φησι Πλάτων, κῆρυξ δ' ὢν τὰ μάλιστα ἑαυτοῦ σχεδὸν ἐπὶ μέσης ἑστήξει τῆς οἰκουμένης, καὶ τῷ μακρῷ χρόνῳ μὲν φαρμακευούσαις ἐμπομπεύσει τῆς ἡδονῆς. καὶ μὴ ὅτι γε μνήμης ἀξιώσεται τῆς διὰ γῆς πλανωμένης, καὶ προσκαίροις ἀκοαῖς τὸ ἴχνος βραδυνούσης· ἀλλὰ κἀκείνης γέ τοι, ἣ καὶ αὐτὸν ἄνθρωπον παραθεῖ, καὶ τὸ παράπαν ἀκήρατος ἀεὶ διαγίγνεται. ἄγε δὴ οὖν ἄγε τῶν ὑφ' ἡλίῳ σοφώτατε, μετάδος τοῦ σοῦ κόσμου τῇ θρεψαμένῃ, καθάπερ Λυκοῦργοι καὶ Σόλωνες· τίμησον τὸ διαβόητον ἄστυ τουτί, καθάπερ τὴν Ἀθηναίων πάλαι Σωκράτεις καὶ Πλάτωνες· ἄνοιξον ἡμῶν τὸ τοῦ νοῦ βλέφαρον, δεῖξον ἐναργέστερον τίς ὁ τοῦ παντὸς ἁρμοστής, καὶ ποία ποθ' ἡ τούτων παναρμόνιος σύνταξις· δίδαξον ποῖ τὰς αἰτίας θετέον τοῦ τοσούτου δοθέντος ἀγαθοῦ· τῇ τῶν ἄστρων ἀνάγκῃ, κατὰ τοὺς θύραθεν λόγους, ἢ τῷ τοῦ παντὸς αἰτίῳ. ἐκ πολλοῦ γὰρ ὡς τὰ πολλὰ διαπορουμένῳ, οὐδεὶς οὐδέπω μοι νοῦς ἀπήντηκε, τῆς ἐμῆς ἀποχειροτονῶν ψυχῆς τὰ ἀμφιβαλλόμενον· ὥστ' εἰ μὴ δι' ἄλλο τι, διά γουν ἕν γέ τοι τοῦτο δίδαξον. ποῦ δ' οὐκ ἂν ἐλαύνοι σχετλιότητος, οὐρανοὺς μὲν διηγεῖσθαι δόξαν θεοῦ περιηχοῦντας πᾶσαν γῆν, ἡμᾶς δὲ κωφεύειν οὐκ ἐπαΐοντας ἅττα φασίν, ἀλλ' ἄστροις τὸ θρυλλούμενον τεκμαίρεσθαι τὴν τούτων ἐπιστήμην; ἔπειτα καὶ τοῦ παντὸς ἂν πάντως ἐλλείπει μὴ ἀδικίας ἔσχατα εἶναι τουτί, εἰ μήτε κατὰ Πυθαγόραν ἐς Ἀττικὴν ἀπ' Αἰγύπτου διαβαίνειν δέοι, μήθ' ὁμοίως Πλάτωνι πολλάκις διαπλεῖν τὸν Ἰόνιον, κἀκ τῆς Ἀττικῆς ἐς Σικελίαν καὶ τυράννους ἰέναι, κἀκεῖθεν αὖθις ἐς Ἀκαδημίας καὶ περιπάτους ἐπανιέναι, ἵν' οὕτω γ' ἐξείη διαχεῖν ἐν κοινῷ τὴν ἀρετήν· ἀλλ' ἀντὶ Λυκείου καὶ στοᾶς τῇ συνήθει χρώμενον ἑστίᾳ, κόσμῳ παντὶ παραπέμπειν τὴν ἀρετήν, ἐπεὶ δ' ἔν γέ τι τῶν ἁπάντων προτιμώης ἕτερον, καὶ ῥαστώνῃ διδῷς σου τὴν τοῦ παντὸς ἀξίαν γλῶτταν. ὁρᾶν δὲ δήπου χρεών, καὶ ὅση τοῖς πράγμασιν ἀπιστία τε καὶ πλημμέλεια περικέχυται· καὶ ὅπως αἱ τῆς τύχης ἐπιβουλαί, μένειν οὐδὲν τῶν πάντων ἐῶσιν ἐφ' ἑνός. ἀλλ' ἄνθρωποι μέν, οἱ μὲν ἐν μεσημβρίᾳ φωτός, σκότους καὶ λήθης ὑπιᾶσι μυχούς, οἱ δ' ἐξ ὕπνου καὶ νυκτὸς εἰς ὕπνους καὶ νύκτας διηνεκεῖς μεταβαίνουσι, πάσας φροντίδας κατόπιν διαλιμπάνοντες. ἡ δὲ σοφία, καὶ αὐτὴ πολλαῖς ταῖς ἀποικίαις ἐχρήσατο. Αἴγυπτος μὲν γὰρ αὐτῆς, φασίν, ἡ πρώτη ἑστία, εἶτα πρὸς Πέρσας καὶ Χαλδαίους διέβη. εἶτα παρ' Ἀθηναίοις κατέλυσε, κἀκεῖθεν τὸ τελευταῖον ἀπέπτη. καὶ οἱονεί τις ὄρνις τῆς καλιᾶς ὑφ' ὅτου δὴ ἐξωσθεῖσα, περίεισιν ἄρτι διὰ μακροῦ πλανωμένη. κινδυνεύει δ' οὖν τέως, ἢ παρ' ἡμῖν ἐνταυθοῖ τοῦ λοιποῦ μεῖναι, στᾶσαν τῆς πλάνης, εἰ σοί γε εἴη δεδογμένον, ἢ τελέως οἴχεσθαι δραμοῦσαν δι' αἰθέρος. καὶ μή μοι ἀχθεσθείης ἐπὶ τοιαῦτά σε προξενοῦντι. λέγειν γὰρ ἐξάγομαι καὶ τοῦ εἰκότος πόρρω, τὴν τοῦ χρόνου δεδιὼς πεττείαν, μὴ ὥσπερ ἐξ ἀφανοῦς τε καὶ λόχου δραμών, τοσοῦτον καλὸν οἴχηται ἀποκρύψας. εἰ γὰρ καὶ τοῦτ' εἰπεῖν χρή, οὐχ ἡμῖν αὐτοῖς ἡμῶν αὐτῶν τοσοῦτον μέλει, ὅσον καὶ τῆς σῆς εἰς τοὔμπροσθεν εὐκλείας· ὥστε καὶ εἴπερ ἐξῆν εὐξαμένῳ τυχεῖν ὧν ἂν εἴη ἐθέλοντι, ἥδιστ' ἂν δι' αἰῶνος σε ζῆν ηὐξάμην, ἵν' εἴη ἡμῖν ἥδεσθαι διὰ παντὸς ἐπὶ σοί, καθάπερ ἐπὶ μάλ' εὐτυχεῖ θησαυρῷ. ἀλλὰ γὰρ σὸν ἂν εἴη τοὐντεῦθεν δεικνύειν, εἰ μὴ παρὰ θύραν ἥκουσιν ἡμῶν αἱ παρακλήσεις. ἀλλὰ τοιούτοις μὲν δὴ τοῖς λόγοις ἐς τὸν μέγαν χρησάμενος λογοθέτην, καὶ οὕτως αὐτῷ τὸν ἐμὸν ἐνδείξα-

theſauros ingenij & eruditionis tuæ aperueris, nomẽ tuũ ab obliuione uindicabitur, qui non claudam (ut Plato ait) uitam exegeris, & tu ipſe potiſsimùm tui præco in medio terrarũ orbe ſtabis: & nõ modò longi temporis fama celebraberis, ſed immortali etiã memoriæ cõmendaberis. Age igit̃, age uir q̃s ſol intuet̃ omniũ doctiſsime, imperti patriæ ornamenta tua, ſicut Lycurgi & Solones: honorẽ habe celebri huic urbi, quemadmodũ olim Athenis Socrates & Platones. Aperito mentis noſtræ palpebras, euidẽtius demõſtra quis ſit omniũ moderator, & qualis eorũ aptiſsima cõpages. Doce quò cauſę cõferendę ſint nobis tanti boni: nunquid ad neceſsitatem aſtrorũ, ut profani tradũt, aut ad uniuerſitatis autorem. Qua de re cum longo tempore anceps hęſitarim, nemo adhuc mihi cõtigit, qui ſcrupulũ hũc animo meo eximeret. Quare ſi nõ ob aliud, uel ꝓpter hoc unũ doceto. Quid uerò miſerius fieri queat, q̃ cũ cœli Dei gloriam enarrent, omnẽ terrã circũſonantes: nos ſurdaſtros nõ exaudire quid dicant, ſed aſtris (ut uulgò iactatur) illorũ ſcientiã põderare? Illud uerò extremæ iniquitatis fuerit, cũ nec ut Pythagoræ ex Aegypto in Atticã nauigandũ, nec ut Platoni mare Ioniũ ſępius traijciendum, & ex Attica in Siciliã ad tyrannos proficiſcendũ, atq; inde in Academias & ambulacra redeundũ tibi ſit, ut publicè uirtutẽ ſpargas: ſed ꝓ Lyceo & Stoa in cõſuetis tuis ædibus, uirtutẽ tuã in totũ terrarũ orbem ꝓpagare queas: aliquid aliud maiori tibi curę eſſe ſinas, & linguã tuã incõparabilem obſoleſcere ſilentio patiaris. Iam illud quoq; uidendũ, q̃ inconſtantia & incerta ſint omnia: ut fortunę inſultus nihil eſſe diuturnũ ſinat: ut alij ſerius, ocyus alij, rebus omnib. relictis, præter expectationẽ, in noctem, in tenebras, in obliuionẽ, in mortem pręcipites ruant. Ipſa porrò ſapientia quoq; migrauit ſæpius, cuius primò domiciliũ Aegyptus fuiſſe perhibet̃: inde ad Perſas & Chaldæos tranſijt: pôſt apud Athenienſes diuertit. atq; illinc etiã tandem auolauit: & nunc uelut auicula nido exturbata, longo iam tempore incertis ſedib. uagatur & oberrat. Fieri aũt poteſt, ut aut apud nos, finitis errorib. ſi tibi ita uiſum fuerit, domiciliũ conſtituat, aut ꝓrſus in cœlos abeat. Ne uerò mihi ſuccenſeas oro, te ad talia exhortanti. Id ẽm dicere cogor, quod nullã ueri ſimilitudinẽ habet, incerta mom̃eta temporũ ueritus: ne uelut ex occulto atq; ex inſidijs erũpentia tantũ nobis bonũ eripiant. Nam, ſi & hoc dicendũ eſt, non tam noſtrã uicẽ ſoliciti ſumus, quàm de tua in poſterũ exiſtimatione. Quod ſi optando tantũ proficeret, q̃ prompta uoluntas eſt, immortalem eſſe te uellemus, ut te gaudere, ut excellenti theſauro, perpetuò liceret. Enimuerò tuũ iam fuerit oſtẽdere, num fruſtra fores pulſauerimus. His uerbis apud magnũ Logothetam uſus, meoq; ingenio ita demon-

Petitio.

Tempus edax rerum

Philoſophiæ migrationes.

demonſtrato, effeci ut libenter omnibus rebus mihi obſequeretur: ac deinceps eius conſuetudine ſum citra ſuſpicionem ad ſatietatẽ uſus. Tandem & Imperatoris familiaritatẽ maiorem expetiui. nam ſæpenumero & ipſe ſpectaram, & ex omnib. intimis eius audierã, palatiũ ab eo non modò honeſtæ diſciplinæ & omnis uirtutis officinã, longo rerũ uſu & ingenij magnitudine eſſe effectũ, ſed & eloquentię doctrinęq́; optimũ eſſe gymnaſium. Quamobrẽ & ipſe talib. bonis adamatis, cò me cõtuli. Nam ocioſa diſciplinarũ tractatio, quã libri ſuppeditãt, ſiue illa tenuior, ſiue copioſior ſit, mea quidẽ opiniõe organico ſimilis eſt corpori animã deſideranti, quę per ſenſuũ experientiã accedat: aut etiã uarijs ciborũ generib. in uentrẽ cõgeſtis cõparari queat, q calorẽ ad concoquendũ poſtulent. Is uerò calor nõ alius fuerit, q̃ multus uſus & uariarũ rerum experientia. Nam exempla eorũ in ꝓmptu ſunt, qui inani trãquillitatis ſtudio in umbra & ocio omnes animi uires eneruarũt, atq; ita effœminarũt, ut nec dicere nec agere quicquã publicè auderẽt. Ceterùm cum & ego annũ ętatis iam VII & XX agens, ad Imperatorẽ acceſsiſſem, & ultra ſpẽ omnẽ ab eo exceptus eſſem, huiuſmodi corã eo in eius prudentię & eloquẽtię laudẽ orationem habui.

Andronici ſenioris palatium.

Doctrina ſine uſu rerũ mortua, ut & experientia ſine doctrina nulla.

AVTORIS LAVDAtio ſenioris Imperatoris.

SI eos noſtra ętate uiros, potentiſſime Imperator, extitiſſe cernerẽ, qui Maieſtatẽ tuã dignis laudib. celebrarẽt: equidẽ nec ad dicendum ꝓdijſſem, neq; ſilentio quicq̃ antiquius habuiſſem: ut ijs eſſet locus, qui tuas laudes ęquare dicẽdo poſſent. Sed cum decorũ tuorũ amplitudo omnẽ orationis copiã inopię condemnarit, neq; ullus omnino ſit qui ornamenta tua uerbis, nõ dico aſſecutus ſit, ſed ꝓpè ad ea acceſſerit: mihi non uitio uertendũ eſſe duxi, ſi & ipſe illorũ ueſtigia qui infra dignitatẽ dixerunt, ſubſecutus, meũ quoddã debitũ perſoluere ſtuderem. Vt enĩ ineptiſsimũ fuiſſet, nos ſolos tanto negocio impares, audere aliquid: ita conſentaneũ eſt unà cũ ceteris fruſtrari. Neq; enĩ affirmare dubitẽ, ei qui tua facta ut merent laudare inſtituat, in primis linguã tuã exoptãdam eſſe: alioqui uerò neminẽ id facilè præſtare poſſe. Nã & orationis ornatu longo interuallo omnes à tergo relinquis: nec ullũ in te bonũ deſiderat̃, quorũ ullũ uel noſtra ętate, uel ante noſtrã ætatẽ, uel à primordio par aut ſimile exẽplũ reperiri queat. Hoc orationis loco neque omnes tuas laudes recẽſere, neq; aliquas prætermitere audeo, euidentib. grauibusq; de cauſis. Nam & ingenij imbecillitas, & debiti magnitudo animũ meũ diuerſè trahunt: ut periculũ utrinq; caueuti mihi, & utrunq; ſit conandũ,

ἐνδειξάμενος τρόπον, δι' ἀγωγόν τε καὶ εὐπειθῆ πρὸς ἅπαν ἐμοὶ τὸ βουλόμενον εἴργασμαι, καὶ οὕτως ἑξῆς ἀνυπόπτως εἰς κόρον τῆς αὐτοῦ γε ἀπήλαυον ὁμιλίας. ἐπόθουν δὲ ἤδη καὶ τοῦ βασιλέως τυχεῖν τελεώτερον· αὐτός τε γὰρ πολλάκις ἐθεασάμην, καὶ ἔτι παρὰ πάντων ἠκηκόειν, ὁπόσοι πρὸς ἄκραν ἀφίκοντο πεῖραν αὐτοῦ, ὡς οὐ μόνον εὐκοσμίας καὶ ἠθικῆς ἁπάσης ἀρετῆς καὶ ἀσκήσεως ἐργαστήριον τὸν βασιλικὸν κατέστησεν οἶκον, τῷ τε μακρῷ χρόνῳ καὶ τῷ περιϊόντι τῆς φύσεως πλείστην ὑπὲρ ταῦτα πεῖραν ξυνηθροικώς, ἀλλὰ καὶ λογικῆς φαίσαι παιδεύσεως κράτιστον γυμνάσιον, καὶ ἵν' εἴπω, ἐλλογίμων γλωσσῶν στρατόπεδον. διὰ ταῦτα τοίνυν ἐραστὴς τῶν τοιούτων καλῶν καὶ αὐτὸς καταστάς, προσῆλθον αὐτῷ. ἡ γὰρ καθ' ἡσυχίαν τῶν μαθημάτων ἄσκησις, ὁπόσην αἱ βίβλοι τοῖς μετιοῦσι χαρίζονται, κἂν ἐλάττων ἡ πολλή, κἂν πλεῖστον, ἔοικεν ἂν κατ' ἐμὴν δόξαν, σώματος ὀργανικοῦ διαπλάσει ἐφιεμένου ψυχῆς, ἣν δή φημι διὰ τῆς ἐκ τῆς αἰσθήσεως ἐμπειρίας προσγίγνεσθαι. ἢ μᾶλλον ἔοικεν ἂν συμφορήσει διαφόρων βρωμάτων ἐν κοιλίᾳ συναθροισθέντων, καὶ δεομένων θέρμης πρὸς πέψιν. ταύτην δ' ἂν εἶεν ὁποίαν αἱ παντοῖαι τῶν χρόνων ὧραι, καὶ ἡ ἐπαγωγικὴ τῶν αἰσθητῶν καὶ μερικῶν πραγμάτων ἐμπειρία παρέχονται. ἴδοι δ' ἄν τις καὶ ὅπως τινὲς διὰ τὴν περὶ ἡσυχίας ἐπίτασιν, καὶ τὸ ἄμικτον καὶ ἀγύμναστον τῆς ἔξω συνδιαιτήσεως, τὰς ψυχικὰς δυνάμεις ἐμάραναν, καὶ τὴν φύσιν ἐξεθήλυναν, καὶ παντάπασιν ἀπαρρησίαστον ἔθηκαν. ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς προσῆλθον οὕτω τῷ βασιλεῖ, ἕβδομον ἤδη καὶ εἰκοστὸν τῆς ἡλικίας ἀμείβων ἔτος, καὶ ὑπὲρ πᾶσαν προσεδέχθην ἐλπίδα, εὐθὺς ἔπαινον ἐπ' αὐτοῦ διεξῆλθον τῆς εὐγλωττίας καὶ συνέσεως αὐτοῦ τοιόνδε.

ΕΓΚΩΜΙΟΝ ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ εἰς τὸν γηραιὸν βασιλέα.

Εἰ μὲν ἦν μοι ὁρᾶν, κράτιστε βασιλεῦ, τὴν καθ' ἡμᾶς τοῦ χρόνου φορὰν ἀξιόχρεως καὶ σοὺς ὑμνητὰς προφύειν κατὰ τοῦ σοῦ κράτους, οὔτ' ἂν τὸ λέγειν προῃρούμην, καὶ πᾶν ποιεῖν καὶ λέγειν ὑπὲρ τοῦ σιγᾶν σφόδρα προσιέμην ἄν, αὐτὸς δὲ τούτοις ἄσμενος τῆς παρρησίας παρεχώρουν, οἷς ἐφαμίλλως τοῖς ἐγκωμίοις σου λέγειν ἐξῆν. ἐπεὶ δὲ πάντων, ὡς ἐπίπαν εἰπεῖν, κατεψηφίσω τὴν ἧτταν τῇ τῶν καλῶν σου πλεονεξίᾳ, ἐν οὐδεὶς τὸ παράπαν μήθ' ὃ πρὸς ἀξίαν εἰπὼν, μήτε μὴν τῆς ἀξίας ἐγγύς, οὐ δοκεῖ μοι οὐδ' ἔμοιγε κείσεσθαι φαύλως τὸ πρᾶγμα, εἴ γε καὶ αὐτός, ὡς ἔξεστι, τοὐμὸν καταθείην ὄφλημα. ὥσπερ γὰρ ἂν τῶν ἀτοπωτάτων ἦν, μόνους ἡμᾶς τῆς ἀξίας ἐλλείποντας, εἶτα ἐπιχειρεῖν λέγειν· οὕτω δῆτα τῶν εἰκότων ἄν, ὁμοῦ τοῖς ἄλλοις κατόπιν τῆς ἀξίας βαδίζοντας, τοῦτ' αὐτὸ ποιεῖν, ὡς μάλα ὂν οὐδὲν αἰσχρόν. διατεινοίμην δ' ἂν σφόδρα ἔγωγε, ὡς τὴν σὴν πλουτῆσαι γλῶσσαν εὔξασθαι χρὴ πρότερον, ὅστις βούλοιτο πρὸς ἀξίαν διεξιέναι τὰ σά. ἄλλως δ' οὐκ ἂν διατεινοίμην εἶναι ῥᾴδιον οὐδενί. καὶ γὰρ δὴ καὶ γλώττης εὐπρεπείᾳ βασιλικῷ τῷ πήχει σοὺς ἄλλους παρήλασας, καὶ πάντα σοὶ πρόσεστι τὰ καλά, ὧν ἐν οὐδ' ἐν οὐδενὶ τῶν ἁπάντων ὡσαύτως, οὔτε τῶν ἐν οἷς ἡμεῖς, οὔτε μὴν τῶν πρὶν ἢ ἡμεῖς, οὐκ οὖν οὐδ' ἂν σοὺς ἐξ ἀρχῆς ἀριθμεῖν τις ἐθέλοι. ἐν τούτῳ δ' εἶναι τοῦ λόγου γενόμενος, οὔτε διεξιέναι τολμῶ, οὔτε παριδεῖν ὡς ἐπίπαν ὁπόσα σοὶ ἐστὶν ἐγκώμια, οὔτε μὴν πάντα· αἰτίαι δὲ ὡς λαμπραὶ καὶ λαμπρῶς ἐγκείμεναι. καὶ γὰρ τὸ μὴ δύνασθαι καὶ ἡ τοῦ χρέους ἔκτισις, δύο δὴ ταῦτα ἐναντίως πως ἔχοντα πρὸς ἄλληλα, τὴν ἐμὴν ἐφ' ἑκάτερα σχίζει διάνοιαν, ὡς ἐμέ γοῦν τὸν ἑκατέρωθεν φυλαττόμενον κίνδυνον, ἀναγκάζεσθαι καὶ ἀμφοτέρων μεταπειρᾶσθαι,

καὶ αὖ

καὶ αὖ μηδετέρων, ἁρμοσαμένων δ' ἀλλήλων ἑκατέρα. ὁπότε γὰρ ὧν ὑπῆρξε σοφίας πάλαι σεμνότης ὀνόματος, οὗτοι πάντες εἰ παρῆσαν, ἡττήθησαν ἂν σοῦ τῶν καλῶν πλεονεξίας, τῶν τε νῦν ὄντων τὸ πρᾶγμα οὐδὲν διαφερόντως ἔχει, τί λοιπὸν ἐμοί, ἢ τῶν γε πλειόνων ἀφεμένῳ μικρά τινα διαλαβεῖν δεῖ, καὶ ὅσα μοι τἀσφαλὲς ἔστι προμνωμένα; μήπου τοι καθάπερ οἱ τῶν ὀλυμπιακῶν ἄθλων ἀτέλεστοι κινδύνῳ χρησάμενος, αἰσχύνης ἀθλητὴς ἐμαυτῷ καταστήσω. καὶ πείθομαί γε μηδὲν εἶναι τῶν πάντων ἕτερον, ὅ με προσήκει μᾶλλον ποιεῖν, ἢ τὸν ἐντεῦθεν φυλάττεσθαι κίνδυνον, καὶ μάλα μᾶλλον ἐμέ, ἢ εἴ τι βρέφος ἐβούλετο μάζαν σιτεῖσθαι, πρὶν ἀπότιτθον γενέσθαι. δέξαι γὰρ ἄν γε που πάντως, ἀνιᾶσθαι τελεσθέντος. χρὴ μέντοι οἶμαι, ὡς εἰς ἀνάκτορον εἰσιόντι παμπόλλοις φαιδρυνόμενον καὶ ποικίλοις ἀγάλμασιν, ὡς δὲ κἂν τοῖς τοῦ βασιλέως ἐγκωμίοις γενομένῳ, τοῖς ἄλλοις τὰ ἄλλων παρακεχωρηκότι, ἑνός που ἢ καὶ *δύο τὸ πλεῖστον ἐπιμνησθῆναι. πλείονα γὰρ ὡς οὐκ ἀσφαλὲς ἂν εἴη λέγειν, ὅτῳ δὴ μὴ μεταμέλειν μέλλοι, ἔστιν εἰρημένον. εἰ γὰρ τῶν δύο οὐκ εὐχερῶς ἄν τις ἀπαλλάξαιτο, σχολῇ τῶν γε πλειόνων. ἄλλοι μὲν τοίνυν ἄλλα ἄττα λεγόντων, ὥς γε εἴρηται, τῶν τοῦ βασιλέως· ἐμοὶ δ' ἐχέτω μνήμην, τό, τε τῆς φρονήσεως αὐτοῦ μέγεθος, καὶ ὁ τῆς γλώττης κρότος. ὧν αὐτός τε πεῖραν ἔχων, τοῖς τε ἄλλοις χρώμενος ἀεὶ διὰ γλώττης ἄγουσι, καὶ οὐδέποτε μὴ θαυμάζουσιν, οὐκ ἔσθ' ὅτε μέμνημαι καὶ αὐτός, μὴ ἀσχολοῦντος μου τὸν νοῦν τοῦ αὐτοῦ θαύματος, καὶ ἀπορεῖν ποιοῦντος, πότερον πρότερον καὶ μᾶλλον ἐπαινοίην ἑκατέρων· ἐπεὶ ἀεὶ παρ' αὐτέρῳ τοῦ λόγου δηλοῦσθαι εὑρίσκων μεταχωρῶ πρὸς ἐμαυτὸν διολισθαίνων, καθάπερ οἱ σώμασι λείοις τὰς χεῖρας ἐρείδειν σπουδάζοντες. ὡς νῦν γε εἴπερ ἐξῆν μοι, οὐδαμῶς ἂν ὑφείμην μὴ καλεῖν σε γῆς ἥλιον, ὦ βασιλεῦ. ὡς γὰρ πάντες φωτὸς θησαυροὶ τῷ ἡλιακῷ ξυνελθόντες δίσκῳ, πᾶσιν ἐκεῖθεν ὥσπερ ἐκ κοινοῦ πρυτανείου τὰς ἀφορμὰς διδόασι τοῦ βλέπειν, οὕτω δὴ κἂν σοὶ πᾶσα φρόνησις συνδραμοῦσα, φέρεται ὥσπερ ἐξ οὐρανοῦ πανταχόσε τῆς γῆς, ἀφορμὰς διδοῦσα πᾶσι τοῦ θαυμάζειν, καὶ ὥσπερ οὐκ ἔστιν οὐδεὶς ὃς τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων ἀθέατος ἔμεινεν, οὐδ' οὐ μὴ μενεῖ, πλὴν ἢ ὃν ἥλιος εἶδε, πλὴν τοῦ βλέπειν· οὕτως οὐδ' αὖ ἔστιν οὐδείς, ὃς ἀνήκοος τῆς σῆς φρονήσεως διετέλεσεν, οὐδ' οὐ μὴ διατελέσῃ, πλὴν ἢ ὅστις ἐγένετο πλὴν τοῦ ἀκούειν. οὕτω σε γῆς ἥλιον προσειπών, οὐκ εὐηθές τι φάναι δοκῶ μοι· εἰ δὲ καὶ πλέον τι λέγοι τις, οὐκ ἔγωγε δοίσομαι. ὑπῆρξε μὲν γὰρ οἶμαι τῶν οὐρανίων σωμάτων, τὸ ἀεὶ ὡσαύτως ἔχειν ἀφαιρεῖται τὴν ὑπεροχὴν τοῦ θαύματος. τὸ δ' ἄλλοτ' ἄλλως ἔχειν τῶν ἀνθρώπων ὄν, ὑπερεχόντων ἔσθ' ὅτε καὶ οἷς ἀλλήλους, εἶτα τὸ σὸν πρᾶγμα παντὸς βέλτιστον καθάπαξ καθεστάν, πῶς οὐκ ἀτεχνῶς ἐοίκοι ἂν ὑπερβολῇ θαύματος; καὶ εἰκότως. ἐχρῆν γὰρ πάντως που τῶν ἄλλων ὅσον ὑπερέχεις ἀξιώματι, τοσόνδε δήπου καὶ φρονήσει. τοιγαροῦν καὶ ξυνεβεβήκει. σοφιστῇ μὲν οὖν ἤδη τινὶ ἤρκεσε τὰ Δημώνακτος εἰπόντι χαρίεντα ἀποφθέγματα, τὴν σοφίαν ὁπόση δηλῶσαι Δημώνακτος, ὡς χρῆμα καὶ τοῦτο πάνυ πολλοῦ τίμιον ὂν τοῖς ἀνθρώποις. οὐ μήν, καὶ γλώττῃ ἐχρῆτο εὐρούσῃ, δεδήλωκεν· οὐ γὰρ οἶμαι εἶχεν. ἢ γὰρ οἶμαι ἦν, οὐκ ἂν αὐτὸ δ' ἄρρητον, ἐπαινεῖν οὕτω προελομένῳ, σοφίας μεγάλης ἥκοντα ἄνδρα. σοῦ γε μὴν τῆς σοφίας τοὺς λαβυρίνθους, κἂν καὶ δηλῶσαι τις πίνακι δοὺς τὰ σὰ γνωματεύματα, ὅμως δὲ καὶ τῆς γλώττης τὴν εὔροιαν, οὐκ ἂν δήπου, εἰ μὴ ἄλλῳ τῷ χρῷτο τρόπῳ, ἢ ταῖς τοῦ Νείλου παραβάλλων προχύσεσιν, ἃς διασκοποῦντες πήχεσιν Αἰγύπτιοι, ἢ δὴ τὰ κλάδοις ἐξ ἀμπέλου ποικίλοις. καὶ γὰρ καὶ τῶν πήχεων αὖ

ξειν

* δυοῖν

& neutrum, ambobus inter ſe coniunctis. Si enim ij omnes, quibus illuſtre nomē olim eruditio peperit, adeſſent, nec tamē argumēto ſatisfacere poſſent: & eadē eſt eorū etiam qui nunc uiuūt, cōditio: qd mihi reſtat, niſi ut maxima parte omiſſa, paucula explicē, quæ ſine periculo tractare poſſim? ne forte, ut Olympicorū certaminū rudes, meapte culpa ſuſcipiā dedecus. Ac omnino perſuaſum habeo, nihil omniū æque, ac periculū hoc cauēdum eſſe mihi, & nihilo minus quàm ſi quis uiminea ſcapha pontum traijcere ſtudeat. Etſi aūt conatus eſt arduus: tamē decere arbitror nō minus, quàm ſi in ſacrariū omnis generis imaginibus exornatū ingrederer: ita etiā Imperatoris laudes aggreſſus, cætera alijs concedenda, unius uero atq; alterius mentionē eſſe faciēdā. Nam plures attingere periculoſum fuerit. Qui em̄ binas abſoluere difficulter queat, qd pluri. accidet occupato? Itaq; alij alia cōmemorēt: à me uero & ingenij magnitudo, & dicendi uis celebrēt, quas & ipſe experimento cognoui: & neminem audiui hactenus, quin maxima cum admiratione & ſuapte & mea predicarit: me ſemper ambigente, utrū eorū magis laudare debeā, cum ſubinde plura quàm dicta fuerūt, dicēda occurrāt. Ad meipſum ergo redeo, nō ſecus ac ij qui leuibus corporibus inniti ſtudent, labaſcentes. Nam nūc quidē ſi liceret, nō cōmitterem quin terræ ſolem te dicerē Imperator. Vt em̄ omnes lucis theſauri unà cū ſolari orbe pdeuntes, omnib. uſurā lucis impertiunt: ita etiā in te omnis ſapientiæ cōcurſus, uelut è cœlo in omnes terras fertur, admirādi tui cauſas ſuppeditans. & ut nemo eſt omniū qui ſolis radios aſpexerit, niſi quē ſol luminib. orbatū aſpexerit: ita nemo eſt, neq; erit, qui de tua ſapiētia nihil audierit, niſi audiēdi ſenſu deſtitutus. Hac ergo ratione ſi te ſolem terræ appellaro, nō inepte id facturus mihi uideor: & ſi quis aliquid maius dixerit, me minime refragāte dicet. Cœleſtiū em̄ corporū idem perpetuò ſtatus, admirationē nōnihil imminuit: omniū uerò rerū humanarū, quarū nonnullis alij alijs antecellunt, cū perpetua mutatio ſit: nónne tuæ res omnium optimè cōſtitutæ, omnem admirationē excedunt? Omnino certè decuit, ut quantum dignitate alios antecedis, tantū etiā ſapientia illos ſuperares: itaq; factū eſt. Rhetori ſanè cuidā ſatis fuit, recitatis Demonactis ſalibus, illius omnem ſapientiam oſtendere: quaſi ea quoq; res magni æſtimanda eſſet. nec tamen, * quantūuis diſertus oſtēdit: nullā em̄ habuit. Nam ſi quā habuiſſet, nō ab eo tacita fuiſſet, cui tanta uirū ſapiētia celebrare ppoſitū fuit. Tuæ uerò ſapientiæ receſſus, tametſi aliquis indicarit, tuaq; conſilia uelut in tabula expoſuerit, orationis tamen copiā nō alia ratione expreſſerit, niſi ut Nili inundationib. eam cōparet, quas cubitis Aegyptij metiūtur, aut uarijs uitis ramis. Nam & menſura cubitorū in-

n 3 ter

Prudentia. Eloquētia.

* *Quanta fuerit eius eloquentia oſtendit, quæ nulla in illo fuit. Nā ſi qua fuiſſet, nō, &c.*

ter nos mentis fontes auget, & uitis à fœcunda radice orta multos corymbos implicat, & germina germinib. cumulat, perq; ingenioſè. Nec enim ea tibi lingua cõtigit, quæ mentis fontẽ hebetet, aut immaturos ex inſcitia fœtus edat, & maximi ingenij arcana cõfundat: neq; inexercitata, aut ſacris præſtantis animi nõ ſatis initiata: ſed ita inſtructa, ut totis phíalis (ut ita dicam) quoties & quando libuerit, inde haurire liceat, certo tamẽ modo, & exquiſito cũ iudicio, quo redundantia coherceant. Non illa ut fons exundat, è quo plus ꝙ oportet effluit: ſed id quod excidit, cõfirmat, cum ſtudendi ociũ dat: ut tua uerba, cũ meditandi ociũ deeſt, tam inutilia non ſint, ꝙ illaborata ſaxa quæ in ſtructura templorũ politis lapibus adiunguñt. Tanta porrò ſuauitate oratio condit, ut æſtimari queat deſideriũ in tua lingua ſeſsitare, quę & pręſentes exhilarat, & abeũtes aures ueluti ſequit, in ijs reſonans, & memorię inhęrẽs, quemadmodũ ſapor guſtati mellis linguę adhęreſcit. Verùm enimuerò luci & prata & deſerta ſuauiſsimis tẽpore uerno cantillantiũ auicularũ uocib. reſonant, certa loca certis temporib. Tuæ aũt prudẽtis facundię, loco ueris, quatuor anni temporũ ambitus perpetuus eſt: loco pratorum aũt & ſaltuũ, omnis terra cõtinẽs, nõ quantã Herculanę columnę includũt, ſed quantã terrarũ orbis amplectit, quouis Attico peplo euidentius tuas uirtutes depingẽs. Credo eñ nec in extrema Gallia, nec ullis Oceani accolis, famam tuã ignotã eſſe, aut ipſis Indis: ſed inde etiã eam tibi laudẽ tribui, ꝙ omnes mortales prudentia uincas. Sic tua gloria, fama ueluti naui uecta, plena admirationis, omnes terras peruagat. Verba mea illud cõfirmat, ꝙ nullę in orbe terrarũ gentes ſunt, unde nõ aliqui fama tui nominis inducti, ad te uenerint: tanta quidẽ cũ feſtiuitate omnes, ut graue incõmodũ interpretent, ſuũ ab aſpectu & conſuetudine tua diſceſſum. Quòd eñ multi ex omnib. terrę partib. aquarũ torrentis inſtar ad te cõfluunt, & ſubinde circa te uerſant, ut circa Pythagorã eius diſcipuli, & auidis aurib. tua dicta, tanquam diuina reſponſa uenerabundi cũ ſiletio accipiũt: hęc inquã ſigna eſſe, ꝙ cõſuetudinẽ tuã ardenter expetant, ut admirabiliſsimã, omnes aſſentient. Quòd autẽ ad tam uarias quæſtiones & propoſitiones, quę & inter ſeſe differũt, & à noſtris morib. abhorrent, omnib. eodem tempore de grauiſsimis & maximi momenti rebus tam aptè prudenterq; respondes: dicere nõ uerebor, Neſtores & Pericles abs te ſuperari. Nam illorũ orationes ſæpe irritæ fuerunt, tuæ uerò nunquam non efficaces. Ac gentilitius linguæ illorũ faſtus, uelut improbitatis ꝓpago quædã, illorũ orationem deformabat, ut uermis pomi elegantiã: tua uerò labia ab omni faſtu aliena, ſolida & indelibata laude tuã linguã exornant. Græci quidẽ ad res ſuas amplificandas, cum quoſ-

ξειν ἔχει τὰς ἔνδοθεν πηγὰς τοῦ νοῦ, καὶ αὖ ὡς ἄμπελος ἀπ' εὐτυχοῦς γέ του τῆς ῥίζης ἀνίσχουσα, πολλοὺς ἑλίσσει τοὺς κύκλους, καὶ διὰ παντὸς ἐκ βλάστης βλάστην φύει σφόδρα γέ τοι εὐφυῶς. οὐ γὰρ οἵαν ταύτην ἔλαχεν τὸ γόνιμον τῆς ἔνδοθεν πηγῆς ἐξαμβλοῦν, ἢ τόκου περιεχομένην διηνεκῶς ἀωρίαν ὑπ' ἀμηχανίας, καὶ τὰ τοῦ μεγίστου νοῦ συγχωννύουσαν μυστήρια, οὐδ' ἀγύμναστόν τινα οὖσαν καὶ μὴ σαφῶς τετελεσμένην, τοῖς τῆς τοσαύτης φρενῶν ὀργίοις· ἀλλ' οὕτω γ' ἀρχοῦσαν, ὡς καὶ φιάλαις ὅλαις ἐξὸν, ὡς εἰπεῖν, ὁπηνίκα καὶ ὁπόσα ἂν ἐθέλοντι ἐξαντλεῖν, μετὰ στάθμης μέν τοι καὶ κρίσεως ἀκριβοῦς, κολαζούσης μὲν τὸ πλεονεκτοῦν, μὴ ὥσπερ πηγή τις ὑπερλιμνάζουσα, πλέον ἀποτρέχῃ τοῦ δέοντος. ῥωννυούσης δὲ τὸ καταπίπτον, ὁπηνίκ' ἂν ἡ ῥαστώνη τοῦ σπουδάζειν, ὡς ἐξὸν καὶ τοὺς μὴ σπουδάζοντας λόγους σου παρὰ τοσοῦτον οὐκ ἀξιωτελεῖς, παρ' ὅσον οὐδ' οἱ τοῖς ἐξεσμένοις ἀλάξευτοι συντεθειμένοι λίθοι τοῖς τῶν ἱερῶν περιβόλοις. τοσοῦτόν γε μὴν τὸ ἡδὺ τοῖς λεγομένοις περιθεῖ, ὡς ἐξὸν νομίζειν ἵμερόν τινα ἐσκηνῆσθαι τῇ γλώττῃ σου, ὃς καὶ παρόντας εὐφραίνει. καὶ μεταστάντων οἱονεὶ ταῖς ἀκοαῖς ἕπεται ἐνηχῶν τε, καὶ ἐξαρτᾶται χυμὸς μέλιτος, ἐπειδάν τις ἀπογεύσηται. ἀλλὰ γὰρ ἄλση καὶ λειμῶνες καὶ ἐρημίαι, ταῖς τῶν ᾠδικωτάτων ὀρνίθων ᾠδαῖς, ἦρος ὥρᾳ περιηχοῦνται ὡρισμένοι τόποι, καιροῖς ὡρισμένοις. σοῦ δὲ τῆς σώφρονος εὐγλωττίας, ἀντὶ μὲν ἔαρος, ὁ τῶν τεσσάρων ὡρῶν κύκλος διηνεκής· ἀντὶ δὲ λειμώνων καὶ ἀλσῶν, ἤπειρος ἅπασα οὐχ ὅσην ἡρακλέους ὁρίζουσι στῆλαι, ἀλλὰ σύμπαν φημὶ ὅσον ὅ, τε τῆς οἰκουμένης ἔνδον, καὶ ὁ κύκλῳ διάκοσμος ἐξυφαίνει, ἀττικοῦ παντὸς ἐναργέστερον πέπλου τὰς σὰς ἀρετὰς διαγράφων. πείθομαι γὰρ μηδ' ἂν τοῖς ἐπ' ἔσχατα γῆς κελτοῖς, οὐδ' αὖ οὐδ' ἔστιν ὅσοι πρὸς τῷ ὠκεανῷ τυγχάνουσιν ὄντες, οὐ μέν τοι οὐδ' ἂν ἐνδεῖν σου τῆς φήμης, οὐδ' αὐτοῖς ἰνδοῖς, ἀλλὰ κἀκεῖθεν τὸ κῦρός σε δέχεσθαι τοῦ νικᾶν περιουσίᾳ φρονήσεως πάντα ἀνθρώπων γένη. οὕτω τοι τὸ σὸν κλέος, καθάπερ ἐπὶ νηὸς τῆς φήμης ὀχούμενον, πλῆρες θαύματος διὰ πάσης ἔρχεται γῆς. τεκμήρια δέ μοι τῶν λόγων. τί γὰρ οὐκ εἰσὶν ὁπόσα περὶ γῆν εἰσὶν ἔθνη, ἐξ ὧν μὴ οὐκ ἦλθον ὡς σέ, τῇ φήμῃ δημαγωγούμενοι. οὕτω μέν τοι σὺν ἑορτῇ πάντες, ὥστ' ἐξεῖναι ζημίαν νομίζειν, εἴ τις ἀπαλλάξειε τοῦ ἰδεῖν τε καὶ συγγενέσθαι. τὸ γὰρ πολλοὺς ἑκάστοτε τῆς οἰκουμένης ἑκασταχόθεν συῤῥεῖν, ἴσως χειμάῤῥου ῥεύμασι, τὸ δὲ κύκλους ἑλίσσειν ἀεὶ περί σε δὴ καὶ περὶ πυθαγόραν οἱ ἐκείνου φοιτηταί, τὸ δὲ διψῶσιν ὥσπερ ὠσὶν ἀτρεμίζοντας δέχεσθαι τὰ λεγόμενά σοι, καθάπερ οἱ θεομάντεις ἐπιπνοίας ὁπότε θείας ἐμφοροῖντο. ταυτὶ τοίνυν μὴ σύμβολα ἐξὸν τοῦ δικαίως σφόδρα ἐφίεσθαι τῆς σῆς ὁμιλίας, ὡς οὔσης θαυμασιωτάτης, πάντες οἶμαι οὐκ ἐροῦσι. τὸ δ' αὖ σὲ πρὸς οὕτω παντοδαπὰς πεύσεις τε καὶ προβλήματα διαλλάττοντα μὲν πρὸς ἄλληλα, οὐκ ἐπιχώρια δέ, οὐδὲ τοῖς καθ' ἡμᾶς ἔθεσιν, ἔπειτα πᾶσιν οἰκείως ἐν ταυτῷ διαλέγεσθαι τὰ πλείστης ἐπάξια σπουδῆς τε καὶ μελέτης, τουτὶ δ' ἔγωγε πολλοῦ δέω μὴ λέγειν ὡς περικλέας ἅμα καὶ νέστορας ὑπερβέβληκεν. ἐκείνων μὲν γὰρ τοῖς λεγομένοις ἔσθ' ὅτε καὶ σφαλλομένη τελευτὴ ξυνέβαινε. σοῦ δ' οὐκ ἔσθ' ὁπότε μὴ προσήκουσα, καὶ τῶν μὲν ἐπιχωριάζων ὁ τύφος τοῖς χείλεσιν ὡς ἂν ἀποῤῥοὴ κακίας, τὸ σεμνὸν τῶν λόγων ἀφῃρεῖτο, καθάπερ μήλων ὥραν ἀφαιρεῖται σκώληξ ἐφεδρεύων. χείλεσι δέ γε τοῖς σοῖς τύφου μηδενὸς μηδαμῶς ἐφεδρεύοντος, ἔστι προσϊδεῖν καὶ τὸν τῆς γλώττης κρότον παντὶ ἀκίβδηλόν τε. ἑλλήνων μὲν οὖν παῖδες τὰ ἑαυτῶν σεμνύνειν ἐθέ-

λοντε

λοῦντες, ἐπεὶ δή τινας οἶμαι ἠλιθίους ἀνθρώπους ἡ τοῦ ὀρφέως ἐκίνει κιθάρα, κινεῖσθαι ἔφασαν καὶ τὰ ἄψυχα τοῖς ἐκείνου πρὸς λύραν ᾄσμασιν. εἰ δὲ καὶ ἡμῖν ἦν βουλομένοις τὴν ἀλήθειαν εἰς μύθους ἐξαίρειν, ὅν τινα τρόπον ποιῆσαι μείζω ἢ ἔχουσιν ὄντα, ὡς οὐκ ἐνῆν ῥᾴδιον εὑρεῖν, οὐκ ἐνῆν δήπου μὴ φάναι. ὡς τό γε νῦν εἶναι καὶ πεπείσμεθα, μηδ᾽ ἂν ἀπίστως ἔχειν, μηδ᾽ ἀνέφικτ᾽ ἀνθρώποις ἡγεῖσθαι, ὁπηνίκα ὁρῶμεν τοὺς μύθους τοὺς ποιητὰς τὰ πλείω τῶν πραγμάτων ἀπάγοντας, εἴτε μὴ οὐχ * ἱκανούσης τῶν τότε ἀνθρώπων τῆς φύσεως, εἴτε καὶ αὐτοῖς δὴ τοῖς ποιηταῖς δόξαν ἐπίτηδες ποιεῖν περιφανείας εἵνεκα πλείονος. ὡς γὰρ ἥκιστα μείζω, ἢ ὡς ἀνθρώπου φύσει χωρητὰ εἶναι, ὁπόσα πρὸς θαῦμα καὶ μύθους ἐκεῖνοι ἀπήνεγκαν, ἔδειξας σὺ διὰ πάντων ἐλάσας. πρότερον δ᾽ ἔγωγ᾽ ἀκούων ἀκαδημίαν, καὶ λύκειον καὶ στοὰν, μέγα τι ταῦτ᾽ ᾠόμην εἶναι, καὶ πᾶν ὅτι κάλλιστον καὶ ὑπερήφανον, διὰ πλάτωνα γοῦν καὶ σωκράτην καὶ * σόλωνα, καὶ ὅσοι διάτορον ἐν διαλέξεσιν ἔπνευσαν. νῦν δὲ πᾶσαν τὴν περὶ αὐτῶν εὔκλεα δόξαν ἀπεβαλόμην, ὥσπερ οἱ διεγρηγορήσαντες τὰ ἐν τοῖς ὕπνοις ὀνείρατα. καὶ οἴομαί γε ἐκείνων θαῦμα οὐκ ἔθ᾽ ὑπέρτερον, ἢ οὐδ᾽ ὅμοιον εὑρεῖν, ἀλλ᾽ εἶναι μέτριον, καὶ μόγις μέγα, τοσοῦτον ἐκείνους παρελόντα ὁρῶν σε, ὅσον ἐγὼ τοῦ κατ᾽ ἀξίαν θαυμάζειν σε λείπομαι. καίτοι μέγα ἂν ἦν, εἰ καὶ παραπλησίως τοῖς ᾀδομένοις εἶχε τὰ σά. σὺ δὲ ἀλλὰ καὶ ὑπερέχων φαίνῃ, ὅσον ἐν ῥαψῳδίαις τῶν ἄλλων κηρύκων, τοῦ ὑπερφωνεῖν ὁ στέντωρ. ἰδοὺ γὰρ ὑπὲρ πᾶσαν ἀκαδημίαν καὶ λύκειον καὶ στοὰν σοῖς λόγοις ἀποφαίνεις τὰ σὰ βασίλεια, πρυτανεῖον παντοδαπῆς παιδείας φαίη τις ἂν οἰκειότερον. ἐν γὰρ καὶ μηδ᾽ ἕνα ὅν τινα ᾖ σῆς ἀπολελαυκότα φωνῆς, ἢ δῆτα μόνης τῆς θέας, μὴ καὶ ὠφελείας ᾖ μεγίστης, ὅσα γε πρὸς ἤθους ῥυθμὸν καὶ γνώσεως αὔξην, ἔτι μὴν πρὸς τὸ ἐγκυμονῆσαι λόγους καὶ διαλέξασθαι ἑτοιμότερον. ταυτὶ τοίνυν καὶ ὅσα παραπλήσια, ἐκ μόνης γέ σου τῆς ὁμιλίας οὐκ εἰσὶν οἵτινες οὐκ ἀπώναντο· οἱ δ᾽ ἀπώναντο, πάντες ἄριστοι εἰσίν· ἴσως δ᾽ εἰσὶ καὶ παρ᾽ οἷς ἀγαθὴν λαχοῦσι τὴν φύσιν, ὡς ἂν ὑπὸ ζεφύρῳ πρωϊνῷ κύκνοι ᾄσειαν ἐμμελὲς, ὡς δὲ κἀκ τῆς σῆς ἐπιπνοίας ἐμμελὴς ὁ τόκος τῶν καλῶν ἐξενήνεκται. οἷς δὴ πᾶσι καὶ κρείττων πολλῷ φιλοτιμία τίς ἐστιν, εἴ τις ἀποφθεγμάτων τῶν σῶν ἀπομνημονεύσειεν, ἢ τῶν ὁμηρικῶν ὁμηρίδαις. ἐξαίρετον χρῆμα ἡδονῶν ὁπόσαι δι᾽ ἀκοῆς πρὸς ψυχὴν ἀπαντῶσι, φασὶ τὰς σειρῆνας πάλαι γενέσθαι· οὐ μὴν ἀταλαίπωρόν γε, ὅτι μὴ θανάτου τιμώμενον. ἢ γὰρ τεθνάναι ἀκούσαντα πάνθ᾽ ὅντινοῦν ἔδει, ἢ μὴ κηρῷ τὰ ὦτα φραξάμενον, κἀντεῦθεν κωφὸν τοῖς ἐκείνων μέλεσι μείναντα. σοῦ δὲ δημηγοροῦντος, οὐχ ὅπως οὐ κηρῷ τὰς ἀκοὰς ἀποφράττειν ἐθέλουσιν, ἀλλ᾽ ἀντικειμένως θάνατον ἡγοῦνται, ὅτι μὴ πανηκόους τινὰς, ὡς εἰπεῖν, ἀνέδειξεν ἡ φύσις, ὥσπερ οὖν τοὺς πανόπτας οἱ μῦθοι. τίνας γὰρ οὐκ ἂν ὑπερβέβηκας δημοσθένεις, τῇ τῆς δημηγορίας οἰκονομίᾳ τε καὶ δεινότητι; τίνας δ᾽ οὐ πλάτωνας, τῇ τοῦ νοῦ μεγαλοφυΐᾳ τε καὶ σεμνότητι; τίνας δ᾽ οὐκ ἂν ἀνηρτήσω ἀνθρώπους, σὲ μᾶλλον θαυμάζειν, ἢ τὸ τῆς ἀττικῆς ἡλικίας ἀκμάζον πάλαι τὸν σωκράτην; ἐφ᾽ ὅλην σου τὴν δημηγορίαν χαίρειν ὁμοῦ καὶ πειθὼ

* ἱκανῆς οὔσης

* ζήνωνα

quoſdam, ſtolidos (ut reor) homines, Orphei cithara demulſiſſet, cantu illius etiam inanima quędam cōmota eſſe fabulati ſunt. Quòd ſi nobis etiam liberet ueritatem fabulis commutare, eoq́; modo exaggerare: quin id facilimè fieri poſſet, nemo negabit. Nam nunc quidem perſuaſum habemus, id nec incredibile, nec humanæ naturæ negatum eſſe, cum pleraſq; res à poetis in fabulas redactas eſſe uideamus, ſiue ingenia illorum temporum obtuſiora fuerunt, ſiue alioqui poetæ de induſtria propter maiorem euidentiam illa ſint commenti. Ea enim haudquaquam eſſe maiora ingenij humani captu, quæ illi ad miracula & fabulas detorſerunt, tu demonſtraſti, qui illa omnia confeciſti. Ego uerò cum pridem Academiā, aut Lyceum, aut Stoam nominari audirem, magnum aliquid imaginabar, & pulcherrimum atque excellens, ob Platonem utique & Socratem & * Solonem & cæteros, qui diſſerendo ualuerunt. Nunc uerò omnem de illis præclaram opinionem abieci, quemadmodum experrecti ſomnia: illorumq́; miraculum nō maius iudico, quàm cui ſimile reperiri queat: ſed id eſſe tam mediocre & modicum, quàm ego te præſentem intuens pro dignitate admirari nequeo. Quamuis autem magnum eſſet, ſi res tuæ rebus eorum qui celebrantur cōſimiles eſſent: tamen te tantum illos uincere conſtat, quantum Stentor clamando cæteros præcones ſuperauit. Ecce enim palatium tuum eloquentia tua ita inſtruxiſti, ut quamuis Academiā, quoduis Lyceum, quamuis Stoam uincat, quod multo æquius omnis eruditionis domicilium appellaretur. Nemo enim eſt, qui tua ſuauiſsima uoce audita, aut uultu tantum cōſpecto, non maximum inde fructum ad formandos mores, ad incremētum doctrinæ, ad eloquentiæ copiam, & diſſerendi acumē cœperit. Hæc igitur, & id genus alia, è ſolo cōgreſſu tuo emolumenta, nulli ſunt qui non perceperint: qui uerò percœperunt, omnes optimi euaſerunt. Fortaſsis etiam ſunt bonis quidam ingenijs præditi, qui ut cygni matutino Zephiro aſpirātε, præclarè canant, & ſic te aſpirante elegans inſtitutionis egregiæ fœtus appareat. Qui omnes longè magis eo gloriantur, ſi quis ſcitè dicta abs te referat, quàm Homeridæ, ſi Homericas ſententias audierint. Suauitas inſignis Sirenum uocis olim magnopere celebrata eſt, ſed ea non ſine magna calamitate atque interitu audiri potuit: nec ulli manſerunt incolumes, niſi aures cera obturaſſent, ſibique audiendi ſenſum ademiſſent. Te uerò concionante, tantum abeſt aures cera ut obturent, ut mortis inſtar ducant, quòd natura eos non ab omni parte auritos fecerit, ſicut fabulæ quoſdam plenos oculorū fuiſſe tradūt. Quos enī Demoſthenes concionū artificio & ui nō ſuperaſti? q̃s nō Platones ingenij magnitudine & grauitate uiciſti? Quos uerò nō ita tibi deuinxiſti, ut magis te mirenť q̃ Attica illa ætas Socratē? quippe qui concionē tuam & perſuadēdi ui & uoluptatū

* Zenonē.

illecebris cõditã eſſe perſpiciãt: ſicuti agri uarietate florum exornantur. Vſqueadeò tuæ Calliopes amatores omnes reddis, & mirabiliter incendis. Quare te Solomonis eſſe ſimilem, nemo eſt qui dubitet. ſuperari autẽ ab illo, nemo contendat. Neq; enim dici poteſt, illic multa ſuppetere teſtimonia, hic uerò pauca: aut totidem quidem, non autem talia. Sed contrà potius. Nam quæ in altero mireris, in altero non mireris: excepto reginę Auſtri teſtimonio, quæ Hieroſolyma profecta eſt. Qui uerò tuarum rerum mentionem faciunt, hi ad mendacij ſuſpicionem abolendam, & Septentrionis & Auſtri, unà cum cęteris terræ finibus teſtimonia proferre mihi poſſe uidentur. Cæterùm, cum Anaxagora autore, mens ſapiens ſit, quę cuncta gubernet, & omnium cauſa rerum exiſtat: & tu excellenti ſapientia res adminiſtras, & imperiũ gubernas, ingenij magnitudine omnia in melius conuertens, ut nemo unquam ex æquo id præſtiterit: & rectè is dixiſſe uideatur, qui conſilio, prudentia, uiribus animi pleraſque res, non autem rerum copia ponderari affirmauit. Vt enim optimus Muſicus ſonorum concentum, chordis quæ intendendæ ſunt intendendis, contráque laxandis ubi id expedit, & moderatis interuallis relinquendis, cantum elegantiſsimè permiſcet: ita & tu, qui prudentia ueluti rhythmis muſicis omnia tẽperes, abſolutiſsimum concentum efficis, quo res pulcherrimè gubernatæ, & ab omni parte conſentientes efficiant, ut omnes exiſtiment Deum planè eſſe, qui tuo in ijs regendis miniſterio utatur. Ita te omnes homines diuinum quendam hominem & homine ſuperiorem exiſtimant. Nam animi puritate ſubditorum omnium affectiones & uoluntates penetrãs, & ad quas uirtutes aut uitia potiſsimùm tendant, acerrimè perſpiciens, ita te componis, ut dictum eſt, quemadmodum omnibus hominibus conuenit: & ut Pindarus ait, uarium cuiuſq; ingenium gubernas, itáque ſingula diſponis, ut optimè collocentur. Neque uerò quiſquam ignorat, Themiſtoclem nunquam ad tantam gloriam fuiſſe peruẽturum, niſi Xerxes in Gręciam inuaſiſſet. Neque etiam Miltiades ille, ut arbitror, tantum nomẽ haberet, niſi Perſici Satrapæ & Aſiana arma prius in Atticam & Marathonem penetraſſent: ſed eorum uirtus, ut terra obruti theſauri, in obſcuro latuiſſet.

At tuũ diuinum ingeniũ, cum ex alijs infinitis perſpici queat: tum uerò ex eo, quòd cum tempora aduerſarentur, nec tamen res tuas euerterent, id euidentiſsimum ſignum fuit præſtantis tuæ ſapientiæ. Nam cum Imperiũ perturbatione plenum ſuſcepiſſes, nec diſsimile nubibus ab Aquilone agitatis, & penè omnes nationes in noſtrum exitium conſpiraſſent tanta uehementia, quantus in Nili cataractis impetus eſſe fertur: tu ſolus impreſſiones illas conſtanti animo, inſtar immotæ rupis uiolentos fluctus aſpernantis, excepiſti:

atq;

συνορῶντας ἐφρόντισαν, καθάπερ ἐπ᾽ ἄνθη ἀγροῦ τὸ ποικίλον τοῦ χρώματος. οὕτως ἐραστὰς ποιεῖς ἅπαντας τῆς σῆς καλλιόπης, ἐκκάων ὑπερφυῶς. ἔχειν δὴ οὖν τὰ τοῦ σολομῶντος τοῖς σοῖς ἐφαμίλλως, οὐδεὶς ἂν ἔχοι ἀμφισβητεῖν. ὑπερέχειν γε μήν, περ δὲ οὐδείς ἐστιν ὅστις *ἥκιστα. οὐδὲ γὰρ οὐδ᾽ ἔστι φάναι, ἐκεῖ μὲν τοῖς χρήσεταί τις πολλοῖς οὖσι μαρτυρίοις· ἐνταυθοῖ δὲ βραχέσιν, ἢ τοσούτοις μὲν, μὴ τοιούτοις δὲ, πολὺ μέν τ᾽ ἂν τοὐναντίον. οἷς γὰρ τὰ ἐκείνου θαυμάζειν ἔνι, τούτοις οὐκ ἔνι, πλὴν ἢ τῆς τοῦ νότου βασιλίσσης, ἣν δὴ παλαιστίνην ἐκείνη πορείαν ἐστείλατο μαρτύριον. ὅσοι δὲ τῶν σῶν μέμνηνται, τούτοις καὶ βορέαν καὶ νότον ὁμοῦ τοῖς λοιποῖς τῆς γῆς πέρασιν, ὅστις μὴ οὐ φάσκει μαρτύρια εἶναι, ὅπως ἀληθῶς φανεῖται τοῦ ἁλῶναι ψευδόμενος, οὐχ οἷός τ᾽ ἂν εἶναί μοι δοκεῖ. ἐπεὶ μέν τοι κατὰ τὸν ἀναξαγόραν, νοῦς ἐστι σοφὸς ὁ τὰ πάντα διακοσμῶν καὶ πάντων αἴτιος, οὕτω δὴ τὰ τῷ περιόντι σοι τοῦ τῆς σοφίας ἐξηγῇ τῶν πραγμάτων, καὶ οὕτω σοι τὴν ἀρχὴν διακοσμεῖς, τῆς φρονήσεως τῷ μεγέθει πάντα περιβλέπων εἰς τὸ χρήσιμον, ὡς τὸ ἐξ αἰῶνος οὐδεὶς ἄμεινον. ἐρρῶσθαι δὲ καὶ ὁ λόγος τῷ φήσαντι νῦν μοι δοκεῖ, ὡς γνώμῃ καὶ φρονήματι καὶ ἀνδρίᾳ ψυχῆς, τὰ πολλὰ τῶν πραγμάτων, ἀλλ᾽ οὐ τῷ πλήθει τῶν ὑπαρχόντων κρίνεται. ὡς γὰρ εἴ τις ἄριστος μουσικὸς τὴν ἐν τοῖς φθόγγοις ἁρμονίαν, ἐντείνων μὲν τὸ τῶν χορδῶν ὅποι τετάσθαι δεῖ, χαλῶν δ᾽ ὅποι περ βέλτιον, τά τε διαστήματα μέτρια ποιούμενος, κάλλιστον οἷον τὸ χρῆμα τῆς ᾠδῆς κεραννύσιν· ὡς δὲ καὶ σὺ τῇ φρονήσει ἴσα καὶ ῥυθμοῖς τισι μουσικοῖς τὰ πράγματα διεξάγων, τὴν διὰ πασῶν, ὡς εἰπεῖν, ἁρμονίαν ἁρμόζῃ, ὡς εἶναι συνᾴδειν πανταχόθεν ἑαυτῇ κάλλιστά τε ἔχειν, καὶ ὡς ἂν πάντες πεισθεῖεν, θεὸν εἶναι σαφῶς τὸν διὰ σοῦ τὰ τῇδε καθιστάμενον. οὕτω σέ θεῖόν τινα, καὶ ὑπὲρ ἄνθρωπον, ἄνθρωπον πάντες νομίζουσιν ἄνθρωποι. φθάνεις γὰρ τῇ τοῦ νοῦ καθαρότητι, τὰς τῶν ὑπηκόων ἁπάντων διερχόμενος διαθέσεις καὶ γνώμας, καὶ ὅποι μάλιστα τείνουσιν ἀρετῆς ἢ κακίας κάλλιστα διαγινώσκων. κἀντεῦθεν ἁρμόζεις, ὡς εἴρηται, σαυτόν, ὡς δεῖ τοῖς πᾶσιν ἀνθρώποις. καὶ κυβερνᾷς, κατὰ πίνδαρον, τὰν πολύστροφον γνώμαν ἑκάστων, καὶ διατίθης ὅποι ἂν σχοίη τὰ πράγματα βέλτιστον. γνώριμον δ᾽ εἴη παντί που, ὡς οὐκ ἄν ποτε θεμιστοκλῆς πρὸς φήμης ἤλασε τοσοῦτον, εἰ μὴ ξέρξης ἤλασεν ἐφ᾽ ἕλληνας. οὐκ ἂν δὲ μιλτιάδης ἐκεῖνος οἶμαι τὸ ὄνομα ἤγετο, εἰ μὴ περσικοὶ σατράπαι, καὶ τὰ τῆς ἀσίας ὅπλα πρὸς ἀττικὴν καὶ μαραθῶνα διέβαινον πρότερον. ἀλλ᾽ εἶχον ἂν τὴν ἀρετὴν θαλαμευομένην, ὡς εἰπεῖν, καὶ ἀτεχνῶς ἐν ἀδήλῳ κειμένην ὥσπερ οἱ θησαυροί. καὶ σοῦ δὲ τὴν οὐρανοῦ ψαύουσαν φρόνησιν, κατίδοι ἄν τις ἐκ μυρίων μὲν καὶ ἄλλων· ἐπεὶ δὲ καὶ ὁ καιρὸς ἀντέπνευσε μὲν, οὐκ ἀνεσόβησε δέ σου τὰ πράγματα, πάσης βασάνου σαφέστερον τοῦτ᾽ ἂν εἴη δεῖγμα, ἀκιβδήλῳ φάναι χρυσῷ κατεσκευάσθαί σου τὰ τῆς διανοίας. πολλοῦ γὰρ τὰ πράγματα εἰληφὼς διαβρέχοντος κυκεῶνος, οἷος ἂν διαδράμοι νεφέλας ὁπηνίκα εἴη στροφῶν ἀπαρκτίας, καὶ μικροῦ πάντων ἐθνῶν ἐφ᾽ ἡμᾶς κινουμένων, οὕτω σφοδρῶς ὥσπερ οὕς φασι καταράκτας νείλου, μόνος αὐτὸς τὰς ἐμβολὰς ἐς σεαυτὸν ἀναδεχόμενος ἑστῶτι φρονήματι παραπλησίως προβλῆτι, πολλῶν προσρηγνυμένων κυμάτων ἀκυμάντῳ μένοντι,

* οἴεται

οὕτω καὶ

οὕτω καὶ βουλεύῃ καὶ διατίθης, ὡς οὐδ᾽ ἐνθυμηθῆναι πρὶν τελεσθῆναι· οὕτω μὲν ῥᾳδίως, ὥστ᾽ ἔργον εἶναι μᾶλλον, οἷς γε πειρωμένοις λόγῳ διεξιέναι, ἢ σοὶ ἔργῳ πληροῦντι· ὡς ἐξεῖναι, εἴ τις βούλοιτο διαμετρεῖν, ὅσα τε λόγοις, ὅσα δὲ καὶ ἔργοις φρονήσεως γέμουσιν ἑκατέροις παντελῆ τρόπαια, ἡμέρας ἑκάστης ἀριθμοῦντι τὰς ὥρας πάνυ τοι σφόδρα ποιεῖν εἰκός. μηδὲ γὰρ εἶναι μηδεμίαν, ἥτις περιέλθοι σῶν ἢ λόγων ἢ ἔργων καλλίστων ἄμοιρος. σοῦ γὰρ καὶ φθέγμα γε ἐκμειλίσσει καὶ μετατρέπει εἰς τὸ πρᾷον, καὶ τὸν σφόδρα ἀμείλικτον, καὶ ἐκτεθηριωμένον εὖ μάλα ἄνθρωπον, ῥᾷον, ἢ λέγεται τὸ τοῦ Σαοὺλ δαιμόνιον ἡ τοῦ Δαβὶδ κινύρα. ὡς νῦν γε σοῦ χάριν σχολὴν ἄγομεν φόβου παντὸς ἡμεῖς. ἐν γὰρ τῇ πρύμνῃ τῶν καθ᾽ ἡμᾶς, ὡς εἰπεῖν, πραγμάτων καθήμενον ὁρῶντές σε, καὶ διαγρυπνοῦντα ἐπιμελῶς, ἔκ γε τῶν προλαβόντων παρεσκευάσμεθα, καὶ τὰ τέως προσδοκηθέντα δεινά, * περὶ τῆς πείρας ἀεὶ παρακρούεσθαι, γινωσκόμενα πάντ᾽ εἰδότες τῆς σῆς διανοίας τρόπαιον, καὶ μέχρι τούτου τάχ᾽ ἄν τινες ἀθυμήσαιεν, μέχρις ἂν ποιήσωσι τὴν ἀρίστην σου σύνεσιν ἐνθύμιον. ἔπειτα ἔδοξας ὡς ὑφ᾽ ἡλίῳ καομένοις ζέφυρος. ἔλαθον δ᾽ ἄρα ἐμαυτὸν ἔγωγε εἰς τὰς ἀβύσσους τῶν σῶν κατὰ βραχὺ καθιεὶς πλεονεκτημάτων. τοῦτο δ᾽ ἦν δήπου, ὅπερ ἀπελεγόμην τοῦ λόγου ἀρχόμενος, σαφέστατα πάντων ἀκροῶντα αἰσθόμενος αὐτὸς ἐμαυτόν. καὶ γὰρ ᾤμην μικρὰ ἄττα εἰπόντι, καὶ ὅσα ἀρκεῖν εἰς χρέους ἔκτισιν, μηκέτ᾽ εἶναι πλημμελὲς τῶν γ᾽ ἑξῆς, εἰ βουληθείην, ἀποστατεῖν. παρῆλθε δή με ὡς πρᾶγμα ποιῶν εἴην, τῆς ἐμῆς τὰ μέγιστα γνώμης καταψευδόμενος. περὶ γάρ τοι τοῦ μεγίστου χρήματος τῆς σῆς φρονήσεως προθέμενος λέγειν, πλὴν τῶν ἔργων δι᾽ ἧς ταῦτα πράττεται, καὶ ἣ ἕπεται ὥσπερ ὁλκάδι ἐφόλκια, προσόμοιον ἔγνων ποιεῖν, ὥσπερ ἂν εἴ τις ὁρμαθοῦ τινος ἄκρον λαβὼν τῇ χειρί, ἔπειτα ἐνόμιζεν ὑφαιρεῖσθαι τουτί, ἥκιστα τοῦ ἐφεξῆς κινηθησομένου. τόδε δ᾽ ἦν ἂν ἀβουλίας μεστόν, ὥσπερ δὴ καὶ τοὐμὸν τουτί, οὐ μὴν οἷόν τ᾽ οὐκ ἔχειν παραίτησιν, εἰ μή τινες κἀκείνου τὴν συγγνώμην ἀτεχνῶς ἀφαιροῖντο, εἴ τις ἀπειροθάλαττος ὤν, ἔπειτα περιπολοίη μὲν τὰς ἀκτάς, εἰς δὲ τὰ τῶν πελαγῶν ἀμήχανα οὐκ ἐθέλει οὐδαμῆ οὐδαμῶς ἐφεῖναι. ἀλλὰ γὰρ οὖν τῶν εὐλόγων εἶναι κἀμοὶ δοκεῖ τῶν σῶν ἀγαθῶν, ὡς εἰπεῖν, τὰς ἀκτὰς παραπλεύσαντα ὥσπερ ἔξω, εὐχῇ τὸν λόγον ἐνορμίζειν. ὁ τῇδε τῇ ἀρχῇ καὶ τῷ τοιῷδε χρόνῳ μάλα προσφυῆ καὶ προσήκοντα ἀναφήνας σε θεός, αἰῶνι παντὶ συνδιαμετροίη σοῦ τε καὶ τῶν ἐκ σοῦ τὸ βασίλειον κράτος, ὡς ἂν καὶ ἡμῖν εὐδαιμονεῖν εἴη μέχρι διαπαντός. ἐμοὶ μὲν οὖν ταῦτα διεξιέναι τῷ τηνικαῦτα ξυμβέβηκε. τοῦ δὲ χρόνου προβαίνοντος εἰς τὸ πρόσω, παρὰ τοσοῦτο πλείονα τὴν αὐτοῦ διάθεσιν ἀεὶ καὶ εὐμένειαν ἐκαρπούμην, παρ᾽ ὅσον καὶ τὸν χρόνον εἰς τὸ πρόσω προβαίνειν ξυνέβαινεν. ὥστε καὶ ἐς τὰς τῶν ἱερατικῶν μετὰ τῆς ἐκκλησίας πρώτας τιμὰς ἀνάγειν ἐσκέπτετο. ἤδη δὲ καὶ ὥσπερ ἀρραβῶνά τινα τὴν τοῦ χαρτοφύλακος ἀξίαν ἔν γε τῷ παρόντι ἠνάγκαζε δέξασθαί με, ἵν᾽ εἴη τις τοῦτ᾽ εὐπρόσωπος αὐτῷ ἀφορμὴ πρὸς τοὺς βασκαίνοντας, καὶ ὑπ᾽ ὀδόντα λοιδορουμένους αὐτῷ τῆς ἡμετέρας εἵνεκα τιμῆς, ἧς παρ᾽ αὐτοῦ λαμπρῶς εὐθὺς ἐκαρπούμην, μήτε χρόνον προεισενεγκὼν ὡς ἔθος τοῖς πλείστοις, μήτε τινὰ πολιὰν τρίχα, μήτε τινὰ τιμὴν ἱερατικήν.

*Margin: * πρὸ*

atque omnium periculorum tempeſtatibus ſedatis, in tranquillum portum nos perduxiſti. Ita tu quidem & deliberas & diſponis omnia, ut nemo omnium prius illa cogitare poſsit, quàm perfecta fuerint: idq; adeo facile, ut difficilius ſit alijs ea cõmemorare, quàm tibi adminiſtrare. Vnde fit, ut ſi quis enumerare uelit prudentiſsima & dicta & facta tua: non aliud agat, quàm qui cuiuſque diei horas numerare inſtituerit, quarum nulla elabitur pulcherrimarum tuarum uel orationum uel actionum expers. Nam uel tuæ uocis ſonus unus mitigat & manſuefacit hominem etiam immaniſsimum: id'que facilius, quàm cinyra Dauidis, dæmonium Saulis fugabat. Nũc igitur tuo beneficio metu omni uacui ſumus. Nam cum te in puppi (ut ita dicam) rerum noſtrarum ſedentem uideamus, & diligenter excubantem: ex ijs quæ præceſſerunt, parati ſumus: & nuper expectata pericula, priuſquã periculum eorum faciamus, auertimus, tua ſapientia illa omnia propulſatum iri preuidentes. Ac tantiſper forſitan aliqui deſperarint, donec ſummam prudentiam tuam cogitarint: tum uerò ita recreantur, ut afflatu Fauonij æſtuantes. Sed quid ego imprudens in excellentiæ tuæ gurgites me paulatim immitto? Neque uerò aliud ago, quàm quod orationis dicebã initio, me planè dubitare quid ſit agendum, aut dicendum. Putabam enim, ſi pauca dixiſſem, quæ ad æs alienum diſſoluendum ſatis eſſent: licitum fore mihi cæteris ſuperſedere. ſed non animaduerti me id facere, quo mea opinio plurimùm falleret. Nam cum de re maxima, tua nimirum ſapientia, dicere inſtituiſſem, præter opera per quam illa geruntur, & quam ita ſequuntur ut maiora nauigia lembi: perinde me facere animaduerti, ac ſi quis cathena ſumma manu prehenſa, putaret eam ſic ſe ablaturum, ut annuli reliqui non mouerentur. Id quod incogitantiæ ſummæ fuerit, ſicut & meum factum: quod tamen ueniam meretur, niſi ea illi etiam negetur qui maris ignarus in littoribus obuerſetur, ſed in profundum pelagus ſeſe demittere minimè uelit. Mihi certè quidem non à ratione alienum uidetur, tuorum bonorũ quaſi littora ut licuit prætervecto, in uoti portum appellere. Deus, qui te huic Imperio, & his temporibus aptiſsimum & opportuniſsimũ produxit: idem tuam tuorúmque Imperatoriam maieſtatem in omne æuum tueatur, ut & nos perpetua felicitate floreamus. Tum igitur ſic accidit, ut hanc orationem haberem: pòſt autem, ut quantum ætate procederem, tantum illius erga me beneuolentia augeretur: adeò ut primos etiam Eccleſiaſticos honores mihi conferre cogitaret, ac ſtatim Chartophylacis dignitatem accipere me cogeret, ut ſpecioſam cauſam haberet ora obturandi obtrectatorib. qui clàm illi ob talem erga me affectionẽ conuiciabantur, q nec ꝓuecta ætate, nec cano capillitio, nec ſacerdotio aliq̃ cõmendatus, ut pleriq; ſolerẽt, illa fruerer.

Margin: Gregoras Chartophylax eſſe nomit.

Margin: Inuidiæ obnoxij noui homines.

Iam uerò, ut re non dubia, etiam dignitati cō ſentaneas ueſtes mihi parabat. Ego uerò adoleſcentia mea conſiderata, & tempore huiuſmodi reb. alieno, ad hunc modū uerba feci.

AVTORIS AD IMperatorem excuſatio.

QVod ad me & immaturā ſacerdotio ætatem attinet, non magna opus eſſe arbitror excuſatione. Nam & anni mei talibus rebus ſunt impares, & ocij ac literarum ſummus amor adhuc apud me feruet: nec me miſſum facturum affirmat, priuſquam ijs ad ſatietatem fruatur. Tum enim & liberum fore meum animum, & ad Dei miniſterium idoneum. Nunc uerò & maiorem eſſe meam audaciam quàm aut ſacra illa patiantur, aut ego facile ſuſtinere queam. Quod ut nemini alij, ſic mihi abundè notum eſt. Nam quātam res experientiam poſtulant, tantæ mihi ſum imperitiæ conſcius, hoc quidē tēpore. Atqui hominem adeò rudem diuinis & non tangēdis ſeſe rebus ingerere, nō aliud fuerit, quàm ſi quis natandi neſcius, in mare deſiliat: neque ſani hominis ego eſſe puto. & ualde mirer, ſi quis animo conſtans uel cogitare tale aliquid ſuſtineat. Quibus enim fulminibus, quibus maris gurgitibus non digna fuerit illa confidentia? Cæterùm tuæ Maieſtatis clementiam erga me, ſolicitudinē, & ſummā ad bene merendum propenſionem, ſi quid uſquā aliud, uel in primis magnifacio: & quocunque me uertero, non habeo, quo conſilio adductus, quibúſue rationib. Imperator, te mihi talem præbeas: niſi quòd apparet, te cū omnium Domino ingenioſè contendentem, non ullas expectare beneficentiæ cauſas: ſed illud tantum ſpectare, qua ratione benemereri poſsis. Quod ſanè omnib. Imperijs digniſsimum eſt, & maximè proprium. Nam beneficentiæ cauſa ſuppeditata benefacere, non tam benefici fuerit, ꝙ eius qui id meruerit: & nunc diuturna illa cōſuetudo tua in immutabilem naturam eſt mutata. & ita, ut omnes aliæ res ſiue naturæ, munus ultrò faciunt, ut aqua humectat, ut ignis urit, eodemq́; modo cetera per omne æuū naturas ſuas retinēt, nec ulla unquā ui ab ijs depellunt: ſic & ipſe ad benefaciendum natus, neq; uerbis neq; factis benemereri deſiſtis. Quare cum gratum animum declarare uerbis in primis cupiam, nec id pro dignitate facere poſsim, non minus & tempori & orationi, quàm ipſi mihi ſuccenſeo, cum utrunque ex æquo reprehenſione dignum exiſtimem.

Nam oratio cum materiam ſuperet, & uirtutes propius attingat, diuturnitate temporis nec mutationi, nec exitio fore obnoxia uidebatur: ſed perpetuò ſibi conſtatura, ut uim rerum abundè exprimeret. Verùm enimuerò & ipſam eſſe mutatam, poſt-

ηὐτρέπιζε δέ μοι ἤδη ὡς ἐφ' ἑτοίμῳ τῷ πράγματι, καὶ ἃ τῇ ἀξίᾳ προσήκοντα ἦσαν ἐνδύματα. ἐγὼ δ' οὖν τὴν ἐμαυτοῦ νεότητα ἀπιδὼν, καὶ τὴν τῶν τοιούτων ἀωρίαν πραγμάτων περιελθὼν, ἔλεξα τοιάδε.

ΑΠΟΛΟΓΗΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ πρὸς τὸν βασιλέα.

ΠΕρὶ μὲν ἐμαυτοῦ καὶ ὡς οὔπω μοι ὡραῖα τὰ τῆς ἱερατείας, βραχύν τινα ἀποχρήσειν μοι δοκῶ τὸν ἀπόλογον. ὅ, τε γάρ μοι χρόνος οὔπω ὡραῖος πρός γε τὰ τοιαῦτα· καὶ μέν τοι γε καὶ οἱ τῆς ἡσυχίας καὶ τῶν λόγων μανιώδεις καὶ λελυττηκότες ἔρωτες, ἡβῶσιν ἔτι περὶ ἐμοί, καί με μὴ πρὶν εἰς κόρον ἐξήκειν, προήσειν διισχυρίζονται. τό τε γὰρ καὶ τὰ τῆς διανοίας τὸ ἄφετον ἕξειν, καὶ ἀποχρῶν πρὸς θεοῦ λειτουργίαν. τὸ δὲ νῦν ἐμβριθεστέραν εἶναι τὴν τῶν μυστηρίων τόλμαν, ἢ ὡς ἐμέ γε ἐνεῖναι ῥαδίως ἐνεγκεῖν, τοῦτο δ' οὖν εἰ μή τῳ δὴ τῶν πάντων ἄλλῳ. ἀλλὰ γὰρ εἴ τι τῶν ἁπάντων ἄλλο, καὶ τοῦτο δὴ τῶν πάνυ τοι προδήλων ἔμοιγε. ὁπόσην γὰρ ἔχρῃζε τοῦ πράγματος τὴν πεῖραν, τοσήν, ὡς εἰπεῖν, ἀσκῶ τὴν ἀπειρίαν ἐν γοῦν τῷ παρόντι. τὸ δ' οὕτως ἔχοντ' ἀμαθῶς, κατατολμᾶν τῶν θείων καὶ ἀψαύστων, ὅμοιον ὂν ὥσπερ ἂν εἴ τις ἐπεπήδα θαλάττῃ, πρὶν ἢ μαθεῖν διανήχεσθαι· οὐθ' ὑγιὲς ἥγημαι, καὶ οὐδὲ πλεῖστον δέω θαυμάζειν, εἴ τις ἀνάσχοιτό ποτε τοσαύτην τόλμαν ἀνασχέσθαι, λογισμῷ καθεστηκότι πλήττων ἑαυτόν. ποίων μὲν γὰρ οὐκ ἂν εἴη πρηστήρων, ποίων δ' οὐκ ἂν θαλαττίων πυθμένων τὸ πρᾶγμα ἐπάξιον; εἶεν, τό γε μὴν πρὸς ἐμὲ εὐμενὲς καὶ κηδόμενον τοῦ σοῦ κράτους, καὶ πρὸς εὐποιΐας πάνυ τοι σφόδρα ἐπικλινὲς καὶ ὀξύρροπον, εἴπερ δή τι τῶν ἁπάντων ἕτερον, καὶ τοῦτ' ἐν τοῖς μάλιστα ἔγωγε ἄγαμαι. καὶ οὐκ ἔχω, παντοδαπὸς γιγνόμενος, τίσι χρησάμενος ἐπινοίαις γνοίην ὅπως ποτὲ, καὶ οἷς τισι τοῖς αἰτίοις αὐτὸς χρησάμενος, ὦ βασιλεῦ, τοιοῦτός μοι γίγνῃ. ἀλλ', ὡς ἔοικε, πρὸς τὸν κοινὸν δεσπότην ὥσπερ πρὸς ἀρχέτυπον εὐφυῶς ἁμιλλώμενος, οὐκ ἀναμένεις αἰτίας ἀεὶ περὶ πᾶν ἀγαθόν· ἀλλὰ τῇ μὲν, τῇ δ' αὐταίτιος γίγνῃ, καὶ σφόδρα φιλότιμος εὐεργέτης. ὃ δὴ καὶ μάλιστα πάσαις ἀρχαῖς οἰκειότατόν τε καὶ πρεπωδέστατον. τὸ γὰρ προϋπηργμένης αἰτίας εὐεργετεῖν, οὐ μᾶλλόν γ' ἂν εἴη τοῦ δρῶντος, ἢ τοῦ τὴν αἰτίαν προβεβλημένου. καὶ νῦν γέγονέ σοι τὸ τῆς ἕξεως φύσις ἀμεταβλήτως ἔχουσα, καὶ ὥσπερ ἕκαστα τῶν ὄντων τὸ τῆς φύσεως ἴδιον αὐτομάτως ἀποτελεῖ, καὶ ὑγραίνει μὲν ὕδωρ, καίει δὲ πῦρ, καὶ τἄλλα ὡς ἡ φύσις ἑκάστῳ κεχειροτόνηκεν, οὕτω δίδωσι τὸν πάντα αἰῶνα διατελοῦντα οὐδαμῇ οὐδαμῶς, οὐδ' ἐπώποτ' οὐδεμιᾶς ἀποχειροτονῆσαι δεδιωγμένης τροπῆς. οὕτω δὴ καὶ αὐτὸς πεφυκὼς πρὸς εὐεργεσίας, τοῦτο καὶ λόγοις καὶ πράγμασιν, οἱονεί τι φύσεως ἄτρεπτον καὶ ἀκήρατον ἴδιον, οὐδέποτε οὐδαμῇ διαλείπεις διατελῶν. ἐνθένδε τοι καὶ χάριτας ἁπάσας ἐθέλων ὁμολογεῖν, ἔπειτα τὸ πρὸς ἀξίαν οὐκ ἔχων, οὐχ ἧττον ἐμαυτοῦ γε ὑπέρ τε λόγῳ καὶ τῷ χρόνῳ νεμεσῶ. δυοῖν γὰρ κατ' οὐδὲν οὐδέτερος ἐς ἅπαν ἀνέγκλητος ἔμοιγε φαίνεται. ὅ, τε γὰρ λόγος ἀνώτερος ὢν τῆς ὕλης, καὶ προσοίκων μᾶλλον ἀρεταῖς, ἐδόκει δή μοι μηδ' ὑπὸ τοῦ χρόνου μὴ τροπῇ, μηδὲ φθορᾷ τινι λατρεύσειν, ἀλλ' ὁμοίως ἔχειν ἐν παντὶ διαπαντὸς τὴν τῶν πραγμάτων φύσιν ἀποφαίνειν ἀποχρώντως· ὁ δὲ λέληθεν ἤδη μεταβαλὼν καὶ αὐτός.

ἐπειδὴ

ἐπειδὴ σοί γ' ἐντετύχηκε τῷ μακρῷ θησαυρῷ τῶν καλῶν. οὕτω γὰρ ἀσθενῶς ἔσχεν, ὡς οὐδένες τῶν αὐτῷ χρωμένων ὕμνησαν πρὸς ἀξίαν τὰ σά, πάλαι πολὺν ἤδη χρόνον πειραθέντες τε καὶ πειρώμενοι. οὔκουν οὐδ' αὐτὸς θαρρήσας ἥκω, ὡς τῆς ἀξίας ἴσως δυνησόμενος ἐφικέσθαι. καί τοι γε ἐβουλόμην γ' ἂν μᾶλλον, ἢ πάντα μοι ἐγγενέσθαι χρήματα. μεγίστην γὰρ ἂν οὕτω τοῖς ἐμοῖς παρεῖχον λόγοις τὴν εὐγένειαν, ὥσπερ ἄρα καὶ ταῖς ἑαυτῶν χερσὶν οἱ τῶν ἱερῶν μυστηρίων ἁπτόμενοι. ἀλλὰ πολλῶν τῶν ἐκ τῆς παροιμίας ἡμῖν ἀδυνάτων ἐν ταῖς βίβλοις κειμένων, ἕν τι τῶν πολλῶν καὶ τοῦτο κινδυνεύει καὶ εἶναι καὶ λέγεσθαι. ἐνταυθοῖ δὲ τοῦ λόγου γενόμενος, ἀνεμνήσθην τοῦ ἀττικοῦ μύθου, ἐν ᾧ τὸν μῶμον ἀχθόμενον εἰσάγει τῷ Διΐ, καὶ ἀποσκώπτοντα, ὅτι μὴ συμπαρήγαγε τῷ τοσῷδε καὶ τοιῷδε κάλλει τοῦ παντὸς, καὶ τὸν ἄξιον τοῦ παντὸς ἐπαινέτην. κατὰ ταυτὰ γάρ μοι καὶ αὐτῷ καὶ ἀποσκώπτειν ἔπεισι, καὶ ἄχθεσθαι τῷ χρόνῳ νυνί. εἴπερ καὶ γὰρ ὡς τοσούτων ἀγαθῶν ἔμπλεων προενήνοχεν ἄνθρωπόν σε, καὶ οἷον οὐ μέχρι σοῦ, ὁ δὲ καὶ τοὺς ὑμνήσοντας ἀξίως συμπροενήνοχε, πάνυ γ' ἂν ἐποίει δεδογμένα τῷ προσήκοντι λόγῳ. νῦν δ' ἐξ ἡμισείας φιλοτιμεῖται τὰ κάλλιστα. πάλαι μὲν γὰρ ἐδείκνυ τὴν σοφῶν τὴν φορὰν, ἔρημον ἀξίων πραγμάτων. νῦν δὲ τὰ θαύματος ἄξια προενεγκὼν, ἔλαθε καὶ τοὺς ὑμνήσοντας ἀξίως συμπροενεγκεῖν, ἄτακτά γε ποιῶν, καὶ ὡς ἀληθῶς ἐπάξια τῆς ἑαυτοῦ φύσεως. ἐπίσης γὰρ ἀπολαύουσι τοῦ ἀτελοῦς καὶ λόγοι, τῶν δεξομένων πραγμάτων οὐκ ὄντων, καὶ θαυμάτων ἐπάξια πράγματα τῶν θαυμασόντων οὐκ ὄντων, οὐδὲ παραπεμψόντων τοῖς ἑξῆς. ὡς νῦν γε μόνοι τῷ χρόνῳ τὴν χάριν ἐχόντων, ὧν οἷον κλέος ἀκούομεν ἐπί τε τῇ φρονήσει, καὶ τοῖς ἄλλοις μέρεσι τῆς ἀρετῆς, εἰωθότι μετά γε τῆς φήμης ὧδε μέγα αἴρειν τὰ πράγματα, συναπιόντος μὲν τοῦ παρευθὺς ἐλέγχου τῷ θνήσκοντι. συναπιόντος δὲ καὶ τοῦ ἐκ τῆς συνηθείας ἐγγινομένου κόρου τοῖς πράγμασι. φιλεῖ γάρ πως τὸ μὲν παρὸν ἀεὶ πρὸς κόρον ἀποκλίνειν καὶ μαραίνειν τὸ τερπνὸν, διά τε δὴ τὸ πλείοσιν αἰσθήσεσι, καὶ συνεχῶς εἰς τὸ τοῦ νοῦ συμφέρειν ταμιεῖον, καὶ ἔτι διὰ τὸ τῆς ἐξουσίας τοῦ χρῆσθαι ἀκόλαστον, ὥσπερ αὖ ἐκ τοὐναντίου τὸ παρῳχηκὸς ἀκόρεστον ἀεὶ διατελεῖ, διά γε τὸ σπανίως καί ποτε προσβάλλειν τῶν αἰσθήσεων μιᾷ τινι τῇ ἀκοῇ καὶ μόνῃ. καὶ μέλιτος μὲν γὰρ καὶ κρεῶν καὶ ὅσα πλουσίας τραπέζης εἰσὶν ἀναθήματα, εἰς κόρον ἀπολελαυκώς τις, ἐπεθύμησεν ἤδη καὶ τυροῦ καὶ θύμου, οὐχ ὅτι ταῦτα κρείττω ἐκείνων, ἀλλ' ἔδοξαν ἤδη διὰ τὸ σπάνιον τοῦ κεχρῆσθαι. εἰ δ' οὕτω ταῦτα, καὶ κόρος ἀεὶ τοῖς παροῦσιν εἶναι ὁμολογεῖται, τὰ δὲ σὰ τὰ προσόντα διὰ μακροῦ τοῦ χρόνου καὶ βλεπόμενά τε καὶ ἀκουόμενα, κόρον οὐδένα τοῖς κεχρημένοις ἡμῖν οὐδ' ἐπώποτε ἐμποιοῦσιν, ὅτι μὴ καὶ πρὸς ἔρωτας ἐξάπτουσι μείζους, ὥσπερ τὰ τῶν ποταμῶν ῥεύματα τοὺς πολλῷ τῷ δίψει καιομένους, ἥττον γε καὶ τὰ προοιμιώδη τῆς γραφῆς νενίκηκας μετὰ πολλοῦ τοῦ κρείττονος. οὐ γὰρ γεγηρακότων ἀνελίττειν ἔχει τις πραγμάτων κύκλους ἐπί σου. οἷς ἔξεστι δή που συνείρειν καὶ μυθικά τινα γοητεύματα, τρυφῶντα κατὰ τῆς ἀληθείας, μὴ τοῖς λόγοις ἴσως ἀπαρκούσης τῆς ἐκ τῶν πραγμάτων ὕλης, καὶ ταυτὰ τοῖς ναυτικοῖς ἐξ ἀπορίας δρᾶν, οἱ μὴ ἐξικνουμένων τῶν φόρτων, ἄμμων θαλαττίων τὰ κενὰ πληροῦσι τῆς ὁλκάδος. ἀλλ' ἐν θεάτρῳ κεῖνται πᾶσιν ὀφθαλμοῖς,

καὶ

poſtquam ad te diuitem bonorum theſaurū ſe conuertit, animaduerto. Adeò enim debilitata eſt, ut nemo unquam ea uſus, res geſtas tuas ꝓ dignitate celebrare potuerit. Quare nec ego ea ſpe fretus accedere potui, quãuis nihil mihi ſit optatius. his enim uerbis meis dignitatem maximam conciliarem, ſicut ij manibus ſuis qui res ſacras contrectant. Sed cum, ut prouerbio dicitur, multa libris contineantur, quæ nos præſtare nequeamus: è multis illis & hoc unum fortaſſe & eſt & dicitur. Hac orationis parte Atticæ fabulæ in mentem uenit, quæ Momum Ioui ſuccenſentem & illudentem facit, quòd cum tanta & tali uniuerſitatis pulchritudine non etiam dignū uniuerſitatis laudatorem produxiſſet. Eodem enim modo & ipſe tempori nunc & illudere & ſuccenſere queo, quod cum te tantis bonis refertum uirum produxerit, qualem ante te neminem: ſi unà etiam eos qui pro dignitate celebrare te poſſent, genuiſſet, rectè omnino feciſſet, cum nunc pulcherrimarum rerum ſemiſſem tantum oſtentet. Nam olim quidem doctorum hominum prouentum tulit, rebus geſtis deſtitutum: nunc cum res admiratione dignas protulerit, eos etiam qui illas pro dignitate celebrent, gignere eſt oblitum, neglecto utique ordine & planè pro natura ſua. Ex æquo enim imperfectæ orationes ſunt, cum res quibus celebrandis adhibeantur deſunt: & res admiratione dignæ, cum qui eas mirentur, aut ad poſteros celebrent, non reperiunt. Nam nunc quidem ij tempori ſoli debent, quorum ſapientiæ famā aut aliarum uirtutum audimus, quod unà cū fama res amplificare ſolet. Nam hominis obitum & reprehenſio deſerit, & comitari ſolitum nimiā familiaritatem faſtidium. Nam ea quæ adſunt, plerunque ſatietas comitatur, uoluptatémque imminuit: quòd & plurium ſenſuum adminiculo ſubinde animi receſsibus ingeruntur, & ijs pro libidine & uti & abuti licet. Contrà uerò quæ præterierunt, nihil habent faſtidij, quòd rarò, & uni ferè aurium ſenſui offeruntur. Nam melle & carnibus, cæteriſque diuitis menſæ delicijs ſatiati, caſeum interdum & thymum deſiderant: nō quod hæc illis præſtent, ſed propter raritatem requiruntur. Quod ſi hæc ita ſunt, ut præſentia faſtidium comitetur: cætera quę ex interuallis & uidentur & audiuntur, adeò nos non ſatient, ut uehementius deſiderentur, quemadmodum fluxus animum ab ijs qui magna ſiti afficiuntur: nimirum etiā prouerbia multum uiciſti. Neque enim res uetuſtate obſoletas de te referre quiſquā poteſt, quibus etiam fabuloſa commenta, & ueritati fucum facientia poſſunt inſeri, rerum geſtarū materia forſitā orationem deſtituente: eodē planè modo, ꝗ uacuæ naues harena impleri ſolent: ſed in theatro expoſitæ ſunt omniū oculis, & omniū linguis & laudib. celebrant̄.

Momi aſſentatoria reprehēſio.

Cæterùm

Cæterùm linguam requirunt in Academia & Stoa educatam, & Demoſthenicas lucernas redolentem. Nam bonorum tuorum fontes, omnium huius ætatis eruditorũ linguas iam olim demerſerunt. Quas ob res ne nos quidem ineptè facturi ſumus, ſi lingua repreſſa, tuo aſpectu contenti fuerimus. Hac enim de cauſa pluribus ſenſibus ad mentis noſtræ correctionem præditi ſumus, ne quid eorum nos quæ in mundo ſunt lateat: ſed quod in alio deceſſerit, alio pẽſetur. Ac ea quidẽ bona quæ auribus dubijs accipiunt, rectè interpretem poſtulant orationẽ: quæ uerò in oculos incurrunt, ea ſi quis explicari ſibi iubeat, perinde fecerit, ac ſi quis meridianũ ſolem uertici imminentẽ exiguo carbunculo demõſtrare inſtituat: preſertim cũ res inuſitatę magnitudinis, quęq; uires orationis ſuperant, tacitè admirari magis cõueniat, ne fortaſſe nõ exornemus illas, ſed deformemus. Ecce in cœlis q̃ admirãda res eſt ſol, quòd ita perambulat, ut ineffabilẽ ſplendorẽ ſecum trahat. Sed nemo in hunc uſq; diem ſecundũ laudationũ leges palàm eius pulchritudinẽ & magnitudinem & iucunditatẽ celebrare auſus eſt. Nam cum nihil ſit in orbe quî cum conferri poſsit, multũ aberit ut quiſquã perſpicuè de eo dicat. Longè uerò minus, uel nullo pacto potius, res tuas quiſquã enarrabit, qui quicqd in rebus humanis uel pulchritudine uel magnitudine excellit, es cõplexus. Quòd ſi à te laudationũ leges petitę eſſent, eſſent eæ non modò magis uarię & copioſiores & artificioſiores, ſed & illuſtriores & ſinceriores, neq; à fide ueri abhorrere uiderentur. Nunc uerò ut roſa languida, amiſſa, ubi non oportebat, uenuſtate, alijs fortaſsis uſui eſſe uideantur: tibi uerò uſq; adeò inutiles ſunt, ut aereis uolucribus lineæ ueſtes. Quare mihi dubitanti, & ad quod dignum exemplar orationem referrem neſcienti, eo utendum eſſe uidetur, quod ſit
» longè inferius. Ita enim ſunt res humanæ, ut
» aliàs copia abundent, aliàs penuria laborent,
» & ſubinde aliter atque aliter ſeſe habeant.
» Quare medicina illis non ſimplex, ſed uaria
» eſt adhibenda: & ſi hac minus ſucceſsit, res
» alia uia aggrediendą. Eſt enim omnium re-
» rum cognatio quædam & ſimilitudo, pro-
» pterea quod ex ijſdem elementis omnes conſtant. Ecce enim facibus & rogis utimur, cum ſolis ſplendore deſtituimur, & noctu uelutì alium quendam ſolem machinamur. Atque etiam cum totum mundum exprimere ſtudeamus, ac circulos & motiones cœli, & cum terra configurationes: paruis quibuſdam cum globulis adumbramus. Quòd ſi ad pictorum artes ſermonem tranſtulerimus, ibi uerò imaginum & exemplorum copiam inueniemus, & uerè ſcenam quandam arte hiſtrionica refertam, quæ indicia quædam ueritatis utcunque coloribus nonnullis repręſentet. Nam cùm alia, tum uniuerſitatis

huius

καὶ πάσαις ἐκβοῶνται γλώσσαις, καὶ εἰσὶν οὐδ᾽ ἐν ὢν ἐγκωμίων ἔκδημα. μόνην δ᾽ ἀπαιτοῦσι γλῶτταν τρόφιμον ἀκαδημίας, καὶ στοᾶς, καὶ λύχνων δημοσθενικῶν ἀπόζουσαν· πασῶν γὰρ ὅσαι νῦν εἰσὶν ἐν λόγοις γλῶσσαι, πάλαι πολλήν τινα κατεψηφίσαντο τὴν ἧτταν αἱ τῶν σῶν ἀγαθῶν αἱ πηγαί. ὡς οὐκ ἄτοποί τινες οὐδ᾽ ἡμεῖς ἂν φανείημεν, εἰ τὴν γλῶτταν σχάσαντες τοῦ λέγειν, ὄψει μόνῃ γε τῶν σῶν κατατρυφῷμεν. τούτου γὰρ εἵνεκα καὶ πλείοσι τοῖς αἰσθητηρίοις πρὸς τὴν τοῦ ἡμετέρου νοῦ κεχρήμεθα βελτίωσιν, ἵνα μηδὲν ἡμᾶς διαδιδράσκῃ τῶν ἐν τῷ κόσμῳ, ἀλλὰ τὴν ἧτταν θατέρου θάτερον ἀνακτᾶται. ἃ μὲν οὖν τῶν καλῶν ἀμφισβητησίμως προσδέεται πρὸς τὴν ἀκοήν, εἰκότως ἂν καὶ ἑρμηνέα ζητήσειε λόγον. εἰ δέ τις ζητοίη, ὅμοιον ἂν ποιοίη, ὥσπερ ἂν εἴ τις ἐν σταθερᾷ μεσημβρίᾳ τὸν ὑπὲρ κεφαλῆς ἀξιοῖ δεικνύειν ἥλιον, διὰ σμικροῦ τινος ἄνθρακος. ἄλλως τε καὶ τὰ τῶν πραγμάτων ὑπερφυᾶ καὶ λόγου νικῶντα δύναμιν, σιγῇ μᾶλλον ἁρμόττει θαυμάζειν, εἰ δ᾽ οὖν λήσομεν αὐτ᾽ εὐδοξίας ἀδοξίαν πράττοντες αὐτοῖς. ἰδοὺ γὰρ ὑπερφυές τι χρῆμα τῶν οὐρανίων καὶ ἥλιος, καὶ ἄμαχόν τινα δίεισιν ἐπισυρόμενος τὴν ἑαυτοῦ λαμπρότητα. ἀλλ᾽ οὐδείς πω μέχρι καὶ τήμερον κατὰ τοὺς τῶν ἐγκωμίων ἐθάρρησε νόμους εἰς προὖπτον ὑμνῆσαι κάλλος αὐτοῦ καὶ μέγεθος καὶ τερπνότητα. μηδὲ γὰρ ἔχων ὅτῳ τις παραθείη τῶν ἐν κόσμῳ, πολλῷ δὲ δήπου πλείονος, ἢ μᾶλλον τοῦ παντός γε δεήσει πᾶς τις ἁρμοττούσῃ γλώττῃ διεξιέναι τὰ σά, ὃς ἅπαντα τῶν ἐν ἀνθρώποις τὰ κάλλιστα καὶ ὑπερφυᾶ, συλλήβδην ἔχεις συλλαβών. καὶ μὴν εἰ μὲν ἀπὸ σοῦ γε ἦσαν ἠργμένοι τῶν ἐγκωμίων οἱ νόμοι, οὐ μόνον ποικιλώτεροι ἂν ἐγίγνοντο, καὶ πλείους τῇ τέχνῃ παρεῖχον τὰς ἀφορμάς, οἱ δ᾽ αὐτοὶ καὶ νεαρώτεροί σοι προσβάλλοντες καὶ ἀκίβδηλοι, οὐ τελέως ἂν ἐνδεῖν ἐδόκουν τοῦ εἰκότος. νυνὶ δὲ καθάπερ ῥόδον μαλαχθὲν καὶ ἀπολέσαν τὴν ὥραν ἐν οἷς οὐκ ἐχρῆν, ἄλλοις μὲν δή τισι φανεῖεν ἂν ἴσως οὐκ ἀξιωτελεῖς. σοὶ δ᾽ οὕτω καὶ πάνυ τοι σφόδρα ἀξιωτελεῖς, ὥσπερ τοῖς ἀεροβάμοσι πτηνοῖς τὰ ἐκ τῶν λίνων ἐνδύματα. ὥστε μοι διαποροῦντι καὶ ἥκιστα δυναμένῳ πρὸς ἄξιον ἀναφέρειν τὸν λόγον παράδειγμα, χρῆσθαι ἔπεισι πολλῷ τοῦ δέοντος ἐνδέοντι. τοιαῦτα γὰρ τὰ τῶν ἀνθρώπων πράγματα, πῇ μὲν εὐποροῦντα, πῇ δ᾽ ἀποροῦντα, καὶ ἀεὶ ἄλλοτ᾽ ἄλλως ἔχοντα. ὅθεν καὶ οὐχ ἁπλῆ τις ὅτι μὴ καὶ μάλα γε πολύτροπος ἡ τούτων θεραπεία. ἐντεῦθεν εἰς παροιμίαν, καὶ ὁ δεύτερος πλοῦς ἐξενήνεκται· καὶ τῶν πρώτων ἀποτυγχάνοντες, δευτέρων ἁπτόμεθα, καὶ τρίτων ἴσως. συγγένεια γάρ τις ἥκει διὰ πάντων καὶ ὁμοιότης, ἅτ᾽ ἐκ τῶν στοιχείων, ὥσπερ ἐκ μιᾶς τινος μητρὸς καὶ ῥίζης εἰληφότων τὴν τοῦ εἶναι σύστασιν. ἰδοὺ γὰρ καὶ λαμπάσι καὶ πυρσοῖς κεχρήμεθα, ἕως ἐν μὲν στερήσει τῆς τὰ πάντα βοσκούσης λαμπάδος, οἱονεί τινα δεύτερον ἐκ μηχανῆς ἥλιον πράττοντες τῇ νυκτί. καὶ αὐτὸν δὲ τὸν πάντα κόσμον εἰκονίζειν ἐθέλοντες, καὶ κύκλους καὶ κινήσεις οὐρανοῦ, καὶ ὡς ἔχει σχήματος εἰς τὰ περίγεια, μικροῖς τισι σώμασι σφαιρικοῖς ὑπεμφαίνομεν. ἂν δὲ καὶ πρὸς ζωγράφων τέχνας ἀπαγάγωμεν τὸν λόγον, ἐνταῦθα δὴ καὶ ἀφθονίαν εἰκόνων καὶ παραδειγμάτων εὑρήσομεν, καὶ σκηνὴν ὡς ἀληθῶς ὑποκρίσεως γέμουσαν, καὶ ἀμωσγέπως τοῖς χρώμασιν ἐπιπλανωμένας ἔχουσαν τἀληθοῦς τὰς ἐμφάσεις. τά τε γὰρ ἄλλα, καὶ τὸν τοῦ παντὸς ὑποκρι-

νόμενοι

νόμενοι δημιουργὸν ἐκεῖνοι. ἔπειτα μήτε πνοὴν αἷς δημιουργοῦσι σκιαῖς δεδυνημένοι χαρίζεσθαι, μήτε ζωογόνον τοῖς σπέρμασιν ἥλιον, παίζουσιν οἱονεὶ ταῖς ὕλαις καὶ τοῖς χρώμασι. καὶ τῇδε μὲν ἐκ γῆς ἀνάγουσι τὸν σῖτον δῆθεν ἔτι χλοάζοντα καὶ γαλακτοτροφούμενον, τῇδε δ' αὖ τελεσφόρον δεικνύουσι, μήθ' ὑπὸ καλάμῃ καὶ φλοιῷ καὶ ἀνθερίξιν ἔτι καλύπτεσθαι θέλοντα, καὶ μονονοὺ τὸ δρέπανον προσκαλούμενον, καὶ ταῦτα ποιοῦσι μήθ' ὥραν περιμένοντες, μήτ' ἄστρων ἐπιτολάς τε καὶ δύσεις, ἀλλὰ μιᾶς ἡμέρας ἐνίοτε βλάστην τε σίτου καὶ ἅλωνος ὥραν δεικνύντες. καὶ ἡμεῖς τοιγαροῦν μὴ δυνάμενοι τἀκριβοῦς ἐν τῷ παρόντι κατευστοχεῖν, δεύτερον μετίημεν πλοῦν. καὶ παραδείγμασι κεχρήμεθα πρὸς ἀληθείας ἔνδειξιν, οὐ μάλα μὲν ἀξίοις, μάλα δ' ἀπὸ γνώμης ἀκιβδήλου. νῦν γὰρ ἔδει κατ' οὐρανὸν τοὺς μεγέθει καὶ κάλλει διαπρεπεῖς τῶν ἀστέρων, ἐφ' ἕνα τινὰ τοῦ οὐρανίου ξυνεληλυθότας σώματος τόπον, διαζωγραφῆσαι καὶ ἀσφαλέστατα ἐγχαράξαι τῶν σῶν γνωρισμάτων τὰ κάλλιστα, ἵν' ὥσπερ τὴν τοῦ θεοῦ διηγοῦνται δόξαν οἱ οὐρανοί, οὕτω καὶ τὸ σὸν διατρανοῦντες εἶεν μνημόσυνον ἐν πᾶσι τοῖς αὐτῶν ἑλιγμοῖς ἀεί, καὶ περιφανέστατον αὐτοκρατορείας ἀρχέτυπον σὲ τοῖς ἐφεξῆς προβαλλόμενοι. νῦν ἔδει πάντας ἀνθρώπους, ἐφ' ἕνα τινὰ τοῦ ἐπιγείου ξυνεληλυθότας σώματος τόπον, εὐχήν τινα μίαν ταύτην ποιήσασθαι πρὸς τὸν παρασχόμενόν σοι τὸ βασιλεύειν, δι' αἰῶνός σοι καὶ τὸ ζῆν παρασχεῖν, καὶ διαμένειν διδάσκαλον τῶν ἐθελόντων ἄρχειν ἑκασταχοῦ, οἷα γυμναστήν τινα πάσης ἀρετῆς καὶ παγκόσμιον ἑλλανοδίκην. νῦν ἔδει πᾶσαν ἀνθρωπίνην γλῶτταν τὴν ἐμὴν ἀνειληφέναι γνώμην, πρύτανιν τῶν λεγομένων, ἵνα ἦν ἐντεῦθεν καὶ κοινή τις τελετὴ καὶ πανήγυρις, καὶ συμφωνία παγκόσμιος ὑπὲρ σοῦ καὶ τῶν σῶν. οὐκοῦν ἀλλ' ἐπειδήπερ ἐν τῷ παρόντι ἡμῖν ὡμολόγηται, μεῖζον ἢ κατὰ λόγου δύναμιν εἶναι τῶν σῶν ἐγκωμίων τὸ μέγεθος, καὶ οὐδὲ πολλαῖς γλώσσαις ἁλώσιμον, εἰ τὴν ἀξίαν ζητοίη τις, λοιπὸν ἂν εἴη καταλύειν ἐνταῦθα τὸ τῆς γνώμης καὶ ἄκοντας πρόθυμον. μανία γὰρ σαφὴς ἂν εἴη, τὸ τοῖς ἀδυνάτοις ἄντικρυς ἑκόντας ἐγχειρεῖν. ἐμοὶ μὲν οὕτω τὰς διδομένας ἀπηγορευκότι τιμάς, βίαν ἐπενεγκεῖν ὁ βασιλεὺς ἐβούλετο μέν, δεῖν δ' ὅμως οὐκ ἔκρινεν· ἀλλ' ἡσύχασε, ταμιευσάμενος εἰς ἕτερον τὸ πρᾶγμα καιρόν.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΠΙΔΗΜΗΣΑΝΤΩΝ τῇ κωνσταντινουπόλει θαυματοποιῶν.

Κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον τῇ κωνσταντινουπόλει κατὰ πάροδον ἐπιδεδημηκότας ἐθεασάμεθα, θαυματοποιόν τινα τέχνην ἐξησκημένους ἄνδρας, οὐ μείους τῶν εἴκοσιν, οἵους οὐδείς πω τῶν ἡλικίᾳ προβεβηκότων οὔτ' ἀκοῇ ἔγνω, οὔτ' ὄψει τεθέαται. οὓς πρῶτα μὲν ὁρμηθέντας ἐξ αἰγύπτου, καὶ ὥσπερ τινὰ κύκλον ποιησαμένους, διελθεῖν ἐξεγένετο πρὸς ἕω καὶ ἄρκτους τὴν ὁδὸν ποιουμένους, χαλδαϊκήν τε καὶ ἀραβίαν καὶ περσικήν, μηδικήν τε καὶ τὴν τῶν ἀσσυρίων γῆν. πρὸς δ' ἑσπέραν ἀποκλίναντας, τὴν περὶ τὸν καύκασον ἰβηρίαν, κολχικήν τε καὶ ἀρμενίαν, καὶ ὅσα

huius architecturam exprimentes, cum neque ſpiritum iis quas faciunt umbris impertiri, neque uiuificum ſeminibus ſolem: in materia colores, ludi & ioci quidam ſunt illorũ. Ac inde quidem germinantem ſegetem è terra producunt, & herbeſcentem uiriditatem: illic uerò adultam oſtendunt, quę neque culmo neque ſpicis, neque ariſtis iam ſe contineri uelit, & falcem tantum non flagitet: eáque faciunt, nec tempore expectato, nec aſtrorũ exortu uel occaſu, ſed uno ſæpe die, & ſegetem germinantem & maturum frumentum oſtendunt. Ad eundem modum & nos, qui ueritatẽ aſſequi nequimus, id facimus quod licet, exemplíſque utimur indignis illis quidem, ſed ex animo ſincero depromptis. Nũc enim oportebat ſtellas magnitudine & ſplendore illuſtres in unũ cœli locum coactas depingere atque informare, quibus tua uirtus agnoſceretur, ut quemadmodum Dei gloriã cœli enarrant, ita & tuam memoriam in omnibus ſuis conuerſionibus explicarent, & illuſtriſsimum Imperatoriæ maieſtatis archetypum te poſteritati proponerent. Nunc omnes homines in unum aliquem telluris congreſſos locum, unum hoc uotũ facere oportebat, ad eum qui tibi poteſtatẽ iſtam dedit, ut & immortalem tibi uitã donaret, quo magiſter eorum eſſes qui ubiuis terrarum regnare uellent, uelut omnis uirtutis gymnaſtæ & uniuerſali Hellanodicæ. Nunc omnis humana lingua debebat meum aſſumere animum, eorum quę dicerentur promum, ut inde communis quædam feſtiuitas & ſolennitas, & totius mundi de te & tuis conſenſio exiſteret. Cæterùm, quia iam confeſsi ſumus, ampliorem eſſe laudum tuarũ magnitudinem, quàm quæ oratione comprehẽdi queat, ac ne multis quidem linguis ediſſeri, ſi quis dignitatem ſpectet: id ſcilicet reſtat, uti iam uel inuiti alacritatem animi noſtri omittamus. Manifeſti enim furoris fuerit, ea ſuſcipere ultrò, quæ nullo modo ſuſtineri queant. Cum igitur oblatos honores nos ad hunc modum recuſaſſemus, uim quidẽ afferre nobis uoluit Imperator: ſed cum id non oportere fieri cenſeret, quieuit, re in aliud tempus reiecta.

DE PRAESTIGIATORIBUS quibuſdam, qui Conſtantinopolim uenerunt.

SVb hoc tempus Conſtantinopolim obiter ingreſſos uidimus mirabilium operum arte inſtructos uiros amplius uiginti, quales nemo unquam prouectę ætatis homo uel audierat, uel uiderat: qui primùm ex Aegypto progreſsi, ueluti circulum quendam confecerant, Oriente & Septentrione peragrato, Chaldæa, Arabia, Perſia, Media, Aſſyria: deflexóque itinere in Iberiam Cauca ſo finitimam, Colchicam, Armeniam, cæte-

raſq; gentes peruagati, quæ Byzantium uſq; habitant, artem ſuam in omnibus prouincijs oſtentarant. Quæ autem ab illis agebantur, erant illa quidem monſtroſa, & ſanè mirabilia, non tamē quicquam cum diabolicis præſtigijs commune habebant: ſed ſtudia quędā dextri ingenij, longo tempore huiuſmodi in rebus uerſari, erant. Vt autē breuiter pauca ex illis narremus: Nauis onerariæ malos binos uel ternos funib. hinc inde in ſolo quopiam firmabant, ne in alteram partem inclinarent. Deinde funem alium ex unius mali cacumine in alterius cacumen extendebant,

Funambuli

prætereaq; alium funem à ſolo ad cacumen circumplicantes, gradus aliquot quib. aſcenderent, faciebant, per quos unus ex eis cum euaſiſſet, nudo cacumini mali inſiſtebat, nūc alterum pedem, nunc ambos uerſus cœlum extendens, caput uerò deorſum uerſus mali cacumen inclinans: pòſt ſubito ſaltu facto, unaq; manu fune fortiter comprehenſo, inde pendebat, & ita ſæpe ſeſe rotabat & circumagebat, ſurſum uerſus cœlum, & infrà uerſus terram paulo momento & continenter trochi in morem. Deinde inflexo crure, manus uice fune prehenſo, ſupinus dependebat, atque ita rurſus eodem modo ſe circumagebat & rotabat. Mox rectus in medio fune ſtans, arrepto arcu & ſagittis, ad ſcopum eminus poſitum collimabat, adeò ſolerter, ut qui humi conſiſteret, melius non poſſet. Deinde clauſis oculis accepto in humeros puero in ſublimi fune ambulabat, ab altero fune ad alterū. & hæc unus agebat.

Equites.

Alius uerò equo inſidens, ad curſum illum extimulabat, coq; currente nunc erectus in ſella ſtabat, nunc in equi iuba, in fronte, nunc in clunibus, pedibus ſemper dextrè implexis, & uelut auis in morem uolitans. Nunc ex equo currente deſcendens, eiusq; cauda prehenſa inſiliens, rurſus in ſella ſedens conſpiciebatur, & inde rurſus ex altera ſellæ parte ſe demittens, & circum equi uentrem ſe circumagens, facile ex altera parte aſcendebat, ac rurſus in eo uehebatur. Quibus rebus cum occuparetur, ne id quidem negligebat, ut equū flagello ad curſum incitaret. Et hæc alter è præſtigiatoribus illis faciebat.

Vaſa in capitibus.

Alius uerò claua cubiti magnitudine capiti impoſita, in eaq; uaſe humore pleno collocato, ita circuibat, ut uas diu non agitaretur. Alius & ipſe longam haſtam in capite ſuo ſtatuébat, tribus orgyis nō breuiorem, fune infernè uerſus apicem circumplicato graduum inſtar: quos puer, manibus & pedibus aſcendebat paulum alternantibus uſque ad haſtæ cacumen, & rurſus inde deſcendebat: at qui haſtam in capite gerebat, cōtinenter obambulabat. Alius uitreū globum in altū iactabat, & relabentē nūc extremo man' ungue excipiebat, nūc poſteriore cubiti parte, nūc aliter atq; aliter. Omitto

καὶ ὅσα μέχρι Βυζαντίου μεταξὺ κατοικοῦσιν ἔθνη, καὶ πάσαις χώραις καὶ πόλεσι τὴν ἑαυτῶν ἐπιδείξασθαι τέχνην. τὰ μέν τοι τελούμενα ὑπ' αὐτῶν, τερατώδη μὲν ἦσαν καὶ θαύματος πλήρη, οὐ μὴν δαιμονικῆς τινος μαγγανείας μέτοχα. ἀλλ' ἐπιτηδεύματα φύσεως δεξιᾶς, ἐγγυμνασθείσης ἐκ πλείονος ἐς ἔργων τοιούτων ἄσκησιν. ἵνα δ' ὡς ἐν κεφαλαίῳ τινὰ τῶν πολλῶν διεξέλθωμεν, ἦσαν τοιάδε. ὁλκάδος ἱστούς τινας δύο καὶ τρεῖς λαμβάνοντες, καὶ ὀρθίους ἐπὶ δαπέδου τινὸς ἱστῶντες, καλωδίοις ἔνθεν κἀκεῖθεν ὑπήρειδον, ὅσον μὴ ἐπὶ θάτερα περιτρέπεσθαι. ἔπειτα σχοῖνον ἑτέραν ἐκ τῆς τοῦ ἑνὸς ἱστοῦ κορυφῆς εἰς τὴν τοῦ ἑτέρου διέτεινον. καὶ πρὸς τούτοις ἑτέραν σχοῖνον ἀπὸ κρηπῖδος ἄχρι κορυφῆς περιελίσσοντες, βαθμίδας τινὰς ἑλικοειδεῖς ταῖς αὐτῶν ἀναβάσεσιν ἔπραττον, δι' ὧν ἀνιὼν εἷς αὐτῶν, ἵστατο ἐπ' ἀκροτάτῃ καὶ γυμνῇ τῇ κορυφῇ τοῦ ἱστοῦ, νῦν μὲν * θατέρῳ τοῖν ποδοῖν, νῦν δ' ἄνω μὲν ἄμφω τοὺς πόδας πρὸς οὐρανὸν ἐξαπλῶν, τὴν δὲ κεφαλὴν κάτω πρὸς τῇ κορυφῇ τοῦ ἱστοῦ προσερείδων. ἔπειτ' ἐκεῖθεν ἅλματι χρώμενος αἰφνιδίῳ, μιᾷ χειρὶ τῆς σχοίνου στερρῶς ἐδράττετο καὶ ἐξήρτητο, καὶ πολλὰς οὕτω τὰς περιστροφὰς καὶ περιδινήσεις ἐποίει, ἄνω τε πρὸς οὐρανὸν καὶ κάτω πρὸς γῆν τοὺς πόδας ἐν βραχεῖ, καὶ συνεχῶς περιστρέφων, δίκην τροχοῦ. ἔπειτ' ἀντὶ χειρὸς κοίλῃ τῇ κνήμῃ τῆς σχοίνου δραττόμενος ἐξήρτητο κύμβαχος. καὶ οὕτως αὖθις ὁμοίως τὰς περιστροφὰς περιδινήσεις ἐποίει. ἔπειτα ὄρθιος ἐπὶ μέσης τῆς σχοίνου ἱστάμενος, καὶ λαμβάνων τόξον καὶ βέλη κατὰ σημείου τινὸς ἐτόξευε πόρρω κειμένου· καὶ ἔβαλλεν οὕτω πάνυ τοι εὐστοχώτατα, ὡς οὐδ' ἐπὶ γῆς ἱστάμενος ἕτερος. ἔπειτα μύων τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ λαμβάνων ἐπὶ τῶν ὤμων παιδίον ἐναστρίον τινα, τὴν πορείαν ἐβάδιζεν ἐπὶ τῆς σχοίνου ἐξ ἑνὸς ἱστοῦ πρὸς τὸν ἕτερον. καὶ ταῦτα μὲν οὗτος ἐποίει. ἕτερος δ' ἐφ' ἵππου καθήμενος, τρέχειν ἐμάστιζε· καὶ τοῦ ἵππου τρέχοντος, ὄρθιος αὐτὸς νῦν μὲν ἐπὶ τῆς ἐφεστρίδος ἵστατο, νῦν δ' ἔμπροσθεν ἐπὶ τῆς τοῦ ἵππου χαίτης, νῦν δ' ὄπισθεν ἐπὶ τῶν τοῦ ἵππου γλουτῶν, εὐφυῶς ἀεὶ παραλλάττων τοὺς πόδας, καὶ ὥσπερ ἱπτάμενος δίκην πτηνοῦ· νῦν δ' αὖθις ἀποβαίνων τοῦ ἵππου τρέχοντος, καὶ τῆς οὐρᾶς δραττόμενος καὶ ἐναλλόμενος, ἐπὶ τῆς ἐφεστρίδος αὖθις ἑωρᾶτο καθήμενος. κἀκεῖθεν αὖθις χαλῶν ἑαυτὸν ἐκ θατέρου τῆς ἐφεστρίδος μέρους, καὶ κάτωθεν διὰ τῆς τοῦ ἵππου κοιλίας περιστρεφόμενος εὐπετῶς, ἐκ θατέρου μέρους ἀνῄει καὶ ἐπωχεῖτο αὖθις. τούτοις δ' ἀσχολῶν ἑαυτόν, οὐδὲ τοῦ τὸν ἵππον πρὸς δρόμον ἐπείγειν ἠμέλει τῇ μάστιγι. ταῦτα μὲν δὴ καὶ οὗτος τῶν τερατοποιῶν ἐκείνων ἐποίει. ἕτερος δ' ἐπὶ τῇ κορυφῇ ἑαυτοῦ ῥόπαλον πηχυαῖον ἱστῶν, καὶ ἐπὶ τῷ τοῦ ῥοπάλου ἄκρῳ ἀγγεῖον ὑγροῦ μεστόν, περιῄει διασώζων ἀκλόνητον τὸ ἀγγεῖον ἐπὶ πολύ. ἕτερος δ' ἐπὶ τῆς ἑαυτοῦ κορυφῆς καὶ αὐτὸς ἱστῶν δόρυ μακρὸν οὐ μεῖον τριῶν ὀργυιῶν, περιειλημμένον σχοινίῳ κάτωθεν ἄνω δίκην βαθμίδων, δι' ὧν χερσί τε καὶ ποσὶ περιδραττόμενος παῖς τις, ὁ μὲν παῖς ἀνῄει βραχὺ παραλλάττων ἀεὶ χεῖρας καὶ πόδας ἄχρι τοῦ ἄκρου τοῦ δόρατος, καὶ αὖθις ἐκεῖθεν κατῄει. ὁ δ' ἐπὶ τῆς κορυφῆς ἔχων τὸ δόρυ, περιῄει βαδίζων δινικῶς. ἕτερος δ' ἐξ ὑέλου σφαῖραν ἔχων ἄνω πρὸς ὕψος ἐρρίπτει· καὶ κατιοῦσαν νῦν μὲν ἄκρῳ τῷ τῆς χειρὸς ὄνυχι ἐδέχετο, νῦν δὲ τῷ ὀπισθίῳ ἄκρῳ τοῦ ἀγκῶνος, νῦν δ' ἄλλως καὶ ἄλλως. ἐῶ λέγειν τὰ τῆς

** θατέρῳ*

ὀρχήστρας

ὀρχήστρας διάφορα εἴδη, καὶ ὅσα ἐφ' ἡμῶν διετέλεσαν ἕτερα τῶν ἐπιτηδευμάτων. καὶ οὐχ ἕκαστος ἓν μόνον περιλαβὼν ἐγίγνωσκεν ἐπιτήδευμα, ἀλλ' ἕκαστος ἅπαντα· οὐδ' ἃ διεξῄειν μόνα ταυτὶ ᾔδεσαν, ἀλλὰ μυρία ἕτερα. οὐκ ἀκινδύνων δ' ὄντων τῶν τοιούτων ἐπιτηδευμάτων, οὐδ' αὐτοί γε ἀκίνδυνοι διεγένοντο, ἀλλὰ κρημνιζόμενοι πολλάκις τινὲς διεφθείροντο. πλείους γὰρ τῶν τεσσαράκοντα τῆς πατρίδος ἑαυτῶν διεληλυθότες, μείους τῶν εἴκοσιν ἐς Βυζάντιον διεσώθησαν. ἐθεασάμεθα δὲ καὶ ἡμεῖς, ἕνα τούτων περιπεπτωκότα τε καὶ θανόντα. πολλὰ τοίνυν ἐκ τῶν θεωμένων συνάγοντες χρήματα περιῄεσαν πανταχῆ τῆς γῆς, ἅμα μὲν κέρδους ἕνεκα, ἅμα δὲ καὶ τὴν ἑαυτῶν ἐπιδεικνύμενοι τέχνην. ἄραντες δ' ἐκ Βυζαντίου διὰ Θρᾴκης καὶ Μακεδονίας ἀπῄεσαν ἄχρι Γαδείρων, μικροῦ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην τῆς ἑαυτῶν τέχνης ποιούμενοι θέατρον. ἐν τούτοις τοῖς χρόνοις οἱ Πέρσαι κατεγνωκότες οὕτω νοσοῦντα καὶ λίαν αἰσχρῶς τὰ Ῥωμαίων διακείμενα πράγματα, ναυπηγεῖν ἤρξαντο καὶ ἐπιβαίνειν θαλάσσης, ἀδεῶς τε καὶ κατὰ πλῆθος. καὶ ναυλοχεῖν μὲν ἀνιούσας καὶ κατιούσας ὁλκάδας, κατατρέχειν δὲ καὶ Μακεδονίαν καὶ Θρᾴκην, κατατρέχειν δὲ νήσους μικράς τε καὶ μείζους, καὶ πάντ' ἐπιφέρειν ἐπὶ χείροσιν ἀεὶ τὰ χείριστα, ὡς τῶν βασιλικῶν σπανιζόντων ἐντεῦθεν χρημάτων, τὰ τῶν πάλαι βασιλέων κειμήλια δι' ἀνάγκην ἐνδείας πιπράσκεσθαι.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΟΥ ΣΥΡγιάννου φυγῆς.

Ὅτε μὲν μέγας δοὺξ ὁ Συργιάννης, ὁρῶν οὐ κατὰ γνώμην αὐτοῦ χωροῦντα τὰ πράγματα (ὁ μὲν γὰρ ᾤετο, παραδυναστεύειν καὶ ἄγειν καὶ φέρειν ὡς αὐτὸς ἐθέλοι τὰ πράγματα, καὶ μηδὲν ἢ μικρὸν ἢ μέγα διατελεῖσθαι τῶν πάντων ἀγνοοῦντος αὐτοῦ) ἔπειτα παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν ἑώρα τὴν βασιλέως γνώμην ὁλοσχερῶς κατασυζυγοῦσαν τῷ μεγάλῳ τοῦ δομεστίκῳ μόνῳ προστιθεμένην, ἐνεπίμπρατο τὴν καρδίαν, καὶ διῆγεν ἐσκυθρωπακὼς καὶ ἀνιώμενος, καὶ ἐσκοπεῖτο καθ' ἑαυτὸν πῶς ἂν ἀμύναιτο τὸν βασιλέα· ὃς ἂν ὑπισχνεῖτο πρότερον, νῦν ἐν τοῖς ἔργοις οὐδενὸς ἐμέμνητο, ἀλλὰ πάντ' ἦν δρῶν τἀναντία, παρορῶν τε αὐτὸν ὡς ἕνα τῶν πολλῶν, καὶ μηδενὸς κοινωνῶν αὐτοῦ βουλεύματος. ἔγνω τοίνυν τοῦ γηραιοῦ προστεθεὶς βασιλεῖ, πάντ' ἐν βραχεῖ τὰ τοῦ νέου ἀνατρέψαι διά βούλιά τε καὶ πράγματα. οὐ γὰρ θεῷ τὰς τῶν πραγμάτων αἰτίας ἀνετίθει, ἀλλ' ὅποι ῥέψειεν αὐτός, ἐκεῖ καὶ τὸ ἰσχυρὸν τῶν πραγμάτων καθάπερ ὑπ' ἀνάγκης φέρεσθαί τινος ἐνόμιζε. πέμπει τοίνυν τινὰ τῶν οἰκειοτάτων αὐτοῦ λάθρα, δηλοῦντα τοῦ γηραιοῦ βασιλεῖ τὰ τῆς γνώμης αὐτοῦ, καὶ ὅπως ἔχει τὰ καθ' αὐτόν. προστεθείκει δὲ διὰ τὸ τῆς πίστεως ἰσχυρόν, καὶ ὡς οὐκ ἀνέχομαι βλέπειν τὸν νέον βασιλέα, πειρῶντα τῆς ἐμῆς γυναικός. τῷ μέντοι γηραιῷ βασιλεῖ, οὕτως εὐφρόσυνος ἡ τοῦ ἀνδρὸς ἔδοξε γνώμης μετάθεσις, ὡς τοῖς ὑφ' ἡλίῳ καιομένοις ὥρᾳ θέρους ζέφυρος, καὶ τοῖς δίψει φλεγμαίνουσι πόμα ψυχροῦ. οὐδὲ γὰρ οὐδ' αὐτὸς ἀνέχεσθαι πλέον ἤδη ἐδύνατο, ἑαυτόν τε περιφρονούμενον καὶ ἐμπαιζόμενον οὕτω βλέπων, καὶ ἅμα τοὺς περὶ αὐτὸν μικρούς τε καὶ μείζους, ἀφαιρεθέν-

ſaltationum uaria genera, cæteráque quæ nobis ſpectantibus mira fecerunt. Neque uerò ſinguli ea ſingula, ſed omnes uniuerſa tenebant: neque ea quæ expoſui tantum, ſed alia ſexcenta ſciebant. Sed cum ea ſtudia periculoſa ſint, ne ipſi quidem periculorum expertes fuerunt, ſed ſæpe præcipitati aliqui perierunt. Nam cum amplius XL patria exceſſiſſent, pauciores XX Byzantium peruenerunt. Vidimus & nos unum malo delapſum interire. Magnam tamen pecuniam à ſpectatoribus colligendo, quòuis terrarum proficiſcebantur, partim lucri faciendi cauſa, partim artis ſuæ oſtentandæ gratia. Digreſsi autem Byzantio, per Thraciam & Macedoniam, Gades uſque peruenerunt, toto ferè terrarum orbe artis ſuæ theatro conſtituto. His temporibus Turci, animaduerſo afflicto & turpi Romani Imperij ſtatu, ædificare claſſes & ingredi mare cœperunt, id'que impunè, & magno numero, & adeuntes ac abeuntes naues onerarias intercipere, atque etiam Thraciam & Macedoniam incurſare, inſulas item tam magnas quàm paruas, & magnas clades maioribus cumulare non deſtiterunt: unde factum, ut exhauſto fiſco, ueterum Imperatorum ornamenta urgente inopia diuendere neceſſe eſſet.

Artis periculoſæ euentus.

Claſsis Turcica Romanis infeſta.

κειμήλια uendita.

DE SYRGIANnis fuga.

CAeterùm magnus Dux Syrgiannes rebus non ex ſententia ſuccedentibus (putabat enim ſe ueluti conſortem Imperij fore, & ſuo arbitratu moderaturum omnia, neque paruum aut magnum quicquam ſe neſciente actum iri) cum præter omnem expectationem cerneret, Imperatoris animũ Cantacuzeno magno Domeſtico prorſus eſſe deuinctum, dolore atque inuidia æſtuabat: ac mœſtus ſecum meditabatur, quomodo ulciſceretur Imperatorem, qui eorũ quæ uerbis antè promiſiſſet, nunc reipſa nullius meminiſſet, ſed contraria potius omnia faceret: quippe à quo ut unus è multis deſpiceretur, nec ulli conſultationi adhiberetur. Decreuit igitur, ſe ad ueterem Imperatorem cõferre, ac breui tempore omnia conſilia, res omnes nouitij euertere. Neque enim quicquã ad Deum referebat: ſed quò ipſe inclinaſſet, eòdem etiam negocia omnia neceſſariò inclinatura putabat. Itaque per quendam ex intimis ſuis clàm ſuum animum & ſtatum rerum exponit: illo etiam adiecto, quò maior fides haberetur, ſe ne uultum quidem adoleſcentis intueri poſſe, à quo uxoris ſuæ pudicitia tentaretur. Ea Syrgiannis immutatio tam grata Imperatori fuit, quàm ex ſolis ardore æſtuantibus Fauonij flatus, & ſiti confectis frigidæ hauſtus. Nam nec ipſe diutius ferre poterat, ſe ita negligi & deludi: & ab adoleſcente ſummos pariter & infimos ſuos miniſtros

Syrgiannes à iuniore ad ueterem Imperatorem deficit.

ſtros hæreditarijs prædijs eſſe ſpoliatos, & tantum non fame enectos circuire. Quas ob res ſanctiſsimo iureiurando clàm ultrò citróque miſſo, Syrgiannes coactus eſt, rebus ſuis celeriter compoſitis uenire Byzantium: idq; citra moram ignaris omnibus factum. Quod cum fama uulgaſſet, omnium animi ſunt exhilarati, ſummam rerum ſtatim uelut teſſera inuerſa ad ſenem redituram eſſe ſperantium, ueteréſque poſſeſſores Thracica & Macedonica prædia recuperaturos. Sed cum idem Deo uiſum non eſſet, mox inanem eam eſſe ſpem apparuit, ut progreſſu orationis à nobis exponetur.

DE ALTERA IMperatorum diſſenſione.

ENimuerò iunior Imperator, qui longo iam tempore ſciret, Byzantios ſui ſtudioſiſsimos eſſe, quippé à quibus clàm accerſeretur: turbatæ pacis occaſione uſus, omni Thracico exercitu adducto prope Coſmidij monaſterium caſtrametatur: unde palatium conſpiciebat, XXX circiter ſtadijs diſtans. ac ipſe quidem ibi biduum, totidémque noctes ſubſiſtit, frigidiſsimo ſpirante Borea, ipſius brumæ tempore. Excubitores uerò in uijs circumcircà diſtributi, obſeruabāt, ne Syrgiannes, qui tum Perinthi uerſabatur, ipſos deciperet: & circumiacentia caſtella pollicitationibus in fide retinere conabatur. Tertia uerò nocte Syrgiannes trecentis armatis delectis, ante ſolis ortū equo Byzantiū peruenit, omnibus illis Imperatoris uiæ obſeruatoribus, non ſecus ac ſi ſomno oppreſsi fuiſſent, * interceptis: & ni ſenex Imperator uetuiſſet, impetum in eos fabulæ adhuc ignaros facturus fuit. Sed cum diluxiſſet, audito Syrgiannis inexpectato aduentu, cum ne Byzantij quidem iunioris Andronici conatus ulla re iuuarent, nec Imperatorem facti pœnitentes recepturi uiderentur, fugam arripuerunt. Poſtea Deſpota Conſtantinus ſtatim mari Theſſalonicam mittitur, ut Macedoniā gubernaret, & Xenen iunioris Imperatoris matrem Byzantium mitteret: prætereáque militem ibi legeret, ut ipſo inde cum Macedonico exercitu inuadente, hinc uerò Syrgianne cum Turcicis copijs & Bithynis Romanis occurrente, iunior Imperator in medio circumuentus cum ſuis caperetur. Sed cū iam Deſpotes è Byzantino portu ſoluturus eſſet, ſtatim è famuli manib. omnia ea delapſa uidit, quæ ad ornandam herilem menſam aurea & argētea uaſa collegerat, & in fundum maris demerſa. quę res magnum illi dolorem attulit, non tam ob iacturam, q; ob malum in ipſo (quod aiunt) limine omen, quo animus rei conſiciendæ paruam ſpem concipiebat. Cæterùm Theſſalonicā profectus,

* deceptis.

Conſtantini Deſpotæ malū omen

ἀφαιρεθέντας ὑπὸ * τῶν νεωτέρων τοὺς τῶν οἰκείων χωρίων κλήρους, κἀντεῦθεν περιϊόντας οἷά τινας ὑπὸ λιμοῦ τεταριχευμένους. ὅρκοι τοίνυν φρικώδεις ἀπ' ἀλλήλων εἰς ἀλλήλους κρύφα διαβάντες ἠνάγκασαν τὸν Συργιάννην, σπουδῇ περικαταστήσαντα ἑαυτόν, οἴχεσθαι πρὸς τὴν βασιλεύουσαν. ὃ δὴ καὶ τὴν ταχίστην, αἰσθομένου μηδενός, ἐγεγόνει. ῥέουσα δ' ἡ φήμη, εὐφροσύνης τῶν πλείστων ἐνέπλησε τὰς καρδίας, ἐλπισάντων αὐτίκα πρὸς τὸν γηραιὸν αὖθις ἐπανήξειν τὰ πράγματα βασιλέα, καθάπερ κύβου μεταπεσόντος, καὶ ἀποδοθήσεσθαι τὰ περὶ Θρᾴκην καὶ Μακεδονίαν χωρία τοῖς προϋπάρξασιν εἰς τὸν κλῆρον. ἀλλ' ἐπεὶ καὶ τῷ θείῳ σκοπῷ δεδογμένα ταῦτα οὐκ ἦν, μάταιος ἐν βραχεῖ τῶν πεπραγμένων ἔδοξεν ἡ σπουδή, ὡς εἰρήσεται προϊοῦσιν ἡμῖν.

* τοῦ νεωτέρου

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΑΣ ΜΑΧΗΣ τῶν βασιλέων.

Ὁ μέντοι βασιλεὺς ὁ νέος εἰδὼς ἐκ πολλοῦ τοὺς Βυζαντίους ὅλαις γνώμαις προστιθεμένους αὐτῷ, καὶ λάθρα προσκαλουμένους, ἐπειδὴ πρόφασιν ἤδη τὴν τῆς εἰρήνης ἔλαβε σύγχυσιν, ὡδί τοι πορεύεται μετὰ παντὸς τοῦ θρᾳκικοῦ στρατεύματος, καὶ ἐλθὼν στρατοπεδεύεται περί που τὰ προαύλια τῆς τοῦ Κοσμιδίου μονῆς· ἀφ' οὗ καὶ τὰ βασίλεια καθεώρα τριάκοντά που σταδίους τούτων ἀφεστηκώς. αὐτὸς μὲν οὖν αὐτοῦ δύο διήνυσεν ὅλα νυχθήμερα, ψυχροτάτου κατ' αὐτῶν ἀντιπνέοντος τοῦ βορρᾶ, κατ' αὐτὴν τὴν ἀκμὴν τοῦ χειμῶνος ὄντος τοῦ χρόνου. οἱ δὲ φύλακες πανταχόθεν διανειμάμενοι τὰς ὁδούς, ἐτήρουν μὴ λάθῃ καταστρατηγήσας αὐτοὺς ὁ Συργιάννης, ἔξω τηνικαῦτα περὶ τὴν Πέρινθον διατρίβων, καὶ πειρώμενος ὑποσχέσεσι χρηστοτέραις τὰ πέριξ ἐφελκύσασθαι φρούρια. τῇ δὲ τρίτῃ νυκτὶ τριακοσίους ἀπολεξάμενος ὁπλίτας ὁ Συργιάννης, καὶ ἐξ ἑσπέρας διιππασάμενος, ἥκει πρὸς τὸ Βυζάντιον, πρὶν ἀνατεῖλαι τὸν ἥλιον, πάντας ἐκείνους τοὺς βασιλικοὺς ὁδοστάτας καὶ φύλακας, ὥσπερ ὑπνοῦντας, ἄρδην * συνειληφώς. καὶ εἰ μὴ διεκώλυσεν ὁ γηραιὸς βασιλεύς, καὶ ἐπιπεσεῖν αὐτοῖς ἐβούλετο ἔτ' ἀγνοοῦσι τὸ δρᾶμα. ἐπεὶ δ' ἡμέρα ἐγένετο, καὶ τὴν τοῦ Συργιάννη παράδοξον καὶ αἰφνίδιον ἠκηκόεισαν ἔφοδον, ἔβλεπον δὲ καὶ ἄλλως οὔτε τοὺς Βυζαντίους ἀνύοντας λάθρα τι ὑπὲρ αὐτοῦ, μήτε τὸν βασιλέα προσδέξασθαι μέλλοντας, αὖθις ἐπιστρέφοντας πρὸς μετάνοιαν, ᾤχοντο φεύγοντες. πέμπεται μὲν δὴ λοιπὸν εὐθὺς ὁ δεσπότης Κωνσταντῖνος διὰ θαλάττης εἰς Θεσσαλονίκην, ἐπίτροπος καὶ διοικητὴς τῶν τῆς Μακεδονίας πραγμάτων, τήν τε δέσποιναν Ξένην τὴν τοῦ νέου βασιλέως μητέρα πέμψων εἰς Βυζάντιον, καὶ πρός γε στρατολογήσων ἐκεῖθεν, ἵν' ἐκείνου μὲν ἐκεῖθεν ὠθοῦντος μετὰ τοῦ μακεδονικοῦ στρατεύματος, ἐντεῦθεν δὲ τοῦ Συργιάννου σύν γε τῷ τουρκικῷ στρατῷ, καὶ ὅσοι ἐκ Βιθυνίας Ῥωμαίων ὁπλῖται, μέσος ὁ νέος συγκλεισθεὶς βασιλεύς, τὴν ταχίστην ἁλοίη ξύν γε τοῖς ἀμφ' αὐτόν. μέλλων δ' ἤδη τῶν Βυζαντίων λιμένων ἀποπλεῖν ὁ δεσπότης, εἶδεν εὐθὺς τῶν τοῦ δούλου χειρῶν ὀλισθήσαντα πάντα συνηθροισμένα, ὁπόσα τὴν ἐκείνου τράπεζαν ἐπλήρου χρύσεα καὶ ἀργύρεα σκεύη, καὶ ἄχρι πυθμένων καταδύντα θαλάττης. ὃ καὶ διὰ μεγάλης ἤγαγε λύπης αὐτόν, οὐ τοσοῦτον διὰ τὴν στέρησιν τῶν σκευῶν, ὅσον διὰ τὸ ἐκ πρώτης φανὲν γραμμῆς δυσοιώνιστον συνάντημα, καὶ τὸ τῆς μελέτης ἐντεῦθεν δύσελπιστον. ἀλλὰ γὰρ ἀπελθὼν ἐν Θεσσαλονίκῃ,

* διαλαν- θώς, uel λαν- θής

πάντας

πάντας εὐθὺς συλλαβόμενος σὺν περὶ τὴν δέσποιναν Ξένην ἅμα αὐτῇ, καὶ μάλα ἀκόσμως ἐμβιβάσας ἐν τριήρει, ἐξέπεμψεν ἐν Βυζάντιον· ἣ δὴ καὶ ἄκουσα ἐληλυθυῖα, ἐφρουρεῖτο περὶ τὸ ἑῷον μέρος τῶν βασιλείων. ἓν μὲν δὴ τοῦτο καὶ σπουδαιότατον ἔργον κωνσταντίνου τοῦ δεσπότου, γενόμενον περὶ θεσσαλονίκην. δεύτερον δὲ, πάντα τὸν ἐκ μακεδονίας συναγείρας στρατὸν, ἔρχεται κατὰ τοῦ ἀνεψιοῦ βασιλέως· ἐλθὼν μὲν δὴ παρὰ τὴν χριστούπολιν πέμψας ᾔτησε δίοδον παρ' ἑκόντων τῶν φρουρῶν, πρὶν παρ' ἀκόντων λαβεῖν ἀπειλῶν. τῶν δὲ μὴ δεξαμένων, βιασάμενος αὐτὸς διέκοψε μέρος τοῦ τὴν δίοδον ἀποτειχίζοντος μακροῦ τείχους, καὶ οὕτω πᾶς ἀκωλύτως διέβαινεν ὁ στρατός.

Xenen cum omnibus miniſtris comprehenſam, nulla modeſtia triremi impoſitam, Byzantium miſit. Quò cum illa inuita perueniſſet, in Orientali palatij parte cuſtodiebatur. Et primum hoc atque grauiſsimum Theſſalonicæ opus, ducis Conſtantini fuit. Alterum, quòd collecto omni Macedonico exercitu, Imperatorē iuniorem inuaſit. Nam Chriſtopolim profectus, à præſidio tranſitum poſtulauit: minitans, ni ultrò darent, coactos facturos. Quod cum illi recuſarent, perrupta longi muri parte, omnem exercitum prohibente nemine traduxit.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΟΙΚΙΛΩΝ ΕΠΙνοιῶν τοῦ νέου βασιλέως.

Στραφεὶς δὲ πρὸς ἑαυτὸν ὁ βασιλεὺς, καὶ συνιδὼν ὡς ἐν στενῷ συνελαύνεταί οἱ τὰ πράγματα, τὸν μὲν πρωτοστράτορα τὸν συναδηνὸν, τὰ θρακικὰ παραδοὺς στρατεύματα, πέμπει φρουρὸν τῶν τε πρὸς Βυζάντιον βλεπόντων ὁρίων τῆς αὐτῷ κληρωθείσης ἀρχῆς, καὶ ταῖς τοῦ συργιάννου ἐκδρομαῖς ἀντίπαλον. αὐτὸς δ' ἐκεῖθεν δαιμονίαις τισὶ μηχαναῖς καὶ δόλοις ἔγνω πολεμεῖν τῷ θείῳ καὶ δεσπότῃ. καὶ πρῶτα μὲν διατάγματα πλεῖστα σπουδῇ γραφῆναι παρεκελεύσατο, ἐν οἷς ὑποσχέσεις ἐγράφοντο ἔνορκοι χρημάτων καὶ κτημάτων, καὶ τιμῶν προσηκόντων διανομαὶ τοῖς συλληψομένοις τὸν δεσπότην καὶ θεῖον. ἃ δὴ πάντα βαναύσοις τισὶ παροδίοις ἀνδράσι δεδωκὼς, ῥίπτειν ἐκέλευσε καὶ διασπείρειν ἐξεπίτηδες, παρά τε τὸ στρατόπεδον τοῦ δεσπότου καὶ πανταχῇ τῶν ὁδῶν· ἔπειτα πρὸς τούτοις θάνατον κηρύττειν ἐκέλευσε τοῦ βασιλέως καὶ πάππου, στασιαζόντων δῆθεν τῶν Βυζαντίων, καὶ ἀποκτεινάντων αὐτόν. οἳ δὴ καὶ διετράνωσαν περιιόντες ἁπανταχῇ οἱ τὰ τοιαῦτα πλάττειν δεινοί, ὧν οἱ πλείους καὶ ὅρκους προσετίθεσαν, ὡς παρῆσαν, καὶ αὐτόπται τῆς πικρᾶς ἐκείνου τελευτῆς ἐγένοντο· καὶ παράστασιν ποιεῖσθαι τοῦ πράγματος θέλοντες, τρίχας ἐδείκνυσαν λευκὰς, αἳ ἦσαν μὲν ἐκ προβάτων λευκῶν, ἐδείκνυντο δ' ὡς ἐκ τῆς κεφαλῆς καὶ τῆς ὑπήνης τοῦ γηραιοῦ βασιλέως, ἅτε ταῖς τοῦ δήμου διασκεδασθεῖσαι χερσί. ταῦτ' ἀκουόμενα τοῖς ἐν κώμαις καὶ πόλεσι, καὶ μάλιστα τῷ τοῦ δεσπότου στρατῷ, οὐκ εἴα μένειν ἐπὶ βεβαίοις τοῖς λογισμοῖς. ἤδη δὲ καὶ τὰ διασπαρέντα ἐκεῖνα βασιλικὰ διατάγματα εὑρισκόμενα καὶ διδόμενα τῷ δεσπότῃ, ἐν δειλίαν καὶ φόβον ἐνέβαλλον οὐ μάλα ἀγεννῆ, ὥστε καὶ φεύγειν ἀναπεισθεὶς ὑπὸ τῶν οἰκειοτάτων, λεγόντων ὡς οὐκ ἂν φθάνοις προδεδομένος ὑπὸ τοῦ στρατοπέδου, ᾤχετο ἐν θεσσαλονίκην. καὶ ταῦτα μὲν οὕτω τελευτῶντος χειμῶνος ἐγίγνοντο. ἦρος δ' ἀρχομένου, πέμπεται τριήρης πρὸς τοῦ γηραιοῦ βασιλέως ἐν θεσσαλονίκην, καὶ λαθραῖα γράμματα πρὸς τὸν δεσπότην κωνσταντῖνον, παρακελευόμενα τὴν ταχίστην δεσμώτας ἐν τὸ Βυζάντιον μετὰ τῆς τριήρους ἐξαποστεῖλαι τοὺς τὸν δῆμον τῶν θεσσαλονικέων νεωτερίζειν πείθοντας πέντε καὶ εἴκοσι στασιώτας. ἀλλὰ πρὶν εἰς ἔργον ταῦτα προβῆναι, διακηκοότες ἐκεῖνοι, κρύφα διερεθίζουσι δραμόντες τὸν δῆμον, καὶ ἀναβάντες τοὺς ἱεροὺς

DE VARIIS IVNIOris Imperatoris conſilijs.

Imperator autē cogitatione his de rebus ſuſcepta, cum ſe in arctum coactum cerneret: Protoſtratorem Synadenū, Thracijs exercitibus datis, ad cuſtodiendos Imperij ſui fines, qui uerſus Byzantium ſpectarent, & ad Syrgiannis incurſiones prohibendas, miſit. Ipſe uerò mirabilibus quibuſdam machinis & dolis inde patruum Deſpotam oppugnare inſtituit. Ac primùm edicta plurima feſtinanter conſcribi iuſsit, quibus iureiurando ſancitæ pollicitationes continebantur pecuniarum, poſſeſsionum, honorum, ſi qui eo Deſpotam captum adduxiſſent, eáque prætereuntibus plebeijs hominibus dedit, ut abijcerent, & de induſtria ſpargerent, cùm iuxta Deſpotæ caſtra, tum paſſim in uijs. Deinde obitum aui Imperatoris ubique proclamari iuſsit, qui à Byzantijs per ſeditionem occiſus eſſet: id'que huiuſmodi commentorum artifices ubique uulgarunt. plerique etiam iureiurando addito, ſe interfuiſſe, & ſuis oculis acerbum illius interitum uidiſſe. Et ut rem confirmarent, albos pilos oſtenderunt, lanæ ouillæ, quaſi eſſent à populo è capillo & barba ſenioris Imperatoris auulſi & diſsipati. Quæ cum in pagis & urbibus, atque in primis in Deſpotæ caſtris audirentur: animos hominum uarijs cogitationibus diſtrahebant. Tum diſsipata illa edicta inuenta, cum Deſpotæ traderentur, terrorem illi haud ſanè reprehendendum incuſſerunt: ut intimorum cohortationibus adductus, proditionem illi exercitus iamiam imminere affirmantium, Theſſalonicam ſe fuga reciperet. His ſub hyemis exitum ita actis, ueris initio à ſeniore Imperatore triremis cū arcanis literis ad Conſtantinum Deſpotam mittitur, quibus iubebat, ut eadem naui uigintiquinque ſeditioſos, qui Theſſalonicenſem populum ad nouas res moliendas incitarent, uinctos mitteret. At illi priuſquam hoc fieret, periculo ſuo cognito, clàm populo concitato & turribus conſcenſis, ſacra tin-

Sparſæ literæ liberales.

Confictus Imperatoris obitus.

Theſſalonicenſis ſeditio.

tinabula pulſant, inchoandę ſeditionis ſignũ. Statim igitur concurſu ad ædes Deſpotæ facto, ipſum quidem non repererunt (præmonitus enim in arcem ſe receperat) ſed obuios quoſque partim occiderunt, partim bonis ereptis in carcerem coniecerunt: deiectiſque domibus, & omnibus opibus direptis, arcis portas incenderunt. Quo Deſpotes uiſo, rebus deſperatis, conſcenſo equo in Chartaitæ monaſteriũ properabat. Vbi à perſequentibus comprehenſus, monaſticum habitum uel inuitus induit, ad inſtantem interitum declinandum, quem ſubitus ille caſus minabatur. Inde captiuus ad Imperatorem nepotē ducitur, qui ſe longè humaniorem omnibus proceribus & ſatellitibus ſuis illi præbuit. Nam hi quidem quaſi carnium eius deuorandarum, & ſanguinis ſorbendi auidi, ſtatim eum laniaturi uidebantur. At Imperator illũ amplexus, à uulneribus defendit. Poſtridie uerò ſuis obſecutus, Didymotichi in carcerem ſæuiſsimum & atrociſsimum conijcit. Promontorium enim in quo Didymotichos oppidulum ſitum eſt, una rupes eſt, quæ cum ad excidendos lapides apta ſit, incolæ ſubterraneas in ea cellas & ciſternas ſolerter excauarunt. In talem igitur ciſternam, omnibus aquis exhauſtis, per ſcalas Deſpotam demittunt, unúmque cum eo puerum qui illi miniſtraret: alium præterea neminem prorſus uel proſpicere illuc ſinentes, ſed operculo iniecto illic cuſtodiebant, ob loci anguſtias miſerrimè affectos. & ut omittam cætera mala, tenebras inquam & uapores, quomodo maius illud & horrendum malum declarem? Cum enim peranguſtus eſſet locus, aliter fieri non poterat, quin olla quæ excrementa capiebat, & panis quo famem ſolarētur, in proximo iacerent. Quo animo eos fuiſſe probabile eſt, cum eis ueſcendum eſſet in tanto fœtore? Ad hæc, cum olla ueſperi funiculo attraheretur, ſæpe in Deſpotæ caput effuſa eſt, ſeu cuſtodibus de induſtria illi illudentibus, ſeu inuitis illis olla euerſa. Verùm Imperatore multorum religioſorum precibus exorato, tandem in leuiorem carcerem eſt translatus. Quæ cum ſic accidiſſent, Imperator animi dubius, quid agendum eſſet neſciebat, quodúe malis remediũ quæreret. Quicquid enim incipiebat, mirabiliter in ſeipſum conuerti cernebat. Itaque aperto Pſalterio, dubitationum ſuarum explicationem quærenti ſtatim oblatus eſt uerſus primus: DVM COELESTIS DISSOCIAT REGES, NIVE CONSPERGENTVR IN SELMON. Vnde cum intellexiſſet, omnia quę in illa perturbatione fierent, à Deo decreta eſſe, licet homines arcanas Prouidentię rationes ignorarent: ſtatim ad reconciliationem & pacta priora nepotem prouocat, Syrgiannis conſilijs neceſſariò aduerſatus. qui iam olim

Conſtantinus Deſpotes in carcerē conijcitur.

Andronic' ſenior forte Pſalterij adductus, pacem ſpectat.

κρούουσι κώδωνας. τοῦτο δὴ τὸ τῆς στάσεως ἀρχηγὸν σύμβολον. καὶ εὐθὺς θέουσι πανδημεὶ πρὸς τοὺς τοῦ δεσπότου οἴκους, καὶ αὐτὸν μὲν οὐχ εὗρον (προαισθόμενος γάρ, ᾤχετο καταφυγὼν εἰς ἀκρόπολιν) τοὺς δ' ὑπὸ χεῖρα συνειληφότες, τοὺς μὲν ἀπέκτεινον· τοὺς δὲ τῶν ὑπαρχόντων ψιλώσαντες, δεσμωτηρίοις ἐνέβαλον· τοὺς δ' οἴκους κατασπάσαντες, πάντα τὸν ἔνδον διήρπασαν πλοῦτον. αὐτοὶ δὲ δραμόντες εὐθὺς ὑφάπτουσι τὰς τῆς ἀκροπόλεως πύλας. ὅπερ ἰδὼν ὁ δεσπότης, καὶ ἀπογνούς, ἵππου τινὸς ἐπιβάς, ἤλαυνεν ἔξω πρὸς τὴν τοῦ Χαρταΐτου μονήν· ἔνθα δὴ τοῖς διώκουσι συλληφθείς, τὸ μοναχικὸν καὶ ἄκων ὑπῆλθε σχῆμα, τὸν προφανῆ τοῦ θανάτου κίνδυνον ἐντεῦθεν ἐκκλίνων, ὃν αἰφνιδίως ἡ παροῦσα περίστασις ἐσχεδίασε. δέσμιος οὖν ἐκεῖθεν ἄγεται πρὸς τὸν ἀνεψιὸν καὶ βασιλέα, ὃς δὴ καὶ πολλῷ τῷ μέτρῳ φιλανθρωπότερος ἔδειξε πάντων ὅσοι παραδυναστεύοντές τε καὶ παρασπίζοντες ἦσαν αὐτῷ· οἱ μὲν γὰρ ἐφιέμενοι τῶν αὐτοῦ σαρκῶν καὶ τοῦ αἵματος, ὡς εἰπεῖν, ἀπογεύσασθαι, ὥρμησαν ἐπ' αὐτὸν ὡς αὐτίκα διαρρήξοντες. ὁ δὲ βασιλεὺς περιχυθείς, ἄτρωτον διετήρησε τὸ παράπαν αὐτόν. τῇ δ' ὑστεραίᾳ πεισθεὶς τοῖς περὶ αὐτόν, πέμπει πρὸς Διδυμότειχον, καθειρχθησόμενον ἐν εἱρκτῇ δεινοτάτῃ καὶ ἀπαραμυθήτῳ. ἡ γὰρ ἀνέχουσα τὸ Διδυμοτείχου πολίχνιον ἄκρα, μία τίς ἐστι πέτρα, ἣν οἱ ἐνοικοῦντες εὐφυῶς εἰς τὸ λαξεύεσθαι ἔχουσαν εὑρόντες, ὑπογείους κοιλαίνουσιν ἀποθήκας καὶ φρέατα, ὀμβρίων ὑδάτων δοχεῖα. τῶν δὴ τοιούτων φρεάτων ἑνὸς ἅπαν ἀντλήσαντες τὸ ὑγρόν, κατάγουσι διὰ κλίμακος τὸν δεσπότην. ἐν τούτῳ καὶ παιδάριον ἓν τῶν ὑπηρετούντων, ἄλλων δὲ τῶν ἁπάντων οὐδένα παρῆκαν ἐκεῖ παρακύψαι. ἀλλ' ἐπιπωμάσαντες ἐτήρουν ἐκεῖ, συμπατουμένους τε ὑπὸ τῆς τοῦ τόπου στενότητος, καὶ δυστυχέστατα πάνυ διακειμένους. ἵνα δὲ τἄλλα παραδραμὼν τῶν δεινῶν, τὸ ζοφῶδες φημὶ καὶ πνιγῶδες, πῶς παραστήσω τὸ μεῖζον ἐκεῖνο δὴ καὶ φρικῶδες; στενοῦ γὰρ πάνυ τοῦ τόπου τυγχάνοντος, ἀλλήλων δ' ἐξ ἀνάγκης ἐχόμενα παρέκειτο, ἥ τε τὸ διαχώρημα καὶ τὸ οὖρον ἔχουσα χύτρα, καὶ ὁ τὸν λιμὸν παραμυθούμενος ἄρτος. τίνα οἴεσθε, ὦ παρόντες, ἔχειν ψυχήν, ὁπότ' αὐτοὺς ἐσθίειν ἐχρῆν, δυσωδίας τοσαύτης τῇ τραπέζῃ παρακειμένης; ἀλλὰ καὶ ἡ χύτρα ἀναγομένη ἑσπέρας ὑπὸ τῶν φυλάκων διὰ μηρίνθου, πολλάκις ἐξεκενώθη κατὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ δεσπότου, εἴτε τῶν φυλάκων ἐξεπίτηδες ἐμπαιζόντων αὐτῷ, εἴτε τῆς χύτρας ἀκόντων αὐτῶν περιτρεπομένης. ἀλλὰ πολλῶν παρακλήσεσι χρησαμένων ἐς βασιλέα πνευματικῶν ἀνδρῶν, ἐς ἑτέραν μετὰ ταῦτα κουφοτέραν εἱρκτὴν μετήχθη. τούτων οὕτω συμπεπτωκότων, διηπορεῖτο καθ' ἑαυτὸν ὁ βασιλεὺς γιγνόμενος, καὶ οὐκ εἶχεν ὅ,τι καὶ διαπράξηται, καὶ ὅθεν εὕροι τοῦ κακοῦ λύσιν. ὅσα γὰρ ἂν ἐπιχειροίη, πάνθ' ἑώρα καθ' ἑαυτοῦ στρεφόμενα παραδόξως. ὅθεν ἀνοίξειν ἔκρινε δεῖν ἐν ψαλτηρίῳ τὸ πρόβλημα τῶν οἰκείων ἀποριῶν· καὶ ἀνοίξας, ἐνέτυχεν εὐθὺς τῷ πρώτῳ στίχῳ λέγοντι, Ἐν τῷ διαστέλλειν τὸν ἐπουράνιον βασιλεῖς χιονωθήσονται ἐν Σελμών. γνοὺς οὖν ἐντεῦθεν ὡς πάνθ' ὅσα τελεῖται πρὸς τὰς παρούσας φορὰς τῶν πραγμάτων θεῷ δεδογμένα τυγχάνουσι, κἂν τοῖς ἀνθρώποις ἀγνοῶνται τῆς ἀρρήτου προνοίας οἱ τρόποι, πρὸς διαλλαγὰς αὖθις καὶ σπονδὰς ταῖς προτέραις ὁμοίας ἐξεκαλεῖτο τὸν ἔκγονον, ἀντίπαλα δι' ἀνάγκην πραγματευόμενος τοῖς τοῦ Συργιάννου βουλεύμασιν· ὃς δὴ

καὶ

καὶ θέλων ἐκ πολλοῦ τῆς τοιαύτης κατάστασιν, ἧκεν εὐθὺς μελλήσας οὐδέν. ἔφαμεν γάρ που καὶ ἀνωτέρω, ὡς τὴν μὲν αὐτονομίαν τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας ἔχειν ἐβούλετο· τὸ δὲ σχῆμα καὶ τὰς φροντίδας, ὅλαις ὁρμαῖς ἑαυτοῦ ἐξωθεῖτο. καὶ εἰ μὴ οἱ περὶ αὐτὸν ἠνώχλουν τε αὐτὸν καὶ ἠρέθιζον πρὸς τὴν τῆς ὅλης ἡγεμονίας ἔφεσιν, ἤρκεστο ἂν αὐτῷ καθάπαξ ἡ τῶν γενομένων σπονδῶν κατάστασις. ὅμως ἐπειδήπερ ἐν τῷ παρόντι κληθεὶς ἧκε πρῶτον περὶ τὸ ῥήγιον, κἀκεῖ τῇ μητρὶ καὶ δεσποίνῃ ἐντετυχήκει προαπολυθείσῃ τε τῆς εἱρκτῆς, καὶ πεμφθείσῃ ἐκεῖ τῶν γενησομένων σπονδῶν ἕνεκα, ἐκεῖθεν μετὰ τῆς μητρὸς καὶ διὰ τῆς μητρὸς θεμιστεύει πάντα τὰ γενησόμενα.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΔΕΥΤΕΡΩΝ ΣΠΟΝδῶν τῶν βασιλέων.

Ὀλίγων δ' ἐντὸς ἡμερῶν ἐξελθὼν καὶ αὐτός, ἐνοῦται τῷ πάππῳ καὶ βασιλεῖ ἔξω πρὸ τῶν τειχῶν τῆς πόλεως, τοῦ μὲν πάππου καὶ βασιλέως οὐκ ἀποβάντος τοῦ ἵππου, ἀποβὰς αὐτὸς τοῦ ἵππου πόρρωθεν πρὸ σταδίου ἑνός. καίτοι πολλὰ τοῦ πάππου ἀπαναινομένου καὶ κωλύοντος, ὅμως αὐτὸς πεζῇ προσελθὼν, ἠσπάσατο τήν τε χεῖρα καὶ τὸν πόδα αὐτοῦ ἐφ' ἵππου καθημένου. εἶτα καὶ αὐτὸς ἵππου ἐπιβὰς, περιεπτύξατό τε, καὶ ἀσπασάμενον ἠσπάσατο ἐντελῶς. καὶ εὐθὺς βραχέα ἄττα καὶ σχέδια λέξαντες πρὸς ἀλλήλους, ἀπηλλάγησαν. καὶ ὁ μὲν εἰσῆλθεν ἐς Κωνσταντινούπολιν, ὁ δὲ νέος ἀπελθὼν στρατοπεδεύεται περὶ τὸν νεὼν τῆς ὑπεράγνου θεομήτορος τῆς πηγῆς. ἔνθα συχνὰς διατρίψας ἡμέρας, εἰσῄει καὶ εἰς Κωνσταντινούπολιν μεθημέραν, καὶ αὖθις ἐξῄει. διῆγε γὰρ τηνικαῦτα καὶ ἡ δέσποινα καὶ μήτηρ αὐτοῦ περὶ τὸν νεὼν τῆς ὑπεράγνου θεομήτορος, τοῦτο μὲν καὶ δι' ἀσθένειάν τινα, τοῦτο δὲ καὶ διὰ τὴν τοῦ φιλτάτου συνδιαίτησιν. συνῆν δὲ τῇ δεσποίνῃ ἐκεῖ καὶ ἡ θυγάτηρ τοῦ βασιλέως Σιμωνὶς ἡ κράλαινα, ἄρτι ἐληλυθυῖα ἐκ Τριβαλλῶν, τελευτήσαντος τοῦ ἀνδρός· ἣ δὴ καὶ τὰ διαψιθυριζόμενα τῇδε κἀκεῖσε, τῷ ἑαυτῆς ἐναργέστερον ἐδήλου πατρὶ καὶ βασιλεῖ.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡχου Ἠσαΐου.

Ἐτύχε μέν τοι ἐπιδεδημηκὼς τηνικαῦτα μοναχός τις ἐξ ὄρους τοῦ Ἄθω ὑπὲρ τὰ ἑβδομήκοντα ἔτη, μήτ' ἀξίωμα ἔχων οὐδὲν ἱερατικόν, μήτε γοῦν τὰ πρῶτα καὶ στοιχειώδη συνάπτειν ἀσφαλῶς δυνάμενος γράμματα. τοῦτον διὰ τὴν ἄγαν τῶν τρόπων ἀφέλειαν, εἰς τοὺς πατριαρχικοὺς ἄρτι χηρεύοντας θρόνους ὁ βασιλεὺς ἀνεβίβασε· καίτοι πολλῶν κατ' αὐτοῦ παρρησιασθέντων ἐγκλημάτων, καὶ ὑπὸ πολλῶν ὁμολογηθέντων, δι' ἃ καὶ πάλαι πολλάκις κεκώλυται τυχεῖν ἱερατικῆς βαθμίδος τινός. ὅθεν ἐπειδὴ τὸ τοῦ θεοῦ καταπεφρόνηται δίκαιον δι' ὄρεξιν ἀνθρωπίνην, συγκεχώρηκεν ὁ θεὸς τῆς οἰκείας καθαιρεθῆναι τούτους ἀρχῆς ὑπὸ τοῦ ἀφελεστάτου τοῦδε ἀνδρός, ὅσοι τοσαύτην ἀδίκως ὑπὲρ αὐτοῦ τὴν σπουδὴν εἰσηνέγκαντο· ὡς αὐτὰ δηλώσει λεγόμενα τὰ πράγματα, προϊούσης τῆς ἱστορίας. ὁ μέντοι πατριάρχης οὗτος ἅμα τῷ πρὸς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον ἀναβῆναι, ὑπὸ πολλῷ τοῦ βασιλέως πρὸς αὐτὸν φίλτρῳ τεθαρρηκώς, τὴν πάλαι αὐτοῦ γε εὐμένειαν ὁμοίαν

lim talis ſtatus cupidus, nulla mora interpoſita ſtatim accurrit. Supra enim diximus, Imperatoriæ poteſtatis licentiam iuniorem Andronicum ambiuiſſe: habitum uero & ſolicitudines toto impetu à ſe repuliſſe. Ac niſi à familiaribus ſubinde obturbantibus, ad totius Imperij affectationem impulſus fuiſſet, priori pacificationi acquieuiſſet. Enimuero cũ in præſentia accerſitus, Rhegiũ primò ueniſſet, ibiq; matrẽ adijſſet: (iam antè enim è carcere educta, & illuc future pacificatiõis ergò præmiſſa fuerat:) ibi cum matre, & per matrem omnia quę fieri oporterent decernit.

DE ALTERA IMperatorum pacificatione.

Intra paucos uerò dies & ipſe cum auo Imperatore ante urbis mœnia congreditur, ſene inſidente equo: cum ipſe amplius uno ſtadio antè ex equo deſcendiſſet. ac quãuis auo multũ refragante & uetante, tamen pedes acceſsit, eiusq; equo inſidentis & manum & pedem oſculatus eſt. Deinde equo rurſus conſcenſo, eum amplexus eſt, & oſculantem parum oſculatus: ſtatimq; pauca atq; obiter collocuti, diſceſſerunt, ſene in urbem reuerſo, adoleſcente uerò iuxta ædem ſacroſanctæ Deigenitricis Pegæ caſtrametato. Vbi dies cõplures commoratus, interdiu etiam Conſtantinopolim ingrediebatur, & rurſus egrediebatur. Tum enim etiam mater eius, partim ob infirmitatem quandã, partim propter chariſsimi filij conſuetudinẽ, ad eandem ædem commorabatur. Ibi cum illa etiam Simonis agebat Cralæna, Imperatoris filia, modò è Seruia defuncto marito reuerſa, quæ patri ea quæ hinc inde ſuſurrabantur planius exponebat.

DE ESAIA PAtriarcha.

Eo tempore monachus quidam ex monte Atho, ſeptuagenario maior, nec ulla ſacerdotali dignitate prędítus, & coniungendarũ penè literarum imperitus, in urbem uenit, quem ob nimiam morum ſimplicitatem Imperator in recens defuncti patriarchæ locum ſuffecit: quamuis multa crimina liberè illi obiecta teſtatáque fuiſſent, propter quę olim etiam nullum in ſacris gradum conſequi potuerat. Quamobrem diuino iure ob humanam cupiditatem ſpreto, paſſus eſt Deus à ſimplicißimo illo homine eos principatu deijci: qui tanto ſtudio pro eo contenderant, ut progreſſu hiſtoriæ res ipſa declarabit. Cæterùm is patriarcha cum primùm ſolium conſcendiſſet, Imperatoris ſingulari beneuolentia fretus,

Alexius Philanthropenus Philadelphiam obſidione liberat.

Philanthropenum pincernam in priſtinum gratiæ locum repoſuit, quẽ ante annos octo & triginta ex inuidia amiſiſſe oculos oſtendimus. qui in negocijs Imperatoris ſtatim, præſertim uerò in tantis rerum turbis, tantum conſilio excelluit, ut uiri prudentiores ſibi Scipiones & Thebanos Epaminondas cernere uiderentur, non ſine admiratione (cum res humanæ firmi & proprij nihil habeant, ſed Fortuna continenter mutatione & deſtructione illarum triumphet, & crebris uicibus uelut in Tragœdia uitam deludat) quo pacto iudicium illius integrum atque incolume illam ſuperaſſet. Quæ cum inuidiæ repagula iam amouiſſet, cum è condemnationis ſordibus reuocauit. Teſtimonio eſt orationi meæ illud tempus, quo uirtus eius ueluti Lydio lapide explorata enituit. Nam cum finitimi & ſuburbani Turci Philadelphiam obſidione tum cinxiſſent, & continenter oppugnarent, foris ipſi, intus uerò dira fames: indigenæ qui reſtabant, in periculo erant, ne cum ipſa urbe, atque aris & focis, Turcis proderentur. idq; intra paucos fortaſſe dies accidiſſet, niſi Alexius Philanthropenus illius periculi tempeſtatem propulſaſſet. Nam in anguſtias redactus Imperator, & conſilij planè inops (neque enim arma, neque iuſtus exercitus ad urbem tot ſtadijs à mari diſsitam, & à tot gentibus cinctam, defendendam ſuppetebat) hunc ipſum ablegat, nihil ſecum afferentem, non exercitum, non arma, non pecuniæ copiam: ſed tantum naturalem prudentiam, & uſum rerum. Qui priuſquam ad urbem acceſsiſſet, cum in medio adhuc itinere eſſet, hoſtium ſatrapæ & duces fama audita, ſtatim abiectis armis ab obſidione receſſerunt, uiri uirtutem ueriti: & ſupinis ſimul manibus & pacatis animis eum obuiam progreſsi exceperunt: & beneficiorum quæ olim ab illo accepiſſent memores, gratias ei egerunt, ſe quicquid petijſſet facturos pollicẽtes. Quidam enim eorum uitam olim eius opera conſeruarant, partim eo magiſtro educati, & ad arma & militiam inſtructi fuerant. Et quid multis opus eſt? Philadelphiæ ſubitò ea felicitas & ubertas extitit, ut maximum frumenti medimnum drachma compararent.

DE SYRGIANNE IN carcerem coniecto.

Syrgiannes uerò Imperatorũ concordia minimè lætus, animo æger, & triſti uultu obambulabat: maximè quòd tranquillis rebus, nullus eius uſus in Republica eſſe uidebatur. Quare in conſeſsibus & circulis & uijs libenter cum illis loquebatur, quibus communia negocia incommodarant: & Imperatoribus conuiciabatur, ut à quibus

καὶ τήμερον δὲ πιγκέρνην προυξένησε Φιλανθρωπηνῷ, ὃν πρὸ ἐτῶν ὀκτὼ καὶ τριάκοντα ταῖς τοῦ φθόνου παλάμαις τὰς αὐγὰς τῶν ὀμμάτων ἀπολέσαντα δεδηλώκαμεν. ὃς οὕτως ταῖς βουλαῖς ἄριστος εὐθὺς τοῖς βασιλικοῖς ἔδοξε πράγμασι, καὶ μάλιστ᾽ ἐν θορύβῳ τοσούτῳ πραγμάτων καὶ κλύδωνι, ὥστε σκιπίωνας ἐκείνους καὶ θηβαίους ἐπαμεινώνδας ἔδοξαν βλέπειν τῶν τηνικαῦτα παρόντων οἱ συνετώτεροι. καὶ μέντοι καὶ ἐθαύμαζον πῶς τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων οὐδὲν ἐν κεκτημένων ἀκήρατον, οὐδὲ μόνιμον, ἀλλὰ τῆς τύχης διηνεκῶς ἀκμαζούσης ἐν τῇ τούτων μεταβολῇ καὶ φθορᾷ, καὶ παιζούσης τὸν βίον ταῖς ἀμοιβαῖς καθάπερ σκηνὴν τραγικήν, ἀκήρατος ἡ τούτου γνώσεως ἔμεινεν ἀρετή, καὶ στερροτέρα τῆς τύχης. ἣ δὴ καὶ τοὺς τῆς βασκανίας ἀπωσαμένη τελχῖνας, τῶν ῥυπωμένων τῆς καταδίκης ἀνεκαλέσατο. μαρτύριον τῶν λεγομένων, καὶ ὃ περιήνεγκε τέως ὁ χρόνος καθάπερ τινὰ βάσανον τῆς τοῦ ἀνδρὸς ἀρετῆς. ἐν γὰρ τούτῳ δὴ τῷ χρόνῳ περιστρατοπεδευσάντων τὴν Φιλαδέλφειαν τῶν περιοίκων καὶ ἀστυγειτόνων Τούρκων, καὶ κατὰ συνέχειαν πολιορκουμένης τῆς πόλεως σφοδρῶς, ἔξωθεν μὲν ὑπ᾽ αὐτῶν, ἔνδοθεν δ᾽ ὑπὸ σφοδροῦ τοῦ λιμοῦ, εἰς κίνδυνον ἦλθον οἱ περιλειπόμενοι τῶν αὐτοχθόνων πολιτῶν, προδοθῆναι τοῖς Τούρκοις αὐτῇ πόλει, καὶ αὐτοῖς οἴκοις. καὶ τάχ᾽ ἂν ἐν ὀλίγαις ἡμέραις ἐπράττετο τοῦτο, εἰ μὴ ὁ Φιλανθρωπηνὸς Ἀλέξιος ἔφθη τοῦ βυθοῦ τῶν τοιούτων ἀπαλλάξας κινδύνων. ἐν στενῷ γὰρ γενόμενος ὁ βασιλεύς, καὶ μὴ ἔχων ὅ,τι δράσειε τῶν πάντων οὐδὲν (οὔτε γὰρ ὅπλων ὑποσκευή, οὔτε στρατὸς ἀντίπαλος ἦν εἰς πόλιν οὕτω θαλάττης πολλοῖς σταδίοις ἀπῳκισμένην, καὶ πολλοῖς κεκυκλωμένην τοῖς ἔθνεσι) βοηθεῖν, πέμπει τοῦτον αὐτὸν μηδὲν ἐπιφερόμενον οὔτε στρατόν, οὔθ᾽ ὅπλων ὑποσκευήν, οὔτε χρημάτων πλῆθος, ἀλλὰ μόνην τὴν τῆς φύσεως σύνεσιν καὶ ἐμπειρίαν. οὗ δὴ καὶ πρὶν ἐπιστῆναι τῇ πόλει Φιλαδελφείᾳ, ἔτι δ᾽ ἐν μέσῃ πορείᾳ τυγχάνοντος, τὴν φήμην ἀκηκοότες οἱ τῶν πολιορκούντων σατράπαι καὶ ἀρχηγοί, τά τε ὅπλα εὐθὺς ἔρριψαν, καὶ τῆς πολιορκίας ἀπέπαυντο, αἰδεσθέντες τὴν τοῦ ἀνδρὸς ἀρετήν, καὶ ὑπτίαις ἅμα χερσὶ καὶ γνώμαις εἰρηνευούσαις ὑπαντῶσι καὶ ὑποδέχονται. καὶ ὧν πάλαι καλῶν ἀπέλαυσαν ἐξ αὐτοῦ, νῦν ἐν μνήμῃ γενόμενοι, χάριτας ὁμολογοῦσι, καὶ πᾶν τὸ κατὰ γνώμην τελεῖν ὑπισχνοῦνται. οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν πάλαι τὸ ζῆν ἐπορίσαντο δι᾽ αὐτοῦ, προφανοῦς ἀπαλλαγέντες θανάτου· οἱ δὲ αὐτῶν ὑπ᾽ αὐτῷ παιδευθέντες τεθραμμένων, πρὸς ὅπλα καὶ πολέμων ἄσκησιν ἦσαν. καὶ τί δεῖ διατρίβειν; εἰς τοσοῦτον εὐπαθείας καὶ εὐτυχίας ἧκεν ἐξαπίνης ἡ Φιλαδέλφεια, ὡς μιᾶς δραχμῆς ὤνιον τὸν μέγιστον λαμβάνειν μέδιμνον τοῦ σίτου.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΚΑΘΕΙΡΞΕΩΣ τοῦ συργιάννου.

Τὸ μέντοι συργιάννῃ τῶν βασιλέων ἡ ἕνωσις, μὴ κατὰ γνώμην συστᾶσα, ἀθυμεῖν ἐποίει, καὶ ἐσκυθρωπακότα περιιέναι, καὶ μάλισθ᾽ ὅτι τῶν πραγμάτων ἠρεμούντων ἀξιωτελὴς αὐτὸς ἐν τοῖς δημοσίοις ἐδόκει, καὶ ἄχρηστος. ὅθεν ἐν καθέδραις καὶ στάσεσι καὶ ὁδοῖς, τούτοις τισὶν ἐντυγχάνων καὶ προσιὼν ἀσμένως, ὅσοις λύπην τινὰ τὰ κοινὰ προυξένησαν πράγματα, ἐλοιδορεῖτο τοῖς βασιλεῦσιν, ἅτε ἀδικωτάτοις

περὶ

περὶ αὐτὸν γινομένοις, χρησιμώτατον ἐν τοῖς ἐναντιωτάτοις καιροῖς νῦν μὲν τούτῳ, νῦν δ' ἐκείνῳ γινόμενον. ἰδὼν δὲ καὶ Ἀνδρόνικον τὸν Ἀσὰν λύπης περιιόντα μεστόν, ὅτι τὴν ἐπιτροπὴν καὶ διοίκησιν ἔχων ἐκεῖνος τῶν Πελοποννησίων Ῥωμαίων ἐν τῷ καιρῷ τῆς τῶν βασιλέων διαστάσεως, εἶτα ἐξωσθεὶς ἐκεῖθεν ἀτίμως παρὰ τοῦ νέου βασιλέως, καὶ ἐλθὼν πρὸς τὸν γηραιόν, οὐχ εὗρεν οὐδὲν τῆς αὐτοῦ λύπης ἀντάξιον εἰς θεραπείαν, καίτοι μεγάλων ἄξιος ὑπάρχων ἀξιωμάτων, σεβαστοκρατορικῶν δηλαδὴ καὶ μειζόνων, διά τε τὴν στρατηγικὴν ἐμπειρίαν, ἣν ὑπὲρ τοὺς ἄλλους τέως ἐπλούτει, καὶ ἅμα τὴν τοῦ γένους λαμπρότητα· διὰ ταῦτα τοίνυν ὁ Συργιάννης πρόσεισι καὶ αὐτῷ, καὶ φίλος αὐτῷ γίνεται, τὴν τῆς λύπης ὁμοιότητα γνώμης προβαλλόμενος σύνδεσμον. ὁ μὲν οὖν Συργιάννης ὡς ὁμοψύχῳ θαρρήσας ἐκείνῳ, πάντα διῄει λοιπὸν ἀναπεπταμένῃ τῇ γλώττῃ, ὁπόσα τοῖς λυπουμένοις εἰκός. ὁ δὲ Ἀσὰν βαθείᾳ συνέσει προσιὼν αὐτῷ, γλῶσσαν μὲν ὁμοίαν πως ἐκείνῳ προυτείνετο, καὶ συνδιελοιδορεῖτο τοῖς βασιλεῦσι δῆθεν αὐτός. τὰ δὲ παρὰ τοῦ Συργιάννου λεγόμενα πάντα, ὡς τὰ τῆς διανοίας ἔκρυπτε μυστήρια. ἐμίσει γὰρ αὐτοῦ τὸ φίλαρχον καὶ πρίν, καὶ νῦν δ' οὐχ ἧττον ἤχθετό οἱ ἐχθρῷ γε ὄντι καὶ Καντακουζηνοῦ τοῦ ἐπὶ θυγατρὶ γαμβροῦ, τοῦ μεγάλου φημὶ δομεστίκου· ὃς τὰ μέγιστα παρὰ τῷ νέῳ δυνάμενος βασιλεῖ, ἐλπίδας ἀγαθὰς ἀεὶ γράφων ἐκεῖθεν καὶ αὐτῷ προὔτεινεν. ἐπεὶ δὲ τὰ τοῦ δράματος πάντα συνέρραπται, λάθρα τῷ θείῳ καὶ βασιλεῖ προσελθὼν ὁ Ἀσάν, εἰ μὴ δεσμώτην (ἔφησεν) ὅσον τάχος ποιήσειας τὸν Συργιάννην, βασιλείαν ἑαυτῷ συσκευάζοντα, οὐκ ἂν φθάνοις φονευόμενος ὑπ' αὐτοῦ. εὐθὺς οὖν τὸν μὲν Συργιάννην εἶχε τὸ δεσμωτήριον· τὸν δ' οἶκον αὐτοῦ μετὰ τῶν ἐνόντων ἁπάντων, ἄρδην ἀπώλεσαν καὶ διέλαχον οἱ τοῦ δήμου. οἱ δ' ἀμπελῶνες αὐτοῦ σύν γε τοῖς οἰκοπέδοις, μηλόβοτα πάντ' ἐγεγόνει. καὶ ταῦτα μὲν οὕτως εἶχε τὸν τρόπον. οὐκ εὔκαιρον δέ μοι δοκεῖ σιωπῇ παρελθεῖν καὶ ὅσα κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον περὶ τοῦ πάσχα λαληθῆναι ξυνέβη. κατὰ γὰρ τὸ εἰωθὸς ἀνιὼν εἰς τὰ βασίλεια, τοιαύτῃ τινὶ τῇ ὁμιλίᾳ ἐντετυχήκειν. καὶ τὰ μὲν ἄλλα παρείσθω γε τέως πολλά τε ὄντα, καὶ οὐ πάνυ τοι ἀναγκαῖα πάνυ τοι ἐθελούσῃ σχολάζειν ἀκοῇ, καίπερ ὄντα κἀκεῖνα σεμνά, καὶ σοφῶν ἀκοαῖς ἄξια· τὸ δ' οὖν τῆς ἀναγκαιοτέρας ἡμῖν ὁμιλίας, καὶ ἧς ἄν τις ἀκούσας ἡσθείη τὰ μάλιστα.

ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟΣ ΠΕΡΙ ΤΗΣ τοῦ πάσχα διορθώσεως.

Λόγον κεκίνηκεν ὁ βασιλεὺς περί γε ἀστρονομίας καὶ σφαιρῶν οὐρανίων, καὶ κινήσεως πλανωμένων καὶ ἀπλανῶν, καὶ τοιαῦτα ἄλλα, ἐμοὶ καθυποβάλλων πρόφασιν τοῦ λέγειν. πολλὴν γὰρ πρὸς ἡμᾶς τὴν εὐμένειαν ἔτρεφεν. ἐγὼ δ' ὑπολαβών, ἔπαινον διεξῄειν πολὺν τοῦ μαθήματος. οὕτω καὶ γάρ μοι τὸ ὀπτικόν, ὡς εἰπεῖν, τῆς διανοίας ἐκάθηρε, καὶ πρὸς τέλειον οἱονεὶ χρωματισμὸν τἄλλα μοι πάντα μαθήματα ἤγαγε. σκιαγραφίᾳ γὰρ ὡς ἀληθῶς ἐοίκασι τούτου χωρίς, ὅσαι κατ' ἀνθρώπους εἰσὶ τέχναι καὶ σπουδάσματα. μετὰ μέντοι γε τῶν ἄλλων καὶ ὁ τοῦ πάσχα λόγος ἀνέκυψεν, ἐμοῦ οὕτω μεταξὺ παραρρίψαντος, ὡς μέρος ὄντα καὶ οὕτω τοῦ τοιούτου μαθήματος. καὶ ἄλλως ὅτι καὶ ὠδίνων ἦν διὰ μακροῦ, πρὸς βασιλείους τὸ πρᾶγμα ἀνενεγκεῖν ἀκοάς, ἀπόρρητον ὄν, ὡς ἀκριβής μοι τὸ πρᾶγμα παρέστησεν ἔρευνα, πλὴν

ſummis affectus eſſet iniurijs, cum aduerſiſsimis temporibus nunc huic nunc illi maximo uſui fuiſſet. Cum autem Aſanem Andronicum mœrore plenum obambulantem conſpexiſſet, cui tempore diſſenſionis Peloponẽſium Romanorum prætura mandata fuerat: deinde uerò per ignominiam à iuniore Imperatore pulſus, & ad ſeniorẽ profectus, nihil eiuſmodi impetrarat, quo dolor eius leuaretur, quamuis magnis honoribus dignus eſſet, ut Sebaſtocratoris, & maioribus etiam, cum ob rei militaris uſum, quo tum alios ſuperabat, tum ob illuſtre genus. Quibus de cauſis Syrgiannes ad illius amicitiam, quæ ſimili mœrore excitabatur, ſeſe adiungit: quo ut amico fretus, omnia quæ dolor fert, ſine ulla diſsimulatione eloquitur. Aſan uerò ſingulari prudentia tractans uirum, uerbis haud diſsimilibus, & ipſe Imperatorib. maledicebat ſcilicet: omnia uerò quę à Syrgianne dicebant, animo recondebat. Eius enĩ ambitionẽ prius etiã oderat: tum uerò moleſtè ferebat, cum genero ſuo Cantacuzeno, magno Domeſtico, qui apud iuniorẽ Imperatorem potentiſsimus erat, & ſpe ſubinde bona ipſum ſolabatur, eſſe inimicũ. Cum autem tota fabula inſtructa eſſet, Aſan imperatorem auunculum clàm adit, &: Niſi Syrgiannem (inquit) Imperium affectãtem primo quoq; tempore in uincula conieceris, primo quoq; tempore ab illo occidêris. Statim igitur Syrgiannes in uincula conijcitur, domum eius cum omnibus opibus plebs euertit & diripit: ſolum ædium cum uineis, in ouium paſcua conuertitur. Et hęc quidẽ ita geſta ſunt. Neq; uerò ea mihi prętereunda ſilentio uidenť, quę hoc tempore de Paſchate diſputata ſunt. Nam cũ de more palatium ingrederer, tali colloquio interueni. Ac cætera quidem, quæ quamuis & ipſa honeſta ſint, & digna eruditorum auribus: tamen cum & multa ſint, & occupatis hominibus non admodum ſcitu neceſſaria, prætereantur. Quæ uerò ſcitu digniora & iucundiora, exponantur.

Aſan Andronicus Syrgiãnem defert.

DE PASCHATIS correctione.

MEntionem intulit Imperator de aſtronomia & cœleſtibus orbib. & ſtellarũ tam errantium quàm fixarum motibus, ut mihi ꝑ ſua erga me beneuolentia diſſerendi occaſionem ſuppeditaret. Ego uerò eam diſciplinam magnoperè collaudans, quòd & mentis oculos mihi repurgaſſet, & cæteras omnes diſciplinas quaſi uiuis coloribus exornaſſet, quæ ſine his reuera nihil niſi rudia lineamenta eſſent: inter cætera uerò etiam paſchatis incidit mentio, ꝙd ego & ipſum illius diſciplinę partẽ eſſe dixerã: pręſertim cũ longo tẽpore de re, ut me diligẽs inquiſitio edocuerat, non niſi ijs nota qui aſtronomiam deguſta-

guſtarunt, ad Imperatorem referre cuperem. Tum igitur, quod parturiebam, data occaſione peperi, non tamen ſine magnis difficultatibus. Erant enim qui ea ratione haud percepta, multum mihi negocij faceſſerent. Ac niſi Imperator, qui ſolus meam orationem intelligebat, arrepta occaſione excellentis ſcientiæ ſuæ theſauros aperuiſſet, & inſigni beneuolentia uiam orationi meæ patefeciſſet, forſitan per iniuriam cōdemnatus, non pulcherrime ſtetiſſem. Qui cum effeciſſet, ut & ego uerba facerem, & illi tacerent, primùm ueluti fundamenta quædam ieci, deinde reliquum ædificium ex ijs extruxi. Ac primùm neceſſariam eſſe dixi, accuratā uerni æquinoctij inquiſitionem, à quo (ut pòſt dicetur) cetera omnia pendēt. Deinde proximè ſequentis plenilunij obſeruationem, quod die circiter decimaquarta à coitu ſolis & lunæ in eadem zodiaci parte perpendiculari contingat. Cum autem paſcha noſtrum Moſaico reſpondeat, hoc uerò plenilunium æquinoctio proximum ſpectet: ijs explicatis, ratio noſtra omnibus perſpicua erit. Exquiſitum æquinoctium binis tantum anni diebus naturalibus accidit: unum autumni initio, de quo nobis laborandum non eſt in præſentia: de altero uerò quod uere contingit, accuratè agendum. Fit igitur exquiſitum æquinoctium in uere, cum ſol primam arietis partem ingreditur, in qua etiam æquinoctialis circulus ab aſtrologis deſcribitur. Neque uerò ſingulis annis eodem modo fit: ſed apud Nabonaſarem ſub finem ueſperæ uigeſimiquinti diei Martij, apud Philippum Aridæum ſub meridiem uigeſimiquinti diei eiuſdem menſis. quibus autem diebus Chriſtus pro nobis mortem oppetijt, die uigeſimotertio, multum ante ſolis ortum, ac potius media illa nocte: nunc uerò noſtra ætate, die decimoſeptimo. Horam diei, aut partem horæ curioſè non excutio, quòd huius inſtituti non eſt: & tantum tempus teret. Quare interiecti temporis diſcrimen hinc colligi poteſt, & quando tempus uno die aut biduo aut pluribus etiam differatur. hoc uerò non ratione motus ſolaris accidit, qui æqualis eſt, nec uſquam deflectit: ſed ob enumerationem dierum anni, in qua nos labimur, trecentenis ſexagenis quinis diebus integrum unius diei quadrantem adijciendo, contrà quàm oportebat. Vt enim Ptolemæus autor eſt, nō quadrans integer, ſed trecenteſima diei parte minus eſt addendū: ut autē ego diligenti inquiſitione cōperi, maiori & minimè trecēteſima parte. Quam meæ rationis certitudinē, nunc explicandi locus non eſt: uiderint hoc, qui ſequenſ, aſtrologi. Sed tamē ſit ita, ut ille dicit. ea enim

Vernū æquinoctium & plenilunium.

Nabonaſar.

Aridæus.

πλὴν ἢ ὅσοι τῶν τῆς ἀστρονομίας κρατήρων ἐγεύσαντο. ταῦτ' ἄρα καὶ καιροῦ λαβόμενος, ὡς ἔφην, ῥήγνυμι τὴν ὠδῖνα, οὐκ ἀχείμαστος μὲν οὐδὲ τότ' ἀπαλλάξας. ἦσαν γὰρ οἳ τότε πολλά μοι παρεῖχον πράγματα, μὴ ξυνειληφότες ἐκ τοῦ ῥᾴστου τὸν τοῦ λόγου σκοπόν. καὶ εἰ μὴ ὁ Βασιλεὺς (ἐκεῖνος γὰρ μόνος ἦν συνιεὶς ἃ διεξῄειν αὐτός· ἀφορμὴν γὰρ εἰληφώς, εὐθὺς κἀκεῖνος ἐπεδείκνυτο καὶ ἐδημοσίευε τῆς ὑψηλῆς αὐτοῦ συνέσεως τοὺς θησαυρούς) εἰ μὴ οὖν ἐκεῖνος πλεῖστον ἐμοὶ τὸ προσῆκες χαριζόμενος, δίοδον ἐνεποίει τοῦ λόγου, τάχ' ἂν τὸ τελευταῖον τοῦτο πονήρως καὶ ἀγεννῶς ἐκεῖθεν ἀπηλλάγην, ἄδικόν τινα τὴν καταδίκην ὁ δίκαιος ὀφείλων. ἐπεὶ οὖν πᾶσαν, ὡς ἔφην, ἡμῖν ὁ Βασιλεὺς τὴν κατάστασιν ἐποιήσατο τοῦ μὲν λέγειν ἐμοί, τοῦ δ' ἀκούειν τοῖς συμπαροῦσι, πρῶτον μὲν ὥσπερ τινὰς ὅρους καὶ κρηπῖδας ὑποθεὶς τὰ καίρια, εἶτα δὲ αὐτῶν τὰς ἀποδείξεις ἐποιούμην, καὶ δὴ δέον εἶναι πρῶτον ἔφαμεν, τὴν ἐαρινὴν ἰσημερίαν ἐς τἀκριβὲς ἐρευνῆσαι. τοῦτο γὰρ αἴτιον ἁπάσης τῆς ἑξῆς ὑποθέσεως, ὡς προϊόντες ἐροῦμεν, εἶτα τὴν ἐφεξῆς μετ' ἰσημερίαν πανσέληνον. πανσέληνον δὲ φαμέν, ὁπότε πλησιφαὲς εἴη τὸ πρὸς ἡμᾶς ἡμισφαίριον τῆς σελήνης. τοῦτο δὲ γίγνοιτ' ἂν ὁπότε βραχύ τι πλέον ἢ τεσσαρεσκαιδεκαταίαν ἡ σελήνη τὴν ἡμέραν ἄγοι, ἐξ ὅτου περὶ τὴν αὐτὴν ἐν ταὐτῷ συνέλθοι τῷ ἡλίῳ μοῖραν τῆς τῶν ζῳδίων σφαίρας, μιᾶς ἁψαμένης ἀμφοτέρων καθέτου. ἐπεὶ οὖν τῷ νομικῷ μὲν ἕπεται τὸ ἡμέτερον πάσχα, ἐκεῖνο δὲ τῇ μετ' ἰσημερίαν πανσελήνῳ, δέον ἐκεῖνα διευκρινῆσαι πρίν, εἶτα τοῖς ἅπασιν εὔδηλον ἂν εἴη τὸ καθ' ἡμᾶς. ἀκριβὴς γίνεται ἰσημερία ἐν μόνοις δυσὶ τοῦ ἐνιαυτοῦ νυχθημέροις, ἐνὶ μὲν ἀρχομένου ἤδη φθινοπώρου, ἑτέρῳ δ' ἀρχομένου ἔαρος εὐθύς. καὶ περὶ μὲν τῆς φθινοπωρινῆς ἰσημερίας, οὐδεὶς ἡμῖν ἐν τῷ παρόντι λόγος· περί γε μὴν τῆς ἠρινῆς, καὶ μάλα γέ τοι πλεῖστος. γίνεται τοίνυν ἀκριβὴς ἰσημερία ἐν ἔαρος ὥρᾳ, ὁπότε περὶ μοῖραν πρώτην ὁ ἥλιος γένοιτο τοῦ κριοῦ, ὅπῃ καὶ ὁ ἰσημερινὸς τοῖς ἀστροθεάμοσι διαγράφεται κύκλος. γίνεται δὲ οὐχ ὁμοίως ἐν ἅπασιν ἔτεσιν, ἀλλ' ἐν μὲν τοῖς τοῦ Ναβονασάρου περὶ λῆξιν ἑσπερίαν τῆς τοῦ Μαρτίου πέμπτης καὶ εἰκοστῆς, ἐν δὲ τοῖς Φιλίππου τοῦ Ἀριδαίου περὶ μεσημβρίαν τῆς εἰκοστῆς τετάρτης αὐτοῦ. ἐν αἷς δ' ἡμέραις ὁ Χριστὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἐθανατοῦτο, τρίτην καὶ εἰκοστὴν διανύοντος αὐτοῦ, πολλῷ πρότερον πρὶν ἢ ἀνατεῖλαι τὸν ἥλιον, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν περὶ μέσην ἐκείνην τὴν νύκτα, νῦν δ' ἐφ' ἡμῶν ἑπτακαιδεκάτην ἀνύοντος αὐτοῦ, οὐκ ἀκριβολογοῦμαι δ' οὔτε μὴν τὴν τῆς ἡμέρας ὥραν, οὔτε μὴν οὐδέ γε τὸ τῆς ὥρας μέρος. οὐ γὰρ ἀναγκαῖον νῦν, ὅτι μὴ διατριβὴ μὴ πάνυ τοι προσήκουσα τῇ χρείᾳ, ὡς ἔξεστι συλλογίζεσθαι τὴν τῶν μεταξὺ χρόνων διαφοράν, κἀντεῦθεν καὶ δι' ὅσων ἐτῶν ὀπισθόπους ὁ χρόνος ἡμέρᾳ μιᾷ γίγνεται, καὶ δι' ὅσων αὖθις ἑτέρᾳ μιᾷ. καὶ ὁμοίως ἀεί. τοῦτο δ' οὐ παρὰ τὴν τοῦ ἡλίου γίνεται κίνησιν. ὁμαλὴν γὰρ ἐκεῖνος ταύτην ποιεῖται καὶ ἀπαρέγκλιτον, ἀλλὰ παρὰ τὴν τῶν ἐνιαυσίων ἡμερῶν ἀπαρίθμησιν, ἣν σφαλερῶς αὐτοὶ ποιούμεθα. πρὸς γὰρ τοῖς τριακοσίοις ἑξήκοντα πέντε νυχθημέροις τίθεμεν καὶ ὁλόκληρον τέταρτον νυχθημέρου ἑνός, οὐκ ὀφείλοντες οὕτω. ὡς γὰρ ὁ μέγας φησὶ Πτολεμαῖος, τριακοσιοστοῦ δέοντος ἡμέρας μέρους δεῖ τοῦτο προστίθεσθαι, καὶ οὐχ ὁλόκληρον. ὡς δ' ἔγωγε αὐτὸς ἐξακριβώσας εὗρον, μείζονος, ἢ ἥκιστα τριακοσιοστοῦ τελέως, εἰ μὴ ἀσφαλῶς ἠκριβωσάμην· εἰ δὲ μή, σκέμμα τοῦτο τίθημι τοῖς ἔπειτ' ἀστρολόγοις. ἐγὼ γὰρ οὐ σχολάζω τοῦτο νῦν διασαφεῖν· ὅμως ἔστω κατ' ἐκεῖνον.

ἧττον

ἧττον γὰρ λυμανεῖται τῷ λόγῳ πρὸς οὐ πάνυ τοι πολλοὺς τοὺς χρόνους διατρίβοντι. παρατηρητέον οὖν ὡς κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν μέγιστον δηλαδὴ Πτολεμαῖον, δι᾽ ὅλων τριακοσίων ἐνιαυτῶν, νυχθήμερον ὅλον συνάγεται. τὸ δ᾽ εἰρημένον πολλοστημόριον τῆς ἡμέρας, ἐν μὲν τοσούτοις ἔτεσι καὶ μάλα ἐπίδηλον ἤδη καθίσταται. ἐν δὲ τρισὶ καὶ τέτρασι καὶ πεντεκαίδεκα, καὶ τρὶς τοσούτοις, οὐκ ἂν δήπου διὰ τὸ βραχύτατον τῆς προσθήκης, ὅπερ δὴ καὶ κατ᾽ ἐνιαυτῶν παραδρομὴν τοσούτων οἱ πρὸ ἡμῶν τὰ μετέωρα φροντισταὶ καὶ ἀστροθεάμονες ὑφαιρούμενοι, ἀσφαλῶς τὸ τῆς ἰσημερίας νυχθήμερον ἐφεύρισκον. κἀντεῦθέν γε μὴν ἀσφαλῆ καὶ τὴν τοῦ πάσχα διόρθωσιν ἐποιοῦντο, καὶ τὸ τῆς διορθώσεως ταύτης ἐγίνετο, μέχρι τοῦ ἐξ Ἀδὰμ ἑξακισχιλιοστοῦ τριακοσιοστοῦ ἔτους ἔγγιστα. τὸ δ᾽ ἐξ ἐκείνου μέχρις ἡμῶν οὐκ οἶδ᾽ ὅπως ἐρραθυμημένον τὸ πρᾶγμα καὶ ἀδιόρθωτον ἔμεινε. καὶ νῦν ὀφείλοντες οἱ τῆς καθ᾽ ἡμᾶς ἐκκλησίας ἄνθρωποι τὴν ἀρχὴν τῆς τοῦ πάσχα παρατηρήσεως πρὸ τῆς τοῦ Μαρτίου ἔγγιστα ποιεῖσθαι εἰκοστῆς, οἱ δ᾽ ἐκ τῆς αὐτοῦ δευτέρας καὶ εἰκοστῆς ποιοῦνται, οὐκ ὀρθῶς γε ποιοῦντες τουτί. ἐπεὶ γὰρ οὐκ ἄλλοθέν ποθεν, ἢ τῆς πρὸς κριὸν ἡλιακῆς εἰσόδου τὰ τῆς ἰσημερίας ἀναφαινόμεθα, τὴν δέ γε πανσέληνον ὁμοίως οὐκ ἄλλοθέν ποθεν, ἢ τῆς τοῦ ἡλίου διαμετρικῆς ἀποστάσεως, καὶ ἔτι γε τὸ πάσχα τὸ νομικὸν, οὐκ ἄλλοθέν ποθεν ἢ τῆς πανσελήνου· δῆλον ἄρα ὡς τῆς ἰσημερίας μεταπεσούσης, μετέπεσε καὶ τὰ τῆς πανσελήνου, καὶ ταύτῃ γε ἑπομένως συμπαρήλλαξε καὶ τὸ τῶν Ἰουδαίων πάσχα, κἀκείνῳ δ᾽ αὖ δή που συμπαραλλάττειν χρεὼν καὶ τὸ ἡμέτερον. πρὸς γὰρ ἐκεῖνό γε ἀφορᾷ τὸ ἡμέτερον, κἀκείνῳ τέτακται ἕπεσθαι, οἱονεί τινι κρηπῖδι καὶ θεμελίῳ. ῥᾴδιον δ᾽ ἂν εἴη βουλομένοις ἡμῖν ποιήσασθαι τὴν διόρθωσιν, βραχύ τι πλέον ἢ δύο νυχθημέρων ὑφαίρεσιν ποιησαμένοις. οὕτω γὰρ ἀνήκειν τοῖς μεταξὺ τοσούτοις ἔτεσιν ἡ τῆς ἀστρονομίας ἐπαγγέλλεται μέθοδος. τούτου δὲ μὴ γιγνομένου, τὸ σφάλμα οὐ μικρόν. συμπίπτει γὰρ ἔσθ᾽ ὅτε, καθὰ καὶ πολλάκις ἤδη γεγένηται, οἴεσθαι μὲν εἶναι πανσέληνον τὴν κυριακὴν καὶ πρώτην ἡμέραν τῆς μελλούσης ἑβδομάδος οἴεσθαί γε μὴν τοῦτο ψευδές. γεγενῆσθαι γὰρ ἤδη πρὸ δύο νυχθημέρων κατὰ τὴν ἕκτην δηλαδὴ τῆς παρεληλυθυίας ἑβδομάδος ἡμέραν, κἀντεῦθεν σφαλλομένους ἄλλην ἀντ᾽ ἄλλης περιμένειν κυριακήν. καὶ ποιεῖν τὴν ἀναστάσιμον ἑβδομάδα, ἑβδομάδα τῶν τοῦ Χριστοῦ παθημάτων, καὶ τὰ ἑξῆς τοῦ σφάλματος ἐντεῦθεν γνώριμα τοῖς ἅπασιν. ὅτι δ᾽ οὐχ ἁπλῶς, οὐδ᾽ εἰκῆ καὶ μάτην τὰ τοιαῦτα παρὰ τῶν θεμένων ἐτέθησαν, ἀλλ᾽ ἕκαστα λόγον ἔχουσιν εὔλογον, δῆλον ἤδη ποιήσομαι. ἡ μὲν γὰρ μετ᾽ ἰσημερίαν πανσέληνος τοῖς Ἑβραίων ζητεῖται παισίν. ἐπειδὴ καὶ ὁ καιρὸς ἐκεῖνος ἦν, καθ᾽ ὃν τόν τε ἀμνὸν ἔθυσαν, καὶ Αἴγυπτον ἔφυγον. ἡ μὲν γὰρ τότε ἰσημερία, τῇ τοῦ Μαρτίου ἐνάτῃ καὶ εἰκοστῇ γεγένηται. ἡ δὲ μετὰ τὴν ἰσημερίαν τότε πανσέληνος, τῇ μετ᾽ αὐτὴν ἑξῆς, ἥτις κατ᾽ ἐκείνους ἦν τεσσαρεσκαιδεκάτη τοῦ Νισὰν, ὃς ἀντὶ τοῦ καθ᾽ ἡμᾶς Μαρτίου πρῶτος αὐτοῖς ἐν τοῖς μησὶ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἀριθμεῖται. οὐ γὰρ ὁμοίως ἡμῖν, οὐδ᾽ ἀπὸ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἡμέρας ποιοῦνται τὰς τῶν μηνῶν τε καὶ ἐνιαυτῶν ἀρχὰς Πέρσαι καὶ Ἀλεξανδρεῖς καὶ Αἰγύπτιοι, καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις Ἰουδαίων παῖδες, ἀλλ᾽ ὡς ἑτέρως ἕκαστοι. Ἀλεξανδρεῖς μὲν γὰρ πρὸ τριῶν ἡμερῶν τῆς πρώτης τοῦ καθ᾽ ἡμᾶς Σεπτεμβρίου, τὴν ἀρχὴν τοῦ σφετέρου τίθενται ἔτους· Αἰγύπτιοι δὲ νῦν μὲν αὐτὴν, νῦν δ᾽ ἑτέραν, καὶ ἄλλοτ᾽ ἄλλην ἀεί, καὶ Πέρσαι δὲ καὶ Μῆδοι καὶ Ἰνδοί, τούτοις τε πᾶσι καὶ σφίσιν αὐτοῖς ἀλλήλοις ἀσύμφωνα. καὶ Ἰουδαῖοι δὲ, ποτὲ μὲν τὴν δε τοῦ καθ᾽ ἡμᾶς Μαρτίου, ποτὲ δ᾽ ἑτέραν ἡμέραν, καὶ ἄλλοτ᾽ ἄλλην ἀεί, ἀρχὴν τοῦ παρ᾽ αὐτοῖς ποιοῦνται Νισάν.

ἐκ γὰρ

ea enim ratio in annis non plurimis parum noſtram diſputationem impediet. Eo igitur autore, annis totis c c c integer dies naturalis conflatur: & minuta illa diei pars, tot annis euidēter apparet. Ternis uerò, quaternis, quinis & denis, aut ter etiam totidem, exigua illa acceſsio non ſentitur: qua ſiderum periti ante nos poſt tot annos ſubtracta, æquinoctij diem exquiſitè repererunt, & paſcha uerè correxerunt: eáque correctio facta eſt ab Adamo uſque ad annum ſexies milleſimum, & propè trecenteſimum. Ex eo uerò tempore ad noſtram uſque ætatem res neglecta, neſcio quomodo incorrecta manſit: & qui noſtro tempore in Eccleſia paſchatis obſeruationem proximè uigeſimum Martij diem auſpicari debebant, eam à uigeſimoſecundo auſpicantur, nō rectè ſanè. Nam cum paſcha ex lege non aliter niſi in oppoſitione & plenilunio celebrari debeat, ſatis conſtat, mutato æquinoctio, plenilunium etiam mutatum eſſe. Vnde ſequitur, Iudæorum etiam paſcha mutatum eſſe: eóque mutato, noſtrū etiam eſſe mutandum, quod ab illo pendet, cui ut fundamento innititur. Facile autem hic error corrigetur, ſi biduum detrahere uoluerimus. Tantum enim ſpacium tot interiectos annos poſtulare, methodus aſtronomię docet. Quod niſi fiet, error haud paruus incidit: & fit interdum, ut ſæpe iam factum eſt, ut opinemur primo & Dominico hebdomadis inſtantis die plenilunium eſſe, cum id in ſextum eius quæ anteceſsit hebdomadis inciderit, & nos ob eum errorem aliū atq; aliū Dominicum diem expectemus, & Chriſti paſſionem in hebdomade reſurrectionis celebremus. Vnde quæ errata conſequantur, non eſt obſcurum. Hæc autem non ineptè, neque temerè ab autoribus eſſe poſita, ſed rationem ſingula probabilem habere, iam declarabo. Hebræi plenilunium quod æquinoctium ſequitur obſeruant, quo & agnum immolarunt, & ex Aegypto fugerunt. Nam illius anni æquinoctium die Martij nono & uiceſimo fuit: & quod ſecutum eſt æquinoctium, poſtridie, qui ſecundum illos decimuſquartus menſis Niſſan fuit, quem illi Martij noſtri loco primum anni menſem numerant. Neque enim ut nos, neque ab uno eodemq; die, menſes & annos Perſæ, Alexādrini, Aegyptij, Iudæi auſpicantur: ſed ſinguli aliter. Alexandrini tertio Cal. Septembris annum ſuū auſpicantur: Aegyptij nūc ab eodem, nūc ab alio, & ſubinde aliter. Perſę, Medi, Indi, neq; cum his, neq; inter ſe conſentiūt. Iudęi uerò nunc ab hoc Martij die, more noſtro, nunc ab alio in ſuo Niſſan auſpicantur.

Diuerſa annorum initia.

Nam

Nam à congreſſu ad congreſſum duorum luminum, menſium circuitus numerant: cum menſem qui uernum æquinoctium cõtinet, quem Niſan uocant, reliquorum menſium principium conſtituentes: cuius ipſius incertum eſt principium. Dominus quidem Moſi olim dixit: Menſis hic uobis princeps menſium erit inter anni menſes. Decimo huius menſis die domi quiſque ſuæ Iſraelita ſumet agnum, & is aſſeruetur à uobis uſque ad decimumquartum eiuſdem diei: tum eum mactabunt uerſus ueſperam, & comedent. Erit eis hoc inſtitutum æternum in generationes ueſtras. Hac de cauſa, & in memoriam illius diei, quotannis feſtum Paſchatis celebrant. Præterea migratio ex Aegypto, eis typus eſt tranſitus ex hoc ſeculo in futurum. Quod cum ueſperam habiturum non ſit, aliquo modo ſine ueſpera etiam ſolennitatem illam eſſe oportere aiunt: id quod fit, cum luna plena lumine noſtrum hemiſphærium obtinet. Solis enim occaſum ſtatim tunc exortus lunæ ſequitur, nec ullam horam cœlum nobis obſcurum eſſe ſinit. Fuit igitur tum quoque, ut probabile eſt, in noſtro hemiſpherio luna plena luminibus, ſexta ſexti illius diei hora, centum & octoginta partibus à ſole diſtans. Quamobrem monſtroſa uiſa eſt tum aſtrologis, & ſupra rationem facta ſolis defectio: neque enim cauſam in natura aliquam habebat. Nam cum eandem utrunque lumen partem occupat, naturales ſolis defectiones contingunt, luna ſolem ſubeunte. Eam uerò partibus 180 diſsitam retrò conuerſo curſu ſolem ſubijſſe, id uerò ſupra naturalem rationem factum eſt. Quare id miraculum aſtronomi ante omnes ſunt mirati, & Deum eſſe qui pateretur dixerunt. Nam indoctis minimè quidẽ id portentoſum, ſed uſitatum ſuperioribus etiam annis uiſum eſt. Eo igitur plenilunio Paſcha Iudæi immolarunt: eo æquinoctium fuit: eo & Seruator noſter mortem pro nobis oppetijt. Omnibus porrò notum eſt, tertium fuiſſe diem poſt Legis illud feſtum, quo Dominus noſter à morte reſurrexit, menſis Martij diem XXV. Quæ duo utique eodem tempore, nimirum & menſis diem, & reſurrectionis myſterium bifariam & trifariã & multifariam diuiſa, piorum cœtus obſeruauit. Nam alij menſis diem perpetuo inſtituto noſtræ feſtiuitatis miniſtrum exegerunt, alij paſchatis diem ex obſeruatione legis prius indagabant. Deinde tertio ab illo myſterium noſtrum celebrabant: unde infeſta, ut ita dicam, feſtiuitas extitit, & non parua ſeditio & perturbatio in Chriſti Eccleſiam inuaſit. Nã ſi ſemper in tertiũ legalis Paſchatis diem eodem tempore incideret, & quintus ac uigeſimus dies eſſet: melius eſſet, feſtúmque conſentiret. Sed quia perrarò fit ut ſimul incidat, & uix intra annos plurimos: id uerò perpetuum ferè eſt, atque annuum, ut alterum ab

Pleniluniũ æternitatis typus.

Eclipſis ſolis in ☍.

altero

ἀπὸ γὰρ συνόδου πρὸς σύνοδον τῶν δύο φωστήρων τὰς τῶν μηνῶν ἀριθμοῦντες περιόδους, τὸν ἑαυτοῦ μεταξὺ τὴν ἠρινὴν ἰσημερίαν περιλαμβάνοντα, πρῶτον καὶ ἀρχὴν τῶν ἄλλων ποιοῦνται μηνῶν, καὶ νισὰν ὀνομάζουσιν, ἀόριστον τὴν οἰκείαν ἔχοντα ἀρχήν. φησὶν οὖν πρὸς μωσέα πάλαι ὁ κύριος, ὁ μὴν οὗτος ὑμῖν ἀρχὴ μηνῶν, πρῶτος ὑμῖν ἐστιν ἐν τοῖς μησὶ τοῦ ἐνιαυτοῦ. τῇ δεκάτῃ τοῦ μηνὸς τούτου λαβέτω ἕκαστος τῶν υἱῶν ἰσραὴλ πρόβατον κατ᾽ οἰκίαν, καὶ ἔσται ὑμῖν διατετηρημένον ἕως τῆς τεσσαρεσκαιδεκάτης τοῦ μηνὸς τούτου, καὶ σφάξουσι πρὸς ἑσπέραν καὶ φάγονται, καὶ ποιήσετε τὴν ἡμέραν ταύτην νόμιμον αἰώνιον εἰς γενεὰς ὑμῶν. ταῦτ᾽ ἄρα καὶ εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ἐτήσιον ἀεὶ ποιοῦνται τὴν τοῦ πάσχα πανήγυριν· οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ εἰς τύπον τῆς ἐκ τοῦ παρόντος πρὸς τὸν μέλλοντα αἰῶνα διαβάσεως κατὰ τὴν ἐξ αἰγύπτου διάβασιν. ὅθεν καὶ ἀνεσπέρου τοῦ μέλλοντος ὄντος αἰῶνος, ἀνέσπερον ἕτερον τρόπον εἶναι δεῖν φασὶ, καὶ τὸ τῆδε τῇ πανηγύρει διακονοῦν νυχθήμερον. τοῦτο δὲ γίνεται πλησιφαές τε καὶ πανσέληνον, τὸ πρὸς ἡμᾶς ἡμισφαίριον τῆς σελήνης ἐχούσης. τὴν γὰρ τοῦ ἡλίου τηνικαῦτα δύσιν, ἡ τῆς σελήνης εὐθὺς ἀνατολὴ διαδέχεται, καὶ οὐδεμίαν ὥραν ἐᾷ σκοτισθῆναι τὸν ὑπὲρ κεφαλῆς ἀέρα. ἦν μὲν τοίνυν καὶ τότε, ὡς εἰκὸς, πλησιφαὲς τὸ πρὸς ἡμᾶς αὐτῆς ἡμισφαίριον ἔχουσα ἡ σελήνη, τῇ ἕκτῃ ἕκτης ἐκείνης ἡμέρας ὥρᾳ, ὀγδοήκοντα καὶ ἑκατὸν τηνικαῦτα τοῦ ἡλίου ἀφεσταμένη μοίρας. διά τοι τοῦτο καὶ τεράστιον ἔδοξε τοῖς ἀστρολόγοις, καὶ ὑπὲρ λόγον ὁ λόγος τῆς τότε γενομένης ἡλιακῆς ἐκλείψεως. οὐ γάρ φυσικός τις εἶπε τὸ ταύτης λόγος. ἐν γὰρ μιᾷ τοῦ ζωδιακοῦ γενομένων μοίρᾳ τῶν δύο φωστήρων, αἱ φυσικαὶ τοῦ ἡλίου τελοῦνται ἐκλείψεις, ὑποτρεχούσης τῆς σελήνης τὸν ἥλιον. ὀγδοήκοντα δὲ καὶ ἑκατὸν διεσταμένην μοίρας τὴν σελήνην ὀπισθοδρομῆσαι καὶ ὑποδραμεῖν τὸν ἥλιον, τοῦτο δ᾽ ὑπὲρ πάντα φυσικὸν ἐτελεσιουργήθη λόγον. ὅθεν καὶ πρό γε πάντων ἀστρονόμοι τὸ θαῦμα διὰ θαύματος ἤγαγον, καὶ θεὸν εἶναι τὸν πάσχοντα ἔφασαν. τοῖς γὰρ ἀμαθέσιν οὐδὲ τεράστιον ἔδοξεν, ἀλλ᾽ εἰωθὸς τοῖς πλείστοις ἔτεσιν. ἐν ἐκείνῃ τοίνυν τῇ πανσελήνῳ καὶ τὸ πάσχα τοῖς ἰουδαίοις ἐθύετο, ἐν ἐκείνῃ δέ γε καὶ τὰ τῆς ἰσημερίας ἦν· ἐν ἐκείνῃ δὲ καὶ ὁ σωτὴρ, ὡς ἔφημεν, ὑπὲρ ἡμῶν ἐθανατοῦτο. γνώριμον δὲ δήπου τοῖς ἅπασιν, ὡς τρίτη μὲν ἦν μετὰ τὴν νομικὴν ἐκείνην ἑορτὴν, ἐν ᾗ τὸ τῆς θεϊκῆς ἡμῖν ἀναστάσεως μυστήριον ἐγεγένητο. καὶ ὡς πέμπτην καὶ εἰκοστὴν τηνικαῦτα ὁ μάρτιος ἦγε μὴν, ἃ δὴ δύο ὄντα ἐν ταυτῷ, τήν τε τοῦ μηνὸς ἡμέραν δηλαδὴ, καὶ τὸ τῆς ἀναστάσεως μυστήριον διχῇ καὶ τριχῇ καὶ πολλαχῇ διελόμενοι τὸ τῶν εὐσεβῶν σύστημα, οἱ μὲν τὴν τοῦ μηνὸς ἡμέραν, νόμιμον αἰώνιον ἦγον ἑξῆς ὑπηρέτιν τῆς ἡμῶν πανηγύρεως. οἱ δὲ τὴν τοῦ νομικοῦ πάσχα πανήγυριν πρότερον ἀνιχνεύοντες, εἶτα τὴν ἐξ ἐκείνης τρίτην, ἑόρτιον ἦγον τοῦ καθ᾽ ἡμᾶς μυστηρίου· κἀντεῦθεν ἀνέορτον καὶ τὸ τῆς ἑορτῆς ἐφαίνετο, καὶ οὐ μικρόν τι τὸ στασιάζον καὶ ἀτακτοῦν τῇ τοῦ χριστοῦ ἐκκλησίᾳ ἐπήγετο. εἰ μὲν γὰρ ἀεὶ τὴν ἐκ τοῦ νομικοῦ πάσχα τρίτην, ἐν ταυτῷ συνέπιπτε καὶ πέμπτην εἶναι τοῦ μηνὸς καὶ εἰκοστήν, βέλτιον ἂν ἦν, καὶ ὁμήγυρις ἦν ἡ πανήγυρις. ἐπεὶ δὲ τὸ μὲν συμπίπτειν ἀμφότερα πάνυ τοι σπάνιον, καὶ μόγις που διὰ πλείστων ἐτῶν· τὸ δὲ διεστάναι θάτερον θατέρου, τοῦτο δὲ μικροῦ διηνεκὲς καὶ

ἐτή-

ἐτήσιον, οἱ μὲν ἔφθανον τὴν μετ' ἰσημερίαν πανσέληνον, οἱ δ' ὑστέριζον· ἄλλοι δὲ χαίρειν φάσκοντες ἰσημερίας καὶ ἀμνοὺς καὶ θύματα, καὶ πάντα νόμιμα ἔθιμα, μόνην τὴν τεσσαρακονθήμερον ἐξαριθμοῦντες ἔλυον νηστείαν, ὅποι τε καὶ ὅπως τύχοιεν. ἐντεῦθεν καὶ σύγχυσίς τις καὶ κυκεὼν, καὶ γλωσσῶν, ὡς εἰπεῖν, μερισμὸς, ἐφ' ἑνί τινι πράγματι. ἢ ποῦ γὰρ εἰκὸς, τοὺς μὲν ἀσιτίαν ἀσκεῖν, καὶ συμπαθεῖν τοῖς τοῦ σωτῆρος πάθεσι· τοὺς δὲ τρυφᾷν, καὶ τοῖς ἐκείνου ἐπινικίοις συνήδεσθαι· καὶ τὸ καλὸν οὐ καλῶς ἑκατέρους ἐπιτελεῖν, πολλὰ ποιοῦντας τὸ ἓν, καὶ διασπῶντας τὴν τῆς ἐκκλησίας ὁμόνοιαν, καὶ τὸν καλῶς ἀλληλουχούμενον μεριζομένους σύνδεσμον; τοῦτο τοίνυν οὕτω τεμνόμενον, καὶ οὕτω διασπώμενον, οἱ τῆς εὐσεβείας πρόβολοι καὶ θεῖοι συνιδόντες διδάσκαλοι, θεσπίσμασι κανονικοῖς ὥσπερ εἴ τισι χαρακώμασι περιφράττουσι, μηδένα πιστὸν πρό γε τῆς ἐαρινῆς ἰσημερίας, τελεῖν τὴν τῆς ἀναστάσεως νομοθετήσαντες πανήγυριν, ἀλλ' ἐν κυριακῇ τῇ ἐφεξῆς μετὰ τὸ ἰουδαϊκὸν πάσχα, τῇ μετὰ πανσέληνον, δηλαδὴ τῇ μετ' ἰσημερίαν. ταῦτ' ἄρα, καὶ χρεὼν παντὰ πιστὸν σὺν ἀκριβείᾳ ζητεῖν τὴν μετ' ἰσημερίαν πανσέληνον, εἰ βούλοιτο μὴ παραβαίνειν τὰ τῆς ἐκκλησίας θεσμά. ταύτης γὰρ λανθανούσης, ἕπεται λανθάνειν καὶ τὴν ἡμῖν ὀφειλομένην ἡμέραν ἑόρτιον, καὶ ὥσπερ ἐν ἀδήλῳ πελάγει ναυαγεῖν ἡμᾶς ἴσα γε πλανωμένῃ νηΐ, ἣν καταλαβοῦσαι νύκτες καὶ χειμῶνες, τάς τε ἀγκύρας ἐξέκοψαν, καὶ αὐτὴν τῆς προσηκούσης μάλα ἀπήλλαξαν καταγωγῆς. τούτων οὕτω λεχθέντων καὶ οὕτω διατρανωθέντων, προσήκατο μὲν καὶ ἥδιστα τῇ ἀποδείξει ὁ βασιλεύς. τάχα δ' ἂν καὶ ἐμέλλησε τὴν διόρθωσιν αὐτίκα ἐπενεγκεῖν· ἀλλ' ἵνα μὴ τοῦτο σύγχυσις μᾶλλον τοῖς ἀμαθέσι φανῇ, καὶ μερισμὸν ἐπαγάγῃ τῇ ἐκκλησίᾳ, σεσιγημένον ἀφῆκε τὸ πρᾶγμα, καὶ ὅλως ἀνεπιχείρητον. μηδὲ γὰρ ἂν εἶναι ῥᾴδιον, ἔφησεν, ἅπαντας ἐν ταυτῷ, τοὺς ἀνὰ πᾶσαν ἤπειρον καὶ νῆσον ὁμοφύλους διαδραμεῖν, καὶ πεῖσαι μεταμαθεῖν τὴν διόρθωσιν· μερίζεσθαι δ' αὖ καὶ ἄλλους ἄλλην πανηγυρίζειν, καὶ ἑτέραν ἑτέρους ἄγειν ἑόρτιον, τοῦτο δ' οὐ σφόδρα χρηστόν. ὥστ' ἐξ ἑκατέρων θάτερον κουφότερον ἐφάνη, κεῖσθαι τὰ τοῦ πράγματος ὡς ἔκειτο, καὶ μένειν ὡς ἔμενεν μέχρις ἡμῶν. ἐμοὶ δὲ τοὐναντίον μᾶλλον ἐδόκει κουφότερον. τὸ γὰρ τοὺς ὁμοφύλους ἅπαντας καθάπαξ πεῖσαι τῇ διορθώσει συνθέσθαι, εἰ μὴ ῥᾴδιον χρόνῳ ἑνὶ, ἀλλὰ δυσὶ καὶ τρισὶ ῥᾴδιον ἂν ἦν, ὥσπερ κἂν τοῖς πρὸ ἡμῶν, ὡς ἔφημεν, πάλαι πολλάκις γεγένηται. ἀλλὰ δι' ἣν ἔφθημεν εἰρηκότες αἰτίαν, τὸ τοῦ βασιλέως τέως ἐκράτησε δόγμα μᾶλλον, ἢ τὸ ἡμέτερον. ἀλλὰ τούτων μὲν ἅλις.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ τοῦ νέου στεφηφορίας.

Μετὰ δὲ ταῦτα ἐλθὼν ὁ βασιλεὺς εἰς Βυζάντιον, ἐστέφθη φεβρουαρίου ἡμέρᾳ δευτέρᾳ, τῆς ὀγδόης ἰνδικτιῶνος. συνέβη δ' ἀπερχομένοιν τοῖν δυοῖν βασιλέοιν εἰς τὸ μέγα τῆς τοῦ θεοῦ σοφίας τέμενος, τῆς στεφηφορίας ἕνεκα, πεσεῖν τὸν γηραιὸν βασιλέα ξύν γε τῷ ἵππῳ ὀλισθήσαντι, εἰς τελματώδη λίμνην τινὰ κατὰ τὴν ὁδὸν ἐξ ὀμβρίων ὑδάτων συστᾶσαν. καὶ ἔδοξε τὸ τοιοῦτον σύμπτωμα τοῖς συνετωτέροις οὐκ ἀγαθὸς ὄρνις εἶναι τῷ πεπτωκότι. τὸ δὲ τοὔπιον ἔτος ἀπῄει συζευχθησομένη τῷ κράλῃ Σερβίας, ἡ θυ-

γάτηρ

altero diſtet: alij æquinoctij plenilunium anteuerterunt, alij ſecuti ſunt: alij ſpretis æquinoctijs & agnis, & ſacrificijs & omnibus legitimis ritibus, quadrageſima tantum numerata, ieiunium abſoluerunt, utcunque cecidiſſet. Hinc multa confuſio & perturbatio extitit ex unica re. An' non enim probabile eſt, alios cibis abſtinuiſſe, & Seruatoris paſsionē cum dolore eſſe recordatos: alios uerò indulſiſſe genio, & eius triūpho exultaſſe: & quod rectum utrinque fuit, non rectè obijſſe, unū in multa diuidendo, & Eccleſiæ concordia diuellenda, & unionis pulchro uinculo rumpendo? Hac igitur ſectione animaduerſa, religionis proceres diuiníque magiſtri, ſanctionibus canonicis uelut aggeribus quibuſdam obiectis, prohibent, ne quis fidelis ante uernū æquinoctium Reſurrectionis feſtum celebret: ſed die Dominico poſt paſcha Iudaicum, nimirum poſt plenilunium, quod ęquinoctium ſequitur. Quibus de cauſis cuilibet fideli diligenter eſt id plenilunium quærendum, quod æquinoctium ſequitur: niſi ritus Eccleſiæ uiolare malit. Hoc enim ignorato, ſequitur etiā feſtiuitatis diem ignorari: nosq; uelut in ignoto pelago perinde ac errantem nauem, facere naufragium, quę nocte & tempeſtatibus exagitata, & ancoris ſpoliata, in portum peruenire nequit. Hæc ad hunc modum explicata & demōſtrata, Imperator cum uoluptate accepit: fortaſsis etiam correctionem aggreſſurus, niſi ueritus eſſet, ne indocti magis perturbarentur, ac diſsideret Eccleſia. Itaque rem ſilentio præterijt, & planè intactam reliquit. Negauit enim eſſe facile, uniuerſos in quauis terra & inſula percurrere, & correctionem hanc edocere. Contrà, diſſenſiones eſſe, & alios alio die feſtum celebrare, ne id quidem ualde bonum eſſe. Quibus incommodis inter ſe collatis, præſtare uiſum, ne quid nouaretur: ſed ita manerēt omnia, ut ad nos perueniſſent. Mihi uerò contrarium magis ꝓbabatur. Nam omnes eiuſdem Imperij ciues, ſi non uno, at altero & tertio anno eò adduci poſſe: id quod & ante nos olim, ut diximus, ſæpe factum eſt. Cæterùm quibus de cauſis antè diximus, Imperatoris ſententia, repudiata noſtra, ualuit. Atque hęc hactenus.

Correctio turbæ maioris occaſione prætermiſſa.

DE IVNIORIS IMperatoris coronatione.

POſt hæc Byzantium profectus Imperator 4. Nonas Februarij, octaua indictione coronatus eſt. Accidit autem, ut utroque Imperatore ea de cauſa in magnum diuini uerbi Sapientiæ templum abeunte, ſenior lapſo equo in cœno ex aqua pluuia collecto concideret in uia: qui caſus ei ominoſus eſſe uidebatur, iudicio prudentiorum. Sequenti anno Panyperſebaſti filia Crali Seruię

Omen amittēdi Imperij.

Panyperſebaſti ſeditio & obitus.

principi

principi nuptura abibat: paulo pòſt & mater, eius uiſendæ gratia, eòdem ſeſe contulit: quam mox & Panyperſebaſtus eſt ſecutus, nolens Imperatori diutius obnoxius eſſe, ſed ſibi ipſi quærere Imperium, quod hæreditario iure ad ſe pertineret. Relicta igit Theſſalonicæ cura & adminiſtratione, & ipſe ad Cralem generum ſuũ abijt, à quo ad exequẽda deſtinata adiuuaretur. Ab eo igitur ſuſceptus, & unà cum eo egreſſus, omnem regionem uſq; ad Strymonem & Serras populat. Quamobrem ſenior Imperator maiorum malorũ metu, legatos ad eum cum Cęſareis inſignibus miſit. Quæ cũ ille Scopijs oppidulo accepiſſet, geſtauit: ſeq; deinceps quieturum eſſe promiſit, neq; quicquã amplius petiturum. Sed iam Theſſalonicã rediturus, grauiſsimo morbo affectus, intra paucos dies deceſsit. Cęſariſſa uerò uxor eius, cùm deſiderio conſuetudinis filiæ & generi, tum Romanorum uerecundia, propter ea quæ maritus eius fecerat, inde abire noluit. Quare pater eius coactus, Imperatori autor fuit mittendę ad Cralem legationis, tum de Romani Imperij ordinatione, tum de Cæſariſſa cogenda ut domum rediret. In ea legatione collega ego fui, præter cæteros etiam, fratris mulieris: & in itinere non paucas experti ſumus difficultates, cum Scythicæ incurſionis fama uagaretur, & homines in caſtella ſe reciperent, deſertis ædibus, in quibus ueſperi diuerſandum nobis erat, & corpora feſſa de uia recreanda. Ac ea quæ ad Strymonem uſq; nobis acciderunt, mitto: ibi enim grauius aliquid nobis accidit, maximè dignum auditu, ſi quis ea quæ & dolorem & riſum excitãt deſideret. Temeritate enim noſtra, quæ Democriti ſplenem poſtulet, in id periculũ deuenimus, quo uel Heracliti lachrymæ exhauriantur. Norunt enim omnes, Strymonem fluuium & peditibus & equitib. eſſe imperuium: q; maximus eſt inter Macedonicos & Thracios amnes, qui in Helleſpontum & Aegæum mare exonerant. Oritur enim è maximis mõtibus, qui à ponto Euxino exorſi, continentibus iugis uſq; ad Ionium mare porriguntur: qui uerſus Meridiem & Auſtrum, Thraciã & Macedoniam, uerſus Septentrionem Myſias & Iſtrũ fluuium terminant: qui & ipſe maximus inter eos qui Scythiam perfluũt, quinq; hoſtijs in Euxinum pontum irrumpit. Hunc igitur Strymonem talibus fontibus ortum, & adeò uorticoſum, exigua nauicula traijciendo, nũc ſinguli, nunc terni, interdum cum ipſis iumẽtis, magnam diei partem conſumpſimus. Noſtrûm enim & iumentorum numerus CXL exceſsit: & iam ſol ad occaſum uergebat. Cúmque ibi diuerſari deberemus, malo conſilio progreſsi ſumus, ſperantes nos iuſta diuerſoria inuenturos, priuſquam ſtadia XV conficeremus. Sed ea ſpes fruſtrata nos eſt:

Legatio Gregoræ ad Cæſariſſam.

Strymõ fl.

γάτηρ τοῦ πανυπερσεβάστου. μετὰ βραχὺ δ' ἀπῄει πρὸς αὐτὴν θεωρίας ἕνεκα καὶ ἡ μήτηρ αὐτῆς. μετὰ μικρὸν δὲ καὶ ὁ πανυπερσέβαστος, οὐκ ἐθέλων ἔτι ὑπὸ βασιλεῖ εἶναι, ἀλλ' ἑαυτῷ περιποιήσασθαι βασιλείαν, ἅτε δηλαδὴ κληρονομοῦσαν αὐτῷ πατρικήν, ἀφεὶς τὴν τῆς Θεσσαλονίκης ἐπιτροπήν τε καὶ διοίκησιν, ᾤχετο καὶ αὐτὸς ἀπιὼν πρὸς Κράλην τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ, σύμμαχον αὐτὸν ληψόμενος τῷ σκοπῷ τοῦ τοιοῦδε βουλεύματος. ὑφ' οὗ προσδεχθεὶς, ἐξῆλθεν ἅμα αὐτῷ, καὶ πᾶσαν τὴν ἄχρι Στρυμόνος τοῦ ποταμοῦ, καὶ Σερρῶν ἐληΐσατο χώραν. ὅθεν ὁ γηραιὸς βασιλεὺς διὰ δέος μειζόνων κακῶν, ἀπέστειλε πρεσβείαν πρὸς αὐτὸν, καὶ ἅμα τῇ πρεσβείᾳ καὶ τὰ τοῦ καισαρικοῦ ἀξιώματος σύμβολα. ἅπερ ἐν τῷ τῶν Σκοπίων πολιχνίῳ δεξάμενος ἐκεῖνος ἐφόρεσε, καὶ εἰρηνεύειν ὑπέσχετο τοῦ λοιποῦ, καὶ μηδὲν ἔτι πλέον ζητεῖν. ἔμελλε δὲ ἤδη καὶ ἐς Θεσσαλονίκην ἐπανελθεῖν, ἀλλὰ νόσῳ δεινοτάτῃ ληφθεὶς μετὰ βραχείας ἡμέρας ἐκεῖ τὸ πέρας τοῦ βίου ἐδέξατο. καισάρισσα δὲ ἡ γυνὴ αὐτοῦ πόθου τε συνεῖναι τῇ θυγατρὶ καὶ τῷ γαμβρῷ, καὶ πρός γε αἰδουμένη Ῥωμαίους διὰ τὰ συμπεσόντα τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς, οὐκ ἤθελεν ἐκεῖθεν ἐξελθεῖν. ταῦτ' ἄρα καὶ ἀναγκασθεὶς ὁ πατὴρ αὐτῆς, κινεῖ τὸν βασιλέα πρεσβείαν πρὸς τὸν Κράλην ποιήσασθαι περί τε καταστάσεως ἄλλης τῶν Ῥωμαϊκῶν πραγμάτων, καὶ περὶ τῆς καισαρίσσης, ὅπως οἴκαδε ἀναγκάσειε ταύτην ἐπανιέναι. τότε τοίνυν ἀποστέλλουσι κἀγὼ πρέσβυς πρὸς Κράλην σύν τε ἄλλοις καὶ τῷ ἀδελφῷ αὐτῆς, δι' ἃς ἔφθημεν εἰρηκότες αἰτίας. ἐπειράθημεν δὲ οὐκ ὀλίγων ἐν τῇ ὁδῷ τῶν δεινῶν, φήμης τε μελλούσης σκυθικῆς ἐφόδου διατρεχούσης, καὶ θορυβούσης τὴν Θρᾴκην, καὶ διωκούσης ἐκ τῆς χώρας πρὸς τὰ φρούρια τοὺς ἀνθρώπους, καὶ τοὺς οἴκους ἐρήμους ποιούσης, ἐφ' ὧν ἡνίκ' ὀψὲ εἴη, καταλύειν ἡμᾶς ἐχρῆν, καὶ τὸν ἐκ τῆς ὁδοῦ μόχθον ἀποτρίβεσθαι. καὶ τὰ μὲν ἄχρι Στρυμόνος συμπεπτωκότα ἡμῖν ἐῶ. ἐκεῖσε μὴν γενομένοις, ξυνηνέχθη τι καὶ παθεῖν ἡμᾶς πλέον, ἀκοῆς μάλιστα πάντων ἄξιον, ὅπερ λύπης καὶ γέλωτος φέρει σπουδὰς ἐν ἀνθρώπου ψυχῇ. ἀβουλίᾳ γάρ τοι τοιαύτῃ χρησαμένοις ὁποίας καὶ Δημοκρίτου μάλα τοι γελῶντος δέοιτ' ἄν, εἰς τοιοῦτον συνηλάθη κίνδυνον ἡμῖν τὰ ἡμέτερα, ὁποῖος καὶ Ἡρακλείτου μάλα γέ τοι δακρύοντος δέοιτ' ἄν. ἴσασι γὰρ ἅπαντες πεζοῖς καὶ ἱππόταις ἀνδράσιν ἄπορον ὄντα Στρυμόνα τὸν ποταμὸν, ὅτι καὶ μέγιστος ἐπιπέφυκεν ὁπόσοι Θρᾴκην καὶ Μακεδονίαν τέμνοντες, ἔς τε Ἑλλήσποντον καὶ Αἰγαῖον ποιοῦνται τὰς ἐκβολάς. τίκτουσι γὰρ αὐτὸν τὰ ὑπερκείμενα μέγιστα ὄρη, ἃ κατὰ τὸ συνεχὲς παρατείνει μέχρι τοῦ Ἰονίου πελάγους, ἐκ τοῦ πόντου ἀρξάμενα τοῦ Εὐξείνου. ὁρίζοντα μὲν πρὸς μεσημβρίαν καὶ νότον ἄνεμον, Θρᾴκην καὶ Μακεδονίαν, πρὸς δ' ἄρκτους τάς τε Μυσῶν χώρας καὶ ποταμὸν τὸν Ἴστρον, ὃς καὶ αὐτὸς μέγιστος ὢν ἢ πάντες ὅσοι τὴν Σκυθικὴν ἐπίασι, πέντε στόμασιν εἰς τὸν Εὔξεινον ἐκδίδωσι πόντον. τοῦτον οὖν τὸν Στρυμόνα, ἐκ τοιούτων πηγῶν ἀνίσχοντα, καὶ οὕτω βαθυδίνην γιγνόμενον, ἀκατίῳ ἔν τινι πάνυ σμικρῷ διαπεραιούμενοι, καθ' ἕνα πού ἢ καὶ σὺν τρεῖς ἐνίοτε, ξύν τε ὑποζυγίοις αὐτοῖς, πολλήν τινα τῆς ἡμέρας κατηναλώκαμεν. ὁ γὰρ τῶν ὑποζυγίων καὶ ἡμῶν αὐτῶν ἀριθμὸς, εἰς τὸ διπλάσιον ἢ καθ' ἑπταπλάσιον δεκάδα ἦν ἀνηγμένος. ὁ δ' ἥλιος τὸν ἡμέτερον παραλλάξας μεσημβρινὸν, ἔς τε δύσιν ἦν ὁρίζοντα τὸν ἑσπέριον ἤδη. καὶ δέον ὂν σταθμῷ χρήσασθαι, καὶ καταλύειν αὐτοῦ που, ἡμεῖς δ' ἁμαρτόντες, ὁδῷ ἔτι ἐχρώμεθα, ἐλπίσαντες πάντως καταγωγίοις ἀποχρῶσιν αὐτίκα ἐντεύξεσθαι, πρὶν ἢ πεντεκαίδεκα σταδίων ἔχειν ἀνύειν τὸ πρόσω ὁδόν. ἦν δὲ ἄρα τὰ τῶν ἐλπίδων οὐ μάλα ἐπιτυχῆ.

ἔφοδοι

ἔφοδοι γάρ τινες λῃστρικαὶ συνεχεῖς χρησάμεναι πρὸ μικροῦ τάχιστα τὸν τόπον ἔρημον ἐκεῖνον καὶ ἀτριβῆ πεποιήκεσαν. καὶ μέντοι καὶ ἐφερόμεθα καθάπερ τινὲς πλάνητες, θεῷ τε καὶ ἀδήλοις ἐλπίσι τὰ ἡμέτερα ἀναρτήσαντες. νὺξ δ' ἦδη τούτοις παρῆν. δύσετο μὲν ἠέλιος, σκιόωντό τε πᾶσαι ἀγυιαί. ἡ δὲ σελήνη ἀπῆν· οὖσα γὰρ τὸ περίγειον τοῦ ἑαυτῆς τὸ δεύτερον ἄρτι ἐληλυθυῖα ἐκκέντρου, καὶ περὶ τετράγωνον τῷ ἡλίῳ γινομένη σχηματισμόν, οὐ μάλα ἀκρονύκτους ἡμῖν ἐβούλετο χαρίζεσθαι τὰς αὐγάς. ταύτῃ τοι καὶ ᾔειμεν διὰ παχυτάτου τοῦ σκότους, καθάπερ οὓς διὰ τοῦ Ταινάρου τὰς ἐς ᾅδου καθόδους ποιεῖσθαι φασίν, ἢ τὰ ὑπόγεια Τροφωνίου μαντεύματα. προσετίθετο γὰρ τῇ ἀσεληνῷ ἐκείνῃ νυκτί, καὶ ἡ τῶν κυκλούντων λόφων σκιά. αἱ γὰρ σφῶν ὑπερβολαί, παρὰ τοσοῦτον τοῦ οὐρανοῦ τὴν θέαν ἡμᾶς ἀφῃροῦντο, παρ' ὅσον οὐδ' ἄστροις τὸ θρυλλούμενον τεκμαίρεσθαι σαφῶς τὴν δυστυχῆ πορείαν εἴχομεν ἐκείνην. αὐτὰρ ἔμοιγε κατεκλάσθη φίλον ἦτορ, οὕνεκά μοι ἰέναι ἐπῄει, δολιχὴν ὁδὸν ἀργαλέην τε. λόχμῃ γὰρ ἐνετυγχάνομεν πάνυ δασείᾳ, καὶ ἀνωμάλως συχνοὺς κατ' ὀλίγον ἐχούσῃ λόχους καὶ φάραγγας. ὅτι δὴ καὶ ἐν τοσούτῳ ἀμελῶς εἴχομεν, ἐς τὸ δαψιλὲς διαρρηγνυμένων τῶν ἡμετέρων τῶν τε πεδίλων τῶν τε χλαμύδων ταῖς τῶν ἀκανθῶν ἀνθολκαῖς, ὥστε περὶ τῶν ὄψεων αὐτῶν ἐδεδίειμεν, συχνοῖς καὶ ἀλλεπαλλήλοις τοῖς τῶν ἀκροδρύων βοστρύχοις χρωμένων, πολεμίοις τῶν ἡμετέρων προσώπων. καὶ μέντοι καὶ ἀμελήσαντες ἡνιῶν τε καὶ ῥυτήρων οἷς τοὺς ἵππους ἰθύνομεν, σκέπην ἐποιούμεθα τὰς χεῖρας τῶν ὄψεων. τῶν γε μὴν ἑπομένων θεραπειῶν, οἷς οὐδὲ πάνυ τοι τῶν παρόντων ἔμελλε φόβων, ἦσαν οἱ φωναῖς ἐχρῶντο καὶ μέλεσι τραγικοῖς· ᾖδον δ' ἄρα κλέα ἀνδρῶν, ὧν οἷον κλέος ἀκούομεν, οὐδέ τοι ἴδμεν. αἵ τε περὶ ἡμᾶς φάραγγες καὶ ὅσα μεταξὺ κοῖλα τῶν πέριξ ὀρῶν, περιλαμβάνουσαι τὴν κραυγήν, καὶ ὥσπερ ἔμψυχοί τινες ἀκήρατον φυλάττουσαι ταύτην καὶ ἀπαθῆ, καὶ τῶν ἄρθρων ὁμοίως ἔχουσαν, περὶ διαδοχὴν εἶτα αὐτήχου ἀντεφώνουν, ὥσπερ ἐν ταῖς χορείαις ἑπόμεναι καὶ αὗται, καὶ ἀντᾴδουσαι πρὸς τὸ τοῦ μέλους ἐνδόσιμον. ἐγὼ δ' ἐν τούτοις ἀναφέρειν προὐνοοῦν τὸν λογισμόν, τοῦ μὴ συχνοῖς περιαντλεῖσθαι τοῖς φόβοις. ὁ δ' οὐκ ἐπείθετο, ἀλλὰ δῆλος ἦν οὔτε τὴν ὁδὸν τῆς ἀκαιρίας ἀφιστάμενος λοιδορεῖν, αὐτός τε ἐφ' αὑτὸν συχνὰ ἀναστρέφων, λόχους καὶ λωποδύτας ἀνεκύκλει, καὶ ἄνδρας αἱμάτων, μή πως ἐξ ἀφανοῦς εἰσπεσόντες ἔργον ἡμᾶς ἀποφήνωσι ξιφοῦς. οὐκοῦν ἀλλ' ἐν τούτοις ὄντων ἡμῶν, ἐξαίφνης ἀνίστανταί τινες ἄνδρες τῶν ἐκεῖσε πετρῶν καὶ φαράγγων, μελαίνας ἐσθῆτας τινὰς περικείμενοι αἳ εἰσιν ἐξ ἐρίων καὶ κωδίων ἅττα ποτὲ ζώων ἀπεδύσαντο οἷς δίκτυον γ' ἐχρῆν, ἄντικρυς δαιμόνια φάσματα, πλὴν οὐ κατάφρακτοί τινες ὁπλῖται, ὅτι μὴ καθάπαξ ψιλοί. καὶ ἀγχέμαχά τινα ὄργανα ταῖν χεροῖν οἱ πλείους ἔχοντες, ὅσα ἐν λόγχαις εἰσὶ καὶ πελέκεσιν. ἦσαν δ' οἳ καὶ ὅσα ἐν τηλεβόλοις. καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἐκπλήξει καὶ δέει καθυπέβαλον τὰ ἡμέτερα. πῶς γὰρ οὔ; ἐν τόποις ἀλλοτρίοις ὄντων, καὶ ἀωρίᾳ τοιᾷδε, καὶ γλώσσῃ πρὸς τούτοις οὐχ ἡμετέρᾳ χρωμένοι. Μυσῶν γὰρ ἄποικοι τῶν ἐκεῖσε προσοικούντων εἰσὶν ἀρχῆθεν οἱ πλείους, καὶ τοῖς ἡμῖν ὁμοφύλοις ἀναμὶξ τὴν δίαιταν ἔχοντες. ἔπειτα ἀναφερόμεθα, καὶ ἑαυτῶν ἐγιγνόμεθα αὖθις. ἠσπάζοντο γὰρ ἡμᾶς ἐκεῖνοι τῇ σφῶν διαλέκτῳ προσηνές τι καὶ ἱλαρόν, καὶ οὐδὲν οὐδαμῇ λῃστρικὸν ἐπεδείκνυντο· εἴτε πρὸς πολλοὺς ἡμᾶς ὀλίγοι καὶ βραχεῖς τινες ὄντες αὐτοί, οὐκ ἀξιομάχους σφᾶς αὐτοὺς κρίναντες ἐν μοίρᾳ ἀντιπάλων καταστῆσαι· εἴτε καὶ θεοῦ κωλύσαντος, ὃ καὶ μᾶλλον τίθεμαι, καὶ πολλοῦ δέω θατέρου. οἱ μὲν γὰρ ὄντες ἐγχώριοι, καὶ τοῖς ἐκεῖσε προλοχίζειν ἐνέδρας ἐθάδες, πρὸς ξένους ἡμᾶς ἐν οὕτω ζοφώδει τῇ ὥρᾳ, καὶ ἅμα τὸ τῆς ὕλης συνηρεφὲς σύμμαχον ἄμαχον ἔχοντες,

nam prædonum continentes incurſiones locum illum paulo antè celeriter uaſtum & deſertũ effecerant. Proinde uelut errones quidam, rebus noſtris Deo incertæq́; ſpei cõmiſſis, uagabamur. Occubuerat ſol, tenebræ operiũt omnia, luna abeſt. modò enim alterũ ſuũ circa terrã eccentricum prætergreſſa, quadratoq́ radio ſolem intuẽs, parum nos ſuo lumine iuuabat. Quare in denſiſsimis tenebris, ut ij qui per Tænarum ad inferos deſcẽdere, aut Trophonij antrum ſubire perhibentur, ambulamus. Nam ad illunem noctẽ etiã tumulorum in circuitu umbræ accedebant, quorum uertices cœli conſpectũ ita nobis eripiebant, ut infelix iter ne ſtellarũ quidem obſeruatione regere poſſemus. Tum uerò animus, q̃d aiunt, in pedes mihi decidit, ob longi itineris difficultatem. In ſaltum enim denſum & inæqualem incidimus, quo cum & ueſtes & calcei noſtri ſentibus & ramis arborum lacerarentur, oculis metuentes, equorũ habenis & flagellis omiſſis, manibus faciẽ conteximus. Noſtri uerò comitatus nonnulli, quid nobis fieret parum curantes, uociferabant̃, & tragicas cantilenas cantabant, & res geſtas ueterũ heroum (quorũ famam accepimus, ſed certi nihil habemus) celebrabant. At fauces & cõualles in quibus hęrebamus, repercuſſa uoce à circumiacentibus montibus, uelut alternis reſpondebant, ut in choreis fieri ſolet. Quãuis autem meipſum confirmare uellem, ac recipere animum ſtuderem: facere tamen non poteram quin uiam execrarer, & ſubinde inſidias, latrones, ſicarios expectarem, qui ex obſcuro nos adorti occiderent. Dum autem in his ſumus, ſubitò uiri quidam ex illis rupibus & cauernis exurgunt, nigris induti ueſtibus è lanis & uelleribus, quæ pecudibus detraxerant, diabolica planè ſpectra: ſed non armati erant, niſi haſtis & bipennibus, plerique ſine thoracibus & galeis. Erãt etiam qui fundas & arcus geſtarent. Ac principiò quidem fieri non poterat, quin noſtris & intempeſta nocte, & ignotis in locis terrorem incuterent, præſertim cum noſtra lingua haud uterentur. Illius enim loci incolæ plerique Myſorum coloni ſunt, & communi cum noſtris popularibus uictu utuntur. Deinde recepimus animos, & ad nos redijmus. Nam ſua lingua nos comiter & hilariter ſalutabant, nec quicquam infeſtum & latrocinij ſimile præ ſe ferebant, ſiue quòd pauci cum multis congredi non audebant: ſiue Deo ita gubernante, quod & probabilius altero mihi uidetur. Cum enim ibi habitarent, & in ijs præcipitijs inſidias collocare conſueſſent, & ſyluæ denſitate plurimùm iuuarentur: obſcura nocte

Periculum latronum.

nocte nobiſcum, qui peregrini eſſemus, ut uidentes cum cæcis pugnaſſent. Sed tamen cum eos reſalutaſſemus (erant enim nonnulli è noſtris, ſermonis eorum non planè rudes) cur ibi degerent, hanc cauſam paucis afferebant: ſe cuſtodes eſſe uiarum, ad propulſandos eos qui finitimos agros clàm infeſtare uellent. Cum iam tertia noctis pars effluxiſſet, ut è quibuſdam ſtellis, quæ ſupra capita erant conijciebamus, latratum canum procul audiebamus, qui nos tantum non inuitabant, & pagum frequentem eſſe oſtendebāt, in quo feſſi de uia ſi non abundè, at quantum ſatis eſſet refici poſſemus. Quò cum properè perueniſſemus, alij alibi diſperſi, diuerſoria intrauimus, ueluti è tempeſtate & naufragio in portum utcunq; eluctati. Quod ſi eſuriēti quiuis panis ſuauis eſſe dicitur: nobis tum in cineribus uolutari ſuaue & humanum uidebatur. Poſtero die in itinere exacto, oppidulum Strumitzam intrauimus, quod penè ſupra nubes eminet, adeò prærupto & excelſo monti impoſitum, ut homines in propugnaculis ſedentes, è ualle ſuſpicientibus auiculæ uideantur. Ibi ſacrum Paſcha, moleſtè id quidem, & præter ueterem noſtram conſuetudinem, ſed tamen celebrauimus. Ibi enim omnis doctrina, rythmi & Muſica ſacræ hymnodiæ pro nugis habetur: quippe cum oppidani barbara ferè lingua utantur, & ijs ſint moribus qui aratrum & ligonem in primis deceant. Canebant illi quidem, ſed ſine ulla arte, ſine ulla concinnitate, ut lupos aut canes ululare diceres. Ibi cum toto die conſiſteremus, partim ſolennitatis, partim acquieſcēdi cauſa, è mœnibus tanquam nubibus in ſubiectam uallem proſpectantes: quùm alia quæ in feſtiuitatibus fieri ſolent, tum choreas uirorum, adoleſcentum, puerorum ſpectamus, ne omnis feſtiuitatis expertes eſſemus: & multo quidem iucundius, quàm Spartani ſua Hyacinthia, aut Athenienſes ſua Iouialia, cum eis illa feſta in agro ſuburbano celebrare uiſum fuerit. Vt enim ijs magis delectaremur, in cauſa erat pietas: & quod peregrè & à noſtris remoti, uelut in uaſto pelago in inſulam perueniremus, ubi omnia iucundiora uidentur quàm reuera ſunt. Tertio inde die Scopia peruenimus, Triballorum oppidulū, quod ab Axio flumine alluit̄, quod poſt Strymonem maximū nobis uidebatur, & iiſdem quibus ille montib. erumpens, ab ipſa quidē origine non tantum, ſed in decurſu montium multis torrentib. auctum, & nomine in Bardarium mutato, aliquando & quibuſdam in locis nauigabile eſt. Vbi regis, cui Triballi omnes ſumma cum obſeruantia parent, ſocrū cōuenimus, generoſam Cæſariſſam, lugubri habitu animi dolorē teſtificantem. Erat enim ob recentē adhuc caſum perturbata: auctoq;

Strumitza. *Scopia.* *Axius.* *Bardarius.* *Cæſariſſæ luctus.*

τις, τοιαύτην εἴπερ ἐβούλοντο τὴν μάχην ἐτέλουν ἄν, οἵαν καὶ βλέποντες ἂν πρὸς τυφλούς. ὅμως μέντοι τὴν ὁμοίαν ἐξ ἡμῶν καὶ αὐτοὶ πρόσρησιν ἀντειληφότες (ἦσαν γάρ, οἳ καὶ τῶν ἡμετέρων τῆς ἐκείνων γλώττης οὐ πάνυ τοι ἀδαεῖς ἦσαν) τὴν αἰτίαν ἐν βραχεῖ διῆξαν τῆς σφῶν αὐτόθι διαίτης ὡς φύλακες εἶεν τῶν ὁδῶν, καὶ ὡς ἀποβοῖεν πάντα τινὰ τῶν βουλομένων τὰς ἔγγιστα χώρας ἰδιόντα λάθρα ληΐζεσθαι. ἤδη δὲ καὶ τὸ τρίτον τῆς νυκτὸς παρερρύη, ὡς ἔκ τινων οἳ ὑπὲρ κεφαλῆς ἦσαν ἀστέρες ἐτεκμαιρόμεθα. ἄρτι δὲ καὶ κυνῶν ὑλακαὶ προσέβαλον πόρρωθεν ἡμῖν, μονονουχὶ προσκαλούμεναι, καὶ τὴν φέρουσαν κώμην δεικνύουσαι ὡς πολυάνθρωπον, καὶ πόνῳ πολλῷ βαπτισθέντας ἀρκοῦσα ξενίσαι ἀνθρώπους, εἰ καὶ ἥκιστα πάνυ τελέως, ἀλλ' οὖν οὐδὲ πάνυ τοι ἧττον ἢ τελέως. ἔνθα δὴ καὶ σπουδῇ προσελάσαντες, καταγωγίοις ἄλλος ἄλλοσε διασπαρέντες ἐχρώμεθα, ὥσπερ ἐκ σάλου καὶ ναυαγίου, οὕτω δή ποτε περιτυχόντες λιμένι. εἰ δὲ καὶ ἡδὺ τῷ πεινῶντι πάντα τινὰ ἄρτον εἶναί φασιν, ἀλλὰ καὶ ἡμῖν τὸ ταῖς σποδιαῖς ἐγκαλινδεῖσθαι, τέως ἡδύ τι καὶ φιλάνθρωπον ἐνομίζετο. τῇ δ' οὖν ὑστεραίᾳ πανημέριον ἀνύσαντες πορείαν, ἔς τι γινόμεθα πολίχνιον (ὡς εἰπεῖν) ὑπερνέφελον, Στρούμμιτζαν οὕτω πως ἐγχωρίως καλούμενον, ὑψηλῷ τῷ ὄρει ἀπειλημμένον, ὥστε τοὺς ὡδὶ τῶν ἐπάλξεων καθημένους ἀνθρώπους ὀρνίθων τισὶν ἐοικέναι, εἴ τις κάτωθεν ἐκ τοῦ πεδιάδος ὁρῴη. ἐνταῦθά γε μὴν καὶ τὸ θεῖον ἐτετελέκειμεν πάσχα, ἀνιαρῶς μὲν καὶ παρὰ τὴν ἀρχῆθεν ἡμῖν συνήθειαν, ἐτετελέκειμεν δ' οὖν. λῆρος γὰρ τοῖς ἐκεῖ παίδευσις ἅπασα, καὶ ῥυθμὸς καὶ μοῦσα ἐμμελὴς ἱερᾶς ὑμνῳδίας, βάρβαρον ἠσκηκόσι γλῶτταν ὡς τὰ πολλά, καὶ ἤθη μάλα γέ τοι εὐφυᾶς προσήκοντα σκαπάνῃ. οὐ γὰρ μιξοβάρβαρον μέν, εὔρυθμον δὲ τὸν ἦχον περιέφερον, ἵνα τις ἦν καὶ αὐτὸς ὥσπερ οἱ μιξολύδιοι, καὶ εἰ δεῖ λέγειν οἱ μιξοφρύγιοι, ἀλλ' ὅλον βοσκηματώδη καὶ ὄρθιον, καὶ ὁποῖον ἂν οἱ νομάδων ἄσαιεν παῖδες, ὁπότε πρὸς τὰς ῥαχίας καὶ τὰς νάπας τὸ ποίμνιον ἄγοιεν, ὥρῃ ἐν εἰαρινῇ, ὅτε γλάγος ἄγγεα δεύει. ἐπεί γε μὴν κατὰ χώραν αὐθημερὸν ἐμείναμεν τῇ τε ἑορτῇ νέμοντες τὰ καθήκοντα, καὶ ἡμῖν μέρος ἀνέσεως καὶ ῥᾳστώνης ἐκ τῶν τειχῶν προκύπτοντες ἄνωθεν, ὥσπερ ἐκ νεφελῶν πρὸς τὴν πεδιάδα, τά τε ἄλλα ὁπόσα ταῖς πανηγύρεσιν ἐπικρατοῦσι γίνεσθαι ἑωρῶμεν, καὶ δὴ καὶ χορείας παντοδαπὰς ἀνδρῶν ἐφήβων τε καὶ ὅσοι ἥβης ἐλλιπεῖς. καὶ τοῦτο παρεῖχεν ἡμῖν ἡ παροῦσα πανήγυρις, ἀντ' ἄλλης ἀνέσεως καὶ τρυφῆς, πολλῷ γε ἥδιον ἢ Ἀθηναίοις καὶ Σπαρτιάταις, ὁπότε γε σφίσιν ἐπῄει τελεῖν πρὸ τοῦ ἄστεος, τοῖς μὲν τὰ Διάσια, τοῖς δὲ ἃ φασὶν Ὑακίνθια. ἦν γὰρ ἡμῖν κομιδῇ συμμαχούμενον εἰς τὸ μᾶλλον *ἐκείνων ἥδεσθαι τότ' εὐσεβές, τότ' ἐν ὅροις ὑπερορίοις ἀπηρτημένους, καὶ τῶν οἰκείων ὄντας ἐκδήμους, ἐντυχεῖν καθάπερ ὡδὶ μεγάλου πελάγους οἷα δή τινι νήσῳ. ὁπότε καὶ τὰς τῆς εὐφροσύνης ὁποῖά γε εἴη, πολλῷ πολλαπλάσια φαίνεται ἤπερ οὖσιν ἔς γε τὸ ὄν. ἐκεῖθεν δὲ τριταῖοι ἐς τὸ τῶν Σκοπίων πολίχνιον καταλύομεν ἐν ὅροις ἤδη τῶν Τριβαλλῶν. οὗ παραψαύοντα καὶ τὸν Ἄξιον τεθεάμεθα ποταμόν, ὃς μετὰ Στρυμόνα μέγιστος ἡμῖν ἔδοξεν, ἐξ ὀρῶν τῶν αὐτῶν ἐκείνῳ ῥηγνύμενος. οὐ τοσοῦτος δ' ὢν ἐκ πηγῶν εὐθύς, ἀλλ' οὖν εἰς τὸ κάταντες ἰών, καὶ ἄλλοις χειμάρροις τὸ ῥεῦμα κοινούμενος, καὶ εἰς Βαρδάριον μετατιθέμενος τοὔνομα, ἤδη καὶ ναυσιπόρος ἐνίοτε καὶ ἐνιαχοῦ καθίσταται. ἐνταῦθα καὶ τοῦ ῥηγὸς ᾧ Τριβαλλοὶ πάντες ἕπονται καὶ οἱ μάλα ὑπείκουσι, τῇ πενθερᾷ ἐντυγχάνομεν τῇ εὐγενεῖ Καισαρίσσῃ, σύμβολα τῆς ἔνδον ὀδυνωμένης ψυχῆς σὺν πενθίμοις περικειμένῃ χιτῶνας. ἦν γὰρ ὡδὶ νεαρῷ καὶ ἀκμάζοντι συγκεχυμένη τῷ πάθει, ᾧ καὶ πάνυ τοι

* ἐκείνοις

πλείστην

πλείστην ἤδη ὑπὲρ ἡμῶν βίας τὴν ἑορτὴν δεδωκυῖα, ὅλη τῶν θρήνων καὶ τῶν δακρύων αὖθις ἐγίνετο, συχνὰ ἐπιβοωμένη τὸν σύζυγον καίσαρα, τὸν πολλῶν βασιλέων συγγενῆ, τὸν καλὸν, τὸν χρυσοῦν, τὸν γλυκὺν, τὸν πᾶσιν ἀγαθοῖς περιβρίθοντα. θάλασσαν εἶχε συμφορῶν τὴν καρδίαν, καὶ πηγὰς δακρύων τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ ὅλην κατεβάπτισεν ἑαυτὴν τοῖς τῶν θλίψεων κύμασιν ἐν γῇ ἐρήμῃ καὶ ἀλλοτρίᾳ, καὶ ἐπὶ ποταμοὺς (ὡς εἰπεῖν) Βαβυλῶνος, ἐρήμη φίλων, γονέων, συγγενῶν, ἐσχάτων ὁμοφύλων ἀνθρώπων, πάντων ὁμοῦ τῶν ὅσα δεξιοῦσι ψυχὴν, κατηγωνισμένην ὑπὸ σφοδρᾶς ἀθυμίας, ἵνα τί (λέγουσα) δίδοται τοῖς ἐν πικρίᾳ φῶς, ζωὴ δὲ ταῖς ἐν ὀδύναις ψυχαῖς; ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ἑπόμενα λέγουσα, ἐσπάραττε τὰς παρειὰς, καὶ ῥύακας ἐντεῦθεν αἱμάτων ἐτρύγα ὄνυξι, μονονουχὶ καὶ τὰς ἀψύχους ἐκίνει φύσεις εἰς θρήνους καὶ δάκρυα. ἐντεῦθεν λόγοις ἡμεῖς ἐπεχειρῶμεν παραμυθητικοῖς, καθάπερ ὕδατι τῆς ὀδύνης σβεννύειν τὴν φλόγα, ἐντεῦθεν μὲν ὁ πάντ' ἄριστος αὐτῆς ἀδελφὸς, ἐκεῖθεν δ' οἱ συμπρέσβεις, καὶ νῦν μὲν ἐγὼ, νῦν δ' αὖ τῶν ἕκαστος, νῦν δ' ὁμοῦ πάντες· ὥστε καὶ ἀναφορὰν ὀψέ ποτε πεπείκαμεν ταύτην, οὐ τελείως μὲν, οὐδ' ὡς μάλα ἡμῖν δι' ἐφέσεως ἦν, πεπείκαμεν δ' οὖν. ἦν γάρ πως καὶ ἄλλως ἡ γυνὴ συνέσεως ἥκουσα ἐπὶ μέγιστον, ὁπόσας ὁ καθ' ἡμᾶς βόσκων τεθέαται χρόνος. ἀλλὰ δὴ καὶ ξυνιέναι ὀξύτατα καὶ νουνεχῶς γνῶναι, εἴ τις ἐν καιρῷ συμβουλεύοι τὰ καίρια δεινὴ πάντων μᾶλλον. καὶ δὴ καὶ τόθ' ἡμῶν χρωμένων ὁπόσα ἐχρῆν εἰς παραμυθίας λόγον, τοῦ μὲν σπαράττεσθαι καὶ δακρύειν ἐπέσχεν, ἡ δὲ ψυχὴ αὐτῆς ἀπηνήνατο διὰ τὸ τῆς συμφορᾶς ὑπερβάλλον παρακληθῆναι· ἀλλ' ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ἐρείσασα τὴν κεφαλὴν, ὅλας συνῆγεν ἐντὸς τὰς αἰσθήσεις, εἰς τὰ τῆς διανοίας μυστήρια. καὶ συχνὰ τὸ εἴδωλον ἐφ' ἑαυτῆς ἀναπλάττουσα τοῦ συζύγου, καὶ τὰς προτέρας τύχας ἀνακυκλοῦσα, ὅλη τῶν λογισμῶν ἦν, στρέφουσα τά τε ἄλλα καὶ ὅπως (ὡς εἰπεῖν) ὑπὲρ τὰς κέδρους ὑψωθεῖσα τοῦ Λιβάνου, καὶ ὑπὲρ τὰ κρίνα ἀνθήσασα τοῦ ἀγροῦ, καὶ ἐνευτυχήσασα τῷ βίῳ μᾶλλον ἁπασῶν ὅσαι οἱ ὁμοῦ τραφεῖσαι ἤδη ἐγένοντο· εἶτ' ἀπέρρυη ταχὺ, καὶ τὸ ἄνθος ἐλεεινῶς εἶδε κειρόμενον ἑαυτῆς, ὃ κομιδῇ μαραινόμενον· ταῦτ' ἄρα καὶ βύθιον ἐστέναζε, καθάπερ ἐκ μεγάλης καμίνου τῆς ἔνδον πικρίας καπνοὺς ἀναπέμπουσα ζέοντας καὶ φλογώδεις. τὸ δ' οὖν τελευταῖον ἐν τούτοις καὶ ὁ ἡμέτερος διελέλυτο σύλλογος, καὶ ἐφ' ὃ κατέλυεν ἕκαστος ἀπηλλάττομεν. ἡμέραι μετὰ ξυμπαρερρύησαν δέκα, καὶ ἐπειδήπερ ἐγγίστα διατρίβων ἦν ὁ τῶν Τριβαλλῶν ἀρχὸς, τἄλλα τῆς πρεσβείας τετελεσμένα παραδοὺς τῶν πρέσβεων ἑνὶ, καὶ ἀπιέναι κελεύσας, ἧκεν ἅμα γυναικὶ παραμυθησόμενος τὴν αὐτοῦ ἑαυτοῦ πενθεράν, καὶ τὸ λεῖπον τῇ πρεσβείᾳ προσαποδώσων. τουτὶ δ' ἦν, περιέψαι ξύν γε κόσμῳ καὶ ὅση ἀνήκουσα εὐλαβῶς, τοῦτο μὲν καὶ ὡς αὐτῆς κηδεστὴς, τοῦτο δὲ καὶ ὡς μεγάλου βασιλέως νύμφην, καὶ τρίτον ὡς πρὸς τὰ καίρια δυστυχοῦσαν· ἃ πάντ' ἐν βραχεῖ διεπεπράχει, ὡς μὲν ἐκείνῳ ἐδόκει καλῶς· πολὺ δ' ἀληθείᾳ πολλῷ τοῦ δέοντος ἐνδεῶς. ἀλλ' οἱ πίθηκοι, φασὶ, πιθηκίζουσι, καὶ οἱ μύρμηκες μυρμηκίζουσι, τὰ σφῶν ποιοῦσιν αὐτῶν. εἰ δὲ μὴ καὶ τὰ ἀετῶν, καὶ ὅσα λεόντων ἔθιμα δύνανται, μὴ οὐ πρὸς αὐτῶν ἂν ὑπάρχει τουτὶ, φαυλότητι φύσεως ἀρχῆθεν συντεθραμμένων, καὶ ἀπουσίᾳ τοῦ εὖ τε καὶ τεταγμένως ἡνιοχήσοντος λογισμοῦ. ἦ σοφὸς ἦν ἄρ' ἐκεῖνος, ὃς πρῶτον ἐν γνώμῃ* τόδ' ἐβάστασε καὶ γλώσσῃ δημο-

*τὸ δὲ βάσεως

cõſpectu noſtro dolore, tota in lachrymas & lamentationes ſoluitur, crebrò maritũ Cæſarem, multorum Imperatorum ſtirpe ortum inclamans, formoſum, aureum, dulcem, omnibus bonis undiquaq; refertum. Pectus eius mare calamitatum erat, oculi fontes lachrymarum, totaq; mœroris fluctibus mergebatur, in terra deſerta & aliena, & (ut ita dicam) ad flumina Babylonis, deſtituta ab amicis, parentibus, cognatis, popularibus, omnibus denique rebus quæ animum graui triſticia oppreſſum conſolantur. Cur, inquit, in acerbitate lumen datur, & afflictis animis uita? Hæc & id genus alia dicens, laniabat genas, & ſanguinis riuos unguibus eliciebat, tantũ non robora & ſaxa ad dolorem & lachrymas commouens. Inde nos conſolando & monẽdo ſedare dolorem eius conabamur, hinc optimus illius frater, inde legationis collegæ, nunc ego, nunc legatorum quiuis, nunc uniuerſi: donec tandem effecimus ut reſpiraret, non quidem penitùs, & ut nos optabamus, ſed aliquo modo tamen. Erat enim alioqui prudentiſsima noſtræ ætatis matrona: facileque intelligebat, & animo recõdebat, ſi quis in tempore rectè ſuaderet. Tum igitur nobis quoque, quicquid ad conſolandum pertineret afferentibus, planctum quidem & lachrymas compeſcuit: animus uerò eius ob calamitatis magnitudinem, nullam conſolationem admittebat: ſed capite manui impoſito, omnes ſenſus ad animi penetralia reuocabat, ſæpe mariti ſimulacrum animo ſibi repræſentans, fortunasq; ſuas ſubinde reputans, tota cogitationibus fluctuabat, tum alia pectore uerſans: tum ut ſupra cedros Libani exaltata, & lilijs agri pridem floridior, & felicitate omnes æquales ſuas prætergreſſa, ſubitò concidiſſet, floremq; ſuum mirabiliter carpi & marceſſere uideret. Ob hæc igitur cum profundis ſuſpirijs gemebat, uelut è magno camino acerbitatis internæ fumos euoluens feruentes & flammeos. Tandem & noſtro conuentu diſſoluto, ſuum quiſq; diuerſorium petijt. Diebus interim decẽ elapſis, cum Triballorũ princeps in proximo ageret, reſponſo quale petebatur uni è legatis dato, eoq; abire iuſſo, unà cum uxore ad ſocrum conſolandam aduenit, legationis reliquũ abſoluturus. Id uerò erat, ut Cæſariſſam modeſtè debitaq; cum reuerentia, partim ut ſocrum ſuam, partim ut Magni Imperatoris uiduam, denique ut inſigni calamitate affectam comitaretur: quæ omnia exiguo tempore confecit, ut ipſe putabat, pulchrè, ſed reuera multũ infra dignitatem. Verùm, ut prouerbio dicitur, ſimij ſimiorum, formicæ formicarũ more ſuas res adminiſtrant. quòd ſi aquilarum & leonũ ritu haud poſſunt, id in eorum poteſtate ſitũ non eſt, ob primi ortus uilitatem, & prudentiæ cuncta regentis penuriam. Quare ſapiẽs ille fuit, qui primus animo cõcepit, & lingua expreſsit,

Crales ſocrum comitatur.

Innata barbaries moribus incurabilis.

expreſſit, ſiue id Thales Mileſius fecerit, ſiue Plato, ſeu potius uterq; acceptum alter ab altero: Beatum eſſe ſeſe, qui non barbarus, ſed Græcus natus eſſet. Nam & mihi aliquid haud diſſimile, ipſa experientia edocto, in mentem uenit. Sed ne longum faciamus, illuc nobis redeundum eſt. Cum enim in reditu unius diei iter progreſſi eſſemus, diſceſſimus. Cæſariſſam enim urgebat neceſsitas unà cum ceteris eundi Theſſalonicam, ut extrema coniugis mandata exequetur. In extremo enim ille ſpiritu mandarat, ut ſuum cadauer in eam urbem perferretur. Me uerò cum certis mandatis quamprimùm Byzantium ire iuſsit, Triballo quodam adiuncto, qui nobis per aſperas uias ducendo moleſtum effecit reditum.

DE ALTERO IVNIORIS Imperatoris coniuge.

Hoc tempore cum Alemanna Irene iunioris Imperatoris uxor abſque liberis deceſsiſſet, alterā è Langobardia acceſsit, quā mutato nomine Annam appellauit: ex eaq; liberos ſuſcepit, ut orationis ꝓgreſſu dicemus. Sed cum aliquando in Cherloneſo uenationib. uacaret, accidit ut LXX Turci naufragio facto in littus eijcerentur: qui ſatellitibus Imperatorijs longo tempore fortiter reſtiterunt, adeò ut priuſquam ibi occiderentur, non Romanos modò multos, ſed Imperatoris etiam pedem uulnerarent, cuius ictus dolore diu eſt conflictatus. Iiſdem temporibus, cum Orientalia negligerentur, plereq; urbes & prouinciæ Bithyniæ ſunt à Turcis ſubactæ. Eſt & Pruſa fame domita. Hoc etiam tempore Manichæorum doctor, uir prudens, cum prudentioribus factionis ſuæ ad orthodoxam noſtram Eccleſiā ſe contulit: qui ſectę ſuę ritibus ex animo abiuratis, ſacrum baptiſma ſuſceperunt. Vellem equidem & ſectæ illorum dogmata hoc loco referre, ut lectoribus riſus materiam præberē: ſed cum ea ab alijs ante nos expoſita & refutata ſint, nos uerò ad abſoluendam hiſtoriam feſtinemus, his omiſsis illuc redeamus.

Andronicus iunior à Turcis uulneratus.

Bithynia à Turcis occupata.

DE PRODIGIIS QVAE Imperatricis urbis captiuitatem præceſſerunt.

Obſeruatu dignæ ſunt impendentium malorum prædictiones. Prodigia enim ſtatim anni initio apparuerunt, quæ ſatis oſtenderent, eo anno inſtare calamitatem. Nam incipiente ſexies milleſimo octingenteſimo & trigeſimonono, Calendis Septembris luna prorſus obſcurata eſt. Cuius initium adhuc noctu cœpit, durauitq; donec

Eclipſis lunæ.

διεμυθολόγησεν, εἴτε Θαλῆς ὁ Μιλήσιος ἦν, εἴτε Πλάτων ὁ Ἀρίστωνος, εἴτε καὶ ἄμφω, θατέρου θάτερον ἐκδεξαμένου, τὸ γ᾽ ἑαυτὸν μακαρίζειν ἐκθύμως, ὅτι μὴ βάρβαρος, ἀλλ᾽ Ἕλλην γεγένηται. ἰδοὺ γὰρ ἐκείνοις ὁμόστοιχα λέγειν ἔπεισι κἀμὲ, βέβαιον τὸν νοῦν ἐκ τῆς πείρας ξυνειλοχότα. ἀλλ᾽ ἵνα μὴ διατρίβωμεν, ἐπανιτέον ἡμῖν ἐκεῖσε ὅθεν. ἐπειδὴ γὰρ ἐπανόδου ἡμεν ἡμμένοι, ἡμέρας διηνυκότες ὁδὸν, εἶτα ἀπαλλαττόμεθα. τῇ μὲν γὰρ, τῇ καισαρίσσῃ, σφόδρ᾽ ἀναγκαῖον ἦν τὴν ἐν Θεσσαλονίκην ὁμοῦ τοῖς ἄλλοις ἰέναι, ὡς ἂν τὰς τελευταίας ἐπιτελέσειε τοῦ ἀνδρὸς ἐντολάς. φθάνει γὰρ ἐκεῖνος ἐπ᾽ ἐσχάταις τοῦ βίου πνοαῖς ἐπισκήπτων, ἐντός που τῆς εἰρημένης μετακομισθῆναι οἱ πόλεως τὸν νεκρόν. ἐμὲ δ᾽ αὐτὴ τὴν κατὰ βούλησιν ὅσα οἱ πρὸς βουλήσεως ἦν ἀναθεῖσα, ὅσον τάχος τὴν ἐν Βυζάντιον ἀνύτειν ἀφῆκε, δοῦσα καὶ ὅν τινα δὴ Τριβαλλῶν· ὃς διὰ τραχείας τινὸς ἡμᾶς ἀγαγὼν, ἀνιαρὰν ἡμῖν προυξένησε τὴν ἐπάνοδον.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΑΣ ΓΥΝΑΙκὸς τοῦ νέου βασιλέως.

Ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ, τελευτησάσης ἄπαιδος τῆς ἐξ Ἀλαμανῶν ἐλθούσης τῷ νέῳ βασιλεῖ γυναικὸς Εἰρήνης, μεταπέμπεται δευτέραν ἐκ Λαμπαρδίας, ἣν καὶ μετωνόμασεν Ἄνναν. μεθ᾽ ἧς καὶ παίδων ἐγεγόνει πατὴρ, ὡς εἰρήσεται προϊοῦσιν ἡμῖν. ἀσχολουμένου δέ ποτε τοῦ βασιλέως περὶ τὰ κυνηγέσια περὶ Χερρόνησον, συνέβη ναυαγίῳ χρησαμένους ἑβδομήκοντα Τούρκους, ῥιφῆναι περὶ Χερρόνησον καὶ αὐτούς. οἳ δὴ καὶ ἀντέστησαν τοῖς περὶ τὸν βασιλέα μάλα τοι ἰσχυρῶς πολεμοῦντες μέχρι πολλοῦ, ὥστε πρὶν ἐκεῖ τελέως ἅπαντας κατακοπῆναι, οὐ μόνον πολλοὺς τῶν Ῥωμαίων τοῖς βέλεσιν ἐτραυμάτισαν, ἀλλὰ καὶ τὸν πόδα τοῦ βασιλέως ὡς πλεῖον διαγαγεῖν χρόνον ὀδυνώμενον ἐκ τῆς τοιαύτης πληγῆς. ἐν τούτοις τοῖς χρόνοις τῶν ἑῴων ἀμεληθέντων, αἱ πλεῖσται πόλεις καὶ χῶραι τῆς Βιθυνίας ὑπὸ τοῖς Τούρκοις ἐγένοντο. ἡλώκει δὲ καὶ ἡ Προυσαίων τῷ λιμῷ πολιορκηθεῖσα πόλις. προσῆλθε δ᾽ ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ τῇ καθ᾽ ἡμᾶς ὀρθοδόξῳ ἐκκλησίᾳ, καὶ ὁ τῶν Μανιχαίων διδάσκαλος, συνετὸς ἂν ἀνὴρ, καὶ τοὺς συνέσει διαφέροντας τῆς αἱρέσεως τῶν ἐπαγόμενος. οἳ δὴ καὶ πάσῃ προθέσει ψυχῆς ἐξομοσάμενοι τὰ τῶν ὁμοφύλων ἔθιμα, τὸ θεῖον ἐδέξαντο βάπτισμα. ἐβουλόμην καὶ τὰ τῆς αἱρέσεως αὐτῶν ἐν τῷ παρόντι διεξελθεῖν δόγματα, ἵνα τοῖς ἀκούουσι γέλως εἴη· ἀλλ᾽ ἐπειδήπερ αὐτά τε ταῦτα πολλοὶ πρὸ ἡμῶν βίβλοις προὔθηκαν, καὶ ἀντιρρητικοῖς ἐχρήσαντο κατ᾽ αὐτῶν λόγοις, ἡμεῖς δ᾽ αὖ σπουδῇ πρὸς τὴν παροῦσαν χρήσασθαι ἱστορίαν προυθέμεθα, ταῦτα παρέντες, ἐκεῖσε ἐπανερχόμεθα.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΡΟ ΤΗΣ ΑΛΩσεως τῆς βασιλευούσης γεγονότων σημείων.

Παρατηρῆσαι δ᾽ ἄξιον, τὰς τῶν μελλόντων προαναφωνήσεις. σημεῖα γὰρ ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ ἔτους εὐθὺς φανῆναι συνέβη, ἱκανὰ τὴν ἐν τούτῳ αὐτῷ ἔτει παραστῆσαι γενησομένην κάκωσιν. ἀρχομένου γὰρ τοῦ ἑξακισχιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ τριακοστοῦ ἐνάτου ἔτους, εὐθὺς τῇ πρώτῃ τοῦ Σεπτεβρίου ἡμέρᾳ, γέγονε τελεία τῆς σελήνης ἔκλειψις. ἧς ἡ μὲν ἀρχὴ τῆς ἐκπτώσεως γέγονεν ἔτι νυκτὸς οὔσης· τὰ δὲ ἑξῆς τοῦ τοιούτου ἐκλειπτικοῦ πάθους μέχρι τοῦ τῆς ἀνακαθάρσεως τέλους, γέγονεν ἀνατέλαντος.

τέλαντος μὲν τοῦ ἡλίου, τῆς δὲ σελήνης ὑπὸ γῆν καλυφθείσης. προαναφωνεῖ δὲ τὸ σημεῖον δόλους λαθραίους μὲν, οὐκ ἀνυπόπτους δὲ, ἀλλὰ συγχύσει μεγάλῃ τῶν κοινῶν συσκευαζομένους πραγμάτων. περὶ δὲ τετάρτην ὥραν τῆς αὐτῆς ἡμέρας, τῶν θείων εἰκόνων κατὰ τὸ πάλαι κρατῆσαν ἔθος συναθροισθεισῶν ὁμοῦ τῷ βασιλεῖ καὶ πατριάρχῃ καὶ τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἐπὶ τοῦ πορφυροῦ κίονος, ἐφ' οὗπερ ὁ θεῖος ἵδρυται σταυρὸς, καὶ τῆς ἱερᾶς τελουμένης ὑμνῳδίας, χοῖρος ποθὲν ἐκδραμὼν εἰσεπήδησεν ἐξαπίνης ἐν μέσῳ τῷ τῶν ψαλλόντων χορῷ, πολλῷ τῷ τέλματι βεβρεγμένος· καὶ πολλὰς ἔνθεν κἀκεῖθεν ἀτάκτους περιφορὰς ποιησάμενος, μόλις ἐξῆλθε. καὶ ἐδόκει τοῖς συνετωτέροις σύγχυσιν τῆς τοῦ θεοῦ ἐκκλησίας μερικήν τινα προσημαίνειν. ἐγένετο δὲ καὶ μετὰ μῆνας ἓξ ἔκλειψις αὖθις τοῦ σεληνιακοῦ φωτὸς, καὶ ἦν τὸ χρῶμα τῆς καλυπτούσης τὴν σελήνην σκιᾶς, δὴ νεφῶδες καὶ μέλαν· καὶ ἀρξαμένη ἀπὸ τῶν νοτίων μερῶν αὐτῆς, ἐκάλυψεν αὐτὴν ἄχρι τῶν δέκα δακτύλων. ὃ δὴ καὶ ἐδήλου τὴν ἀπὸ τῶν νοτίων μερῶν τῆς τῶν Ῥωμαίων ἡγεμονίας μετ' ὀλίγον ἄρξεσθαι μέλλουσαν κάκωσιν. ἐφάνη δὲ μετὰ βραχὺ καὶ ἕτερον ἐν οὐρανῷ σημεῖον. περὶ γὰρ σταθερὰν μεσημβρίαν τοῦ ἡλίου τυγχάνοντος, ἐφάνη περὶ τὰ ἑσπέρια μέρη τοῦ οὐρανοῦ, νέφος εἰς τύπον σταυροῦ πολὺν ἐπέχοντος τόπον τοῦ οὐρανίου σώματος, ἐκ λευκοῦ καὶ μέλανος ὥσπερ συγκεκραμένον χρώματος· ἀλλ' ἐπαναληπτέον ἐκεῖθεν.

orto ſole ipſa terram ſubijt. Id oſtentum clandeſtinos ſanè dolos ſignificauit, ſed non planè improuiſos, qui ad magnam publici ſtatus perturbationem concinnarent. Sub quartam porrò eiuſdem diei horam, ſacris imaginibus ueteri more, unà cum Imperatore, patriarcha & pontificibus ad porphyreticā columnam congregatis, cui ſacra crux inſiſtit, cum ſacri hymni canerentur, porcus alicunde elapſus, ſubitò in medium pſallentium cœtum inſilijt, multo cœno inquinatus: & uariè huc atq; illuc uagatus, uix tandem exceſsit. Id prudentioribus confuſionem quandā Chriſti Eccleſiæ, & factionem ſignificare uiſum. Poſt ſemeſtre rurſus luna defecit, colore nubilo & nigro umbræ, lumen eius obfuſcantis: quæ à meridionali eius exorſa parte, eam uſque ad decem digitos obtexit: quod utiq; calamitatem à meridiana Romani Imperij parte imminentem portendebat. Paulo pòſt aliud etiam in cœlo ſignum apparuit. Cum enim ſol in ipſo meridie uerſaretur: in occidente per longum cœli ſpacium nubes crucis imagine apparuit, ex albo & nigro colore ueluti contemperata. Sed res altius repetenda eſt.

Sus religioſa.

Altera lunæ eclipſis.

Nubes crucis imagine

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΤΟΥ ΓΡΗΓΟΡΑ ῬΩΜΑΙΚΗΣ ἱστορίας λόγος ἔνατος.

ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΒΙΒΛΙΟΥ Θ.

Τὰ αἴτια τῶν τελευταίων δεινῶν.
Ἐπιδημία Μιχαὴλ τοῦ τῶν Βουλγάρων ἡγεμόνος ἐς Διδυμότειχον μετὰ τῆς συζύγου.
Πρεσβεία τοῦ βασιλέως πρὸς τὸν βασιλέα τὸν ἔγγονον αὐτοῦ.
Περὶ μαρκισίου τοῦ υἱοῦ τοῦ βασιλέως.
Δημηγορία τοῦ νέου βασιλέως.
Δημηγορία τοῦ γηραιοῦ βασιλέως.
Συνωμοσία τοῦ πατριάρχου καὶ τινῶν ἀρχιερέων κατὰ τοῦ γηραιοῦ βασιλέως.
Πρεσβεία τοῦ Μιχαήλου πρὸς τὸν γηραιὸν βασιλέα.
Περὶ δειμάτων ἐν ὀνείροις φανέντων τῷ μεγάλῳ λογοθέτῃ.
Ἅλωσις τῆς Θεσσαλονίκης.
Φυγὴ τοῦ δεσπότου Δημητρίου, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ πρὸς τὸν κράλην Σερβίας.
Περὶ τοῦ ἐν Μελενίκῳ Νικηφόρου τοῦ Βασιλικοῦ.
Περὶ τοῦ ἐν τῷ Μαύρῳ ποταμῷ ἐμφυλίου πολέμου.
Περὶ τοῦ Βενετικοῦ στόλου.
Περὶ τοῦ στρατοπέδου τῶν Βουλγάρων.

Περὶ

NICEPHORI GREGORAE ROMANAE HISTORIæ Liber nonus.

CAPITA LIBRI IX.

Cauſa extremæ calamitatis.
Michael Bulgarorum princeps unà cum uxore Didymotichum uenit.
Senioris Imperatoris ad iuniorem legatio.
De Marchione Imperatoris filio.
Iunioris Imperatoris oratio.
Senioris Imperatoris oratio.
Coniuratio patriarchæ & quorundā pontificum contra ſeniorem Imperatorem.
Legatio Michaelis ad ſeniorem Imperatorem.
De terribili Logothetæ ſomnio.
De captiuitate Theſſalonicæ.
De fuga Deſpotæ Demetrij ad Cralem Seruiæ.
De Baſilico Nicephoro in Melenico.
De inteſtino bello ad Maurum fluuium.
De claſſe Veneta.
De caſtris Bulgaricis.

De

De duobus uiris qui Conſtantinopolim prodiderunt.

Ingreſſus iunioris Imperatoris in Conſtantinopolim.

Iunioris Andronici moderatio.

De aui ſupplicatione ad nepotem.

De reuocatione Eſaiæ patriarchæ.

De humano iunioris Imperatoris ingenio.

De Michaelis Bulgari incurſione.

De Magni Logothetæ exilio.

De magni Domeſtici Cantacuzeni prudentia & comitate.

De Imperatoris aduerſus Orchanum expeditione.

De conſtitutione iudicum.

De inſulæ Chij, quam Martinus tenebat, occupatione.

De grauiſſimo iunioris Imperatoris morbo.

Principium ſuſpicionis contra Syrgiannem.

Senioris Imperatoris monachatus.

De ſenioris Andronici cum patriarcha collocutione.

De theſauro in Perſide inuento.

De nouis ſcriptis Byzantium allatis.

De bello Bulgarorum & Triballorum.

De eclipſi ſolis.

De captiuitate atq; interitu Michaelis.

De Bulgaricis oppidulis ab Imperatore captis.

De Alexandri Bulgari principatu.

De ſenioris Imperatoris obitu, & oſtentis quæ eum anteceſſerunt.

Περὶ τῶν προδοτῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως δύο ἀνδρῶν.

Εἴσοδος τοῦ νέου βασιλέως εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Περὶ τῆς χρηστότητος καὶ γνώμης τοῦ νέου βασιλέως.

Δέησις οἰκτρὰ τοῦ γηραιοῦ βασιλέως πρὸς τὸν βασιλέα τὸν ἔγγονον αὐτοῦ.

Περὶ τῆς ἀνακλήσεως τοῦ πατριάρχου Ἡσαΐου.

Περὶ τῆς φιλανθρώπου γνώμης τοῦ νέου βασιλέως.

Περὶ τῆς τοῦ Μιχαήλου καὶ τῶν Βουλγάρων καταδρομῆς.

Περὶ τῆς τοῦ μεγάλου λογοθέτου ἐξορίας.

Περὶ τῆς τοῦ μεγάλου δομεστίκου τοῦ Καντακουζηνοῦ συνέσεως καὶ ἱλαρότητος.

Περὶ τῆς κατὰ τοῦ Ὀρχάνου ἐκστρατείας τοῦ βασιλέως.

Περὶ τῆς τῶν κριτῶν καταστάσεως.

Περὶ τοῦ ἐπὶ Χίον τὴν νῆσον ἔκπλου τοῦ βασιλέως.

Περὶ τῆς τοῦ νέου βασιλέως ἀσθενείας.

Ἀρχὴ τῆς κατὰ τοῦ Συργιάννου ὑποψίας.

Ἀπόκαρσις τοῦ γηραιοῦ βασιλέως.

Περὶ τῶν τοῦ πατριάρχου πρὸς τὸν γηραιὸν βασιλέα λόγων, κἀκείνου αὖθις πρὸς αὐτόν.

Περὶ τοῦ εὑρεθέντος θησαυροῦ ἐν Περσίδι.

Περὶ τῶν ἐλθουσῶν εἰς Βυζάντιον καινοτέρων γραφῶν.

Περὶ τοῦ πολέμου τῶν Βουλγάρων καὶ τῶν Τριβαλλῶν.

Περὶ τῆς τοῦ ἡλίου ἐκλείψεως.

Ἅλωσις καὶ τελευτὴ τοῦ Μιχαήλου.

Περὶ τῶν Βουλγαρικῶν πολιχνίων ὧν εἷλεν ὁ βασιλεύς.

Ἀρχὴ Ἀλεξάνδρου ἐν Βουλγάροις.

Περὶ τῆς τοῦ γηραιοῦ βασιλέως τελευτῆς, καὶ τῶν πρὸ ταύτης θεοσημιῶν.

Aui longæ uitas nepoti moleſta.

CVM iunior Andronicus uitam ſenioris in longiſſima extendi ſpacia cerneret, & præ animi puſillitate principatus diuiſionē ferre non poſſet, ſed omnem poteſtatē in ſe quàm primùm tranſlatam uellet: decreuit ei dolis & technis quibuſdam, aut habitum Imperij, aut unà cum eo ipſam etiam uitam auferre. Itaque omnia ordine, ſine ulla cunctatione inſtruxerunt, quæ ad id conſilium ad exitum perducendum pertinerent.

Ὁρῶντες οἱ περὶ τὸν βασιλέα τὸν νέον Ἀνδρόνικον, εἰς χρόνου μῆκος ἐκτεινόμενον ἐπὶ τὸν βίον τοῦ γηραιοῦ βασιλέως, καὶ μὴ δυνάμενοι φέρειν ὑπὸ μικροψυχίας τὸν τῆς ἀρχῆς μερισμόν, ἀλλ᾽ ὅλην τὴν ἐξουσίαν εἰς ἑαυτοὺς μετενεγκεῖν ἀποδιδόντες, ἐβουλεύσαντο δόλοις τε καὶ πανουργίαις τισίν, ἢ τὸ σχῆμα τῆς βασιλείας αὐτοῦ καθάπαξ ἀφελέσθαι, ἢ μετὰ τοῦ σχήματος καὶ αὐτό γε τὸ ζῆν. καὶ δὴ λοιπὸν ἅπαντ᾽ ἐποίουν ἑξῆς, μηδὲν μελλήσαντες, ὅσα πρὸς τὸ βούλευμα συνεργά τε καὶ ἀνύσιμα ἦσαν.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΒΟΥΛγάρους πρεσβείας τοῦ νέου βασιλέως.

Καὶ πρῶτα μὲν διαπρεσβεύονται πρὸς Μιχαήλον διαδεξάμενον τὴν ἀρχὴν τῶν ἐντὸς Ἴστρου Βουλγάρων μετὰ τὸν Σφενδοσθλάβου θάνατον, περὶ σπονδῶν βεβαίων καὶ μὴ ῥᾷστα λυομένων. ὁρῶν γὰρ ὁ νέος Ἀνδρόνικος τὸν κράλην Σερβίας τῷ γηραιῷ βασιλεῖ μάλα προσκείμενον, διὰ τὸ νεωστὶ γεγενημένον περὶ τὴν τοῦ καίσαρος θυγατέρα κῆδος, καὶ δείσας μὴ ἐμπόδιον αὐτῷ περὶ τὰ νέα βουλεύματα γένηται), προστίθεται οὗτος τῷ Μιχαήλῳ, ἅτε καὶ ἐπ' ἀδελφῇ πρὸ βραχέος γαμβρῷ γενομένῳ, ταύτην δὴ λέγω τὴν τοῦ Σφενδοσθλάβου γυναῖκα. ἐγκρατῆ γὰρ τῆς ἀρχῆς τῶν Βουλγάρων αὐτὸν καταστάντα, καὶ πρὸς εὐγενεστέρους εὐθὺς ἀποβλέψαι γάμους συνεπεπτώκει. ὅθεν καὶ τὴν προτέραν ἀποβαλόμενος σύζυγον, μεθ' ἧς καὶ παίδων ἐγεγόνει πατὴρ (ἀδελφὴ δ' ἦν αὕτη τοῦ τηνικαῦτα κράλη Σερβίας) τὴν τοῦ βασιλέως ἀδελφὴν αὐτοῦ ἐκείνης, ὡς εἰρήκειμεν, ἐν τῷ Τερνόβῳ χηρεύουσαν εὑρηκώς, εἰς γάμου κοινωνίαν ἠγάγετο. κατὰ γοῦν τοῦτον τὸν χρόνον τῷ Διδυμοτείχῳ ἐπιδημούσης καὶ τῆς δεσποίνης τῆς τοῦ βασιλέως μητρός, πέμπονται πρέσβεις πρὸς τὸν Μιχαήλον, ὁρμοῦντες ἐλθεῖν αὐτὸν ὁμοῦ τῇ συζύγῳ πρός τε τὸν βασιλέα, καὶ τὴν τῆς συζύγου μητέρα τὴν δέσποιναν, πολλῶν ἕνεκα. τήν τε γὰρ δέσποιναν διὰ μεγίστης ἐφέσεως ἔχειν διὰ πλείστων ἤδη τῶν χρόνων τὴν θυγατέρα θεάσασθαι. ἦν γὰρ ὑπὲρ τὰ τρία καὶ εἴκοσιν ἔτη, ἀφ' οὗ πρὸς εἰς ὄψιν ἀλλήλαις ἐλθεῖν ἥκιστα ἐξεγένετο· τόν τε αὖ βασιλέα ποθεῖν μὲν καὶ αὐτὸν τὴν ἀδελφὴν θεάσασθαι, μήπω πρότερον θεασάμενον· ποθεῖν δ' οὖν καὶ τὸν αὐτῆς θεάσασθαι σύζυγον, τοῦτο μὲν καὶ ὡς γαμβρόν, τοῦτο δὲ καὶ ὡς τῶν ἀπορρήτων ἐθέλειν λαβεῖν κοινωνόν. τούτων τοίνυν οὕτως ἐχόντων, ἐπιδημεῖ τῷ Διδυμοτείχῳ μετὰ τῆς συζύγου ὁ Μιχαήλος, καὶ λαμπραῖς ταῖς φιλοφροσύναις καὶ δεξιώσεσιν ἐντυγχάνει πρός τε τοῦ βασιλέως καὶ τῆς δεσποίνης ἰδίᾳ τε καὶ δημοσίᾳ ἐπὶ συχναῖς ταῖς ἡμέραις. ἐν αἷς δὴ καὶ συνθῆκαι παρ' ἑκατέρων προῆλθον, τὸν μὲν τῷ βασιλεῖ συμμαχεῖν κατὰ τοῦ βασιλέως καὶ πάππου, τὸν δὲ τῷ Μιχαήλῳ κατὰ τοῦ κράλη Σερβίας· καὶ εἰ τῆς ὅλης Ῥωμαίων ἡγεμονίας ἐγκρατὴς καταστάίη, καθελὼν τῆς ἀρχῆς τὸν βασιλέα καὶ πάππον, χρήματά τε παρέξειν πολλά, καὶ γῆς κληρουχίας, καὶ πόλεων ἐκ τῆς τῶν Ῥωμαίων ἡγεμονίας. τοῦτο μὲν καὶ ὡς γαμβρῷ προικὸς ἕνεκα, τοῦτο δὲ καὶ ὡς συμμάχῳ τῶν πόνων ἕνεκα. τούτων οὕτω καταστάντων ὁ Μιχαήλος μετὰ τῆς συζύγου, οὖν τὴν οἰκείαν αὖθις ἀπῄει ἀρχήν, συχνῶν πρὸς τῆς δεσποίνης καὶ πενθερᾶς ἀπολελαυκὼς τῶν χαρίτων καὶ δωρεῶν, καὶ χρηστοτέρων ἐπαγγελιῶν εἰς τοὐπιόν· τῷ μέντοι νέῳ βασιλεῖ ταῖς τοιαύταις ἤδη θαρρήσαντι καταστάσεσιν, ὁρῶντι δὲ καὶ τοὺς δήμους τῶν πόλεων, τῶν τε ἄλλων καὶ τῆς βασιλευούσης αὐτῆς αὐτῷ προστιθεμένους, καὶ λάθρα τὴν ἔφοδον αὐτοῦ κατεπείγοντας. κόρον γὰρ ἤδη μακρὸν εἰληφέναι τῆς τοῦ πάππου μακροβιότητος καὶ ἀκινησίας, μελέταις ἐπῄει διδόναι καὶ σκέμμασι, τίσι δόλοις καὶ πανουργίαις χρησάμενος, καὶ κινήσας τὸν πάππον, αὐταρχήσει Ῥωμαίων. ἐπεὶ οὖν χρημάτων αὐτῷ ἔδει πρὸς τοιούτους ἀγῶνας ἰόντι, πέμψας ἀφεῖλε χρήματα, παρ' ἀκόντων τῶν ἐν τῇ Θρᾴκῃ πεμφθέντων πρὸς τοῦ γηραιοῦ βασιλέως ἐξισωτῶν. φήσας δὲ τἀναγκαῖα χρῄζειν αὐτόν, βασιλέα δ' εἶναι καὶ αὐτὸν

Βασιλεῖ

DE IVNIORIS IMperatoris ad Bulgaros miſſa legatione.

AC primùm legatos ad Michaelē, qui Bulgariæ intra Iſtrum ſitę principatū poſt Sphēdoſthlabi obitum ſuſceperat, mittunt, de firmo & non facile rumpendo fœdere ineundo. Cum eñ iunior Andronicus Cralem Seruium ſeniori eſſe addictiſsimum cerneret, ꝓpter recens contractā cum filia Cæſaris affinitatem: ueritusq́ ne ſuis conatibus obſtaret, ipſe ad Michaelem ſe adiungit, quippe cui nuper ſororem ſuam deſpondiſſet, Sphendoſthlabi uxorem inquā. Cum eñ Bulgarici regni potitus eſſet, ſtatim nobiliores nuptias expetiuit: dimiſſaq́ priore cōiuge ex qua liberos ſuſceperat, (erat autem ea Cralis Seruiæ illius temporis ſoror) illius loco Imperatoris ſororem Ternobi uiduam agentem, matrimonij ſocietate ſibi iunxerat. Sub hoc tempus etiā matre Imperatoris Didymotichum profecta, Legati ad Michaelē mittuntur, qui eum ad Imperatorem & uxoris matrem uocarent, multis de cauſis. Dominam eñ per multos iam annos uidēde filię cupidiſsimā eſſe: (eſſe enim ſupra tres & uiginti annos, ex quo mutuo cōſpectu illis frui nō licuerit) Imperatorem etiam tum ſororis nunquam antè uiſæ, tum mariti illius ſpectandi deſiderio teneri, & quia gener eſſet, & ut arcanorum fieret particeps. Quæ cum ita ſe haberent, Michael cum uxore Didymotichum proficiſcitur, ac per multos dies & ab Imperatore & à domina publicè priuatimq́ ſplendidiſsimè & magnificentiſsimè habitus eſt. Tandem ſic inter eos conuenit, ut Michael Imperatori contra auum, Imperator Michaeli contra Seruiæ Cralem, auxilia ferret. quòd ſi totum Romanum Imperium auo deiecto occupaſſet, magnam ei ſe pecuniam daturū, & prouincias & urbes Romanas aſsignaturum, partim ut affini dotis nomine, partim ut ſocio laborum. His ita peractis, Michael cum uxore domum redit, amantiſsimè tractatus à ſocru, multisq́ acceptis muneribus, & promiſsis maioribus in poſterum erectus. Hoc ſtatu rerum fretus Imperator, & præter cæteras urbes Byzantios quoque fauere ſibi cernens, à quibus clàm ad maturandam expeditionem incitaretur, quòd diuturnæ uitæ & torporis aui pertæſum eſſet, rem dolo & callididate gerendam cenſet, ut auo deuicto ſolus Romanis imperaret. Cum autem pecunia ei eſſet opus ad tales conatus: pecuniam quæſtoribus à ſeniore in Thraciam miſsis, per uim eripuit. Sibi enim opus eſſe pecunia: Imperatorem ſe quoque eſſe:

ſummè

Michael Sphendoſthlabi & regnum & uxorem accipit.

Andronici iunioris & Michaelis Bulgari fœdus.

Nepos auo inſidiatur

ſummè autem neceſſarium atq; æquiſsimum eſſe, ut communia negocia communib. ſumptibus expediantur. Deinde ſe legatos Alexandriam ad Aegypti principem certis de cauſis miſſurum ſimulans, Byzantium proficiſcitur. inde enim onerariam maximã è portu ſoluturam, quæ in Aegyptum iret. Neque uerò ſimpliciter proficiſcebatur, ſed magna manu collecta prius & Thracijs urbibus conciliatis & firmatis, ſuſpectos omnes exigendo, & familiares ſuos introducendo. Sed dum hæc agitat, quidam ex eius intimis clàm elapſus, in aui eius palatium peruenit, & omnes ſingulatim conſiliorum illorum dolos detegit: cùm cætera elocutus, tum illud etiã, ut nepos ſtatuiſſet ei abrogare Imperiũ, aut etiam uitã eripere, ſi reſiſteretur. aut ſi negocium nihil difficultatis, facilemq; progreſſum haberet: ademturum illi unà cum Imperio etiam poteſtatis inſignia, indutumq; monaſticum cucullum in cuſtodiam daturũ. Quare cauendum, ne illum ſolita uia incedentem, in urbem imprudens admitteret, ſed alacriter illi occurreret: in ſummum enim rem adductam eſſe diſcrimen. His Imperator auditis, & ad ea quæ ex alijs audierat, aures adhuc ueluti perſonantia, collatis & expenſis, cum nihil falſi eſſe comperiſſet: inſurgit & ipſe, atq; ad Dominũ clamitans,
„ Mulctato eos (inqt) Domine, qui iniuria me afficiunt: & qui con-
„ tra me inſurgunt, erubeſcant: & Imperatoriã
„ mihi poteſtatẽ conſerua, quam abs te dona-
„ tam, is ereptum uenit manibus meis, quem
„ ego genui & euexi. Deinde ad rem gerendam accedit.

Inſidiæ nepotis auo aperiũtur.

SENIORIS IMPERATORIS ad iuniorem legatio.

AC primùm ad nepotem in medio itinere adhuc agentem mittit, qui ei urbis ingreſſu interdicerent. Noue, inquit, artis eſſet, ſi tam apertè fœdifragus, eáque quibus reſpublica pereat & agens & moliẽs, latere conatus ſuos poſtularet. Erat præterea mandatum legatis, ut apud eum, coarguendi eius animi cauſa recenſerent, quot occaſiones rupti fœderis præbuiſſet: quæ ſummatim hæ erant. Vna, quòd Imperatorijs quæſtoribus omnibus pecuniam eripuiſſet, cuius nunquam maior penuria fuiſſet: cum ea eſſent tempora, quæ ob diuiſionem Imperij ſumptus maximos poſtularent. Altera, quòd à ſe miſsis urbium rectoribus eiectis, alios ſuo arbitratu ibi collocaret. Tertia, quòd Cralænam, amitam ſuam, & monaſtico indutam habitu, indignantem & reluctantem, ad inceſtum coitum compuliſſet. Accedebant & aliæ cauſæ, propter quas ei urbis ingreſſu interdiceretur: plurimæ illæ quidem, ſed non ita firmæ.

Vrbis interdictio.

Expoſtulationes.

βασιλεῖ δ' ἐκ τῶν κοινῶν χρημάτων τὰς ἀναγκαίας ἀποπιμπλάναι χρείας, τῶν σφόδρ' ἀναγκαιοτάτων εἶναι. ἔπειτα σκῆψιν προβαλόμενος, βούλεσθαι πρεσβείαν πέμψαι ἐς τὸν τῆς αἰγύπτου δυναστεύοντα ὑπέρ τινων ζητημάτων καὶ χρειωδῶν, ἐπορεύετο πρὸς τὴν βασιλεύουσαν. μέλλειν γὰρ ἐντεῦθεν ὁλκάδα μεγίστην ἐκπλεῖν, καὶ ἐς ἀλεξάνδρειαν τὴν πορείαν ποιεῖσθαι. ἐπορεύετο δ' οὐχ ἁπλῶς· ἀλλὰ χεῖρα συχνὴν συλλεξάμενος πρότερον, καὶ τὰς θρακικὰς πόλεις περιιὼν ἁπάσας, καὶ οἰκειούμενος καὶ ἀσφαλιζόμενος, καὶ πάντας μὲν ὑπόπτους ἐξοικίζων ἐκεῖθεν, πάντας δ' οἰκείους καὶ ὁμογνώμονας εἰσοικίζων ἐκεῖσε. ἀλλ' ἐν τούτοις ὄντος αὐτοῦ, λάθρα τις τῶν οἰκειοτάτων αὐτοῦ φυγὼν ἧκει παρὰ τὸν βασιλέα καὶ πάππον, καὶ πάντας καθέκαστα τῶν ἐκεῖ βουλευμάτων τοὺς δόλους ἀνακαλύπτει, τά τε ἄλλα φήσας τῷ βασιλεῖ, καὶ ὡς ἐβουλεύσαντό οἱ περὶ τὸν σὸν ἔγγονον, καὶ συνέθεντο καθαίρεσιν, ἢ καὶ αὐτὴν τῆς σῆς ζωῆς, εἴ τις ἀντίστασις γένοιτο, ἢ εἰ ῥᾳδίαν καὶ μηδὲν ἐμποδὼν κεκτημένην εὕροι τὸ βούλευμα τὴν ὁδὸν, ἀφελέσθαι μέν σου μετὰ τῆς βασιλείας, καὶ τὰ τῆς ἐξουσίας σύμβολα. σοὶ δὲ ῥάκος μοναδικὸν περιθέντες, φρουροῖς παραδοῦναι καὶ φυλακαῖς. σκέψασθαι τοίνυν χρεὼν, μήτ' ἐκεῖνον τῇ συνήθει πορείᾳ χρησάμενον, εἴσω πυλῶν τῆς βασιλευούσης γενέσθαι λαθόντα, μήθ' ὑμᾶς ῥαθύμως διατεθῆναι πρὸς τὴν ἀπάντησιν. περὶ γὰρ τῶν μεγίστων οἱ κίνδυνοι. ταῦτα ἀκηκοὼς ὁ βασιλεὺς, καὶ οἷς ἔναυλον ἤδη τὴν ἀκοὴν ἐξ ἄλλων εἶχε πολλῶν παράλληλα θεὶς, καὶ ἀκριβωσάμενος, καὶ μηδὲν εἶναι ψευδὲς εὑρηκὼς, διανίσταται καὶ αὐτός. καὶ βοήσας πρὸς κύριον, ὡς
« δίκασον κύριε τοὺς ἀδικοῦντάς
« με, καὶ οἱ ἐπανιστάμενοί μοι αἰσχυνθήτωσαν, καὶ ἐπα-
« νάσωσον ἐμοὶ τὸ βασίλειον κράτος· ὃ σὺ μὲν ἐχαρίσω
« μοι, ὃν δ' ἐγὼ γεγέννηκα καὶ ὕψωσα, ἐκ τῶν ἐμῶν ἁρπάζει χειρῶν. εἶτα πρὸς ἔργον ἐχώρει.

ΠΡΕΣΒΕΙΑ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ πρὸς τὸν βασιλέα τὸν ἔγγονον αὐτοῦ.

ΚΑΙ πρῶτα μὲν οὖν τὸν ἔγγονον ἔτι περὶ μέσην ὄντα τὴν πορείαν, πέμπει τοὺς ἀπαγορεύσοντας τὴν πρὸς τὸ Βυζάντιον εἴσοδον. καινότερον γὰρ ἂν εἴη φησί, τὸ ἀνακεκαλυμμένως οὑτωσὶ παρασπονδοῦντα, καὶ οἷς ἂν τὰ κοινὰ φθαρείη, ταῦτα πράττοντά τε καὶ κατασκευαζόμενον, λανθάνειν ἀξιοῦν. ἦν δὲ τοῖς πεμφθεῖσι προστεταγμένον, διεξελθεῖν ἐπ' αὐτοῦ πρὸς ἔλεγχον τῆς γνώμης αὐτοῦ, καὶ ὅσαι προφάσεις ἐγένοντο παρ' αὐτοῦ τοῦ τε τὴν εἰρήνην αὖθις καὶ τὰς συνθήκας λελύσθαι, καὶ χώραν τὰ σκάνδαλα σχεῖν. ἦσαν δ' ὡς ἐν κεφαλαίῳ εἰπεῖν, αἵδε· μία μὲν, ὅτι ὅσοι τοὺς βασιλικοὺς φόρους δασμολογοῦντες ἦσαν, ἅπαντας συλλαβὼν ἀφεῖλε τὰ χρήματα, σπανιωτέρων μὲν εἴπερ ποτὲ νῦν τῶν χρημάτων, πολυδαπανωτέρων δὲ τῶν πραγμάτων ὄντων, διὰ τὸν τῆς βασιλείας μερισμόν. δευτέρα δὲ, ὅτι τοὺς πεμπομένους ἐφόρους τῶν πόλεων, καὶ διοικητὰς, ἀτίμως ἐκεῖθεν ἐκβάλλων ἐκπέμπει· τίθησι δ' ἀντ' ἐκείνων αὐτὸς ἑτέρους, οὓς ἂν ἐθέλοι. τρίτη δ', ὅτι καὶ τὴν Κράλαιναν πατρός τε ἀδελφὴν οὖσαν, καὶ μοναχικὸν περικειμένην σχῆμα, πρὸς ἄθεσμον ἐβιάζετο μῖξιν, δυσαναχετοῦσάν τε καὶ οὐκ ἐθέλουσαν αὐτήν. ἦσαν δὲ πρὸς ταύταις καὶ ἕτεραι προφάσεις, δι' ἃς ἀπηγορεύετο ἡ πρὸς τὸ Βυζάντιον αὐτοῦ εἴσοδος, πλεῖσται μὲν, οὐ τοσοῦτον δὲ τὸ ἰσχυρὸν ἔχουσαι.

ἐπὶ τούτοις γραφὰς λανθανούσας διέπεμψε πρός τε τὸν κράλην Σερβίας, περὶ συμμαχίας· καὶ πρὸς τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν Δημήτριον τὸν δεσπότην, ἐπιτροπεύοντα τηνικαῦτα Θεσσαλονίκης καὶ τῶν πέριξ, προσκελευομένας, συμπαραλαβόντα μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τοὺς δύο ἀνεψιοὺς ἐκεῖσε περὶ τὴν ἐπιτροπὴν τῶν Βελλεγράδων, καὶ τῆς ἄλλης Μακεδονίας τηνικαῦτα διατρίβοντας, Ἀνδρόνικόν τε τὸν πρωτοβεστιάριον, καὶ Μιχαὴλ τὸν Ἀσάν, καὶ ἅμα τὰ Μακεδονικὰ στρατόπεδα, ἀσφαλίσασθαι μὲν πρῶτον τὰς Μακεδονικὰς πόλεις ὡς εἰκός, ἐκ μέσου ποιησάμενον, ὅσοι οὐκ ἔξω τοῦ ὑποπτεύεσθαι πεφύκασιν, ἔπειτα ἐκεῖθεν ἄραντας ξύν γε τῷ συμμαχικῷ στρατῷ τῷ ἐκ τοῦ κράλη Σερβίας, ἔρχεσθαι τὴν ταχίστην ἐπὶ τὸν βασιλέως Ἀνδρονίκου τοῦ νέου. τῶν δὲ σταλεισῶν, ὡς ἔφημεν, γραφῶν πρός τε τὸν κράλην Σερβίας καὶ πρὸς τὸν δεσπότην, καὶ πρὸς ἄλλους ὅσοι βασιλικὰς διῴκουν ἐπιτροπάς, αἱ μὲν ἑάλωσαν παρὰ τῶν τὰς ὁδοὺς φρουρούντων ἀνθρώπων τοῦ νέου βασιλέως, ὅσαι ἐπὶ χάρτου γραφεῖσαι ἐτύγχανον. αἱ δὲ λαθοῦσαι παρῆλθόν τε, καὶ πρὸς οὓς ἐπέμφθησαν ἀφίκοντο, ὅσαι ἐπὶ λίνου λεπτοϋφοῦς καὶ λευκοῦ γραφεῖσαι, τοῖς τῶν γραμματοκομιστῶν ἐνδύμασιν εὐφυῶς συνερράφησαν. ἐπὶ γὰρ τὰς στενὰς τῶν ὁδῶν, καὶ μάλιστα κατὰ τὰς περὶ Χριστούπολιν πύλας φρουροὺς οἱ περὶ τὸν νέον ἔθεσαν βασιλέα, οἳ πάντας τοὺς παριόντας διήταζον, εἰ γραφὰς ἐκ Βυζαντίου κομίζοιεν, καὶ ἦν δυσχερὲς οὕτωσι λαθόντα τινὰ παρελθεῖν. κἀκείνους μὲν οὖν οὐδὲν ἐλελήθει τῶν ἐν Βυζαντίῳ κρύφα μελετωμένων τε καὶ δρωμένων, τούτους δὲ πάντα ἐλελήθει ὅσα κατὰ τούτων ἔξωθεν ἐκεῖνοι ἔδρων τε καὶ ἐμελέτων. πάντες γὰρ σφίσι προσεχώρουν ἐθελονταί, οἱ μὲν διὰ τοὐμφανὲς αὐταῖς γνώμαις καὶ αὐτοῖς σώμασιν, ὅσοι δὲ μὴ ἐδύναντο, οἱ δὲ ἀλλὰ ταῖς γνώμαις σφίσιν ὁλοσχερῶς προσέκειντο· οὐ μόνον μικροῦ πάντες ὅσοι τοῦ δήμου τῶν Βυζαντίων, ἀλλὰ καὶ ὅσοι τῶν συγκλητικῶν καὶ οἰκιακῶν, καὶ ὅσοι τῶν μάλα καθ' αἷμα τῷ γηραιῷ βασιλεῖ προσηκόντων ἦσαν. οἳ δὴ πάντα καθ' ἓν τὰ ἐντεῦθεν ἀνιχνεύοντες ἐκείνοις ἐμήνυον, ὧν εἷς ἦν ὁ τοῦ βασιλέως υἱὸς Θεόδωρος ὁ μαρκέσιος, ὃς πρὸ ἐτῶν συχνῶν εἰς τὴν τῆς μητρὸς πατρίδα πεμφθεὶς ὑπὸ τῆς μητρός, ὡς εἰρήκειμεν, γάμων ἕνεκα, καὶ δι' ἀβουλίαν καὶ ῥαθυμίαν τῷ χρόνῳ κατάχρεως γεγονώς, μετὰ τὸν τῆς μητρὸς θάνατον ἐπανήκει πρὸς τὸν πατέρα καὶ βασιλέα, παῖδας καὶ γυναῖκα ἐκεῖσε καταλιπών. καὶ ἦν τὸ λοιπὸν διατρίβων ἐν Βυζαντίῳ, ὅτε δὴ καὶ ἄλλης τε πάσης ἀπήλαυε πρὸς τοῦ βασιλέως κηδεμονίας καὶ εὐμενείας καὶ χορηγίας ἐκ τοῦ βασιλικοῦ πρυτανείου, καὶ δὴ καὶ πάντων χρεῶν ἀπήλλακτο διὰ τῶν βασιλικῶν χρημάτων. ὧν ἁπάντων ἐκλαθόμενος ἐκεῖνος διὰ φρενῶν ἔνδειαν, καὶ πᾶσαν αἰδῶ πατρικὴν ὀπίσω λιπών, προδότης εἵλετο γενέσθαι τοῦ βασιλέως καὶ πατρός, τὸν τοῦ Ἰούδα ἐκείνου μιμησάμενος. ἀνειροπόλει γὰρ τὴν Ῥωμαϊκὴν καὶ αὐτὸς ἡγεμονίαν, ἐκ ποδῶν ἱσταμένου τοῦ διαδόχου, τὸ κατανεῦσαι μὴ βουλόμενον τὸν πατέρα, πολλῶν ἕνεκα, ὅτι τὸ γνώμῃ καὶ πίστει καὶ σχήματι καὶ γενείων κουρᾷ Λατῖνος ἦν ἀκραιφνής, ἔγνω λυπήσειν αὐτὸν τῷ νέῳ προστεθεὶς βασιλεῖ. ὅθεν καὶ ὅσῳ πάντων μᾶλλον καθ' αἷμα τῷ βασιλεῖ προσῳκείωτο, τοσούτῳ καὶ θερμότερος πάντων ἐχθρὸς τοῦ βασιλέως καὶ πατρὸς γενέσθαι πεφιλονείκηκε μᾶλλον αὐτός. τῷ δ' ἐπιγινομένῳ μηνὶ νοεμβρίῳ τὰ βασιλικὰ δεξάμενος γράμματα Δημήτριος ὁ δεσπότης ἐν Θεσσαλονίκῃ, διεμηνύσατο εὐθὺς τόν τε πρωτοβεστιάριον καὶ τὸν Ἀσάν. καὶ ἐπειδὴ συνῆλθον, στρατεύματά τε συνεκροτεῖτο, καὶ ἅμα αἱ τῶν τῷ νέῳ βασιλεῖ συνόντων οὐσίαι καὶ τὰ κτήματα ὁπόσα περὶ τὰς ἐν Μακεδονίᾳ πόλεις καὶ χώρας ἔτυχον ὄντα, πάντα τοῖς στρατιώταις διεμερίζοντο,

περὶ μαρκεσίου τοῦ υἱοῦ βασιλέως.

Auus auxilia contrahit.

Deinde clādeſtinis literis auxilia à Crale Seruiæ principe & Demetrio Deſpota filio ſuo petit, qui tum Theſſalonicę & adiacentiū locorū curam agebat: eiq; mandat, ut duos fratris filios q Belligradis & Macedoniæ præerant, Andronicū Protoueſtiariū & Michaelē Aſanem, ſecum, ſimulq; Macedonicas legiones adducat: firmatis tamen prius uti opus ſit Macedonicis urbib. & pulſis ſuſpectis. Deinde cum auxiliarib. Seruiorum copijs, primo quoq; tempore contra iuniorē Imperatorem Andronicū ducat. Cęterùm literę quas ad Cralem Seruię, ad Deſpotam, ad alios præfectos ſcriptas eſſe diximus, partim ab itinerū cuſtodibus exceptæ ſunt, eæ nimirum quæ chartæ inſcriptæ fuerunt: partim ijs deceptis, perlatæ ſunt, tenui linteo & albo inſcriptæ, tabellariorum ueſtibus ſolerter inſutæ fuerant. nam Imperator iunior cùm in alijs anguſtijs, tum circa Chriſtopolim cuſtodes collocarat, qui omnes prętereuntes excutiebant, num literas Byzantio afferrent: quos fallere perdifficile erat. Ac hos quidem eorum quæ Byzantij & agebanť & agitabanť, nihil latebat: illos uerò latebant omnia, quę hi foris & agebant & agitabāt. Nam omnes ſponte ad eos inclinabant, alij apertè & animis & corporib. qui uerò corporib. non poterant, animis certè & toto pectore cum illis cōiuncti erāt, non modò tota ferè Byzantina plebs, ſed & Senatorij & aulici proceres, & conſanguinei Imperatoris: qui ea quæ in urbe gerebanť, omnia indagantes, ſingula illis ſignificabāt. quorum unus fuit etiam Imperatoris filius Theodorus Marchio, qui ante multos annos à matre in patriam illius, uxoris ducendę cauſa, ut dixi, miſſus, & per temeritatē & ſocordiā ęre alieno oppreſſus, poſt matris obitū ad patrē, uxore & liberis illic relictis, reuerſus, iam in urbe degebat: qui præter alia paternæ benignitatis & beneuolentię officia, & uictū Palatinum, omni etiā ære alieno à patre è fiſco exolutus erat. Quę ille omnia per amentiā oblitus, & omni debita patri obſeruantia relicta, Iudā imitari, & patris Imperatoris proditor eſſe uoluit. Nam & hic, ſucceſſore amoto, Romanū Imperiū ſomniabat. & cum pater preter alias multas cauſas, q & animo & religione & habitu & raſa barba germanè Latinus eſſet, poſtulatis eius annuere nollet: ęgrè ſe illi facturū putabat, ſi ad iuniorē Imperatorem defeciſſet. Ita quo Imperatori ſanguine coniunctior erat, eo acerbior patris inimicus extitit. Sequenti menſe Nouembri, Demetrius Deſpota Imperatorijs literis Theſſalonicę acceptis, ſtatim Protoueſtiariū & Aſanē accerſit: qui cū conueniſſent, ſimul & milites cōſcribebanť, & iunioris Imperatoris ſtudioſorū facultates militib. diripiendæ dabantur, quas in Macedonicis agris & urbib. habebāt.

Literæ chartaceæ & linteæ.

Nepos auo gratioſior.

Theodorus patris proditor.

Demetrij Deſpotæ apparatus.

οἵ τε

Aperiebantur eorum granaria, & cellæ uinariæ, & quibuſuis magna copia patebat: eorũ præterea qui refragabantur, bona publicabantur, & ipſi exilio mulctabantur. Ac ibi quidem hæc fiebant. erant etiam Cralena auxilia iamiam ad eos uentura. Ceterùm nec iunior Andronicus quietus ocium agebat: ſed clàm in omnes terras & inſulas, Byzantium, Theſſalonicam & Macedoniam edicta mittebat, quibus populis immunitatem & libertatem à tributis, militibus uerò reditus & maiora ſtipendia promittebat. Quæ mox ut audita fuêre, omnes commouerũt, eoſq; deprauatis animis impulerunt, ut prorſus ad illum tranſirent, & animis & linguis & manibus, & omni ſtudio, & clandeſtinis literis illũ accerſerent, & impreſſionem eius accelerarent. Cum autẽ res ita ſe haberent, ad Rhegium peruenit Imperator, atque inde legatos ad ſeniorem mittit, ut alterutrum ſibi concedatur: aut per inducias ingreſſus in urbem, aut ut aliquibus è Senatu, ex Eccleſiæ principibus, & è populo eruditis ad ſe egredi liceret, qui ſuam orationem Imperatori, & toti Byzantio renunciare poſſent. Senior uerò, cum ea poſtulata plena doli eſſe iudicaret, diu ſiluit, ſecum deliberans utrum præſtaret. Nam nepotis in urbem ingreſſum, pernicioſum, nec incruentum fore: paratos enim Byzantios eſſe, ut ad illum deficiant, ſtatim intra portas conſpectum, & ſe per cruciatum è uita tollant. Et Byzãtiorum ad illum egreſſum non ſine ſeditione fore. Id enim eſſe nepoti ſuo propoſitum, ut palàm illos blandis uerbis, clàm uerò muneribus & magnis pollicitationibus, & per eos omnem Byzantiũ populum ſibi conciliet. Cum autem utrunq; graue eſſet, leuius elegit: & duos ſenatores, duos pontifices, duos ſelectos ſacerdotes, & quatuor ſelectos è plebe ad eum miſit. Qui cum omnes eò ueniſſent, accerſitis eis, indictáque concione, ueteratoriam orationem habuit.

Iunioris Andronici apparatus.

Nepotis ad auum legatio.

Aui deliberatio.

IVNIORIS IMPEratoris oratio.

Se iactat.

VOs mihi ſubditos, quàm me ipſum, chariores eſſe, meq; nulla ambitione aut meri Imperij affectatione contra uoluntatem aui egreſſum eſſe, nemini eſt obſcurum. Videtis enim ut nec uitæ meæ parcam, non genio indulgeam, non ſatellites, non bipenniferos adducam: ut non regibus modò propter inuidiam Imperij mos eſt, ſed ijs etiam quos fortuna à parentibus & cognatis exterminatos huc atque illuc ferri, & continenter mortem ob oculos habere coegit. Age dicat mihi quiſpiam, uulnera quę in corpore meo geſto, qua de cauſa acceperim, niſi cum Romanorum hoſtibus pugnando, qui ex Aſia in Thraciam trajiciunt: & cum Barbaris

οἴνου τε καὶ σίτου σφῶν ἀνοίγοντο ἀποθῆκαι, καὶ τοῖς ἁρπάζειν ἐθέλουσιν ἄφθονα προὔκειντο πάντα, δημεύσεις τε καὶ δημεύσεις τῶν ἥκιστα συμφρονεῖν ἐθελόντων. κἀκεῖ μὲν ταῦτα ἐτελεῖτο, ἔμελλε δ' ὅσον οὐδέπω καὶ τὸ τοῦ κράλη συμμαχικὸν εἰς αὐτοὺς ἀφικνεῖσθαι. ἀλλ' οὐδ' ὁ βασιλεὺς ὁ νέος ἀνδρόνικος ἠρέμει καθήμενος, ἀλλ' ἔπεμπε διατάγματα λάθρα πανταχῆ θαλάττης τε καὶ γῆς, ἔν τε Βυζαντίῳ, καὶ θεσσαλονίκῃ καὶ μακεδονίᾳ καὶ νήσοις. ἐπαγγελλόμενα τοῖς μὲν δήμοις ἀτέλειαν καὶ φόρων ἐλευθερίαν, τοῖς δὲ στρατευομένοις πόρους προσόδων, καὶ μισθῶν ἐπιδόσεις, ἅπερ ἀκουόμενα, πάντας ἀνέσεισε καὶ ῥᾷστα τὰς γνώμας σφῶν διέστρεφε, καὶ ἀνέπειθεν ὁλοσχερῶς αὐτῷ προστίθεσθαι γνώμῃ τε καὶ γλώσσῃ καὶ χερσὶ καὶ πάσῃ προθυμίᾳ, καὶ λαθραίοις γράμμασι προσκαλεῖσθαι αὐτὸν, καὶ τὴν αὐτοῦ ἐπιταχύνειν ἔφοδον. οὕτω δὴ τῶν πραγμάτων ἐχόντων, φθάνει περὶ τὸ ῥήγιον ὁ βασιλεὺς, κἀκεῖθεν πρεσβεύεται πρὸς τὸν βασιλέα καὶ πάππον δυοῖν ζητημάτων ὁπότερον συγχωρῆσαί οἱ· ἢ τὴν πρὸς τὸ Βυζάντιον ὑπόσπονδον εἴσοδον, ἢ τῶν ἐκ Βυζαντίου τινῶν εἰς ἐκεῖνον ἄφιξιν, ἔκ τε τῶν τῆς συγκλήτου, ἔκ τε τῶν τῆς ἐκκλησίας ἀρχόντων· καὶ εἴ τινες ἐκ τοῦ δήμου παιδείας εὖ ἔχοντες εἶεν, οἵ τινες ἱκανοὶ ἔσονται τὰ ὑπ' ἐκείνου λεχθησόμενα ἀπαγγεῖλαι τῷ τε βασιλεῖ καὶ ὅλῳ τῷ Βυζαντίῳ. τὸν μέν τοι γηραιὸν βασιλέα δόλου μεστὰ ἡγησάμενον τὰ τοιαῦτα προβλήματα, σιωπῆσαι μέχρι πολλοῦ, καὶ διαπορῆσαι περὶ τὴν αἵρεσιν. τήν τε γὰρ εἰς τὸ Βυζάντιον εἴσοδον τοῦ ἐγγόνου, ὀλεθρίαν ὁρᾶν καὶ ἐκ ἄνευ αἱμάτων. ἑτοίμους γὰρ εἶναι τοὺς Βυζαντίους, αὐτίκα ἐκείνῳ τε προστεθήσεσθαι φανέντι πυλῶν εἴσω, καὶ αὐτὸν πικρῶς τοῦ βίου ἀπάξειν. τήν τε αὖ πρὸς ἐκεῖνον τῶν Βυζαντίων ἄφιξιν, οὐδὲ ταύτην ἀστασίαστον βλέπειν. σκοπὸν γὰρ εἶναι τῷ ἐγγόνῳ, λόγους τε δημοχαρεῖς παρρησίᾳ λαλῆσαι, καὶ λάθρα δώροις καὶ ἐπαγγελίαις ὑποποιῆσαι χρηστοῖς αὐτούς τε καὶ δι' αὐτῶν ὁπόσοι τὸ Βυζάντιον οἰκοῦσι. χαλεπῶν δ' ὄντων ἀμφοτέρων, ὅμως τὸ κουφότερον εἵλετο· καὶ πέπομφε δύο μὲν ἐκ τῆς συγκλήτου, δύο δ' ἐκ τῶν ἀρχιερέων, δύο δ' ἐκ τῶν τῆς ἐκκλησίας λογάδων, καὶ τέτταρας τῶν τοῦ δήμου προκρίτων. οὓς δὴ πάντας ἀπιόντας ἐκεῖσε, μεταπεμψάμενος ἐκεῖνος, καὶ ἐκκλησίαν πεποιηκὼς, δημηγορίαν τινὰ ἐσχηματισμένην ἐπ' αὐτῶν διεξῆλθεν.

ΔΗΜΗΓΟΡΙΑ ΤΟΥ ΝΕΟΥ βασιλέως.

ΕΓὼ φήσας ὅτι μὲν τοὺς ὑπηκόους ὑμᾶς πλέον ἢ ἐμαυτὸν φιλῶ, καὶ ὅτι οὐκ αὐτοκρατορίαν ἐμαυτῷ περιθεῖναι σπουδάζων ἐξῆλθον, παρὰ τὴν τοῦ βασιλέως καὶ πάππου μου βούλησιν, παντί που δῆλον. ὁρᾶτε γὰρ ὅπως τῆς ἐμαυτοῦ ζωῆς ἀφειδῶ, μήτε γαστριζόμενος καὶ τρυφῶν, μήτε δορυφόρους ἢ πελεκυφόρους ἐπαγόμενος, ὡς εἰώθασι μὴ ὅτι βασιλεῦσι διὰ τὸ ἐπίφθονον τῆς ἀρχῆς, ἀλλὰ καὶ οὓς ἡ τύχη τῶν γονέων καὶ ξυγγενῶν ἐξορίσασα, πλανήτας ἔνθεν κἀκεῖθεν ἠνάγκασε περιφέρεσθαι, καὶ διηνεκῶς τὴν τοῦ αὐτίκα θνήξεσθαι πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχειν ἐλπίδα. εἰ δ' οὖν φρασάτω τις ἐμοὶ παρελθὼν, ὑπὲρ τίνος ἃ περιφέρω τραύματα ἐπὶ τῆς σαρκὸς ἐδεξάμην, τοῖς τῶν ῥωμαίων ἐχθροῖς παραβαλλόμενος, ὁπόσοι τε ἐξ ἀσίας εἰς θρᾴκην ναυστολοῦσι, καὶ ὅσοι τὸν

τὸν Ἴστρον περιοικοῦντες βάρβαροι, ἔπειτ' ἐκεῖθεν ἐξελαύνοντες, καταρρέχουσιν ὁμοίως καὶ οὗτοι τὴν δυστυχῆ Θράκην; ἐγὼ δέ, ἵνα πᾶσαν ἐξείπω τὴν ἀλήθειαν πρὸς ὑμᾶς, ὁρῶν τὸν βασιλέα διὰ πολὺ τὸ νωθρὸν καὶ ἀνάλγητον ἐκ τοῦ γήρως παρεκκλίναντα, καὶ μηδὲν ὅλως διεγειρόμενον, μηδ' ἀλγοῦντα, τῶν χριστιανῶν ἀεὶ νύκτωρ καὶ μεθημέραν, τῶν μὲν κατακοπτομένων ὑπὸ τῶν βαρβάρων ἱερείου δίκην, τῶν δ' αἰχμαλωτιζομένων καὶ ἀνδραποδιζομένων, τῶν δὲ γυμνῶν ἐλαυνομένων πάσης χώρας καὶ πόλεως, ἵνα μὴ λέγω τὰ μείζω τῆς Ἀσίας πάθη καὶ τὰς ἐκεῖσε πόλεων, ὅσαι τοῖς βαρβάροις ἡλώκεισαν, διὰ τὴν τοῦ βασιλέως ἀμέλειαν καὶ νωθρότητα· ὁρῶν οὖν ταῦτα ἔγωγε, καὶ περιαλγὴς λίαν γινόμενος, καὶ τὴν τῶν σπλάγχνων ὀδύνην φέρειν οὐκ ἔχων, ἐξῆλθον, δυοῖν ἕνεκα. ἢ γὰρ θανάτῳ οἵῳ δή τινι περιπεπτωκώς, ἅμα τῇ ζωῇ καὶ τὸν τῆς λύπης συναπορρῆξαι φόρτον ἐνόμισα, ἢ τὴν Ῥωμαίων τύχην ἐπὶ τὸ βέλτιον, καθόσον ἐφικτόν, ἀπαλλάξαι. οὐ γὰρ ἔστιν, οὐκ ἔστιν ἐφικτόν, ἄνθρωπον ὄντα τινά, καὶ πλεῖστον ἐνδιατρίψαντα χρόνον τῷ ἄρχειν, μὴ κόρον ἐμποιῆσαι τοῖς ἀρχομένοις, καὶ μῖσος φόνου * πνέον. οὐδὲν γὰρ ἀμετάβλητον οὐδὲ μόνιμον ἐν τῷ βίῳ τὴν φύσιν πεποίηκεν ὁ θεός. διὰ τοῦτο καὶ ἐν τῷ μεταβάλλεσθαι βλέπομεν τὴν ὥραν τῆς εὐφροσύνης καὶ ἡδονῆς ἔχοντα πάντα τἀπίγεια. εἰ δέ τις βιαίῳ τινὶ καὶ κατηναγκασμένῃ φορᾷ χρώμενος, ἐπὶ μιᾶς ἵστασθαι τύχης ἐθέλοι, οὗτος οὖν τὴν παρὰ φύσιν κίνησιν ἄγει τὰ πράγματα. πᾶν δὲ τὸ παρὰ φύσιν, ὑπερβαῖνον τοὺς ἁρμόττοντας ὅρους, ὑπερβαίνειν παρασκευάζει καὶ τοὺς ὅρους τῆς ἐθελούσης ἕπεσθαι εὐφροσύνης καὶ ἡδονῆς. ἐς τοῦτο γὰρ τείνει καὶ τὰ σοφὰ τῶν παλαιῶν γνωματεύματα, μηδὲν ἄγαν λεγόντων, καὶ πᾶν μέτρον ἄριστον. ὁρᾶτε γὰρ ὅπως καὶ ὁ ἐμὸς πάππος εἰς βαθὺ γῆρας ἐληλακώς, καὶ τοσαῦτα ἔτη τὸ βασίλειον ἔχων κράτος, ὅσα μικροῦ δέω λέγειν οὐδείς πω τῶν πώποτε βασιλέων, μεμίσηται μὲν παρὰ πάντων τῶν ὑπηκόων, οὐκ ἐπιστρέφεται δ' ὅλως οὔτε πρὸς θεραπείαν τοῦ μίσους, οὔτε πρὸς ὁρμὴν βοηθήσουσαν τοῖς Ῥωμαίων πράγμασιν, οὔτε μὴν ἀλγεῖ βλέπων τοὺς διαδόχους τῆς βασιλείας προαποθνήσκοντας. τέθνηκε μὲν γὰρ ὁ βασιλεὺς ὁ ἐμὸς πατὴρ μηδενὸς ἀπολελαυκὼς τῶν ὅσα βασιλεῦσιν ἐφεῖται, πλὴν τοῦ ὀνόματος. τεθνήκασι δ' ἕτεροι τῶν καθ' αἷμα μάλα τοι προσηκόντων, καὶ τὴν ἡλικίαν νεώτεροι. τεθνήξομαι δ' ἴσως κἀγώ, πρίν τι τῆς βασιλείας ὄνασθαι. τί γὰρ τοῦ ἀποθανεῖν ῥᾷον, καὶ ταῦτα ἀνθρώπῳ κινδύνοις ἀεὶ παραβαλλομένῳ, καὶ οὕτως ἀφειδοῦντι τῆς ζωῆς; ἴσως δ' ἄν τινες καὶ φιλαρχίαν νοσεῖν με ὑποτοπάσαιεν, ἀποστατοῦντα βλέποντες τοῦ πάππου καὶ βασιλέως, καὶ οὐχ ὑπείκειν ἐθέλοντα. τοῦτο δ' οὔτε πάνυ τελέως ἀποφήσαιμ' ἂν ἔγωγε, οὔτε πάνυ συνθείην. εἰ μὲν γὰρ ἑώρων αὐξανομένην τὴν τῶν Ῥωμαίων ἡγεμονίαν, καὶ πλατυνόμενα τὰ ἡμέτερα ὅρια, ἡδέως ἂν ἐκαθήμην, μακράν τινα τὴν ἡσυχίαν ἀσκῶν, καὶ τοιαύτας τινὰς βόσκων ἐλπίδας, ὁποίας καὶ οἱ τοὺς ἑαυτῶν ὀψονόμους ὁρῶντες, μακροτέραν ὁμοῦ καὶ ποικιλωτέραν τὴν πανδαισίαν παρασκευάζοντας. ἐπεὶ δὲ καθ' ἡμέραν ὁρῶ πρὸς τὸ δυστυχέστερον συνωθούμενα τὰ Ῥωμαίων πράγματα, καὶ πρὸ τῶν πυλῶν μονονοὺ τῆς βασιλευούσης ἁρπαζομένους ταλαιπώρους Ῥωμαίους, καὶ σφαττομένους ὑπὸ τῶν πολεμίων ἀεί, τίνα ἂν οἴεσθέ με καρδίαν ἔχειν; καὶ οἱ μὲν πλείους τῶν ἀνθρώπων τὰς ἐλπίδας ἔχουσι τῆς ἐνεστώσης λύπης φάρμακον, κἂν εἰ ψευδεῖς εἶεν. ἐμοὶ δὲ οὐδὲ ψευδεῖς ἐλπίδες λείπονται πρὸς ψευδόμενον

* πλέον.

baris qui Iſtrum accolunt, & inde factis excurſionibus & ipſi miſeram Thraciã uaſtãt? Ego enim ut omnem ueritatem apud uos eloquar, cum Imperatorem præ ſenio ſocordem & ſtupidum eſſe uiderem, & è ueterno non excitari, neque dolere, cum Chriſtiani ſemper noctu atque interdiu partim uelut hoſtiæ à barbaris mactentur, partim in ſeruitutem abducantur, partim nudi ex ędibus atque urbibus expellantur. Vt autem grauiora Aſiæ mala taceam, quàm multæ urbes captæ ſunt Imperatoris negligentia & ſocordia? cum igitur inquam hæc ego uiderem, graui dolore affectus, quem præcordia mea ferre non poſſunt, duabus de cauſis ſum egreſſus: ut aut quouis exitio unà cum triſticia uitam etiam finirem, aut Romanæ reipublicæ pro uirili ſubuenirem. Nullo enim modo, nullo modo fieri poteſt, quin homo, & is longo tempore rerum potitus, faſtidio ſit ijs qui parent, & capitalia eorum odia ſuſcipiat. Nihil enim Deus in uita immutabile & ſtabile fecit. Vnde fit, ut omnia terrena mutationibus gaudere ac delectari uideamus. Si quis uerò fortunam in ſua uota cogere, & certa quadam ratione uitæ uti uoluerit: is eò rem deducere conatur, quò natura non ſinit. Quicquid autem cum natura pugnat, & iuſtos limites excedit, nihil hilaritatis & uoluptatis habet. Eôdem pertinent ſapientes ueterum ſententiæ, præcipiẽtes, Ne quid nimis: &, Modum eſſe pulcherrimam uirtutem, pronunciantes. Videtis enim, ut & meus auus ad extremum ſenium progreſſus, & tot annos Imperio potitus, quot (parum abeſt quin dicam) nemo Regum unquam, in totius populi eſt odio: nec ullam curam uel eius à ſe amouendi, uel Romanæ reipub. ſubueniendi ſuſcipit, neque dolet ſucceſſores Imperij ante ſe mori. Obijt enim pater meus ſine ullo Imperij fructu, niſi nomen exceperis. Obierunt & alij ſanguine ei coniunctiſsimi, & minores ætate. Moriar & ipſe fortaſsis, priuſquam ex Imperio fructus aliquid cœpero. Quid enim facilius accidit homini, præſertim nullum periculum deuitanti, & de uita minimè ſolicito? Fortaſsis autem ambitionis me ſuſpectum habebunt, qui ab auo Imperatore deficiam, nec ei parêre uelim. Id uerò ego neque planè inficias iuerim, nec conceſſerim. Nam ſi Romanum Imperium creſcere, ac dilatari fines noſtros cernerem, libenter ſederem, & ocio ſecurus indulgerem: & ea ſpe me conſolarer, qua ij qui coquos ſuos ſimul & prolixiores & magis uarias epulas uident inſtruentes. Sed cum rem Romanã indies ruere in deterius, & ante urbis Imperatricis portas miſeros Romanos ſubinde abripi ab hoſtib. atq; interfici uideam: quo me eſſe animo putatis? Nam plerię mortaliũ ſpe futurarũ rerum urgentem mœrorẽ leuant, quamuis ea uana ſit. Mihi uerò ne falſa quidẽ ſpes, ad falſam conſolatio-

Auum inſectatur.

Diuturnũ imperium moleſtum.

Auus inuiſus & negligens.

Specioſa defectionis cauſa.

ſolationē relinquitur. Et miramini Alexandri Macedonis animi puſillitatem, grauiter & iniquo animo paſſi, quòd pater uictorias uictorijs cumularet, & omnem filio gloriæ occaſionem præcideret, paucis bellorum occaſionibus relictis: me uerò, cui planè contrarium accidere uidetis, & non tantum Imperij ſpes ob uaſtitatem eius, ſed etiam ſuauis uitæ curſus eripitur, dolere non exiſtimatis? Tamen cum ocium agere non poſſem, ſurrexi, & ab Imperatore auo mille tantum armatos petij: pollicitus, me firma ſpe diuini auxilij fretum, urbes Bithyniæ conſeruaturū, & quàm longiſsimè hoſtes propulſaturum, priuſquā illis captis, fretoq́ue transmiſſo, Byzantium oppugnent. Quibus ille negatis, me hoſtem iudicat. Et tamen ego plerisque omiſsis, hodie ad aliam poſtulationem hanc adſum, ut octo millia aureorum, quæ militibus meis debeo, mihi ſoluantur, qui longo iam tempore mecum incerta fortuna uagantur. Quo facto, nihil amplius auo Imperatori refragabor. His ibi dictis, è ſolio ſurrexit, & alio in aliam partem ſeducto, blandis uerbis & illos in ſpem maiorem erectos dimiſit. Itaque inde digreſſi, per totam urbem præcones laudum eius fuerunt, & populum maiore eius deſiderio inflammarunt. Senior autem Imperator cum uidiſſet, penè omnes qui in urbe eſſent amicos à ſe defeciſſe, & ueritus ne concurſu facto ab his ipſis occideretur: prorſus exaſperatus eſt. Viſum tamen ei rectius, prius periclitari eorum animos, & Aſanis ac patriarchę audire conſilium, & unà cum eo aliorū pontificum. His ergo per ſenatorem cōuocatis, ad hunc modum uerba fecit.

Poſtulata nepotis.

Legati corrupti.

SENIORIS IMPERATORIS *oratio.*

Commendatio ſui.

SIquidem uiderem depoſita purpura & me extra periculum futurum, & ſubditos rectè gubernatum iri: à Chriſti cœtu alienus eſſem, niſi quietem & ocium longè ſuauius & preſtantius imperio iudicarem. Si enim delectatio quæritur animi, quid eſt iucundius quàm à curis & periculis eſſe remotiſsimum? Si uerò propter mea & populi peccata, atque etiam maiorum noſtrorum, uindicta Numinis, atrocis tempeſtatis in modum contra nos graſſans, rempublicam euertit, & ego adoleſcens adhuc principatum & Eccleſiaſtico diſsidio & finitimarum gentiū incurſionibus fluctuantem compoſui, adiuuante Deo, & facilimè tranquillum reddidi: nunc uerò longo tempore uſu rerum eruditus, in tanto motu & tempeſtate quò me uertam neſcio: quo pacto nepoti queam tantum mandare Imperium, qui & adoleſcens eſt, & rerum adeò imperitus, ut ne ſuas quidem res probè adminiſtrare ſciat? Nam adoleſcenti-

Perſtringitur nepos.

ψευδόμενον παραμύθιον. εἶτα τὸν ἐκ Μακεδονίας Ἀλέξανδρον διὰ θαύματος ἄγετε, δυσχεραίνοντα διὰ μικροψυχίαν καὶ ἀχθόμενον τῷ πατρί, ὅτι νίκας ἐπὶ νίκαις προσετίθει διηνεκῶς, καὶ ὑπετέμνετο τοῦ παιδὸς (ὡς ἂν εἴποι τις) τὸ φιλότιμον, μετριωτέρας καταλιμπάνων αὐτῷ προφάσεις πολεμικῶν τροπαίων; ἐμὲ δὲ τἀναντιώτατα πάσχοντα βλέποντες, καὶ ζημιούμενον μὴ μόνον τὰς τῆς ἀρχῆς ἐλπίδας διὰ τὴν παντελῆ φθορὰν αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν δὴ τὸν δρόμον τοῦ εὖ ζῆν, οὐ δικαίως νομίζετε δυσχεραίνειν; ὅμως ἐγὼ μὴ δυνάμενος ἡσυχίαν ἄγειν, διανέστην καὶ ᾔτησα παρὰ τοῦ βασιλέως καὶ πάππου δοθῆναί μοι μόνους χιλίους ὁπλίτας, ὑπισχνούμενος διὰ τῆς πρὸς θεὸν ἀρραγοῦς ἐλπίδος παρέρχεσθαι μετ' αὐτῶν καὶ περιφρουρεῖν τὰς ἐν Βιθυνίᾳ πόλεις, καὶ ἀποσοβεῖν ὡς ἐφικτὸν τοὺς ἐχθροὺς πόρρω που, πρὶν ἐκείνας χειρωσαμένους καὶ τοὺς φραγμοὺς διαβάντας πολιορκεῖν τὸ Βυζάντιον. ὁ δὲ μὴ διδούς, καὶ πολέμιον ἥγηται. ὅμως ἐγὼ τὰ πλείω παρείς, ἐφ' ἑτέραν ταύτην τρέπομαι ζήτησιν τήμερον. ἡ δ' ἐστὶν ἔκτισις χρέους χιλιάδων ὀκτὼ νομισμάτων, ἃς τοῖς ἐμοῖς στρατιώταις ὀφείλω, οἳ πολὺν ἤδη χρόνον ξύν γε ἐμοὶ τὴν πλανωμένην περιϊάσι βόσκοντες τύχην, οὗ γινομένου πλέον οὐδὲν ἀντικείσομαι τῷ πάππῳ καὶ βασιλεῖ. ταῦτα μὲν οὖν ἐκεῖνος διεξελθών, ἐξανέστη τοῦ θρόνου, καὶ ἄλλον παρ' ἄλλο μέρος ἀπολαμβάνων, μειλιχίοις προύπεμπε λόγοις, καὶ ἐπαγγελιῶν ἀκροτέρων ἴυγξιν, ὥστε καὶ ἀπαλλάξαντες ἐκεῖθεν, κήρυκές τε τῶν ἐκείνου καλῶν πανταχῆ τῆς βασιλευούσης περιϊόντες γεγόνασι, καὶ ἀνέπεισαν τοὺς ὄχλους ἔτι πλέον ἐξηρτῆσθαι τῶν ἐκείνου πόθων. ἰδὼν δὲ ὁ γηραιὸς βασιλεὺς ὅτι μικροῦ πάντες ἐξέκλιναν, καὶ * οἰκοδομοῦντες τῶν φίλων, καὶ δείσας μὴ δραμόντες αὐτοχειρίᾳ τοῦτον ἀνέλωσι, διανίσταται πρὸς τὸ τραχύτατον. ἔδοξεν οὖν αὐτῷ πρότερον βέλτιον εἶναι, πεῖραν εἰληφέναι καὶ τῆς ἡσαΐου τοῦ πατριάρχου γνώμης, καὶ σύν γε αὐτῷ τῆς τῶν ἄλλων ἀρχιερέων. συναθροισθέντων τοίνυν αὐτῶν, πέμψας τινὰ τῶν συγκλητικῶν·

* οἱ λοιποῦντες

ΔΗΜΗΓΟΡΙΑ ΤΟΥ ΓΗΡΑΙΟΥ βασιλέως.

Εἰ μὲν ἑώρων, φησίν, ἐμοί τε τὴν ἁλουργίδα ταύτην ἀποθεμένῳ περιγινόμενον τὸ ἀκίνδυνον, καὶ ἅμα τῷ ὑπηκόῳ παντὶ τὸ καλῶς ἄρχεσθαι, ἀλλότριος ἂν εἴην τῆς τοῦ Χριστοῦ μερίδος, εἰ μὴ τὸ ἐφ' ἡσυχίας καθῆσθαι, τοῦ βασιλεύειν πολλῷ προτιμότερον καὶ ἡδύτερον ἔμοιγε ἐνόμιζον. τί γὰρ εἰς εὐφροσύνην ἀνυσιμώτερον, ἢ τὸ φροντίδων καὶ φόβων ὡς πορρωτάτω καθῆσθαι; εἰ δὲ διὰ τὰ ἐμά τε καὶ τοῦ λαοῦ πλημμελήματα, καὶ ἅμα τὰ τῶν ἡμετέρων προγόνων θεομηνία τις ἐπιχωριάζουσα καθ' ἡμῶν δίκην καταιγίδος ἀγρίας ἐλαύνει καὶ φθείρει τὰ πράγματα, καὶ ὁ νέος ἔτι παρειληφὼς ἐγὼ τὴν ἀρχὴν πλημμελοῦσαν, ὁπότε τοῦ τῆς ἐκκλησίας κλύδωνος τηνικαῦτα, καὶ τῶν πέριξ ἐθνῶν, καὶ εἰς γαλήνην τὰ πάντα ξύν γε θεῷ ῥᾶστα μεταβαλών, ἔπειτ' ἐκεῖθεν τῷ μακρῷ χρόνῳ μάλα τοι πλείστην πεῖραν ξυνειλοχώς, καὶ προσθεὶς ἐμαυτῷ, νῦν πρὸς τοσοῦτον κυκεῶνα καὶ ζάλην πραγμάτων ἀμηχανῶ· πῶς ἂν δυνηθείην τῷ ἐγγόνῳ παραδοῦναι τοιαύτην ἀρχήν, νέῳ τε ὄντι, καὶ τοσαύτην ἀπειρίαν ἀσκοῦντι, ὡς μηδὲ τὰ κατ' αὐτὸν εἰδέναι διατίθεσθαι καλῶς; ἀλλὰ νέοις

ποι

πεσὶ καὶ ἀμαθέσιν ἀνθρώποις ἐκδόντα τὴν ἑαυτοῦ ἐξουσίαν καὶ τὰ βασιλικὰ κτήματα, αὐτόν τε ἐν πενίᾳ διάγειν, καὶ μηδεμίαν ἄλλην ἔχειν φροντίδα βουλόμενον, πλὴν τοῦ κύνας καὶ ὄρνεα τρέφειν, κύνας μὲν οὐχ ἧττον ἢ χιλίους· ὄρνεα δὲ τοσαῦτα, καὶ σὺν αὐτῶν ἐπιμελητὰς ἐγγὺς τοσούτους. πῶς οὖν ὑπὸ τοιούτῳ πιστεύσαιμι ἢ τὴν ἐμαυτοῦ ζωὴν, ἢ τὴν ἐκ θεοῦ πιστευθεῖσάν μοι λειτουργίαν τῆς βασιλείας; ἀλλ' οὐκ ἄν ποτ' ἔγωγε προδότης ἑκών γε εἶναι γνοίμην, οὔτε τῶν ὑπηκόων, οὔτ' ἐμαυτοῦ. ἐγὼ γὰρ τὸν ἐμὸν ἔγγονον, οὐ μόνον καὶ παίδων καὶ γυναικὸς ἠγάπησα πλέον, ἀλλὰ καὶ ἐμαυτοῦ (καὶ ἴστε πάντες τουτὶ) καὶ ἀνέτρεφον ἐν παιδείᾳ καὶ νουθεσίᾳ, βουλόμενος κληροῦχόν τε τῆς ἐμῆς εὐλογίας, καὶ διάδοχον τῆς βασιλείας καταλιπεῖν, καὶ θεῷ καὶ ἀνθρώποις ἀρέσκοντα. ὁ δὲ τὰς ἐμὰς νουθεσίας παρ' οὐδὲν θέμενος, κώμοις καὶ ἀταξίαις διενυκτέρευεν, ἐν οἷς καὶ τὸν αὐτοῦ πεφόνευκεν ἀδελφόν. καὶ τέλος ἐπανέστη, καὶ κατ' ἐμοῦ τοῦ εὐεργέτου καὶ πατρὸς πρᾶγμα τετολμηκὼς, οἷον ἐξ αἰῶνος οὐδέπω τεθέαται ἥλιος. διὸ χρὴ καὶ ὑμᾶς ζηλῶσαι κατὰ τῆς ἀδικίας, καὶ διαναστῆναι πρὸς συστολὴν τῆς ἀναιδείας αὐτοῦ, καὶ κηρῦξαι ἐκκοπὴν τῆς ἐπ' ἐκκλησίας φήμης αὐτοῦ. καὶ ἀπειλῆσαι αὐτῷ τὸν ἀπὸ θεοῦ χωρισμὸν, ἵνα σταλεὶς καὶ σωφρονισθεὶς, ἐπιστρέψῃ καλῶς, ὅθεν ἐξῆλθε κακῶς· καὶ γένηται κληροῦχος αὖθις τῆς τε βασιλείας, καὶ ἅμα τῆς ἐμῆς εὐλογίας. τῶν γὰρ ἁπάντων οὐδεὶς αὐτοῦ κέκριται προτιμότερος ἔμοιγε πρὸς τὴν βασιλείαν, μόνον εἰ ἐβούλετο τὴν προσήκουσαν νέμειν αἰδῶ, ταῖς ἐμαῖς ὑποθήκαις καὶ παραινέσεσιν. ὃν γὰρ ἐπέθηκε τῇ αὐτοῦ δημηγορίᾳ ἐπίλογον, πεπλασμένος ἦν, καὶ πολὺ τὸ πανοῦργον ἔχων ὑφέρπον. ἠκούσατε γὰρ ὁπόσας τὰς λοιδορίας, παρ' ὅλην αὐτοῦ τὴν δημηγορίαν ἐπλήρωσε κατ' ἐμοῦ, πρὸς ἃς οὐδεμίαν ἔχει τὴν ἁρμονίαν ὁ ἐπίλογος, ἀλλ' ἵνα τοὺς ἀκούοντας ἐξαπατήσας ἐγείρῃ κατ' ἐμοῦ, τοιοῦτον ἐπέθηκε τῇ δημηγορίᾳ τὸ τέλος. ταῦτα ἀκηκοότες, οἱ μὲν συνέσει καὶ λόγῳ κοσμούμενοι τῶν ἀρχιερέων, συνῄνεσαν τοῖς εἰρημένοις, καὶ σιωπὴν παντελῆ τοῦ ὀνόματος τοῦ νέου βασιλέως πανταχῇ τῶν ἐκκλησιῶν ἐκύρωσαν κηρυχθῆναι, μέχρις ἂν ἐπιστρέψῃ. τῷ δὲ πατριάρχῃ καὶ τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν κληρικῶν ἔστιν οἷς οὐκ ἔδοξεν εὔλογα τὰ εἰρημένα. διὸ καὶ ἀναστάντες, ἀπῄεσαν οἴκαδε, μηδὲν πλέον εἰπόντες, εἴτε διὰ τὴν σύνοικον ἀλογίαν, εἴτ' οὐκ οἶδ' ὅπως. ἔπειτα διανυκτερεύσαντες, καὶ ἅπαξ καὶ δὶς ἐν τοῖς πατριαρχικοῖς οἴκοις, συνωμοσίας καὶ φρατρίας συνεσκεύαζον κατὰ τοῦ γηραιοῦ βασιλέως, ὃ διαψιθυρισθὲν καὶ διαδοθὲν εἰς τὸν δῆμον, καὶ εἰς τὰ τῶν εὖ γεγονότων συστήματα, πλείστους καὶ τούτων ἠνάγκασε λάθρα ξυνεληλυθέναι τῇ τούτων συνωμοσίᾳ τε καὶ φρατρίᾳ, καὶ ὅρκους ἐγγράφους συνεισενεγκεῖν, διατεινομένους μέχρι τελευταίας ἐνστῆναι πνοῆς, καὶ πᾶσαν (εἰ τούτου δεήσειεν) ὑποστῆναι τὴν κάκωσιν. ὅθεν εἰς τρίτην ἐκεῖθεν ἡμέραν τοὺς ἱεροὺς κρούσας κώδωνας ὁ πατριάρχης, καὶ πλεῖστον ἀθροίσας ὄχλον ἀγοραῖον, ἀφορισμὸν ἀπεφήνατο κατὰ παντὸς τοῦ βουληθησομένου σιωπῆσαι τὸ τοῦ νέου βασιλέως ὄνομα, καὶ μὴ τὰ προσήκοντα πάντα νέμειν αὐτῷ, ὅσα καὶ βασιλεῖ· καὶ ἐπὶ τούτοις ἀφορισμὸν ἕτερον ἐξεφώνησε κατὰ τῶν ἄλλων ἀρχιερέων, ὁπόσοι τὴν ἑτέραν ἐβάδισαν. τοῦτο τὸν γη-

ραιὸν

bus & indoctis hominibus poteſtate ſua tradita, & Imperatorijs poſſeſsionibus donatis, ipſe in egeſtate uiuit: nec quicquã aliud curare uult, niſi ut canes & aues alat, canes mille haud pauciores, & aues totidem, eorumq; curatores haud pauciores. Tali ergo qua ratione uel uitam meã, uel diuinitùs mihi mandatam Imperij adminiſtratione credam? Verùm ego ſciens & uolens quidem, nunquam uel ſubditos meos, uel meipſum prodã. Nam nepotem quidem plus non modò uxore & liberis meis, ſed etiam magis quàm meipſum dilexi: & uos omnes ſcitis quo pacto eum educarim, inſtituerim, monuerim: & prudentiæ meæ hæredẽ, & Imperij ſucceſſorem, qui & Deo & hominibus placeret, relicturus. At ille ſpretis monitis meis, totas noctes in comeſſationibus & proſtibulis exegit, in quib. etiam fratrem ſuum occidit. Denique etiam contra me tam bene meritũ & patrem inſurrexit, facinus auſus quale ab omni æuo nullũ ſol uidit. Quamobrem & uos odiſſe improbitatem debetis, & ad eius impudentiam coercendam inſurgere, & eius ex Eccleſiaſtico præconio amotionem proclamare, & alienationem à Deo minitari: ut uerecundatus & emẽdatus, pulchrè eò reuertatur, unde turpiter eſt egreſſus, & rurſus hæres fiat & Imperij & moderationis meæ. Nemo enim omniũ eſt, quem ad Imperiũ euectum malim: modò præcepta mea & monita reuereri, ijſq; obtẽperare uellet. Quem enim ſuæ concioni epilogum addidit, is commenticius fuit, & ſubdolus atque malitioſus. Audiſtis enim quot conuicia in tota ſua concione in me dixerit, cum quibus epilogus minimè conſentit. Sed ut auditores contra me concitaret, talem orationi ſuæ finem impoſuit. His auditis, pontifices prudentia & eruditione ornati aſſenſerunt: & nomen eius in omnibus Eccleſijs tacendum eſſe, donec corrigeretur, cenſuerũt. Patriarchæ uerò & pontificibus ac ſacerdotibus nõnullis, ea oratio non probata eſt. Quare nihil amplius locuti, domum abierunt, ſiue ob familiarem illis * imprudentiam, ſiue ob aliud neſcio quid. Deinde nocte in patriarchicis ædibus ſemel atque iterum exacta, in ſeniorem Imperatorem cõiurarunt. Quod cum muſsitaretur, nec populo tantum, ſed nobilibus etiam quibuſdam innoteſceret, pleroſq; horum etiam clàm ad factionem & coniurationem illorum ſe conferre coegit: & ſcriptum iuſiurandum dare, quo affirmarẽt, ſe ad extremum ſpiritum perſeueraturos, & nullũ (ſi opus eſſet) ſupplicium recuſaturos. Vnde triduo pòſt, patriarcha ſacris tintinabulis pulſatis, coactoq; magno circumforaneæ turbæ numero, ſacris interdictum eſſe omnibus ꝓmulgauit, qui iunioris Imperatoris nomen taceret, & omnẽ Imperatori debitũ honorẽ habere illi recuſarẽt. His peractis, aduerſæ etiã partis ſacerdotib. ſacris interdixit.

Eccleſiaſtici interdicti petitio.

Epilogus nepotis.

* *infantia.*

Coniuratio pontificum contra ſeniorem.

Patriarcha ob factionẽ cuſtodiæ mãdatur.

Hoc Imperatorem non mediocri moleſtia affecit, & præter omnē expectationem auditū perculit. Quòd ſi pacis, inquit, doctor ita contra nos inſaniit, mercedis à nepote meo promiſſæ ſpe: & omni abiecta uerecundia & grauitate, ſeditionis autor eſſe nō dubitat: quisnam temerarium uulgi contra nos impetum cohercebit, ſi quis humana præſidia reſpiciat? Itaque patriarcha, quantum in ipſo eſt, planè percuſſor noſter & homicida extitit. Cæterùm pontifices illi, inſigni impudentia & animi & linguæ patriarchæ commoti, & ipſi tam illi quàm eius amentiſsimæ factioni ſacris interdixerunt, ut ſeditionum & factionum autori, & largitionibus ad reipublicæ perturbationem incitato: adductis & canonibus & legibus, quibus grauiſsimè & maniſeſtiſsimè condemnabatur: de quibus nos in hac hiſtoria decimumoctauū Chalcedonenſis cōcilii Canonem, nihil mutatum, recenſere ad uerbum ſat habebimus. Similia enim & quartus Occumenici concilii ſexti in Trullo celebrati, ad hęc & quartum caput trigeſimiſexti tituli legum ſancit. Eſt autem huiuſmodi: CONIVRATIONIS & factionis crimen, etiam ciuilibus legibus ubique eſt interdictum: quanto magis id in Dei Eccleſia eſt prohibendum? Si qui ergo clerici aut monachi deprehendentur, qui coniurent, aut factionibus ſtudeant * contra epiſcopos aut clericos: omnino gradum ſuum amittunto. Hinc pontificū cœtus ratiocinabatur: Si eos qui contra epiſcopos & clericos coniurant, & factiones inſtituūt, clericos & monachos, Canones ita mulctant: quanto magis pontifices & patriarchas talia contra Imperatorem machinantes? qui conſtituti ſunt ut pacis doctores eſſent: & præter alia ad quietem & ocium pertinentia, illud in primis docere debēt, quod & uetus lex, & magnus apoſtolus Paulus præcipit, Principi populi tui ne male dicito: &, Imperatorem honorate. Verùm ſenior Imperator cum eò perturbationis rem proceſsiſſe cerneret, patriarcham in Manganio monaſterio ſine uinculis cuſtodiendū, ne uſquam egrederet, curat. Iunior uerò biduo pòſt ad mœnia Cōſtantinopolis uenit, ut cognoſceret quo animo auus nūcios illos accepiſſet: uehementer orans, ut ſibi liceret ſoli intrare ad auum adorandū. Sed neq; ipſe, neq; uerba eius ulla ex parte admittebantur, ſed & lapidib. ſupernè ab iis q̄ ꝓpugnacula mœnium tuebant̄, fugabat̄: qui ne uocē quidem eius ferebāt, cumq; cōtumelioſis dictis impunè inceſſebāt, & ignominioſè dimittebāt, dolo plenā eſſe & cogitationē & orationē eius dictitātes. Ac ille quidē ſic dimiſſus, paululū à muro declinauit. Nox uerò iam aderat, cū quidā ex urbano populo factioſi, iiq; nō pauci, clām cōgreſsi, occultè illi ſignificant, ut ſub mediā noctem, cū & Byzantii omnes dormiant, & mœniū uigiles ſecuriores ſint, ꝓximè mœnia

Nepos Byzantiū pro ditione capere ſtudet

γραιὸν βασιλέα οὐ μετρίως ἠνίασε, καὶ ἐξέπληξεν ἀπροσδοκήτως ἀκουσθέν· καὶ εἰ ὁ τῆς εἰρήνης διδάσκαλος, ἔφησεν, οὕτω καθ᾽ ἡμῶν ἐμεμήνει, διὰ λήμματα τῶν προσδοκιῶν ὧν αὐτῷ ἐπαγγέλλεται ὁ ἐμὸς ἔγγονος, καὶ πᾶσαν ὀπίσω ῥίψας αἰδῶ καὶ σεμνότητα, στάσεως ἀρχηγὸς οὐκ ὀκνεῖ γίνεσθαι· τίς ἂν τὴν ἄστατον τοῦ δήμου καθ᾽ ἡμῶν στήσειε φοράν, εἴ τις δὴ τὸ ἀνθρώπινον βλέπει; ὥστε φονεὺς ἡμῖν ὁ πατριάρχης τὸ καθ᾽ αὑτὸν ἀπηρτισμένος γεγένηται. οἱ μέντοι ἀρχιερεῖς ἐκεῖνοι, πολλὴν ἀναίδειαν τῆς τοῦ πατριάρχου διανοίας καὶ γλώττης καταγνόντες, ἀφορισμὸν καὶ αὐτοὶ συναθροισθέντες ἐξεφώνησαν κατ᾽ αὐτοῦ, καὶ τῶν αὐτῷ συμφρονούντων τῇ ἀπονοίᾳ, ἅτε νεωτεροποιὸν καὶ συνωμοσίας συσκευαστήν, καὶ στασιαστὴν διὰ δωροδοκίαν γενόμενον. παρῆγον γὰρ καὶ κανόνας καὶ νόμους, οἳ πολλὴν αὐτῷ τὴν καταδίκην ἐπλήρουν· ὧν ἡμεῖς ἐν τῇ παρούσῃ τῆς ἱστορίας ἐκθέσει, τὸν ὀκτωκαιδέκατον τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου κανόνα ἀπαράτρεπτον, κατὰ λέξιν ἐκθέμενοι, ἀρκεῖν νομίζομεν. τὰ γὰρ ὅμοια καὶ ὁ τῆς ἐν τῷ Τρούλλῳ τέταρτος τῆς οἰκουμενικῆς ἕκτης συνόδου, καὶ ἔτι τὸ τέταρτον κεφάλαιον τοῦ τριακοστοῦ ἕκτου τίτλου τῶν νόμων διαγορεύει. ἔχει δὲ οὕτως· τὸ τῆς συνωμοσίας ἢ φρατρίας ἔγκλημα καὶ παρὰ τῶν ἔξω νόμων πάντῃ κεκώλυται· πολλῷ δὲ μᾶλλον ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐκκλησίᾳ τοῦτο ἀπαγορεύειν προσήκει. εἴ τινες τοίνυν κληρικοὶ ἢ μονάζοντες εὑρεθεῖεν, ἢ συνομνύμενοι, ἢ φρατριάζοντες, ἢ κατασκευὰς τυρεύοντες * ἐπισκόπων ἢ κληρικῶν, ἐκπιπτέτωσαν πάντῃ τοῦ οἰκείου βαθμοῦ. συνελογίζοντο τοίνυν ἐντεῦθεν ὁ τῶν ἀρχιερέων ὅμιλος, ὡς εἰ τοὺς κατὰ ἐπισκόπων καὶ κληρικῶν συνομνυμένους καὶ φρατριάζοντας κληρικοὺς καὶ μονάζοντας, οὕτως οἱ κανόνες κολάζουσι, πολλῷ πλέον τοὺς κατὰ βασιλέως ἀρχιερεῖς τε καὶ πατριάρχας τοιαῦτα κατασκευάζοντας, τοὺς τῆς εἰρήνης ταχθέντας εἶναι διδασκάλους, καὶ περὶ καταστάσεως τε καὶ ὁμονοίας τά τε ἄλλα διδάσκειν, καὶ μάλιστα ὅσα ὁ παλαιὸς νόμος διαγορεύει, καὶ ὁ μέγας ἀπόστολος Παῦλος, ὅτι τε ἄρχοντα τοῦ λαοῦ σου οὐκ ἐρεῖς κακῶς, καὶ ὅτι τὸν βασιλέα τιμᾶτε. ὁ μέντοι γηραιὸς βασιλεύς, δὴ τοσοῦτον ἀτοπίας προβάντα βλέπων τὰ πράγματα, καὶ δείσας μὴ καὶ δὴ πλέον προκόψῃ τὸ κακόν, ἐν ἀδέσμῳ καταχεθῆναι φυλακῇ προστέταχε τὸν πατριάρχην, ἣν εἶχε λοιπὸν ἡ μονὴ τῶν Μαγγάνων τοῦτον ἀπρόϊτον. ὁ δὲ νέος βασιλεύς, ἧκε μετὰ δύο ἡμέρας περὶ τὸ τεῖχος τῆς Κωνσταντινουπόλεως, βουλόμενος μαθεῖν ὅπως ὁ πάππος πρὸς τὰς ἐκεῖθεν ἀπαγγελίας διετέθη. ἐδεῖτό τε σφοδρῶς συγχωρηθῆναι εἰσελθεῖν μόνος εἰς προσκύνησιν τοῦ πάππου· ἀλλὰ παραδοχὴν οὐκ εἶχεν ὅλως, οὔτ᾽ αὐτός, οὔτε τὰ πρὸς αὐτοῦ λαλούμενα· ἐδιώκετο δὲ μάλα σφοδρῶς, λίθοις βαλλόντων αὐτὸν τῶν ἄνω, παρὰ τὰς ἐπάλξεις τοῦ τείχους καθημένων, οἳ οὐδὲ φωνῆς αὐτοῦ ἀκούειν ἠνείχοντο· ἀλλὰ καὶ ὕβρεσιν ἔπλυνον ἀδεῶς, καὶ ἀσέμνως ἀπέπεμπον, δεδολιευμένα φάσκοντες εἶναι τά τε ἤθη καὶ τοὺς λόγους αὐτοῦ. ἐκεῖνος μὲν οὖν οὕτως ἀποπεμφθείς, ἐξέκλινεν ἀπὸ τοῦ τείχους μικρόν. νὺξ δὲ ἤδη παρῆν, καί τινες τῶν τοῦ πολιτικοῦ δήμου στασιωτῶν οὐκ ὀλίγοι, λάθρα συναθροισθέντες εἰς ἕν, λάθρα τούτῳ διεμηνύσαντο, ἐγγίστα ἐληλυθέναι τοῦ τείχους περὶ μέσας νύκτας, ὁπότε καὶ οἱ Βυζάντιοι πάντες ὑπνώττουσι, καὶ οἱ ἐπὶ τοῦ τείχους φρουροὶ πρὸς τὸ ῥᾳθυμότερον ἀνα-

πίπτου-

* κατ'

πίπτουσιν· ἑτοίμους γὰρ εἶναι σφᾶς ἀνιμήσασθαι αὐτὸν διὰ μηρίνθου τινὸς ἀπὸ τῶν ἐπάλξεων. τούτου δ' εἰ γένοιτο, πέρας εἶναι τῆς ὅλης σπουδῆς καὶ τοῦ μακροῦ δρόμου. πεπεισμένους γὰρ εἶναι πάντας Βυζαντίους, εὐθὺς ἀκολουθῆσαι φανέντι περὶ μέσην τὴν Βασιλεύουσαν. μέσης δὲ ἤδη νυκτὸς γενομένης, καὶ βλέπων ὁ Βασιλεὺς ὡς ἀμοιβαδὸν οἱ φρουροὶ τὴν νύκτα πᾶσαν παραλλάττοντες, οὐ παύοντο φωναῖς, ἀλλ' ἐπαλλήλοις ἀλλήλους πρὸς τὸ ἐγρήγορος διεγείροντες, ἀκατίῳ τινὶ πιστεύει ἑαυτὸν ἐξ ἀνάγκης ξύν γε Καντακουζηνῷ τῷ μεγάλῳ δομεστίκῳ καὶ Συναδηνῷ τῷ πρωτοστράτορι, διὰ τοῦ τὸ νότιον μέρος τῆς Κωνσταντινουπόλεως κάμψαντες, ὁμαλῶς διεπεραιοῦντο περιϊόντες ἡσύχως τὸ παράλιον τεῖχος, εἴ που δυνηθεῖεν εἴσοδόν τινα ῥᾳδίαν εὑρεῖν. ἀλλ' οἱ ἐπὶ τὸ τεῖχος φρουροὶ συναισθόμενοι, τραχυτέρᾳ τῇ βοῇ καὶ τῷ θορύβῳ ἐχρήσαντο. καὶ εἰ μὴ ἀποκρινομένων, καὶ λίθους ἤδη κατ' αὐτῶν ἤρξαντο πέμπειν, ὡς ἐκεῖνοι φοβηθέντες, ἀναστρέψαντες ἀπῄεσαν. τότε μὲν οὖν ταῦτα ἐπράχθη. τοῦ δ' ἐπιόντος μηνὸς δεκεμβρίου, γράμματα πρὸς τῶν Θεσσαλονικέων λάθρα τῷ νέῳ κομίζονται βασιλεῖ, προσκαλούμενα τὴν ταχίστην αὐτόν· εἶναι γὰρ ξυγκείμενον τοῖς τε δημόταις ἅπασι καὶ τοῖς πλείοσι τῶν προυχόντων, καὶ αὐτῷ γε δὴ τῷ ἀρχιερεῖ, ἅμα τῷ πλησίον φανῆναι τοῦ τείχους αὐτόν, δραμόντας ἀνοῖξαι οἱ τὰς πύλας. ἐπεὶ ταῦτα ἐμεμαθήκει ὁ Βασιλεύς, συχνοὺς παραδοὺς τῷ πρωτοστράτορι στρατιώτας, περιϊέναι παρεκελεύσατο· καὶ οἷον περιστρατοπεδεύειν τὴν Βασιλεύουσαν μικρὸν ἄπωθεν, καὶ μὴ ἐᾶν ἄχρι Ῥηγίου τοὺς Βυζαντίους ἐξιόντας διατρίβειν· καὶ πρός γε λαθραίοις γράμμασι καὶ ὑποσχέσεσιν ὑπορχεῖσθαι καὶ ὑποποιεῖσθαι τοὺς Βυζαντίους κατὰ τὸ προσῆκον ἑκάστῳ. ὁ δ' ὀλίγους τινὰς ἀπολεξάμενος, ᾤχετο ἀπιὼν ἐπὶ Θεσσαλονίκην. ἔτυχον δὲ τηνικαῦτα διατρίβοντες ἔξω τειχῶν, διὰ τὰς ὑποψίας τῶν θορύβων, μετὰ τοῦ ἀπὸ τῶν Τριβαλλῶν συμμαχικοῦ στρατοῦ, ὅ, τε δεσπότης Δημήτριος, καὶ ὁ πρωτοβεστιάριος Ἀνδρόνικος, καὶ ὁ Ἀσὰν Μιχαήλ, ἐπαγόμενοι καὶ τὰ Μακεδονικὰ τῶν Ῥωμαίων στρατεύματα· ὧν δὴ καὶ ἀσχόλων ὄντων περὶ τὰς κατ' αὐτοὺς ἔριδας, ἃς ἀνέφλεξαν κενοδοξίας καὶ φιλαυτίας τελχῖνές τινες, ἢ μᾶλλον θεομηνία τις, ἵνα τὰ κατ' αὐτοὺς συγχυθείη πράγματα, καὶ σφῶν αὐτῶν αὐτοὶ πρόξενοι γένοιντο ἀπωλείας. τούτων τοίνυν ἀσχολίαν ἀγόντων τοιαύτην, μεταξύ που Θεσσαλονίκης καὶ Σερρῶν, ἔλαθεν ὁ Βασιλεὺς εἰσιὼν ἐς Θεσσαλονίκην ἐνδύμασιν ἰδιωτικοῖς πάντα τὰ βασιλικὰ περικαλύπτων γνωρίσματα· ἃ δὴ πάντα πυλῶν εἴσω γενόμενος, εὐθὺς ἀπέρριψε, καὶ κατάδηλος πᾶσιν ἐγεγόνει Βασιλεὺς ὤν· καὶ εὐθὺς δραμόντες μικροῦ πᾶσα ἡ πόλις ἐκείνη, προσεκύνουν τε αὐτὸν καὶ ἠσπάζοντο, καὶ εὐφήμοις ἐδεξιοῦντο φωναῖς. ἦσαν δὲ καὶ βραχεῖς τινὲς πάνυ αὐτόν τε μισοῦντες, καὶ τῷ γηραιῷ καθαρῶς προσκείμενοι βασιλεῖ· οἳ καὶ δραμόντες τὴν ἀκρόπολιν ἐχειρώσαντό τε καὶ ἠσφαλίσαντο, κἀκεῖθεν εὐρώστως ἠμύνοντο πολιορκοῦντας τόν τε Βασιλέα, καὶ ὅσοι περὶ αὐτὸν ἠθροίσθησαν θιασῶται τῆς στάσεως. καὶ πολλοὺς ἐτίτρωσκον, βάλλοντες λίθοις καὶ βέλεσιν· ὥστε καὶ πολλὰ τῶν ἐκεῖθεν βελῶν, καὶ περὶ τὴν τοῦ Βασιλέως ἐνεπάγη ἀσπίδα. τῇ δ' ὑστεραίᾳ φρυγάνων ἀθροίσαντες πλῆθος οἱ περὶ τὸν Βασιλέα, τὰς πύλας ὑφῆψαν τῆς ἀκροπόλεως. καὶ οὕτως αὐτὴν παρεστήσαντο. ἄρας δ' ἐκεῖθεν ὁ βασιλεύς, προήει ἐπὶ τὸ ἄστυ Σερρῶν, ἐν ᾧ τὸ συμμαχικὸν ἦν τῶν Τριβαλλῶν, οἷς δὴ καὶ διὰ σπουδῆς ἦν τὸ πρῶτον ὅπλα κατὰ τοῦ Βασιλέως ἄρασθαι. ἐπεὶ δὲ τὸν μὲν δεσπότην Δημήτριον, καὶ τοὺς ἄλλους, τόν τε πρωτοβεστιά-

mœnia ueniat. Se enim paratos eſſe, ad eum func in propugnacula attrahendum. Quod ſi fieret, totum negocium fore confectum. Se enim perſuaſum habere, ſi in media urbe conſpiceretur, Byzantios omnes ſtatim ad eum defecturos. Media iam nocte cum uideret Imperator excubitores omnes per uices uigilantes, & aſsiduis clamorib. inuicem ad uigilandum exhortari non deſiſtere: neceſſariò cum Cantacuzeno magno Domeſtico & Synadeno Protoſtratore nauicula cōſcenſa, declinatáque auſtrali urbis parte, æquabiliter traijcit, maritimum murum tacitè circumiēs, ſicubi facilē ingreſſum reperire poſſet. Quo cuſtodes in mœnibus animaduerſo, aſperius & uociferati & tumultuati ſunt: & cum nihil reſponderent, ſaxa etiam in eos conijcere cœperunt, donec illi territi receſſerunt. Actum quidem hæc acta ſunt. Inſtante uerò Decembri, iuniori Imperatori arcanæ literæ à Theſſalonicenſibus afferūtur, quibus quamprimùm accerſebatur. Pepigiſſe enim plebeios omnes, & proceres pleroſque, & ipſum pontificem, cum prope mœnia conſpectus eſſet, ſe properè illi portas aperturos. Quibus cognitis, multis Protoſtratori milítibus datis, hortatus eſt, ut circuiret, & urbem eminus uelut caſtris cingeret: nec Byzantios uſque ad Rhegium egredi pateretur, eoſdemque arcanis literis & pollicitationibus ſolicitaret, prout cuique conueniret. Ipſe uerò cum paucis, Theſſalonicam abijt. Tum uerò, propter ſuſpiciones tumultuum, Demetrius Deſpota, & Protoueſtiarius Andronicus, & Aſan Michael, cum auxiliaribus Triballorum copijs extra mœnia diuerſabantur, & Macedonicas etiam Romanorum legiones ſecum habebant. Qui cum rixis & contentionibus, quas ambitio & cæcus amor ſui parit, occupati eſſent, ira numinis agitati, ut rebus ipſorum confuſis, ipſi ſibi perniciem crearent: intra Theſſalonicam & Serras Imperator clàm, Imperatorio habitu plebeia ueſte tecto, eſt urbem ingreſſus: qua, à porta ſtatim abiecta, omnibus eſt agnitus: concurſuque facto, à tota ferè ea ciuitate adoratus & ſalutatus, & fauſtis acclamationibus acceptus. Erant tamen perpauci qui eum odiſſent, & ſeniori Imperatori uerè ſtuderent: qui arcem properè occuparunt, & munierūt, unde Imperatorem & factioſos fortiter propulſabant, & multos ſaxis & telis uulnerabant, quorum multa Imperatoris ſcuto ſunt infixa. Poſtridie uerò magno ſarmentorū cumulo circumpoſito, portis exuſtis, arcem cœperunt. Inde digreſſus Imperator, ad oppidum Serras peruenit, ubi Triballorum auxilia erant, qui primo quoque tempore arma inferre Imperatori cupiebant. Sed cum Demetrium Deſpotam, & reliquos, Protoueſtiarium

Theſſalonicæ ad nepotem defectio.

Ducum ſenioris Imperatoris intēperiæ.

Triballi domum redeunt.

ſtiarium & Aſanem, turpiter diſsipatos cernerent: milites uerò qui eos ſequebantur, in Imperatoris caſtra transfugiſſe: certis conditionibus & ipſi oppidum Imperatori dedide-runt, domumq́; abierunt. Cum autem eam fortunæ erga ſe benignitatem, obuias ſubinde quaſi manus ſibi porrigentis cerneret, cũ gaudio & lætitia pergebat ulterius, bona ſpe plenus: & (ne longum faciamus) intra paucos dies omnib. Macedoniæ oppidulis peragratis, faciliméq; & ſine labore deditione captis, Deſpotæ uxorem, liberos & pecuniam quoq; cœpit: Aſanis item & Protoueſtiarij, & ſenatorum omnium qui ibi cum illis erant. At ſenior Imperator, cum illa quoq; ſpe excidiſſet, iam legatos ad nepotem miſſurus erat de fœdere & pace, priuſquam ille Macedonia excederet. Sed ſtatim alia ſpes, quod utinam non accidiſſet, interpoſita, conſilium illud euertit.

Succeſſus nepotis.

LEGATIO MICHAElis ad ſeniorem Imperatorem.

Michael enim Bulgarorum princeps, ſpe magnorũ emolumentorum elatus, clàm ſeniori Imperatori nunciauit, ſe, ſi uellet, opẽ ei contra nepotem laturum. At Imperator, uelut è magna tempeſtate & naufragio portum inſperatò adeptus, mordicùs ſpem illam tenuit. Deinde legati ultrò citróq; commeant, de rei gerendæ modo, & de promiſsionibus & fœdere, omnibus cõſiliorum ignaris, duobus aut tribus intimis & Cralæna exceptis: quæ ſubinde patrem falſa ſpe, quam uani uates & engaſtrimythi ei faciebant, implebat. Magnus autem Logotheta Metochites, cùm fortunæ uices incertas ſenioris Imperatoris, & perturbationem rerũ cerneret, omnium maximè ſibi timuit: quippe qui cum ille omnia communicaret, & ſine quo nihil decerneret aut ageret. Quare triſtis & ſolicitus ſemper erat, & futurorũ plenus, nihil boni expectans. Quadam uerò nocte terribilem quendam hominem uidere uiſus eſt ſibi iacenti aſtantem, prædoni & agreſti latroni perſimilem, qui manus ſibi injiceret, & de ceruicali, cubiculi claues eripere uellet, in quo ſupellex & gemmæ repoſitæ erant, & quicquid opum habebat. Somno aũt ui excuſſo perterritus, inclamauit famulos, ut prædonẽ perſequerentur, ne unà cum pecunia effugeret. Ignorabat enim uiſa illa ſomniũ eſſe, non rem uerã. Qui cũ ſtatim ſurrexiſſent, & fores clauſas repperiſſent, & affirmaſſent imaginationem eſſe, è diurnis cogitationibus ortam: uix ad ſeipſum reuerſus, grauiſsimo cũ ſuſpirio, nõ tam diurnarũ curarum imaginem, q̃ præſagium euerſionis familiæ ſuæ iudicauit. Quare cum diluxiſſet, pleraſq; opes è ſuis ædibus tanquã deſperatis iam translatas, inter amicos fidiſsimos clàm diſtribuit cuſtodiendas,

Logothetæ ſomniũ & irrita prouidentia.

ειον καὶ τὸν ἀσὰν ξὺν οὐδενὶ κόσμῳ διασκεδασθέντας εἶδεν, τοὺς δ' ἑπομένους αὐτοῖς στρατιώτας αὐτομολήσαντας εἰς τὸ τοῦ βασιλέως στρατόπεδον, ὑπόσπονδον καὶ αὐτοὶ τῷ βασιλεῖ τὸ ἄστυ παρέδοσαν, ἀπιόντες οἴκαδε. ἐπεί γε μὴν ὁ βασιλεὺς, οὕτω τὴν τύχην ἑώρα τὴν δεξιὰν ἄφθονόν τε καὶ μειδιῶσαν αὐτῷ προτείνουσαν, ἤδη μεθ' ὅλης εὐθυμίας καὶ ἡδονῆς, εἰς τὰ πρόσω προυχώρει μεστὸς ἀγαθῶν ἐλπίδων. καὶ ἵνα μὴ διατρίβωμεν, ὀλίγων ἐντὸς ἡμερῶν ἅπαντα διελθὼν, τὰ ἐκεῖ περὶ τὴν μακεδονίαν πολίχνια ῥᾷστά τε καὶ ἀπονητὶ περιεστήσατο, καὶ σύν γε αὐτοῖς τάς τε γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα καὶ τὰ χρήματα ξυνειλήφει τοῦ τε δεσπότου καὶ τοῦ πρωτοβεστιαρίου, καὶ τοῦ ἀσὰν, καὶ ὅσοι τῶν ἄλλως ἐχόντων συγκλητικῶν ἐκείνοις ἐκεῖσε συνδιατρίβοντες ἦσαν. ὁ δὲ γηραιὸς βασιλεὺς, ἀπολωλεκὼς καὶ τὰς ἐκεῖθεν ἐλπίδας, καὶ εἰς ἀμηχανίαν ἐσχάτην ἐμπεπτωκὼς, ἐβούλετο ἤδη πέμπειν πρεσβείαν πρὸς τὸν ἔγγονον περὶ σπονδῶν καὶ εἰρήνης, πρὶν ἐκ μακεδονίας αὐτὸν ἀναλῦσαι. ἀλλ' εὐθὺς ἑτέρα τις ἐλπὶς, ὡς μὴ ὤφελεν ἐπεισφρήσασα, καὶ ταύτην ἐξέκρουσε τὴν βουλήν.

ΠΡΕΣΒΕΙΑ ΤΟΥ ΜΙΧΑΗΛΟΥ ΠΡΟΣ τὸν γηραιὸν βασιλέα.

Μιχαὴλ γὰρ ὁ τῶν βουλγάρων ἄρχων, λημμάτων ἐλπίδι μεγάλων ἑαυτὸν ἐπάρας, διεμηνύσατο λάθρα τῷ γηραιῷ βασιλεῖ, εἰ βούλοιτο, συμμαχῆσαι αὐτῷ κατὰ τοῦ ἐγγόνου. ὁ δὲ βασιλεὺς ὥσπερ ἐκ μεγάλου ναυαγίου καὶ κλύδωνος ἀπροσδοκήτως λιμένι περιτυχὼν, ἀπρὶξ ἀπελάβετο τούτου. καὶ ἑξῆς διεπρεσβεύοντο πρὸς ἀλλήλους περὶ τοῦ ποιητέου, καὶ περὶ ἐπαγγελιῶν καὶ συνθηκῶν μηδενὸς ἐπιγινώσκοντος τὰ βουλεύματα, πλὴν δυοῖν ἢ τριῶν τῶν πάνυ πιστοτάτων, καὶ τῆς κραλαίνης, ἣ διηνεκῶς τὸν πατέρα καὶ βασιλέα ἀγαθῶν ἐνεπίμπλα ἐλπίδων, ὧν αὐτὴν οἱ ψευδομάντεις καὶ ἐγγαστρίμυθοι ἐνεπίμπλασαν. ὁ μέντοι μέγας λογοθέτης ὁ μετοχίτης ὁρῶν στρεφομένην ἀνωμάλως τὴν τύχην κατὰ τοῦ γηραιοῦ βασιλέως, καὶ κατορχουμένης οὕτω τὰ πράγματα, ἐδεδίει περὶ ἑαυτῷ μάλιστα πάντων αὐτός. ἅτε καὶ μάλιστα πάντων αὐτὸς κοινωνῶν τῷ βασιλεῖ ῥητῶν καὶ ἀρρήτων, καὶ γνώμης καὶ πράξεως πάσης. διὸ καὶ σύννους τις ἦν καὶ ἐμμέριμνος ἀεὶ, καὶ τῶν μελλόντων πλήρης, οὐ μάλα τι δεξιὸν τὸ μέλλον σκοπούμενος εἶναι. ἐν μιᾷ γοῦν τῶν νυκτῶν ἔδοξεν ἀλλόκοτόν τινα θεάσασθαι ἄνθρωπον, ἐπιστάντα οἱ κειμένῳ ἀτεχνῶς λωποδύτῃ τινὶ καὶ ἀγρίῳ λῃστῇ ἐοικότα, τήν χεῖρά τε ἐμβαλόντα, ἀφελέσθαι τὰς πρὸς κεφαλαίου τὰς τοῦ θαλάμου κλεῖδας, ἐν ᾧ τά τε ἔπιπλα, καὶ οἱ πολυτελεῖς ἔκειντο λίθοι, καὶ ὅσα τῶν χρημάτων αὐτῷ περιῆν. τὸν δὲ βίᾳ τὸν ὕπνον ἀποτινάξασθαι, καὶ θορύβου μεστὸν ἐγερθέντα βοᾶν, καὶ τοῖς θεράπουσιν ἐγκελεύεσθαι διώκειν τὸν λωποδύτην, μὴ φθάσῃ διαδρὰς μετὰ τῶν χρημάτων. ἐλελήθει γὰρ αὐτὸν ἐνύπνιον εἶναι τὰ φαντασθέντα, καὶ οὐκ ἀλήθειαν. τῶν δὴ θεραπόντων διαναστάντων εὐθὺς, καὶ τὰς θύρας κεκλεισμένας εὑρόντων, καὶ διαβεβαιωσάντων φαντασίαν εἶναι τὸ πρᾶγμα, καὶ μεθημερινῶν φροντίδων βλάστημα, μόλις εἰς ἑαυτὸν ἐλθὼν, θερμότατόν τινα στεναγμὸν ἐκ βάθους ἀνέπεμψε, καὶ οὐ τοσοῦτον μεθημερινῶν φροντίδων βλάστημα τὸ φανθὲν ἐκεῖνο ἔκρινεν, ὅσον μαντείαν τινὰ καὶ προαναφώνησιν τοῦ μέλλοντος καταλήψεσθαι τὸν οἰκεῖον οἶκον ἀφανισμοῦ. ὅθεν ἡμέρας γενομένης, τὰ πλείω τῶν χρημάτων ἀφελόμενος τῆς οἰκίας, ἅτε ἀπεγνωσμένης ἤδη, διεμέριζέ τε, καὶ τῶν φίλων τοῖς πιστοτάτοις λάθρα ἐδεδώκει φυλάττειν

λάθοιεν αὐτόν. ὁ δὲ τὴν γυναῖκα καὶ τὰς θεραπαινίδας περὶ τὸν οἶκον ἀφεὶς, αὐτὸς περὶ τὰ βασίλεια ἀπρόϊτον τὸ λοιπὸν τὴν διατριβὴν καὶ καταμονὴν ἐποιεῖτο, δεδιὼς τὴν τοῦ δήμου στάσιν φλεγμαίνουσαν κατ' αὐτοῦ. οἱ μέν τοι παρὰ τοῦ γηραιοῦ βασιλέως προαποσταλέντες, εἰς τὴν τῶν κατὰ μακεδονίαν χωρῶν καὶ πόλεων διοίκησιν ἑάλωσαν ἅμα γυναιξί τε καὶ τέκνοις, ὡς ἔφθημεν εἰρηκότες, καὶ διαμερισθέντες, ὅσα περὶ θεσσαλονίκην καὶ διδυμότειχον δεσμωτήρια, πάντα μεστὰ ἑαυτῶν πεποιήκεσαν. ὁ δέ γε δεσπότης δημήτριος, φυγὰς ᾤχετο ἀπιὼν παρὰ τὸν κράλην σερβίας, γυναῖκα καὶ παῖδας καταλιπὼν διώκουσιν. ὁ δὲ πρωτοβεστιάριος ἀνδρόνικος μέχρι τινὸς ἑπόμενος καὶ αὐτὸς τῷ δεσπότῃ, οὐκ ἐδυνήθη μέχρι τέλους, καθάπερ τις παράσιτος εἰς ἀλλοτρίαν ἀποβλέπειν τράπεζαν ὥσπερ ἐκεῖνος· ἀλλ' ἀναλογισάμενος ὅσον ἐξαπίνης ἀφῄρηται πλοῦτον καὶ κτήματα, καὶ δόξαν μετὰ πασῶν τῶν ἐλπίδων, ὑποπτεύσας δὲ καὶ περὶ τῆς γυναικὸς ὅσα αἱ παρὰ τῶν ἐχθρῶν ἁλισκόμεναι πάσχουσιν ἄσεμνα, εἰς ἀπογνώσεως καὶ ἀμετρήτου λύπης βυθὸς ἑαυτὸν ἐδεδώκει. καὶ οὕτως ἐν βραχεῖ τὸ ζῆν πικρῶς ἐξεμέτρησεν, ἐν τόποις ἀλλοτρίοις καὶ ἐρημίαις πλανώμενος. ὁ δὲ ἀσὰν μιχαὴλ ὑποδύσας, εἰσελθὼν εἰς τὸ τοῦ προσιάκου πολίχνιον, καὶ τοὺς οἰκήτορας ἐκεῖθεν ἐκβεβληκὼς, εἰς ἑαυτοῦ ὥσπερ σωτήριον οἰκητήριον εἶχεν ἀσφαλισάμενος. μετὰ δὲ βραχὺ προδοσίαν αἰσθόμενος ἑαυτοῦ, μεταπέμπεται παρὰ τοῦ κράλη σερβίας φρουρὰν, ᾗ τὸ πολίχνιον παραδοὺς, ᾤχετο παρὰ τὸν κράλην καὶ αὐτὸς ἀπιών. ἔτυχε δὲ τηνικαῦτα τὸ τοῦ μελενίκου φρούριον, καὶ ὁπόσα τούτῳ περίοικα διοικῶν καὶ ἐπιτροπεύων ὁ βασιλικὸς νικηφόρος. οὗτος τῶν εὖ γεγονότων ἦν, *ἐδόκει δὲ τοῖς ἥκιστα κρίνειν εἰδόσιν ὀρθῶς, τόν τε τρόπον εἶναι ἁπλοῦς, καὶ πρακτικῆς εἰς τὰ μάλιστα ἄπειρος. ἀλλὰ ὕστερον ὁ χρόνος ἔδειξε τὸ τότε πάντων ὡς ἀληθῶς συνετώτερον. οἱ μὲν γὰρ ἀπογνώσει δόντες ἑαυτοὺς, ἀγνοίᾳ τοῦ συμφέροντος πικρῶς τὸν βίον ἀπήλλαξαν· οἱ δὲ ἑάλωσαν ἄκοντες, καὶ μυρία πεπόνθασι τὰ δεινά· οἱ δ' ἑκόντες προὔδωσαν ἑαυτούς. οὗτος δὲ μόνος θεῷ τὰ πείσματα τῶν ἐλπίδων ἀναψάμενος, πρὸς τοσοῦτον πραγμάτων κλύδωνα ἑαυτὸν ἀντέστησε μέχρι τελευταίας ἀναπνοῆς τοῦ γηραιοῦ βασιλέως, τὴν πρὸς αὐτὸν ἀκίβδηλον γνώμην καὶ πίστιν τηρήσας, καὶ μήτε πρὸς τὰς τοῦ νέου βασιλέως λαμπρὰς καὶ μεγάλας ὑποσχέσεις ἐνδοὺς, μήτ' αὖ πρὸς τὰς παλαμναιοτάτας ἀπειλὰς καὶ περιστρατοπεδεύσεις αὐτοῦ δείσας ὅλως, ἀλλὰ τὸ φρούριον ἐκεῖνο σερρῶν ἀσφαλισάμενος ἐκάθητο, λῆρον μακρὸν ἅπαντα τὰ τοιαῦτα ἡγούμενος, ἕως ἠκηκόει τὴν τοῦ γηραιοῦ βασιλέως ἀπαλλαγήν. μέχρι γὰρ τούτου δικαίαν ἡγεῖτο τὴν ἔνστασιν, τὸ δ' ἑξῆς ἄδικόν τε, καὶ πρόφασιν οὐδεμίαν εὔλογον ἔχουσαν. διὸ καὶ σπονδὰς πρὸς τὸν νέον εὐθὺς ποιησάμενος βασιλέα, καὶ λαμπρὰς τὰς ἀμοιβὰς παρ' αὐτοῦ δεξάμενος, ἐδεδώκει τὸ φρούριον. καὶ λοιπὸν βουλήσει τοῦ βασιλέως, αὐτὸς αὖθις ἦν ὁ διοικῶν καὶ ἐπιτροπεύων αὐτὸ, γέρας καὶ τοῦτο λαβὼν καὶ ἀντίδοσιν τῆς πρὸς τὸν δεσπότην ἐκεῖνον πίστεως καὶ στοργῆς. ἐπεὶ καὶ σὺν τοῖς
» πολεμίοις αἰδέσιμος ἀνδρὸς ἀρετή. καὶ γὰρ δημοσθένην τὸν ἀττικὸν ἐν τοῖς μάλιστα πολεμίοις ὄντα φίλιππος ἐμακάριζε, λέγων· Εἰ μέν τις ἀθηναῖος ὢν ἐν ἀθήναις φάσκει με τῆς πατρίδος ἐμὲ προτιμᾶν, ὥσπερ ἀργυρωνεῖς μὲν πριαίμην ἄν, φιλίας δ' οὐκ ἄν· εἰ δέ τις ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἐμὲ μισεῖ, τούτῳ προσπολεμῶ μὲν, ὡς ἀκροπόλει καὶ τείχει καὶ νεωρίοις καὶ τάφρῳ· θαυμάζω δὲ τῆς ἀρετῆς, καὶ μακαρίζω τὴν πόλιν τοῦ κτήματος. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὕστερον. νῦν δ' ἐπανιτέον ὅθεν ἐπὶ ταῦτα ἐξέβημεν.

* ἐῴκει

das. Vxore uerò & ancillis domi relictis, in palatium ſeſe contulit: ex eoq; non eſt egreſſus, ſeditionem populi contra ſe concitati timens. Cæterùm qui ad Macedoniæ adminiſtrationem miſsi erant, unà cum uxoribus & liberis (ut antè diximus) capti ſunt, & in carceres Theſſalonicæ & Didymotichi diſtributi, omnes eos impleuerunt. Demetrius uerò Deſpota, uxore & liberis relictis, qui à perſequentibus capti ſunt, fuga ad Seruiæ Cralem eſt elapſus. Protoueſtiarius autem Andronicus ad tempus & ipſe Deſpotam ſecutus, nõ potuit perpetuò paraſiti more aliena quadra uiuere, ut ille: ſed quãtas modò opes, iumẽta, poſſeſsiones, gloriam cum omni ſpe ſubitò amiſiſſet, & illa etiam de uxore ſuſpicatus probra, quib. captiuæ mulieres affici ab hoſtib. ſolent, præ deſperatione & immenſo mœrore, in locis alienis & deſertis oberrãs, expirauit. At Michael Aſan Proſiaci oppidulo feſtinanter occupato, eiectisq; oppidanis firmato, tutũ ibi receptũ habuit. Paulo uerò pòſt proditionem ueritus, à Seruiæ Crale præſidiũ accerſit: cui oppidulo cõmiſſo, & ipſe ad Cralẽ abijt. Tum aũt Melenici caſtello, & circũiacentib. locis Baſilicus Nicephorus præerat, uir nobilis ille quidẽ: ſed qui nullo iudicio, ſimplici ingenio, & ad res gerẽdas inepto eſſe crederet. Is uerò tum omniũ prudentiſsimus extitit, quorũ alij ex deſperatione atq; inopia cõſilij miſerè mortui, alij inuiti capti ſunt, & infinita mala perpeſsi, alij ultrò ſeipſos perdiderunt. Hic uerò ſolus ſpe in Deũ collocata, ad extremũ uſq; ſenioris Imperatoris ſpiritũ, tantæ rerũ perturbationi ſe oppoſuit, ſincerumq; animũ & fidem illi præſtitit. neq; enĩ iunioris Imperatoris uel magnificis pollicitationib. ceſsit, uel ſæuiſsimas minas & obſidiones pertimuit: ſed caſtellũ Serras ſibi cõmiſſum munijt, in eoq; contemptis rebus illis omnib. ſedit, donec ſenioris Imperatoris obitũ audiuiſſet. Ad eum enĩ uſq; contentionẽ æquã iudicauit: ultra uerò iniquã, & minimè probandã. Quapropter ſtatim pactione cũ iuniore Imperatore facta, ab eoq; magnificè donatus, caſtellũ dedidit: ac deinde uolũtate illius etiã ei præfuit, eam quoq; fidei erga dominũ ſuũ & pietatis remunerationem conſecutus. Nam uir prudens etiã hoſtis uirtutem reueret. ut & Demoſthenẽ acerrimũ inimicum Philippus beatum iudicabat, cum diceret: Si quis Athenienſis, Athenis degens, ſe “
patriæ me præferre dicit, eum ego argento e- “
merim, amicitia uerò mea non dignabor. Si “
quis uerò propter patriam me odit, eum ego “
quidem ut arcem & murum & nauale & ual- “
lum oppugno: ſed tamen uirtutem eius ad- “
miror, & urbem propter eam poſſeſsio- “
nem fortunatam iudico. Sed hæc poſtea: “
nũc eò redeundum eſt, unde digreſsi ſumus.

Macedonici præfecti in carcerẽ conijciuntur.

Protoueſtiarij interitus

Baſilius Nicephorus ſeniori Andronico ſolus fidem ſeruat.

Fides etiam in hoſte probatur.

Aui copiæ ſuccũbunt. Initio ueris, ſexto die ſanctæ hebdomadis quadrageſimæ, prœliũ cõmiſerunt utriuſq; Imperatoris exercitus prope Maurum fluuium, hinc Conſtantino Aſane, inde Protoſtratore duce. Sed aduerſarij uicerunt: è noſtris aũt ceciderunt milites non amplius decem, tribuni pleriq; unà cum duce Aſane capti, cæteri ſpoliati Byzantiũ infeliciter peruenerunt. Iunior igitur Imperator res ex animi ſententia ſibi ſuccedere uidens, omni Macedonia & Thracia ſuo arbitratu ordinata, medio uere Byzantiũ & ipſe pperat, ne Bulgaricus exercitus prior urbem ingreſſus, cum nec iuſto exercitu munitã & fame afflictã reperiret, cuius Veneta claſsis autor fuerat, Imperatorem cum omni ætate mactaret, unumq; Imperiũ ſuo duci à Byzantio uſq; ad Iſtrum efficeret. aut ſi id nõ poſſet: at ſeniori Imperatori copijs ſubitò datis, ſe aditu Byzantij excluderet, ut in ipſo (quod aiunt) portu naufragium faceret, & omni ſpe deſtitueretur. Accidit igitur, ut nõ tam magna quàm miſera illa urbs, eodem tẽpore terna pericula experiretur, quæ ſingulatim exponemus. Quadraginta longæ naues à Venetis ſplendidè armatæ, contra Genuenſes Galatæ degentes miſſæ ſunt: propterea q; pecuniã à Genuenſibus piratis in medio infero mari, oneraria naue ſpoliata, cum bona gratia reſtituere recuſabãt. Ac XXXII in Cerate ante Byzantiũ appulerunt, & frontes obuerterunt, Genuenſibus Galatæ obſidionem minitantes, ſi pecuniæ reſtitutionem differrent. VIII reliquæ progreſſæ ulterius, fretum quod ante templum eſt, cuſtodiebãt, quas Ponti fauces appellant. ubi quatuor rotundas naues inſtructas ad abitũ cœperunt: easq; copijs impoſitis, contra Genuenſes onerarias, quæ è Ponto ſoluebant, armarunt. Intra paucos igitur dies, tot Romanas & Latinas onerarias captas uideres, ut totũ penè fretum ijs compleretur. Capiebant enim unà etiam Romanas naues, ne qui Genuenſes in ijs euaderent. Ita factum, ut frumentatione intercluſa, fames Byzantios non parua uexaret. Ea enim obſidio dies XV durauit, quib. prælium factum non eſt. Neq; enim poſtulatam pecuniam reddere Genuenſes recuſabant: ſed quãuis pollicerent̃, differebant. Veneti autem nullo modo uacui abire poterãt. Nemo autem erat, cui non admirationi eſſet Venetorum & diſciplina militaris, & cum æquitate magnificentia. Nemo enim omnium illorum quicquam cuiquam rapuit, ſed pecunia data emit: idq;, cum tanta & promiſcua turba cum eis eſſet. Parebãt omnes magiſtratib. ſuis, ut paſtorib. oues: & omnes dies illos in nauibus ſtabant, ardori ſolis nõ cedentes. Roma-

Nepotis Byzantium feſtinatio.

Veneta claſſis contra Galatã.

Venetorum diſciplina militaris.

ἔαρος γὰρ ἀρχομένου περὶ τὴν ἕκτην δηλαδὴ τῆς ἁγίας τῆς τεσσαρακοστῆς ἑβδομάδα, συνεκρότησε πόλεμον τὰ ἀμφοῖν τοῖν βασιλέοιν στρατεύματα, ἀγχοῦ τοῦ Μαυροποτάμου. ἐστρατήγει δὲ τούτων μὲν Κωνσταντῖνος ὁ Ἀσάν, ἐκείνων δ' ὁ πρωτοστράτωρ. εἰλήφεισαν τοίνυν καὶ ταῦτα τὸ κράτος οἱ ἐναντίοι· τῶν δ' ἡμετέρων πεπτώκασι μὲν ἐν τῷ πολέμῳ οὐ πλείους τῶν δέκα στρατιωτῶν. ἑάλωσαν δὲ τῶν ταξιάρχων οἱ πλείους μετὰ τοῦ στρατηγοῦ τοῦ Ἀσάν. οἱ δ' ἕτεροι γυμνωθέντες, δυστυχῶς τὴν ἐπὶ τὸ Βυζάντιον ἐπανήεσαν. ἰδὼν δὲ ὁ νέος βασιλεὺς κατὰ ῥοῦν τοῖς αὐτοῦ κινήμασιν ἑπομένην τὴν τύχην, τὰ κατὰ Μακεδονίαν καὶ Θρᾴκην πάντα καταστησάμενος ὡς αὐτῷ γε ἦν βουλομένῳ, ἐπὶ τὸ Βυζάντιον μεσοῦντος ἔαρος ἔσπευδε καὶ αὐτός· μὴ φθάσαντες, ἐντὸς ὁ τῶν Βουλγάρων στρατὸς εἰσπηδήσωσιν, ἔπειτα μήτε στρατοῦ ἀνάλογον ἔχουσαν εὑρηκότες τὴν βασιλεύουσαν, καὶ ἄλλως πεπονηκυῖαν ἰδόντες ἐκ τοῦ λιμοῦ, ὃν ὁ τῶν Βενετικῶν τηνικαῦτα στόλος προὐξένησε, κατασφάξωσι τόν τε βασιλέα, καὶ πᾶσαν εἰπεῖν ἡλικίαν· καὶ μίαν ἀρχὴν καταστήσωσι τῷ σφῶν αὐτῶν ἀρχηγῷ, τὴν ἀπὸ Βυζαντίου μέχρι τοῦ Ἴστρου, ἢ εἰ μὴ τοῦτό γε δυνηθεῖεν, ἀλλ' οὖν τό γε δεύτερον δύναμιν αἰφνίδιον τῷ γηραιῷ βασιλεῖ παρασχόντες, ἄβατον αὐτῷ δὴ τῷ νέῳ τοῦ λοιποῦ τὴν ἐπὶ τὸ Βυζάντιον καταστήσωσι, κἀνταῦθα περὶ τὸ τῆς σπουδῆς ἁπάσης συμπέρασμα τὸ σκάφος αὐτῷ τῆς τύχης ἀνατραπείη, πάσας τὰς τῶν δρόμων ἐκείνων ἐλπίδας ὑποβρυχίους πεποιηκός. ἔτυχε τοίνυν τρεῖς ἐν ταὐτῷ κινδύνους ἡ ταλαίπωρος αὕτη μεγαλόπολις θεασαμένη τότε, οὓς κατὰ μέρος λέξοντες ἥκομεν. νῆες μακραὶ τετταράκοντα παρὰ Βενετικῶν ὁπλισθεῖσαι λαμπρῶς τὸν ἔκπλουν κατὰ τῶν ἐν τοῖς Γαλάτου Γεννουϊτῶν ἐποιήσαντο, μὴ βουλομένων μεθ' ἡσυχίας ἀποδιδόναι τὰ χρήματα, ὅσα παρὰ φορτίδος νεὼς αὐτῶν πειραταὶ Γεννουῖται περὶ μέσα που τὰ πελάγη τῆς κάτω θαλάσσης βιαίως ἀφείλοντο. καὶ ἐλθοῦσαι αἱ μὲν δύο καὶ τριάκοντα, ἐσέπλευσάν τε εἰς τὸ πρὸ Βυζαντίου κέρας, καὶ ἔστησαν ἑαυτὰς μετωπηδὸν εἰς ἐπαγγελίαν πολιορκίας τῶν ἐν τοῖς Γαλάτου Γεννουϊτῶν, εἰ ἀναβάλλοιντο τὴν τῶν χρημάτων ἀπόδοσιν. αἱ δ' ὀκτώ, παρεφύλαττον ἀνιοῦσαι τὸν πρὸ τοῦ ἱεροῦ πορθμόν, ὃν δὴ τοῦ Πόντου καλοῦσιν αὐχένα. ἔνθα στρογγύλας τέτταρας ναῦς εὑρηκότες πρὸς ἔκπλουν ἑτοίμους, ἐκράτησάν τε, καὶ δύναμιν αὐταῖς ἐνεβίβασαν. καὶ κατὰ τῶν ἐκ τοῦ Πόντου καταγομένων Γεννουϊτῶν ὁλκάδων, καὶ ταύτας ὁπλίσαντες ἔστησαν. ἦν οὖν ἡμερῶν ὀλίγων ἰδεῖν, τοσαύτας ὁλκάδας ἁλούσας ῥωμαϊκὰς ὁμοῦ καὶ λατινικάς, ὡς πεπληρῶσθαι τούτων πάντα μικροῦ τὸν πορθμόν. ἡλίσκοντο γὰρ σφίσιν ὁμοῦ καὶ ῥωμαίων ὁλκάδες, μὴ λάθωσι δι' αὐτῶν παραρρυέντες καὶ Λατίνων συχνοί. καὶ συνέβαινεν οὕτω, τῆς σιτοπομπίας ἀποκλεισθείσης, λιμὸν τοῖς Βυζαντίοις ἐγγίνεσθαι οὐ μικρόν. διήρκεσε γὰρ τὸ τῆς τοιαύτης πολιορκίας ἄχρι πεντεκαίδεκα ἡμερῶν, ἐν αἷς πόλεμος μὲν οὐκ ἐγίγνετο. οὐ γὰρ ἀπελέγοντο τὴν τῶν ζητουμένων χρημάτων οἱ Γεννουῖται ἀπόδοσιν, ἀλλ' ὑπισχνοῦντο μέν, ὑπερετίθεντο δέ, τοῖς δὲ Βενετικοῖς ἥκιστα τῶν δυνατῶν ἦν ὅλως ἐπανιέναι κενούς. ἦσαν γε μὴν οὐδένες, οὓς οὐ μάλα ἐξέπληξεν ἡ τῶν Βενετικῶν εὐταξία, καὶ ἡ μετὰ δικαιοσύνης μεγαλοπρέπεια. οὐδὲ γὰρ ἠξίωσε τῶν πάντων ἐκείνων οὐδεὶς ἐξελθὼν ἀφελέσθαι τι τῶν ἁπάντων ἄνευ τιμῆς ἀργυρίου, καὶ ταῦτα τοσούτου παμπληθοῦς τε καὶ σύρφακος ὄχλου συνόντος· ἀλλ' ἦσαν ἅπαντες πρὸς τὴν τῶν ἀρχόντων ἐξουσίαν ἑπόμενοι, καθάπερ ποιμέσι τὰ ποίμνια. καὶ ἦσαν ἀνὰ πάσας ἐκείνας τὰς ἡμέρας ἱστάμενοι ἐπὶ τῶν νεῶν, μηδαμῶς ἐνδιδόντες πρὸς τὴν ἀκμὴν ἐκείνην τῆς τοῦ ἡλίου φλογός.

τὰ δὲ

τὰ δὲ τῶν Ῥωμαίων ἀκάτια μετὰ πλήθους περιεκύκλουν αὐτοὺς πᾶν ὅ,τι χρειῶδες ἐτύγχανε σφίσιν ἀφθόνως κομίζοντα, καὶ ἀντιλαμβάνοντα πλείονα ἢ ἐχρῆν τὸν μισθόν. ἀλλ' οὐδὲ τῶν ἁλισκομένων ἐκείνων νεῶν ἁπασῶν τοῦ πληρώματος ἐλυμήναντο τὸ παράπαν οὐδέν. ἦν γὰρ τὸ μὲν πλήρωμα σῖτος καὶ κριθή. τῶν δὲ ὄψων, ταρίχη, ὁπόσα γεωργοῦσι λίμναι Κωπαΐδες τε καὶ Μαιώτιδες, καὶ ποταμοὶ Ταναΐδες. ἀλλὰ διετήρησαν οὖν τἀκριβὲς ἀλώβητα, ἕως ἀπολαβόντες τὸ χρέος, ἀπέδοσαν ἅπαντα. ἓν μὲν δὴ τοῦτο δεινὸν ἐπέστη τότε τῇ πόλει. δεινότερον δ' ἂν ἦν, εἰ καὶ εἰς πέρας προὔβαινον τὰ λαθραῖα βουλεύματα. ὁ γὰρ βασιλεὺς ἔξωθεν πρεσβείαν πρὸς αὐτοὺς κρύφα ἀπεστάλκει, χρήματα ὑπισχνούμενος, εἰ συνεργοὶ συνεσκιασμένοι γένοιντο οἱ πρὸς τὴν τῆς πόλεως ἅλωσιν. τοῦτο μὲν οὖν οὐκ ἐγεγόνει, εἴτε μὴ δεξαμένων τῶν Βενετικῶν τὴν τοιαύτην πρεσβείαν, εἴτε οὐ ῥᾴδιον εἶναι τοῦτο συνεγνωκότων, διὰ τὸ συνεχέσι φρουροῖς πεπυργωμένον εἶναι τὸ τεῖχος ἅπαν, ὁμοῦ καὶ τὰς πύλας τοῦ Βυζαντίου. δεύτερον δὲ τῶν περιστάντων τότε τῇ πόλει δεινῶν, τρισχιλίους ἱππέας κατὰ τὰ ξυγκείμενα ὁ τῶν Βουλγάρων ἀπολεξάμενος ἀρχηγός, συμμαχήσοντας ἀπέστελλε τῷ βασιλεῖ κατὰ τοῦ νέου βασιλέως. οἷς δὴ προστεταγμένον ἦν, ὡς ἐθρυλλήθη παρ' ὧντινωνοῦν, εἰ ἀδείας ἐπιτύχοιεν προσηκούσης, νεωτερισμόν τινα διαπράξασθαι περὶ τὸ Βυζάντιον. ἀλλ' ἐληλυθόσιν οὐ συγκεχώρηται σφίσιν ἐντὸς γενέσθαι πυλῶν, πλὴν ἢ μόνῳ τῷ σφῶν στρατηγῷ. διὸ καὶ παρεκκλίναντες, ἐστρατοπεδεύκασι περὶ τόπον σταδίους ἀπέχοντα τῆς βασιλευούσης πέντε καὶ ἐνενήκοντα. ἀλλὰ μιᾷ ἡμέρᾳ πρότερον διιππασάμενος ὁ νέος βασιλεὺς μετ' ὀλίγων πάνυ τινῶν, ἧκεν ἐξ ἀφανοῦς ἀθρόως εἰσπηδήσων εἰς τὸ Βυζάντιον. αἰσθομένων δὲ τῶν πυλωρῶν ἀπεκλείσθη· ὡς ἐντεῦθεν ἀναγκασθέντα δεῖσθαι τοῦ βασιλέως καὶ πάππου θερμῶς, καὶ ὑπισχνεῖσθαι πρὸς ἅπαν ὑπείξειν τὸ προσταττόμενον ὡς εἷς τῶν ἀργυρωνήτων, πρίν τι γενέσθαι τῶν ἀπευκτῶν θατέρῳ δυοῖν, οὕτω κορυφωθείσης τῆς μεταξὺ μάχης. ἀλλ' αἱ τῶν Βουλγάρων ἐλπίδες κουφίζουσαι τὴν τοῦ γηραιοῦ βασιλέως ἔτι ψυχήν, οὐκ εἴων συνθέσθαι ταῖς ἐκείνου δεήσεσιν. ἔπειτα οὐδὲ πιστεύειν εἶχεν αὐτῷ καθαρῶς ἐκ πολλῶν τῶν προειληφότων. τούτων μὲν δὴ τριῶν περιστάντων τότε κινδύνων τῇ πόλει, οὐδεὶς τοῦ σκοπουμένου τετύχηκε τέλους. ὀργῇ μὲν βασιλεὺς ὁ νέος ἄρας ἐντεῦθεν ἀπῄει, σφοδρῶς ἀνιώμενος πρὸς τὴν ἀπορίαν τῶν βουλευμάτων· καὶ τὴν οὕτω συμβᾶσαν τῶν πραγμάτων ἐμέμφετο περιπέτειαν· καὶ δὴ εἰπεῖν, ἀπεγνωκότι ἐῴκει. καὶ προσελθὼν κατέλυσε παρὰ χωρίῳ τινὶ Λόγους ἐπικεκλημένῳ. ἐκεῖθεν διαπρεσβεύεται πρὸς τὸν στρατηγὸν τῶν Βουλγάρων ἀγχοῦ που στρατοπεδεύοντα· καὶ δῶρα τὰ μὲν ἤδη πέπομφε, τὰ δὲ ὑπισχνεῖται, εἰ λαβὼν τὸν οἰκεῖον στρατὸν ἐπὶ τὰ οἴκοι ἀναχωροίη. καὶ συνθέμενον, πρὸς εὐωχίαν καλεῖ μετὰ τῶν αὐτοῦ ταξιάρχων· καὶ τῇ ὑστεραίᾳ ψυχαῖς ἡδομέναις οἴκαδε προὔπεμψε.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΡΟΔΟΤΩΝ ΤΗΣ Κωνσταντινουπόλεως δύο ἀνδρῶν.

ΤΟΥΤΩΝ οὕτως ἐχόντων, αὐτομολοῦσι πρὸς βασιλέα τὸν νέον περὶ τὸ δηλωθὲν χωρίον στρατοπεδεύοντα, δύο τινὲς τῶν τοῦ τείχους τῆς βασιλευούσης φρουρῶν, ὄνομα Καμαρεύς τε καὶ Καστελλαῖος, τεκτονικήν τινα μετιόντες τὴν τέχνην· οἳ καὶ

Romanarum uerò nauicularum magna multitudo eos circundabat, quæ eis abundè quicquid erat opus afferebant, & plus quàm merebantur accipiebant. Imò ne raptarum quidem nauiũ merces ulla ex parte læſerunt. Vehebant aũt frumentum & hordeum, & ſalſamenta, è lacu Copaide, & Mæotide & Tanai fluuio. ſed prorſus illæſas conſeruarunt, donec recepto eo quod debebatur, omnia reſtituerunt. Hæc una eſt calamitas, quæ tum urbem preſsit. Illud uerò grauius fuiſſet, ſi arcana conſilia ſucceſſum habuiſſent. Imperator enim per occultos legatos pecuniam eis promiſerat, ſi occulti ſibi ad urbem capiendã adiutores eſſent. Id uerò factum non eſt, ſiue repudiata à Venetis legatione tali: ſiue quòd eam rem haud eſſe facilẽ cernerent, cum continentibus præſidijs mœnia & portæ munitę eſſent. Alterum infortunium urbis fuit, cũ Bulgarorum princeps ſeniori contra iuniorem tria millia equitum ſubſidio ex pacto miſiſſet: quibus mandatum eſſe, neſcio quibus autoribus, ferebatur, ut data opportunitate, res nouas in urbe molirentur. Sed cum ueniſſent, urbem ingreſsi non ſunt, duce eorum tantum excepto. Quare in latus declinarunt, caſtris ad ſtadia ab urbe V & XC poſitis. Pridie uerò iunior Imperator cum paucis equis ex occulto in urbem inſilire conatus: ſed animaduerſo eius conatu, à cuſtodibus excluſus fuerat. Pòſt igitur coactus, uehementer auum Imperatorem orauit, ſe dicto eius pro mancipio potius audientem fore pollicitus, quàm ut alterutri aliquid grauius accideret, cum eò diſcriminis uentum eſſet. Sed Bulgarica ſpes, ſenioris animum adhuc erigens, precibus eius nullum relinquebat locũ. Deinde planè illi fidem habere, toties deceptus, non poterat. Tres igitur hæ calamitates urbi minitatę ſunt, nec ulla tamẽ ad exitũ eſt perducta. Enimuerò iunior Imperator irrita cõſilia ſua grauiſsimè dolens, & fortunæ inconſtantiam incuſans, ac propè deſperatis rebus ad locum quendam Logos abit: & inde ad Bulgarorum ducem, qui caſtra in propinquo habebat, Legatos cum muneribus mittit, & plura ei pollicetur, ſi copias ſuas domum reduceret. Aſſenſum ad epulas inuitat, cum tribunis: eosq; poſtridie lætos domum uerſus abeuntes proſequitur.

Veneti nepotem iuuare nolunt.

A Bulgaricis auxilijs periculum.

Nepotis conatus occupãdæ urbis

Bulgari domum redeunt.

DE DUOBUS UIRIS qui Conſtantinopolim prodiderunt.

QVæ cum ita ſe haberent, duo cuſtodes mœnium urbis, ad iuniorem Imperatorem, in eo quem diximus loco caſtra habentem, trãsfugiunt, nomine alter Camaris, alter Caſtellanus, fabrilẽ artem exercẽtes:

qui

qui ſeducto Imperatore, omnibus arbitris remotis, Cantacuzeno Magno Domeſtico excepto, de proditione uerba faciũt, & ſcriptas pollicitationes pecuniarum & poſſeſsionũ diuitum poſtulantes. Quibus facilè impetratis, & hora & ratione rei gerendæ indicata, ipſi quidem ueriti ne uicinis ſuſpecti eſſent, poſtridie redeunt. Imperator uerò quatuor dies cunctatus ibi, ſcalas è funibus confecit, qualibus in maximis onerarijs utuntur. Cùm deſtinata nox adeſſet, proditores ueſperi multo uino empto, uicinis excubitoribus merum ad bibendum dederunt, ut ſomno grauiſsimo oppreſsi, reſpiratione excepta, nihil differrent à mortuis. Media nocte adſunt, qui ſcalas ad mœnia apportent: quas mox fune demiſſo attraxerunt proditores, per eáſque octodecim armatos: qui cum deſcendiſſent, Romanam portam facile demoliti ſunt, ut Imperator cum exercitu, prohibente nemine, ingrederetur. Sed illud penè me præterijſſet. Poſt ſolis occaſum Byzantijs portis clauſis, quidam è proximis uillis anhelans accurrit, & Gyrolimnę porta uehementius pulſata, aliquem intus euocabat: qui cum ueniſſet, paulo antè ſe uidiſſe dicebat, multos è iunioris Imperatoris exercitu feſtinãter ad Romanam portam accurrere. Quod Imperatori maximũ terrorem incuſſit. Varijs igitur cogitationibus perturbato uiſum, complures milites cuſtodes emittere, qui terreſtria mœnia à mari uſque ad mare circuirẽt. Sed Magnus Logotheta impedijt, indignum eſſe magno animo inquiens, tam leui rumore commoueri. aut enim falſum eſſe nuncium, aut ſtultum eſſe conatũ tam paucorum, cum & mœnia & portæ tot armis ſeptæ ſint. Idem enim hoſtibus nunc ingredi parantibus uſuuenturum, quod contra ſtimulum calcitrantibus. Hęc uerò dicebat, uel ut rei militaris ignar', uel animo à numine quopiam labefactato, ut ſententia contra ſeniorẽ Imperatorem diuinitùs lata tandem rata eſſet. Nondum tertia parte noctis elapſa, denuò complures ruſtici è ſuburbijs Byzantij ad Gyrolimnæ portam adſunt, & cuſtodibus indicant, magnã hominũ multitudinem foris ad Romanã portam cõuenire. Quod rurſus Imperatorẽ magis etiam terruit & perturbauit. Itaq; aſperiore uoce Logothetam increpans: Videtis (inqt) homo ferreus eſſe factus, qui adeò ſecurus ſis, nec pericula quę nos circundant ſentias. Nónne uides rem nõ pati ut ſedeamus, & dormitemus? Nepotis enim tumultus aures meas tanq̃; crepitaculũ magnũ perſonat, meumq́; perturbat animũ: calamitatum mare contra me erupit, q̃d pectus & cor meũ cõcutit & demergit. Verùm ille Machabęus erat, inq; priore ſentẽtia permanẽs, nuncios illos uti rupes marina contemnebat.

Byzantium proditione capitur.

Logothetæ ſecuritas cauſa interitus.

οἳ καὶ ἀπολαβόντες τὸν βασιλέα, μηδενὸς ἄλλου συνόντος πλὴν τοῦ μεγάλου δομεστίκου τοῦ Καντακουζηνοῦ, διαλέγονται περὶ προδοσίας. καὶ ἀπαιτοῦσιν ἐγγράφους ὑποσχέσεις χρημάτων ὁμοῦ καὶ κτημάτων ἀφθόνων. ἃ δὴ πάντα λαβόντες ῥᾳδίως, καὶ διδαξάμενοι τὴν ὥραν καὶ τὸν τρόπον, αὐτοὶ μὲν ἐπανῆκον εἰς τὴν ὑστεραίαν, δέει τοῦ μὴ εἰς ὑποψίας ἐμπεπτωκέναι τοῖς ἐκ γειτόνων. ὁ δὲ βασιλεὺς τέτταρας περιμείνας ἡμέρας ἐκεῖ, κλίμακας διὰ μηρίνθου κατεσκεύακει, ὁποίας καὶ περὶ τὸν ἱστὸν αἱ μέγισται αἰωροῦσιν ὁλκάδες. τῆς δὲ κυρίας ἐληλυθυίας νυκτὸς, οἱ μὲν προδόται ὤνιον εἰληφότες ἐξ ἑσπέρας οἶνον πολὺν ἄκρατον, πίνειν παρεῖχον τοῖς γείτοσι τῶν φρουρῶν, ὡς ἐντεῦθεν εἰς ὕπνον τραπέσθαι πάντας βαθύτατον, καὶ μηδὲν πλὴν τοῦ ἀναπνεῖν ἀπεοικέναι νεκρῶν. περὶ δὲ μέσας νύκτας, ἧκουσιν οἱ τὰς κλίμακας φέροντες παρὰ τὸ τεῖχος· ἣν εὐθὺς ἀνιμήσαντο σχοῖνον χαλάσαντες ἄνωθεν οἱ προδόται, δι' ἧς καὶ ἀνήγαγον τῶν ἔξωθεν ὁπλιτῶν ὀκτωκαίδεκα. οἷς καταβεβηκόσιν, ἐκμοχλεῦσαι ῥᾳδίως τὴν τοῦ ῥωμανοῦ καλουμένην ξυμβέβηκε πύλην· καὶ λοιπὸν ἀκωλύτως στρατὸς εἰσεχώρει ξύν γε τῷ βασιλεῖ. ἀλλ' ἐκεῖνο μικροῦ με παρέδραμε. δύντος γὰρ ἤδη τοῦ ἡλίου, καὶ τῶν Βυζαντίων πυλῶν κλεισθεισῶν, ἧκέ τις ἐκ τῶν ἔγγιστα χωρίων, ὑπὸ δρόμου ἀσθμαίνων. καὶ κρούσας τὰς παρὰ τῇ γυρολίμνῃ πύλας ἐκπληκτικώτερον, ἐκάλει τινὰ τῶν ἔνδον. καὶ ἐλθόντι, ἑωρακέναι ἔφασκε πρὸ βραχέος πολλούς τινας τῶν τοῦ νέου βασιλέως σπουδῇ προσελαύνοντας, πρὸς τὰ περὶ τὸν ῥωμανὸν τείχη τῆς πόλεως. ὅπερ ἀκουσθὲν τῷ βασιλεῖ, φόβον ἐνέβαλε πλεῖστον, καὶ θόρυβον ἐνεποίησε λογισμῶν. καὶ ἔδοξεν αὐτίκα ἀνοίξαντι συχνοὺς τῶν στρατιωτῶν ἐξαποστεῖλαι φύλακας περιπόλους τοῦ χερσαίου γενησομένους τείχους, ἀπὸ θαλάττης ἄχρι θαλάττης. ἀλλ' ὁ μέγας ἐμποδὼν γεγένηται λογοθέτης, ἀνάξιον εἶναι φήσας μεγαλοπρεπέσι φρονήμασιν, ἐνδιδόναι πρὸς οὕτω μικροπρεπεῖς ἀκοὰς καὶ φήμας ἀγεννεῖς. ἢ γὰρ μὴ εἶναι τὸ λαληθὲν ἀληθὲς, ἢ μωρὰν εἶναι τὴν ἐπιχείρησιν, τοσούτοις ὅπλοις τῶν τε πυλῶν ὁμοῦ καὶ τῶν τειχῶν πεφραγμένων. ταυτὸν γὰρ πείσονται ἐν τῇ εἰσόδῳ ἐπιχειρεῖν ἐθελήσαντες οἱ πολέμιοι, ὁποῖον καὶ οἱ πρὸς κέντρα λακτίζοντες. ταυτὶ δ' ἔφασκεν οὗτος, εἴτε διὰ τὸ ἀδαὴς στρατιωτικῶν εἶναι πραγμάτων, εἴτε τοῦ θεοῦ σφήλαντος τὴν τούτου διάνοιαν, ἵνα καὶ πέρας ἡ κυρωθεῖσα ἄνωθεν ψῆφος σχοίη κατὰ τοῦ γηραιοῦ βασιλέως, καὶ τῶν τούτου πραγμάτων. οὔπω τὸ τρίτον τῆς νυκτὸς παρεῤῥύη, καὶ συχνοὶ παρὰ τὰς πύλας αὖθις τῆς γυρολίμνης ἧκον ἄγροικοί τινες ἐκ τῶν προαστείων τῆς Βυζαντίδος, καὶ πολὺν ἐδήλουν τοῖς φύλαξιν ἀθροίζεσθαι ὅμιλον ἔξωθεν παρὰ τὰς πύλας τοῦ ῥωμανοῦ. ὅπερ αὖθις εἰς τὰς βασιλικὰς ἀκοὰς ἀνενηνεγμένον, εἰς φόβον καὶ θόρυβον ἤγαγε πλείονα, καὶ τραχυτέρᾳ χρησάμενος τῇ φωνῇ, πρὸς τὸν μέγαν ἔφασκε λογοθέτην· ἔοικας ἄνθρωπε σιδηρᾶν φύσιν εἰληφέναι. διὰ τοῦτο καὶ ἀδεῶς ἔχεις τῶν λογισμῶν, καὶ οὐκ ἐπαισθάνῃ τῶν περιστοιχιζόντων ἡμᾶς ἄρτι κινδύνων. ἢ οὐχ ὁρᾷς ὡς οὐκ ἐᾷ με τὸ πρᾶγμα καθῆσθαι, μηδὲ καταδαρθάνειν, ἀλλ' ὥσπερ τις ἰσχυρὸς πάταγος ὁ τοῦ ἐγγόνου μου θόρυβος κροτεῖ μου τὰς ἀκοὰς, καὶ συγχεῖ μου τὴν διάνοιαν, καὶ δεινῶν μοι πέλαγος ἔῤῥωγε, τάς τε φρένας τινάττων συχνὰ, καὶ κυκῶν καὶ βυθίζων μου τὴν καρδίαν; ὁ δ' ἄντικρυς μακκαβαῖος ἦν, τοῖς προτέροις ἐμμένων δόγμασι, καὶ περιφρονῶν τὰ λεγόμενα, καθάπερ τις πέτρα ἁλὴς θαλάττιος.

ὥστε καὶ ἀναστὰς ἀπῄει καθευδήσων, ἔργῳ δεικνὺς ὡς μάταιος ὄχλος, καὶ οὐδὲν ἰσχυρὸν τὰ παρὰ τῶν πολεμίων ἔξωθεν δρώμενα. ὁ δὲ Βασιλεὺς μόνος ἀπολειφθεὶς, καὶ οὐκ ἔχων, πλὴν τῶν οἰκειακῶν μειρακίσκων, ἕτερον ᾧ κοινωνήσει τοῦ πάθους, ἐπὶ τῆς Βασιλικῆς καὶ αὐτὸς ἑαυτὸν κατέκλινε κλίνης, μηδὲν τῶν ἱματίων ἐκδὺς, ἀλλ' ἅμα τούτοις καὶ ὅλην ἐνδεδυμένος σαφῆ τὴν ἀπόγνωσιν, ἔκειτο μεμερισμένος πικροῖς καὶ ἀλληπαλλήλοις λογισμοῖς τὴν ψυχὴν, καὶ ὅλον τὸ σῶμα περιστρεφόμενος τῇδε κἀκεῖσε συχνὰ, ὥσπερ ἂν εἰ κρατῆρας εἶχε πυρὸς ὑφάπτοντας κάτωθεν τὴν κλίνην. τούτων οὕτως ἐχόντων πολὺς ἠκούσθη θόρυβος ἔξω περὶ τὰ Βασίλεια, καὶ τὰς Βασιλείους πύλας, τὴν τοῦ νέου Βασιλέως περιηχῶν εἴσοδον, καὶ κρότος ὅπλων μάλα πολύς. ἦσαν γὰρ οἱ συνεισελθόντες τῷ βασιλεῖ στρατιῶται πλείους ὀκτακοσίων, καὶ ἅμα πανταχόθεν εὐφημίαι καὶ γλῶσσαι τὸν νέον ἀνακηρύττουσαι Βασιλέα. αἰσθόμενος δ' ὁ γηραιὸς Βασιλεὺς τοῦ θορύβου καὶ τῆς βοῆς, ἐξανίσταται τῆς κλίνης, ἐκπλήξει πολλῇ συνεχόμενος, καὶ μὴ ἔχων οὐδένα τὸν βοηθήσοντα μήτε στρατιώτην, μήτε στρατηγὸν (πλὴν γὰρ τῶν θαλαμηπόλων μειρακίσκων, ἐρημία πολλὴ τὰ βασίλεια εἶχε) καταφεύγει πρὸς τὴν θείαν εἰκόνα τῆς ὑπεράγνου θεομήτορος τῆς ὁδηγητρίας. συχνῶν γὰρ ἡμερῶν ἐκομίσθη πρὸς τὰ Βασίλεια πρότερον, καὶ ἦν αὐτῷ παραμύθιον ἀσφαλές. πρὸς ταύτην τοίνυν καταφυγὼν, καὶ περιχυθεὶς τοὔδαφος μάλα περιαλγής τε καὶ ἔνδακρυς, ἐδεῖτο θερμῶς μὴ περιιδεῖν κινδυνεύοντα μιαιφονίας ξίφεσι τὴν ψυχὴν παραπέμψαι. καὶ μὴν καὶ ἐπήκοος ἐγένετο τῆς δεήσεως αὐτοῦ, καὶ ταχίστην ἐχαρίσατο τὴν ἀντίληψιν ἡ πάνθ' ὅσα βούλεται δυναμένη πάναγνος θεοτόκος. τοιαύτας γὰρ ἔνδον τῶν βασιλείων αὐτοῦ τὰς δεήσεις τῇ θεοτόκῳ προσφέροντος, ὁ νέος ἔξωθεν Βασιλεὺς συγκαλέσας πάντας τοὺς περὶ αὐτὸν στρατηγοὺς καὶ ταξιάρχους, παρεκελεύετο μάλα σφοδρῶς, μήτε χεῖρα φονευτικὴν, μήτε γλῶσσαν ὑβρίστριαν ἐπενεγκεῖν μήτε τῷ πάππῳ καὶ βασιλεῖ, μήτε μηδενὶ τῶν ἁπάντων ἑτέρων. οὐ γὰρ ἡμεῖς, φησὶν, ἀλλ' ὁ θεὸς ἡμῖν τὰ τοιαῦτα παρέσχετο τρόπαια. καὶ θεοῦ μὲν βούλησις πάντα κινεῖ, ὑπηρετεῖ δὲ πάντα, ἀστέρες, ἀὴρ, θάλασσα, γῆ, ἄνθρωποι, κεραυνοὶ, πρηστῆρες, λοιμοὶ, σεισμοὶ, ὑετοὶ ῥαγδαῖοι, καρπῶν ἀφορίαι, καὶ ὅσα τούτοις ἑπόμενα· τὰ μὲν πρὸς εὐδαιμονίαν, ἢ μᾶλλον πρὸς παίδευσιν καὶ σωφρονισμόν. ὑπηρέταις δὴ οὖν ἡμῖν καὶ κολασταῖς τῆς παρούσης χρώμενος παιδεύσεως, δίδωσι νίκας καὶ τρόπαια ταῖς ἡμῶν δεξιαῖς. χρήσεται δ' ἴσως ἄλλοις αὔριον καθ' ἡμῶν, καὶ ὁποῖοι καὶ ἡμεῖς ἐσόμεθα τοῖς εἰς τὰς ἡμῶν χεῖρας παραδοθεῖσιν εἰς παίδευσιν, τοιοῦτοι πάντως ἔσονται καὶ ἡμῖν, οἷς ἡμεῖς παραδοθησόμεθα. ὥστε εἰ μηδ' ἔλεον καὶ οἶκτον συγγενικῶν τε καὶ ὁμοφύλων αἱμάτων, διά γοῦν πρόνοιαν ἡμῶν αὐτῶν, φιλανθρωπίᾳ νυνὶ χρήσασθαι βέλτιον, μὴ βαρυτέρας αὐτοὶ πειραθῶμεν θεομηνίας. ἐν τούτοις ἐλθών τις ἐκ τῶν Βασιλείων, ἀνέῳξε τὰς πύλας τῷ νέῳ Βασιλεῖ, καὶ ἀγγελίας αὐτῷ ταύτας κομίζει παρὰ τοῦ πάππου· ἐπειδὴ τήμερον ὁ θεὸς ἀφελὼν ἐμοῦ τὸ Βασίλειον, υἱέ μου, σκῆπτρον, σοὶ τοῦτ' ἐχαρίσατο, μίαν ταύτην αἰτῶ παρὰ σοῦ χάριν, ἀντὶ πολλῶν ὧν ἐξ αὐτῆς σοι γενέσεως ἐδεδώκειν αὐτὸς (ἐῶ γὰρ λέγειν ἐν ταῖς παρούσαις τύχαις ὤν, ὅτι καὶ τῆς γενέσεως αὐτῆς, καὶ τῆς εἰς βίον προόδου, μετά γε θεὸν, αὐτός σοι κατέστην αἴτιος) χάρισαί μοι τὴν ἐμαυτοῦ ζωὴν, φεῖσαι πατρικῆς κεφαλῆς· μὴ βίαιον ἐπενέγκῃς αἵματι σίδηρον, ἀφ' οὗ σὺ τὰς πηγὰς ἐδέξω τοῦ ζῆν. ἄνθρωπος μὲν ἐπόπτης ἐστὶν οὐρανοῦ τε καὶ γῆς·

Proinde ſurrexit, cubitum iturus: reipſa ut oſtēderet, inanem eſſe tumultū ea quę foris ab hoſtibus agerent. At Imperator ſolus relictus, nec quenquā habens qui cum dolorem ſuum cōmunicaret, in ſuum lectulū & ipſe incubuit, nulla ueſte exuta: ſed unà cum iјs extrema deſperatione induta, animo crebris & diuerſis cogitationib. æſtuante iacebat, corpus huc atq; illuc ſubinde reuoluēs, nō aliter q̄ ſi prunæ lecto ſubiectæ eſſent. Interim magnus ad palatij fores tumultus audit͂, iunioris Imperatoris ingreſſum nuncians, & plauſus armorū magnus. Erant enim milites amplius DCCC cum Imperatore ingreſsi, ſimul etiā undiq; fauſtis acclamationib. iunior Imperator ſalutabatur. Senior uerò tumultu & clamore audito, de lecto ſurrexit perturbatiſsimus, & omni ope deſtitutus ducum atq; militū (palatiū enim, cubiculi miniſtris adoleſcentib. exceptis, deſertum prorſus erat) ad ſacrā imaginem Deigenitricis Hodegetriæ confugit, ante multos dies in palatiū tranſlatam, quæ ei firmo ſolatio erat. Hac igitur fretus, & humi proſtratus, ardenter cum lachrymis obteſtatur, ne periclitantem deſerat, & ſicariorum enſibus obijciat. Exaudiuit preces eius, & feſtinum tulit auxilium, quæ quid uis poteſt, caſtiſsima Deigenitrix. Nam dum ille in palatio Deiparam ad hunc modum deprecatur: iunior Imperator foris, omnibus ducibus & tribunis ſuis conuocatis, grauiter edicit, ne auum Imperatorem uel manu uel ullo contumelioſo dicto uiolarent, nec quenq; prorſus omniū. Hanc enim, inquit, uictoriam Deus nobis dedit, non ipſi parauimus. Dei uoluntas mouet omnia, cui parent omnia: ſtellæ, aer, mare, terra, homines, fulmina, fulgura, peſtilentiæ, terræmotus, imbres, ſterilitates, & alia conſimilia, partim ad felicitatem, partim ad infelicitatem, ac potius caſtigationem. Nobis igitur inſtrumentis caſtigationis uſus, uictorias & trophæa largitur. Fortaſsis autem cras alijs contra nos utetur: & quales nos in uictos erimus, tales utique & illi ſe nobis præbebunt. Quare ſi nos neq; cognatio, neq; eiuſdem gentis neceſsitudo mouet: noſtri ipſorum ſaltem reſpectu humanitate utendū, ne grauiorem Dei indignationē experiamur. Interea quidā è palatio iuniori Imperatori portam aperit, & ab auo hūc nunciū affert: Quoniā hodie Deus, mi fili, ſceptrū Imperatoriū mihi ademptū, tibi donauit, unū hoc beneficiū à te peto, pro multis quæ ab ipſo ortu tuo in te contuli (omitto enim hoc rerum mearū ſtatu, me tibi ipſius natiuitatis & progreſsionis in uitam, poſt Deū, autorem fuiſſe) dona mihi uitam meā, parce paterno capiti: nec uiolento ferro cum ſanguinem hauri, à quo tu uitę fontem accepiſti. Homo quidem cœlum & terram intuetur:

Senioris Andronici trepidatio.

Auus Deiparæ imagini amplexus à nepote conſeruatur.

Iunioris Andronici moderatio.

Aui ſupplicatio.

humanas uerò actiones cœlum & terra intuentur. Ne uelis igitur nefandi facinoris, quale ab omni æuo nemo unquam auſus eſt, inſpectores habere cœlos & terram. Quòd ſi fraternus ſanguis olim ad Dominum contra Cainum clamabat: quanto magis paternus ſanguis ad Dominum clamabit, & terræ & ſoli & aſtris tantũ facinus annunciabit, & apud omnes gentium reges deteſtabitur? Reuerere ſenium miſerabile, quod mihi paulo pòſt obitum, tibi uerò longarum curarum requiẽ pollicetur. Reuerere manus, quæ te ſæpe in cunis adhuc uagientem ſunt amplexæ. Reuerere labia, quæ te ſæpe ſumma charitate deoſculata ſunt, & alteram animam appellarunt. Calami à fortuna proiecti miſerere, nec tu eum denuò conterere uelis. Ne tu cum homo ſis, præſenti fortuna efferaris: ſed rerum inconſtantiam & uarietatem, à me ſumpto initio, conſiderato. Reſpice longæ uitæ finem. Admirare, ut una nox, quæ me multorum annorum Imperatorem accepit, alieno Imperio ſubiectum relinquit. His uerbis iunior Andronicus delinitus, auiq; ſalutis diligenti cura ſuſcepta, uix etiam à lachrymis temperans, palatium ingreditur: ac primùm uenerabili Dei genitricis imagine, ut decet, adorata: deinde auum illi inhærentem abductum, ſalutauit, amplexus eſt, & blandis uerbis recreauit.

Nepotis humanitas.

DE REVOCATIONE
Eſaiæ patriarchæ.

Inde in Manganium monaſterium abit, ubi patriarcham Eſaiã in libera cuſtodia ſedere diximus: quem inde abductum, & in unum Imperatorium currũ ſublatum, ita ut purpura ornatus erat, in patriarchicum ſolium reſtituit, nullis epiſcopis aut presbyteris ſequẽtib. aut antecedẽtibus: ſed tibicinibus & tibicinis, ſaltatoribus & ſaltatricib. cum lætis canticis comitantibus. quarum tibicinarum una probatiſsima, equo uirili habitu conſcenſo, & prius milites ſequebatur: & tum etiam patriarcham antecedens, ſolitis & meretricĳs nugis ipſum patriarchã & cæteros, ad obſcurum riſum facilè commouebat. Eo die à mane ad ueſperam, omnes opes è ſplendidiſsimis ædibus ablatas, & ipſas dirutas cerneres, uulgiq; ludibrium: Magni Logothetæ in primis & omnes opes tam quæ in ĳs relictæ, quàm quæ apud amicos depoſitæ fuerant, rapiuntur. Literis enim repertis, quibus perſcriptum erat quid quiſque accepiſſet, omnia direpta ſunt: nec omnium rerum quicquam ei eſt relictum, ſed alia in fiſcum relata, alia populo in prædam ceſſerũt. Ita ſubitò unà cum liberis ad egeſtatem redactus eſt, qui poſt Imperatorem omnium feliciſsimus habebatur. Nam per multos annos ſummis ſucceſsibus uſus, uno die in extremã incidit

Direptio ædium Logothetæ.

τῶν δ' ἀνθρωπίνων πράξεων ἐπόπται γῆ τε καὶ οὐρανός. μὴ δὴ οὖν ἐθελήσῃς ἀθεμίτων ἔργων, καὶ οἵων οὐδείς πω τετόλμηκεν ἐξ αἰῶνος, ἐπόπτας λαβεῖν γῆν τε καὶ οὐρανόν. εἰ δ' ἀδελφικὸν αἷμα κατὰ τοῦ Κάϊν ἐβόα πάλαι πρὸς κύριον, πῶς οὐ πατρικὸν αἷμα βοήσει πρὸς κύριον, καὶ γῇ τε καὶ ἡλίῳ καὶ ἀστράσι τὸ τοσοῦτον ἀναγγελεῖ τόλμημα, καὶ διατραγῳδήσει πρὸς ἅπαντας βασιλέας ἐθνῶν; αἰδέσθητι γῆρας ἐλεεινόν, ἐμοὶ μὲν βίου τελευτὴν οὐκ εἰς μακρὰν ὑπισχνούμενον, σοὶ δὲ φροντίδων μακρῶν ἀνάπαυσιν. αἰδέσθητι χεῖρας, αἵ σε πολλάκις ἐν σπαργάνοις ὄντα καὶ γάλαξιν ἠγκαλίσαντο. αἰδέσθητι χείλη, πολλάκις μετὰ θερμοῦ σε τοῦ φίλτρου φιλήσαντα, καὶ δευτέραν προσειπόντα ψυχήν. κάλαμον ἐρριμμένον ὑπὸ τῆς τύχης οἴκτειρον, καὶ μὴ καὶ αὐτὸς ἐθελήσῃς δευτέραν ἐπενεγκεῖν συντριβήν. μὴ ταῖς παρούσαις ἄνθρωπος ὢν πίστευε τύχαις· ἀλλ' ὅρα τὸ τῶν πραγμάτων ἀβέβαιον καὶ ἀστάθμητον, ἀρξάμενος ἐξ ἐμοῦ, ὅρα μακροῦ βίου τέλος. θαύμασον, πῶς μία δὴ νὺξ αὕτη με βασιλέα παρειληφυῖα πολυετῆ βασιλευόμενον, οἴχεται καταλιμπάνουσα. τούτοις τοῖς λόγοις μαλακισθεὶς ὁ νέος Ἀνδρόνικος, μικροῦ καὶ δακρύων ἥττων γενόμενος, εἴσεισι τὰ βασίλεια, πολλὴν ὑπὲρ σωτηρίας τοῦ πάππου ποιούμενος πρόνοιαν. καὶ πρῶτα μὲν τῇ σεβασμίᾳ τῆς θεομήτορος εἰκόνι τὴν προσήκουσαν ἀποδοὺς προσκύνησιν, ἔπειτα τὸν πάππον ταύτης ἐχόμενον ἀπολαβών, ἠσπάσατό τε περιπτυξάμενος, καὶ λόγοις ἀνεκτήσατο μειλιχίοις.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΝΑΚΛΗΣΕΩΣ
τοῦ πατριάρχου Ἠσαΐου.

Ἐκεῖθεν ἄπεισιν εἰς τὴν τῶν Μαγγάνων μονήν, ἔνθα φθάσας ὁ λόγος ἐδήλωσεν ἐν ἀδέσμῳ φυλακῇ τὸν πατριάρχην Ἠσαΐαν καθῆσθαι. τοῦτον οὖν ἄρας ἐκεῖθεν, καὶ ἐφ' ἑνὸς τῶν βασιλικῶν ὀχημάτων ἀναβιβάσας, ὡς εἶχε τῶν ἐρυθροβαφῶν κοσμημάτων, τῷ πατριαρχικῷ φέρων ἀποδίδωσι θρόνῳ, οὐκ ἐπισκόπων τινῶν οὐδὲ πρεσβυτέρων προοδευόντων καὶ ἑπομένων, ἀλλ' αὐλητῶν καὶ αὐλητρίδων, καὶ ὀρχηστῶν καὶ ὀρχηστρίδων, σὺν ᾠδαῖς χαρμοσύνοις τὴν πομπὴν ποιουμένων ἐκείνην· ὧν μία τις ἡ μάλιστα τῶν ἄλλων αὐλητρίδων δοκιμωτάτη, ἵππου ἐν ἀνδρικῷ τῷ σχήματι ἐπιβαίνουσα, τοῖς στρατευομένοις εἵπετο μὲν καὶ πρότερον, εἵπετο δὲ καὶ νῦν προπομπεύουσά τε τῷ πατριάρχῃ, καὶ ταῖς συνήθεσι καὶ πορνικαῖς φλυαρίαις τόν τε πατριάρχην καὶ ὅσοι τότε παρῆσαν, εἰς γέλωτας ἀσήμους ῥᾷστα παρασύρουσα. ἦν δ' ἕωθεν ἐς ἑσπέραν ἰδεῖν τὴν ἡμέραν ἐκείνην κενωθέντα τὸν ὄλβον ἅπαντα τῶν οἴκων τῶν λαμπροτάτων, καὶ λείψανα τὴν ταχίστην καταστάντας αὐτοὺς ἐρειπίων, καὶ δημοτικὸν ἄθυρμα, καὶ μάλιστα πάντων τὴν τοῦ μεγάλου λογοθέτου λαμπροτάτην οἰκίαν, καὶ ὅσα τῶν χρημάτων ἔν τε τῇ οἰκίᾳ ἐταμιεύοντο, καὶ ὅσα φθάσας τισὶ τῶν φίλων παρέθετο. γραμματείων γὰρ εὑρεθέντων ἃ τοὺς εἰληφότας φίλους ἐδήλου, λάφυρα μὲν ἐγεγένητο πάντα, καὶ οὐδ' ἓν τῶν ἁπάντων αὐτοῦ παρελείφθη. ἀλλὰ τὰ μὲν εἰς τὸ βασιλικὸν εἰσενήνεκται πρυτανεῖον, τὰ δὲ δημοτῶν διενείμαντο χεῖρες· καὶ γέγονε πένης εὐθὺς ὁμοῦ τοῖς παισίν, ὁ πάντων μετὰ βασιλέα εὐδαιμονέστατος πᾶσι δοκῶν. ἀκράτου γὰρ τῆς εὐδαιμονίας ἐν πολλοῖς ἀπολελαυκὼς τοῖς ἡλίοις, ὅλον ἐκπέπωκεν ἄκρατον ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ τὸν τῆς λύπης

λύπης κρατηθεῖσα. καὶ ἦν ἀκούειν τῶν μεμψιμοίρων λεγόντων τά τε ἄλλα, καὶ ὡς πενήτων ἦν αἵματά τε καὶ δάκρυα τὰ τοιαῦτα χρήματα, συνεισφερόμενά τε καὶ χορηγούμενα παρ' οἷς ἐπιτέτραπτο πόλεών τε καὶ χωρῶν διοικήσεις ῥωμαϊκῶν, ἵν' ἐκείνων μετὰ ἀπανθρώπως χρωμένων τοῖς ταλαιπώροις ῥωμαίοις οἷα τισὶν ὠνητοῖς ἀνδραπόδοις, αὐτὸς ἐπιτειχίζῃ τούτοις τὴν πρὸς βασιλέα καταφυγήν, καὶ μένῃ τὸ μέγα τοῦτο δεινὸν ἀνεκδίκητον πανταχόθεν· ὅθεν ὁ τῆς δίκης ὀφθαλμός, οὐκ
„ εἰς τέλος ἐκκοίμηται, ἀλλὰ διανέστη, καὶ τὴν προ-
„ σήκουσαν ὀψὲ καὶ μόλις ἐπήνεγκε κόλασιν. ταῦτα παρὰ πολλῶν ᾀδόμενα, πικροτέραν ἐποίουν τὴν τοῦ ἀνδρὸς συμφοράν. πῶς δ' ἄν τις ἐξαριθμοίη τήν τε πρὸς ἀλλήλους ἐπανάστασιν πάντων ῥωμαίων, καὶ μάλιστά γε τῶν Βυζαντίων; ἡ γὰρ τῶν δυοῖν βασιλέων διαφορά, διαφόρους ὡς τὸ εἰκὸς καὶ τοὺς ὑπηκόους ποιήσασα, κατ' ἀλλήλων ἐξέμηνε· τέκνα κατὰ γονέων φημί, καὶ γονέας κατὰ τέκνων, ἀδελφοὺς κατ' ἀδελφῶν, καὶ κατὰ γειτόνων γείτονας· τὸ δὲ μεῖζον, ἐπισκόπους καὶ πρεσβυτέρους κατ' ἐπισκόπων καὶ πρεσβυτέρων, καὶ μοναχοὺς κατὰ μοναχῶν. καὶ εἰ μὴ βασιλεὺς φιλανθρώπου γνώμης τυχὼν ἐν ὑπερβολῇ, τῶν τε στρατιωτῶν καὶ τοῦ δήμου τὴν φορὰν ἀνεχαίτισε, τάχ' ἂν μυσῶν λείαν εἰργάζοντο τά τε ἱερὰ καὶ τῶν Βυζαντίων τοὺς οἴκους. τάχα δ' ἂν καὶ φόνος ἠγείρετο πλεῖστος, δίκην βουλομένων παρ' ἀλλήλων τῶν πλείστων λαμβάνειν, εἴ τις τινὶ κατὰ τὰς μάχας ἐκείνας ἐμπεπαρῴνηκεν. εἰ γὰρ ἐγώ (φησὶν ὁ βασιλεὺς) τοῖς γλῶσσάν τε βακχεύουσαν καὶ ξίφος ἐπίβουλον ἄρασι κατ' ἐμοῦ, πᾶσαν αἰτίαν ἀφῆκα, πολλῷ μᾶλλον ὑμᾶς τοῦτο ποιεῖν χρὴ πρὸς τοὺς συνδούλους· τοῦτο μέν, καὶ ὡς τὴν μίμησιν ἀναφέρειν ὀφείλοντας εἰς ἐμέ· τοῦτο δέ, καὶ ὡς εἰδότας, οὐχ ὅμοιον ὂν τὸ τῆς ἐκβάσεως τέλος, ὑπηκόου τε φονευθέντος καὶ βασιλέως. εἰ δὲ καὶ ἡμεῖς τῷ γηραιῷ κατὰ τὸ εἰκὸς προσκείμενοι βασιλεῖ, ῥοθίοις τισὶν ἐνετύχομεν τοῦ χειμῶνος ἐκείνου, καινὸν οὐδέν. οὔτε γὰρ δίκαιον ἦν ἡμᾶς μηδεμιᾷ προσκεῖσθαι μερίδι, τοῦ σόλωνος τοῦτο προτρέποντος· καὶ πρός γε τῶν εἰκότων αὖ, τοῦ ποιμένος παταχθέντος, δεινὰ παθεῖν κατὰ τὸ ἀνάλογον ἅπαν τὸ ποίμνιον. ἦν μέντοι τετάρτη καὶ εἰκοστὴ τοῦ μαΐου μηνὸς ἡ ἡμέρα ἐκείνη, τῆς ἑνδεκάτης ἰνδικτιῶνος, ἐν ᾗ ταῦτα πάντα τετέλεσται. περὶ οὖν δείλην ὀψίαν τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἐπανιόντι τῷ βασιλεῖ πρὸς τὰ βασίλεια, ὑπαντήσας ὁ χρηματίσας πατριάρχης νίφων, ἤρετο ὅ, τι βούλοιτο πράττειν ἐπὶ τοῦ πάππου; τοῦ δὲ φιλάνθρωπα φήσαντος καὶ βασιλικά, ἐδυσχέρανέ τε τὰ μέγιστα καὶ ἐμέμφετο. ἦν γὰρ οὗτος καὶ πρὸς ἅπαντας μὲν τοὺς εὖ πράττοντας, τὴν γνώμην διάστροφος καὶ φθόνου μεστός· ἰδίᾳ δ' ἐν τοῖς μάλιστα ἦν μῖσος ὑποκαθήμενον τρέφων ἐκ πολλοῦ κατὰ τοῦ γηραιοῦ βασιλέως, ὅτι μὴ ἐπεκούρησε τούτῳ, ὅτε τὰς δίκας τῆς τε ἱεροσυλίας καὶ τῶν ἄλλων ἀτοπημάτων ἐπ' αὐτοφώρῳ ἑαλωκώς, τῶν πατριαρχικῶν ἐκπέπτωκε θρόνων. ὅθεν πρῶτον αἴτιον μὲν δὴ τοῦτο· καὶ δεύτερον, ὅτι καὶ τοὺς πατριαρχικοὺς αὖθις ὠνειροπόλει θρόνους, ἐβούλετο τοῦτον ἐκ μέσου πεποιηκώς, ἀκώλυτον εὑρεῖν τὴν τῆς δόξης ἀνάβασιν, φησὶ πρὸς τὸν βασιλέα· εἰ βούλει, φησί, βασιλεύειν ἀφόβως, μὴ δῷς ἑτέρῳ τὴν δόξαν σου· ἀλλὰ πάντα τοῦ πάππου τὰ τῆς βασιλείας ἀφελόμενος σύμβολα, τρίχινον ῥάκος ἀνάγκασον ὑπελθεῖν· κἄπειτα ἢ πρὸς εἱρκτήν, ἢ πρὸς ὑπερορίαν παράπεμψον.

ἔφεσις

incidit calamitatem. Ibi homines querulos dicere audires cùm alia, tum, Opes illas pauperum eſſe ſanguinem & lachrymas, ſuppeditatas ei ab eis, quibus Romanarum prouinciarum & urbium adminiſtratio commiſſa fuiſſet, ut cum illi Romanos crudeliter pro ære emptis mancipijs tractarent, ipſe miſeris confugiū ad Imperatorem obſtrueret, ut magna illa facinora omnem uindictam euitarēt. Sed Vindictę oculum non perpetuò dormitaſſe: «
ac tandem experrectum, uix iuſtas illi pœnas «
irrogaſſe. Quæ cum uulgò cantarentur, calamitatem eius acerbiorem faciebant. Quis uerò omnium Romanorum, in primis uerò Byzantiorum, motus & ſeditiones enumeret? Nam duorū Imperatorū diſſenſio, etiam ſubditos, ut fit, inter ſe concitarat: ut furore quodam liberi contra parentes, parentes contra liberos, fratres contra fratres & uicinos, & quod maius eſt, epiſcopi contra epiſcopos, presbyteri contra presbyteros, monachi contra monachos ſæuirent. Quod ni Imperator humaniſsimo ingenio præditus, & militum & plebis impetum repreſsiſſet, fortaſsis & ſacra & profana omnia direpta eſſent: fortaſsis etiā cædes plurimæ patratę eſſent, cum plurimi alios ulciſci uellēt, ſi quis alteri in diſſidio illo iniuriam feciſſet. Nam ſi ego, inquit Imperator, ijs qui uel petulanti lingua, uel enſe inſidioſo contra me uſi ſunt, crimen omne remiſi: multo magis uobis id erga conſeruos ueſtros eſt faciendum, partim ut me imitemini: partim, quòd nō ignoratis, haud eundem eſſe exitum Imperatore & homine priuato interfecto. Quòd ſi & nos ſeniori Imperatori addicti, tempeſtatis illius fluctus aliquot ſuſtinuimus, nihil eſt noui. Neque enim equum erat, nos neutri parti ſtudere: id quod Solon uetuit. Præterea æquum eſt, ipſo paſtore percuſſo, uniuerſum gregem pro rata parte mala perpeti. Fuit enim ille dies quartus & uigeſimus menſis Maij, undecimę indictionis, quo hæc omnia geſta ſunt. Crepuſculò Imperatori in palatium redeunti obuiā factus Niphon, qui patriarcha fuerat, rogat quo pacto tractaturus eſſet auū? Illo reſpondente, Humaniter & regaliter: grauiſsimè tulit, cumq; reprehendit. Erat enim hic cùm erga omnes eos quibus fortuna fauebat peruerſo animo & inuidentia plenus, tum uerò clandeſtino & acerbo odio ſeniorem Imperatorem proſequebatur: quòd, cum ſacrilegij cæterorumq; criminum damnatus, patriarchico ſolio excidiſſet, nullam ipſi opem tuliſſet. Erat igitur una hæc odij cauſa. Altera, quod etiam patriarchatum ſomnians, hoc è medio ſublato, ſe abſque impedimento ad eam dignitatem aſcenſurum putabat. Ait igitur Imperatori: Si citra metum imperare ſtudes, ne dato gloriam tuam alteri: ſed omnibus Imperij inſignibus ſeni ablatis, cilicium injicito, & uel in carcerem conijcito, uel relegato.

Seditio urbis compoſita à nepote.

Autor malè tractatus, mutata fortuna Imperij.

Niphō malè tractandi aui autor.

Id enim

Id enim nefarius ille Nipho quærebat, ut non ipſe ſolùm pridem patriarcha, ſed & Andronicus pridem Imperator diceretur. Hoc enim inuidentiæ ſuæ remedium arbitrabatur homo uanus: haud reputãs, ſe obſcurum adhuc ab illo ſuſceptum, & honoribus ſubinde augendis ad ſummum euectum ſplendoris, opum & dignitatis gradum. His autem eius uerbis, alijs quoq; nonnullis proceribus ſuffragatis, Imperator ſuam erga auum pietatẽ, ſi non prorſus immutauit, nonnihil tamẽ imminuit. Nam hi impedimento fuerunt, quo minus eum Imperij ſocium admitteret. Vnde

Decreta de auo.

poſt plurimas deliberationes decretum, ut auus Imperij quidem inſignia geſtaret, ſed in palatij thalamis ſederet ocioſus, nec in publicum prodiret: & ad ſuum & adoleſcentũ uictum qui cum eo remanſerant, haberet annuum reditum piſcationis, quæ ante Byzantium penditur, tum decies mille aureis haud multo inferiorem: magnus uerò Logotheta, Didymotichũ relegaretur. Eſaias autem patriarcha tot annorum Imperatorem deiectũ,

Patriarchæ uecordia.

& uelut in carcerem coniectum uidens, non indoluit, ſed exultauit, & uocem emiſit duritiæ ſuæ & amentiæ ac potius inſaniæ teſtem: Lætabitur, inquit, iuſtus, cum uiderit ultionem. ſe iuſtum appellans: Imperatoris uerò deiectionem, ultionem. Deinde ad ultionẽ & perſecutionem epiſcoporum & presbyterorum ſe conuertit, eorumq; alijs ſacerdotio ad certos annos interdixit, alijs uſque ad obitum: ſunt etiam quos lenius mulctarit. ſed, ut paucis abſoluam, nemini ueteris Imperatoris ſtudioſo pepercit. Interea Ioãnes, meus

Heracleæ epiſcopus.

poſt Deum curator ab infantia, auunculus meus, prouecta ętate in ſua metropoli uitam cum morte commutat: quem neque ſenium, neque pedum plaga adducere potuit, ut de iuuenili & uehementi exercitatione pietatis quicquam remitteret. Erat autem eius metropolis Ponti Heraclea: quem primùm populus Heracleoticus patrem bonum & Deo plenum uidit, non agreſtẽm uirum & temerarium doctorem, & linguam è ſuggeſto inſanam & importunam exertantem, quæ & auditorum aures ſauciaret, & magnum ineptumq; tumultum excitaret, nunquam uerò ad utilia declinaret: ſed ab adoleſcentia, & lingua & auribus & animo probè inſtitutũ omni doctrina, tum ſacra, tum profana, ut & uita & eloquentia ſatis ad auditores ſuos regendos inſtructus eſſet, & ad eas regulas præſcribendas, quæ morum elegantiam forment, & manus cohibeant, & animorum impetus moderentur, & omnem immodeſtũ motum coherceant. Quantus autem & qualis fuerit hic uir in omni genere uirtutum, ex uita eius à nobis conſcripta cuiuis cognoſcere licet.

ἔφεσις γὰρ τῷ μοχθηρῷ τούτῳ Νίφωνι ζέουσα, μὴ αὐτὸν μόνον χρηματίσαντα λέγεσθαι πατριάρχην, ἀλλὰ κἀκεῖνον χρηματίσαντα βασιλέα. φάρμακον γάρ τι τοῦτο τῆς αὐτοῦ βασκανίας ἐνόμιζεν, οὐκ ἐνθυμούμενος ὅλως ὁ μάταιος, ὅτι φαῦλον καὶ ἀφανῆ τυγχάνοντα ἄνθρωπον ἀνειληφὼς ἐκεῖνος, καὶ τιμὰς ἐκ τιμῶν ἀεὶ χαριζόμενος, ἐπὶ μέγιστον ὕψωσε δόξης τε καὶ πλούτου καὶ περιφανείας. ἀλλὰ τούτοις αὐτοῦ γε τοῖς λόγοις καὶ τῶν περὶ τὸν βασιλέα τινὲς συμβήσαντες, ἔπεισαν ἀποθεῖναι τὴν περὶ τὸν πάππον φιλάνθρωπον γνώμην, καὶ εἰ μὴ τελέως, ἀλλ᾽ οὖν ἀμφιρρεπῆ πεποιήκασι· καὶ βουλομένῳ συμμερίστην ἑαυτῷ τῆς βασιλείας καταστῆσαι τὸν πάππον, ἐμπόδιον οὗτοι κατέστησαν. ὅθεν μετὰ πλεῖστα σκέμματα κεκύρωται, περικεῖσθαι μὲν τὸν πάππον τὰ βασιλικὰ σύμβολα, καθῆσθαι δ᾽ ἐν τοῖς τῶν βασιλείων θαλάμοις, ἀπρόϊτόν τε καὶ ἄπρακτον, ἔχοντα πρὸς διατροφὴν ἑαυτοῦ τε καὶ ὅσοι ἐναπελείφθησαν αὐτῷ μειρακίσκοι, τὴν ἐπέτειον πρόσοδον τῆς ἁλιευτικῆς, ἣ πρὸ τοῦ Βυζαντίου τελεῖται δέκα χιλιάδων τέως ἔγγιστα οὖσαν. τὸν δὲ μέγαν λογοθέτην τὸν Μετοχίτην, ὑπερόριον πέμψαι ἐς Διδυμότειχον. Ἡσαΐας δ᾽ ὁ πατριάρχης καταβληθέντα θεασάμενος τοσούτων ἐτῶν βασιλέα, καὶ οἷον εἰπεῖν κατειρχθέντα, οὐκ ἐκάμφθη τὰ σπλάγχνα· ἀλλ᾽ ὑπερήσθη, καὶ φωνὴν ἀφῆκεν ἐλέγχουσαν τήν τε σκληρότητα καὶ τὴν ἄνοιαν, ἢ μᾶλλον ἀπόνοιαν αὐτοῦ. εὐφρανθήσεται γάρ, φησι, δίκαιος ὅταν ἴδῃ ἐκδίκησιν· δίκαιον μὲν ἑαυτὸν ὀνομάζων, ἐκδίκησιν δὲ τοῦ βασιλέως καθαίρεσιν. ἔπειτα πρὸς ἄμυναν ἔβλεψε καὶ καταδρομὴν τῶν ἐπισκόπων καὶ πρεσβυτέρων, καὶ τοὺς μὲν ἀργεῖν τῆς ἱερωσύνης ἐκέλευσεν ἐπὶ ῥητοῖς ἔτεσι, τοὺς δὲ μέχρι τελευτῆς. εἰσὶ δ᾽ οἷς καὶ μετριώτερον ἐπήνεγκε τὸ ἐπιτίμιον· ἁπλῶς δ᾽ εἰπεῖν οὐδένα τῶν τῷ γηραιῷ βασιλεῖ συμφρονούντων εἴασεν ἀτιμώρητον. ἐν τούτοις καὶ Ἰωάννης ὁ ἐμὸς μετά γε θεὸν κηδεμὼν ἀπὸ βρέφους φανείς, ὁ πρὸς μητρὸς θεῖος ἐμοί, εἰς βαθὺ γῆρας ἐληλακώς, καταλύει τὸν βίον ἐν τῇ λαχούσῃ μητροπόλει, μηδὲν μήθ᾽ ὑπὸ γήρως, μήθ᾽ ὑπὸ τῆς πληγῆς τῶν ποδῶν τυραννηθεὶς καθυφεῖναι βραχὺ τῆς ἡλικιώτιδος καὶ μεγάλης ἀσκήσεως μέχρι τελευτῆς αὐτῆς. ἦν δ᾽ ἡ λαχοῦσα τοῦτον μητρόπολις ἡ κατὰ Πόντον Ἡράκλεια. ὃν δὴ καὶ πρῶτον εἶδε δῆμος Ἡρακλεώτης πατέρα χρηστόν, καὶ θεοῦ μεστόν, οὐκ ἀγρότην ἄνδρα καὶ διδάσκαλον αὐτοσχέδιον, καὶ γλῶτταν ἐν οὐ καιρῷ προτείνοντα βακχεύουσαν ἀπὸ δίφρου. καὶ κόπτουσαν μὲν τὰς ἐπὶ τοῦ βήματος ἀκοάς, καὶ πολὺν ἐπαντλοῦσαν τὸν ἄλογον θόρυβον, πρὸς δέ τι χρήσιμον οὐδαμῇ ἀπαντῶσαν, ἀλλ᾽ ἐξ ἔτι νέου γλῶσσαν καὶ ἀκοὴν καὶ διάνοιαν παιδευθέντα καλῶς πᾶσαν παιδείαν τῶν τε τοῦ πνεύματος λόγων, καὶ ὅσοι τῶν θύραθεν, ὡς ἔχειν ἀρκούντως ἤδη καὶ βίῳ καὶ λόγῳ τοῖς ὑπηκόοις διδόναι θεσμοὺς καὶ κανόνας, ὁπόσοι κοσμοῦσιν εὐτραπελίαν ἠθῶν, καὶ ῥυθμίζουσι παλάμης κράτος, καὶ θυμὸν μετριάζειν παρασκευάζουσι, καὶ ἀκόλαστον ἅπαν ταλαιτεύουσι κίνημα. ἔξεστι δὲ τοῖς βουλομένοις ἀκούειν, ὁποῖος καὶ ὅσος τὴν ἅπασαν ἀρετὴν ὁ ἀνήρ, ἐξ οὗπερ ἡμεῖς αὐτοῦ συγγεγράφαμεν βίον.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΟΥ ΜΙΧΑΗΛΟΥ ΚΑΙ τῶν βουλγάρων καταδρομῆς.

ΑΛΛΑ γὰρ οὔπω τριάκοντα παρῆλθον ἡμέραι, καὶ ἀκούσας ὁ βασιλεὺς, ὡς ὁ τῶν βουλγάρων ἄρχων μιχαὴλ ὀξέως κατατρέχει τὰς ἀστυγείτονας πόλεις καὶ χώρας ῥωμαίων, μέλλει δ' αὐτίκα προχωρήσειν ἄχρι διδυμοτείχου καὶ ἀδριανουπόλεως, μετὰ δορυφορικῆς ἐπαγόμενος οὐκ ὀλίγης ἐκ τῶν παρὰ τὸν ἴστρον οἰκούντων σκυθῶν, ἔξεισι τὴν ταχίστην, καὶ φθάνει πρὸς ἀδριανούπολιν· κἀκεῖθεν πέμψας πρέσβεις, ἐζήτει μαθεῖν τὴν τοῦ παρασπονδῆσαι αἰτίαν. καὶ ἤκουσεν ἐκεῖθεν, ὡς ἥκιστα ἦν σοι τὸ δύνασθαι εἰσελθεῖν ἐς βυζάντιον, καὶ τὴν αὐτοκρατορικὴν ἀρχὴν περιζώσασθαι, εἰ σύμμαχος αὐτὸς ἐβουλόμην παρὰ τῷ πάππῳ γίνεσθαι παρὰ σοῦ, χρήματά τε καὶ χώραν ὅμορον ἐπαγγελλομένου μοι δώσειν. ἃ πάντα νῦν ἐζημίωμαι σοῦ γε εἵνεκα, καὶ τῶν σῶν ἐπαγγελιῶν. οἶδα γὰρ, ὡς πολλῶν με τῶν ἐπαγγελιῶν ἐμπεπλήκας, καὶ πολλῷ μειζόνων ἢ ὁ πάππος ὁ σός, οὐ μόνον τοῦ μὴ συμμαχεῖν ἐκείνῳ γε εἵνεκα, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ ἐπὶ τῇ σῇ ἀδελφῇ κῆδος. ὁ δὲ βασιλεὺς δειλίας αἰτίαν ἐκφεύγειν ἐθέλων, καίτοι μὴ ἰσόπαλα κεκτημένος στρατεύματα, μηδὲ ἀξιόμαχα πρὸς τὴν τῶν ἐχθρῶν δύναμιν, ὅμως πολέμῳ τὴν τῶν πραγμάτων κρίσιν ἐπιτρέπειν ἔγνωκε δεῖν. τολμηρᾷ γὰρ φυσικῇ μᾶλλον, ἢ λογισμοῖς τε καὶ σκέμμασιν ἐχρῆτο, πρὸς ἅπαντα τὰ συμπίπτοντα. ὅθεν πολλή τις ἐγίγνετο σπουδὴ καὶ παρασκευὴ τῶν ἑκατέρωθεν στρατοπέδων. καὶ ἦν ἐν κινδύνοις καὶ φόβοις πολλοῖς τὰ ῥωμαίων πράγματα. δείσασα δ' ἡ μήτηρ καὶ δέσποινα περὶ τῷ υἱῷ, διαπρεσβεύεται πρὸς ἀμφοτέρους περὶ τῶν ἐν ἀλλήλοις σπονδῶν. καὶ γίνεται διαλλακτὴς ἀμφοτέρων, ἅτε μήτηρ ἀμφοτέρων τυγχάνουσα, καὶ τὸ θαρρεῖν ἐντεῦθεν μακρὸν κεκτημένη, τὴν ἐπιτίμησιν ὁποίαν ἐθέλοι καθ' ἑκατέρων ἐπενεγκεῖν. οὕτω μὲν οὖν τῶν σπονδῶν γενομένων, χρήματα πλεῖστα δεξάμενος ὁ μιχαὴλ, ἀνεχώρησεν οἴκαδε.

DE MICHAELIS Bulgari incurſione.

SEd priuſquam triginta dies elaberentur, cum audiſſet Imperator Michaelem Bulgarorũ principem finitimas Romanorũ urbes & prouincias incurſare, ſtatimq; ad Didymotichum & Adrianopolim cum magnis Scytharũ ad Iſtrum habitantiũ auxilijs progreſſurũ eſſe: Adrianopolim profectus, legatos ad illum mittit, & rupti fœderis cauſam quærit. cui ad hunc modum ille reſpondit: Tu nullo pacto Byzantium ingredi & rerũ potiri potuiſſes, ſi ego auo tuo opem ferre uoluiſſem, & pecuniam & finitimã prouinciam mihi pollicito, quibus nunc tua & tuarum promiſsionum cauſa fraudatus ſum. Quantis enim promiſsis me oneraris, ipſe noſti, ijſq; longè maioribus quàm auus tuus, nõ tantum ut ne eum adiuuarem, ſed & propter ſororis tuæ matrimonium. At Imperator ad cauendam ignauiæ ſuſpicionem, quanquam non paribus copijs, & ad propulſandũ tantum hoſtem idoneis inſtructus: tamen Martis aleam experiendam eſſe duxit. Naturalem enim audaciam magis quàm rationem aut conſilium ſequebatur, quicquid accidiſſet. Quare magno ſtudio exercitus utrinq; ſe parabant, Romana uerò reſpublica in magno periculo & metu uerſabatur. Mater uerò & domina filio timens, ad utrunque de pacificatione legatos mittit, eosq; reconciliat: quippe amborum mater. Vnde etiam utriuſque obiurgandi autoritatem uſurpare nõ dubitabat. Sic pace facta, Michael maxima pecunia accepta domum rediјt.

Socrus Bulgarum placat.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ λογοθέτου ἐξορίας.

Ὁ μέντοι μέγας λογοθέτης ὢν τῇ ὑπερορίᾳ, ἐν ξένῃ οὐδενὶ κόσμῳ ἀπαγόμενος, παρὰ τοῦ στραγγουρίας νοσήματι κάτοχος ἐγεγόνει· ὃ καὶ μᾶλλον ἐπίεζε τοῦτον, ἢ πάνθ' ὅσα ἐπεπόνθει, εἱρκτὴν λέγω, καὶ δόξης ἔκπτωσιν, καὶ χρημάτων ἀφαίρεσιν, καὶ φαύλων ἀνθρώπων ἐλέγχους καὶ λοιδορίας. ὁ δὲ τοῦ βασιλέως πάππος, δριμυτέραν τὴν ἕξιν τοῦ σώματος ἐκ τῆς λύπης κτησάμενος, τέως μὲν τοῖν ὀφθαλμοῖν τὸν ἕτερον ἐζημίωται, τῆς ὀπτικῆς αὐγῆς μαρανθείσης. οὐ πολλῷ δ' ὕστερον καὶ τὴν ἑτέραν τῶν ὄψεων προσεζημίωται, καὶ διέμενεν οὕτως ἑξῆς νυκτί τε συλλαγχάνων διηνεκεῖ, καὶ τὸ τῆς θείας φάναι γραφῆς, τὸ πόμα ἑαυτοῦ μετὰ κλαυθμοῦ κιρνῶν, καὶ ἄρτον ὀδύνης ἐσθίων. ἐῶ γὰρ λέγειν τοὺς ἐμπαιγμοὺς καὶ τὰς ἀτίμους λοιδορίας τῶν φυλάκων ὁμοῦ καὶ τῶν οἰκετῶν, ὁποίας καὶ ὅσας αὐτοῦ κατεχέοντο ἦσαν. ἐῶ δ' αὖ, καὶ ὅπως ἄδεια δέδοται πάσαις ταῖς πλυνούσαις εἰσιέναι ὁπότε βούλοιντο, πλύνειν ἅπερ τινῶν βούλονται τὰ ἱμάτια παρὰ τὸ ῥέον ὕδωρ διὰ τῆς τοῦ παλατίου αὐλῆς, καὶ ὅπως τοῖς ἐκ γειτόνων ἀλόγοις ζώοις καταπάτημα γέγονε τὰ βασίλεια, καὶ νομὴ, ὄνοις λέγω καὶ ἵπποις καὶ βουσὶ καὶ ὄρνισιν κατοικιδίοις,

καὶ εἴ τι

DE MAGNI LOgothetæ exilio.

CAeterùm magnus Logotheta, cum ſine ulla modeſtia in exilium abduceretur, in ſtranguriam incidit: quæ moleſtior ei fuit, quàm cætera omnia quæ perpeſſus fuerat, carcere inquam, iactura dignitatis, opum ereptione, uilium hominum obtrectatione & conuicio. Imperator uerò auus corrupto ex acerbitate doloris corporis habitu, alterius oculi uſum amiſit: nec multo pòſt alterum etiam, & deinceps in perpetua nocte uixit: ac, ut ſacre litere loquuntur, potum ſuum fletu miſcuit, & panem doloris comedit. Omitto enim illuſiones & fœda conuicia, quibus & cuſtodes eum & famuli laceſſebant. Mitto etiam omnibus lotricibus datam licentiam ingrediendi palatium, ad lauandas quorumlibet ueſtes, in aqua quæ per palatij aulã fluebat: & ut à uicinorum iumentis palatium conculcatum & depaſtum ſit, aſinis inquam, equis & bobus, & domeſticis uolucribus: &

Senioris Andronici cæcitas & miſeriæ.

Synadeni intẽperiæ.

 ſi quid

ſi quid aliud huiuſmodi erat, quod ad illum illudendum pertineret. Quorum omnium inſtructor & machinator erat Protoſtrator, Byzantij adminiſtrationi præpoſitus: ſolus Cantacuzenus magnus Domeſticus, conuicio & animum & linguam & mores incontaminatos, tum erga Imperatorē, tum erga alios qui dignitatibus exciderant, conſeruauit. Cæteri uerò illa mutatione uelut multo mero ebrij, inſolenter fortuna ſunt abuſi. Ille cōtrà naturali prudentia, & magno ingenio ornatus, ſe ad ueterum præſtantium uirorum mores conformabat, & magnificentia morū, & animi liberalitate. Et cū tunc res ei feliciter ſucceſsiſſent, fortunā non laceſsiuit, neq; immodicè ſuperciliū arrexit: ſed retenta animi grauitate intra modeſtiæ limites immotus manſit. Nunc uerò, inquit, me ſobrium eſſe oportet, cum alij non ebrij eſſe non poſſunt. Proſperi eñ ſucceſſus humana ingenia cum primis explorāt, & uæcordes tam inſolentes reddunt, quàm cordatos conſtantiæ, moderationis & grauitatis laudibus cumulant. His temporibus Syrgiannes carcere educit', ſcripto prius iureiurando dato, & atrociſsima quæq; ſibi imprecatus, ſi quid contra Imperatorem moliretur. Sin quouis modo apud integros iudices mendacij conuinceretur, preter diras illas, ut etiam capite plecteretur. Cæterùm hoc & ſequēti anno, ſeditione Romanorum ſedata, & continuis bellis atque excurſionibus intermiſsis: tantam frumenti copiam Byzantij uiderunt, quantam nec maiores illorum longo tempore meminerant.

Cantacuzeni modeſtia

Syrgiannes carcere educitur.

Copia annonæ.

DE IMPERATORIS ADuerſus Orchanum expeditione.

Sed cum id modò tempus ueniſſet, quo ueris manus arbores comis ornātes, & uarijs herbarum & florum coloribus humum depingentes, amœniſsimum oculis hominum ſpectaculum præbent: Imperator copias Romanorū præſtò eſſe iuſsit, uelle ſe traijcere in Aſiam, & Orchani Bithyniæ principi bellum inferre cùm alijs de cauſis, tū quòd Nicæam primariam urbem obſideret. Vere igitur iam exeunte, exercitus unà cum Imperatore, traiecto Byzātio freto, in Aſiam tranſijt, duobus millibus ſelectorum militum adductis. maximam autem partem cæteri erant homines circumforanei atque opifices, quos facile cerneres pugnam uelut adulteraturos eſſe. Aduehebant enim ſecum ignauiæ argumenta, lembos & nauiculas plurimas, & ferè tot, quot erant homines: ut ad fugam, ſi opus foret, parati eſſent, de perſequendo & ſuperando hoſte nihil cogitantes. Bithyniæ uerò princeps Turcos rei militaris peritiſsimos, ad cuſtodiendas uiarum anguſtias miſerat: ipſe uerò octo millibus armatorum acceptis, Imperatori occurſurus exit.

Oppidana turba inepta militiæ

Orchanis copiæ.

qui

καὶ εἴ τι δὲ τοιοῦτον ἕτερον, εἰς ἐμπαιγμὸν καὶ καταφρόνησιν τοῦ γηραιοῦ βασιλέως ἦν. ὧν ἁπάντων ἐπεμέλει πράττων καὶ συνεργῶν ὁ πρωτοστράτωρ, τῶν ἐν Βυζαντίῳ πραγμάτων ἐπίτροπος ὤν, καὶ διοικητὴς τηνικαῦτα. μόνος ὁ μέγας δομέστικος ὁ Καντακουζηνὸς ἄχραντον διετήρησε λοιδορίας καὶ γνώμην καὶ γλῶσσαν καὶ ἦθος πρός τε τὸν βασιλέα, καὶ ὅσοι τῆς προσούσης ἐξέπεσον δόξης. οἱ δ' ἄλλοι καθάπερ ἄκρατον πεπωκότες τὴν τοῦ καιροῦ περιπέτειαν, μεθυούσῃ γνώμῃ πρὸς τὰς ἐνεστώσας τύχας ἐχρήσαντο. συνέσει γὰρ οὗτος αὐτοφυεῖ καὶ βαθείᾳ φρενῶν αὔλακι κοσμούμενος ὁ ἀνήρ, εἰς τοὺς τῶν παλαιῶν ἀνδρῶν ἀγαθοὺς χαρακτῆρας ἐκείνους ἀνῆγεν ἑαυτόν, κατά τε μεγαλοπρέπειαν τρόπων, καὶ δεξιᾶς ἀφθονίαν. καὶ νῦν γὰρ εὐτυχῶς τῶν πραγμάτων ἐλθόντων αὐτῷ, ὁ δὲ οὐκ ἐνεθρύφησε τῇ τύχῃ, οὐδ' ὑπὲρ τὸ μέτρον ἦρε τὴν ὀφρύν, ἀφειδήσας ἴσως ἂν τὸ φιλότιμον τοῦ φρονήματος, ἀλλ' ἔμεινε τῆς σωφροσύνης τῶν ὅρων ἐντὸς ἀκλινής. καὶ νῦν ἐμοὶ νήφειν ἔλεγε χρεών, ὅτε τοὺς ἄλλους μεθύειν ἀνάγκη. στάδιον γάρ, ὡς εἰπεῖν, καθορᾶται καὶ βάσανος ἀκριβὴς ταῖς ἀνθρωπίναις ψυχαῖς, ὁπόσα κατὰ χρόνον εὐτυχήματα φύεται, παρὰ τοσοῦτον ἂν ὕβρεως ὄγκον ὑψοῦντα τοὺς ἄφρονας, παρόσον τοῖς εὖ φρονοῦσι βεβηκυίας γνώμης βεβηκότα φέρει τρυγῶντα πολλαχόθεν τὸν ἔπαινον. ἐν τούτοις ἐξάγεται καὶ ὁ Συργιάννης τῆς εἱρκτῆς, ὅρκους ἐγγράφους πρότερον δούς, καὶ ἐπαρασάμενος ἑαυτῷ τὰ φρικωδέστατα, εἰ μελετήσειέ τι κατὰ τοῦ βασιλέως. εἰ δ' ὅπως ποθ' ἁλοίη ψευδόμενος ὑπὸ κριταῖς ἀπροσωπολήπτοις, μετὰ τοῦ κληρονόμον εἶναι τῆς φρικωδεστάτης ἐκείνων ἀρῶν, καὶ κεφαλικὴν ὑφίστασθαι τιμωρίαν. ἀλλὰ γὰρ ἐν τούτῳ τῷ ἔτει καὶ ἅμα τῷ ἐφεξῆς, ἠρεμησάσης τῆς τῶν Ῥωμαίων στάσεως, καὶ τῶν ἐπ' ἀλλήλους πολέμων καὶ ἐκδρομῶν πεπαυμένων, τοσαύτην εὐθηνίαν ἐθεάσαντο σίτου Βυζάντιοι, ὁπόσην οὐδὲ τούτων οἱ πρόγονοι πάλαι πολὺν ἤδη τὸν χρόνον.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΟΡΧΑνου ἐκστρατείας τοῦ βασιλέως.

ΑΡΤΙ δὲ τῆς ὥρας ἐπιστάσης, ἐν ᾗ φυτηκομοῦσαι καὶ ζωγραφοῦσαι τὴν γῆν αἱ τοῦ ἦρος χεῖρες τῇ ποικίλῃ τῆς χλόης βαφῇ, πλείστην ταῖς τῶν ἀνθρώπων ὄψεσι τὴν τέρψιν χαρίζονται, ἑτοίμους ὁ βασιλεὺς τὰς τῶν Ῥωμαίων δυνάμεις εἶναι προσεκελεύσατο. βούλεσθαι γὰρ αὐτὸν διαβῆναι πρὸς τὴν Ἀσίαν, καὶ πόλεμον ἄρασθαι κατὰ Ὀρχάνου τοῦ τῆς Βιθυνίας ἡγεμονεύοντος, τά τε ἄλλα, καὶ ὅτι Νίκαιαν τὴν περικαθεζομένην Βιθυνίας πόλιν κινδυνεύει χειρώσασθαι διπλῷ πολέμῳ πολιορκῶν, λιμῷ καὶ στρατῷ. λήγοντος μὲν οὖν ἤδη τοῦ ἦρος ὁ στρατὸς διαπεραιούμενος τὸν περὶ τοῦ Βυζαντίου πορθμόν, διέβαινεν ἐν Ἀσίᾳ ἅμα τῷ βασιλεῖ, δισχίλιοι μὲν τοῦ στρατοῦ τὸ ἀπόλεκτον ὄντες. τὸ δὲ πλεῖστον ἀγοραῖοί τινες καὶ βάναυσοι, καὶ δῆλοι ὄντες κιβδηλεύσειν τὴν μάχην. ἐπεφέροντο γὰρ καὶ τὰ τῆς δειλίας τεκμήρια, ἀκάτια φημὶ καὶ ἐφόλκια πλεῖστά τε, καὶ οἷον εἰπεῖν, ἰσάριθμα τοῖς ἑαυτῶν σώμασιν, ἵνα φυγῆς γινομένης, ἑτοίμως ἔχωσι πρὸς αὐτήν. περὶ γὰρ διώξεως καὶ νίκης, οὐδὲν αὐτοῖς οὐδαμῇ μεμέληται. ὁ δὲ τῆς Βιθυνίας ἀρχηγός, τῶν Τούρκων τοὺς τὰ πολέμια ἐμπειροτέρους ἐκλέξας, τὰ στενὰ τῶν ὁδῶν ἐπεπόμφει φυλάττειν. αὐτὸς δ' ὀκτακισχιλίους ὁπλίτας λαβὼν ἔξεισι, τὸν βασιλέα ἐκδεξόμενος.

ὅθεν

ὅθεν βασιλεῖ τριταίῳ μετὰ τὴν εἰς ἀσίαν διάβασιν, περί τι πολίχνιον γενομένῳ παράλιον Φιλοκρήνην, οὕτω σί πως ὠνομασμένον, ἐπεὶ ἐμεμαθήκει τὰς πέριξ δυσχωρίας διειληφότα παρακαθῆσθαι μετὰ τοῦ βαρβαρικοῦ στρατοπέδου τὸν ὄρχανον, ἐνταῦθα καὶ αὐτῷ πήξασθαι τὸ στρατόπεδον καὶ διανυκτερεῦσαι ξυνεβεβήκει. ἐπεὶ δ' ἅμα ἡλίῳ τῶν βαρβάρων ἐνίους ἑώρα τῶν πέριξ ὀρῶν παρακατιόντας, πρῶτα μὲν ψιλοὺς, ἔπειτα δ' ὁπλίτας, καὶ μάλιστα * ἄλλους ἱππέας, ὁπλισάμενος καὶ αὐτοὺς, ἤλαυνεν ἐπ' αὐτούς. πρῶτα μὲν οὖν ἀκροβολισμοὶ παρὰ τῶν βαρβαρικῶν ἐγίγνοντο τοξοτῶν, πόῤῥωθεν ἱσταμένων, καὶ οὐ μάλα ἐθελόντων τέως προσιέναι. ὅπερ οὐ νόμιμον ὁ βασιλεὺς εἶναι λογισάμενος τοῖς βαρβάροις, ἀλλὰ δειλίαν, θάρσος τε ἀνελάμβανε, καὶ παρεξιέναι κατ' ὀλίγους καὶ διεξιππάζεσθαι τὰς τάξεις ἐκέλευεν. ὅπερ οὐκ εἰς καλὸν ἀποβήσεσθαι πέρας, ἔνιοι τῶν περὶ αὐτὸν ἐμπειροτέρων φάσκοντες, οὐκ ἠδυνήθησαν ἐπισχεῖν. ἐπεὶ δ' οὕτω γινομένης τῆς μάχης παρῄει τὸ μεσημβρινὸν ὁ ἥλιος, ὁπότε δὴ μάλιστα ἐπὶ γῆς αὐτὸς ἀκμαιοτέραν καταπέμπει τὴν φλόγα, θεασάμενος ἄνωθεν ἐκ τῆς ἀκρωρείας ἀπαγορεύοντας ἤδη ῥωμαίους ἔκ τε τοῦ καύματος, ἔκ τε τῶν συνεχῶν δρόμων καὶ περιδρομῶν, ὁ ὄρχανος κάτεισι καὶ αὐτὸς, οὐκ εὐαρίθμητον ἐπαγόμενος στράτευμα. καὶ περιστάντες σὺν ἀσήμῳ τῇ κραυγῇ, οἱ μὲν συχνοῖς τοῖς βέλεσιν ἔβαλλον, οἱ δὲ τοῖς ξίφεσιν ἐπὶ στόμα προσυπαντῶντες ἔπαιον. οἱ δὲ ῥωμαῖοι τὴν πρώτην ἐκείνων ἔφοδον γενναίως ὑπενεγκόντες, ἐῤῥωμένως ἠμύνοντο μέχρι πολλοῦ, καὶ πλείστους ἐτίτρωσκόν τε καὶ ἔσφαττον. ἔπειτα τὴν νύκτα βλέποντες οὐκ εἰς μακρὰν ἐπιοῦσαν, καὶ δεινὸν ἡγησάμενοι τὸ ἐν πολεμίᾳ νυκτομαχεῖν, ἐπὶ πόδα ἀνεχώρουν, ἐπειγόμενοι παρὰ τὸ οἰκεῖον στρατόπεδον. ὅτε καὶ μάλιστα σφοδρότερον ἐπιθέντες οἱ βάρβαροι, οὐκ ὀλίγον εἰργάζοντο φόνον τῶν τε ἵππων καὶ αὐτῶν, ἕως ἡ νὺξ ἐπελθοῦσα τὴν μάχην διέλυσε. τέτρωται δ' ἐν τούτοις καὶ ὁ βασιλεὺς ἅτερον τοῖν ποδοῖν, ἐλαφρῷ τινι βέλει καὶ οὐ μάλα καιρίῳ. ἐν ταύτῃ δὲ τῇ νυκτὶ, γίνεταί τι θέαμα ἐλεεινὸν, καὶ προφανής τις θεομηνία. ἐπεὶ γὰρ ὁ βάρβαρος ἐτεθαυμάκει θεασάμενος τὴν ῥωμαίων τήν τε ὅπλισιν καὶ τὴν ἀνδρικὴν ἔνστασιν, ἐνόμιζεν οὐ μέχρι τούτου στῆναι θελήσειν αὐτοὺς, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ πρόσω χωρεῖν εἰς τὴν ὑστεραίαν. ὅθεν τριακοσίους ἐκεῖ καταλελοιπὼς ἱππέας, θεωρίας εἵνεκα, αὐτὸς τὴν ὅλην ἀναλαβὼν στρατιὰν, ἤλαυνεν εἰς τὰ πρόσω, σπεύδων προκαταλαβεῖν τὰ τῶν ὁδῶν καιριώτερα. ἐκεῖνος μὲν οὖν οὕτως ᾤχετο ἀπιών. ὁ δὲ βασιλεὺς εἰς τὸ τῆς Φιλοκρήνης εἰσῄει πολίχνιον, θεραπείας εἵνεκα τοῦ ποδός. ὅπερ ὁ στρατὸς θεασάμενοι τῶν ῥωμαίων, καὶ ἥκιστα καθαρῶς τὴν αἰτίαν μεμαθηκότες, φεύγειν ἐνόμισαν ὑπὸ δειλίας αὐτόν. μέλλειν γὰρ ἐπικείσεσθαι τούτοις νυκτὸς τὸν ὄρχανον μετὰ μάλα πολλοῦ τοῦ στρατοῦ, καὶ μηδένα ζῶντα ῥωμαίων καταλιπεῖν, τὸν εἰς τὴν ὑστεραίαν θεάσασθαι ἥλιον. ὅθεν ὅσοι μὲν ἀκάτια ἐπεφέροντο, ᾤχοντο φεύγοντες γυμνοὶ δι' αὐτῶν. οἱ δὲ σπεύδοντες πρὸ τῶν πυλῶν τοῦ πολιχνίου, κατεπατήθησαν ὑπ' ἀλλήλων οἱ πλείους, καὶ ἀπεπνίγησαν· ἄλλοι δ' ἀλλήλων ἐξαρτώμενοι δίκην σειρᾶς, οἱ μὲν διὰ τῶν ἐπάλξεων εἰσεπήδων· οἱ δὲ ἀρπαζόμενοι πρὸς τῶν ὄπισθεν ἐφελκομένων, ἀνετρέποντό τε καὶ ἔθνησκον πίπτοντες. ἦσαν δ' οἳ καὶ ὑπὸ μόνης δειλίας ἀπέψυξαν ἱστάμενοι. ἄρτι δὲ καὶ ὁ ἥλιος ὑπερβὰς τὸν ὁρίζοντα, ἡρμήνευσε τοῖς τριακοσίοις ἐκείνοις βαρβάροις τὴν ἄπιστον ἐκείνην συμφορὰν τοῦ ῥωμαϊκοῦ στρατοῦ, καὶ προσελάσαντες καὶ θεασάμενοι περικείμενα παρὰ τὸ στρατόπεδον ἵππους καὶ ὅπλα, καὶ σκηνὰς ἀνδρῶν κενὰς, πρὸς δὲ τούτοις καὶ τοὺς βασι

*τοὺς

qui cum tertio die ex quo Aſiam ingreſſus fuerat, ad oppidulũ Philocrenẽ perueniſſet, ac didiciſſet Orchanem anguſtijs occupatis cum Barbarico exercitu ibi conſediſſe, accidit ut & ipſe caſtris ibi poſitis pernoctaret. *Philocrene* Orto aũt ſole cum Barbaros nonnullos è circumiacentib. montibus deſcendere uideret: & ipſe primùm nudos, deinde armatos, equites uerò in primis, in armis eſſe iuſsit, & cõtra illos duxit. ac primùm ſagittarij Barbarorũ eminus tela in noſtros coniecerunt, nec propius accedere uoluerunt: id quod Imperator inſolitũ Barbaris eſſe ratus, & timoris argumentũ: fiducia ſumpta, paucos initiò euagari extra ordines iuſsit. quod non feliciter caſurũ eſſe cum peritiores ei dicerent, impetũ tamẽ eius reprimere non potuerunt. Dum autẽ hæc tumultuaria pugna ultra meridiem producitur, quo tempore grauiſsimus ſolis æſtus eſt: Orchanes è uertice montis Romanos & æſtu & continuis curſibus, & circumcurſationib. iam defatigatos eſſe conſpicatus, deſcendit & ipſe cum exercitu penè innumerabili: *Orchanis & Andronici pugna.* qui confuſo clamore edito, undiq; irruentes, partim ſagittis crebris noſtros petũt, partim cominus gladijs rem gerunt. Romani uerò primo illorum impetu fortiter excepto, longo tempore ſtrenuè ſe defenderunt, plurimis hoſtium & uulneratis & occiſis. Deinde cũ noctem inſtare uiderent, & in ignota terra in tenebris pugnare durum iudicarent, paulatim receſſerunt, in caſtra ſua properantes. Quamobrem Turci uehementius inſtantes, multos & equites & pedites occiderunt, donec noctis interuentu prælium eſt diremptũ. Inter cæteros autem ipſe etiam Imperator leui quadam ſagitta, & minimè letali, altero pede uulneratus eſt. Ea nocte ſpectaculũ miſerabile, & euidens iræ diuinæ ſignum accidit. Nam Barbarus Romanorũ armatura & fortitudine ſpectata, eos non quieturos, ſed poſtridie longius progreſſuros ratus: CCC equitibus ſpeculandi gratia ibi relictis, ipſe cum omni exercitu perrexit ulterius, ad opportunas uias occupandas. Imperatore uerò oppidulũ Philocrenẽ ingreſſo, curãdi uulneris gratia: Romani cauſæ nõ ſatis gnari, cũ præ metu fugere putarunt. noctu enim Orchanem cum magno exercitu affore, neque quenquam poſtridie Romanorum ſolem aſpecturum. *Romanus exercitus à CCC equitibus profligatus.* Itaq; qui nauiculas ſecum attulerant, nudi in ipſis fugiebãt. alij ante portas oppiduli feſtinantes, ſeſe inuicem conculcabãt, & ſuffocabant: alij cathenæ inſtar cohærẽtes, partim in propugnacula euadebant, partim à ſequentibus detracti & euerſi caſu moriebantur. Erant etiam qui præ timore ſtantes expirarent. Manè uerò ſole orto, CCC illi Barbari incredibilẽ eam Romanorũ cladem conſpicati, cum in caſtris equos, arma, uacua tentoria, Imperatorios item equos cum ru-

bris ſellis, & Imperatoriũ tabernaculum uiderent, ducenti ex ijs, his omnibus abreptis abeunt. Reliqui centum propius acceſſerunt, & frequentibus telis eos qui neq; in oppidulũ neq; in nauiculas confugerant confixerunt. Imperator uerò his uiſis, cum nihil agere poſſet, nec ullam tempus opportunitatem præberet, conſcenſa & ipſe naui Byzantiũ redijt. Secum aũt cauſam tanti & tam ſubiti mali reputans, poſt multas dubitationes tandẽ, preter alia plurima cæteris eſſe grauius animaduertit, publicæ diſciplinę perturbationem, & forenſium negociorũ multiplicem, & ob uetuſtatem penè immedicabilem morbum, ac reipublicæ pernicioſum. Vt enĩ morbi qui ẽ malo corporis habitu oriuntur, paucos inuadunt, nec publicè uagãtur: aere uerò infecto, omnes qui eodem in loco degunt, cœli grauitatem ſentire neceſſe eſt: eadem quoq; ratio ſingulorum delictorum eſt, ſi cum publicis iudicijs cõferant. Proinde nõ multis dieb. pòſt, Eſaiã patriarcham conuenit: ac primùm ei ſuadet, ut iram aduerſus epiſcopos deponat, & populũ interdicto ſoluat. Neq; enĩ par eſſe, cum ipſe omnibus omnia cõdonaret, ad quem publica delicta ſpectarẽt: illum patriarchã, & pacis doctorem, alere ſimultates, nec eius iram occidere tot ſolibus occidentibus, cum ne unus quidem durante illius ira occidere deberet. Patriarcha igitur Imperatori obſecutus, ſacerdotali ſtola induta, diuinæ myſtagogiæ hora, populo & uiuenti & mortuo ſcriptam condonationem pro ſuggeſto recitat. Epiſcopis autem & presbyteris plerîſque minimè ignouit. Deinde patriarcha cũ multis epiſcopis & presbyteris myſtagogiam celebrante, quatuor uiros delegit Imperator, ſibi ad ciuilia iudicia exercenda probatos: quorũ unus ex epiſcopis erat. His in medio templi iuris dicũdi poteſtatem dedit, tradito etiam ſacroſancto Euangelio, & Imperatorio gladio: ſanctiſsimumq; iuſiurãdum ab eis exegit, ut ſine reſpectu perſonarum & munerum ſe pronunciaturos affirmarent. quòd ſi his criminibus conuicti eſſent, nullam eis excuſationem reliquit: prædijs aſsignatis, è quorum annuis reditibus ſplendidè poſſent uiuere. Atque hæc hactenus.

Peccata cauſæ cladium.

Emendatio iudiciorum

Patriarcha non omnibus ignoſcit.

DE INSULAE CHII, quam Martinus tenebat, occupatione.

SVb autumnũ, omnibus triremibus Romanorum, quę Byzãtij, Lesbi atque in cæteris inſulis & maritimis urbibus erant, nec nõ unitremibus, & quatuor auxiliaribus triremib. à Cycladũ inſularum principe acceſſitis, è portu ſoluit: uerbo cõtra Barbaricas naues, reipſa uerò cõtrà Martinum Chij præfectũ. qui cũ Latinus eſſet, ac diuitijs & autoritate pollẽs, paterna hæreditate, ꝓcurationem

tionem

λικοὺς ἵππους μετὰ τῶν ἐρυθρῶν ἐφεστρίδων, καὶ τὴν βασιλικὴν σκηνὴν, ἅπαντα λαβόντες οἱ διακόσιοι ἀπῄεσαν. οἱ δ᾽ ἑκατὸν ἐγγὺς γενόμενοι, πολλοῖς κατέπεφρον βέλεσιν, ὅσοι μὴ ἔφθησαν μήτ᾽ ἐς ἀκάτια, μήτ᾽ ἐς τὸ πολίχνιον ἑαυτοὺς ἐμβαλόντες. ταῦτα θεασάμενος καὶ ὁ βασιλεὺς, καὶ μὴ ἔχων ὅ,τι καὶ δράσειε, τῆς περιστάσεως οὐδ᾽ ἐν οὐδαμῇ χορηγούσης εὐμήχανον, ἐς πλοῖον ἐμβὰς καὶ αὐτὸς, ἐπανῄει πρὸς τὸ Βυζάντιον. διηπόρει δ᾽ οὖν ὅμως καθ᾽ ἑαυτὸν γνωσιμαχῶν, ἐς ζητῶν τὴν τῆς θεομηνίας αἰτίαν, δι᾽ ἣν τὸ τῶν ῥωμαίων στρατόπεδον οὕτως ἐν ἀκαρεῖ διέφθαρται, μηδενὸς τῶν πολεμίων διώκοντος. συνῆκε δ᾽ ὀψὲ καὶ πλεῖστα μετ᾽ ἕτερα, καιριώτερον δ᾽ εἶναι τὸ τῶν πολιτικῶν πραγμάτων ἀστάθμητον, καὶ τὸ περὶ τὰς δίκας νόσημα πολύχουν ὂν καὶ δυσίατον, διὰ τὴν ἐκ τοῦ χρόνου προσγενομένην ἕξιν αὐτῷ, καὶ πολλὴν ἐπάγον τῷ κοινῷ τῶν πραγμάτων τὴν σύγχυσιν καὶ ζημίαν. ὥσπερ γὰρ τὰ ἐκ τινος καχεξίας σωματικῆς ἐπισυμβαίνοντα νοσήματα τοῖς ἀνθρώποις, σπανίοις ἐπισυμβαίνειν, καὶ οὐκ ἐς τὸ κοινὸν τὴν διάβασιν ἔχειν, τοῦ δ᾽ ἀέρος νοσήσαντος, ἀνάγκη κοινωνεῖν τοῦ νοσήματος ἅπαντας ὅσοι τοῦ αὐτοῦ κοινῇ μετειλήφασιν ἀέρος· οὕτως ἔχειν ἔφασκε τὰ μερικὰ πάντ᾽ ἀδικήματα, πρὸς τὰ περὶ τὰς κρίσεις γινόμενα. ὅθεν μετ᾽ οὐ πολλὰς τὰς ἡμέρας ἄπεισιν ἐς τὴν πατριάρχου ἡσυχίαν, καὶ πρῶτα μὲν πείθειν τὸν θυμὸν ἀποθέσθαι ἐπιχειρεῖ τὸν πρὸς τοὺς ἐπισκόπους κότον, καὶ λῦσαι τὸν ἀφορισμὸν τῷ λαῷ· μηδὲ γὰρ εἶναι, φησί, τῶν εἰκότων αὐτοῦ συγχωροῦντος ἅπασιν ἅπαντα, πρὸς ὃν καὶ τὰ κοινὰ φανερῶς ἀφεώρων πταίσματα, ἐκεῖνον πατριάρχην ὄντα, καὶ τῆς εἰρήνης ἅμα διδάσκαλον εἶναι ὀφείλοντα, ἔπειτα ὑποκαθημένην τρέφειν ὀργὴν κατ᾽ ἀνθρώπων, ἐν πολλοῖς δυομένοις ἡλίοις, μηδ᾽ ἐφ᾽ ἑνὸς συγχωρούμενον. τῷ μὲν οὖν λαῷ τῷ τε ζῶντι καὶ τῷ τεθνεῶτι, συγχώρησιν ἔγγραφον ἐπ᾽ ἄμβωνος ἀνέγνωκε τὴν ἱερατικὴν περιβαλόμενος στολὴν ἐν ὥρᾳ τῆς θείας μυσταγωγίας ὁ πατριάρχης, τῷ βασιλεῖ πειθόμενος. τοῖς δ᾽ ἐπισκόποις καὶ τῶν πρεσβυτέρων τοῖς πλείοσιν, ἥκιστα συγκεχώρηκεν. ἔπειτα τὴν θείαν ἐπιτελοῦντος μυσταγωγίαν σὺν πολλοῖς ἐπισκόποις καὶ πρεσβυτέροις τοῦ πατριάρχου, τέτταρας ἐκλεξάμενος ἄνδρας οὓς αὐτὸς ἀξίως ὑπηρετήσειν ἐκείνῃ ταῖς πολιτικαῖς δίκαις, ὧν εἷς ἐκ τῶν ἐπισκόπων ἦν· τούτοις ἐν μέσῳ τῷ θείῳ νεῷ, τὴν τοῦ δικάζειν ἐνεχείρισεν ἐξουσίαν ὁ βασιλεὺς, παραδοὺς αὐτοῖς καὶ τὸ θεῖον καὶ ἱερὸν εὐαγγέλιον, καὶ πρός γε τὴν βασιλικὴν σπάθην, καὶ ἅμα ἀπαιτήσας καὶ αὐτὸς ἐξ αὐτῶν ὅρκους φρικωδεστάτους, ἀπροσωπολήπτως τε καὶ ἀδωροδοκήτως ποιεῖσθαι τὰς κρίσεις. πεποίηκε γὰρ αὐτοὺς καὶ ἀναμφίλεκτον ἔχειν τὴν καταδίκην, εἰ τούτοις ἁλίσκοιντο, χωρία δοὺς ἀρκοῦντα καλῶς πρὸς ἐπέτειον πρόσοδον. καὶ ταῦτα μὲν τῇδέ πῃ ἔσχε.

περὶ τοῦ τῶν κριτῶν καταστάσεως.

ΠΕΡΙ ΚΑΤΑΣΧΕΣΙΟΣ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ χίου, ἧς ἦρχε μαρτῖνος.

Φθινοπώρου δ᾽ ἱσταμένου συλλεξάμενος ὅσαι τριήρεις ἦσαν ῥωμαίοις ἔν τε Βυζαντίῳ καὶ λέσβῳ καὶ ἄλλαις νήσοις καὶ παραλίοις πόλεσι, καὶ πρός γε ἔτι ὅσαι μονήρεις, καὶ ἐπὶ ταύταις τέτταρας ἄλλας συμμαχίδας τριήρεις ἐκ τοῦ τῶν κυκλάδων ἡγεμονεύοντος νήσων προσκαλεσάμενος, ἀπέπλευσε, τῇ μὲν φήμῃ κατὰ τῶν βαρβαρικῶν νεῶν, τῇ δ᾽ ἀληθείᾳ κατὰ μαρτίνου τοῦ τὴν χίον ἐπιτροπεύοντος· ὃς δὴ λατῖνος ὢν, τῷ πλούτῳ καὶ δόξῃ διαφερόντως κλῆρον εἰλήφει παρὰ πατρός, ἐπιτροπεύειν μὲν τὴν νῆσον, καὶ τὴν

ταύτης

ταύτης ἐκπορίζεσθαι πρόσοδον. ὑπείκειν δὲ τοῖς βασιλεῦσι Ῥωμαίων ὅσα καὶ δοῦλος, καὶ πᾶν τὸ προσταττόμενον σφίσιν ὅλῃ ποιεῖν προθυμίᾳ. Ῥωμαίων γὰρ εἶναι τὴν νῆσον, δεδόσθαι δ' αὐτῷ πρὸς τοῦ βασιλέως καὶ πάππου τοῦ βασιλέως ἐπιτροπῆς τε εἵνεκα καὶ πορισμοῦ χρημάτων, παλαιάν τινα χάριν ὀφείλοντος αὐτῷ. ὃς δὴ οὕτω πρὸς τοῦ πατρὸς διαλεξάμενος ἅμα τῷ ἀδελφῷ, τὸν μὲν ἀδελφὸν δόλοις τισὶ παρεκρούσατο. αὐτὸς δὲ δραστήριος ὤν, ἀνὴρ καὶ συνέσει βαθείᾳ κοσμούμενος, τριήρεις τε ἐναυπηγήσατο, καὶ ἐληΐζετο τοὺς βαρβάρους, ὅσοι τε τὰ ἐκεῖ τῆς Ἀσίας ᾤκουν παράλια, καὶ ὅσοι λῃστρικῶς ἐς τὰς ναῦς ἐμβιβάζοντες ἑαυτοὺς, τὰς νήσους περιέπλεον. καὶ οὕτω τούτους ἐφόβησεν ἐν βραχεῖ, ὡς καὶ φόρους ἐτησίους λαμβάνειν ἐκ τούτων, ὡς μὴ τὰ μέγιστα βλάπτοιτο μαχόμενος. ὅθεν ἐπὶ μέγα πλούτου καὶ δόξης τὴν ταχίστην προβαίνων, ὑποπτεύεσθαι ἔδοξε Ῥωμαίοις, οὐκ εἰς μακρὰν οὐδ' ἐπὶ πολὺ διατηρήσοντα ἔτι τὴν ἐς βασιλέας ὑποταγήν. καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἀπαρακαλύπτως τὸν ἔκπλουν ὁ βασιλεὺς κατ' αὐτοῦ ναυῶν ποιησάμενος, τήν τε νῆσον κατέσχε ξὺν οὐδενὶ πόνῳ· καὶ αὐτὸν χειρωσάμενος, δεσμώτην τοῖς Βυζαντίοις παρέπεμψεν.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΔΕΙΝΟΤΑΤΗΣ νόσου τοῦ βασιλέως.

Ὀλίγων μέν τοι διελθουσῶν ἡμερῶν νόσον ἐνσκῆψαι συνέβη τῷ βασιλεῖ μάλα βαρεῖαν ἐν Διδυμοτείχῳ διάγοντι. λουτρῷ γὰρ χρησάμενον, ἔπειτα τὴν δέουσαν μετὰ τὸ λουτρὸν ἑαυτῷ ἐπιμέλειαν ἥκιστα παρασχόντα, καὶ ταῦτ' ἐν ἀκμῇ τοῦ χειμῶνος ὄντος τοῦ χρόνου, πύκνωσίν τε ὁλοσώματον σχεῖν. καὶ μάλιστα ἐς τὴν κεφαλὴν ἀθροισθέντος τοῦ πλείονος πάθους, οὐ μόνον σφοδροτέρας ὑπομένειν ἐντεῦθεν τὰς ἀλγηδόνας, ἀλλὰ καὶ εἰς ἔκστασιν ἀπενεχθῆναι τάχιστα τῶν φρενῶν. ἐπεὶ οὖν πάσης ἰατρικῆς ἐμπειρίας ἰσχυρότερον ἐγεγόνει τὸ πάθος, καὶ ἀπηγόρευτο τῷ βασιλεῖ ὁ ἐς τὴν ὑστεραίαν ἥλιος, ἐξώρκισε μὲν τοὺς περὶ αὐτὸν, μοναχικὸν αὐτὸν ἐνδῦσαι τριβώνιον πρὶν ἀποθεῖναι τὸ ζῆν. ἐξώρκισε δ' αὖθις αὐτοὺς, ἀπολῦσαι πάντας δεσμώτας, Κωνσταντῖνόν τε τὸν δεσπότην, καὶ τὸν μέγαν λογοθέτην τὸν Μετοχίτην, καὶ ὅσοι ἑξῆς τῆς ὁμοίας ἔτυχον καταδίκης. διέθετο δ' ἀπὸ στόματος ὀμόσαι πάντας Ῥωμαίους, σέβας ἀποδιδόναι τῇ συζύγῳ δεσποίνῃ. παρῆν γὰρ καὶ αὐτὴ ἔγκυος οὖσα, καὶ ἤκουε τῶν λεγομένων, καὶ ἅμα τῷ τεχθησομένῳ παιδίῳ ὅσα καὶ βασιλεῖ εἰ ἄρρεν ἔσται. ἐπίτροπον δ' εἶναι τὸν Καντακουζηνὸν τὸν μέγαν δομέστικον. ἃ δὴ μόνα γραφῇ παραδοθέντα, ὡς διαθήκη νενόμισται. μνεία δ' οὐδεμία τούτῳ γεγένηται τέως οὔτε μὴν τοῦ βασιλέως καὶ πάππου, οὔτε τῆς μητρὸς καὶ δεσποίνης ἐν Θεσσαλονίκῃ τῷ τηνικαῦτα τὴν δίαιταν ποιουμένης. ἣ δὴ καὶ μακρὰν ἔσχεν ἐκεῖθεν τὴν λύπην, καὶ λογισμοὺς ἔθρεψεν ὑποψίας μεστούς. ἀπηγόρευε γὰρ ἤδη τὴν ἑαυτῆς ζωὴν, εἰ τεθναίη ὁ παῖς καὶ βασιλεὺς, ἄλλων μὲν ἐς τὴν ἐπιτροπὴν τῆς βασιλείας εἰσαγομένων, αὐτῆς δ' ἥκιστα. μηδὲ γὰρ εἶναι τῶν δυνατῶν ἔφασκε, δέσποιναν οὖσαν αὐτὴν, συγκεχωρῆσθαι ζῆν παρὰ τοῦ μεγάλου δομεστίκου Καντακουζηνοῦ καὶ τῆς τούτου μητρὸς, οὕτως εἰς τὴν ἐπιτροπὴν καὶ διοίκησιν τῶν τῆς βασιλείας πραγμάτων ἀπροσδοκήτως εἰσαγομένων, καὶ ταύτῃ δι' ἔχθρας ὄντων πολὺν ἤδη τὸν χρόνον. ταῦτ' ἄρα καὶ ἐν στενῷ καταστᾶσα τῆς ὥρας, καὶ οὐκ ἔχουσα χρόνον ἄλλως σχεδιάζειν τὰ κατ' αὐτὴν, προσκαλεῖται καὶ εἰσποιεῖται τὸν Συργιάννην εὐθὺς,

tionem inſulæ & annuos reditus accepiſſet: Romanorũ Imperatorib. pro ſeruo parere, & quicquid iuſsiſſent ſummo ſtudio facere deberet. Romanorũ enim eſſe inſulã, cuius procuratio & fructus ob ueteris cuiuſdam beneficij memoriã, ab auo Imperatoris aſsignata illis eſſent. His ita à patre acceptis, fratrẽ uerbis eluſerat. ipſe uerò uir ſtrenuus & prudẽs, triremib. ędificatis Aſianos Barbaros orę maritimæ accolas infeſtauit, piratis etiam circũ inſulas uagantibus infeſtus: quos breui tempore adeò perterrefecit, ut metu belli cladiũ, annua illi tributa penderent. Ad magnas igitur opes & gloriam breui euectus, Romanis ſuſpectus fuit, ne paulo pòſt iugum Imperatoris excuteret: eáque de cauſa non palàm eum Imperator aggreſſus, nullo negocio inſulam cæpit, & uinctum illum Byzantium miſit.

Martini res geſtæ.

Iniuria metu iniuriæ.

DE GRAVISSIMO *Imperatoris morbo.*

Verùm paucis diebus elapſis, Imperator Didymotichi agens, in morbum grauiſsimum incidit. Nam cum lauiſſet, & in ſummo rigore hyemis frigus à balneo non cauiſſet, cùm reliquum corpus eſt denſatum: tum uerò caput ita afflictũ, maxima parte mali eò inclinante, ut non modò grauiſsimis doloribus cruciaretur, ſed & mente alienaretur. Cum autem id malum omnem medicorum artem ſuperare, & de uita illius poſtridie actum fore uideretur: iureiurando aſtantes adegit, primùm ut ſibi monaſticum cucullum inducerent, priuſquam uita exceſsiſſet: deinde, ut omnes captiuos carcere educerẽt, ut Conſtantinum Deſpotam, & magnũ Logothetam Metochiten, omnes denique eodem crimine damnatos. Ore porrò mandauit, ut omnes Romani iurarent, ſe coniugem ipſius ut Dominam ueneraturos eſſe, & (ipſa enim aderat grauida, eáque uerba audiebat) puerum, ſi filius naſceretur, ut Imperatorem, cuius tutor eſſet Cantacuzenus Magnus Domeſticus: quæ ſola in literas relata, uim teſtamenti habuerunt. Nulla uerò facta tum eſt mentio nec aui Imperatoris, nec Dominæ matris, quæ Theſſalonicę tum agebat, graui affecta dolore, & ſolicita, ac deſperata etiam uita ſua, ſi defuncto filio ſe prætèrita, Imperij cura alijs mandaretur. Negabat enim poſſe fieri, ut ſibi, quæ Domina eſſet, uita concederetur à Magno Domeſtico Cantacuzeno, & matre illius, præter omnem expectationem ſummæ rerum præfectis, & longo iam tempore ſibi inimicis. Redacta igitur in anguſtias, ademptóque rebus ſuis aliter conſulendi ſpacio, ſtatim accerſit atque adoptat Syrgiannem, tum

Andronici iunioris teſtamentum

Syrgiannes ab imperatoris matre adoptatur.

tum Theſſalonicæ præfectum, ibique agentem, eiq́; uitam & animam ſuam committit: ſimulq́; Theſſalonicenſes, eo res adminiſtrante, iurare iubet, ac polliceri, ſe herã & dominam eodem modo ſemper ipſam agnituros, & ad extremum ſpiritum ꝓ ea dimicaturos. Quod ſi filius ſuus Imperator moreretur, filio qui naſceretur Imperij ſucceſsionem citra ſeditiones atq; incolumem conſeruaturos. Hæc ita tum acta, magnũ malorum pelagus in poſterum cõflarunt, ut deinceps dicemus. Nunc illuc nobis eſt redeũdum. Conſtantinus Deſpota cum cæteris, ut diximus, uinculis ſolutus, cùm paulum ſe oſtendiſſet, rurſus in obſcuras latebras noctu à proceribus aulicis eſt abditus.

C litera Cantacuzeno deſtinare imperiũ uidetur.

Veriti enim ne Imperatore defuncto, turba in populo oriretur, quùm ob alia, tum propter C literam, & olim temerè de illa iactatum rumorem, ſic cum tractarunt. Vulgaris enim fama erat, Imperium, uetere Imperatore defuncto, ei eſſe deſtinatũ, cuius nomen C litera inchoaret. Vnde cum & ipſe Conſtãtinus diceretur, ſuſpectus erat.

Andronic⁹ ſenior monachus fieri cogitur.

In ſeniorem uerò Imperatorem plures malorum uias excogitarunt, quæ omnes eòdem ducerent. Optionem enim ei dederunt, mallét ne monaſticum habitum induere, an aliud malum ſubire? Id uerò eſſe aut cædem, aut acerbiſsimum exilium, aut uiolentam in obliuionis caſtellum abductionem: quorum omnium uehementiſsimus miniſter eſſet Theodorus Synadenus. Imperator uerò tanta periculorũ tempeſtate ſubitò oppreſſus, diu ſine uoce in lecto iacuit. quid enim faceret aliud, niſi ferreus eſſet? aut corde adamãtino? multis Barbaris & efferatis militibus circumfuſis, domeſticis uerò omnibus extruſis: cùm nemo eſſet qui hominem luminib. orbatum duceret, ubi uel ſtaret, uel tranſiret? Sed ne longum faciamus, uolentem nolentem tondent, & cucullo induunt, atq; Antonium nominant.

Andronic⁹ iunior conualeſcit.

His ita geſtis, Imperator Didymotychi, nullo alio uitæ ſigno apparente, præter exiguam & tenuiſsimam reſpirationem, uitalibus inſtrumentis immotis, & extremitatibus corporis emortuis, planè mortuus totũ biduum iacebat. Tertio uerò die uelut è profundo ſomno nõnihil experrectus, diuinum laticem caſtiſsimæ Deigenitricis Pegæ poſtulauit: quo ſtatim allato, & capiti affuſo, recreatus eſt, & cibum cœpit, & priſtinam ualetudinem recuperauit.

Patriarcha ueteri Imperatori inſultat.

Eſaiæ uerò patriarchę ueteris Imperatoris caſus iucundiſsimus fuit, quòd nec illi ulla Imperij ſpes, nec ſibi metus ullus relinqueretur. Deliberandum tamen eſſe uiſum, quo pacto eius in Eccleſia mentio facienda eſſet, ſi qua tamen facienda eſſet. Miſsis igitur duobus ad eum epiſcopis, per deriſum opinor, triſticiam & ignorationem rei geſtæ ſimulans, ab illo, & non aliunde, ſuffragiũ ſuę deliberationis requirit. Ille uerò grauiſsimis animi dolorib. oppreſſus, cum

τὴν ἐπιτροπὴν τῆς Θεσσαλονίκης τηνικαῦτα διαζωσάμενον, κἀκεῖ διατρίβοντα, καὶ τὴν ἑαυτῆς ἀνατίθησι τούτῳ ζωὴν καὶ ψυχήν. καὶ ἅμα ὀμνύειν κελεύει τοὺς Θεσσαλονικέας ὑπὸ τούτῳ διοικητῇ, καὶ ὑπισχνεῖσθαι κυρίαν τε ἔχειν αὐτὴν καὶ δέσποιναν ὁμοίως ἀεί, καὶ ὑπὲρ αὐτῆς ἀνθίστασθαι μέχρι θανάτου. εἰ δὲ καὶ τὸν υἱὸν βασιλέα τεθνάναι συμβαίη, περιποιεῖσθαι καὶ φυλάττειν αὐτοὺς τεχθησομένῳ παιδὶ τὴν τῆς βασιλείας διαδοχήν, ἀστασίαστόν τε καὶ ἀκέραιον. ταῦθ᾽ οὕτω πραχθέντα, πολὺν αὖθις σκανδάλων πυρσὸν ἐν τῷ ἔπειτα, ὡς εἰρήσεται προϊοῦσιν ἡμῖν. νῦν δ᾽ ἡμῖν ἐπανιτέον ὅθεν αὖθις ἐκεῖσε. Κωνσταντῖνος μὲν γὰρ ὁ δεσπότης ἔξω γε τοῖς ἄλλοις δεσμώταις ἀπολυθεὶς καὶ αὐτός, ὡς εἰρήκαμεν, βραχὺ φανείς, ὡς εἰπεῖν, ἀπεκρύψατο. τῆς γὰρ νυκτὸς ἐπιούσης, εἰς ἀδήλους μυχοὺς οἱ περὶ τὸν βασιλέα κατήνεγκαν. δείσαντες γὰρ μὴ τοῦ βασιλέως ἐκπνεύσαντος, θόρυβος καταστ αίη τῷ δήμῳ, τά τε ἄλλα καὶ διὰ τὸ κ στοιχεῖον, καὶ τὰ μάτην πάλαι θρυλλούμενα δι᾽ αὐτό, τούτῳ μὲν οὕτως ἐχρήσαντο. ἐθρυλλεῖτο γάρ, ὡς ὁ τὴν βασιλείαν διαδεξόμενος τοῦ γηραιοῦ βασιλέως, τὸ κ στοιχεῖον ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ ὀνόματος ἔχει κεκληρωμένον. Κωνσταντῖνος δ᾽ ὢν καὶ οὗτος καλούμενος ὑπωπτεύετο. κατὰ δὲ τοῦ γηραιοῦ βασιλέως, πλείους μὲν τὰς ὁδοὺς ἐμελέτησαν τῶν δεινῶν, εἰς ταυτὸ δὲ καὶ ταύτας ἁπάσας φερούσας. αἵρεσιν γὰρ ἔδοσαν τούτῳ ἑλέσθαι ὁπότερον βούλοιτο, ἢ τὸ μοναχικὸν ἐνδύσασθαι σχῆμα, ἢ τῶν ἄλλων δεινῶν ὁποῖον ἐθέλοι· ταῦτα δ᾽ ἦν, ἢ σφαγήν, ἢ τινὰ ἐξορίαν ἀπαραμύθητον, ἢ βιαίαν ἀπαγωγὴν εἰς τὸ τῆς λήθης φρούριον. τούτων δ᾽ ἦν διάπυρον ὑπηρέτην τὸν πρωτοστράτορα Θεόδωρον τὸν Συναδηνόν. ὁ μέντοι βασιλεὺς τοσούτου χειμῶνος δεινῶν περιστάντος ἐξαίφνης αὐτῷ, ἄφωνος ἐπὶ πολὺ τῆς ὥρας ἔκειτο ἐπὶ κλίνης. καὶ τί γὰρ ἄλλο εἰκός, εἰ μὴ σίδηρος ἦν, εἰ μὴ ἐξ ἀδάμαντος ἔλαχε τὴν καρδίαν ἐσκευασμένος, πολλῶν μὲν ὁπλιτῶν ἀλλογλώσσων τε καὶ ἀγρίων περιχυθέντων αὐτῷ, τῶν δ᾽ οἰκιακῶν ἐξωσθέντων ἁπάντων, καὶ μηδενὸς ὄντος τοῦ ὁδηγήσοντος ἄνθρωπον ἐστερημένον τοῦ βλέπειν, πῇ μὲν στήσεται, πῇ δὲ διαβήσεται; ἀλλ᾽ ἵνα μὴ διατρίβωμεν, ἄκοντος ἑκόντος (εἰπεῖν) τήν τε κόμην κείρουσι τούτου, καὶ τὸ μοναχικὸν σχῆμα περιτιθέασι, καὶ ἐς Ἀντώνιον τοὔνομα μεταφέρουσι. καὶ ταῦτα μὲν οὕτως εἶχεν. ὁ δὲ βασιλεὺς ἐν Διδυμοτείχῳ οὐδὲν πλέον ἔχων ἤδη σημεῖον τοῦ ζῆν, πλὴν βραχείας καὶ λεπτοτάτης ἀναπνοῆς, τῶν ζωτικῶν ὀργάνων ἀκινήτων μενόντων, καὶ τῶν τοῦ σώματος νεκρωθέντων ἀκρωτηρίων, ἔκειτο νεκρὸς ἄντικρυς ἐπὶ δυσὶν ὅλαις ἡμέραις. τῇ δὲ τρίτῃ καθάπερ ἀπὸ βαθέος ὕπνου μικρὸν ἀνενεγκών, θεῖον ἐζητήκει νᾶμα τῆς ὑπεράγνου θεομήτορος τῆς πηγῆς. οὗ κομισθέντος εὐθύς, καὶ ἐπιχεθέντος τῇ κεφαλῇ, ἐρρᾴϊσέ τε καὶ τροφῆς μετέσχε, καὶ μετὰ βραχείας ἡμέρας ἀνερρώσθη τε, καὶ εἰς τὴν προτέραν ἀποκατέστη ὑγίειαν. αὐτῷ γε μὴν πατριάρχῃ Ἠσαΐᾳ μεγίστην προυξένησεν ἡδονὴν τὸ περὶ τὸν γηραιὸν βασιλέα συμβάν. μηδὲ γὰρ ἔτι λείπεσθαι μήτ᾽ ἐκείνῳ βασιλείας ἐλπίδα, μήτε τούτῳ φόβου λείψανον οὐδέν, σκέψιν μέντοι ποιήσασθαι ἔδοξεν ὅπως χρὴ τὴν ἐπ᾽ ἐκκλησίας ἔχειν μνήμην, εἰ ἄρα φησὶ καὶ χρή. πέμψας οὖν δύο τῶν ἐπισκόπων, οἶμαι εἰρωνευόμενος καὶ πλαττόμενος λύπην καὶ ἄγνοιαν τῶν ἐπ᾽ αὐτῷ πεπραγμένων, ἐξ αὐτοῦ καὶ οὐκ ἄλλοθεν ἐζήτει τὴν τῆς σκέψεως ψῆφον καὶ ἐπίκρισιν. ὁ δέ, βαρείαις ταῖς ἀλγηδόσι κάτοχος ὢν τὴν ψυχήν, βύθι-

βύθιόν τινα καὶ πολὺ τοῦ τῆς καρδίας πυρὸς γέμοντα στεναγμὸν ἀνέπεμψε. καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα, ταῦτα διέξεισι πρὸς αὐτούς. ὥσπερ, φησὶν, ἐπὶ τοῦ Λαζάρου διπλοῦν ἐγεγόνει τὸ θαῦμα, ὅτι τε νεκρὸς ὢν ἀνέστη, καὶ ὅτι δεδεμένος ἐβάδιζεν· οὕτω καὶ νῦν ἐχρῆν ἐπ' ἐμοῦ. ἰδοὺ γὰρ καὶ νεκρὸς ἄντικρυς εἰμὶ, πολλοῖς καταρραγεὶς κύμασι τῶν δεινῶν, καὶ πρός γε ἔτι δεδεμένος οὐ μόνον χεῖρας καὶ πόδας, ἀλλὰ καὶ γλῶτταν αὐτὴν, δι' ἧς εἰ μή τι πλέον, τὰ γοῦν ἐμὰ πάθη καὶ ἀδικήματα ἀπαγγέλλειν εἶχον πρός τε ἀέρι καὶ τοῖς ἀκούουσι τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἐν ᾧ νῦν συνοικῶ σκότει πικρῷ. ἀλλ' ἐκάλυψεν ἐντροπὴ τὸ πρόσωπόν μου. ἀλλοτριωμένος ἐγενήθην τοῖς ἀδελφοῖς μου, καὶ ξένος τοῖς υἱοῖς τῆς μητρός μου, καὶ τὸ φῶς τῶν ὀφθαλμῶν μου καὶ αὐτὸ οὐκ ἔστι μετ' ἐμοῦ. οἱ φίλοι μου καὶ οἱ πλησίον μου ἐξεναντίον μου ἔστησαν, καὶ πάντες οἱ θεωροῦντές με ἐξεμυκτήρισάν με. ἐμοῦ δὲ παρὰ μικρὸν ἐσαλεύθησαν οἱ πόδες, παρ' ὀλίγον ἐξεχύθη τὰ διαβήματά μου, ὅτι ἐζήλωσα ἐπὶ τοῖς ἀνόμοις, εἰρήνην ἁμαρτωλῶν θεωρῶν. * δεδωκυῖα μέν τοι τὴν βασιλείαν πάλαι ξυνεπεπτώκει τῇ ἐκκλησίᾳ προνόμια, ταῦτα δὴ τὰ μέχρι νῦν θεωρούμενα· δεδωκυῖα δ' αὖ καὶ τὴν ἐκκλησίαν τῇ βασιλείᾳ, τὸ πατριάρχην, ὃν ἂν ἐθέλοι τῶν ψηφισθέντων προβάλλεσθαι. αὐτὸν δ' οὐ μόνον ἐγὼ προυβαλόμην αὐτὸς, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἐξελεξάμην, καὶ τῶν πολλῶν τε περιβλέπτων καὶ ἐλλογίμων ἀνδρῶν προὔκρινα, ἄνθρωπον ἐν ἰδιωτείᾳ καταγηράσαντα, καὶ μήθ' ἱερωσύνης τυχόντα, μήτ' ἐμφανείας τινός. ἐῶ λέγειν ὅσας ἐξῆς ὑπὲρ αὐτοῦ προὔτεινα βοηθείας καὶ χάριτας. καὶ νῦν ὀφείλων μοι βοηθεῖν, καὶ αὐτὸς πράττοντι δυστυχῶς. ὁ δὲ συνεργεῖ τοῖς κολάζουσι, βιαιότερος αὐτὸς ἐμοὶ καθιστάμενος δήμιος· εἶτά με ἐρωτᾷ, ὅπως αὐτὸς ἐπ' ἐκκλησίας ἄρτι μνημονεύεσθαι βούλομαι, καὶ πλάττεται λύπην καὶ ἄγνοιαν τῶν κατ' ἐμοῦ τελεσθέντων· ὅμοιον ποιῶν τῷ αἰγυπτίῳ κροκοδείλῳ, ὃν βόσκει τὰ Νείλου νάματα τὴν Αἴγυπτον ἄρδοντος. ὁπόταν γὰρ κἀκεῖνος ἀποπνίξῃ τῶν ἅμα αὐτῷ τὴν δίαιταν ἐκεῖ ποιουμένων ζώων τι, ἔπειτα καθίσας ἐπὶ τὸν ἐκείνου νεκρὸν, θερμὰ καταχεῖ τῆς αὐτοῦ κεφαλῆς δάκρυα. ἐγὼ δ' οὐκ ἔχω ὅ, τι ἂν ἀποκριναίμην πρὸς τὰ οὑτωσὶ πεπλασμένως μοι προτεινόμενα. εἰ μὲν γὰρ ὡς βασιλέα φαίην, οὐκ ἂν φθάνοιμι φονευόμενος ὑπὸ τῶν διὰ τοῦτό με δέσμιον ἐχόντων. εἰ δὲ μοναχὸν Ἀντώνιον, ὁμολογία τοῦτ' ἂν νομισθείη τοῖς τὰ ἡμέτερα κακουργοῦσιν, ὅτι μὴ βιαίως, ἀλλ' ἑκὼν προελόμενος τὸ μοναχικὸν περιεθέμην σχῆμα αὐτός. ταῦτα καὶ πλείω τούτων διεξελθὼν ἐπ' αὐτῶν, μηδὲν δ' ὧν ἐζήτουν ἐκεῖνοι μαθεῖν ἀποκρινάμενος, ἐξέπεμψεν. αὐτὸς δ' ἐπὶ τῆς κλίνης καθεσθεὶς, ἐπίστρεψον (φησὶ) ψυχή μου εἰς τὴν ἀνάπαυσίν σου, ὅτι κύριος εὐηργέτησέ σε· μηδὲν τοῦ λοιποῦ λύπης ἄξιον ἐξειπὼν τῶν ἁπάντων, εἴτε περιουσίᾳ συνέσεως χαλινώσας τὴν γλῶτταν, εἴτε διὰ τὸ ὑπερβάλλον τῆς λύπης οὐ μάλα ἑκὼν ἀδακρυτὶ παραδραμὼν τὴν συμφοράν. ὥσπερ ἀμηχανίᾳ καὶ νάρκῃ τῆς ψυχῆς πεδηθείσης, πρὶν τὸ περὶ τὸν ἐγκέφαλον ἀθροισθὲν ὑγρὸν εἰς δακρύων φορὰν ἐκτακῆναι. ἰδοὺ γὰρ καὶ ἥλιος, ὅπῃ μετρίας ἀφίησι τὰς ἀκτῖνας, πολλὰ τὰ πνεύματα καὶ τὰς ὑγρότητας ἐκεῖθεν ἀνέλκει. ὅπῃ δ' ὑπερβαλούσας, ὁ δὲ φθάνει καταναλωκὼς σφᾶς, πρίν τι ἐκεῖθεν ἀνιμήσασθαι. παραπλησίως δ' οὖν καὶ ὅσα τῶν ἐν ψυχῇ γινομένων παθῶν μετριώτερά πως ἡμῖν ξυμβαίνειν ἐθέλοι,

ταῦτα

cum profundo ſuſpirio ex imo pectore deprompto, os aperuit, & hæc coram illis dixit. Vt, inquit, duplex in Lazaro miraculũ contigit, φ & mortuus reſurrexit, & uinctus ambulauit: ita & in me fieri oportebat. Ecce enĩ & plane mortuus ſum, multis calamitatũ fluctibus demerſus: nec manus & pedes tantũ uinctus, ſed linguam etiam, qua, ut nihil aliud, ſaltem mala mea atq; iniurias aeri, & hominib. (ſi qui forte audirent) & acerbis tenebris, in quibus nunc uerſor, conquererer. Cæterùm pudor oppleuit faciem meam, fratres mei me auerſantur, & filij matris meæ pro peregrino me ducunt, ac nec ipſum oculorum meorum lumen adhuc mecum eſt. amici & propinqui mei ex aduerſo mihi conſtiterunt: & omnes qui me uiderunt, ſubſannarunt. Mei uerò pedes propemodum lapſi eſſent, & pene effuſi eſſent greſſus mei. Indignatus enim ſum aduerſus iniquos, cum pacem peccatorum uiderem. * Sic autẽ acciderat, ut Imperium olim Eccleſiæ priuilegia dediſſet, ea quæ etiã nunc cernuntur: ac uiciſſim Eccleſia id Imperio conceſſiſſet, ut quem uellet e deſignatis patriarcham declararet. Ipſum uerò ego non ſolùm deſignaui, ſed & ipſe elegi, & multis claris atque illuſtribus uiris prætuli: hominem, qui in uita priuata conſenuit, nec ſacerdotio nec ulla re alia inſignẽ. Mitto, quoties ei opem tulerim, & benefecerim. Nunc autẽ, cum & ipſe in calamitate ſubleuare me deberet: inimicis meis operam nauat, quouis alio carnifice mihi infeſtior. Nec me rogare ueretur, quomodo in Eccleſia mentionem mei fieri uelim, dolorem & ignorantiam rerum mearum ſimulans. in quo non aliter facit, quàm Aegyptius crocodilus, Nili incola: qui cum aliquod ſecum uiuentiũ animaliũ interfecerit, caduueri illius inſidet, & caput eius calidis lachrymis imbuit. Ego uerò quid ad huiuſmodi cõmenticiam quæſtionem reſpondeã, non reperio. Nam ſi me Imperatorem dixero, ſtatim occidar ab ijs qui ea de cauſa me in uinculis tenent. Sin monachum Antonium, confeſsio illa exiſtimabitur ab ijs qui res noſtras fraude peruertunt, quaſi non coactus, ſed ultrò monaſticũ habitũ induerim. Hæc aliaq; plura locutus, eos dimiſit, nullo ad ea quæ rogabant reſponſo dato, & in lecto cõſidens: Reuertere, inquit, anima mea in requiẽ tuam, quia Dominus benefecit tibi. nec ullum poſtea prorſus uerbum, quo dolorem teſtaretur, elocutus eſt, ſiue lingua ſingulari prudentia formata, ſiue ob magnitudinem doloris: uel inuitus calamitatem ſuam preter uectus, inopia conſilij, & torpore quodam animo uincto, priuſquam collecti in cerebro humores in lachrymas reſoluerentur. Nam " & ſol cum moderatos radios emittit, multos " uentos & humores attrahit: ſin inmodicos, " conſumit illos priuſquam attrahantur. Eo" dem modo & modici animorum affectus, "

dolorem,

Locus hic uidetur mutilus.

Senioris Andronici cum patriarcha expoſtulatio.

Senior Andronicus animum recipit.

Curæ leues loquuntur, ingentes ſtupent.

dolorem ſuũ uerbis teſtari & lachrymis non recuſant. Qui uerò modum excedunt, ac animũ quaſi de gradu tumultuantẽ deijciũt, efficere ſolent, ut aut nihil dicas, aut quiduis potius ꝙ quod oportet, aut nihil potius quàm quod oportet. Ad hanc ſententiã confirmandam (ut aliquid è memoria uetuſtatis repetam) cum Cambyſes Suſis Aegyptũ bello peteret, & rex unà cum regno captos filios ſuos ſine ulla clementia ad necem trahi uideret, nullũ uerbũ locutus, humi caput tacitus inclinauit. Sed cum unũ ex familiaribus ſuis, qui Aegypto incolumi opibus & autoritate floruerat, pannis obſitũ, panẽ emendicãtem uidiſſet: percuſſo capite ſuo, cũ alto ſuſpirio ſodalẽ illum inclamauit, uerba tantũ non lachrymis rigãs. Deinde rogatus à Cambyſe, cur ꝓpter filios neq; illachrymaſſet, neq; dixiſſet quicq̃; amicum autem allocutus eſſet & deploraſſet: reſpondiſſe fertur, Dolorem filiorũ longè maiorẽ fuiſſe, ꝙ qui lachrymas admitteret: amici uerò calamitatem, quæ tanta nõ eſſet, deplorandã eſſe, qui ex alto dignitatis gradu deiectus, in limine ſenectutis in tantã cladẽ incidiſſet. Cęterùm patriarcha decreuit, cũ ante nepotẽ Imperatorẽ, religioſiſsimũ & philochriſtũ Antoniũ monachum eſſe memorandũ. Sed priuſquã inde quatuor dies elaberent, cum Protoſtrator populum in ędib. in circulis, in portis, ubiq; deniq; ſuſurrantẽ audiret, cum ſeniore Imperatore iniquè agi, qui & fuiſſet Imperator, & defuncto nepote futurus eſſet: (neque enim legem eſſe monaſticã, inuitos & ui coactos cucullũ induere:) atrocia conſilia animo agitauit. ad eumq; miſit, qui ſcriptum iuſiurandum ab eo poſtularent, quo promitteret, ſe Imperatoriã poteſtatem nunquam quæſiturum, & oblatam repudiaturum, neq; alium ullum ſubornaturũ. Quod ſi recuſaſſet, eo die de ipſius capite actũ fore: ſimulq; rurſus Barbaros illos ſatellites ei adiungit. Ille uerò rurſus perterritus, & uitæ timens, inuitus illud etiã eſt aſſenſus: & quia cæcus erat, alio manu ducente, ſuperne rubrã crucẽ, inferne nigrã geſtãs, uiuere ſitus eſt. Hoc tẽpore in terra Perſarũ occulta turris reperta eſt, nummis auri puriſſimi plena, eo numero, cuius uix numerus iniri queat: quorũ nõ paucos Latini mercatores quouis terrarũ exportarunt, quos ob auri puritatẽ magno eſſe uſui ſcirent. Horũ multi Byzantij ſingulos ternis uſitatis aureis redemerũt. Eodẽ quoq; tẽpore literæ à Latinis & Colchidis habitatorib. qui ortum à Perſis ducũt, Byzantiũ afferunt, ſupercilio & muco plenę, & prędictionib. inſolentibus atq; ineptis, quales tibicinæ & ſaltatriculæ in proſtibulis ſuis amatoribus propinant. Nam ſi quid aliarum rerum, inſcitia utique omnium efficaciſsima eſt, ad quiduis perſuadendum hominibus leuibus & ſuperciliosis, quæ ad inconſultam eos temeritatem impellit,

&ad

Exemplum Aegyptij regis.

Senioris Andronici memoria.

Synadeni acerbitas.

Crux rubra, & nigra.

Perſica turris auro lectiſsimo plena.

Prognoſtici cuiuſdam exagitatio.

ταῦτα καὶ λόγοις ἔχειν ἑρμηνεία τῆς ἐν καρδίᾳ φλογὸς οὐ μάλα τοι ἀπαναίνεται. ὅσα δ' ἀφειδοῦσιν τοῦ πλεονεκτῆσαι χρῆσθαι ταῖς ἕξεσι, ταῦτ' ἴδοι τις ἂν ἐξιστᾶν τὰ μὲν πῶς καὶ τὴν ψυχήν. δυοῖν δὲ πείθοντα θάτερον, ἢ καὶ μηδέτερον ὡς εἰκός· ἢ γὰρ πάντα λέγειν μᾶλλον ἢ ἃ δεῖ, ἢ μηδὲν μᾶλλον ἢ ἃ δεῖ. ἵνα δὲ πως τὴν τοῦ παρόντος λόγου βεβαίωσιν καὶ παλαιοτέρῳ τινὶ διηγήματι χρήσομαι· ὁπότε γὰρ καμβύσου τοῦ πέρσου στρατεύσαντος ἐκ σούσων ἐπ' αἴγυπτον, ἐπεὶ μετὰ τῆς ἀρχῆς καὶ ὁ τῶν αἰγυπτίων ἑάλω βασιλεύς, ἀγομένων ὑπὸ θάνατον ξὺν οὐδενὶ κόσμῳ τῶν υἱέων, οὐδὲ βραχύ τι αὐτὸς βλέπων ἐφθέγξατο, ἀλλὰ σιωπῇ κύψας, ἔπειτα μόνον ἑώρα τοὔδαφος. τῶν δὲ γνωρίμων ἕνα ἰδών, ὃς πρότερον μὲν πλούτῳ πολλῷ καὶ δόξῃ χρησάμενος ὑπὸ ἱσταμένης αἰγύπτου, νῦν δὲ πάνυ διερρωγυῖαν ἐσθῆτα περικείμενος, προσαιτῶν περιῄει εἴ τις ἄρτον ὀλίγον παράσχοι· ὁ δὲ τὴν αὐτοῦ ἑαυτοῦ κεφαλὴν ἤδη πατάξας, καὶ βύθιόν τι στενάξας, ὀνόμασι τὸν ἑταῖρον ἐκάλει μόνον οὐ τοῖς δάκρυσι βρέχων τοὺς λόγους. ἐπεὶ δὲ καὶ τὴν αἰτίαν ὁ καμβύσης ἤρετο, ὅπως ὑπὸ μὲν τοῖς υἱέσι μὴ δακρύσας, μηδὲ φθεγξάμενος μηδὲν, ὁ δὲ τὸν ἑταῖρον καὶ δάκρυσι καὶ προσείρηκε, φάναι λέγεται καὶ σφόδρα μεῖζον εἶναι, ἢ ὥστε καὶ δακρῦσαι τὸ τῶν υἱέων πάθος, τὸ δὲ τοῦ ἑταίρου μὴ τοσοῦτον, ὃ δακρύειν λοιπὸν δίκαιον, ὃς μεγάλης ἐκπεπτωκὼς δόξης, ἐς τοσαύτην δυστυχίαν ὑπὸ γήρως ἀφίκετο οὐδῷ. τοῖς μέντοι τῷ τὸν πατριάρχην κεκύρωται, μνημονεύεσθαι πρὸ τοῦ ἐγγόνου καὶ βασιλέως αὐτοῦ, εὐσεβέστατον καὶ φιλόχριστον ἀντώνιον μοναχόν. οὔπω τέτταρες ἐκεῖθεν ἡμέραι παρῆλθον, καὶ ἀκούων τὸν δῆμον ὁ πρωτοστράτωρ διαψιθυρίζοντα ἐν οἴκοις, ἐν ἀγοραῖς, ἐν πύλαις, καὶ πανταχῇ τὸν τοῦ γηραιοῦ βασιλέως, ὡς ἄδικα ἐπεπόνθει, καὶ βασιλεὺς ἦν, καὶ ἔσται τελευτήσαντος τοῦ ἐγγόνου, καὶ οὐκ ἕτερος τῶν ἁπάντων· οὐ γὰρ ἂν εἶναι νόμος ἐκ μοναδικῆς, ἄκοντας καὶ τυραννουμένους ὑπέρχεσθαι τὸ μοναδικὸν σχῆμα· δεινὰ ὑπὸ διανοίαις ἐμελέτησεν αὖθις. καὶ πέμψας ὅρκον ἀπῄτησεν ἔγγραφον δι' αὐτοῦ διαβεβαιούμενον, μηδέποτε ζητῆσαι βασίλειον κράτος, μήτε μὴν διδόμενον δέξασθαι, μήτ' ἄλλον τινὰ προβαλέσθαι. εἰ δ' οὖν, ὑπὸ ξυροῦ σοί φησι τὸ αἷμα τήμερον ἵστασθαι. καὶ ἅμα τοὺς ἀλλοφύλους ἐκείνους ὁπλίτας αὐτῷ περιέστησεν αὖθις. ὁ δ' αὖθις δείσας περὶ τῇ ζωῇ, ἄκων καὶ τοῦτ' ἐπεπράχει. καὶ ἐπεὶ τυφλὸν εἶναι τοῦτον εἰρήκειμεν, ὑφ' ἑτέρου λοιπὸν * τὴν χεῖρα χειραγωγούμενος, ἄνω μὲν ἐρυθρὸν προσέθηκε τὸν τοῦ θείου σταυροῦ τύπον, κάτω δὲ μέλανα. καὶ οὕτω συνεχωρήθη τὸ ζῆν. ἐν δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ εὑρέθη περὶ τὰ τῶν περσῶν γῆν, πύργος τις ἐγκεκαλυμμένος νομισμάτων μεστός, καθαρωτάτου χρυσίου, μυριάδας οὐ ῥᾳδίως ἀριθμητάς. ὧν οὐκ ὀλίγα διαδεξάμενοι οἱ τῶν λατίνων ἔμποροι, διέσπειραν πανταχῇ γῆς καὶ θαλάττης, εἰδότες χρειώδη τυγχάνοντα διὰ τὴν τοῦ χρυσοῦ καθαρότητα· ὧν ἕκαστον πολλοὶ τῶν βυζαντίων ἐγεγόνει τριῶν νομισμάτων πολιτικῶν. ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ γραφαὶ παρά τε ἰταλῶν, καὶ ἔτι ὁπόσοι κολχίδα περσῶν ἀπόγονοι οἰκοῦσιν, ἥκουσιν εἰς βυζάντιον, ὀφρύος τε καὶ κορύζης μακρᾶς οὖσαι μεσταί, καὶ προρρήσεων ὅσαι μειρακιώδεις καὶ ἀγεννεῖς, καὶ οἵας αὐλητρίδες καὶ ὀρχηστρίδες ἐς χαμαιτυπεῖα προπίνουσι χαριζόμεναι τοῖς ἐκεῖσε κωμάζουσιν. εἴπερ γάρ τι τῶν ἁπάντων ἕτερον, καὶ τὸ τῆς ἀμαθίας δ' ἔμοιγε εἰς τὸ πείθειν τοὺς κουφοτέρους καὶ κατοφρυωμένους δραστικώτατον ἔδοξε, καὶ ἀνυσιμώτατον, πρὸς τὴν ἀπρόσκεπτον ὑφηγούμενον,

καὶ προχ-

* ἐν χειραγωγούμενος

καὶ πρόχειρον ὂν ἅπαν καθ' ἅπαντα χρόνον, εἴ τι που τοῖς κούφοις αὐτῶν λογισμοῖς ἐπιφύεται. πρὸς μὲν δὴ ταύτας ἀντιλέγειν καὶ ἀπελέγχειν οἱ πλεῖστοι τῶν φίλων προὐτρέποντό με, οὐκ οἶδα εἴτ' ἐμὲ βασανίζειν ἐθέλοντες, ὥσπερ ἐν ἁμιλλητηρίοις τῶν ἵππων ἐν διαφόροις πεδίοις ἐλαύνοντες οἱ δρόμων ὀλυμπικῶν ἀθληταί, εἴθ' ἑαυτοῖς μέρος ἐντεῦθεν ἡδονῆς ἐκπορίζοντες. οὐδὲν γὰρ ἕτερον τῶν πάντων οὕτως ἕπεται ἥδεσθαι τὴν ψυχήν, ὡς ὅσα καὶ οἷα τὴν κατ' ἔφεσιν ἐστὶν ὁρᾶν καὶ ἀκούειν. παραπλήσιον γάρ ἐστιν, ὥσπερ ἂν εἴ τις διψῶσι μὲν τῶν ἡδίστων πιεῖν ἐδεδώκει ὑδάτων, φλεγομένοις δ' ὥρᾳ θέρους ζέφυρον ἐμηχανήσατο ἀναψύξεως. ἐφίεται δὲ πάντως ἄλλος ἄλλου κατὰ τὴν ἐν αὐτῷ κριτικοῦ τῆς ψυχῆς ἕκαστος δύναμιν, καθάπερ αἰτίας τινὸς καὶ ῥίζης ὑποκειμένης τῆς ἐκεῖθεν κινουμένης ὁρμῆς, καὶ ἀναλόγως χειραγωγούσης ἐν τὰς προθέσεις τάσδε ἢ τάσδε τοῦ βίου, ὁποίας πολλὰς καὶ ποικίλας γῆ τε αὐτὴ καὶ οὐρανὸς ἐκεῖνος προΐσχεται. τὴν μὲν οὖν αἵρεσιν τῆς τούτων ἐφέσεως ταυτησί, εἰ μὴ καθάπαξ ἅπαντες, ἀλλ' οὖν οἱ πλείους δέξαιντ' ἂν οἶμαι, τὴν γε μὴν ἀωρίαν αὐτοῦ καὶ τὸ λίχνον, ταύτην δ' οὐ πάνυτοι ἔγωγε. πάντα μὲν γὰρ ὅσα δυνάμην, ἕν τι τῶν ἁρμοζόντων εἶναι, οὐκ ἄν ποτ' αὐτὸς ἑκών γε εἶναι ἀπαγορεύσαιμι· ἐν δ' ἅπαντι καιρῷ καὶ χρόνῳ καὶ παντὶ τῷ βουλομένῳ, οὐκέτι δὲ καὶ μάλα τοι σφόδρα αὐτός. οὔτε γὰρ παντὶ καιρῷ τὸ καίριον ἔνεστιν, οὔτ' αὖ παντὶ τῷ βουλομένῳ προσήκει πανταχῆ τὸ βούλεσθαι· ἀλλ' ἔστι καὶ καιρὸς ἀκαιρίας γέμων, καὶ βούλησις ἀβουλίας πολλάκις μεστή. ἀλλ' οὖν ἐπειδὴ ταῦτα συγχωρητέα ὅπως ποτὲ ἔδοξεν εἶναι ἡμῖν, ἅπαξ τὰ βάρη τῶν τοιούτων, ὁποῖά γε εἴη προσίεσθαι προθεμένοις, καὶ χαρίζεσθαι σφίσιν ὁπόσον τὸ ἐφικτὸν ἐπεφύκειν, οὔτ' ἀκοὴν αὐτοῖς, οὔτε γλῶτταν ἀπεκλείσαμεν, ἀλλὰ μετρίοις ἐλέγχοις ἔστιν ἃ τῶν γραφομένων ἠμειψάμεθα. καὶ ὁπόσους τό, τε καίριον ἐς τὸ τῆς ἀσφαλείας μουσεῖον ἐπαιδαγώγησε, καὶ πᾶς τις οἶμαι ἀκηκοώς, οὐκ ἂν ἡμῖν μέμψαιτο. καὶ τὰ μὲν ἄλλα τῶν γραφομένων, ἀπόρρητα κεῖσθαι παρήκαμεν τέως, ἀκαιρίας ὡς τὰ πολλὰ κατορχουμένης αὐτῶν πάνυτοι φορτικῆς καὶ ματαίας· ἃ δ' ὡς ἐν ἐπιστολῆς σχήματι πρὸς ἕνα τῶν φίλων εἰρήκειμεν, ἵνα μὴ τὸ τῆς εὐσχήμονος ἡμῶν σιωπῆς ὑπόληψιν ἀπορίας ὑπόθοιτο τοῖς ἀφειδεστέροις τῶν ὑβριστῶν, ταῦτα καὶ νῦν τοῖς ἐντυγχάνειν ἐθέλουσιν ἱστορίας ἕνεκα παραθήσομεν.

ἥδιστον δὲ τυχεῖν, οὗ τις ἕκαστος ἐρᾷ.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ πρός τινα τῶν φίλων.

ΟΠΟΣΑ γὰρ ἔφην τῶν λεγομένων νοῦν ἡγεμόνα προβάλλεται, καὶ τούτῳ τὴν πρέπουσαν αὐτονομίαν σαφῶς ἐπιτρέπει· ταῦτα καὶ νοῦν πάντως ἐπόπτην ἐφέλκεται, καὶ γλῶσσαν ἀναμένει σὺν ἐπιστήμῃ δικάζουσαν. ὅσα δ' ἁρμονίας ἁπάσης παραιτησάμενα νόμους ὅρων ἐπιστημονικῶν ὑπερόριον καὶ φυγάδα τείνουσι πόδα, ταῦτ' οὔτε νοῦν ἐπόπτην οἶδεν ἐφέλκεσθαι, καὶ πάντα λόγον ἑρμηνέα μάλα σφοδρῶς ἀποσείεται, φύσεως ὄντα σαφῶς ἀρρωστήματα, καὶ λύρας ὥσπερ ῥαγείσης πλημμελῆ τινα κρούσματα. ὡς ἔπεισί μοι σφόδρα θαυμάζειν, ὦ φίλων ἄριστε, πῶς οὕτω κἀμὲ ξυνωθεῖς καλινδεῖσθαι τὸν φίλον περὶ τὰ φαῦλα, καὶ γλῶτταν παρέχεσθαι τουτουσὶ ἐν σαφεῖς ἐξελέγχουσαν λήρους, ὁπόσοι τῶν ἐπιζεφυρείων βαράθρων συχνὸν ἀναρρήγνυνται, καθάπερ τινὲς τῶν ἡφαίστου κρατήρων αὐτόματοι ῥύακες. καὶ ἔτι

& ad quiduis ſine conſilio ſuſcipiendum incitat, ſi quid fortè leuibus eorum cogitationi bus inſedit. Ad quas coarguendas & refutandas, plurimi ex amicis me hortati ſunt: haud ſcio num me, ut curſores equi uarijs in locis tentari ſolent, exploraturi, an uoluptatis aliquid inde ipſi percepturi. Nihil enim eſt animo iucundius, quàm id uidere & audire quod deſideres. Perinde eſt enim, ac ſi quis ſitientibus ſuauiſsimam aquam offerat; & æſtuantibus frigidum Zephyrum immittat. Deſiderat autē alius aliud, pro ſuo quiſq; iudicio: unde appetitio illa commouetur, & ad aliud atq; aliud uitæ inſtitutū impellitur, quæ multa uariaq; & cœlum & terra proponunt. Etſi autem idem quod illi amici mei, ſi non omnes, at pleriq; opinor deſiderabunt: ego tamen non is ſum, qui id præſtare conari uelim. Nam omnia quidem inquiri decere, nūquam inficias iuerim. Quouis autem tempore, & in cuiuſuis gratiam id facere, ualde equidem recuſarim. Neq; enim quoduis tempus opportunitatem habet, neq; quemlibet quiduis uelle decet. Eſt enim tempus minimè tempeſtiuum, & ſæpe uoluntas importunitate plena. Sed tamen cum hoc utcunq; concedendum illis, & onus hoc in humeros ſuſcipiendum, & pro uirili gratificandum uideretur, neq; aures illis neq; linguam occluſimus, ſed ſcripta illa ex parte modicis rationibus refutauimus. In quo, corū quos prudentia in opportunitatis Muſeo erudijt, nemo opinor nos reprehendet. Ac cætera quidem arcana eſſe paſsi ſumus, propter ſummam importunitatem ſcriptorum. Quæ uerò epiſtolæ uice cuidam amico diximus, ne honeſti noſtri ſilentij cauſa eſſe ignorantia uideretur importunioribus obtrectatoribus: ea nunc hiſtoriæ cauſa, ſi qui fortè cognita ſibi uelint, inſeremus.

AUTORIS AD AMIcum quendam epiſtola.

QVæ uerba inquam mentem ducem ſequuntur, eiq; ius ſuum relinquunt: eadem etiam mens inſpectrix comitatur, & lingua iuſtè pronuncians expectat. Quæ uerò concentus omnis leges recuſant, & omnes ſcientiæ limites temerè tranſiliunt: ea nec mentis cōſideratione digna ſunt, nec linguæ explicatione, cū non aliud ſint niſi quidā naturæ morbi, & ueluti ruptæ lyræ abſoni ſtrepitus. Quamobrē amicorū optime, uehementer mirari mihi ſubit, q̄ pacto me amicū ad futilia iſta cōpellas, & linguā ad nugas iſtas refutandas accommodare cogas, quæ ex Epizephyrijs barathris frequenter erumpunt, ueluti Vulcaniorum craterum flammantes riui, & in

Nō omnia refutatione digna.

& in populum ueluti niues hybernæ è ſuperiore continente deſcendunt. Profectò enim & ſcientiæ regulis & nobis ipſis faceremus iniuriã, ſi eas regulas illis adhiberemus. Nam ſemetipſum ultrò corruptis tradere moribus & ſermonibus, à malicia nõ eſt alienum: nec reprehenſione uacat, ſed ueluti cognatã maculam inuidioſam reprehenſionẽ ſecum trahit. Quem enim inſcitiæ Caucaſum non ſuperant inſolentiæ uerborum, quas inferiores à ueritate remotiſsimas fabricare conſueuerunt, ſuperiores uerò ſordidis & puerilib. applauſibus excipiunt? idq́, cum Perſarum & Chaldæorum ſcientiam profiteantur.

Prognoſtica deridet, quaſi cœlũ nihil ſignificet.

Nam ſi Chaldæorum & Perſarum omnis methodus eò redit, & cœlũ propter hoc in ætheris ſphęram bono ordine ſtellarum curſus circũfert, ut lucri acceſsionem ueris initio ſcribis apportent, ſenibus uerò ſub exitum æſtatis morbos: perfacetum hoc eis uidebitur, qui utilitatem artis deridere, & uelut è plauſtro contumelioſè ſubſannare, & ſcenicis dicterijs inceſſere uolunt. Ego uerò ſuauiter illud etiam derideo, quòd non prædixerunt quercus multas glandes laturas, & ſentes contrectantium manus puncturos eſſe: & muſtelã, ſi pepererit, matrem fore ſui fœtus: æſtate æſtum, hyeme frigus fore, cæteraq́ perſpicua omnibus, ſi non bobus, at hominibus certè quidem. Ne uerò & tu triſtis ſis, & diſciplinæ grauitas in tales ſordes demerſa proſcindatur: age media incedẽtes uia, pauca ex meridianis iſtis nugis, ac potius terreſtribus planetis, qui ætheriam prouinciã plurimis mendacijs infamant, coarguamus, ut à fimbria totum contextum ſoluatur, & ut illa Penelopes tela retexatur.

Refutatio prognoſtici de uentis

Ventos aiunt commotum iri, unde humana corpora corrumpenda ſint. Ego uerò corruptionis eius cauſas ſcire uelim. Nam ſi quid aliud quàm impetus aeris ac diuiſio uentus eſſet, rationis fortaſsis aliquid ea haberet oratio. Nam quæ aliquid aliud ſunt quàm aer, eumq́ permeant: ea uel corporeo tranſitu illum ſecant & permeant, ut lapis & ferrum, & aliæ res aere duriores, uel qualitatis ſuæ diſtributione: id quod faciunt ea quæ fluxa & aeris naturæ planè cognata ſunt, ut odores, colores, fulmina, incenſi turbines. Atque etiam uentus, ſi ullo horum modorum aerem uel diuidendo, & eius locum occupando tranſiret, uel eidem diſtributione qualitatis lubricæ commiſceretur: ſtatim orta omnia interirent. Nunc contrà omni nos temperie cõpleri uidemus ab eo ſemper. Neque enim aliud eſt uentus, quàm fortior impetus & quaſi diffuſio aeris, qui nos ſemper copioſè circumfundit: eoq́ nos fruimur, quatenus eſt unicuiq́ cõceſſum, quamuis copioſiſsimè nos ſequatur.

Pugna contrariorum uentorũ nihil euertit.

Illud uerò fortaſsis etiam uaticinationem deſiderat, egoq́ non habeo quid dicam. Dicunt urbes & arbores, & montes, uentis ſimul omnibus concita-

καὶ ἔτι ὁπόσοι τῷ πλήθει νιφάδεσι χειμερινῇσιν ἐοικότες, τῆς ἀνωτέρας ἠπείρου κατίασιν. ἀδικοίημεν γὰρ ἄν, νὴ τὸν φίλιον, τούς τε τῆς ἐπιστήμης κανόνας τούτοις προσάγοντες, καὶ ἡμᾶς αὐτούς. τὸ γὰρ ὁπωσοῦν ἑαυτὸν ἑκών γε εἶναι διεφθορόσι διδόναι τρόποις καὶ λόγοις, οὐκ ἀπεχωρεῖ κακίας, οὐδ' ἀνασοβεῖ τὰ δίκτυα τοῦ ψόγου. ἀλλὰ καθάπερ συγγενῆ κηλῖδα χλεύην ἐπίφθονον ἐπισύρεται. τίνα γὰρ ἀμαθίας καύκασον οὐχ ὑπερβαίνουσιν, ὁπόσους οἱ μὲν κάτωθεν ὡς πορρωτάτω τῆς ἀληθείας χαλκεύειν εἰώθεσαν ὄγκους ῥημάτων, οἱ δ' ἄνωθεν ἀγεννεῖς τινας καὶ μειρακιώδεις κροτοῦσι θορύβους, καὶ ταῦτα τὴν περσῶν καὶ χαλδαίων μετιέναι φάσκοντες ἐπιστήμην; εἰ γὰρ εἰς τοῦτο τοῖς χαλδαίοις καὶ πέρσαις ἡ πᾶσα περιΐσταται μέθοδος, καὶ οὐρανὸς διὰ τοῦτ' εἰς τὴν αἰθέρος σφαῖραν εὖ καὶ τεταγμένως περιφέρει τοὺς ἀστέρων δρόμους, ὡς λήμματα μὲν φορὰν ἦρος ἀρχομένου γραμματεῦσι προφαίνειν, νοσήματα δ' αὖ γέρουσι φθίνοντος ἤδη τοῦ θέρους, χαρίεν ἄν, νὴ τοὺς λόγους, δόξειε, τοῖς διασύρειν ποθοῦσι τὸ τῆς ἐπιστήμης χρηστόν, καὶ τοῖς τε ἐξ ἁμάξης λοιδοροῦσιν ἀρκοῦσα πρόφασις εἰς ὕβρεις, καὶ ὁπόσοι πρὸς ταῖς σκηναῖς ἄφθονα δραματουργοῦσι τὰ σκώμματα. ἐγὼ δὲ λίαν ἡδέως κἀκεῖνο θαυμάσαιμι ἄν, ὅτι μὴ καὶ περὶ δρυῶν προτεθέσπισται τοῖς ἀνδράσιν, ὡς πολλὰς ἐξανθήσει τὸ γένος βαλάνους, καὶ ὡς ἄκανθα τὴν ἐφαπτομένην ἀμύξει παλάμην, καὶ εἰ τέκοι γαλῆ μήτηρ ἔσται τοῦ τεχθησομένου, καὶ θέρους μὲν ἔσται καῦμα, χειμῶνος δὲ ψῦχος, καὶ ὅσα τῶν πάνυ προδήλων, εἰ μή γε δὴ βουσίν, ἀλλ' οὖν ἀνθρώποις ἅπασιν ἐστίν. ἵνα δὲ μήτε σὺ τῶν λυπουμένων εἴης, μήτε τὸ σεμνὸν τῆς ἐπιστήμης εἰς τοιαύτας ἐσχατιὰς κατεγνωσμένον ὑβρίζοιτο, φέρε μέσην βαδίσαντες, βραχέα ἄττα τῶν μεσημβρινῶν τουτωνὶ λήρων ἐξελέγξωμεν, ἢ μᾶλλον, εἰπεῖν, τῶν γηΐνων πλανήτων, καὶ τὰ πλεῖστα τῆς ἄνω λήξεως καταψευδομένων, ὡς ἂν ἄρδην ἐκ τοῦ κρασπέδου τὸ ὕφασμα λύοιτο πᾶν, καθάπερ ὁ τῆς πηνελόπης ἐκεῖνος ἱστός. ἀνέμων ἐκεῖνοι προλέγουσιν ἔσεσθαι κίνησιν, ὑφ' ὧν εἰς φθορὰν τὰ τῶν ἀνθρώπων λυθήσονται σώματα. ἡδέως ἂν οὖν ἔγωγε τὰς αἰτίας ἐροίμην τῆς τῶν ἀνθρώπων λύσεως. εἰ μὲν γὰρ ἄλλο τι καὶ φορά τις ἀέρος ἢ διαίρεσις ἄλλως ὁ ἄνεμος ἦν, εἶχεν ἄν τινα λόγον ἴσως ὁ λόγος. ὅσα μὲν γὰρ ἄλλο τι παρὰ τὸν ἀέρα τυγχάνοντα δίεισιν αὐτόν, ἢ διόδῳ σωματικῇ τέμνοντα φέρεται δι' αὐτοῦ, καθάπερ λίθος καὶ σίδηρος, καὶ ὅσα σκληρότερα, ἢ κατὰ τὸν ἀέρα φύσεως ἔλαχεν, ἢ διαδόσει ποιότητος ὅσα δηλαδὴ χεομένην, καὶ τῷ ἀέρι πάνυ τοι προσφυῶς ἀνακιρναμένην ἔχει αὐτήν, ὥσπερ ὀσμαὶ καὶ χρώματα καὶ σκηπτοί, καὶ πρηστῆρες. καὶ μέν τοι καὶ ἄνεμος, εἰ καθ' ὁντιναοῦν τουτωνὶ τρόπον, ἢ διαιρῶν δηλαδὴ τὸν ἀέρα καὶ τὸν ἐκείνου τόπον μεταλαμβάνων διῄει, ἢ τούτῳ διαδόσει ποιότητος σφαλερᾶς ἀνεκιρνᾶτο, πᾶσαν γένεσιν ἐκ τοῦ παραχρῆμα φθορὰ προφανὴς διεδέχετο ἄν. νῦν δὲ τοὐναντίον εὐκρασίας ἡμᾶς ἁπάσης ἐμπιπλῶντα βλέπομεν τοῦτον αἰεί. οὐδὲν γὰρ ἕτερον ἄνεμος, ἢ στερροτέρα φορὰ καὶ κίνησις ἀέρος. ὃς ἀεὶ πλούσιος μὲν ἡμῖν περικέχυται, αὐτοῦ δ' ἀπολαύομεν καθόσον ἐφικτὸν ἑκάστῳ, κἂν πάνυ τοι πλεῖστος ἕπηται. ἐκεῖνό γε μὴν καὶ μαντείας ἴσως δεῖται, καὶ οὐκ ἔχω ὅ, τι φῶ. πόλεων γάρ, καὶ δένδρων, καὶ ὀρῶν φασιν ἐξ ἀνέμων πάντων ὁμοῦ κινηθέντων καταστροφὰς

τὰς τροφὰς καὶ μεταβάσεις. πῶς γὰρ καὶ πῇ περιχωρήσει καὶ μεταστήσεταί τι τούτων, περικυκλούντων, ὥς φασιν, οὑτωσὶ τῶν ἀνέμων ἐκ διαμέτρου; ἑνὸς μὲν γὰρ ξυνωθήσαντος ἀνέμου, καὶ ξὺν βίᾳ κλονήσαντος, ἀνατετράφθαι οἰκίαν ἔσθ' ὅτε ἢ δένδρον ὑπὲρ θάτερα μέρη, καινὸν οὐκ ἂν εἴη, ἀλλ' ὡς τὰ πολλὰ τῶν ὅρων τῆς συνηθείας ἐντός. πολλῶν δ' ἀντιπνεόντων ὁμοῦ, χολῇ γ' ἂν καταστραφείη τι τῶν ἁπάντων· τὴν γὰρ τοῦ ἑνὸς ἀντώθησιν ἡ θατέρου ἐξεναντίας ἀντίστασις θραύουσα καὶ ἀναχαιτίζουσα, ἀκλόνητον τὸ παράπαν ἐξ ἀντιπεριστάσεως ἵστασθαι παρασκευάσει τὸ βιαζόμενον. ἄλλως τε καὶ ὁμοῦ τοὺς κατὰ διάμετρον ἀνέμους κινεῖσθαι, οὔτ' ἀριστοτέλης φύσιν ἔχειν δίδωσιν, οὔθ' ὁ πολὺς ἔφηνε χρόνος. ἀλλ' ἐκεῖνο μικροῦ με παρέδραμε. τὴν γὰρ τοῦ κρόνου καὶ ἄρεως ὑφ' ἑνὶ ζωδίῳ σύνελευσιν, αἰτίαν εἶναι τῶν ἀνέμων τίθενται μάχης, καὶ πρό γε τούτων ἡλιακήν τινα ἔκλειψιν. εἰ οὖν ταῦτα φανείη ψευδῆ περιφανῶς, ἡγούμενα ὄντα τῶν ἐφεξῆς, ψευδῆ πάντως μετὰ τῆς μείζονος προσθήκης φανεῖεν ἂν καὶ τὰ τούτοις ἑπόμενα· ὥσπερ ἂν εἴ τις τὴν ῥίζαν τοῦ δένδρου τεμὼν, συναφέλοιεν εὐθὺς καὶ τὴν τῶν ἀκροδρύων ψυχήν. οὐ γὰρ μόνον ἐν τοῖς παροῦσι καιροῖς οὐκ εἰσὶν ὑπὸ ζώδιον ἓν κρόνος καὶ ἄρης, ἀλλ' οὐδὲ δυοῖν συνεχῶς ἐξελιττομένων ἐνιαυτῶν, οὐκ ἄν που συνέλθοιεν ἄν. ἄρης γὰρ ἐκ πολλοῦ περὶ τὴν τοῦ λέοντος πεντεκαιδεκάτην μοῖραν τὸν κρόνον καταλελοιπὼς, ἤδη καὶ εἰς τὰς τοῦ σκορπίου χηλὰς διαβαίνει. ἡλιακήν γε μὴν ἔκλειψιν οὔτε τὸ παρὸν ἅπαν θέρος, οὔτε τὸ ἐφεξῆς μετὰ τοῦτο φθινόπωρον ὄψεται, κἂν πάντες ἄνθρωποι, κἂν πάντες φάσκωσιν ὄρνιθες. ἔσται δέ σοι τούτων διδάσκαλος, ὅ, τε χρόνος καὶ ἡ αἴσθησις πρὸς ἀκριβῆ τὴν ἀλήθειαν.
„ οὐδὲν γὰρ οὕτως εἰς ἐπιστήμης ἀπόδειξιν ἀναντίῤῥητον ἕτερον, ὡς ἐμπειρία καὶ αἴσθησις. αἴσθησις μὲν γάρ, φησιν, ἐμπειρίαν ποιεῖ, ἡ δὲ ἐμπειρία τὰς ἀρχὰς δίδωσι τῇ ἐπιστήμῃ. ὥσπερ οὖν σίτου σπαρέντος εἰς γῆν, ἐνδέχεται στάχυν ἔσεσθαι· σπόρου δ' οὐκ ὄντος, οὐδὲ βλάστην ἐκδέχεσθαι χρή· οὕτω κἂν τούτοις. εἰ ἔσται ἔκλειψις ἡλίου καὶ συνδρομὴ κρόνου καὶ ἄρεως, φαῖεν ἂν ἴσως καὶ ἀνέμων ἔσεσθαι κυκεῶνας, καὶ πόλεων καταστροφὰς, καὶ ἀναμοχλεύσεις ὀρῶν. εἰ δ' ἐκεῖνα οὐκ ἔσται, ἐξ ἀνάγκης ἕπεται καὶ κατὰ χώραν ἵστασθαι πᾶν ὄρος καὶ πόλιν ἅπασαν. ἴσμεν γὰρ ὡς τούτων ἀναιρουμένων ὅσα γε ἕνεκά του γίνεται καὶ αἴτια νομίζεται τῶν ἑξῆς, συναναιρεῖται πάντως ὁμοῦ τά τε αἰτιατὰ, καὶ ὧν ἕνεκα ἐκεῖνα γίγνεσθαι ἔμελλεν. ἐκκεκύλισται δὲ τούτοις ὁ λόγος εἰς τόδε τῆς ἀτοπίας, παρὰ τὸ νομίζειν τό τε αἴτιον ὡς μὴ αἴτιον, καὶ αὖ τὸ μὴ αἴτιον ὡς αἴτιον. τὰ γὰρ τῶν ἀστέρων ἄλλοτ' ἄλλως ἔχοντα σχήματα, καὶ ἄλλοτ' ἄλλως ἐχούσας τὰς ἐκβάσεις προφαίνει, τὰς μὲν γὰρ ἐκ τοῦ σύνεγγυς, τὰς δὲ μεθ' ἱκανὸν τὸν χρόνον. οἱ δ' οὔτε τοῦθ' ἱκανοὶ ξυνιέναι ἐγένοντο, καὶ ἄλλα ἀντ' ἄλλων ᾐτιάσαντο, ὁδὸν τοῦ προσήκοντος πόῤῥω βαδίσαντες, ὥσπερ ἂν εἴ τις ὅτι θεμιστοκλέους ἐκ μεγάρων ἀθήναζε κατιόντος, ὑετὸς κατεῤῥάγη, αἴτιον εὐθὺς τοῦ συμπτώματος ἡγοῖτο θεμιστοκλέα· ἢ πάλιν κροῖσον, ὅτ' αὐτοῦ διαπεραιουμένου τὸν ἅλυν, ἥλιος ὑπερέβαλε τὸν ὁρίζοντα. καὶ γὰρ θεμιστοκλέους ἀπόντος, φύσις ὑετοὺς καταῤῥήγνυσθαι· καὶ ἀπαλλάξαντος τοῦ λυδοῦ, διηνεκῶς τὸν ὁρίζοντα μετὰ πᾶσαν ἥλιος ὑπερβάλλει τὴν νύκτα. ἦν ἕτερα μυρία πρὸς ἔλεγχον, ἀλλὰ μήκους ἕνεκα καὶ κόρου σιωπῶμεν.

τὸ μὲν

concitatis, euerſum atq; translatum iri. Quî enim & quò tranſibunt & transferentur, cum ita ut dicunt, uenti omnes ex oppoſito ea circundabũt? Nam uenti quidem unius impulſu & uiolento impetu euerti domum, aut arborem ruere, noui nihil fuerit, nec à conſuetudine abhorreat. Sed ubi omnes ſimul ex aduerſo ſpirarint, non utique quicquam omniũ proſternent. Nam cum id quod unus impellit, alter repellat, ex iſta pari utrinque uiolentia in medio inconuulſum & ſtabile permanebit: præſertim cum ſimul ex aduerſo uentos moueri, nec Ariſtoteles ſecundum naturam eſſe concedat, nec temporis diuturnitas oſtenderit. Cæterùm illud penè me præteriſſet, quòd Martis & Saturni in uno ſigno congreſſum pugnæ uentorum cauſam ſtatuunt, & ante has defectionem quãdam ſolis. Quæ, ut principia eorum quæ ſequuntur, ſi apertè falſa eſſe oſtenderimus, falſa utiq; erũt ea omnia quæ inde colliguntur: ſicut ſucciſa radice arboris, ſummi etiam cacuminis anima interit. Nec enim hoc tempore tantum in uno ſigno non ſunt Saturnus & Mars, ſed nec integro biennio pòſt futuri ſunt. Mars enim Saturno iampridem in decimaquinta Leonis parte relicto, iam in Scorpij chelas tranſit. Solis uerò defectionem nec tota hæc æſtas, nec ſecuturus autumnus ſentiet: etſi omnes homines, omnes aues id affirmarint. Cuius tibi rei magiſter & tempus & ſenſus erit, ad ueritatem exquiſitè intelligendam. Nihil enim eſt cui ad ſcientiæ demonſtrationem minus refragari liceat, quàm ſenſui & experientiæ. Senſus enim, autore philoſopho, experientiam gignit: experientia uerò principia ſuppeditat ſcientiæ. Sicut igitur frumento in terram ſato, ſpica naſci poteſt, ſine ſemente uerò ſeges exiſtere nulla poteſt: ita & in his, ſi erit defectus ſolis, & congreſſus Saturni & Martis, dicere fortè queant, fore turbines & euerſiones urbiũ, & montiũ à radicib. euulſiones. Sin illa non erunt, neceſſariò ſequiť, omnem montẽ, omnem urbem ſuo loco mãſura eſſe. Neq; eñ ignoramus, ſublato eo unde aliquid fit, quodq; alterius cauſa eſt, unà utique effectus etiã cauſam cõſecuturos tolli. In hãc aũt abſurditatẽ iſti deuoluti ſunt, q; eam quæ cauſa eſt, cauſam nõ putarũt: & quę cauſa nõ eſt, cauſam putarũt. Sidera eñ aliàs aliter inuicẽ intuentia, diuerſos etiã euentus denunciant, partim breui, partim lõgiore pòſt interuallo. Iſti uerò ne hoc quidẽ intelligere potuerunt, & alienas cauſas attulerũt, multum à uia aberrantes: non ſecus ac ſi quis, q; Themiſtocle Megaris Athenas eũte pluit, caſum eum Themiſtocli imputet: aut Crœſo, cũ Halym tranſiret, q; ſol ortus fuit. Solet enim etiam abſente Themiſtocle pluere, & ſol etiã poſt Lydi diſceſſum elapſa nocte ſupra horizontẽ aſcendere. Erant alia ſexcẽta, quib. illos cõuinceremus, quę ob ꝓlixitatis faſtidiũ omittimus.

Saturni & Martis coniunctio, & eclipſis ſolis commenticia.

Cauſarum atque effectuum connexio atq; ignoratio.

s Nam

» Nam bonũ argumentũ bene tractare, quantumuis ꝓlixè id fiat, gloriam parit, nec laude ſua caret. In nugis uerò & reb. abſurdis idem facere, nec laudis quicquam habet, & haud iniuria deridetur. Fertur etiam Philippus Alexandrum filium deriſiſſe, quòd cithara bellè caneret: q̃ turpe eſſet, generoſum hominẽ ingenium uilibus in rebus oſtentare.

DE BELLO BVLGArorum & Triballorum.

Iniquum repudiũ cauſa belli.

SEquente uere, cum Seruiæ Cralem appareret non quieturum, niſi Michaelem ob iniuriã & cõtumeliam ſorori factam ultus eſſet, q̃ ea legitima coniuge poſt uſceptos ex ea liberos regni hæredes, nulla de cauſa repudiata, Imperatoris ſororem duxiſſet: Michael legatos ad Imperatorem mittit, ab eo poſtulans, ut per Romanas prouincias tranſiens, in Triballorum terrã impreſſionem faceret: nam & ſe illi arma infeſta illaturũ, ut duobus bellis impar, fieret imbecillior, multis utrinq; agris amiſsis. Proinde ad expeditionem uſq; ad ueris exitũ ſeſe parant.

Imperator euentum expectat.

Cæterùm æſtate incipiente, Imperator cum non iuſtas aduerſus Cralis uires copias haberet, in planicie quadã regionis Pelagonũ caſtrametat̃, cui finitima erãt oppidula quę Romanis parebant: ut ibi prius audiret, quomodo ab altera parte Michaelis firmiores copię rem gererent, & ex euentu conſiliũ caperet.

Eclipſis ſolis.

Tum circa horam duodecimã, die Iulij decimaſexta, ad undecim puncta in Byzantino climate ſol obſcuratus eſt, partem Cancri uigeſimamquartã tum permeans. Cuius obſeruationis initiũ à medio Iapyge & Thraſcia, finis ab initio ferè Subſolani fuit. Michael uerò ingenti coacto exercitu XII. M. è ſuo regno, & tribus Scytharum millibus cõductis, per Septentrionalem montis Aemi partem, in Triballorum ditionem impetum facit, ibi ferè, ubi Strymonis fluuij fontes ſunt. Quatuor igitur continuos dies hoſtilem agrum impunè ferro & flamma uaſtat, nemine repugnante. Quinto aũt, unà cum ſolis ortu Seruiæ Crales ſe oſtendit, cũ magnis copijs, quæ ſplendore armorum intuentium oculos perſtringebant. Cum autem utraque acies in procinctu ſtaret, Crales ſuos ad fortiter pugnandum cohortatus, ipſe ad Michaelis uexillum, cum M. Gallis equitibus, magnitudine corporum & robore inſignibus, & in re bellica exercitatiſsimis excurrit: eóque non magno cum labore reuulſo, ad Michaelis aciem properat: & magna eius copiarum parte proſtrata & conculcata, uiuum & ſaucium Michaelem capit. Reliquus Bulgarorum exercitus maiori ex parte ibi cæſus eſt, reliquiæ nudis corporibus domum redierunt:

M. Galli equites.

τὸ μὲν γὰρ καλῶς ἐν καλαῖς ὑποθέσεσι λέγοντας εὐδοκιμεῖν, κἂν εἰς μῆκος ὁ λόγος ὁδεύῃ, ἀλλ' οὖν ἐπαίνων οὐκ ἐκπέπτωκε. τὸ δ' ἐν ἀτόποις καὶ κιβδήλοις, τοῦτο δὲ καὶ τῶν ἐπαίνων πάμπαν ἐξεκεχωρήκει, καὶ μυκτῆρος καταντρέχοντος οὐ σφόδρα ἀπαλλάττει. λέγεται γὰρ καὶ Φίλιππος ἀποσκῶψαι πρὸς τὸν παῖδα Ἀλέξανδρον, ὅτι δεξιῶς τε καὶ ἐμμελῶς ἐκιθάριζεν, αἰσχρὸν εἶναι φήσας ἐν τοῖς φαύλοις ἐπιδείκνυσθαι φιλοτίμως τὸν εὐγενῆ.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ ΤΩΝ βουλγάρων καὶ τῶν τριβαλλῶν.

Τοῦ δ' ἐπιγινομένου ἦρος, ἐπειδὴ πρὸ ὁ κράλης σερβίας δῆλος ἦν οὐκ ἠρεμήσων, εἰ μὴ ἐπεξέλθοι μιχαήλον τῆς ἐς τὴν ἀδελφὴν ὕβρεως καὶ ἀδικίας, ὅτι γυναῖκα νόμιμον οὖσαν αὐτῷ, καὶ παῖδας τεκοῦσαν αὐτῷ τῆς ἀρχῆς διαδόχους, διωσάμενος αὐτὴν ἐπ' οὐδεμιᾷ προφάσει, τὴν τοῦ βασιλέως ἠγάγετο ἀδελφήν· διαπρεσβεύεται πρὸς τὸν βασιλέα μιχαήλος, ξυνωθῶν αὐτὸν, διὰ τῆς τῶν ῥωμαίων ἰόντα χώρας, εἰσβάλλειν εἰς τὴν τῶν τριβαλλῶν γῆν. μέλλειν γὰρ καὶ αὐτὸς ἐκστρατεύειν κατ' ἐκείνου μετὰ βαρείας δυνάμεως, ὡς ἂν μὴ ἔχων ὅπως ἀρκέσοι πρὸς τὰς ἑκατέρωθεν μάχας, ἀσθενέστερος γένηται, πολλὴν ἀποβεβληκὼς ἑκατέρωθεν χώραν αὐτοῦ. καὶ δὴ παρεσκευάζοντο πρὸς ἐκστρατείαν ἄχρι φθίνοντος ἔαρος. θέρους δ' ἤδη ἱσταμένου, ὁ μὲν βασιλεὺς ἐπειδὴ μὴ ἀξιόλογον εἶχε στρατὸν πρὸς τὴν τοῦ κράλη δύναμιν, ἐστρατοπεδεύσατο παρελθὼν παρὰ πεδίον τι τῆς πελαγόνων χώρας, ἔπη καὶ ὅμορα ἦσαν ῥωμαίοις ὑπήκοντα πολίχνια. καραδοκῶν ἐκεῖθεν τὴν ἑτέρωθεν τοῦ μιχαήλου στερροτέραν κατὰ τῶν τριβαλλῶν ἔφοδον, ὅπη χωρήσειεν ἀκούσεσθαι πρότερον· κἄπειθ' ὅ, τι γνοίη καὶ αὐτὸς διαπράξεσθαι. ὅτε δὴ καὶ ἡλίου γεγένηται ἐπισκότησιν ἐξεγένετο περὶ τὴν δωδεκάτην ὥραν τῆς ἑκκαιδεκάτης τοῦ ἰουλίου ἡμέρας, οὐ μεῖον τῶν ια δακτύλων, εἴ τις παρὰ τὸν διὰ βυζαντίου παράλληλον ποιοῖτο τὴν οἴκησιν, τετάρτην καὶ εἰκοστὴν τοῦ καρκίνου τηνικαῦτα μοῖραν ἀμείβοντος τοῦ ἡλίου. καὶ τὴν μὲν ἀρχὴν τῆς ἐπισκοτήσεως ἀπὸ μέσου δεικνύντος ἰάπυγος καὶ θρασκίου, τὸ δὲ τέλος ἀπ' ἀρχομένου ἔγγιστα ἀπηλιώτου. ὁ μέν τοι μιχαήλος πλεῖστον ἀγείρας στρατὸν, δώδεκα μὲν χιλιάδας ἐκ τῆς οἰκείας χώρας, τρεῖς δ' ἑτέρας σκυθῶν μισθοφόρων, ἐσβάλλει διὰ τῆς ἀρκτικωτάτης τοῦ αἵμου τοῦ ὄρους, εἰς τὴν τῶν τριβαλλῶν χώραν, ἔνθα δὴ μάλιστα καὶ ποταμοῦ τοῦ στρυμόνος εἰσὶν αἱ πηγαί. τέτταρας μὲν οὖν ἡμέρας διηνεκῶς ἐπὶ τῆς πολεμίας, ἐδῄου καὶ ἔκειρε τὴν γῆν ἀδεῶς, καὶ ἐδενδροτόμει τοὺς ἀγροὺς, καὶ κακῶς ἐποίει τὴν χώραν, οὔπω μηδενὸς ἐκεῖθεν ὅπλα ἀνταίροντος. τῇ πέμπτῃ δ' ἅμα ἡλίῳ ἐπιφαίνεται καὶ ὁ κράλης σερβίας, χεῖρα βαρεῖαν ἐπαγόμενος, καὶ ὅπλα τῇ λαμπρότητι τὰς τῶν ὁρώντων ἀποκρύπτοντα ὄψεις. ἐπεὶ δ' ἑκάτερα τὰ στρατεύματα παρετάξαντο, καὶ τὰ σημεῖα ἤρθη, ὁ κράλης τὰς ἑαυτοῦ τάξεις ἐρρωμένως παρακελευσάμενος μάχεσθαι, ὁ δ' ἐπὶ τὴν τοῦ μιχαήλου σημαίαν ἐκτρέχει, ἔχων περὶ αὐτὸν χιλίους ἱππέας κελτοὺς, μεγέθει τε σώματος καὶ ῥώμης περιουσίᾳ καὶ ὅπλων ἐμπειρίᾳ πολεμικῶν, κράτιστα ἠσκημένους τε καὶ ἐσκευασμένους. καὶ ταύτην ξὺν οὐ πολλῷ πόνῳ καθῃρηκὼς, ἔδραμεν ἐπὶ τὴν τοῦ μιχαήλου παράταξιν, καὶ συμπατήσας τὸ πλεῖστον τοῦ παντὸς αὐτοῦ στρατεύματος, καὶ καταβαλὼν, ζῶντα χειροῦται καὶ τετραυματισμένον καὶ τὸν μιχαήλον. τὸ δὲ βουλγαρικὸν ἄλλο στράτευμα τὸ μὲν πλεῖον ἐκεῖ κατεκόπη, τὸ δὲ περιλειφθὲν γεγυμνωμέναις σαρξὶν ἐς τὰ οἴκοι ἐχώρουν.

ὁ μέν τοι

ὁ μέν τοι μιχαήλος τρεῖς ἡλίους τὸ ἐξ ἐκείνου τεθέαται ζῶν, καὶ μάλα μόλις τῇ συμφορᾷ ἐπιγινώσκειν δυνάμενος. τῷ δὲ τετάρτῳ μετήλλαξε, μὴ δυνάμενος τὸ σῶμα τὸ πλέον ἐξαρκέσαι πρὸς τὸ καίριον τῶν τραυμάτων. ὁ δὲ βασιλεὺς μαθὼν τὸ πραχθὲν, τὴν ταχίστην εἰς βυζάντιον ἐπανήει, μηδὲν μήτε δεδρακὼς, μήτε πεπονθώς. ἐπεὶ δ' ὡς πολλάκις εἰρήκαμεν οὐδὲν τῶν ἐν βίῳ εὐτυχημάτων ἀκήρατον εἰς τέλος διαπρέπει τὸν αἰῶνα, οὐδὲ βασκανίας ἐκτὸς, οὐδ' ἐνταῦθα ἐπέλιπε τὸ χρεών, ἀλλ' ἀντέπνευσε τοῖς τοῦ κράλη λαμπροῖς εὐτυχήμασι, χειμὼν χαλεπός τε καὶ φρικωδέστατος, ὡς πάντα ἐπικλύσαι καὶ κατακλύσαι αὐτῷ τὰ τοῦ βίου τερπνά, καὶ αὐτό γε τὸ ζῆν προσαφῄρηκεν. ἔχει δὲ οὕτως.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΠΙΒΟΥΛΙΑΣ ΤΟΥ ΚΡΑΛΗ παρὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ.

Ἦν αὐτῷ παῖς δεύτερον τῇ ἡλικίᾳ καὶ εἰκοστὸν παραλλάττων ἔτος, ὃν ἐξ ἑτέρας γεγέννηκε γυναικός, ὃν εἰς διαδοχὴν ἀνῆγε τῆς ἀρχῆς μάλα ἐπιμελῶς. ἐπεὶ δ' αὐτὸς μετὰ τὴν τοῦ καίσαρος θυγατρὶ συνεζύγη, πεντηκοντούτης ἀνὴρ κόρῃ δωδέκατον ἀγούσῃ τοῦ χρόνου, καὶ πρὶν τῷ παιδὶ γυναῖκα ἀγαγέσθαι παιδοποιεῖν ἤρξατο μετὰ τῆς τοῦ καίσαρος θυγατρός· εἰς ὑποψίας καὶ φόβους ὁ παῖς ἐξενήνεκτο, ὁποίους ὑπὸ ἑταίρων εἰκὸς τοὺς ἡλικιώτας εἰς τὴν σφριγῶσαν τούτου ψυχὴν, καὶ ἀποστασίαν λοιπὸν ἐμελέτα, καὶ ἐπανάστασιν κατὰ τοῦ πατρός. ὃν οὕτως ἔχοντα βλέποντες οἱ ἐκεῖ μεγιστᾶνες καὶ στρατηγοὶ καὶ ταξίαρχοι, καὶ ὅσοι κόρον εἰλήφεισαν τῆς ἀρχῆς τοῦ πατρὸς διὰ τὸν χρόνον, λάθρα τούτῳ προσιόντες ἕκαστοι, καὶ τοὺς τῆς ἀποστασίας ἐξεπύρσευον αὐτῷ λογισμούς· καὶ μετ' οὐ πολλὰς τὰς ἡμέρας ἀπατήσαντες αὐτὸν, ἐξεπολέμωσαν αὐτόν τε κατὰ τοῦ πατρὸς, καὶ κράλην σερβίας αὐτοκράτορα ἀνηγόρευσαν. ἐπεὶ δὲ συχνῶν ἡμερῶν κατ' ὀλίγους ἅπαντες αὐτῷ προσερρύηκεσαν τοῦ στρατοῦ τὸ ἀπόλεκτον, περιελάσαντες δέσμιον ἀκονητὶ καὶ τὸν πατέρα προσήνεγκαν τῷ υἱῷ. κἀκεῖθεν εἰς εἱρκτὴν ἀπήνεγκαν, ἄκοντος μὲν ἴσως καὶ ἀγανακτοῦντος τοῦ υἱέως, σιωπῶντος δ' οὖν ὅμως καὶ ἀντιλέγειν οὐδὲν ἐθέλοντος τῇ τοῦ πλήθους ὁρμῇ. ἐδεδίει γὰρ μήπου τι καὶ αὐτὸς πάθῃ τῶν ἀδοκήτων. οὐ πολλαὶ παρῆλθον ἡμέραι, κἀκεῖνον μὲν ἐν δεσμοῖς ἀπέπνιξαν, πικρὸν αὐτῷ τοῦ βίου τὸ πέρας ἐπιγεγονότες ἀντὶ τῶν ἡδίστων ἐκείνων εὐτυχημάτων. τῷ δὲ υἱῷ τὴν ἀρχὴν ἤδη βεβαιοτέραν καὶ ἀσφαλῆ κατεστήσαντο, καὶ ἅμα αὐτῷ ἐξελάσαντες εὐθὺς ᾠκειώσαντο τὴν ῥωμαίων χώραν ἄχρι στρυμόνος καὶ ἀμφιπόλεως, ὅτε δὴ καὶ στρουμμίτζαν εἷλον ξὺν γε ἄλλοις πολιχνίοις.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΩΝ ΠΟΛΙΧνίων ὧν εἷλεν ὁ βασιλεύς.

Ὡς δὲ τῷ ἐπιόντι ἔτει ἀκούων ὁ βασιλεὺς διασπωμένην τὴν τῶν βουλγάρων ἀρχὴν ὑπό τε τῆς προτέρας τοῦ μιχαὴλ γυναικός, ὑπό τε τῶν τοῦ μιχαὴλ συγγενῶν, (ἡ γὰρ τοῦ βασιλέως ἀδελφὴ μόλις ἐκεῖθεν φυγοῦσα τὸ ζῆν ἐπορίσατο) πολλῶν οὖν ἐκεῖ μαχομένων, καὶ ὑπὲρ τῆς ἀρχῆς ἀντιποιουμένων, στρατὸν ἀπολέξας ὁ βασιλεὺς ἱκανόν, ἐπέθετο τοῖς περὶ τὸν αἷμον πολιχνίοις, καὶ εἷλε μικροῦ πάντα ἀπονητί, τῶν οἰκητόρων προσερρυηκότων ἑκόντων. μεθ' ὧν προσερρύη καὶ παραθαλασσία πόλις ὀχυρά τε καὶ πολυάνθρωπος, ἡ καλουμένη μεσημβρία. ἐν ᾗ διατρίβων ὁ βασιλεὺς ὡς

τὰ πολ-

Michael autem, cum letalibus uulneribus acceptis triduum uixiſſet, ſic affectus, ut uix cladem ſuam intelligeret: quarto die expirauit. At Imperator cognita re Byzantium rediit, nulla neq; re geſta, neque clade accepta. Sed cum, ut ſæpe diximus, nulla ſit perpetua ullius mortalium felicitas, & inuidiæ expers: eadem & hic fortunæ ratio fuit. Nam illuſtribus Cralis ſucceſsibus tempeſtas grauis & ſupra modum horrenda reflauit, quæ quicquid in uita iucundum habebat, inundauit & demerſit, & ipſam ei uitam eripuit: hoc modo.

Michaelis interitus.

Crales à ſuis in carcere occiditur.

DE INSIDIIS QVAS *Crales filijs ſuis fecit.*

Erat ei filius annum tum alterum & uigeſimum agens, ex alia uxore natus, quem ad principatus ſucceſsionem diligenter educabat. Sed cum Cæſaris filiam annos natam duodecim, ipſe quinquagenarius duxiſſet, & priusquam filio uxorem deſpondiſſet, liberos ex illa ſuſcepiſſet: in ſuſpicionē & metum filius eius impulſus eſt, cuiuſmodi probabile eſt ab æqualibus luxurianti adoleſcentis animo ingeri. Itaq; defectionem & ſeditionem contra patrem molitur. Quem cū proceres, duces & tribuni, patris imperium ob diuturnitatem temporis faſtidientes, ſic affectum uiderent: ſinguli priuatim eum adeuntes, eius cogitationes defectionis inflammant: ac poſt dies non multos ſeductum, hoſtem patris & Seruię Cralem cum ſumma poteſtate declarant. Cum autem complurib. diebus paulatim uniuerſi milites ad eum confluxiſſent, patrem etiam uinctum ſine ullo negocio ad eum perduxerunt, ac mox in carcerē coniecerunt, inuito fortaſsis & grauiter ferente filio: ſed tamē tacēte, & furori populi aduerſari non audente. Verebatur enim, ne in ſe quoq; grauius aliquid conſuleret. Poſt paucos dies illum in uinculis ſuffocarunt, ſua uibus illis ſucceſsibus in acerbum interitum uerſis: filio autem principatum confirmarūt. & ſtatim unà cū eo egreſsi, Romanā prouinciā uſq; ad Strymonē & Amphipolim, capta etiā Strumitza & alijs oppidulis, ſubegerūt.

Triballi Thraciam uaſtant.

DE BVLGARICIS OPpidulis ab Imperatore captis.

Proximo anno cùm audiſſet Imperator Bulgaricum principatū & à priore uxore, & à cognatis Michaelis diuelli (nam Imperatoris ſoror ægrè fuga ſalutē quæſierat) in ea multorū contentione de regno, iuſtis copijs delectis, oppidula Aemo uicina inuaſit, & ferè omnia citra negocium cœpit, habitatoribus ultrò ſeſe ad eum conferentibus. Inter cætera uerò etiam urbem munitam & frequentem Meſembriam, ad mare ſitam: in qua cum Imperator ferè cum militibus uer-

ſaretur,

ſaretur, ſtatim grauis eſſe cœpit, tum ob annonę ꝓpter eos difficultatẽ, tum ꝓpter uectigalium * penſionẽ. Sed cum poſt multas de regno cõcertationes ad Alexandrũ Michaelis conſobrinũ ſumma rerũ delata eſſet, is firmato principatu, coactoq́; Bulgarico exercitu, & Scytharũ magnis auxilijs accitis, in finitimã Romanorũ ꝓuinciã facta impreſsione, & ad Oreſtiadẽ uſq; ꝓgreſſus, maximaq́; pręda parta, & pleriſq; ad Aemum oppidulis deditione captis, & ad inſtituta Bulgarorũ reductis, lætus cum magnis ſpolijs domum rediјt.

** interitũ.*

Alexander Bulgarus Romanas prouincias uexat.

DE NICAEA Bithyniæ capta.

Sub hoc tempus etiam Nicæam, magnã illam & celebrem urbẽ, diuturna fame & obſidione oppreſſam Barbari cœperunt: ac multas ſacras imagines ac codices, unà cum duarũ ſanctarum mulierum reliquijs Byzantij uendiderunt. Iam uerò impunè in maritima Bithyniæ ora ſedib. delectis, grauia tributa reliquis oppidulis impoſuerũt. ob quę, cũ facilè, idq́; breui tempore poſſent, nõ prorſus unà cum habitatorib. illa deleuerunt: nec tamen crebris incurſionib. uexare, & mari terraq́; noſtros capere deſtiterunt. Magnus aũt Logotheta ab exilio reuerſus, nõ domi ſuę diuertit, quę (ut iam diximus) Imperatore urbẽ ingreſſo pridem erat diruta, & uaſtata ꝓrſus à populo: ſed in eius uicinia, in Chorę monaſterio, quod ipſe magnis antè ſumptib. uetuſtate ruinoſum inſtaurarat. Extructum enim initio fuerat à Iuſtiniano Imperatore forma oblonga: deinde cum uetuſtate uſq; ad fundamenta concidiſſet, aliud templum, ea qua nunc forma cernitur, Alexij Imperatoris ſocrus condidit. Sed cum rurſus ruinam minitaretũ, hic medio templo excepto, omnia liberali manu probè inſtaurauit. Itaq; cum reliquarum rerum omnium naufragiũ feciſſet, ſalutaris hoc in neceſsitate portus ei & corporis & animi extitit. Cum igitur ſacrum monaſterium intueretur, tacita uoluptate animus eius deliniebatũ: cum uerò domus euerſionẽ, oculi ei dolebãt, & animus ingenti triſticia afficiebatũ, qualẽ huiuſmodi caſus gignere ſolent. Et cum ſecum reputaret, ut nulla pœna Fortuna ſatiaretur, obſtupeſcebat, ne ſolũm quidẽ ſplendidarũ ędium inuolatũ permanſiſſe: ſed, quod ab omni æuo nemini unquã in mentem uenit, id tum in ijs accidit. Euulſum enim pauimentum omne, Occidentaliũ Scytharum principi, pauimentum ſuo ſplẽdidius requirenti, dono miſſum eſt. Ad hæc, ab ijs qui principatum adminiſtrabant, prohibebatur, nullo modo uel coràm uel per internuncium quicquam cum uetere Imperatore agere. quod & ipſum uiro non paruum moleſtiæ additamentum fuit.

Turci in Bithynia graſſantur.

Metochites fit monachus.

Choræ monaſterium.

τε πολλὰ μετὰ τοῦ στρατοῦ, φορτικὸς ἔδοξε τῆς ταχίστην, διά τε τὴν γενομένην δι' αὐτοὺς ἐπίληψιν τῶν χρειωδῶν, καὶ διὰ τὴν τῶν προσόδων * φθοράν. ἐπεί γε μὴν μετὰ πολλοὺς τοὺς περὶ τῆς ἀρχῆς ἀγῶνας τὴν νικῶσαν ἀλέξανδρος εἰλήφει ὁ τοῦ μιχαήλου ἀδελφιδοῦς, καὶ τῆς ἡγεμονίας τὸ κράτος βεβαίως περιεζώσατο, τὸν βουλγαρικὸν συλλέξας στρατόν, προσεταιρισάμενος δὲ καὶ μισθοφορικὸν ἐκ σκυθῶν οὐκ ὀλίγον, ὧν τὴν ὅμορον ἐσέβαλε χώραν ῥωμαίων, καὶ ἤλασεν ἄχρις ὀρεστιάδος, καὶ πλείστην μὲν λείαν ξυνηθροικώς, πολλὰ δὲ καὶ τῶν περὶ τὸν αἷμον πολιχνίων καθ' ὁμολογίαν παραστησάμενος, καὶ ἐς τὰ τῶν βουλγάρων ἤθη πάλιν ἐπανεστράφθαι πεποιηκώς, ἐπανῆκε χαίρων οἴκαδε μετὰ πολλῶν τῶν λαφύρων.

** φοράν.*

ἀρχὴ ἀλεξάνδρου ἐν βουλγάροις.

ΑΛΩΣΙΣ ΤΗΣ ΕΝ ΒΙΘΥνίᾳ νικαίας.

Ἐν τούτῳ δὲ τῷ χρόνῳ καὶ νίκαιαν εἷλον οἱ βάρβαροι, τὸ μέγα καὶ περιβόητον ἄστυ, λιμῷ καὶ στρατῷ πολιορκηθεῖσαν μακρῷ. ὧν πολλὰς τῶν ἐκεῖσε θείων εἰκόνων καὶ βίβλων ἐς βυζάντιον κομίσαντες, καὶ ἁγίων γυναικῶν λείψανα δύο, χρήμασιν ἤλλαξαν το. ἀδεῶς δὲ ἤδη τὰς οἰκήσεις ἐν τοῖς παραλίοις τῆς βιθυνίας οἱ βάρβαροι ποιήσαντες, βαρυτάτους ἐπέθηκαν φόρους τοῖς ἐναπολειφθεῖσι βραχέσι πολιχνίοις, δι' οὓς τέως οὐκ αὔτανδρα πρὸς ὄλεθρον ἤλασαν παντελῆ, μάλα ῥαδίως δυνάμενοι καὶ ἐν βραχυτάτῳ χρόνῳ τοῦτο τελεῖν. οὐκ ἐπιλείπουσι δ' ὅμως συχνὰς ποιούμενοι τὰς ἐφόδους, καὶ ζωγροῦντες τῶν ταλαιπώρων τοὺς πλείους ἔκ τε γῆς καὶ θαλάττης ἀεί. ὁ μέν τοι μέγας λογοθέτης ὁ μετοχίτης ἐλθὼν ἐκ τῆς ὑπερορίας, οὐ παρὰ τῇ οἰκίᾳ κατέλυσε· πάλαι γάρ, ὡς εἰρήκειμεν, εἰσελθόντος τοῦ βασιλέως, ἐν βυζαντίῳ αὕτη διέφθαρται, καὶ τελέως ἠρήμωται πρὸς τῶν δημοτῶν. κατέλυσε δ' ἀπεναντίον καὶ πλησίον παρὰ τῇ ἱερᾷ δηλαδὴ μονῇ τῆς χώρας, ἣν πολλοῖς αὐτὸς ἀναλώμασιν ἀνεκαίνισε πρότερον, τοῖς ὀδοῦσι τοῦ χρόνου δεινῶς κοπτομένην ἰδών. ἐδομήθη γὰρ αὕτη τὸ ἀρχαῖον πρὸς τοῦ βασιλέως ἰουστινιανοῦ ἐπιμήκης τὸ σχῆμα. εἶτα τοῦ χρόνου ταύτην μέχρι κρηπίδων συντρίψαντος, ἄλλον ἐκ βάθρων ἀνήγειρε νεών, εἰς ὃ καὶ νῦν ὁρᾶται σχήματος, ἡ τοῦ βασιλέως ἀλεξίου τοῦ κομνηνοῦ πενθερά. τοῦ δὲ χρόνου πάλιν φθορὰν ἀπειλοῦντος, οὗτος ἁβροτέρᾳ δεξάμενος δεξιᾷ, πλὴν τοῦ μεσαιτάτου νεὼ πάντα καλῶς ἐπεσκεύασεν. ὅθεν καὶ πάντων εἰς τέλος ἀπολωλότων ἤδη τἀνδρὶ τῶν ἔξω πραγμάτων, σωτήριος αὕτη λιμὴν ἐν καιρῷ περιστάσεως ὤφθη ψυχῆς ὁμοῦ καὶ σώματος. πρὸς μὲν οὖν τὴν ἱερὰν ἀποβλέπων μονὴν τὸ λοιπόν, ἡδονὴν ἀπόρρητον παρείχετο τῇ ψυχῇ. πρὸς δ' αὖ τὴν ἐρήμωσιν τῆς οἰκίας κατήφειαν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐτρύγα μακράν, καὶ πλήθουσαν εἶχεν αὖθις τὴν ψυχὴν πυρὸς καὶ φλογός, ἣν ἐκπυρσεύουσι τοιαῦται βαρυθυμίαι καὶ συμφοραί. καὶ μέν τοι καὶ τὸ τῆς τύχης πρὸς τιμωρίας ἀκόρεστον ἀναλογιζόμενος ἐξεπλήττετο, πῶς οὐδὲ τοὔδαφος τῆς λαμπρᾶς ἐκείνης οἰκίας ἐς τὸν ἐνόντα κόσμον ἀφείθη· ἀλλ' ὃ μήπω πρότερον ἐξ αἰῶνος ἐφ' ἑτέρου ἐπιγνόντου, νῦν ἐπὶ τοῦδε καὶ πέπρακται. ἐκσπασθὲν γὰρ ἅπαν, ἐπέμφθη δῶρον τῷ τῶν δυτικῶν σκυθῶν ἄρχοντι, λαμπρότητός τινος ἕνεκα τοῦ τῆς οἰκείας ἐδάφους ἐκείνου ζητήσαντι. ἐκωλύετο δὲ πρὸς τῶν τὴν ἡγεμονίαν διοικούντων, μηδόλως μήτε διὰ ὄψεως, μήτε διὰ γλώττης ἐκδήμου τῷ γηραιῷ προσομιλεῖν βασιλεῖ. καὶ ἦν οὐ μικρὰ τοῦτο λύπης προσθήκη τἀνδρί.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΟΥ ΓΗΡΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ τελευτῆς καὶ τῶν πρὸ ταύτης θεοσημειῶν.

Καιρὸς δ' ἤδη καὶ περὶ τῆς τοῦ γηραιοῦ βασιλέως διεξελθεῖν τελευτῆς, ἣν θεοσημεῖαι πολλαὶ προεμήνυσαν, αἳ ἦσαν τοιαίδε. ἀποσκότισις πρῶτον ἡλιακή, τοσαύτας ἡμέρας προειληφυῖα τῆς αὐτοῦ τελευτῆς, ὅσα καὶ αὐτὸς ἦν ἔτη τὰ πάντα βεβιωκώς. ταύτην τὴν ἡλιακὴν ἀποσκότισιν, ἔκλειψις διεδέξατο σεληνιακή, καὶ ταύτην αὖθις σεισμὸς γῆς, γενόμενος ἑσπέρας μὲν τὴν μνήμην ἐτέλουν ἐκ χρονικῆς περιόδου χριστιανοὶ τοῦ ὁμωνύμου αὐτῷ Ἀντωνίου, κατ' αὐτὴν μέν γε τὴν τοῦ φεβρουαρίου δωδεκάτην ἡμέραν, ἣν ἡ τῆς ἀπροσδοκήτου τελευτῆς ἐκείνου διαδέχεσθαι ἔμελλεν ἑσπέρα, βιαίου πεπνευκότος ἐκ τῶν βαράθρων τῆς μεσημβρίας ἀνέμου. ἠγρίωτο μετὰ τὰ θαλάττης κύματα τοσοῦτον, ὥστε τοὺς ὅρους ὑπερβάντα, πολλὰ μέρη τῶν ἑώων καὶ παραλίων τοῦ Βυζαντίου τειχῶν καθῃρηκέναι, πολλὰς δὲ καὶ τῶν γ' ἐκείνῳ τῷ μέρει πυλῶν ἐκμοχλεῦσαι· καὶ εἰσδραμόντα δίκην τινῶν πολεμίων, πολλὰ τῶν ἔνδον οἰκημάτων κατακλύσαι. τηνικαῦτα μέντοι πεπτώκασι καὶ πολλοὶ τῶν ἀνὰ τοὺς νεὼς ἱδρυμένων ἐκ σιδήρου σταυρῶν, ὑπενεγκεῖν οὐ δυνάμενοι τὴν τοῦ πνεύματος βίαν. πέπτωκε δὲ καὶ ὁ πρὸ τοῦ νεὼ τῶν τεσσαράκοντα μαρτύρων ἱστάμενος πάλαι κίων, ὃς ὑπό τινος μὲν καυστείας τεθραυσμένον εἶχε τὸ πρὸς τῇ βάσει μέρος· ὃ καὶ τοῖς παριοῦσιν ὑπόνοιαν εἶχεν αὐτίκα ἀναρραπήσεσθαι, καὶ φόβον ἐντεῦθεν οὐ μάλα παράλογον. ὥστε παριόντα ποτὲ καὶ τὸν βασιλέα σφόδρα ἐκώλυον τινὲς τῶν περὶ αὐτὸν πλησίον ἰέναι, δεδιότες ἴσως τὸν κίνδυνον. ὁ δὲ πρὸς τὴν σφῶν εἰρωνευσάμενος δειλίαν, καὶ τοιόνδε τινὰ λόγον οὑτωσί πως ἐπελθόντα τῇ γλώττῃ, τότε προενήνοχεν· εἴθε συμπαρατείνοιτό μοι τὸ ζῆν τῇ τοῦδε τοῦ κίονος στάσει. ὃ δὴ καὶ κατὰ τὴν πρόρρησιν νῦν ἀποβάν, θαυμάζειν ἐπῄει τοῖς μεμνημένοις. τοῦ δ' ἡλίου πρὸς ἑσπέραν ἤδη ἐπειγομένου, ἀπῄειν κἀγὼ πρὸς τὸν βασιλέα κατὰ τὸ εἰωθός· εἰωθὸς γάρ μοι πορεύεσθαι πρὸς αὐτὸν παραμυθίας ἕνεκα, κατὰ περίοδον τριῶν που ἢ τεττάρων ἡμερῶν. ἀπιὼν μὲν οὖν καὶ νῦν αὖθις κατὰ τὸ εἰωθὸς πρὸς αὐτόν, καὶ παρακαθίσας, τῆς συνήθους ἀπήλαυον ὁμιλίας. συνήθεια δ' ἦν αὐτῷ, ἐλλογίμῳ τινὶ πρὸς ἡμᾶς καὶ σπουδαιοτέρᾳ χρῆσθαι τῇ ὁμιλίᾳ, μετά τινος ἀστειότητος καὶ χάριτος. παρῆν δὲ καὶ ἡ αὐτοῦ θυγάτηρ Σιμωνὶς ἡ κράλαινα, καί τινες ἕτεροι τῶν ὁμοίων ἐμοὶ φερόντων γνώμην καὶ τρόπου διάθεσιν πρός τε τὸν βασιλέα καὶ τὴν αὐτοῦ θυγατέρα τὴν κράλαιναν, καὶ τὴν ἴσην ἐχόντων ἐμοὶ πρὸς αὐτοὺς οἰκειότητα. παρετάθη δὲ τὰ τῆς ὁμιλίας ἐκείνης ἡμῖν ἄχρι μέσων νυκτῶν, καὶ πρός γε ἔτι μέχρι πρώτης ἀλεκτοροφωνίας, μηδενὸς ἐκφανέντος συμβόλου νοσήματος οὑτινοσοῦν. ἔπειτα ἡμῖν μέν, ἄπιτε χαίροντες (ἔφησε) τὰ δὲ νῦν τῆς ὁμιλίας λείψανα ἐς τὴν ὑστεραίαν πάντα λελέξεται. ὁ δὲ τροφῆς αὐτῷ κομισθείσης ἐδεδειπνήκει. ἦν δὲ τὰ τῆς τροφῆς ὀστρακόδερμα πάντα, διὰ τὰ τῶν νηστίμων ἐκείνων ἡμερῶν νόμιμα· ἐφ' οἷς δέον ἀκρατοποσίᾳ χρήσασθαι, δυναμένῃ γηραιὸν τονῶσαι στόμαχον πρὸς κατεργασίαν τῆς σκληροτέρας ἐκείνης τροφῆς· ὁ δὲ ψυχροποσίᾳ ἐχρήσατο. ἔθος γὰρ αὐτῷ ἦν, ὁπότε αἴσθοιτο θερμοτέρας τῆς ἕξεως τῶν οἰκείων φλεβῶν γινομένης, ἀμέτρῳ χρῆσθαι ψυχροποσίᾳ, ὑπὲρ τοῦ μὴ ἀναγκάσθαι ποτὲ τῶν φλεβῶν μηδεμίαν τεμεῖν. τοιαύτῃ τοίνυν διαίτῃ καὶ νῦν χρησάμενος, δυσφορεῖν εὐθὺς ἤρξατο καὶ πάνυ πονήρως ἔχειν τοῦ στομάχου καὶ τῆς καρδίας.

DE SENIORIS IMPERATORIS *obitu, & oſtentis quæ eum anteceſſerunt.*

Iam tempus poſtulat, ut etiam ſenioris Imperatoris obitum exponamus, quem multa oſtenta prænunciarunt. Fuerunt autem huiuſmodi. Primùm, eclipſis ſolis tot antè diebus, quot annos ille uixerat. Hanc ſecutus eſt lunæ defectus, eumq; terræ motus, ea ueſpera qua D. Antonij memoria, cuius illi nomen inditum erat, ueteri more à Chriſtianis celebrabať die Februarij duodecimo, quem inexpectati eius obitus conſecutura erat ueſpera. Cum autē è meridiei barathris uehemens uentus erupiſſet, marini fluctus ita efferati ſunt, ut ſuos egreſsi limites multas muri maritimi & Orientalis partes ꝓſtrauerint, & multas illius portas effregerint: & hoſtium inſtar irrumpentes, multa ædificia quoq; urbana inundarint. Tum quoque multæ ferreæ cruces templis impoſitæ, impetu uentorū non tolerato, ceciderunt. Columna quoq; olim ante ædem quadraginta martyrum poſita, concidit. quę iuxta baſim uſtulata & confracta, prætereuntib. non ſine cauſa ruinæ metum incutiebat: ut aliquando proceres quidam hunc Imperatorem prætereuntem, metu fortaſſe periculi, monerent, ne propius accederet. Quibus ille, deriſa eorum timiditate, fortuitò reſpondit: Vtinam tam diu ego uiuerem, quàm diu hæc columna ſtabit. Quod cum nunc, quemadmodū ille effatus erat, accidiſſet, admirationi eis erat, qui dicti illius recordabantur. Sole autem iam ad occaſum uergente, ego quoq; de more ad Imperatorem abibam. Solebam enim ſolatij cauſa ad eum accedere, tridui aut quatridui interuallo. Quod cum & tunc facerem, & aſſediſſem, illius familiari colloquio fruebar. Solebat aūt eruditos & graues mecū ſermones habere, cum quadā urbanitate & gratia. Aderat & eius filia Simonis Cralęna, & alij quidā, iiſdē quib. ego animis præditi, itaq; affecti erga Imperatorē & Cralęnā, eademq; cum illis familiaritate coniuncti. Is uerò ſermo noſter ad mediā noctem eſt ꝓductus, & paulò amplius ad primum uſq; Galli cantum, nullo ullius morbi ſigno in eo apparente. Deinde: Vos, inquit, ualete atq; abite: ea uerò quę reſtant, cras omnia dicentur: ipſe allato cibo edit. Erant aūt illa omnia teſtacea, ꝓpter ieiunium illorū dierū: poſt quę cum merū bibendū fuiſſet, quo uetulus ſtomachus ad duriorē illum cibū conficiendū firmareť, ille frigida uſus eſt. Solebat eñ, cum feruorē aliquē uenarū ſentiebat, immoderatè frigidam bibere, ne ulla uenæ ſectione eſſet opus. Tali ergo diæta tū quoq; uſus, ſtatim faſtidio affici, & è ſtomacho & corde grauiter laborare cœpit.

Duæ eclipſes.

Terræmotus.

Tempeſtas.

Columnæ ruina.

Frigidæ potus & teſtaceorum uſus, ſeni letalis.

Cum autem iam ſpiritus etiam meatus obturari & coarctari, ac mortē iam ſibi inſtare cerneret, & propter intempeſtam noctem neminem reperiret qui ſibi diuina myſteria impertiretur, omnib. circa palatium portis clauſis: ſurrexit, & gratias egit Deo, & pro ſalute animi ſui cum multis lachrymis & genu flexionibus deprecatus eſt. Deinde ſacram Dei genitricis imaginem quam in ſinu geſtabat, loco diuinorum myſteriorum in os inſeruit: cumq́; in lecto conſediſſet, ſtatim priuſquam diluxiſſet, eſt defunctus. Lectus aūt intelligatur, non conſuetus ille, ſed omnium intimus, & ad latrinæ latus ſitus. Ex quo enim malè habere cœpit, & difficilius ſpirare, ſæpius uno horæ quadrante ad requiſita naturę eò ſe cōferebat. Poſtremò autem, cum in ſolitum & apertū lectū peruenire non poſſet, compagibus corporis obtorpeſcentibus: in eo quem diximus deceſsit. Ex eo nos quoq; oraculū prius omnib. obſcurū facilè intelleximus. Multò enim antea repererat Imperator librū, qui & perplexis literis & obſcuris imaginibus indicia continebat eorum omniū qui unquam Imperio potituri eſſent. In quo animi & prudentiæ huius Imperatoris ſignum pręter cætera erat uulpes: obitus autem, tali in loco poſita ſella, & duo nigro ueſtitu aſtantes adoleſcentuli, apertis omnino capitibus. Niger autem ueſtitus, & aperta capita, & duo tantum adoleſcentuli, Imperatori monaſticū cucullum ſignificarunt, & Imperatoriæ calyptræ amiſsionem, & biennium poſt illam. In eo enim habitu annos duos exegit: & in hac oraculi explicatione me non falli arbitror. Sole orto, cadauer eius in Libis monaſteriū eſt perlatū, quod mater eius Domina Theodora renouarat. Vbi de more, quotannis inferiæ eius nouenis diebus celebratæ ſunt.

Pius obitus

Oraculum de Andronico.

ἐπεὶ δὲ καὶ τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων ἐμφραττομένων ἤδη καὶ στενοχωρουμένων ᾐσθάνετο, καὶ ὅσον αὐτίκα τεθνηξόμενον ἔβλεπεν ἑαυτόν, καὶ διὰ τὴν ἀωρίαν οὐχ εὕρισκεν οὐδένα ὃς αὐτῷ μεταδοίη τῶν θείων μυστηρίων, κεκλεισμένων ἁπασῶν τῶν περὶ τὰ βασίλεια πυλῶν, ἀναστὰς ηὐχαρίστησέ τε τῷ θεῷ, καὶ ὑπὲρ σωτηρίας τῆς αὐτοῦ ψυχῆς ηὔξατο σὺν πλουσίοις τοῖς δάκρυσι καὶ γονυκλισίαις πολλαῖς. εἶτα ἐγκόλπιον φέρων τὴν τῆς θεομήτορος θείαν εἰκόνα, ταύτην εἰς τὸ στόμα ἐνέβαλεν ἀντὶ τῶν θείων μυστηρίων, καὶ καθίσας ἐπὶ τῆς κλίνης εὐθὺς ἀπήλλαξεν, οὔπω τῆς νυκτὸς ἐκείνης ληξάσης. κλίνην δ' ἐνταῦθα νοητέον, οὐ τὴν συνήθη καὶ ἐν τῷ φανερῷ κειμένην, ἀλλὰ τὴν ὡς ἔνι μάλιστα ἐνδοτάτην, καὶ παρὰ πλευρὰν τοῦ ἀφεδρῶνος κειμένην οἰκίσκου. ἀφ' οὗ γὰρ ἤρξατο δυσφορεῖν, καὶ στενοχωρεῖσθαι τὰ ἔνδον, συχνάκις καὶ κατὰ μόριον ὥρας εἰς τὸν τοιοῦτον εἰσῄει οἰκίσκον, χρείας ἀναγκαίας εἵνεκα τῆς γαστρός. τὸ δ' οὖν τελευταῖον μὴ δυνηθεὶς εἰς τὴν συνήθη καὶ φανερὰν ἑαυτὸν ἀνασώσασθαι κλίνην, νάρκῃ πεδηθέντων τῶν ἁρμονιῶν ἤδη τοῦ σώματος, εἰς τὴν εἰρημένην καθίσας ἀπήλλαξεν. ἐντεῦθεν δὲ καὶ ἡμῖν διεγίνετο ῥᾴδιον ἤδη ξυνιέναι τὴν τοῦ χρησμοῦ λύσιν, ἄδηλον οὖσαν τὸ πρότερον, ἅπασιν. εὕρηται γὰρ ἐκ πολλοῦ βίβλος τῷ βασιλεῖ, γράμματά τε αἰνιγματώδη καὶ ἀμυδρά τινα δι' εἰκόνων γνωρίσματα φέρουσα, τῶν μελλόντων ἀεὶ βασιλεύειν· ἐν ᾗ τὰ μὲν τῆς γνώμης καὶ περινοίας τοῦ τοιούτου βασιλέως γνωρίσματα, ξύν τε ἄλλοις καὶ ἡ τῆς ἀλώπεκος ἐδείκνυ εἰκών. τῆς δὲ τελευτῆς ἐν τοιούτῳ κειμένη τόπῳ καθέδρα, καὶ δύο παρεστάμενα μελανειμονοῦντα μειράκια ἀπερικαλύπτους ἔχοντα πάντῃ τὰς σφῶν αὐτῶν κεφαλάς. τὸ οὖν μελανειμονεῖν, καὶ τὸ ἀσκεπεῖς εἶναι, καὶ τὸ δύο τὰ μειράκια φανῆναι, ἐδήλου τῷ βασιλεῖ τὸ τοῦ μέλανος ῥάκους ἔνδυμα, ἔτι τὴν στέρησιν τῆς βασιλικῆς καλύπτρας, καὶ τὴν ἐπὶ τούτοις διετίαν. δύο γὰρ ἔτη συνέζησε τοῖς τοιούτοις ῥάκεσιν. καὶ οἶμαί γε μὴ διαμαρτάνειν ἐμὲ τῆς προσηκούσης λύσεως, τοιαῦτα περὶ τοῦ χρησμοῦ διεξιόντα. ἅμα δ' ἡλίῳ τὸν ἐκείνου νεκρὸν εἰς τὴν μονὴν τοῦ λιβὸς ἐπικεκλημένην ἀπενήνοχαν, ἣν ἡ μήτηρ αὐτοῦ Θεοδώρα ἡ δέσποινα ἀνεκαίνισεν· ἔνθα δὴ καὶ τὸ πένθος κατ' ἔθος ἐπὶ ἐννέα ἡμέρας τετέλεσται.

NICEPHORI GREGORAE ROMANAE HISTORIÆ Liber decimus.

CAPITA LIBRI X.

Nænia in obitum ſenis Imperatoris.

Magni Logothetæ obitus, & nænia in illum.

Natiuitas Ioannis Imperatoris.

Imperatoris contra Bulgaros expeditio.

Pugna Imperatoris cum Alexandro.

De Syrgiannis exilio.

Conſolatio ad Imperatorē, ob matris ſuæ, dominæ Xenæ obitum.

De Syrgiannis & Cralis expeditione contra Romanos.

De

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΤΟΥ ΓΡΗΓΟΡΑ ῬΩΜΑΙΚΗΣ ἱστορίας λόγος δέκατος.

ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΒΙΒΛΙΟΥ ι.

Μονῳδία ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ γηραιοῦ βασιλέως.

Θάνατος τοῦ μεγάλου λογοθέτου, καὶ μονῳδία ἐπὶ τῷ θανάτῳ αὐτοῦ.

Γέννησις τοῦ βασιλέως ἰωάννου.

Περὶ τῆς κατὰ βουλγάρων ἐκστρατείας τοῦ βασιλέως.

Πόλεμος τοῦ βασιλέως μετὰ τοῦ ἀλεξάνδρου.

Περὶ τῆς τοῦ συργιάννου φυγῆς.

Παραμυθητικὸς εἰς τὸν βασιλέα, ἐπὶ τῷ θανάτῳ τῆς μητρὸς αὐτοῦ ξένης τῆς δεσποίνης.

Περὶ τῆς κατὰ ῥωμαίων ἐκστρατείας τοῦ συργιάννου καὶ τοῦ κράλη.

Περὶ

Περὶ τῆς κατὰ τοῦ Συργιάννου λαθραίας ἐπιβουλῆς, καὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ.

Περὶ τῶν ἐκ τοῦ πάππα ἐπιδημησάντων τῇ βασιλευούσῃ ἐπισκόπων διαλέξεως ἕνεκα.

Συμβουλευτικὸς τοῦ τὴν ἱστορίαν συγγράφοντος Γρηγορᾶ.

Ἡ μὲν τοι δευτέρα τοῦ πένθους ἡμέρα, προτραπεὶς ἔγωγε ὑπὸ τῆς θυγατρὸς τοῦ βασιλέως τῆς Κραλαίνης, ἅτε τοῦ πένθους προεξαρχούσης, ᾆσαί τινα θρῆνον ἀπὸ γλώττης αὐτοσχεδίως προσήκοντα τῷ καιρῷ ἐπὶ τῇ τοῦ πλήθους ἀθροίσει, παρελθὼν ἔλεξα τοιάδε.

ΜΟΝΩΔΙΑ ΕΠΙ ΤΩι ΘΑΝΑΤῼ τοῦ γηραιοῦ βασιλέως.

Τὸ μὲν τῆς συμφορᾶς μέγεθος, ὦ παρόντες, σιωπᾶν ἡμᾶς ἀναγκάζει, καὶ ὥσπερ νενεκρωμένα φέρειν καὶ γλῶτταν καὶ ἀκοὴν καὶ διάνοιαν, τῆς ζωτικῆς τοῦ ἡμετέρου ἡλίου ἀκτῖνος σβεσθείσης, καὶ ὑπὸ γῆν καταδύσης. ἀλλ' ἡ θορυβοῦσα καὶ καταπλήττουσα τὴν οἰκουμένην μεγάλη τῆς λύπης βροντὴ, μάλα ἄτοπον αὖθις ἐνταῦθα τὴν σιωπὴν ἀπελέγχει. πῶς γὰρ εἰκὸς οὐρανοὺς μὲν βοᾶν ἄνωθεν τῶν θρήνων τὸ μέγεθος; ὅτι τοὺς ἑαυτῶν ἔσβεσαν ὀφθαλμοὺς ἥλιον καὶ σελήνην, γῆν δὲ κάτωθεν ὡς ὁρᾶτε σειομένην καὶ θάλασσαν καταιγίζουσαν, ἐναργῶς ἀπαγγέλλειν παγκόσμιον εἶναι τὴν τῆς συμφορᾶς αἴσθησιν, ἡμᾶς δὲ σιωπῇ τὴν τοσαύτην ἀνέχεσθαι φέρειν ζημίαν; ἀλλ' ὦ γῆς ἥλιε, πῶς γῆς ἔδυς, καταλιπὼν ἡμᾶς τῷ παγετῷ νεκροῦσθαι τῶν συμφορῶν; ὦ κοινὴ τῶν Ῥωμαίων ψυχὴ, ποῖ ποτε ἤρθης; φεῦ τῆς δρεπάνης τοῦ χρόνου, οἵαν τῆς οἰκουμένης ἀπηνῶς ἐξέθερισε κεφαλὴν, οἷον τῶν πόλεων ἐξώρυξεν ὀφθαλμόν; ὢ τίς τῶν κοινῶν πραγμάτων ἔσβεσε τὴν μεγάλην λαμπάδα; ὢ τίς τὸν τοῦ καλοῦ παντὸς εὐεργέτην ἐξαίφνης ἡμᾶς ἀπεστέρησεν; ἐκεῖνος ἦν ὁ τῆς βασιλικῆς εὐταξίας θεμέλιος· ἀλλὰ νῦν κεῖται βραχεῖ καλυπτόμενος λίθῳ. ὢ οἵαν πικρίας ἀνέφλεξε κάμινον ταῖς ἁπάντων καρδίαις. ἐκεῖνος ἦν ὁ νύκτας ὅλας ἐγρηγορώς τε καὶ ἄγρυπνος διαμένων, ὡς μὴ τῶν Ῥωμαϊκῶν πραγμάτων κλαπῇ τὸ συμφέρον· ἀλλὰ νῦν ἐν τάφῳ τὸν μακρὸν ὕπνον ὑπνώττει. ἐκεῖνος ἦν ἡ εὔστροφος καὶ μέλιτος γέμουσα γλῶσσα, τὸ πάσης καὶ παντοίας φρονήσεως ὄργανον· ἀλλὰ κεῖται νῦν τὴν μακρὰν σιωπὴν σιωπῶν. ὢ δεινῆς ἀγγελίας, ἣ ταχέως διερχομένη γῆν ὁμοίως καὶ θάλασσαν, τὰς ἁπάντων πλήττει ψυχὰς, ξίφους παντὸς χαλεπώτερον. ἐκεῖνος ἦν τὸ μέγα τῆς οἰκουμένης κλέος, καὶ τὸ τῆς παιδεύσεως κράτιστον ἀρχέτυπον. ἀλλὰ νῦν βραχεῖα κόνις τοῦ ἐκείνου καταχορεύει σώματος. ἐκεῖνος ἦν τὸ γλυκὺ τῶν ἐν γῇ γλωσσῶν διήγημά τε καὶ περιλάλημα· ἀλλὰ νῦν ὁ πικρὸς ἐκεῖνον κατετυράννησε θάνατος. ἀλλ' ὢ πόθεν ἐξαίφνης ἡμῖν τὸ τοσοῦτον ἀνερράγη τῶν συμφορῶν πέλαγος, θαλάσσης ἁπάσης ὑπάρχον πικρότερον; πόθεν ἡμῖν ἐπιόντες οἱ τοσοῦτοι τῶν δεινῶν χειμῶνες καὶ κλύδωνες, τοὺς ἡμῶν ἐτάραξαν λογισμοὺς, καὶ πρὸς τὴν τῶν ἀναισθήτων φύσιν ἐπείγεσθαι συνωθοῦσι; τίς ὁ τοσοῦτος κλόνος καὶ βρασμὸς τῶν ἀνθρώπων;

μὴ

De inſidijs Syrgianni comparatis, & eius interitu.

De epiſcopis Papæ nomine Byzantium profectis, diſputationis ergò.

Suaſio autoris Gregoræ.

ALTERO die luctus, egò hortatu Cralænæ, filię Imperatoris, ut ad quam luctus in primis pertineret, næniam in frequentia populi ex tempore cecini, qualem tempus poſtulabat. ea fuit huiuſmodi.

NAENIA IN OBITUM ueteris Imperatoris.

MAgnitudo quidem caſus huius tacere nos cogit, & quaſi emortua circumferre, linguam, aures, cogitationem, uitali ſolis noſtri radio extincto & terra oppreſſo. Magnum aũt illud perturbans & percellens orbem terrarũ mœroris tonitru, ſilentiũ hoc loco magnæ abſurditatis arguit. Quî em̃ cõuenit, cũ ſupernè cœli magnitudinẽ luctus p̃clamẽt, cũ ſua lumina ſol & luna extinxerint, terra uerò infernè (ut uidetis) quatiat̃, & mare fluctib. inhorruerit, ac euidẽter hæc omnia nunciarint, huius calamitatis ſenſum ad uniuerſum mundũ pertinere: nos tantã iacturã ſilentio diſsimulare? At tu ô terræ ſol, in qua terra occidiſti, relictis nobis ut glacie calamitatũ examinemur? O communis Romanorũ anima, quo tandẽ ablata es? Heu falcẽ temporis, quale orbis terrarum caput crudeliter demeſſuit? qualem urbiũ oculũ effodit? O quis reipublicę magnã facẽ extinxit? O quis bonorũ omniũ largitorẽ ſubitò nos ſpoliauit? Ille Imperatorię diſciplinę fundamentum fuit: nunc uerò exiguo ſaxo contectus iacet. Heu qualẽ cordib. omniũ acerbitatis caminũ incendit? Ille fuit, qui totas noctes peruigil excubaret, ne quid reſpublica Romana caperet detrimẽti: nũc uerò in ſepulchro longũ illum ſomnũ dormit. Ille fuit arguta & plena mellis lingua, illud omnis prudẽtię inſtrumentũ: nũc aũt iacet diuturno illo ſilentio oppreſſus. Heu dirũ nunciũ, qui celeriter terras ſimul & maria perambulãs, omniũ animos quouis enſe grauius ſauciat. Ille fuit magna illa orbis terrarũ gloria, & eruditionis præſtantiſsimũ exẽplar: nunc aũt puluis exiguus illius corpori inſultat. Ille fuit ſuauis illa omniũ linguarũ narratio & cõmemoratio: nunc autem acerba illum mors uiolenter oppreſsit. At ô, unde ſubitò nobis tantum erupit calamitatũ pelagus, mari quouis amarius? unde tantę malorum tempeſtates & fluctus excitati, animos noſtros perturbarũt, ac ſtupore perculerunt? Quis tãtus tumultus & fremitus hominum?

Nunquid horribilium fulminum è cœlo multorum ſimul erumpentium ictus aliquis percuſsit homines intolerabilis, atq; alios humi proſtrauit, alios ſemianimes oberrantes reliquit? Fuit, proh dolor, & contra nos miſeros plaga in hoc tempus reſeruata, multis fulminibus ætherijs grauior: Imperatoris inquam obitus. Nunc oportebat omnes homines magni tonitrus exaudito fragore, ſymphoniam quandam toto orbe reſonantem & publicū luctum maximum inſtituere, ut calamitas ita uti decet declaretur. Nunc oportebat magnitudine & pulchritudine præſtantes ſtellas uno in loco congreſſas depingere, & firmiſsimè exculpere Imperatoris noſtri pulcherrima inſignia: ut quemadmodum Dei gloriam enarrant cœli, ita & huius decora explicātes, in omnibus ſuis reuolutionibus poſteris ſemper illuſtriſsimæ Imperatorię maieſtatis exēplar ꝓponerent. Ille enim fuit regni perpēdiculū & amuſsis. Ille fuit ſacerdotij reuerentia & dignitas, & ſplendidiſsima Eccleſiæ lucerna: nunc uerò ſub modio tegitur. Ille fuit, qui Eccleſiā uelut in magna tempeſtate fluctuantem firmaret, & tempeſtatē ſerenitate cōmutaret, & uelut immota turris dogmatum eius conſiſteret: ſed nunc, heu dolor, humi concidit. Ille fuit regula morū, & humanæ formæ ornatus: cuius etiā ſilentiū plus habebat grauitatis, q̃ aliorū uerboſæ pręceptiones. Natura eñ à primo ortu regia & plena dignitatis eū forma ornarat, grauitate & pulchritudine tēperata, & ueluti ſtatua ꝓpoſita, pudoris & maieſtatis: q̃ omnia hilaritas & placabilitas gratiarū plena & uenuſtatis adornabat. nunc aūt hęc omnia telluris receſſus ſibi uēdicarūt. O' iniquā calamitatū tyrannidē: O' ꝓfundā noctē, quæ noſtros obtexit oculos, nec quò eamus uidere ſinit. O' quæ uentorū procellę uelut ex uno antro erūpētes, animos noſtros hoſtiliter perturbant, & radicitùs euellere conantur? O' quis tot bonorum paradiſum noctu uaſtauit? quis omnis naufragi animi portum obſtruxit? O' quot lamentationes, ſuſpiria, eiulatus è terris in cœlos, ueluti fumus è magno cordis incendio tendunt? O' quot Nili fontes ad fundendas lachrymas exoptant, ut fletum magnitudini caſus, quo terrarum orbis oppreſſus eſt, æquare poſſent. O' qui uarios omnium titulos ſolus meruiſti Imperator. Nam alij communem te parentem uocant: alij curatorem & patronum, & orbitatis adiutorem: alij portum ſalutarem, & acutum ſpeculatorē: alij præceptorem & magiſtrum omnis boni, & toti mundo communē omnis generis negociorū arbitrū & iudicē. Vermis ſæpe lignorū naturam erodit: noſtra uerò corda nūc acerbius lædit perpetua Imperatoris cogitatio. Vitibus & ſegetib. ſæpe nocuerūt grādines, & cœleſtis ignis ardores: nobis Imperator adeptus plus nocuit. Hortus ille fuit omnis generis fructibus refertus,

& per-

μὴ κεραυνῶν ἐξαισίων οὐρανόθεν πολλῶν ὁμοῦ συρραγέντων, πληγή τις ἐνέσκηψε τοῖς ἀνθρώποις ἀφόρητος· καὶ τοὺς μὲν εἰς γῆν κατήνεγκε, τοὺς δ' ἡμιθνῆτας κατέλιπε φέρεσθαι. ἦν ἄρα ἐπὶ καθ' ἡμῶν ὡς ἔοικε τῶν δυστήνων πληγὴ ταμιευομένη τῷ χρόνῳ, πολλῶν κεραυνῶν αἰθερίων ἀντάξιος, τὴν τοῦ βασιλέως φημὶ συμφοράν. νῦν ἔδει πάντας ἀνθρώπους, βροντῆς μεγάλης ἀνειληφότας ἐνταῦθα φωνήν, συμφωνίαν τινὰ πεπειηκυίας παγκόσμιον, καὶ κοινὸν ἀνεγεῖραι μέγιστον θρῆνον, ἵν' ἀρκοῦσαν τὴν ἔνδειξιν οὕτω τὸ πάθος ἴσως προσλάβῃ. νῦν ἔδει τοὺς μεγέθει καὶ κάλλει διαπρεπεῖς τῶν ἀστέρων ἐφ' ἓν συνδραμόντας, διαγράψαι καὶ ἀσφαλέστατα ἐγχαράξαι τὰ τοῦ βασιλέως ἡμῶν γνωρίσματα τὰ κάλλιστα, ἵν' ὥσπερ τὴν τοῦ θεοῦ διηγοῦνται δόξαν οἱ οὐρανοί, οὕτω καὶ τὸ τούτου διατρανοῦντες εἶεν μνημόσυνον, ἐν πᾶσι τοῖς αὐτῶν ἐξελιγμοῖς ἀεί, καὶ περιφανέστατον αὐτοκρατορείας ἀρχέτυπον τοῦτον προβάλλοιντο τοῖς ἑξῆς. ἐκεῖνος γὰρ ἦν ἡ τῆς βασιλείας εὐθύτης καὶ στάθμη. ἐκεῖνος ἦν ἡ τῆς ἱερωσύνης αἰδὼς καὶ σεμνότης, καὶ ὁ τῆς ἐκκλησίας φαιδρότατος λύχνος· ἀλλὰ νῦν τῷ τοῦ τάφου μοδίῳ συγκρύπτεται. ἐκεῖνος ἦν ὁ καθάπερ ὁλκάδα μεγάλην σαλευομένην τὴν ἐκκλησίαν στηρίξας, καὶ τοὺς ταύτης εἰς γαλήνην τρέψας χειμῶνας, καὶ ἀεὶ τῶν ταύτης δογμάτων ἱστάμενος πύργος ἀκλόνητος· ἀλλὰ νῦν ἐς ἄδου πυθμένας φεῦ κατενήνεκται. ἐκεῖνος ἦν ὁ τοῦ ἤθους κανών, ἡ τοῦ ἀνθρωπίνου εἴδους εὐκοσμία, οὗ καὶ ἡ σιωπὴ πολλῷ βελτίων ὑπῆρχε τῶν ἄλλων λαλούντων παραίνεσις. ἡ γάρ τοι φύσις εὐθὺς βασιλικόν τι καὶ μεγαλοπρεπείας μεστὸν τὸ εἶδος ἀρχῆθεν ἐνήρμοσε, κάλλει τε καὶ ἐμβριθείᾳ τῇ προσηκούσῃ ταύτην κεράσασα, καὶ οἱονεί τινα στήλην κατεσκευακυῖα αἰδοῦς καὶ σεμνότητος, οἷς ἅπασιν ἐπέπρεπέ τε καὶ ἐπεκόσμει τό, τε ἱλαρὸν καὶ τὸ εὐμενὲς ὅλον χαρίτων γέμον, καὶ ἵν' εἴπω, ὅλον μεστὸν ἀνθέων ἠρινῶν· ἀλλὰ νῦν κόλποι γῆς σὺν ἀκοσμίᾳ πικρῶς ἐμερίσαντο. ἀλλ' ὦ τῆς ἀδίκου ταύτης τῶν συμφορῶν τυραννίδος, ὦ βαθείας νυκτός, ἣ τοὺς ἡμῶν ὀφθαλμοὺς συσκιάζουσα, ὅπῃ πλανώμεθα βλέπειν οὐ συγχωρεῖ. ὦ πόθεν οἱ τοσοῦτοι καταρραγέντες τῶν δεινῶν ἀπαρκτίαι καὶ νότοι, καθάπερ ἐξ ὁρμητηρίου κοινοῦ, τὰς ἡμῶν δυσμενῶς συγκυκῶσι ψυχάς, καὶ ῥιζόθεν ἐπείγονται ἀνασπᾶν. ὦ τίς τῶν τοσούτων καλῶν τὸν λειμῶνα τὸν εὐανθῆ λάθρα καὶ νυκτὸς ἐπελθὼν ἐξέτεμε; τίς τὸν πάσης ψυχῆς ναυαγούσης λιμένα κατέχωσεν; ὦ πόσοι κλαυθμοὶ καὶ στεναγμοί, καὶ κραυγαὶ πρὸς αἰθέρα σύνδρομον ἐκ τῆς γῆς ἀνατρέχουσι, καθάπερ καπνὸς ἐκ μεγάλου πυρὸς τῆς καρδίας ἑκάστων ἀναρρηγνύμενοι; ὦ πόσοι τὰς τοῦ Νείλου πηγὰς προθυμοῦνται ζητεῖν εἰς δακρύων φοράν, ὡς ἂν οὑτωσί πως δυνηθεῖεν ἐξισῶσαι τοὺς θρήνους τῷ κατασχόντι τὴν οἰκουμένην πάθει. ὦ τὰ πολυειδῆ τῶν ἁπάντων ὀνόματα κτησάμενος μόνος αὐτὸς βασιλεῦ. οἱ μὲν γάρ σε πατέρα καλοῦσι κοινόν, οἱ δὲ κηδεμόνα τε καὶ προστάτην καὶ ὀρφανίας ἐπίκουρον, οἱ δὲ λιμένα σωτήριον καὶ στερρὸν προμηθέα, οἱ δὲ γυμνάσιόν τινα καὶ διδάσκαλον πάσης ἰδέας καλοῦ, καὶ παγκόσμιον δικαστὴν τῶν ἐν κόσμῳ παντοίων πραγμάτων. σκώληξ τὴν φύσιν τῶν ξύλων πολλάκις διέφθειρεν· ἡμῶν δὲ φθείρει νῦν τὰς καρδίας πικρότερον, ὁ τοῦ βασιλέως ἔμμονος λογισμός. τὰς ἀμπέλους καὶ τὰ λήϊα πολλάκις ἐλυμήναντο χάλαζαι, καὶ ἄνθρακες οὐρανίου πυρός· ἡμᾶς δὲ πλέον ἡ τοῦ βασιλέως ἐλυμήνατο στέρησις. κῆπος ἐκεῖνος ἦν παντοίοις βρίθων καρποῖς, καὶ

ἄπερ

ὥσπερ ἔαρος ὥραν ἄγων ἀεί. ἀλλὰ νῦν αὐτὸ ἐμάρανεν, φθὲν τοῦ πάθους, αὐτὸ θανάτου φλέγος. ὦ πολλῶν πόλεων οἰκιστὰ κατά τε ἀσίαν φημὶ καὶ εὐρώπην· οὐκ ὀκνήσω δ' εἰπεῖν καὶ ταυτησὶ τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων, ἣν πάλαι μὲν κωνσταντῖνος ὁ μέγας ἐκεῖνος καὶ σοί γε ὁμότροπος ἔκτισε, σὺ δ' ἐπὶ γόνυ κλιθεῖσαν ἀνώρθωσας. πᾶσα μὲν γὰρ ἡ τῆς προτέρας ἐκείνης οἰκοδομῆς καλλονὴ καὶ τερπνότης, δουλείας ἀλλαξαμένη ζυγόν, ἐτεθνήκει καὶ ἀπερρύη. καὶ γεγένηται τὸν βασιλικὸν ἐξεγένετο θρόνον, λατίνων λῃστῶν καταγώγιον καὶ βεβήλων ἑστίαν. ἀλλὰ δεύτερος αὐτὸς καταστὰς οἰκιστὴς βασιλεῦ, ἐκ μέσου πεποίηκας τά τε τῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν δογμάτων ἐγκλήματα, καὶ φερομένην ἐστήριξας ταύτην εὖ ἅπαν τὸ κράτιστον. τείχεσι δὲ καὶ ναοῖς καὶ οἰκίαις, εὖ τὸ πρὶν ἀνήνεγκας κάλλος αὖθις. ὢ πῶς νῦν σοι καὶ τὰ στοιχεῖα θρηνοῦσι, καὶ δέος μὴ ἡμᾶς κατακλύσωσιν; ὢ πῶς νῦν τῷ σῷ πάθει, καὶ τείχη πίπτουσι πόλεων, καὶ κίονες ἐκριζοῦνται, πάλαι πολὺν ἤδη τὸν χρόνον βεβαίως ἱστάμενοι; ἀλλὰ δότε μοι τὴν τὸν μέγαν ἡμῶν θησαυρὸν κατέχουσαν κιβωτόν, ἵνα θεάσωμαι πῶς ὑπερπλέειν τὰ πολλὰ τῶν δακρύων δύναται ῥεύματα. ἀρκέσουσι γὰρ οἶμαι ταύτην ἀνέχειν, ἃ πάντες ἄνθρωποι νῦν κρουνηδὸν προχέουσι δάκρυα, καθάπερ τὴν τοῦ νῶε κιβωτὸν τῶν ὑδάτων ἐκεῖνα τὰ πλούσια ῥεύματα. ἀλλ' ἐκείνη μὲν ἐκ τῶν κατακλυσμῶν οὓς ἔφερεν, ἔσωζεν· αὕτη δὲ τοὐναντίον, εἰς μυρίων κατακλυσμῶν ἡμᾶς συνήλασε κλύδωνας. ὢ φρικτοῦ συναντήματος, ὢ ξένης ἑσπέρας ἐκείνης, ἣ τἀναντία μοι τῆς δαβιδικῆς ἔδειξεν ᾠδῆς. τὸ ἑσπέρας γάρ μοι ηὐλίσατο ἀγαλλίασις, καὶ εἰς τὸ πρωῒ κλαυθμός. βαβαὶ τῆς ἐναλλαγῆς ταυτησὶ τῆς ἀτόπου, ἥ μοι παντὸς ἀψινθίου πικρότερον ἐκέρασε τὸν κρατῆρα. ὢ νυκτὸς ἐκείνης ἀσυμπαθοῦς, πῶς ἐς τὸν σφόδρα συμπαθῆ καὶ φιλάνθρωπον ἐκεῖνον ἄνθρωπον, δυσμενὴς καὶ ἀφιλάνθρωπος ἔδοξε, πᾶσαν εὔνοιαν καὶ αἰδῶ κατόπιν ὥσπερ εὖ ἀβύσσου καὶ ῥεύματα ποταμῶν ἀπορρίψασα. ὦ μέγιστε θησαυρὲ τῶν καλῶν βασιλεῦ, ἵνα τί τοὺς ποθοῦντας ὡς μισοῦντας κατέλιπες; πάντες γὰρ ὡς ἐκ κοινοῦ πρυτανείου τῶν σῶν ἀπολελαύκασιν ἀγαθῶν. διὰ σοῦ γὰρ καὶ οἱ εὐγενεῖς εὐγενέστεροι καθεστήκασι, καὶ ὁ τῶν ἱερέων δῆμος σεμνότερος, καὶ ὁ τῶν σοφῶν κατάλογος σοφώτερος, καὶ τὰ τείχη τῶν πόλεων ἰσχυρότερα, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν ἅπαντες διὰ σοῦ βελτίους γεγόναμεν ἑαυτῶν. ἀλλ' ὢ τῆς ἀμετρήτου καὶ ἀνεικάστου πλοκῆς τῶν δεινῶν. οἴχεται ἡ τοῦ κόσμου πολιτεία· οἴχεται ὁ τῶν πόλεων κόσμος· οἴχεται τὸ τῶν ῥητόρων καὶ φιλοσόφων γυμνάσιον, τὸ πᾶσαν ὑπερβαῖνον ἀκαδημίαν καὶ λύκειον καὶ στοὰν ἀττικήν. ὢ τίς δώσει ταῖς ἡμῶν κεφαλαῖς ὕδωρ, καὶ πηγὰς δακρύων τοῖς ἡμῶν ὀφθαλμοῖς, ἵνα τὰ μείζω τῶν τῆς ἱερουσαλὴμ νέα θρηνήσωμεν πάθη. δότε μοι τὴν ὀρφέως ἐν τραγῳδίαις δύναμιν, ἵνα καὶ τὰς ἀψύχους φύσεις κινήσω πρὸς οἶκτον τοῦ πάθους. δότε μοι τοὺς ἐν ποταμοῖς βαβυλῶνος ἐκ βάθους καρδίας πάλαι θρηνήσαντας τὴν σιών, ἵνα καὶ τὰς ἡμετέρας ὀδύνας ἀξίως ἐκεῖνοι πενθήσωσιν, ἃς ὁ τοῦ βασιλέως ἡμῖν ἐπήνεγκε θάνατος. ὢ πῶς παρέβλεψεν ἡμᾶς ὁ ἡμέτερος ἥλιος, καὶ παρὰ πᾶν τὸ εἰκὸς ἀπεπλάνησε, καὶ ἀντὶ τῆς ἑώας ἀνατολῆς ἑῴαν τὴν δύσιν πεποίηται. ὢ ἵνα τί δέδοται τοῖς ἐν πικρίᾳ φῶς, ζωὴ δὲ ταῖς ἐν ὀδύναις ψυχαῖς; θανεῖν αἱρετώτερον, ἢ διηνεκῶς ἄρτον ὀδύνης ἐσθίειν, καὶ πόμα

& perpetuò uernans:ſed nunc æſtu mortis emarcuit. O' multarū urbium in Europa & Aſia cōditor:non aūt dubitabo dicere,etiam huius Imperatricis urbis, quam olim Cōſtantinus Magnus,& morib. tibi ſimilis cōdidit, tu uerò in genua ꝓlapſam erexiſti. omnis eñi priſtinę illius ſtructurę elegātia & ornatus in ſeruitutis iugum cōmutatus,obierat atq; cōciderat:eoq; res redierat, ut regiū tuū ſolium Latinorū prędonū eſſet diuerſoriū, & ꝓfanorum hominū domiciliū. ſed tu alter illius conditor extitiſti. Eccleſię & dogmatū crimina ſuſtuliſti:eamq; ruinā minitantē,probè cōſtabiliſti:mœnib.templis,ędib. priſtinā eius pulchritudinē renouaſti. Heu quomodo,cui par nihil dici poteſt,ut flos agri prętериſti? En ipſa elementa te lugent, ac periculū eſt ne nos obruant.En ob tuum obitū,etiā urbium mœnia cōcidunt,& colūnę euertunt̄,quæ multis ſeculis firmæ ſteterunt. Sed date mihi magnū noſtrū theſaurū cōtinentē ciſtam, ut uideam quomodo lachrymarū riuis innatare queat. Quas enim mortales omnes ubertim profundūt lachrymas, facilè illā,ut arcā Noę aquarū illa abundantia,ſuſtinebūt.Enimuerò illa eos q̃s uehebat,è diluuio eripiebat:hęc cōtrà nos in mille diluuiorū tēpeſtates cōiecit. O' horrendū caſum,ô inſolitā ueſperā illam,quę contrarium mihi Dauidici illius carminis oſtendit:Noctu,inquit ille,cecinit exultatio,& mane lamētatio. Papę,qualis hęc eſt,& quàm abſurda inuerſio,quæ mihi quouis abſinthio amariorem craterem temperauit? O' noctē illam inclementem , ut in clementiſsimum & humaniſsimum infeſta & inhumana fuit, omni beneuolentia & uerecundia repudiata? O' maxime bonorum theſaure Imperator, cur nos te deſiderantes, ut aſpernātes deſeruiſti? Omnib.enim tua bona, ut horrea publica patuerunt.Per te eñi & nobiles nobiliores facti ſunt, & cœtus ſacerdotum uenerabilior, & collegium ſapientum ſapientius, & urbium mœnia firmiora.Denique omnes te moderatore ipſi nos ſuperauimus. At ô immēſam & inexplicabilem malorum implexionem. Interit mundi reſpublica, interit urbium ornatus,interit rhetorū & philoſophorū gymnaſium : quod omnem Academiam, omne Lyceum uincit,omnem Stoam Atticam. O' quis dabit capitibus noſtris aquam,& fontes lachrymarū oculis noſtris,ut noua mala Hieroſolymitanis grauiora deploremus? Date mihi Orphei in tragœdijs facultatē, ut inanimes etiā naturas ad mali cōmiſerationē mouceā. Date mihi eos q ad flumina Babylonis olim Sionē ex animo deplorarunt,ut noſtros etiam dolores illi pro dignitate lugeāt, quos nobis Imperatoris obitus attulit. Heu ut noſter ſol nos deſpexit,& preter omnē expectationem decepit,& pro matutino ortu matutinū occaſum ſubijt.O' cur ijs qui in acerbitate ſunt,dat lumen : & ijs uita,qui dolorib. conflictant̄? Mori optabilius eſt, ꝗ̃ continenter panē

doloris

dolorís edere, & calicem luctus potare. Nam illum quidem diuinũ & immortale regnum iuſta remuneratione excepit: nos uerò pupilli relicti, ſuſpirare miſerabiliter & lachrymare nunquã deſinemus, dum illius adempti memoriã in animis noſtris circumferemus. Neceſſe aũt eſt orationis finem facere: omnem enim orationem luctus Imperatoris excellit.

Virtutẽ incolumẽ odimus, ſublatam ex oculis quærimus inuidi.

Hæc cum ego recitaſſem, fletus ſimul omniũ & lamẽtatio maxima & uaria eſt exorta, quæ penè dixerim ad cœlos penetrare potuiſſet. Omnes eñ eum ut patrem & requirebant, & lugebant. Temporis eñ diuturnitas rei fortaſſe faſtidium parit: magnã tamen familiariũ animis affectionem imprimit, quę illo abeunte manet, » & recens animis pacatis obuerſat̃ » ueterum inimicitiarũ abſterſa macula. » Annum ætatis moriens egit quartum & ſeptuageſimum: ex quo uerò Imperium ſuſceperat, quinquageſimũ.

Elogia ſenioris Andronici.

Procera ſtatura fuit, decora facie, & perquam uenerabili, ab ipſo ortu principale aliquid & formidabile præ ſe ferens: non tamen hoc immodicè. ſed ut aeri miſtum ſolaris radij lumen fit color, & ut mellis etiam inſita qualitas eſt dulcedo: ita etiam clementia non ficta, cum blanda quadam gratia moribus eius contemperata, color eius & inaffectata qualitas uidebatur. Multum enim hilaritatis natura uultui eius indiderat, multũ oculis placabilitatis: & claram ac ſplendidã uocẽ. Omnes uerò geſtus eius multa hilaritate & grauitate tẽperarat, quæ omnia tacitos eius mores atq; animũ nunciabant. Vt eñ ingenium eius etiam declarem, unius atq; alterius eius facti mentionem faciam. Paulo antè obitũ, cum paupertate & rerum neceſſariarum inopia urgeretur, & hyemis rigorem ferre non poſſet, uulpinam ſibi nocturnã ueſtem fieri iuſsit. Omni autem eius opulentia perquiſita, tribus aureis non plus eſt repertũ. Itaq; tanti pellis emenda fuit. Id uerò conſilium cum adhuc agitaretur, quidam è ueteribus eius familiaribus, paupertatis ſuæ ærumnas atq; periculũ capitis exaggerabat. Ei, adductus miſericordia, tres illos aureos dedit: mori præoptans, quod in ſe eſſet, q̃ alienarũ calamitatũ ſpectator eſſe. Vnum igitur hoc eius benignitatis ſignum eſt: alterum illud. Cum medici multorũ dierũ frigidæ potu interdicerent, atq; ipſe uini potationem repudiaſſet: mediam ingreſſus uiam, uix uno aureo, eoq; mutuaticio, partem aliquam dulciũ liquorũ emit, qui ex Aegypto & Arabia aduehuntur, ut his frigidæ potum temperaret atque leuaret. Sed priuſquam eos guſtaret, rurſus alius ueterum domeſticorum eum accedit, longi morbi breue quærens ſolatium. At ille cum nihil haberet q[…] hominem conſolaretur, & huic dari iuſsi[…]æ infirmitatis cauſa paratũ remediũ. Tanta eius erat humanitas, & cõmiſeratio eorũ qui malè habebãt.

καὶ πόμα πίνειν κλαυθμοῦ. ἀλλ᾽ ἐκεῖνον μὲν, ὦ παρόντες, ἀμειβομένη δικαίως ἡ θεία καὶ ἀκήρατος διεδέξατο βασιλεία. ἡμεῖς δ᾽ ὀρφανοὶ καταλελειμμένοι, τὸ μὲν στένειν ἐλεεινῶς καὶ δακρύειν, οὐδέποτ᾽ ἂν οἶμαι παυσαίμεθα, ἕως ἂν ἐν ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν τὴν τῆς ἐκείνου στερήσεως περιφέρωμεν μνήμην. παύεσθαι δ᾽ ἀνάγκη τοῦ λέγειν. πάντας γὰρ λόγους οἱ τοῦ βασιλέως ὑπερβαίνουσι θρῆνοι. ταῦτα διεξιόντος μου, θρῆνος ὁμοῦ παρὰ πάντων καὶ ὀλοφυρμὸς ἠγείρετο μέγιστος καὶ πολυειδής, καὶ δὴ εἰπεῖν ἄχρις αἰθερίων ἁψίδων φθάνειν δυνάμενος. πάντες γὰρ ὡς πατέρα τοῦτον ἐπόθουν τε καὶ ἐπένθουν. ὁ γὰρ μακρὸς χρόνος κόρον μὲν ἴσως, ὡς ἄν τις φαίη, ποιεῖ παρόντος τοῦ πράγματος. πολλὴν δ᾽ ὅμως ἐντίκτει καὶ τὴν σχέσιν ταῖς τῶν χρωμένων ψυχαῖς, ὡς καὶ ἀπιόντος τοῦ πράγματος μὴ συναπαίρειν τὴν μνήμην, ἀλλὰ παραμένειν ἐπὶ πολὺ ταῖς τῶν λειπομένων ἀνθοῦσαν ψυχαῖς, ὥσπερ ἐν εἰρηνικῇ καταστάσει, τῆς τέως δυσμενοῦς κηλῖδος φύσιν ἐχούσης διαδιδράσκειν ὡς τὰ πολλά. τέταρτον μὲν δὴ καὶ ἑβδομηκοστὸν ἔτος ἀπὸ γενέσεως αὐτῷ τελευτῶντι ἠνύετο, πεντηκοστὸν δ᾽ ἀφ᾽ οὗ τὰ σκῆπτρα τῆς αὐτοκρατορείας ἐδέξατο. ἦν δὲ τὴν ἡλικίαν εὐμήκης, τὸ εἶδος εὐπρεπής, καὶ λίαν αἰδέσιμος, καὶ ὥσπερ ἐκ φύσεως ἔχων τὸ ἡγεμονικόν τε καὶ φοβερὸν οὐκ ἄκρατόν γε μὴν, ἀλλ᾽ ὥσπερ τὸ ἀέρι κιρνάμενον τὸ τῆς ἡλιακῆς ἀκτῖνος φῶς, χρῶμα γίνεται *τούτου, καὶ ὥσπερ μέλιτι γλυκύτης, αὐτοφυὴς γίνεται ποιότης· οὕτω δὴ καὶ πραότης ἀποίητος μετά τινος θελγούσης χάριτος τοῖς ἤθεσιν αὐτοῦ κιρνωμένη, χρῶμά τε ἅμα καὶ αὐτοχάλκευτος αὐτῷ ποιότης ἐφαίνετο. πολλὴν μὲν γὰρ ἐπὶ τοῦ προσώπου τὴν εὐφροσύνην ἡ φύσις ἐκχώσε, πολλὴν δ᾽ ἐπὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς τὴν γαλήνην, λαμπρὰν δ᾽ ἐπὶ τῇ γλώττῃ τὴν τῆς ἠχοῦς ἁρμονίαν. τῷ δ᾽ ἤθει παντὶ τὸ ἱλαρὸν καὶ σεμνὸν ἐφαπλώσασα, τερπνόν τι καὶ ἔνθεον περιεσκεύαζεν ἐπιπρέπειν ἃ πάντα μάλα σαφεῖς τῶν σιωπώντων ἠθῶν τῆς ἐκείνου ψυχῆς ἐγίγνοντο ἄγγελοι. ἵνα γὰρ τοὺς τρόπους τῆς γνώμης, ὁποῖος ἐκεῖνος, παραστήσω, ἑνὸς ἢ καὶ δυοῖν τῶν ἐκείνου μνησθήσομαι. μικρὸν πρὸ τῆς τελευτῆς ἐν πενίᾳ καὶ τῇ τῶν ἀναγκαίων ἐνδείᾳ διάγων, ἐπεὶ μὴ ἐδύνατο καθάπαξ τὴν τοῦ ψύχους φέρειν ἀκμὴν (χειμῶνος γὰρ τηνικαῦτα τὸ ἀκμαιότατον ἦν) σκέπην ἐπέταξεν αὐτῷ γενέσθαι νυκτερινὴν ἐξ ἀλωπεκῆς. πάσης οὖν τῆς αὐτοῦ περιουσίας ἀριθμηθείσης, τριῶν νομισμάτων οὐχ εὕρητο πλέον οὐδέν. ὅθεν τούτων μόνων ἐξ ἀνάγκης ὤνιον γενέσθαι ὃ τῆς ψυχρότητος μεμελέτητο παραμύθιον. μετεώρου δὴ τῆς μελέτης οὔσης, προσελθών τις τῶν πάλαι οἰκειακῶν τὸν τῆς ἐνούσης πενίας ἐξετραγῴδει κίνδυνον βιαίως ἐπιτιθέμενον. καὶ πρὸς θάνατον ὀλοσχερῶς συνωθοῦντα, τούτῳ καμφθεὶς, ἐδεδώκει τὰ τρία ἐκεῖνα νομίσματα, συμφορῶν ἀλλοτρίων τὸν ἑαυτοῦ προελόμενος θάνατον, ὅσον τὸ ἐπ᾽ αὐτόν. ἓν μὲν δὴ τοῦτο τῆς αὐτοῦ συμπαθοῦς γνώμης τεκμήριον. δεύτερον δέ. ἐπεὶ γὰρ ἰατρῶν μὲν παῖδες αὐτῷ τὴν πολυήμερον ψυχροποσίαν ἀπηγόρευον, ὁ δ᾽ οὐ προσίετο τὴν οἰνοποσίαν, μέσην βαδίσας νομίσματος ἑνὸς μόλις ἐκ δανείου κἀκείνου περιευρεθέντος, ὤνιον ἔσχε μέρος τι τῶν ἐξ Αἰγύπτου καὶ Ἀραβίας κομιζομένων γλυκέων ὑγρῶν, ἵνα γε τούτῳ κεράζοιτο τὸ τῆς ψυχροποσίας ἄκρατον. ἀλλὰ πρὶν γεύσασθαι τούτου, πρόσεισιν αὖθις ἕτερός τις τῶν πάλαι οἰκειακῶν, μακροῦ νοσήματος βραχύ τι ζητῶν παραμύθιον. ὁ δὲ μὴ ἔχων οὐδὲν ὅτῳ τὸν ἄνθρωπον παραμυθήσαιτο, δοθῆναι προσέταξε καὶ τοῦτο τὸ τῆς ἑαυτοῦ ἀσθενείας εἵνεκα παρασκευασθὲν ἐκεῖνο φάρμακον. τοσοῦτον αὐτῷ τῆς συμπαθείας περιῆν, καὶ ῥᾷστα πρὸς τοὺς κακῶς ἔχοντας κάμπτεσθαι.

* τούτῳ

ἀλλὰ

ἀλλὰ καὶ τελευτήσαντι χρέος μὲν εὕρηται, νόμισμα δ' οὐδὲν οὐδαμοῦ. ἀλλ' οὗτος μὲν τοιοῦτον ἔλαχε τέλος. ἔτος δὲ τότ' ἐνειστήκει τῆς τοῦ κόσμου γενέσεως ἑξακισχιλιοστὸν ὀκτακοσιοστὸν τεσσαρακοστόν. ἡνίκα ταῦτα ἦν καὶ τῷ νέῳ βασιλεῖ Ἀνδρονίκῳ ἕκτον καὶ τριακοστὸν ἠνύετο ἔτος ἀπὸ γενέσεως. ἐκεῖθεν ἡμέραι τριάκοντα μεταξὺ παρερρύησαν, καὶ ὁ μέγας τετελεύτηκε λογοθέτης ὁ Μετοχίτης, τρισὶ μεγίστοις δεινοῖς κυκλωθεὶς τό, τε σῶμα καὶ τὴν ψυχήν. ἐπιέζετο μὲν γὰρ ἐκ πολλοῦ τῷ τῆς στραγγουρίας νοσήματι· κρατηθέντων δ' ἤδη καὶ τῶν υἱέων εἰς δεσμωτήριον, κραταιότερον εἰργάσατο καὶ ἐντεῦθεν λύπη τὸ τοῦ πάθους δριμύ. ἐκ τοῦ σύνεγγυς δὲ καὶ ὁ τοῦ βασιλέως ἐπελθὼν θάνατος, καὶ βεβαίαν ἤδη κομίσας αὐτῷ τὴν τῶν ὅλων ἀπόγνωσιν, ἀνίσχυρον ὄντως τέλος τὴν φύσιν πεποίηκε χαλάσας τοὺς τόνους τῶν κυριωτέρων ὀργάνων, καὶ τὰς ζωτικὰς παραλύσας δυνάμεις. ὅθεν τὸ μοναδικὸν ὑπελθὼν σχῆμα, μετήλλαξεν. ἐπεὶ δὲ μέρος κἀγὼ τῶν ἐκεῖνον θρηνούντων θερμῶς, ὡς εἰκός, ἐγιγνόμην, προελθὼν μονῳδίαν διῆλθον τοιάνδε.

θάνατος τοῦ μετοχίτου.

ΜΟΝΩΔΙΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΜΕγαν λογοθέτην.

Ἐμοὶ δέ, ὦ παρόντες, ταυτόν τι συνέβη παθεῖν, ὥσπερ ἂν εἴ τις ναῦς ἐξαίφνης ἐναντίοις ἐντετυχηκυῖα τοῖς πνεύμασιν, ἐπεὶ πρύμναν ἐκινδύνευσε καταδῦναι· ἔπειτα πρὶν ἢ δυνηθῆναι στῆναι καλῶς, ἕτερον ἐπιδραμὸν ἐκ πλευρᾶς κλυδώνιον, ὑποβρύχιον ἠνάγκασε ταύτην γενέσθαι. πρὶν γὰρ τὴν προτέραν καὶ μεγίστην ἐκείνην τοῦ βασιλέως ἀποτινάξασθαι συμφοράν, ἑτέρα μοι σήμερον αὕτη, ἐπιδραμοῦσα καθάπερ ἐπὶ κλύδωνι κλύδων, κἀπὶ χειμῶνι χειμών, δεινῶς κατεβάπτισε, καὶ πρὸς ἀβύσσους ἐνέβαλεν, φεῦ, κατήνεγκε συμφορῶν. ὦ πῶς οὐκ εὐθὺς ἀπέπτης ψυχή, ἀλλ' ἔτι τῷ δυστήνῳ τούτῳ παρέμεινας σώματι; ὢ πῶς οὐχ ὑπὸ τῶν ἀλγεινῶν διέρραγη μοι τὸ σῶμα, ἀλλ' ἀντέχειν ἔτι δύναται πρὸς τοσαύτας κυμάτων ἐπαγωγάς; ὢ δυστυχής μοι γλῶττα, οἵας σοι τὰς μονῳδίας ὁ χρόνος ἐταμιεύσατο; φεῦ τῆς τῶν δεινῶν συνεχείας· βαβαὶ τῆς ἐναλλαγῆς τῶν πραγμάτων. οὓς γὰρ ἀεὶ κατὰ τῶν συμφορῶν προβόλους εἴχομεν ἀρραγεῖς καὶ λαμπροὺς παρηγόρους, οὗτοι στρατεύματα συμφορῶν ἐφ' ἡμᾶς ὁπλίζουσι σήμερον. ἡμεῖς δὲ καρτεροῦμεν ἔτι, καὶ μονῳδεῖν ἀνεχώμεθα. ποῦ σοφῶν συναυλίαι καὶ λογίων ἅμιλλαι, καὶ σεμνὰ παλαίσματα; ποῦ ῥητόρων πανηγύρεις καὶ κρότοι καὶ θέατρα, πολλῷ τῶν παναθηναίων ἐκείνων λαμπρότερα; φροῦδα τὰ πάντα, κόνις ἅπαντα. ὢ κάκιστε χρόνε, πῶς ἐκ μέσης ἐτόλμησας τῆς οἰκουμένης τὴν τῆς σοφίας μητρόπολιν ἐξελεῖν ἀπηνῶς; πῶς τὴν τῶν λόγων καθεῖλες ἐπιβουλεύσας μητρόπολιν; πῶς οὕτω νεανιεύῃ καθ' ἡμῶν συνεχῶς, μήτε τινὰ οἶκτον λαμβάνων, μήτε κορεννύμενος ὑπὸ τῆς τρυφῆς τῶν δεινῶν; χθὲς ἀφεῖλες ἡμῶν τὸν μέγιστον βασιλέα· σήμερον τὸν δεξιὸν ὑπηρέτην, τὸν Νέστορα τὸν βουληφόρον, τὸν μόνον πρὸς τῷ βασιλεῖ δυνάμενον ἐξαρκεῖν. χθὲς τὸν τῶν χαρίτων θάλαμον, σήμερον τὰ τῶν χαρίτων προπύλαια· χθὲς τὸ ἔαρ τῶν ἀγαθῶν, σήμερον τὴν τὸ τοιοῦτον ἀγγέλλουσαν χελιδόνα· χθὲς τὸν μέγαν καὶ ἀπαράμιλλον νοῦν, σήμερον τὸν τοῦ τοιούτου νοῦ τὸν ἐναρμόνιον κήρυκα· χθὲς τῆς χρυσῆς καὶ μεγάλης γλώττης τοὺς λόγους, σήμερον τὴν ἀκαδημίαν καὶ τὸν περίπατον, καὶ τὴν στοὰν ἐκείνης [illegible] γλώττης·

Cum autem obijſſet, æs quidem alienum eſt relictum, auri uerò nihil. Et hic quidem talem exitũ eſt ſortitus, anno ab orbe cõdito 6840. quo tempore annum ętatis trigeſimumſextũ agebat Imperator Andronicus. Triginta diebus pòſt, & magnus Logotheta Metochites deceſsit, trib. maximis malis uictus, & corporis & animi. Nam ſtrangurię morbo longo iam tempore laborabat. Iam aũt filijs quoque eius comprehenſis, & in carcerem coniectis: id quoq; malum animi dolor auxit. Paulo pòſt Imperatoris etiã mors conſecuta, quę illi deſperationẽ de ſumma rerum attulit, naturam eius omnem debilitauit, laxatis neruis præcipuorum inſtrumentorũ, uitalibusq; uirib. reſolutis. Quare monaſtico habitu induto deceſsit. Sed quia & ego, uti par erat, ex eorum numero fui, qui illum grauiſsimè lugerent, huiuſmodi de eo orationem habui.

Metochitæ obitus.

FUNEBRIS ORATIO in magnum Logothetam.

Mihi quidem, auditores, idem uſu uenit, quòd naui ſubitò aduerſis uentis circumuentæ, cuius puppis cum demergenda ſit, priuſquam conſiſtere poſsit, ab alio fluctu à latere obruatur. Priuſquam enim priorem illam & maximam obitus Imperatoris calamitatem excuſsiſſem, altera hęc hodie me aggreſſa, ueluti fluctus poſt fluctum, tempeſtas poſt tempeſtatem, grauiter demerſit, & in abyſſos & fundum calamitatum heu deiecit. O anima, cur non ſtatim euolaſti? cur adhuc in miſero iſto corpore permanes? Heu cur non præ doloribus ruptum eſt corpus meum, ſed adhuc tot fluctuum uiolentiæ reſiſtere poteſt? O infelicem linguam meam, ad huiuſmodi lamentationes reſeruatã. Heu malorum cumulum: heu mutationẽ rerum. Quos enim firmos quaſi obices contra malorum inſultus habebamus, & illuſtria ſolatia: ij hodie cõtra nos calamitatum cohortes educunt. Nos uerò adhuc ſubſiſtimus, & lamentari non deſiſtimus? Vbi eſt familiaritas ſapientum? ubi doctorũ certamina, & honeſtæ uelitationes? ubi oratorum cœtus, applauſus, theatra, multo Panathenęis illis ſplẽdidiora? Euanuerunt omnia, in puluerẽ abierunt omnia. O tempus iniquiſsimum: itàne è medio terrarũ orbe, ſapientiæ metropolim tollere crudeliter haud dubitaſti? itàne per inſidias eloquentiæ arcem euertiſti? Cur tam cõtinenter inſultas nobis, ſine ulla miſericordia & ſatietate malorũ? Heri maximũ nobis Imperatorẽ abſtuliſti: hodie ſolertiſsimũ illius miniſtrũ, Neſtorem cõſiliariũ, cum qui ſolus Imperatori ſatis fuit. heri Gratiarũ thalamum: hodie Gratiarũ ueſtibulũ. heri uer bonorum: hodie nunciã eius hirundinem. heri magnam & incõmunicabilem mentem: hodie mentis illius argutum præconem. heri aureæ & magnæ illius linguæ ſermones; hodie Academiam & Peripatum & Stoam illius linguę.

heri

heri ſermonum illorum Muſas: hodie uiuum & motu præditum Muſeum. heri pietatis & dogmatum firmiſsimum munimentum: hodie dogmaticam panopliam. heri ſacerdotij regulam & amuſsim: hodie ſacrum armamētarium. Sed quæ tandem lamenta, quæ ſuſpiria in unum coniuncta, malis noſtris æquari queant? Arbitror, arbitror enim, ſi mare totum in lachrymarum naturam conuerſum, & omnes fluuij qui terram irrigant, in lachrymarū decurſum mutentur: ne ſic quidem magnitudinem calamitatum, quibus nunc oppreſsi ſumus, ſatis oſtendi poſſe. Ille principalis Romanorum nauigij optimus fuit gubernator: hic helices & poli diligentiſsimus inſpector. Ille ſerenitates & nubila urbium imminentes inde tempeſtates proſpexit: hic uela, funes, rudentes probè direxit. Ille prudentiæ penu: hic dexter illius promus cōdus fuit. Sed utrunque nunc mors celeriter arreptum, infeſtus ille miles (proh dolor) in terram & puluerem depreſsit. O' quomodo nō terrā tantum, ſed iam ipſos etiā cœlos & ſtellas celeriter hæc mala percurrerunt, & ſuperiorem prouinciam etiam inuaſerunt? Age uerò procí mihi huc omnis reliquus doctorum cœtus, ſi qui ſuperſunt. Deplorate fontem eloquentiæ obturatum: lugete Atticam illam linguam, non ita pridem ſuauiſsimè locutam, & dulce illud nectar prorſus humi effuſum. Lugete os illud, quod paulo antè mellis uobis imago fuit, nunc uerò à mortis fucis eſt perditum. Lugete eum qui Romanorum gloriam ſua ſapientia magis auxit, quàm olim Athenienſium Socrates & Platones. Lugete uniuerſæ crateres ſapientiæ, paulo momento in terram effuſos. At ô quis è medio terrarum orbe Muſarum abripuit Heliconē? Quis ſapientiæ deſtruxit Olympum? Quis lucernam extinxit mentis noſtræ oculos illuſtrantem, & cilia noſtri animi pulchrè aperientem? Quis artem artium, ſcientiam ſcientiarum perdidit? Quis cœleſtem hominem in fundum inferorum deiecit? Olim quidem Græcia eloquentiæ domicilium deplorauit Athenas, cum eas per inſidias celeres deſtruxiſſet Lyſander Lacedæmonius. Nos uerò hodie non ſatis deplorare poſſumus totam Græciam cum ipſis Athenis demerſam? Vnus enim hic uir fuit omnia. O' Muſæ, ô facundia, ô uirtutes, ô omnes diſciplinæ, quomodo agreſtia lilia adeò celeriter eſtis imitatæ? citò quidem in altum decus arrectæ, ſed citius arefactæ & deiectæ. Diuina enim ueſtra cella, magnum illud & celebre ueſtrum diuerſoriū, nunc terra & interitu oppreſſum, unà ueſtram quoque gloriā depreſsit. Hic fuit, qui omnes ingenio philoſophos ſuperaret, & oratores, quos omnia ſecula celebrāt: ſed heu, iacet iam in puluere & tumulo mutus. Hic fuit qui mēte & lingua cœlos & terras dimetiretur, quouis perpēdiculo, quauis amuſsi rectius: nunc uerò lapis exiguus eum dimetitur, Hic fuit magnorum cœli & terrę horizontum

κἀκείνων τῶν λόγων χθὲς τὰς μούσας, σήμερον τὸ ζῶν καὶ κινούμενον μουσεῖον· χθὲς τῆς εὐσεβείας καὶ τῶν δογμάτων τὸν κράτιστον πρόβολον, σήμερον τὴν δογματικὴν πανοπλίαν· χθὲς τὸν τῆς ἱερωσύνης κανόνα τε καὶ τὴν στάθμην, σήμερον τὴν ἱερὰν ὁπλοθήκην. ἀλλ' ὦ πόσοι κλαυθμοὶ καὶ στεναγμοὶ συνεληλυθότες εἰς ἕν, ἐξισωθῆναι δυνηθεῖεν ἂν τοῖς νῦν κατασχοῦσιν ἡμᾶς πάθεσιν; οἶμαι γάρ, οἶμαι, ἂν θάλασσα μὲν ἅπασα μεταβάλῃ πρὸς φύσιν δακρύων, ποταμοὶ δ' αὖ ὁπόσοι τὴν γῆν περικλύζουσι πρὸς δακρύων τραπῶσι φοράν, οὐδ' οὕτως ἂν ἱκανῶς δειχθείη τὸ μέγεθος ὅσον τῶν νῦν συμφορῶν. ἐκεῖνος ἦν ὁ τῆς ἡγεμονικῆς τῶν ῥωμαίων ὁλκάδος ἄριστος κυβερνήτης· οὗτος ὁ τὴν ἑλίκην καὶ τὸν πόλον διασκοπούμενος ἄριστα. ἐκεῖνος ὁ τὰς αἰθρίας καὶ τὰ νέφη τῶν πόλεων καὶ τοὺς ἐκεῖθεν χειμῶνας προβλέπων· οὗτος ὁ τὰ ἱστία καὶ τοὺς κάλως καὶ τὰ πρυμνήσια διατιθέμενος εὖ. ἐκεῖνος τῆς φρονήσεως πρύτανις, οὗτος ὁ τῆς φρονήσεως ἐκείνου διανομεὺς δεξιός. ἀλλ' ἄμφω νῦν ὁ θάνατος ὀξέως ἐπιδραμών, ὁ δυσμενὴς ὁπλίτης, φεῦ τοῦ πάθους, εἰς γῆν καὶ κόνιν κατέχωσεν. ὢ πῶς, οὐ γῆν μόνον, ἀλλ' ἤδη καὶ αὐτοὺς οὐρανοὺς καὶ ἀστέρας ὀξέως τὰ νῦν περιέδραμε πάθη καὶ αὐτῆς τῆς ἀνωτέρας ἁψάμενα λήξεως. ἀλλὰ δεῦρο δή μοι πᾶς ὁ τῶν λειπομένων σοφῶν χορός, εἴπερ τινὲς λείπονται, θρηνήσατε τὴν πηγὴν τοῦ λόγου φραγεῖσαν· θρηνήσατε σιγῶσαν, τὴν πάντοτε ἐμμελῶς ἀττικίζουσαν πρότερον γλῶσσαν, καὶ τὸ γλυκὺ νέκταρ ἐκείνης ἀθρόως εἰς γῆν καταρρεῦσαν. θρηνήσατε στόμα ἐκεῖνο, ὃ χθὲς μὲν καὶ πρότερον οἱονεί τι σύμβολον κατεφαίνετο μέλιτος, νῦν δὲ θανάτου κηφῆνες διέφθειραν. θρηνήσατε τὸν τὸ ῥωμαίων κλέος τῇ σοφίᾳ σεμνύνοντα πλέον, ἢ τὸ τῶν ἀθηναίων πάλαι σωκράτεις καὶ πλάτωνες. θρηνήσατε τοὺς τῆς σοφίας κρατῆρας ἁπάσης, ἐν βραχεῖ κενωθέντας εἰς γῆν. ἀλλ' ὢ τίς ἐκ μέσης τῆς οἰκουμένης τὸν τῶν μουσῶν ἀφήρπασεν ἑλικῶνα; τίς τὸν τῆς σοφίας κατέχωσεν ὄλυμπον; τίς τὸν λύχνον ἔσβεσε τὸν φωτίζοντα τοὺς ἡμῶν τῆς ψυχῆς ὀφθαλμούς; καὶ καλῶς ἡμῶν τὸ τοῦ νοῦ διανοίγοντα βλέφαρον; τίς τὴν τέχνην τῶν τεχνῶν, καὶ τὴν τῶν ἐπιστημῶν ἐπιστήμην διέφθειρε; τίς τὸν οὐράνιον ἄνθρωπον εἰς ᾅδου πυθμένας κατήνεγκε; πάλαι γε μὴν ἡ ἑλλὰς τὴν τῶν λόγων ἑστίαν ἐθρήνησε τὰς ἀθήνας, ὁπότ' ἐπιβούλως δραμών, καθεῖλεν αὐτὰς ὁ λακεδαιμόνιος λύσανδρος. ἡμεῖς δ' οὐδ' ἀξίως θρηνεῖν ἔχομεν σήμερον ὅλας ἑλλάδας αὐταῖς ἀθήναις συγκαταδύσας. πάντα γὰρ εἷς ἀνὴρ οὗτος ἦν. ὦ μοῦσαι καὶ λόγοι καὶ ἀρεταί, καὶ πᾶσα παιδεία, πῶς τὰ κρίνα ταχέως οὑτωσί πως ἐμιμήσασθε τοῦ ἀγροῦ, ὀξέως μὲν πρὸς ὕψος καὶ κάλλος ἀρθέντα, ὀξύτερον δ' αὖ καταδύντα πρὸς μαρασμὸν καὶ φθοράν; τὸ γὰρ θεῖον ὑμῶν ἀνάκτορον, τὸ μέγα καὶ περιβόητον ὑμῶν ἐνδιαίτημα, ὑπὸ γῆν καὶ φθορὰν νῦν κατελθών, καὶ τὸ ὑμέτερον συγκατέχωσε κάλλος. οὗτος ἦν ὁ πάντας ὑπερφωνήσας φιλοσόφους καὶ ῥήτορας, ὁπόσους ὁ μακρὸς ὕμνησε χρόνος. ἀλλ' οἶμαι κεῖται νῦν ἐν κόνει καὶ χώμασιν ἄφωνος. οὗτος ἦν ὁ τῷ νῷ καὶ τῇ γλώττῃ διαμετρῶν οὐρανὸν καὶ ἀστέρας, βέλτιον ἢ κατὰ πάντα κανόνα καὶ στάθμην ἀνθρώπων· ἀλλὰ νῦν βραχὺς αὐτὸν διεμέτρησε λίθος. οὗτος ἦν ὁ τῶν μεγάλων οὐρανοῦ καὶ γῆς ὁρι-

ζόντων καὶ παραλλήλων ἀρίστη διόπτρα. οὗτος ὁ κράτιστος καὶ αὐτοφυὴς ὡροσκόπος· ἀλλὰ νῦν αὐτὸν καὶ πρὸ τῆς ὥρας, φεῦ τοῦ δεινοῦ, βραχὺς ὁρίζων τῆς γῆς περιείληφεν. οὗτος ἦν ὁ πολλὴν ἐνδειξάμενος πρόνοιαν τῶν ἑξῆς ἐλλογίμων Ἑλλήνων, ὡς μὴ διακινδυνεύοιεν περὶ τὰς κρίσεις τῶν πάλαι σοφῶν· οὗτος ὁ ῥᾳδίαν τὴν τῆς ἀστροθεάμονος ἐπιστήμης σοφίαν πεποιηκώς. οὗτος ὁ τῆς ἀριστοτελικῆς γλώττης τὰς λαβυρίνθους ἁπλώσας· ἀλλὰ νῦν αἱ ζοφώδεις τοῦ τάφου λαβύρινθοι, πικρῶς περὶ αὐτόν, φεῦ, ἐξελίσσονται. οὗτος ὁ τῆς ἀρίστης αἰδοῦς καὶ τῆς σωφροσύνης κανών· ἀλλὰ νῦν αὐτὸν ὁ θάνατος ἀναιδῶς ἐξέτεμε δραμών. ὢ πῶς ὁ παρὼν οὗτος χρόνος ἐν βραχεῖ πάντας ἀθρόον τοὺς πάλαι χρόνους τοῖς θρήνοις νενίκηκε. πολλοὺς γὰρ ἀμείψας ἡλίους, τοσαύτην ζημίαν καθ' ὅλης τῆς ἀνθρωπίνης ἐπενεγκεῖν φύσεως, μέχρι νῦν οὐ δεδύνηται, νῦν δ' ἐφ' ἡμῶν ῥᾷστα δεδύνηται. χθὲς μὲν γὰρ τὰ πρῶτα καὶ μέγιστα τῶν καλῶν ἐλθὼν ἀφείλετο, τὰ δὲ λειπόμενα σήμερον ἐπανελθὼν προσαφείλετο· χθὲς τὸν τῆς γῆς ἥλιον γῆς ἐνθέμενος ἀπέκρυψε, νῦν δὲ καὶ τὸν ἑωσφόρον ὁμοῦ συναπέκρυψε· χθὲς τὴν μουσικὴν ἀνεῖλεν ἁρμονίαν, σήμερον τὴν μαγάδα καὶ τὰς νευράς. ὢ πῶς ὁ σιγῶντας τοὺς οὐρανοὺς εὑρηκὼς ἐκ πολλοῦ, ἔπειτα τὴν τοῦ θεοῦ διηγεῖσθαι δόξαν αὐτὸς παρεσκευακώς, νῦν ἐν τάφῳ σιγᾷ. ὢ πῶς νεκρὸς ὢν αὐτὸς (φεῦ τῆς ἐμῆς συμφορᾶς) κινούμενόν τε καὶ ζῶν ἐμοὶ παραπέμπει τὸ πάθος, ὅλην τὴν ἡμέραν τὴν ἐμὴν κατατέμνον καρδίαν, ξίφους παντὸς χαλεπώτερον· μᾶλλον δὲ καὶ νύκτας ὅλας, εἰ χρὴ τὸ μεῖζον εἰπεῖν. ἡμέρας μὲν γὰρ τῶν ἐντυγχανόντων ὁμιλίαι συχναί, καὶ κάλλος οὐρανοῦ καὶ γῆς, καὶ τῶν ἐν τούτοις κτισμάτων, ἴσως ἀφέλκουσί τι τοῦ πάθους, καὶ ἀποσπῶσιν ἐπὶ βραχὺ τὸν ἡμέτερον νοῦν. νυκτὸς δὲ σχολῆς γινομένης ἤδη καὶ πολλὴν τοῦ κωλύσοντος ἐρημίαν, αἱ πᾶσαι τῶν συμφορῶν ἀλγηδόνες ἀθρόαι δραμοῦσαι, καὶ τὴν ἐμὴν μετὰ τῆς μνήμης καρδίαν συνειληφυῖαι, καθάπερ τινὲς κύνες ἄγριοι σῶμα πεπτωκός, ἔνθεν κἀκεῖθεν πικρῶς περιέλκουσι, φεῦ, καὶ συμπνίγουσιν. ὢ πῶς πολλάκις εἰς αὐτὸν ἔγωγε ἀπιδών, σοφίας ἁπάσης ἐπιδημίαν εἰς ἀνθρώπους αὐτὸν εἶναι ἐνόμισα, ψυχὴν καὶ σῶμα προσειληφυίας καὶ συνδιαιτωμένης ἀνθρώποις, ἵνα σοφοὺς ἀκροατὰς συνετίσῃ, καὶ τὰ τῆς ἐπιστήμης καταστορέσῃ ναυάγια. ὢ πῶς μετεμψύχωσίν τινα δοξάζειν καὶ αὐτὸς ἐκινδύνευσα ἐπ' ἐκείνῳ γενέσθαι, καὶ πάντων ὁμοῦ τὰς ψυχὰς Ὁμήρου καὶ Πλάτωνος καὶ Πτολεμαίου, καὶ ὅσοι ῥητορεύουσαν πεπλουτήκασι γλῶσσαν, ἐν ἑνὶ τῷ τούτου σώματι συνδραμεῖν, καὶ διατρίβειν αὖθις ἐν βίῳ, καθάπερ ὁλκάδι μυριοφόρῳ χρωμένους αὐτῷ. ἀλλὰ νῦν ὁ τοσοῦτος καὶ τηλικοῦτος, φεῦ τῆς συμφορᾶς, ᾤχετο ἀπιὼν εἰς τάφον καὶ κόνιν, πολὺν τὸν τῆς λύπης ἀνάψας πυρσὸν κατὰ τῆς ἐμῆς καρδίας. οὐ γὰρ ἠδύνατο ζῆν ἄνευ ψυχῆς καὶ πνοῆς. ψυχὴ δὲ πάντως αὐτοῦ καὶ πνοή, καὶ πᾶν εἴ τι ζωογονεῖν ἐπέφυκε, οὐχ ἕτερον ἦν τῶν ἁπάντων αὐτῷ, ἢ βασιλεὺς ὁ θεῖος ἐκεῖνος, καὶ ὑπὲρ ἄνθρωπον ἄνθρωπος. ὃς καὶ ζῶν ἔτι ἐξαίρειν ἠπείγετο πολλῷ τῶν ἄλλων αὐτόν, δεικνὺς ἐναργῶς, ὡς τοσούτῳ βασιλεῖ, τοσοῦτον εἶναι καὶ τὸν ὑπηρέτην χρεών· τῷ φρονιμωτάτῳ δηλαδὴ τῶν ὅσοι τὴν γῆν διενείμαντο ἄνθρωποι, τὸν πάσῃ σοφίᾳ πάντων

zontum & parallelorum optima dioptra: hic optimus & ſpōte natus horoſcopus: ſed nūc eum ante tempus, ô miſeriam, breuis horizō terræ cōplectitur. Hic fuit, qui magnū impēdit ſtudium, ne Græci in poſterū eruditi, in iudicio ueterū ſapientū hallucinarent. hic fuit, qui contemplatricis ſiderū ſapientiæ ſcientiā facilē reddiderit. hic fuit, qui Ariſtotelicæ linguæ labyrinthos extricarit: at nunc obſcuri ſepulchri labyrinthi, acerbè circa eū intricantur. Hic optima uerecundiæ & modeſtiæ regula: ſed nunc eum mors impudenter amputauit. Heu quo pacto tempus hoc paulo momento uetuſtatem omnem lamentationibus uicit: quæ poſt multa ſolis curricula tantum detrimenti uniuerſæ naturæ humanæ in hūc uſq; diem inferre non potuit, noſtra uerò ætate facilimè potuit. Heri enim maxima & pulcherrima bona abripuit: ea uerò quæ reſtabant, hodie reuerſum etiā ademit. heri terræ ſolem terræ uiſcerib. occultauit, nunc etiam Luciferum ſimul occultauit. Heri Muſicam harmoniam abſtulit, hodie magadem & neruos. O' quomodo is qui effecit, ut cœli, qui longo iam tempore tacuerant, Dei gloriā enarrarent, nunc ipſe in ſepulchro tacet? Heu quomodo ipſe mortuus atq; immotus, uiuētem & mobilem miſero mihi dolorem facit? qui toto die cor meū quouis enſe acutius penetrat, ac potius totas noctes, ſi quod maius eſt dici debet? Interdiu enim & familiarium congreſſus crebri, & cœli ac terræ, eorumq; quæ his continentur, pulchritudo, forſitan à dolore nonnihil auertunt, atq; pauliſper abſtrahunt animū noſtrum: noctu uerò, cum datur ociū, nec eſt quod ꝓhibeat, omnes calamitatū dolores ſimul irruunt: & pectore ac memoria mea occupata, ut feri canes cadauer, huc atq; illuc diſtrahunt ac diſcerpunt. Quoties ego illū intuitus, uniuerſam ſapientiam mortales inuiſiſſe cogitaui, & animo corporeq; aſſumptis hominū conſuetudine eſſe uſam, ut ſapientes auditores ſapiētia augeret, & ſcientiæ naufragia ſedaret. Parùm certè abfuit, quin & ipſe animos in alia migrare corpora ſtatuerem: & omniū ſimul animos Homeri, Platonis & Ptolemæi, ac præſtantiū oratorum, in unius huius concurriſſe corpore, atque in uita uerſatos eſſe, eoq; tanquam maximo nauigio ingeniorū ſuorum uſos. At nunc tantus & tam præſtans ille uir, heu calamitatem, ſepulchrum & puluerem ſubijt, magna doloris pyra incenſa in meo pectore. Viuere etenim ſine anima & ſpiritu utique non potuit. Animus uerò eius & ſpiritus, & ſi qd eſt quod uitam conferre queat, nihil omniū fuit aliud quàm Imperator diuinus ille, & homine ſuperior homo, qui & uiuens illum longè ſuper alios omnes euehere conatus, euidenter oſtendit, tanto Imperatori tanto etiā miniſtro eſſe utendum: prudētiſſimo nimirū terram incolētium omniū hominum, eo qui omni

omni ſapientia omnes ſuperaret. Nunc uerò ille rebus humanis relictis, non diu à ſe remotum eſſe hunc oportere cenſuit: ſed celeriter accerſitum, ſecum coniunxit. Quod ſi ergo illo digreſſo, uiuere hic non potuit, ueluti corpus ab animo diuulſum: papæ, qualis illa fuit conſpiratio atque coniunctio, quam indiſſolubili uinculo diuturnus uſus conglutinauit? Quòd ſi ab illo accerſitus, ſtatim abiecto corpore accurrit: ô amorem & charitatem ſingularem, qua, ut decuit, dominũ eſt proſecutus. Hercules ille quidem, ſiquidem hoc uerè dixerunt fabularum patres, terrarũ orbem peragrauit, ut is ſuorum certaminum teſtis eſſet. Hi uerò cum intra limites manerẽt, ſola optima fama etiam Herculanas columnas ſuperarunt: & quicquid ſol intuetur, in ſe conuerterunt. Nunc uerò è rebus humanis diſceſſerũt, cum ſe prius immortalitati cõſecraſſent, ſuiq; memoriam perpetuò in poſterorum animis uicturam reliquiſſent. Nobis uerò talibus & tantis præſidijs ac munitionibus deſtitutis, quę ullius boni ſpes relinquitur? Idem enĩ & nobis uereri nũc ſubit, quod uitib. & plantis nouellis, ſi quis antibus & ſæpibus fraude remotis, eas pecudibus patere ſinat. Quę cum ad hunc modum dicerentur, magnus cognatorũ eius luctus eſt exortus. Fuit ille uir animo optimo & modeſtiſsimo præditus: corpore uerò robuſto & aptiſsima compage membrorum, uelut ad amuſsim à natura directa, à capite ad calcem uſq;. Ornabatur preterea hilari uultu, & ſuauitate grauitate temperata: moribus placidis & humanis. Honorem uerò ex eloquentia, magis quàm ulla re alia expetebat. Quam ad rem ingenij celeritate ac fœcunditate incitabatur: ardẽtiſsimo autem religionis ſtudio & pietate planè ſimilis erat defuncto Imperatori.

Elogia Metochitæ.

IOANNIS NOVI IMperatoris natiuitas.

SEquente æſtate Imperatoris cõiunx Anna domina, quæ Didymotichi prægnans agebat, decimooctauo die Iunij filium Ioannem Imperatorem peperit. Quo Imperator audito, celerrimè Didymotichum redijt: & lęticia exultans, lugubri ueſte quam propter aui mortem gerebat depoſita, ſplendidiorem ſumpſit. Deinde duo etiam certamina celebrauit, Olympicorum ludorũ imitatione: quæ cum antea quoq; ſæpius edidiſſet, nunc tamen maiore apparatu exornauit. Hi à Latinis olim ſunt excogitati exercendi corporis gratia, cũ à re bellica uacabant: quorum unus duelli ſpeciẽ præ ſe ferens, Cintzuſtra dicitur. Diuiduntur ſecundũ tribus, municipia, curias. Deinde utraque pars armat̃, ſinguli contra ſingulos, qui uolunt, & ab omni parte armis teguntur. Deinde utriq; haſtis ueruto præfixo acceptis, impetu concurrũt: & alij

Equeſtres concurſiones.

Cintzuſtra

πάντων ἐπέκεινα γενόμενον. καὶ νῦν δ' αὖ τὸν ἐν τοῦ βίου ἀπαλλαγείς, οὐκ ἐκεῖνος δεῖν ἀπηρτῆσθαι χρόνον ἐπὶ τοσοῦτον αὐτοῦ. καὶ μέν τοι ταχέως προσκαλεσάμενος, ταχέως καὶ προσειλήφει. εἰ μὲν δὴ οὖν ἀπελθόντος ἐκείνου ζῆν οὗτος οὐκ ἠδύνατο, καθάπερ σῶμα ψυχῆς ἀπορρωγός, βαβαὶ τῆς συμπνοίας τε καὶ τῆς μίξεως, ἣν εἰς ἄρρηκτόν τινα τὸν δεσμὸν ἡ μακρὰ συνήρμοσε χρῆσις. εἰ δὲ καλέσαντος ἐκείνου ἔδραμε, παραχρῆμα ῥίψας τὸ σῶμα, βαβαὶ τῆς ἀγάπης καὶ τῆς στοργῆς, ἣν προσηκόντως εἶχε πρὸς τὸν δεσπότην. ἡρακλῆς μέν τοι ἐκεῖνος, εἰ δὴ τὰ ὄντα εἰρήκασιν οἱ τῶν μύθων ἐνταῦθα πατέρες, πᾶσαν διέδραμε τὴν ὑφ' ἥλιον, ὡς ἂν μάρτυρα τῶν οἰκείων ἅπασαν κτήσηται ἄθλων· οὗτοι δ' ἐντὸς ὅρων μένοντες μόνῃ τῇ βελτίστῃ φήμῃ, καὶ τὰς ἡρακλείους διέβησαν στήλας, καὶ ῥᾷστα πᾶσαν ἀνηρτήσαντο τὴν ὑφ' ἥλιον. ἀλλὰ νῦν ἐξ ἀνθρώπων ἀπῆλθον ἀθανατίσαντες πρότερον ἑαυτούς, καὶ μνήμην καταλιπόντες, ζῶσαν διηνεκῶς ἐν ταῖς τῶν ἐπιγινομένων ἀνθρώπων ψυχαῖς. ἡμῖν δὲ τοιούτων καὶ τοσούτων προβόλων καὶ στηριγμάτων ἐστερηθεῖσι, τίς ἐλπὶς λείπεται τἀγαθοῦ; ταὐτὸν γάρ τι καὶ ἡμῖν νῦν ἔπεται δεδιέναι, ὅπερ ἄμπελοι καὶ φυτὰ νεογνά, ἐπειδάν τις ἐπιβούλως τοὺς κύκλῳ περιβόλους τε καὶ φραγμοὺς καθελών, μηλόβοτον καταστήσῃ τὸν χῶρον. τούτων οὕτω λεγομένων πολὺς πρὸς τῶν συγγενῶν ἐγίνετο θρῆνος. εἶναι δὲ τὸν ἄνδρα συνέβαινε τὰ μὲν ψυχήν, ἀγαθὸν μὲν καὶ σώφρονα ἐν τοῖς μάλιστα, ἐρρωμένον δὲ τὸ σῶμα, καὶ πάντα σύμμετρα κεκτημένον, ὥσπερ ὑπὸ κανόνι καὶ σταθμῇ τῆς φύσεως τελεσιουργησάσης αὐτοῦ τήν τε ἡλικίαν ὁμοῦ πᾶσαν, καὶ αὖ καθ' ἕκαστα τῶν μελῶν καὶ μερῶν. ἐπιτρέπειν δ' αὐτῷ καὶ ἱλαρότητα ὄψεως μετά τινος σεμνοῦ μειδιάματος, καὶ ἦθος γαληνὸν καὶ εὐπρόσιτον, φιλότιμον δ' εἶναι τὰ μὲν λόγους μᾶλλον ἢ πάντα χρήματα. ἐχορήγει γὰρ αὐτῷ πολλὴν τὴν ὁρμὴν καὶ ἡ τῆς διανοίας ὀξύτης, καὶ τὸ τῶν νοημάτων γόνιμον. τὴν δὲ πρὸς τὰ θεῖα διάπυρον εὐλάβειαν καὶ εὐσέβειαν, ὁμότροπον εἶναι καθάπαξ τῷ τελευτήσαντι βασιλεῖ.

ΓΕΝΝΗΣΙΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ἰωάννου τοῦ νέου.

Θέρους δ' ἐπιγινομένου ἔγκυος ἐν διδυμοτείχῳ διάγουσα ἡ τοῦ βασιλέως σύζυγος ἄννα ἡ δέσποινα, υἱὸν κατὰ τὴν ιη' ἰουνίου γεγέννηκεν, ἰωάννην τὸν βασιλέα. ὃ δὴ πυθόμενος ὁ βασιλεύς, τὴν ταχίστην αὖθις ἐπανῆκεν ἐς διδυμότειχον· καὶ περιχαρὴς γενόμενος, ἤμειψεν ἐς τὸ λαμπρότερον τὰ ἐνδύματα, ἃ διὰ τὴν τοῦ πάππου τελευτὴν τέως ἐνεδέδυτο. εἶτα καὶ ἀγῶνας ἐξετέλεσε δύο, μίμησίν τινα τῶν ὀλυμπιακῶν ἀποσῴζοντας· οὓς καὶ πρότερον μὲν πολλάκις ἐτέλει, νῦν δὲ φιλοτιμότερον, οἳ δὴ τοῖς λατίνοις πάλαι ἐπινενόηνται γυμνασίας ἕνεκα σώματος, ὁπότε σχολὴν ἄγοιεν τῶν πολεμικῶν. τούτων ὁ μὲν εἰς μονομαχίας ἔνδειξιν ἔχει, κιντζοῦστρα παρὰ λατίνοις καλεῖται. μερίζονται γὰρ κατὰ φυλὰς καὶ δήμους καὶ φρατρίας, ἔπειτα ὁπλίζουσιν ἀφ' ἑκατέρου μέρους ἕνα καὶ ἕνα τῶν βουλομένων τινάς. καὶ πάντῃ καταφράκτους καθιστῶσιν. ἔπειτα δόρυ λαβόντες ἑκάτερος ἐν τρισὶν ὀβελίσκοις* ἐσκευασμένα τὸ ἄκρον, ἐπιπηδῶσιν ἀλλήλοις καὶ ἀπαντῶσιν εὐρώστως. καὶ ὠθοῦ-

* ἐσκευασμένον

καὶ ὠθοῦσιν ἀλλήλους τοῖς δόρασι μετὰ πάνυ γενναίας τῆς ὁρμῆς. καὶ ὁ τοῦ ἵππου καταβαλὼν τὸν ἀντίπαλον, στεφανίτης ἀναγορεύεται. κλήρῳ γοῦν καὶ ὁ βασιλεὺς τὴν τοιαύτην λαγχάνει μονομαχίαν, ὥστε καὶ παρὰ μικρὸν ἦλθε πολλάκις πληγῆναι καιρίαν. διὸ καὶ παραινούμενος ὑπὸ τῶν γεραιοτέρων ἀπέχεσθαι τῶν τοιούτων ἔργων, ἀνοίκειον γὰρ εἶναι πάντη βασιλεῖ πρὸς τῶν δούλων παίεσθαι, καὶ ταῦθ' οὕτως ἀνυποστόλως, ᾧ καὶ κίνδυνος ἕπεται, οὐκ ἐπείθετο· ἀλλὰ τοῖς ἡλικιώταις τῶν στρατιωτῶν μᾶλλον βραβεύων τὴν τῆς βουλήσεως ψῆφον, τούτους ἀπήλαυνε, δειλίαν ἀγεννῆ ταῖς αὐτῶν καταψηφιζόμενος παραινέσεσιν. ὁ δ' ἕτερος τῶν ἀγώνων τόρνε μὲν προσαγορεύεται, ἔχει δὲ οὕτως· μερίζονται καὶ ἐνταῦθα κατὰ φυλὰς καὶ δήμους καὶ φρατρίας, καὶ ὁπλίζονται πάντες ὁμοῦ. καὶ ἀρχαιρεσιῶν γιγνομένων, κλήρῳ λαγχάνουσι τὴν ἡγεμονίαν δύο τινὲς ἐξ αὐτῶν, ἑκατέρου μέρους ἑκάτερος. τούτου τοίνυν οὕτω μὲν πρότερον, νῦν δὲ συνεχῶς τελουμένου, συναρίθμιος γίνεται καὶ ὁ βασιλεὺς τοῖς ὑφ' ἡγεμόνι τεταγμένοις, οἷα δή τινι στρατιώτῃ· καὶ συρρηγνυμένων καθ' ὅσον ἀριθμὸν ἀμφοτέρων τῶν τάξεων μετὰ ῥοπάλων στερρῶν, παίει τε καὶ ὁ βασιλεύς, καὶ παίεται ἀφειδῶς. ἐπεὶ καὶ τὸν τρώσαντα, ἢ καὶ ἀποκτείναντα, συμβὰν οὑτωσί πως, κἂν τοῖς ἀγῶσιν ἀμφοτέροις, ἀνέγκλητον εἶναι, σφίσι νόμιμον ἦν. μετὰ δὲ τὴν τοῦ ἀγῶνος τούτου διάλυσιν, ἀπολαμβάνοντες ἑκάτερα τὰ μέρη τὸν σφῶν αὐτῶν ἡγεμόνα, μεθ' ὧν καὶ ὁ βασιλεὺς τὴν τῶν ὑποτεταγμένων τάξιν οὐκ ἀπολιμπάνων τυγχάνει, ἄγουσι προπέμποντες εὐρύθμως καὶ κατὰ συζυγίαν ἐκ διαστήματος, ἄχρις οὗ συμπέπτωκε καταλύειν ἑκάτερον. ἔνθα προπίνων ἐκεῖνος ἅπασιν οἴνου κρατῆρα, καὶ δεξιὰν ἑκάστῳ προτείνων, οἴκαδε ἀπαλλάττεσθαι πάντας κελεύει.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑ ΒΟΥΛγάρων ἐκστρατείας τοῦ βασιλέως.

ΤΟΥΤΩΝ τοίνυν ἐν Διδυμοτείχῳ καὶ νῦν τελεσθέντων, ἀναλαβὼν ὁ βασιλεὺς ἱκανὴν στρατιάν, ἀκήρυκτόν τινα καὶ αἰφνίδιον ἐξάγει πόλεμον κατὰ Βουλγάρων, πρὶν ἐκείνους αἰσθέσθαι, βουλόμενος αὖθις σφετερίσασθαι τὰ περὶ τὸν αἷμον φρούρια, ὅσα πρὸ βραχέος ἀλεξάνδρῳ προσκεχωρήκει. ἐμβαλὼν οὖν εἰς τὴν πολεμίαν, ἐδῄου καὶ ἔκαε τὴν χώραν, μηδὲ τῶν ἀσταχύων φειδόμενος ἐν ἅλωνι τυγχανόντων· ἐπιπορευόμενος δὲ καὶ τὰ φρούρια, καὶ ἀπειλῶν περιστρατοπεδεύσεις καὶ πολιορκίας, προσεποιήσατο καθ' ὁμολογίαν, καὶ τούτων ἔστιν ἃ ὑποσπόνδων ἀπιόντων τῶν ἐν φρουρᾷ τεταγμένων παρ' ἀλεξάνδρῳ. ταῦτα πυθόμενος ἀλέξανδρος, καὶ περιαλγὴς γενόμενος, διαπρεσβεύεται πρὸς τὸν βασιλέα περὶ εἰρήνης, οὐκ ἄξιον εἶναι λέγων χριστιανοῖς ἀπηνῶς οὑτωσὶ κατ' ἀλλήλων ὡπλίσθαι, ἐνὸν ὁμοδοξεῖν ἀλλήλοις τὰ πρὸς εἰρήνην, καὶ ὁμοῦ κατὰ τῶν ἀσεβῶν ἀντιπαρατάττεσθαι, πολεμίων ὄντων ἀμφοῖν. ὁ δὲ βασιλεὺς δίκαιον εἶναι φήσας ὑπείκειν ῥωμαίοις τὰ πάλαι παρὰ ῥωμαίων ἀνοικοδομηθέντα φρούρια, τοὺς πρέσβεις ἀπράκτους ἀπέπεμψε.

& alij alios fortiter urgent: qui equo alium deiecerit, corolla ornatur. Tale duellum etiam Imperatori ſorte obtigit: & parum abfuit, quin ſæpe lethalem ictum acciperet. Vnde quum à ſenioribus moneretur, ut huiuſmodi rebus abſtineret (nec enim decere Imperatorem à ſeruis, præſertim adeò impunè, & cum periculo cædi) non paruit: ſed illis repudiatis, ut qui degeneris ſibi metus autores eſſent, æqualibus ſuis militib. magis eſt obſecutus. Alterum certamen Torne appellatum, ſic ſe habet. Diuiduntur & hîc ſecundum tribus, municipia & curias, & ſimul omnes armantur. Deinde duobus principibus ſorte delectis, inter ſeſe concurrunt. Quod prius etiam uſurpatum, tum autem frequentatum, etiam Imperatorem habuit, duci cuidam nempe militi obtemperantem: & cum utrinque acies pari numero congrederetur, Imperator robuſtis clauis & ferit, & ſine reuerentia feritur. Ea enim certaminis lex eſt, ut qui alterum uulnerarit aut occiderit, indemnis ſit. Poſt certaminis huius finem, utraque pars ducem ſuum ſecuta, atque inter cęteros Imperator etiam ſubditi ordinem non deſerens, cum honorifica pompa & ordine in ſuum diuerſorium deducunt. Vbi ille cuique uini craterem propinans, & dexteram porrigens, omnes domum redire iubet.

Torne.

DE IMPERATORIS expeditione contra Bulgaros.

His nunc quoque Didymotichi peractis, Imperator cum iuſtis copijs ſubitò Bulgaris ex improuiſo bellum prius infert, quàm indicit, ut caſtella iuxta Aemum recuperaret, quæ paulo antè ad Alexandrum ſe contulerant. Igitur impreſsione in hoſtilem terram facta, ferro & igni agros uaſtat, ne deſectæ quidem ſegeti, & in horrea comportatæ parcens: caſtella item paſſim uagando, & obſidiones ac oppugnationes minitando, in deditionem accepit: & ex his nonnulla, ex quibus præſidia Alexandri, pace data, diſceſſerunt. Quibus Alexander auditis, ac dolore affectus, per legatos pacem ab Imperatore petit. Indignum enim eſſe Chriſtianis, adeò crudeliter contra ſeſe graſſari: cum pax & concordia inter ipſos conſtitui poſsit, & belli acies in impios utriuſque inimicos conuerti. Ad hæc Imperator reſpondit, æquum eſſe, ut Romanis, olim à Romanis extructa caſtella parcant. ac legatos re infecta dimiſit. Amplius

Bulgari negata pace, Imperatorē ad ſummā deſperationē adigunt.

Amplius enim quindecim caſtella auus eius Imperator Andronicus in cacuminibus & præruptis Aemi locis partim à fundamentis extruxerat, partim inſtaurarat, cum Glaba Protoſtrator Thraciæ præeſſet, ut crebræ Scytharum incurſiones ueluti perpetuo muro interiecto prohiberentur. Quæ cum Alexander æquo animo ferre minimè poſſet, copias ſuas ſtatim contrahit ad octo millium numerum, & duo millia Scytharum accerſit: Ternobóque profectus, quinto die ad Ruſocaſtra caſtellum peruenit, ibique caſtrametatur: ibi enim etiam Imperatorem eſſe audierat. Qui quamuis inopinato hoſtium aduentu perculſus, tamen in media hoſtili terra, cum aliud conſilium rerum difficultates non paterentur, Romanas & ipſe copias, ut licet, educit, hoſtibus minimè pares, ut quæ uix trium millium numerum explerent: iiſque in tres acies diſtributis, non procul à caſtello eſt progreſſus, quod ſubſidio ſibi & receptui eſſe uolebat. Cum uerò hoſtes accedentes uideret, dextro & ſiniſtro cornu in longiſsimam ſeriem utrinque porrecto, & graui armatura in medium collocata, ac ſimul profunditate extremi agminis ueluti firmis fundamentis innixa: ueritus ne circumueniretur, ſtatim conſilio mutato, Romanas copias in unam ancipitem aciem contrahit, lunæ corniculantis ſpeciem imitatus: ipſe'que in medium progreſſus, ſuos inclamat & confirmat. Intelligitis (inquit) uiri, nos in peregrina & hoſtili pugnare terra, & longè à patria excluſos, nec ſocias habere ciuitates, quæ nobis ad improuiſum hoc prælium opem ferant, neque unde auxilia accerſamus. Quare ſic pugnemus hodie, ut ſtatim morituri, & unà cum hoc ſole occubituri. Fortium noſtrorum & generoſorum laborum teſtes relinquamus hoſtilem hanc terram, in qua hodie de uita dimicamus: & hoſtium qui ſupererunt oculos, quorum uos multitudo ne perturbet: ſcimus enim multos magnos exercitus à paruis facilimè eſſe cæſos. Eadem & ipſi ſpe nitamur, arcanam Dei clementiam intuentes: qua factum, ut præter alia, Themiſtocles Athenienſis cum paruis copijs in anguſtijs ad Salaminem, omnes ferè Perſarum uires demerſerit. Poſt hunc rurſus Thebanus Epaminondas bis maximas Lacædemoniorum uires deuicit, cum longè paucioribus ad Aliartum & ad Leuctra: quo tempore Lyſandrum etiam Sparta amiſit, & cum maximo probro magnum illum Ageſilaum fugientem recepit: ac tandem, quod multis ſeculis factum non erat, hoſtilem fumum ad Eurotam uidit.

Hac oratione confirmati, omnes ſtrenuè ac fortiter hoſtes inuaſerunt: in primis uerò ma-

πλείονα γὰρ ἢ πεντεκαίδεκα φρούρια παρὰ τὰς ἀκρότητας καὶ ἀποτομὰς τοῦ αἵμου ὁ πάππος αὐτοῦ καὶ βασιλεὺς ἀνδρόνικος, τὰ μὲν ἐκ βάθρων ἀνήγειρε, τὰ δ᾽ ἐπῳκοδόμησε διὰ τοῦ τότε ἐπιτροπεύοντος θρᾴκην γλαβᾶ τοῦ πρωτοστράτορος, ἵν᾽ εἶεν κώλυμα καὶ διάφραγμα τῆς συνεχοῦς τῶν σκυθῶν διαβάσεως. ταῦθ᾽ οὕτω λεχθέντα, καθ᾽ ἡσυχίαν ἀλέξανδρος ἥκιστα φέρειν δυνάμενος, τὰς αὐτοῦ συναθροίζει δυνάμεις εὐθὺς, εἰς ὀκτακισχιλίους τὸν ἀριθμόν. μεταπέμπεται δὲ καὶ δισχιλίους ἐκ σκυθῶν μισθοφόρους. ἄρας οὖν ἐκ τερνόβου, πεμπταῖος ἀφίκετο καὶ κατεστρατοπέδευσεν ἀγχοῦ τοῦ φρουρίου τοῦ οὕτω λεγομένου ῥουσοκάστρου· ἐκεῖ γὰρ εἶναι καὶ τὸν βασιλέα ἐπύθετο. ὁ δὲ βασιλεὺς καταπλαγὴς μὲν ἐγεγόνει πρὸς τὴν αἰφνίδιον ἔφοδον τῶν πολεμίων, τῆς δὲ περιστάσεως ἥκιστα συγχωρούσης ἐν μέσῃ τῇ πολεμίᾳ βουλεύσασθαί τι βέλτιον, ἐξῆγε καὶ αὐτὸς ὡς εἶχε, τὴν ῥωμαϊκὴν δύναμιν, οὐκ ἀξιόμαχον οὖσαν τοῖς ἀντιπάλοις, ἀλλὰ μόλις εἰς τρισχιλίους τὸν ἀριθμὸν ἀνιοῦσης, καὶ εἰς τρεῖς αὐτὴν διανείμας τάξεις, οὐ πάνυ πόῤῥω τοῦ φρουρίου προῆκεν. εἶχεν γὰρ αὐτὸ μεμελέτηκε καταφυγήν τινα πρὸς τὴν ὑπὸ πόδα ἀναχώρησιν. ἐπεὶ δὲ τοὺς πολεμίους ἐπιόντας ἑώρα, τό τε δεξιὸν καὶ λαιὸν κέρας εἰς ὑπερμήκη στίχον ἑκατέρωθεν ἐκτείναντας, τὰ δὲ βαρύτερα τῶν ὅπλων εἰς μέσον ἔχοντας, καὶ ἅμα τὸ βάθος τῆς οὐραγίας ὥσπερ τινὰ στεῤῥὸν θεμέλιον, φοβηθεὶς τὴν κύκλωσιν, μεταβουλεύεται τάχιστα, καὶ πρὸς μίαν τὰς ῥωμαίων δυνάμεις ἤθροισε τάξιν ἀμφίστομον, ὥσπερ σεληνοειδὲς σχῆμα πεποιηκὼς, ὁπότε μηνοειδὴς εἴη. αὐτὸς δ᾽ εἰς μέσους περιερχόμενος, ἐπεφώνει τε καὶ παρεθάῤῥυνε· συνίετε δὴ, λέγων, ὦ ἄνδρες, ὡς ἐν ἀλλοτρίᾳ καὶ πολεμίᾳ μαχόμεθα γῇ, καὶ πόῤῥω που τῆς πατρίδος ἀποκεκλείσμεθα· καὶ οὔτε συμμαχίδας ἔχομεν πόλεις, αἳ παραβοηθήσουσι τήμερον ἡμῖν εἰς τὸν αἰφνιδίως συμπεσόντα τουτονὶ πόλεμον, οὔθ᾽ ὁπόθεν ἂν μισθοφορικὸν μεταπεμψώμεθα στράτευμα. μαχόμεθα τοίνυν ὡς τεθνηξόμενοι τήμερον· καὶ συγκαταδύειν μέλλοντες τῷ τήμερον τούτῳ ἡλίῳ, κτησώμεθα μάρτυρας τῶν ἡμετέρων ἀνδρικῶν καὶ γενναίων ἀγώνων, τήν τε πολεμίαν ταυτηνὶ γῆν, ἐφ᾽ ἣν τὸν περὶ ψυχῆς σήμερον τρέχομεν ἄθλον, καὶ τὰς τῶν ὑπολειφθησομένων πολεμίων ὄψεις. μὴ θορυβείτω τὰς ὑμετέρας καρδίας τὸ πλῆθος τῶν πολεμίων· πολλὰς γὰρ ἴσμεν δυνάμεις μεγάλας ὑπὸ βραχέων ῥᾷστα κατακοπείσας. ἔστω καὶ ἡμῖν ἐλπὶς ὁμοία πρὸς τὴν ἀπόῤῥητον ἀφορῶσι φιλανθρωπίαν θεοῦ, δι᾽ ἣν τά τε ἄλλα, καὶ θεμιστοκλῆς ὁ ἐξ ἀθηνῶν μετ᾽ ὀλίγου στρατεύματος, μικροῦ πᾶσαν ἐν τοῖς περὶ σαλαμῖνα στενοῖς τὴν τῶν περσῶν κατεβάπτισε δύναμιν. καὶ μετὰ τοῦτον ὁ θηβαῖος αὖθις ἐπαμεινώνδας δὶς τὴν μεγίστην ἐκείνην σπάρτης ἐνίκησε δύναμιν μετὰ βραχυτέρας πολλῷ περί τε ἀλίαρτον καὶ τόπους τοὺς λευκτρικούς. ὅτε δὴ καὶ λύσανδρον ἀπώλεσεν ἡ σπάρτη, καὶ ξὺν ἀκοσμίᾳ φεύγοντα τὸν πολὺν ἐδέξατο ἀγησίλαον, καὶ καπνὸν ἤδη διὰ μακροῦ τεθέαται παρὰ τὸν εὐρώταν πολέμιον. πάντες μὲν οὖν γενναίως καὶ εὐρώστως, ὅσον εἶχε, καὶ παραβόλους ἀγῶνας ἀγωνιζόμενοι, βαρείας καὶ ἀφειδεῖς φονευτρίας τοῖς πολεμίοις ἐπήνεγκαν χεῖρας. μά-

λιστα

λιστα δὲ πάντων ὁ μέγας δομέστικος ὁ Καντακουζηνός· ὃς πολλὰ μὲν δεξάμενος πολέμια ξίφη, πολλὰς δὲ δοράτων βολὰς καὶ ὠθήσεις, αὐτὸς μὲν πλείστους τῶν πολεμίων κατήνεγκεν. ὁ δὲ μήτ' ἀσπίδα μήτε ξίφος ἀποβαλὼν, ἀπαθὴς τὸν ἀγῶνα διήνυσεν, ὥσπερ κεκολλημένος καὶ ἀκλόνητα ἡδρασμένος τῇ ἐπιβάσει τοῦ ἵππου. καὶ δεύτερος μετ' αὐτὸν λαμπρῶς ἠγωνίσατο ὁ τοῦ καίσαρος μὲν υἱὸς, ἔγγονος δὲ τοῦ πορφυρογεννήτου. οὗτος δὲ γὰρ πολλοῖς περιπαρεὶς βέλεσι, καὶ τὸν ἵππον ὁρῶν πανταχόθεν τοῖς πολεμίοις κατακοπτόμενον ξίφεσιν, ὡς καὶ τὸν τῆς κεφαλῆς μυελὸν (ὡς εἰπεῖν) τοῖς ἔξωθεν βλέπουσι φαίνεσθαι ἤδη, νῶτα τοῖς ἐχθροῖς οὐκ ἠνέσχετο δοῦναι. καὶ ὁ ἵππος δὲ αὖ ὥσπερ ἀντιφιλοτιμούμενος τῷ δεσπότῃ, οὐδ' αὐτὸς πεσεῖν ἠνέσχετο πρότερον, πρὶν αὐτὸν ἐκβαλεῖν τοῦ πολέμου, καὶ οἴκαδε διασῶσαι, κἀκεῖ παρὰ τὰς τοῦ δεσπότου θύρας ἐκμετρῆσαι τὸ ζῆν. ἐπεί γε μὴν τέως τοὺς πολεμίους ἐθεάσαντο βιαζομένους προκαταλαμβάνειν τὸν λόφον, ὥστε καὶ κατὰ νώτου μάχεσθαι, κυκλώσαντας αὐτοὺς, ἀναστρέψαντες ἔφευγον προτροπάδην εἰς τὸ φρούριον. οἱ δ' ἔνδον οἰκοῦντες, τήν τε ἧτταν θεασάμενοι τούτων, καὶ ἅμα δεδιότες Ἀλέξανδρον, ἀπέκλεισαν σφίσι τὰς πύλας. βίᾳ οὖν αὐτὰς ῥήξαντες εἰσεχέοντο. καὶ τοὺς μὲν τῶν ἐνοικούντων ἐκβάλλοντες, τοὺς δὲ κατασφάξαντες δίκην πολεμίων, ἠσφαλίσαντο τὸ φρούριον. καὶ ἦσαν ἀσχάλλοντες καὶ πλεῖστα ἀνιώμενοι, διὰ τὸ προφανῆ τὸν κίνδυνον ἔχειν ἐν ὀφθαλμοῖς. οὔτε γὰρ τοῖς ὑποζυγίοις χιλὸς ἦν ἐντὸς τοῦ φρουρίου, οὔτε φρέαρ, οὔτ' ἄλλη τις ὕδατος εὐπορία. οἵ τε τραυματίαι τῶν στρατιωτῶν, καὶ τῶν ἵππων ἀπρομήθευτοι λειπόμενοι, οἱ μὲν ἔθνησκον, οἱ δ' ἐγγὺς τοῦ τεθνάναι ἐγίνοντο. τάς τε πύλας ἀνοίγειν οὐ μάλα ἐνῆν, περιστρατοπεδευόντων κατὰ πλήθη τῶν πολεμίων· τά τε Ῥωμαίων ἀπῴκιστο ὅρια. διακυβεύσαντάς τε τὸν κίνδυνον οἴχεσθαι λάθρα πρὸς συμμαχίδα πόλιν ἐγγίζουσαν καὶ παράλιον, ἀπέγνωστο σφίσι καὶ τοῦτο. ἡ γὰρ πόλις Ἀγχίαλος, πολεμία ἦν· ἥ τε Μεσημβρία καλουμένη, τὴν ἧτταν εὐθὺς ἀκηκουῖα Ῥωμαίων, μετέθετο· καὶ τὴν ἐκεῖσε Ῥωμαίων φρουρὰν ἀποσφάξασα, ἔρριψεν ἐκ τοῦ τείχους ὁπόση μὴ ἔφθη φυγοῦσα. ὃ δὴ πεποιήκεσαν καὶ ὁπόσα περὶ τὸν Αἷμον φρούρια πάντα, θαῤῥεῖν τε οὐκ εἶχον διαπρεσβεύεσθαι περὶ ἐλευθερίας καὶ λύτρων πρὸς Ἀλέξανδρον. οὐ γὰρ ὑπελείποντό τινα συγγνώμης ἀφορμὴν ἐκ τῶν φθασάντων. τήν τε γὰρ ἐκείνου περὶ εἰρήνης πρεσβείαν θρασέως τε καὶ ἀκόσμως ἀπεπέμψαν, τούς τε τῶν Βουλγάρων ἀγροὺς μετὰ τῶν ἀσταχύων πυρὶ παρέδοσαν. καὶ πρός γε τοῖς τὰ φρούρια οἰκοῦσιν, οὐ καλῶς ἐχρήσαντο λαβόντες. διὸ πανταχόθεν στενόν τε καὶ ἄπορον τῷ βασιλεῖ τὸ πρᾶγμα ἐγίγνετο, τό γε μὴν εἰς θεὸν ἀῤῥαγεστάτην ἔχειν ἐλπίδα, τοῦτο δ' οὐκ ἀπέγνωστο οἱ, οὔτ' ἐν ταῖς πρότερον περιστάσεσιν, οὔτε μὴν ἐν τῇ παρούσῃ. καίτοι τὸ συνειδὸς οὐκ ἀνέλεγκτον ἔχων, διά τε τὴν παραλύπησιν ἣν τῷ βασιλεῖ καὶ πάππῳ ἐν τῷ γήρᾳ ἐπήνεγκε, καὶ αὖ δι' ὅσα νεότης μετ' ἐξουσίας, ὡς τὰ πολλὰ φιλεῖ, διαπράττεσθαι. ὅμως ἰχθῦ διά τινα βραχέα τὰ τοιαῦτα ἐνόμιζεν ἁμαρτήματα, εἰς τὸ μέγα πέλαγος βυθιζόμενα τῆς τοῦ θεοῦ φιλανθρωπίας. διὸ καὶ ὁμοίως ταῖς ἄλλαις περι-

Cantacuzeni uirtus.

gnus Domeſticus Cantacuzenus: qui multis enſibus, multis telis hoſtium petitus atque impulſus, ipſe quidem plurimos hoſtes proſtrauit: ſed neque clypeo, neque gladio amiſſo, incolumis è prælio euaſit, uelut agglutinatus atque infixus equo. Secundus illi ſtrenuè dimicauit Cæſaris filius, Porphyrogeniti nepos. nam & hic multis confixus telis, equo etiam undique hoſtilibus enſibus uulnerato, ut & cerebrum eius patêret: hoſtibus tergum dare noluit. equus item eius ueluti cum ſeſſore certans, non prius cecidit, quàm eum è pugna extuliſſet, & domum incolumem reportaſſet. Ibi demum ante domini fores expirauit. Sed cum hoſtes tumulum occupaturos cerneret, ut à tergo etiam inſtarent, effuſa fuga in caſtellum ſe receperunt. Qui uerò in eo habitabant, cum & hos uictos eſſe cernerent, & ſimul Alexandrum timerent, portas illis occluſerunt. Iis igitur ui perruptis irrumpentes, & habitatoribus partim pulſis, partim hoſtium loco occiſis, caſtellum munierunt: in cóque maxima cum moleſtia ob præſentaneum periculum ſe continuerunt. Neque enim pabulum ibi iumentis erat, neque puteus, nec aquæ ulla copia: & uulnerati milites atq; equi neglecti, partim obierunt, partim exitio proximi fuerunt. neque admodum portas aperire licebat, multitudine hoſtium circundatas, & procul Romanorum fines aberant: ac ne ſpes quidem erat, tentata fortuna, clàm ad finitimã urbem ſociam, eamq; maritimam euadendi. Nam Anchialus hoſtilis erat, & Meſembria Romanorum clade audita ſtatim defecerat: & præſidijs Romanis cęſis, omnes eos qui fuga ſalutem non quæſierant, è mœnibus deiecerat. Idem cætera ad Aemum caſtella fecerunt omnia. Nec de libertate & redimendis captiuis legatos ad Alexandrum mittere audebant, cum ita ſe geſsiſſent, ut nulla ueniæ ſpes relinqueretur. Nam & eius legatos confidenter deriſerant, & per ignominiam dimiſerant, & Bulgarorum agros cum ſegetibus incenderant, & habitatores caſtellorum malè tractarant. Itaque ab omni parte inops conſilij æſtuabat Imperator. Tamen firma in Deum fiducia, nec in prioribus periculis, nec in præſenti diſcrimine eum deſtituit: quamuis conſcientia eius non omnis expers eſſet maculæ, tum ob iuuenilem licentiam cum Imperio coniunctam, tum propter auum Imperatorem extrema ætate malè tractatum. Tamen huiuſmodi peccata, minutos piſciculos magnum Diuinæ miſericordiæ pelagus ſubeuntes iudicabat. Proinde & hoc ingens diſcrimen,

Cæſaris filius.

Romanorũ anguſtiæ.

men, non minus quàm cætera, mirabiliter euaſit, arcana Dei cuncta clementer gubernantis prouidentia. Nam Alexander poſtridie ultrò illius miſertus, pacem illi obtulit: & cum exercitu domum redire paſſus eſt, hortatus ut moderatior eſſet in poſterum. Vnius enim anni quatuor eſſe tempora, & paulo momento maximas incidere rerum mutationes. Interea illa quoque æſtate exacta, Syrgiannes prius etiam ob exactum à Theſſalonicenſibus iuſiurandum, magiſtratui ſuſpectus: & quia à matre Imperatoris adoptatus fuerat, cum Imperator Didymotichi capitali morbo laboraret: tum à Zumplacone læſæ maieſtatis reus actus, ſui defendendi cauſa Byzantium ad Imperatorem uenit. & ſemel atque iterum & tertiò cauſa apud omnes iudices dicta, planè reus peragi non potuit, adeò ut iam à pleriſque iudicibus abſolueretur. Lite autem adhuc pendente, uades Imperator ab eo petijt, ne clam profugeret, priuſquam omnes iudices ſuffragia de eo tuliſſent. Quæ res eius animum ualde turbauit, & in carceris metum coniecit: grauiſsima illa & intolerabilia quæ prius perpeſſus erat recordantem, quorum ueſtigia recentia adhuc & euidentia in animo circumferebat. Cum autem uades minus alacres uideret, grauiore metu urgebatur. Quas ob res fuga clàm arrepta, cum ſtatim ſolicitè quæreretur, nuſquam eſt inuentus. Poſt annum autem ſupplices ex Eubœa literas ad Imperatorem miſit, quibus ueniam petebat, & locum aliquem in extremis Macedoniæ finibus, in quo cum uxore & liberis conſideret. Nam cum aulicorum inuidiæ, ut diximus, obnoxius eſſet, procul ab illis eſſe uoluit, ne per inſidias ab eis occideretur. Addebat & iuſiurandum, quo ſe Imperatori perpetuò fidelem fore teſtabatur. Sed cum nihil impetraſſet, Eubœa digreſſus, ad Seruiæ Cralem proficiſcitur: ab eo que cupidiſsimè ſuſceptus, ſumma & gratia & autoritate floruit, aſſeſſor concors, amicus conſentiens, conſiliarius acceptus, intimorum fideliſsimus, exterorum occupatiſsimus: alter Themiſtocles Artaxerxi Perſæ. Nam cum fama eum iampridem cognouiſſet: tum aduentum eius in luculento lucro deputabat. & quia pollicebatur, ſi illius opibus ad Romanum Imperium occupandum adiuuaretur, ſe Macedoniam Triballis ſubiecturum, omni ſtudio eum fouebat. Interea mater Imperatoris diſceſsit, ac Theſſalonicæ ſepulta eſt. Nos uerò Imperatorem ad hunc ferè modum conſolati ſumus.

Alexandri Bulgari humanitas.

Syrgiannes accuſatus ad Triballos transfugit.

CON-

στάσει, καὶ τὴν ἀπαράμιλλον ταύτην παραδόξως ἀπεκρούσατο, ἀῤῥήτῳ προμηθείᾳ τοῦ πάντα φιλανθρώπως οἰκονομοῦντος θεοῦ. οἴκοθεν γὰρ καὶ ἀλέξανδρος εἰς τὴν ὑστεραίαν εἰς οἶκτον ἰὼν καὶ συμπάθειαν, πέμψας τῷ βασιλεῖ δεξιὰν, ἀφῆκεν ὑπόσπονδον οἴκαδε πορεύεσθαι ξύν γε τῷ στρατοπέδῳ, παραγγείλας μετριώτερον εἶναι τοῦ λοιποῦ. εἷς γὰρ, φησὶν, ἐνιαυτὸς τέσσαρας ὥρας φέρει, καὶ μία καιροῦ ῥοπὴ πολλὰς πραγμάτων μεταβολάς. ἐν δὲ τούτοις καὶ τὸ παρὸν ἐτελεύτα θέρος. ὁ δέ γε συργιάννης ὕποπτος ὢν, καὶ πρότερον τοῖς ἄρχουσι διὰ τοὺς ὅρκους οὓς ἀπήτησε παρὰ τῶν θεσσαλονικέων, εἰσποιηθεὶς τῇ μητρὶ τοῦ βασιλέως δεσποίνῃ, ὁπότε τὰς τοῦ βασιλέως ἐπεβόσκετο φρένας ἡ ἀπηγορευμένη νόσος ἐκείνη περὶ τὸ διδυμότειχον, νῦν ἤδη καὶ πρὸς τὰ παρὰ τοῦ τζαμπλάκωνος προτεινόμενα καθοσιώσεως ἐγκλήματα, εἰς βυζάντιον ἀπολογησόμενος ἧκε μετάπεμπτος τῷ βασιλεῖ. καὶ κριθεὶς ὑπὸ πᾶσι κριταῖς δὶς καὶ τρὶς, οὐ καθαρῶς ἁλῶναι τοῖς ἐλέγχοις ἐδύνατο. ὥστ' ἤδη καὶ πρὸς τῶν πλειόνων ἠθῶουτο κριτῶν. μετεώρου δ' ἔτι τῆς δίκης οὔσης, ᾔτησεν ὁ βασιλεὺς ἐγγυητὰς ὑπὲρ τοῦ μὴ φυγεῖν αὐτὸν λαβόντα, πρὶν ἂν τελεία γένηται ἡ περὶ αὐτοῦ τοῖς ὅλοις κριταῖς ἀπόφανσις. ὃ δὴ πολὺ ἐπανήγειρε τὸν φόβον καὶ τὴν τῆς εἱρκτῆς ὑποψίαν ἐν τῇ τούτου ψυχῇ. καὶ ἐς ἀνάμνησιν ἤρχετο αὖθις τῶν προτέρων ἐκείνων καὶ ἀπαραμυθήτων δεσμῶν, ὧν τὰ ἴχνη περὶ τὴν καρδίαν ἐγκείμενα ἦσαν ἐναργῶς. ἐπεὶ δὲ καὶ ὀκνηροτέρους ἔβλεπε τοὺς ἐγγυησομένους, συχνοτέροις καὶ δριμυτέροις ἐπολιορκεῖτο μᾶλλον τοῖς φόβοις. διὸ καὶ ἀναγκασθεὶς ᾤχετο λάθρα φυγών· καὶ πλεῖστα ζητούμενος εὐθὺς, οὐχ εὑρέθη. μετὰ δ' ἐνιαυτὸν, ἔστειλεν ἐξ εὐβοίας γράμματα τῷ βασιλεῖ, δεόμενος δοθῆναί οἱ συμπάθειαν, καὶ χῶρόν τινα πρὸς οἴκησιν ἅμα γυναικί τε καὶ τέκνοις περί που τὰς ἐσχατιὰς τῶν κατὰ μακεδονίαν ῥωμαϊκῶν ὁρίων. βασκαίνειν γὰρ ἔφαμεν αὐτῷ τοὺς περὶ τὸν βασιλέα. καὶ διὰ τοῦτο πόῤῥω που τῶν τοιούτων διατρίβειν ἐθέλειν, δέει τοῦ δόλῳ διαφθαρῆναι. καὶ ὅρκους ἐπὶ τούτοις ἦν ἐπιφέρων τοῦ μὴ κακὸς φανῆναι πώποτε τῷ βασιλεῖ. ἐπεὶ δ' αἱ παρακλήσεις παρὰ θύραν ἦκον, καὶ ἤνυσαν οὐδὲν, ἄρας ἐξ εὐβοίας ἀφίκετο πρὸς τὸν κράλην σερβίας, ὑφ' οὗ καὶ προσδεχθεὶς ἀσμενέστατα, πάντ' ἦν αὐτὸς, πάρεδρος ὁμόπνους, φίλος ὁμογνώμων, σύμβουλος δεκτὸς, τῶν ἔνδον ὁ πιστότατος, τῶν ἐκτὸς ὁ πρακτικώτατος, ἄλλος θεμιστοκλῆς ἀρταξέρξῃ τῷ πέρσῃ. εἰδότι γὰρ τὴν περὶ αὐτοῦ φήμην ἐκ πολλοῦ, νῦν ἕρμαιον ἡγεῖσθαι ἐπῄει λαμπρὸν τὴν ἐπιδημίαν αὐτοῦ. καὶ ὑπισχνουμένῳ ποιήσειν ὑπήκοον τριβαλλοῖς τὴν ἐν μακεδονίᾳ χώραν ῥωμαίων, εἰ καὶ αὐτὸς αὐτῷ συναίροιτο ἄρξαι ῥωμαίων. ἐπίστευέ τε, καὶ συναίρεσθαι ἠπείγετο ἀσμένως. τούτων οὕτως ἐχόντων, πέρας τοῦ βίου ἐδέξατο καὶ ἡ μήτηρ τοῦ βασιλέως ἡ δέσποινα, καὶ τέθαπται ἐν θεσσαλονίκῃ· ὅτε δὴ καὶ παραμυθητικόν τι προσφώνημα ἔγωγε πρὸς τὸν βασιλέα διεξῆλθον, οὑτωσί πως ξυγκείμενον.

Περὶ τῆς τοῦ συργιάννου φυγῆς.

ΠΑΡΑ-

ΠΑΡΑΜΥΘΗΤΙΚΟΣ ΕΙΣ ΤΟΝ βασιλέα ἐπὶ τῷ θανάτῳ τῆς μητρὸς αὐτοῦ.

Σὲ δέ, ὦ μέγιστε καὶ θειότατε βασιλεῦ, πολλάκις ἡμεῖς θαυμάσαντες ἐν τοῖς ὅπλοις, καὶ πρό γε τούτων ἔν τε φιλανθρωπίᾳ καὶ ἱλαρότητι, καιρὸν ἔχομεν ἤδη λοιπόν, ἵνα σε καὶ τῇ καρτερίᾳ θαυμάσωμεν τῆς μεγίστης ταυτησὶ συμφορᾶς, ἣν ὁ τὰ πάντα σαλεύων αἰὼν καθάπερ τι γυμνάσιον ἄλλο προὔβαλε νῦν καὶ θέατρον ἀγώνων τῇ γενναίᾳ καὶ ἀνδρικῇ σου ψυχῇ. ἔνθα δὴ καὶ μάλα μᾶλλόν σε δεῖ τὸ κράτος λαμπρῶς ἀναδείξασθαι, ἢ πρότερον ἐν τοῖς ὅπλοις. ἐκεῖ μὲν γὰρ καὶ ὁ τῆς τύχης κύβος, τῇ χειρὶ πολλάκις μείζονα προσνέμει τὴν δόξαν ἢ τῇ ψυχῇ· καὶ τὸ τῆς γνώμης ἀξίωμά τε καὶ μέγεθος, ἔλαθε παρὰ τὸ εἰκὸς κιβδηλεύσας καὶ δεύτερον τῆς χειρὸς ἀποφήνας. ἐνταῦθα δὲ καθαρῶς γνώμη καὶ σύνεσις ὁπλίζεται πρὸς μεγάλους χειμῶνας καὶ κλύδωνας, οὓς ἡ τοιαύτη μάλα σφοδρῶς ἀνεστόμωσε συμφορά. ἴσασι γὰρ ἅπαντες, ὡς ὅσῳ τιμιώτερον καὶ βέλτιον ψυχὴ σώματος, τοσούτῳ καὶ μείζους οἱ ταύτης ἀγῶνες καὶ κλύδωνες, πρὸς ἅπερ ἂν ὁ συμπίπτων ἐπάγοι χρόνος ἀντίπαλα στρατόπεδα θλίψεων. ἐπειδήπερ ἐκεῖ μὲν καὶ πολλὴ πολλαχόθεν ἡ συμμαχία ὑποτίθεται, ἀσπὶς γὰρ καὶ δόρυ καὶ κράνος τήν τε τῶν ἀγωνοθετούντων πολλάκις ἁρπάσαντα κρίσιν, καὶ συγκυκήσαντα τοὺς ἐλέγχους, ἐν ἀλλήλοις ἔσθ' ὅτε εὐθὺς τῆς παλάμης τἀγκλήματα συνεκάλυψαν. ἐνταῦθα δ' ἡ τῆς ψυχῆς ἀνδρία καθαρῶς ἀποδυομένη πρὸς τοὺς ἀγῶνας, ἔχει καθάπερ ὑπὸ στερρᾶς κρηπῖδος, τῆς γνώμης τε καὶ συνέσεως γυμνοὺς καὶ ἀόπλους τοὺς πόδας ἐρείσασα, μάλα γενναίως ἀνθίστασθαι καὶ ἀντέχειν πρὸς ἅπαν λύπης κῦμα καὶ ῥόθιον, καθάπερ προβλὴς ἀτίνακτος ἑστῶσα πρὸς ὑβρίζουσαν θάλατταν. σφοδρὸς μὲν οὖν ἦν ὁ χειμὼν ἐκείνης τῆς τραγῳδίας, ἣν ὁ τοῦ βασιλέως καὶ πατρὸς ἐπήνεγκέ σοι θάνατος. σφοδρὸς δ' αὖ καὶ ὁ τοῦ βασιλέως καὶ πάππου, εἰ μὴ καὶ μείζονα φαίη τις ἄν, ὅτι ζῶν καὶ κινουμένην *αὐτὸς ἐλελοίπει φάρμακον, ἡδονὴν ὁμαλῶς οὑτωσί πως ἀντιτεχνώμενον τῆς σφόδρα ζεούσης ἐκείνης καὶ φλεγμαινούσης πληγῆς· ἀλλ' ἡ νῦν ἐπελθοῦσά σοι τῆς μητρὸς καὶ δεσποίνης συμφορά, πολλῷ στρατηγουμένη τῷ ὑπερβάλλοντι, πᾶσαν ὑπερπέπαικε λύπης ὑπερβολήν, διά τε τὸ τῆς φύσεως συγγενέστερον, καὶ πολλῷ μᾶλλον διὰ τὸ μόνην ταύτην τοῦ γένους καταλελεῖφθαι τελευταίαν ἄγκυραν, καὶ θυμηδίας ἀκρόπολιν. ἅπτεται γὰρ καὶ αὐτῶν (ὡς εἰπεῖν) μυελῶν τῆς ψυχῆς, καὶ σῆς ὀστέων καθίσταταί σοι διὰ πάντα γενναίῳ. καὶ πῶς γὰρ οὔ; μήτηρ τε οὖσα, καὶ μήτηρ βασιλικωτάτη τε καὶ γλυκυτάτη, καὶ στερροῖς καὶ ἀρρήκτοις τῆς φύσεώς σοι συνδεδεμένη τοῖς σπλάγχνοις· καὶ τό γε μεῖζον, πλείστους ὑπὲρ σοῦ τοὺς πόνους ἀνατλᾶσα. οὐ σὲ δὲ μόνον ὄντα τότε λύπης ἐκείνη θανοῦσα ξυνώκισεν, ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς ὑπηκόους ἡμᾶς, καὶ διπλῆν γε μᾶλλον. ζημία μὲν γὰρ καὶ ἡμῖν γεγόνει μεγίστη, καὶ τοσοῦτο μεγίστη, ὅσον τὸ

προσιοῦσα

* αὐτη

CONSOLATIO AD *Imperatorem, de obitu matris eius.*

TE quidem, Imperator maxime & diuiniſsime, ſæpe in armis mirati, & magis etiam ob humanitatem & hilaritatem: nunc tolerantiæ tuæ in hoc grauiſsimo caſu admirandæ occaſionem habemus, quam tempus omnia quatiens, ueluti gymnaſium aliquod & theatrum certaminum generoſæ ac forti naturæ tuæ offert. In quo magnitudo animi tui magis elucere debet, quam prius in armis: ubi fortunæ leuitas, manui ſæpe maiorem gloriam porrigit, quàm animo: & ingenij maieſtatem, contra quàm æquum eſt, adulterat, & manui poſtponit. hic uerò conſilium & prudentia planè ſeſe contra magnos tempeſtatum fluctus armat, quos caſus hic concitauit. Norunt enim omnes, quantum animus corpori præſtat, tanto maiores etiam conflictus & fluctus illius eſſe, quos tempus ueluti hoſtilem aciem inſtruit atque adducit. Nam illic quidem multa undecunque auxilia præſto ſunt, clypeus ac galea, & haſta, ſæpe iudicum certaminis ſententiam occupantia, interdum crimina contegunt. hic uerò animi fortitudo ſola in certamen deſcendens, & ueluti firmæ crepidini conſilij & prudentiæ inſiſtens, & nudos atque inermes pedes offirmans, fortiſsimè reſiſtere atque obniti cuiuis doloris fluctui poteſt, uelut inconcuſſum promontorium inſanienti pelago. Ac uehemens quidem illius tragœdiæ tempeſtas fuit, quam tibi patris Imperatoris obitus commouit: uehemens item aui Imperatoris interitus. Sed tamen matre ſuperſtite, ſolatij multum ſuperfuit, quo luctus ille leuaretur, & efficaci hilaritatis remedio ueluti condiretur. At qui te nunc dominæ matris caſus oppreſsit grauiſsimus, omnem doloris acerbitatem ſuperat, quùm ob maiorem ſanguinis affinitatem, tum quòd ea ſola extrema familiæ ancora & ſumma oblectatio reliqua fuit. Nam ad ipſas uſque medullas penetrat, & ipſa oſſa tua, fortiſsime Imperator, arrodit. Quid ni uerò? quæ & mater fuit, & præſtantiſsima ac iucundiſsima mater, & firmis ac indiſſolubilibus naturæ uinculis tibi aſtricta: & quod maius eſt, plurimis tua cauſa laboribus fatigata. Neque uerò te ſolum ſua morte in tantam triſticiam coniecit, ſed etiam nos omnes qui uobis paremus: eámque duplicem. Nam & nos grauem iacturam fecimus; eó que maiorem, quòd & il-

la uiuens, ſalutaris portus omnium fuit, & ampliſsimum ſolatium: & nunc tuam excellentiſsimam & communium rerum inſpectricem & curatricem mentem à neceſſarijs curis auocat, ſi non prorſus atque omnino, tamen in tanto curarum æſtu etiam paruum impedimentum, maximum nauigium Reipublicæ lædit: non ſecus ac ſi gubernator in medio pelago tempeſtate conflictans, inferne fluctibus inſurgentibus, ſuperne uerò uentis uela turbantibus, interim & ipſe ſui muneris oblitus dormitet, ut nihil iam ſit reliquum quod prohibeat, quò minus nauis in fundum maris demergatur. Quamobrem ut nihil aliud te moueat, ſaltem propter ſubiectas tibi urbes, mœrore alijs mandato, ſolitam tibi & Imperatoriam magnificentiam retineto. Imitare defunctæ illius generoſi animi conſtantiam, quæ propter ardentem Dei amorem, quem clàm animo ſuo longo iam tempore, ex quo parentum opinionem depoſuerat, fouit, & ornatui Imperatorio & rebus omnibus antepoſuit: tui chariſsimi, quem' que toti terrarum orbi præponebat, oblita, ad Deum accurrit, ad Imperatorem & maritum accurrit: non quia maritus fuit, ſed quia per illum ad ueram religionem perducta fuerat. Quod ſi nulla ueritati fraus facienda eſt, ad patrem Imperatorem accurrit, qui ei ueræ doctor religionis fuit: qui primus illam inde, ut nitentem roſam ex aſperis ſentibus, elegit, & ut aurum purum ex adulterinis metallis effodit, omni lithargyro & cholobaphino relicto. Quòd ſi illius conſtantiam imitari non potes: at ueterum Imperatorum pleroſque imitare, quos cum longo interuallo humanitate & clementia erga delinquentes uincas, etiam Imperatoria conſtantia uincito, duabus de cauſis: ut ex pulcherrimo & maximè uario inſignium bonorum tuorum peplo, etiam hæc emineat, uelut inter eximios flores, flos inſignis, & inter precioſas gemmas gemma precioſiſsima: ut perfectè bonis omnibus cumulatus in eorum qui ante te regnarunt ſerie tantum excellas, quantum inter colores purpura, & ſol inter ſidera. Age uerò reſtitue tuorum auribus ſermonis tui diem: oculorum ſerenitatem, uultuum noſtrorum caligini. Diſcute animorum noſtrorum tempeſtatem, hilaritatis tuæ radijs. Accommoda feſtiuitati ſolitum & tranquillum riſum. Omnibus exemplar eſto, ut aliorum bonorum omnium, ita etiam tolerantiæ malorum. Nos uerò cum Græcos nonnullos ea ualde gloriatos audiamus, erubeſcemus, alijs omnibus uirtutibus longè præſtantiorem Imperatorem nacti, una hac re illum ſuperari. Quapropter

Achillis

προσιοῦσα λιμὴν τις ὑπῆρχε τοῖς ὅλοις ἐκείνη σωτήριος καὶ πανήγυρις εὐθυμίας. τὸ δὲ μεῖζον, ὅτι καὶ σοῦ τὸν βασιλικώτατον, καὶ τῶν κοινῶν πραγμάτων ἡγεμόνα τε καὶ ἐπόπτην νοῦν, τῶν δεουσῶν ἀπασχολεῖ φροντίδων. εἰ δὲ μὴ καθάπαξ καὶ ὡς ἐπίπαν ἀπηρτισμένος, ἀλλ' οὖν ἐν τοσούτῳ περιστάσεων κλύδωνι, καὶ τὸ σμικρὸν ἐμπόδιον, μέγιστον τῇ τῶν πραγμάτων ὁλκάδι γίγνεται βλάβος, καὶ παραπλήσιον, ὥσπερ ἂν εἴ τις κυβερνήτης, χειμῶνος ἐν μέσῳ πελάγει τυχὼν, κάτωθεν μὲν τῶν κυμάτων κατὰ τῆς νηὸς ἐπανισταμένων, μεταξὺ καὶ αὐτὸς τῆς πηδαλιουχίας ἐκλαθόμενος ἐπινυστάξειεν, ὡς μηδὲν εἶναι λοιπὸν τὸ κωλῦον, αὔτανδρον τὴν ναῦν αὐτίκα μάλα βυθοδρομήσασαν, ἐν πυθμένας θαλάσσης καταδῦναι. ὅθεν εἰ μή τι ἄλλο, ἀλλ' οὖν διά γε τὰς ὑπηκόους τῶν πόλεων, ἃ τῆς λύπης ἔργα πεφύκασιν ἄλλοις παραχωρήσας, σαυτοῦ τὸ συνῆθες καὶ βασίλειον μεγαλοπρεπὲς διατήρησον. μίμησαι τῆς ἀπελθούσης ἐκείνης γενναίας ψυχῆς τὴν στερρότητα, ἣ διὰ τοὺς πρὸς τὸν θεὸν ἀκμάζοντας ἔρωτας, οὓς ἀπορρήτως ἔβοσκεν ἐν καρδίᾳ πάλαι πολὺν ἤδη τὸν χρόνον ἀφοῦ τῆς τῶν φυσάντων * διέσωσε δόξης αὐτὴν, ἐπιλαθομένη μὲν σώματος, ἐπιλαθομένη δὲ δόξης καὶ κόσμου βασιλικοῦ, καὶ τὸ πάντων ὑπέρτερον ἐπιλαθομένη σοῦ τοῦ φιλτάτου, ὧν κόσμος ἐκείνη πᾶς οὐχ ὑπῆρχεν ἀντάξιος, ἔδραμε μὲν πρὸς θεόν. ἔδραμε δὲ πρὸς τὸν βασιλέα σύζυγον, οὐχ ὅτι σύζυγος, ἀλλ' ὅτι δι' ἐκεῖνον ἐν τὰ τῆς ὀρθοδοξίας ἀκίβδηλα μετακεχωρήκει νάματα. καὶ εἰ χρὴ μὴ λυμήνασθαι τὴν ἀλήθειαν, ἔδραμε πρὸς τὸν πατέρα καὶ βασιλέα τὸν τῆς ὀρθοδοξίας αὐτῇ καταστάντα διδάσκαλον. ὃς πρῶτος ἐκείνην ἐκεῖθεν ὡς ῥόδον λαμπρὸν ἐκ πικρῶν ἀκανθῶν ἐξελέξατο, καὶ ὡς χρυσὸν καθαρὸν ἐκ μετάλλων κιβδήλων ἀνώρυξε, πᾶν εἴ τι λιθαργύρειόν τε καὶ χολοβάφινον ἦν ἐκεῖ καταλελοιπυῖαν. εἰ δὲ τὴν ἐκείνης οὐκ ἔχεις μιμήσασθαι καρτερίαν, ἀλλ' οὖν τῶν πάλαι βασιλέων τοὺς πλείστους μετὰ πολλοῦ τοῦ βελτίονος νικῶν φιλανθρωπίᾳ καὶ ἱλαρότητι πρὸς τοὺς πταίοντας, νίκησον καὶ τῇ πρὸς τὰς λύπας βασιλικῇ καρτερίᾳ, δυοῖν ἕνεκα· ἵνα τε τοῦ καλλίστου καὶ ποικίλου σου πέπλου τῶν μακρῶν ἀγαθῶν, καὶ τοῦτο καλῶς ἐπιπρέπῃ καθάπερ ἐν ἄνθεσιν ἄνθος ὡραῖον, κἂν λίθοις πολυτελέσι λίθος ὑπέρτιμος· καὶ ἵνα τελέως τοῖς ἅπασι βρίθων καλοῖς ἐν τῇ σειρᾷ τῶν πρὸ σοῦ βεβασιλευκότων αὐτὸς ἐπιπρέπῃς, ὡς ἐν τοῖς χρώμασι πορφύρα, κἂν τοῖς ἀστράσιν ἥλιος. φέρε τοίνυν ἀπόδος τὴν τῆς γλώττης ἡμέραν ταῖς τῶν ὑπηκόων ἀκοαῖς, τὴν τῶν ὀφθαλμῶν εὐδίαν τῇ τῶν ἡμετέρων ὄψεων ὁμίχλῃ. διασκέδασον ἡμῶν τῆς ψυχῆς τὸν χειμῶνα ταῖς ἀκτῖσι τῆς σῆς ἱλαρότητος. χρῆσαι τῇ ἑορτῇ τοῦ συνήθους, καὶ γαληνοῦ μειδιάματος. γενοῦ πᾶσιν ἀρχέτυπον, ὥσπερ ἐν τοῖς ἄλλοις καλοῖς, οὕτω κἂν τῇ τῶν δεινῶν καρτερίᾳ. ἡμεῖς δὲ καὶ τῶν Ἑλλήνων ἔστιν οὓς ἀκούοντες ἐν ταύτῃ μάλιστα φιλοτιμησαμένους, αἰσχυνοίμεθ' ἄν, εἰ τοῖς μὲν ἄλλοις ἅπασιν ἀριστεύμασι πλεῖστον ἐκείνων διενεγκόντα πλουτήσαντες βασιλέα, ἐν τούτῳ μόνῳ τὰ δεύτερα φέροντα βλέποιμεν.

* διέζευξε δόξης ἑαυτήν

ποιμένα. ταῦτ' ἄρα καὶ τὸ τοῦ Ἀχιλλέως ἐκεῖνο περὶ τὰς λύπας ἡττώμενον ἦθος ἀποτριψάμενος, καὶ πρός γε δὴ τοῦ Μακεδόνος Ἀλεξάνδρου, μίμησαι τούτων τὸ στερρόν. μίμησαι τοὺς Περσικοὺς βασιλέας τε καὶ σατράπας, ὁπόσοι πρὸς τὰς ἀντιπάλους τύχας οὐδὲν ἀγεννὲς ἐπεπράχεσαν. μίμησαι τοὺς πάλαι Ῥωμαίων ὑπάτους καὶ καίσαρας, οἳ καὶ αὐτοὶ τῶν τοῦ χρόνου δεινῶν ἀπολελαυκότες, ὑπὲρ τοῦ συνήθου φρονήματος ἐκαρτέρησαν. καὶ τί δεῖ παραδειγμάτων ἀλλοτρίων; μίμησαι σαυτόν, ὁποῖος πολλάκις ἐφάνης ἐν τοῖς ἄλλοτε ἄλλοις ἐπεισπεσοῦσί σοι λυπηροῖς. πῶς πολλοῦ πολλαχόθεν πολλάκις ἀναζέσαντος κλύδωνος, ἀκλόνητον καὶ ἀήττητον διετήρησας τὴν ψυχήν, ὥσπερ οἱ βαθεῖαν ἄγοντες ἡσυχίαν; πῶς πολλάκις τῶν τῶν ὑπηκόων ἁμαρτημάτων, δίκην ἀπαρκτίου τὴν τοῦ θυμοῦ ῥύμην εἰς ὄγκον κυμάτων ἐγείρειν ἐθελόντων, οὐχ ἡττήθης πώποτε· ἀλλὰ γενναιότητι χρώμενος, καὶ συνέσει ψυχῆς, ἀντὶ τοῦ κολάζειν τοὺς ἁμαρτάνοντας, ἐκόλασας μὲν τὸν θυμόν; τοῖς δ' ἁμαρτήσασι τὸ συνῆθες παρέσχες φιλανθρώπευμα; ταῦτα ὑπὲρ καιροῦ νῦν ἀναμιμνησκόμενος, μίμησαι σὺ σαυτόν, ἵνα καὶ ἡμεῖς, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ὅλην τῇ γλώττῃ παρασχόντες ἐλευθερίαν, εὐπετῶς παρὰ τὰς σὰς τῶν ἐγκωμίων θαλάσσας πελαγίζειν ἀφῶμεν αὐτήν. κἀκ πάντων ἀνθολογοῦντες τῶν σῶν ἐγκωμίων τὰ κράτιστα, στέφανόν σοι δημιουργῶμεν ἀκήρατον, καὶ οἷον οἱ τῆς σοφίας κρατῆρες ἀναχωρεύοντες εἰς μακροὺς ἡλίους ἀθανατίζουσιν. ἐγὼ δ' ὑπὸ μάλα σφοδροῦ τε καὶ φλέγοντος πόθου νικώμενος, τολμηροτέρῳ ἐχρησάμην τῷ λόγῳ. σὺ δέ μοι σύγγνωθι θειότατε αὐτοκράτορ, τῇ συνήθει κἀνταῦθα φιλανθρωπίᾳ συγχρώμενος.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑ ΡΩΜΑΙΩΝ ἐκστρατείας τοῦ Συργιάννου καὶ τοῦ Κράλη.

Ἦρος δ' ἐπιστάντος, ὁ μὲν Κράλης συνήθροιζε τὰς δυνάμεις. ὁ δὲ Συργιάννης λαθραῖα διεπέμπετο γράμματα πανταχῇ τῆς Ῥωμαίων ἡγεμονίας, ἀρξάμενος ἐκ τῆς ὁμόρου χώρας τῶν Τριβαλλῶν, καὶ διαλαβὼν πᾶσαν παράλιον καὶ μεσόγειον πόλιν καὶ χώραν ἄχρι Βυζαντίου. ἐν οἷς γῆς τε ὑπισχνεῖτο κληροδοσίας, καὶ χρημάτων χάριτας, καὶ ἀξιωμάτων ἐπιδόσεις, καὶ ὅσα ἐπὶ τούτοις ὅμοια. ταῦτ' ἄρα καὶ μικροῦ πάντες ἐκεχήνεσαν πρὸς αὐτόν, καὶ ταῖς γνώμαις ὁλοσχερῶς αὐτῷ προσετίθεντο, καὶ χρήμασι καὶ γράμμασι τὴν ἐκείνου κατήπειγον ἔφοδον. ὁ γε μὴν βασιλεὺς πάλαι εἰδὼς τὴν τοῦ ἀνδρὸς περίνοιαν, καὶ τὴν περὶ τὰ τοιαῦτα ὀξυτάτην ἀγχίνοιαν, σφόδρα ἐδεδίει περί τε ἑαυτοῦ καὶ τοῖς ὅλοις, καὶ δραστικωτέραν τὴν αὐτοῦ ἐνόμιζεν ἔφοδον, ἢ Σκυθῶν καὶ πάντων φάναι ἐθνῶν. πρὸς μὲν γὰρ τὰς τῶν ἀλλοφύλων ἐχθρῶν φάλαγγας ἀντιτάττειν εἶχεν αὖ τὰς ὁμοφύλους πόλεις, φυσικὴν ἐχούσας καθάπαξ πρὸς ἐκείνους ἀπέχθειαν ἐκ τῆς διαφορᾶς τοῦ σεβάσματος. ἡ δὲ τοῦ ὁμοφύλου συνήθους μάχη, καὶ ταύτην ἐκ βάθρων ἀνέτρεπε τὴν ἐλπίδα, καὶ συνέτριβε μάλα σφοδρῶς πᾶσαν

τούτου

Achillis & Alexandri Magni mollicie in dolore ferendo repudiata, conſtantiam eorum imitare. Perſicos Reges & ſatrapas imitare; qui aduerſæ fortunæ non ceſſerunt, ſed fortiter reſtiterunt. Imitare ueteres Romanorum Conſules & Cæſares, qui & ipſi temporum uices experti, ueterem animi conſtantiam tenuerunt. Et quid alienis exemplis eſt opus? Teipſum imitare, ac talem te prębeto, qualis antehac in uarijs caſib. extitiſti. Quoties in maximis tempeſtatibus incōcuſſum animum conſeruaſti, non aliter quàm qui ſumma tranquillitate uiuunt? Quoties ſubditorum tuorum peccatis uehementer irritatus, iram uiciſti: nec unquam affectui ceſſiſti, ſed animum tuum quàm illos fortiter ac prudenter caſtigare maluiſti, & ſolita clementia pœnam meritis ignouiſti? Hæc nunc per occaſionem recordatus, ipſe te imitare, ut & nos (ne longum faciam) omni libertate linguæ permiſſa, laudum tuarum pelagus facile tranſmittamus: & ex omnibus bonis tuis, præſtantiſsimis quibuſque delectis, coronam tibi concinnemus immortalem, qualem ſapientiæ crateres in omne æuum conflant. Ego uerò uehementi & ardenti deſiderio uictus, liberius uerba feci. Tu ergo mihi ueniam dato, diuiniſsime Imperator, ſolita etiam hic humanitate tua uſus.

DE SYRGIANNIS ET Cralis aduerſus Romanos expeditione.

VEris initio Crales ſuas copias coegit: Syrgiannes uerò clandeſtinas literas per omne Romanum Imperium dimiſit, à prouincia finitima Triballis auſpicatus, & per omnem oram maritimam & mediterraneas urbes ac prouincias Byzantium uſque progreſſus, quibus & agrorum aſsignationes, & pecuniæ largitiones, & honorum faſtigia, & id genus alia pollicebatur. Quibus de cauſis ferè omnes illi inhiarunt, & animis prorſus ad illum inclinarunt, impreſsionem eius & literis & pecunijs accelerantes. At Imperator iam olim gnarus ſolertiæ illius, & in huiuſmodi rerum articulis ſummæ celeritatis & dexteritatis, & ſibi & ſummæ rerum uehementer timuit, grauiorem eius impreſsionem quàm Scytharum & omnium ferè gentium ratus. Nam externis hoſtibus ſuas urbes opponere potuiſſet, naturali odio ab illis ob religionis controuerſiam abhorrentes. Sed hominis popularis & noti bellum, illam etiam ſpem funditùs euertebat, & omnes eius cogitationes

Syrgiannes Romanos ad defectionē ſolicitat.

Imperatoris ſolicitudo.

nes perturbabat, adeò ut hoſtiles flammas tantum non terra mari'que in ipſius palatij fores graſſantes cerneret. Quare animum deſpondebat: & tamen ea curabat, quæ poterat, omni ſua ſpe in Deum collocata: quod ei ſemper in more poſitum ac familiare fuit, in maioribus præſertim calamitatibus. Ac primùm turribus maximis palatinas aulas & portas muniijt, & magnam frumenti copiam inuexit, qua cum præſidijs longo tempore, ſi eſſet opus, ſuſtentari poſſet. hoſtilem enim fumum ad ipſum uſque palatium penetraturum putabat. Deinde in Macedoniam abiturus, ut ſua præſentia eos qui defectionem ſpectabant, in urbibus terreret: patriarchici ſolij poſt Eſaiæ obitum Ioannem Apris oriundum, Imperatorij collegij tum ſacerdotem, ſucceſſorem deligit: cuius fidei, Deum teſtatus, in maximo diuini uerbi Sapientiæ templo, coniugem & liberos ſuos mandauit, ut eorum curator & cuſtos poſt Deum eſſet, ſi quid forte reſpublica detrimenti cœpiſſet. His actis, properè in Macedoniam contendit, nullo ſecum adducto exercitu. Iam enim omnes ſuſpectos habebat, præter fideliſsimos domeſticos ſuos, & magnum Domeſticum Cantacuzenum, quem eius ſtudioſiſsimum & amantiſsimum, cæteris uerò omnibus comem & hilarem, tempus declarauit. Sed cum neceſsitas, ut aiunt, ingenium excitet: poſt multas cogitationum ambages, tandem etiam Imperatori in mentem uenit, aſtum & dolum hic quoque, ut plerunque ſoleat, aperta ui longè efficaciorem fore, in bellicis præſertim tumultibus: ſimúlque ad ueterum res geſtas animum retulit, quemadmodum Darius per Zopyrum inuictam Babylonem facilè cæpiſſet: & Antigonus Alexandri ſucceſſor potentiſsimus, ſæpe artibus Eumenis uictus, qui & ipſe ex Alexandri diſciplina prodierat, ingenio, uſu rerum & celeritate illuſtris: ab eóque forſitan non modò regno, ſed uita etiam ſpoliatus eſſet, niſi eminus fraude ac dolo uirum ſuſtuliſſet. & ut ante hos Athenienſis Themiſtocles magnam illam Medorum claſſem, alioqui inſuperabilem, callidis uerbis & dolis profligaſſet. Imperatorem autem in hanc curam intentum, ſenator quidã Sphanzes Palæologus adit, & ſine arbitris alloquitur. illóque opes & honores pollicente, uiciſſim cædem Syrgiannis pollicetur, fuga ſimulata. Non multis diebus pòſt, fama circa Theſſalonicam ſpargitur, ubi tum agebat Imperator, Sphanzen Palæologum omnib. iumentis ſuis uenditis, ad Syrgiannem plenis manib. transfugere. Quo Imperator audito, ignoratiõe ſimulata, & edes eius publicauit, & uxorem ignominioſè per forum traduci

Imperator inſidias Syrgianni comparat.

Sphranizæ ſiue Franciſci Palæologi inſignis perfidia.

τούτου διάνοιαν, καὶ μόνον οὐκ ἐπὶ τῶν βασιλείων πυλῶν τὸ πολέμιον ἔβλεπε πῦρ, σφοδρῶς ἐπιὸν πανταχόθεν ἔκ τε γῆς καὶ θαλάττης. ὅθεν καὶ ἀπεγίνωσκε μὲν· ἐπεμέλετο δ᾽ οὖν ὅμως, ὅσον ἦν ἐφικτὸν, ὅλας ἀναρτήσας εἰς θεὸν τὰς ἐλπίδας. ὃ δὴ συνήθες ἦν αὐτῷ ποιεῖν ἀεὶ, καὶ ὡς εἰπεῖν σύνοικον καὶ συνέστιον, καὶ μάλιστα ἐν ταῖς μείζοσι συμφοραῖς. τὰ μὲν οὖν πρῶτα πύργοις μεγίστοις ὠχύρωσε τὰς βασιλείους αὐλὰς καὶ πύλας, καὶ σίτου πλῆθος ἐντέθεικε διαρκέσον εἰς πλεῖστον τοῖς τε φρουροῖς, καὶ αὐτῷ εἰ δεήσειεν. ἀφίξεσθαι γὰρ ἄχρι καὶ εἰς τὰ βασίλεια προσεδόκα τὸν πολέμιον καπνόν. ἔπειτα μέλλων ἀπαίρειν ἐς Μακεδονίαν, ἵνα τῇ παρουσίᾳ φοβήσῃ τοὺς λάθρα τἀναντία βουλευομένους ἐν ταῖς πόλεσι, διάδοχον τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου μετὰ τὴν τοῦ Ἠσαΐου τελευτὴν, Ἰωάννην τὸν ἐκ τῆς πόλεως Ἄπρω κατέστησεν, εἰς ἱερέα τηνικαῦτα τοῦ βασιλικοῦ κλήρου τυγχάνοντα. ᾧ δὴ καὶ ὑπὸ θεῷ μάρτυρι παραδίδωσι φέρων ἐπὶ μέσου τοῦ μεγίστου νεὼ τῆς τοῦ θεοῦ σοφίας τήν τε σύζυγον δέσποιναν καὶ τὰ τέκνα, ἐπίτροπον ἅμα καὶ φύλακα τούτων εἶναι μετά γε θεὸν παρακελευσάμενος ἐπ᾽ αὐτοῖς, εἴ τί που τῶν ἀδοκήτων τοῖς κοινοῖς ἐπισυμβαίη πράγμασι. ταῦτα διαπραξάμενος, ὅλῃ σπουδῇ τὴν ἐς μακεδονίαν ἤλαυνε, μηδένα στρατὸν ἐπαγόμενος. ὕποπτοι γὰρ αὐτῷ πάντες ἤδη καθίσταντο, πλὴν μόνων τῶν πιστοτάτων οἰκιακῶν, καὶ τοῦ μεγάλου δομεστικοῦ τοῦ καντακουζηνοῦ, ὃν ἐν τοῖς μάλιστα σύμπνουν τε καὶ ὁμόφρονα αὐτῷ τε ἔφηνεν ὁ χρόνος, καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἱλαρὸν καὶ χαρίεντα. ἐπεί γε μὴν ἐφευρετικὸν ἡ ἀνάγκη δοκεῖ πολλαχῇ, εἰσῄει ἐς γνώμην ὀψὲ καὶ τῷ βασιλεῖ διὰ πολλῶν δραμόντι τῶν λογισμῶν, ὡς οἰκονομίας τρόποι, καὶ δόλον ἐγκυμονοῦσαι μέθοδοι, πολλῷ γε τῆς τῶν ὅπλων βίας ἀνυσιμώτεροι καθεστήκασιν ἐς τὰ πλεῖστα τῶν ἔργων, καὶ μάλιστα ἐς ὁπόσα θορύβους πλουτοῦσι πολέμων. καὶ ἅμα ἐς τὰς τῶν παλαιῶν ἀνδρῶν πράξεις ἀνῆγε τὸν λογισμὸν, ὅπως τε δαρεῖος ὁ μῆδος διὰ ζωπύρου ῥᾷστα τὴν ἄμαχον εἷλε βαβυλῶνα, καὶ ἀντίγονος τῶν ἀλεξάνδρου διαδόχων ὁ κράτιστος πολλάκις καταστρατηγηθεὶς ὑπ᾽ εὐμένους, ὃς τῆς ἀλεξάνδρου παλαίστρας ἦν καὶ αὐτὸς, καὶ γέμων ὁρμῆς ἀπὸ γυμνασίου περιφανοῦς, τάχ᾽ ἂν αὐταῖς δυνάμεσι καὶ τὸ ζῆν ἀπελίμπανεν, εἰ μὴ δόλοις πόρρωθεν καὶ λαθραίαις ἐπιβουλαῖς τὸν ἄνδρα διεχειρίζετο. καὶ πρό γε τούτων ὁ ἀθηναῖος θεμιστοκλῆς τὸν πολὺν ἐκεῖνον στόλον τῶν μήδων λόγοις οἰκονομικοῖς καὶ δόλοις κατετροπώσατο, μὴ δυνάμενος ἄλλως. τῷ μὲν δὴ βασιλεῖ σκεπτομένῳ τοιαῦτα, πρόσεισί τις τῶν ἀπὸ συγκλήτου *σφραντζῆς ὁ παλαιολόγος, καὶ ἀπολαβὼν, λάθρα κοινολογεῖται περὶ τῶν προκειμένων φροντίδων. καὶ ὑπισχνουμένῳ τῷ βασιλεῖ πλοῦτον καὶ δόξαν, ἀνθυπισχνεῖται, φυγὴν ὑποκριθεὶς, φονεύσειν τὸν συργιάννην. οὐ πολλαὶ παρῆλθον ἐκεῖθεν ἡμέραι, καὶ φήμη διασκίδναται περὶ θεσσαλονίκην, ἔνθα διατρίβων ἦν τηνικαῦτα ὁ βασιλεὺς, ὡς σφραντζῆς ὁ παλαιολόγος ἐξαργυρισάμενος πάνθ᾽ ὅσα ὑπῆρχεν αὐτῷ βοσκήματα, βεβύσαις χερσὶν αὐτόμολος οἴχεται ἀποδρὰς ἐς τὸν συργιάννην. ὅπερ ἀκηκοὼς ὁ βασιλεὺς, καὶ τὸν ἀγνοοῦντα ὑποκριθεὶς, πέμψας τόν τε οἶκον ἐδημοσίευσε, καὶ τὴν σύζυγον περιαγαγεῖν ἀτίμως διὰ τῆς ἀγορᾶς

*σφαντζῆς

ἀγορᾶς ἐκέλευσεν. ὃ δὴ τὰ μάλιστα ἔπεισε Συργιάννην ἀνυπόπτως διατεθῆναι πρὸς τὸν Σφραντζῆν, καὶ σύμβουλον ἄριστον εἶναι νομίζειν αὐτόν· ὡς ἔγραφον καὶ τῶν συνήθων λάθρα πολλάκις αὐτῷ ἔκ τε Θεσσαλονίκης, ἔκ τε Βεῤῥοίας, ὡς οὐκ ἐπ' ἀγαθῷ σοι ἔσται ἡ τοῦ Σφραντζῆ ἐπιδημία· φονεύσων γὰρ ἥκει σε. ὁ δὲ οὐκ ἐπείθετο, ἀλλ' ὅρκους ἐγγράφους ὑπ' αὐτοῦ καὶ πάνυ φρικώδεις δεξάμενος ἐνώπιον τῆς θείας καὶ ἱερᾶς τραπέζης, ἱερέων τὴν θείαν τελούντων μυσταγωγίαν, συμπορευόμενος ἦν αὐτῷ τοῦ λοιποῦ, καὶ συνδιαιτώμενος ἀνυπόπτως καὶ ἀδεῶς. ἔχρην γὰρ ὧν πάλαι ἐδεδράκει, τὰ ὅμοια καὶ αὐτὸν ὀψὲ πεπονθέναι, καὶ διὰ ὅρκων ἀπατηθέντα καὶ αὐτὸν δίκας δοῦναι ὧν ἠδικήκει τόν τε τοῦ βασιλέως πάππον Ἀνδρόνικον τὸν βασιλέα, καὶ εἰ χρὴ φάναι, καὶ τὸν Θεὸν αὐτόν· εἴπερ εἰς Θεὸν ἡ ἐπιορκία τὸ τῆς περιφρονήσεως ἀνατίθησιν ἔγκλημα. ἔφθημεν γὰρ ἄνω που εἰρηκότες, ὡς αὐτὸς ὁ τῆς τοῖν δυοῖν βασιλέοιν διαστάσεώς τε καὶ μάχης αἰτιώτατος ἦν, καὶ ἡ ἀρχέγονος ῥίζα πάντων τῶν ἐφεξῆς θορύβων. θέρους δ' ἤδη μεσοῦντος ἀναλαβὼν τὰς δυνάμεις ὁ Κράλης, εἵπετο τῷ Συργιάννῃ εὐθὺ Θεσσαλονίκης ἐλαύνοντι, καὶ σφίσι προσεχώρουν αἱ μεταξὺ πόλεις καὶ χῶραι ῥᾳδίως· τοῦτο μὲν διὰ τὴν τοῦ Συργιάννου ποθοῦσαι πάλαι ἐπιστασίαν, τοῦτο δὲ καὶ ὑπὲρ τῶν ἀσταχύων δεδοικυῖαι· ὥρα γὰρ ἦν τηνικάδε ἅλωνος. ὁ μέντοι Σφραντζῆς μηνύειν τε ἐθέλων τῷ βασιλεῖ τὰ δρώμενα, καὶ ἅμα ἀνύποπτος τῷ Συργιάννῃ δοκεῖν, πρόφασίν τινα δαιμονίαν ἐπλάσατο, καὶ πάνυ βαθεῖαν. προσιὼν γὰρ ἔφασκεν αὐτῷ συνθήκας ἔχειν δύο τινῶν, οἳ περὶ τὸν τοῦ βασιλέως κοιτῶνα μάλιστα τὴν προεδρείαν πεπίστευνται, βεβαιωσάντων, εἰ προσηκούσης ἀδείας τύχοιεν, διαχειρίσασθαι τὸν βασιλέα. δέον οὖν εἶναι πέμπειν πρὸς αὐτοὺς, καὶ ἀναμιμνήσκειν τῶν συνθηκῶν. καὶ οὕτω λαβὼν τὸ ἐνδόσιμον ἔπεμπε, καὶ ἐμήνυε τῷ βασιλεῖ τὰ δρώμενα. ἦσαν δὲ ταῦτα, ὡς ἀχρεῖοι διαπράξασθαί τε τὴν μελέτην, καὶ ἅμα ἑαυτῷ διατηρήσειν τὸ πόῤῥω γενέσθαι κινδύνων. πολὺν γὰρ αὐτῷ περικεχύσθαι νύκτωρ καὶ μεθημέραν τὸν ὄχλον, καὶ μόνον οὐδέπω καταλελεῖφθαι. δεῖν οὖν ἡμεροσκόπους τετάχθαι στρατιώτας τινὰς ἐν τοῖς προαστείοις τῆς Θεσσαλονίκης, ἵν' ὅταν αἴσθωνται προσιούσας τὰς δυνάμεις μετὰ τοῦ Συργιάννου, ἐκδέξωνταί με φεύγοντα πρὸς τὴν πόλιν ἐκ τοῦ στρατοπέδου, πρὶν γνωσθεὶς ἀπόλωμαι μηδὲν πεπραχώς. „αἰσχρὸν μὲν γὰρ ἴσως δηρόν τε μένειν, κενεόν τε νέεσθαι. „αἰσχρότερον δ' ἔτι δηρὸν μένοντα, πρὸς τῷ μηδὲν „πεπραχέναι, καὶ τὸ ζῆν αὐτοῦ που πρὸς ταῖς τῶν ἐχθρῶν „πύλαις ἀπολιπεῖν. ἐπεί γε μὴν ἐπιὼν ὁ Συργιάννης μετά γε τοῦ Κράλη καὶ τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων, ῥᾷστα καὶ ἀπὸ μόνης τῆς φήμης κατεδουλοῦτο πάντα, καὶ προσδόκιμος ἦν καὶ αὐτῇ ἤδη προσβαλεῖν τῇ Θεσσαλονίκῃ· ὁ μὲν τῶν Θεσσαλονικέων δῆμος μετέωρος ἦν ὅλος ταῖς γνώμαις πρὸς τὴν ἐκείνου ἔφοδον· καὶ μελέτην πεποίηντο τὰς πύλας ἀναπετάσαντες, ἀκονιτὶ τοῦτον εἰσδέξασθαι προσιόντα. ὁ δὲ βασιλεὺς βαρείαις ἀλγηδόσιν ἐμερίζετο τὴν ψυχὴν, καὶ τοὺς δι' ἀπόγνωσιν συνωθοῦντας λογισμοὺς ἀνεμέτρει συχνὰ, καὶ ἀπὸ μέσης ψυχῆς καὶ ζεούσης καρδίας τὴν θείαν ἐπεβοᾶτο βοήθειαν. καὶ νῦν μὲν ἐλπίδας εἶχε χρηστὰς τὴν συνήθη πρὸς αὐτὸν τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίαν μεμνημένος. νῦν δ' ἀπογνώσεως λογισμοὶ τὴν αὐτοῦ ψυχὴν πικρῶς ἐπεβόσκοντο. ὅθεν ἔξω μὲν πρὸ τῶν τειχῶν ἡμεροσκόπους ἔπεμψε στρατιώτας τριάκοντα κατὰ τὴν τοῦ Σφραντζῆ προαναφώνησιν. πρὸ δὲ τοῦ λιμένος εἶχε τριήρη μίαν ταχυναυτοῦσαν, εἰς ἣν ἔμελλεν ἐλθόντος ἀπράκτου τοῦ Σφραντζῆ, εἰσπηδήσειν τε εὐθὺς ἅμα τοῖς ἀμφ' αὐτὸν, καὶ ἀποπλεῦσαι τὴν ταχίστην ὡς τὰ τῶν Βυζαντίων βασίλεια.

iuſsit. quę res potiſsimum effecit, ut Sphanzi Syrgiannes crederet, & fideliſsimũ conſiliarium iudicaret: adeò ut cum familiares ſæpe Theſſalonica & Berrhœa ad eum ſcriberent, caueret Sphanzem, qui malo animo & eius occidendi cauſa adeſſet, nihil eorũ literis moueretur, ſed ſanctiſsimo iureiurãdo, eoq; ſcripto, ab illo ante ſacrã menſam accepto, cum ſacerdotes diuinã myſtagogiã celebrarẽt, deinceps eius cõſuetudine & familiaritate ſine ulla ſuſpiciõe & metu uteret. Oportebat eñ eum tandem aliquando ſimiles facinoribus ſuis pœnas luere, & iureiurando captũ & ipſum, quemadmodũ ſeniorem Andronicũ, ac „potius ipſum Deũ (ſiquidẽ periuriũ ad Dei „contemptũ refertur) fefellerat, interire. Suprà eñ diximus, eum diſsidij & pugnę duorum Imperatorũ autorem uel in primis extitiſſe, & primum ortum eorũ tumultuũ omniũ q̃ pòſt ſecuti ſunt. Aeſtate uerò iam media, Crales cum ſuis copijs Syrgiannẽ ſequit̃, rectà Theſſalonicã petentẽ, leui opera interiectis urbib. & pꝛouincijs in deditionẽ acceptis, partim deſiderio ueteris adminiſtratiõis Syrgiãnis, partim uaſtationis ſegetũ metu. Tempus eñ meſsis erat. Ceterùm Sphanzes Imperatori quid ageret nũciaturus, ſimulq; Syrgianni nõ ſuſpectus eſſe uolens, calidiſsimo & mirifico cõmento illum aggreſſus, ſe cum duob. cubiculariorũ principib. pepigiſſe ait, qui affirmaſſent, ſe data opportunitate Imperatorẽ occiſuros. Eos igit̃ cõmonefaciendos eſſe conuentorũ. Sic poteſtate data, Imperatori quid ageret ſignificat: quę erãt huiuſmodi. Deeſſe ſibi facultatẽ, ſimul & facinoris patrãdi, & uitę cõſeruandę. Magnã eñ Syrgianni turbã noctu atq; interdiu circũfuſam eſſe, neq; unquã relinqui ſolum. Eſſe igit̃ milites aliquot ſpeculatores in ſuburbijs Theſſalonicę collocãdos, qui ſe è caſtris in urbẽ fugientem exciperẽt, priuſquã cognitus re infecta periret. Cum eñ turpe ſit, manſiſſe diu, uacuumq; reuerti: multo eſſe turpius, manſiſſe „diu, ac nõ modò nihil geſsiſſe, ſed etiã ad ini„micorũ portas interfici. Ceterùm cũ Syrgi„annes cũ Cralis exercitu pꝛogrediens, ſolo nomine ſuo facilè omnia ſubigeret, & iam Theſſalonicam aggreſſurus putaret̃: populus animo fluctuans, eum apertis portis ſine ullo labore accipere cogitabat. At Imperator uehemẽter anxius, & deſperatione plenus, ex animo & feruẽti corde diuinã opẽ implorabat: ac modò ſpẽ bonã, diuinę erga ſe liberalitatis memor, cõcipiebat, modò deſperatione uehementer angebat̃. Miſit tamen triginta ſpeculatores extra mœnia, ut à Sphantze denũciatum illi fuerat. Ante portam uerò unam triremẽ celerem habebat, in quam, ſi Sphantzes re infecta rediſſet, ſe coniecturus ſtatim cum ſuis erat, & Byzantium rediturus.

ὡς δὲ

Sed cum hoſtiles copiæ propius acceſsiſſent, & ad ſexaginta ſtadia caſtris ab urbe poſitis, poſtridie oppugnaturæ mœnia uiderentur: Sphantzes conatu ſuo deſperato, fugam omnino cogitat. & tali cauſa quæſita, Syrgiannē de more conuenit: ſe paululum extra caſtra proditurum, ad ſpectanda mœnia, numquid armatis ſint completa. At ille nihil ſuſpicatus mali: Abi, inquit, ſequar & ipſe. Præcedit igitur Sphantzes, cum duobus famulis funeſti conſilij conſcijs: Syrgiannes uerò ſolus ſequitur, Deo nimirum ſanam illi mentem tum adimente, cum ſe rerum potiturum ſomniaret. Vt autem circiter duodecim ſtadia à caſtris diſceſſerant, illi cōuerſi, cum id quod uehementer exoptarant, à fortuna ultrò ſuppeditatum eſſet, gladijs illum conciderunt: & priuſquam quiſquam reſciret, properè in urbem contenderunt. Poſtridie uerò Crales re deſperata, Imperatori petenti pacem dedit: cum eoq; egreſſo collocutus, muneribus quibuſdam acceptis, domum ſe recepit.

DE EPISCOPIS QVI Papæ nomine in urbem Imperatricem diſputandi cauſa uenerunt.

Altero anno duo epiſcopi, uetere Roma à Papa miſsi, uenerūt, ut de pace & concordia Eccleſiarum diſputarent. Ac ſtatim uidere erat mulros è populo ſtudium præ ſe ferre, ſed non ſecundum ſcientiā, ac temerè & inconſultò loqui, atque ipſum patriarcham ad diſputandum urgere. Is uerò cum nec linguam dicendi exercitatione inſtructam haberet, & ſuos epiſcopos maximam partem indoctiſsimos eſſe cerneret: tergiuerſabatur ille quidem, ſed quomodo populi tumultum ſedaret neſciebat. Quare & nos in id certamen mittendos putabat, qui linguam exercitatam haberemus, quamuis in ſacrum Catalogum non inſcripti eſſemus. Ego uerò primùm uehementer urgebam, ac monebam ut taceret, & magnam grauitatem atque animi altitudinem præ ſe ferret, Latinorúmque poſtulationem contemneret. neque enim diſputatione eſſe opus. Sed cum rurſus cogitarem, ſilentium non ferē ſuſpicione carere, ſed in exterorum animis uarias & multiplices cogitationes excitare, eorum præſertim qui linguæ imperare neſcirent: patriarcha & quibuſdam primarijs epiſcopis ſeductis, meam ſententiam ad hunc ferè modum expoſui.

CON-

ὡς δ' ἐγγύς τε αἱ δυνάμεις ἐγένοντο, καὶ ἐστρατοπεδεύσαντο σταδίων οὐ πόρρω τοῦ ἄστεος ἑξήκοντα, ἐπίδοξοι ὄντες καὶ δὴ τειχομαχίαν τῇ ὑστεραίᾳ καταστῆναι, ἀγνοοῦς ὁ σφαντζῆς, τὴν ὁρμὴν ἤδη τελέως δὲ τὴν τοῦ ἀποδρᾶναι μελέτην ἠκόνησε· καὶ τοιαύτην τινὰ πλασάμενος πρόφασιν, πρόσεισιν ὡς εἰώθει τῷ συργιάννῃ· καὶ βούλεσθαί φησι παρεξιὼν τοῦ στρατοπέδου μικρὸν κατασκοπεῦσαι τὰ τείχη τοῦ ἄστεος, εἰ ὡπλισμένοις ἀνδράσιν εἴη πεπυργωμένα. ὁ δὲ μηδέν τι τὸν λόγον ἔχειν ὑποπτεύσας πανοῦργον, ἄπιθι, ἔφη, ἕψομαι δὲ καὶ αὐτός. καὶ πρόεισι μὲν ὁ σφαντζῆς ἅμα τοῖς δυσὶ θεράπουσιν, οἳ τὸ φονικὸν καὶ αὐτοὶ συνῄδεσαν σκέμμα αὐτῷ. εἵπετο δ' ὁ μόνος ὁ συργιάννης, τοῦ θεοῦ σφήλαντος οἶμαι τὴν τούτου σύνεσιν, ὅτι μάλιστα τὸ πᾶν ἤλπιζεν ἔχειν. καὶ ὡς δώδεκά που σταδίους τοῦ στρατοπέδου ἀπέστησαν, στραφέντες ἐκεῖνοι, καὶ ἰδόντες παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα ῥᾴδιον ὑπὸ τῆς τύχης τὸ σφόδρα ζητούμενον κατέσταν, κατέκοψαν περιστάντες τοῖς ξίφεσι· καὶ εὐθὺς πρὶν αἰσθέσθαι τινὰ τῶν τοῦ στρατοπέδου, ᾤχοντο σπουδῇ προσπελάσαντες δὲ τὸ ἄστυ. ὁ δὲ κράλης ἀγνοοῦς, τῇ ὑστεραίᾳ σπονδὰς πρὸς τὸν βασιλέα αἰτήσαντα πεποίηκε· καὶ ὁμιλήσας ἐξιόντι, καὶ δῶρά τινα παρ' αὐτοῦ λαβὼν, οἴκαδε ἀνεχώρησε· καὶ τὰ μὲν δὴ τοῦ ἔτους ἐν τούτοις ἐτελεύτα.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΚ ΤΟΥ ΠΑΠΠΑ ἐπιδημησάντων τῇ βασιλευούσῃ ἐπισκόπων διαλέξεως ἕνεκα.

Τῷ δ' ἐφεξῆς ἔτει, ἧκον ἐκ τῆς παλαιᾶς ῥώμης ἐπίσκοποι δύο, ἀπεσταλμένοι παρὰ τοῦ πάππα, διαλεξόμενοι περί τε εἰρήνης καὶ ὁμονοίας τῶν ἐκκλησιῶν. καὶ ἦν εὐθὺς ἰδεῖν πολλοὺς τῶν τοῦ δήμου ζῆλον μὲν λαμβάνοντας, οὐ κατ' ἐπίγνωσιν δὲ, καὶ πρόχειρόν τινα καὶ ἀταμίευτον προτείνοντας γλῶσσαν, καὶ πρός γε ἐπισυνωθοῦντας καὶ αὐτόν γε τὸν πατριάρχην εἰς διάλεξιν. ὁ δ' ὅτι τὴν γλῶσσαν ἔχων ἠκονημένην ἐκ τῆς τῶν λόγων ἀσκήσεως, καὶ ἅμα τοὺς πλείους τῶν περὶ αὐτὸν ἐπισκόπων ἀμαθίᾳ συζῶντας πλείστῃ κατανοῶν, ὑπεστέλλετο μὲν, οὐκ εἶχε δ' ὅπως ἀναχαιτίσῃ τοῦ δήμου τὸν θόρυβον. διὸ παρακαλεῖν ἔγνωκε δεῖν εἰς τὴν τοιαύτην παράταξιν, καὶ ἡμᾶς τοὺς ὡπλισμένην μὲν ἔχοντας γλῶτταν ἐκ τῆς τοῦ λόγου ἐπασκήσεως, ἔξω δὲ τοῦ ἱεροῦ καταλόγου τυγχάνοντας. ἐγὼ δὲ τὰ μὲν πρῶτα πολὺς ἦν ἐγκείμενος, καὶ παραινῶν σιωπᾶν, καὶ σχήματι χρῆσθαι μεγαλοπρεπεῖ τινι, καὶ νομίζειν ἐπαγγελλομένου μηδενὸς ἀξίαν λόγου τὴν τῶν λατίνων νομίζοντα πρόκλησιν, λόγους τῆς χρείας οὐκ ἀναγκαίως ἀπαιτούσης ἐνταῦθα. ἀλλ' ἐπεὶ δὴ τὸ οὐκ ἀνύποπτον αὖθις ἑώρων, ὡς τὰ πολλὰ διπλοῦν τὸ τῆς σιωπῆς, ἀλλὰ πολλαπλοῦς καὶ πολυσχιδεῖς βλασφημίας καὶ διανέμον τοῖς ἔξω τοὺς λογισμούς, καὶ μάλιστα τοῖς τοιούτοις οἳ γνώμην καὶ γλῶσσαν ἠσκήκασιν ἀταμίευτον, ἀπολαβὼν ἰδίᾳ τόν τε πατριάρχην καὶ τινὰς τῶν ἐλλογίμων ἐπισκόπων, τὴν ἐμαυτοῦ γνώμην ἐπιδεξάμην, τοιαῦτά τινα διεξελθὼν ἐπ' αὐτῶν.

ΣΥΜΒΟΥ-

ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΤΗΝ ἱστορίαν συγγράφοντος γρηγορᾶ.

Ἐμοὶ μὲν οὕτως ἔχειν πρὸς τὴν παροῦσαν ἅμιλλαν, καὶ οὕτω προθυμίας οὐδὲν οὐδαμῆ γε ἐλλείπειν ἔπεισιν, ὡς οὐ γλῶτταν μόνον ὁπλίζειν προσήκειν, ἀλλὰ πρό γε ταύτης καὶ γνώμην αὐτήν, ῥίζαν ταύτην οὖσαν καὶ πηγὴν τῆς γλώττης, καὶ ἅμα χορηγὸν καὶ πρύτανιν τῶν λεγομένων. ὁρῶντι δὲ τοὺς πολλοὺς πρὸ τοῦ καιροῦ καὶ τῆς χρείας μεγάλην τινὰ καὶ θρασεῖαν ποιουμένους τὴν γλῶτταν, καὶ περὶ σφᾶς αὐτῶν βουλομένῳ, ἅμα καὶ τοὺς καιροὺς εὐθὺς καὶ τὰ πράγματα σύνδρομά τε καὶ πρόδρομα γίνεσθαι οἰομένους, δεδιέναι μοι ἔπεισι μὴ τῆς χρείας καὶ τοῦ καιροῦ παραστάντος λειποταξίου δίκην ὀφλήσωσι, τῶν ὅπλων ἑκόντες τοῖς ἐναντίοις παραχωρήσαντες. ἔνθα γὰρ φιλοτιμία τρόφιμος ἀπειρίας ὅλην ἐνδυσαμένη τὴν ἀωρίαν, τῶν ὅρων καταχορεύει τῆς εὐταξίας, ἐκεῖ καὶ πέρας ἀκολουθεῖν τοῖς προοιμίοις ἐπιεικῶς ἀντιστρατευόμενον, οὐδὲν ἀπεικός. οὐδὲ γὰρ ὡς ἔοικεν εἰδέναι ἔπεισι τοῖς τοιούτοις, μὴ τὴν γλῶτταν δύνασθαι καθιστᾶν τοὺς καιροὺς ἀνυσίμους, τοὺς δὲ καιροὺς τὴν γλῶτταν, οὐδ᾽ ὅτι τυρσηνικῆς σάλπιγγος οὐδεὶς ἂν δρῷη μεγαλοφωνότερος· ὁμοῦ δ᾽ ὅμως περὶ πληγέντι ἀέρι καὶ αὕτη δαπανᾷ καὶ λύει τὸ κράτος τῆς τέρψεως, οὐδένα καρπὸν τοῖς ἔπειτα καταλείπουσα τῆς ἠχοῦς μονιμώτερον. ὅτι δ᾽ οὐ χρεὼν ὁμοῦ καὶ τοὺς ὅσοι γε βαθεῖαν αὔλακα διὰ φρενὸς καρποῦνται παραλόγοις ἑπομένους ὁρμαῖς, ἐν αὐθαιρέτους ἰέναι κινδύνους, δῆλον οἶμαι τοῖς ἅπασιν εἶναι, δηλώσομεν δὲ καὶ αὐτοὶ προϊόντες. ὥσπερ γὰρ δυοῖν στρατοπέδοιν ἐν μάχῃ ἀντικειθέντων, ἡ τοῦ ἑνὸς εὐβουλία φθοροποιόν τινα θατέρῳ χορηγεῖ τὴν δύναμιν βουλευομένῳ κακῶς καὶ τοὐναντίον αὖθις, οὕτω κἀνταῦθα εἰ πρὶν καλῶς ὁμοῦ καὶ συνετῶς ἐσκέφθαι πρὸς διαλέξεις καὶ ἡμᾶς ἀπαντῴημεν τῶν ἐναντίων, ἕψεται πρὸς αἰσχύνην ὁρᾶσι χρῆσθαι τοῖς τῶν κακῶς δεδογμένων πέρασι. καὶ μή μοι λεγέτω τις ὡς πολλοὶ πολλάκις ὁρμαῖς ὀξυτέραις τοῦ δέοντος τὴν ἡγεμονίαν τῆς γλώττης ἐγκεχειρηκότες, νίκης καὶ τροπαίων κληρονόμοι γεγένηνται. πρῶτον μὲν γὰρ οὐ κανόνα καὶ στάθμην εὐνομίας ἡγεῖσθαι χρεὼν ἀστάθμητον πρᾶγμα· ἔπειτα οὐδὲ τὴν ἀπερίσκεπτον ἴσμεν ὁρμὴν οἴκοθεν φέρουσάν ποτε τὰ τῆς νίκης ἐφόδια, ἀλλὰ τῆς τῶν ἀντιπαρατεταγμένων μείζονος κακοβουλίας, ὕλην παράδοξον χορηγησάσης πολλάκις ἐν τῷ κατορθοῦν τῇ ἀντιστρατήγῳ θρασύτητι, ἐν τὴν τοῦ βελτίονος μοῖραν ἀπενηνέχθαι ἔδοξε καὶ φαῦλα, ὥσπερ αὖ πολλάκις τὸ τῶν ἀντιπάλων συνετώτερον βούλευμα παρήλασε καὶ τοὺς ὀρθῶς βεβουλεῦσθαι δόξαντας. ἀδήλου γὰρ ὄντος τοῦ μέλλοντος, ἐγχωρεῖ καὶ τοιαῦτα συμβαίνειν ἐνίοτε. ἀλλ᾽ ἡμῖν γε οὐ νόμον ποιεῖσθαι δήπου χρεὼν τὸν παραλόγων κατορθωμάτων κατάλογον· καὶ μάλιστα νῦν, ὁπότε περὶ τοῦ τῆς εὐσεβείας κράτους τὰ παλαίσματα διακινδυνεύεται. τούτων γὰρ εἵνεκα παρελήλυθα συμβουλεύσων ἃ συμφέρειν ἐνόμισα, καὶ τῇ παρούσῃ χρείᾳ ὅσον ἔξεστι καὶ αὐτὸς συνεισενεγκεῖν. εἰ δ᾽ ὀρθῶς ἢ μή, σκοπεῖν λείπεται. οὐδὲ γὰρ νομοθετήσοντες ἥκομεν, οὐδ᾽ ἀποφαντικῶς τὰ ἡμέτερα λέξειν δόγματα. ἀλλ᾽ ὥσπερ πάλαι ταῖς ἀριστοκρατουμέναις ἐγίγνετο πόλεσιν, οὕτω καὶ ἡμῖν ἐράνου δίκην τὰ τῇ διανοίᾳ πρὸς τὸ παρὸν ἐπιτρέχοντα συνεισφέρειν ἔδοξε δίκαιον.

ἃ τοίνυν

CONSILIUM AUTORIS.

Equidem ad hoc certamē ea ſum alacritate, itáque paratus, ut nō modò linguam, ſed animum etiam, radicem & fontem huius, ſimúlque largitorem & moderatorem orationis, exacuerim. Cum autem pleroſque, priuſquam res poſtulet, audacter & magnificè loqui, & in ea eſſe opinione uideam, ut & tempora & res ipſas ad ipſorum arbitrium accommodare ſe oportere opinentur: uereri mihi ſubit, ne, ubi res & tempus poſtularit, deſertorum ordinum rei, arma ultrò aduerſarijs tradant. Nam ubi ambitio imperitiæ alumna, omni importunitate abuſa, modeſtiæ limites inuadit: ibi etiā cum ſequi exitum qui procemijs repugnet, non eſt mirandum. Neque enim illi cogitant, non linguam temporibus, ſed tempora linguæ moderari: neque quenquam tuba Tyrrhena uocaliorē eſſe: tamen illam quoque unà cum aeris ictu conſumere & amittere ſuam oblectationem, nec ullum relinquere ſui poſt ſonitum fructum. Non autem committendum eſſe prudentibus, ut ſubito motu ac temerario incitati, ultrò ſibi periculum accerſant, inter omnes conſtare arbitror: & nos orationis progreſſu declarabimus. Sicut enim duobus exercitibus ad pugnā inſtructis, alterius cōſiliū alterius temeritatem deſtruit, & contrà: ita etiam hic fit. Si prius quàm probè ac diligenter diſputationes meditati fuerimus, aduerſarijs occurremus: cum ignominia diſcedemus. Neque uerò mihi quiſquam dicat, multos ſæpe repentino impetu elatos, & quæ in mentem ueniſſent effatos, uictoriam obtinuiſſe. Primùm enim ea res quæ neque modum neque rationem in ſe ullam habet, modus & ratio æquitatis ducenda non eſt. Deinde ſatis ſcitur, inconſideratum impetum non ſuapte natura párere uictoriam: ſed aduerſariorum maiore ſtulticia occaſionem mirabiliter præbente, malas quoque res bonarum rerum locum occupare, duce audacia: ſicut uiciſſim maior ſæpe aduerſariorum prudentia, eos etiam qui bene ſuis rebus conſuluiſſe uidentur, ſuperat. Nam cum res futuræ incertæ ſint, nihil obſtat quo minus interdum etiam tale aliquid uſuueniat. Sed fortuitorum ſucceſſuum euentus, non apud omnes legis tenere locum debet, nunc præſertim, cum de religionis uictoria ſit certandum. Hac enim de cauſa prodij, ut conſilium darem, quid utile mihi factu uideretur: & ut ipſe etiam pro mea uirili, hoc rerum articulo aliquid opis afferrem. Id uerò rectè ne an ſecus, conſideretur. Neque enim legum ferendarum gratia adſumus, aut ut noſtra decreta firma & incōcuſſa haberi uelimus: ſed ut olim in liberis ciuitatibus fiebat, ita & nobis quæ in mentem ueniſſent, uice ſtipis conferre uiſum eſt.

θρασύδειλοι.

Tēpora linguæ moderantur.

Temeritati fortunæ nō fidendum.

u Is autem

Is autem huius noſtræ rationis ſcopus eſt, ut dehortemur, ne quiuis pro ſuo libito cum ijs qui ex Italia uenerunt, temerè congrediatur & diſputet, cum id ne ſummis quidem & hac autoritate præditis uiris concedendum eſſe uideatur, priuſquam inter ſeſe diſputationis ſcopum & finem conſiderarint, ad quem & in agendo & in dicendo eſt collimandum. Quod niſi fiat, periculum eſt, ne omne ſtudium, omnis labor inanis & irritus eſſe uideatur. Veluti is q̃ nauigat, non hoc uult, nec hũc ſcopum propoſitum habet, in quo elaborat: ſed illud potius cuius cauſa id agit, lucri nimirum: non autem ut uentorum & fluctuum arbitrio de uita dimicet, è portu ſoluit. Eodem modo ſagittarius, non ideo ſagittas emittit, ut uentum uerberet: ſed ut hoſtem ſternat, id facit. Hic uerò cuius emolumenti ſpe, quo fine propoſito, quiſquam diſputare cum Latinis uelit, equidem non uideo, ſi nec ipſi noſtris, nec nos illorum decretis aſſentiri unquã decreuimus: quamuis omnes hoc lapides, omnes ſtipites hoc clamitent. Deinde abſurdiſsimum & ab omni ratione alieniſsimum fuerit, ijs qui in Olympijs certant, & in ſtadio decurrunt, & qui furti rei fiunt, ad Hellanodicas & incorruptos iudices eſſe prouocationem, ne iuſticiæ regula uioletur, aut inanis ſit contentionis quaſi decurſio, nulla regula, nulla meta propoſita, ad quam diſceptantium orationes relatę litem finiant: eos uerò qui de rebus diuinis diſputaturi, & in lõgiſsimo illo ſtadio decurſuri ſunt, & maximam cladem animis & corporibus minitante, nullum habere iudicem, qui utriuſque partis oratione expenſa, alteros uictores ꝓnunciet, alteros uanitatis & falſitatis condemnet: ſed non aliter facere, ac ſi qui de limitibus agrorum diſceptantes, primùm cõuicijs de uictoria certẽt, deinde ad manus & arma ueniant, & quouis modo uterque alterum è medio tollere conetur. Quod ſi duæ partes ſumus qui contendimus, nec tertium ueritatis arbitrum & iudicem habere poſſimus, eaq; de cauſa alterutris de controuerſia pronunciandum eſt: nos illorum eſſe iudices, non illos noſtri oportet. Noſtrum enim dogma illi non minus quàm nos rectum eſſe concedunt. additamentum autem ab illis excogitatum, & à uera uia deflexionem: ſolis illis reprehenſione uacare uidetur, nobis autem minimè. Si ergo pendente lite noua illorum opinio admittenda eſt: iudicare & pronunciare noſtrum fuerit, non illorum qui rei ſunt. Quòd ſi illi ſe diui Petri ſedis ſucceſſores & hæredes eſſe dicunt, idque telum in nos uibrant, ut nubes fulmina, eaque ratione nos opinionum ſuarum miniſtros & exequutores eſſe oportere opinantur: id minimè curandum eſt. Ob hoc enim maiore odio & auerſatione digni ſunt,

Inanis diſputatio ſine cedendi uolũtate, et iudice controuerſiæ ſumma poteſtate prædito.

Diuus Petrus non iactãdus, ſed imitandus.

ἃ τοίνυν λέγειν προὔργου ἡγήμεθα τήμερον, ἀπαγόρευσίς ἐστι μὴ πάντας αὐτονομίᾳ βουλήσεως ἐθέλοντας ὁμόσε χωρεῖν ἐς διαλέξεις καὶ ἀπαντήσεις τῶν ἐξ Ἰταλίας ἰόντων· ὅπουγε μηδὲ τοῖς προεδρεύουσι καὶ τιμῆς τοιαύτης ἠξιωμένοις, πρὶν μετ' ἀλλήλων τὸν τῆς διαλέξεως ἐσκέφθαι σκοπὸν, χρεὼν ἀπαντᾶν, εἰδότας ὅτι πρᾶξις πᾶσα καὶ λόγος ἅπας ἔχει σκοπὸν καὶ τέλος, πρὸς ὃ βλέποντας τόν τε πράττοντα καὶ λέγοντα, τήν τε πρᾶξιν ὁμοῦ καὶ τὸν λόγον εὐθύνειν προσήκει. τούτου δ' ἀπόντος, κίνδυνον ἂν μάταιον σπουδήν τε πᾶσαν καὶ πόνον ἅπαντα νομίζεσθαι. οἷον ὁ πλέων οὐ τοῦτο βούλεται καὶ τοῦτ' ἔχει σκοπὸν, ὅπερ ἐργάζεται, ἀλλ' ἐκεῖνο μᾶλλον οὗ ἕνεκεν ἐργάζεται ὅπερ ἐργάζεται. κέρδους γὰρ ἕνεκα, καὶ οὐ τοῖς κύμασι καὶ τοῖς πνεύμασι τῶν βίαις διακινδυνεύειν τὸ ζῆν, ἀνάγει τὴν ναῦν. καὶ ὁ τοξότης δ' ὁμοίως, οὐκ αὐτὸ καθ' αὑτὸ τὸ τοξεύειν, ἀλλὰ τὸ βαλεῖν τὸν πολέμιον εἵνεκα τοῦτο προήρηται. γινώσκω δ' οὖν οὐχ ὁρῶ τίνος εἵνεκα κέρδους, καὶ πρός τινα βλέπων σκοπὸν, διαλέγεσθαι ἄν τις ἕλοιτο, εἰ μήτ' αὐτοὶ τοῖς ἡμῶν, μήθ' ἡμεῖς τοῖς αὐτῶν συντίθεσθαι βουλήμασιν ἐγνωμεν πώποτε, κἂν πάντες φῶσι λίθοι, κἂν πάντα φυτά. ἔτι μὴν καὶ τῶν ἀτοπωτάτων ἂν εἴη καὶ πόρρω που τοῦ προσήκοντος προεδρευόμενον λόγου, τοὺς μὲν ὀλυμπιάσιν ἀγωνιστὰς, καὶ ὅσοι γῆς ἕνεκα σταδιαίας ἀμφισβητοῦσι, καὶ εἴ τις λωποδυσίαις ἁλίσκοιτο, τούτοις ἐξεῖναι πᾶσιν ἑλλανοδίκας τινὰς καὶ κριτὰς ἀρρεπεῖς προκαθίζειν, ὡς μὴ λάθῃ παραφυεὶς ὁ τοῦ δικαίου κανὼν, μᾶλλον δ' ἵνα μὴ ἀνύποπτον ἔχῃ τὸν δρόμον ἡ τῆς ἀμφισβητήσεως ἕξις, μηδενὸς προκειμένου κανόνος καὶ στάθμης πρὸς ἃ παραμετρηθέντες οἱ τῶν ἀνταγωνιζομένων λόγοι τῆς ἔριδος ἀπαλλάξονται. τοὺς δὲ τῶν περὶ θεοῦ λεγομένων κοινολογεῖσθαι βουλομένους, καὶ οὕτω μέγιστον διανύειν τὸν δίαυλον καὶ μεγίστην ἀπειλοῦντα βλάβην ψυχαῖς ὁμοῦ τε καὶ σώμασι, τούτοις δὲ μηδένα προκαθίζειν κριτὴν, ὃς ἂν τὰ παρ' ἑκατέρων βασανίζων λεγόμενα, τοῖς μὲν τὴν νικῶσαν χαρίσηται ψῆφον, τὰ δ' ὡς ἀζημιαῖα καὶ ληρώδη τῆς ἀκροάσεως ἀποκρούσηταί τε καὶ τοῦ χοροῦ διαγράψῃ τῆς ἀληθείας· ἀλλ' ὅμοια ποιεῖν ἐκείνοις, οἳ περὶ γῆς ὅρων, ὡς ἔπος εἰπεῖν, πρὸς ἀλλήλους μαχόμενοι, πρῶτα μὲν ταῖς ἀπὸ γλώττης λοιδορίαις περὶ τῆς νίκης διαγωνίζονται, εἶτα βραχίονι καὶ παλάμῃ τὴν ἀπαλλαγὴν ἐπιτρέπουσιν, ὃς ἂν ἐπικρατέστερος καταστὰς, ἢ λίθῳ θατέρου πατάξῃ τὴν κεφαλὴν, ἢ κονδύλῳ πρόσω καιρίαν, ἢ τυχὸν οὑτωσίπως ξίφος παρὰ πλευρὰν ἐλάσας ἀναρίθμιον τοῖς γε ἄλλοις καθ' ὃ δὴ τάχιστα τὸν ἀνταγωνιστὴν ἐκδέξῃ. εἰ δὲ δυοῖν ὄντων ἡμῶν τῶν ἀμφισβητούντων μερῶν, τρίτον οὐκ ἔστιν εὑρόντας προσενεγκεῖν ἐπιστήμην καὶ πρύτανιν ταληθοῦς, καὶ δεῖ διὰ ταῦτα θατέρον τῶν μερῶν ἐπικρίνειν τοῖς λεγομένοις, ἡμᾶς ἔδει κριτὰς αὐτῶν εἶναι, καὶ οὐκ αὐτοὺς ἡμῶν. τὸ μὲν γὰρ ἡμέτερον δόγμα παρ' ἀμφοτέρων ἡμῶν τε καὶ αὐτῶν ὁμοίως εὖ ἔχειν ὁμολογεῖται. τὴν δὲ παρ' αὐτῶν καινοτομηθεῖσαν προσθήκην καὶ τῆς εὐθείας παρεκτροπὴν μόνοις αὐτοῖς ἀκατηγόρητον εἶναι δοκεῖ, ἡμῖν δὲ καὶ μάλα ἥκιστα. μεταξὺ τοίνυν τῆς ζητήσεως οὔσης, εἰ χρὴ κοινωνεῖν αὐτοῖς τοῦ καινοτομήματος, ἐς ἡμᾶς τὸ κρίνειν καὶ ἀποφαίνεσθαι περιήκει, καὶ οὐκ εἰς αὐτοὺς ὑπευθύνους γε ὄντας. εἰ δ' ὅτι τοῦ μεγάλου πέτρου καθέδρας αὐτοὶ διάδοχοι καὶ κληρονόμοι γεγενῆσθαι φασὶ, καὶ τοῦτ' ἐπισείουσι καθ' ἡμῶν καθάπερ τὰ νέφη τοὺς κεραυνοὺς, κἀντεῦθεν τῶν σφίσι δοξάντων αὐτουργοὺς ἡμᾶς εἶναι τῶν ἐκείνων νόμον ἀξιοῦσι γενέσθαι, φροντίζειν οὐ χρή. διὰ γὰρ τοῦτο μᾶλλον μεμισῆσθαι καὶ ἀπεστράφθαι δίκαιοι,

ὅτι

ὅτι τῆς τοῦ θρόνου τιμῆς ἀναξίως ἐπεπράχεσαν. οὐ γὰρ ὅσα βούλονται, ταῦτα καὶ δογματίζειν ἐκέλευσε Κλήμεντι καὶ τοῖς ἐφεξῆς διαδόχοις ὁ Πέτρος, ἀλλ' ὅσα δεῖ φησι δεσμεῖν, καὶ λύειν αὖθις ὅσα δεῖ. οὗτοι δὲ τὰ πάσαις ταῖς ἁγίαις βεβαιωθέντα καὶ κυρωθέντα συνόδοις παραδραμόντες, εἰς ἔργον ἐξήνεγκαν, ἃ μόνοις αὐτοῖς βουλομένοις ἦν. ἔπειτα οὐδὲ τὸ πάλαι καλῶς κρατῆσαν ἔθος, καὶ παρά τε τῶν βασιλέων παρά τε τῶν διδασκάλων τῆς ἐκκλησίας ἄνωθεν κυρωθέν, παρορᾶσθαι δίκαιον. ἔθος γὰρ ὁπότε περὶ δογμάτων ἀγῶνες τῇ ἐκκλησίᾳ καθίστασθαι μέλλοιεν, πάντας διὰ κοινοῦ θεσπίσματος καὶ ψηφίσματος τοὺς τῆς ἐκκλησίας προμάχους καλεῖν, οὐ μόνον ὁπόσοι τὰς πολλαχοῦ τῆς γῆς διέλαχον μητροπόλεις εὐαγγελικοῦ κηρύγματος ἕνεκα, ἀλλὰ καὶ ὅσοι πατριαρχικὴν ἀξίαν περίκεινται· τόν τε Ἀλεξανδρείας καὶ Ἱεροσολύμων φημί, καὶ τὸν τὴν Ἀντιόχου διέποντα, οἳ χώραν ἕξουσι μὴ κληθέντες, σάλους καὶ κλύδωνας κατὰ τῆς ἡμῶν ὁμονοίας ἐγεῖραι, καὶ εἰς χειμῶνα τὸ τῆς ἐκκλησίας ἔαρ μεταβαλεῖν. εἰ γὰρ πάλαι Θεοδώρητος ὁ τῆς Κύρου ἐπίσκοπος εἷς ὤν, καὶ οὐδὲ πατριαρχικὴν ἀξίαν περικείμενος, οὐδ' ἄλλως ἐπίσημον ἔχων θρόνον, τοσαύτην φιλονεικίας ἀνῆψε κάμινον, ὥστε πλείστους ὄντας τοὺς ἐξ Ἀσίας τε καὶ Εὐρώπης ἐν τῇ κατ' Ἔφεσον ἀθροισθέντας συνόδῳ, μακροῦ μεταχεῖν τοῦ καπνοῦ· πολλῷ ἂν ῥᾷον, ὀλίγους ὄντας ἡμᾶς πλείους ὄντες οἱ μὴ παρόντες ἐπίσκοποί τε καὶ πατριάρχαι, ταῖς τε ἀπὸ γλώττης καταδράμοιεν λοιδορίαις, καὶ πολὺν καθ' ἡμῶν ἀναφλέξαιεν τὸν τῆς φιλονεικίας πυρσόν. ἄλλως τε καὶ τοῖς διαλεγομένοις ὄργανον εἶναι νομίζεται τὸν συλλογισμόν, εἰς τὴν τοῦ προκειμένου κατασκευήν, καθάπερ τὴν σκαπάνην τῷ σκαπανεῖ, καὶ τὴν κώπην τῷ πλέοντι. ὃ καὶ παρ' αὐτοῖς δὴ τοῖς Ἰταλοῖς, εἴπερ ἄλλο τι, σπουδαζόμενον ἴσμεν. ἐνταυθοῖ δὲ χώραν οὐκ ἔχειν εὑρίσκομεν τὸν συλλογισμόν, οὔτε τὸν κατ' ἐπιστήμην τὴν ἀποδεικτικήν, οὔτε μὴν τὸν κατὰ τὴν διαλεκτικὴν τέχνην, περί τε θεοῦ καὶ τῆς θείας καὶ ζωαρχικῆς τριάδος τῆς ζητήσεως οὔσης. εἰ γὰρ τὴν ἐπιστημονικὴν ἀπόδειξιν ὁμολογουμένων τε καὶ ἀναποδείκτων δεῖσθαι προτάσεων καὶ γνωριμωτέρων τοῦ συμπεράσματος ἕπεται, αὗται δ' ἢ ἐπαγωγῇ, ἢ αἰσθήσει, ἢ ἐμπειρίᾳ γίνονται φανεραί· οὐκ ἔστιν ἄρα συλλογίζεσθαι κατ' ἐπιστήμην τὴν ἀποδεικτικὴν ἐνταυθοῖ. δυσθεωρήτους γὰρ τοὺς περὶ τῶν θείων εἶναι λόγους, καὶ μάλα ἀκαταλήπτους. καὶ τοῦτο δείκνυται μὲν ὥσπερ τοῖς ἡμετέροις, οὕτω δὴ καὶ τοῖς θύραθεν θεολόγοις, τοῖς τε ἄλλοις, καὶ οὐχ ἥττον τῷ Πλάτωνι τῷ Ἀρίστωνος. θεὸν γάρ, φησιν, νοῆσαι μὲν χαλεπόν, φράσαι δ' ἀδύνατον. ὃ δὴ μικρὸν ὁ μέγας ἐν θεολογίᾳ Γρηγόριος ἡγησάμενος, ἐν τοῖς περὶ θεολογίας λόγοις, οὑτωσί πως ἐπιδιορθοῦται λέγων· θεὸν φράσαι μὲν ἀδύνατον, ὡς ὁ ἐμὸς λόγος· νοῆσαι δέ, ἀδυνατώτερον. τὸ γὰρ νοηθὲν τάχα ἂν λόγος δηλώσειεν, εἰ καὶ μὴ μετρίως, ἀλλ' ἀμυδρῶς γε τῷ μὴ πάντῃ τὰ ὦτα διεφθαρμένῳ, καὶ νωθρῷ τὴν διάνοιαν. τὸ δὲ τοσοῦτον πρᾶγμα τῇ διανοίᾳ περιλαβεῖν, πάντως ἀμήχανον καὶ ἀδύνατον, μὴ ὅτι τοῖς καταβεβλακευμένοις, καὶ κάτω νεύουσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς λίαν ὑψηλοῖς τε καὶ φιλοθέοις, καὶ ὁμοίως πάσῃ γεννητῇ φύσει, καὶ οἷς ὁ ζόφος οὗτος ἐπιπροσθεῖ, καὶ τὸ παχὺ τοῦτο σαρκίον πρὸς τὴν τοῦ ἀληθοῦς κατανόησιν, οὐκ οἶδα δὲ εἰ μὴ καὶ ταῖς ἀνωτέρω καὶ νοεραῖς φύσεσι. τούτου δ' οὕτως ἔχοντος, οὐδ' ὁ συλλογίζεσθαι θέλων

quòd aliter quàm ſancta ſede dignum ſit egerunt. Neque enim quæ uellent dogmata ſtatuere Clemētem & cæteros iuſſit Petrus: ſed ea ligare quę liganda eſſent, & ea ſoluere quę ſoluenda eſſent. At iſti, ijs quæ omnibus ſacris cōcilijs ſtatuta & decreta ſunt neglectis, ea fecerunt quæ ipſis ſolis placuerunt. Deinde nec ueterem morem ab antiquis & Imperatoribus & doctoribus ſancitum, uiolari decet. eſt enim in more poſitū, cum in Eccleſia certamina de dogmatibus mouentur, omnes cōmuni edicto & decreto Eccleſiæ propugnatores citare, nec eos tantum qui Euangelici præconij cauſa metropoles ubiq; gentium ſortiti ſunt, ſed patriarchica etiam autoritate præditos: ut ſunt Alexandrinus, Hieroſolymitanus & Antiochenus antiſtes. quibus cauſa dabitur, non accerſitis, turbandæ concordiæ noſtræ, & Eccleſiæ uer in hyemē commutandi. Nam ſi olim unus uir Theodoretus Cyri epiſcopus, & à patriarchica dignitate alienus, nec alioqui ſedem illuſtrem obtinēs, tantum cōtentionis incendium excitauit, ut cū plurimi epiſcopi ex Europa & Aſia Epheſi cōueniſſent, illius fumi moleſtias longo tēpore ſentirent: quanto magis tanta epiſcoporum & patriarcharum multitudo, cōtra nos paucos infeſtam linguā exacuet, & diſsidijs turbabit omnia? Præſertim cum diſputantiū inſtrumentū ſit ad ꝓpoſiti confirmationem, ratiocinatio, ut ligo foſſorū & remus nauigātiū: quā nos Italis, ut quicq̄ aliud, ſtudio eſſe nouimus. eam uerò nos locum hic non habere ſcimus, ſiue ea ſcientiam per demonſtrationem polliceat̄, ſiue à probabili diſſerendi ratione ꝓficiſcat̄: cum hic de Deo & ſancta uitæq; principe Trinitate agatur. Nam ſi ſcientifica, quam uocant, demonſtratio ꝓpoſitiones certas & per ſe claras requirit, & cōcluſiones notiores: hę uerò aut inductione, aut ſenſu, aut experiētia declarant̄: hic utiq; demonſtratiōe ſciētifica ratiocinari nō licet. cognitu eñ difficiles perceptuq; arduæ ſunt rationes diuinarū rerū: idq; cùm à noſtris, tum ab exteris theologis demōſtrat̄, ac à Platone Ariſtonis filio in primis. Deū eñ, inquit, intelligere difficile eſt, & in uulgus efferre nefas. quam ſententiā magnus doctor Gregorius in diſputationib. de Theologia hoc modo correxit: Deus mea quidē ſentētia explicari nullo modo poteſt, intelligi uerò multo minus. Quod eñ mens intellexerit, lingua forſitā explicabit, ut nō planè, at obſcurè: niſi quis ſurdaſter ſit, & animo hebeti. At tantā rē animo cōplecti, nullo ingenio, nulla ratione queat, nō modò ſtupidi & hebetes, humiq; defixi, ſed ne acutiſsimi & ingenioſiſsimi quidē, & in cœlū animis intenti. Hęrebit ex ęquo omnis genita natura, quā caligo circūdat, cui craſſa hæc caro ad rei perſpicientiam obſtat. Atq; haud ſcio an etiā ſupernis & intelligentib. naturis id ſit negatū. Quod cum ita ſit, nec is qui ratiocina-

Controuerſiæ cōcilijs dirimendæ

Theodoretus Cyri epiſcopus.

Raticinationē in ſacris locum non habere.

Plato de Deo.

Gregorius.

tiocinari uult in his, quid ratiocinetur nouit: nec qui percontatur, ſciet quid audierit. Minime igitur eſſe utilem ratiocinationẽ, quam demonſtrandi ſcientia parit, perſpicuum eſt: æquè autem inutilem eſſe Dialecticam, cuius propoſitiones opinionibus ambiguis nituntur, ex ijs quæ ſubijciemus conſtabit. Sic autem ait Gregorius Nyſſenus: Noſtrorũ dogmatum per artem dialecticam & ſyllogiſticam atque analyticam doctrinam confirmatio, infirma & ſuſpecta cum ſit, id orationis genus relinquemus. Omnibus enim perſpicuum eſt, dialecticas argutias pares in utranque partem uires habere, tam ad euerſionem ueritatis, quàm ad mendacij accuſationem. Vnde fit, ut ipſam ueritatem, quando tali arte profertur, ſuſpectam ſępe habeamus, quaſi iſtius ſolertia mentis noſtræ oculos perſtringat, & à ueritate auertat. Si quis autem ſimplicem expoſitionem, & omni quaſi amictu nudam admittit orationẽ: ſerie doctrinæ ſacrarum literarum obſeruata pro uirili uerba faciemus, atque iſta explicabimus. Quòd ſi & nobis ſanctorum patrum ſcriptis niti, & illis repugnare neceſſarium eſſet: ſimplici ratione & ipſi dilucidioribus uteremur, quæ euidentem & irrefragabilem ſenſum lectoribus oſtenderent, prætentis obſcuris & propter multiplicem uocũ ſignificationem, uerborumq; tenebras ambiguis. Sæpe enim in ſacra Scriptura uerbis nonnulla inuoluũtur, uti conſentaneum eſt. Vt enim regum thalami, aliáque quę ſancta & magno in precio habentur, alijs atque alijs uelis occultantur, ne à rudi uulgo profanentur, aut quia omnibus abſque labore pateant contemnantur: ſic etiam plurimi ſacræ Scripturæ loci, ij præſertim in quibus arcana quæpiam doctrina continetur, tanquam uelis quibuſdam, ita uerbis talibus abſconduntur, quæ multam caliginẽ ſecum trahunt, & tenebras lectorum oculis offundunt. Monent & ſancti patres, Baſilius, Chryſoſtomus, Maximus & Cyrillus, nõ ea omnia uerba quæ in omni materia eundem ſonum edunt, ſtatim eodem modo accipienda eſſe: neque mentem in uerbis prorſus defigendam, ſed propoſiti argumenti ſententias intuendas, & ſcopum atque propoſitum Scripturæ exquirendum, uti deceat, & perſonis atque temporibus aptè conuenienterque accommodandum & applicandum. Eſt & Gregorius theologus autor, quoſdã res cum uocabulis craſſa Minerua cõſentire ratos, opiniones diuinis indignas literis concepiſſe. Cum igitur tot coniecturæ in rebus uerſentur propter uocabulorũ multiplicẽ uim, quæ aliter in Deo intelligẽda ſunt, aliter in hac orta & peritura natura: quis hæc pro dignitate explicabit? Nam ſi ſanctos illos patres, Spiritus ſancti inſtrumenta, quorũ omnẽ humanã ſapientiam Sapientia ſuperauit, ſi ergo illos

Nyſſenus de Dialectica.

Sacrarum literarũ obſcuritas.

Eadem uerba aliàs aliud ſignificant.

Patrum diſſenſiones.

θέλων ἐν τούτοις οἶδεν ἃ συλλογίζεται, οὔθ' ὁ ἐρωτῶν εἴσεται ἅπερ ἀκούσειεν. ὅτι μὲν οὖν ἥκιστα χρήσιμος ὁ κατ' ἐπιστήμην ἀποδεικτικὴν ἐνταῦθα συλλογισμός, * ὅτι δ' ὁμοίως καὶ ὁ κατὰ τὴν διαλεκτικὴν τέχνην ἀρκεῖ, ἐνδόξους καὶ ἀμφιβόλους ἔχων τὰς προτάσεις, ἐκ τῶν ἐφεξῆς ἔσται δῆλον. φησὶ γὰρ ὁ νύσσης γρηγόριος, ὅτι τὸ κατὰ τὴν διαλεκτικὴν τέχνην διὰ συλλογιστικῆς τε καὶ ἀναλυτικῆς ἐπιστήμης βεβαιοῦσθαι, καὶ τὰ ἡμέτερα δόγματα, ὡς σαθρόν τε καὶ ὕποπτον εἰς ἀπόδειξιν ἀληθείας τὸ τοιοῦτον εἶδος τοῦ λόγου παραιτησόμεθα. πᾶσι γὰρ ἐστὶ πρόδηλον, τὸ τὴν διαλεκτικὴν περιεργίαν ἴσην ἐφ' ἑκάτερα τὴν ἰσχὺν ἔχειν, πρός τε τὴν τῆς ἀληθείας ἀνατροπὴν, καὶ πρὸς τὴν κατηγορίαν τοῦ ψεύδους. ὅθεν καὶ αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν, ὅταν μετά τινος τοιαύτης τέχνης προσάγηται, δι' ὑποψίας πολλάκις ποιούμεθα, ὡς τῆς περὶ τὰ τοιαῦτα δεινότητος παρακρουομένης ἡμῶν τὴν διάνοιαν, καὶ τῆς ἀληθείας ἀποσφαλλούσης. εἰ δέ τις τὸν ἀκατάσκευόν τε καὶ γυμνὸν πάσης περιβολῆς προσίεται λόγον, ἐροῦμεν, ὅπως ἂν οἷόν τε ᾖ, κατὰ τὸν εἱρμὸν τῆς γραφικῆς ὑφηγήσεως, τὴν περὶ τούτων θεωρίαν προσάγοντες. εἰ δὴ οὖν καὶ ἡμῖν θείων πατέρων γραφαῖς ὁπλίζεσθαι καὶ ἀντιστρατεύεσθαι κατ' αὐτῶν ἀναγκαῖον ἐτύγχανεν, ἀκατασκεύῳ γε τρόπῳ καὶ αὐτοὶ ταῖς σαφεστέραις ἂν ἐχρησάμεθα. καὶ ὁπόσαι πρόφανῆ καὶ ἀνανταγώνιστον τὸν ἐγκείμενον τοῖς μετιοῦσι παρέχουσι νοῦν, ἢ οὐ μάλα δὴ ταῖς αἰνιγματώδεσι καὶ δυναμένοις, διά τε τὰς τῶν ὑποκειμένων ὁμωνυμίας, καὶ διὰ τὸ τῆς λέξεως καὶ τῶν ὀνομάτων ὁμιχλῶδές τε καὶ ἀμφιρρεπὲς πολλαχῶς ἑρμηνεύεσθαι. εὑρίσκομεν γὰρ πολλαχῆ τῆς θείας γραφῆς ἐπικρυψίμην τινὰ τοῖς ὀνόμασιν ὑποκαθημένην ὡς τὸ εἰκός. ὥσπερ γὰρ οἱ τῶν βασιλέων θάλαμοι, καὶ ὁπόσα ἀνθρώποις ἱερά τε καὶ τίμια, ὑπὸ παραπετάσμασιν ἄλλα ἄλλοις καλύπτονται, ἵνα μήτε δήμοις ἀνοσίοις προκείμενα βεβηλῶνται, μήτε περιφρονῶνται διὰ τὸ τῆς καταλήψεως πρόχειρόν τε καὶ ἄπονον, οὕτω δὴ καὶ τὰ πλεῖστα τῆς θείας γραφῆς, καὶ μάλιστα οἷς μυστικοί τινες ὑφεδρεύουσι λόγοι, καθάπερ ὑπὸ παραπετάσμασι καλύπτονται τοῖς τοιούτοις ὀνόμασιν, ὅσα πολὺν τὸν γνόφον ἐπισύρονται, καὶ σκότος ἀποκρυφὴν ἑαυτῶν τίθενται, καὶ κύκλῳ αὐτῶν τὴν σκηνὴν αὐτῶν. εὑρίσκομεν δὲ καὶ τοὺς θείους πατέρας, βασίλειόν φημι καὶ χρυσόστομον, μάξιμόν τε καὶ κύριλλον παραγγέλλοντας, μὴ ὅσα τῶν ὀνομάτων, μηδ' ἐν ὅσοις ὑποκειμένοις ἠχοῦσι ταὐτὸν, καὶ κατὰ τρόπον εὐθὺς ἐκλαμβάνειν ὁμοῦ τὸν αὐτὸν, μηδὲ ταῖς λέξεσι προσέχειν καθάπαξ τὸν νοῦν, ἀλλὰ ταῖς τῆς ὑποκειμένης ὑποθέσεως ἐννοίαις καὶ τὸν σκοπὸν ὁμοῦ καὶ τὴν πρόθεσιν τῆς μελετωμένης γραφῆς ἐξετάζειν, ὡς τὸ εἰκὸς, καὶ τοῖς προσώποις καὶ τοῖς καιροῖς ἀναλόγως καὶ καταλλήλως ἐφαρμόζειν καὶ συμβιβάζειν. φησὶ δὲ καὶ ὁ θεόλογος γρηγόριος, ὅτι ταῖς προσηγορίαις τινὲς ὁμοῦ καὶ τὴν οὐσίαν παχυμερῶς συνδιαιρεῖσθαι δοξάζοντες, ἀνάξια παντάπασι τῶν θείων ταῖς ἑαυτῶν ἐννοίαις δοξάζουσι. τοσαύτης τοίνυν διχοστασίας ἐπιχωριαζούσης περὶ τὰς λέξεις, καὶ τὰ ὀνόματα διὰ τὰς ὁμωνυμίας τῶν ὑποκειμένων πραγμάτων, καὶ ἄλλως μὲν ἐπὶ θεοῦ λαμβάνεσθαι ὀφειλόντων αὐτῶν, ἄλλως δ' ἐπὶ τῆς γεννητῆς ταύτης καὶ ῥευστῆς φύσεως, τίς ἱκανὸς ἐφικέσθαι δὴ τῆς ἀξίας; εἰ γὰρ τοὺς θείους πατέρας ἐκείνους, τὰ τοῦ πνεύματος ὄργανα, τοὺς πᾶσαν ὑπὲρ ἅπαντας ἀνθρωπίνην σοφίαν διεξελθόντας, εἰ οὖν ἐκείνους

* φανερὸν ἤδη γέγονε

ἐν ταῖς

ἐν ταῖς τῶν θείων γραφῶν ἐξηγήσεσι διαφωνοῦντας εὑρίσκομεν πολλαχῇ, καὶ μικροῦ τἀναντία πολλάκις διεξιόντας, διὰ τὸ γνόφον πολλῶν, καὶ οἷον εἰπεῖν περιπυλαίοις στερροῖς καὶ ἀδαμαντίνοις δορυφορεῖσθαι τὰς θείας ταύτας καὶ ὑψηλοτέρας ἐννοίας· τί ἂν ἔχοι τις ἕτερος λέγειν, μήτε τὴν ἀνθρωπίνην σοφίαν ἐγγύς που τυγχάνων ἐκείνων, καὶ ἅμα πολλῆς ἀπόζων τῆς μοχθηρᾶς ταύτης καὶ ὑλικῆς προσπαθείας; ἰδοὺ γὰρ ἵνα σιωπῇ παραδράμω τὰ πλεῖστα, τό, κύριος ἔκτισέ με, ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ, ὁ μὲν θεῖος καὶ μέγας Βασίλειος, περὶ τῆς ἐμφανομένης τῷ κόσμῳ σοφίας εἰρῆσθαί φησι, μονονουχὶ φωνὴν ἀφιείσης διὰ τῶν ὁρωμένων, ὅτι παρὰ θεοῦ γέγονε, καὶ οὐκ αὐτομάτως ἡ τοσαύτη σοφία τοῖς ἀποτελεσθεῖσιν ἐμπρέπει. καθὰ καὶ τοὺς οὐρανοὺς διηγεῖσθαί φησι τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ φωναῖς ἀλαλήτοις. ὁ δὲ μέγας ἐν θεολογίᾳ Γρηγόριος, τοῦ σωτῆρος τοῦτον εἶναι φάσκει τὸν λόγον, καὶ ἑξῆς ἑρμηνεύων, ὅσα μὲν μετὰ τῆς αἰτίας εὑρίσκει, τῇ ἀνθρωπότητι ταῦτα προστίθησιν· ὅσα δ' ἁπλᾶ καὶ ἀναίτια, ταῦτα δηλῶν, λογίζεται τῇ θεότητι. ἀλλ' οὗτοι μὲν σκεύη τοῦ πνεύματος ὄντες, καὶ πρὸς ἕνα βλέποντες σκοπόν, καὶ τὴν τοιαύτην διαφωνίαν ὥσπερ ἐκ διαφόρων ὁδῶν πρὸς ἓν περιάγουσι τέλος, εὐσεβὲς δηλαδὴ καὶ σωτήριον. οἱ δὲ τῶν ἀλλοτρίων αἱρέσεων ἡγεμόνες, πρόφασιν λαμβάνοντες τὸ τῆς διανοίας δυσέφικτον τῶν γραφῶν, δίκην ἱεροσύλων καταξαίνουσι ταύτας, καὶ πρὸς ἀβύσσους πυθμένας καθέλκουσι τῶν βλασφημιῶν. εἰ γοῦν ἀναγκαῖον ἐτύγχανε καὶ ἡμῖν ἐπὶ τοῦ παρόντος ὁπλίζειν τὴν γλῶτταν κατὰ τῶν ἐναντίων, ὡς ἔφαμεν, οὐ τοιούτοις ἂν ἐχρησάμεθα τοῖς ὀνόμασιν, οἷς τὸ πολύτροπον καὶ πολυσχιδὲς ἐμφωλεύει τοῦ νοῦ, ἀλλὰ τοῖς ἀναμφισβητήτως ὡμολογημένοις καὶ συμπεφωνημένοις ἐξ ἀμφοῖν, καὶ ὅσα εἰς ἐπίνοιαν ἄγουσιν ἡμᾶς ἐξ ἀνάγκης τῶν νοητῶν μετὰ τὸ ἁπλούστερον, ἐπεὶ πάμπολλα σφόδρα καὶ ταῦτα ἐπανθεῖ τῇ θείᾳ γραφῇ. ἐπεὶ δ' οὐκ ἀναγκαῖον τόδ' ἡμῖν ἐστιν ἐν τῷ παρόντι, ἐρηρεισμένοις καὶ ἡδρασμένοις ἐπὶ ταῖς κρείττοσι ῥήσεσι καὶ ἀσφαλεστέραις ταῖς τε εὐαγγελικαῖς δηλαδή, καὶ ὡς ἄνωθεν τοῖς ὁσίοις πατράσι τὸ θεῖον τῆς πίστεως κεκύρωται σύμβολον (ταῦτα γὰρ ὅροι καὶ θέσεις ὡς ἀληθῶς γνωριμώτεραί τε καὶ ἀναπόδεικτοι) σιωπῇ τὰς αὐτῶν φιλονείκους ἐνστάσεις καὶ ἀντιθέσεις ἀνατρέπειν μᾶλλον, ἢ λόγοις, ἐμοὶ δικαιότερον. εἰ δέ τις ἐνίσταιτο τοὺς θείους πατέρας συλλογισμοῖς πολλάκις χρωμένους παράγων ἐν τοῖς τοιούτοις· οὐκ ἂν ἔγωγε καίρια φάσκειν φήσαιμι τοῦτον. οὐ γὰρ ἵνα δείξωσιν, οὐδ' ὅ, τί ἐστι τὴν φύσιν ὁ θεός, οὐδ' ὅ, τί ἐστιν υἱοῦ γέννησις, οὐδ' ὅ, τί ἐστιν πνεύματος ἁγίου ἐκπόρευσις, ἀλλ' ἵνα μᾶλλον ἄλλως ἐπίσχωσι τοὺς ἀτάκτως τῇ θεολογίᾳ ἐπιπηδῶντας· εἰ δ' οὖν, λεγέτω μοι τὶς παρελθών, τί βουλόμενος ὁ μέγας ἐν θεολογίᾳ Γρηγόριος, οὑτωσὶ σχηματίζει τὸν λόγον πρὸς τοὺς ἐριστικῶς ἐρωτῶντας περί τε τῆς τοῦ υἱοῦ γεννήσεως, καὶ τῆς τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐκπορεύσεως· εἰπέ μοι, φάσκων, σὺ τὴν ἀγεννησίαν τοῦ πατρός, κἀγὼ τὴν γέννησιν τοῦ υἱοῦ φυσιολογήσω, καὶ τὴν ἐκπόρευσιν τοῦ πνεύματος, καὶ παραπληκτίσομεν ἄμφω, εἰς θεοῦ μυστήρια παρακύπτοντες· καὶ ταῦτα τίνες, οἳ μηδὲ τὰ ἐν ποσὶν εἰδέναι δυνάμενοι, μηδὲ ψάμμον θαλασσῶν καὶ σταγόνας ὑετοῦ καὶ ἡμέρας αἰῶνος ἐξαριθμεῖσθαι, μὴ ὅτι γε θεοῦ βάθεσιν ἐμβατεύειν,

in ſacrarum Scripturarum enarrationibus ſæpenumero diſſentire uidemus, & ferè contraria afferre, propter obſcuritatem ingentem, qua diuinæ ſententiæ & altiores ſenſus ueluti firmis atque adamantinis ueſtibulis muniuntur: quid alius aliquis dicat nec humana ſapientia cum illis conferendus, & impuris adhuc affectibus obnoxius? Ecce enim (ut pleraque ſilentio diſsimulem) illud (Dominus creauit me, principium uiarum ſuarum) Magnus Baſilius de ea ſapientia quæ in mundo apparet, dictum eſſe ait, tantum non uoce edita, per ea quæ ſub aſpectum oculorum cadunt teſtante, ſe à Deo eſſe conditam, & non caſu extitiſſe. Tantam in operibus ſapientiã eminere: quemadmodũ cœli etiam Dei gloriam enarrent, uocib. ineffabilibus. At Gregorius Magnus Seruatoris hanc orationem eſſe ait, eamq; ordine interpretans, quæ cum cauſa inuenit, ea humanitati accõmodat: quę uerò ſimplicia & ſine cauſa, diſtinguit, ac diuinitati attribuit. Enimuerò hi qui ſpiritus uaſa ſunt, & ad eundem ſcopũ collimant, tale diſsidium uelut diuerſis uijs ad unũ finem, eumq; pium ac ſalutarẽ dirigunt. Alienarũ uerò ſectarum autores, arrepta obſcuritatis Scripturarum occaſione, ſacrilegorũ inſtar eas dilacerant, & in extremã blaſphemiarũ abyſſum detrudunt. Quòd ſi nobis etiam in præſentia eſſet opus linguam contra aduerſarios acuere, ut diximus: non ijs uocabulis uteremur, in quibus ſentẽtia multiplex & uaria lateret: ſed ijs quæ extra omnẽ controuerſiã conſentientibus animis utrique confiterent̃, quæq; neceſſariò nos ad cogitationem eorum quę ſimpliciter intelliguntur, deducerent. Nam & huiuſmodi permulta è ſacris literis uelut effloreſcunt. Sed quia nobis id in hoc tempore non eſt neceſſariũ, qui melioribus & tutiorib. dictis Euãgelij & ſacri Symboli fidei, à ſanctis patribus olim ſanciti nitimur, & ueluti fundamentis inſiſtimus (hi enim limites & pronunciata reuera ſunt notiora, nullamq; demonſtrationem requirentia) ſilentio rixoſas illorum aduerſationes, quàm diſputationib. euertere, mihi uidetur eſſe æquius. Quod ſi nobis occurrit̃ ab aliquo, ſanctos patres ſæpe ratiocinationib. eſſe uſos: cũ ego haud opportuna dicere affirmarim. Neq; eñ eò id faciũt, ut oſtendant quæ Dei natura ſit, aut quæ ſit filij generatio, aut quæ ſit Spiritus ſancti proceſsio: ſed potius, ut eos cohereeant, qui ſine ulla modeſtia theologiã inuadunt. Alioqui dicat mihi aliquis, quo conſilio Magnus Gregorius aduerſus contentioſè de generatione filij & Spiritusſancti proceſsione querentes, ita conformet orationem? Dic mihi, inquit, quo pacto pater natus non ſit, & ego naturã generationis filij explicabo, & ſpiritus proceſsionẽ: & ambo inſaniemus, in arcana Dei curioſos oculos inſerentes: ij preſertim qui nec ea quę ante pedes ſunt, cernere poſſumus, nõ arenã maris, nõ guttas pluuiarũ, nec dies ęternitatis enumerare: tantum abeſt ut in Dei pfun-

Aliter pij, aliter importuni ſcriptura: interpretantur.

Ambigua & obſcura nihil probant.

Theologi ueteres ratiocinationibus quomodo uſi?

Diuus Gregorius contra curioſos

ditates deſcendere, & adeò ineffabilis naturę, & omnem rationem ſuperantis, rationem reddere queamus. Ac paulo poſt iterum, aduerſario quærente ſpecimen & ſimilitudinem, ac dari ſibi poſtulante ex eodem partim * filium, partim non filiũ, deinde homouſia & accipere ſe Deum & Deũ, reſpondet: Dato & tu mihi Deum alium, & naturã Dei: & ego tibi eandem trinitatẽ dabo, cum iiſdem & nominibus & rebus. Si uerò unus eſt Deus, ſuprema natura: unde tibi afferã ſimilitudinẽ? Eſt enim nõ modò turpe, ſed & perabſurdũ, ex inferioribus ſuperiorum petere imaginẽ, & perpetuorum è fluxis & caducis: & quod Eſaias ait, ea quæ uiuunt inter mortua quæritare. Quapropter etiam alibi ait: Intra limites noſtros conſiſtentes, id quod ortu caret, & quod ortum habet, introducimus: & id quod è patre ꝓcedit, ut ipſe Deus & ſermo ait: hæc igitur eius ſunt, non qui aſtruere uelit hęc ita eſſe, ſed eius qui repellat & deterreat eos qui temerè in huiuſmodi confirmationes irruũt. Id enim quî fiat, cum ne uocabula quidẽ Dei naturæ congruentia reperire homines poſſint? Res diuinas enim noſtris nominibus, ut licet, exprimimus. Nam ſi eorum, inquit, quę intelliguntur, extrema, anima & ſermo proprijs nominibus carent: (anima enim fœmineo nomine appellatur, cum ea natura non ſit, & ſermo maſcula natura) ea intellectilia quæ omnem intellectum ſuperant, proprijs appellari nominib. quomodo affirmabimus? Cum igitur tantæ & cogitationum & appellationũ tenebræ, noſtræ menti occurrãt: quis inde ratiocinari queat? Quod qui conatur, bifariam peccat. Neque enim horum quicꝙ nouit, ſimulq; ea ſe ignorare ignorat. Qui autem ignorat quid concludendũ & quomodo concludendum ſit, ne tum quidem cum concludendum fuerit, id quod debet, eo modo quo debet, concludet. Quod ut præſter auditoribus, tamen ſuſpecta erit oratio, eumq; ſemel ut ſimplicem & amentem cauebunt. Fortaſsis etiam ſancti illi patres iſtiuſmodi abſurdas cõtentiones ſilentio prorſus repuliſſent, niſi inuiti eas refutare coacti eſſent, cum populum aliàs alijs ſectis ſuborientibus, propter fidei infirmitatẽ & dubitationes facilè adhærere uidiſſent. Nunc autem, cum multitudo ita confirmata & in fide defixa ſit, ut ferri naturam facilius mutes, quàm eos paululum à patrijs dogmatibus abducas: quid opus eſt diſputationibus nihil profuturis? Vt enim & ipſe Apoſtoli uerbis per tempus utar, perſuaſum habeo, neque mortem, neque uitam, neque angelos, neque principatus, neque poteſtates, neque præſentia, neq; futura, neq; altitudinem, neq; ꝓfunditatem, neq; ullam aliã creaturã poſſe populum à patrijs inſtitutis & decretis abducere. Deinde ſi nunc primùm & primis nobis moleſti eſſent, iſtaq; proponerent: fortaſsis & ipſi ad certamen diſputationis, Deo propitio, hodie accingeremur. Sed quum olim hæc tractata ſint, & eo quo decebat ordine

βαταίνειν, καὶ λόγον ὑπέχειν τῆς οὕτως ἀῤῥήτου καὶ ὑπὲρ λόγον φύσεως. καὶ μετ' ὀλίγα πάλιν, τοῦ ἐναντίου ζητοῦντος ὑπόδειγμα καὶ ὁμοίωσιν· καὶ δός μοι λέγοντος ἐκ τοῦ αὐτοῦ τὸ μὲν υἱὸν, τὸ δὲ οὐχ υἱὸν, εἶτα ὁμοούσια, καὶ δέχομαι * θεὸν καὶ θεὸν, ἀποκρίνεται λέγων· δός μοι καὶ σὺ θεὸν ἄλλον καὶ φύσιν θεοῦ, καὶ δώσω σοι τὴν αὐτὴν τριάδα μετὰ τῶν αὐτῶν ὀνομάτων τε καὶ πραγμάτων. εἰ δὲ εἷς θεὸς μία φύσις ἡ ἀνωτάτω, πόθεν παραστήσω σοι τὴν ὁμοίωσιν; λίαν γὰρ αἰσχρὸν, καὶ οὐκ αἰσχρὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ μάταιον ἱκανῶς, ἐκ τῶν κάτω τῶν ἄνω τὴν εἰκασίαν λαμβάνειν, καὶ τῶν ἀκινήτων ἐκ τῆς ῥεούσης φύσεως· καὶ ὅ φησιν Ἡσαΐας, ἐκζητεῖσθαι τὰ ζῶντα ἐν τοῖς νεκροῖς. διατοῦτο καὶ ἀλλαχοῦ φησὶν, ἐπὶ τῶν ἡμετέρων ὅρων ἱστάμενοι, τὸ ἀγέννητον εἰσάγομεν καὶ τὸ γεννητόν· καὶ τὸ ἐκ τοῦ πατρὸς ἐκπορευόμενον, ὥς φησιν αὐτὸς ὁ θεὸς καὶ λόγος. ταῦτα τοίνυν οὐ θέλοντός ἐστι κατασκευάζειν ὅ, τί ἐστι ταῦτα, ἀλλ' ἀνασοβοῦντος καὶ ἀποτρέποντος τοὺς ἀλόγως εἰς τοιαύτας κατασκευὰς καταφεύγοντας. πῶς γάρ; ὅς οὐδ' ὀνόματα φησὶ προσήκοντα φύσει θεοῦ τοῖς ἀνθρώποις ἔστιν εὑρεῖν. ὀνομάζομεν γὰρ, ὡς ἡμῖν ἐφικτὸν, ἐκ τῶν ἡμετέρων τὰ τοῦ θεοῦ. εἰ γὰρ τῶν νοητῶν φησιν ἔσχατα ψυχὴ καὶ λόγος, κύριον οὐ κέκτηνται τοὔνομα· ψυχὴ μὲν γὰρ ὀνόματι θηλυκῷ προσαγορεύεται, τοιαύτην οὐκ ἔχουσα φύσιν· καὶ ὁ λόγος δ' ἄῤῥην φύσεως ἥκιστα ὢν, ἀῤῥενικὸν καὶ αὐτὸς ἐκτήσατο τοὔνομα. εἰ οὖν ταῦτα κύριον οὐ κέκτηνται τοὔνομα, πῶς ἂν τὰ πρῶτα καὶ πάντων ἐπέκεινα τῶν νοητῶν, νοητὰ κυρίοις ὀνόμασι ἐπικεκλῆσθαι φήσαιμεν; τοσαύτης τοίνυν νυκτὸς ἐπιπροσθούσης τῇ ἡμετέρᾳ διανοίᾳ τῶν τε νοημάτων καὶ ὀνομάτων, τίς ἂν ἐν τούτοις συλλογίζεσθαι δυνηθείη; εἰ δέ τις ἐπιχειροίη, διπλῶς ἁμαρτάνει. οὔτε γὰρ οἶδεν ἐν τούτοις οὐδὲν, καὶ ἅμα λέληθεν ἑαυτὸν οὐκ εἰδώς. ὁ δ' οὐκ εἰδὼς ὅτε δεῖ καὶ ὅπῃ δεῖ συλλογίζεσθαι, οὐδ' ὅτε δεῖ συλλογιζόμενος, συλλογίσεται οἷα δεῖ, καὶ ὅπως δεῖ. εἰ δ' αὐτὸς ἴσως, ἀλλ' οἵ γε ἀκούοντες δι' ὑποψίας ποιήσονται τὰ λεγόμενα καὶ φυλάξονται, ἀφέλειάν τε καὶ ἄνοιαν ἅπαξ αὐτοῦ καταγνόντες. τάχα δ' ἂν καὶ σιωπῇ παντελεῖ τὰς τῶν ἀτόπων ἐκείνων ἔριδας καὶ οἱ θεῖοι ἐκεῖνοι πατέρες ἀπεκρούσαντο, εἰ μὴ εἰς ἀνάγκας καὶ ἄκοντες ἀντιλέγειν ἦγον, τὸ, ῥᾷστα τὸν ὄχλον ὁρῶντες ταῖς ἄλλοτε ἄλλως ἐπιφυομέναις αἱρέσεσι προσιόντα, διὰ τὸ ἀνέδραστόν τε περὶ τὴν πίστιν, καὶ οὐ σφόδρα τοι ἀναμφίβολον. νῦν δ' οὕτω βεβαιωθέντων καὶ στηριχθέντων εἰς τὴν πίστιν τοῦ πλήθους, ὥστε θᾶττον ἂν ἴδοι τις τὸν σίδηρον μεταθέντα τὴν φύσιν, ἢ τούτους βραχὺ τῶν πατρίων μεταθεμένους δογμάτων, τίς χρεία λόγων ὠφελησόντων οὐδέν; καὶ γὰρ ἵνα κἀγὼ τὰ τοῦ ἀποστόλου κατὰ καιρὸν φθέγξωμαι, πέπεισμαι ὅτι οὔτε θάνατος, οὔτε ζωὴ, οὔτε ἄγγελοι, οὔτε ἀρχαὶ, οὔτε δυνάμεις, οὔτε ἐνεστῶτα, οὔτε μέλλοντα, οὔτε ὕψωμα, οὔτε βάθος, οὔτε κτίσις ἑτέρα, δυνήσεται τούτους τῶν πατρίων ἀποστῆσαι θεσμῶν καὶ δογμάτων. ἔπειτα, εἰ μὲν πρώτως ἤδη ταῦτ' ἐνοχλοῦντες ἦσαν, καὶ πρώτοις ἡμῖν τὰ τοιαῦτα προυτίθεσαν, ἴσως ἂν καὶ αὐτοὶ πρὸς λόγων ἀγῶνας παρασκευαζόμεθα τήμερον ξύν γε θεῷ. ἐπεὶ δὲ πάλαι ταῦτ' ἐξήτασται καὶ τάξιν εἰλήφεσαν τὴν προσήκουσαν, καὶ τὸ κῦρος λαμπρὸν

λαμπρὸν παρ' ἐπέμφθη τῷ χρόνῳ, κἀνταῦθα πολλάκις ἐνδημήσαντες οὗτοι, πολλάκις καὶ ἀπεκρούσθησαν· ποῦ δίκαιον τοῖς πάλαι καλῶς δεδογμένοις τήμερον ἡμᾶς ἐνοχλεῖν, καὶ ἀνήνυτα μοχθεῖν, ἀνακυκλοῦντας ἀεὶ τὰ αὐτά; καὶ τούτοις μὲν ἀνεπαχθὲς τοῦτο, ὃ σφόδρα τοι περισπούδαστον. λογισμοὺς γὰρ ἐκ λογισμῶν ἀμείβοντες, ὑποσαίνοντάς τε καὶ ὑπισχνουμένους ἀεὶ τὰ βελτίονα, ἢ περιτρέψειν ἠλπίκασι τὴν ἧτταν ὀψὲ τοῖς αὐτῶν ἐναντίοις ἡμῖν, καὶ τὸ φθάσαν αἶσχος ἀποτρίψεσθαι, ἢ πολλὴν τῆς συνόδου καταχεαμένους τὴν γλωσσαλγίαν μετὰ τῆς συνήθους ὀφρύος, ἔπειτα διαλύσεσθαι, διασπείροντας πανταχῇ φήμην ἀναιδείας μεστήν, καὶ κλέπτουσαν τὴν ἀλήθειαν, ὡς ἐστήσαντο τρόπαιον, οἷα τὰ σφῶν αὐτῶν σμικρολογήματα. ἀλλ' ἡμῖν γε οὐ προδιδόναι τὸ μεγαλοπρεπὲς ἡμῶν δεῖ, οὐδ' ἃ συμφέρει τοῖς ἐναντίοις, ταῦθ' ἡμᾶς πράττειν χρεών· ἀλλὰ ταῦθ' ἡμᾶς μᾶλλον, ἅπερ ἡμῖν. ποῦ δ' οὐκ ἂν ἀγνωμοσύνης εἴη ἐλαῦνον, Ἑλλήνων μὲν ὁπόσοι Πυθαγόρειοί τε καὶ Ἐπικούρειοι, τούτους οὕτω τοι θεῖα καὶ ἀναντίρρητα τὰ τῶν διδασκάλων οἴεσθαι δόγματα καὶ θεσπίσματα, ὡς σιωπῇ τὰ σφίσι λεγόμενα δέχεσθαι, μήτ' ἀμφιβάλλουσαν ἀκοήν, μήτε γλῶτταν περιϊεμένους ἀντίφωνον, ἡμᾶς δὲ τοῖς θείοις νόμοις καὶ δόγμασι τῶν τῆς ἡμῶν ἀρχηγῶν εὐσεβείας καὶ πίστεως, οὐ μάλα ἐθέλειν ἀναποδείκτως καὶ οἷά τισιν ὅροις κεχρῆσθαι, ἀλλ' ἀμφιβαλλόντων καὶ πολυπραγμονούντων ἄλλων ἀνέχεσθαι, καὶ κατακερματιζόντων τὸν νοῦν, καθάπερ ποιοῦσι καὶ οἱ πολέμιοι τὰ λάφυρα ξύν γε πολλῇ περιέλκοντες ἀκοσμίᾳ. εἰδέναι μέν τοι καὶ τοῦτο χρεών, ὡς οὐχ ἁπλῶς οὐδὲ καθ' ἕνα γε τὸν τρόπον τὰς τῶν θείων πατέρων γραφὰς ἐκλαμβάνειν δέον. τὰς μὲν γὰρ αὐτῶν διδασκαλικώτερόν τε καὶ οἰκονομικώτερον ἐξεδόθη τὸν τρόπον, καταλλήλως μὲν τοῖς προσώποις καὶ τοῖς ἄλλοτε ἄλλως ἀνθοῦσι καιροῖς· εὐσεβῶς δ' ἅπαντα. αἱ μὲν γοῦν τῶν γραφῶν οὕτως ἐξεδόθησαν, αἱ δὲ δογματικῶς, αἱ δὲ ἐγκωμιαστικῶς, αἱ δὲ ἀγωνιστικῶς. οὔτ' οὖν τὰς ἄλλοθεν ἀγωνιστικάς, ἄλλοσε μεταφέρειν χρεών, ἐπεὶ οὐδ' εἴ τις πολεμίοις μαχόμενος καὶ ὅλην ἀπ' ἀμφαλῶν τὴν διάνοιαν εἰς τὸ ξίφος καὶ τὴν ἀσπίδα, πρὸ ποδῶν ἱσταμένων τὸν συστρατιώτην ἐξώθησεν, οὔτε νόμον ἡγεῖσθαι τὸ πεπραγμένον, οὔτε τὸν πεπραχότα δίκαιον ἐγκαλεῖν, τῆς ἀνάγκης ἄλλοσέ τη νικῶντα περισπώσης τὸν λογισμόν, καὶ ἥκιστα συγχωρούσης ἄλλως πεπρᾶχθαι τὸ πεπραγμένον. οὔτ' οὖν τοῦθ' οὕτω χρὴ ποιεῖν, οὔτε μὴν ταῖς ἐγκωμιαστικαῖς ὡς νόμοις κεχρῆσθαι. αὐτονομία γὰρ ἐκ τῆς τέχνης καὶ τοῖς ἐγκωμιάζουσι δέδωται λέγειν, ὅσα βουλομένοις εἴη ἄν. ὅσας γε μὴν δογματικῶς τε καὶ ἀποφαντικῶς ἐκεῖνοι ἐξενηνόχασι, τούτοις δ' ἄρα ἀνέγκλητόν τε καὶ ἀσφαλὲς οἷά τισι κανόσι καὶ στάθμαις πρὸς τὴν πίστιν κεχρῆσθαι. ἐγὼ τοίνυν ὥσπερ τοὺς Ἰταλοὺς διασύρω καὶ μέμφομαι, ἰταμῶς οὑτωσὶ καὶ μετὰ πολλῆς τῆς ὀφρύος τῇ θεολογίᾳ ἐπιπηδῶντας, τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον αἰσχρὸν καὶ παλίμβολον ἥγημαι, ὧν μὲν ἐπαινοῦμεν τἀναντία ποιεῖν ἡμᾶς, οἷς δὲ ψέγομεν τὰ παραπλήσια. οὐ γὰρ ὅτι ἐκεῖνοι τολμηροὶ καὶ θρασεῖς περὶ τὰ τοιαῦτα, διὰ τοῦτο καὶ ἡμᾶς ἕπεσθαι δεῖ. οὐδ' ὅτι τῆς εὐθείας ἐκεῖνοί γε ἐξετράποντο, καὶ ἡμᾶς τῶν καθεστώτων χρεὼν ἀμελεῖν. ἀλλ' ἀκλινεῖς τῶν προσηκόντων ὅρων ἱσταμένους ἐντός, τοὺς τοιούτους περιακρούεσθαι κρότους, καθάπερ προβλῆτες ἀτίνακτοι τὰ προσπίπτοντα κύματα. δέδοικα γάρ, μὴ καπνὸν φεύγοντες, εἰς πῦρ βλασφημίας ἐμπίπτωμεν.

ὁ γὰρ

ordine tranſacta, & diuturnitate temporis cō firmata: atq; iſti ſæpius huc profecti, ſubinde repudiati fuerint: quo iure ea quę olim rectè decreta ſunt, hodie turbabimus, & inani labore eadē ſubinde repetemus? Quod iſtis quidem nec graue eſt, & ſummo ſtudio quærit. Nam alijs atq; alijs rationib. cōminiſcendis, & ſubinde melioribus ꝓmittendis, aut uictoriam ſibi de nobis olim uictorib. abolito ueterc probro pollicent: aut cum mala multa in cōuentū noſtrū uſitato cum ſupercilio dixerint, famā per ſummā impudentiā ſpargēt, neglectaq; ueritate, ut ſunt puſillis ac ieiunis ingenijs, de ſua uictoria gloriabunt. Verùm nobis amplitudo noſtra non deſerenda eſt, neq; ea agenda quæ è re aduerſariorum ſunt, ſed ea potius quæ nobis expediunt. Quantæ porrò uęcordiæ eſſet, cum Græci qui Pythagorā aut Epicurū autorē ſequūtur, adeò diuina & certa putēt decreta magiſtrorū, ut quicquid illis dixeris, taciti ferant, immotis & animis & linguis: nos uerò legibus & decretis procerum religionis & fidei noſtræ nolle citra demonſtrationem, ac uelut certis limitibus inſiſtere, ſed alios diſceptantes & curioſè rixantes & mentem dilacerantes ferre, non aliter quàm hoſtes ſpolia tractare ſolent, quę ignominioſè diſtrahunt? Cæterùm illud quoque ſcire eſt operæprecium, non ſimpliciter, nec uno modo ſanctorum patrum ſcripturas intelligendas eſſe. Quarum aliæ ad docendum & monendum accommodatę ſunt, perſonarum & temporum habita ratione, ſed religioſè omnia. Nam aliæ decreta continent, aliæ laudationes, aliæ diſceptationes. Neque uerò diſceptationes ueterum aliò transferendæ ſunt. Neque enim ſi quis pugnans cum hoſtibus, & toto animo in gladium & clypeum intentus, commilitonem ante pedes ſtantem proſtrauerit, uel lex ea putanda eſt: uel is accuſandus qui id fecit, cogitationem aliò trahente neceſsitate, & minimè ſinente ut id quod factum eſt, aliter fieret. Ergo neque hoc ſic agendum eſt, neque laudationibus uice legum utendum. Ars enim, laudantibus quiduis dicendi licentiam dedit. Quæ uerò dogmata ſanxerunt & promulgarunt, ijs demum rectum & tutum eſt ueluti regulis & amuſsi religionis uti. Ego uerò ſicut Italos improbo & reprehendo, adeò temerè & ſuperbè in Theologiam irruentes: ita etiam turpe & leuitatis eſſe duco, eorum quæ probamus facere contraria, eorum uerò quæ improbamus ſimilia. Non enim ſi confidentes illi & audaces huiuſmodi in rebus ſunt, imitari eos conuenit: neque ſi à recta uia deflexerunt, & nobis ab inſtituto recedendum eſt. Quin potius immoti intra legitimos terminos conſiſtamus, iſtiuſmodi tumultib. repudiatis, ſicut rupes irruētes fluctus aſpernat. Vereor enim, uereor, ne fumū fugientes, in blaſphemię flammā incidamus.

S. Patrum ſcripta diſtinguenda

Profanatio theologiæ in uulgus effuſæ.

Corona capiti impoſita, morte uindicata.

Noui doctores ſine miraculis.

Quod eñi à ueterib. Græcis iactatũ eſt, cum Plato ad Dionyſium tyrannũ in Siciliam ueniſſet, regiam puluere impletã fuiſſe, cum plerique demonſtrationib. linearũ ſtuderent: id & apud nos hodie alio modo accidit. Apud eos enim etiam opificibus effuſa ſunt arcana Theologiæ, & adeò omnes ratiocinatiũculis inhiant, ut herbis & gramini pecudes, & qui de recta fide dubitãt, & quomodo ſit credendum ignorant, & quid ſit illud quod credunt neſciunt: ij & fora & porticus & theatra omnia, Theologia compleuerunt, neque ſolem hunc impudentiæ ſuæ facere teſtem reuerentur. Et quid abſurdius cogitari queat, quàm cum olim Græcorum dogmata florerent, ordinem fuiſſe ſeruatum: & arcana, Delphorũ theologis commiſſa, nulli alij uel uulgare uel indagare licuiſſe, ſiue is Plato, ſiue Socrates eſſet, aut quiuis alius ſapiẽtiæ laude celebris: apud nos uerò, qui ſyncerum pietatis myſterium profitemur, ita res diuinas profanari, & quibuslibet de ijs diſſerendi poteſtatem dari, uel potius à quolibet uſurpari? Gregorius uerò diuinarum rerum peritiſsimus, non minus linguam ab iſtiuſmodi diſputationib. retrahit, quàm manus à flamma ignis. Proinde multis uerbis ſe excuſat, inuitum facere ut de Deo diſſerat, & eos qui id temerè audeãt improbat. Neque enim, inquit, laudabile eſt deſiderium, ſed conatus ipſe formidabilis. Et Ozanis exemplum adducit, qui nutantem arcam attingere auſus, perijt, Deo arcę reuerẽtiam uindicante. Quòd ſi rex eum quamprimùm è medio tolleret, qui regiam coronã impudenter ſuo capiti imponere auderet: quot fulmina, quot turbines is meretur, qui temerario auſu irrumpere in Theologiã non dubitat? Breuem autem narratiunculam ueteris memoriæ, huic negocio ualde conſentaneã, ſubiungam· Alexandrum aiunt, Macedonem illum, poſt longum illum uictoriarum curſum & magnos triumphos cum animum relaxare & recreare uellet, triremi conſcenſa in Euphrate nauigaſſe, ac in medio flumine diadema illi delapſum eſſe. quod cum nauta quidem adnatans excepiſſet, & quia aliter ad nauem redire non poterat, capiti ſuo impoſitum, illi retuliſſet: homini pro ea recuperata talentum donaſſe. ſed quia eam indignè capiti ſuo impoſuiſſet, caput abſtuliſſe. Quòd ſi homo hominem eodem ſecũ pileolo uſum, uiuere, & ſolem intueri, ferre nõ potuit: quid de ijs dicemus, qui adeò petulanter in Theologiam irrumpunt? idq́; cum neque dæmones eijcere, neque mare ambulare, nec aquarum amnes è rupibus elicere poſsint, ut uel iſtis uulgo aliud perſuadeant, & ad ſeſe homines alliciant. Ego uerò quę utilia eſſe iudicaui, ea in medium proferenda eſſe cenſui: quæ ſi auditu digna fuerunt, Deo accepta refero: ſin minus, quærenda ſunt meliora.

ὃ γὰρ παρ' Ἕλλησι πάλαι τεθρύλληται περὶ Πλάτωνος, ὡς ἐκείνου γε παρὰ Διονύσιον τὸν τῆς Σικελίας ἐπιδημήσαντος τύραννον, κονιορτοῦ τὰ βασίλεια ἐνεπίμπλαντο περὶ τὰς γραμμικὰς ἀσχολίας τηνικαῦτα τῶν πλείστων ὁρμώντων, τοῦτο δὴ καὶ παρ' ἡμῖν τρόπον ἕτερον γίγνεται σήμερον. οὕτω γὰρ καὶ παρ' αὐτοῖς εἰπεῖν τοῖς βαναύσοις ἐκκέχυται τὰ θεολογίας μυστήρια, καὶ οὕτω κεχήνασιν ἅπαντες ἐπὶ τῷ συλλογιστικῶς ἐμβατεύειν τοῖς λόγοις αὐτῶν, ὥσπερ ἐπὶ τῇ χλόῃ καὶ ταῖς νομαῖς τὰ βοσκήματα. καὶ οἱ τὸ πιστεύειν ὀρθῶς ἀμφίβολον ἔχοντες, καὶ οἱ μηδ' ὅπως δεῖ πιστεύειν εἰδότες, μηδ' ὅ,τι ἐστὶν ὃ πιστεύειν φασίν, ἀγορὰς καὶ περιπάτους καὶ θέατρα πάντ' ἐμπεπλήκασι τῆς θεολογίας, καὶ οὐδὲ τουτονὶ τὸν ἥλιον αἰσχύνονται μάρτυρα τῆς ἀναιδείας ποιούμενοι. πῶς δ' οὐκ ἂν εἴη τῶν σφόδρα ἀτοπωτάτων, πάλαι μὲν ὁπότε τὰ Ἑλλήνων ἤκμαζε δόγματα, τάξιν ἐπιπολάζειν, καὶ ἃ τοῖς Δελφῶν θεολόγοις ἐφεῖται μυστήρια, μηδενὶ τῶν ἄλλων ἐξεῖναι μήτε λέγειν μήτε περινοεῖν, κἂν Σωκράτης ᾖ, κἂν Πλάτων, κἂν εἴ τις ἐπὶ σοφίᾳ περιφανής τε καὶ διαβόητος· παρ' ἡμῖν δ' οἷς ἀκίβδηλον τὸ τῆς εὐσεβείας ὁμολογεῖται μυστήριον, οὑτωσὶ βεβηλοῦσθαι τὰ θεῖα, καὶ πᾶσι τοῖς θεολογεῖν βουλομένοις εἶναι τὸ ἐφειμένον καὶ αὐτοχειροτόνητον. ἀλλ' ὁ πολὺς ἐν θεολογίᾳ Γρηγόριος, τοσοῦτον ἀποδειλιᾷ πρὸς θεολογίαν τὴν γλῶτταν κινεῖν, ὥσπερ τὴν χεῖρα πρὸς φλόγα πυρός. ὥστε καὶ πολλοὺς πρὸς παραίτησιν προβάλλεται λόγους, ἐν οἷς οὐδ' ἑαυτὸν ἐγχειρεῖν προθυμούμενον τοῖς περὶ θεοῦ δείκνυσι λόγοις, οὔτε τὸν ἐγχειροῦντα θρασέως ἀποδέχεται. οὔτε γὰρ ἐπαινετός, φησιν, ὁ πόθος, ἀλλὰ καὶ φοβερὸν τὸ ἐγχείρημα. παρεισάγει δὲ Ὀζὰν ἐκεῖνον, ὃς τῆς κιβωτοῦ πάλαι ψαῦσαι τολμήσας μόνον, ἀπώλετο, φυλάττοντος φησὶ τοῦ θεοῦ τῇ κιβωτῷ τὸ σεβάσμιον. εἰ δὲ καὶ βασιλεὺς τάχιστ' ἂν ἐξ ἀνθρώπων ποιήσειεν, εἴ τις τῶν ὑπηκόων ἀναιδῶς ἐπὶ τῆς ἑαυτοῦ κεφαλῆς τὸ βασιλικὸν ἐπιθεῖναι τολμήσειε στέφος, πόσων ἂν εἴη κεραυνῶν καὶ πρηστήρων ἄξιος, εἴ τις αὐτονομίᾳ θρασύτητος, οὑτωσὶ τῆς θεολογίας κατατολμᾷ; ἐθέλω γὰρ καὶ μικρὸν ἐκ τοῦ πάλαι προσθεῖναι τῷ λόγῳ διήγημα, τῇ ὑποθέσει πάνυ τοι σφόδρα προσῆκον. Ἀλέξανδρον φασὶν ἐκεῖνον τὸν Μακεδόνα, μετὰ τὸν πολὺν ἐκεῖνον δρόμον καὶ τὰ μεγάλα τρόπαια, ἐπειδή ποτε ῥᾳστώνης ἕνεκα τινὸς καὶ θυμηδίας ἐπιβὰς τριήρους ἔπλει περισκοπῶν καὶ ποταμὸν τὸν Εὐφράτην, ἐκπίπτει τῆς αὐτοῦ κεφαλῆς, συμβὰν οὑτωσί πως, ἡ βασιλικὴ καλύπτρα περὶ μέσον τὸν ποταμόν, ἣν τάχιστά τις τῶν ναυτῶν εἰλήφει διανηξάμενος. ὁ δ' αὐτὴν μὲν τῇ χειρὶ βαστάζειν ἅμα καὶ νήχεσθαι μὴ ἔχων, τῇ ἑαυτοῦ κεφαλῇ περιθεὶς, ἐξενήξατο κομίζων ταύτην τῷ βασιλεῖ. ὅ γε μὴν βασιλεύς, ὅτι μὲν τὴν βασίλειον καλύπτραν αὐτῷ διεσώσατο, τάλαντον ἐδωρήσατο· ὅτι δ' αὐτὴν ἀναξίως τῇ ἑαυτοῦ κεφαλῇ περιέθηκεν, ἀφαιρεῖται τῆς κεφαλῆς τὸν ἄνθρωπον. εἰ δ' ἄνθρωπος ἄνθρωπον οὐκ ἠνέσχετο τὴν αὐτὴν ἑαυτῷ περιθέντα καλύπτραν, ζῶντα βλέπειν ἐᾶσαι τοῦ λοιποῦ τὴν τὰ πάντα βόσκουσαν αἰθρίαν λαμπάδα· τί φήσομεν περὶ τῶν ἀδεῶς οὑτωσὶ τῇ θεολογίᾳ ἐπιπηδώντων, καὶ ταῦτα μήτε δαίμονας δυναμένων ἐκβάλλειν, μήτε θάλασσαν τέμνειν, μήτε ποταμοὺς ὑδάτων παρασκευάζειν ἐκβλύζειν ἐκ πέτρας, ἵνα τούτοις γοῦν μεταπείσωσι τοὺς πολλούς, καὶ πρὸς ἑαυτοὺς ὡς εἰκὸς ἀνθελκύσωσιν; ἀλλ' ἐγὼ μὲν ἃ συμφέρειν ἐνόμισα, ταῦτα καὶ λέγειν προῆγμαι. εἰ δὲ καὶ τοῖς ἀκούουσιν ἀκοῆς ἄξια ταῦτα φανείη, τῷ θεῷ χάρις τῷ πάντων καλῶν χορηγῷ. εἰ δ' οὖν, σκεπτέον τὸ βέλτιον.

ταῦτα

ταῦτα διεξελθὼν, ὁμόστοιχα λέγειν ἔδοξα τοῖς ἐλλογιμωτέροις τῶν ἐπισκόπων, τοῖς τε ἄλλοις καὶ μάλιστα Δυῤῥαχίου τῷ πάνυ, ὃς πολιᾷ βίου καὶ συνέσεως ὀξύτητι, καὶ μεγαλοφυΐᾳ γνώμης διέπρεπεν ἐν τοῖς ἐπισκόποις, λόγῳ τε τὴν ἀρετὴν κοσμῶν, καὶ ἀρετῇ τὸν λόγον. οἷς ἀκολουθεῖν πεπείκασιν ἑαυτοὺς, καὶ ὅσοι μὴ λόγοις τὴν γλῶσσαν ὁπλίζειν ἐδύναντο, πᾶσαν ἐριστικὴν ἐξ ἀνάγκης ἀποθέμενοι γνώμην. ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ καὶ ὁ δεσπότης τετελεύτηκε κωνσταντῖνος, ἑαυτῷ γε συνθάψας ὁμοῦ καὶ τὰς ἀκαίρους τῶν πολλῶν προσδοκίας.

Hæc cum dixiſſem, aſſenſi mihi ſunt prudentiores epiſcopi, cùm alij, tum uerò Dyrrachinus, uir & grauitate uitæ, & ingenij acumine ac magnitudine excellens: qui & eruditionẽ uirtute, & uirtutem eruditione ornabat. Hos ij ſibi ſequendos putauerunt, qui eloquentia non ualebant, omni ſtudio contentionis neceſſariò repudiato. Hoc tempore etiam Deſpota Conſtantinus deceſsit, unaq; ſecum irritam uulgi expectationem ſepeliuit.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΤΟΥ ΓΡΗΓΟΡΑ ῬΩΜΑΙΚΗΣ ἱστορίας λόγος ἑνδέκατος.

ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΒΙΒΛΙΟΥ ια.

Περὶ τῆς νήσου μιτυλήνης.

Περὶ τῆς φωκαίας.

Περὶ τῆς ἐν βυζαντίῳ στάσεως, καὶ ὅπως συνέστειλε ταύτην ἡ καντακουζηνή.

Περὶ τῆς κρίσεως τῶν στασιαστῶν, ἐν ᾗ καὶ δημηγορία τοῦ βασιλέως.

Περὶ τῆς ἐφόδου τῶν σκυθῶν.

Περὶ τῶν ἡγεμόνων τραπεζοῦντος καὶ αἰτωλίας.

Περὶ τῆς τῶν κριτῶν καταλύσεως.

Περὶ τοῦ κατὰ τῶν τούρκων τροπαίου τοῦ βασιλέως.

Περὶ τοῦ φανέντος κομήτου.

Περὶ τῆς σκυθίδος γυναικός.

Ἐκστρατεία τοῦ βασιλέως κατὰ αἰτωλῶν καὶ ἀκαρνάνων καὶ ἰλλυριῶν, καὶ δούλωσις αὐτῶν.

Περὶ τῆς τῶν μυσῶν καὶ τοῦ βασιλέως συγγενείας.

Περὶ τῆς τῶν γεννουΐτων καινοτέρας πολιτείας.

Τελευτὴ κομνηνοῦ βασιλείου, τοῦ ἐσχάτου ἡγεμόνος τῶν τραπεζουντίων.

Περὶ τῆς στάσεως τῶν τραπεζουντίων.

Ἔπαινος τοῦ μεγάλου δομεστίκου τοῦ καντακουζηνοῦ.

Ἅλωσις δευτέρα τῆς ἀκαρνανίας καὶ αἰτωλίας ὅλης.

Ἐπάνοδος τοῦ βασιλέως ἐξ ἀκαρνανίας καὶ αἰτωλίας, καὶ περὶ τοῦ σπληνικοῦ νοσήματος αὐτοῦ.

Περὶ τοῦ μοναχοῦ βαρλαὰμ τοῦ ἐκ καλαβρίας εἰς βυζάντιον ἐληλυθότος.

Κρίσις τῶν τοῦ βαρλαὰμ καὶ τοῦ παλαμᾶ ὑποθέσεων, ἐν τῷ μεγίστῳ ναῷ τῆς ἁγίας τοῦ θεοῦ σοφίας.

Ὅτι

NICEPHORI GREGORAE ROMANAE HISTORIæ Liber undecimus.

CAPITA LIBRI XI.

De inſula Mitylene.

De Phocæa.

De Byzantina ſeditione, & ut eam Cantacuzena ſedarit.

De ſeditioſis in iudicium adductis, & Imperatoris concio.

De incurſione Scytharum.

De Trapezuntis & Aetoliæ principibus.

De iudicibus loco motis. Caput hoc deeſt.

De Imperatoris uictoria contra Turcos.

De uiſo cometa.

De Scythica muliere.

Expeditio Imperatoris contra Aetolos, Acarnanes & Illyrios, eorumq; oppreſsione.

De Myſorum & Imperatoris affinitate.

De nouato Genuenſis Reipublicæ ſtatu.

Baſilij Comneni obitus, extremi Trapezuntiorum regis.

De Trapezuntiorum ſeditione.

Laus Magni Domeſtici Cantacuzeni. Et hoc caput mutilũ uidetur.

Altera captiuitas Acarnaniæ, & totius Aetoliæ.

Reditus Imperatoris ex Acarnania & Aetolia, & eius morbus ſplenis.

De Barlaamo monacho, & è Calabria Byzantium profecto.

Iudicium de Barlaami & Palamæ controuerſijs, in maximo ſacræ Dei Sapientiæ templo factum.

Maledicta

Maledicta Palamæ quæ contra ſacroſanctæ Eccleſiæ decreta ſcripſit, tum certo conſilio diſſimulata eſſe.

Imperatoris obitus in caſtiſſimæ Deigenitricis hodegiæ monaſterio.

Nænia Gregoræ autoris, in Imperatoris obitum.

Latini à Romanis flagitāt, ut communib. opibus Turcos oppugnent.

ANNO ſequente, Turci plurimis nauibus ædificatis, nõ inſulas tantum uexarunt in Aegæo & ultra Aegæum mare ſitas, ſed mercatorias etiam naues ſpoliarunt: & crebros excenſus in mediterranea fecerunt, non ſecus ac ſi in ſua terra uerſarent, obſiſtēte nemine. Quæ res Latinis æquè ac Romanis exitio erãt, & grauiora etiam in poſterũ minabantur. Latinorum itaque principes congreſsi, ea de re inter ſeſe, & cum Carolo Italiæ rege communicant: ſeque ad propulſandos Barbaros, paratos fore pollicentur. Miſsis etiam ad Imperatorem legatis, conſenſum ſuum exponunt, hortantes ne communibus periculis deeſſet, ſed ſummo ſtudio in rem gerendam incumberet. Intolerabilia enim eſſe quæ Turci Latinis & Romanis detrimenta indies inferant, & in poſterum illaturi ſint. Ad hæc abſurdum & ignauiſsimi eſſe ingenij, cum liceret ea iactura & ereptione opum noſtrarum, quibus inuiti à Barbaris ſpoliemur, ad naualium copiarum apparatum & ultionem hoſtium uti: ultrò cedere illis, & in euidens atque indubitatum diſcrimen nos ipſos unà cum facultatibus noſtris ultrò præcipitare. Legationi illud etiam appendicis uice adiecerunt: ni expergiſceretur, & unà ſecum communes hoſtes oppugnaret, & ipſum hoſtis loco futurum. Ita Imperator communis illius belli ſocius eſſe coactus, exhauſto fiſco celerrimè tributorum exactores in Thraciam & Macedoniam miſit, quamuis iam crebris exactionibus exhauſtas, ob frequentes Turcorum & Bulgarorum impreſsiones. Interea & ueteres naues reficiuntur, & aliæ nouæ per totam hyemem à fundamentis extruuntur. Sub ueris exitum, Imperator uiginti nauibus completis, è portu ſoluit: & ipſe ultrò claſsis præfectum agit, quãuis & uxore & cæteris omnibus prohibentib. quòd iſtiuſmodi res ab Imperatoria maieſtate alienæ eſſent. At ille ut cætera, ita hanc quoque rem ſua præſentia & opera confici uolebat, alacritate & bellico impetu plenus: Latinarum tamē copiarum aduentum expectabat. Verùm illi nuper inter ipſos ortis tumultibus oc

Ὅτι κατ' οἰκονομίαν ἐσιωπήθησαν τότε αἱ τοῦ παλαμᾶ βλασφημίαι, ἃς κατὰ τῶν θείων δογμάτων τῆς ἐκκλησίας ἔγραψε.

Θάνατος τοῦ βασιλέως ἐν τῇ μονῇ τῆς ὑπεράγνου θεομήτορος τῇ ἐπικεκλημένῃ τῶν ὁδηγῶν.

Μονῳδία τοῦ συγγραφέως γρηγορᾶ, ἐπὶ τῇ τελευτῇ τοῦ βασιλέως.

ΤΟΥ δ' ἐπιόντος ἔτους οἱ τοῦρκοι πλεῖστα ναυπηγησάμενοι πλοῖα, οὐ μόνον τὰς νήσους κακῶς διετίθεσαν, τάς τε ἐντὸς τοῦ αἰγαίου καὶ μετὰ τὸ αἰγαῖον, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐπ' ἐμπορείᾳ ἐξιούσας ὁλκάδας αἱροῦντες ἐληίζοντο. συχνὰς δὲ καὶ τὰς ἀποβάσεις ἐς τὴν μεσόγειον ἐποιοῦντο, καθάπερ ἐν φιλίᾳ γῇ, μηδένα τὸν προϊστάμενον ἔχοντες· ἃ δὴ κοινήν τε ἐπῆγε φθορὰν λατίνοις ὁμοῦ καὶ ῥωμαίοις, καὶ ἔτι μείζονα ἠπείλει τὸν φόβον ἐν τοῖς ἑξῆς. κοινολογοῦνται τοίνυν συνελθόντες οἱ τῶν λατίνων ἄρχοντες, περὶ τοῦ πράγματος πρός τε ἀλλήλους καὶ πρὸς κάρουλον τὸν τῆς ἰταλίας ῥῆγα, καὶ πρὸς ἄμυναν τῶν πολεμίων παρασκευάζεσθαι ἐπαγγέλλονται. πέμπουσι δὲ καὶ πρὸς βασιλέα πρεσβείαν, διασαφοῦντές τε τὴν κοινὴν τῶν λατίνων ὁρμήν, καὶ ἅμα ἀξιοῦντες διαναστῆναι καὶ αὐτὸν ἐς τὴν κοινὴν χρείαν, καὶ μὴ ἐν παρέργῳ θεῖναι τὰ τῆς σπουδῆς. οὐ γὰρ ἀνεκτὰ εἶναι φάσκοντες, ὅσα ῥωμαίοις ἐπάγουσι καὶ λατίνοις οἱ βάρβαροι καθημέραν δεινά, καὶ ὅσα ἐπάξειν ἔτι ἐπαγγέλλονται. ἄτοπον δὲ καὶ ἄλλως, καὶ νωθροτάτης πάντη διανοίας καὶ γνώμης, παρὸν τῇ καθ' ἕκαστον ἔτος γινομένῃ ζημίᾳ καὶ παραπομπῇ τῶν ἡμετέρων χρημάτων πρὸς τοὺς βαρβάρους ἀκόντων ἡμῶν, ἐς παρασκευὴν ναυτικῆς δυνάμεως καὶ ἄμυναν κατ' αὐτῶν χρήσασθαι· ἔπειτα ἑκόντας ἐνδιδόναι καὶ ἐς προφανῆ καὶ ἀναμφισβήτητον κίνδυνον, ὥσπερ συνωθεῖν μετὰ τῶν ἡμετέρων καὶ ἡμᾶς αὐτούς. ἐπήνεγκαν δὲ τῇ πρεσβείᾳ, καὶ ὥσπερ τινὰ ἐπῳδόν, ὡς εἰ μὴ διαναστὰς καὶ σὺ μεθ' ἡμῶν ἐς ἄμυναν τῶν κοινῶν πολεμίων, οὐκ ἂν φθάνοις καὶ αὐτὸς ὑφ' ἡμῶν ἴσα τοῖς ἐχθροῖς πολεμούμενος. ταῦτα τὸν βασιλέα ἠνάγκασεν, εἰς τὴν κοινὴν καὶ αὐτὸν ταύτην χρείαν διαναστῆναι. καὶ ἐπεὶ χρημάτων ἐσπάνιζε τὰ βασιλικὰ ταμιεῖα, πέμπει τὴν ταχίστην τοὺς τὰς ἐπὶ θράκῃ καὶ μακεδονίᾳ χώρας καὶ πόλεις ἀργυρολογήσοντας, καίτοι ταῦτα πολλὰ πεπονηκυίας ὑπό τε τῶν ἄλλοτε ἄλλως ἐπιόντων φόρων, καὶ ὑπὸ τῶν συχνῶν ἐφόδων, ἔνθεν μὲν τῶν τούρκων, ἔνθεν δὲ τῶν βουλγάρων. τούτων οὕτως ἐχόντων, τάς τε παλαιὰς ἐπεσκεύαζον ναῦς, καὶ ἑτέρας ἐξ αὐτῶν ἤδη κρηπίδων ἐναυπηγοῦντο παρ' ὅλον τουτονὶ τὸν χειμῶνα. ἔαρος δὲ ἤδη λήγοντος, ὁ μὲν βασιλεὺς εἴκοσι ναῦς πεπληρωκώς, πρὸς ἔκπλουν παρεσκευάζετο, ναύαρχος ἐθελοντὴς αὐτὸς τοῦ στόλου γιγνόμενος· καίτοι ταῦτα πρὸς τῆς συζύγου δεσποίνης, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων κωλυόμενος, διὰ τὸ μὴ ἐς ἀξίαν βασιλικῆς προσωπῆς τὰ τοιαῦτα τῶν ἔργων ἀνήκειν. ὁ δ' ὥσπερ ἐν τοῖς ἄλλοις αὐτουργός, αὐτὸς τῶν γιγνομένων ἐφιλοτιμεῖτο γίγνεσθαι, οὕτω κἀνταῦθα πολὺ τὸ φιλότιμον εἶχε, καὶ πλήρης ἦν πολεμικῆς ὁρμῆς. ἐκάθητο δὲ ὅμως ἐπὶ τὴν τῶν λατινικῶν δυνάμεων ἄφιξιν περιμένων. ἀλλὰ περὶ τοὺς νεωστὶ φυέντας ἐν σφίσιν αὐτοῖς

θορύβους καὶ ταραχὰς οἱ λατῖνοι ἀσχοληθέντων, ἄπρακτοι καὶ ψευδεῖς περὶ τὰς ἐπαγγελίας ἐφάνησαν. οἱ δὲ ῥόδιοι καὶ οἱ τὴν παράλιον φωκαίαν οἰκοῦντες, ἣ πλησίον κεῖται τῆς σμύρνης, καὶ πρὸς τούτοις ὁ τῶν κυκλάδων νήσων ἡγεμονεύων, δόλῳ μεταθέμενος τὸν σκοπὸν, σύνθημα ἔχον λάθρα ἐπιθέσθαι ταῖς τε ῥωμαϊκαῖς νήσοις, καὶ αὐταῖς ταῖς τοῦ βασιλέως ναυτικαῖς δυνάμεσι, δείσαντες ἴσως, μὴ ὁ βασιλεὺς τῶν ἄλλων ἀφιέμενος, ἐπ' αὐτοὺς τρέψηται. ὅθεν ἐπὶ λέσβον ὁρμήσαντες ἅμα ναυσὶ πεντεκαίδεκα, τῆς μὲν ἄλλης νήσου κύριοι γενέσθαι τέως οὐκ ἠδυνήθησαν. αὐτοὶ δὲ τῷ λιμένι τῆς μιτυλήνης ἐξαίφνης προσχόντες, προδοσίᾳ τὴν πόλιν εἷλον εὐθύς. βουλομένων δὲ τῶν τε ῥοδίων, καὶ τοῦ τῶν κυκλάδων νήσων ἡγεμόνος τά τε χρήματα διαρπάσαι, καὶ τὴν ἄλλην ἐπίσης ἐπικράτειαν διανέμασθαι τῶν λεσβίων, δόλῳ τινὶ καὶ ἀπάτῃ χρησάμενος ὁ τῶν φωκαέων ἀρχηγὸς κατάνης, οἰκείαν τε φρουρὰν εἰσήγαγεν εἰς τὴν μιτυλήνην, καὶ ταύτην ἐσφετερίσατο, τούτους παρακρουσάμενος. ἐνόμισε γὰρ ῥαδίως ἐκεῖθεν καὶ ὅλης ἄνευ συμμάχων τῆς νήσου κρατήσειν, ἅτε πλείονα συναμφοτέρων ἐκείνων μόνος αὐτὸς κεκτημένος δύναμιν. ὀκτὼ μὲν γὰρ ἦλθεν ἔχων τριήρεις μόνος αὐτὸς, ἃς ἐκ γεννούας ἔφθη πεπληρωκώς. οἱ δὲ ῥόδιοι τέσσαρας, τὰς δ' ἑτέρας τρεῖς ὁ τῶν κυκλάδων νήσων ἀρχηγός. αὐτὸς μὲν οὖν τοὺς μὲν τῆς μιτυλήνης οἰκήτορας εὐθὺς ἐξῴκισε τῆς πατρίδος. ὁ δὲ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα μεταπεμψάμενος ἐκ φωκαίας, ἐκεῖ τὴν οἴκησιν ἔχειν εἵλετο, φρουρὰν ἱκανὴν ἐγκαταλιπὼν τῇ φωκαίᾳ. κλῆρος δ' αὖ τῷ περιελθὼν ἦν ἀπὸ προγόνων ἡ φωκαία, πρὸς τοῦ βασιλέως, καὶ πάππου τοῦ βασιλέως, σφίσι δοθεῖσα ἐπιτροπῆς εἵνεκα, καὶ χρημάτων τινὸς πορισμοῦ. διὸ καὶ κατὰ χρόνους τακτοὺς οἱ ταύτης ἐφορείαν διαδεχόμενοι, γράμμασι βασιλικοῖς ἀνανεούμενοι ἀεὶ διετέλουν τὴν δόσιν τοῦ κλήρου, μὴ λάθῃ παρακρουσαμένη τὴν βασιλικὴν δεσποτείαν, ἡ μεταξὺ τοῦ χρόνου μακρὰ περίοδος. ὁ δὲ κατάνης οὗτος νοσοῦντα ἑωρακὼς ἤδη τὰ ῥωμαίων πράγματα, θρασύτερον διετέθη πρὸς βασιλέα. καὶ ἠμέλει τῶν καθηκόντων δικαίων. ὅθεν καὶ τὴν τοῦ βασιλέως ὑφορώμενος αἰφνίδιον ἔφοδον, ἑαυτόν τε κατὰ πᾶν τὸ δυνατὸν ἠσφαλίζετο, καὶ τὴν τῆς μιτυλήνης ἐμελέτα ἐπιβουλήν. καιροῦ δὲ ἤδη λαβόμενος, εἰς πέρας καὶ τὴν ἐπιβουλὴν ἐξήνεγκεν. οἱ μέντοι συνδεδραμηκότες ἐπὶ τὴν τῆς μιτυλήνης ἅλωσιν μετὰ τῶν ἑτέρων, τὴν τοῦ φωκαέως κατάνη μοχθηρίαν τῆς γνώμης κατεγνωκότες, εἰς τὰ οἴκοι ἀνεχώρησαν. τούτων οὕτως ἐχόντων, τοῦ προτέρου πλεῖον ἀναλαβόντες θράσος οἱ ἐν τοῖς γαλάτου οἰκοῦντες γεννουῖται διὰ τὸ τοῦ κατάνη προτέρημα, (γεννουίτης γὰρ κἀκεῖνος ἐτύγχανε) πλείονα τῶν προτέρων ἐπῆγον, καὶ προσετίθεσαν τοῖς ῥωμαίοις τά τε ἀδικήματα καὶ τὰς ὕβρεις. διὰ γὰρ τὴν ἀτέλειαν, ἣν παρὰ πρώτου παλαιολόγου μιχαὴλ τοῦ βασιλέως εἰλήφεσαν, ὡς ἀνωτέρω εἰρήκαμεν, τὸ πλεῖον τοῦ τῶν ῥωμαίων ναυτικοῦ προστιθέμενον ἐκείνοις, καὶ μετασχηματιζόμενον, εἰς μέγα μὲν τὸν ναυτικὸν ηὔξησε πλοῦτον, μέγα δ' ἠλάττωσε τὸν ῥωμαϊκόν. ὃ δὴ καὶ σκληροτέρους κατὰ ῥωμαίων αὐτοὺς ὑπερφρονάς τε καὶ αὐθάδεις ἐπεποιήκει. ὅθεν τήν τε περὶ αὐτοὺς τάφρον βαθυτέραν ἐποίουν, καὶ πύργους ὀχυροὺς κατὰ τὸ λεληθὸς ἐν σχήμασιν οἰκιῶν ἀνίστων· καὶ ἐπὶ τούτοις, χρήμασιν ὑποφθείροντες τοὺς τῶν βασιλικῶν προεστηκότας πραγμάτων, ἄδειαν πᾶσαν εἰλήφεσαν, ἀμπελῶνάς τε ὠνεῖσθαι, καὶ οἰκίας ἀνιστᾶν ἐπὶ τοῦ πλησιάζοντος λόφου λαμπροῖς περιπυργωμένας τοῖς τείχεσιν.

ὥς καὶ

cupati, ea quæ promiſerant, fefellerũt. Rhodij uerò, & maritimæ Phoceæ, non procul à Smyrna accolæ, & Cycladum inſularũ princeps, cõſilio fraude mutato pepigerãt, ſe Romanas inſulas clam oppreſſuros, & ipſas Imperatoris copias: ueriti fortaſſe, ne is alijs rebus omiſsis, ſe inuaderet. Itaq; cum nauibus quindecim Lesbum profecti, tota inſula ſtatim potiri non potuerunt: ſed ſubitò Mitylenes portum ingreſsi, urbem proditione cœperunt. Cum autem Rhodij & Cycladum princeps, & opes diripere, & inſulæ ditionẽ partiri uellent: Phocæenſium princeps Catanes per aſtum & dolum, ſuum præſidium in urbem introduxit: illiſq; deceptis, eam ſibi uendicauit. Inde enim totius inſulæ uel ſine ſocijs ſe facile potiturum eſſe putabat, quippe qui ſolus illos ambos copijs uinceret. Is enim ſolus octo triremes adduxerat, quas Genuæ compleuerat: Rhodij uerò, quatuor: reliquas tres, Cycladum princeps. Ac Mitylenę habitatores ſtatim urbe exegit: & uxore ac liberis Phocæa accerſitis, ibi conſidere decreuit, iuſto præſidio Phocææ relicto, quam hæreditario iure à maioribus acceperat ab auo Imperatoris eis datam, procurationis & reditus cuiuſdam ergò. Quamobrem certis temporibus qui procurationem eius accipiebant, perpetuò Imperatoris literis confirmabantur, ne qui temporis diuturnitate Imperatorium dominatum detrectarent. Catanes autem iſte cum iam Romanam rem afflictam cerneret, inſolentius erga Imperatorem ſe geſsit, officiumq; neglexit. Vnde Imperatoris ſubitam impreſsionem ueritus, opes ſuas pro uirili firmauit, & Mitylenẽ per inſidias occupare inſtituit: idq; data occaſione perfecit. Enimuerò ij qui ad Mitylenes occupationem cum cæteris concurrerant, improbitatem Catanis exoſi, domum receſſerunt. Hoc rerum ſtatu Genuenſes qui Galatam tenebant, ob Catanis ſucceſſus audaciores etiam facti (nam & is Genuenſis erat) pluribus & maioribus iniurijs Romanos & contumelijs onerabant. Nam propter immunitatem, quam primùm à Michaele Palæologo impetrarunt, ut ſuprà diximus, maxima pars Romanæ claſsis ad illos ſe conferebat, eorumq; habitum aſſumebat. Vnde illorum opes auctæ, Romanorum uerò imminutæ ſunt. Quæ ſanè res eos aſperiores contra Romanos, atque ſuperbos & contumaces effecit. Proinde & foſſam ſuã profundiorẽ fecerũt, & firmas turres paulatim per ſpeciẽ ędiũ extruxerũt: & prçter cętera, Imperij ꝓcuratorib. largitione corruptis, omnẽ licentiã nacti ſunt, & uineas emẽdi, & ędes in uicino tumulo ſplendidis mœnibus ornatas ædificandi:

adeò

Mitylene à Catane Phocææ principe occupata.

Genuenſes Galatæ incolæ inſolentiores facti reprimuntur.

adeò ut ſi bellum cum Byzantijs gerendum eſſet, nihil eſſet quod eos aut terreret, aut impediret. Imperator autem cum primùm Mitylenen eſſe captam audiſſet, & hos in uicinia plus ſatis inſoleſcere cerneret, & pacta conuenta pleraque uiolare: ſubita irruptione magnas illas & munitas circa tumulum ędes, in quibus multi arcus, tela & arma reperta ſunt, eáque diuerſi generis, incendit. Quæ cum Latini præter expectationem uiderent: trepidare, & extrema timere cœperunt. Putabant enim, Imperatorem eodem die cum magnis naualibus copijs, in ſe quoque impetum eſſe facturū. Quare clàm armis ſeſe muniebant. Sed cum ne poſtridie quidem Imperatorem quicquam contra ſeſe moliri cernerēt, ſed totum Mitylenæa nauigatione occupari: aperto bello denunciato, liberrimè & ipſis Byzantijs & Imperatori illuſerunt, & ligneis turribus ſua mœnia circumdederunt, & magnas onerarias partim in fundum maris demerſerunt: partim ante portum armatas, munitionum & aggerum uice oppoſuerunt. Imperator uerò cum tales copias ibi diuellere nollet, magno animo eum caſum tulit, illis prorſus neglectis: & omni ſtudio ad nauigationem ſe parauit, pluribus etiam militibus delectis. Sed cum Latini ad ſeptem integros dies Galatæ incluſi, à plebe dilacerandi eſſent, quòd urgentia mala diutius tolerare non poſſent (nam & aqua & omni herbarum pomorúmque ſolatio carebant) & circumforanei ac pauperes homines, & ij qui è quotidiano uenditionis lucello ſuſtentantur, ij demum maxima iactura facta, magis etiam contra magiſtratus Latinos inſanirent: ob hæc igitur facti modeſtiores, Imperatori ſeſe ſubmiſerunt, & intempeſtiuæ ſuperbiæ ueniam impetrarunt.

DE NAVALI EXpeditione Imperatoris contra Phocæam & Mitylenen.

POſt caniculæ exortum, cum ſeptentriones in mari inferiori uehementius ſpirant, Imperator cū omnibus naualibus copijs Mitylenen tendit. Septem uerò Catanis triremium Mitylenen circumeuntium, cum plures expectatione ſua naues conſpexiſſent, duæ in portum euaſerunt, quinque uerò per deſperationem in terram appulerunt. qui autem in eis fuerunt, omnes abiectis armis fugerunt: quorum alij curſu Mitylenē peruenerunt, alij uiæ ignari à Lesbijs interfecti ſunt. Imperatoris uerò quinque naues armis & commeatu plenas, cum Imperatore Chium perduxerunt, ut ibi eas remigibus & militibus è tabulatis pugnaturis complerēt. Quæ mora ad Chium Imperatoris feſtinationi & ſtudio ualde aduerſa accidit. Catanes enim

ὡς καὶ δεῆσαν πολεμεῖν Βυζαντίοις, μηδὲν εἶναι τὸ φόβον ἐπάγον καὶ κώλυμα τούτοις. ἐπεὶ δ᾽ ἀρτίως ὁ βασιλεὺς τήν τε τῆς μιτυλήνης ἐπέθετο ἅλωσιν, καὶ τούτους αὖ ἐγγύθεν παρὰ τοῦ δέοντος ἑώρα θρασυνομένους, καὶ τὰ πλεῖστα παρασπονδοῦντας, περιελθὼν αἰφνιδίως, ἐνέπρησε τὰς περὶ τὸν λόφον μεγάλας καὶ ὀχυρὰς ἐκείνας οἰκίας αὐτῶν. ἐν αἷς πολλά τε εὕρηται ὅπλα καὶ τόξα καὶ βέλη καὶ διάφορα. ταῦτα παρὰ προσδοκίαν ἰδοῦσι τοῖς λατίνοις καταπεπλῆχθαι καὶ ἐκπεπλῆχθαι ἐπῄει, καὶ δεδιέναι τὰ ἔσχατα. ἤλπισαν γὰρ αὐθημερὸν ἐπεισπεσεῖσθαι καὶ σφίσι τὸν βασιλέα ὁλοσχερῶς πολλῆς περιεστηκυίας εἴπερ ποτὲ ναυτικῆς δυνάμεως. διὸ καὶ λάθρα ὡπλίζοντο καθ᾽ αὑτούς. ἐπεὶ δ᾽ ἄχρι τῆς ὑστεραίας περιμείναντες, οὐδὲν πλέον διαπραττόμενον τὸν βασιλέα ἑώρων ἐπ᾽ αὐτούς, ἀλλ᾽ ὅλον ἠσχολημένον περὶ τὸν ἐς μιτυλήνην ἀπόπλουν, ἀναθαρρήσαντες, μάχην ἐκήρυξαν φανεράν, καὶ ἀδεῶς ἔς τε Βυζαντίους καὶ ἐς αὐτὸν βασιλέα ἐνύβριζον. ξυλίνους τε περιήλασαν πύργους τοῖς ἑαυτῶν τείχεσι. καὶ τῶν μεγάλων ὁλκάδων τὰς μὲν εἰς πυθμένας θαλάσσης κατέδυσαν, τὰς δ᾽ ὁπλίσαντες πρὸ τοῦ λιμένος ἀντ᾽ ἄλλων προβόλων καὶ χαρακωμάτων ἔστησαν. ὁ δὲ βασιλεὺς μὴ βουλόμενος τὴν τοσαύτην παρασκευὴν ἐνταυθοῖ περισπᾶν, μεγαλοψύχως τε ἐχρήσατο τοῖς παροῦσιν, ἠμεληκὼς τὸ παράπαν αὐτῶν, καὶ πρὸς ἔκπλουν παρεσκευάζετο πάσῃ σπουδῇ, πλείονας ἔτι δυνάμεις ἀθροίζων. ἐπεὶ δὲ μέχρις ὅλων ἑπτὰ ἡμερῶν ἐντὸς τείχους οἱ ἐν τοῖς γαλάτου λατῖνοι συγκλεισθέντες, ἔμελλον ὑπὸ τοῦ οἰκείου δήμου * διαταραχθήσεσθαι, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι φέρειν πλέον τὰ συμπεσόντα σφίσι δεινά (ὕδατός τε γὰρ ἐσπάνιζον, καὶ ὅση ἐκ τῶν λαχάνων καὶ ὀπωρῶν ἦν ψυχαγωγία) οἵ τ᾽ αὖ ἀγοραῖοι καὶ πένητες ἄνθρωποι, καὶ ὅσοι ἐκ τῶν ὠνίων τὸ ἐφήμερον ταλαντεύουσι κέρδος, οὗτοι δὲ πλείστην ὑπομένοντες ζημίαν, πολλῷ πλέον κατὰ τῶν προεστώτων λατίνων ἐμαίνοντο· διὰ δὴ ταῦτα πρὸς τὸ ταπεινότερον ἀπαλλάξαντες, ὑπέκυψάν τε τῷ βασιλεῖ, καὶ συγγνώμην ἔσχον τῆς ἀκαίρου ὀφρύος.

* διασπαραχθήσεσθαι

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΛΑΤΙνων ἔκπλου τοῦ βασιλέως ἐς φωκαίαν καὶ μιτυλήνην.

ΤΟΥ γε μὴν ἔτους ἤδη μετὰ τὰς τοῦ κυνὸς ὄντος ἐπιτολάς, ὅτε δὴ καὶ ἀφθονώτερα τὰ οἰκεῖα πνεύματα ἐς τὴν κάτω χέονται θάλατταν, ἄρας ὁ βασιλεὺς μετὰ πάσης τῆς ναυτικῆς δυνάμεως ἔπλει ἐς μιτυλήνην. αἱ δ᾽ ἑπτὰ τοῦ καταναίου τριήρεις τὴν μιτυλήνην παραπλέουσαι πλείους ἢ κατὰ προσδοκίαν οὔσας τὰς τοῦ βασιλέως ἑωρακυῖαι, αἱ μὲν δύο φθάσασαι, προσωρμίσθησαν τῷ τῆς μιτυλήνης λιμένι. αἱ δὲ πέντε ἀπεγνωκυῖαι ἐς τὴν χέρσον ἐξώκειλαν, καὶ πάντες οἱ ἐν αὐταῖς ἀποθέμενοι τὰ ὅπλα ἔφευγον. ὧν οἱ μὲν ἔδραμον εἰς τὴν μιτυλήνην, οἱ δ᾽ ἀνοδίᾳ χρησάμενοι διεφθάρησαν ὑπὸ τῶν λεσβίων. τὰς δὲ πέντε ναῦς πλήρεις ὅπλων καὶ ὀψωνίων ναυτικῶν οἱ τοῦ βασιλέως λαβόντες, ἀπέπλευσαν ἐς χίον τὴν νῆσον ἅμα τῷ βασιλεῖ, πληρώσοντες τὰς ἤδη ληφθείσας πέντε τριήρεις ἐκείνας ἐρετῶν τε, καὶ ὁπόσοι ἐκ τῶν καταστρωμάτων μάχεσθαι ἔμελλον. μέγα δ᾽ ἐγένετο ἐναντίωμα τῇ τοῦ βασιλέως σπουδῇ καὶ βουλήσει, ἡ πρὸς τὴν χίον αὕτη διατριβή. ἀδείας γὰρ ὁ κατάνης

ταύτης λαβόμενος, τήν τε Μιτυλήνην ὠχυρώσατο, καὶ πολλὴν εἰσήνεγκε δύναμιν στρατιωτικήν, καὶ χορηγίαν ἀφθονωτέραν τῶν χρειωδῶν, καὶ ἔτι εἰς Φώκαιαν πέμψας ἃς εἶχε δύο ταχυπλοούσας τριήρεις τὰ ὅμοια ἐπεπράχει πολλῇ χρησάμενος τῇ σπουδῇ. μετὰ δὲ ταῦτα καταπλεύσας ὁ βασιλεὺς μετὰ τῆς δυνάμεως εἰς Φώκαιαν, προσκαλεσάμενος δὲ καὶ τὸν τὴν πέριξ ἐπαρχίαν ἔχοντα Τοῦρκον, ἅτε εἰδὼς κἀκεῖνον ἀχθόμενον ἐκ πολλοῦ τοῖς Φωκαεῦσι Λατίνοις διὰ τὰς ὑπὸ σφῶν ἐπαγομένας αὐτῷ συχνοτέρας ζημίας, περιεστρατοπέδευσεν οὕτω τὸ φρούριον ἔκ τε γῆς καὶ θαλάττης πολιορκῶν, πολλῆς γε χορηγίας τῶν χρειωδῶν παραγινομένης εἰς τὰς τριήρεις παρὰ τῶν Τούρκων. τοῦ μέν τοι βασιλέως μετὰ τῶν ναυτικῶν δυνάμεων ἀποδημοῦντος, καὶ ἀδείας μακρᾶς ἐπιχωριαζούσης εἰς τὰ βασίλεια, στάσιν τῶν νεωτέρων τινὲς μεμελετήκεσαν, συνεργοὺς ἕξειν ἠλπικότες καὶ τοὺς ἐν τῷ Γαλατᾷ Λατίνους διὰ τὰ φθάσαντα σκάνδαλα. ἦν δὲ γε τῆς στάσεως ὁ σκοπός, ὡς ἐγένετο * τὸ βασίλειον κράτος, εἰ δυνηθεῖεν ἀποκτεῖναι πρῶτον τὴν δέσποιναν, καὶ τὸν ταύτης υἱὸν Ἰωάννην τὸν βασιλέα, καὶ ἐφεξῆς ὁπόσοι ἐναντιώσεσθαι μέλλοιεν. ἀλλ' ἐν ὠδῖσιν ἔτι μενούσης τῆς μελέτης, καὶ τῶν στασιαστῶν λάθρα τὸ πρᾶγμα διὰ μεγάλης ποιουμένων σπουδῆς, οὐκ ἔλαθε τὰ δρώμενα Καντακουζηνὴν τὴν τοῦ μεγάλου δομεστίκου μητέρα, ἣν πάρεδρον τῇ δεσποίνῃ μέλλων ὁ βασιλεὺς ἀποπλεῖν καταλελοίπει, ἅτε βουλευτικὴν γυναῖκα καὶ σεμνότητος ἤθεσι κοσμουμένην, καὶ βαθεῖαν πλουτοῦσαν τὴν σύνεσιν, καὶ πάνυ τοι σφόδρα ἐν τοῖς ἀπόροις εὐμήχανον. ἣ δὴ καὶ ὁμοῦ τῇ δεσποίνῃ πρὶν ἢ ἐπὶ μέγα ῥαγῆναι τὸ πρᾶγμα κακίας συνέστειλε συνετώτατα· οὐκ ἄνευ μέν τοι δυσχερείας ἀποκρουομένης τὸ ῥᾷστον, συνέστειλε δ' οὖν. τοῦ δὲ χρόνου περὶ τροπὰς ὄντος ἤδη χειμερινάς, ὁρῶντες οἱ τὸ τῆς Φωκαίας ἔχοντες φρούριον Λατῖνοι, ὅτι μήτε χειμῶνος ἀκμὴ θραῦσαι δύναται τὸ τοῦ βασιλέως ἐπίμονον, καὶ ταῦτα γε ναυτικῆς ὅλης δυνάμεως ἐν ὑπαίθρῳ τὴν πολιορκίαν ἀνυτούσης νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν κατὰ τὸ συνεχές, μήθ' ἡ μακρὰ τῶν οἰκείων ἀποδημία, μήτ' ἄλλο τι τῶν ὅσα ῥᾳστώνην ἄφθονον παρέχει τῶν χρειωδῶν, εἰς ἀγνώσεις ἐχώρουν, καὶ μάλισθ' ὅτι καὶ τὰ σιτία σπανίζονται ἐν σφίσιν ἔνδον αὐτοῦ. ὅθεν καὶ διαπρεσβεύονται πρὸς Ῥοδίους, καὶ δέονται μὴ περιιδεῖν κινδυνεύοντας. οἳ καὶ διαλλακταὶ πρὸς βασιλέα ἐλθόντες, λύουσι τὴν πολιορκίαν. δεδώκασι γὰρ εὐθὺς οἱ Φωκαεῖς τοὺς υἱέας τοῦ συμμαχοῦντος Ῥωμαίοις * λύρκου τῷ πατρὶ αὐτῶν, οὓς ἐκ πολλοῦ κλέψαντες εἶχον δεσμίους. δεδώκασι δὲ καὶ τῷ βασιλεῖ πίστεις ἀσφαλεῖς ὑπὸ μάρτυσι τοῖς Ῥοδίοις, τήν τε Μιτυλήνην ὅσον αὐτίκα ἀποδώσειν, καὶ ὑπηκόους αὐτοὺς εἶναι τῷ βασιλεῖ κατὰ τὸ πρότερον αὖθις ἔθος, καὶ τὴν πατρῴαν συμφωνίαν. καὶ οὕτως ἐκεῖθεν τὴν ναυτικὴν ὁ βασιλεὺς ἀναλαβὼν δύναμιν, ἐβουλήθη μὲν ποιήσασθαι τὸν κατάπλουν εἰς Μιτυλήνην, διὰ δὲ τοὺς ἐν Βυζαντίῳ θορύβους τῶν στασιαστῶν, καὶ διὰ τὸ καταπεπονῆσθαι τὸν στρατὸν ὑπὸ τοῦ ψύχους, ἐπανήκεν εἰς τὸ Βυζάντιον μετὰ πάσης ναυτικῆς δυνάμεως· καὶ μετὰ βραχὺ συλλαβὼν τοὺς τὴν βασιλείαν λάθρα σφετεριζομένους, καὶ διαστήσας ἰδίᾳ τοὺς στασιώτας αὐτῶν, ἐξήταζε καὶ συνῆγε τἀληθὲς ἀφ' ἑκάστων. μετὰ δὲ ταῦτα συναθροίσας πᾶσάν τε τὴν σύγκλητον καὶ τοὺς ἐν Βυζαντίῳ τηνικαῦτα ἐπιδημοῦντας ἐπισκόπους σύν γε τῷ πατριάρχῃ, καὶ ὅσοι τοῦ δήμου τῶν Βυζαντίων ἐτύγχανον ἔκκριτοι, εἰς μέσον ἤνεγκε τούς τε στασιαστάς, τούς τε στασιώτας, καὶ

*μετέπειτα δῆλον

*τούρκου

enim iam ſecurus, Mitylenen per ocium muniuit, magnum præſidium & uberem commeatum introduxit: & duabus illis expeditis triremibus Phocæam miſsis, ibi quoque celeriter idem fecit. Poſt hęc Imperator cum copijs Phocæam profectus, & Turco quoque finitimorum locorum domino accerſito, quippe qui ſciret, illum quoque iam diu Phocæenſib. Latinis iratum, ob illata ſibi ab eis crebra detrimenta: caſtellum terra mariq; obſidet, Turcis commeatum affatim ſubuehentibus. Cæterùm cum Imperator cum claſſe diutius abeſſet, & in palatio magna impunitas & licentia uigeret: adoleſcentes aliquot ſeditionem mouerunt, ſe Latinos quoque, ob intercedentes ſimultates, ſocios eſſe habituros rati. Scopus autem ſeditionis fuit, ut poſtea cognitū eſt, Imperatoria poteſtas, ſi Dominam in primis, & eius filium Ioannē Imperatorem, & eos denique omnes qui aduerſari poſſent, occidiſſent. Sed dum id facinus adhuc parturiunt, & ſeditioſi rem clanculum uehementer urgent: Cantacuzena, Magni Domeſtici mater, quid ageretur animaduertit: quam Imperator aſſeſtricem coniugi ſuæ diſceſſurus reliquerat, quippe Senatoriā matronam, & grauitate morum cōſpicuam, & ſingulari prudentia ornatam, & in rebus dubijs præſenti conſilio inſtructam. Ea ergò unà cum Domina, priuſquam ſcelus auctum erumperet, motum illum prudentiſsimè compeſcuit. Sub brumam autem, cum Phocæenſes Latini perſeuerantiam Imperatoris neque hyemis rigore frangi, preſertim cum omnes nauales copię oppugnationem noctu atque interdiu ſub dio continenter urgerent: nec longa abſentia à ſuis, nec ulla penuria urgeri cernerent, præſertim cum ipſos iam cōmeatus deficere inciperet: deſperatis rebus, legatos Rhodum mittunt, petentes ut in tanto diſcrimine ſibi ſubuenirent. Rhodij ergo apud Imperatorem pro eis intercedētes, obſidionem ſoluunt. Phocæenſes enim Turco Romanos adiuuanti filios ſtatim reſtituerunt, quos multo antè furati in uinculis habebant. Fidem præterea Imperatori firmarūt, Rhodijs teſtibus, ſe & Mitylenen ſtatim reſtituturos, & Imperatori dicto audientes fore, ut prius moris fuiſſet, atque à patribus acceptum eſſet. Sic Imperator naualibus copijs inde reductis, ire quidem Mitylenen uoluit: ſed propter tumultum Byzantium, & defatigationem exercitus ex frigore malè affecti, Byzantiū cum tota claſſe redijt. ac paulo pòſt comprehēſis inſidiatoribus, ſingulis ſeorſim interrogatis, uerum ab omnibus perquiſiuit. Mox toto ſenatu cōuocato, & epiſcopis qui tum in urbe agebant, unà cum patriarcha accerſitis, populique Byzantini proceribus: & ſeditionis autores, & eorum coniuratos, &

Byzantia ſeditio.

Phocæēſes pacem impetrant.

Queſtiones de coniuratis.

X ὅσοι

teſtes in medium produxit. Hi uerò inter ſeſe iurgantes, & alij alios arguentes, & certiſsimis argumentis coniurationem & immania ac pernicioſa conſilia demonſtrabant, ut & ipſi abſque ulla tergiuerſatione parricidium ſuum fateri cogerentur. Ac diſcerpti fortaſſe ſtatim eſſent à populo, niſi excellens Imperatoris humanitas & clementia impetum illum repreſsiſſet. Solitam enim tum quoq; clementiam oſtendit, & innatam hilaritatem, æquè in prooemio concionis, atq; in peroratione, cuius orationis hæc ſumma fuit.

IMPERATORIS concio.

QVi opilionem habet, & canem iuxta gregem, quò eos alacrius noctu contra lupos excubare uidet, eo magis eos & diligit, & lautius interdiu paſcit. Mei uerò coniunctiſsimi, me pro Romana republica, ipſis domi delicatè uiuentibus, procul à patria errante, & terra mariq; pericula ſuſtinente, idq; media hyeme, & in tanto rigore, nec miſerti mei ſunt, nec ullam eorum rationem habuerunt quæ animum afflictum conſolantur: ſed omni æquitate contempta, & animos & dexteras in caput meum armarunt: & nũc, quantum in ipſis eſt, humi effuſus manat ſanguis noſter, liberûm item & coniugis noſtræ: euerſa ſunt ſancta Eccleſiæ inſtituta, euerſa eſt Romana reſpublica. Quod uerò ferrum, quem adamantem duricie non uincunt? Hoc procemio uberes auditorum lachrymas elicuit Imperator: ſed intermiſtam æquanimitatem hilaritate temperatam quis non, qui quidem uiderit, uehementer eſt admiratus? Ac concione & quæſtione ingenioſè ac facetè peracta, cum re ipſa intellexiſſet, Alexium Philanthropenum auunculum ſuum, cuius ſuprà ſæpe facta eſt mentio, prudẽtia uulgus multum anteire: pœnituit ei Lesbi & inſularum Aegæi maris, quæ Romanis parerent, adminiſtrationem non diutius reliquiſſe. Eo enim præſente, nec Mitylenen quenquam hoſtium occupaturum, nec ea Romanorum rei marinæ naufragia futura fuiſſe. Itaque illum quamprimùm ad idem munus ablegat. qui cum traieciſſet, ſedatis tempeſtatibus priſtinæ tranquillitati omnia reſtituit: uix ille quidem magna cum ſolertia, propter factam Lesbi & Mitylenæ mutationem, ſed tamen reſtituit. Nam mercenarios qui in urbe Mitylene erant, milites Latinorum præſidiarios quingentos, clàm binos & ternos acceſſendo, & plenis manibus demum remittendo, callidè atque occultè urbem præſidio deſtitutam Romanis recuperauit. Erat enim ille uir non modò propter longinquitatem ætatis multo rerum uſu ornatus: ſed multus rerum uſus

Alexius Philanthropenus Leſbo præponitur.

Mitylene recepta.

ὅσοι ἐτύγχανον μάρτυρες. οἳ καὶ ἀλλήλους ἤλεγχον διαπληκτιζόμενοι καὶ παριστῶντες δι' ἀκριβείας ἀναλλοιβόλων κατ' ἀλλήλων τὰς ἀλλήλων συνωμοσίας, καὶ τὰ ἔκτοπα καὶ κάκιστ' ἀπολούμενα ἐκεῖνα βουλεύματα, ὡς κἀκείνους ὑπὸ ἀφύκτῳ τῶν ἀποδείξεων ἀναγκασθέντας ὁμολογεῖν τὴν ἀπόνοιαν. καὶ τάχ' ἂν διεσπάσθησαν αὐτοῦ πρὸς τοῦ δήμου παντὸς, εἰ μὴ τὸ πολὺ τῆς τοῦ βασιλέως μακροθυμίας καὶ φιλανθρωπίας ἀνέστειλε τὴν ζέσασαν ἐκείνην ὁρμήν. ἔδειξε γὰρ τὴν συνήθη καὶ νῦν ἡμερότητα, καὶ τὴν σύμφυτον καὶ ἡλικιῶτιν αὐτοῦ ἱλαρότητα, ὁμοίως ἔν τε τῷ προοιμίῳ τῆς δημηγορίας, ἔν τε τοῖς ἐπιλόγοις, ὡς δ' ἐν κεφαλαίῳ φάναι τὰ τῆς δημηγορίας τοιάδε τινὰ ἦσαν.

ΔΗΜΗΓΟΡΙΑ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ.

ΕΙτα ποιμένα τις ἔχων καὶ κύνα περὶ τὸ ποίμνιον, ὦ παρόντες, ὅσῳ προθυμότερον διανυκτερεύοντας βλέπει κατὰ τῶν λύκων, τοσούτῳ καὶ αὐτὸς τόν τε πόθον περὶ αὐτοὺς, καὶ τὸν ἡμερήσιον αὔξει δαψιλῆ τῆς τροφῆς. *ἐμοὶ δ' οἱ τὰ μάλιστά μοι καθ' αἷμα προσήκοντες, ὁρῶντες ὑπέρ τε τοῦ κοινοῦ γένους τῶν ῥωμαίων, ὑπὲρ αὐτῶν οἴκοι τρυφώντων, πόῤῥω που τῆς πατρίδος πλανώμενον, καὶ κινδύνοις ἠπειρωτικοῖς τε καὶ θαλαττίοις παραβαλλόμενον, καὶ ταῦτ' ἐν μέσῳ τε χειμῶνι καὶ τοσούτῳ παγετῷ, οὔτ' ἠλέησαν, οὔτέ τι τῶν ὅσα παραμυθεῖται ψυχὴν οὕτωσὶ πεπονηκυῖαν* τὸ πάσχουσαν. ἀλλ' ἐῤῥύη δίκαιος ἅπας λόγος ἐπὶ κρημνῶν καὶ φαράγγων· καὶ ὥπλισαν μὲν γνώμην, ὥπλισαν δὲ δεξιὰν ἐπὶ τῆς ἐμῆς κεφαλῆς. ἔστι νῦν τὸ καθ' αὐτοὺς ἐν κόνει ῥεῖ τοὐμὸν αἷμα, ἐν κόνει δὲ τῶν τέκνων ὁμοῦ τῇ συζύγῳ, καὶ ἀνατέτραπται μὲν τὰ τῆς τοῦ θεοῦ ἐκκλησίας νόμιμα, ἀνατέτραπται δὲ τὰ ῥωμαίων πράγματα. πρὸς οὖν ταῦτα ποῖος σίδηρος, ποῖος δ' ἀδάμας οὐ παραλύσει τὴν φύσιν; ἀλλὰ τὸ μὲν τοῖς τοῦ βασιλέως δημηγορίας προοίμιον οὕτως ἱκανῶς ἐκκαλέσασθαι δάκρυα εἶχε· τὰ δὲ μεταξὺ μακροθυμίας ἱλαρότητι συγκεκραμένης ἤδη, τίς οὐκ ἂν ἰδὼν ἐτεθαυμάκει μακρόν; καὶ τὰ μὲν τῆς δημηγορίας ἐκείνης, καὶ ἐξετάσεως, οὕτως εὐφυῶς πως καὶ ἱλαρῶς διέλυσε τέως. ἐπεὶ δὲ κἀκ τῶν πραγμάτων συνῆκε πολὺ τῶν πολλῶν διαφέρειν τὴν τοῦ θείου αὐτοῦ σύνεσιν ἀλεξίου φιλανθρωπηνοῦ, οὗ δὴ πολλάκις πολλάκις ἐμνήσθημεν ἔμπροσθεν, μεταμέλον ἔσχεν ἤδη καθ' ἑαυτὸν οὐ μάλα μικρὸν, ὅτι μὴ κἀπὶ μάλα τοι πλείονα συγκεχώρηκε χρόνον αὐτῷ τὴν τῆς λεσβίων διοίκησιν, καὶ ὅσαι ἐπὶ τὸν αἰγαῖον νῆσοι ῥωμαίων ὑπήκοοι. οὔτε γὰρ τῶν ἐχθρῶν οὐδεὶς ἂν μιτυλήνην ἠνδραποδίζετο, οὔτ' ἐς τοσοῦτο ναυαγίων τὰ θαλάττης ἤλαυνε ῥωμαίοις πράγματα. ὅθεν αὐτὸν τὴν ταχίστην ἐς τὴν ἐκείνων αὖθις ἐπιτροπὴν ἀφικέσθαι προστέταχε. καὶ διαβὰς ἐς τὴν προτέραν εὐθὺς τὰ πράγματα ἤγαγεν οὗτος κατάστασιν, καὶ τοὺς μεταξὺ γενομένους διέλυσε κλύδωνας, μόλις μὲν καὶ ξὺν πολλῇ περινοίᾳ διὰ τὴν μεταξὺ γινομένην καινοτομίαν μιτυλήνης, καὶ τῶν ἐν λέσβῳ πραγμάτων, ἐπανήγαγε δ' οὖν. τοὺς γὰρ ἐν μιτυλήνῃ τῇ πόλει μισθοφόρους πεντακοσίους, καὶ φύλακας τῶν λατίνων λάθρα σὺν δύο καὶ σὺν τρεῖς μεταπεμπόμενος, καὶ βαλλάντια πλήρεις δεξιαῖς ἐς τὰς πατρίδας προπέμπων, ἔλαθεν οὕτω φρονίμως κερδάνας τὴν πόλιν, καὶ ῥωμαίοις ὑποχείριον. οὐ μόνον γὰρ ἐκ τοῦ γήρως εἶχε λαμπρὰν ὁ ἀνὴρ τὴν πολυπειρίαν, ἀλλ' *ὅτι καὶ τὰ τῆς πολυπειρίας

*ἐμὲ

*ἐπὶ

είας ἐπ' αὐτῷ μέγαν εὗρε τὴν φύσιν συνεργὸν καὶ θεμέλιον. καὶ γέγονεν αὐτῷ διπλοῦς ὁ τῆς ἀρετῆς καρπὸς, πῶς μὲν αὐτοφυής τις καὶ ἀγεώργητος, πῶς δὲ γεωργηθεὶς χρόνων πλειόνων τύχαις καὶ γυμνασίοις.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΦΟΔΟΥ τῶν σκυθῶν.

Ἀρχομένου γε μὴν ἦρος ἤδη, πλῆθος σκυθῶν διαβάντες τὸν ἴστρον, κατέδραμον τὴν ῥωμαϊκὴν θρᾴκην ἄχρι θαλάττης ἑλλησποντίας. ἔνθα δὴ, καὶ συμβὰν οὑτωσί πως, τούρκων τισὶν ἐντυχόντες ὁπόσοι λῃστρικόν τινα τρόπον ἐπὶ τὸ συνεχὲς περαιούμενοι τὸν ἑλλήσποντον, τὴν παράλιον πᾶσαν ληΐζοντο θρᾴκην, τοὺς μὲν δήσαντες ἀπήνεγκαν, τοὺς δ' ἀντιστάντας κατέκοψαν πολέμιοι πολεμίους, ὥσπερ κύνες τεθνηκότι σώματι, πολλάκις ἄρδην ἐπεισπίπτοντες. ὃ γε μὴν ἀσυνήθως ἔδοξεν ἔχειν ἤδη πρὸς τὰς ἄλλας ἐπιδρομὰς τῶν σκυθῶν, τοῦτ' ἦν. πρότερον γὰρ ἐπιόντες καθάπερ ἐξ ὄρους χειμάρρους ἐξαίφνης καταρραγεὶς, τὰ προστυχόντα τε ἐλάμβανον, καὶ εἰς τὴν ὑστεραίαν αὖθις ἀπηλλάττοντο. νῦν δ' ἐν τοσούτῳ παρέμειναν, ὥστ' οὐ διέλιπον ἐν ἡμέραις ὅλαις πεντήκοντα φέροντές τε καὶ ἄγοντες, καὶ ἐν κακῶν ἐσχατιαῖς συνωθοῦντες τὴν χώραν· εἶτα ἀπῄεσαν, πλῆθος ἄγοντες αἰχμαλώτων ὑπὲρ τὰς τριακοσίας ὡς ἔφασαν οἱ πολλοὶ χιλιάδας. καὶ τὸ αἴτιον τῆς τοιαύτης ἔφασκον εἶναι καταδρομῆς, ὅτι ῥωμαῖοι πέμπειν ἠμέλησαν τὰ εἰθισμένα δῶρα, τῷ τε τῶν σκυθῶν ἡγεμόνι, καὶ τοῖς περὶ αὐτὸν εὐγενέσιν. ἐδήλωσε δὲ τὴν βαρεῖαν ταύτην αὐτῶν ἔφοδον ἔκλειψις σελήνης ὁμοῦ καὶ ἡλίου δεκαὲξ ἡμερῶν μεταξὺ γενόμεναι ἀμφοῖν· ἡ μὲν σεληνιακὴ περὶ τὴν α τῶν ἰχθύων μοῖραν ὄντος τοῦ ἡλίου, ἡ δὲ περὶ τῶν ιε τῶν αὐτῶν.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΗΓΕΜΟΝΩΝ ΤΡΑπεζοῦντος καὶ αἰτωλίας.

Ἐν τούτοις τοῖς χρόνοις ἦρχε μὲν τραπεζοῦντος βασίλειος ὁ υἱὸς ἀλεξίου τοῦ κομνηνοῦ, διάδοχος αὐτὸς ἤδη βέβαιος μετὰ πολλοὺς τοὺς ἄθλους τῆς πατρικῆς ἀρχῆς καταστάς. ἐπελήφθη δ' αὐτῷ καὶ σύζυγος εὐδοκία, ἡ νόθη τοῦ βασιλέως θυγάτηρ. ὁ δὲ τῶν αἰτωλῶν τε καὶ τῶν ἀκαρνάνων ἀρχηγὸς ἰωάννης ὁ κόντος, θανάτῳ βιαίῳ τοῦ ζῆν ἀπήλλαξε, τῆς δίκης, ὡς τὸ εἰκὸς, περιελθούσης καὶ αὐτὸν τελευταῖον, καθάπερ δὴ καὶ τοὺς πρὸ αὐτοῦ. οὗτος γὰρ τὸν ἑαυτοῦ διαχειρισάμενος ἀδελφὸν, ὥσπερ κἀκεῖνος τὸν τῆς μητρὸς ἀδελφὸν, οὕτω τὴν διαδοχὴν ἐκομίσατο τῆς ἀρχῆς. τῆς δὲ δίκης οὐ σιωπᾶν εἰθισμένης,

* * *

κατὰ φωκαίαν γενομένας πρὸς βασιλέα σπονδὰς, ὡς εἰρήκειμεν, ἡσυχίαν ἦγον ἔν γε τῷ παρόντι. οἱ δὲ τὰ περὶ τροίαν καὶ ὅσα τοῦ ἑλλησπόντου παράλια κατοικοῦντες, πλείσταις ναυσὶν αὐτοί τε καὶ ἵπποι αὐτῶν, τὸν ἑλλησπόντιον διαπεραιοῦνται πορθμὸν, καὶ κακῶς εὐθὺς διαθέντες χερρόνησον, ἐκεῖθεν εἰσβάλλουσι καὶ εἰς τὴν τῆς θρᾴκης μεσόγειον, ὅτε δὴ καὶ ὁ βασιλεὺς περὶ διδυμότειχον ἔτυχε διατρίβων. ὃς ἐπεὶ μὴ ἀξιόμαχον εἶχε στρατὸν, ἐπὶ προσώπου τοῖς ἐχθροῖς ἀπαντᾶν οὐκ ἐθάρρει. ἐνέδρας δὲ ποιῶν οὐκ ἠμέλει, αἴθριος διανυκτερεύων, καὶ πείνῃ καὶ δίψῃ κατατήκων ἑαυτόν. ὀψὲ δὲ μοίρᾳ τινὶ

usus magno etiam & illuſtri ingenio nitebatur. Vnde duplicem uirtutis fructū tulit, partim à natura inſitum & ſponte enatum, partim longi temporis caſibus & exercitationibus exultum.

DE SCYTHARUM incurſione.

CAeterùm ueris initio multitudo Scytharū Iſtro traiecto, Romanorum Thraciam uſq; ad Helleſpontum incurſarūt. Vbi caſu accidit, ut Turcos aliquot, qui more latrocinij traiecto Helleſponto continenter maritimam oram populabātur, nacti, partim uinctos abducerent, partim reſiſtentes occiderēt, hoſtes in hoſtes ueluti canes in cadauer ſubinde irruentes. Verùm in ea incurſione nouum illud habebant Scythæ, quòd prius ueluti torrens è monte ſubitò decurrēs, obuijs quibuſque raptis, poſtridie recedebant. Tum uerò dies quinquaginta perpetuos omnia rapiendo & uaſtando, prouinciā in extrema mala coniecerunt, captiuorumq; ultra triginta millia, ut uulgatior fama eſt, ſecum abduxerunt. Eius incurſionis cauſam afferebant, quòd Romani Scytharum duci & eius nobilitati ſolita munera nō miſiſſent. Eam cladem ſolis & lunæ defectus, intra dies ſedecim ſeſe conſecuti, portenderunt. Lunaris portò in prima, ſolaris in decimaquinta parte piſcium contigit.

Non ſoluta ſtipēdia cau incurſionis.

Eclipſes.

DE TRAPEZUNTIS & Aetoliæ principibus.

HIs temporibus Trapezunte regnabat Baſilius Alexij Comneni filius, paterna ſucceſſiōe multis certaminibus cōfirmata, uxoreq; ducta Eudocia, notha Imperatoris filia. Aetolorum uerò & Acarnanū princeps Ioannes Contus, uiolenta morte interijt: à Vindicta tandem, uti par erat, & ipſe inuentus, ſicut & eius anteceſſor. Is enim fratre ſuo perempto, ſicut & ille auunculo, principatum occuparat. Cum autem tacere Vindicta non ſoleat,

Complura deeſſe uidentur.

* * *

ut in icto Phocææ fœdere cum Imperatore couenerat, ut diximus: in præſentia quieuerunt. Qui uerò Troiam & Helleſponti oram incolebant, cum plurimis nauibus & equis freto traiecto, & Cherſoneſum populati, inde etiam in Thraciæ mediterranea irruunt, Imperatore Didymotichi tum agente: qui iuſtis copijs non munitus, nec aperto Marte cū illis congredi auſus, inſidias non ſegniter collocat, noctu ſub dio agens, & famem ac ſitim tolerans. Tandem cohortem prædatricem a-

Turci ab Imperatore profligati.

dortus, erepta præda, C L. delectos uiros ſine labore cædit. Quo cæteri cognito, pace per legatos ab eo impetrata, ſtatim domũ redierunt. Imperator uerò tertio die poſt, Conſtãtinopolim peruenit. nam in Aetoliam, cuius afflictus erat poſt Conti principis obitũ ſtatus, properabat: quo à uidua illius ad occupandum principatum accerſebatur. Enimuerò æſtatis eiuſdem initio, Imperatore abitum parante, aliud ex Aſia malum nunciatur: Bithyniæ principem Orchanum Athumanem, qui longo iam tempore clàm militem collegiſſet, iuſtas iam paraſſe copias, & eius inſtituto ſufficientes. quæ iam paratæ, poſtridie abituræ eſſent bifariam: alteræ à templo, alteræ à Propontide ad ſuburbia Conſtantinopolis, quæ pars ad id uſque tempus ab omni hoſtili incurſu defenſa fuerat. Propoſitũ aũt illis erat, omnem urbanam multitudinem percipiendis condendiſq; frugibus occupatam, cæteroſq; ruri habitantes abripere, ac poſtea duo caſtella quædam urbi proxima occupare, & inde Byzãtios bello petere. Neque enim pares Romanis copias ſupereſſe, qui & crebris hoſtium incurſionibus afflicti, & ſumptibus exhauſti eſſent. Deinde cum Galatæ incolę Latini ſecum facerent, maiorẽ ſpem urbis Imperatricis occupandæ conceperant. Cęterùm Imperator ſubita illorum irruptione audita, cum anguſtijs temporis iuſto apparatu excluderetur: ſibi etiam imparato ad prælium exeundum eſſe iudicauit, loco omnis armorũ apparatus atq; exercitus, indubitataq; & firma ſpe atq; fiducia in Deũ fretus. Delectis igitur uiginti nobilibus iuuenibus, & X L uulgaribus militibus, adiunctoq; Cantacuzeno Magno Domeſtico duce, hos terra mittit. Ipſe cum tribus inermib. triremibus contra Barbarorum claſſem abit: qui cum uigintiquatuor nauibus ex Aſiatico Propontidis ſinu prope Rhegiũ appulerũt, in loco non minus ſtadijs centum & decem ab urbe diſſito, ſub horam noctis tertiam. ac ſtatim excenſu facto, prædatum alij aliò excurrerunt, priuſquã id agreſtes reſciſcerent. Tum uerò & horrea ardere cerneres, & mulierum atq; infantium qui ui abſtrahebantur eiulatum audires. Sub horam uerò noctis nonam, diluculo iam ferè, Magnus Domeſticus cum equitibus ſeptuaginta aduenit, & Barbaros diſſipatos cædit, non ſecus ac meſſores frumentum. Simul etiã Imperator quatuordecim naues hoſtiles cœpit, cuſtodibus earum cæſis. nam reliquæ decem, cum Barbari nonnulli eius aduentum præſenſiſſent, & in eas inſiliſſent, aufugerant. Sub auroram uerò, cum & Imperator in terram egreſſus eſſet, maximũ opus quæ fando audita ſunt, effectum eſt. ac declaratũ: » Non eſſe uolẽtis, neq; » currentis, ſed à propitia Dei uoluntate pen- » dere omnia. Priuſquã ẽm ſol meridianũ circulum preteriſſet, mille propemodũ Barbari ſunt

Orchanus Athumanes ſingulari imperatoris felicitate profligatus

Parua manu multi cæſi.

τῶν περὶ λείαν ἐξιόντων ἐντυχών, τήν τε λείαν ἀφείλετο, καὶ αὐτοὺς ἀκονιτὶ διαφθείρει, πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν περὶ λεκτοὺς ἅπαντας ὄντας. ὃ δὴ μαθόντες οἱ λοιποί, διαπρεσβεύονται πρὸς βασιλέα. καὶ οὕτως οἱ μὲν ἐν σπονδαῖς εὐθὺς ἀνεχώρησαν οἴκαδε, ὁ δὲ βασιλεὺς τριταῖος εἰς Βυζάντιον ἀφικνεῖται. ἔσπευδε γὰρ διαβῆναι πρὸς αἰτωλίαν, πονήρως ἐκεῖ τῶν πραγμάτων ἐχόντων, μετὰ θάνατον τοῦ τὴν αὐθεντίαν ἔχοντος κόντου, καὶ τῆς γυναικὸς ἐκείνου καλούσης ἐκεῖθεν ἐπὶ καταλήψει τῆς ἀρχῆς. ἀλλὰ τοῦ αὐτοῦ θέρους ἱσταμένου, τοῦ βασιλέως παρασκευαζομένου πρὸς ἔξοδον, ἀγγέλλεται δεινὸν ἐξ ἀσίας ἕτερον. τὸ δὲ ἦν, ὡς ὁ τῶν Βιθυνῶν ἀρχηγὸς ὀρχάνος ὁ ἀτουμάν, λάθρα στρατολογῶν, ἐκ πολλοῦ παρεσκεύασεν ἤδη δύναμιν ἱκανήν, καὶ μάλα τῷ σφετέρῳ βουλήματι ἀρκοῦσαν· ἣν δὴ καὶ ἑτοίμην οὖσαν, μέλλειν εἰς τὴν ὑστεραίαν διαβαίνειν ἐξ ἀσίας διχόθεν, τὴν μὲν ἐξ ἱεροῦ, τὴν δ' ἐκ προποντίδος, εἰς τὰ τῆς Βυζαντίδος προάστεια. ταῦτα γὰρ ἕως νῦν διετηρήθη τὸ μέρος, πολεμίας χειρὸς μάλα ἀνώτερον. καὶ ἦν σκοπὸς μετὰ τὸ διαρπάσαι πᾶν ὅσον ἦν ἐκ τῆς πόλεως πλῆθος εἰς ἅλωνας καὶ σίτου κομιδὴν περισπώμενον, καὶ ὅσον ἦν ἐν τοῖς ἔξω χωρίοις τὴν οἴκησιν ἔχον. εἶτα καὶ δύο τινὰ τῶν τῆς πόλεως ἔγγιστα φρούρια εἰληφότας, ἐκεῖθεν ὡς ἐξ ὁρμητηρίου τὴν μάχην παρατάττεσθαι τῶν Βυζαντίων. μηδὲ γὰρ ἔχειν ἔτι ῥωμαίους ἀντίπαλον σφίσι δύναμιν, διὰ τὸ καταπεπονῆσθαι καὶ ἐφθάρθαι τῇ τε τῶν χρημάτων ἐνδείᾳ, καὶ ταῖς πυκναῖς τῶν πολεμίων ἐφόδοις. ἔχοντας δὲ μεθ' ἑαυτῶν καὶ τὴν γνώμην τῶν ἐν τοῖς γαλάτου λατίνων, κουφοτέρας σφίσιν εἶναι τὰς ἐλπίδας καὶ εἰς ἅλωσιν τῆς βασιλευούσης. ὁ μέν τοι βασιλεὺς πυθόμενος τὸν ἔκπλουν ἐκείνων ἐξαίφνης, ἐπεὶ μὴ ἐδίδου καιρὸν ἡ περίστασις εἰς ἀνάλογον παρασκευὴν ἑτοιμάζεσθαι, δεῖν ἔκρινεν οὕτως ἀπαρασκεύως ἐξιέναι πρὸς μάχην, ἔχων ἀντὶ πάσης ὅπλων παρασκευῆς καὶ στρατεύματος, τὴν εἰς θεὸν ἀρραγῆ καὶ βεβαίαν ἐλπίδα καὶ πίστιν. εἴκοσι μὲν οὖν τῶν ἐν ἡλικίᾳ εὐγενῶν ἀπολέξας, καὶ τετταράκοντα τῶν παρατυχόντων στρατιωτῶν, ἐκπέμπει διὰ τῆς ἠπείρου, δοὺς ἡγεμόνα σφίσι καντακουζηνὸν τὸν μέγαν δομέστικον· αὐτὸς δ' ἅμα τριήρεσιν ἀόπλοις τρισίν, ἐπὶ τὰς τῶν βαρβάρων ναῦς ἐποιεῖτο τὸν πλοῦν. οἱ μὲν οὖν βάρβαροι τέτταρας καὶ εἴκοσιν ἔχοντες ναῦς, ἐκ τῶν ἀσιατικῶν τῆς προποντίδος κόλπων κατέπλευσαν, καὶ ὡρμήσαντο ῥηγίου ἐγγύς, περὶ χωρίον ἀπέχον τῆς βασιλευούσης οὐ μεῖον σταδίων ἑκατὸν πρὸς τοῖς δέκα, περὶ ὥραν ἤδη τρίτην τῆς νυκτός. καὶ εὐθὺς ἀποβάντες, ὥρμησαν ἐπὶ λείαν ἄλλοι ἀλλοθί που διαμερισθέντες, πρὶν αἰσθέσθαι τοὺς ἐν ταῖς χώραις οἰκοῦντας. καὶ ἦν ὁρᾶν μὲν ἅλωνας καιομένας, ἀκούειν δὲ κλαυθμοὺς γυναικῶν καὶ νηπίων ἀπηνῶς ἑλκομένων. περὶ δὲ ὥραν ἐνάτην τῆς νυκτός, ἤδη τοῦ λυκαυγοῦς ὑποφαίνοντος, ἧκεν ὁ μέγας δομέστικος ἱππέας ἄγων ἑβδομήκοντα· καὶ διεσκεδασμένοις ἐντυγχάνων τοῖς βαρβάροις, ἔκοπτεν αὐτοὺς καθάπερ οἱ θερισταὶ τὸ λήιον. ἅμα δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς καταπλεύσας, εἷλε τέτταρας καὶ δέκα ναῦς βαρβαρικάς, ἀνελὼν τοὺς ἔνδον φρουρούς. αἱ δὲ δέκα ἔφυγον εὐθὺς προαισθομένων ἐνίων βαρβάρων, καὶ εἰσδραμόντων εἰς αὐτάς. ἅμα δ' ἕῳ καὶ τοῦ βασιλέως ἀποβάντος εἰς ἤπειρον, μέγιστον καὶ τῶν πώποτε μνημονευομένων ἔργον τετέλεσται. ἐφάνη γάρ, ὡς οὐ τοῦ θέλοντος, « οὐδὲ τοῦ τρέχοντος, ἀλλὰ τοῦ ἐνδυναμοῦντος εἶναι « τὰ πάντα θεοῦ. μήπω γὰρ τοῦ ἡλίου τὸν μεσημβρινὸν « παραλλάξαντος, χίλιοι μὲν ἔγγιστα κατεκόπησαν τῶν βαρβάρων,

βαρβάρων. τριακόσιοι δὲ ἑάλωσαν ζῶντες, τῶν δὲ Ῥωμαίων πέπτωκε μὲν οὐδείς. ἵπποι δ' οὐκ ὀλίγοι τούτων κατεκόπησαν. πεζοὶ γὰρ ὄντες οἱ βάρβαροι, πρᾶξιν οὐκ εἶχον γενναῖον οὐδεμίαν, πρὸς ὡπλισμένους ἱππέας. ἀπογνόντες δὲ, τολμηρότερον κατὰ τῶν ἵππων ἐχώρησαν. οἱ μέντοι Ῥωμαῖοι πρὸς ἀπογνώσεως καὶ δειλίας βυθοὺς ἐκ πολλοῦ καταδύντες, ἐντεῦθεν ἤδη περιχαρεῖ σφᾶς τε αὐτοὺς ἀνεκτήσαντο, καὶ εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον βεβαιοτέρας πρὸς Κύριον ἐκτήσαντο τὰς ἐλπίδας. ἔγνωσαν γὰρ ἅπαντες ἐναργῶς, ὡς οὐκ ἀνθρώπινον τὸ πραχθέν. πῶς γὰρ ἐν τοιαύτῃ χρόνων περιφορᾷ, ὅτε τὰ μὲν Ῥωμαίων ἀπέγνωσται πανταχόθεν, τὰ δὲ βαρβάρων ηὔξηται πολλῷ πρὸς θαρραλεώτερον, διὰ τὴν μακρὰν τῶν νικῶν συνήθειαν; ἀλλὰ δεξιὰ Κυρίου ἐποίησε ταῦτα, καὶ ὁ βραχίων ἐκείνου, τὴν τῶν ὑπεναντίων ἄμαχον ἀπονητὶ συνέτριψε δύναμιν. πολέμων γὰρ οὓς ἐν ταῖς ἱστορίαις ἀκούοντες θαυμάζομεν, διὰ τὸ ἑκατέρωθεν οὐκ εὐαρίθμητον πλῆθος τῶν στρατευμάτων, ἐν ὀλίγοις εὕροι τις ἂν τοσοῦτον μὲν πλῆθος κατακοπέν, τοσοῦτον δὲ ζωγρηθὲν ὅσον νῦν ὑπ' ἀνδρῶν ἑβδομήκοντα μόνων. εἰς δὲ τὴν ἐπιοῦσαν αὖθις ὁ βασιλεὺς ἔκ τε ἠπείρου καὶ θαλάττης λαμπρῶς ὁπλισάμενος, ἀφίκετο εἰς τὸν τοῦ ἱεροῦ πορθμόν, ἐλπίσας εὑρήσειν καταπλέοντας ἤδη τοὺς βαρβάρους κἀκεῖθεν, κατὰ τὴν φήμην. ἀλλ' ἔμεινε τὰ τῶν ἐλπίδων ἀτέλεστα. πειθόμενοι γὰρ οἱ βάρβαροι τὴν τῶν ὁμοφύλων συμφοράν, ἀνεχώρησαν. ὁ μέντοι βασιλεὺς ἀναζεύξας ἐκεῖθεν, ἀφίκετο νυκτὸς ἐκ τῶν βασιλείων πεζῇ τεσσαράκοντα καὶ πέντε σταδίων ὁδὸν εἰς τὸν θεῖον νεὼν τῆς ὑπεράγνου Θεομήτορος τῆς Ὁδηγητρίας, τὰς εὐχαριστηρίους ἐκ μέσης ἀποδώσων ψυχῆς. ἀλλ' ἐκεῖνο μικροῦ με παρέδραμεν, ὅπερ ἐπανελθὼν ἀναλήψομαι.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΦΑΝΕΝΤΟΣ κομήτου.

Ἐν τούτῳ τῷ θέρει, τοῦ ἡλίου τῶν θερινῶν ἤδη τροπῶν ἁψαμένου, ἤρξατο φαίνεσθαι κομήτης ἐκ τῶν ἀρκτικῶν μερῶν τοῦ ὁρίζοντος ἀφ' ἑσπέρας ἑκάστης, εὐθὺς μετὰ δύσιν ἡλίου. μᾶλλον δ' οὐ κομήτης ἦν, εἴ τις ἀκριβολογεῖν ἐθέλοι, ἀλλὰ πωγωνίας, ῥομφαίᾳ τινὶ ἐοικώς. ἐδόκει μὲν οὖν ἐσχηκέναι τὴν ἀρχὴν ἐκ τῶν τοῦ Περσέως μάλιστα ποδῶν, οἳ τῇ ῥάχει τοῦ ταύρου πλησίον εἶναι δοκοῦσιν. ἐπὶ δὲ τὰ πρὸς ἕω μέρη τοῦ κόσμου πέμπειν τὴν κόμην, ἐπὶ πολὺ παρατείνουσαν. εἶτα ἐκεῖθεν ἀρξάμενος, ἀνέβαινεν εὐθὺ τοῦ ἀρκτικοῦ πόλου κινούμενος ἑκάστης ἡμέρας, τρεῖς ἔγγιστα μοίρας. ἐπεὶ δὲ παρήλλαξε τὸν ἀρκτικὸν πόλον, καὶ μετ' ἐκεῖνον τήν τε μακρὰν ἄρκτον, καὶ τὰς καμπὰς τοῦ δράκοντος, ἔψαυσε καὶ τοῦ δεξιοῦ ποδὸς τοῦ Ἡρακλέους, καὶ μετ' αὐτὸν τοῦ τῆς Ἀριάδνης στεφάνου. ἐκεῖθεν διέδραμε τὴν ἀριστερὰν χεῖρα τοῦ Ὀφιούχου. καὶ ἐπειδὴ πλάτος ἐνταῦθα ζῳδιακοῦ καὶ ἰσημερινός, καὶ * πέδος θερμότητα ἔχων, ἀντέχειν ὁ κομήτης οὐκ ἠδυνήθη διὰ τὸ ἐξ ὑγρᾶς ἀναθυμιάσεως τὴν ἀρχὴν τῆς συμπήξεως εἰληφέναι. διὸ τήν τε κόμην διέλυσε, καὶ αὐτὸς ἠφανίσθη τελέως. φαντασίας γὰρ ἦν ἀστέρος, καὶ οὐκ ἀστήρ. προσθήσω τοῖς εἰρημένοις καὶ ἀκοῆς ἄξιον ἄλλο διήγημα.

* τόπος

ſunt interfecti, treceti uerò capti: Romanorũ autẽ nemo cecidit, equi uerò complures eorum occubuerunt. Nam cum pedites eſſent Barbari, nullum egregium facinus contra armatos equites edere potuerunt, ſed ex deſperatione audacius equos inuaſerunt. Proinde Romani ab extrema deſperatione & diuturno metu recreati, ea uictoria animos receperunt, & in poſterum etiam ſpem erga Dominum ſuum confirmarunt. Omnes enim euidenter compererunt, non humanitùs id accidiſſe, (quî enim potuiſſet, eo rerum articulo, re Romana undecunq; deplorata, Barbarorũ uerò ex uincẽdi conſuetudine audacia in immenſum aucta?) ſed dexterã Domini id feciſſe, & brachiũ illius inuictas hoſtiũ uires cõtriuiſſe. Quas enim pugnas in hiſtorijs miramur propter innumerũ penè utrinq; militum numerum, in earũ perpaucis inuenias tot cæſos, tot captos, quot nunc à uiris tantũ ſeptuaginta. Poſtridie uerò rurſus Imperator copijs terra mariq; ſplendidè armatis, in templi portũ peruenit, ſe ibi quoq; Barbaros, ut rumor nunciarat, appellentes inuenturũ ratus. Sed ſpe ſuâ fruſtratus eſt. Barbari enim popularium ſuorum audita clade, receſſerant. Inde digreſſus, noctu è palatio quadraginta quinque ſtadiorum uiam in caſtiſsimæ Deigenitricis Hodegetriæ templum peruẽnit, toto illi pectore gratias acturus. Verùm illud me penè præterierat, quod nunc repetendum & explicandum eſt.

DE COMETAE APparitione.

Hac æſtate, cum ſol propemodũ ad æſtiuum ſolſtitium perueniſſet, à Septentrionalib. horizontis partibus, ueſperi ſtatim poſt ſolis occaſum, cometa, atq; adeò (ſi quis accuratius conſideret) nõ crinita, ſed barbata ſtella gladio ſimilis, apparere cœpit. Ortum autem à Perſei pedibus ducebat, qui à ſpina Tauri parum abſunt: coma uerò eius uerſus Orientem latè extendebatur. indeq; ſumpto exordio, rectà quotidie uerſus Septentrionem aſcendebat, tribus circiter partibus. Cum autem polum arcticũ præteriiſſet, ac poſt eum Vrſam minorẽ & ſpiras Draconis, dextrum etiam Herculis pedem attigit: indeq; coronam Ariadnes, poſtea ſiniſtram Ophiuchi manum percurrit. & quia ibi latus eſt ſignifer circulus & æquinoctialis, & locus calidus: durare cometa non potuit, cùm eius origo humida exhalatione conſtet. Quare coma diſsipata, & ipſe penitùs euanuit: quippe qui ſtellæ ſpeciem quidem haberet, ſtella uerò non eſſet. His aliam narrationem auditu dignam attexam.

πωγωνίας ξιφίας.

DE SCYTHICA muliere.

HIs temporibus Scythica quædã mulier, ultra Iſtrum nata, quę neque uirum neque liberos habebat, quendam è Thracijs captiuis, quem ante ſuas fores traduci uidebat (longo autem iam tempore ad Romanos ſe conferre, & ſacrum baptiſma ſuſcipere cupiebat) emit, eiq́; nupſit: exacto prius ab eo iureiurãdo, ne ſe deſereret, etiamſi aliò cõmigraſſent. Dum uerò migrationis opportunitatẽ quærunt, annus integer teritur: quo tempore binos liberos, alterum peperit, alterum in utero geſtauit. Vnde magis etiã à marito diligebatur. Hoc rerum ſtatu, altero anno etiam prior mariti uxor captiua abducebatur: qua ille cõſpecta, illachrymauit. Verùm Scythiſſa illa, mœroris & lachrymarum cauſa intellecta, neq́; ſuccẽſuit marito, neq́; odio ꝓſecuta eſt mulierẽ: ſed & ipſam emit, ut & domeſtica miniſteria obiret, ſimulq́; marito dolorẽ cõſpectu ſui leuaret. Sed cũ opportunitatẽ nacta, & ſacro baptiſmate initiata, & in urbẽ Imperatricẽ ꝓfecta eſſet, prior uxor ad patriarcham accurrit, uociferãs, & pectus plangens, ſibiq́; iniuriã à Scythiſſa fieri quiritans, quæ ſibi maritũ per iniuriam rapuiſſet. Cęterùm cum & illa ꝓdijſſet, ac rem geſtam ordine explicaſſet, nemo iure illam reprehẽdere potuit, ut quæ amborũ domina eſſet, ſuaq́; pecunia ex immanib. (ut ita dicam) beſtijs ambos redemiſſet. Tamen tacentib. uniuerſis, nec in ulla re eam accuſantib. tandem hanc ipſa ſententiã tulit: Marito propter conſuetudinem & ſuſceptos ex eo liberos redẽptionis precium cõdonauit. Erga mulierem uerò cupere ſe quidẽ eadem uti liberalitate: ſed poſſe negauit ꝓpter inopiam, q; cũ duob. infantib. in terra peregrina uiueret. Quamobrem ipſa, inquit, ſui precio allato, cum marito abeat: ego uerò poſthac cum infantibus, benigni Dei manus intuens manebo. Hoc iudicium animiq́; magnitudinẽ in muliebri ingenio, omnes cum patriarcha mirati, ſummis laudib. extulerũt. Ceterùm haud multo pòſt is iudicij fuit exitus, qui debuit, clemẽti Deo ęquiſsimè iudicãte. Nam cũ mulier, quo in loco habitarat, uicinas circuiret, & preciũ corrogaret, ſubita incurſione Scytharũ denuò captiua eſt abducta: uir uerò eius poſthac bonę illius Scythicę matronæ coniugio acquieuit.

Aequitas Scythiſſæ.

EXPEDITIO ET VIctoria Imperatoris contra Aetolos & Acarnanes.

IAm uerò Imperatorẽ Aetolorũ & Acarnanum res malè affectæ, & propter domini eorum obitum laborantes, uocabant. Principatus enim, qui à uidua muliere & immaturæ ætatis pueris gubernari non poſſet, temerè ferebatur,

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΣΚΥΘΙΔΟΣ γυναικός.

ΕΝ τούτοις τοῖς χρόνοις, μία τῶν σκυθῶν γυναικῶν ἐκ τῶν ἐπέκεινα τοῦ ἴστρου τὴν οἴκησιν ποιουμένων, μήτε σύζυγον μήτε παῖδας ἔχουσα, ἐπειδὴ τοὺς ἐκ θράκης ἀπαγομένους αἰχμαλώτους πρὸ τῶν ταύτης ἑώρα θυρῶν (ἐπόθει δ᾽ ἐκ πολλοῦ προσχωρῆσαι ῥωμαίοις, καὶ τὸ θεῖον δέξασθαι βάπτισμα) ὤνιον δαπανήσασα σύζυγον ἔλαβεν ἕνα τῶν αἰχμαλώτων χριστιανῶν, ὅρκοις αὐτὸν ἐμπεδώσασα πρότερον, μὴ λιπεῖν τὴν ταύτην συνοίκησιν, μηδ᾽ εἰ ἀλλοθί που τὴν ἀποικίαν ποιήσαιντο. ἐπεὶ δ᾽ εὐκαιρίας πρὸς μετοικίαν ζητουμένης ἐνιαυτὸς ὅλος ἐτρίβη, ἐν ᾧ δὴ καὶ τέκνα δύο, τὸ μὲν γεγέννηκεν, τὸ δ᾽ ἐν γαστρὶ φέρουσα ἦν, ἔτι πλείονα τὴν στοργὴν καὶ στερροτέραν πρὸς τὴν σύζυγον εἶχε. τούτου δ᾽ οὕτως ἔχοντος, ἔτυχεν ὂν τοὐπιὸν ἔτος αἰχμάλωτος ἀπαγομένη καὶ ἡ προτέρα τοῦ ῥηθέντος ἀνδρὸς σύζυγος. ἣν ἐκεῖνος ἐδάκρυσε θεασάμενος. ἡ μέντοι σκυθὶς ἐκείνη γυνή, τὴν αἰτίαν τῆς λύπης καὶ τῶν δακρύων μαθοῦσα, οὔτ᾽ ἤχθετο τἀνδρί, οὔτε ζηλοτύπως εἶχε πρὸς τὴν γυναῖκα, ἀλλ᾽ ὤνιον εἰλήφει καὶ ταύτην, ἵνα καὶ ταῖς χρείαις ὑπηρετῇ τῆς οἰκίας, καὶ ἅμα παραμύθιον εἴη τῇ θεωρίᾳ τἀνδρός, ἐκ τῶν ἔγγιστα. ἐπεὶ δ᾽ εὐκαιρίας γενομένης, τῷ θείῳ τε ἐτελέσθη βαπτίσματι, καὶ τῇ βασιλευούσῃ τῶν πόλεων ἐπεδήμησε, δραμοῦσα πρὸς τὸν πατριάρχην ἡ προτέρα σύζυγος, ἐβόα καὶ ἐστερνοτυπεῖτο, καὶ ἀδικεῖσθαι ἔφασκε παρὰ τῆς σκυθίδος, ἀφελομένης τὸν ἄνδρα αὐτῆς. παρελθούσης μέντοι κἀκείνης, καὶ τὰ τοῦ πράγματος, ὡς εἶχεν, ἀκριβῶς διεξελθούσης, οὐκ εἶχεν οὐδεὶς οὐδὲν ἐκ τοῦ δικαίου προφέρειν ἔγκλημα κατ᾽ αὐτῆς. κυρία γὰρ ἦν ἀμφοτέρων, ἅτε χρημάτων οἰκείων ὠνίους ἐξ ἀγρίων φάναι θηρῶν εἰληφυῖα. ὅμως σιωπώντων ἁπάντων, καὶ μηδὲν ἐχόντων προφέρειν ἔγκλημα κατ᾽ αὐτῆς, κρίσιν ἐπέθηκεν αὐτὴ τοιαύτην τῷ πράγματι. τῷ μὲν ἀνδρὶ προῖκα τὴν λύσιν παρέσχε διὰ τὴν συνουσίαν, καὶ τὴν ἐξ αὐτῆς τῶν παίδων γέννησιν. τῇ δὲ γυναικί, βούλεσθαι μέν, μὴ δύνασθαι δὲ διά τε τὴν τῶν χρειωδῶν ἔνδειαν, καὶ τὸ ἐπ᾽ ἀλλοδαπῆς εἶναι σὺν δυσὶ βρέφεσι· διὸ τὸ δοθὲν ὑπὲρ αὐτῆς κομίσασα ἔφησε τίμημα, αὐτὴ μὲν ἀπερχέσθω μετὰ τοῦ ἀνδρός, ἐγὼ δ᾽ ἔσομαι τοῦ λοιποῦ μετὰ τῶν βρεφῶν, εἰς τὰς χεῖρας ἀποβλέπουσα τοῦ φιλανθρώπου θεοῦ. ταύτην τὴν κρίσιν πάντες ὕμνησαν ἅμα τῷ πατριάρχῃ, καὶ τὸ μεγαλοφυὲς τῆς γυναικείας ἐκείνης γνώμης ἐθαύμασαν. ἀλλ᾽ οὐκ εἰς μακρὰν ἡ δίκη τὸ προσῆκον εἴληφε πέρας, πρὸς τοῦ δικάζοντος ἄνωθεν ἀρρεπῶς φιλανθρώπου θεοῦ. ἐξελθοῦσα γὰρ ἡ γυνὴ περὶ τὴν τῶν λύτρων συναγωγήν, καὶ περιιοῦσα τὰς γείτονας παρὰ τὴν θράκην, ὅποι τὴν οἴκησιν ἐπεποίητο πρότερον, εἰς τὰς χεῖρας αὖθις ἐμπέπτωκε τῶν σκυθῶν, ἐξαίφνης ἐπιδραμόντων κατὰ τῆς θράκης. κἀκείνη μὲν αἰχμάλωτος ᾤχετο ἀπιοῦσα, ὁ δ᾽ ἀνὴρ ἔμεινε τοῦ λοιποῦ συνοικῶν τῇ ἐκ σκυθῶν ἐκείνῃ χρηστῇ γυναικί.

ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ κατὰ αἰτωλῶν καὶ ἀκαρνάνων, καὶ ἅλωσις αὐτῶν.

ΕΚάλει δὲ ἤδη τὸν βασιλέα τὰ αἰτωλῶν καὶ ἀκαρνάνων πράγματα, πλημμελῶς διακείμενα καὶ νοσοῦντα διὰ τὴν τοῦ δεσπότου αὐτῶν τελευτήν. ἡ γὰρ ἀρχὴ διοικεῖσθαι μὴ δυναμένη, παρὰ γυναικὸς χηρευούσης καὶ τέκνων ἁπλῶν ἔτι, πλημμελῶς ἐφέρετο,

ρετο, καθάπερ ναῦς ἀγκυρῶν ὀρφανὴ κύμασι χειμῶνι συνειλημμένη. ἐπεὶ δὲ ᾔδει τοῖς Ἰλλυριοῖς ὁ βασιλεὺς πάλαι εἰθισμένον, τό γε ἐπιορκοῦντας καὶ παρασπονδοῦντας ληΐζεσθαι τὴν Ῥωμαίων χώραν, καὶ λωποδυτεῖν τοὺς παριόντας, καὶ πονηρίᾳ καὶ δόλοις συζῶντας, καὶ συνῄει, ὡς καὶ νῦν ἐμπόδιον ἔσονται λάθρα τῇ πρὸς Ἀκαρνᾶνας καὶ Αἰτωλοὺς ἐκστρατείᾳ αὐτοῦ, μεταπέμπεται μισθοφόρους δισχιλίους τῶν περὶ Σμύρναν καὶ Ἰωνίαν κατοικούντων Τούρκων, μεθ' ὧν δὴ καὶ ἀρχομένου ἔαρος, ἐσβαλὼν εἰς τὴν Ἰλλυριῶν χώραν, ἐδῄωσε ταύτην, καὶ λείαν ἐκεῖθεν ἤλασε παμπληθῆ, ὡς πλουσίους ἐκ πενήτων ἐν βραχεῖ γενομένους τοὺς Τούρκους, βριθούσαις δεξιαῖς ταχέως ἐπανελθεῖν οἴκαδε. ὁ δὲ βασιλεὺς τούτῳ τῷ τρόπῳ τοὺς Ἰλλυριοὺς πεποιηκὼς ἀσθενεῖς, ἀδεῶς διαβαίνει πρὸς Ἀκαρνᾶνας καὶ Αἰτωλούς, μετὰ τοῦ οἰκείου στρατεύματος, καὶ πᾶσαν ἐκείνην τὴν χώραν μετὰ τῶν πόλεων ἀκονιτὶ παρεστήσατο, προσερρυηκότων ἑκόντων αὐτῷ τῶν ἐκεῖ δυνατῶν, μετὰ τῆς δεσποίνης αὐτῶν Ἄννης, τῆς τοῦ πρωτοβεστιαρίου θυγατρός. ἐν δὲ τούτοις ἀσχολουμένου τοῦ βασιλέως, ἑάλω καὶ ἡ τῶν Βιθυνῶν μητρόπολις Νικομήδεια τῷ πολλῷ καταπονηθεῖσα λιμῷ, διὰ τὴν ἐπίμονον τῶν ἐχθρῶν πολιορκίαν. τῷ μέντοι κατὰ ταῦτα ἐνιαυτῷ, οὐδὲν ἱστορίας ἄξιον πέπρακται, πλὴν ὅτι συνεχῶς τε καὶ ἀδεῶς καὶ κατὰ πλήθη κατέδραμόν τε καὶ κατατρέχουσι Θρᾴκην οἱ Τοῦρκοι. τοῦτο γὰρ ὡς ἐγνωσμένον ἤδη καὶ σύνηθες, ὀκνῶ διηνεκῶς διηγεῖσθαι. τῷ δ' ἑξῆς ἔτει, ὁ μὲν παῖς τοῦ τῆς Ἠπείρου κρατοῦντος πρότερον κόντου Κεφαλληνίας, τεσσαρεσκαιδέκατον τῆς ἡλικίας ἄγων ἔτος τηνικαῦτα, καὶ σύνεσιν τῆς ἡλικίας ἔχων μείζονα, ἐπειδὴ τὸν μὲν πατρῷον κλῆρον ὑπὸ τῷ βασιλεῖ γενόμενον εἶδε, τὴν δὲ μητέρα συνθεμένην ἀκολουθῆσαι τῷ βασιλεῖ μέχρι Θεσσαλονίκης, κελεύουσαν δ' ἕπεσθαι καὶ αὐτὸν δίχα τῶν πατρικῶν ἐπισήμων συμβόλων, ἀποστασίαν ἐπινοεῖ· καὶ συμβούλῳ χρησάμενος ἑνὶ τῶν εὐγενῶν τῆς Ἠπείρου, ἅμα αὐτῷ φεύγων ᾤχετο ἐς Πάτρας τὰς παλαιάς, παρὰ τὴν σύζυγον τοῦ τελευτήσαντος πρίγκιπος Πελοποννήσου καὶ Ἀχαΐας. ἡ δὲ μήτηρ εὐθὺς ἅμα τῷ βασιλεῖ, διασώζεται μέχρι Θεσσαλονίκης, κἀκεῖ πρὸς τοῦ βασιλέως ἱκανὰ χωρία λαβοῦσα προσόδων ἐτησίων ἕνεκα, αὐτόθι κατοικεῖν ἔγνωκε τοῦ λοιποῦ. ἐπίτροπός γε μὴν τῆς Ἠπείρου ἐγκαταλέλειπται πρὸς τοῦ βασιλέως, ὁ πρωτοστράτωρ Θεόδωρος ὁ Συναδηνός, ὃς καὶ πρὶν ὅλον διήκειν ἐνιαυτόν, αἰφνιδίως ἁλίσκεται πρὸς τῶν τῆς χώρας οἰκητόρων, καὶ δέσμιος τῷ τοῦ κόντου δίδοται παιδί, πρὸς τὴν Ἤπειρον αὖθις ἐπανελθόντι, καὶ ἀναδεξαμένῳ τὴν πατρικὴν ἀρχὴν παρ' ἑκόντων τῶν ὑπηκόων. ὁ δὲ βασιλεύς, ἐνδημήσας ἐς Ἀδριανούπολιν ἅμα τῇ συζύγῳ δεσποίνῃ, τὰς ἐκ πολλοῦ συμφωνίας ἤδη πρὸς πέρας ἤγαγε, δοὺς εἰς γυναῖκα τὴν θυγατέρα αὐτοῦ τῷ Ἀλεξάνδρου παιδί, τοῦ τῶν Μυσῶν ἀρχηγοῦ, πεντεκαιδέκατον ἄγοντι τῆς ἡλικίας ἔτος, ἐτῶν οὖσαν αὐτὴν ἐννέα. καὶ ἦν τὸ λοιπὸν εἰρήνη βαθεῖα μεταξὺ Ῥωμαίων καὶ Μυσῶν. ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ γεννᾶται παιδίον ἐν Βυζαντίῳ, συμφυὲς μὲν ἀπὸ ποδῶν ἄχρι ἐς ὀμφαλόν· τὰ δ' ἑξῆς διαιρούμενον ὤμους καὶ στέρνα καὶ ῥάχιν, καὶ δύο μὲν ἔχον κεφαλάς, χεῖρας δὲ τέτταρας, ὃ καὶ μετὰ μίαν ἡμέραν ἐξεπεπνεύκει. ἐφάνη δὲ καὶ πολλῷ τούτου πρότερον παιδίον ἕτερον περὶ Τραϊανούπολιν, ὃ δὴ τρίτον γενόμενον ἔτους ἐψέλλιζε μὲν κατὰ νήπιον· ῥώμην δ' εἶχεν,

batur, ueluti nauigium ancoris deſtitutum, quod hyberno tempore à fluctibus exagitat. Sed cum ueterem Illyriorũ morem ſciret, qui fracto fœdere uiolatoq́ iureiurando Romanas prouincias incurſare & uiatores ſpoliare ſolerent, homines fallaciſsimi atq; improbiſsimi: atq; etiã intelligeret, eoſdem tum quoq; ſuæ contra Aetolos & Acarnanas expeditioni impedimento fore: duo millia Turcorum Smyrnã & Ioniam accolentium accerſit, cum quibus impreſsione facta, Illyriorũ agros uaſtauit. & copioſa præda parta, Turcos ante pauperes plenis manibus quamprimùm dimiſit: itaq; opibus Illyriorum imminutis, ſecurus ad Acarnanes & Aetolos tranſit cum ſuo exercitu, & omni illa regione unà cum urbibus citra laborem potitur, proceribus ultrò ſeſe ad illum cõferentibus, unà cum domina ſua Anna, Protoueſtiarij filia. His rebus Imperatore occupato, etiã Bithyniæ metropolis Nicomedia capta eſt, multa fame domita, propter pertinacem hoſtium obſidionem. Sequenti anno nihil memorabile geſtum eſt, niſi quòd Turci continenter & impunè magno numero Thraciam incurſarunt. Hoc enim ut iam cognitũ & uſitatum, toties referre uereor. Tertio uerò anno filius Epiri principis, Conti Cephaleniæ annũ ætatis XIIII agens, ſed prudẽtia maiore quàm pro ætate preditus, cum paternã ditionẽ Imperatori parere, matrem uerò illum Theſſalonicam uſq; ſequi uelle promiſiſſe cerneret, à qua iuſſus eſſet & ipſe ſine patriæ nobilitatis inſignib. ſequi: defectionem cogitat. req; cum nobili quodam Epirota communicata, unà cum illo ueteres Patras, ad defuncti Achaiæ & Peloponeſi principis coniugẽ ꝑfugit. Mater uerò ſtatim cum Imperatore Theſſalonicã uſq; peruenit: atq; ibi ſatis multis prędijs acceptis, unde reditus annui ſuppetebãt, deinceps ibi ętatem exigere decreuit. Prefectus tamen Epiri ab Imperatore relictus eſt Protoſtrator Theodorus Synadenus: qui priuſq; annus exiret, ſubitò à prouincialib. captus, in uinculis Conti filio in patriã reuerſo, & hæreditarium principatum uolentibus ſubditis adepto, tradit. Imperator uerò cũ uxore Adrianopolim ꝓfectus, matrimonium iampridem promiſſum perficit, filia ſua, quę annos nouẽ expleuerat, Alexandri Myſorum principis filio data, annum ætatis XV agenti. Vnde firma pax inter Myſos & Romanos conſtituta eſt. Hoc tempore puer Byzantij naſcitur, à pedibus uſque ad umbilicum continuus, inde uerò diuiſus, humeris, pectore, ſpina dorſi, biceps, quadrimanus, qui poſt unum diem expirauit. Multò autem ante illum, alius puer circa Traianopolim uiſus eſt, qui anno tertio balbutiebat ut infans: ſed ijs erat præditus uiribus, quibus uir uiginti annorum,

& uiro

Illyrij uexati.

Nicomedia capitur.

Turcorum incurſiones

Princeps Epiri patrimonium recuperat.

Synadenus capitur.

Nuptiæ Bulgaricæ.

Mõſtroſus partus.

Puer uirili robore.

& uiro non minus comedebat, & circa pubē pilos habebat uiri ætate integra. Sed priuſquam annum quintum expleſſet, febri correptus expirauit. Nam penuria humoris infantili ætati debiti, tantam ariditatem in eius corpore excitauit, quãta uel in uicenario ſit. Vnde etiam par robur partibus & membris eius acceſſit, ut inde cuilibet ætati conueniens incrementum & nutrimentum cohiberetur: natura uerò ſeſe, ut ab autore condita eſt, regere non poſſet. Sic enim animantis formam artifex Deus contemperauit, ut nulla illi amplius acceſſione uel deceſſione ſit opus: ſed ut in concentu muſico alia chorda laxata, alia intenta ultra quàm par eſt, carminis abſurditas deprehenditur: ita hic etiam, cum animantis compages ab aliqua materia uel penuria deſtituitur, uel redundantia opprimitur, & tempus legitimum præterierit, generationis progreſſio & incrementi interrũpitur: idemque ferè euenit quod in nouellis floribus uidemus, qui ante tempus exorti, & quaſi nouarum rerum & temeritatis rei, fulminis & grandinis impetu marceſcũt, ſuumq; uigorē rigore frigoris amittunt. Iam intempeſtiua pruina plantę luxuriē euidenter coarguit.

DE GENVENSIS REIpublicæ mutato ſtatu.

SVb autumni autem initium, Genuẽſis reſpublica perturbata eſt. Nam qui genere & opibus præſtabant, faſtu & ſuperbia elati, democratiæ æquabilitatem in tyrannidem mutarunt: à quibus cum plebs immodicè premeret̃, per ſeditionem urbe eos exigit, & unum è populo principem conſtituit, ad imitationem Conſularis apud Romanos olim dignitatis, aut potius exẽplo à Venetis petito. Hyeme uerò elapſa, & ſole iam arietem peragrante, cometa enſis ſpecie in cœlo apparuit, ei quidem qui ante triennium apparuerat non abſimilis, ſed non eodem in loco, nec motu eodem. Nam à fine Libræ auſpicatus, ubi tum ſpica Virginis erat, ſingulis uigenis quaternis horis, quinis partibus progrediebatur, donec ad Leonem perueniſſet, ubi prorſus euanuit. Cæterùm Turcorum octo millia Helleſponto cum iumentis plerique traiecto, omnem Thraciam ad Myſiam uſque diripuerunt. quam cum Romanis uaſtam atque inacceſſam feciſſent omnem, ipſi noctu atque interdiu impunè populabantur. ac prædam quidem omnem in Aſiam tranſportabant: ipſi uerò longo tempore domum reuerti nolebant, quippe cum nemo eſſet à quo pellerentur.

Ξιφίας.

Turcorum incurſio.

DE

ὅσην ἂν καὶ εἰκοσιετὼς ἀνὴρ καὶ ἤσθιεν ὁμοίως κατ᾽ ἄνδρα, κἂν τῇ ἥβῃ τρίχας εἶχεν ἀνδρὸς τελείου. ἀλλὰ πρὶν ἢ τὸν πέμπτον ἔτος ἐληλυθέναι, πυρετῷ συσχεθεὶς ἐτελεύτησεν. ἡ γὰρ ἔνδεια τῆς τῇ βρεφικῇ ἡλικίᾳ προσηκούσης ὑγρότητος, ξηρότητα ἐνεποίησε τῷ σώματι τοιαύτην, οἵαν καὶ εἰκοσαέτης ἔχοι ἄν. κἀντεῦθεν καὶ τὴν ὁμοίαν ἰσχὺν τοῖς μέλεσι καὶ μορίοις αὐτοῦ γε ἐντέθεικεν, ὡς συσχεθῆναι μὲν διὰ ταῦτα τὴν ἁρμόττουσαν ἑκάστῃ τῶν ἡλικιῶν αὔξησιν καὶ τροφήν· μὴ ἔχειν δ᾽ αὐτὴν ἑαυτὴν διοικεῖν τὴν φύσιν, ὡς ἐτάχθη πρὸς τοῦ ποιήσαντος καὶ συνδήσαντος. οὕτω γὰρ τὴν τοῦ ζώου πλάσιν ὁ τεχνίτης θεὸς συνεκέρασεν, ὡς μὴ δεῖσθαι μηδεμιᾶς ἔτι προσθήκης ἢ ἐλλείψεως, ἀλλὰ καθάπερ ἐν ἁρμονίᾳ μουσικῇ, τῆς μὲν λυθείσης τῶν χορδῶν, τῆς δὲ ταθείσης ὑπὲρ τὸ εἰκός, ἡ τοῦ μέλους φαυλότης ἐλέγχεται, οὕτω κἀνταῦθα τῆς τοῦ ζώου συμπήξεως παρασυρείσης ὑπό τινος ὕλης ἐνδείας ἢ πλεονασμοῦ, καὶ τὸν προσήκοντα παραμείψασης χρόνον, ἡ εἰς τὰ πρόσω πορεία τῆς γενέσεως καὶ αὐξήσεως διακόπτεται· καὶ γίνεται παραπλήσιον τὸ πάθος, ὁποῖον κἂν τοῖς νεοβλάστοις ὁρῶμεν γινόμενον ἄνθεσιν, ἃ τὴν ὥραν προαρπάσαντα, κἀντεῦθεν νεωτερισμοῦ τινος καὶ προπετείας ὀφλόντα δίκην, σκηπτοῦ καὶ χαλάζης μαραίνουσιν ἐμβολαί, καὶ ψῦχος ἀταμίευτον ἀφαιρεῖ τὴν ἀκμήν, καὶ πάχνη τις ἔξωρος, ἔλεγχος σαφὴς τῆς λιχνείας καθίσταται τοῦ φυτοῦ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΩΝ ΓΕΝΝΟΥΙτῶν νεωτέρας πολιτείας.

Φθινοπώρου δ᾽ ἀρχομένου, σύγχυσις γίνεται πολιτείας ἐν τῇ γεννούᾳ. τῶν γὰρ γένει καὶ πλούτῳ προὐχόντων τῆς πόλεως ἐκείνης, πρὸς τὸ γαῦρον καὶ ὑπεροπτικώτερον ἀποκλινάντων, εἰς τυραννίδα τὴν τῆς δημοκρατίας ὁμοφροσύνην μεταβάλλεσθαι ξυνέβαινε. καὶ διὰ τοῦτο ταλαιπωρούμενοι δεινῶς οἱ δημόται, κατεξανίσταντο τούτων, καὶ ἐξωθοῦσι τῆς πόλεως, καὶ καθιστῶσιν ἡγεμόνα τῆς πολιτείας ἕνα τοῦ δήμου κατὰ τὸ ἀρχαῖον τῆς ὑπατείας τῶν ῥωμαίων ἀξίωμα, ἢ μᾶλλον κατὰ τὴν τῶν βενετικῶν πολιτείαν. τοῦ δὲ χειμῶνος παρερρυηκότος, καὶ τοῦ ἡλίου τὸν κριὸν παραλλάττοντος, ἐφάνη ξιφίας ἐν οὐρανῷ, ὅμοιος μὲν τῷ πρὸ τριῶν ἤδη φανέντι τῶν ἐνιαυτῶν, οὐ περὶ τὸν αὐτὸν δὲ τόπον, οὐδὲ τὴν ὁμοίαν ποιούμενος κίνησιν· ἀλλ᾽ ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς τῶν χηλῶν τελευτῆς, ἔνθα τὸν στάχυν τῆς παρθένου τηνικαῦτα παρεῖναι συνέβαινεν, ἐκινεῖτο κατὰ νυχθήμερον ἕκαστον περί που τὰς πέντε μοίρας, ἕως κατήντησεν εἰς τὸν λέοντα, κἀκεῖ διελύθη τελέως. τῶν δὲ τούρκων ὀκτὼ χιλιάδες διαπεραιωσάμενοι τὸν ἑλλησπόντιον πορθμόν, μετὰ τῶν ὑποζυγίων οἱ πλείους, ἐληΐσαντο πᾶσαν τὴν ἄχρι μυσῶν θρᾴκην· ἣν δὴ καὶ ῥωμαίοις μὲν, ἔρημόν τε καὶ ἀτριβῆ πεποιήκεσαν πᾶσαν. αὐτοὶ δ᾽ ἄγοντές τε καὶ φέροντες οὐκ ὀκνοῦσι νύκτωρ καὶ μεθ᾽ ἡμέραν, καὶ τὴν μὲν λείαν πᾶσαν διαβιβάζοντες ἐς ἀσίαν, αὐτοὶ δ᾽ ἀπαλλάττεσθαι τῆς θρᾴκης οὐδ᾽ ὀψὲ τοῦ χρόνου βουλόμενοι, ἅτε μηδένα τὸν ἐναντιωσόμενον ἔχοντες.

ΠΕΡΙ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΕΛΕΥΤΗΣ ΤΟΥ κομνηνοῦ τοῦ νέου ἡγεμόνος τῶν τραπεζουντίων.

* βαρεία

Ἐν τούτῳ δὲ ἔαρι, καὶ βασιλεὺς ὁ τῆς τραπεζοῦντος τὴν ἐξουσίαν διεζωσμένος, νόσῳ * βραχείᾳ τὸν βίον ἀπέλιπεν. οἶμαι δέ τις θεομηνία, τοῦ βίου τοῦτον ἐξαίφνης ἐξήγαγεν. εἰρήνῃ γὰρ τῇ τοῦ βασιλέως θυγατρὶ συνοικήσας ἐπὶ σμικρὸν, νομίμως ὁμοῦ καὶ δικαίως μετά γε τῆς προσηκούσης ὁμοφροσύνης καὶ σωφροσύνης, εἶτα τοὺς γαμικοὺς μετοχετεύσας ἔρωτας εἰς ἑταιρίδα τινὰ, καλουμένην καὶ ταύτην εἰρήνην. καὶ ταύτῃ λοιπὸν ἀκορέστως μιγνύμενος, εἰς μῖσος ἐτράπετο τῆς νομίμου. τοῦ δὲ χρόνου προβαίνοντος, ὁρῶν οὐκ ἀνεχομένην τὴν βασιλίδα τὸ τοῦ πράγματος ἄτοπον, ἀλλ' ἐπιβοωμένην οὐρανόν τε καὶ γῆν, καὶ πᾶσιν ἐξαγγέλλουσαν τὸ τῆς καρδίας πῦρ, ἐξήλασε καὶ τῆς αὐθεντικῆς οἰκίας αὐτήν. τάχα δ' ἂν καὶ θάνατον ἐπήνεγκεν αὐτῇ βίαιον, εἰ μὴ ἐδεδίει τὸν δῆμον, σφοδρῶς κατ' αὐτοῦ διὰ τοῦτό γε τοῦτο θορυβούμενόν τε καὶ στασιάζοντα. ἐν μέν τοι ταῖς ἱεραῖς ὑμνῳδίαις, καὶ τοῖς πομπικοῖς θεάτροις τῶν πανηγυρικῶν ἑορτῶν βασιλέως καὶ εἰρήνης ἡ μνήμη τὴν εὐφημίαν ἐκρότει. κἀντεῦθεν ἐπλήρου τήν τε ἐρωτικὴν ἔφεσιν ὁ βασιλεὺς ἑαυτοῦ, καὶ ἅμα τὴν τοῦ δήμου ζήτησιν, προσποιούμενος τὸ λανθάνειν διὰ τῆς ὁμωνυμίας· ὡς καὶ ὑποψίαν διὰ ταῦτα γενέσθαι, λαθραίαις ἐπιβουλαῖς τῆς βασιλίδος εἰρήνης συμβῆναι τῷ βασιλέι τὸν θάνατον. τελευτήσαντος δ' ὅμως εἴθ' οὕτως εἴτ' ἐκείνως αὐτοῦ, εἰσῆλθε μὲν ἡ νόμιμος ἐκείνου σύζυγος εἰρήνη μετὰ πάσης τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας εἰς τὰ βασίλεια, ἐξήλασε δ' ἐκεῖθεν εὐθὺς τὴν ὁμώνυμον μὲν, ἀλλοτριότροπον δὲ καὶ παράνομον βασιλέως σύζυγον, καὶ μέν τοι καὶ κοινῇ ψήφῳ τῶν τραπεζουντίων ἐξόριστον πέμπει πρὸς τὸ Βυζάντιον ἅμα τοῖς τέκνοις. συνεκπέμπει δὲ καὶ πρέσβεις ἐς βασιλέα τὸν πατέρα αὐτῆς, κομιοῦντας τὸν αὐτῇ μὲν νομίμως συζευχθησόμενον, διαδεξόμενον δὲ καὶ τὴν τῆς βασιλείας ἐκείνης ἀρχήν. οἳ δὴ καὶ ἐς Βυζάντιον ἐνδημήσαντες, ἐπεὶ τὸν βασιλέα περὶ θεσσαλονίκην ἤκουον διατρίβειν, ἐκεῖσε καὶ αὐτοὶ ποιεῖσθαι ἐγνώκεισαν τὴν πορείαν. ἐνιαυτῷ γὰρ ἤδη πρότερον ἀπὸ θράκης ἐς μακεδονίαν ὁ βασιλεὺς μεταβὰς, ἔμελλεν εὐθὺς καὶ εἰς ἤπειρον διαβαίνειν, ἐπὶ τοὺς παρασπονδήσαντας ἀκαρνᾶνας καὶ αἰτωλούς. ἀλλ' ἐπεῖχεν ἐν πόλει θεσσαλονίκῃ μικρὸν, ἡ συνήθης ἐπήρεια τοῦ σπληνὸς, ὃς ἐκ πολλῶν ἤδη τῶν χρόνων τροπήν τινα πεπονθὼς καὶ παραφορὰν τοῦ καθήκοντος, σφόδρα ἐξῳδήκει νῦν, καὶ τὴν ἔνδον γειτονοῦσαν τῶν σπλάγχνων οἰκονομίαν διέδραμεν ὡς κατασιτίαν ἐντεῦθεν συμβαίνειν λοιπὸν, καὶ μελῶν ἀτονίαν, καὶ θάνατον ἀπειλούσας λειποψυχίας. ῥαΐσας μέν τοι μικρὸν, ἐς ἀκαρνανίαν ἀπῄει. ἔνθα δὴ τηνικαῦτα καὶ οἱ τῶν τραπεζουντίων πρέσβεις ἐντετυχηκότες αὐτῷ, τὰ τῆς πρεσβείας ἐξήγγειλαν. διατριβῆς δὲ μεταξὺ γινομένης, καὶ τῆς τῶν τραπεζουντίων ἡγεμονίας ὑπὸ γυναικὶ διοικεῖσθαι καλῶς καὶ βιαίως οὐ δυναμένης, στασιάζειν τινὲς ἐπεχείρουν, καὶ ἀνασείειν τὸν δῆμον. ὅθεν ἀναγκασθεῖσα εἰρήνη ἡ βασιλὶς τῶν τραπεζουντίων, ἐξέπεμψε ταχυναυτοῦσαν τριήρη μετὰ πρέσβεων ἄλλων, καὶ σύν γε αὐτοῖς τὸν τραπεζοῦντος ἀρχιθύτην, κατεπείξοντας τὴν προτέραν ζήτησιν αὐτῆς πρὸς τοῦ βασιλέως ῥωμαίων. οἳ δὴ καταπλεύσαντες ἐς Βυζάντιον, καὶ τὸν βασιλέα οὐχ εὑρηκότες, ἀποστέλλουσιν ἐς βασιλέα ἱππέας ὀλίγους, οἳ καὶ γένει καὶ ἀξιώματι προέχειν τῶν ἄλλων ἐδόκουν.

εἰς ἐνδη-

DE IVNIORIS COMneni obitu, ducis Trapezuntiorum.

Victus meretricis amore:

Hoc uere Baſilius etiã Trapezuntis princeps * leui morbo eſt extinctus, ac potius ira Numinis. Nam cum Irenen imperatoris filiam duxiſſet, & breui tempore legitimè & iuſtè, & ea qua decet cõcordia & modeſtia cum ea uixiſſet: legitimos amores in meretriculã quandam, quæ & ipſa Irene dicebatur, tranſtulit: cuius nefaria cõſuetudine in uxoris odiũ eſt impulſus. Progreſſu temporis aũt, cum reginã rei dignitatẽ non ferre, ſed cœlũ & terrã inclamare, & apud omnes ingentẽ animi dolorem uulgare cerneret, etiam palatio illam exegit: fortaſsis interfecturus, niſi populum timuiſſet, ob iſthuc ipſum grauiter cõmotum & tumultuantẽ. Veruntamen in ſacris canticis & ſpectaculorũ pompis, ac feſtis ſolennibus, Baſilij & Irenes memoria celebrabat: eaq; ratione Baſilius & cupiditati ſuæ & populi uotis ſatisfaciebat, quẽ ſimilitudo nominis decipere poterat. Vnde orta eſt ſuſpicio, clãdeſtinis Irenes inſidijs Baſilium eſſe ſublatum. Cæterùm illo ſiue ſic, ſiue aliter defuncto, legitima eius coniunx Irene, cum omni regia autoritate palatium ingreſſa, cognominem ſibi, ſed alijs moribus præditam & illegitimã Baſilij coniugem, palatio exigit: & cõmuni Trapezuntiorũ ſuffragio, Byzantium unà cum liberis relegat: legatosq; ſimul ad patrem Imperatorem mittit, qui adducerent cui legitimè nuberet, quique unà cum ipſa in regno ſuccederet. Qui cum Byzantij Imperatorem non reperiſſent, Theſſalonicam, ubi eum agere audierãt, ſunt profecti. Anno enim prius è Thracia in Macedoniam tranſgreſſus Imperator, ſtatim etiã in Epirum aduerſus fœdifragos Acarnanas & Aetolos iturus erat: ſed aliquãtulum cum familiaris ſplenis moleſtia Theſſalonicę detinebat, qui à multis annis diuerſus & loco ſuo emotus, tum ualde tumefactus, uicina etiam uiſcera infeſtabat, ut & cibus minus rectè cõcoqueretur, & membra uiribus deſtituerentur, & animi deliquia mortem minitarentur. Vbi cum eum Trapezuntiorum legati inueniſſent, ea quæ in mandatis habebant expoſuerunt. Sed cum res extraheretur, & Trapezuntius principatus à muliere pro autoritate & ſatis rectè adminiſtrari haud poſſet: tumultuari quidam, & concitare populum cœperunt. Qua re Irene coacta, celeri triremi alios legatos miſit, & unà cum ijs Trapezuntis archiepiſcopum, qui priorem petitionem ipſius apud Romanorum Imperatorem urgerent. Quem cum Byzantij non reperiſſent, paucos equites genere & dignitate præſtantes mittunt,

qui nec Theſſalonicę illum repererunt. Nam paulo antè ex morbo recreatus, ad oppugnã dam Acarnanum metropolim abierat. Quare uiſum eis eſt, ibi conſiſtentibus, aduentus ſui cauſam per literas aperire.

DE SEDITIONE TRApezuntiorum.

Irenes libido.

SEd cũ poteſtate cupiditati blandiente, muliebris appetitus omnia uincula abrumpat, clandeſtina conſuetudine reginam Irenẽ Magni Trapezuntiorum Domeſtici uti ſuſurrabatur. Quod cum ad uulgi aures perueniſſet, plebem ad ſeditionem impulit: ac potiſsimùm

οἷς ἐνδημήμασι τῇ τῶν Θεσσαλονικέων μητροπόλει οὐκ ἐγένετο ἐντυχεῖν, παρόντι τῷ βασιλεῖ. ῥαΐσας γὰρ πρὸ βραχέος ἐκεῖνος, ὡς εἴρηται, ἀπῄει πολιορκήσων τὴν τῶν ἀκαρνάνων μητρόπολιν. ὅθεν ἔδοξε κατὰ χώραν μένουσι, γράμμασι μηνύειν τῷ βασιλεῖ, τὴν τῆς ἀφίξεως αἰτίαν αὐτῶν.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΣΤΑΣΕΩΣ ΤΩΝ τραπεζουντίων.

Ἐπεὶ δ' ἐξουσίας κολακευούσης, τὸ ἐπιθυμητικὸν τῆς γυναικείας ὀρέξεως, πάντα χαλινὰ διαῤῥήγνυνται, λανθανούσαις μίξεσι χρῆσθαι τὴν βασιλίδα εἰρήνην ἐψιθυρίζετο πρὸς τὸν μέγαν δομέστικον τῶν τραπεζουντίων. τοῦτο δὲ διατρέχον τὰς τῶν πολλῶν ἀκοάς, κατεστασίαζε τόν τε δῆμον, καὶ μάλιστα τοὺς

* * *

* * *

& Phocaica urbs. quam magnis naualibus copijs ante annos iam quatuor Imperator adortus, tum non cœpit: ſed nunc Romani illius incolæ, captato tempore, quo urbis princeps de more uenatum exibat, occuparunt, ſubactis Latinis paucis qui in ea erãt: ſimulq́ Imperatoris nomen promulgarunt, mœniũ propugnaculis conſcenſis.

ALTERA EXPUGNATIO Arcananum.

QVæ cum ita ſe haberent, deſperata ob diuturnitatem obſidionis ſalute, etiã Acarnanes deditionẽ fecerunt: itaq́ factũ, ut tota ea ꝓuincia, quæ uetus Epirus appellat̃, Romanę ditionis fieret, neque inde quicquam obſtaret. Imperatorem autem Theſſalonicã redeuntem, etiam Cephaleniæ Conti defuncti filius comitatus eſt, non ſanè uolens, quòd nullam redeundi domũ ſpem haberet. * Adeò magnorum operum

Cantacuzeni laus.

ingenioſa effectrix magni Domeſtici taciturnitas extitit. Nam aliorum quidem uerba umbræ tantum ſunt operum, ſimulatque lingua prodierint emorientes. Viri autem huius etiam ſilentium magnas res gerit. nam ingenij magnitudine & ſolertia uir ille excellit, re uera profundo ſulco mentis fruens. Verè autem ineunte, Imperator Theſſalonica cum uxore & liberis digreſſus, duodecimo die Didymotichũ peruenit. ibiq́ dies cõplures cõmoratus, Byzantiũ uere iam deſinente ingreditur, graui morbo ſplenis preſſus: cuius uehementiore impetu ad mortem urgebatur. Nam ab omnibus & Romanis & accitis è Perſia medicis, curatio eius deſperata erat.

Andronic* neglectum medicorum morte luit.

Quamobrem cum tres eſſent, qui tenuiore uti uictu, & ſummo ſtudio rebus noxijs eum abſtinere iuberent, ille ꝓrſus eos negligebat: ſuoq́

τι καὶ ἡ φωκαέων πόλις, ἣν μετὰ πολλῆς τῆς ναυτικῆς δυνάμεως πρὸ τεττάρων ἤδη τῶν χρόνων ὁ βασιλεὺς καταπλεύσας, τότε μὲν οὐχ εἷλε. νῦν δὲ καιρὸν ἐπιτηρήσαντες οἱ ταύτης ἔνοικοι ῥωμαῖοι, καθ' ὃν δὴ τὰ εἰθισμένα ἐξῄει κυνηγέσια ὁ τῆς πόλεως ἀρχηγός, κατέσχον τε αὐτήν, βιασάμενοι τοὺς ἔνδον λατίνους, ὀλίγους ὄντας, καὶ ἅμα τὸ τοῦ βασιλέως ἐπευφήμησαν ὄνομα, ἐπὶ τῶν τοῦ τείχους ἐπάλξεων ἀναβάντες.

ΑΛΩΣΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ ΤΗΣ ἀκαρνανίας.

Τούτων δ' οὕτως ἐχόντων, ἀπαγορεύοντες πρὸς τὸ τῆς πολιορκίας ἐκτεταμένον, ἐνέδοσαν καὶ οἱ ἀκαρνᾶνες, καὶ οὕτως ὑποχείριος ἐγεγόνει τῇ ῥωμαίων ἡγεμονίᾳ, πᾶσα ἡ τῆς παλαιᾶς ὀνομαζομένης ἠπείρου ἐπαρχία, καὶ οὐδὲν ἦν ἔτι τὸ ἀντιπράττον ἐκεῖθεν. ἀλλ' ἐπανιόντι τῷ βασιλεῖ πρὸς θεσσαλονίκην συνεπανῄει καὶ ὁ τοῦ τελευτήσαντος κόντου κεφαλληνίας υἱός, οὐ μάλα ἑκών, μηδεμίαν ἔχων ἔτι πρὸς οἰκίαν ἐπανελθεῖν, ἢ τὴν πατρῴαν τοῦ κλήρου διαδοχήν. * οὕτω μεγίστων ἔργων δημιουργὸς εὐφυὴς ἡ τοῦ μεγάλου δομεστίκου καθέστηκε σιωπή. τῶν μὲν γὰρ ἄλλων οἱ λόγοι, σκιαὶ μόνον ὑπάρχουσιν ἔργων, τῇ βλάστῃ εὐθὺς καὶ τῇ γλώττῃ συναποθνήσκοντες. τοῦ δ' ἀνδρὸς τουτουὶ καὶ ἡ σιωπὴ ἔργων μεγάλων ἐστὶν αὐτουργός. πολλὴν γὰρ ὁ ἀνὴρ πλουτεῖ τὴν μεγαλοφυΐαν, καὶ τὴν πρόνοιαν, βαθεῖαν αὔλακα διὰ φρενὸς ὡς ἀληθῶς καρπούμενος. ἔαρος δ' ἐπιόντος ἀπάρας ὁ βασιλεὺς ἐκ θεσσαλονίκης, ἅμα γυναικὶ καὶ παισί, δωδεκαταῖος κατέλυσε παρὰ πόλει τῇ ἐπικεκλημένῃ διδυμοτείχῳ. κἀκεῖ διατρίψας ἡμέρας συχνάς, ἧκεν εἰς τὸ βυζάντιον, λήγοντος ἤδη τοῦ ἔαρος, βαρείᾳ τῇ ἀπὸ τοῦ σπληνὸς πιεζόμενος νόσῳ, καὶ ὀξυτέρᾳ τῇ ῥύμῃ πρὸς θάνατον ἤδη συνελαυνόμενος. ἀπέγνωστο γὰρ καὶ πρὸς τῶν ἰατρῶν, ὅσοι τε τῶν ῥωμαίων, καὶ οἱ τῶν περσῶν προσεκλήθησαν, τούτου γε εἵνεκα, τρεῖς ὄντες αὐτοί. ὧν ἁπάντων λεπτοτέρᾳ ἐπιταττόντων χρῆσθαι διαίτῃ, καὶ ὅλῃ προθέσει ψυχῆς τῶν βλαπτόντων ἀπέχεσθαι, ὁ δὲ ὠλιγώρει τελέως αὐτῶν, καὶ μόνῃ

καὶ μόνῃ τῇ ἰδίᾳ βουλήσει χρώμενος ἡγεμόνι ἐπὶ ἑαυτοῦ τραπέζης, ἐναντιωτάτῃ τὸ παράπαν ταῖς τῶν ἰατρῶν οὔσῃ παραγγελίαις. διὰ δὴ τοῦτο καὶ αὔξην ταχεῖαν ὁ σπλὴν εἰληφὼς, ἔδραμεν ἄχρι καὶ εἰς τὸ ἧπαρ, καὶ ἥκιστα ζῆν αὐτὸν ἀδεῶς τοῦ λοιποῦ ξυνεχώρει. ἡμέρας οὖν εἴκοσιν ἐν τοῖς βασιλείοις διατελεκότι, καὶ πᾶσαν ἀνθρώπων ὁμιλίαν ἀποσεισαμένῳ, ἔδοξε πρὸς τὸ θεῖον ἰέναι τῆς θεομήτορος τέμενος, τῆς τῶν ὁδηγῶν καλουμένης μονῆς. μεγάλας γὰρ εἶχε καὶ ἀρραγεῖς πρὸς αὐτὴν ἀεὶ τὰς εὐφραινούσας ἐλπίδας, ἐν πάσαις ταῖς πράξεσιν. ἧκεν οὖν συνήθως καὶ νῦν, αἰτήσων δυοῖν θάτερον, ἢ τοῦ νοσήματος, ἢ τοῦ βίου ἀπαλλαγήν. ἀλλ' ἐκεῖνο μικροῦ με παρέδραμε, τῶν ἀναγκαιοτάτων ὑπάρχον λεχθῆναι. περαιτέρω γὰρ ἰέναι τούτου χωρὶς οὐκ ἂν δυναίμην, διὰ βραχέων τοίνυν ἐπαναλήψομαι.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ βαρλαάμ.

ΤΗΣ τῶν ῥωμαίων ἡγεμονίας δὲ ἀνδρονίκου τοῦ πάππου πρὸς τὸν νέον μετατεθείσης ἀνδρόνικον, ἧκεν ἐξ ἰταλίας ἀνὴρ εἰς βυζάντιον, ῥάκος ῥωμαϊκὸν ὑποδὺς, καὶ βαρλαὰμ ἑαυτὸν ὀνομάσας. οὗτος ἤσκητο μὲν καὶ τὴν λατίνων δογματικὴν σοφίαν, ἐγεύσατο δ' οὖν καὶ τὴν θύραθεν τῶν ἑλλήνων, εἰ καὶ μὴ ὡς ἐκεῖνος ᾤετο, ἀλλ' οὖν μετρίως καὶ ἄκρῳ (τὸ τοῦ λόγου) δακτύλῳ. τυχὼν γε μὴν εὐμενείας βασιλικῆς, καὶ πλουσίᾳ τῇ γλώττῃ σεμνύνων τὰ ἑαυτοῦ, ἐλοιδόρει καὶ κατεμέμφετο τὴν τῶν βυζαντίων πολιτείαν, ἄμοιρον εἶναι σοφίας αὐτὸς καταψηφιζόμενος, ἐπιβούλως οὑτωσὶ καὶ κακοήθως διὰ τῆς τῶν ἄλλων λοιδορίας ἑαυτῷ πραγματευόμενος εὔκλειαν δημοτικὴν, ὡς καὶ πολὺν ἐντεῦθεν τὸν ἔπαινον πρὸς τῶν φαυλοτέρων καὶ ἀμαθῶν ἐπισπάσασθαι. ἀλλ' οὐκ εἰς μακρὰν ἠλέγχθη πίθηκος ὢν, καὶ πρὸς τῶν βυζαντίων, ὀλίγου δέω λέγειν ἁπάντων κατέγνωσται καὶ διακεκωμῴδηται πάνυ τοι σφόδρα περιφανῶς. τὸ δ' ὅπως, ἔξεστιν ἀκούειν τοῖς βουλομένοις ἐντυγχάνειν τῷ διαλόγῳ, ὃν ἐγὼ ταῖς τῶν πλείστων καὶ σοφωτέρων δεήσεσιν εἴξας ξυγγέγραφα, πλατύτερον πάντα διεξελθὼν ἐν αὐτῷ. τούτου δ' ἡ μὲν ἐπιγραφὴ, φλωρέντιος ἢ περὶ σοφίας. ἡ δ' ἀρχή· πόθεν ἡμῖν ὁ καλὸς φλωρέντιος διὰ χρόνου κατάρει εἰς τὸ τῶν κερκυραίων ἐπίνειον; τύχῃ ἀγαθῇ, ὦ φίλε κριτόβουλε, σαλαμινία καὶ πάραλος αἱ μάλιστα ἀθηναίων ταχυναυτοῦσαι τριήρεις δεκαταίους ἡμᾶς, ἀθήνηθεν ἥκουσιν, ἄγουσαι πρέσβεις εἰς τὴν τῶν κερκυραίων βουλὴν, ἀγγελοῦντας ἅττα ἀκηκοὼς καὶ αὐτὸς, οὐκ ἂν οἶμαι ἔχοις ὅπως οὐχὶ θαυμάσαις. πέπλασται γὰρ ἐν τῷ διαλόγῳ καὶ ἠλλοίωται ἡμῖν, τά τε τῶν προσώπων καὶ τῶν πραγμάτων ὀνόματα· καὶ ἀντὶ μὲν βυζαντίων, ἡ τῶν ἀθηναίων εἰσάγεται πόλις· ἀντὶ δὲ τῶν ῥωμαϊκῶν ἡγεμόνων, ἡρακλεῖδαι καὶ κεκροπίδαι· ἀντὶ δὲ νικηφόρου, νικαγόρας. καὶ τὰ ἑξῆς δῆλα τοῖς συνετῶς ὁρῶσιν. ἀλλὰ γὰρ οὗτος ὁ βαρλαὰμ τὴν πρώτην ἀτυχηκὼς, καὶ τῶν μεγίστων ἐλπίδων ἐκπεπτωκὼς, ἑτέραν ἑξῆς ἐβάδιζε, βουλόμενος ἐντεῦθεν γοῦν, ἣν ἐκεῖθεν οὐ δεδύνηται, δόξαν θηράσασθαι. καὶ εὐθὺς ὥρμησεν, εἴ τι σαθρὸν εἴη εἰρημένον ἐνίοις, ἐς προὖπτον ἐλέγχειν, ἵν' ἐκεῖθεν ὡς ἐξ ἀσφαλοῦς δῆθεν ὁρμητηρίου φερόμενος, ὕβριν τινὰ καὶ ζάλην τῇ ἐκκλησίᾳ προστρίψῃ.

ἐγηγέρει

ſuoq́; arbitratu inſtructa menſa, ijs rebus utebatur, quæ cum illorum præceptis maximè pugnarent. Vnde ſplen celeriter auctus, uſq; ad iecur excurrit, neq; eum deinceps ſecurè uiuere paſſus eſt. Cum igitur dies uiginti in palatio commoratus, omnes à ſuo congreſſu excluſiſſet, fanum Deigenitricis Hodegetrij monaſterij inuiſere decreuit, in qua magnam & firmam ſpem in omnibus actionib. ſuis collocabat. Eandem igitur etiam nunc acceſsit, alterutrum petiturus: uel morbi, uel uitæ finem. Sed illud penè me præterijſſet, quod eſt dictu maximè neceſſarium, ſine quo longius progredi haud poſsim. Id ergo repetendum eſt.

D. Virginis fiducia.

DE MONACHO *Barlaam.*

ROmano principatu ab auo Andronico ad Andronicum iuniorem tranſlato, ex Italia Byzantium uenit uir Romano habitu, qui ſe Barlaamũ diceret. Is cùm Latinorum dogmatibus eruditus erat, tum Græcorum etiam literas deguſtarat, quamuis non ita ut ipſe putabat: tamẽ mediocriter, & extremo (quod aiunt) digito. Sed tamen propitium Imperatorem nactus, ſuas res copioſis uerbis ornans, reprehendebat & exagitabat Byzantinam Rempublicam, ut omnis eruditionis expertem, inſidioſè & malitioſè alijs deprimendis aurã popularẽ captans: unde à uilib. atq; indoctis hominib. magnopere laudabať. Sed nõ multo pòſt, cum eſſe ſimium, eſt cognitũ: ut à Byzantijs propè dixerim omnib. condemnareť, & apertiſsimè derideret. Quo pacto aũt id acciderit, cuiuis ex eo Dialogo cognoſcere licet, quẽ ego plurimorũ doctorũ rogatu cõſcripſi, in eoq́; cuncta copioſius expoſui: inſcribiť aũt Florentius, ſiue de Sapiẽtia: & hoc habet initiũ, Vnde nobis Florentius ad Corcyręũ nauale appellit inſolẽs? Quod felix & fauſtũ ſit, Critobule, Salaminia & Paralus celerrimę Athenieſiũ triremes, decimo pòſt die quàm è portu ſoluimus, nos huc legatos aduexerũt Athenis, ea Corcyræorũ Senatui nũciaturos, quę & ipſe ubi audieris, nõ admirari nõ poteris. Conficta ſunt eñ à nobis in Dialogo, & immutata & rerum & perſonarũ nomina, ac loco Byzantiorũ poſita eſt Athenarũ urbs, pro Romanis principibus Herculidę & Cecropidę, pro Nicephoro Nicagoras, & ſic reliqua nõ obſcura erunt animum aduertentibus.

Florentius Gregoræ dialogus.

Ceterùm hic Barlaamus primo conatu fruſtratus, & maxima ſpe delapſus, alia uia rem eſt aggreſſus, ut quam antè non potuerat, nunc ſaltem gloriolã uenaretur: ſtatimq́; cœpit, ſi quid minus cõmodè ab aliquibus dictum eſſet, publicè id exagitare: ut inde uelut è tuto caſtello erũpens, ignominię maculã aliquam Eccleſię imprimeret, tumultumq́; cõcitaret.

Barlaamus monachos inuadit.

idq́;

idq; perfecit, ac monachorum omnes rationes palam exagitauit, ut quos à precibus Euchitas & omphalopſychos, quaſi umbilicanimos dicas, & alijs id genus nominibus appellaret: eaq; ratione ſectæ Maſſalianorum condemnaret, quaſi eos & lingua & ſcriptis gloriantes audiret, ut profitebatur, ſe corporeis oculis Dei naturam uidere. Quæ illi ęquis auribus audire haud poterant: ſed Palamam quendam inter ipſos excellentem eloquentia deligũt, qui cum illo decertaret, per cúmque & lingua & calamo, & quouis modo illius theſes euertere conantur. Quæ res cum alterum & tertium iam annum utrinque agitarentur, malum ſubinde creſcebat. Quare ueritus Barlaam, ne monachorum manibus diſcerperetur, pluribus iam & è monte Atho & Theſſalonicæ ac Byzantij accolis confluentibus: (putabant enim, ignominiam illam æquè ad omnes pertinere) Conſtantinopolitanum patriarcham & cœtum epiſcoporum adit, nec Omphalopſychiæ modò & adulterinarum precum, ſed etiam blaſphemæ Theologiæ Palamam accuſat. nam cum & nouis uocibus in myſtica Eccleſiæ Theologia uti: & neſcio quę monſtra cernere ſe profiteri, iactantiæ & arrogantiæ plena. Quare decretum eſt iudicium in maximo diuinæ Sapientiæ templo, etiam Imperatore cum principibus Senatus & doctiſsimis quibuſque uiris præſente. Adeſt ſtatus dies: præſtò ſunt omnes, non ij modò quibus adeſſe neceſſe erat, ſed etiã popularis turbæ innumera ferè multitudo: atque ipſe Imperator, cum meliuſculus eſſet, ac firmior ſolito ob ardens religioſis ſtudium euaſiſſet, & ipſe ad ſuggeſtũ uenit, & ad ſacerdotes. Ac ea quæ ad Theologię reprehenſionem pertinerent, ſilentio tegenda eſſe cenſuit, tum quòd ſacra Theologiæ myſteria profanis uulgi auribus non ingerenda cenſeret: tum ne Barlaamo inepti oris & animi rationes reddente, Palamas etiã blaſphemæ & importunæ Theologiæ reus eſſe uideretur: atque inde loco pacis, quam res flagitarent, atque boni ordinis, tumultus & ingens confuſio oriretur. Primùm itaque crimina precationis proponebantur. Quæ uerò ad Maſſalianam hæreſin, & quæ alia contra Palamam afferebantur, pertinebant, in paucos dies dilata ſunt: et niſi mox Imperatoris mors conſecuta eſſet, celeriter uehementes in Palamicam hæreſim uelitationes abſolutę eſſent: hoc eſt, ea quæ futurum erat ut augeretur, extirpata tum fuiſſet. Et, ut ea quæ interceſſerunt omittam, cum Barlaamo non concederetur, quas ob cauſas diximus, Theologica crimina ex alijs eius ſcriptis ut demonſtraret, ſuccubuit: compertumq; eſt, eum maleuolentia & pertinacia, & in primis popularis gloriæ cupiditate æſtuare. Tum etiam Imperator, quaſi numine afflatus, prudentem admodum & omnibus admirabilem habuit concionẽ, & tempori & rei peraccõmodatam. Vnde cum & ob alia lætari uellet, moleſtia quapiam eſt affectus,

Palamas Barlaamo opponitur.

Non cõceſſa omnium criminum accuſatio.

Barlaamus uictus diſcedit.

ἐγρηγόρει τοίνυν, καὶ τὴν τῶν ἀσκητῶν ἀναίδην διέβαλλε πολιτείαν, εὐχίτας τε ὀνομάζων αὐτοὺς καὶ ὀμφαλοψύχους, καὶ ὅσα τούτοις ἑπόμενα, καὶ ἐπὶ τούτοις τῇ τῶν μασσαλιανῶν αἱρέσει καθυποβάλλων· ἅτε ἐγκαυχωμένων ἀκούων αὐτῶν καὶ γλώττῃ καὶ γραφαῖς, ὡς ἔλεγε, σωματικοῖς ὁρᾶν ὀφθαλμοῖς τὴν τοῦ θεοῦ φύσιν. ταῦτ' ἐκείνοις ἀκούουσι, φέρειν οὐκ ἦν. ἀλλὰ παλαμᾶν τινα τὸν αὐτῶν προφερέστερον ἐν τοῖς λόγοις χειροτονήσαντες πρόβολον εἰς τὴν ἐκείνου μάχην, γλώττῃ καὶ γράμμασιν, ὡς ἐνῆν, δι' αὐτοῦ τὰς ἐκείνου θέσεις ἀνατρέπειν ἠπείγοντο. ἐπεὶ δὲ πρὸς δύο που καὶ τρεῖς τοὺς ἐνιαυτοὺς ἑκατέρωθεν ἀναπυρσευομένων, πλείω τὴν αὔξην ἀεὶ τὸ τῆς κακίας ἐλάμβανεν. ὅθεν καὶ δείσας ὁ βαρλαάμ, μὴ χερσὶν ἀσκητῶν διασπαραχθῇ, πλειόνων ἤδη συνηθροισμένων ἔκ τε τοῦ ἄθωνος, καὶ ὅσοι περὶ θεσσαλονίκην καὶ βυζάντιον ἦσαν ἐνδιαιτώμενοι, (ᾤοντο γὰρ κατὰ πάντων διαβαίνειν ἐπίσης τὸ ὄνειδος) ἥκει πρὸς τὸν κωνσταντινουπόλεως ἀρχιθύτην, καὶ τὴν ἐκεῖσε τῶν ἐπισκόπων ὁμήγυριν, οὐ μόνον ὀμφαλοψυχίας καὶ σφαλλομένης εὐχῆς τὸν παλαμᾶν ἐγκαλῶν, ἀλλ' ἤδη καὶ βλασφήμους θεολογίας, ὅτι καινοτέρας σφισὶν εἰσάγει φωνὰς ἐν τῇ μυστικῇ τῆς ἐκκλησίας θεολογίᾳ, καὶ θεωρίας τερατεύεται βλέπειν, κόμπου καὶ οἰήσεως μάλα μεστάς. ὅθεν ἐκυροῦτο συγκροτηθῆναι δικαστήριον ἐν τῷ μεγίστῳ ναῷ τῆς τοῦ θεοῦ σοφίας, παρόντος καὶ βασιλέως αὐτοῦ μετὰ τῶν τῆς συγκλήτου λογάδων, καὶ ὅσοι τῶν σοφωτέρων ἀνδρῶν. ἧκεν ἡ προθεσμία, καὶ παρῆσαν ἅπαντες, οὐ μόνον ὅσοι τῇ τῆς χρείας ἀνάγκῃ δουλεύοντες ἦσαν, ἀλλ' ἤδη καὶ δημώδης ὄχλος οὐ ῥᾷστα ἀριθμητός. ῥαΐσας δὲ τηνικαῦτα βραχὺ καὶ ὁ βασιλεύς, καὶ ἰσχυρότερος ὑπ' εὐσεβείας *φιλοτιμίαν γενόμενος ἑαυτοῦ, ἥκει καὶ αὐτὸς ἐπὶ τὸ βῆμα, καὶ τοὺς ἱεροφάντορας. τὰ μὲν οὖν τῆς ἐγκαλουμένης θεολογίας σιωπῇ κρύπτεσθαι δεῖν ἐνομίσθη, τοῦτο μὲν καὶ διὰ τὸ μὴ δεῖν τὰ ἱερὰ τῆς θεολογίας μυστήρια βεβήλοις τοῦ δήμου προτίθεσθαι ἀκοαῖς· τοῦτο δέ, καὶ ἵνα μὴ δίκας ἀτόπου γλώττης καὶ γνώμης διδόντος τοῦ βαρλαάμ, δίκας βλασφήμου τε καὶ ἀκαίρου θεολογίας ὀφλὼν φανῇ καὶ ὁ παλαμᾶς, κἀντεῦθεν ἀντὶ τῆς ἁρμοττούσης τοῖς πράγμασιν εἰρήνης καὶ εὐταξίας, θόρυβος γένηται καὶ ἀτέκμαρτος σύγχυσις, ὅθεν τὰ τῆς εὐχῆς εἰς μέσον ἐτίθετο. τὰ δὲ τῆς τῶν μασσαλιανῶν αἱρέσεως ἐπὶ τούτοις ἐγκλήματα, ὅσα κατὰ τοῦ παλαμᾶ προὐτείνετο, ὑπερέθεσαν εἰς βραχείας ἔχειν ἡμέρας· καὶ εἰ μὴ ὁ τοῦ βασιλέως εἵπετο κατόπιν αἰφνίδιος θάνατος, ταχὺ τὸ πέρας ἐλάμβανον ἂν αἱ αὐτοῦ σφοδραὶ κατὰ τῆς αἱρέσεως τῆς παλαμικῆς ἐπαγγελίαι. λέγω δὴ τὴν ἐκτομὴν αὐτῆς, μελλούσης ἔτι φύεσθαι. καὶ ἵνα τἀν μέσῳ σιωπῶμεν, μὴ συγχωρηθεὶς ὁ βαρλαὰμ ἀποδεῖξαι τὰ προτεινόμενά οἱ τῶν θεολογικῶν ἐγκλημάτων, δι' ἅσπερ ἔφθημεν εἰρηκότες αἰτίας, ἐξ ἑτέρων αὐτοῦ συγγραμμάτων ἡττήθη καὶ ἀπηλέγχθη κακογνωμοσύνῃ καὶ αὐθαδείᾳ σύνοικος ὤν, καὶ δόξης δημώδους εἰς τὰ μάλιστα ἐραστής. τότε δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς ὥσπερ βακχείᾳ τινὶ φιλοτιμίας γενόμενος κάτοχος, πάνυ τι συντονὴν καὶ πρὸς πάντων θαυμασθεῖσαν δίεισι δημηγορίαν, λίαν τῷ καιρῷ καὶ τῇ χρείᾳ κατάλληλον. ὅθεν καὶ ἄλλα θέλων εὐφραίνεσθαι, καὶ λύπην ἐκτᾶτο διὰ φιλοτιμίαν,

* ἰσχυροτέραν

λοιμίαν, ὅτι μὴ κἀμὲ σὺν τοῖς ἄλλοις εἶχεν ἀκροατήν. αἱ γὰρ συνήθεις ἡμῖν ἀλγηδόνες τῆς ἐμῆς τηνικαῦτα δεινῶς κατερχόμεναι κεφαλῆς, οὐκ εἴασαν ἐκείνῃ κἀμὲ τῇ συνόδῳ παρεῖναι. καὶ ταῦτα διὰ πολλῶν προκληθέντα τῇ προτεραίᾳ πρός τε τοῦ βασιλέως πρός τε τοῦ πατριάρχου, καὶ τῆς ὅλης συνόδου τῶν κρινόντων καὶ κρινομένων ἑσπέρας γε μὴν ἰούσης, τὸ θέατρον διελύετο. καὶ ὁ μὲν Βαρλαὰμ βαρέᾳ τῇ ἐκ τῆς αἰσχύνης λύπῃ κάτοχος γεγονώς, πλήρεσιν ἱστίοις ᾤχετο ἀπιὼν εἰς Ἰταλίαν, καὶ τὰ Λατίνων ἤθη καὶ δόγματα, οἷς καὶ συνετέθραπτο. ὁ δὲ βασιλεὺς ἐν τῇ τῶν Ὁδηγῶν αὖθις ἀπῄει μονῇ, πάνυ τοι σφόδρα κατάκοπον ἔχων τὸ σῶμα ἔκ τε τῆς διαλέξεως ἐκείνης, ἔκ τε τοῦ σπληνικοῦ νοσήματος. ἐπεὶ δὲ καὶ περὶ μέσας που νύκτας καθίσας, πλέον ἢ ἐχρῆν ἐδεδειπνήκει, ἔλαθε τῇ ὑστεραίᾳ κατενεχθεὶς εἰς ὕπνον καὶ κάρον ἀναισθησίας ὁμότροπον. τῇ δὲ τρίτῃ βραχὺ διάρας τοὺς ὀφθαλμούς, τήν τε βασιλίδα παρῄνει μὴ κλαίειν, καὶ ἅμα βοήθειάν τινα πρὸς τῶν ἰατρῶν ἐζήτει. καὶ πέμψας πρὸς ἐμὲ τὴν ταχίστην, ἠρώτα εἰ συνεργεῖ τηνικαῦτα, καὶ οὐκ ἀντιπράττει τὰ τῶν οὐρανίων φωστήρων ταῖς ἰατρικαῖς πείραις καὶ τέχναις. ἀλλὰ πρὶν τοὺς πεμφθέντας ἐπανιέναι τὰς ἡμετέρας κομίζοντας ἀποκρίσεις, πρὸς μείζω πάλιν ἀναισθησίαν ἐτράπη, καὶ ἔκειτο πνέων τὰ λοίσθια, ἄχρι τρίτην ἐγγύς που ἡμέραν. καὶ πρὶν τὸν τοῦ Ἰουνίου μηνὸς ἐκείνου πεντεκαιδέκατον ἥλιον ἀνατεῖλαι, ἐτεθνήκει, ἔτος τὸ ϛωμθ. ὅ γε μὴν ἅπας τῆς αὐτοῦ ζωῆς χρόνος περί που τὰ πέντε καὶ τεσσαράκοντα ἔτη ἐτύγχανεν ὤν. ἐξ ὧν εἴκοσιν, ἐξ ὅτουπερ εἷλε δηλαδὴ πολέμου νόμῳ τὴν τῶν πόλεων βασιλεύουσαν. τῇ δὲ τρίτῃ τοῦ πένθους ἡμέρᾳ, τῆς βασιλίδος Ἄννης ἐκεῖθεν ἐπανιούσης εἰς τὰ βασίλεια, μέρος ἤδη τῶν ἐκεῖ συνειλεγμένων ἐγιγνόμην κἀγώ, μόλις τῆς κατεχούσης με νόσου ῥαΐσας. καὶ εὐθὺς προτραπεὶς ὑπό τε τοῦ πατριάρχου καὶ τῶν καθ' αἷμα τῷ βασιλεῖ προσηκόντων ἁπάντων, τοὺς τῷ καιρῷ προσήκοντας θρήνους τῇ γλώττῃ διεξελθεῖν, παρελθὼν ἔλεξα τοιάδε.

ΜΟΝΩΔΙΑ ΕΠΙ Τῌ ΤΕΛΕΥΤῌ ΤΟΥ βασιλέως.

Ἡμεῖς δέ, ὦ παρόντες, ἐπινικίους ᾄδειν καὶ θέατρα συγκροτεῖν ἐγκωμίων τοῦ θειοτάτου βασιλέως ἠλπίζομεν, καὶ λογικοὺς στεφάνους ἀνατιθέναι τῇ ἐκείνου βασιλικῇ κορυφῇ, μικράς τινας ἀμοιβὰς μεγάλων ἱδρώτων καὶ μακρῶν, καὶ ὑπερορίων καμάτων καὶ μόχθων βραχεῖαν τῆς ἡμετέρας εὐνοίας ἀντίδοσιν. ἀλλά, φεῦ τοῦ πάθους, ἑτέραν ὁ χρόνος ἡμῖν ἐσχεδίασε σήμερον συμφοράν, καὶ θρήνους λοιπὸν ἀντ' ἐγκωμίων ἀναγκαζόμεθα πλέκειν, καὶ ἀντὶ τῶν ἐκείνου τροπαίων τοὺς ἡμῶν ἀριθμεῖν ὀδυρμούς, καὶ ἀντὶ τῶν χρηστῶν ἐλπίδων ὅλα τὰ χείρω μαντεύεσθαι. ἀλλ' οἴμοι τῆς συμφορᾶς· τίς Ὀρφεύς, τίς Ὅμηρος ἀξίας ᾠδὰς καὶ θρήνους τῷ μεγάλῳ τούτῳ, καὶ οἷον εἰπεῖν παγκοσμίῳ πάθει συμπλέξει; πηγαὶ ποταμῶν λίμνας πάσας καὶ θαλάσσας ὅλας, ἵνα ἡλίῳ καὶ σελήνῃ καὶ ἄστρασι τροφὴ γένηται δάκρυα. ὢ τίς ἐκ μέσης τῆς οἰκουμένης τὸν ἡρωϊκὸν ἐκεῖνον ὁπλίτην ἐξήρπασε; τίς τάφος, τίς γῆ, τίς πέτρα τὸν ἡμῶν κατέχωσε θησαυρόν;

affectus, quòd non me quoque cum cæteris auditorem habuiſſet. Nam familiares dolores caput meum uehementer tum excruciantes, illi concilio me intereſſe non patiebãtur: quamuis pridie multis eſſem inuitatus & ab Imperatore & à patriarcha, & toto concilio & iudicum & reorum. Cæterùm ſub ueſperam ſpectaculo illo abſoluto, Barlaamus ignominiam illam grauiſsimè ferens, plenis uelis in Italiam abijt: & ad Latinorum inſtituta & decreta, in quibus erat educatus, rediit. At Imperator in Hodegium monaſteriũ corpore admodum malè affecto tum è concione illa, tum è morbo ſplenis, reuerſus, cũ ſub noctem ferè mediam accubuiſſet, & largius ꝙ decebat cœnatus eſſet, poſtridie in ſomnum & carum ſtupori atque exanimationi penè ſimilem incidit. Tertio demum die paulùm apertis oculis, Imperatricem hortatur, ne ploret: ſimulq́; opem medicorum requirit. Et ad me mittit, quærens nunquid cœleſtia lumina iuuarent, & non impedirent medicæ artis conatus & experimenta? Sed priuſquam ij qui miſsi erant, meũ reſponſum referrent, in maiorẽ ſtuporem eſt relapſus: & extremum ſpiritum agens, in tertium ferè diem iacuit: ac Iunij die decimoquinto, ante ſolis ortum defunctus eſt, anno ſexies milleſimo octingenteſimo quadrageſimonono. Omne uerò tẽpus ætatis eius ad annos circiter quadragintaquinque fuit, cum ante uiginti urbem Imperatricem belli iure occupaſſet. Tertio uerò luctus die, Imperatrice Anna inde in palatiũ redeunte, pars & ego frequentis illius comitatus fui, uix à morbo, quo urgebar, nonnihil recreatus: & ſtatim hortatu patriarchæ & Imperatoris cognatorum omnium, funebrem orationem habui, hoc modo.

Imperatoris obitus.

NAENIA IN OBITUM Imperatoris.

Nos uerò uictorias cãtaturos, & laudum ſpectacula ſacratiſsimi Imperatoris indicturos ſperabamus, & orationis corollas illius uertici impoſituros, parua quędam præmia magnorum & diuturnorum ſudorum, & quos peregrè tolerauit laborũ & ærumnarum exiguam noſtræ beneuolentiæ remunerationem. Sed aliam, proh dolor, tempus nobis hodie ſubitò calamitatem obiecit, ut nænias laudationũ uice canere cogamur, & pro illius triumphis noſtras enumerare lamentationes: & pro ſpe bona, difficilima quęque cogitare. Hei miſero mihi, quis Orpheus, quis Homerus, dignum dolorem & luctum, magnæ huic & ingẽti calamitati accommodabit? Fluminum fontes, lacus omnes, & tota maria cõuertimini in lachrymas, ut ſolem & lunam & aſtra lachrymis alatis. Heu quis è medio terrarum orbe heroicum illum militem eripuit? quod ſepulchrum, quæ terra, quæ rupes noſtrum obruit theſaurum?

rum? O'magna aeris amplitudo, nunc tuas ulnas aperito, & hæc ſuſpiria ſuſcipe, & iuſtos lachrymarum imbres deſuper infunde. Ille fuit, qui nec autumnum nec æſtatem ad uſum armorum expectaret, ſed naturas temporum & elementorum innouaret: qui brumæ gelu æſtatem, inediam delicias, & uigilias ſomnum duceret: Imperatorias uerò oblectationes, labores laboribus, certaminibus alia certamina per uices cumulata iudicaret, ut prælia marina terreſtribus, terreſtria marinis ſuccederet. Nunc uerò illum, proh dolor, exiguus puluis tegit. O' quæ iuſta uox telluri & cœlo & ſtellis luctum hunc annũciabit, & ad locum hunc lamentationum plenum, ad doloris ſocietatem accerſet? Ille fuit, qui præter cætera, magnum illum triumphũ, in terram & mare diſtributum, quicq; utrunq; elemẽtum miraculo impleuit, pepererit: Perſicas illas & inuictas copias, quæ ex Aſia traiecerunt, quæ eodem die potentiſsimè profligauit. Nunc uerò ipſum, hei, mors repentina oppreſſum proſtrauit. Commouere terra propter hũc caſum, ut omne genus, omnis ætas hominum tantam cladem ſentiat, & plures nobis ſocij & adiutores uehementiũ ſint ſuſpiriorum. Hic fuit qui celeritate curſus, aduentus ſui famam anteuerteret: & priuſquam cõſpiceretur, terrore ſui nominis fugaret hoſtes. Sed, hei mihi, nunc mors longe illo celerior extitit, & iſtiuſmodi curſus anteuertit & abrupit. Adeſto fons ignis ætherei, atque alterutrum perficito: aut uitales in terra ſpargere deſinito radios, aut totius ignis tui carceres in eam omnes effundito, ut comas omnis arbor amittat, & lilia agri marceſcant, & herbarum omne genus tantam cladem ſentiat atque intelligat. Ille fuit, qui Triballorum & Myſorũ duces perterrefaceret, quos ſæpe uelut dormientes ſubitò inſtar ætherei fulminis oppreſsit. At, hei mihi, nunc illum ignauum & iacentem prorſus oſtendit tumulus. O'cœlum, portis tuis apertis tonitru tanta calamitate dignum erumpe, & totam rerum naturam perterrefac, ut & inanimatorum natura ſentiat, & res omnis generis à Deo conditæ luctum noſtrum adiuuent. Heu, cur tua celerrima, & ueluti uolucris natura, nunc immota quieſcit? Heu cur tu, qui toties nobis ad bellicos triumphos lætitiam attuliſti, hodie in contrarium uertiſti omnia, uere in hyemem commutato, pulchritudine ſolis in obſcuras tenebras, pullata omni ætate, & ſplendorem ætherię facis ſolis uelut occultante? Heu quomodo is qui propter ſubditos ſuos, ſomnũ oculis ſæpe negauit, nunc in ſepulchro longũ illũ ſomnũ dormit? Heu quò ille ſaxea tunica induta, breui effecit, ut nos miſerè exueremur? Heu quomodo q̃ antea hoſtium corpora cædebat & ſternebat, nunc è ſepulchro ſubditorum animos ſagittis pertinaciter impetit? Tu uerò, ô diuina Imperatrix, heri plenæ lunæ inſtar egreſſa palatio, hodie quo pacto dimidiata reuerteris? Quomodo, cũ inſtar frondib, obſitę arboris floreres, hodie

ρόν; ὦ μέγα πλάτος ἀέρος, νῦν τὰς σὰς ἀγκάλας ἄνοιξον, καὶ τοὺς παρόντας δέξαι στεναγμούς, καὶ ῥῆξον ἄνωθεν ἀξίους ὑετοὺς δακρύων. ἐκεῖνος ἦν, ὁ μήτε φθινόπωρον, μήτε θέρος εἰς ὅπλων περιμένων χρείαν· ἀλλὰ φύσεις ὡρῶν καὶ στοιχείων καινοτομῶν, καὶ θέρος μὲν ἡγούμενος τὴν τῶν χειμώνων δριμύτητα, τρυφὴν δὲ τὴν ἀσιτίαν, καὶ ὕπνον μὲν τὴν ἀγρυπνίαν, ἀναπαύσεις δὲ βασιλικὰς τὸ πόνοις πόνους ἐπιφέρειν, καὶ διαδόχους ἄλλους ἄλλων ἀγῶνας ἀγώνων ποιεῖσθαι, θαλασσίων μὲν ἠπειρωτικούς, θαλασσίους δ' αὖ ἠπειρωτικῶν. ἀλλὰ νῦν αὐτόν, βαβαὶ τοῦ πάθους, βραχεῖα συνέκρυψε κόνις. ὢ τίς ἀξία φωνὴ γῇ τε καὶ οὐρανῷ καὶ ἄστρασι τὸ πάθος ἀπαγγέλλασα, καὶ οἶκτον τοῦτα δέξασα μεστά, συγκαλέσεται πάντα πρὸς συμμαχίαν ἐνταῦθα τῶν θρήνων; ἐκεῖνος ἦν, ὁ πρός γε τοῖς ἄλλοις, κἀκεῖνο τὸ μέγα καὶ περιβόητον ἐργασάμενος τρόπαιον, τὸ γῆ τε καὶ θαλάσσῃ μεριζόμενον, καὶ ἄμφω τὰ στοιχεῖα ἐμπλῆσαν τοῦ θαύματος. λέγω δὲ τὴν διαβᾶσαν ἐξ ἀσίας περσικὴν ἐκείνην καὶ δύσμαχον δύναμιν, ἣ αὐθημερὸν κατηγωνίσατο κράτιστα· ἀλλὰ νῦν αὐτόν, φεῦ, ὀξύτερον ἐπεισπεσὼν ὁ θάνατος κατηγωνίσατο. σείσθητι γῆ πρὸς τὸ νῦν πάθος, ἵνα γένος ἅπαν καὶ ἡλικία πᾶσα τῶν ἀνθρώπων αἴσθησιν τοῦ τοσούτου λαβόντες πάθους, πλείους κοινωνοὶ καὶ συλλήπτορες τῶν θερμῶν ἡμῖν γένοιντο στεναγμῶν. οὗτος ἦν ὁ πρὶν ἀκουσθῆναι φαινόμενος τῷ τοῦ δρόμου τάχει, καὶ πρὶν φανῆναι διώκων τοὺς πολεμίους, τῷ δέει τῆς φήμης· ἀλλ' οἴμοι νῦν αὐτοῦ πολλῷ φανεὶς ὠκύτερος ὁ θάνατος, τοὺς τοιούτους φθάσας διέκοψε δρόμους. πηγὴ πυρὸς αἰθερίου δυοῖν θάτερον, καινοτόμησον, ἢ παῦσαι τὰς ζωογόνους σπείρων ἐπὶ γῆς ἀκτῖνας· ἢ τοὺς κρατῆρας ὅλους τοῦ σοῦ πυρὸς ἀθροίσας, ῥῖψον κατ' αὐτῆς, ἵνα δὴ τὰς κόμας ῥίψῃ δένδρον ἅπαν, καὶ μαρανθῇ τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ, καὶ λάβῃ γένος χλόης ἅπαν αἴσθησιν καὶ γνῶσιν τοῦ τοσούτου πάθους. ἐκεῖνος ἦν ὁ τοὺς τριβαλλῶν καὶ μυσῶν ἡγεμόνας ἐκπλήξας, οἷα καθεύδουσιν ἐπιστὰς πολλάκις αἰφνίδιον, καθάπερ τις αἰθέριος κεραυνός· ἀλλ', οἴμοι, νῦν αὐτὸν ἀργὸν καὶ κείμενον καθάπαξ ἔδειξεν ὁ τάφος. οὐρανὲ τὰς σὰς πύλας ἀναπετάσας πρόπεμψον βροντὴν ἀξίαν τοῦ μεγάλου τούτου πάθους, καὶ θορύβησον τὴν κτίσιν πᾶσαν, ἵνα καὶ τῶν ἀψύχων ἡ φύσις αἴσθησιν λάβῃ, καὶ συλλάβοιτο τῶν θρήνων ἅπασα φύσις κτισμάτων ἡμῖν. ὢ πῶς ἡ ταχυτάτη καὶ ὠκυπτέρος φύσις νῦν ἠρεμεῖ μὴ* κινούμενος; ὢ πῶς πολλάκις ἡμῖν κομίσας χαρὰν ἐκ τῶν πολεμικῶν τροπαίων, οὐ τοὐναντίον ἀνέτρεψεν ἅπαντα σήμερον, καὶ χειμῶνα μετὰ τὸ ἔαρ πεποίηκε, σκότος δὲ βαθὺ τὸ τοῦ ἡλίου κάλλος, μελανειμονούσης ἡλικίας ἁπάσης, καὶ οἷον ἀποκρυπτούσης τὴν αὐγὴν τῆς αἰθερείας τοῦ ἡλίου λαμπάδος; ὢ πῶς ὁ πολλοὺς ἐκ τῶν βλεφάρων ἀποκρουσάμενος ὕπνους ὑπὲρ τῶν ὑπηκόων, νῦν ἐν τάφῳ τὸν μακρὸν ὕπνον καθεύδει; ὢ πῶς τὸν λίθινον αὐτὸς ὑποδὺς χιτῶνα, ἐν βραχεῖ δυστυχῶν ἡμᾶς ἀποδύσασθαι* πέπραχεν. ὢ πῶς πρότερον μὲν τὰ τῶν πολεμίων κόπτων καὶ καταβάλλων σώματα, νῦν ἐκ τάφου τὰς τῶν ὑπηκόων τοξεύει ψυχὰς ἀφειδῶς; σὺ δ' ὦ θεία βασιλίς, ποῦ τὸ σὸν καταλέλοιπας κλέος; πῶς καθάπερ εὔκυκλος σελήνη τῶν βασιλείων χθὲς ἐξελθοῦσα, σήμερον ἐπανῆλθες ἡμίκυκλος; πῶς καθάπερ δένδρου εὐσκιόφυλλον ἀνθοῦσα,

*κινουμένα

σήμερον ἐξαίφνης ἀπηνθήσας ὡς χόρτος ἐν ἀγρῷ, καὶ ῥόδον ἐν λειμῶνι; πῶς ἐκ τῶν βασιλικῶν θαλάμων χθὲς οἷα λαμπρὰ καὶ πλησιφαὴς πανσέληνος ἀνατείλασα, νῦν ἐν πολλοῖς καὶ βαθέσιν ἐκρύβης τοῖς νέφεσι; τίς ἐν βραχεῖ τὸ σὸν ἀπημαύρωσε κάλλος; ποῦ τὴν συγκαταρρεύσασαν ἀφῆκας χλόην; τίς τὸν σὸν εὐανθέστατον κῆπον ἐξώρυξε; τίς κλέπτης, τίς λῃστὴς, τίς πρηστὴρ καὶ κεραυνὸς ἐξ οὐρανοῦ; πῶς χθὲς ὡς ἐκ λιμένος τὸν ἔκπλουν ποιησαμένη λαμπρὸν, σήμερον ἐπανήκεις, ὡς ἐκ ναυαγίου καὶ κλύδωνος, ὅλον ζημιωθεῖσα τὸν πολυτίμητον φόρτον; τίς σου τὸν χρυσοῦν ἀπέκειρε βόστρυχον; τίς ἀφεῖλέ σου τὸ τῆς πορφύρας κράτιστον; τίς τὸν σὸν ἥρπασε λύχνον; τίς τὸν σὸν ἔσβεσεν ἥλιον; τίς σοι τὴν καινοτέραν ταύτην ἡλιακὴν ἔκλειψιν εἴργασαι; τίς σου τὴν λαμπρὰν συζυγίαν διέλυσε; τίς ἄγριος χειμὼν τὴν σὴν ἐαρινὴν ἁρμονίαν διέρρηξεν; ἀλλὰ συνάρασθέ μοι τοῦ πένθους ἅπας ὁ τῶν ῥωμαίων δῆμος, καὶ δεῦρο κοινῇ τὸν θρῆνον ἐγείρωμεν, κλαίοντες οὐκ ἐκεῖνον, ἀλλ' ἡμᾶς αὐτοὺς, ἐν ὀρφανίᾳ καταστάντας ἐκείνου. οἱ τὰς τοῦ γένους φλέβας ἕλκοντες ἐκ τῶν βασιλικῶν πηγῶν δακρύσατε, καὶ ὡς συγγενῆ τὸν βασιλέα, καὶ ὡς τοῦ γένους καύχημα. οἱ τὰς βασιλείους πατοῦντες αὐλὰς, ζητήσατε τὴν τῶν βασιλείων λαμπρότητα. οἱ στρατιῶται πενθήσατε τὸν δεξιὸν στρατηγόν. οἱ δοῦλοι κλαύσατε τὸν φιλάνθρωπον δεσπότην· οἱ καθεύδειν καὶ ἠρεμεῖν εἰωθότες, τὸν ἄγρυπνον φύλακα. οἱ δικασταὶ θρηνήσατε τὸν χορηγὸν τῆς τῶν νόμων ἰσχύος. οἱ τῆς ἐκκλησίας ἱεροὶ προστάται, ζητήσατε τὸν διάπυρον σπουδαστὴν καὶ συλλήπτορα τῶν δογμάτων. οἱ ἐν ὄρεσι καὶ σπηλαίοις, τὸν πρόβολον καὶ προασπιστὴν τῆς ὑμετέρας εὐκλείας καὶ δόξης. οἱ τῶν θείων ἀσκητηρίων κοσμήτορες, τὴν τῆς ὑμετέρας ἰσχύος ἀκρόπολιν. λογίσασθε τοὺς ὑπὲρ ὑμῶν τελευταίους ἀγῶνας αὐτοῦ, πῶς πεπονηκότος ἤδη καθάπαξ τοῦ σώματος, ἔκ τε τῶν πολεμικῶν τραυμάτων, ἔκ τε τῶν ἰατρικῶν καυτήρων· καὶ πρὸς θάνατον ἐντεῦθεν ἐλαυνόμενος, κατεφρόνησέ τε τοῦ σώματος, καὶ τῆς ἑαυτοῦ ζωῆς ἀφειδήσας, προθύμως ἐπὶ τὸ βῆμα καὶ τοὺς ἱεροφάντορας ἧκε, καὶ οὐ πρότερον ἐκεῖθεν ἀπήλλαξε, πρὶν ἐλπίδας ἐνδοῦναι, ὡς τοὺς ὑμῶν ὑβριστὰς καὶ τὰ ἐκείνων διεφθορότα δόγματα, τό γε εἰς ἐκεῖνον ἧκον, συντρίψειέ τε, καὶ ὅλοις δώσει φθορᾶς καὶ ἀπωλείας βυθοῖς τε καὶ κύμασιν. ἀναμνήσθητε οἵους καὶ ὅσου τοῦ ζήλου μεστοὺς τῶν ἱερῶν ἐκείνων χειλέων τοὺς λόγους προήνεγκεν, ὑπέρ τε τῶν θείων θεσμῶν, καὶ τῆς ἀληθείας αὐτῆς. ἀναμνήσθητε ὧν ἐφθέγξατο πρὶν ἥκειν ἐπὶ τὸ βῆμα, καὶ τὸν ἱερὸν σύλλογον. ὧν τε αὖθις ἐλθὼν διεξῄει πάνυ τοι μεγαλοφυῶς, καὶ ὥσπερ οἱ πάλαι τῶν θεολόγων, ὁπότε θείας ἐπιπνοίας ἐμφορηθέντες, τὴν γλῶτταν ἐδίδουν τῷ ἐνηχοῦντι καὶ φέροντι πνεύματι· καὶ ὅπως τοῦ νοσήματος ὑπὲρ κεφαλῆς αἰωροῦντος τοῦ βίου τὸ πέρας, ὁ δὲ οὐκ ἐνέδωκεν, ἀλλ' ἐπέραινε τὰ βελτίω μάλα προθύμως, οἶμαι τοῦ θεοῦ μεγάλην ταύτην τὴν ζέσιν τῇ τούτου χαρισαμένου ψυχῇ, ἵνα κορωνίδα τινὰ τοῖς ἄλλοις ἐκείνου χρηστοῖς ἀγῶσι, καὶ οἷον ἐκσφράγισμα κράτιστον ἐπιθείη, τὸ τοιούτοις λόγοις ἁγνισθῆναι τὴν γλῶσσαν, καὶ τοιούτοις νόμοις καὶ δόγμασι συναπελθεῖν αὐτὸν ἐκ τοῦ βίου. ἦν γε μὴν ὁ βασιλεὺς

ἡδὺς

hodie ut fœnũ agri defloruiſti, & roſa in prato? Quo pacto heri ex Imperatoris thalamis ſplendentis & illuſtris plenilunij inſtar exorta, nunc multis & denſis nubibus occultaris? quis tam breui momento tuam pulchritudinem obſcurauit? Vbi florem tuum deciduũ reliquiſti? quis uernãtem tuum hortum perfodit? qui fur? qui latro? quæ fulgetra? quod cœleſte fulmen? Quo pacto quæ heri uelut è portu ſplendidè ſoluiſti, hodie tanquã è naufragio & fluctu es reuerſa, omnibus ijs quas uehebas precioſiſsimis mercibus ſpoliata? Quis tuam auream comam detondit? Quis tibi purpuræ ſplendorem ademit? quis tuam lucernam abripuit? quis tuũ ſolem extinxit? quis tibi nouam iſtam eclipſin inuexit? quis illuſtre tuum coniugium diremit? Quæ fera tempeſtas, uernam tuam temperiem corrupit? Agite uerò omnis Romane popule, adiuua luctum meum, communiter ciulemus, non illum deploraturi, ſed noſmetipſos, qui ab illo deſtituti ſumus. Qui ſtemmate Imperatorio eſtis orti, deplorate Imperatorem, ut & cognatum & familię ueſtrę ornamentum. Qui palatij limina frequentatis, quærite palatij ſplendorem. Vos milites lugete ſolertem ducem: uos famuli humanum dominum deplorate: qui dormire & quieſcere ſolebatis, peruigilem excubitorem. Vos iudices lamentamini eum, à quo legum uis pendebat. Vos Eccleſiæ ſacri proceres, deſiderate acerrimũ amatorem & adiutorem decretorum. Qui in montibus & ſpeluncis degitis, promontoriũ & propugnaculum exiſtimationis & gloriæ ueſtræ. Vos ſacrorum monaſteriorum rectores, ueſtræ potentiæ arcem. Reputate extrema illius certamina pro uobis ſuſcepta: cogitate ut corpore tum hoſtilib. uulneribus, tum medicis uſtionibus protſus exhauſto, & ad mortem properante, & corpus ſuum cõtempſerit, & uitæ ſuæ non pepercerit, ſed alacriter ad ſuggeſtum & ſacrorum antiſtes uenerit: nec prius inde diſceſſerit, quàm ſpem feciſſet, inſectatores ueſtros corruptaq; illorũ dogmata, quod in ſe quidem eſſet, conterendi, ac prius abolendi. Recordamini, quæ & quanto cum affectu ſacris illis labijs uerba protulerit pro defenſione ſacrarum ſanctionum, & ipſius ueritatis. Recordamini quæ dixerit, priuſquam ad ſuggeſtum perueniſſet, & ad ſacrum concilium: quæ item cum ueniſſet recitarit, maximo cum ingenio & ueterũ Theologorum imitatione, cum diuino afflatu pleni, linguas reſonanti in ipſis & impellenti ſpiritui accommodabant: & quamuis mors capiti immineret, tamen non ceſſerit, ſed alacriter admodum ea quæ requirebãtur peregerit: Deo, uti conſentaneum eſt, magnum hunc feruorem animo eius largito, ut coronidem quandam cæteris eius præclaris certaminibus, & ueluti ſigillum præſtantiſsimum imprimeret, linguam eius huiuſmodi ſermonibus perpurgando, ut talibus legibus & decretis è uita diſcederet. Fuit hic Imperator

Elogia Imperatoris. iucunda & amabili ſpecie, hilaris & acceſſu facilis, humanus & clemētiſsimus. Cæterùm neminis ullum conſiliū admittebat, ſui unius ſententiæ & ſcientiæ inſiſtens. Itaque pleraq; diſsimulabat, cōſilio plenus ille quidem, ſed à colloquijs & cœtu hominum alienior, adeò ut & Imperatorias curas & occupationes auerſaretur, *Neglecta Imperij inſtituta.* nec in maximis feſtiuitatibus Imperij ſolennia obiret, illa nimirum quę ad ſpectacula & publicas pompas & ſalutationes, & munificentiam Imperatoriam, & diſtributionem pecuniarum & honorum pertinerēt. Vt periculum ſit, ne Imperatoriæ diſciplinæ inſtituta, quorum memoriam & ſucceſsionē Imperatores ad poſteros propagabant, obliuione prorſus obruantur. Nam cum multum temporis interfluxerit, & qui illa tenebant deceſſerint: poſteris, quid officij ſit, ſcire difficile erit. Sed ita fit, minutarum rerum occupatio ad exequendum officium ſegniores facit. *Venator et auceps.* Canes enim & aues uenaticas magno alebat numero: quibus ita erat deditus, ut ſi quis eum aditurus, canem aut auem offerret, facilimè compos uoti redderetur. Quæ omnia Cantacuzenus poſt eius obitum, ijs qui petebāt, diſtribuit, cum magnitudinem ſumptuū reputaret, & rem ipſam imperio non modò inutilem, ſed etiam periculoſam iudicaret. Nam quindecim aureorum millia Imperatorij fiſci procuratores ultra ueterem morem in eas res expenſa retulerunt. *Deo fretus* Vſque adeò autem Deo fretus erat, & fiducia plenus, ut maxima ex parte ſine cuſtodia ageret, & ſine Imperatorijs ſatellitibus. Sæpe etiam eos quos retia & laqueos contra ſe inſtruere ſciret, in eaſdem ædes admitteret, & menſæ adhiberet. Dicebat enim, uitam hominis in manu Dei eſſe poſitam: à quo ubi eius deſtructio permittatur, tunc omnibus periculis patere fores. Erat præterea ſingularis quædā in eo natura, ne uſquam Imperatoriæ maieſtatis *ἀφιλοτιμία* magnificentię & amplitudini ſtuderet: ſed ſæpe ſubditis humilius ſe gereret. Idq; ex uno è multis facilè apparebit. Notum eſt omnibus, Imperatoriorum tricliniorum pauimenti ſummitates ambas inter ſeſe oppoſitas eminere ſupra interiectum ſolum uſque ad ſpithamæ trientem, ubi etiam Imperatorium ſolium eſt conſtitutum, nimirum ut & in eo Imperator aliquid prę cęteris eximium habeat, ſiue in ſacris hymnodijs ſtans, ſiue nūc ſubditis, nunc exterarū nationū legatis reſpondens. Nec in illo loco cuiquam mortalium licere illi aſtare, præter uxorem, liberos & fratres, & patruos fortaſſe. Verùm illo ibi ſtante & diſſerente, non modò omnis nobilitatis adoleſcentia illi aſtabat, ſed & plebeiorum miniſtrorum quilibet. Vnde ſæpe turba hominum ita premebatur & urgebatur, ut ipſe deflecteret, ac loco cederet: alijſq; ſuperiore ſtatione conceſſa, paulatim ad inferius pauimentum deſcenderet, nemini omnium

nium

ἡδὺς καὶ χαρίεις τὸ εἶδος, τὸ ἦθος ἱλαρὸς καὶ εὐπρόσιτος, τὴν γνώμην φιλάνθρωπος καὶ πάνυ τοι συμπαθής, συμβουλήν γε μὴν τῶν πάντων οὐδενὸς προσδεχόμενος οὐδεμίαν, μόνῃ τῇ ἑαυτοῦ διετέλει πειθόμενος γνώμῃ καὶ γνώσει. διὸ καὶ κρυψίνους ἦν ὡς τὰ πολλά, καὶ βαθεῖαν μὲν διὰ φρενὸς καρπούμενος αὔλακα. ἀνομίλητος δ' οὖν, καὶ μισῶν περὶ ἑαυτὸν πλῆθος ἀνθρώπων ὁρᾶν. ὅθεν καὶ οὔτε βασιλικαῖς ἐνέχεσθαι φροντίσι καὶ ἀσχολίαις ἠνείχετο, οὔτε μὴν ἐν ταῖς μεγίσταις τῶν ἑορτῶν τὰ τῆς βασιλείας ἐτέλει νόμιμα, τὰς θεατρικὰς φημὶ καὶ δημοτελεῖς πομπὰς καὶ φιλοφροσύνας, καὶ τὰς μεγαλοψύχους εὐεργεσίας τε καὶ διανομὰς τῶν τε χρημάτων ὁμοῦ καὶ ἀξιωμάτων. ὡς κινδυνεύειν ἐντεῦθεν λήθης καταδῦναι βυθοῖς, τὰ τῆς βασιλικῆς εὐταξίας ἔθιμα, ὧν τὴν μνήμην * διαδοχὴν οἱ βασιλεῖς τοῖς ἐπιγόνοις παρέπεμπον. * καὶ πολλοῦ γὰρ παραῤῥυέντος χρόνου, καὶ τῶν εἰδότων θανόντων, δυσχερὲς ἂν γένοιτο γνῶναι τοὺς ὑπιόντας τὰ δέοντα· ἀλλ' ὡς ἔοικεν πρὸς τὰ φαῦλα σπουδὴ ῥαθυμοτέραν ποιεῖ τὴν εἰς τὰ δέοντα φιλοτιμίαν. ἔτρεφε γὰρ κύνας καὶ ὄρνεα κυνηγετικὰ παμπληθῆ, καὶ τοσοῦτον ἐς ταῦτα ἥττητο, ὥστε καὶ εἴ τις αὐτῷ ἐντυχεῖν ἐβούλετο, ὄρνεον ἢ κύνα κομίζων, ἐτύγχανε ῥᾶστα τοῦ ποθουμένου. ἃ πάντα μετὰ τὴν ἐκείνου τελευτήν, ὁ Καντακουζηνὸς τοῖς χρῄζουσι διεμέρισεν, ἀναλογισάμενος τό, τε παμπληθὲς τῆς δαπάνης, καὶ τὸ τοῖς τῆς βασιλείας πράγμασι πάντῃ μὲν ἀνόνητον, πάντῃ δ' ἐπισφαλές. πέντε γὰρ καὶ δέκα χιλιάδας φασὶν οἱ τοῦ βασιλικοῦ πρυτανείου διοικηταὶ περὶ τὴν σφῶν δαπάνην καινοτομεῖσθαι. οὕτω γε μὴν πολλὴν καὶ βεβαίαν πρὸς θεὸν ἐκέκτητο πίστιν, ὥστε καὶ ἀφύλακτος διῆγε τὸ πλεῖστον, καὶ αὐτῶν ἄνευ τῶν βασιλικῶν πελεκυφόρων. πολλάκις δὲ καὶ οὓς ᾔδει κατ' αὐτοῦ δίκτυα καὶ ἀγχόνας ἀρτύοντας, ὁμοτέγους τε ἐποιεῖτο, καὶ τούτοις συνδιαιτώμενος ἦν. ἔλεγε γάρ, ὡς ἀνθρώπου ζωὴ τῇ χειρὶ τοῦ θεοῦ συνοικεῖ, καὶ ὅταν ἐκεῖθεν συγχωρηθῇ τὰ τῆς λύσεως, τότε καὶ πᾶσι κινδύνοις ἀνέῳγε θύρα. οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ φύσεώς τις ἰδιοτροπία συνῆν γε αὐτῷ, μὴ φιλοτιμεῖσθαι μηδαμῇ περὶ τὸν τοῦ βασιλικοῦ μεγέθους ὄγκον· ἀλλὰ ταπεινότερον καὶ αὐτῶν τῶν ὑπηκόων ὁρᾶσθαι πολλάκις. τουτὶ δ' ἐξ ἑνὸς τῶν πολλῶν παραστῆσαι τις ἂν ἐν βραχεῖ. δῆλον γάρ ἐστι τοῖς ἅπασιν, ὡς αἱ τοῦ ἐπιπέδου ἐκ διαμέτρου ἀκρόπιτοι τῶν βασιλικῶν τρικλίνων ἀμφότερα ὑπορθοῦνταί που τοῦ μεταξὺ ἐπιπέδου, ἄχρι καὶ εἰς τρίτον σπιθαμῆς, καὶ μάλιστα ὅπῃ καὶ ὁ βασιλικὸς ἕστηκε θρόνος, ἵν' ἴσως ἔχῃ τι καὶ τοῦτο πλέον τῶν ἄλλων ὁ βασιλεὺς ἱστάμενος ἔν τε ταῖς ἱεραῖς ὑμνῳδίαις, καὶ ὅτε διαλέγοιτο νῦν μὲν τοῖς ὑπηκόοις, νῦν δὲ τοῖς ἐξ ἐθνῶν πρέσβεσιν. ἐξεῖναί γε μὴν ἐπ' ἐκείνης τῆς στάσεως οὐδενὶ τῶν ἁπάντων τῷ βασιλεῖ συνίστασθαι, πλὴν τῆς συζύγου καὶ τῶν υἱέων καὶ ἀδελφῶν, προσθείην δ' ἂν καὶ τῶν πατραδέλφων. ἀλλὰ τούτου γε ἱσταμένου καὶ ὁμιλοῦντος ἐκεῖθεν οἷς ἔχρῃν, ἀνῄεσαν καὶ συνίσταντο οἱ οὐχ ὅπως ἅπασα τῶν εὐγενῶν ἡ νεότης, ἀλλὰ καὶ τῶν χυδαίων καὶ ὑπηρέτου τάξιν ἐχόντων, οἷς πρὸς βουλήσεως ἦν. ὡς καὶ τοσούτους ἐντεῦθεν γίνεσθαι τοὺς συνωθισμοὺς περὶ αὐτὸν πολλάκις, ὡς ὑπείκειν αὐτὸν καὶ ἐνδιδόναι, καὶ ἄλλοις μὲν τῆς ὑπερτέρας παραχωρεῖν στάσεως, αὐτὸν δ' ἠρέμα κατιέναι πρὸς τὸ τοῦ ἐδάφους χαμαιζηλότερον, μηδενὶ τῶν ἁπάντων ἀχθόμενον, πλήν γε μὴν τῆς ὑπὲρ

κεφα-

κεφαλῆς καλύπτρας ἐπὶ τῶν πρότερον βασιλέων ἔθος, τοὺς μὲν χρόνῳ προβεβηκότας ἐν τοῖς βασιλείοις χρῆσθαι καλύπτραις πυραμίδος μὲν ἐχούσαις σχῆμα, σηρικοῖς δ' ἐνδύμασι πρὸς τὸ ἀνάλογον ἑκάστῳ ἀξίωμα καλυπτομένας. ὅσοι δ' ἐν ἡλικίᾳ, τούτους δὲ πάντας καθάπαξ ἀκάλυπτον ἔχειν τὴν κεφαλήν. ἐπὶ δὲ τῆς αὐτοῦ βασιλείας, εἰς τοσοῦτον ἔρρει τὸ ἔθος τουτί, ὡς καλύπτραις μὲν κεχρῆσθαι πάντας ὁμοῦ καὶ νέους καὶ ἀφήλικας ὁμοίως, ὥσπερ ἐν ἀγροῖς, οὕτω καὶ βασιλείων ἐντός, πολυειδέσι δ' οὖν καὶ ταύταις καὶ ἀλλοκότοις, καὶ οἵαις ἑκάστῳ πρὸς βουλήσεως ἦν. οἱ μὲν γὰρ λατινικαῖς ἐκέχρηντο ταύταις, οἱ δὲ ταῖς ἐκ μυσῶν καὶ τριβαλλῶν ὁμοίαις, οἱ δὲ ταῖς ἐκ συρίας καὶ φοινίκης ἰούσαις, καὶ ἄλλαις ὡς ἑκάστῳ δεδογμένον ἦν. τὸ δ' αὐτὸ κἀπὶ τῶν ἐνδυμάτων κατεχρήσαντο ἤθη, ὡς ἐντεῦθεν τοὺς συνετωτέρους καινοτομίαν τινὰ καὶ κατάλυσιν ὑποπτεύειν τῆς βασιλείας, καὶ πέρας τῶν ταύτης ἐθῶν καὶ πραγμάτων. ἤδη δ' ἐπῄει τοῦτο συνάγειν τελεωτέρᾳ τῇ γνώσει κἀκ τῶν βασιλείων καὶ περιλαμπρῶν οἴκων ἐκείνων, καθῃρημένων μικροῦ τῶν ὅλων, καὶ εἰς ἀπόπατον καὶ κοπρῶνα καθισταμένων, οἷς περιγίνει ξυμβαίνει. παραπλησίως δ' αὖ κἀκ τῶν πατριαρχῶν ἐθῶν καὶ πραγμάτων, καὶ αὐτῶν γε τῶν μεγίστων καὶ περιφανῶν οἰκιῶν. ἃ δὴ κράτιστος κόσμος ὁμοῦ καὶ ὀχύρωμα τοῦ μεγίστου νεὼ τῆς τοῦ θεοῦ σοφίας ὑπῆρχον· τοῖς τε πρώτοις συστᾶσαι δημιουργοῖς, καὶ τοῖς ἔπειτα προσθῆκαι γινόμεναι κάλλιστα, καὶ μάλα τοῖς πρώτοις ἔργοις προσήκουσαι· πάντων γὰρ ἐπ' ἴσης φθορὰ καὶ κατάλυσις κατωρχήσατο.

ΤΕΛΟΣ, ΚΑΙ ΘΕΩι ΔΟΞΑ.

nium ſuccenſens. De capitis porrò tegumento, apud ſuperiores Imperatores moris erat, ut ętate prouectiores aulici proceres pileis turbinatis uterentur, ſerico tectis, pro dignitate cuiuſque: adoleſcentes uerò omnes prorſus nudis eſſent capitibus. Illo uerò Imperatore, is mos uſqueadeò obſoleuit, ut omnes ſimul & adoleſcẽtes & ſenes pileis uterẽtur, non minus in palatio quàm in agris: iiſq; multiformibus & peregrinis, & quales cuiq; probabantur: alij Latinis, alij Myſijs & Triballicis, alij Syrijs & Phœnicijs, ſuo quique arbitratu. Eodem more in ueſtibus etiam uſi ſunt, ut prudentiores nouitatem aliquam & deſtructionem Imperij, & finem inſtitutorum ac morum illius diuinarent. Idem certius etiam ex eo colligebatur, quòd Imperatoriæ & illuſtriſsimæ quæque ædes fere omnes deſtructę, & in cloacas & fimeta redactę erant. Eodémque modo de moribus & rebus patriarcharum, eorúmque maximis & illuſtriſsimis ædibus iudicabant, quæ firmiſsimum ornamentum ſimul & munimentum maximi templi Diuinæ ſapientiæ fuerunt, tum à primis architectis confectæ, tum ab iis qui ſecuti ſunt pulcherrimè adiectæ, & primis operibus admodum conuenientes: quæ æquè omnes corruptæ & deſtructæ ſunt.

Pilei & ueſtes.

Imperij interituri ſigna.

FINIS, ET DEO GLORIA.

ANNOTATIO LOCORVM QVORVNDAM E' GEORGII PACHYMERII HISTORIA, QVAM

à tyrannide Michaelis Palæologi auſpicatus, uſque ad Catelanorum ab Andronico defectionem perducit.

REM gratam Lectori, atq; utilem me facturum eſſe arbitror, ſi Georgij Pachymerij locos nonnullos, qui à Michaelis Palæologi tyrannide hiſtoriam ſuam exorſus eſt, appoſuero. Codex alicubi carie confectus, & aliquot folijs paſsim exectis mutilus, è Bibliotheca inclytæ Auguſtanæ reipublicæ utendus mihi datus eſt. Qui ſi integer eſſet, nec tot in locis laboraret propter mediocrẽ ſtyli elegantiam, quam tamen barbara uocabula ſæpe quaſi polluunt, & grauitatem ſententiarum, conuerſione non indignus uideretur. Nunc lectorem contentum fore arbitror capitum cuiuſque libri, & rerum quolibet libro memorabilium Annotatione: quæ libro primo eſt huiuſmodi. Sed prius ipſius autoris uerba de ſe audiantur. Sum, inquit, à primo ortu Conſtantinopolitanus, Nicææ uerò & natus & educatus: in ſacerdotum autem collegium cooptato, Protecdici & Dicæophylacis honos eſt delatus. Scripta eius recenſent̄ à Geſnero: imago eius ſic depicta eſt in Auguſtano codice, ut & Theodori Laſcaris iunioris, ac Michaelis & Andronici ſenioris Palæologorum, quas ad Gregorę hiſtoriam primo loco ponendas curauimus.

CAPITA PRIMI LIBRI HIſtoriæ Georgij Pachymerij.

PRocemium autoris, & de ueritate narrationis.

Cur res ante ſuam ætatem geſtas non expoſuerit.

Quo pacto ueteres caſtella & arces munierint.

Quomodo eos qui arces tuebant̄ tractarint.

Vt olim urbe ab Italis capta, infirmæ res Orientis fuerint, & de Chadeno.

Vt Perſæ Romanæ ditionis montes occuparint.

Vt Ioanne imperante, Michael Palæologus fidem Imperatoribus firmarit.

Quemadmodum Laſcaris iunior multis honoratis uiris deſpectis, alios in eorum locum ſurrogarit.

Vt Cotys, unus è proceribus aulicis, Palæologo pro amicicia, confugiendi ad Perſas autor fuerit.

Vt Palæologus reuerſus & ſuſceptus (τῷ μεγιστάσι τοῦ ἰκονίου) dux exercitus in Occidentem, unà cũ Dyrrhachino Chalcuze miſſus fuerit.

Vt Chadenus miſſus fuerit, ut Palæologum ferreis catenis uinctum reduceret: & ut reductus, in carcerem ſit coniectus.

Vt Imperator ægrotans magiæ quoſdam ſuſpectos habuerit. & de Maria ſiue Martha Domeſticiſſa.

Mors Imperatoris Theodori, & res eo uiuente geſtæ.

Vt Laſcaris Theodorus à patre Ioãne ad imperij ſucceſsionem inſtitutus fuerit.

Vt Protoueſtiarius Georgius Mutzalo Atramyttenus tutelam Ioannis pueri geſſerit.

Protoueſtiarij Mutzalonis concio.

Palęologi ad cõciõnẽ Protoueſtiarij reſponſio.

Odiũ exercitus cõtra Mutzalones, & ut exercitus Mutzalones occidere nõ dubitarit.

Vt ea de cauſa procerũ nonnulli diſceſſerint, nonnulli cuſtoditi ſint.

Vt proceres de tutela immaturi Imperatoris ſoliciti fuerint.

Vt etiam patriarcha conſentiente, Palæologus prælatus fuerit cæteris.

Vt Palæologꝰ magnus Dux deſignatꝰ fuerit.

Vt Ioannes Imperator ægrotans multa pauperibus largitus ſit.

Vt magnus Dux Imperatoria pecunia ſibi uoluntates hominum conciliarit.

Vt erga patriarcham ſubmiſſe ſe geſſerit.

Vt ſtudioſi magni Ducis effecerint, ut Palęologus Deſpotes deſignaretur.

Vt patriarcha etiam ſit aſſenſus.

Vt Palæologus populi ſtudijs maxima quæque impetrarit.

Vt Deſpota Michael in Occidente pacẽ turbarit.

Vt Achaiæ princeps à Rom. captus fuerit.

Vt Michael Deſpotes uictis Romanis Cæſarem cæperit.

Hæc capita ſunt primi libri: in quo nihil ferè eſt, quod non & Gregoras tractarit. Hæc tamen ſparſim annotare uiſum eſt.

¶ Veritas, hiſtorię anima rectè dici queat, & ſacrariũ: cui qui mendacium præfert, planè ſacrilegus eſt.

Byzantini, hoſtes in Oriente habuerunt Perſas, in Occidente Latinos. Aduerſus Perſas, Italicis auxilijs ſunt uſi: aduerſus Italos, Scythicis. Firmis arcibus confinia munierunt. Cũm hoſtiũ alteris pacẽ fecerũt, eiſq; tributa pependerunt, donec alteros debellaſſent. Tum uerò etiã alteros ſunt aggreſsi. Populos hoſtibus finitimos immunitatibus, & horũ fortiſsimũ quemq; ſtipendijs donarunt, ut quotidianis excurſionibus & dimicationibus hoſtem uexarent. Ad hæc Imperatores crebris largitionibus caſtellorum præſidia firmabant.

Vetuſti moris fuit apud Imperatores, ut qui dubij criminis rei eſſent, duello decertarẽt.

Qui fidẽ Imperatori frãgit, nunqd diris ſacerdotũ deuotus, diuinã ultionẽ formidabit?

ἀλεξιῶ-

εἰ κεχειροτόνηταί τῳ πρὸς θεοῦ τὸ ἄρξαι, ἀνυπαίτιος ὁ καλούμενος. Si cui diuinitùs decretum eſt Imperium, is qui ad Imperium uocatur, crimine uacat.

Theſſalonicēſis epiſcopus uocem μάρπου ter audiuiſſe fertur. quam ſiue ita ſit, ſiue cōficta, ſiue è libris Imperatorijs excerpta fuerit, interpretati ſunt: μιχαὴλ ἄναξ ῥωμαίων παλαιολόγος ὀξέως ὑμνηθήσεται, Michael Palęologus Imperator Romanorum citò celebrabitur.

Teſtatur autor, ſe adoleſcente nōnullos maſſam ferream candentem manibus citra noxam ſuſtuliſſe, itaq; innocentiam ſuam per miraculū teſtatam reddidiſſe: cum alioqui teſtes produci, iuſiurandum deferri, & anteacta uita reorum conſiderari ſoleat.

Sub obitum Theodori Laſcaris, ſexto die ſol per horā obſcuratus eſt, tenebręq; operuerunt omnia, adeò ut ſtellæ in cœlo apparerent.

Imperatorū diuitię, populi diuitiæ iudicanī.

Non licuit nobis amplecti aliud, niſi ut ei qui rerum potiebatur, citra fraudem inſeruiremus: id quod etiam nulla propoſita gloria fecimus, haud ignari, fidem cum alacritate coniunctam, tametſi inuidiam uincere nequeas, laudari.

Perturbatione temporū, eos etiā q̄ uero iudicio nullius criminis cōuinci queāt, maximis inuolui criminibus haud eſt ueri diſsimile.

Diuinus oculus iudex eſt omnium.

Ego uel poſtremo loco contentus ero.

Quæ eſt iſta ſeruitutis neceſsitas, quo minus quod uelis, dicere liceat?

Mori neceſſe eſt, ſiue morbus ingruat, ſiue non.

Homines ſubinde nouis rebus gaudent, proinde facilius inuenias qui afflictis inſultet, quàm qui fortunatis gratuletur.

Vt ſecundarum rerum cognatorū particeps fuerat, ſic etiam aduerſarum ſocius futurus erat.

Ioannes Romanorum pater, Theodorus uerò Dominus cognominabatur.

Michael Palæologus regno potitus, tres tantum aureos domi habuit.

Propter unum infantem, tantum imperium, tantæq; res nō ſunt in periculū adducendę.

Papa cum Achaiæ principem iureiurando, quòd Palæologo dederat, ſoluiſſet, continentium bellorum cauſam præbuit.

Atq; hæc è primo Pachimerij libro.

CAPITA SECVNDI LIBRI.

VT patriarcha Arſenius de imperio ſolicitus fuerit.

Vt diris ſolutus ſit Palæologus, quibus obſtrictus fuerat, arrepto imperio.

Vt Romani utriſque & Palæologo & puero Ioanni iurarint, & quibus conditionibus.

Vt Palæologus puero iurarit, & proceres utrique, & ut clypeo inſidens Imperator declaratus fuerit.

Vt Palæologus rerum potitus, ſumma liberalitate uſus fuerit erga & proceres & milites, & reliquos.

Vt Palæologus etiam ante coronationem arces munierit.

Vt pactū coronationis Palæologus uiolarit.

Vt Palæologus à patriarcha coronatus ſit, neglecto puero.

Vt Palæologus coronatus, populum ſibi & dictis & factis conciliarit.

Vt Palæologus Nymphæum reuerſus cum puero, undecunq; legatos exceperit.

Vt magnus Domeſticus Imperatoris frater Ioannes occidenti præfectus, re bene geſta, Sebaſtocratoris inſignibus acceptis, cum rediſſet, Deſpota ſit creatus ab Imperatore: & ut eorum frater Conſtantinus, Sebaſtocrator ſit appellatus.

Vt Michael Deſpotes in anguſtias redactus, coniugem & filium Ioannem ad Imperatorem miſerit, illam legationis ergò, hunc pro obſide.

Vt Imperator procerum dignitatem auxerit.

Vt Imperator urbi capiendæ intentus, Selybriam cœperit.

Vt patriarcha Arſenius ſede ſua ceſſerit.

Vt Nicephor⁹ Epheſius patriarcha factus ſit.

Vt Sardianus & Theſſalonicenſis cæteris non aſſenſi ſint in deſignatione Epheſij.

Vt Sardianus Selybriæ monaſticum habitum induerit.

Vt multi Eccleſiaſtici proceres exiguo tempore mortui ſint.

Vt Imperator Galatę caſtellum ſit adortus.

De cadauere Imperatoris Baſilij Bulgaroctoni.

Vt patriarcha Nicephor⁹ unà cū Imperatore Nymphæum ſit profectus: quidq; ibi egerit, & de illius obitu.

Vt Imperator amoto adoleſcente Ioanne, ſecurus fuerit.

Vt Chalyphas & Perſę à Tocharis, hoc eſt Scythis, ſubacti ſint: utq; Sultanus Azatines ad Imperatorem confugerit.

Vt ſuperiores Imperatores ad Tocharorum famam affecti fuerint?

De rebus in Occidente geſtis, & ut Cæſar obiter Conſtantinopolim inuaſerit.

Vt urbs capta fuerit.

Quid improbus Protoſecretarius Senacherib egerit, cum urbem à Romanis recuperatam eſſe audiuiſſet.

Vt Imperator urbis recuperationē audierit.

Concio Imperatoris de recuperata urbe.

Vt Imperator cum tota ſua familia & proceribus urbem ſit ingreſſus.

Vt urbem ingreſſus Imperator, Latinorum tribus tractarit.

Vt res Romanas ordinarit.

Deliberationes pōtificum de patriarcha Arſenio.

Vt Imperator adoleſcentē Ioannē amouerit, & ut populos Italicos extra urbem habitare iuſſerit.

Legatio Imperatoris ad Papam & Latinos.

Nunc quædā ſparſim excerpta ſubijciemus.

De eligendo Imperatore.

Paucis exceptis, & fruſtra ob aliorū multitudinē & potentiā aduerſantib. cæteri omnes uno cōſenſu Michaelem Palęologū Imperatorem exoptabant. Optimum eñ eſſe regnū, nō hęreditarię ſucceſsionis, non ſortis temeritate, ſæpe etiā indignis obijci ſolitū, ac peſsimis hominib. quos bonus princeps uel ſeruorū habere loco dedigneť. Eum uerò principatū rectiſsimè cōmendari, ad quē ſpectata & ꝓbata uirtute euehatis: ꝙ is demum populo proſit, qui id exequendū ſibi putet, cuius gratia ſit cōſtitutus. Medicum accerſi nō fortuitò, nō propter cognationē, cum ualetudo agitur. Quòd ſi gubernator naui ꝓpter neceſsitudinem pręponať, non eum gubernatorē, ſed euerſorē fore nauis. Hinc fieri poſſe, ut quę rectiſsimè inſtitutū eſſe oportebat, is omniū ſit deprauatiſsimꝰ: quippe ꝗ ſimulac in lucē editus ſuſceptusq́ fuerit, regio luxu ac delicijs corrumpať, adulatione perpetuò urgente, ueritate uerò fugiente: cū turpiſsima quęq; pulcherrimis nominib. ornenť. Adeò ut uetere ꝓuerbio etiā certus tuſsiendi modus adulatorū materia fuerit apud eos principes, qui ſimul & imperāt & ſeruiūt. Vbi qui minimū monuerit, ut maleuolus & ſceleratus exagitetur ab ijs, qui admonitionē edictū cenſent: præterea eos etiā, ꝗs ille rerum ſtatus nō delectet, nihilominus & ipſos principe ſupra modū efferendo aſſentari, ac faſtū eius augere. Alios quaſi in ſcena uarias perſonas inducere, genus ad bene imperandū ſatis eſſe putare: quaſi in primo ſemine regię quędā uires ad optimè gubernandum ineſſent.

Duorū principū electio, ciuiliū bellorū cauſa.

Imperatorio clypeo inſidetis, ꝗ Imperio deſtinatur: ac pedibus primùm Imperatorijs inſignibus ornatis, & manib. hinc pontificū, inde procerū elatus, Imperatorijs hymnis & plauſibus ab omnibus celebratur.

Animaduertit ille quidem ſe deceptum eſſe: ſed neceſſitate circumuētus, quid ageret, non habebat.

Ioānes Theodori Laſcaris iunioris filius balbutiente uoce patriarchæ dixit, ſe uita cōtentum fore, modò ne quid grauius in ſe conſuleretur.

Suis quiſq; rebus intētus, Rempub. minimè curabat: ſuo tandē tempore pœnas daturi.

Quod in fatis eſt, oppugnat ſapientiam. τὸ μέλλον γενέσθαι, ἀντιπράττει καὶ τῷ φρονεῖν.

Bene ſperabant, etiā cum formidabilia nunciarentur.

Secum ipſe tantum & cum Deo colloquens.

Non animaduerſis, occultis eius conſilijs.

Propè decem eccleſiaſtici principes, nouem menſibus mortui.

Ioannis Beci ſomniū de tranſitu patriarcharum per terribilem fluuium, quos ipſe aliquādo ſecuturus eſſet, interitus & calamitatis prænuncium.

Prouidentiæ uis ineuitabilis.

Nefas eſſe, uiros Deo cōſecratos mundano tribunali ſiſti.

Fatum ut animantibus, ita etiam ciuitatibus ineuitabile.

Eorum quæ in medio ſunt, maxima eſt ſecuritas, ſi ea quæ circūcirca ſunt, nō laborēt.

Latini Byzantium annos quinquaginta & menſes octo tenuerunt.

E' TERTIO GEORGII PACHY*merij hiſtoriarum libro.*

VT imperator de Arſenio patriarcha deliberarit.

Vt accerſitus patriarcha Arſenius, in urbem introductus fuerit: & de altera Imperatoris coronatione.

Vt Imperator legatis ad Tocharos & Aethiopes miſsis, affinitates iunxerit.

Qualis ſit camelopardalis.

Vt Aethiopes auctis uiribus Syriam uaſtarint: & de Noga.

Vt tres Imperatorię uirgines maritis ſint deſponſæ, & qualibus.

De domina Anna Alemanna.

De dominæ Annæ fratre Manfredo & Carolo.

Vt tabulis maritima mœnia exaggerarint, & cur: & de apparatu Imperatoris.

Vt Imperator Ioannem loco motum cęcarit.

De Holobolo Manuele, cæterorumq; ſuſpicione ob Ioannem.

De Zygenis, ut ob Ioannem ab Imperatore defecerint.

Zygenorum defenſio inter ſeſe, cur quendā pro Ioanne ſuſceperint.

Vt affectus fuerit patriarcha, audito caſu Ioannis: & ut Imperatori ſacris interdixerit.

Vt Romani claſsiarij rem bene geſſerint.

Vt fratribus Imperatoris Occidentis adminiſtratio mandata fuerit.

De cubiculario Ioanne Macreno.

Quomodo Imperator res Acmi edictis per legatos adminiſtrarit domi ſedens.

Vt Imperator patriarcha callidè tractando egerit, ut in integrum reſtitueretur.

Vt ex compoſito Deſpotæ Occidentis Ioannes & Michael conuenerint.

Vt Deſpota Ioannes Occidente omiſſo, Orientales hoſtes inuaſerit: & ſingularis eius laus.

De afflicto ſtatu Maryandenorum, Bucellariorum & Paphlagoniæ.

De cometa qui æſtiuis menſibus in Septentrione uiſus eſt, & Imperatoris expeditione in Occidentem: & de Arſenio patriarcha.

De

De Beco & Xiphilino eccleſiæ principibus.

De Sultano Azatine & Tocharis.

Quanta grauitate & ſeueritate Imperatorem patriarcha exceperit.

Affinitas Eulogiæ filiæ Annæ, & Nicephori filij Deſpotæ Michaelis.

De mendacio uulgato ob Tocharorum incurſionem iuxta Nicæam.

Sparſim excerpta.

Michael Paleologus ea cõiungere ſtuduit, q̃ natura diſsidebant: patriarchæ reſtitutionem & Imperatoris legitimi remotionẽ.

Si hæc dediſſet, ſperabat etiam cętera his cõſentanea.

Oppoſita inter ſe terrę climata Septentrionale & Auſtrale, inſitis quibuſdã uirib. tam corporũ quã animorũ inter ſeſe aduerſantur, cum ſint eiuſdẽ generis animantiũ & hominum euidentia temperamentorũ diſcrimina. Septẽtrionales ſunt albiores, ſtupidi, inculti, feroces, bellicoſi: Auſtrales nigriores, ingenioſi, ciuiles, imbelles.

Aethiopũ Sultanus Michaeli Palæologo inter cętera munera camelopardalim miſit, animal aſinorũ quos cãthones appellamus, magnitudine. pellis alba eſt ut pardalis, rubris diſtincta maculis: corporis habitudo qualis camelorũ, retrò à pudendis gibboſa uerſus humeros, anteriorib. pedib. longè altiorib. q̃ ſunt poſteriores. collũ inſtar gruũ longiſsimũ, & caput in altũ erectũ, paruũ, cameli ſimilitudine animal ſuperbũ efficit, uẽtre albo. à collo aũt per totam ſpinã uſq; ad modicã caudã, rectiſsima nigra linea diſtinguit: pedes tenues & bifidi, ut ceruorum: adeò cicur, ut à pueris etiã per ludũ tractet̃, & naſo trahat̃, & quocunq; uolueris ſequatur: herbiuorũ, pane & hordeo ut ouis paſcitur, manſuetũ. Si laceſſatur, ſe non ut equus ungulis defẽdit: nõ cornib. ut bos, neq; enĩ cornua habet: nõ dentib. ut apri: nõ unguibus, ut feles: ſed innoxio morſu, tantiſper dum laceſſentẽ repellat, ulciſcitur. Nullum enim uenenum ineſt dentibus, &c.

Chriſtiani nefas ducunt, cum Aethiopibus, crucis Chriſti hoſtibus, pacem facere.

Michael Palęologus de repudiãda Theodora uxore cogitans, fruſtra Annę Ioãnis Ducæ uiduæ pudiciciam tentat.

Timere homines, Dei uerò metũ abijcere, illius eſt, qui quid ſit metuendũ ignorat. Sed diuinas leges timere, maxima eſt ſecuritas, quicunq; terror obijciatur.

Fridericus & Manfredus Siculi, Papæ parẽre per omnia recuſarunt, ſuaq; frui libertate uoluerunt.

Comes Carolus regis Gallorum frater (hunc Italiæ regem uocat Gregoras) iuſſu Papæ Fridericum & Manfredũ oppugnat, eaq; de cauſa à Papa Rex ſalutatur.

Azatines Sultanus magno luxu in Byzantij cõpitis totos dies potãdo & comeſſando exegit.

Septentrionales ſtupidiores, quòd ſol & paruo tempore apud eos commoratur, & cerebrum modicè tepefacit.

Animos temperamentis corporum affici ac mutari, naturæ doctrina monſtrat.

Michael Palæologus ea quæ tangi nefas eſt, petulanter contrectat, receptasq; leges conculcat.

Gaſmulicum Latinè dicuntur permiſti, è Romanis mulieribus & uiris Latinis nati.

Ne ſol quidẽ deſideratur, niſi radios ſuos & terrę & hominibus, & omnibus animantibus impertiat: neq; rex uerè imperabit, niſi ciuibus ſuis benefecerit. Qui uerò rex tenax eſt, & aſtrictus ad largiendum: ſimulachrum regni, non regnum tractat.

Cur honorem haberi ſibi poſtulant, ſi nõ uerè imperant?

Beneficẽtia cũ imperio naturà eſt cõiuncta.

Vno diademate duo capita tegere, & imperium pluribus partiri, graue eſt, & perturbatione plenum.

Cupiditatis intemperijs actus, euaneſcentẽ gloriã pluris fecit Palæolog⁹, q̃ Dei metũ.

Palæologus Ioanni Laſcari ignito crepitaculo (ἠχείῳ τινὶ πυρωθέντι) uibrato, aduſsit oculos, ut paulatim uiſus extingueretur.

Holobolo Manueli, quòd excæcati Imperatoris fortunas miſeratus eſſet, naſus & labra præciſa.

Trinaciotæ & Zygitæ mõtana Nicææ incolentes, cæcũ quendã erronẽ pro Ioãne excæcato Imperatorẽ ſalutant: & Palæologo diu fortiter aduerſati, tandem ab armis diſcedunt, cæco illo in Perſiam ablegato.

Ioãnes Laſcaris Nicęatico caſtello incluſus, ſatis commodè tractatus.

Ne mẽdaciũ de ueritate triũphet, uindictaq; conniuente emolumento ſit improbitas.

Gladius Spiritus, quod eſt Verbum Dei.

Sphęrus Empedoclis diſcipulus, omnia confuſa eſſe affirmauit.

Parua domus haud temerè magnam, nec magna paruam calamitatem capit.

Conſcientiæ teredo.

Cantacuzeni & Tarchaniotæ, uiri illuſtres ſub Michaele Palæologo.

Alexius Philanthropenus Protoſtrator, uir grauis & fortis.

Nihil cuiuſquã eſt, niſi eius qui rei bellicæ ſtudet.

Probabilia pro ueris admittere.

Macrenus cubicularius rebus optimè geſtis, propter mulierculæ calumniam à Michaele Palæologo excæcatur.

Gaſmulicum ad bella erat animoſum, Pyſylontes uerò agendis remis ſtrenui.

οὐκ ἐνδίκως ὦ δίκη, Iniuſtè ò iuſticia.

Occaſio anima actionum eſt.

Conſcientia Palæologũ quietũ eſſe nullo ſinebat modo.

Colũba in ſinũ accepta, in uiperã mutata, letaliter mordet.

Arſenius patriarcha ſumma ſeueritate Palęo-

logum

logum auerſatur, quamuis facinus agnoſcētem, & ſummiſsè genibus aduolutum, & ueniam orantem.

Magnorum delictorum magnas oportet eſſe pœnas.

Adeò & ſcelus formidoloſum eſt, & uirtus honorabilis.

Nilus Siculus incōſideratam erga pauperes benignitatem uituperauit.

Palæologus cum ſubditos ob facinus ſuum ſuſpectos haberet, è re ſua fore cenſuit, detrimenta inferre populo, ne rebus ſecūdis elati, ſeditionem mouerent.

Populus rebus ad uictum neceſſarijs abundabat, ſed pecunia egebat.

Bucellarij, Maryandeni, & Paphlagones, ob tributorū exactiones paulatim ad Turcos deficiunt.

Ita fit, ut quod ad manum eſt, propter conſuetudinem faſtidiatur: id uerò quo careas, deſideretur, ut iucundius futurum, quòd prę ter conſuetudinem euenit.

οὐδ' εἷς κομήτης, ὅστις οὐ φύσει κακός.

Non eſt cometa, quin natura ſit malus.

Scythæ Romanis inexpugnabiles.

Montium uertices hoſtium ſpeciem præbebant, animo ſemel timore oppreſſo.

Malè obiti muneris pœna, flagellari, & muliebriter ueſtiri.

Arſenius patriarcha grauiter obiurgat Palęologum, quòd in tanta copia infidelium hoſtium, bella Chriſtianis inferret.

Fruſtra pœnitebat eius, quod iam mutari nō poterat.

Epimethei pediſſequa pœnitentia.

Nimirum fati magna uis eſt, quicquid contrà machineris.

E QVARTO PACHYMERII *libro Capita.*

IMperatoris cōcio ad pōtifices de ſuis reb.

Vt Ioſephum Galeſinum Imperator ad patriarcham miſerit, reſtitutionem in integrū poſtulans.

Vt libellus accuſatorius Imperatori cōtra patriarcham ſit oblatus.

Quomodo, & ubi patriarchæ Arſenij negocium actum ſit.

Vt patriarcha ad Imperatorem uenerit, ac ꝓpemodum deceptus fuerit.

Vt in concilio pontificum accuſatio peracta, ſententiaq; lata ſit.

Vt tres pontifices miſsi à cæteris, patriarchæ renunciarint, eum loco motum eſſe.

Vt Imperator miſsis miniſtris patriarchā eduxerit, & quid actum ſit.

Quid orientales patriarchę Alexādrin⁹ & Antiochenus de abrogatiōe Arſenij ſenſerint.

Vt patriarcha, incolumi adhuc autoritate, Sardianū Andronicū deſignare inſtituerit.

Patriarchæ concio de diſsidijs.

Vt Germanus Adrianopolitanus, patriarcha ſit deſignatus, & qualis fuerit,

Vt Germanus, patriarchica ſede cōſcenſa, ſe geſſerit.

Vt patriarcha Holobolū in Dei eccleſiā traductum, officio oratoris donarit, & magiſtrum deſignarit.

Vt quidā aulici proceres, læſæ maieſtatis rei, Arſenium patriarcham detulerint.

Vt autor huius hiſtoriæ unà cum pontificib. ad illū miſſus fuerit, & quid illis acciderit.

Vt Imperator de reſtitutione illius deliberarit, & quamobrem.

Vt Ioſephus autor fuerit Germano, patriarchatu abeundi.

Quis & unde fuerit Hyacinthus.

Vt Imperator per Chalazam Sardianum, patriarcham Germanum inuaſerit.

Vt Germanus patriarchatu ceſſerit.

De Adrianopolitano Baſilio ſiue Barlaamo.

Vt Ioſephus à pontificibus patriarcha deſignatus fuerit.

Vt improbato Heraclienſi Pinaca, ut qui à Germano deſignatus eſſet, Gregorius Mitylenęus Ioſephum deſignarit.

Vt Ioſeph⁹ Imperatorē in integrū reſtituerit.

De affinitate Tarchaniotæ Andronici, & Imperatoris è ſorore Martha nepote, & de filia Ioannis Occidentalis.

Vt Deſpota in Occidente magnis copijs res gerente, ac frequenter ibi cōmorante, res Orientales peſſum ierint.

De diſſidio eccleſiaſtico, & de Pantepoptæ monaſterio.

Vt patriarcha Germanus poſt abrogatam dignitatē, cum Magno duce Laſcare in Pannoniā miſſus fuerit, atq; inde ſpōſam Imperatoris filio adduxerit: utq; coronati ſint.

Vt Magnus Conoſtaulus Tarchaniotes ad ſocerum ſuum Ioannem transfugerit.

Expeditio Deſpotæ Ioannis cum magnis copijs aduerſus Ioannē, & res fortiter geſtæ.

Vt Protoſtrator Philanthropenus cōtra Italos mari bene rem geſſerit, etiam Deſpota Ioanne operam nauante.

Sparſim excerpta è quarto libro.

Præſtat non pœnitere, quàm pœnitentē deſperare. nam illud ſtuporis eſt, hoc æternæ condemnationis.

Palæologus cū nihil non tentaſſet, ut patriarcha placato, noxa ſolueretur: deſperata uenia, totus in eo fuit ut illū loco moueret.

Non ſatis eſt dicere, ſanandum eſſe uulnus, niſi oſtendatur quo modo.

Ad agendum hortari eum, qui quid ſit agendum neſciat, ludibrij ſuſpitione nō caret.

Qui ſemel regnauit, mutationeq; expertus eſt, ad aliud ſe conferre nequit: aut ſi cōtulerit, moriatur neceſſe eſt. Nam quot inſidiæ tenduntur regno? quàm in paucis fides eſt, regno etiam incolumi?

Dei conſilium euertere uelle, quantæ eſt audaciæ? quantæ cōtumaciæ? quanto cum periculo coniunctum?

Deum

Deum aũt ſi ulli maximę rei, regni certè cõſtitutioni intereſſe perſuaſum habemus.

Notarius quidã patriarchę, cum ſuis primicerijs, quem uulgo Meſiten honoris cauſa dicunt, Hepſetopulus cognomento, libellũ accuſatoriũ offert Imperatori, in quo Arſenium patriarchã criminabatᷣ. Primò, cum initio matutinæ hymnodiæ, pſalmũ qui ꝓ Imperatore canatᷣ, reſecuiſſe, & à ſolo Ter ſancto & memoria eius iuſsiſſe exordiri. Secundò, eum Sultano eſſe addictũ, eiqꝫ cum ſuis ſæpe permiſiſſe lauacro Eccleſiæ ablui: cũ uenerãdi crucis characteres marmoribus illis inſculpti, illi uerò Agareni & profani ſint. Tertiò, iuſsiſſe ſuũ monachũ, ut filijs illius ſancta impertiretᷣ: cum nõ cõſtaret, an ſacro baptiſmate initiati eſſent. & ꝙ Sultanus ipſe cũ ſatrapis ſuis mane illuſtris et magnę Dominicę patriarchã ſupplicantẽ conuenerit, unaqꝫ cũ eo ſupplicarit.

Arſenius patriarcha ultro ſe defẽdit ante coactum iudicium: poſtea iudiciũ pręſcriptione remouet. ac per iniuriam pulſus, habita ad clerum de ſua innocentia oratione, atqꝫ inuocato & laudato Deo, ſerenitate ſubitò in tempeſtatem conuerſa, æquiſsimo animo abit in exilium.

Nos ea quæ tulit animus diximus: uobis uerò quid fieri conueniat, eſt deliberandum.

Arſenius patriarcha, quid Imperator contra ſe moliretur, etſi non ignorabat, tamen tota re Deo permiſſa quieſcebat.

Rem ſuo conſilio opportunam, licet in ea ſatis uirium non eſſet, differre non poterat.

Arſenius patriarcha nõ iudiciũ, ſed locum & modũ iudicij, ac perſonã (Imperatoris) recuſat.

Cauendum, ne malũ malo cures.

Quid? tu homo fucum facere Deo inſtituis?

Canon Apoſtolicus in eos qui ſe iudicio nõ ſiſtunt.

Vt mecum actum ſit, filij, Deo conniuente ſcitis: cuius uoluntati, utut illi uiſum fuerit, eſt obtemperandum. Arſenij uerba.

Michael Palæologus mentis eum cõpotem eſſe negat, qui non ſuo, ſed alieno conſilio ſuis in rebus utatur.

Fieri non poteſt ut cœptus amor augeatᷣ, niſi redameris.

Fabulatorem fortaſſe me dicetis. Sed fabulæ quæ ad ueritatem alludunt, laudantur.

Contumacia ſolitudinis eſt uicina.

Ludere ijs in rebus in quibus non eſt ludendũ, & in ijs elaborare in quibus haud quicquam proficere poſsis.

Delicta ſingulorũ totã ciuitatẽ turbis implẽt.

Monachi ῥακενδύται καὶ σακκοφόροι, hoc eſt, pãnoſi & ſaccigeri.

Hoc nec tolerabile mihi, nec uobis tutum eſt.

Minæ ſupplicium antecedunt.

Aegrotis ij qui rectè ualent, adiumento ſunt. Qui uerò ipſi ægrotis ſunt animis, quid alijs conſulent boni?

Cauſam illorũ tempus fortaſſe demõſtrabit.

Germanus patriarcha ipſe quidem eruditus non erat, ſed eruditos amabat, colebat, attentiſsimè audiebat.

Germani ſimplicitas & liberalitas ac benemerendi ſtudiũ, ſtulticiæ uanitatis crimen incurrit.

Michael Palæologus ſacros cantores & ludi magiſtros publicis ſtipendijs conducit.

Carolus Frãcopulus Muzalonis interfector, læſæ maieſtatis reus factus, in quęſtionib. etiam Arſeniũ patriarchatu functũ & relegatum falsò detulit. Qui cum ſe legatis ea de re ad ſe miſsis grauiſsimè, nec ſine indignatione & cõqueſtione iniuriarum purgaſſet: hi re ipſa Imperatori expoſita, ſed omni uerborum acerbitate prætermiſſa, effecerunt, ut afflicto ſeni trecenteni aurei aſsignarentur.

Inſultare iacenti.

Non eſſe illi cum Imperatore litigandum.

Palæologus Germanũ patriarchã, à quo nouus Conſtantinus appellatus fuerat, per ſpeciẽ ſummi honoris, amoris, obſeruantiæ, malis & nefarijs artibus clàm oppugnat, atqꝫ per fraudem euertit, homo uerſipellis & perfidus.

Deus proſpiciet uobis de idoneo paſtore.

Adrianopolitanus Germani patriarchæ nepos, bellator potius ꝙ̃ epiſcopus, ob intemperias accuſatus, infamiã ſimulat: ſed abrogato ſacerdotio, cum ſe belli ducẽ Imperatori offerret, perfidiæ ac defectionis metu excæcatus, in carcerem conijcitur.

In patriarcha deſignando, in conſilium adhibenda uoluntas Imperatoris: & is unus huic muneri obeundo idoneus cẽſendus, qui illi acceptus fuerit.

Germanus patriarcha, uir nõ tantũ ſanctus, ſed etiam humanus, prior ſalutare atqꝫ amplecti obuios, blandè colloqui, arridere: exhilarari, ſi quid iucundè ac feſtiuè fieret aut diceretur, &c.

Michael Palęologus urbem Cõſtantinopolim tutò teneri, niſi totius maris imperium teneret, non cenſuit.

Monachi terreſtres, cœli ciues.

Dum Michael Palæologus metu ſeditionis ob religionis diſsidium in urbe ſedet, pręfecti prouincias expilant, & aures eius calumnijs prouincialiũ præoccupant. Quas res magna Imperij labes conſecuta eſt.

Monachi quidam inſtabiles & uagi, huc atqꝫ illuc circumcurſantes, & ędibus ciuiũ ſeſe inſinuantes, ſaccos ſuos infarciunt, & animos hominum exulcerant.

Inexhauſta opulentia eſt beneficentia.

Res non literis, ſed lachrymis deſcribenda.

Ea ſoluere, quę ſoluenda non ſunt.

Actuoſi hominis ociũ multo eſt hominis inertis atqꝫ ignaui occupatione efficacius.

Pauliſper ſe defendere, ut domino fides ſeruata eſſe uideatur.

In turba promiſcua non deſunt, qui etiã nulla de cauſa expaueſcant.

Antiſthenes inimicis optauit omnia præter ſanam mentem: quam ſi haberent, cōfecturi eſſent quæ uellent omnia.

Princeps cur dicitur, ſi his quorum curam gerere debet, non conſulit ac proſpicit?

Deſpotes inſignia dignitatis ſuæ abiecit, ex mœroré ne acceptæ cladis, an placandi Imperatoris cauſa, incertum.

QVINTI LIBRI CAPITA.

VT Imperator ob ea quæ in Occidente geſta erant, partim doluerit, partim lætatus ſit.

Vt patriarcha ad Orientalia diſsidia religionis componenda peregrè abierit.

Vt Eulogia Mariæ filia Conſtantino Bulgarorum Regi nupſerit.

De Noga & Tocharis ſiue Scythis, quæ olim eorum ratio, quis primus eorum rex & legiſlator fuerit.

De Mytze, & ut Imperatori Meſembriã tradiderit.

De Imperatoris affinitate cum Seruijs, & patriarchæ Ioſephi ea de cauſa profectione illuc ſuſcepta.

De Dyrrhachio & terræmotu.

De rege Carolo, & ut claſſem contra urbem adornarit.

Vt Imperator ea de cauſa legatos ad Franciæ regem miſerit.

Vt Imperator ea expeditione audita, urbem munierit.

Vt Gregorij papæ legatis ad ſe miſsis, Imperator circumuento patriarcha & Eccleſiaſticis, pacem accelerarit.

Vt Imperator cum Eccleſiaſticis pugnarit pro pace illa, eorumq́ non multos adiutores habuerit: utq́ Becus confeſſus ſit.

Vt Imperator Ioanne Chumno ſubornato, Becum reum fecerit, utq́ cum eo actũ ſit.

De libro quem Imperator ad Eccleſiam miſit, & reſponſo Eccleſiæ.

Vt Becus in carcerem coniectus, eruditis Imperatoris ſcripturis adductus pacem probarit.

Vt patriarcha ſcripto ſit teſtatus, ſe pacem repudiare.

De legatis Imperatoris, & patriarchæ in Peribleptæ monaſterium ſeceſsio.

Reliqua huius libri, ut & eorum qui ſequuntur omnium Capita, mutilo codice deſiderantur.

Sparſim excerpta.

Deſpota Ioannes Imperatoris frater, interrogatus cur inſignia Deſpotica abieciſſet: Ad gratiam Imperatoris, reſpõdit. cum is iam adultos filios haberet, non eſſe iuſtum, ut alij Deſpotæ nomen uſurpent.

Monachi in Oriente complures uirtutis ſtudioſiſsimi, & ſoli Deo uiuentes.

Ea mens erat Nicephori Blemmydæ, quaſi corpore non contineretur.

Heraclitus negauit, bis eâdem aqua tingi poſſe quenquam.

Vera & ſola pietas eſt neceſſaria: qua conſeruata ijs qui rectè uiuere inſtituerunt, cætera deſpicienda ſunt.

Philoſophũ agere ut philoſophia dignũ eſt: cum ſit homo, & fatis obnoxius.

Scythæ in mediterraneis habitantes, Alani, Zinchi, Gotthi, Roſsi.

Tzinciſcanis legiſlator Scytharum, homo uilis & faber ærarius, autor ſuis fuit, ut delicias fugerent, obuijs contenti eſſent, inter ſe diligerent, priuata emolumenta ſpernerent, reipublicæ conſulerent, nihil in uita feſtinanter agerent, omnibus cibis uterentur, plurimas uxores ducerent, nullos fundos poſsiderent, migrarent quò cõmoditas inuitaret. pannos quoslibet tollerent, ac ueſtibus etiam integris aſſuerent: quod cum nulla neceſsitate coacti facerent, ſine uerecundia facturos. cũ eſſet opus, aliena occuparent. ueritatem in uerbis colerent, iuſticiam in factis: quorum alterum ingenui animi, alterum rectæ uoluntatis eſſet. ut nemo alterius oratione falleretur, nec in agendo ullis inſidijs circumueniretur.

Nogas Scytha ornamenta miſſa à Michaele Palæologo aſpernatus, rogauit, nunquid calamitates, morbos aut mortem depellere poſſent? Neque enim margaritis, ſed utilitate mouebatur.

Hominibus perfrictæ frontis, infamiam negligentibus, non eſt habenda fides.

Humana quidẽ forma, ſed beluinis animis.

Totum Dyrrhachiũ terræmotu collapſum, ciuibus omnibus oppreſsis: direptæq́ opes à finitimis, aureã meſſem metentibus.

Communicatio diuini panis, quam remunerationem uocant.

μεταλήψεις θείου ἄρτου, ὃν ἀντίδωρον λέγουσι.

Quod rectum eſt, nunquam corrigitur adhibitum prauo: aut ſi adhibetur, non tamen deprauatur, ſed prauũ confertur ad rectũ.

Carthaginem nunc Thuniſim uocant.

Interius mare argento uiuo infuſo profundius factum.

Vir uirtute celeberrimus Gregorius Syrus, ad Papalem dignitatem accerſitus.

Iniuſtum atq́ abſurdum eſt, tot ac tantos populos ob res minutas diſsidere.

Cum hoſtibus crucis geratur bellum: ubi & uictoria laudabilis eſt, & uinci ſalutare.

Controuerſia.

Latini dicunt, Spiritum ſanctum è Patre Filioq́ procedere.

Græci, è Patre per Filium, Spiritum ſanctum procedere.

Iudicium.

Attonitos eſſe utroſq́, arcana Dei rimando.

Magnum periculum eſt, quocunq́ modo à uera ſententia aberrare.

Spiri-

Spiritus corpori præferatur.

Quædam de aliquo dicuntur, & ſunt: quædā nec ſunt, nec dicuntur: quædam dicuntur, ſed non ſunt: quædam contrà ſunt, ſed non dicuntur.

Iuſiurandum magnā prohibendi uim habet.

Cyrillus ait, Latinorum & Græcorum controuerſiam pendere in duabus prępoſitionibus: quorum illi ſpiritum ſanctum eſſentialiter eſſe è filio, hi per filium affirment, ἐκ, καὶ διὰ.

Capita pacis Latinorum & Græcorum.

Pontificis Romani ſit τὸ πρωτεῖον, τὸ ἔκκλητον, τὸ μνημόσυνον: hoc eſt, principatus ſit Romanæ ſedis, ad eum appellare liceat Græcis, & memoria Romani pontificis unà cū patriarchis celebretur.

Si Eccleſiaſticus eſt, Eccleſiaſtico more di-(cat.

Suum cuique iudicium eſt liberum.

Homo inconſtans, & quauis de cauſa mutabilis.

Rationibus ſeruiendum.

Non re ipſa, ſed ſolo nomine in rerum natura eſſe.

Cardinales à cardine appellantur, ut quorū ianua ſit Papa.

Gręcos à Latinis albos Agarenos haberi.

Ioannes Paraſtro frater, legatus papæ ad Byzantios, pacis ita ſtudioſus, ut eueſtigiò mortem ſe cupidè obiturum diceret, conciliata inter Græcos & Latinos concordia.

Prudenti conſilio cedendo, & tempori ſeruiendo, impendens periculum uitare.

Si quid periculi impendeat, id catenus tantū eſſe curandum, ut uota faciamus.

Periculum citra periculum effugere.

Dum externum bellū propulſare ſtudet, domeſticum inter nos excitauit.

Malea ligniuora, μαλέας ξυλοφάγος.

Oratorum calliditas, auditorumq́; imperitia & ruſticitas, fidem conciliat uerbis.

Prudentiæ eſt, ruſticos non curioſis intricare quæſtionibus, ſed ſinere ut ſimpliciter beatifiant. Nam quantæ uæcordiæ eſt eos cōmouere & excitare, ut de fide religionis certi eſſe uelint? Quid autem dicas, ut ille his in rebus moderationem conſeruet, qui præter ligonem & ſtiuam & inertem uitā nihil nouit?

Ipſe etiam Deus de iure ſuo conceſsit, cum homo factus ſupplicium ſubijt. οἰκονομία τὸν θεὸν σταυρὸν ὑπομεῖναι, &c.

Non omnes hæc perſtringit oratio.

Res pari & prouidentia & moderatione adminiſtrare.

Belli dona ſunt, urbes & pecunię.

Pharſalus olim Phthia.

Fatū ille quicquid ageret, euitare nō poterat.

Res periculoſa, & cum Dei uoluntate minimè congruens.

Pax colenda eſt, ubi Dei iacturam non facimus: rurſus bellum gerendum, ubi religio periclitatur.

Nouarum rerum eſſe reum.

Laura locus uerno tempori aptiſsimus, ſed ad hybernandum incommodiſsimus.

Genuenſes Venetis & opibus & copijs ſuperiores.

Conſilium ſimul & promulgatum, & ad rem collatum.

Romanus quidam cum Latino inſolētius ſe gerenti colapho infracto excuſsiſſet oculos, occiſus, in cauſa fuit, ut Galatæ incolæ malè tractarentur.

E' LIBRO VI.

MAria Bulgari Conſtantini uxor, Michaeli Palæologo propter dotem nō datam, & ob turbas religionis irata, & maritum & Aelię patriarchā Gregoriū, atq; Sultanum Aegypti contra Byzantios cōcitat.

Imperatorem uiolata religione inuiſum eſſe Deo: qui nulla alia re contra homines concitetur, quàm ab initio recepti cultus mutatione.

Antiochenus patriarcha in rupem mari circumfluam ab Armenio relegatus, Nicolai uerò Thaumaturgi cura liberatus, Byzantium confugit. Alexādrinus item, ut à Paganorum iniurijs eſſet tutior.

Maria Bulgara Sphentiſlabum unà cum filio Michaele in templo adoptatum, & pallio ſuo complexa, paulo pòſt per inſidias interficit.

Vindicta ferè facinora negligit.

Is quem Gregoras Lachanā appellat ab holeribus, Pachymerius Bulgaricè Corducubam nominat, hominem ruſticum & mercenarium ſubulcum: qui cum pane & agreſtibus herbis uictitans, principatum ſibi diuinitùs deſtinari, ſuis gregalibus ſubinde narraret. tandem manu facta, cum Cōſtantinus ob fractum crus negligeret, Scytharum incurſiones ſæpe ultus eſt.

Lachanas Mariā reginam uxorē, ob delicias male tractat: regnoq́; pulſus, à Noga Scytha, ad quem cōfugerat, in cōuiuio occidit.

Andronicum patri Michaeli annos uigintiquatuor natū ſucceſsiſſe ait Pachymerius, & Theodori Muzalonis magni Logothetæ conſilijs in primis uſum.

Lapſu cōſilij incidere in foueam calamitatis.

Meliteniotes & Metochites loco mouentur, quòd papæ ſacris interfuiſſent.

Mens quæ delectatur honeſto, & fine tātùm nititur.

Extremis ſupplicijs afficiantur, qui extrema ſcelera admiſerunt.

Theoctiſtus Adrianopolitanus aduerſarijs ſuis: Nunc (inquit) iudicib. tanq; ligneis uerub. ad me aſſandū utimini, quę paulo pòſt & ipſa coniecta in ignem conflagrabunt.

Vulgus de religione rixatur, ignarum quid ſit hæreſis.

Ea eſt diuinarum rerum ratio, ut tacitis animis magis uenerandę ſint, quàm uerbis approbandæ & demonſtrandæ.

Patres ſcribunt ſpiritum ſanctum è patre per filium procedere.

Proceſsio ſancti ſpiritus animo comprehendi nequit. ἀνέννοητ☉ ἐκπόρευσις.

Qui humanis rationibus ea inueſtigat quę captum ingenij humani ſuperant, inexpiabili crimine ſeipſum imprudens obſtringit.

Ea eſſe audacia, ut immenſum Theologiæ pelagus exigua ſcapha humanæ mentis trãſmittere conari non dubites.

Poſteritatis iudicijs fretus, quamuis ſui conatus nunc improbarentur.

τὸ ἐκ πατρὸς δι' ὑιοῦ προχεῖσθαι, ἐκλάμπειν, χορηγεῖσθαι, προϊέναι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, πλεῖστοι καὶ πολλάκις ἔλεγον. E' patre per filiũ profundi, ſuppeditari, eluceſcere, prodire ſpiritum ſanctum, multi & ſæpenumero dixerunt.

τὸ ἐκπορεύεσθαι proficiſci ſpiritum ſanctum è patre per filium, primus dixit magnus Maximus, deinde Damaſcenus, tertio loco S. Taraſius cum ſeptima Synodo.

D. Baſilius: Secundum locum filius à patre tenet ratione cauſæ, eodemq; modo ſpiritus ſanctus à filio: δευτερεύει μὲν ὁ ὑιὸς τοῦ πατρὸς τῷ αἰτίῳ, δευτερεύει δὲ καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ ὑιοῦ κατὰ τὸν τῆς αἰτίας λόγον.

Cyrillus: Spiritus ex utroq; eſſentialiter eſt. τὸ δ' ἐξ ἀμφοῖν οὐσιωδῶς ὑπάρχειν.

Damaſcenus: ὁ πατὴρ διὰ λόγου προβολεὺς ἐκφαντορικοῦ πνεύματ☉.

Cum multa de Deo dicantur, quæ etiam uitij ſignificationem habeant: dicta quidem illa ut ſanctorum uerba admittimus, ſignificationem uerò repudiamus.

Eiuſmodi res, quam uel confidentiſsimus horreat.

Vulgi prauis ſuſpicionibus occurrendum.

Religione longe lateq; propagata, miracula deſinere neceſſe eſt, & ſcripturas patrum teneri, quibus quaſi manu ducti ea præſtemus quæ Deo grata ſint.

Ea etiam quæ intolerabilia uidentur, tamen ſpe finis non quidem ſine moleſtia & dolore, ſed ęquioribus animis perferuntur. Expectatio autem futuri mali, grauiter & cõtinenter angit animum.

Frigida Saturni ſtella menſe Aprili in medio cœli culmine ſcintillare conſpecta (quamuis errones ob propinquitatem ſcintillare negentur) ſignificabat fore, ut magni uiri gelu calamitatum rigeſcerent: idq; euestigiò conſecutum.

Quidam profeſſus eſt, ſe à prouidentia deſtinatum eſſe ad ulciſcẽdas numinis iniurias, & profanos homines mulctandos.

Vitare retia, & effugere difficultates tẽporũ.

Guttæ ſanguinis cœlitùs delapſæ.

Terteres Bulgarus repudiata Aſanis ſorore, quòd illegitimum matrimonium haberetur, uxorem priorem, quam ex ambitione tantum dimiſerat, recipit.

Ignis uires ſuas non ignorat.

κτῆμα πειθοῦς εἰρήνη, ἀλλ' οὐ τύχης. Pax non fortuitò, ſed ratione & oratione conciliatur.

Vindicta, ut ferè ſolet, ceſſabat, & diutiſsimè dormitabat.

Non donum, ſed præmium petere.

Inſularum imperium ſine claſſe teneri non poteſt.

Quoties fugam molitus eſt, toties eius conatibus fortuna obſtitit.

Vindicta conuerſo itinere illum circũſtetit, uentis etiam facinoroſo homini aduerſantibus.

Vmbris tutius quàm rebus humanis creditur.

Rei certitudo intrepidum reddit animum.

Portentum diuinæ prouidentię ſignum: quo uerò pertineat, ad eá ne quę preterierint, an uerò quæ inſtent, utiq; ignoratur.

Vmbertopulus Meſembriæ præfectus, Andronici pietate fretus, parua manu 10000. Scytharum Iſtri ripas accolentium delet: eóſque docet, temerariam multitudinem conſilio magis uinci quàm uiribus.

Sacer panis Latinum typum præ ſe tulit, niger & teter, theriacæ colore.

Deiparæ imago per dies complures lachrymauit.

E' Georgij martyris imagine ſanguis ebullit.

Andronicus prodigijs territus, uerebatur ne Deo aliud poſtulante, ipſe in aliud intentus eſſet.

Antiochia, Tripolis, Ptolemais, tota deniq; Syria à Babylonio Sultano euerſa, cęſis & deletis habitatoribus Italis.

Solemus quidem terrores prodigiorum, ſpe & mora nobis ipſi blandientes, ad alios transferre. Verùm apud quos malorum ſignum apparuerit, apud eos etiam euentũ ratum fore conſtat.

Andronicus uiduus non auſus regias ambire nuptias, quòd è ſecunda uxore Imperij ſucceſſores nõ procreaturus eſſet, Irenen Marchioniſſam, regis Hiſpaniæ neptem, bonus bonam non genere minus quàm moribus, uxorem ducit.

Quid aliud argutiæ iſtæ ſibi uolunt, niſi ut uerba ad ſenſum à communi patrum conſenſu alienum detorqueantur?

Imago earum rerum nulla poteſt afferri, quarum nulla eſt imago. εἰκονίζειν τὸ ἀνεικόνιστον, φόβ☉ μέγας.

Etiam atq; etiã uereor ne à recta uia aberrẽ.

Qui ſuam iuſticiam quærunt, ad Dei iuſticiã non perueniunt.

Blachorum genus montium receſsibus gaudet, & rei pecuariæ ſtudet, atque etiam pugnis delectatur.

E' LIBRO VIII.

DAmaſcenus negat dici ἐκ τοῦ υἱοῦ, è filio procedere ſpiritum ſanctum.

Imperator cinnabari ſubſcripſit.

προβολεὺς aliàs ſignificat αἴτιον, aliàs δότην καὶ χορηγόν, ἢ παροχέα.

Theologis inter ſe rixantibus, in periculo eſt populus.

Quod ex inuidia fugere uidebantur, id ueritate uicti confitentur.

Pertinacia ſua & temeritate ſubinde turbant Eccleſiam, & nondum planè ſedatas tempeſtates denuò concitant.

Ea erat inter diuerſa ſentientes animorum alienatio, ut etiam à congreſsibus & colloquijs abhorrerent.

Qui ad honeſtatem deducunt, eadem opera à turpitudinis amore abducunt.

Athanaſij patriarchæ, dum monachum ageret, ea fuiſſe ferebatur auſteritas, ut aſinũ, qui monachorum olera læſiſſet, mutilaret auribus. Idem lupum miniſtrum habuiſſe dicebatur: ſed is lupus bipes erat, nõ quadrupes.

Homines inuidia impellente, ultrò mendacijs famam aliorum contaminant.

Andronicus prudenter iudicabat, ſi uera eſſent bona, ijs utiq; mala aboleri.

Fortunæ temeritas à rerum diuinarum cultu eſt remotiſsima.

Arſenio patriarcha deſignato quidam diuinitùs dixit: ἀρσένιος ἀρχὴ σκανδάλων.

Monachi freti patriarcha Arſenio, ſacerdotũ luxum & intemperias acerrimè exagitant, ſcorpionis inſtar è foramine prorepentis: qui ignarus cui infixurus ſit aculeum, ſtatim cuiuis obuio ſiue homini ſiue pecudi, ſiue cuiuis rei infigit.

Quis enumeret ea incommoda, quæ uelut in ſcena uitæ miſerorum mortalium ærumnoſa natura non ſecus ac nauigium lembos ſecum trahit?

Monachorũ ea erat curioſitas, & importuna diligentia, ut omnia confunderent ac perturbarent.

Inſueta omnia grauia ſunt.

Prudentiores ſacerdotes Arſenij importunitatem uindictam eſſe diuinã agnoſcebãt: nec alios iudicabant, ſed toto animo in ſemetipſos conuerſo, qui & quales ipſi eſſent, accuratè conſiderabant.

Conſtantinus Porphyrogenitus ultra 60000. aureorum reditum habuit: & uxoris impulſu Conſtantinum Maurozomen per ſummam contumeliam uerberibus affecit, quòd amaſia eius, uxorem ipſius non ſatis honorificè tractaſſe uideret. Nec multo pòſt, ob affectati regni ſuſpicionem, publicatis omnib. bonis, à fratre Andronico Imperatore captus, in cauea circũducitur.

Quicquid ad curationem nephritidis adhibebatur, morbum adeò nõ leuabat, ut etiam exaſperaret.

Omnis ſplendor, unius horæ momento in ludibrium conuerſus.

Vt medici non eſt pœnam irrogare, ſed ſanare: ita pontificem non punire, ſed curare delinquentes decet.

Patriarchæ titulus.

Ἀθανάσιος ἐλέει θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος κωνσταντινουπόλεως, νέας ῥώμης, καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

Verecundia & religio non ſinunt.

Brumam uer ſequitur, & tempeſtatem exoptata nautis tranquillitas.

Lazarus quidam monachus prædicit fore, ut Coſmę nomen mutaretur: itaq; factũ eſt, ne is in patriarchatu decederet.

Barbarus quidam ſe Lachanam pridem à Noga interfectum profeſſus, maxima ſtudia agreſtis turbæ habuit: adeò ut Andronicus ueritus ne Imperiũ inuaderet, eum reuocare, & in cuſtodiam dare cogeretur.

Fit aliquando, ut ea quæ medici ægrotantib. pernicioſa iudicant, ex uehementi deſiderio & appetitu ſalutaria ſint, natura contra morbum confirmata.

Andronici Imperatoris ſumma temperantia, ſumma laborum, inediæ, uigiliæ tolerantia. Nam cum optima corporis habitudo & firmitas cum animi conſtantia coniungeretur, atque altera alteri quaſi mutuas operas traderet: perfectio quædam uirtutis inde conſecuta eſt.

E' LIBRO IX.

MIchael Palæologus Andronici filius, die Conſtantini Magni coronatur.

ῥιπτοῦνται οἱ συνήθεις ἀπόδεσμοι, faſciculos odoratorum florum ſpargi ſolitos conijcio.

Patriarcha & pontifices noluerunt diris obſtringere eos qui Imperatori bellum aut ſeditionem cõcitaturi eſſent. ſatis enim eſſe graues legum humanarum pœnas, etiã ſine Eccleſiaſtica cenſura.

Imperator iurat, ſe ſua uoluntate neminem extremo ſupplicio affecturũ, nec grauiores delicto pœnas exacturum.

Lucri cupiditate cæci, tutis rationibus neglectis, in pericula ruunt.

Muliebris natura minimè apta bello.

Parẽre neceſsitati, magna præſertim cum utilitate.

Milites ſe in perpetuis ærumnis & periculis uerſari, aulicos uerò proceres in ocio delicijs & uoluptatibus circumfluere ægrè ferentes, Alexio Philanthropeno autores ſunt regni affectandi, cuius liberalitate iuſta ſibi præmia ſolutum iri ſperarent.

Deo aduerſante, is qui tardus habetur, uel celerrimum anteuertit: irritæq; ſunt uires omnes, ſine prudentia.

Chortatzes Cretenſium dux, Philanthropeni proditor, à Libadario edoctus, apud Andronicum defectionem ſuam ſic excuſat: ſe & ſuos ui coactos ceſsiſſe tempori-

 bus,

bus, cum aduerſari non poſſent, nec tantam multitudinem ad res nouandas incitatam ab inſtituto reuocare.

Philanthropeni magni ſpiritus, cum in Libadarij manus ueniſſet, quem ſummè deſpexerat, prorſus euaneſcunt.

Singulari iuuandę reipublicę ſtudio ipſa fundamenta ſeditionum reuellere, & impendente metu ciues liberare inſtituit.

Philāthropenus reipſa expertus, munera uirtutis fortunæ ludibrium eſſe facta, Iudæis excæcandus traditur.

Nuncius ira metu miſta acceptus.

Mala tum demum nunciata, cum iam propulſata eſſent.

Andronicus Deigenitrici, poſt Deum, & regnum & Eccleſiam commendat.

Genuenſes & Veneti, ſiue mari ſiue terra alteri alteris occurrerent, inuicem ſeſe mactabant.

Philanthropeni excæcationem maximus terræmotus eſt conſecutus. Andronicus uerò decretis ſupplicationib. nec ulla re prętermiſſa, qua placari poſſe numen uideretur, populum prolixa oratione ad mores emēdandos, & deteſtanda prioris uitæ facinora cohortatus, de emendādis iudicijs magna ſeueritate, aurea etiam bulla edita, egit. Sed ut Muſicorum chordæ paulatim laxantur: ita nec hæc ſeueritas, paris & æquabilis iuris, ſine potentiæ & inopię reſpectu, diuturna fuit.

Poſt longam defenſionem nihil aliud conſecuti ſunt, niſi ut malè, ac præter æquum & bonum egiſſe uiderentur.

Creta ſub Andronico Palæologo ſeniore Venetæ ditionis fuit.

Maximus Planudes monachus, Andronici nomine legatus Aquileiam iuit, ob Venetos à Galatæ incolis Byzātij uiolenter oppreſſos & mactatos.

Beneuolentia præſtat uiolentiæ: πειθὼ κρέιττων βίας.

Prudentis medici eſt, morbum qui ſectionem poſtulet, ſecare: tumore autem ſedato, lenientia medicamenta adhibere, nec ullo modo committere ut latius ſerpat malum.

Conſcientiæ curatio uel in primis neceſſaria.

Inſignis eſt prudentiæ, quod non facere non poſsis, id facere ut libenter feciſſe uidearis.

Quidā cum inter alia imprudens effutijſſet, dæmones etiam Chriſtianorum eſſe fratres, id' que neſcio quo Scripturæ dicto probare conatus eſſet: ab alijs pro blaſphemo exagitatus, ab alijs pro nugatore deriſus eſt.

Rationi potius quàm iracundiæ parendum.

Ioannes Tarchaniotes cum imperio in Orientem miſſus, quamuis bene rem gereret, Ioannis patriarchæ ob religionem, & procerum aulicorum propter affectati regni ſuſpicionem calumnijs eſt exagitatus.

Nogas Scytha à Cazane Orientaliū Scytharum duce, qui à Chalco & Agapa oriundus fuit, cum maximis copijs aduerſus Septentrionales Perſas miſſus, re bene geſta, regnū ſibi uēdicat: ſenex tandem à Ctai Scytharū principe in acie cędit. Eius uerò filius Tzacas, dum Bulgariæ regnū ſibi uendicare ſtudet, inſidijs Sphentislabi, cuius ſororem in matrimonio habebat, in carcerē coniectus, Iudæorum miniſterio ſtrangulatur.

Terteres Bulgarus Nogę metu Adrianopolim relicto regno profugit.

Sphentiſthlabus Bulgarus Ioachimum patriarcham proditionis ſuſpectū præcipitat.

Ctais Scytha Mariam Andronici notham filiam ſocero remittit, ne Venere, bello gerendo occupatus, eneruaretur: eandemq́ue, deletis Nogæ reliquijs, repetit.

Tantus imber, ut terra excauata ſementes, uites & arbores extirparentur, & glaucus natura maris color turbaretur, & uarius pro terrarum per quas torrentes decurrebant uarietate redderetur.

Becus peregrè in carcere mortuus, nulla pō-(pa ſepelitur.

Cottanitzes latro captus, ſupplicij metu fit monachus: ſimulataq́ue ad tempus religione, per occaſionem ad Seruiæ Cralem elapſus, fit dux copiarum: ab eoq́ue tandē Andronico propter Simonidis coniugium captiuus redditur.

Eudócia Lazorum ſiue Colchorū regina, marito etiam defuncto coniugij fidem ut ſeruaret, omnes nuptias repudiauit.

Simonis Andronici belliſsima filiola, immatura ętate Seruię Crali deſponſa, neceſſariò magis quàm bona cum gratia. Eſt aūt appellata Simonis, quod cum plures puellæ Andronico morerent, à muliere quadā edoctus, 12 Apoſtolorū 12 imagines cęreas uiri magnitudine ſtatuit, atq́ue ordine accēdit ſub tēpus partus: q cū in tēpus q̊ ſtatua Simonis ardebat incidiſſet, puella Simonis eſt appellata.

Hyems tam ſęua, ut humiliorū ędiū fores niuibus obſtruerent, & ad uernum uſq́ue propè tempus ſuperindurata niue pedibus tutò, equis uerò non item, ambularetur.

E' LIBRO X.

CVm multa ſint quę cōiugio Cralis & Simonidis obſtēt, res diligentius expendenda eſt: & quod, reuerētia legum incolumi, tutiſsimum uidebitur, agendum.

Rem ſuo more extrahendo, à uulpina calliditate non recedebant.

Obſides in medio flumine Bardario permu-(tantur.

Non literis aut uerbis, ſed ipſo uultu perſuadere.

Ioānes patriarcha (pridē Coſmas) reprehēdit Cralis & Simonidis cōiugium, reprehendit Andronici exactiones, ſeq́ue contēni querit.

Andronic⁹ reſpōdet: Regias affinitates ſępe

ſeruire temporibus: exactiones autem, tot bellis undique ingruentibus, omnino reipublicæ eſſe neceſſarias.

Neque uerò confundenda eſſe ea quæ patriarcha ex officio à ſe poſtulet, cum ijs quæ in ſuam gratiam fieri ueller, &c.

De oſtentis alij aliter, pro ſua quiſque intelligentia iudicant.

Alani 16000 ſe ad Andronicum contulerunt, quorum ſemiſsis fortiſsimos Nogæ milites continebat.

Sed hi pro hoſtibus eos tractabant, quibus auxilio eſſe debebant.

Alani eueſtigiò cum hoſte congrediuntur: pugnaq́ʒ defuncti & rebus cõſtitutis, quieti & ocio ſeſe dant, ac genio indulgent.

Alexius Raul magnus Domeſticus, ab Alanis in ludicro certamine ex inſidijs ſagitta ictus, occiditur.

Melecus Azatinis filius, Amurium & Aſtratium ſupplices crudeliter interficit: (ſignũ autem cædis dedit ſuis, uibrato calice) & ab Hali Amurij filio necem patris ulciſcente, in prælio occiditur, ſatis ferocia ſua iritatis.

Is rerum erat ſtatus, ut facilè intelligeretur, quemadmodum clades diuinitùs immitterentur: ita etiam eaſdem non niſi placato numine propulſari poſſe.

Imperatorem mendacij arguere, & inſidioſę ac ſycophanticæ adminiſtrationis rerum illarum accuſare, utique non licebat.

Initium reſignationis patriarchæ.

Δέσποτά μου ἅγιε βασιλεῦ, καὶ ὑμεῖς δέσποταί μου ἅγιοι ἀρχιερεῖς.

Inexhauſto diuinæ miſericordiæ pelago frétus, ſuauiter ætatem omnem dego.

Andronicus fruſtra cum Solymampaxe affinitatem contrahit, propter Perſarum πολυαρχίαν, qui ſibi duces eligebant, quorum ductu & auſpicijs diuite præda locupletarentur: ſtatimq́ʒ illos, adempta lucri ſpe, quæ non niſi è bellis perpetuis erat, deſerebant.

Eccleſiaſticæ diſſenſiones, quin Romanum imperium perturbent, non poſſe fieri.

Iuſiurandum neceſsitatem ineuitabilem affert.

Ea erat Ioannis patriarchæ pietas & ſimplicitas, ut non dubitaretur, eum de controuerſia id dicturum eſſe teſtimoniũ, quod omnibus probationibus eſſet pręferendũ.

Athanaſius patriarcha monuit Andronicũ, ut ſupplicationes indiceret pro deprecanda peſtilentia, fame, terræmotu, mundatione.

Ita ſentiebant, ſi numen ullum uinculis carnis adhuc conſtrictum ſua gratia dignaretur, monachum ea uel in primis dignaturum eſſe.

Athanaſij prædictionem alij uel maligni ſpiritus inſpirationi, Dei gloriam ſibi uendicantis, uel mathematicis diſciplinis tribuebant.

In perſonam ignotam omnes ſuſpiciones conuenire poſſunt.

E LIBRO XI.

POtentiores ad iniuriam propenſi, populo ſuperbè inſultabant.

Qui calamitoſorum uicem ex animo doleret: eundem etiam illis, quoad poſſet, ex animo laturum eſſe opem.

Melites diaconus ex ambitione & ſui oſtentandi ſtudio, contracto ære alieno, cum ſoluendo non eſſet, nec ullum receptum haberet, abijt ac ſuſpendit ſe.

Continentes calamitatum nuncij ne deliberandi quidem ſpacium Andromico præbuerunt.

Niphon, uir ſtrenuus & prudens, non tam diuinis quàm humanis in rebus uerſatus.

Michael Andronici filius è deſperato morbo, ſancto oleo ἐκ τοῦ φωταγωγοῦ recreatur:

Rhodus, Alexandria, Peloponeſi & Cretæ loca pleraque terræmotu conciderunt.

Ronzerius & Pharenza Tzymes, 8000 Catelanorum & Amagabarorum, qui ab Auarum ſtirpe orti putantur, ſecum adduxerunt.

Ronzerius uir ætate iuuenis, toruo uultu, in exequendo deſtinata uelox, in agendo uehemens, euerſa Ptolemaide, monaſterio relicto, piraticam exercuit.

Diuinorum conſiliorum arcana uis eſt, captumq́ʒ ſuperat humani ingenij.

Philanthropenus dapifer, uir nobilis, ætate, prudentia, rei militaris uſu ornatiſsimus, cum Magneſiæ excubias ageret, ſæpe intempeſta nocte facem ardentem caſtellũ circuire ſe uidiſſe teſtatus eſt. At præfecti caſtelli filius ab incunabilis mutus, ſubitò loqui cœpit: ſeq́ʒ non facem, ſed uirum regio habitu inſignem uidiſſe affirmauit, qui illas excubias floccifaceret, ſeq́ʒ excubiarum præfectum eſſe affirmaret: iuberetq́ʒ, ut uigiles attentiſsimi eſſent, & ſaluti caſtelli conſulerent. Is, clemens Imperator Ioannes Ducas eſt habitus.

Contumacia Barbarica cum rebus ad uoluntatem fluentibus coniuncta

Andronicus omnes calamitates ſoli iræ diuinæ acceptas tulit.

Catelani binas & ternas uncias auri menſe q̃liber accipiebãt: Alani uix ſingulas. unde pugna inter eos orta, & complures occiſi.

Cõſtantinus Porphyrogenitus poſt diuturnum carcerem è Cynanche moritur.

Tripolis caſtellum prope Philadelphiam ad Mæandrum ſitum, à Perſis per ſpeciem frumenti emendi occupatur.

Ioannes Cherobofcus Mazucatus Bulgarus, facta manu Perſas infeſtat: ſed tandem circumuentus occiditur. (incipit.

S. Theodoſiæ miraculo quidam mutus loqui

E' XII LIBRO.

CAtzane Orientalium Scytharum duce mortuo, unà ſpes omnis Byzantini imperij mortua eſt.

Crux Chriſtianorum trophæum, multa contra Sultanum Arabum potuit.

Catzanes bonum & ſanctũ principem, Dei ſimulachrum iudicabat.

Solius Dei eſt ueſtras illuſtrare conſcientias, quum homines ſitis diuinæ quidem uitæ inſtituto, ſed in magno periculo conſtituti, ne à Deo remotiſsimi ſitis.

Nulla, in re diuina, uel neceſsitudinis uel accepti beneficij ratio habebitur.

Alius terrarum orbis quærendus, è quo ſanctos pontifices petamus.

Vnum quærimus rectum eccleſiæ ſtatum.

Cuboclaſio monacho cadauer poſt aliquot à morte annos integrum, ſanctitatis opinionem peperit.

Cum magna ſpe ad magnum Imperatorem profectum, non eſſe par, expectatione minora conſequi.

Ipſe deliberabo his de rebus: & quod ex uſu eſſe uidebitur, agam.

Andronicus nullos ex Oriente reditus habuit, ſed magnos potius in eas prouincias ſumptus fecit.

Sub Ioanne Duca, nummi bes auro puro puto conſtabat: ſub Andronico ſemiſsis, ueteribus ſignis mutatis.

Argenteus baculus deauratus dignitatis inſigne.

Auxiliorum iuſiurandum.

Imperatoris amicos in amicis, hoſtes hoſtiũ loco habebimus.

In ſolius Ronzerij copias millies mille aurei inſumpti, χίλιαι χιλιοσύνες νομισμάτων.

Grauitatem & faſtũ præ ſe ferebat: & ſi quid grauius commiſſum afferebatur, ſpecioſis excuſationibus crimen eludebat.

Iniuria neceſſariò propulſanda, & ſalutis noſtræ defenſio ſuſcipienda.

Eccleſia malè habebat, cũ eius proceres pauperes, & nullo in honore eſſent.

Athanaſius erat inexorabilis, immiſericors, ad mẽſam ſuam admittebat neminem, ad diuina inſtituta referebat omnia, quibus ne exercitatiſsimi quidem in rebus diuinis utebantur.

Ronzerius ab Alano Georgio, cuius filium occiderat, per inſidias interficit. cuius cæde comperta, Catelani Calliupoli nulli ætati, nulli ſexui parcunt, infantes palis ſuffigunt.

Regnum animæ inſtar eſt.

Diuina indignatio peccata noſtra ulciſcitur.

Seditio ciuium maximum eſt bellum.

Peſsima impoſtura eſt, qua quis ipſe ſeſe decipit.

Mala res eſt uitæ cupiditas, cum non omnia diuinæ prouidentiæ mandantur, ſed terrenis rebus quaſi firmi aliquid habeāt, inhiatur. unde peccatorum examina ſcatent.

Ciuitatis aut prouinciæ totius cum mos geri poteſt, preces non ſunt negligendæ.

E' LIBRI XIII FRAGMENTO.

ANno imperij Andronici uigeſimotertio, Michaelis duodecimo, Romani Orientem pro derelicto habuerunt.

Drimys quidam ſe pro Laſcaride uenditando, ſeditionem concitat.

ΤΕΛΟΣ, ΚΑΙ ΘΕΩι ΔΟΞΑ.

Pag.1. verſ.40. ἡ δὲ γῆ ἄτρεπτον ταύτην ὁμοίως ἀρχῆθεν τρεπομένη τροπήν.) Vel τὴν ἀκινησίαν intelligit. Terra enim centrũ immobile uniuerſitatis rerum à pleriſq; ſtatuitur: uel uices temporum, quibus nunc ſterilis ſqualet, nunc fœcũda floret, ſicut Fortuna & Luna cõſtantes in leuitate ſua dicũtur.

2.53. καὶ ἵνα μιᾶς τῶν.) ἀναντάποδοτον, niſi fortè ab illo pendeat, ὡς καὶ πρόφασιν λόγου δεδωκέναι, &c. quod tamen ualde durum fuerit.

Ead.52. ὑπὲρ τούτων τῶν ἀνδρῶν ἔτι παρόντων.) Fortaſſe περιόντων, illis adhuc ſuperſtitibus.

54. ἐπ' ἐμοῦ.) mea ætate. Sed quia ſe familiariſſimum Andronico fuiſſe teſtatur Gregoras, cõuerti, ſententiam ſecutus, Me audiente.

4.30. ἀλλὰ λόγοις καὶ τούτοις πλημμελῶς οὐκ ἔτι νέου δεδωκότες.) Verterũ, Sed illa immatura ætate perperàm deſcripſerunt. Sed uidetur legendum, ἑαυτοὺς δεδωκότες: eumq; ſenſum expreſſi.

Ead.35. εἰ δὲ μηδὲ τούτοις οὕτω πως ἐδίδου, οὐδὲν μέγα τὸ ἐκείνων ὑπερέχειν αὐτὰ τὰ πράγματα.) Dauus ſum, inquit ille in comœdia, non Oedipus. Me uerò, cum in Sphingem incidiſſem, Oedipũ eſſe oportuit, quocunq; euentu. Gratũ mihi facient, qui ænigma hoc dexterius explicarint.

5.25. ἄλλως τε οὐδὲ παύεσθ' ὅσα.) Videtur addendũ, ἐπειδὴ οὐδέ.

Ead.40. ἔσται δῆλον ἐν τοῖς ἑξῆς.) Quæ ab alijs deprauata eſſe aſſerit, nuſquam conuellit in hoc Opere: uberiore fortaſſis expoſitione citra cuiuſquã reprehenſionem contentus.

6.23. δολοῖκος.) Poſtea λοδοῖκος: eadem μετάθεσει qua νικόλαος & λαόνικος, & apud noſtrates Bolgangus & Gargolfus.

9.24. μόλις κατικομίσαι.) Deeſſe uidetur, τοὺς λατίνους.

11.2. ἀλλ' ἐκινδύνευεν αὐτὴν, ἀωρία πολλάκις τὰ πράγματα χρωμένη.) αὐτὴν, ſcilicet τὴν ἑαυτοῦ ὁρμὴν, nimia feſtinatione laudatum illum impetum corrumpebat. Quo minus de Latinorum impetu hebetato intelligam, faciunt uerba, ἀλλ' ἐκινδύνευεν αὐτὴν. Quæ ſententia ſi cui placet, ſic uertat: Nam ſubitis & inexpectatis impreſſionibus impetum illorum retardabat, &c.

14.55. ἀλλ' εἰρήνη πᾶσα τὸ ἀπὸ τούτων.) Perinde accipio, ac ſi eſſet, τούτων γε ἕνεκα: quod ad hæc quidem attinet. Sic enim malo, quàm, His de cauſis.

20.41. τούτων γὰρ ἀναγκαίων.) Videntur in utroque codice uerſus aliquot deeſſe, atque hæc ex abrupto ſuperioribus attexi.

25.61. ἀνὴρ περιφανὴς μὲν τὴν κατ' αὐτὸν ἀρετήν.) Intelligo τὴν περὶ τὸν ἀσκητικὸν βίον ἀρετήν. niſi fortè legendũ, αὐτῶν τῶν κατ' αὐτὸν ἀρετῇ: ſed minus placet.

29.1. περὶ εἰς τὴν δευτέραν στοργῆς τί ἔτι.) Quid τὸ τί ἔτι ſibi uellet, cum neſcirẽ (nam τὸ Quid reliquũ eſt, aut Quid reſtat? haud ſcio quàm bellè cõueniat) conuerti quaſi ſcriptum fuiſſet, περί τε εἰς τὴν δευτέραν στοργῆς ἔτι. quod ſenſus poſtulare uidetur.

30.4. ἀχθόμενοι τῇ παρὰ τούτου τιμῇ.) Verba ſuſpecta, ſed clara ſententia.

37.37. τὸ περὶ τὴν περαίαν τοῦ γαλάτου ὑπὸ κεκλημένον φερέσθαι.) περαία, παρὰ τὸ πέραν, quòd mare interiaceret. Vocatur etiam hodie Pera, ut IOANNES DERNSCHVVAM, uir ornatiſſimus, mihi retulit: qui diu & Byzantij uixit, & Amaſiã uſque progreſſus eſt: & hos Byzantinæ hiſtoriæ libros omnes cum alijs multis, ſingulari induſtria & ſtudio iuuãdæ reipublicæ literariæ comparauit: & ut à me conuerterentur, atq; in publicum ederẽtur, primus autor fuit.

38.37. ἦγε καὶ ἐφ' ἑτέρων ἐλπίδων ὥσπερ τραπέζων.) Sentẽtia eſt, ut paraſiti menſis diuitum alantur, ita illum ſpe bona lactatum eſſe.

41.24. ὅτι μὴ κατάλυσιν παντοίαν ἐφ' ἡμέρας καὶ νυκτί.) κατάλυσιν hic non diuerſorium, ſed deſtructionem ſignificare, ſententia oſtendit.

43.36. κατά τινα χρείαν ὑπὸ δεδημηγορηκότι ἐκ τοῦ παρήκοντος.) Niſi pro ἐκ τοῦ πρατυχόντος, uel περὶ τὸ τύχην intelligatur, non uideo quid ſibi uelit, & ſic uſus eſt hac forma loquendi Pachymerius.

Ead.59. χερσὶ μὲν τὰ στέρνα.) Non neceſſe habui enſiferas cogitationes, fumos gemitũ & ligna doloris inſerere.

61.29. συνελειτούργηκει μὲν ἓν τῶν πάντων οὐδεὶς τοῖς τοῦ πάπα.) Fateor me non ſatis aſſequi quid ſibi uelit. φρέριοι fortaſſis ſunt fratres, hoc eſt monachi, qui Latinam miſſam permiſſu Imperatoris celebrarunt. Sed hæc ex ijs quæ è Pachymerio de Metochite annotata ſunt, intelligentur.

85.31. παθεῖν τι, ὃ μὴ πρὸς βουλήσεως ἦν, τοὺς δ' ἀναγκασθέντας.) Videtur locus mutilus, mẽbro uno atq; altero omiſſo.

88.53. ὑπὲρ τὸν κιλίκιον αὐλῶνα.) Aulon ſit'ne proprium nomen, an anguſtas Ciliciæ fauces ſic appellet, dubito. Pachymerius αὐλῶνα locum quẽdam inter Dyrrhachium & Brunduſium ſic appellare uidetur.

89.52. καὶ τρίτον πίθον ἥκιστά φασιν ἐλλείψειν παιδὸς ἐν διὸς εἶν.) Alter codex perperam habebat, πόθον ἐκ διός. Figmentum extat in Homeri Iliade.

91.33. ὡς περὶ δέκα οὐχ ἧκεν ἡμέρας.) Videtur deeſſe τὸν βασιλέα, Imperatorem in Lydia caſtrametaturum.

Ead.60. ἀφαιρεῖται τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ τὰς αὐγάς.) Fortaſſe non eruit illi oculos, ſed candente lamina propius admota uiſum ademit: ut Manuel Comnenus Dandulo Veneto feciſſe fertur.

92.43. σφενδοπλάβου.) Sic eum appellaſſe Græcos exiſtimo, quem nunc Vuenceslaum dicunt.

111.54. ἀλλὰ γὰρ δὴ περιμήκης εἰς θάλασσαν κόλποις οὐ μικροῖς ἑκατέρωθεν περιειλημμένη, δι' ὧν ἐν ταῖς χειμεριναῖς ὥραις τὸ τῆς χιόνος ἀποσείεται ὑπερβάλλον.) Non ſatis aſſequor, an niuem ab hominibus è monte in mare deijci, an montem niuiũ procellis obrui, an uerò niues in mare delabi dicat.

118.54. ἀνὴρ πάντη μὲν ἀδαὴς τῆς ἔξω παιδείας, οὐχ ὡς τὰ πολλὰ δ' ἢ καὶ τῆς θειοτέρας, ὡς μηδ' οἰκεῖα χειρὶ τὰ τῶν γραμμάτων στοιχεῖα γράφειν εἰδώς.) Ambigo quid uelit: utrum, eum adeo ſacrarum literarũ fuiſſe rudem, ut nec profanas ſcribere ſcierit: an uero, nõ æquè fuiſſe rudem ſacrarum, quod ferè fiat, ac profanarum.

καὶ ὁμοι-

121.18. καὶ ὁμόπνους.) *Alter codex habebat ὁμόπους. qua lectione deceptus, uerteram, pari gradu ingreſſus eſt.*

149.45. τὸ δ᾽ ἄλλοτ᾽ ἄλλως ἔχειν ἀνθρώπων ὄν.) *Sententia eſſe uidetur, conſtantiam Andronici in tanta rerum inconſtantia eſſe mirandam, cum rerũ cœleſtium conſtantia faſtidium pariat.*

Ead. 54. οὐ μὴν εἰ καὶ γλώττῃ ἐχρῆτο εὐροούσῃ, Δεδήλωκεν.) *Intelligo, Lucianum rotundè dictis in medium allatis oſtendiſſe Demonactis acumen: ſed an aliqua fuerit eius eloquentia, dicendiq́; copia, è ſcitè dictis nõ perſpici poteſt. Si quis* τὸ ἐχρῆτο *mauult ad Lucianum quàm ad Demonactem referre, uidebitur etiam ſapiẽtia Demonacti adimi. Eſt hoc declamatorium & ſophiſticũ dicendi genus ſanè ſpinoſum, & ob affectatas argutias ſubobſcurum.*

151.4. τὴν ἀλήθειαν εἰς μύθους ἐξαίρειν, ὅν τινα τρόπον πεῖσαι μείζω.) ὅντινα, *pro* καὶ τουτονὶ τρόπον, *eoq́; modo, accipio.*

160.33. ὥσπερ ὑπαντοῦντας, ἀρ᾽ δὴν συνειληφώς.) *Aut uerbũ* συλλαμβάνω *aliud Gregoræ ſignificat, aut legendum* λεληθὼς, *uel* διεληλυθὼς, *uel aliquid ſimile. Neq; enim comprehenderat eos, in quos impetum facturus erat.*

Ead. 44. μήτε τὸν βασιλέα προσδέξασθαι μέλλοντα ἐπιστρέφοντας πρὸς μετάνοιαν.) *Dubius locus, utrũ Byzantij, repudiata perfidia, iuniorem Andronicũ recipere noluerint: an iunioris milites, deſperata ſenioris clementia fugam cœperint. Sed prior ſententia magis placet.*

161.8. ὀρχεῖται μετὰ τοῦ αὐτανεψιοῦ βασιλέως.) *Andronici filius fuit hic Conſtantinus, ex Irene ſecunda uxore. Andronicus Imperator iunior, eiuſdem nepos, è Michaele filio.*

172.11. καὶ τὴν φρουροῦσαν κώμην.) *ſcilicet* τοὺς κύνας: *eum pagum in quo latrarent canes.*

191.26. καὶ περιχυθεὶς τοὔδαφος.) *Nõ ſatis ſcio, an eum humi proſtratum adoraſſe imaginem dicat, an puluere cõſperſiſſe caput: an imam imaginis partem humi iacentem eſſe amplexum.*

197.5. τὸν ὄρχανον.) *Chalcocondyles habet* ὀρχάνην, *prima declinatione.*

206.35. περὶ ἑκκαιδεκάτης τοῦ ἰουλίου ἡμέρας τὴν κδ᾽ τοῦ ♋ μοῖραν ἀμείβοντος τοῦ ἡλίου.) *Noſtra ætate, 16 Iulij ſol tertium ♌ gradum, nõ autem 24 ♋ tenet. Quare uideant* οἱ ἀστρολόγοι καὶ χρονολόγοι, *an intra 200 annos, 9 graduum diſcrimen conflari potuerit: atque, ipſi ne errent, an errarint Byzantini?*

215.32. πρὸς ἀβύσσους πυθμένας.) τὸ ἀβύσσους *adiectiuè uſurpatum uidetur.*

250.45. ἡ τοῦ μεγάλου δομεστίκου καθεστήκει σιωπή.) *Vel natura taciturnum fuiſſe ſignificat Cantacuzenum, cui ut ſucceſſori aut raptori Imperij paſſim adulari uidetur: aut, ſi hoc nõ uult, ex ijs quæ deſunt in codice, rectius intelligeretur hic locus.*

254.53. ἡμᾶς ἀποδύσασθαι.) *Haud ſcio an deſit aliquid, de ſplendore ueſtium. Sed ſi nihil deeſt, mutationẽ certè ueſtitus ſignificat* τὸ ἀποδύσασθαι, *quaſi eſſet* μετενδύσασθαι.

Plura annotare non uiſum eſt operæpretium, & hæc ipſa uideri ſuperuacanea poſſunt.

Loca mutila, ut & uita autoris, ex ipſa lectione facilè animaduertentur. Mihi ſcribendi commentarij ocium non fuit.

ANNOTATIONVM FINIS.

AMPLISS. AC GENEROSIS VIRIS, MARCO ET IOANNI FVGGERIS, GERMANIS fratribus, Kirchpergæ & Vueiſſenhorni Dominis, &c. præcipuis bonarum literarum patronis, Ioan. Oporinus S.

IN remitto uobis, Ampliſſ. Heroes MARCE & IOANNES, FVGGERI, Nicephorũ Gregoram ueſtrum, ante paucos quidem annos Illuſtris uiri D. ANTONII FVGGERI, P. M. parentis ueſtri munificentia atque benignitate pub. utilitati conſecratum: Hieronymi uerò Vuolfij opera, poſt Zonaram atque Nicetam, Latio donatum: & nunc demum ſingulari liberalitate ueſtra, ac de Repub. literaria benemerẽdi ſtudio, typis quoq; noſtris tam Græcis quàm Latinis, quanta certè in præſentia licuit fide atque induſtria deſcriptum, inq; lucem editum. Cæterùm quia animaduertimus, cum hoc Gregora (ſicut in prioribus, Zonara uidelicet ac Niceta uidere eſt) ob rerum ac temporum ſeriem atque continuationem, Laonici etiam Chalcocondylæ Athenienſis de Origine ac rebus geſtis Turcorum hiſtoriam conuenire: quippe qua Turcicarum rerum ſeries ab Oguziorum (qui Othomanides poſtea dicti ſunt) origine, circa annum Domini M. CC. LXXXXIIII. ac XII regum geſta uſque ad Mechmetis primi Conſtantinopolitani annum XIII, (qui eſt à Chriſto MCCCCLXII) hoc eſt, retrò ad annũ ab hoc præſenti in quo nunc agimus, centeſimum uſque, recenſeantur: ac interim Græcorum etiam Imperij totius inclinatio atque interitus ab Andronico iuniore (in cuius Imperij initijs Gregoras ſcribere deſijt) uſque ad Conſtantinum ultimum, eiusq; filios, breuiter quidem, ſed exactè ac miro ordine exponatur: Idcirco inquam, quod unum hoc quidem tempore potuimus, eandem denuò partim ab ipſo eius interprete Con. Clauſero, & alio quodam in hoc ſcripti genere exercitatiſsimo uiro emendatam: partim cum doctiſs. I. C. Philippi Gundelij etiam uerſione collatam, neque pœnitendis Annotationibus ac temporum notatione illuſtratam, hoc loco annectendã cenſuimus. Atque utinam Græcum quoque eiuſdem exemplar nobis ſimul communicatum eſſet, ut quemadmodum in Zonara & Niceta prius, nunc uerò Gregora etiam factũ eſt, ita & Laonici hiſtoria non Latina tantum, ſed Græcolatina potius in publicũ iam prodire potuiſſet. Non parum enim, locis etiã plurimis melius intelligendis, nec non ad narrationis fidem alicubi tutius ac certius aſtruendam, præſertim quod ad propria nomina, alioqui uel raro uel nunquam alijs uſurpata attinet, conducturum id fuiſſe, planè perſuaſum habemus. Et uerò digniſsimus erat hic autor, qui ſua quoque lingua publicè loqueretur, etiam hoc nomine, quòd omnium aliorum qui de rebus Turcicis & Conſtantinopolitanis Imperatoribus Palæologis ſcripſerunt, monumenta, ex ipſo non parum illuſtrari, emendari atque exornari poſſent: & quia præter miram & continuam iucundamq; adeò rerum expoſitarũ denſitatem, tum elegantes ac uarias digreſsiones, quibus totius fermè orbis regionum ac gentium origines, ſitus, mores deſcribit, plurimis etiam uirtutum ac uitiorum exemplis ſcatet: nõ paucis etiam, breuibus quidem illis plerunque, ſed argutis orationibus ſubinde inſertis nitet: miramq; in rebus quas tractat omnib. experientiam oſtendit: quibus ſanè uniuerſis uirum ſe cum primis & eruditum, & peregrinationibus illuſtrem, & rerum memoratu digniſsimarum obſeruantiſsimum, ſummisq; uiris perquàm familiarem fuiſſe ſatis declarat. Vt ne commemorem, quòd attenta eius lectio, dum ſui temporis contentiones, & Chriſtianorum etiam Principum quorundã inter ſe diſcordias,

æmulationes,perfidiam, tantiq́ Imperij caſum atque internecionem ob oculos ponit,altum illum noſtri quoque ſeculi ueternum, etiam eorum qui ad Reipub. gubernacula ſedent, ſi excuti poſſet, excutere poſſe uideatur. Fidem certè hiſtoriæ facit,quòd plurima quidem oculatus teſtis,non pauca uerò ab ipſis etiam Imperatoribus,aut eorundem tabularijs accepta profert:quæ omnia, multo quàm nos,melius,ipſa hiſtoriæ illius cognitio lectorē docebit. Eam igitur ut uel maximè Græcè etiam extare operæpreciū erat:ita quòd carendū ea nobis in præſentia eſt,temporis potiſsimùm breuitati imputandum affirmo, ob quam nō ita liberum fuit,de illa nobis comparanda diſpicere. Et tamen interea,cùm omnes qui rerum cognitione gaudent, tum maximè huius de Orientalis Imperij rebus geſtis atque mutationibus hiſtoriæ amantes,quantū ueſtro ſingulari erga Rempub.literariam hac quidem parte ornandam atque promouendam ſtudio debeant,facilè agnituros,meritasq́ gratias acturos ſperamus: & noſtram quoque operam,quantum eius in utroque autore coniungendo atque edendo nauare ſaltem in præſentia licuit,boni conſulturos,non diffidimus. Conati equidem ſumus,præter alia,primùm quatuor præcipuorum Imperatorum (quorum rebus geſtis deſcribendis potiſsimùm Gregoræ inſtitutum uacat) imaginibus uelut ad uiuum,uetuſti exemplaris ope expreſsis:tum uerò cunctorum totius Imperij Orientalis principum Genealogia, docti cuiuſdam uiri opera ac ſtudio collecta: ac poſtremò,locuplete rerum ac nominum propriorum,in utroq; autore memorabilium omnium Indice adiecto, noſtrum quoque cùm rei literariæ cultoribus gratificandi ſtudium, tum uerò in primis debitam Amplit. ueſtræ (quibus totā hanc noſtram quoq; operam qualemcunq; acceptam eſſe ferendam, hoc ſcripto teſtatum uolo)fidem atque obſeruantiam pro uirili declarare:neque uos,pro ſingulari beneuolentia atque humanitate ueſtra,eam improbaturos,planè confido. Cęterùm Deum opt.max.precor, ut quemadmodum cœpiſtis & de nobis priuatim,& de tota Repub.literaria hoc ampliſſ.theſauro iam per nos publicato bene mereri:ita in poſterum & de reliquis huius Orientalis Imperij ſcriptoribus, ut Cedreno,Pachymerio, Anna Cæſariſſa,atque alijs,ueſtra quoque liberalitate ac munificentia in pub.emolumentum aliquando euulgandis cogitare ſeriò dignemini:certius hoc ipſo quàm ullo alio facto,ueſtræ in Rempub.beneficentiæ argumentum daturi:æternamq́; ac uirtutibus ueſtris dignam nominis memoriam ac laudem,omnibus etiam æreis, marmoreis atque adamantinis monumentis, ſtatuis,coloſsis,pyramidibus durabiliorem firmioremq́ ita apud poſteros uobiſipſis, ac toti generoſiſs. familiæ ueſtræ (quam Deus opt. max. perpetuò incolumem,atque omnibus bonis florentem,ut de bonis literis earumq́; ſtudioſis perpetuò quoque,ut hactenus,benemereri & uelit & poſsit,tueri dignetur) poſituri. Baſileæ, ex officina noſtra typographica,

Anno Salutis humanæ M. D. LXII.

Menſe Iulio.

LAONI-

LAONICI CHALCOCONDYLAE ATHENIENSIS HISTORIARVM DE ORIGINE ac rebus Geſtis Turcorum, Liber primus.

CONRADO CLAVSERO *Tigurino interprete.*

Autoris intentio & fides.

LAONICVS Athenienſis, q̃ uiſu, queq; auditu percepit, cum adhuc in uiuis foret, literarum monumentis mandare ſtatuit: partim quidem ut naturæ gratiã debitam referret, partim uerò quòd putaret nihil non illorum memorabile uiſum iri poſteris. Complectitur enim hoc opus (ut mea fert opinio) res geſtas fama nequaquã minores illis, quæ unquam in uniuerſo iſto terrarum orbe contigiſſe memorantur. Duo autem continet: Græcorum regni interitum, & quæ mala in ipſum redundarunt: necnon Turcos, qui breui in tantas creuerunt opes, ut opibus & potentia mortales omnes qui unquam fuere, longo interuallo infra ſe relinquant. Qui, quamuis nunc rerum potiantur, & præſentis uitæ felicitatem conturbent, & in diuerſum abripiant: tamen cenſeo fore (ut & meum calculũ adijciam) tempus, quo res ipſorum in contrarium uergant. De utriſque tamen, Græcis pariter & Turcis, hiſtoriam contexere, nõ arbitror iniucundum fore. Hiſtoriam autem iſtam conſcribentes, faciemus mentionem & aliorum quæ in orbe acciderunt: nec tamen meo tempore, ut quibus interfuerim oculatus teſtis. Cætera uerò, nõ ſequutus uerisimiles coniecturas, nec ut acceperim ab his qui magis ſapere uidebantur, tradam: uerùm, ut hiſtorię ſeries tutò feratur, ea adducam, quæ quàm proximè ad ueritatẽ acceſſerint. Nec nobis uitio uertatur, quòd Græca lingua operi iſti adhibetur. Siquidem ea hodie per totum quaſi orbem eſt diſperſa, & nationibus omnibus ferè immixta conſpicitur: cuius gloria cum ſit excellens, excellentior tamen accedet, quando regno alicubi haud contemnendo prẹfuerit rex Gręcus, & qui ex eo naſcentur, reges: aut quando Græcorum filij in unum collecti, patrio more reſpublicas ſibi quàm iucundiſsimè adminiſtrauerint, reliquis uerò quàm potentiſsimè imperauerint. Græci quidem præclaris facinoribus editis, quo pacto ingentem ſibi pepererint gloriam, & quemadmodum inter cætera etiam in Europam, Libyamq; uenerint, Gangen Oceanum'que adierint, cum ad iſta loca proceſſerint alij plurimi, quos inter Hercules, & ante hunc Bacchus Semeles filius, præterea Lacedæmonij & Athenienſes, poſtea Macedonum rex, eiuſq; ſucceſſores, &c. quo ordine ſingula hæc geſta ſunt, plurimi annalibus condiderunt. Græci autem præcipuè hunc laborem ſibi delegerunt, quia præ cæteris tempore longiore durarunt, fortunamq; uirtute uacuam, nunquam tamen moderatã, plurimis generationibus obtinuerunt. His præterea per totum orbem proſpero rerum ſucceſſu utentibus, comperio Aſſyrios, gentem antiquiſsimam, memoriam ſui facientes longiſsimam, Aſiæ imperiũ occupaſſe. Dein Medos ad Aſiæ imperium ſubuectos, duce Barbare (quem Iuſtinus Arbactum & Arbacen uocat) Sardanapalum Aſſyriorum regẽ regno deturbantes. ſed Aſiæ monarchiã tandem amiſerunt, uicti à Cyro Perſarum rege. At hinc Perſarum reges adeò in immenſum aucti ſunt, ut etiam in Europam traiecerint. Deinde haud multis ſeculis pòſt Alexander Macedonum rex, erepta Perſis Aſiæ monarchia, Indis deuictis, Europæ Aſiæ'que parte haud pœnitenda debellata, ſuis reliquit imperium. Exinde Romani, cum eſſent nacti imperium in orbe longè lateq; maximũ, tenentes fortunam uirtuti æquilibrem, commiſerunt Romam Pontifici maximo. Ipſi uerò ductu Cæſaris tranſierunt in Thraciam: & in ea regione, ubi Aſiæ proxima eſt, Byzantium urbem Græcam, (quæ nunc Conſtantinopolis eſt) Thraciæ metropolim conſtituentes, cum Perſis, à quibus grauiſsimè adfligebantur, plurima prælia fecerunt. Græci aũt ex eo tempore Romanis cõmixti, cùm his aliquanto plures numero eſſent, linguam ſuam patrioſq; mores ad finem uſque conſtanter retinuerunt. nec tamen patrium nomẽ ipſis remanſit, uerùm mutatum eſt. Nam Byzantij reges non amplius iſtud nomen geſtauerũt, ſed magna cum ueneratione ſe ipſos Romanos Imperatores, & Cæſares, nec Gręcorum reges, nuncupauerunt. Romanos quidem accepimus, & ipſorum Pontificem maximum, cum longo tempore concertaſſent cum Gręcis, in Chriſtianæ religionis quibuſdam articulis, tandem à Græcis defeciſſe. Romanum autem Cæſarem nunc è Gallis, nunc è Germanis eligentes, legatos, nullam prorſus occaſionem omittentes, miſerunt ad Græcos: ut conuenientes in unum, conciliumq; concelebrantes, concordiam, quantum ad Chriſtianam religionem attinet, inter ſeſe conglutinarent. At Græci noluerunt, cum plurimis annis aduerſus Romanos contentiones mouiſſent, patrium religionis ſuę cultum perturbari. Hac diſsidij cauſa permoti Occidentalium plurimi, adiunctis etiam Venetis, Pon-

Hiſtoriæ huius ſtatus.

Græcæ linguæ celebritas.

Græcorum res.

Aſſyriorum imperium.

Medorum.

Perſarum.

Macedonũ.

Romanorũ.

Conſtãtinus Imperiũ ad Græcos trãſfert. An. 335.

Schiſma Latinorum & Græcorum 870.

tifice maximo ſic inſtigante, decreuerũt claſſe maximè magna proficiſci aduerſus Græcos. Appellentes igitur Byzantium urbem, eam ui ceperunt. Rex autem Byzantius cum Græcorum optimatibus fugam iniens, contulit ſe in Aſiam. Quò cum ueniſſent, elegere Niceam urbem Græcam, eámque regni ſedē declararũt. Cum anni interceſsiſſent pauci, Byzantium recuperarunt, cum quàm maximè occultè in eam ſe recepiſſent. Reuerſi igitur Byzantium, relicta Aſia, regni gubernacula diu tenuerunt. Tandem Græcorum rex Ioannes intelligens Grecorum res in ſummo periculo, quaſi inter malleum & incudem, uerſari, adſumptis Byzantij epiſcopis, necnō Græcorum doctis, conſcendit nauem, & in Italiam profectus eſt: exiſtimans, ſi conueniſſent cum Romanis in negocio religionis, ſe hos auxiliares habiturum ad bellũ iam haudubiè à Turcis imminens. Cum autem ad colloquium ueniſſet cum pontifice Rom. Eugenio tum quarto, ſuper religionis controuerſia, diſputatio cum magna altercatione utrinque exorta eſt. Poſtremò eò res deducta eſt, ut Græci pariter & Romani in religionis negocio conſentirent, diſcordiaq; omnis quàm longiſsimè ſubmoueretur. Rex igitur Græcorum auxilij à Romanis aliquantulum nactus, domum redijt. Græci reuerſi Byzantiũ, acta edocent eos qui domi manſerant: qui quidem noluerunt ſtare his quę acta erant in Italiæ ſynodis, putantes, ſibi neutiquam fas eſſe, conſenſum præſtare Romanis nefaria aſſerentibus. Hinc perpetuò diſcordiam fouiſſe Gręcos in negocio religionis aduerſus Romanos conſtat. Hæc quidem hactenus, quantum præſenti hiſtoriæ conducere uidetur, de Græcorum regno, & continua horum diſſenſione aduerſus Romanos, dixiſſe ſufficiat. Itaque tum ipſorum regnum, tum nomen non rectè appellatum eſt. Ego igitur cum attigiſſem hæc tempora, animaduerti Græcos, horúmque regnum primò ſub Thracibus extitiſſe: poſtea reliquo regno à barbaris exutos, paruum quoddam regnum gubernaſſe, uidelicet Byzantinum: Byzantij quę maritimam regionem inferiorem, Heracleam urbem uſque: & iuxta Euxinum Pontum maritimam regionem ſuperiorem, uſque ad urbem Meſembriam: præterea Peloponneſum omnem, extra tres aut quatuor Venetorum urbes: adhæc Lemnum & Imbrum, inſulas'que ibi in mari Aegæo ſitas. Vt autem ſingula hæc contigerint, ut Græcorum res paulatim interierint à Turcis acciſæ, ut Turcorum res uſque incrementum ſumpſerint, ut ijdem ad maximam peruenerint felicitatem uſque ad præſens tempus, ſingula hæc explicabimus, quàm exactiſsimè & uerißimè audiuimus.

Latini occupant Imperiũ Conſtantinopolitanũ 1200. Græci recuperãt 1285.

Ioan. Palæologus 1438.

Græcorũ inclinatio, & Turcorũ ſucceſſio.

Turcorum origo.

TVrcos ego neſcio quod'nam antiquitùs nomen tenuiſſe dicam, ne à uero aberrare uidear. Quidam putāt eos à Scythis, quos Tartaros nominant, originem trahere: non malam ſequuti coniecturam, uidelicet quòd moribus haud multum inter ſe differant, linguáque utantur etiamnum nec multum diſsimili. Aiunt enim, Scythas ſeptenis uicibus à Tanai progreſſos, Aſiam ſuperiorem deuaſtaſſe, Parthis ea tempeſtate rerum ſumma potientibus: necnon Perſarum, Medorum, Aſſyriorúmque regiones tenentibus. Hinc peragrata quoque inferiore Aſia, Phrygiam, Lydiam, & Cappadociam ſuo imperio adiecisse. Etiam nunc uidere eſt, ut fertur, plurimos iſtius generis homines ubique per Aſiam diſperſos, moribus & uictus ratione referentes Scythas Nomades, (quos paſtores ſiue armentarios non abſurdè dicas) nullibi in Aſia certas & fixas habentes ſedes. Illi & alia coniectura ducuntur, qua confirmare nituntur, Turcos Scytharum eſſe progeniem, quòd inferioris Aſiæ regionem gentes Turcorum barbaræ incolant, Lydiam, Cariam, Phrygiam, & Cappadociam, qui lingua & reliquo quotidianæ uitæ uſu nihil diſcriminis habere cognoſcuntur à Scythis agentibus in ea regione, quæ inter Tanaim & Sarmatiam excurrit. Sunt qui exiſtimant, Turcos è Parthorum progenie deſcendere. Hos enim, cum perſequutionem hoſtilem à Scythis uagis, qui Nomades dicuntur à permutandis pabulis, paterentur, in inferioris Aſiæ regionem contendiſſe conſtat. Cúmque & ipſi uagi incertis ſedibus mapalia ſua plauſtris circumferentes, eò loci uerſarentur, per eas urbes eſſe diſſeminatos tandem, apparet. Exinde iſtud hominum genus contigit Turcos, quaſi Nomades, uocitari. Alij ex Turca, Perſarum urbe magna & opulenta, hoc hominum genus progreſſum eſſe, tradunt: & hinc profectos, Aſiæ inferioris regionem tandem in ſuam ditionem redegiſſe totam perhibent. Sunt quibus magis placet, Turcos ex Cœleſyria & Arabia, nec ex Scythia, in iſtam regionem, habentes ſecum legislatorem Homarem ſiue Omarem, delatos eſſe, Aſiæ'que imperium tandem obtinuiſſe, uiuentes inſtar Nomadum. An autem commemoratæ ſententiæ ſingulæ ueritatem complectantur, aut cui earum quis accedere tutò auſit, nequeo quàm tutiſsimè & uerißimè pronunciare. Mihi tamen probabilius uidetur, aſſenſum præſtare illis, qui Turcorum originem in Scythas referunt: cum manifeſtum ſit, Scythis, qui adhuc hodie in Europa Orientem uerſus ætatem agunt, optimè conuenire cum Turcis in foro, emporijs, & commercijs. Victus & reliquus uitæ uſus etiamnum utriſque par eſt: quia Scythæ uniuerſæ imperitauerunt Aſiæ. Idem etiam inſinuat nomen Turcorum, ſignificat enim hominem, qui agreſtiorem uictus rationem ſequitur inſtar Nomadum, & ma-

Scytharum VII. eruptiones in Aſiam.

Nomades.

Homar legislator.

Turci etymon.

ximam

ximam uitæ partem in eo conſumit. Genus hoc Turcorum cum eſſet magnum, & in immenſum auctum, compertum habeo in partes ſiue tribus quaſdã eſſe diuiſum: inter quas fuiſſe tribum †Oguziorum, hominum genus nec malum, nec imbelle. Ex his natus eſt † Duzalpes, uir æqui iuſtiq́ ſtudioſiſſimus, Oguziorũ dux. Hunc accipio ob fortitudinem ſuam plurimum eſſe laudatũ: tantæq́ fuiſſe iuſticiæ (Oguzijs namq́ ius dicebat) ut litigantes ipſum eligerent arbitrum in re qualibet: ſententiamq́, quam ferebat, utraque pars leta accipiebat. Hanc uiri æquitatem deprehendentes Oguzij, impetrarũt, precibus fatigantes regionis iſtius regẽ, (qui tum erat Aladines nomine) ut eum acciperent ſibi iudicem. quod ubi contigit, ſemetipſos tradiderũt Duzalpi, ut ſecum ageret, ſecundum quod exiſtimaret res Oguziorum optimè habituras. Deinde cum filius huius nomine Oguzalpes, (qui & Aguzalpes) imperium Oguziorum tribus ſibi uendicaſſet, ad tyrannidem adſpirauit: armáque infeſta Græcis inferendo, breui in Aſia ad maximã claritatem acceſsit. Præterea † Orthogules Oguzalpis filius, cum manu eſſet promptiſſimus, armis multos populos laceſſens, gloriã magnam ubique adeptus eſt. Claſſem quoq́ parauit: qua fretus, hoſtili animo nauigauit ad inſulas in Aegęo e regione Aſię Europęq́ ſitas. Etiam Europam populatus eſt. hinc nauibus in flumen Tænarum iuxta Aenum urbem deductis, ad multam fluminis partem proceſsit. Ferunt hunc & in alijs locis irrupiſſe in Europam. Tandem ingreſſus Peloponneſum, Eubœam, & Atticam, fecit cladem maximam, regionibus deuaſtatis: reuerſusq́ domum, præda, mancipijs'que oneratus, maximas hinc ſibi conflauit opes. Aiunt, Orthugulem hunc in Aſia morantem, prædas ex finitimis gentibus egiſſe: rebúsque pulchrè ſuccedentibus, exercitum conſcripſiſſe. Exercitu igitur ſatis ualido munitus, finitimos Græcos domuit: reliquos deprædatus eſt. & cum alij metu perculſi imperium acciperent, breui ſuis maximarum opum auctor fuit.

Al. Agutiorum.
Al. Iudizalpes.
Al. Orthogrules, qui apud Iouium Zich uocatur.
1298.

Deinde cum quotidie Nomades plurimi ad ipſum confluerent, & in belli ſocietatem aduerſus finitimos admitterentur, tandem mirum in modum imperij ſui pomœria promouerutn. Propter res fortiter geſtas etiam Aladinæ charus acceptúsque erat. Sunt qui literarum monumentis ſcriptum reliquere, Oguziorum tribum auſpicijs ductúque Orthogulis loca iuxta Taurum munita occupaſſe: & hinc armis inſtructos procurrentes, finitimam regionem ſubiugaſſe: Gręcos eius regionis accolas deuiciſſe, ſuóque imperio maxima adiecisse incrementa. Quæ autem horum ab initio fuerit conditio, ad hæc, uerané ſint an falſa quæ de ipſis modò expoſuimus, non facilè affirmare auſim: quamuis plurimi ſcriptores ea commemorarint. Proinde cum ea hactenus ab origine repetierim, nũc amplius de his uerba facere ſuperſedeo.

Saladinus Syriæ rex.

Quantum uerò attinet ad Otomanidas, ex familia Oguziorum ortos, ut ad clariſsimum hoc imperium euaſerint, nunc explanare inſtituo. Vicus eſt iuxta Myſiam, quem Sogutam incolę uocant, ubi eſt & fluuius eiuſdem nominis. Vicus ille rerum omnium adfluentia pollet, remotus à mari Euxino ducentis quinquaginta ſtadijs. poteſt idem locus Itææ uicus nominari. In hanc regionem cum Oguzij penetraſſent, ibi aliquanto tempore habitarunt. Otomanus autem, Orthogulis filius, initiò non admodum ſecundis agebatur fortunæ flatibus. Proinde cum eſſet animo liberali & forti præditus, animos eõrum qui in uico agebant, opibus ſibi conciliat, breuique ſibi deuotiſsimos habuit. Hinc cum odijs certarent continuis aduerſus Græcos, omnium aſſenſu Imperator declaratus eſt. Bello itaque adortus Græcos, qui in ea regione habitabant, non prius prælio exceſsit, quàm cum omnes aut cęcidiſſet, aut fugaſſet. Hinc proſperè ſuccedentibus rebus, uictorias plurimas Græcis extorſit. Cum autem fama nominis ſui regiones plurimas impleuiſſet, etiã apud Aladinam maxima gloria uiguit, creatus ab ipſo dux, cum undique præclaris editis facinoribus res fortiter geſsiſſet. Defuncto rege Aladina, diſcordia inter regni optimates exorta eſt. Orthogules adhibitus in colloquium, cum multum temporis deliberando eſſet abſumptum, tandem icto fœdere ꝓmiſit, ſe ipſis & ſociũ auxiliarem fore, quócunq́ in militiã proficiſcantur: hac tamẽ conditione, ut quaſcunq́ regiones, cõiunctis copijs, ſuo imperio adiunxerint, eas inter ſeſe partiri uelint. Cum igitur, ut fœdere tenebatur, cõmuni conſenſu uiribusq́ cõmunibus bella aggrederetur, tanta ipſius inter omnes uirtus emicuit, ut breui plurimas opes acquireret, regnumq́ ſibi pararet haud aſpernandum. Hi autem cum forent duces numero ſeptem, initiò regionem, quam tum armis ſubiecerant, inter ſeſe diuiſerunt: poſtea partitionem ſorti committentes, Caramano obtigiſſe mediterraneam Phrygiæ, Ciliciam uſq́, & Philadelphiam. Sarchani ſors addixit maritimam Ioniæ regionem, quà Smyrnam uſque patet. Lydia uſque ad Myſiam obuenit Calami, & filio ſuo Caraſi. Bithyniam autem cum his regionibus quæ Olympum reſpiciunt, nactus eſt Otomanus cum Tecie. Paphlagoniã cum his regionibus quæ uergunt ad Euxinũ pontum, acceperunt Amurę filij, ſic ſorte partitionem regente. Cermianũ dicunt non fuiſſe de numero ſeptem illorum ducum, uerùm imperaſſe Conio † Cariæ urbi, in qua regia erat: tandem ſuo deturbatum regno, abijſſe in Ioniam: ſectatusq́ ibi uitam priuatam, quietem amplexus eſt. An ſeptẽ illi duces adiun-

Otomanidũ familia.
OTOMANVS Rex I. circiter Ann. 1300.
Turcorum duces VII.
† Iconium olim, nunc Congium.

ctis copijs, aut ſinguli per ſe, regiones iſtas ſubiecerint: præterea ut alius in alterius ſucceſſerit opes & regnum, non referre arbitror curioſius deſcribere. Illud autem certum eſt, reges Otomanidarũ Sogutham uicum multum honoraſſe, cum eò frequenter accederent, reddentes uici incolis ſolennia munera. Accepi præterea, Otomanum Orthogulis filium primum generis huius ex iſto uico oriundum exitiſſe: qui inde profectus, urbes Aſiæ cæpit: & Pruſam Myſiæ urbem opib. florentem, fame expugnatam, regni ſedem conſtituit. Poſtremò operibus multis fortiter & ſplendidè peractis, relinquens liberos & regnum illuſtre, naturæ debitum exoluit Pruſæ. Hic primus iſtius generis, optimè quæ ad regni ſalutem attinent, diſpoſuit. Et ut regnum ſibi faceret quàm maximè firmũ & opportunum, ſatellites allegit, quos regis †Ianuas ſiue portas nũcupauit. Et cũ iam omnib. propter iſtam potẽtiam formidini eſſet, ſubditos facilè in imperio continuit, cum omnes ad nutum, quando uocarentur, præſtò eſſent: & impigrè ea quæ Ianuæ regis imperarent, obirent. Commemorant, Orthogulẽ iſtum uirum per omnia extitiſſe generoſiſſimum: & cum propter res ſuas pręclarè adminiſtratas auguſtior homine, & quaſi diuinus reputaretur, poſteris reliquit inſigne cognomentum, ut Otomanidæ ſiue Otomani filij uocentur. Hoc regnante Turcorum octo millia traiecerũt in Europam per Helleſpontum, captoq; Græcorum præſidio Cherſoneſo impoſito, perrexerunt in Thraciam, & ad Iſtrum: incurſionibusq; plurimis factis, regionem iſtam uaſtarunt, & maximam hinc reportarunt pręedam. mancipia, quę erant plurima, iure belli capta, tranſmiſerunt in Aſiam. Græcorum Tryballorumq; (qui nunc Bulgari dicuntur) res agebantur ferebanturq;. Ea tempeſtate Scythæ parua manu à Sarmatia prodeuntes, feſtinabant ad Iſtrũ. quo tranſmiſſo, Turcos, quos eò loci deprehenderant, atroci prælio inito fuderunt: & propemodum omnes, demptis paucis, necauerunt. Qui autem integri ex eo prælio abierant, fuga in Cherſoneſum delati, & hinc in Aſiam tranſuecti, tandem ab Europa abſtinuerunt. Eodem tempore Græcorum res ancipiti fruebantur fortuna, cum inteſtinis diſcordijs agitarentur propter Byzantij regnum, reges ambo, auus & nepos Andronici, ex familia Palæologorum orti. Cum autẽ ſeditionibus iactarentur, quidam hunc, pars illum ſequebantur. ex quo effectum eſt, ut planiſsime res ipſorum interierint. Priori enim Andronico natus eſt filius, cui nomẽ inditum Michael: qui fato functus eſt, antequam ad regnum promoueri poſſet. Poſt huius mortẽ Andronicus filius, cũ auus ſenio cõfectus foret, ad regiæ dignitatis culmen cõſcendere geſtiens, inimicitias ex aperto cum auo ſuſcepit. Cum aũt eſſet impudentior & præfractior, quàm ut meliora cõſulẽti parêret, Gręcos in grauiſsima diſcrimina adduxit. Accerſit enim Tryballos, Gręcorumq; optimates in regni curam adhibitos ſibi conciliãs, effecit ut nemo amplius Græcorum, Europæ acceſſu Turcos prohiberet. Tunc temporis capta eſt Pruſa, quam fame domitã in ditionem redegit Otomanus. In poteſtatẽ uenerunt & alia Aſiæ oppida, unde maxima Turcis per uniuerſam Aſiam acceſsit potentia: tranſgreſsiq; in Europam, Thraciam grauiſsimè adflixerũt. † Chatites autẽ, qui à Græcis in præſidium, quod Cherſoneſum tutabatur, erat compulſus, uocauit Turcos ex Aſia: & Græcos accedentes fortiter ſuſtinuit. nec non ad multã Thracię regionem progreſſus, pręedas agebat. Adductis uerò duce Tryballorum, & ijs qui modò ab Italia aduenerant, pręſidium Cherſoneſi terra mariq; oppugnari cœptum eſt. At Turci cum uiribus nequaquam pugnarent paribus, nocte intempeſta profugerunt in Aſiã inſcijs hoſtibus. Veruntamen Gręci parum benignè tractarũt tranſfugas Turcorum duces & Azatinam, quo ſibi maiore beneuolentia deuincirẽt eos quos ab Italia & Taracone aſciuerant, ut ſuppetias ferrent contra Turcorum regem Orchanem, qui exercitum Philadelphiæ admouerat. Pręterea ad occupandũ Calliopolis (quæ & Callipolis) præſidiũ in Cherſoneſo, Taraconenſes & Itali, additis Azatina & cæteris Turcorum transfugis, urbem aggredi nitebãtur. Vt autem incœptum eorum patefactum eſt oppidanis, (nam à quodam Græcis, qui in ea urbe erant, ſignificatum eſt) per Thraciam, ab urbe digreſsi, ibant. Profecti pręter Rhodopen, uenerunt Caſſandriam, antiquitùs Pydnam dictam. Turci, qui comitabantur Azatinam, uenerunt ad Tryballorum regem. At hi qui confugerant in Aſiam, bellũ redintegrare uolentes, & itinere pedeſtri in Cherſoneſum reuerſi, cogitabant quoquo modo poſſent, redire in Aſiam. Etiam quibuſdam in locis fœdera cum Græcis cõglutinarunt. Cum autem Græci ijs inſidias tenderent, uolentes eos capere, fuga euaſerunt in prælium Cherſoneſi, & denuò Græcis plurima inferebant damna. Itali & Hiſpani luſtrata Macedonia & Theſſalia, cum ingreſsi eſſent fines Bœotiæ, eam regionem occuparunt. Thebas quoque diripuerunt. cuius direptionis cauſa extitit ducis imprudentia, qui cum timidos & imbelles crederet hos, quaſi omnes in ſuam poteſtatem redacturus, ferox eos adoriebatur. At Itali & Heſperij, locum illum fodientes, & aquam multam in foſſas admittentes, effecerũt ut locus ille equeſtri pugnæ minus eſſet opportunus. Dux igitur magno equitatu in illos irrumpens, quaſi primo impetu hoſtes deuicturus, in maximũ periculum cum ſuis pręcipitatus eſt, cũ equi ſolo cohęrerent inſtabili. Taraconenſes ſiue Hiſpani ingerentes tra-

Pruſa, Turcorum regia ſedes.

Regis Ianuæ, cuſtodes corporis, Ianizari

Turcorũ primus in Europam tranſitus.

Græcorum diſcordia Imperij interitus.

Andronic⁹ P. Michael F. Andronicus nepos.

Pruſa capta.

1303.

1317.

Al. Chaliles: Chalela habet Gregoras. à noſtris Hali dicitur.

Alter Turcorum in Europa tranſitus.

1302.

Vide Gregoram lib. 7.

Itali Catalani. 1302.

Thebæ direptæ.

Arragonēſes

tes tragulas & ſagittas, torquenteſq; miſſilia, plurimos Bœotorum eo loci neci dederunt: hinc aduerſus urbem profecti, captam depręd ati ſunt. qui tandem redeuntes in Italiam, domos remearunt. Græci cum rege ſuo Andronico, cum parum dextrè Turcos transfugas, nec non eos qui ab Italia ferendi auxilij gratia aduenerant, fouiſſent, præter opinionem etiam hos ſibi inimicos ex amicis & auxiliaribus fecere. Gręcorum autem nobiles cum profuſioribus largitionibus in ſe cõuerterent reguli, regni reditus uniuerſos exhauſerũt, nullo interim exercitu comparato, nec peregrinis militibus conductis, cum etiam negligerent hoſtes ſuis finibus arcere. Nunc unde digreſſus ſum, reuertor.

Otomani mors. 1330.

Otomanus, Orthogulis filius, ſubacta Græcorũ Aſiam incolentium regione penè uniuerſa, irruit in Niceam & Philadelphiam, quam haud tamen ſuæ ditioni admouit. Turcos quoque qui Homuren ſequebant̃, inimicitijs permotus, bello petijt. Regnans autem Pruſæ, quæ regni ſedes erat, expirauit, relictis liberis, & regione ampliſsima.

ORCHANES rex II

Defuncto Otomano, filius eius natu minimus ex tribus, Orchanes nomine, pręoccupatis animis eorũ qui in arctiſsimam patris admittebãtur amicitiam, eos ſibi familiares & quàm maximè opportunos tenuit. Ex quibus quamprimùm accepit, Otomanũ iam (ut ferunt) in ſenectutis limine conſtitutum, obijſſe mortẽ, fratres illicò fugiens, proripuit ſe ad Olympum Myſiæ montem. Cum iter faceret, incidit in multa equorum armenta, quæ partitur in uiros, qui ad ſe in montem concurrerant. Deſcendentes autem de monte in loca ſubiecta, poteſtatem ipſis rapiendi dedit quæcunque nacti fuiſſent. Etiam urbẽ, cum adhuc uerſaretur in Olympo, expugnatam diripuit.

Fratrũ Turcorum diſcordia.

Fratribus autem ſuis inteſtino bello ardentibus, & utrumque maxima parte hominum frequentante, cum accepiſſet eos longo interuallo à ſe diuiſos caſtra poſuiſſe, cum ſuis de monte diſcedens, ſingulos ſeorſim aggreditur. Interemptiſq; uictiſq; ambobus fratribus ſuis, ipſus ad regiam dignitatẽ emerſit. Ego autem experimentis cognoui, Turcos non in hunc modum ſentire de fratribus iſtis: uerùm iſta eueniſſe ferunt ſub Oguziorum ducibus. Orchanes ubi regni adminiſtrationem ſuſcepit, uniuerſam Lydiam imperio ſuo addidit, Græciſq; in Aſia morantibus bellum indixit. Plurimaq; Græcorum oppida in ditionem accepit eo tempore, quo Byzantij reges & Tryballi in Thracia, & Myſij maximo flagrabant inter ſeſe bello. Poſt hæc in Cappadociam bellum trãſtulit: ſubactiſq; oppidulis quibuſdam, exercitus ad Nicæam Bithyniæ urbem mouit, eamq; oppugnare cepit.

Nicea oppugnata.

Vt uerò nunciatũ eſt Gręcorũ regi, Niceam obſideri, & oppidanos, niſi properè auxilium mittatur, ad barbarum defecturos: conſcribit exercitum, & regni curæ ſe immiſcens, uidebatur non neglecturus Niceam, uerùm fortiter defenſurus, non tam barbari odio ſtimulatus, quàm ſolicitus ne tantam urbem amitteret. Hic igitur, quemadmodum & alij multi fecerunt, regiam dignitatem aſpernatus eſt, quamuis Niceam de manu hoſtium ſeſe uindicaturum adfirmaret: uerùm Græcos aduerſus auum incitans, rerum nouarum auidus, Michaelem Myſiorum ducem in belli ſocietatem recipiens, cum ipſo affinitatem iunxit, in matrimonium ei collocans ſuam ſororem, cum iam antè duxiſſet ſororem Tryballorum regis. Hinc ira percitus Tryballus, arma arripit, habens ſecum Michaelis † patruelem Alexandrum. Victo igitur Michaele, ne ſineret contumeliam ſibi à Michaele factam abire inultam, Alexandrum Michaelis † patruelem regno præficit.

† conſobrinum.

† conſobrinum.

Cum autem & in Græcos eius contumeliæ culpam transferret, etiam hos bello uexauit: oppidulis'que aliquot captis, exercitum domum abduxit. Tandem fœdera pepigerunt, quibus tenebatur, ut inter ſe & amici & hoſpites in poſterum eſſent. Poſt hæc ad regem Græcorum fama perlatum eſt ſatis conſtanti, Orchanem incurſionem feciſſe in Bithyniæ regionem: captiſque mancipijs plurimis, obſidione Niceam cinxiſſe, murúmque eius hoſtili animo quatere. Rex itaq; Græcorũ cõparato exercitu in Aſiam tranſuectus, obſidione circumuẽtis auxiliares porrigere nitebatur manus. Quod ut primùm rumore ad Orchanem perlatum eſt, inſtructo agmine Græcis obuiam procedit. Cum autem ueniſſet Philocrinam, offendit regem Græcorum ibi caſtris fixis morantem.

Philocrina opp.

Nec mora, prælium committitur: in quo rex accepto in pedem uulnere, reliquique Græci non pauci uulneribus confecti, ſtatuerunt intrare Philocrinam, ut uulnerati laſſi'que paululum reficerentur. Nec tamen citra pugnam eò uenire quiuerunt. Barbari enim eos circumuentos à tergo adorti, acerrimè inſtantes magna clade affecerunt: reliquos in urbẽ fugatos, obſidione premebãt. Vrbs ergo illa cum foret maritima, & obſidione non poſſet in poteſtatem hoſtium redigi, Orchanes ab ea diſcedens, copias ſuas Niceam reduxit. quam cũ obſidione aliquãdiu adflixiſſet, tandem pactionib. in deditionẽ accipit. In hunc modũ Orchanes Nicea potit' eſt.

Nicea dedita.

Bellũ dein de Philadelphiã uertit, quã acerrimè ab auxiliarib. defenſam ſui iuris facere nequiuit. Sub idẽ tẽpus cũ iratus eſſet quibuſdã in Aſia degẽtib. ſatrapis, quoſdã eorũ ſibi aſſocians, reliquos debellauit. Tẽpore deinde multo interiecto, Cantacuzeni Gręcorũ regis filiã uxorẽ ducit. Quę affinitas ubi interceſsit, pax inter Gręcos & Turcos facta eſt: belloq; Phrygiæ ſatrapas, cũ diſcordia interueniſſet, perſequebat̃.

Græcorum Imp. affinitas cum Turco.

Andronicus Gręcorũ rex cũ moreretur, reliquit filiũ natũ annos duodecim: tutoremq; ei aſsi-

ei aſsignauit Cantacuzenum, uirum opulentum, magnaq́ꝫ potentia ſubnixum, ut puerum tutaretur, & curaret ad eam uſqꝫ ętatem, quæ regno gubernando habilis foret. Huius in fidem puerum regnumq́ꝫ tradidit, iureiurandoq́ꝫ eum obſtrinxit, ut ſine dolo in administratione regni, educationeq́ꝫ pueri uerſaretur, quo ipſum nihil iniuriarũ à ſe expertũ, tandem regno Græcorum pręficeret. Vt autem rex exceſsit è uiuis, nõ multo pòſt urgentibus & opitulantibus Gręcis, tutor ad regni curam allectus eſt, puerũ tamen nulla iniuria affecit. Verùm cum eum affinem ſibi feciſſet, ut imbellem contemptui habuit, ſpem omnẽ in Græcis, quantum ad regnum retinendum attinebat, ponendo. At Cantacuzenus cũ pupillum regno priuaſſet, Orchanemq́ꝫ data in uxorem filia affinem aſciuiſſet, eum & amiciſſimum & familiariſsimum in poſterũ expertus eſt. Orchanes cum regnaſſet annos circiter XXII. mortem obijt, relictis filijs Sulaimane & Amurata. Sulaimanes, inito regno, arma contra Gręcos cępit. Captis igitur mancipijs quàm plurimis ex ea Græcorum regione quam in Aſia poſsidebant, etiam in Europam traiecit, hortantibus & inſtigantibus ijs Turcis qui antè cum Chatite in Europã tranſierant. Hi edocebant profectionem, qua cõmodiſsimè in Europam ueniretur. Præterea narrabant, Europæ regionem eſſe amœniſsimam, captuq́ꝫ facilem. Tranſmiſſo itaqꝫ exercitu haud magno, Cherſoneſum populati ſunt: deuictisq́ꝫ oppidulis quibuſdam, præſidioq́ꝫ Cherſoneſi Madytoq́ꝫ domitis, irruerunt in Thraciam, progreſsi uſque ad flumen Tænarum, mancipijs plurimis in Aſiam traiectis, quæ belli iure obuenerant. Turci, qui in Aſia remanſerant, cum hæc audiuiſſent, illico in Europam contenderunt ad Sulaimanem, & maxima breui hominum multitudo in Cherſoneſum ad ipſum confluebat undiqꝫ ex Aſia: & eò loci agriculturę operam dabãt, agris ſuis in Aſia parcentes. Deinde rex Græcorum legatis miſsis, cum Sulaimane Orchanis filio pacem fecit, amicosq́ꝫ & hoſpites in futurum ſe mutuò fore teſtati ſunt: & coniunctis copijs bellum in Tryballos (qui & Bulgari) tranſtulerunt. Quidam perhibent, adhuc ſuperſtite Orchane, Sulaimanem filium tranſiſſe in Europã, acceſſitum aduerſus Tryballos ab Gręcorum rege. Triballi autem eo, quem trademus, modo ad Europæ imperiũ deuenerunt. Stephanus (quem Stepanum alij) Tryballorum rex profectus ab ea regione quæ uerſus Ionium patet, igne incendijsque plurimis Epidamni regionem deuaſtãs, etiam Epidamnum (quod & Dyrrhachium) ſubegit: & hinc in Macedoniam exercitus duxit, Scopiorumq́ue urbem regni ſedem declarauit. Fuerunt autem iſti, quantum conijcere licet ex profectione eorum, qua delati ſunt ad Europę imperium, genus Illyriorum: qui progreſsi ab Occidentali uerſus Ionium regione, uenerunt ad Scopiorum urbem, lingua etiamnum non diſsimili utentes. Iſtud Illyricorum genus, cum longè latéque teneret mare Ionium, etiam Venetos attigit. Reliqui ab ijs ſegregati, per Europam diſperſi ſunt, etiam hodie non multum lingua moribúsque & uictus ratione abhorrentes. Conſtat itaque, eorum ſententiam haud ueritate niti, qui pronunciant Illyrios eſſe eos quos Albanos nominamus. Nec uerò principium eius ſermonis admitto, qui aſtruere conatur, Albanos eſſe Illyrici generis. Quòd autem & Albani ab Epidamno prodeuntes, in Europæ regionem maritimam, quæ Orientem reſpicit, uenerint: Aetoliaq́ꝫ, Acarnania, nec nõ magna Macedonum regionis parte ſubacta, ibi habitarint, etiam ipſe noui, multis coniecturis eò deductus, multisque ſuper ea re auditis. An uerò ab Iapygia iter facientes (ut quidam cenſent) in Epidamnum tranſierint, & hinc in eam regionem, quam tandem ſubiecere, peruenerint, ſiue cum eſſent finitimi Illyricis Epidamnum colentibus, accedentes paulatim regionem Epidamni, quà in Orientem patet, occupauerint, neſcio qua ratione quàm uerißimè aſſequar. At nos explanabimus ut utraque hęc hominum genera, Tryballi & Albani, egreſsi ab ea regione quæ ſpectat Ionium, tranſierint per regionẽ Europæ, quæ in Orientem uergit, ibiq́ꝫ habitauerint, nec modicas regiones ſuo imperio adiecerint, uerſus Occidentem iter inſtituentes: cum etiam propemodum ad Euxinum mare acceſſerint, Iſtrum & Theſſaliam adierint. Quæ omnia in hunc modum euenerunt. Rex horum digrediens ab urbe Scopiorum, munitus uiris rei militaris peritiſsimis, & ualidiſsimo exercitu, loca Caſtoriæ finitima in ditionem redegit. Motis deinde caſtris in Macedoniam, præter Thermam omnia ſubiugans, bellum ad Sauum uſque promouit: & in Iſtria res præclarè gerens, uniuerſa ea potiebatur regione. Diſpoſitis dein per Europam uiris, ubi neceſſe erat, fidiſsimis, in magnam adoleuit potentiam. Etiam Græcos bello aggreſſus, ut ipſorum regnum deſtrueret. Emiſſo itaque equitatu in loca Byzantio propinqua, cum ea grauiter afflixiſſet, abibat. Græci ab hoc ſibi extrema timebant, cum regnum per incuriam periret, Andronicúsque ſenior rex diſſolutiori uictui ſe mancipaſſet: Græci nullum contra illum pugnandi inibant conſilium, uerùm omnis ſalutis ſpes in mœnibus defenſandis ſita erat. Iter dehinc intendens in Aetoliam, Ioanniam, ſiue Ioanninam, olim Caſsiopen dictam, urbem ſuo imperio adiunxit. Macedoniam, quà finitima eſt Axio flumini, commiſit Zarco, uiro apud ipſum dignitate primario. Eam regionis partem quæ à Pherris tendit uſque ad Axium flumen,

SVLAIMANIII. rex.

Tertia Turcorum in Europam incurſio.

Bulgarorum origo.

Illyrij.

Albani.

Sauus fl.

Bulgari in Europam diffuſi.

Zarcus.

Stephanus ditionem omnem in duas distribuit

flumen, Pogdano tribuit, uiro bono, & rei militaris peritiſsimo. Regionem quæ à Pherris excurrit ad Iſtrũ, † Chrati & Vngleſi fratribus cõceſsit, quorũ alter regius pocillator, alter equorũ regiorũ curator erat. Regionem Iſtro adiacentem nactus eſt, contribuente rege, Bulcus Eleazarus, Pranci filius. Trica & Caſtoria obuenere Nicolao Zupano. Aetolia decreta eſt Prialupi. Ochridem & regionem Prilis bæam dictam, Pladicę uiro haud ignobili regendam dedit. Commemoratos modò uiros accepimus Europæ regionibus præfectos eſſe à rege Stepano: qui ubi exhalauit animam, ſinguli ſuas regiones, quàs à uiuo gubernandas acceperant, retinuere: fœderibusq; inter ſeſe ictis, à ſe mutuò bello abſtinuerunt. Græcis uerò, ut cuique opportunũ erat, admodum bellicis armis moleſti erant. Michaelem Myſiorum ducem, qui imperauit locis Iſtro ſubiectis, & regni ſui ſedẽ Trinabi conſtituit, Stepano antiquiorem extitiſſe audiui: præterea Bulgaros, quos Myſios uocamus, ibi ſedes tenuiſſe accepi: Seruios autẽ ſiue Sorabros & Tryballos à ſe diſcretos, tandem ad iſtud nomen emerſiſſe. Vtraq; iſta genera hominum cum diuerſa ſint, non ad unum referenda ſunt. Vt autem ſinguli iſti populi regno ſuo à barbaris ſint exacti, ipſiq; prorſus interciderint, in ſequentib. exponet. Sulaimanes cum Cherſoneſi urbes, præter Callipolim, ſubegiſſet omnes, profectus eſt cum exercitu aduerſus Thraciam, ut & hanc ſuam faceret. Cum autem pacem feciſſet cum Græcis, expeditionẽ ſuſcepit contra † Chratem & Vngleſem Tryballorum duces, qui Gręcis admodum intolerandi erant, feroces & bellicoſi. Qui ubi reſciuerunt Sulaimanem proceſsiſſe in Europam, regionem ipſorum in Græcia ſitam uaſtare, prędasq; nemini parcentem confertim agere, copias & ipſi ſuas aduerſus Turcos duxerunt: conſertisq; manibus, uictores prælio abierunt, plurimis prima coitione interfectis. Deinde certiores redditi, Turcorum res uſque augeri, ſibique tandem intolerabiles fore, cum plurimi Turci uſque ex Aſia ad Sulaimanem concurrãt, Europæasq; urbes obſidione urgeãt, his exciti, uterque in mediterranea Thraciæ pergit, & copias parat. Vngleſes à Pherris, ubi regia erat, in Turcos progreditur. Chrates aũt, prędicti frater, copijs plurimis cõtractis, ad fratrẽ per mediterranea Thraciæ cõmeat, cõmuni conſilio iunctisq; uiribus bellũ Turcis illaturi. Sub idem tempus Sulaimanes oppidulum oppugnabat ad Tęnarum fluuiũ ſitum, diſtãs à † Callipoli ſtadijs circiter ſeptuaginta, plurimis tentorijs, quę eò aduexerat, per circuitum fixis, in quib. Scythæ Turciq;, quotquot paſtoralem uitam ſequũtur, q̃ ſuauiſsimè degũt: aſsidensq; urbi, intẽtus oppugnationi inſiſtebat: & ſtudio expugnandę urbis adſtrictus, accipit hoſtiũ aduentũ. Deligit igitur ex ſuis octingentos uiros, nocturnisq; itinerib. prima aurora ad hoſtium caſtra peruenit. Eos deprehẽdit nec ſolitas uigilias obeuntes, laxatisq; cuſtodijs affuſos Tenaro fluuio prębenti aquam potu quidẽ † peſsimam, eandem uerò & ſaluberrimam. Aeſtatis tempus erat, quo nec arma, nec equos perinde curabãt, putantes ſe planiſsime ab hoſtiũ incurſionib. ſecuros & tutos. Hos nec opinantes, & in Cermiani regione in luxuriam effuſos, altaq; quiete ſopitos, Sulaimanes ſtipat' octingentis militib. delectis adoriť: cędemq; maximam, impigrè obuios mactãdo, hoſtiũ fecit. Multi in flumen fuga prępropera delati, dubij quònam ſe uerterent, ibi inter cunctandi moras occubuerũt. In hoc prelio deſideratus eſt Vngleſes: etiam Chrates occiſus eſt. Vt aũt hic interierit, ignoratur. Hunc eius propinqui qui eum ſanguine contingebant, aliquãdiu poſt præliũ iſtud uixiſſe credidere. Sulaimanes uictoria illa inſigni & illuſtri clarus, facilè tandẽ etiam oppidulũ, quod obſederat, ſuo imperio adijcit. Exercitus quoque Oreſtiadi, quam Hadrianopolim appellant, admouit. Circumſedit & Peridmetum infeſtis exercitibus: aggreſſusq; murum, cœptis non ſuccedebat. Cum aũt ibi hæreret intentus obſidioni urbis Sulaimanes, ferunt adoleſcentem quendam clàm ſolitum egredi urbe per rimam quandã muri, ad demetendum frumentum. Deinde frumento onuſtus, per eundem locum in urbem remeabat. Cumq; hoc frequenter faceret, tandem uiſus eſt à milite quodam Turco, ibi ſtipendia faciente. Turcus autem animaduertens, qua muri parte intrare adoleſcens ſolitus erat, à tergo eum ſequutus eſt, tentaturus ſi per eam rimam in urbem ſibi pateret aditus. Vrbem itaque ingreſſus eſt. quo facto, redijt in caſtra ad Sulaimanem, actáque edocet. Sulaimanes igitur eductis in aciem copijs, ad urbem acceſsit. in quam cum irrepſiſſet, duce Turco, qui rimã inuenerat muri, illicò eius dominium nactus eſt. Poſtea promotis caſtris † Philopolim obſidet: quæ tandem pactionibus in eius fidem traditur. Ferunt, hunc regem habuiſſe uirum rei militaris perquàm gnarum, quo nullus fuerit ſuperior incurſionibus faciendis, belliſq; gerundis. Præterea aiunt, ad tantam potentiam eum hac ex cauſa ueniſſe, quòd ſumma celeritate in rebus gerendis uteretur. Sulaimanes morbo implicatus eſt. hinc feſtinabat in Aſiam. morbo tandem ingraueſcente, moritur. Moriens præcepit ſuis, ut corpus ſepelirent in Cherſoneſi Iſthmo, ubi antea contigerat filiũ ſuũ fato fungi: & magnificę ſepulturę tradi ordinauit, & reditus ſacerdotibus q eò loci erãt, ut celebrarẽt nocturnos ludos ad ſepulchrũ, ſeq; filij ſepulturæ iungi uoluit. Cum iam animã efflaſſet, Orchanis filius Amurata, Sulaimanis frater, re cognita, peregrinos & reliquos Ianuarũ milites aſſumens, in Euro-

Al. Chrali.

Ternobum. Bulgari. Myſij.

Al. Chralé, & ſic deinceps.

Bulgari Turcos uincunt.

Al. Hadrianopoli.

Al. optimã.

Bulgarorũ clades.

Oreſtias, quæ & Adrianopolis, obſeſſa & capta.

Al. Philippopolim.

AMVRATES prior IIII. rex. anno 1350.

in Europam traiecit: exercitusq; omnes qui ibi erant, accepit. Hinc contendens Hadrianopolim, eam ſibi regni ſedē deſignauit. Rebus ita compoſitis, incurſionem in Macedoniæ mediterraneam regionem fecit: breuiq; captis mancipijs plurimis, & alia præda, milites ſuos admodum opulentos reddidit. Turcos, qui eum lucrandi animo comitabantur, mancipijs & iumentis Græcorum & Myſiorum, quæ belli iure obuenerant, liberaliſsimè donat. Ferunt Sulaimanem, poſtquam nunciatum erat Tryballorum & Myſiorum copias aduerſum ſe pergere, colloquutum cum Græcis, ſi numerarentur ſibi ſexaginta millia drachmarum, uelle ſe reſtituere Grçcis quçcunque in Thracia ipſorum cæpiſſet oppida: & relicta Europa, diſceſſurum in Aſiā. Hunc cum Græci audiſſent ſuas in Thracia obſidere urbes, promptiſsimis quidem animis prædictam conditionem accepiſſent: at cum maximus terræmotus accidiſſet, oppidorumq; muri procidiſſent, Turci accedētes armati, urbes plurimas, etiam Græcorum, in ditionem ſuam redegere: nec amplius tales obtulere conditiones Græcis, uerùm Europam obtinuerunt. Poſt hæc bellū auertit in Myſios & Tryballos. Tryballos autem gentem eſſe totius orbis antiquiſsimam & maximam, cōpertum habeo. Appulerunt in hanc regionem, ſiue (uariant enim auctores) diuiſi ab Illyrijs: ſiue, ut quorundam ſententia eſt, ab ea regione quę ultra Iſtrum in extrema Europa eſt, & à Croacia Pruſijsq; Septentrionale mare accolentibus: necnon à Sarmatia, quam hodie Ruſsiam uocant, propter ſuæ regionis frigus inuictū profecti, Iſtrumq; tranſgreſsi, in regionē Ionio affuſam penetrarunt. ubi quoq; habitarunt, cum armis eam regionem quę Venetos ſpectat, ſubegiſſet. Si autem quis contrariam ſequatur ſententiā, quaſi e regionē uerſus Ionium uergente digreſsi, Iſtroq; ſuperato, in illā acceſſerint, unde eos antea ꝓdijſſe diximus, regionē: haud quidē contendero: nec tamen eam tutò arripere audeo. Attamen ſcio, quamuis populi iſti nominibus ſint diſcreti, non tamen moribus quicquam inter ſe differunt: idem linguæ uſus ijſdem etiam hodie eſt. Diſperſi hinc inde, domicilia per totam habuere Europā, incolentibus quibuſdam de illo grege Peloponneſi regionem Laonicam, quà patet ad montem Taugetum, & ad Tænarum. ubi etiam habitauit à Dacia ad Pindum uſque montē, in Theſſaliam ſe proijcientem, alius quidā populus: utriſq; nomen fuit † Bachi. Nec tamen ſcio, utrum in Epiros cōmigraſſe aſſeuerē. Haud me fugit, Tryballos, Myſios, † Illyrios, Polonos, & Sarmatas, eadem inter ſeſe lingua uti. Si igitur hinc coniecturam facere licet, exiſtimo omnes iſtos, unum hominum eſſe genus, nec diuerſum. Vt autem tandem in diuerſos abierint mores, & in alias conceſſerint regiones, à nullo accepi, ut certum quid de ijs pręſenti hiſtoriæ inſerere auſim. Vltra citráque Iſtrum colunt, longè latéque regnantes. Itaq; mea quidem ſententia, magis ueriſimile uidetur, hoc hominum genus uarijs fortunæ procellis iactatum, Ionij regionem inſediſſe: traiectóque Iſtro, ibi ſedes fixiſſe: ibidemq; potius habitaſſe, quàm inde diſcedētes, adierint ad eum orbis terrarum tractatum, qui propemodum inhabitabilis ſit hominibus. Illi itaq; ſiue neceſsitate, ſiue uolūtate tracti, ad ſui defenſionem ſeorſim à reliquis ſegregati habitare inſtituerunt: ut uidere eſt magis coniectanti, quàm ueritatem rei pronuncianti. At hîc ſitam eſſe ſuperiorem & inferiorem Myſiam, nō eam regionem rectè dici, quæ ſupra Iſtrum, uerùm quę ultra Iſtrū colitur: nec etiā inferior Myſia nuncupatur regio, quæ Iſtro ſubiecta eſt. Ad iſtam regionem Iſtri, quæ ad Italiam uſque ſe porrigit, Bulgaros, quos inferioris Myſiæ incolas perhibent, & Grecam linguam callere aiunt, ſcio perueniſſe à Byde na urbe uſque ad Euxinum pontum, Trinabum urbem regni ſui ſedem decernētes. Hos quidem Alexander, quem Seruiæ Tryballorúmque dux Chrales regno præfecit, imperio rexit, donec moreretur, ſuperſtite filio Suſmano, qui in paternum ſucceſsit regnum. Hunc bello aggreſſus eſt Amurates, Orchanis ſoboles. Poſtquam autem caſtra in Tryballos mouit, eos prælio uicit: Pherrasq; urbem opulentam in poteſtatem redegit, & loca Rhodopen ſpectātia in ditionem accepit: maximaq; uirtutis militaris patrabat opera. Saini uiro optimo cum cōmiſiſſet Pherras urbem, aduerſus Suſmanū Myſiæ regem arma cepit. Tandem cum Myſijs manus conſeruit: quorū interfecit paucos, cum fuga euaſiſſent inuiolati ad loca Iſtro proxima. Suſmanus inde legatis miſsis ad Amuratem, qui pacem orarent, fœdere icto in ſocietatem acceptus eſt, ut deinceps hoſpes & amicus Amurati foret. Hinc & affinis Amurati factus eſt, data in uxorem filia ſua forma excellente, ex Braide, quam uxorem uulneratus duxerat, prognatam: alteram connubio iunxerat Græcorum regi, Andronico Ioannis F. Ioannes enim regno iam expulerat Cantacuzenum, qui puerū ipſum gubernarat: quū arrepto Græcorū regno, filiorum quos habebat, alterum Emanuelē natu minorem miſit in Peloponēſum, ut eſſet dux Mizithrę, quę olim Sparta: natu uerò maiorē, Gręcorū regem eſſe iubet. Ioannes autem Andronici filius, cum iam eam attigiſſet ętatem, quę rebus gerendis idonea erat, conſpiratione facta cum Græcis, rogauit ut regno præficeretur. Eodem autē tempore rex in Macedonia agebat, luxurioſiore uictu & intemperantiore diſſolutus. Græci indignantes propter uictus rationem diſſolutiorem, & conuicia regi facientes, ut quiſque habebat quod crimini uerteret, Ioannem Andronici

Tryballorū, qui & Valachi, origo & ſitus.

† Valachi.

† Alij addūt Croacios.

Bulgari.

Suſmanus uictus.

Cantacuzenus.

dronici filium in Macedoniam abductũ communi aſſenſu applauſuꝗ regem deſignãt. Inito regno, Cantacuzenum in Nazarçorum ſiue monachorum ordinem tranſtulit, quem mutato nomine Matthæũ appellauit. Huius ſenior filius, quẽ pater Græcis regem deſtinarat, in Rhodum nauigat, petiturus à ſacerdote ſummo, quem Magnum magiſtrum uocant, qui inſulam regebat, auxilium, quo adiutus recuperaret amiſſum regnum. Multis autem nequicquam pertentatis, quibus in ſuas partes ſacerdotem pelliceret, ut ſpem auxilij affulgere uidit nullam, ad fratrem ſuum iuniorem Emanuelẽ in Peloponneſum Spartæ ducem iter flectit: apud quem uitæ conſuetudinem & neceſſaria habuit. Ioannes autem cum Amurate in Europam tranſgreſſo ſocietatem contraxit, filióꝗ ſuo Andronico Myſiorum regis filiam uxorem dat: ex qua duos ſuſtulit filios. Andronicus quidem natu maximus, Demetrius uerò & Emanuel natu minores erant. Theodorus autem ſequebatur Amuratem, quocunꝗ bellum auertiſſet. Reliqui, quos modò diximus, uectigales & ſtipendiarij erant Amuratis, ipſumꝗ comitari cogebantur, contra quoſcunꝗ expeditionẽ ſuſcepiſſet. His ita cõpoſitis, exercitum contra Dragaſem Zarci ducẽ mouit, regionémque iuxta flumen Axium domuit, ſibiꝗ tributariam belliꝗ ſociam effecit. Ducem quoque in poteſtatem accepit, quem ſub ſe ſtipendia facere iuſsit, equitum impetrata manu non modica. His præclarè geſtis, etiã Pogdanum eò loci regnantem debellauit: quem ſub ſe merere cum exercitu, quem habuerat, uoluit. Amurates autem per omnia imitatus æquitatem Cyri Cambyſis filij, maxima modeſtia & liberalitate tractabat duces Tryballorum, & Myſiorum, Græcorumꝗ, qui in ſuam poteſtatem conceſſerant. Cum moratus eſſet longo tempore in Europa bello adſtrictus, nunciat̃, ſuos in Aſia prefectos coniuratione facta Aſianos ſolicitare ad defectionem, plurimamꝗ regionem iam ab Amurate auertiſſe: conſcriptisꝗ exercitibus, Aſiæ ſtatum quàm maximè conturbare, oppida quædam capientes, quædam uerò oppugnantes non ceſſare. Quamprimùm hæc certò accepit, tranſitum in Aſiam parat: ſuosque ita inſtruit, ut hoſtes quàm potentiſsimè contundere & profligare poſſet. Cum hos deprehendiſſet in Myſia caſtra collocaſſe, copijs in aciem eductis, tale excogitauit, ut qui eſſet ſumma rei militaris ſcientia præditus, ſtratagema. Dicitur enim, cum æſtatis eſſet tempus feruidiſsimum, Eteſias uentos ab occidente ſpirare. Ibi autem ſuorum ordines ita diſpoſuit, ut uentum à tergo haberent præliantes. Hinc princeps prælium inibat, ubi hoſtium acies erat confertiſsima, irruens, & quàm fortiſsimè pugnans. Cum autem prælium utrinque æquo Marte ferueret, ipſe in editiorem tumulum conſcendens, uoce quàm potuit maxima ſuos in hunc modum allocutus eſt: O commilitones mei, filij dilectiſsimi, non ſubit animos, quanta pericula in Europa multorum annorum duriſsima militia perpeſsi ſitis? Quid ceditis? an neſcitis omnia in ueſtra fore poteſtate, illis ſuperatis? Agite igitur, promptis animis me ſequamini. Quòd ſi cunctati fueritis, hoſtes nos uincent. Hæc loquutus, admiſit equum in hoſtem, & in confertiſsimos hoſtium cuneos ſe coniecit, acerrimè prælians: confeſtim'que, ut prædixerat, uentus exortus eſt, & in hoſtium faciem ſe fudit. Hinc cum mutua hortatione aduerſum hoſtes procederent, maximoꝗ impetu eos adorirentur, primùm eos in fugam coniecerunt, & inſequentes plurimos trucidarunt. Fertur, maximam exercitus ſui partem ibi intercidiſſe. Hoſtes autem fuga ſibi conſulentes, ſinguli ad ſua diſperſi ſunt. Hinc cum legatos miſiſſent ad Amuratem, petitum pacem, haud paſsi ſunt repulſam. Hac tamen conditione pax data eſt, ut ſe, quócunque exercitus mouiſſet, impigrè ſequerentur. Vt autem pax cum Turcis in Aſia facta eſt, etiam res in Europa interturbatæ ſunt. Sauzes natu maximus filiorũ Amuratis in Europa relictus eſt, ut eam defenderet: & ſi qua ſeditio coorta eſſet, aut periculi quid ingrueret, curaret ut Europæ res in tuto collocarentur. Hic ſeditionem excitauit, concilians Græcorum nobilium in Europa animos. Cum ueniſſet colloquendi gratia ad Græcorum regis filium ſeniorem Andronicum, cui Byzantium regnique curam mandarat pater, cum proficiſceretur cum Amurate in Aſiam aduerſus duces iſthic ſeditioſos, tandem eò deducti ſunt, ut uterque à patre deficeret ſuo, paternúmque regnum teneret, eundémque & hoſtem & amicum ducerent, quem alter iuſsiſſet: preterea ſi quid ingrueret, alter alteri auxilio eſſe ne cunctaretur. Hæc cum ipſis uiſa eſſent, quo maioribus animis obſeruarentur, maioreꝗ fide colerent̃, iuriſiurãdi religio utrinque interpoſita eſt. quibus expeditis, quàm commodiſsimè ex aperto præparabantur obſiſtere Amurati, ſi in Europam tranſire conaretur. Vbi de iſtis certior factus eſt Amurates, aduocato Ioanne rege Byzantij, huiuſcemodi exorſus eſt orationem: Rex Græcorum, mihi nuper à fide digniſsimis in Europa nunciatũ eſt, Sauzẽ filiũ meũ à filio tuo coactum inſtituere, ad extremã me deuoluere miſeriã. qua ratione igit̃ fieri poſſet, ut incõſcijs uobis ad tantã deuenerint dementiã, ut non ſolũ meus filius tam impia aggrediat̃, uerùm tuus accedat auxiliator & adiutor? Abſꝗ tuo conſilio hæc parari, quo pacto cogitare poſſum? Verùm ſi pœnas exegeris de filio tuo, quas ego dictauero, certò ſciam, te inſcio & inuito iſta cõtigiſſe. Sin aũt

Rhodus.

Ioãnes Imp. Conſtant.

Græci Turcis militant.

Stratagema.

Turcorũ inteſtinum bellum.

Turcorum clades.

Coniuratio filiorum in parentes.

Amuratis ad Græc. Imp. oratio.

alia tibi quàm mihi placuerit puniẽdi filij ſententia, ſcito harum turbarũ culpam omnem me in te tranſlaturum.

Imp. Græci reſponſum.

Cui Græcorũ rex reſpondet: Nequaquam, ô rex, hanc culpam uerè in me reijcies. Nam ſi nunc mihi daretur filius ille meus, quem ais adeò impia in te patrare: ſanè cogniturus eſſes liquidò, quàm ardentiſsimis ſtudijs te tuumq́ꝫ regnum complecterer. Sin autem mihi animaduertendi in filium negocium iniunxeris, ne me adeò dementem fore exiſtimes, ut quicquam gratia repreſſus, de pœnæ ſeueritate remittam: præſertim cum is puniendus ſit, qui tibiq́ꝫ mihiq́ꝫ inimiciſsimus & infeſtiſsimus eſt. Rex dicendi cum finem feciſſet, placuit ut uterque parens ſuum filium ſimili pœna, cum crimen utriuſque ſimile foret, feriret.

Imperatorũ amborum filijs adẽptus patrum decreto uiſus.

Pœna autem erat conſtituta, uidelicet ut utriuſque oculi eruerentur. Hęc ubi ſunt decreta, copijs quàm potuit maximis ſuccinctus, feſtinauit in Europam. Quibus tranſuectis in Europam, ſummo ſtudio contendit aduerſus filium in eum locum, ubi eum cum Græcorum regis filio caſtra communiuiſſe acceperat. Qui quidem coacto in Europa exercitu, caſtra metati ſunt in Byzantij quodam loco, Apicridium dicto: quò ſanè congregatos eſſe cõſtabat Græcos, & optimos quoſque ex Europa. Ibidem iuxta torrentem quendam, quo quaſi uallo muniebatur, caſtra locauit Sauzes Amuratis filius, patris aduentum expectaturus. Amurates cum exploratum haberet, filium ſuum, additis Græcis, in prędicto loco caſtra poſuiſſe, compoſito agmine accedit, præliaturus cum hoſte. Cum autem prælium prohiberet torrens, etiam ipſe torrenti caſtra impoſuit. Fama eſt, Græcorum quoſdam congreſſos cum Amuratis militibus, eos fudiſſe. Deinde cum cognouiſſet locum iſtum ad prȩlium committendum minus eſſe opportunum, noctu profectus e regione caſtrorum hoſtilium, ad oram torrentis quàm proximè ad hoſtiũ caſtra accedit. Hinc cum facilè exaudiri poſſet, ſublata uoce ſingulos nominatim inclamauit: quorum egregia facta locis temporibusq́ꝫ notata, oratione ſecunda extollebat. Deinde cum ſingulos ſatis collaudaſſet, equo tranſijt torrentem, & talem orationem habuiſſe fertur:

Amuratis ad ſuos oratio.

Viri heroes, quò fugitis, relicto me, patre ueſtro? Quare præceptoris ueſtri diſciplinam abijcientes, ad filium meum conuertimini deſertorem? Qui ubi primùm captus in meas uenerit manus, tergo ſuo pœnas pendet. Nam flagellis cædetur, ſi modò id per uos mihi licuerit: nec quicquam mali aliud adoleſcentis perpetietur corpus. Sin autem ſpreta hac ſententia mecum uolueritis decernere ferro, pro certo habetote uos ad ſummam abituros miſeriam, nec meam bonitatem unquam experturos. Agite ergo, ad nos tranſite, nihil mali ſuſpicãtes. Nec ob noſtræ uirtutis reuerentiam, nec etiam propter filij flagellationem, ad me confluere erubueritis. Iuro per eum, cuius ope ad iſtud inſigne imperium conſcendi, me nihil mali cuiquam ueſtrûm illaturum. Fama eſt, Sauzis milites his auditis nonnihil confuſos uoce regis, quę erat clariſsima: ſibiq́ꝫ timuiſſe malè, uirtutem eius & fortunam optimè callentes. Attamen perſuaſi auctoritate dictis, cum inter ſe multum eſſent collocuti, nocte ea quę inſequebatur, caſtra deſerunt: & quò cuique opportunum uidebatur, eò dirigebat greſſum. Plurimi cum Amuratis caſtra intraſſent, deprecati ſunt culpam, factum excuſantes, ſe non ſponte, uerùm neceſsitate circumdatos, caſtra Sauzis eſſe ſequutos. Sauzes ubi intellexit milites ſuos è caſtris aufugiſſe, nec nõ illos, quos ſibi fidiſsimos & deditiſsimos iudicabat, abijſſe, conceſsit Didymotichum. Sequuti ſunt eum Græcorum filij: quorũ auxilio ſubnixus, res quàm animoſiſsimè gerebat. Amurates comperto filij diſceſſu, e ueſtigiò inſequutus eſt, urbemq́ꝫ obſidione circumdedit.

Didymotichi obſidio.

Illi qui erant cum Sauze, fame oppugnati, cum antea nullum frumentum in arcem congeſsiſſent, ſemet fidei Amuratis ſine pactionibus tradidere. Amurates itaq́ꝫ cum urbẽ fame enectam accepiſſet, etiã Sauzem filium cæpit: quem oculis priuari iuſsit. Græcos autem reliquos ex urbe uinctos, præcipites in flumẽ ſubiectũ deijci imperauit.

Deſertorum pœna.

Caſtris aũt iuxta flumen fixis, ſpectabat optimates Gręcorum ut præcipitarentur ex urbe, nunc bini, deinde & terni. Studio deinde ſpectandi addictus, cum interueniſſet ex improuiſò lepus à canibus agitatus, fertur cachinnum ſuſtuliſſe. Poſthæc parentibus eorum qui ſe iunxerant Sauzi ſeditionem concitanti, præcepit ut filios necarent ſuis manibus. Patres duo fuere, qui noluere tam crudele exequi imperium. Hinc & ipſi trucidati ſunt ſimul cum filijs. Nam dicere ſolebat, nequaquam iſtos citra conſilia parentum defeciſſe ad Sauzem. Nunc autem cum fortuna utantur dubia, eos nutare in utramque partem. His ita expeditis, nuncium mittit ad Græcorum regem, ut filiũ ſuum plecteret, ſicuti initiò conuenerat: qui infundẽs oculis eius acetum feruidum, uiſum ei ademit. Talem finem iſti bello impoſuit.

Emanuel Andronicus.

Poſtea cum Emanuel, regis Græcorum filius, Macedoniæ Thermam, quam Theſſalonicam nominant, regens, & auxiliũ nactus, deprehenſus eſſet Pherris urbi inſidias ſtruere, resq́ꝫ nouas contra Amuratem moliri: miſſo Charatine potentiſsimo uiro, & militari ſcientia nulli poſtponendo, ei præcepit ut Thermam occuparet: nec reuerteretur, niſi adducens filium Ioannis regis uinctum. His quidẽ Charatines efficiendis præcipuè intentus erat. Emanuel cum præſentiret urbem non poſſe ſuſtinere Charatinis uires, cum alioqui urbis res eſſent comminutę, nec quicquam boni præ ſe ferrent (nam contumelio-

tumelioſius illum tractabant, quàm fieri par erat, uiro maximè infenſi) quapropter animo agitabat quàm ocyſſimè mari contendere ad patrem. Pater autem miſſo nuncio cum edixiſſet, ut aliò quàm ad ſe diuerteret, quaſi eum non amplius excipere auderet Amuratis metu: ſtatuit ire ad Amuratē, huncq́ꝫ ſupplicijs fatigare, ut ſibi admiſſorum impunitatem concedat. Amurates cognito filium regis ad ſe uenire, eius admodū gauiſus eſt generoſa indole. Cui cum proceſsiſſet, ut antea conſueuerat, obiam, primò eum alloquutus eſt. Deinde pauliſper ſilentiū tenentem, cum eum reprehendiſſet, renidenti ore ſic loquutum eſſe accepimus: O' fili regis, iurè quidē conuinceris, quòd regioni noſtræ, antea ueſtræ, inſidiatus ſis: & quæcunque feceris, iuſtè te feciſſe compertum habeo. Nunc autem cum tibi præteritorum ueniam impertiar, caue deinceps talia aduerſus me meúmque regnum coneris. Mihi enim, & huius rei curatori DEO ſatis declaraſti, te peſsimum eſſe factum. Itaque ubi melior nunc factus fueris, etiā res Europę ſub uobis melius ſunt habituræ. At ego, inquit ille, ſciens DEVM omnia quàm optimè agere, ad te ueni tot criminibus irretitus, rogaturus ueniam eorū quæ in te regnumq́ꝫ impiè cōmiſi. His dictis, ueniam dedit Amurates: & ad patrē ſuum eum remittens, iuſsit ut filiū cum bona gratia ſuſciperet. Qui imperata faciēs, filiū illico admittebat Byzantium. Charatines occupata Therma, & defectorib. in ſeruitutem redactis, plurimū gloriæ inuenit apud Amuratem: cum antea multum, nunc plurimum apud eum polleret. Extant enim huius Charatinis plurima memoratu digna, ut qui Amurati optima ſuggeſſerit conſilia: & pleraque egregia opera in Aſia Europaq́ꝫ facta, huius ex induſtria prouenêre. Extant uiri huius ſermones quidam memoratu digniſsimi, quos cum rege habuiſſe fertur, contendens cum eo ſuper illis quæ ad prudentiam reiq́ꝫ militaris ſcientiam attinent. Nam eum interrogationem inſtituentem, dixiſſe memorant: Rex Amurates, quo pacto res bellicæ adminiſtrandæ ſunt, ut eo, quod deſideras tuis copijs effici, potiare? Regem aiunt reſpondiſſe: Si ſingulis occaſionibus, ne aufugiant, diligenter fuero intentus: præterea, ſi plurimis beneficijs militum animos mihi deuinxero. Charatinē ſubieciſſe audio: At qua ratione occaſiones non omiſeris, præterea ſcopum tuæ militiæ attigeris? Regem intuliſſe: Si animo diligenter uериſimilia quę ad ſcopum ſpectant, penſitauerim: & in iſtis quæ ad ſcopum faciunt, non aberrauero. Hinc tradunt, Charatinem in maximū effuſum cachinnum, dixiſſe: Rex Amurates, plurima ſapientia te inſtructum eſſe cerno. At quo pacto uериſimilia diligenter animo expendas, niſi pręſens utraque experimentis cognoueris, quæ fieri, quæq́ue

Therma occupata.

Charatinis cum Amurate colloquiū.

non fieri oporteat? hæc in conſultatione ut reſpuas, illa ut maxima cura deligas. Iſta ubi præceſſerint, ſignificat etiam requiri celeritatem, quæ plurimum momenti ad res præclarè gerendas habet, ut nihil magis ducem quàm celeritatem & indefeſſam curam in agendo & conſultando ſectari oporteat. Præſens eſſe ne negligat, ubicunque ſua præſentia opus fuerit. Talia cum inter ſe conferrent ſermocinantes, pronunciarunt ſententias, quantum pertinere uidetur ad res gerendas, nequaquam inutiles. Amurates quocunq́ꝫ mouiſſet exercitus, ſtatim metus aduerſarijs oboriebatur. Hinc' que accuratè loca ſua muniebant. Vſus eſt opera Charatinis, uiri optimi, qui in omnibus quæcunque rex facere aggrediebatur, operam ſuam locauit indefeſſam, regiq́ꝫ maxima neceſsitudine deuinctus fuit. Adiutus ab iſto uiro, non modica fecit, quæ tendebāt ad ſubiugandum ſibi Europæ imperium. Tot ſibi ſubegit gentes, tot in Europa duces ſtipendium pendentes: præterea Græcorum gentes, quæ cogebantur, quocunque terrarum duxiſſet, Amuratem militantem ſubſequi. Emanuele præ omnibus Græcis plurimùm delectabatur. In Amuratis poteſtatem deuenit rex Myſiorum Drageſes, Zarci filius: nec non Pogdanus, qui Rhodopen imperio tenebat. Acceſſere etiam in ditionem & alij Europæi duces, Tryballorum uidelicet, Græcorum, & Albanorum. His omnibus imperio ſuo admotis, etiam Aſianis ducibus ſtipatus, deinceps quoslibet bello laceſſere ſtatuit. Gręci quo pacto ex regno in ſeruitutem ceciderint, iam antè explanauimus. Prædicta nunc breuiter in memoriam reuocare iuuat. Ioannes ad regni gubernacula euectus, Cantacuzenum, anteceſſorem ſuum, Nazaræum ſiue monachum fieri compulit. Deinde cum animaduerteret res Turcorum incredibili augeri ſucceſſu, nauigauit in Italiam. Primò adijt Venetos, oraturus auxilium. Vbi cum parum auxilij eſſet conſequutus, accepta à fœneratoribus magna pecuniæ ui, decreuit ad Galliæ abire regem. Nec omiſit reliquos occidentis Principes, quos omnes quam maximè ſollicitabat ad auxilium ferendum. Cum ueniſſet ad Gallorum † regem, etiam huius res bello & ſeditione agitari cernit, & admodum aduerſa uti fortuna. Nec interim quicquam auxilij in Italia tulit. Reditum maturans, cum ueniſſet Venetias, non potuit uſuras eius ſortis exoluere, quam à fœneratoribus mutuò acceperat. Profecturus inde in Galatiam, retentus eſt à Venetis, non ſinentibus eum pedem uſquam ferre, donec ſatis feciſſet creditoribus. His rebus anxius, miſit Byzantium ad Andronicum filium, cui regnum commiſerat, rogans ut pecuniam compararet, tam ex eccleſiaſticis quàm ex reliquis regni theſauris: quam dein-

Principes Amuratis dicto audiētes.

Caloiannes Italiā adit.

†Is erat Carolus VI. Anno Chriſti 1411.

Venetorum inſolentia in Ioannem.

de ad ſe mitteret, ut ſe à creditoribus redimere poſsit: nec ſe negligeret, iam longo tempore in carcere agentem. Andronicus his cognitis parum animum intendebat, cum nimis regno gauderet, patrémque deſpiceret. Attamen ei nunciari iubet: Græcos nolle concedere, ut ſacros theſauros diripiat: nec ſe aliunde tantam pecuniæ uim corradere poſſe. Proinde ſi ſeipſum negligere nolit, aliò ſe uertat ad pecuniam parandam, quo ſe liberare nexu poſsit.

Emanuelis in patrem pietas.

Emanuel filius regis iunior, cum audiuiſſet in quantam neceſsitatem pater ſuus rex à Venetis eſſet adactus, collecta & exacta quàm maxima pecuniæ ui, nauem conſcendit: ſummáque celeritate uſus, uenit Venetias. Pecuniam omnem, quam exegerat Thermæ, cui urbi regendæ præfectus erat, patri obtulit. Præterea ſeipſum quoque patri tradidit, ut ſe pro arbitrio uteretur.

Odium inter fratres.

Hoc factum Emanuelem patri & chariſsimum & familiariſsimum reddidit: at alterum filium, nempe Andronicum, incitatiſsimo exinde odio perſequebatur. quod cum hinc originem ſumpſiſſet, pertinacius inhæſit utriſque, dum inter ſe diſsiderent, inter cætera etiam propter regnum. Rex Græcorum ea pecunia, quam Emanuel aduexerat, creditoribus Venetis ſatisfecit. Reuerſus'que Byzantium miſit legationem ad regem Amuratem: præterea filium ſuum in Ianuis regis ſtipendia facere iuſsit. Amurates imperauit Ioanni, ut ſe quàm maxima fide coleret: nec ſuam militiam, quocunque bellum uerteret, detrectaret. Ioannes diligenter animum intendit, ne deinceps quid delinqueret, quo incurreret in offenſam Regis. Poſtea filium ſuum Theodorum miſit in Peloponneſum, defunctis Cantacuzeni filijs: qui manſit apud Emanuelem fratrem ſuum, Thermæ præfectum.

Peloponneſi principum cōſpiratio.

Cui cum in colloquium ueniſſet Macedoniæ & Theſſaliæ dux, defectionem conſilijs habitis moliebantur ab rege Amurate. Alter filius redijt Byzantium, accerſitus à patre ad regnum. Ipſe autem ingreſſus Peloponneſum, eius loca defendit quàm optimè. quæ omnia ita muniuit, ut ſibi uidebantur quàm maximè tuta futura. Hæc, quæ modò recenſuimus, euenêre, priuſquam Andronicus unà cum Sauzo deficerent ab Amurate, ambóque contra patres ſuos arma caperent. Poſtmodum comperit Amurates, etiam Emanuelem nouarum rerum cupidum, defectionem animo agitare: quem tandem Therma oppido, ſua'que dignitate ſpoliauit Charatines. Deinde cum pater edixiſſet, ne Emanuel ſuam intraret regionem, maturata fuga, uenit in Lesbum. Cuius aduentus cum terrorem maximum inieciſſet duci inſulam gubernanti, ſua regione Emanuelem excedere iuſsit. Qui cum incidiſſet in triremem ſoluentem Troiam, tranſuectus eſt in Aſiam. Ibi conductis mercede equis, profectus eſt Pruſam, ad regem Amuratem. Tandem Amurates bellum inferre parabat Tryballis: ipſorum'que duci † Eleazaro, qui ad Pannonios ſe contulerat, eósque incitabat, ut contra Amuratem arma arriperent.

Al. Lazaro.

Eleazarus, ut reſciuit Amuratem aduerſum ſeſe cum exercitu pergere, contraxit copias quàm potuit maximas, ut reſiſteret hoſti adeunti quàm acerrimè. Eleazarus cum haberet filias, una Suſmano Odryſiorum ſiue Moldauorum regi in matrimonium collocata, eum ſibi generum parauit. Alteram connubio iunxit Bulco Branci, qui fuit Pladicæ filius, regenti Caſtoriam, & Ochridem Macedoniæ regionem, quam antea Nicolaus Zopani filius tenuerat. Mortuis autem ducibus Vngleſe & Chrale, Priſtinum & Niſtram, ſic dictam regionem, ſubigens, uſque ad flumen quod Sauum nominant, progreſſus eſt. Aduerſus hunc, cum exercitum ductaret Amurates, miſsis exploratoribus, cognouit eum inſediſſe cum exercitu campum cui Coſobo nomen erat.

Caſobus cāpus, Ambſueld.

Ibidem Amuratis contubernio militabant filij duo, Paiazites & Iagupes. Turci ferunt, Amuratem ibi præliantem, Eleazarum fugam facere coegiſſe. quem cum inſequeretur quàm uelociſsimè, incidit in uirum Tryballum, in quem arma uertit. Hic, cum foret pedes, conuerſus iaculo transfixit Amuratis præcordia: quo uulnere mortuus eſt. At Græci à Turcis, quantum ad Amuratis mortem attinet, diſſentiunt. Aiunt enim, eum non præliantem, nec hoſtes fugatos perſequentem, intercidiſſe: uerùm cum adhuc ſtaret in acie, uirum quendam generoſiſsimum, nomine † Miloen, uoluiſſe certamen omnium quæ unquam fuêre pulcherrimum, ſubire.

† uel Meloen, uel Michaelem, quem Barletius Miloſsũ Coblichium appellat: alij Miloſch Khabilouitz.

Hic, ſi ſibi Eleazarus poteſtatem faceret eorũ quæ petijſſet, pollicebatur ſe armatum profecturum ad Amuratem, ut transfugam. Amurates, cum illum ut transfugam ad ſe aduentare crederet, iuſsit uiro confeſtim cederent, quo, quid uellet, tutò eloqueretur. Cum penetraſſet quàm proximè ad regis Ianuas, offendit regem ſtantem in acie, ad prælium accinctum.

Ann. 1451. Benedict. Curipeſchitz in ſuo itinerario.

Haſtam igitur accipiens, aggreditur longè pulcherrimum, quod ſcimus, facinus. Amuratem enim regem interficit: nec non ipſe ibidem fortiter inter hoſtes prælians, occubuit. Hæc eſt Græcorum de obitu Amuratis ſententia. At Turci aliter ſentiunt: uidelicet, eum perſequentem hoſtes, parta iam uictoria, à uiro Tryballo eſſe peremptum. Amurates quidem mortem obijt, ut explanauimus, in † Coſobo campo. Huius corpus abduxerunt Pruſam, ubi ſepultura erat omnium regum Otomanidarum, præterquàm Sulaimanis. Inteſtina autem

† Campus merulæ. ambſelueld

autem regio more ſepeliuerunt in Coſobo campo. Mortuus eſt, cum regno præfuiſſet annis quinquagintaſeptem. Vitæq; exitum habuit, interfectus à Tryballo: non qui regẽ decebat talem, qui tot annis bella geſsiſſet, multaq; & præclara opera feciſſet: præterea qui magna bella in Europa Aſiaq; numero trigintaſeptem confeciſſet, tali uſus & uirtute fortunaq;, ut in nullo uictus ſuccubuiſſet. Adhęc magnam potentiam, regionemq; plurimam in utraq; continente ſibi parauit, cum ad multam iam proceſsiſſet ætatem.

Amuratis mores.

Nunquã cupidine rerum, ſed rabie trahebatur ad prælium, nec unquam cruore ſaturari potuit. Quando ocium ab hoſte erat, uenationi indulgebat. Studijs & tranquillitati ſe nunquã dabat: uerùm cum nullus foret hoſtis, uenationi incumbebat, cuius peritia anteceſſores ſuos longè excellebat. Diligentiam & celeritatem in rebus gerendis nõ minorem ſenex, quàm iuuenis, oſtendebat. Promptitudine & alacritate indefeſſa plurimos illuſtres duces & reges in rebus gerendis anteibat. Omnia ſic aggrediebatur, ut nihil eorum quæ neceſſaria forent, negligentius omitteret. Maiorem hominum cædem fecit, quàm omnes ſui anteſſores. Subditos maxima regebat ſermonum æquitate, & comitate. Ducum filijs conuerſabatur quàm moderatiſsimè. Expeditiſsimus fuit ad honorandum & compellandum uirum quemlibet. Maxima ui præditus fuit ad cohortandos militum animos, ſi prælium ineundum fuerat. maxima erat eius in rebus gerendis uehementia, adeò ut ſemper, quando manus conſererentur, ubiq; præſtò eſſet. Aſpectu non toruus, uerùm mitis erat, ſermoneq; blandidiſsimus. Peccanti nullam delictorum concedebat impunitatẽ: uerùm eum meritis ſubijciebat pœnis. Sermonis erat parciſsimus. Confirmaſſe fertur præ reliquis generis ſui regibus iuſiurandum. Hinc cum plurimi contra ipſum audaciſsimè inſurgerent, exiſtimabant ſe nihil periculi accepturos: quod tamen, cognita eius potentia, ſecus accidit. Eum qui ſe magnificè efferebat, & ob id contumacius reſiſteret, præterea eum qui aliquid in ipſum deliquiſſet, nequaquam lætitia ebrium dimiſit. Cum foret ſuis uel maximè metuendus, attamen certum eſt eum plus fauoris, quàm reliquos duces omnes, apud ſuos obtinuiſſe. Ne quis igitur ſibi perſuadeat, quod hic uir, ſi armis appetitus fuiſſet à † Temire, peſsimè iſtud bellum adminiſtraſſet.

Al. Tamerlane.

Pugnaſſet etenim fortiter. Et ſi nõ uictor, nec tamen uictus iſto ex prælio exceſsiſſet. Pugnæ enim locum elegiſſet opportunum, in quo non facilè uinci potuiſſet. Temiris autem exercitum hoſtiliter accedentem, ut ferro, ubicunque occaſio ſe dediſſet, decerneret, grauiſsima clade affeciſſet. Defuncto Amurate, Orchanis filio, regij ſatrapæ, qui Ianuis præerant, Paiaziten, Amuratis filium, in imperio magno conſenſu collocant.

LIBER SECVNDVS.

PAIAZITES prior V. rex. Anno 1373.

POSTQVAM mortem obijt Amurates Orchanis filius, peremptus à uiro Tryballo, ſtatim ſatrapæ, qui regebant Ianuas regis, Paiazitem Amuratis filium iuniorem, pronunciant regem. Hic ubi primùm in regno eſt poſitus, acceſſiuit Iagupen (noſtri Soleimannum uocant) fratrem, quaſi uocaretur à patre Amurate: ad quem, quocunque tempore uocabatũ, promptiſsimè ad Ianuas (ſic Aulam Turci uocant) accedere conſueuerat. Rerum itaque omnium quæ parabantur ignarus, in Ianuas uocatus uenire haud ſuperſedit. Venienti Paiazites manus uiolentas inijci, atque necari iubet fratrem.

Iagupes à fratre cæſus.

At interfectus eſt ſecundum eum morem, quem Turcorum reges in trucidandis fratribus obſeruare ſolent. Haud enim ferro obtruncatus, uerùm laqueo præfocatus eſt, quemadmodum tenet regum illorum conſuetudo. Rex cum in hunc modum fratrem perdidiſſet, regnumq; ſibi ſtabiliuiſſet, illicò copias in aciem eduxit: commiſſoq; prælio, Tryballos in fugam coniecit.

Bulgari uicti.

Iſto in prælio quàm longiſsimè ab exercitu in hoſtes euectus eſt. Turci enim fugatis hoſtibus, inſequuti ſunt fortiſsimè: Tryballoſq;, quos equitandi peritia antecedebant, neci dederunt. Nam equi Turcorum multo præſtantiores erant equis Tryballorum: proinde fugientes facilè indipiſcebantur. Si Græcis fides habenda eſt, dicemus ea quæ modò tradidimus, iſto pacto contigiſſe. Turcorum autem alia ſuper his eſt ſentẽtia. Nam perhibent, iſtam uictoriam non adſcribendã eſſe Paiaziti, uerùm Amurati, cuius ductu preliũ iſtud ſit factum: eademq; uictoria euenerit, cum ipſe Eleazarum Tryballorum ducem in ea pugna trucidauerit.

Anno 1376.

Turci in hunc modum, quantum ad iſtud prælium attinet, ſentiũt. At ego coniecturam facere nequeo, quomodo in acie, breui admodum tempore interiecto, fratrẽ necauerit, & deinde in prælium illicò redierit. Preterea dubito, quomodo Tryballus arripuerit haſtam, regemq; niſus ſit perdere, nullo prohibẽte. Verùm cuilibet ſuum ſit hac de re liberum iudicium.

Poſtquam Paiazites regni gubernacula ſuſcepit, uictoriámq; illuſtrem deuictis hoſtibus eſt adeptus, nec paucis interim ſuorum amiſsis, inſuper Tryballorum ducem in acie peremit, non ſocordiæ ſe corrumpendum dedit, uerùm prædabundus uniuerſam peragrauit Tryballorum regionem. Captiſq; mancipijs plurimis, regno ſuo eam formam induxit, quæ ſibi optima & commodiſsima uidebatur. Græcos ſibi fœdere iunxit. Pace cum

Scopios deducta colonia.

Macedoniæ ducibus inita, in Scopiorum urbem coloniam duxit, deductis eò plurimis ab Europa Aſiáque Turcis, cum uxoribus & liberis. Hoc autem ideo facere aggreſſus eſt, ut hinc profectus, res Illyricorum agere & ferre tutò poſſet. Incurſionem fecit in Illyriorum regionem: captáque oppidula

Albania.

penitùs diripuit. Exercitum miſit in Albanorum regionem maritimam, uerſus Ionium, & Epidamno finitimam, prædáſque ex ea egit. Græci ſequebantur armati, quocunque exercitum ipſe mouiſſet: excepto Emanuele, Ioannis Græcorum regis filio, necnon Ioanne ſenioris Andronici filio. His enim cum feruenti aceto eorum oculos eruiſſet, domi uictum præbuit Byzantius rex. Qui, cum cognouiſſent tandem oculos melius habere, colloquentes inter ſeſe & cum uxore, adiutantibus & alijs gnauiter, aufugerunt in Galatiæ urbem quæ Pera dicitur, e regione Byzantij ſitam. Hinc perrexerunt ad regem Paiazitem, orantes auxilium, quo muniti in ſuam poſſent redire urbem, auitúmque recuperare regnum. At cum in conſpectum regis ueniſſet, ferunt eum talem exorſum eſſe orationem:

Ioannis excæcati oratio ad Paiaz.

Me quidem, ô rex, tam graui calamitate perculſum cum meliori fortunæ Deóque, qui omnia uidet, commendarim, melius nunc, quàm fortunæ meę patiantur, habeo. Præterea Deus gratiam mihi retulit haud iniucundam. Nam cum uiſum mihi totum penè ademerit, reliquit tamen ut parum cernam: pollicetúrque regnum. fas'que eſt, ut regnum quod iure ad me pertinet, mihi reſtituatur.

Græci Imperium à Turcis precariò obtinent.

Hoc autem regnum noſtrum, ſi me audieris, in poſterum experiere ad omnia tibi obſequentiſſimum, ſi tua ope adiutus id recepero. Id eueniet, ſi mihi dederis equites quater mille, eóſque me ſequi iuſſeris menſibus duobus. Stant autem à partibus noſtris ij qui in urbe genere & diuitijs præſtant. Horum non pauci me comitarentur, niſi ſcirem eos in urbe mea negocia procurare, méque tandem adiuturos, in quacunque re ipſorum auxilio opus habuero. Promitto etiam me tibi quotannis daturum tributum maximum: habebo præterea in urbe iudicem ſiue præfectum Turcum.

Paiazitis reſponſum.

Rex his auditis, reſpondit: Mihi quidem, ut accepi tibi adhuc uim uiſiuam ſupereſſe, ſermo tuus fuit multo gratiſsimus. Gratias'que ago mortalium & immortalium cōditori, qui iſtud tibi beneficium præſtitit. Veniſti autem ad uiros tibi amicos & auxiliares, qui ſe tibi dabunt promptiſſimè, quodcunque occeperis bellum. Vlciſcar tamen regem patrem tuum, ut deinceps nunquam contra me res nouas moliatur. Tu igitur his, quos petijſti, aſſumptis, flecte iter ad urbem: eáque agito, quæ iudicaueris tibi uel in primis utilia fore, ut in patriam reducaris. Rex his dictis confeſtim, quos flagitauerat, equites inſtructos dedit: quibus acceptis, Andronicus ſe contulit Byzantium.

Andronici reſtitutio, et precarium imperium.

Ioannes & filius Emanuel, cum eſſet nunciatum, Andronicum cum filio ſuo magna manu aduentare, ingreſsi ſunt Aureæ (ſic appellatam) arcem, ibiq; obſidionem tolerare parabant. Andronicus adueniens, urbem obſidione circundat. Poſtea arcem pactionibus in deditionem accepit: amboſq; incluſit in carcere ligneo & anguſto, quem intra turrim ædificarat: regnúmque occupauit, habens patrem & fratrem in carcere. Cum autem adminiſtraret regnum, filium ſuum Ioannem Græcis regem deſtinauit. Illos uerò annis tribus in carcere tenuit, nec tamen obtruncare uoluit, quamuis ad id incitaretur à Paiazite. Anno autem quarto perſuaſerunt carceris præfecto, qui alimenta ipſis miniſtrabat, ut ſubijceret ferrum. Quo facto, diſſoluerunt carcerem, & aufugientes feſtinarunt ad regem Paiazitem, promittentes ſe tributum maximum penſuros, datúroſque milites quotquot imperaſſet. Miſſo nuncio Byzantium, explorabat Byzantiorum animos, quem'nam ſibi regem dari, Emanuelem an Paiazitem, uellent. Hac ratione pulchrè expiſcabatur, ut Byzantij etiam erga ſe animati forent.

Emanuel Imp. Ann. 1388.

At Byzantij elegerunt Emanuelem, iam faſtidientes Andronici imperium. Exorta eſt igitur contentio inter ambos reges ſuper Byzantij regno. Emanuel promittebat ſe tributum, quod contineret tres myriades aureorum, numeraturum quotannis: addebátque, ſe profecturum cum illo in militiam quocunque exercitus duxiſſet. His conditionibus, quas modò commemorauimus, Byzantij regnum à Paiazite accepit, uidelicet ut in Ianuas profectus, tributum, quod imperaſſet, ſolueret: militéſque ſemper quot iuſsiſſet, uere appetente, adduceret. Andronicus, & filius eius Ioannes, morantes in Ianuis, uictum apud regem habuêre. Emanuel regno præfuit. Paiazites Amuratis filius habens ſecum Græcorum reges, qui ad id eum uſque incitabant, arma contra Philadelphiam urbem Græcam uibrauit. Contendentibus namque inter ſe Byzantij regibus, petebat rex Paiazites ſibi dari Philadelphiam.

Philadelphia capta.

Qui ſe id facturos promiſerunt. Cum autem Emanuel miſiſſet præconem, qui nunciaret Philadelphiæ ciuibus, ut ſe urbémque dederent Paiaziti, acciperéntque quùm iudicem, tum præfectum Turcum: reſponderunt, ſe neutiquam paratos eſſe, ut ſemetipſos proderent barbaro. Quo reſponſo irritatus Paiazites, urbem exercitibus circumſedit, ducens ſecum ad id bellum Græcorum reges, qui ibidem uirtutis præmia ſunt conſequuti. Primi etenim conſcendentes murum, urbem cæpêre. Et in hunc modum capta eſt Philadelphia, urbs Lydiæ Græca,

legibus

Scenderis Armen. rex, qui & Alexander.

legibus optimis quæ fuit fundata. Poſtea bellum intulit Paiazites Scenderi Armeniorum regi. Præterea Ertzicam Armeniorum regni ſedem, & Lamacham, ſic appellatum oppidulum, bello petijt. Scenderem hunc tradunt barbarorum Aſiam incolentium fuiſſe multo fortiſsimum, nec ullo mortalium extitiſſe rei militaris ſcientia corporiſque robore & audacia inferiorem. Itaque cum quondam ab Aſſyrijs bello laceſſeretur, plerunque præclara militaris uirtutis facinora perpetrauit, hoſteſque ſemper pauca manu fudit. Hunc Scenderem cum filio uxor, quam odio proſequebatur, cõprehendens, interemit, ipſa'que ad regni gubernacula euaſit. Contra Scenderem igitur Paiazites arma mouens, Ertzicam expugnauit, filiumque Scenderis uinctum in cuſtodiam dedit. Poſtea cum Tzapnidas domuiſſet, qui Colchidis loca uſque ad Amaſtrum urbem tenent, bellum contra Carailucem & Leucamnam, Samachiæ ducem, uertit: quem obuiam procedentem cum exercitu, prælio uicit, Samachiámque urbem oppugnare cœpit. Vrbis autem iſtius oppugnatio cum parum ſuccederet, abductis copijs, domum reuerſus eſt. Hinc bellum indixit reliquis qui in Aſia erant ducibus, Aedini, Sarchani, Mendeſiæ, Tecoi, & Metini: imperióque eos expulit, expulſorúmque regnum occupauit. Hi, cum forent ſuis ſedibus pulſi, iter inſtituerunt Suſam, ad regem † Temirem. Vt autem, præter Caramanum, cognomine Aloſurium, & Turgetum Phrygiæ ducem, uenerint in conſpectum regis, infra dicetur. Hi namque affinitatem iungentes cum Paiazite, pacem conſequuti ſunt. Reliqui, exceptis iſtis duobus, duces regnis ſuis exacti aſcenderunt Samarchandam, quæ Temiris regia extitit. Sarchanem, qui tutabatur maritimam Ioniæ regionem & Mendeſiam, Calamis nepotes, Tecoénque, qui regebat Madian, affirmamus fuiſſe nepotes & poſteros ſeptem illorum ducum Otomani, qui coniunctis uiribus communibúſque conſilijs Aſiæ imperium acquiſiuerunt: quos Aladinæ regis miniſtros quoque fuiſſe conſtat. Metines autem & Aedines unde regnum nacti ſint, explorare nequeo. Aedinem attamen ſolum memorant à Colophone uſque ad Cariam regioni ſe extendenti imperitaſſe. Turcos quidem genere & eſſe & dici, certò ſcio, quotquot ſub Turgaturijs, ſub Caramano, ſub Matine, & Aedine degunt. Subacta ea Cappadociæ regione, quæ eſt ſub Caraiſuphe, nec non illa quam Homuris filij regebant, præterea in ditionem accepta maxima Phrygiæ parte, bellum promouit contra Ertzicam, Armeniorum regiam: & contra Scenderem, qui ea loca longè latéque uſque ad Euphratem tenebat: addita non modica Colchidis parte, quam bello in ditionem redegerat. Hæc quidem effecit, cum foret in Aſia, magnáque uirtutis in conſpectum daret opera. Poſtea tranſiens in Europam, exercitibus immiſsis in Macedoniam & quæ ſpectat Ionium, Albanorum accolarum regionem populabatur. Captis quibuſdam Albanorum oppidulis, contra Illyrios arma tulit: uaſtatáque Illyriorum regione, opes eorum diripuit, & in ſuum emolumentum conuertit. His peractis, expeditionem ſuſcipit contra Peloponneſum, rumore prius ſparſo, quaſi bello eſſet petiturus Phocidem, & Theſſaliam ſubacturus, ut ſibi ad res gerendas foret idonea. Epiſcopus autem Phocenſium inuitabat eum, oſtentans regionem uenationibus commodiſsimam, habentem prata quæ præberent infinitam gruum multitudinem: præterea campos ad equitatum natura quàm pulcherrimè inſtructos. Iſta quidem expeditio uerbis in hunc modum parabatur, reuera tamen bellum indicebatur Theſſaliæ: ducibúſque, qui ibi agebant, nomine * Cernæis, & uxori Deluis, Delphorum ducis, † Trudeludæ. Poſt hæc quaſi in Peloponneſum irrupturus, cum elegiſſet belli ducem Theodorum, Ioannis filium, bellum ſtrenuè gerebat. Profectus in Theſſaliam, ſui iuris fecit Domaciam, cum eam deſeruiſſet, qui in ea erat, dux* Cernæus. Hinc Pharſalicorum urbem in ditionem accepit, quæ & ipſa à † Cernæis regebatur. Deinde, cum longius proceſsiſſet, Zetunim urbem Thermopylarum, & Patras ſitas in planicie, quæ eſt in radicibus montis Locrenſium, in poteſtatem redegit. Præterea alia oppidula non pauca iſtius regionis, pactionibus in fidem recepit. † Deluis Delphorum ducis uxor, habens filiam iam nubilem, uiróque deſponſatam, ut intellexit aduerſum ſeſe cum exercitu pergere regem, cum filia, muneribúſque quàm potuit acceptis maximis, regi obuiam proceſsit. qui filiam lubens aſſumpſit, eámque ſimul cum matre ſuis moribus ritibúſque uiuere permiſit: regioni autem, quæ in ditionem conceſſerat, ducem præfecit. Fama eſt, iſtam mulierem amauiſſe ſacerdotem quendam nomine Stratem: & ad maiorem impudentiam progreſſam, imperium ſacerdoti commiſiſſe, plurimóſque Delphorum incolas obtruncaſſe. Hinc delata eſt Epiſcopo Delphorum apud regem, quaſi ipſa ſola regat tantam regionem, intolerandiſque iniurijs afficiat ciues, interim adulterio à ſacerdote polluta. His excitatus rex, bellum ijs intulit. Feruntur & alia quædam de iſto ſacerdote, qui ſtupri conſuetudinem cum illa muliere habuit, uidelicet quòd etiam cum alijs de-

Tzapnidæ à Turc. ſubacti.

Al. Tamerlanem.

Epiſcopi proditio.

Al. Epicerneis. al. Ceruelijs, & uxori, Don Alous de Daulos, Delphorũ Ducis, Trudeludæ.

† Turditani.

*Ceruelius

† Ceruelio.

† Daulos.

Trudeludis Hiſpani uidua uictorẽ placat.

liquerit non paucis mulieribus, dum eas ad concubitum dæmoniacis quibuſdam incantationibus pelliceret. Mulieris autem maritus antea morbo implicitus expirauerat. Hic ortus erat de genere Taraconenſium regum. Qui cum ueniſſet ex Italia in Peloponneſum, obtinuit Atticam, & Bœotiam ſimul cum Peloponneſo. Nactus eſt & Phocidem, Patrasq; urbem extra Thermopylas ſitam. Reges iſti, interiecto tandem tempore nõ paruo, principatum amiſerunt. Quidam eorum reuerſi ſunt in Italiam: nonnulliq; ibi manſerunt, donec mortui ſunt. Ex horum genere natus eſt *Delues ille Delphorum princeps, cui uxorem & filiam auferens Paiazites Amuratis filius, domum reuerſus eſt. Tandem & in Peloponneſum irruit. Verùm Spartanorum regionis dux, ut in Theſſaliam irrupit, urbésque communiuit, qua ſibi uidebantur tutiſsimæ fore, noctu fugiens profectus eſt in Peloponneſum, fortiter propulſaturus hoſtem, ſi accederet. Proinde non parum ei curæ fuit, exercitus Peloponneſo admouere. Interim autem nunciatum eſt Paiaziti, Pannones, duce Sigiſmundo Romanorum Cæſare & Imperatore, & Gallos, Germanósque non paucos in unum collectos, bellum ipſi inferre decreuiſſe: iam'que Iſtrum tranſire parare, allectis & Dacis, hominum genere non ignobili, qui uiæ ſint duces, exercitumq; ducant in hoſtilem regionem. Sigiſmundus ille, qui copias aduerſus Paiazitem ductauit, primò Germanorum fuit Imperator, & plerunque moratus eſt † Viennæ, imperitans ibi Germanorum regioni haudquaquam malæ. Poſtea allectis Pannonibus, horum rex, Germanorúmque regionis dux creatus eſt. Germania incipit à * monte Pyrenæo, inde † Tarteſus fluuius fluit in Oceanum, uerſus Occidentem. Et Germaniæ pars, qua itur uerſus Coloniam, & Argentinam, urbes ſic dictas, ſuperior Germania nuncupatur. Hinc pertingit ad Oceanum Gallicum, uerſus dextram: at uerſus ſiniſtram, patet † Pyridaſtiam uſque ad Britannicas inſulas. Dicitur quoque Germania ea regio, quæ ab Iſtro procurrit, procedens à Vienna uſque ad Tarteſum flumen, & ad Pragam Boemorum. Longitudo à Vienna Oceanum uſq;, tantum ſpacij complectitur, quantum uir agilis itinere uigintiquinque dierum conficere poteſt. Latitudo eſt maior, etiam ſi quis ingrediatur iter breuiſsimum à Gallia Celtica uerſus Daſtiam regionem. Iſta natio gubernatur melioribus legibus, quàm nulla earum uel regionum uel gentium, quæ reſpiciunt uel Septentrionem, uel Occidentem. Diſcreta eſt in urbes præclaras, & florentes, quæ proprijs legibus & quàm proximè ad æquitatem accedentib. reguntur. Diuiditur & in principatus, ſubiecta'que eſt ſacerdotibus & epiſcopis adhærentibus Romano Pontifici. Vrbes quàm maximè ad æquitatem conſtitutæ in ſuperiore & inferiore Germania, ſunt Noreberga, urbs opulenta: Argentina & † Ampergũ, quæ reguntur ab Epiſcopis: Coloniáque, à Vienna in inferiorem Germaniam recedens. Sunt & aliæ urbes non paucę, propemodum ducentæ, quæ in paucis quibuſdam à prædictis differunt. In tres principatus quis diuidere poſſet uniuerſos totius Germaniæ ducatus, uidelicet * Atziliæ urbes, & Auſtriæ, & † Blenæ, quæ in ſuperiore Germania ſita eſt. Genus hoc hominum magnum eſt, longè latéque per uniuerſum orbem imperat, magnitudinéque, ſecundum poſt Scythas Nomades habetur. Itaque ſi concordiæ ſtudioſi eſſent, & ſub uno degerent Principe, planè eſſent inuicti, mortaliúmque fortiſsimi. Sunt, quantum ad corpora attinet, perquàm ſani, ut qui ſub Septentrionali ætatem agant plaga, & circa mediterraneum iſthic mare, nullius rei indigentes. Nec eſt gens, quod ſciam, quæ melioribus regatur legibus. Nec ibi ſæuit peſtis, quæ ex corrupto naſcitur aere, maximéque infeſtat Orientales, plurimósque ibi habitantes perdit. Neque alij morbi, qui æſtiuo Autumnali'que tempore reliquis mortalibus graues ſunt, Germaniæ incolas lædunt. Terræmotus rari memoratu digni eam regionem quatiunt. Pluuia præ cæteris regionibus æſtiuo tempore in iſta regione uberrima conſpicitur. Victu moribusq; Romanos imitantur: nec cætera quicquam ab his differunt. Nec eſt ulla gens, quæ ſuperſtitioſius Romanorum religionem colat, maximè quà Occidenti propinqua eſt. Monomachia apud eos uel maximè celebris eſt. Congrediuntur autem non equis inſidentes, uerùm terræ inſiſtentes. Nec facilè inuenias gentem ad machinas reliqua'que opera bellica magis idoneam. In artibus omnibus prærogatiua maxima gaudent. Quidam credunt, tormenta bellica, & bombardarios ab iſta gente initiò demonſtratos, & hinc totum peruaſiſſe orbem, ut paucæ gentes bombardis nunc careant. Reliquorum fructuum, præterquàm olei, & ficuum, regio iſta feraciſsima perhibetur. Pannonia (quæ & Vngaria) incipit à Vienna Germanorum oppido, & uerſus Orientem, ſecundum Iſtrum procedens, attingit Dacos & Tryballos. Verſus Septentrionem excurrit ad Boemos, quos * Cephios nuncupant. Habet Pannonia & Principes: uerùm ſinguli patrias regunt regiones, ſubiecti tamen regi ſuo certis quibuſdam legibus & conditionibus.

Regem de ſuo corpore admodum raró conſtituunt: uerùm plerunque accerſitur ex Boemorum regia familia, aut petitur à Ger-

Delues Hiſpanus.

* Don Alons de Daulos.

Sigiſmundus Imp. Rom.

† fortè Budæ. Znoymæ.

* forſ. ab Alpibus.

† fort. Rhenus.

Germaniæ deſcriptio.

† Phryſiam

fortè Hãburgũ, uel Bamberga.

* *Auguſtæ Actliæ, id eſt Straubingæ, pro Auguſta Vindelica: quam tamẽ autor uidetur pro Sueuia poſuiſſe. Alij Aquileiam ponũt: ſed quomodo, non uideo.*

† al. Bauariæ.

Germaniæ laus.

De Vngaria non ſatis cõperta.

* Tzechios

Germanis, aut Polonis, aut ab alijs gentibus finitimis. Romanos moribus armorúmque cultu referunt: cæterùm ſequuntur uictus rationem intemperantiorem, quemadmodum Germani & Galli. Religionem ſectantur Romanorum. *Pannonum mores.* Hoc hominum genus eximiæ fortitudinis eſt: mirúmque dictu, quanta audacia & animoſitate bella gerant. Creant de ſua gente quendam de numero principum, qui reliquorum primus in regiam aſcẽderit: eúmque † œconomum ſiue procuratorem, aut adminiſtratorem, nec principem, nominant. *† gubernatorem.* Lingua utuntur quaſi peculiari, quæ nihil commercij cum lingua Germanorum & Boemorum * Pomanorúmque habere deprehenditur. ** fortè Polonorum.* Quidam tradunt, eos antiquitùs Getas extitiſſe: ſedésque habuiſſe, quas inſederint, ſub monte Hæmo. Tandémque pulſos à Scythis, conceſsiſſe in eam regionem quam nunc tenent. Quidam putant eos quondam Dacos fuiſſe. Ego autem, quænam ipſorum origo ſit, dicere non poſſum. Præterea cum ſibi dederint iſtud nomen, ut Pannones uocentur, ſic'que appellentur ab Italis, non decorum fore ratus ſum, ſi aliud ijs impoſuero nomẽ. Regia eorũ eſt Buda, urbs florentiſsima, Iſtro adiacens. *Buda.* Sigiſmundum autem Germanorum Imperatorem agentem † Viennæ uocantes Pannones, declarauerunt regem: *De Sigiſmũdo Imp. non ſatis rectè. † Znoymę.* eique tradiderunt regnum uniuerſum, & quæ ad regni curam pertinent, ut omnia ſic ordinaret, quemadmodum putaret ea fore commodiſsima. Hic, ut primùm regium honorem inijt, legatos miſit ad Romanum pontificem, iam antè ſibi familiarem, & neceſsitudine deuinctum, rogans ut ſuum conſenſum præſtaret, quo Romanorum declararetur Imperator. Imperatoriam dignitatem Romani pontifices primò contribuêre Galliarum regibus, propter hoſtes ex Libya in Iberiam tranſuectos fortiter cæſos, & ob Iberiam à barbaricis incurſionibus liberatam. Poſtmodum eligendi Romanum Imperatorem poteſtas translata eſt à pontifice ad Germanos. *Imp. eligẽdi ius ad Germanos tranſlatum.* Sigiſmundus, cum eam dignitatem ſe daturum reſpondiſſet Pontifex, accerſitus & uocatus eſt à Pontifice, ut imperatoriam dignitatem acciperet. Sigiſmundus Romam proficiſcens, iter faciebat per Venetorum regionem. Hi, ut primùm nunciatum eſt Sigiſmundum per ipſorum regionem tranſitum facere, miſerunt nuncium, qui moneret ut ipſorum regione excederet. Hic nuncio Venetorum parêre neglexit, niſi cerneret eos reipſa tranſitum prohibituros. Veneti igitur congregato exercitu, uim facere parabant Sigiſmundo, niſi confeſtim ſua diſceſsiſſet regione. Vt cognouit Venetos id moliri, copias in aciem eduxit, & cum Venetorum exercitu prælium commiſit. Amiſit autem in eo prælio non modicam exercitus partem: ipſe'que in fugam compulſus, ægrè, quo minus caperetur, fuga euaſit. Cum iam planiſsimè deſperaret ſe poſſe per Venetorum regionem adire Romam, iter flectit in ſuperiorem Germaniam, peruenit'que ad Liguriæ ſiue Mediolani principem. Hinc iter Romam inſtituit: quò quum ueniſſet, Imperator à Pontifice maximo conſalutatus eſt. *Sigiſmundi coronatio.* Poſtea rogauit Pontificem maximum auxilium, quo adiutus, expeditionem contra barbaros ſuſceptam conficere poſſet. Flagitabat autem pecuniam, uirósque. Pontifex legatione miſſa ad Gallorum regem, Burgundiæque Ducem, effecit ut ſibi darentur octo millia militum: belli autem ducem, accepit Burgundiæ Ducis fratrem. *Burgundiæ dux Sacri belli Imp.* Sigiſmundus quoque ſe ad bellum parabat, conſcribens exercitum ex Germanis, quoſcunque potuit mercede conducens. Cum iam ad bellum ſatis foret inſtructus, aſſumptisq; Pannonibus & Dacis, (qui & Valachi) qui itinera monſtrarent, rectáque per Iſtrum contra Paiazitem copias duxit. Legatos quoque miſit, conſulente id Pontifice maximo, ad Hiſpanorum Italorúmque Principes, petens ad iſtam expeditionem milites, & pecuniam. Pontifex quoque milites miſit, & pecuniam ſuppeditauit. Paiazites, quamprimùm didicit Sigiſmundum Romanorum Imperatorem magnis copijs ſtipatum, aduerſum ſe pergere, accepto Europæ Aſiæ'que exercitu, ſumma celeritate obuiam profectus eſt hoſti uſque ad Iſtrum: caſtráque communiuit ab Iſtro ſtadijs quaſi quadraginta. Galli autem, ut ſunt audaces, plerunque uerò imprudentes, cum cuperent uictoriam ſuam facere, arma capiunt, barbaróſque aggrediuntur, quaſi eos primo impetu domituri. *Burgundionum temeritas.* Tandem cum prælium utrinque maxima uirtute ferueret, Galli fugam ineunt: incitatiſsimóque curſu cum agerentur ad ſuos, inſequentibus Turcis, & Sigiſmundi militibus admixtis, atrox prelium coortum eſt. Cum acriter inſtarent Turci, etiam Pannones & Germani fugæ Gallorum ſe ſociant. *Chriſtianorum clades. 1395.* Feſtinantibus autem ijs Iſtrum tranſire, maxima pars exercitus flumine abſumpta eſt. Facta eſt cædes magna Gallorum & Pannonum pereuntium. Dux Burgundionum, qui totius belli Imperator electus erat, ab hoſtibus captus eſt: capti ſunt & alij Pannones, Gallique plurimi. At Sigiſmundus in maximum uitæ diſcrimen adductus, uix'que hoſtis manus, quo minus caperetur, effugiens, triremem, quę in flumine erat, conſcendit, Byzantiumq; ad Grecorum regem nauigauit. Cum plurima cum iſto rege diſſeruiſſet, & quæ uolebat expediuiſſet, domum reuerſus eſt. Paiazites, Amuratis filius, Gallis Pannonibusq; fuſis atque fugatis, regionem eorum

iam maiore ſecuritate populabatur. Quincetiam contra hos exercitus ductabat, mancipiaq; plurima capiebat. Proficiſcens autem hoſtili animo contra Budam, Pannonum regni ſedem, podagra laborauit: nec tamen admodum eo morbo afflictus eſt. Haud tamen aſſequi queo, quid ei impedimento fore potuiſſet, cum feſtinaret aduerſus Budam, quo minus eam urbem ſuæ ditionis faceret, regionemq; uniuerſam ſubijceret. Verùm peropportunè podagra tum laborans, reuerſus eſt domum: etiam copias in ſuam regionem abduxit. Poſtea miſsis exercitibus, Pannoniam & Pannodaciam uaſtabat. Tempore autem aliquantulo interpoſito, bellum Myrxæ (noſtri Marcum uocant) Daciæ duci intulit: crimini ei dans, quòd prior adiungens ſe Pannonibus, cōtra ſe bellum geſſerit. Dacorum (ſiue Valachorum, in quibus & Moldaui) gens bello præſtantiſsima eſt, nec tamen admodum bonis gubernatur legibus. Vicos plerunque incolunt, ſequentes paſcua. Extenditur horum regio † ab Pannonum Ardelio, à Pannonū Dacia (quę & Tranſſyluania) initium ſumēs, uſque ad Pontum Euxinum. A' dextra, quà uergit ad mare, Iſtro fluuio alluitur: à ſiniſtra regionem Bogdaniam appellatam habet. Diſtinguit ipſorum regionem mons longè ſe porrigens, cui Praſobo (qui olim Hemus) nomen incolæ dixerunt. Huic regioni adiacent quidam, de Scytharum genere non pauci, qui opibus plurimum poſſunt, ſubiecti Cazemiro Polonorum regi. Iſtum regē comitantur Scythæ Nomades, quocunq; bellum uerterit. Virtus autem eius in omni bello præclara habita eſt. Iis finitimi ſunt, qua ſe in Septentrionem pandunt, Poloni: qua uerò reſpicit Orientem, Sarmatæ. Dacorum lingua ſimilis eſt Italorum linguæ: adeò tamen corrupta & differens, ut difficulter Itali queant intelligere, quæ iſtorum uerbis pronunciantur. Vnde autem lingua moribus'que Romanis uſi, in iſtam regionem acceſſerint, ibi'que ſedes fixerint, à nullo mortalium accepi: nec aliquem audiui, qui iſta liquidò commemoraret. Dicuntur tamen homines undique confluentes in iſtam regionem penetraſſe: haud interim extāte aliquo memorabili iſtius gentis exemplo, quod operæpreciumſit ut præſenti hiſtorię intexatur. Nihil differunt ab Italis cætera etiam uictus ratione, armorúmque & ſupellectilis apparatu etiamnum eodem utentes. Quamuis ea gens in duos diſcreta ſit principatus, in Bogdianam uidelicet (quæ & Moldauia) & Iſtriam regionem: haud tamen æquo inter ſe iure uiuunt. Conſueuerunt non ſemper eoſdem habere duces: uerùm prout ipſis uidetur commodum, principes mutant, nunc hunc nūc illum ſibi principem ordinantes. Myrxam iſtum, qui auito iſtorum ducum genere erat ortus, accitum ſibi ducē conſtituerunt, occiſo † Dano, qui antea rerū potiebatur. Myrxas hic concumbens ſæpius cum pellice, filios ſpurios ex ea tulit non paucos in Dacia. Hinc mortuo Myrxa, naſcebantur frequenter alij Dacorum duces, qui uſque ad hoc tempus in regno durarunt. Cōtra iſtum Myrxam Paiazites, crimini dans quòd prior incipiens bellum, ſocia arma iūxiſſet Sigiſmundo Romanorum Imperatori, cum exercitu profectus eſt. Traiecto Iſtro porrò progreſſus, prædam mancipiorū multam ex iſta regione rapiebat. Myrxas collecta manu non modica ſuorum, quomodo obuiam procedere hoſti, prælijq; poteſtatem facere poſſet, nullo modo conſultabat. Vxores & liberos deponens in montem Praſobum, ſequebatur Paiazitis exercitum, per glandiferas iſtius regionis ſyluas: quæ cum plurimæ ibi ſint, regionem ambiunt, adeò ut eam difficilem acceſſu hoſtibus præſtent, captuq; haud facilem. Myrxas ſequens Paiazitis exercitum, inſignia uirtutis opera faciebat, impigrè cum hoſtibus manus conferens, ſicubi auulſi erant ab reliquo exercitu, aut ſicubi frumentatum aut ad prædas pecoris agendas ſe conuertiſſent. Et in hunc modum ſequēs hoſtilem exercitum, magna audacia fretus, ex aperto cum hoſte conflixit. Aiunt, Myrxam tranſeunti exercitui grauiter inſtitiſſe: cumq; foret in loco admodum difficili, hoſtilis exercitus eum adortus eſt: nec ceſſauit hoſtem fortiter mactare. Ibi Brenezes regius miniſter, cum bonum dediſſet conſilium, uidelicet ut caſtra eo loci communirent, mali liberationem inuenerunt. Ex hoc tempore longè gratiſsimus fuit regi Brenezes: electusq; ab eo dux, tandem maximam nactus eſt potentiam. Paiazites, ſicuti conſuluerat Brenezes, eo loci caſtra metatus eſt, & quiete per eum diem exercitum recreauit. Poſtero autem die exercitum quàm potuit tutiſsimè tranſmiſſo Iſtro, in ſuam regionem reduxit. In hunc modum exercitus, quem contra Dacos duxerat, domum reuerſus eſt. His peractis, bellum mouit contra Byzantium, urbemq; tali de cauſſa obſidione cinxit. Græcorum reges conceſſerant in poteſtatem Paiazitis: proinde in Ianuis degebant quotannis militantes ſub Paiazite, quocunque uim belli uertiſſet. Paiazites, cum quondam foret Pherris Macedoniæ, ibique moras traheret, Græcorum rex, Spartæ dux, Conſtantinus † Nazarci filius, Stephanúsque Eleazari filius, profecti ſunt in Ianuas. Ibi tum ad regem Paiazitem uenit Mamonas ab Peloponneſo, qui quondam imperio rexerat † Epidamnum: accuſabátque Græcorum regis fratrem, ut qui ſibi Epidamnum eripuiſſet,

Myrxa, ſiue Marcus, ſeu Merchē Valachorū dux

† à monte Orbalo ac Peucinis initium ſumens.

Poloni.

Caſimirus rex.

Sarmatæ.

Valachi Roman. coloni.

Bogdiana.

† Daas Bonfinio.

Myrxæ contra Turc. uirtus.

Græci Imp. Turcis militant.

† Zarci.

† Epidaurū

eripuiſſet, & iniurijs plurimis ſe obruiſſet. Paiazites indignatione inflammabatur contra Græcorum regem. Indignationem hanc regis augebat inſtigando Ioannes Andronici regis filius, qui præſtò erat, & uictum apud Paiazitem habebat. Ferunt, quòd rex conatus ſit eum interficere, cum colloqueretur ſecum. Verùm cunctatus eſt. Nec tamen multo pôſt illum interemit Halies Charatinis filius, qui ei admodum familiaris erat, multisque opibus ab eo donatus. Conuenientes igitur in unum duces illi, cum ea tempeſtate in Ianuis agerent, conſilium inibant non amplius redeundi in Ianuas.

Fœdus contra Turc.

Conſtantinus Zarci filius, Dragaſis'que frater, ſcientia militari facilè omnes excellebat, nec ulli prudentia credebatur tum temporis ſecundus. Is bello adortus Albanos & Tryballos hoſtes, in ditionem accepit regionem haud pœnitendam. Quo mortuo, Conſtantinus frater regionem obtinuit, Ianuasq; frequentare coactus eſt. Hic promittit Græcorum regi filiam ſe deſpōſurum, ſi rata manſerint ea quæ ſuper defectione conuenerint.

Pater Græcus Imp. filio uxorem eripit.

Duxerat iſte Emanuel iam antè regis Colchorum (qui & Trapezuntis Imperator) filiam uiduam, quæ fuerat Zetinis Turcorum cuiuſdam ducis uxor, forma ſupra modū uenuſta. Quam cum Byzantiū à Colchide adduxiſſet, uidens eam pater forma præditam excellenti, necnon alijs excellere quę in muliere dicuntur bona, nō dubitauit eam auferre filio, ſibiq; connubio iungere. Erat autem is adeò adflictus podagra, ut ne quidem erectus ſtare potuerit. Ferunt hunc inſanientem amore muliebri, plurima indecora commiſiſſe: delectatumq; pſalterijs, harumq; conſuetudine delinitum, curam decenter adminiſtrandi regni negligenter omiſiſſe. Poſtquam nuptiæ, ut conuenerat, intercesſiſſent, duces ad defectionem adſpirant, cum ſinguli, quantum poſſent, ad ſuam regionem dilaberentur. Rex Græcorum fugiens Turcorum regem, quarto die à Pherris Byzantium (ut perhibent) peruenit. Theodorus huius frater uenit in Peloponneſum. Reliqui quoque, impetrato à rege cōmeatu, ad ſua redierunt. Appetente deinde æſtate, Byzantij rex cū ſe nō conferret in Ianuas, nūciareturq; Paiaziti, ipſum nunquā deinceps in Ianuas affuturum, decreuit mittere Byzantium Haliem

Hali legatus ad Imp.

Charatinis filium, cui plurimū fidebat. Huic præcepit, ut iuberet Græcorum regem uenire in Ianuas: ſi renueret, renuenti illicò bellū indiceret. Halies autem, cum appuliſſet Byzantium, publicè quæ habebat mandata, regi exponit: priuatim uerò regi conſuluit in colloquium admiſſus, ne Ianuas adiret. Emanuel reſpondit, ſe imperata promptiſsimè facturum. ſibi uitam non amplius ſuauem fore, dicere, ſi offendiſſet regem: ſe breui in Ianuas, iuxta præceptum regis, aduenturum.

Conſtantinopolis à Turc. obſeſſa.

Deinde abeunte Halie, cum iam conſtaret, eum nequaquam reuerſurum in Ianuas, arma aduerſus eum arripuit, Byzantiumq; oppugnauit. Cum eò cum exercitu pergeret, terram eorum ſingulasq; regiones grauiſsima uaſtitate afflixit: ſuburbanaq; omnia diripuit. Vrbis oppugnatio cum parum ſuccederet, reuerſus eſt domum: ſingulisq; annis mittebat exercitus, peragebatq; longam illam obſidionē, quæ decennio durauit. Hæc obſidio plurimum damni Byzantijs inuexit. plurimi namque fame necati ſunt, plurimi quoque deſciuerunt ad barbarum.

Selymbria.

Syllebria in poteſtatem Paiazitis uenit. Huius moderator erat Ioannes Andronici filius, qui fugiens Byzantio, ne incideret in patrui iras Byzantium regentis, cum fuga neutiquam ſibi conſulere poſſet, ſemetipſum patruo tradidit, ut eo ad ſuum uteretur arbitrium. Patruus eum miſit in Italiam: ubi cum imperata exequutus eſſet, legatus ire iuſſus eſt ad † Ianuenſes, auxilium oraturus: quibus tamē occultè nuncium miſerat, ut Ioannem aduenientem in uincula conijcerent, nec quóquam eum abire paterentur.

† Genuenſes.

Hic tandem interiecto tempore, cum diu in carcere latuiſſet, erupit: carcereque liberatus, relicta Italia, contendit ad regem Paiazitem, ea tempeſtate Byzantium oppugnantem: à quo amicè ſuſceptus eſt, & exercitu armato, Syllebriam pactionibus in ditionem accepit, Ioannem'que eidem rectorem dedit. Reuerſus Byzantium, cum eam urbem ui expugnare non poſſet, fame eos debellandos eſſe ſtatuit. Vrbem eam certè cœpiſſet, niſi † Temires nunciatus eſſet magna manu aduerſus ipſum aduentare.

† Tamerlanes.

Quod quidem eo tempore accidit, quando à Temire Paiazites captus, pleraque Aſiani imperij amiſit. Paiazites cum nihilominus à Byzantij oppugnatione ceſſaret, ſciretq; Græcorum rex ſuas copias in arctum coactas, nec poſſet inuenire huic urgenti malo remedium, Byzantium patrueli ſuo Andronici filio Ioanni commiſit. Nam Ioanni huic grauiter iratus erat Paiazites, quaſi ipſe in cauſſa eſſet, quo minus Byzantium in ditionem ueniret. laborans igitur ſiniſtra apud regem Paiazitem ſuſpicione, ne eius iram experiretur, fuga ſe Byzantium recepit. Huius aduentus patruo Byzantij regi perquàm gratus extitit, qui urbem patruelis fidei commendans, nauigauit in Italiam, petiturus auxilium contra longam illam obſidionem, ne uidelicet urbem iſtam inſignem pereuntem negligeret.

Imp. in Italiam profectio.

Cum ueniſſet in Peloponneſum, uxorem ſuam depoſuit apud fratrem: ipſe'que conſcenſa naui iter in Italiā maturauit. Cū adijſſet Venetos, ijsq; quę uellet explanaſſet, iter ad Ligurię principē Mediolaniq; ducē inſtituit: à quo comiter exceptus, pecunia, equis, uiæq; ductoribus oblatis, miſſus eſt ad Galliarum

liarum regẽ. Cum proceſsiſſet in cõſpectum Gallorum regis, rogauit, ne Byzantium urbem, Græcorum regiam, genere Galliarum regibus iunctam, in ſummum diſcrimen deductam, deſpiceret. Regem autem Galloru͂ inuenit furioſum, & diligenti cuſtodia ab optimatibus aſſeruatum, donec morbus curaretur, rexq́ ſanitatem reciperet: longo igitur tempore ibi hæſit. Gens Gallorum eſt admodum antiqua, opulentaq́. Proinde cum nimium ſibi tribuat, eo quòd ſuperet reliquas Occidentis gentes, etiam Romani Imperij moderamen ſibi uendicant.

Galliæ deſcriptio.

Horum regionis terminus Orientalis, eſt Ligurum regio: meridionalis, Hiſpania: ſepentrionalis, Germania: uerſus Occidentem, Oceano Britannicisq́ clauditur inſulis. Longitudo eius colligitur ab Alpibus quæ ſunt extra Italiam, uſq; ad Oceanum & Germanos, itinere maximè decem & ſeptem dierum, ab Italia uſq; ad Oceanum: ab Hiſpania uſq; in Germaniã ſe extendit itinere maximè decem & nouem dierum.

Lutetia.

Lutetia, ubi regni ſedes, diuitijs opibusq́, & reliqua felicitate excellit. Sunt quoque in iſta regione urbes nõ paucæ regi ſubiectæ, quæ ꝓprijs regũtur legib. Ducatus & duces iſtius regionis ſunt ditiſsimi & opulentiſsimi, qui regi parent ſemper in Aulam eius accedentes.

Burgundiæ dux, Comes Flandriæ.

*† Seluſorũ. * Gandauum.*

Horum de grege eſt & Burgundiæ Dux, imperitans regioni magnæ, nec nõ urbibus plurimis: inter quas etiam receſetur Brugenſium urbs, & † Cloziorum maritimorum: nec non * Gantyna, urbs magna, & florens opibus. Eſt autem Brugenſium urbs maritima, Oceano adiacens eregionè Angliæ, inſulæ ſic appellatæ: ad quam & naues à noſtro mari, & ab urbibus in Oceanum uergentibus, ab Germania, Hiſpania, Anglia, Daciaq́, & à reliquis regionibus appellunt.

Flandria.

Flãdria iſti regioni nomen eſt. Extant autẽ Burgundiæ Ducum egregia facinora, edita aduerſus Galliam, Galliæq́ regem, præterea aduerſus Anglos. Poſtea Dux continentis Britannicæ finitimus eſt, prodiens ex ea terra quæ pertinet ad regionẽ regis. Vltra hos cõterminus eſt Dux (*Deeſt aliquid*)

Sabaudia.

His regionibus adnexa eſt Sabaudia, regio ampliſsima, & pulcherrima, ad Liguriam uſq; excurrens. Quantum autem ſpectat ad maritimam Galliæ regionem, in hunc modum mihi ad præſentem hiſtoriam adhibita ſit.

Genua.

At Ianua, quæ eſt quaſi porta Galliæ, amplectitur regionem quæ uerſus prouinciam uergit, quã imperij habenis temperat Rogerius rex, ortus ex inclyta Galliæ regum proſapia.

Nicea.

Nicia metropolis eſt prouinciæ. Hinc ſequuntur & aliæ urbes, inter quas cõmemoratur † Tabiniorum urbs, quæ pontem habet maximũ eorũ qui in orbe ſunt, qua patet aditus ad Barcenonem regionem.

† Aueniorum.

In hunc modum, quantum breuiter potui, deſcripta ſit Gallia. Vetuſtate dicunt gentem hanc plurimùm excellere, præterea ſæpius magna cum gloria fudiſſe barbaros ex Libya profectos, præſertim eo tempore quo Gallorum reges & Cęſares imperijq́ Romani reges eligebantur.

Carolus M. contra Saracenos.

Carolum autem ferunt prę reliquis regibus ſtrenuè rem geſiſſe aduerſus Pœnos (qui & Saraceni:) cui auxilio uenere, Orlandus, uir eximia fortitudine, ſcietiaq́ militari illuſtris: & Rhinaldus, Oliberiusq́, nec non alij Duces Palatini nuncupati.

Orlandus ſiue Rolandus & Reinaldus, Oliuerius, Palatini.

Qui ubiq;, cùm in Gallia, tum in Hiberia fugantes hoſtes, plurimas inſignes nacti ſunt uictorias. Eorum gloria adhuc hodie laudib. apud Italos, Gallos, Hiſpanosq́ celebratur. Pœni enim eà traijcientes, ubi Herculis columnę uiſuntur, incurſionem fecerunt in Iberiã, quam ſumma celeritate occuparunt. Hinc Nauarrã capientes, Portugalliæq́ regionem, quà patet uſq; ad Taraconem, & quæ ad hanc pertinent ſubigentes, deuenerunt & in Galliam. Carolus cum ſuis obuiam his egreſſus, egregia facinora patrauit. Nam Carolus, principesq́ quos ſuprà nominauimus, expulerunt eos Celtiberorum & Gallorum regione.

Saraceni in Hiſpaniam.

Qui fugientes, receperunt ſe in Granatam urbem munitiſsimam, ſitam in monte qui in Oceanum ſe proijcit. Ab iſto portu paululum progreſsi, Hiſpaniam bello adorti ſunt: multamq́ nacti regionem, ibi habitarunt. At Carolus principesq́ ſui hoſtiliter eos perſequuti ſunt. Regionem autem bello partam genere propinquis dederunt, Iberiam uidelicet, Nauarram, & Taraconẽ. Propinquos à barbaris obſeſſos obſidione liberarunt. Tandem regionem inter ſeſe diſtribuentes, ſinguli partem ad ſe pertinentem acceperunt. Qui cum in hunc modum bellum confeciſſent, ab omnibus etiam hodie canũtur, ut qui fuerint uiri ſpectatæ uirtutis.

*† Orlãdus. * Rinaldus*

† Hormindus dux ſiti debellatus occubuit. * Rhimæus ſuccedens in bellum cœptum, tandem id Hiſpaniæ regibus reliquit. Qui ſuſcepto bello, etiamnum res Pœnorum agere & ferre putantur. Gens iſta Libyca linguam Arabicã in uſu habet: moribus & religione imitantur Mechmetem. ueſtitu utuntur partim barbarico, partim Hiſpanico. Galli rebus præclarè longè lateq; geſtis ſuperbientes, ſe nobilitate & claritate reliquas Occidentis gentes longè antecedere putant. Victus horum paulo quàm Italorum delicatior, in ſupellectili nullam inuenias differentiam. Lingua Gallorum differt à lingua Italorum: nec tamen adeò ab ea recedit, ut eam aliam ab Italorum lingua dixeris. Primas ſemper ferre uolunt, quaſcunq; Occidentis acceſſerint gentes. Verùm aliquantulum de iſta inſcitia remiſerunt, poſtquam Angli, genus hominum Britanniam incolens, illam gentem debellauerunt, regioneq́; & ipſos ſuæ ditioni iunxerunt. Cum eos regno ſpoliaſſent, exercitum Lutetiã adduxerunt, eamq́ urbem obſidione circumdedere.

Diſcordia

† Intelligit Cales, ſiue Calletum.

Cales occaſio belli inter Anglos & Gallos.

Diſcordia aũt inter Gallos Angloſq; exorta, huiuſmodi principiũ habuit. Vrbs eſt, † Caledam nomine uocãt, ſita in maritima Celticæ Galliæ regione, iuxta Oceanũ. Claritate non admodũ celebris habet̃: uerùm locus ubi ędificata eſt, natura cenſet̃ munitiſsimus. Cõmodiſſimè hinc ex Gallia in Britanniã nauigat̃. Tanta quoq; portus cõmoditas eſt, ut præbeat uiã facilẽ irruendi in Galliã. Rex Britannorum proditionem paciſcens cum oppidanis, iſtam urbem per inſidias in poteſtatem accepit: captam ſuo imperio rexit. Gallorũ regi oranti ut ſibi reſtituatur ea urbs, reſpondit: Nunc nõ eſſe ſibi in animo ut reddat urbem. Præſidio quoq; eam firmarunt Angli, traijcientes eò ab inſula. At ubi Gallus copias urbi admouit, eam longo tempore obſidione preſsit. Poſtea cum oppugnatio parum procederet, exercitum reduxit domum. Tranſeuntes itaque Britanni cum ſuo rege, denuò Gallorum regionem populabantur: & adcurrentes cum Gallorũ manu non modica, prælium commiſere ac maximam horum partem penitùs deleuerunt. In hunc modum iſta clades accepta eſt.

Bellum Anglogallicanum.

Angli cum ad regiõis prædam eſſent cõuerſi, quicquid rapuiſſent, portabant retrò, ut in ſua ea deportarẽt. Galli, ubi deprehendiſſent eos in hunc modum agere, inſequi ſtatuere. Priuſquam tamen in conſpectum hoſtium ueniſſent, Angli Caledam in locum munitiſsimum ſeſe receperunt. Verùm Galli deinceps cinxerunt eos ſuis copijs, conſtitutos in colle quodam. Angli in ancipiti uerſantes diſcrimine, & quò ſe uerterent neſcij, dicere iubent Celtis, ſe prædam reddituros, armaq; traditutos, ſi incolumes in ſuam regionem redire permittantur. Galli reſponderunt, ſe non prius eos dimiſſuros, quàm pœnas iniuriarum uaſtatæq; regionis dederint.

Cales captũ ab Anglis. 1347.

Hinc ſentientes Britanni in extremo ſe uerſari periculo, manus conſerentes cum Gallis, pauci cum multis, uiros fortiſsimos ſe exhibuère. Hoſtes fugam inire compellunt: fugientes perſequuntur, plurimóſque eò loci trucidant. Verùm quidam docent, nequaquam fas eſſe Gallis fugere: proinde nec fuga ſibi conſuluiſſe, ſed fortiter præliantes ibi occubuiſſe. Hinc exiſtimãt Galli, ſe fortitudine gloriæq; ſplendore anteire reliquas gentes. At Britanni cum uictoria eſſent potiti, minore iam cum metu arma mouere contra Gallorum urbes, quas obſederunt: paulatimq; progreſsi, tandem prælium fecerũt in campo Lypæ (mœroris) ſic dicto. Verùm cum eo die uictoriã non eſſent aſſequuti, caſtris poſitis quieuerunt. At die poſtero præliũ redintegrãtes, Gallos cõſtipatos & cõfertos, ſeparatos quoq;, ut quęque nacti erãt, neci dãt. Hinc regionẽ Galliæ propemodũ uniuerſam ſubijcientes Britãni, ꝓfecti ſunt contra Lutetiã regni ſedẽ. Iam periculũ grauiſsimũ Gallis impendebat: ꝓinde ad ſuperſtitiones, ut in huiuſcemodi fortunis fieri ſolet, cõuertunt̃.

Anna, ſiue Ioãna Franca puella, quam uiuã eſſe combuſtam tradũt. 1431.

Erat mulier forma haud illiberali, quę dicebat ſibi cũ Deo eſſe colloquiũ. Hæc regebat Gallos, qui ipſam ſequebant̃. Mulier aũt cum foret militię dux, indicabat numinis indicio ſe ſcire, Britãnos cũ exercitu accedere. Cõmiſſa tandẽ pugna, cum uictoriã Angli nõ eſſent adepti, in caſtra ſe receperunt. Poſtero die freti uirtute mulieris, q̃ exercitũ ductabat, prelij poteſtatẽ faciũt. Eo in prælio hoſtes fugarũt, fugiẽtes perſequuti ſunt. Mulier illa in eo prelio deſiderata eſt. At Galli cũ recepiſſent animos, iamq; fortitudinis collegiſſent famã, fortiter cõtra Britãnos dimicãtes, urbes ſuas recuperarũt, regnumq; tutati ſunt. q̃uis plurimi & maximi exercitus à Britãnia in Galliã tranſirẽt, tamẽ Galli ſemper uictoriã pugnãtes inuenere. Hoſtes fugere coegerũt Caledã, tandemq; penitùs eos è Gallia pepulerũt.

Britanniæ deſcriptio, mores, cœlũ.

Britãnia & inſulæ tres ſunt e regione Flandrię, lõgè lateq; Oceanũ occupantes. Vna ſita eſt eò loci, ubi maris inundatio ſiue ęſtuariũ conſpicit̃. Reliquę tres ſunt, ubi aquę in gurgitẽ conuerſę reuertunt̃. Rectius qs dixerit, iſtas inſulas unã eſſe: qm̃ una exiſtẽs, & ad eandẽ ſeſe extendẽs, ijſdẽ legib. & morib. ijſdẽ gubernat̃: & uni ſubiecta magiſtratui, q̃ ſibi utilia ſunt, ꝓſpicit. Inſulę huius ambitus cõtinet quinq; maximè millia ſtadiorũ. Eam tenet gens populoſa & fortis. Habet urbes magnas, & opib. florẽtes, necnõ uicos q̃ plurimos. Rex eam gentẽ imperio tẽperat. Londras regni metropolis & ſedes habetur.

Lundra, Lõdinum hodie.

Sunt in iſta regione principatus non pauci, q obtẽperant regi, nõ ſecus ac in Gallia fieri ſuprà memorauim⁹. Nec quiſquã rex facilè his principatũ eripuerit: nec etiã pręter ſuas conſuetudines ſtatutaq; regi obſequi tenent̃. Ea inſula plurimas calamitates experta eſt, gerẽs inimicitias cũ multis principib. cũ rege quoque inimicitias ſuſcipiẽs, & inteſtinis ſeditionib. interdũ laborãs. Profert regio iſta uinum nullibi: nec etiã reliquorũ fructuũ admodum fertilis eſt. Frumẽti aũt & hordei & mellis, lanæq; plurima eſt affluẽtia, adeò ut his lõgè reliquis regionib. uberior ſit: plurimas itaq; ueſtes cõtexunt. Lingua utunt̃ ꝓpemodũ peculiari, qua nec Germanos, nec Gallos, nec alios finitimos populos referũt. Quotidiano uitæ uſu, morib. quoq; & uictu nihil à Gallis diſcrepãt. parua ipſis uxorũ liberorũq; cura eſt.

Platonica reſpub.

Itaque per uniuerſam inſulã hic mos ſeruat̃, quãdo qs amici domũ uocatus ingredit̃, ut primùm cũ amici uxore concũbat, ut deinde benignè hoſpitio excipiat̃. In peregrinatiõnib. quoq; mutuis utunt̃ uxorib. amici. Eadẽ cõſuetudo obſeruat̃ in † Phrantalorũ regiõe ibi maritima, uſq; ad Germaniã. Nec ꝓbroſum ducunt, uxores & filias in hũc modũ impregnari. Metropolis eius inſulæ, uiris, opibus, potẽtia reliquas urbes antecedit: diuitijs quoque & reliqua felicitate oẽs urbes Occidentẽ ſpectan-

† Al. Vandalorum.

ſpectantes facilè ſuperat. Fortitudine & uirtute bellica ea gens melior finitimis, & alijs plurimis Occidentis populis cenſetur. Quantum ad armorum habitum attinet, ſcuta Italica, & gladios Græcos geſtant. Miſsilibus utuntur oblongis, adeò ut plerunque ea ſtantes in terram defigant. Flumen Themeſis nomine, iſtam urbem alluit, magnum & rapidũ, quod in Gallicum mare effunditur ab urbe ſtadijs decem & ducentis: ibique reſtagnat adeò, ut facilè nauibus hinc ad urbem accedere liceat. Et ſanè aqua refluit ægrè in fluuium aſcendẽs propter urbis obiectum, fluens per gurgitẽ, qui eſt in regione maritima Gegeutiæ. Vbi autem aqua in inſula ſe receperit in gurgitem, naues in ſicco deſtitui conſtat, expectantes donec inundatio aquarum ſolita redeat. Inundatio aquæ excreſcit, ubi plurimum, ad cubitos regios quindecim: ubi uerò minimum, ad undecim cubitorum menſurã augeſcit. Nocte igitur & die recedentes, poſteà remeãt aquæ, idq; bis in ſpacio XXIIII

Aeſtus maritimi cauſa. horarũ. Luna cum fuerit in medio cœlo horizontis noſtri, & eius qui ſubter terram eſt, in contrarium motum aquæ diſcedunt. Verùm ut cauſſas huius reciprocationis inueſtigemus, in hunc modum nos inquiſitionem facere oportet. Lunæ ſidus à Deo ordinatum eſt, ut aquarum naturam adminiſtret. Hinc credimus, Lunæ naturam & temperaturam, quã initio à Deo magno rege accepit, non abhorrere ab aquarum natura. Nam cum ſuo motu ſe in altum recipiat, attrahit aquas ſub ſe exiſtentes, donec ad maximum ſui motus aſcenſum peruenerit. Deinde ipſa deſcendente, aquæ refluunt, non amplius quàm donec fuerit in deſcenſu, ipſam ſequentes. Vbi autẽ ad ima ſui curſus deſcenderit, & in altum iterum aſſurgere incœperit, aquæ redeuntes inundant. Verùm ſi acceſſerint uenti, accidit ut aquæ magis moueantur. Vndecunque tamen motus principium aquæ ſuſceperunt, conſtat eas duplici motu moueri, imitantes huius uniuerſi cœli motum, qui partim naturalis, partim uiolentus cenſetur. Itaq; niſi in harmoniam anni à parte ſibi conſona motus iſte receſſerit, plurimæ & uariæ motus ſpecies exoriuntur. Et ſanè in primis ſuaue ſpeculationi, iucundumq; uiſui & auditui ſpectaculum fuerit, ſi in debitam menſuram quandam huius uniuerſi anima contracta fuerit, quaſi ſentiat ſuos motus, & inter ſe commiſceat, debitamq; harmoniam, quæ plurimum delectationis contineat, pulchrè conſtituat. Ab hoc motu duplici etiã anima noſtra motum duplicem accipit, & dupliciter corpora mouet, partim quidem ut creſcant, partim uerò ut decreſcãt. nam dum huius uniuerſi motum anima noſtra comitatur, neceſsitas exigit ut motus naturalis generationẽ & augmẽtum, uiolentus uerò corruptionem & interitum naturalium corporum gignat. Hæc quidem, quantum attinet ad Oceanum, & ad duplicem eorum quæ animam habent, motum, quocunque tandem motu impellatur, dixiſſe ſufficiat. At humorẽ qui in noſtro eſt mari, nõ neceſſe eſt iſto agitari motu: uerùm pro natura uentorum, & locorum, quibus opportunus eſt, motus ciere ſolet humor. Illa commemorauimus hactenus, quia ſpectare uiſa ſunt præcipuè ad Oceani reliquorumq; marium plerunq; motum. Nunc unde digreſsi ſumus, redeundum eſt. Rex Græcorũ cum in Galliam ueniſſet, regem Gallorum phreneſi laborantem offendit: nec potuit à quoquam Galliæ ducum impetrare ea, propter quæ iter in Galliam intenderat. Quapropter conſulentibus id optimatibus, qui ibi erant, moras trahere ſtatuit, donec rex curaretur. Cum autem morbus in longum protraheretur, manere diutius nõ fuit auſus: proinde tranſita Germania & Pannonia, domũ redijt. Paiazites ea tempeſtate oppugnatio-

ni urbis Byzantiæ intentus erat. *Conſtantinopolis obſeſſa.* Miſit quoq; in Peloponneſum exercitum, qui complectebatur quinq; myriades hominum. His præfecit Iagupem, eo tempore Europæ ducem. Ipſe autem incumbebat Byzantij oppugnationi, ut & id regnum ſibi ſubijceret. Iagupes, & Brenezes, qui tum clareſcere incipiebat, rebus fortiter geſtis, incurſionem fecere in Peloponneſum. Et quidẽ Brenezes, cum ſæpius Peloponneſum tentaſſet, tandem ad populationes animum conuertit, deuaſtans Peloponneſum, & alia Coronæ Methonæq; finitima loca. Iagupes Europæ dux cum exercitu accedens, Argos urbem oppugnare aggreſſus eſt: eamq; eo tempore obtinuit. At Theodorus Spartæ dux hanc urbem uendiderat, cum Græci iam deſperarent de Byzantij Peloponneſiq; ſalute, ipſorumq; res in grauiſsima pericula adductæ eſſent. Tunc igitur, cum Græcorum res in ancipiti hæreret periculo, Argos urbem Nauplio Græcorum

oppido finitimam uẽdidit, haud magno pre- *Argos Venetis uendita.* cio. Spartam tamen, cum in colloquium ueniſſet cum Rhodi Nazarçis, ijs magna pecuniæ ui uendidit. Spartani cognito ſe traditos eſſe à ſuo duce, qui eo tempore aberat. Rhodi, admoniti à ſuo epiſcopo, qui id indicium fecerat, in comitium euocantur. Ibi multis ultrò citròque iactatis, coniurationẽ

faciunt, & unanimiter conſpirant, ſe nulli Na- *Rhodij Nazaræi dicti.* zaræorum aditum ad ſe conceſſuros: immò quiduis potius mali ſubituros, quàm Latinorum Nazaræis parẽre uelint. Quo res iſta maiore auctoritate gereretur, epiſcopum ducẽ creant. Venientib. Nazarçis edicunt, ut continuò ſuis finibus diſcederent: ſin minus, ſe eos pro hoſtibus habituros. Hi igitur, cum conatus omnes caderent irriti, abiere, quaſi profecturi ad ducem Theodorum. Theodorus ubi reſciuit rẽ longè aliter quàm agitaſſet animo, eueniſſe, legatos ad Spartanos miſit, tenta-

tentaturus eorum animos, ſi redeuntem de-
nuò ſuſcipere uellent. Vt autem tentantis ad
miſerunt orationes, regreſſus eſt in urbem, fi
dem dans, interpoſita iuriſiurandi religio-
ne, ſe nihil huiuſmodi amplius in animũ in-
ducturum. Ea tempeſtate Veneti præſidio
arcem firmarunt, eamq́; obtinuere. Contra
Argos urbem, ut eam oppugnaret, ſumma
ui Iagupes copias duxit: aggreſſusq́; murum
ſæpius, nihil proficiebat. Nec multo pòſt cũ
urbem duobus in locis ſimul adortus eſſet,
eam capere ſumma ope nitebať. Oppidanis
autem, qui in ſiniſtra urbis parte reſiſtebant,
panicus terror, ſpectro uiſo, inijcitur. Puta-

Argos capta

bant enim ſe uidiſſe uirum quendam indige-
nam dicentem, urbem in dextra parte qua op
pugnabatur, captam eſſe. Relicto itaq; loco
iſto, citato agmine contenderunt ad dextrã
urbis partem. Hinc hoſtes ſumptis animis
muros ſuperarunt, urbemq́; illam gloria &
uetuſtate præſtantem ui occupauere, peni-
tusq́; diripuere. Inde collegerunt Turci man
cipiorum tres myriades: quæ omnia in Aſiã
deportarunt, ibiq́; habitare iuſſerunt. nec ta-
men potui inuenire, ut credam id uerum eſ-
ſe: neq; præterea cognoſcere potui, quis lo-
cus, ut eum incolerent, ipſis in Aſia à rege Pa
iazite aſcriptus ſit. Iagupes direpta Argo ur-
be antiquiſsima, exercitum abduxit inde. Po
ſtea etiam Brenezes breui magnam poten-
tiam nactus eſt, cum intraſſet infeſto agmine
Peloponneſum, & maritimam Macedoniã,
contra Albanos fortiter dimicans, nec am-
plius electus eſt dux regiæ domus: uerùm

Turcorum equitum deprædationes

Turci eum ſequebantur promptiſsimè, quo-
cunq; exercitum duxiſſet. quia ubique felici
rerum utebatur ſucceſſu, exercitusq́; ditabat,
quocunque militatum abijſſet. Equites enim
Turcorum quidam, qui proprio nomine no-
tantur, nec mercedem, nec quoque magiſtra
tus honorẽ à rege accipiunt: ſemper ſequun-
tur, quocunque quis eos eduxerit, conuerſi
ad prædam & ſpolia diripienda. Horum ſin-
guli binos equos habent: uni inſident, alterũ
deſultorium abducunt ſecum, cuius opera in
prædis agendis utuntur. Quando autem ue-
nerint in terram hoſtilem, accepto ſigno à du
ce, conſcendunt equos, quos ad id expeditos
circumducunt: currunt citiſsimè, nihil mo-
rantes: & diſperſi rapiunt mancipia, & quæ-
cunque caſus obtulerit. Eo modo noui il-
los, qui cum Orchanis filio Amurate, &
cum Paiazite ea tempeſtate in Europã tran-
ſierant, ad prædas ſe conuertiſſe, & id uiuen-
di genus ſibi elegiſſe: incredibilique incre-
mento breui ſumpto, maximas acquiſiuiſſe
opes, habitantes undique per Europam, ab
Scopiorum urbe uſque ad Tryballorum My
ſiorùmque regionem, etiam per Macedoniã
diſperſos. Deinde circa Theſſaliam pluri-
mos quoque ætatem egiſſe conſtat. Imperan
te Paiazite, fama eſt non modicã † Scytharũ

† Tartarorũ

manum ueniſſe in Daciam, & hinc legatos
miſiſſe ad Paiazitem, qui peterent pecuniam
& regionem: quibus freti, tranſituri eſſent I-
ſtrũ cũ Paiazite, & bella Europæ geſturi. Paia

Scytharũ in Daciam irruptio.

zites plurimũ delectatus illorũ ſermone, mu-
nera magna ꝓmiſit, ſi traijceret, quẽadmodũ
eſſent polliciti, Iſtrũ: dicẽs, ſe ipſis aſsignaturũ
Europæ agros, ut ſinguli ibi uiuẽtes ſuos du-
ces ſectarentur. Qui in hunc modum per Eu-
ropam diſperſi, equites facti ſunt optimi, rei-
que militaris peritiſsimi. Deinceps Paiazites
timens ut duces illi Scytharum Europæ ſta-
tui aliquam innouationem inducerent, om-
nes comprehenſos, cum in unum conueniſ-
ſent, obtruncauit. Etiam hodie Scytharum
magnam copiam undique per Europam mo
rantium uidere eſt, quos ſedes capere in Ma-
cedonia Thermæ & Axio flumini finitima,
Amurates iuſsit. Qui quoque plurimos Tur-
cos in iſtam regionem induxit, ut eam inco-
lerent. Campus Zagoræ nuncupatus, iuben
te Amurate, habitari cœptus eſt. † Etiam Phi-
lippopolis regio, ab Amurate colonos acce-
pit. At Cherſoneſus Helleſponti iam antè ab
Sulaimano fratre colonos ſortita eſt. Theſſa-
lia & Scopiorum, nec non Tryballorũ regio
quã à Philippopoli uſque in Hemum, & So-
phiam iſthoc nomine uicum patet, ab Amu-
ratis filio Paiazite colonos nacta eſt: qui de-
inde Illyriorum & Tryballorum regionem
uaſtabat. Hæc loca omnia admodum oppor
tuna fuère ad domandos hoſtes. Poſtea &
alij plurimi in hanc regionem confluxerunt,
cum accepiſſent eam admodum eſſe idoneã
recipiendis mancipijs, & alijs quæ hoſti ex-
torſiſſent, ſeq́; ibi tutiſsimos fore certò ſcien-
tes. Paiazites in Aſiam tranſuectus, Ertzicã
urbem oppugnauit, & oppugnatam ſuæ di-
tionis fecit. Hinc progreſſus, Melitinen urbẽ
Euphrati impoſitam omni machinarum ge-
nere arietare aggreſſus eſt: at machinis aliquã
tulum fortiter reſtitit. Cum aũt oppugnatio-
ne uti nullo modo intermitteret Paiazites, pa
ctionibus in fidem recepta eſt. Eo tempore
quo arietes Melitinæ admouebantur, nun-
ciatum eſt Paiaziti, eam in deditionem acce-
ptam eſſe. Tunc accedentes Aſianorum Tur
corum duces, precibus fatigarunt regem Te
mirem, ut ſinguli ab ipſo in ſuam reduceren-
tur regionẽ. Quoq́; magis mouerent, religio
nem communem, & generis propinquitatẽ,
qua ipſum contingerent, prætendebant: ad-
dentes ſe, ipſum ſuę regionis & patrem & pa
tronum elegiſſe. His adijciebant, ut cogitaret
ſe propterea Aſiæ eſſe regem, ut nullo modo
ſineret ſui generis homines, cum nullas face-
rent iniurias, à quoquam contumelijs & iniu
rijs affici. Arbitrio autem eius permittebant,
pœnas daturi quaſcunque iuſsiſſet, ſi contra
fœdera quid in Paiazitem commiſiſſe depre-
henderentur. Temires Paiaziti non indigna-
batur, quia hactenus ſtrenuè res geſsiſſet con

Zagorenſis ager ſub Theophilo & Theodora Imp. poſtquam ad fidem Chriſti conuerſi fuiſſent, Bulgari acceperunt, circa annum domini 308. † Coloniæ Turc. in Europa.

Belli Tamerlanici occaſio.

C tra ho-

tra hoſtes Turcicæ religionis. Vniuerſi enim orbis nobis noti religio potiſsimùm in duas diuiditur partes. Partim enim Machmetanæ, partim uerò Chriſtianæ religioni adhærent. Reliquæ autem religiones, ut inutiles, nec in regnum admittuntur, nec etiam aliquam dignitatem merentur. Paiaziti autem nihil ſuccenſebat Temires, propterea quòd fortiter pugnaret pro herois Mechmetis religione: imò cenſebat ab omnib. ei plurimas gratias habendas. Hæc eius ab initio erat ſententia. Vbi autem à plurimis ad ſe uenientibus cognouit, eum neutiquã æquitatis eſſe ſtudioſum, nec contentum Aſiæ regno fore: uerùm cum eſſet uehementioris ingenij, ut facilè turbini aſsimilaretur, expeditionem contra Syriam, & Aegyptum, & cõtra Memphiticum regem, eum moliri. His perſuaſus, legatos ad Paiazitem miſit, ut eum, ſi aliquo modo poſſet, reconciliaret ducibus. Miſit per manus legatorum etiam ueſtem, ut moris eſt regum Aſiæ imperium tenentium, munus Paiaziti. Legati ubi ad Paiazitem uenerunt, huiuſcemodi orationem habuerunt: Nobis Temires legationis onus impoſuit, mittens tibi ueſtem hanc, munus: dicens, ſe tibi gratias agere ingentes, quòd herois noſtri hoſtes magno animo debellas, & amicos ſemper acriter dimicando ad maiorem felicitatem producis, religionisque noſtræ negocium auguſtius conſtituis. Decet te profectò hoſtes noſtros ſeueriter uindicare, at amicos & ſocios nobis cõiunctiſsimos nequaquam inimicos & hoſtes facere: nec etiam iniurijs obruere, uerùm beneficijs eos tibi obnoxios reddere annitaris. Si enim parum dextrè erga tuos affectus fueris, quomodo hoſtes cum gloria domabis? Quapropter edicit rex Temires, Aſiæ imperium ducib. ademptum reſtituas, cum nihil ſecundum ea quæ pactis conuenerant, in regnum tuum deliquerint. Si obtemperaueris, feceris mihi rem gratiſsimam, nec non Aſiam Europámque incolentibus, qui tibi gratias agẽt immortales. Sin autem quid contra fœdera eos feciſſe putas, regi Temiræ eius rei iudicium mandarunt, ſubituri pœnas iniuriarum, ſi quæ illorum in te extant, quaſcunque imperauerit. Paiazitẽ memorant cætera non iniquo animo, quę ab legatis afferebantur, auſcultaſſe: uerùm grauiter offenſum eſſe munere ueſtis, quam Temires miſerat. Hinc iritatus, in hunc modũ reſpondiſſe fertur: Renunciate regi ueſtro, quòd mihi Temires, nec non reliqui qui in Aſia degunt, gratias agunt, dum me incunctanter, ut religionem noſtram tuear, hoſtibus impigrè opponam, me admodum mirari. In primis autem admirationem mihi infert, dum pecuniam & milites, reliquaque ad iſta certamina neceſſaria offert: nec tamen in huiuſcemodi negocio à partibus noſtris ſtare deprehenditur. Verùm in me hoſtilia meditatur, adimendo regionem, quam meo marte, deuictis aduerſarijs & inſidiatoribus meis, in poteſtatem meam redegi, & poſsideo. Quomodo igitur mihi gratias habes atque agis, quemadmodũ modo uerbis declaraſti? Porrò quòd ad ueſtem attinet, regi ueſtro nunciate, ne poſthac & genere opibus'que præſtantiori, huiuſmodi munera mittere in animum inducat. Hæc ut relata ſunt ad regem Temirem Semarchandam, ira grauiter accenſum ferũt ueſtitus cõtumelia, & ſtatim miſit præconem qui imperaret, ne quamprimùm ducibus imperium reſtituere dubitet: ſe enim ſic decreuiſſe. Sin parêre recuſarit, ſe ipſum pro hoſte habiturum. Cauſam illam diſceptauit rex Temires, atque talem ſententiam dedit: Turcorum duces iniurijs à Paiazite eſſe affectos. Proinde ſe ipſos, dum uita fruatur, haud neglecturum uagos oberrare per Aſiam, exutos regno ſuo. Paiazites nuncium cum huiuſmodi reſponſo dimiſit: Niſi cum exercitu aduerſum nos procedat, precor ut uxorem ſuam ter repudiatam tandem iterum aſſumat. Hoc quidem uergit in contumeliam Turcorum, uidelicet ter uxorem ſuam recipere, niſi perſuadeatur. Quia legem habent Turci, qua cauetur, ut is qui uxorem dimittit, edicat ſe non amplius ipſam in ſua admiſſurum. Quaſi id factitare haud fas ſit, poſtquam ſibi ad tres ſplenes matrimonium diſſediſſe dixerit maritus, recuſans ad idem matrimonium redire: niſi quis ter ſplene in medium procedente, denuò ducat ab alio adulterio pollutam. Hæc ubi nuncius accepit, iter ad regem Temirem maturauit. Aiunt, Temiris uxorem admodum in rebus maximis ſuperſtitioſam extitiſſe: nec permiſiſſe Temiri, ut infeſta arma inferret Paiaziti, uiro laude digno, qui magna cum gloria pro Mechmetis religione contra Chriſti fidem dimicarit. Verùm monuiſſe regem, ut uirum tantum quieſcere patiatur, nec ei negocia faceſſat, qui non commeruerit ut aliquid mali ab eiuſdem religionis conſortibus accipiat. Vt nuncius Temiri mandata explanauit, uxorem ſuam uocauit, nunciúmque eadem, ipſa audiente, recenſere iuſsit. Qui cum dicto paruiſſet, & Paiazitis mandata expoſuiſſet, aiunt Temirem interrogaſſe uxorem ſuam, an adhuc iuſtum eſſe cenſeat Paiazitẽ iniurijs certantem miſſum facere, & ſinere tales impunè ferre? Et ſanè manifeſtus erat, etiamſi ad priorem inclinaſſet uxor ſententiam, bellum inferre Paiaziti. Sic enim ſe legibus uxori coniunctum eſſe dicebat, ut teſtaretur ſe illius iniurias uindicaturũ, quicquid tamen patiendum foret. Vxor autem eo tempore tale reſponſum dediſſe dicitur: Verùm ô rex, quòd ille uir furit, talique morbo implicitus, non amplius ratione rectè fruitur, notum eſt cùm alijs tum mihi, quę modò eius audiui reſponſum. profectò ſi iſtum uirũ iure

Diuortij ac repudij mos apud Turcos.

Temirlanis uxor.

iure ultus fueris, prudenter feciſſe uideberis: eiq́ hoc modo oſtendes, qualis ipſe exiſtens, quali uiro adeò fœda nunciet. hoc quidem tibi perſpectum eſſe uolo, quòd contra eum uirum, qui pro noſtro heroe bella gerit contra Græcos, & contra alias Epiri gentes, bellum ſuſcipere haudquaquam fas eſſe duxero. ſin autem mihi ſtultè illudit, non arbitror iuſtum eſſe, ut eas cõtumelias inultas abire ſinamus. Proinde bellum uiro illi indicito, nec tamen ipſe pugnaturus: uerùm ſi eius urbem Sebaſtiam dirueris, ſatis eum ultus fueris propter urbem Melitinem Euphrati impoſitã: & propter duces, qui apud nos ætatem agunt. His in iſtum modum peractis, arma cępit bellum geſturus cum Paiazite, quem ſua ſponte ad bellum prouocabat. Quidam perhibent Temirem tranſita Melitine, ueniſſe Sebaſtiam: & poſtquam eam urbem ſubegiſſet, legatos miſiſſe ad Paiazitem, petitum ut ducibus regionem reſtitueret. Iiſdem quoque mandauit, ut butyrum & tentoria flagitarent. Poſtulabatur butyri tantum, quantum duo millia camelorum ferre poſſent. Præterea petebantur tentoriorum pileatorum, cuiuſmodi utũtur paſtores, duo millia. Ad hæc uolebat, ut per omnia templa, quæ eſſent in regione Paiazitis, rex publicè pronunciaretur. Filiũ Paiazitis in ſuis Ianuis morari cupiebat. His addebat, ut in regionem ſuam Temiris numiſma admitteret, eoq́ ſolo uteretur. Septem iſtas petitiões, Sebaſtia capta, Paiaziti obtulit. Paiazites his grauiter accenſus, iuſsit Temiri quę antea de uxore eius receſuimus, explicari. Temires itaque arreptis armis contra Paiazitem, animo agitabat eius regionem in Aſia ſui iuris facere, & exinde in Europã trãſgredi. Nec prius redeũdi erat animus, quàm limites eius attigiſſet, progrediendo uſq́ ad Oceanum, qui eſt prope Herculis colũnas. Ibi enim eſſe traiectum maris anguſtiſsimum acceperat, diſtinguentem Europam à Libya. Hinc igitur in Aphricam tranſmittere decreuerat. qua in ditionem recepta, domum tum demum remeare ſtatuerat. Hæc quidem Temires animo uoluebat: uerùm poſtulabant maiorem fortunam, quàm Temiri à Deo cõceſſa foret. Paiazites uerò in ſpem erectus erat, ſe facilè uicturum Temirem, hoſtili animo accedentem. Spem iſtam faciebat coniectura, quam ab antiquis ducebat temporibus, quæ confirmabat, Aſianos reges nunquam quiuiſſe deuincere Europam: uerùm Europæ homines in Aſiam progreſſos, regẽ ſuis principatibus ſpoliaſſe. Hæc animo ſecum uerſans, ingentes concipiebat ſpiritus, tanquam breuiſsimo bello etiam Temiris regnum diſiecturus. Cum huc uſque ſermonis ſerie ſim tractus, cogitemq́ primam & ſecundam Temiris regis expeditionem, nec non mala quæ iſtis temporibus contigere, cogitatio ſubit, Turcorum res incredibile incrementum aſſumere potuiſſe, ſi uerſus Occidẽtem ire cupientes, non inhibiti fuiſſent à rege Temire. Nec enim, ſi ſeditione regnum Otomanidarum arſiſſet, & mutuis diſcordijs ipſi inter ſe concertaſſent, in adeò graue exitium res uergere potuiſſent, ut contigiſſe cõſtat defuncto Paiazite, cum eius filij fœdè inter ſe contenderent, regionémque inuicem uaſtarent: unde maximam & grauiſsimam Turcorum genti calamitatem inuexêre. Nunc autem cum ad anguſtiſsimam dignitatem à Deo Paiazites fuerit euectus, contigit ut aliquantulum moleſtiarum experiretur, quo magis tandem modeſtiæ memor eſſet. Propterea enim ad Aſiæ regnum emerſit rex Temires, & Semarchandæ regno potitus eſt. quæ ſingula ut euenerunt, me commemorante accipietis. Fama eſt, hunc uirum ab minimis & perobſcuris principijs profectum, magnam ſibi potentiam in Aſia peperiſſe.

Sebaſtia capta.

Temerlanis VII. poſtulata.

Europa Aſianis inuicta.

LIBER TERTIVS.

TEMIRIS expeditio prima, aduerſus Sebaſtiam Cappadocię urbem opulentam ſuſcepta eſt. Nam cum accepiſſet Paiazitẽ parũ pacato eſſe animo erga duces Aſiæ, Turcorum genere natos: nec uoluiſſe cũ his in gratiam redire, poſtquam eos omnes ſuis fortunis expuliſſet: præterea cũ ſępius legatis miſſis, nihil equi impetrare poſſet, uerùm audiret iſtũ uſq́ cõtumelias ſonare: haud cunctandum ratus, bello Sebaſtiã adortus eſt. Primordia aũt regni hęc erant, uidelicet ut bellũ gerens Paiazitẽ domaret, reliquos uerò metu perculſos in ditionẽ redigeret: nec prius bello abſtineret, q̃ totius Aſiæ dominium acquiſiuiſſet: quæ quidem omnia accidiſſe cognouimus. Hic Temires fuit filius Sangalis uiri priuatã uitam agentis: cui, ubi duxit uxorem, tale quid accidiſſe cõperimus. Temires cum eſſet adultus, iamq́ per ętatẽ iſti officio idoneus foret, deferentib. oppidanis, oppidanorũ equorũ curam nactus eſt. Tandem in colloquiũ ueniens cum reliquis iſtius regionis paſtorib. effecit ut inter ſe cõiurarent, ſe uelle furtis colligere opes, & deinde ad aliã confugere regionẽ. Temires cum furandi foret peritiſsimus, plurimos equos, & iumentorũ ouiumq́ multitudinẽ immenſam nactus eſt: neq́ quicq̃ integri aut ſatis ſani in iſto homine erat. Ferũt, eum quondã, ut pecoris ſtabulum intrare poſſet, cõſcendiſſe murũ: animaduertentemq́ ſe eſſe uiſum à patrefamiliàs, deſiljſſe in terrã (ſolent enim homines in iſta regione iumenta & pecora muris circũdare altiſsimis, quæ difficulter aſcendi poſsint) quo caſu fregiſſe crus, & hinc claudicationẽ contraxiſſe. Nec deſunt qui perhibent, eum fortiter pugnã cientẽ, uulnere in pedem accepto,

Temerlanis origo.

claudicare cœpiſſe. Prælio aũt facto cum finitimis, profecti ſunt paſtores, qui ab initio cõuenerant, duce Temire, cõtra hoſtes, rapientes quęcunq; caſus obtuliſſet. Conſiliũ dedit, ut caperent locum latrocinijs & furtis cõmodum, in quem quaſi in munimentũ tutiſsimũ ſeſe receptarēt. Hinc profectus, latrocinãdo crudeliter graſſatus eſt in p̄tereũtes, nulli parcere ſtatuēs. Corradens aũt magnã pecuniæ uim ex iſtiuſmodi latrocinijs, alios uiros duos in ſocietatē pellexit, Chaidarem & Myrxē, quos Maſſagetas fuiſſe accepimus. Quibus Temires adiutus, irruit in hoſtes regionē deprędãtes, eos fugauit, hoſtiũ equitatũ uniuerſum perimens. Fama huius ut in urbē delata eſt, ciues nõ modicã manũ ei tradiderunt, addentes etiã pecuniã, qua militum animos conciliare poſſet. Deinde in hunc modum inſtructus, ſuos cõfirmans & incitans, in hoſtium regione uerſatus eſt, mãcipia & iumenta plurima mittens in urbem, quę hoſti extorſerat. Rex Maſſagetarũ explorata uiri uirtute, cũ in maximo honore habuit. Nam imperatorē declarauit, uniuerſosq; ſuos exercitus ei cõmiſit, qui acceptis copijs regis, mirabili celeritate uſus eſt in deuincendis hoſtibus, ſubitò in eos incidēs, atq; tēporis momēto oẽs perdēs. Temires, ubi ad manus uentũ erat, hoſtes terga uertere coegit: ipſeq; fugientes inſequutus, cõpulit in Babylonem Pogdatim nuncupatã: quã obſidione cingens, dominũ ſuũ regem accerſiuit. Dehinc tēpore modico interiecto, rex mortuus eſt: eiuſq; uxorem uiduam connubio ſibi iunxit Temires, regniq; regimen ſortitus eſt. Cum aũt iam pro rege ſe gereret, Pogdatim & Semarchandam oppugnauit. Nec multo pòſt cum oppidani in militum ſtationes excurrerent, nec uincerent, uerùm uincerētur, reuerſi in urbem grauiſsima obſidione affligebantur. Quam cum tolerare amplius nõ poſſent, pactionibus intercedentib. ſe Temiri dediderunt. Cũ in poteſtatem ueniſſet Semarchanda, proditionis conſilia inijt cum ijs qui erant in Babylone, uſus ad eam rem miniſtro Chaidare. Myrxes uir extitit æqui ſtudioſiſsimus: adhortabaturq; Temirem, ut iram ſupprimeret, nec ad rem conferre pararet quæ ipſa dictaret. Non ipſi conuenire imperium Babylonis. Hinc etiam Temirem edocuit Syſsitiorum rationē. Nam uniuerſum ſuum exercitum ſecernens Temires in decumas & manipulos & cohortes, iubebat decurionem præbentem ſuis alimenta, cõtinuò, quandocunq; uſus poſtularet, præſtò eſſe cum ſuis militibus, eoſq; manipulorum duci tradere. Hos pręterea uolebat, ubi additi fuiſſent manipulorũ duci, ſuo parēre ſingulos ductori. Cum ueniſſent in Syſsitia, nullus erat cui non eſſet locus deſignatus. Cibum mercari iuſsit in reliquũ exercitum, iuxta ea quæ communi conſenſu decreta fuerãt. Imperauit, ut ſinguli duces mino-

Chaidares & Myrxes Temiris ſocij.

Pogdates, Baldas, quæ & Babylõ, obſidetur, expugnatur. Tamerlanes uxorē ducit.

Semarchandæ deditio.

Diſciplina militaris Temerlani. Syſsitia.

res frequẽter, ſicut pręciperēt maiores duces, ſuos monerent, ne eos ocio torpeſcere ſinerent. Hinc contigit ut nullus explorator, uel peregrinus aliquis, clàm in Temiris caſtra penetrare, & in ijſdem morari poſſet. Ordinauit uirum, cui hoc negocij impoſuit, ut peregrinos, ſi qua re indigerent, aduenientes hoſpitio exciperet. Quapropter hęc diligens diſciplina effecit, ut uniuerſus iſte exercitus ad nutum & arbitrium regis, quòcunq; uellet, facilè moueretur: eoq; ducẽte exciti, uno ſigno confeſtim aduolarent, parati ſe regi utendos dare quacunq; in re uoluiſſet. Veſpera appetente, accipientes ſignum à duce ſuo magno, ſinguli maturant iter ad tentoria, & ad contubernales ſuos. Vbi autem milites in tentoria ſua ſe receperunt, uigiles ad hoc creati in caſtris oberrant, ſi quem inueniant extra tentoria morari. Si talis occurrerit, eum capientes, ſupplicio capitali ſubdunt. Si autem quis explorator acceſſerit in caſtra, is, ut cui nullus ſit aſcriptus locus, extra tentoria cubare cogitur. proinde rerum omniũ ignarus, dubiuſq; quò ſe uertat, continuò à uigilibus in uincula ducitur. Hic modus & hęc eſt forma Syſsitiorum regis. Chaidares regis amicus, laborũq; ſocius, ei admodũ diligenter in neceſſarijs miniſtrare nouit. Regem quoq; incitare nunq̃ deſtitit, ut bella aggrederetur plurima, ne ocio & quiete corrumperet̃. Aiunt Myrxiem, antequam Temires ad Semarchandæ regnũ euaſiſſet, tale quippiam feciſſe. Cum Temires cum ſuis oberraret, latrocinijs gaudēs, accidit ut familiares Myrxijs de felice rerum Temiris ſucceſſu diſſererent, eoq; tandem uenirent, ut dicerent, eum breui etiã Semarchandę regnũ conſequuturũ. At Myrxies reſpondit: Regnum Semarchandę firmius eſt quàm ut occupari poſsit à latrone, & priuato homine. Sin autem aliquãdo contigerit, ut Semarchandæ regno iſte potiatur, precor non amplius ſuperſtes maneã, ſed confeſtim ut mendax obtruncer. Hæc quidē ſeriò, non ioco loquutus eſt. Nec tamen ſatis proſperũ ſermo ille habuit euentũ. Deinde tempore interpoſito, cũ urbis regimē Temires eſſet adeptus, honores maiores Myrxies q̃ Chaidares apud regem inuenit. Hinc commotus Chaidares, dixiſſe fertur: Tempus iam eſſe, ut ſermo ille quē loquutus fuerat Myrxies, ad rem conferat̃. extare eñ eius ſermonis teſtes plurimos. Vt igit̃ ſermo ille effectũ ſortiret̃, Myrxiē capitali ſupplicio ſubdi iuſsit Temires, in memoriã redigēs ſe nactũ eſſe Semarchandę regnum, ipſumq; falſum eſſe animo, proinde mortis reũ teneri. Dubitabat aũt quo pacto cum mori cogeret, qui olim regi priuato adhuc dextram ſocietatis dediſſet, ne pactis contrauenire uideretur. Orationem igitur huiuſmodi cum Myrxie habuit. Haud arbitror latere eos, ô Myrxies, uoſq; duo, & reliqui omnes, quib. artibus imperiũ auxerimus.

Proditio cauenda in exercitu.

Machiauelli de re militari inſtitutio.

Myrxiæ uox temerè emiſſa exitialis.

Duo

Duo illa ſemper ſumma diligentia ſectati ſumus, dum nobis regnum ampliſsimũ pararemus, nempe ſtudiũ uehemens in rebus gerendis, & ut bona fide coleremus pacta, quæ cũ amicis hoſtibusq; feciſſemus. Nec ſolum iuramẽto, uerùm & ſermone declarauim⁹, nos concordiã cum ijs agitare, quaſi nihil ubique terrarũ & tutius armisq; omnib. firmius in uita humana inueniri poſsit, ꝙ concordiã amplecti, nec ab amicis diſſentire, nunc hoc, nũc aliud ſequi conſiliũ ꝓponentes: ſiquidẽ ſæpe cõmemorauimus, nos illo ſolo Dei imaginẽ repræſentare. Si aũt quis mortalium nihil ſani unq; dixerit, quomodo ſi quid facere aggrediatur, ei bona obuenient? Meminiſtine, meã cum prehenderes manũ, te dicere: Si Semarchandæ nanciſcerer regnum, paratum te eſſe oppetere mortem? Hæc igitur, cum ſub multis teſtibus ea pronunciaris, tempus eſt ut cõficias, noſtramq; dextram iſto pacto liberes.

Fidei & pactorum ſanctitas. *Princeps quatenus Dei imago.* *Fides data, uel morte redimenda.*

Myrxies, ut dicendi finẽ fecit rex, talem exorſus eſt orationẽ: Verùm enimuero, ô rex, ad hoc imperiũ ut deueneris, & tu noſti, & omnes quotquot præſtò ſunt. Nec etiam horrui ſumma uitæ adire diſcrimina, ut iſtam tibi parares felicitatẽ. Vulnera uidere eſt, quę accepi dum tibi inſeruire & gratificari cupio. At eñ ſi quid temerè diximus, an nõ id ęquũ eſt mihi aduerſa fortuna utenti, & amicis, à quibus beneficijs affectus fueris, condonare? Illud aũt, ô rex, priuato homini non admodum impedimento fuerit. Vbi aũt alia regni affulſerit forma, tum non fas eſt, ſi quid pactus fueris, irritũ facere & transgredi. Etiã Deus plurima nobis bona largitur, ſi in nos delinquentibus ueniã dederimus. Si igitur mihi peccati impunitatẽ cõceſſeris, maiora à Deo tibi obuenient tandẽ bona. His dictis, non perſuaſit Temeri, qui reſpondebat: Venia danda eſt erroribus eorũ, qui quid præter uoluntatẽ admiſerint. Quo pacto aũt fortunã retinere potero propitiam, ſi hoſtem meũ nõ necauero? Hæc ubi loquutus eſt, Myrxiẽ peremit. Peremptum regaliter ſepeliuit, longoq; tempore luxit.

Errores uenia digni qui.

Poſthęc bellũ ſumpſit aduerſus Hyrcanos, & contra gentes quę mare Hyrcanum accolunt: quas omnes perdomuit. Idem mare & Caſpiũ dicitur, uerſus meridiẽ Saccas habens accolas, & Cadduſios: triginta millibus ſtadiorũ uerſus Orientem & Septentrionem accolas habens Maſſagetas, genus hominũ bellicoſum. Longum eſt uiginti millibus ſtadiorũ. Maſſagetæ dicunt̃ profecti eſſe in Perſiam, ibiq; multas occupaſſe urbes. Ferunt etiam, Temirem ex iſto hominũ genere ortũ, cum Maſſagetis feſtinaſſe contra Semarchandæ regnũ: & debellata Aſſyriorũ monarchia, id obtinuiſſe. Mare aũt iſtud cum ſit receptaculum multorum & magnorum fluminum, maximũ Cyrum nomine eſſe cognouimus: & ad plurima ſtadia excurrit, nullibi in exterius mare, quemadmodũ dicitur, ſe fundens.

Caſpium mare, nũc Zabacca. *Saccæ, Cadduſij, Maſſagetæ.*

Attamen ego foſſam audiui ex iſto mari progredi, quà in Indicum mare effundit̃. Accolunt mare iſtud gentes plurimæ, & bellicoſæ. Etiam piſces ſuppeditat plurimos, & bonos. Largit̃ & oſtreas, quæ margaritas habẽt. Supra hoc mare, Indicum mare uiſitur. Naues onerarię plurimę nauigãt uiciſsim nunc hoc, nunc illud mare. Mare iſtud uerſus Orientẽ, maximè ea parte qua Aſia eſt, uergit. In hoc ſe effundũt, Araxes fluuius maximus, & Choaſpes uerſus Orientẽ fluens, & alij fluuij plurimi. Gentes quidẽ illas quæ mari huic adiacent, à Cadduſijs regnari, & tributa quotãnis in Cadduſiorũ urbem inferre aiũt. Hos bello appetere inſtituit Temires, ubi deuicerat Hyrcanos, horumq; regem è mortalium numero ſubtraxerat. At Cadduſij contrahebãt copias quàm potuêre maximas, fortiter repugnaturi accedenti Temiri. Temires, ut didicit Cadduſios in armis eſſe, quamprimùm Chaidarẽ mittit oppugnatũ ipſorum urbem, & ut eam ſubitò caperet. Ipſe aũt expectabat rei euentum, ꝗ proximè Cadduſijs caſtra ſua locans. Cadduſij ut intellexêre hoſtem in ipſorum urbem cõtendere, palantes nullo ornatu & ipſi in ſuã urbem iter inſtituêre. Temires uenientes ex inſidijs adoritur: acieq; inſtructa eos aggreſſus fudit, fuſosq; inſequens ad urbem uſq; tractus, eam, cum aliquanto tempore oppugnaſſet, tandem cæpit.

Ita Pomp. Mela. *Temerlanes in Cadduſios.*

His ita peractis, Arabiam bello petere ſtatuit. Arabes genus hominum opulentum, magnum, & antiquum, nulli quantum ad felicitatem attinet, cedens, eſſe certò conſtat: multamq; Aſiæ partem occupat, utens mari quod Rubrũ nominamus. Eſt autem Arabum regio latiſsima, & ad habitandum omniũ Aſiæ regionum pulcherrima. Viri iuſtiſsimi, &, quantum ad religionẽ pertinet, ſapientiſsimi eam tenent. Creantes regem, non tyrannum, ſed uirum æquitatis amantiſsimum, & maximè æqualitatem reſpicientem, eligunt. Arabici regni ſedes eſt urbs iuxta mare ſita, quam * uocãt, magna, opibusq; uigens. Finitima eſt ea gens Aegypto, & Perſarum Aſſyriorumq; regionem attingit. Nam à Colchide, & Pharus regione ad mare quod porrigitur in Cœleſyriam, uſque ad urbem Laodiceam dictam, fuerit iter dierum † uiro expedito pedeſtri itinere regionem tranſeunti. Hinc inferioris Aſiæ iſtam partem ſcimus in Cherſoneſi formam redigi, Arabiamq; extra Aſiam relinqui. Eſt autem Arabia plurimis arboribus, palmisq; conſita, & in medio duorum fluminum ſita, ab utroq; undique alluitur. Fructus profert ſuprà modum tum magnos, tum multiplices. Hinc ueteres occaſionem ſumentes, eam Felicem appellauêre. Hanc regionem armis infeſtis aggreſſus eſt Temires, incolis crimini dans operam ſtrenuè nauatam Cadduſijs, cum eos bello ſtatuiſſet domare. Bis conflixit cum Arabum exercitu. Cumq; eos uictos dare non

Arabes. ** fortè Adem, uel Ziden.* *† quindecim.* *Arabiæ ſitus* *Arabia Felix.*

 poſſet,

poſſet, legatos mittens, militibus tributoque, quod quotannis penderent, imperatis, pacem cum eis fecit. Ea tempeſtate, priuſquam in fœdus coiretur, Arabum legati ad Temirem acceſſere, poſcentes ne regionem Herois, qui & ipſi de genere legislatoris eſſent, uaſtare pergerent. Huic orationi adijciebant, ut uelint eſſe patres eorum, qui Herois religionem ſectentur.

Mahometis origo circiter annum Christi 630.

Gens illa non profana, uerùm ſacra ſanctáque creditur, quia edidit Mechmetem legislatorem, qui illis ſtipatus, ut qui eius ſuſcepiſſent leges, progreſſus ſit ad Aſiæ imperium, quum Arabes ubique plerunque uirtutis oſtenderent facinora.

Hali gener Muhamedis, cuius ſectam Perſæ et maior pars Africæ amplectũtur, aliquantum à Turcis diuerſam.

Aiunt, legislatorem Mechmetem fuiſſe filium Halijs, Arabiam Felicem incolentis. Initio legislationis ſuæ nihil ui egit, ſed perſuaſione primùm Arabes, deinde Syros cępit. Poſtea in ſuam ſententiam traduxit Haliem regionis adminiſtratorem. qui, cum ipſi foret intima familiaritate coniunctus, facilè omnes terræ ſuæ incolas Mechmetis leges ſuſcipere coegit. Leges enim iſtæ nihil aliud quàm quietem, & numinis quendam furorem, perpetuamq; meditationem continebant. Nam inter cætera lex eſt, ut quater diurno tempore Deum adorent: nec ſinant, quæcunque tamen inciderint, ab iſta lege ſe auocari.

Turcorum mores, religio, leges, &c.

Veneris die omnes uno conſenſu frequentes in templa commeant, orationibus operam dantes. Legem habent, quæ edicit, ut nullam imaginem, neque aliam picturam in templa admittant, precationem ad Deum tranſmittentes. Eligunt ſacerdotes, de quorum grege unus extra templum in turris pinnaculum ad id comparatum aſcendit, magnáque uoce Deum adorat. Preces ſolennes ſemper maiore uoce peragere ſolent. Hoc modo Turci preces ſuas concelebrant: atque tanta utuntur diligentia in ijs perficiendis, ut interim nihil uel laboris, uel alterius rei ſuſcipiant, quo minus ipſæ interrumpantur. Quantum ad cætera, uidelicet ad uictus rationem, & ad reliquum uitæ modum attinet, conſtat eos nullis inhiberi pœnis: adeò feruntur, quo minus uoluptariam ſectentur uitam, affectibus nunquam non obtemperantes. Vxores enim ducunt, pellicéſque ex mancipiorum grege numero tot deligunt, quotquot quilibet alere poteſt: uxores autem uirgines accipiunt nemine prohibente, donec quinque ſibi copulauerint. Liberos ex mulieribus captiuis natos, non ſpuriorum numero habent. Sin autem ex pellicibus liberos ferant, eos ſpurios cenſent, nec paternæ hæreditatis participes fiunt. Mercantur uirgines, quando quis ſuam uult elocare filiam. Faces ipſis præferuntur, quando nuptiale feſtum celebrant.

Repudij ritus.

Maritus ſi parum dextrè erga uxorem fuerit affectus, ei edicit, ſe à tribus ſplenibus ab ipſa auellendum. Si ad iſtum modum uxor repudiata fuerit à uiro, turpiſsimum eſſe creditur, eam, quam quis repudiauerit, recipere. Nec etiam recipere eandem niſi ab alio adulterio inquinatam, licet. Vino uti nefas ducunt Turci. Nec audet aliquis de iſto genere, niſi lotus, frequentare orationes. Etiam decimas quaſdam quotannis ſeponunt Deo.

Ieiunia.

Ieiunium Mechmetes imperauit iſti hominum generi, quod durat triginta diebus, aut etiam amplius. Diebus iſtis omnibus nihil uel eſculenti, uel poculenti admittunt. Veſpere demum, ubi iam coruſcarint aſtra, ad cibum capiendum congregantur. Nulli autem licet, uel in primis iſto tempore, uinum guſtare prorſus. Mentulam totam circumcidere ſolent.

De Christo quid ſentiãt Turcæ.

Confitentur Turci, Ieſum Dei eſſe Apoſtolum. Deum etenim ex angelo Gabriele & Maria uirgine, quæ nullum cognouerat uirum, IESVM genuiſſe, heroa quendam homine maiorem ſiue auguſtiorem. In nouiſſimo die, quando uniuerſale iudicium peragetur, aiunt Ieſum mundi iudicem ſiue arbitrum fore. Suem attingere Turci haud fas arbitrantur. Reliqua animalia edunt, ſi mactata fuerint. Deum uniuerſi eſſe moderatorem haud ambigunt, dicentes eum uti miniſtris mentibus (ut uocant) ignitis. Exiſtimant autem Mechmetem ueniſſe miſſum à Deo, ut ea replerentur, in quibus defectum patiebantur priſci à Deo prodeuntes legislatores.

Circũciſio.

Circumciſionem iudicant eſſe purgationem omnium præcipuam: proinde circumciſionis tempore nuptias contrahunt. Solet iſtud hominum genus ſepulchra iuxta uias collocare, nec in ullo alio loco ſepelire licet. Sepulturę autem mandãt cadauera lota, & omni à parte raſa. Eſt & alia lex, quæ iubet parere legislatori: non obtemperantẽ, gladio ultore ferit.

Armeniorũ priuilegium apud Turcos.

Ex Armenijs ſolis, quamuis ab ipſis in religionis negocio diſſentiant, mancipia nõ rapiunt. Quia Armenus quidam uaticinatus eſt, gloriam Mechmetis per uniuerſum orbẽ propagandã. Eſtq; hæc unica cauſa: uiri honori id tribuẽtes, ꝙ nulla ab Armenis mancipia abducãt. Hęc quidẽ ubi Mechmetes legib. ſanxiſſet, plurimã orbis partẽ occupauit. In Aſia, Libya, & Europę regiõe nõ modica, quę ſe extendit ad Scythas, & ad eos qui hodie ſunt Turcos, uſq; ad Iberiã, nõ parua Mechmetis extitit auctoritas.

Mechmetis mors.

† Hali.

Mortuus eſſe traditur filio ſuo † Aliæ Arabiam regente. Hunc enim legislatorem ubi promptis animis aſſumpſiſſet, ei obedierunt in omnib. quócunq; tamen ipſos eduxiſſet. Etiam rerũ ſuarum ſummam iſti commiſerunt, ut ipſis pro ſuo arbitrio uteretur. Hinc copias contraxit plurimas, quas contra Aegyptum duxit, & reliquæ Arabiæ quædam ſubegit. Tranſiens autem loca arenoſa Arabiæ, gentes ibi morantes ſuo imperio adiunxit. Cum regnaſſet annis * defunctus eſt, in loco quodam cui nomen eſt Mecha.

Mecha.

Milites regio-

regionisq́ incolæ magnificè exequias duxerunt, & grauiter eum luxere. Quotannis in eius honorem ſacra faciunt Arabes. Heroa etenim quedam eum eſſe putant, eundemq́ ut uirum ſanctum à Deo ordinatum, ut ipſis leges ferret, quem in dandis legibus non tyrannum, at uirum quendam æquitatis uel in primis amantem iudicarunt. Mortuo Mechmete, Homures diſcipulorũ ſpectatiſsimus, à filio eius regni moderamen accepit: aſſumptoq́ exercitu, contra Syriam profectus eſt: regionemq́ plurimam partim ui, partim per ſuaſione fœderibusq́ in ditionẽ acquiſiuit. Hinc in ditionem uenere Cilices, Phryges, Medi, & Iones. Ad hæc ſuo imperio admouit quaſdam ſuperioris Aſiæ regiones. In religione ſua gentes Aſię barbaras confirmauit, & quoſdam diſcipulorum ſuorum in alias regiones dimiſit, cupiens eaſdem in ſuam religionem recipere ſuadela. Sepulchrum quoque precioſum in honorem Mechmetis adornans, ibi manebat. Sacra quoque magna quotannis in honorem Mechmetis fieri procurauit. perſuaſit alijs plurimis, ut Mechmetem adorarent. Eos quoque iuſtos fieri aſſeuerabat, qui ipſius ſepulchrum inuiſerent. Etiam hodie non pauci ab Aſia & Libya, Europaq́, Mechmetis ſepulchrum adeunt, putãtes ſe hinc maximã colligere religionem, & probiores fieri. Quidã ex ipſis iſtam peregrinationem ingrediuntur: quidam argentũ numerant ijs qui pro ipſis peregrinationem ſuſcipiunt. Via autem quæ ad ſepulchrum ducit, eſt aſperrima & difficillima. Eundum enim eſt per arenam, non citra camelorum alimenta portantium opem. Nec etiam aqua, qua utantur, ad manum prompta, eſt ſufficiens omnino. In hunc igitur modum neceſſaria præparantes, camelos conſcendunt, utentes ſignis quæ uiam commonſtrent, magnetis demonſtrationibus. Colligentes igitur ab Septentrionali plaga, qua orbis parte eundum ſit, eò uiam conjectantes pergunt. Vbi autem acceſſerint loca in quibus aquarum fuerint ſcaturigines, aquantes inde abeunt: tranſitáque arena, intra quadraginta dies ad Mechmetis corpus perueniunt. Sepulchrum eius compertum habeo extructum eſſe ex lapidibus precioſiſsimis, & ſublimè pendere in medio templo. Interuallum autem eius loci ubi ſepulchrum conſpicitur, uſq́ ad hunc locum* ſtadia continet circiter nonaginta. Inde egreſsi, ad eum locum contendunt. Ibi ſiquidem leges & Alcoræ explicantur. Animę quoq́ immortalitatem aſtruunt. Nec numini ignorantiam adſcribunt. Hæc quidem hactenus, quantum ad Mechmetis religionem attinet, annotauimus. Temires aũt cum regionem populationibus afflixiſſet, urbeſq́ aliquot occupaſſet, Semarchandam ſe contulit. Scythas acceperat, profectos à Tanai, in regionem ſuam impetũ feciſſe, prædaſq́ egiſſe non modicas: quam quidem rem grauiſsimè tulit. Hinc rectà iter inſtituit contra Chataidas, ijs peſtem minitans. Hi antiquitùs Maſſagetæ extitiſſe creduntur: & traijcientes Araxem, regionis partem flumini adiacentem non modicam occuparunt: in qua & ſedes ſuas fixerunt. Hos domare parabat Temires. Proinde comparans exercitum, qui complectebatur octuaginta myriades hominum, bello eos aggrediebatur. Collatis tandem ſignis, prælio uicit Chataidas. Dehinc arma cõtra † Agoram, regniq́ eorum ſedem ferens, pactionibus eam in deditionẽ accepit. Conductis quoque inde mercede plurimis & optimis militibus uictor diſcedebat. Etiam ob ſidibus acceptis, imperatoq́ tributo annuo, domum reuerſus eſt. Chataia urbs eſt Hyrcaniæ, uerſus Orientem, magna & opulenta. multitudine hominum, & diuitiarum copia, reliquaq́ felicitate ſuperat reliquas, præter Semarchandam & † Memphim, Aſiæ urbes. Optimis legibus eam fundauere iam olim Maſſagetæ. Mercede itaq́ ſibi parauit Temires Perſarum plurimos, ut qui eſſent gnari rerum Scytharum, quia plerunq́ cum his conuerſarentur, nec amplius forent in uictus ratione delicatuli. His munitus, animo agitabat uim belli uertere omnem in † Agoram eorum, quam * Vrdam nominant. Audiens autem, eam gentem omnium quas orbis habet, eſſe antiquiſsimam, nec ullum qui præceſſerant regum domare eam quiuiſſe, quãuis magna damna dediſſent Europæ Aſiæq́ ſuis incurſionibus, & hinc plurimas corraſiſſent opes, eo magis ad eam expeditiõem accendebatur. Præterea animo uerſans, etiam Darium Hyſtaſpis filium regem electum, & arma iſti genti inferentem, nihil effeciſſe: ipſe ſibi hoc decus eximium petere ſtatuit. Vt iſtã uerò rem ad optatũ duceret finem, optimum eſſe ratus, ut quàm proximè ad ipſos accederet, in Cheriam urbem coloniam ducere decreuit, transferens eò milites, alioſq́ homines plurimos ex Semarchanda. Huc, ut regis ſententiã intellexere, conueneruñt & alij plurimi proceres regni. Cum autem ipſe in eadem urbe uerſaretur, optimates, Aſiæq́ milites optimi ad ipſum quotidie confluebant. Hinc urbs illa breui incredibiliter aucta eſt. Etiam bonis & ſaluberrimis legibus gubernabatur, ſuperſtite adhuc Temire. In qua autem Aſiæ parte urbs ea ſita ſit, an in Syriorum, an in Medorum regione, aſſequi nequeo. Sunt quidam qui tradũt, Ninum antiquitùs Cheriam extitiſſe, & in Aſſyriorum regione locatam eſſe: coniecturam facientes à Pagdatina Babylone. Temires ut urbem Cheriam habitatoribus repleuit, & in ea regni ſui ſedem parauit, in animum induxit bellum inferre Aegypto, Scythis, & horum Agoræ, quam † Vrdam nuncupant. Conſcripto igitur exercitu maximo, & aſſum-

Homures. | Mechmetis ſepulchrum. | * forte Alepum. | Alcoranũ. | † Emporiũ. | Cataia. | † Alcairum | † emporiũ. | * Hordam. | Darius. | Cheria. | † Hordam.

aſſumptis Chataidis, rectà ad Tanaim contendit. Scythæ, ut acceperunt Temirem cũ copijs accedere, ut montium anguſtias, quà Temires exercitũ traducere cogitabat, præoccuparent, miſerunt & ipſi exercitum hoſti obuiam.

Scythæ, qui nũc Tatari.

Scythæ quidem iam olim in tribus quaſdam diſcreti, tenebãt regionem ab Iſtro excurrentẽ uſque ad Caucaſi accolas. Nunc autem genus quoddam illorum hominũ in Aſiam aduenit, & ibi ea loca quæ Orientem ſpectant inhabitauit, & hinc ad reliquam Aſiæ penetrauit regionem. Iſtud hominum genus Sachatæos uocant. Supra Perſarum regionem uſque ad Saccas & † Caddæos domicilia habent.

† Cadduſios.

Quidam ex his originem ducere Temirem aſſerunt. Gens iſta fortitudine & bellicarum rerum gloria uincit reliquas omnes Aſię gentes. His auxiliaribus Scythis Temires, ut quidam docent, ad Aſiæ imperium euaſit, deuictis omnibus præterquàm Indis. Reliqui Scythæ à prædictis nihil differunt. Regem unum habent. Regni ſedem Vrdam cõſtituere: creaueruntq; regem, qui ex uetuſtiſsima deſcenderet proſapia. Extat & alia pars eorum non exigua per Europam uſq; ad Boſphorum Thracium habitans, per eam regionẽ diſperſa: quibus & ipſis rex eſt, qui ex antiquiſsima regum gente proceſsit. Atzicerïes ei nomen eſt. Hi itaq;, ut ſe commiſerunt regi, in hanc uenere regionem, progreſsi uſque ad Iſtrum. Hinc manus quædam horum non modica Iſtrum tranſuecta, Thraciã uaſtauit, plurimas incurſiones faciendo.

Sarmatia, quæ Rußia.

Relicta Sarmatia, Tanaim uerſus iter ingreſſi ſunt, & pleraq; gentis huius pars in regione Iſtro adiacente manſit. Eorum quoq; non pauci tranſuecti Iſtrum, ſub rege Paiazite ętatem egerũt. Scytharum genera ſingula habitant ſeparata ab reliquis. Pars quædam eius gentis relicta cis Iſtrũ, ſub Cazimiro Lituanorum rege degit. Eandem regionem etiam num tenẽt, ſtrenuè operã nauantes ſuo regi in bellis quæ cum finitimis gerit. Genus eñ iſtud hominum quócunq; acceſſerit, primas in rebus bellicis tenent, fortitudiniſq; gloria emicat.

Tatari Precop. in Taurica Cherſoneſo.

Qui autem Boſphorũ & Tauricam inſulam, quæ dirimit Mæotim paludẽ & Euxinum pontum, accolunt, imperio Atzicerijs reguntur.

Moſcouia, Rußia, Lituania.

Subegerunt Gothos & Ianuenſes urbem Capham inhabitantes, ut cogerentur tributũ pendere. Etiam Sarmatiæ quędam pars huic regi tributaria eſt. Sarmatę, qui incolũt regionem uerſus Euxinum pontum & Oceanum, magno Scytharum regi, qui in Agora regni ſedem habet, tributum pendunt, iam inde ex illo tempore quo in Sarmatiam populabundi curſitantes, partim hominum, partimq; aliarũ rerum prędas egerunt: eamq; diu obtinuere, impoſito tributo quod ſingulis annis magno Scytharum regi tribuerent. Sarmati à Scythis paſtoribus uſq; ad Dacos & Lituanos ſe fundit.

Sarmatia nigra et alba.

Sarmatæ Illyriorum linguam in uſu habent plerunque. Victu moribuſq; & Chriſtiana religione magis Græcos ſequuntur: nec perinde ipſis cum pontifice Romano conuenit. Habent Græcum epiſcopum, cui in religionis ritibus auſcultant. Viuendi rationem moréſque Græcorum imitantur. Supellectilis apparatu repræſentant Scythas.

† Leopoli.

Sarmatæ, qui loca uerſus Euxinum pontum ab † Leucopolichna urbe tenent, plerunque non regibus, uerùm ducibus utuntur. Moſcouiorum Kionenſium, Tofarienſium & Chorobiorum urbes à tyrannis teguntur, tributúmque ſoluere coguntur Nigræ, ſic appellatæ, Sarmatiæ. Ea autẽ Sarmatia, quæ ſub Septentrione colitur, alba Sarmatia appellatur.

† fortè Nouigradum, uel Vuigradium.

Verſus Oceanum urbs eſt † Veratis nomine: hanc optimates adminiſtrant, diuitiáſque plurimas ſuppeditat. Opibus facilè uincit omnes tum nigræ tum albæ Sarmatiæ urbes. Ea regio extenditur uſque ad Oceanum, Euphraſte ſiue Inflaſte nuncupata.

† Dania.

Huc appellunt à † Dacia & Germania naues, merces Gallicas & Anglicas in eam regionem aduehentes. Ab Tanai uſque ad Oceanum Britannicum fuerit iter, ubi longiſsimum, per eam regionem, quæ habitatur ſecundum longitudinem, dierum trigintaquinque. Latitudo ſupra Tanaim amplectitur regionem maximam à Sarmatia uſque ad Aſſyrios, quam Scythæ colunt. Eſt quidem, ut mihi uidetur, ea regio, quæ ultra Tanaim habitatur, longè latéque ampliſsima.

Permij.

Permij uerſus Boream ſupra Sarmatas morantur. Sarmatis finitimi ſunt eius linguæ commercio utentes. Permios ferunt gentem eſſe antiquiſsimam: uenationibúſque uiuunt, & plurimam uitæ partem eo in ſtudio conſumunt, &

Deſunt quædam in Græco.

Prußia, Teutonicorum ordo.

Sarmatia uerſus Oceanum excurrens, ad regionem Pruſsiam dictam ſe extendit. Finitima eſt Nazarei, qui ibi ſunt candido amictu gaudentes, & eorum monaſterio quod in ea regione ſitum eſt. Iſti homines Germani eſſe creduntur, quia eorum uictum moréſque, necnon & linguam ſectantur. Incolunt urbes pulcherrimas, & legibus optimis inſtructas.

Calatranenſes Rhodij.

Eſt his monaſterium, quemadmodum Iberis ſiue Hiſpanis & Rhodijs, quod Nazarei inhabitant. Nam tria iſta monaſteria Ieſu religionem amplecti uel in primis per totum orbem, & contra barbaros ordinata eſſe, omnibus manifeſtum eſſe reor. Monaſterium namque quod Iberia habet, arbitror Afris ea traijcientibus oppoſitum eſſe. Idem Pruthenum monaſterium opponitur Samogetis, necnõ Scythis paſtoribus, qui & Tatari, ibi in propinquo iam ab antiquo ſedes habentibus. Rhodios conſtat ibi morari, ut reſiſtant Aegyptijs & Palæſtinis, propter Ieſu ſepulchrum: etiam, ut obſiſtant Aſiæ barbaris,

Rhodi

Samogetia.

Rhodi ætatem agunt. Pruſsios attingunt Samogetæ, gens robuſta, uictus ratione & lingua nulli finitimarum ſimilis. Deos ueneran tur, Apollinem & Dianam. Victus rationem ſequuntur, quam Græci uetuſti tenuêre: eoſdem & moribus repræſentant. Supellectilis apparatu imitantur Pruſsios. Iis confines ſunt Boemi, ſequentes ſuperſtitionem Samogetarum, necnon Germanorum, qui ibi colunt. Supellectilis apparatu nihil differunt à Pannonijs. Metropolim ea gens habet opulentam & populoſam, quam Pragam ap pellant. Nec multum temporis interceſsit, ex quo ea urbs ceſſauit colere ignem & ſolem. Sola hæc gens earum quæ intra extráque Europam ſunt, quas nouimus, adhæreſcit Ieſu, Moſis, Mechmetis'que religioni.

Bohemi.

Praga.

** Ieſu religionè pro Pontificis ritib. ponit: Moſis uerò, q. multi Iudæi apud eos habitāt: quod aūt hæreſeos inſimulātur propter Huſsitas, Machumetis etiā religioni deditos inquit.*

†† Pilappiorū Liuonum ſuperſtitio.

** Podolia.*

† Leopolim.

* Nam omnes has religiones, quamuis nos in ignorantiæ tenebris plerunque uerſemur, gentem iſtam tenere compertum eſt. Eſt quidem, quemadmodum audio, ultra Caſpium mare & Maſſagetas, gens quædam Indica, dedita Apollinis cultui. †† Colit & alios deos gens eadem, uidelicet Iouem & Iunonem, ut infrà fuſius dicetur. Hęc quidem hactenus. Poloni contermini ſunt Sarmatis, quorum & linguam in uſu habent. Victus ratione moribus'que nihil diſcrepant ab Romanis. Polonis annexi ſunt Lituani, qui & ipſi uſque ad Euxinum pontum Sarmatiam'que pertingunt. Et quidem * Pogdania nigra, quæ regni ſedem habet † Leucopolichnam, à Dacis Iſtrum incolentibus, ad Lituanos & Sarmatas ſe proijcit.

Gentem autem iſtam ſatis eſſe probatam, uel hinc quis conijciat, quòd linguam ſuam retinuere. Iam olim ea gens in duas partes diuiſa, partim quidem à principibus, partim uerò à ducibus regitur. Lituanis, quantum ad linguam attinet, nihil conuenit cum Sarmatis, cum Pannonijs, cum Germanis, nec etiam cum Dacis. Nam quaſi peculiarem linguæ uſum tenent. Vrbs quam regni ſedem conſtituerũt, magna & opulēta, populoſaq́ eſt. Apparet facilè, iſtā gentē eſſe maximam omniũ quæ in hac regione uerſantur. Fortitudine nulli poſtponenda creditur, ſtrenuè prælians aduerſus Pruſsios, Germanos & Polonos, gentes finitimas, ut ſuos tutetur fines. Sequitur mores & uictus rationem Romanorum: ſupellectilis apparatu nihil à Sarmatis differunt. Quùm autem ferè undique Nigram † Pogdaniam attingant, plerunque aduerſus eius regionis incolas pugnas ciere ſolent. Sarmatarum lingua ſimilis eſt Illyriorum, Ionium ad Venetos uſque accolentium. Vtri autem horum uetuſtatis prærogatiua gaudeant, & utri alterorum regionem teneant, an uidelicet Illyrij in iſtam Europæ partem recedentes, Poloniam & Sarmatiam incoluerint: aut an Sarmatæ ad hæc Iſtri loca adeuntes, Myſiam & Tryballorum Illyriorumq́ regionem, qua uerſus Ionium patet uſque ad Venetos, inhabitarint, neque quenquam audiui ueterum commemorantem, nec ipſe poſſum ea quàm uerìſsimè explicare. Redeo nunc ad Scythas Nomades: quæ gens numero, fortitudine, nec non generoſitate, ſi comparationem facere libuerit, facilè omnibus per orbem gentibus ſuperior eſt: niſi quòd per Aſiam & Europam diſperſa, & nunc in hac, nunc in alia regione à regno remota habitet, ut quæ incurſionibus faciendis ſemper inuigilet, & in ea regione morari, quæ fortè arriſerit, in animum inducat.

† Podoliam

Illyrij, qui Sclaui, & Vuindi.

De Tataris.

Si ea gens concordiam inter ſe celebraret, unámque regionem regémque amplecterentur, non arbitror aliquam gentem in toto orbe adeò ferocem eſſe uiribus, quæ Scythis bellum indicere auderet. Nunc autem cum undique per Aſiam & Europam, nec non per Thraciam uſque ad Boſphorum diſsipati habitent, quàm longiſsimè à ſua regia ſubmoti cernuntur. Qui regionem, quæ ſe ad Boſphorum pandit, tenent finitimis † Tzarcaſis, & Migcrelijs, Sarmatiſque multa negocia faceſſunt prædis agendis. Abducentes igitur inde mancipia plurima, pergunt ad Boſphorum, & ad urbem † Caream. Poſtea agentes mancipia ad Mæotim paludem, ea paruo ære uendũt Venetorum & Ianuenſium mercatoribus. Hunc uitæ modum tenent. At Scythæ, qui morantur in Agora, plauſtris & iumentis uehuntur. Lacte plerunque, etiam equina carne uictitant. Nec frumenti, nec hordei uſus apud hos, quod ſciam, frequentatur: uerùm utuntur panico, & ficis. *

† Circaſsis Mēgrelijs, Ruſsisq́.

† Capham.

Chlænis ſiue lineis ueſtib. ueſtiuntur. Quãtum ad margaritas lapideſq́ precioſos pertinet, feliciſsimi & ditiſsimi cenſentur. Sagittæ eorum, necnon gladij barbariem redolent. Scuta habent qualia geſtant Daci. Pileis aũt plerunque utuntur, neque *

quà attingunt Sarmatiam: neque ueſtitus ipſis eſt ex filis contextus, uerùm ouium uellera induunt. Agora Scytharum, magniq́ eorum regis, patet itinere quindecim dierum. Itaque regione fruuntur, quà ipſis commodiſsimum uiſum fuerit. Quidam numero pauci, diſperſi ab utroque latere, unum habentes ducem, Agoramq́ faciunt longiſsimam, & regionem depaſcunt, iumentis larga præbentes pabula. Reliqui in eum ordinem rediguntur, qui penes ipſos optimus eſſe creditur. Nam, regem ſolum, regniq́ proceres circulo circundant: munimentaq́ facientes, regiam ſedem regi præbent ex ligneis compagibus præparatam. Deinde partientes Agoram hãc uniuerſam in quaſdã partes, ſingulis magiſtratus ſeu duces pręficiũt: & quãdo imperauerit rex, cõfeſtim omnes aduolãt imperata facturi. Ea igitur tempeſtate cum Temires ductaret Aſiæ exercitum, Scythęq́

Temiris in Tataros expeditio.

intelli-

intelligerent eum aduerſum ſe hoſtiliter proficiſci: rex uniuerſa Agora in exercitum allecta, imponens onera plauſtris, proprijs uiribus hoſti obuiam procedebat. Exercitus partem præmiſit ad præoccupandas anguſtias montium, quà traductuius exercitũ Temires erat. Hos iuſsit fortiter reſiſtere hoſtib. eos aditu prohibentes. Qui dicto audientes fuere. Temires accedẽs, exercitum rectà uerſus † Tanaim mouebat, à dextra habens montem Caucaſum. Vbi autem irruit in Scythiam, deprehendit Scythas caſtrametatos eſſe. Qui ut acceperunt aduentum Temiris, aciem inſtruunt, prælij copiam facturi. Ipſe quoque Temires ſuos in aciem educebat. Tandem in anguſtijs commiſere prælium: non tamen uicit Scythas Temires, uerùm propemodum æquo Marte eſt pugnatum. Dehinc cum receptui ceciniſſent, die poſtero iterũ ad prælium accingebãtur. Adeò aũt fortiter dimicarunt Scythæ, ut pellerent Temirem, planéque ut deſperaret ſe in ipſorum regionem intrare poſſe. Clades maxima ibi Temiris exercitui illata eſt à Scythis. Deinde cum non poſſet ſuperare anguſtias, exercitum abduxit, & domum reuerſus eſt. Aeſtate autem inſequenti conſcribens exercitum quàm potuit maximum, bello petere Aegyptum ſtatuit. Poſtea inito conſilio, tranſuerſis itineribus peragens curſus quàm maximos, omnem belli tempeſtatem in Scythas denuò uertit. Et quidem ſua celeritate Scythas præueniens, Scythiam ingreſſus eſt: & dimicans cum ijs qui ad anguſtias tutandas properabant, eos uertere terga coegit: neque id flagitium militię ducitur. Ita habent mores. Scythæ namque maximam iſtam commoditatem habent, ut in fuga ſe conuertere poſsint, præliúmque cum hoſte redintegrare, nihil interim periculi in fuga ſuſtinentes. Deinde cum Scytharum regem infeſto animo peteret, longius progreſſus eſt, & ad prælium ſuos inſtruebat. Scythæ eludentes Temiris conſilium, nocturno itinere profecti ſunt à caſtris eius ſtadijs circiter centum & uiginti. Horum ueſtigia toto die ſe quutus Temires, tandem eos aſſequutus eſt. Quemadmodũ igit̃ antea, ſic & nũc noctu diſcedunt Scythæ. Itaque inſequendi ſtudio grauiter affligebatur Temiris exercitus. Hinc motus Temires, Scytharum regem ad prælium prouocat. Scythæ caſtra locantes eo die qui ſequebatur, ordines explicant, aciemq́ contra Temirem dirigunt, in turmas collecti. Temires & ipſe ſuos in aciem educit: aciem mediam occupat ipſe. In dextro cornu Chaidarem cum Maſſagetis ponit. In ſiniſtro cornu filium ſuum Saruchum curare iubet. Hinc additi ſunt Perſæ, Aſſyrij & Chatagij, quotquot militantem Temirem ſequebantur. Cum iam utrinque ſatis inſtructi exercitus concurriſſent, tandem uehementi

† qui & Don.

Temerlanis celeritas.

Tartaricæ fugæ inſidioſæ.

prælio commiſſo, Scythæ nequaquam uictoria potiti ſunt. Proinde quaſi ui propulſaturi hoſtem, cooriuntur in Temiris exercitum. Cum autem nec ſic quidem cœpta ſuccederent, fugam ineunt, plurimis in eo prælio deſideratis. Ceciderunt quoque non pauci Perſæ. Poſtea cum preliando nihil efficerent contra Temiris exercitum, circumducere parant hoſtes, ut eos intra regionem concludant. Verùm Temires cognitis Scytharum inſidijs, ſententiam mutauit, atque ex infeſta regione copias ducere inſtituit, priórque ad Tanaim peruenit. Poſtea in Iberiam Aſiæ delatus, iter per Colchiden intendit, tranſito fluuio Phaſide: qui ex Caucaſo monte fluẽs, uadit in Euxinum pontum. Tandem cum attigiſſet Armeniam, maturato itinere Cheriã uenit. Exercitus uerò quem armatũ in Scythas mouerat, grauiter afflictus eſt. Anno ab hinc tertio Scythæ ad arma conuolant, & ulturi temeritatem Temiris, impetum dederunt in regionem quæ ſupra Aſſyrios colitur. Temires rei acerbitate coactus, legatos miſit qui peterent pacem. Promittebat rex Temires, ſi pax daretur, & in fœdus reciperetur, ſe affinitatem iuncturum cum rege Odico, & cũ uniuerſa Scytharũ Agora. Fœdus ergo ictum eſt, quo iubebãtur eſſe amici hoſpitesq́ inter ſe. Compoſitis rebus in hunc modum Scythicis, Cœloſyriam ſubigere aggreſſus eſt. Adortus eſt Damaſcũ, eamq́ urbem obſidione arctauit. Admouens deinde muro machinas bellicas, captam ui fœdè diripuit, cum fuiſſet urbs maxima, & feliciſsima opibus. Hinc abduxit octo millia camelorũ. Raptis opib. plurimis ex ea urbe, præda multa & diuiti oneratus, domum remeauit. legatos quoq́ dimiſit ad Soldanum regem Memphis, cum huiuſmodi mandatis: Regem Temirem poſtulare ut ſibi tradat Cœleſyriam. Quod ſi fecerit, bellum pace ſe mutaturum. Vt iſta legatio irrita fuit, armata manu cæpit & diripuit Damaſcum, urbem opibus uigentem. Tandem diſceſsit ea de cauſa quam infrà trademus. Rex Memphiticus regiõi imperat ampliſsime: ab Arabib. incipiens, Cœleſyriã, Paleſtinã, nec tamen uniuerſam, & Aegyptũ ſuo imperio moderatur. Aſcendit aũt ad hoc inſigne decus Memphitici regni, tali ex cauſa. Quotuſquiſque de mancipiorum grege in iſta regione uirtuti adhęret, à rege in militum ordinem transfertur. Hi deinde regis ſatellites habentur, numero bis mille: & Mamalukides nominantur. Ex illorum numero quotquot peregrini ſunt, ad regis officia perficienda ordinantur. Hi paulatim etiam ad magiſtratus dignitatem aſcendentes, meliorem tandem aſſequuntur fortunã: & à rege in maximo honore habiti, præficiuntur ijs qui Melicamaridæ nuncupantur. ex quorũ regione illicò perueniunt ad regionem regis, & ad Memphiticum regnum, & ad imperium Aegypti

Temires cedit.

Phaſis fl.

Damaſcus obſeſſa.

Temiris legatio ad Sultanum.

Mamaluchi, qui ut plurimũ Cercaſsi

gypti Aſiæq́ꝫ, necnon ad alios magiſtratus, qui ſub iſto rege ſunt. Melicamaridæ ſunt principes uiri, qui à rege creati præficiuntur inſignioribus oppidis. Vrbs Memphis (quæ & Alcairum) magnitudine hominũq́ꝫ multitudine totius orbis urbes facilè exuperat. Vrbis huius ambitus amplectitur ſeptingenta ſtadia. Nec noui urbem quæ melioribus gubernetur legibus. Quinquaginta myriades pulcherrimarum domorum habet. Vrbem mediam interſecat Nilus fluuius, aquã optimam & ſaluberrimã miniſtrans, ex monte Argyro ſcaturiens. Vniuerſam Aegypti regionem pulcherrimè rigat, foſſis, quę ſingulis locis fiunt, admiſſus. Hinc terra ea ubique commodiſsimè humectari poteſt. Religionem iſtam tenent Monothelitæ & Iacobitæ, gentes haud exiguæ. Religionem quidem Ieſu filij Dei ſe tenere dicunt: at plurimũ ipſi inter ſeſe diſſentiunt. Nec conſenſum pręſtant in religionis negocio uel Grecis, uel Romanis. Plurimi Armeni in regione iſta etiã Monothelitæ & Iacobitæ, necnon plurimi Manichæi habitant. Extenditur autem Memphitici regis regio à Libya uſque ad † Chalepiã urbem Aſię. Plurimæ in Aſia & Aphrica Europaq́ꝫ gentes uenerantur iſtum regem ut ſacerdotem, in ijs quæ ad religionem & Mechmetis legem ſpectant. plurimi namque iſthic hærent qui operam dant Mechmetis legib. diſcẽdis. Etiam ab antiquis ſacerdos habitus eſt, ut qui eius gẽtis literis Mechmetis leges acutiſsimè explanare poſſet. Sepulchrũ Ieſu ſub poteſtate iſtius regis in Palęſtina ſitũ eſt, unde plurimum lucri ei accedit. Cuſtodię huius ſepulchri, uiri de familia regis illuſtriſsimi deſtinãtur. Extendit ſe Aegyptus ab Alexandria & Tyro uſque in Ituream regionem ſtadijs maximè ss. Nilus autẽ fluuius Aegypti exhauritur in mare uerſus Boream uentum, iuxta Alexãdriam Aegypti. Hinc incipit Paleſtina, tendens uſque ad Cœleſyriam. In hac regione Ieſu celebratur ſepulchrum, ſitum in urbe Hieruſalem, quę deuaſtata eſt cum maritimis regionibus. Cœleſyria panditur in Arabiam uſq́ꝫ ad mare rubrum, uerſus Orientẽ iter facienti. Tranſeuntem id mare excipit arenæ uaſtitas, quæ ſuperanda eſt petentibus ſepulchrum Mechmetis. Hæc eſt regio Memphitici regis, cui additur & Phœnicia. Eſt huic regi quoque in mari maxima potentia. Samus ei ſuppeditat naues & triremes. Cyprum ſubegit. Naues mittens cum militibus aduerſus Rhodum & Cyprum, urbem obſidione afflixit. Actis autem prædis ex inſula plurimis, aliquot diebus oppugnationi intentus fuit: quæ cum parum ſuccederet, abducto exercitu domum reuerſus eſt. Cyprum quidem ſuo imperio adiunxit, capto eius rege: & ex eo tẽpore Cyprus Memphitico regi tributũ ſoluit. Quin iam olim quoq́ꝫ iſtã inſulã huic regi paruiſſe arbitror. Verùm Galli ut acceſſerunt ad Ieſu Dei ſepulchrum, inſulam eam in ſeruitutem redactam cępere, claſſem parantes magnam, uiresq́ꝫ haud contemnendas. Eo modo & Veneti † Amariam urbem opulentam occupantes, diu eam tenuêre, ut portum ad Aegyptiacas merces cõmodiſsimum. Hinc ſucceſsione longa reges Gallorum iſti inſulæ præfuêre. Etiam Arabes huius inſulæ partem tenent, nec non Phamaguſtam urbem opibus florentẽ. Et ſanè Memphitico & Aegyptiaco regi bellum eſt aduerſus Arabes, & Afros, ꝓpter regionis limites uſq́ꝫ diſsidentes, & inter cætera etiam manus conſerentes. Et quidem * Chalepia urbs eius in Aſia magna, & diues opum, merces præbens Aſiæ & Arabiæ. Equos iſta regio producit perquàm generoſos. Etiam Aegyptus, necnon ea regio quæ uerſus Libyam excurrit, gignit equos generoſos, & camelos. Chalepiam urbem ſuo dominio adiecit Temires, cum arma inferret Damaſco: & ſubacta Cœleſyriæ non modica regione, diſceſsit huiuſmodi cauſa motus. Nam Chatagiæ rex, unus de numero nouem ducum, etiam Indię imperitabat. Hic Araxem traiecit, Temiriſq́ꝫ regionem uaſtans, mancipijs captis plurimis, domum redijt. Fama eſt, eum in armis habuiſſe circiter quadraginta & centum myriades hominum. Temires autem regione excedens, & muro loca Chatagiorum regioni finitima firmans, quàm celerrimè hoſtem inſequutus eſt: nec eum uel in Perſarum, uel in Candiorum regno indipiſci ualuit. Hinc legatione miſſa, bellum pace mutatum eſt, cum in animo agitaret, Paiaziti Amuratis filio arma inferre hoſtilia. Pax autem hac conditione cõpoſita eſt, ut tributum magnũ quotannis pẽderet ꝓ Maſſagetarũ regione, quã armis ſubegerat. Bellũ hoc ut intercedente fœdere fuit ſopitum, accidit ut cauſam ducum inferioris Aſiæ ſuſciperet. Venerant enim numero circiter centũ, & Melitinem urbẽ auſpicijs Paiazitis obſidione circundederant. Comparato itaq́ꝫ quàm potuit exercitu maximo, hoſtili animo profectus eſt contra Sebaſtiam, Cappadocię urbem opibus uigentem: quę quondã, ut apparet, regis Turcorũ ſedes regia extitit. Ex hac eñ antea prodeũtes Turci, ſubegêre regionem Aſiæ non modicam uſq́ꝫ ad Helleſpontum: & iam magna manu aduenientes, incurſionem fecère in regionem quæ exaduerſo Byzantij ſita conſpicitur. Temires itaque ut aduenit, urbem exercitibus circumſedit. Paiazites fortè tum aberat, quia expeditionem ſuſceperat cõtra Lebadiam Bœotiæ, & contra Peloponneſum, Theſſaliamq́ꝫ. Reliquit tamen Sebaſtiæ Orthobulem filium cum exercitu. Quæ omnia cum in eum modum diſpoſuiſſet, ipſe contra Peloponneſum copias duxit. At ut accepit, Sebaſtiam à Temire oppugnari, mutato conſilio reuerſus eſt: nec potuit irrumpere in Peloponneſum. Cum

Alcairum Memphis.

Nilus.

† Alepium, olim Epiphaniam.

Aegyptus.

Palæſtina.

Cœleſyria.

† Amathũta, quæ nũc Limiſſo.

Alepum occupat Temires.

Sebaſtia obſeſſa & expugnata.

Orthobules Paiazitæ F.

Cum maturaret iter in Aſiam, audiuit Sebaſtiam eſſe captam. Temiremq́ mancipijs collectis plurimis abijſſe Cheriam. Vt enim Temires impetum in murum dedit diebus aliquot, oppidani uim hoſtilem fortiter propulſarunt. Cum autem haberet octo millia foſſorum in caſtris, ijs negocium dedit, ut cuniculos agerent ſubterraneos, per quos ubiq; poſſent emergere in urbem. Et quidem oppidani ſenſerant id parari. Proinde & ipſi fodiendo hoſtibus occurrebant: uerùm pellebantur. Amplius enim efficiebat Temires, ut qui foſſorum numero excelleret. Muri cum iam undiq; eſſent ſuffoſsi, hoſteſq; ſtarent in aggere excelſo & ligneo, ignem iniecerunt, muriq; ſua ſponte corruerunt. Deinde per loca ruinis patentia irruentes Temiris milites in urbem, eam in hunc modum occuparunt.

Temiris in Sebaſtanos crudelitas.

Oppidanos, ſic imperante Temire, capta iam urbe, illicò occiderunt. Liberos & mulieres eius urbis, in unum locum agẽs, immiſſo equitatu omnes trucidauit. Vrbis iſtius adeò miſerabilis clades fuit, ut nec uir, nec mulier, neq; etiam puer aliquis potuerit exitium ſubterfugere. Homines in iſta urbe fuerunt plurimi, adeò ut penè ſuperarent numero duodecim myriades hominum. Præterea reperta magna leproſorum multitudine, omnes interfici curauit. Hos enim ubicunq; adeptus foret, incolumes abire haud ſinebat: nequaquam fas eſſe dicens, ut hi ſuperſtites ſint, reliquoſq; homines inficiant, ipſi plerunque miſerrimè uiuentes. Fama exijt, excidiũ urbis iſtius miſerrimum, ſuperaſſe calamitates omnes, quæ in ullas unquam redundarũt urbes.

Orthobulis cædes.

Orthobulem Paiazitis filium, cum uiuus in manus ueniſſet, aliquot diebus ſecũ circunduxit: poſtea cuidam negocium dedit, ut eum interficeret. Paiazitem, ut urbis excidium miſerabile, filijq; interitum accepit, calamitas luctuſq; apprehẽdit maximus. Tranſiens enim in Aſiam, ut uidit paſtorem quendam tibia canentem, fertur dixiſſe, mœrorẽ ſuum indicans quàm acerbus eſſet: Cane cantilenam, cuius argumentum ſit: Neq; Sebaſtiam amittas, nec etiam filium Orthobulem. Erat enim Orthobules æqualium ſuorum optimus, etiam belli dux haud contemnẽdus. Quapropter non ab re relictus eſt à patre in Aſia, ut regnum adminiſtraret eo modo, quo ſibi putaret commodiſsimè habere. Expeditio Temiris contra Sebaſtiam hunc finẽ ſortita eſt. Nec multo pòſt legatio miſſa eſt ad Paiazitem † Lælapa, quæ iuſsit ut ducibus reſtitueret regionem. Daret tantum butyri, quantum ferunt duo millia camelorum. His adderet duo millia tẽtoriorũ, cuiuſmodi in uſu habẽt paſtores per Aſiam. Poſtulabatur quoq;, ut per uniuerſum Paiazitis regnum Temires pronunciaretur rex. Volebat quoq;, ut Paiazites in ſuam regionẽ Temiris numiſma reciperet, & ſuum irritum faceret, Poſtremò imperabatur, ut unus de numero filiorum Paiazitis militaret in Ianuis Temiris. Quod ſi Paiazites hæc faceret, fore eum amicum & neceſſarium regis Temiris: ſin autẽ has petitiones auerſaretur, ſciret Temirẽ ipſum pro hoſte habiturum. His auditis, ferunt Paiazitẽ ira cõmotum, illud reſponſum dediſſe, quod ſuprà declarauimus, uidelicet: Si non ueniat, quẽadmodum minitatur, precor uxorẽ ſuam ter repudiatam recipiat. Quod quidẽ dictũ magnam infamiam importat ei, in quem dicitur.

† Lælaps uulgo dicebatur, id eſt procella ſiue turbo, Turcica lingua Hyldrin.

Cum igitur eum tali reſponſo legatos dimiſiſſet, Temires expeditionem ſuam, quam animo uerſabat, non amplius differt contra Paiazitem. Sed confeſtim contractis copijs quàm potuit plurimis, Scytharum & Tzachaidarum, qui præſtò erant, delectu habito, conſcripſit exercitum qui complectebatur octuaginta myriades hominũ: & profectus eſt cõtra Paiazitẽ, per Phrygiã Lydiãq; iter faciens.

Paiazitis copiæ.

Paiazites ut hoſti obuiam procederet inſtructus, cõparauit & ipſe quàm potuit exercitum maximũ, aſſumptis etiam Tryballis ſatellitibus ſuis, qui numero erant quaſi † decem mille. In his ſpem maximã habebat Paiazites, ut qui fortitudinis eſſent ſemper memores quocunque ueniſſent.

Al. mille.

Quos cohortabatur, dicens: Alexander Philippi Macedones * habens, tranſgreſſus eſt in Aſiam, crimini dans Dario Xerxis in Græcos expeditionem, pauca ſuorum manu pergens in hoſtẽ, Darium deuicit, & Aſiam ſubegit, peruenitq; uſq; ad † Phain Aſiæ. In ſpem erigor & ipſe, me facilè noſtro exercitu deſtructurum Temiris regnum, & deinde acceſſurum ad Indos uſq;.

** Numerum non habet exemplar Græcum.*

† Al. Euphain. al. Hyphaſin.

Aſſumens itaq; Europæũ Aſianumq; exercitum, qui complectebatur quaſi duodecim myriades hominũ, rectà iter inſtituit aduerſus Temirẽ, cupiens eum præuertere, & in ipſius regione caſtra locare iuxta Euphratem, animo agitans ibi dimicare cum Temire. Temires quidẽ exercitum per Phrygiam ductabat: at Paiazites citato agmine ferebatur per Cappadociam, præoccupare uolens Euphratem per Armeniam. Vt autem, cum foret in Armenia, accepit Temirẽ iam in ſuam acceſsiſſe regionẽ, iter per Phrygiam facientẽ, mutato conſilio rectà in Phrygiam contendit: ubi obuiam progredi Temirem intellexerat. Cum autem accelerarer iter, accidit ut exercitus longo itinere grauiter uexatus, Paiaziti indignaretur, quòd ipſorum opera, etiam ſua audacia, cum nulla neceſsitas moneret, abuteretur. Præterea contigit, ut exercitus affligeretur maxima frumẽti & hordei inopia, propter Pruſam. Hinc equitatus grauiter periclitabatur. Exercitus rem iſtam iniquo animo ferebat, & iam detrectabat militiam. Seueriter enim interdictum erat, ne quis manus admoliretur frumẽto: addens, ſe acerbius uindicaturum eum, qui fraudem huic ſuo edicto feciſſet. Fama eſt, cum caſtra-

caſtrametatus eſſet in Cappadocia, uenti turbinem uiolentiſsimum incubuiſſe exercitui, adeò ut tentoria diſiecta, & in ſublime tracta deſtrueret planiſsimè. quod quidem exercitus pro omine parum fauſtò accepit. Poſtea cum in Phrygiam mouens caſtra communiuiſſet, tentorium ſuum in tres pueros, qui ibi aderãt, ſua ſponte ceciderat: ſiue quòd terra nequiuerit ſuſtinere retinacula, ſiue alia eſt cauſſa in quam caſus ille reduci poterit. Quidam Græci & Triballi qui præſtò erant, omen id eſſe dicebant, ne aſcenderet in Phrygiam.

Paiazites ſana conſilia contemnit.

Ferunt tamẽ, priuſquam tranſiret in Aſiam, Aliem Charatinis filium, uirum eorum qui cum Paiazite erant prudentia primariũ, conſuluiſſe, ne exercitũ contra Temirem duceret: uerùm anniteretur ut iſta controuerſia quàm tutiſsimis rationib. diſſolueretur & cõponeretur. Se legatũ fore in hac re promittebat, & iuxta animi ipſius ſententiam Temirẽ reconciliaturum. Paiazites reſpondit: Nunquam tantum felicitatis conſcendiſſem faſtigiũ, nec etiã tot duces imperiũ accipere coegiſſem, ſi tuæ prudentiæ me cõmiſiſſem. Impetu uehementi, meaq́ generoſitate ductus, tanta opera deſignaui. Præterea quidã reges fortunam & audaciam ſequuti, neglecta prudentia, eximia fecère opera: cum reliqui interim, qui in omnibus prætulerũt prudentiam, turpiſsimè perierint. Cum in Armenia foret, animus erat uniuerſis copijs in aciẽ eductis, ſumma ui certare cũ hoſte. Adhibitis igitur in conſiliũ optimatib. ut prælium faciendũ eſſet, deliberabat.

* Charambeus Halies F. † al. Hali. *De bello conſultatio.*

Cum eſſent quorũ ſententiæ in utramq́ partem inclinarẽt, fama eſt *Praimen † Alcis filium, qui plurimum pollebat apud Paiazitem, ſic loquutũ eſſe: O rex, contra uiros adornas prælium, qui peritia rerum bellicarum feruntur eſſe primi ab ijs qui eorum animos & uirtutem ſunt experti. Cum his ego quoq́ ſępius in colloquiũ ueni, audiuiq́ uirtutem eorum miris modis celebrari. Præterea annunciatur, Temiris copias multis modis numero ſuperare noſtras. Itaque ut modò utrorumque intellexi ſententias, ſi & meũ dandum eſt conſilium, conſuluero, noſtro exercitui fides, irruere in caſtra Temiris.

Praimi Halis ſententia.

Veruntamen & ſi prælij aleã iecerimus, prælijq́ nos uictores declarauerit, neſcio ſi quæ inde nobis ſit futura utilitas. Sed ſi hoſtiũ regionem fuerimus ingreſsi, ibiq́ prælij fortunam fuerimus experti, cõmoda plurima feremus, pugnaturi uidelicet pro regno & potentia Temiris acquirendis. Nunc aũt ſi ſummã rei certamini cõmiſerimus, ea nequaquã eueniẽt. Sin autem, abſit omen, in contrariũ res ceciderit, uide quæ damna paſſurus ſis, amittens potentiã tantam, regnumq́ tantum? Apparet igitur, quòd tu & ille non ex æquo pugnetis. Arbitror autem nec Temirem, ſi modò ſapit, cum uniuerſo exercitu prælium initurum: uerùm copias ſuas diſtribuet in turmas magnas & multas, & in hunc modum nos tentabit. Et ſi reſiſtentes fortiter turmam unam uicerimus, alteram & recentem nobis opponet tamdiu, donec laborantes deficiamus, illis ſtrenuè pugnantibus. Haud enim ſic Temiris copiæ ſunt comparatæ, ut, ubi ad prælium uentum fuerit, ſtatim in fugam abeant: uerùm etiã in fuga nobis meliores ſunt, & facilius in unum colliguntur diſperſi, magna uirtutis edentes opera. Cenſeo itaque non obuiam eundum eſſe Temiris exercitui: uerùm melius & utilius mihi uidetur, ut eum ſubſequamur, per montes quàm proximè ſemper inſtantes, eiuſq́ exercitum lædentes, ubicunque occaſio ſe dederit. Hinc apparebit à populationibus eum cohibitum iri, dum nos ei uſque incubuerimus, nullibi ſubmoti longius. Nec etiam ſatis frumenti acquirere poterit: proinde commeatus ſufficiens deerit. Vbi autem in hoſtilem uenerimus regionem, ſequuti Temiris exercitum, ibi demum manus cõſeremus cum hoſte, cupiente redire domum. Hæc cum peregiſſet Praimes, reliqui duces pedibus in hanc ſententiam ibant.

Paiazitis oratio.

At Paiazites talem exorſus eſt orationem: Multitudo hoſtilis exercitus, quantum intelligo, uobis terrorem infert. Verùm & uos noſtis, multitudinem inconditam nihil ſani uel momenti habere, ſi uirtus ei opponatur. Scitis Xerxem Darij filium, regem Perſarum, copias quantas in Europam tranſiens ſecum adduxerit, & propemodum peremptus abierit, niſi Mardonius periculum ſubſtitiſſet, & indicaſſet ei mortem imminere, niſi confeſtim rediret Suſa. Etiam haud uos fugit, ut Alexãder deuicto regi Dario regnũ ademerit, ipſumq́ interfecerit. Plurimos audiuiſſe reor, paucã Turcorũ manum ſæpe ſtrenuè rem geſsiſſe, magnaq́ fortitudinis opera patraſſe. Et nos frequenter in Europa præliantes, Gallos & Pannones, gentes earũ quas orbis habet generoſiſsimas, in fugam coniecimus. Quapropter ne nos contẽpſeris, & ne peiores contemptioresq́, quantum ad fortitudinem attinet, nos Scythis & Tzachateis oſtenderis: qui nunquam gladijs rem gerunt, ſed ſagittas & iacula emittentes, nunq́ libenti animo ad pugnam accedũt. Vt dicendi finem fecit rex, unus de numero nouem ducum huiuſmodi ſermonem habuit: Quoniam igitur, ô rex, certum eſt, & animo tuo iam fixum, ut in hoſtem pergamus, agè theſauros tuos reclude, & diſpartire eos per exercitum laborantem.

In auarum principem ſcomma.

Vtcunque inde belli ceciderit alea, ſi in eum modum theſauros militibus diſtribueris, nobis hi lucro erunt. Si uictoriæ caſum inuenerimus, immenſa bonorũ aderit copia. Si Perſa uicerit, non pœnitebit, quemadmodũ conſulo, cum theſauris egiſſe. Paiaziti tamen perſuadere nequiuit. Hinc fertur dux dixiſſe: Ergo Temiris ſignum Paiazitis numiſma tenet. Quare permotus, non

audet id diſtribuere per milites. Hæc quidẽ hactenus deliberabat Paiazites. Poſtea proficiſcens, cum nihil perficeret, peruenit † Vncram Phrygiæ urbem. Ibi cum exercitu erat, & Temires bellum promouens contra Myſiam, animo agitans bello petere Pruſam, regiam Paiazitis ſedem. Cum autem appropinquaſſet Temiris exercitui, etiam ipſe caſtra poſuit, ſpacio inter utrorumq; caſtra relicto ſtadiorum quindecim. Fama eſt, Temirem, ut accepit in propinquo eſſe cum exercitu Paiazitem, uiri audaciam admodum eſſe miratum, uidelicet quòd tanta celeritate ex Armenia ueniſſet, & iam ex aperto ſecum bellum gereret. Conſcenſo igitur equo, profectus eſt, & quàm proximè potuit ad Paiazitis caſtra acceſsit. Vt autem cuſtodias & uigilias, necnõ ſitum caſtrorum eſt ſpeculatus, cum riſu fertur dixiſſe: Dignus profectò uir ille eſt, ut † turbini conferatur, non propter ſuam uirtutem, uerùm magis propter inſignẽ audaciam. Attamen præclarè ſecum actum eſſe putabit, ſi poterit incolumis effugere. Genio ſuo parum dextro inſtigatur, adeò planiſsimè inſanit uir ille, nec rationis amplius compos eſt infelix. His dictis ut finem ſtatuit, celeriter in caſtra ſua reuerſus eſt. Poſtero die cum delecta manu militũ numero circiter * miſit Sachruchum filium contra Paiazitem. Qui, ut accepit aduerſum ſe properare hoſtem, aciem inſtruit in colle quodam, quaſi pugnæ copiam facturus. Siniſtrum cornu tenebat dux ab Oriente, dextrum regebat dux Europæ: in medio autẽ curabat Paiazites cum peregrinis & ſatellitibus ſuis. Sachruchus habens Tzachataidas & Perſarum optimates, pergebat agmine cõpoſito contra Paiazitem: nec tamen eos circumuenire ſtatuebat, concedens ipſis abeundi, ſi uellent, locum: ne ſcilicet circumuẽti ab omni parte ex deſperatione, quaſi incluſi, animos ſumerent, & acrius pro ſalute deinde certantes uictoriam inuenirent, primò agreſſus eſt Europæ exercitum. Vt autem pugna ad multum diei eſt extracta, neq; quietem à pugnando Paiazitis milites haberent, ibi Tryballi priſtinæ ſuæ uirtutis memores, prælium ciebant magna cum fortitudine & gloria: impetumq; dantes in Tzachataidas, haſtas infregerunt, magna cum uehemẽtia prælio incumbentes. Paiazites ut conſpicatus eſt Europæum exercitum longius à ſe euectum cupidine pugnæ, illicò ducem Europæi exercitus reuocat, timens, ne ſi eius exercitus eſſet longius à monte ſubmotus, ipſe ab hoſtibus circumduceretur, & in periculum uitæ ueniret. Iubebat igitur eum regredi in eum locũ, ubi ab initio collocatus erat. At dux primò nequaquam dicto audiens fuit, ueritus rem quæ parabatur. Deinde cum rex uiolentius ſæuiret, nec conuicijs abſtineret, paruit, aciesquæ reuocata eſt, Ibi tum Tzachataides acriter inſtantes, occidebant Turcos plurimos, donec terga darent. Qui cum fugerent perſequentibus hoſtibus, etiam exercitus Aſianus haud ſtetit, uerùm continuò fugam arripuit. Paiazites, uidens in quo ſtatu res ſuæ eſſent, conſcendit equam, totis'que uiribus fugit. Temires, cum prius præconium dimiſiſſet per caſtra, ne quem de Paiazitis exercitu caperent, & ad mancipiorum conditionem miſeram deducerent, curauit ut ſpoliatis abire liceret. Non enim fas eſſe ducebat, ut gentiles ſuos ad manicipiorum formam redigerent. At Paiazites contrarium, antequam prælium iniretur, per caſtra uoce præconis nunciari iuſſerat, nempe ut quemcunque de Temiris militibus fuerint nacti, cum illicò obtruncarent. Sachruchus igitur ut in fugam uerterat hoſtem, iam Temiris copiæ, quæ in caſtris expectarant, iunctæ pugnantibus impetu ferebantur, uolentes præuertere Paiazitis exercitum. Conuerſi itaque ad populationes, maximam uaſtitatem fecere in Ionia & Helleſponto. Vici occupati ſunt plurimi: oppidula in deſolationem migrarunt plurima, ubique equitibus Temiris in Paiazitis regione graſſantibus. Interim autem hæc accidere Paiaziti fugiẽti. Cum fugeret perniciſſimo curſu, fugientem inſequebantur Tzachataides, affectantes eum capere. Iam multum itineris fugiendo confecerat, ut qui uelociſsima ueheretur equa. Poſtea quum fortè ueniſſet ad flumen, equa intoleranda ſiti ſtimulata, bibere cupiebat. Paiazites autem chiragra & podagra grauiſsimè laborabat. Proinde equam à potandi cupidine inhibere haud poterat. Equa igitur ut bibit, parum diſſoluta, nonnihil de curſus pernicitate remiſit, adeò ut milites Temiris Paiazite potirentur, captum'que ad ſuum regem traherent. In hoc prælio captus eſt Moſes: capti ſunt reliqui penè omnes Paiazitis duces. Nec tamẽ quicquam periculi paſsi ſunt, niſi quòd ueſtibus ſunt ſpoliati. Etenim Moſes uidebatur reliquis præſtantior robore: proinde cum circumductum ſecum in caſtris habuit, uictum miniſtrans. Paiazitis uxor in hoſtium manus uenit Pruſæ. Nam incurſionem etiam in Pruſam fecerunt, & gynæceum inde rapuerunt. Eleazari filiam, Paiazitis uxorem, rapientes abduxerunt ad regem. Mulſumanes, † Ieſus, Mechmetes, & reliqui Paiazitis filij, in hoſtium poteſtatem uenere. Qui in Europa & Aſia erant, ut poterant, ſaluabantur. Paiazitem, cum adductus eſſet in conſpectum regis, ſic Temires alloquutus eſt: O infelix, qd adeò malum tuum coegiſti genium, ut nos bello laceſſeres? An'nõ audiuiſti, quòd meo exercitui miſerorum filij reſiſtunt? Paiazites reſpondens, inquit: Nequaquam ad tantam felicitatem ueniſſem, ni tu mihi negocia feciſſes, cæterà quoque prouocatus à gentibus

tibus

† olim Ancyra, nũc Angori.

† Dictus enim eſt Paiazites Lælaps.

* Numerus non eſt in exemplari Græco. Sed Schiltperger. qui interfuit, ponit ſedecies centũ millia uirorum, & mille camelos. Paiazitæ uerò attribuit quaterdecies centũ millia uirorum.

Tamerlanis uictoria circa ann. Chriſti 1397.

Paiazitæ fuga.

Paiazites captus.

Pruſa regia capta.

† Ioſue.

tibus Heroi noſtro infeſtis. Verùm, ait Temires, ſi nō adeò ſublati tibi eſſent animi, nunꝗ ad iſtam præcipitatus eſſes miſeriam. Sic namque ſolet numen plerunque faſtuoſos deprimere, & ad humilem fortunam deijcere. Deinde miſit Temires Paiaziti accipitres & canes, & reliquum huiuſmodi apparatū, ut qui uenatori potius, ꝗ Imperatori in hoſtes ducenti comparandus eſſet. Aiunt Paiazitem habuiſſe ſeptem millia uirorū, qui accipitres curarent: præterea aluiſſe canes ſexies mille. Reſpondens itaque Temiri Paiazites, inquit: Verùm, ô Temires, qui es Scytha & latrò, latrocinandi'que artem uſque exerces, ſatis ſcio parum tibi conuenire cum canum accipitrum'que ſtudio. Mihi uerò, qui ſum natus & educatus ab Amurate Orchanis filio, qui ambo reges extitêre, congruit canum & accipitrum ſtudium.

Temiris arrogantia.

Rex Temires hoc reſponſo grauiter offenſus, impoſitum mulo per caſtra agi iubet, propinans eum militibus deridendum. Vt autem iam omnibus ſatis ridiculo fuit, reductum ad ſe interrogauit, an etiam ſui generis & iſta ſtudia ſint, quemadmodum accipitrum & canum? Deinde Paiazitem in uincula coniecit. Motis poſtea caſtris, iter in Ioniam & finitimam eius regionem intendit, in animo habens ibi hybernare. Vere appetente, in Europam profectionem parabat, quemadmodum ſuprà docui: ut in eam tranſuectus, uniuerſam in ditionem acciperet, uſque ad Herculis columnas progrediens. Inde in Libyam iter auertere, & ex Libya in ſuam regionem redire in animum inducebat, uniuerſa iſta orbis continente imperio ſuo iuncta. Miſit legatos ad Byzantij regem, petens liberū tranſitum, & naues triremesq́, quibus copias ſuas tranſmittere poſſet. Etiam iſtam iniuriam Temires Paiaziti fecit. Vt enim Eleazari filia, Paiazitis uxor, quam prę cæteris ardentiſsimo amore complectebatur, & ſecum in caſtris ſemper habebat, captiua abducta eſt ad Temirem, iuſſa eſt in conſpectu mariti ſui uinum infundere. Hinc Paiazites ira accenſus, in hæc uerba prorupit: Neque paterno, neque materno tuo genere digna facis.

Seruilia ingenia liberis inſultant.

Cum enim natus ſis ex parentibus idiotis, & inglorijs pauperibusq́, haud tibi decorum eſt adeò turpiter inſultare regum liberis & uxoribus. Hoc modo etiam eos qui tibi natura ſunt domini, probris oneras. Hæc dicens, ingentem riſum mouebat Temiri, qui hominem pro ludibrio habebat, ut qui nihil ſani nec diceret, nec ſaperet. Paiazitis duces cum in colloquium ueniſſent cum Temiris foſſoribus, eos promiſsis accendebant, daturi immenſam argenti uim, ſi cuniculo acto in eam caſtrorum partem, ubi uinctus aſſeruabatur Paiazites, emerſiſſent, eúmque inde eripuiſſent.

Turcorum in dominum pietas.

Fodientes itaque uerſus caſtra & tentorium, ubi in uinculis erat Paiazites, tandemque prorepentes, uiſi ſunt à cuſtodibus, & capti. Non enim intra tentorium, ubi Paiazites erat, ſed extra ex cuniculo prodierunt, ubi uiri erant quibus Paiazitis cuſtodia à Temire erat mandata. Ea igitur parte ex cuniculo foſſores egreſſos & captos, rex iuſsit obtruncari.

Smyrna capta.

Veniens autem Smyrnam, eam urbem rotis cæpit. Præterea arcem in litore ſitam, in qua erat Romanorum præſidium, ſuffodiēs, penitùs ſubuertit. Hanc ubi occupauit, etiam à reliquis ius belli non abſtinuit: uerùm accedens oppida, quā ſibi uidebatur aptiſsimum, aggrediebatur. Vt autem uer iam appetierat, * Rotis urbes capiebat Temires.

Ratio expugnandarum urbium triplex.

Hæ erant circuli, & intrà ſcalas habebant quibus aſcendebatur in muros. Et quando in foſſam dirigebantur, recipiebant uiros ducentos ſeparatim poſitos, donec ſinguli rotas intrarent. Poſtea ueniebant in alteram, quæ ex aduerſo erat, foſſę partem, ſatis muniti & tecti à rotis. Quò cum ueniſſent, ſcalas conſcendebant, & eo modo capiebant urbes. Deinde reliqui, qui erant in caſtris, urbem uallo cingebant, aggeresque fundebant, qui facilè murum ſuperarent: ex quibus deinde muro facilè potiebatur.

Foſſores.

Præterea foſſores habuit Temires circiter decem mille, qui ſuffoſſum murum ſuſtentabant excelſis lignis, quæ deinde accendebant: quibus concrematis, muri nemine impellente procidebant: per nudata inde muro loca milites ruebant in urbem. His tribus modis Temires in oppugnatione urbium utebatur. Ver ut iam illuxit, legati ueniunt, qui referebant Indorum regem cum magna manu adueniſſe, urbémque Cheriam intolerandis malis affeciſſe. etiam ad theſauros regios procedentem, tributo anni adempto, domum abijſſe. Minæ quoque ferebantur, Indorum regem nolle amplius fœderatum eſſe Temiri. Hæc ut Temires intellexit, terror ingens iniectus eſt, ne, ſi redijſſet legatio ad regem Indorum, ipſe exercitum armaret, regionémque hoſtiliter accedens occuparet, ſe interim externis occupato bellis. Simul etiam rerum humanarum conditio mentem tangebat, quæ nullo in loco ſatis firmas tutas'que res conſiſtere patitur. Deinde grauiter ferens, Indorum legatos adeò impudenter ſibi contumeliam feciſſe, citato agmine Cheriam properauit, Paiazitem & filium eius ſecum uehens, cuius paruum reſpectum egit. Proinde in patriam fuga euaſit regionem.

Paiazitis mors.

Paiazitē aūt tradunt præ nimia ægritudine ęgrotantē, fato functū eſſe. Hunc uitę exitum habuit Paiazites, mirabilē tum impetum audaciamq́ oſtendens, quòcunque per ueniſſet. Annis regnauit uigintiquinque, res præclarè in Aſia Europa'que gerens. Adeò autem præfractus & temerarius erat, ut neminem monentem ſequeretur, ſed ſibi ſoli confideret, quando eundum erat in hoſtes.

Expirauit in Ionia, cum eò in hyberna mouiſſet Temires. At Indorum rex, de quo nunc uerba facimus, unus eſt de numero nouem regum, & Tzachataæ rex appellatur. Conſtat eum fuiſſe de grege nouem illorum regum, qui per Maſſagetas exercitum magnũ contra Temirem miſit. Qui tranſito Araxe, & pleraque regionis parte quæ ſubiecta eſt Temiri, ſubacta, domum reuerſus eſt. Suo imperio parent Sycena, India, & † Chypriſa. Huius regio patet ultra Taprobanen inſulam, uſque in Indicum mare, in quod deferuntur Ganges, Indus, Anythines, Hydraſpes, Hydraotes, Hyphaſis, fluuij regionis iſtius maximi. Indiæ autem regio multa ſuppeditat bona, magnam'que fundit felicitatem: ſed totius Indiæ imperium penes hunc regem eſt, qui profectus ab ea regione quæ ſupra Gangem eſt, & à maritima Indiæ regione, necnõ à Taprobane inſula, uenit ad regem Achatagiæ, quæ intra Gangem & Indum eſt ſita. Qua deinde ſuæ ditioni adiecta, urbem eius regionis regni ſui ſedem declarauit. Exinde unius imperio uniuerſa gubernatur India. Rex iſte, & qui Chatagiam regionem incolunt, Deos eſſe cenſent, quos colunt, Apollinem, Dianam, Iunonem'que. Diuerſa inter ſe utuntur lingua: haud enim omnibus eadem eſt. Siquidem in plurimas diſcreti gentes reguntur, abundante hominum numero tam in uicis, quàm in urbibus. Victimas immolant equos Apollini, boues Iunoni, Dianæ pueros iam pubeſcentes. Hæc ſacrificia frequentantur quotannis. Regio iſta producit, ut fama eſt, frumentum, cuius altitudo excedit quindecim cubitos regios. eadem etiam hordeo altitudo eſt, ſimiliter & panico. Arundineis autem nauibus utentes, flumen traijciunt. Fert regio illa, ſic enim fama habet, arundinem tantæ magnitudinis, ut ex ea ædificentur naues, quæ capiunt medimnos Græcos quadraginta. At genus iſtud hominum, cum nobis parum ſit cognitum, fit ut plurima quæ de illis feruntur, nullam apud nos fidem inueniant. Nam cum India à nobis quàm longiſsimè ſubmota habitetur, ignoratur quibus moribus, & qua uictus ratione Indi utantur. Hoc hominum genus cum robore plurimum præſtaret antiquitùs, Perſarum & Aſſyriorum reges, qui Aſiam imperio temperabant, coluiſſe fama tenet. Semiramis & Cyrus Cambyſis filius Araxem tranſeuntes, quondam magnam belli molem eò uerterunt. Nam Semiramis Aſſyriorum regina, arma contra Indorum regem maximo apparatu mouens, ubi flumen ſuperauit, clade ſuorum maxima accepta, occubuit. Præterea Cyrus filius Cambyſis Perſarum rex, traiecto fluuio cum Maſſagetis cõgreſſus, in grauiſsimũ præcipitatus eſt periculum, ibi peremptus à muliere † Mæra Maſſagetarum regina. Temires, ut allatum eſt quæ feciſſet Regis Indorum legatio, maxima celeritate Cheriam ſe recepit. Paiazites, ut ſuprà diximus, in itinere præ ægritudine naturæ debitum ſoluit. Moſes, Paiazitis filius, dimiſſus à Temire, in patriam profectus eſt regionem. Rex Temires ut peruenit in ſuam regiam, quæ ad regni curam attinebant, ſumma diligentia exequutus eſt. Deinde hoſtili animo ſumpto, bellum cum Indorum rege ex profeſſo gerebat. Haud multo pòſt pax inter utrumque conuenit. Temiri nati ſunt filij, Sachruchus, Paiangures, & Abdulatriphes. Sachruchum filium natu maximum regno præfecit. Ipſe autem amori operam dans, totúmque huic rei curioſius ſe mancipans, mortem tandem obijt. Aiunt, Temirem libidine reliquos mortales longè ſuperaſſe. Nam adoleſcentes in conſpectu ſuo mulieres conſtuprare iubebat, ſic prouocans naturam, ut & ipſe deinde coire poſſet. Quando autem relictis amoribus ad bellum protrudebatur, bello confecto ad ſolitam redibat libidinem, nullo modo quietiorem uitam ſectatus. Etiam naturæ ſuæ uim facere non erubuit, luxurioſiorem ſequutus uictus rationem, quo magis rei uenereæ indulgere poſſet. Temire defuncto, Sachruchus uir cętera æquitatis ſtudioſus, & plerunque cum finitimis fœdera iungens, tranquillitatis'que amator, regni gubernacula tenuit. Haud tamẽ multo pòſt, excedente è uiuis Sachrucho, Paiangures Temiris filius natu minimus, regno potitus eſt. Vnde ei non admodum bene cum fratribus conuenit: uerùm inimicitiæ inter ipſos exarſerunt. Vlies enim Cadduſiorum regionem & Hyrcaniam retinens, inimicitias ſuſcipiens aduerſus fratrem Abdulatriphem, cum eo bellum gerebat. Paiangures adueniens, regionem ei adimebat, & ipſum captum in carcerem miſit. Mortuo deinde Paiangure, ad regni moderamen euaſit Tzokies. Cum hoc affinitatem iungens Pæampures, unus de numero nouem regum, & conuerſus regnum occupauit. Oppreſsis enim & occupatis Semarchandę rebus, contractis etiã Indorum auxilijs, bello petijt Tzokiem Paianguris filium. Tzokies adducens Scythas, Aſſyriorumque regioni imperans, contra fratrem Paiangurem bellum mouit. In hoc bello uictor extitit, & Semarchandam in ditionem accepit. Nec multo pòſt, in belli ſocietatem adhibito uno de numero nouem regum, & regia ſede in Tabreze Aſſyriorum urbe opulenta conſtituta, bello laceſſebat Leucariæ ducem: etiam Samachiam urbem, Carailucis regiam, oppugnabat. Tabreze autem fertur urbs eſſe magna, & opibus florentiſsima: etiam omnes Aſiæ urbes, extra Semarchandam, opum acceſſu, & reliqua felicitate antecedere noſcitur. Vermiculos alit ea regio ex quibus ſericum producitur pulcherrimũ, quod longè

Indorum imperium, regio, ſitus, mores.

† Xypriſa.

Arundo Indica.

† Thomyri.

Temiris mors & mores.

Paiangures.

longè præſtat ei ſerico quod Samachia ſuppeditat. Fert quoque † Crinizin iſto nomine uermiculum, qui purpureum colorem admiratione dignum tribuit ueſtibus ex filis è ſerico contextis. Abundat autem regio Perſis, quos Atzamios uocant. Quotquot enim Atzamiorum Perſarum lingua utuntur, omnes hi Perſæ ſunt, & Perſarum linguam in uſu habent. Incolunt Tabrezen, Cagrinum, & Nigetiam, urbes opulentas, in Aſſyriorum & Medorum regione ſitas. Samachia autem, cuius ſitus eſt uerſus Armeniam, urbs perhibetur opulēta & populoſa. Ex filia Tzokijs, quæ matrimonio iuncta fuit Charaiſuphi, natus eſt Tznaniſas Tzokijs nepos, & Caraiſuphis filius. Is Pagdatiam Babylonem rexit, & Aſſyriorum regionem iure belli poſsidens, Trabezen ſuo imperio addidit. Arma idem Paimpuris filio intulit, profectus cōtra Artzinganim urbem, eam oppugnatione cæpit. Armeniam, quæ iacet intra Euphratem, in ſuam ditionem redegit. Hinc Tzokijs filio profecto à Semarchanda, Babylonē oppugnabat. Ipſum adeuntem prælio uicit. Exinde Babylonem capiens, & contra Tabrezen exercitum ducens, cum illo bellum geſsit. † Chaſanes quidem Longus Scenderis, qui Artzinganim tenebat, nepos exiſtens, & ex familia Carailucis, regnum Armeniæ adeptus erat, adiutus ab Carailucis filijs, qui unà cum illo eò profecti erant. Hi cum à rege Tzaniſa Caraiſuphis filio, Samachiæ grauiſsima obſidione premerentur, resq; eorum admodum lubricæ eſſent, precibus aggreſsi ſunt Paimpurem, ut irrueret in Mediæ regionem. Qui facilè, quod petiuere, impetrarunt. nam in Mediam irrupit. Qui rumor ut perlatus eſt ad Tzaniſam, obſidione urbem abſcedens ſoluit, iterq; flexit aduerſus Paimpurem, partim quidem regionem eius in ditionem accipiens, partim uerò uaſtans. Mendeſis, Aedines, Sarchanes, & Allontes, Paiazitis regionem occuparunt, iuſſu Temiris, & in ſuam ſinguli redibant regionem. Chaſanes cernens ſibi potentiam eſſe maximam, Armeniam & Tzapnidas ſubegit, & pacem intercedente affinitate cum Colchidis rege fecit.

† noſtri Chermeſinū ſiue coccū uocant.

Pæampuris.

† Al. Vſſancaſſanum, Naſſucaſſanum & Aſſembegum uocant.

LIBER QVARTVS.

IOSVE VI. Turcorum rex. 1398. al. 1409.

POST Temiris in Cheriam profectionem, Ieſus (qui & Ioſua) filiorū Paiazitis natu maximus, cōciliatis ſibi proceribus regni, qui in patris Ianuis meruerant, accitis etiam quotquot potuit peregrinis, regnum occupauit. Nam Paiaziti nati ſunt filij, Ieſus, Mulſumanes (qui & Muſulmanes) Moſes, Mechmetes, Ieſus minor, & Muſtaphas. Ieſus igitur ubi primùm in Aſiam uenerat, poſt Temiris diſceſſum in Cheriam ducens ſecum peregrinorum cohortes, & optimos quoſque, qui Temiris euaſerant manus, Pruſam regni ſedem inuaſit, & eam obtinuit. Aſiam uniuerſam, quæ in poteſtatem uenerat, magiſtratus munijs firmauit: & in Europam tranſgreſſus, breui cum Græcorum regno, etiam Europæ imperium nactus eſt. Europę uerò ducem dedit, qui ſibi ad eam rem uidebat᷑ aptiſsimus. Mulſumanes cum exercitu egreſſus Byzantio, bellum indicit Ieſu, ſiue Ioſuæ. Cum autem Mulſumanes bellicarum rerum peritiſsimus longè haberetur, & ad ipſum aduolarent ex Europa optimi quique & peregrini qui ibi ſedes habebant, proficiſcebatur per Europam uniuerſam peragrans, & in ditionem accipiens, Ieſu abſente, & moras in Aſia nectente. His ita geſtis, tranſuectus in Aſiam, munitus exercitu quem in Europa conſcripſerat, hoſtili animo pergit contra fratrem ſuum Ieſum, ſub idem tempus in Cappadocia agentem. Quia Sinopenſes principes auxiliabantur ei, & reliqui principum ſocij ſubſidio ueniebant. Collatis autem eò loci ſignis, pugnans cum fratre, & eum in fugā conijciens, maximā exercitus partem in prælio ſtrauit. Ieſus uerò uiuus in manus uenit. Quem, cum regno præfuiſſet annis quatuor, trucidauit. Is igit᷑ à Mulſumane peremptus, in hunc modum mortem obijt. Vt primùm Mulſumanes regnare cœpit, Moſes qui dimiſſus erat à rege Temire, mari aduehebatur ad patriam regionem. Adueniens autem ad Homiris filios, Mulſumanis hoſtes, quia ſocia arma contulerāt cum Ieſu, accedens quoque Sinopen & Caſtamonem, & hinc in Daciam tranſmiſſo Euxino ponto perueniens, ad colloquium cum Myrxa Daciæ (quæ & Seruia) pręfecto uenit. Inter cętera uerò talis erat Moſis petitio: Si eius auxilio adiut⁹ rex crearetur, ſe daturum ei redditus magnos in Europa, & aſsignaturum regionem non modicam. erat enim Græcorum hoſtis. Præterea Byzantij filium Myrxæ ſuſceperunt, promiſeruntq; ſe huic & Mulſumani regnum tradituros. Myrxas quidem Moſen benignè lubentiq; animo excipiebat, eiq; uictum & neceſſaria promptiſsimè ſuppeditabat: eidem quoque exercitum dedit. Cum autem undiq; ad hunc confluerent ex Europa quotquot infenſi erant Mulſumani (aberat enim in Aſia agens) quia non ſatis dignè ab ipſo tractarentur, expeditionem ſumpſit contra fratrem, aſſumptis quotquot conuenerant. Habuit & Dacorum exercitum magnum, cum prius † Tainum eorum ducem ſibi conciliaſſet. His copijs inſtructus, Europam ſubegit: & Adrianopolim, quæ regni ſedes eſt, profectus, ibi rex declaratus eſt. Huic animus erat etiam contra fratrem in Aſiam exercitus mouere. Mulſumanes haud interim ſocordiæ obnoxius erat, uerùm feſtinabat & ipſe, ut fratrem

Fraternum bellum.

Ioſuæ mors. 1402.

MVSVLMANES VII. Turc. rex.

Myrxias ſiue Marcus Seruiæ Deſpotes, Dacorum dux.

† alij etiam Danum uocāt, & Daā, Valachi principem.

Al. Europã.

præueniret, traijciendo copias in † Aſiam. Hoc unum uidebatur utrique conſultiſsimum, quaſi alterius eſſet uictor, qui prior in alterius regionem ueniſſet, & prælium commiſiſſet, nec expectaret donec frater accederet. Traijciens itaque Byzantium uenit. Cum autem ei familiaritas interceſsiſſet cum rege qui ea tempeſtate Byzantium tenebat, uxorem ducit regis neptem † Iannij Tuntoriæ filiam, cum antea matrimonium contraxiſſet cum nepte regis Græcorum * Mulſumanes Paiazitis filius. Tranſgreſſus autem Byzantium, bellum fratri inferebat. At Moſes ubi accepit à rege Græcorum, Mulſumanem Byzãtium aduenisse, continuò acceſsit: quem ut ibi deprehendit, exire Byzantio, & in Europa uerſari non permiſit. Mulſumanes itaq; copias quàm potuit maximas traduxit ex Aſia in Byzantiorum regionem: caſtriſq; poſitis, fratrem accedentem expectauit. Deinde cum acies utrinq; inſtructæ ſtetiſſent, prælium atrox exoritur.

† Iohannis, Theodori filiam.
* Mulſumani pater Paiazites rex.

Stepani proditio.

Moſes habebat Dacos, Tryballos, & Stepanum Eleazari filium. His in acie iungebantur Turci, qui ex Europa uenerant. Legationem miſit ad Stepanũ Byzantius rex, ſuadens ut inſtructa acie eat ad regem meliorem & æquiorem Moſe. Moſes enim cætera moleſtus & intolerandus ſocijs, & in iram præceps erat. Stepanus exercitu in ordines explicato, ut pactus erat cum Græcorum rege & Mulſumane, turpiter transfugit Byzantium. Moſes cum occiperet prælium aduerſus fratrem, Aſianum exercitum in fugam compulit, fugientemq; perſequutus eſt. Mulſumanes ſe uictum ſimulans, retrò ferebat gradum, Byzantium feſtinans. Cum autem ueniſſet ad urbem, conſilium cæpit multo generoſiſsimum. Nam habens ſecũ uiros circiter quingentos, concurrentib. etiam alijs quibuſdam, urbis foſſam ingreſſus eſt.

Mulſumani ſtratagema & uictoria.

Fratre autẽ occupato perſecutione & cæde hoſtiũ, in eius caſtra irruere ſtatuit. Quod & fecit: caſtriſq; potitus eſt. Eos qui prælio non interfuerant, aut fuga in caſtra ſe receperãt, occidit omnes. Deinde cum à perſequutione hoſtiumq; cæde reuerſus Moſes procederet ad caſtra, cognouit ea capta eſſe. Illicò igitur fuga ſibi conſuluit, exercitumq; deſeruit. Alius aũt aliò, ubi ſe tutiſsimum fore iudicabat, ſedulò diffugiebat. Quidã cõtinuò ad ipſum properabant Mulſumanem, eumq; ut regem adorabant: & quocunq; pergeret, ſequebantur. In hunc modum ſe res Mulſumanis habebant in continente, cum fortiſsimè omnium, quos ſciam, aduerſus fratrem ſuum dimicaſſet. Profectus hinc Adrianopolim regni ſedem, regnum, imperiumq; ordinauit, quã tutiſsimum & firmiſsimum ſibi fore confidebat. Moſes uenit in regionem Iſtro adiacentem, & conuerſatus cum † Myrdano Daciæ rectore, cum quo antea interuenerat familiaritas, moratus eſt iuxta Hæmum, alium ex alio ſubinde locum mutans.

† Dano, uel Daano, Taino, Myrxis filio.

Mulſumanes ſe ignauiæ & ebrietati corrumpendum dabat. Proinde res fortiter geſtæ uſque minuebantur. Duces quoque ei indignabantur, ut qui nihil ſani nec ſibi nec alijs conſuleret. Nec admodum ei curæ erat, quò Turcorum exercitus paulatim ad fratrem dilaberetur. Vbi primùm regni gubernacula accepit, Græcis Thermam, Zetunim, & uniuerſam Aſiæ maritimam regionem reſtituit. Spem de ſe præbebat, ut qui paratus eſſet ijs donare quæcunque uoluiſſent, quaſi id præſtare iam poſſet.

Therma, quæ & Theſſalonica.

Legati Græcorum ad eum mittebantur, conſulentes, ne ſe totum luxuriæ & uoluptati dedat, quaſi iam ſit planè ſecurus, & in portu nauiget: quaſi nihil periculi amplius, quantum ad regnum attinet, à fratre ſit metuendum. At ſurdo narrabant fabulam. Matutinum & ueſpertinum tempus iungebat potando, præbibens optimatibus ſuis. Reuolutus in ſomnũ, ubi primùm erat experrectus, ſolitã potandi cõſuetudinem iterabat. Fertur quodã tẽpore cum phialam manib. teneret, & ceruus in caſtra penetraſſet, in ijſq; obambularet, tumultuantib. militib. propter cerui in caſtra aduentum, interrogationem feciſſe, Num phialam in cornibus geſtet: quod ſi eſt, hac redimam. Quando ebrietati & crapulæ non operam dabat Mulſumanes, erat quidẽ benignus & æquus, corpore firmus, pugnandique in hoſtes impetu nulli poſtponendus. Moſes uice uerſa iræ imperare nequibat: uerùm præceps in eam agebatur: quicquid ea dictaſſet, facere non cunctans. Qui igitur cũ paraſſet copias haud contẽnendas, deſcẽdit in campũ, prælio aggreſſurus Mulſumanem.

Ducum defectio ad Moſen.

Chaſanes peregrinorũ dux, & Brenezes qui præerat Europæis equitibus, continuò deſciuerunt ad Moſen transfugientes. Mulſumanes ut cognouit peregrinos defeciſſe, & confugiſſe ad hoſtilem exercitum, rectà Byzantium fugiens contendit: animo agitans, Græcis Byzantij regnum tradere, ut hinc in Aſiã tranſgreſſus, Aſiæ res cõmodius adoriretur. Cum autem huiuſmodi animo uolueret ſententiam, cognitus eſt à Turcis in uia quæ Byzantium fert. Turci itaque, qui ibi habitabant, collecti in unum, cæperunt Mulſumanem uiuũ, captumq; abduxere ad Moſen, iſto munere eum honorare affectantes. Moſes uerò fratrem illicò necauit. Turcos autem qui fratrem comprehenderant, comprehenſumq; ad ſe adduxerant, omnes cum liberis & uxoribus, adeòque cum uniuerſa familia igne cremauit, dicens eos impia commiſiſſe. Meritò igitur, quum regi ſuo uiolentas intulerint manus, has pœnas ſceleris luiſſe commiſsi. Ipſe ergo recepit regnum, & in Aſiam tranſiens, eam formam Aſiæ rebus induxit, quæ uidebatur Aſiæ regnum firmiſsimum & tutiſsimum effectura. Deinde abijt, Aſia relicta, ſtatuens obſidione cinge-

MOSES *Turc. rex* VIII. *Anno 1412. circiter hæc geſta.*

cingere Byzantium. Thermæ hoſtiles exercitus admouit. Tryballorum duci bellum intulit, ex regione eius frequenter prædas agens, & † Spenderobē metropolim obſidione premens. Is erat Stepanus, Eleazari Pladicis uxoris frater, cui Bulco nomen erat. Vt Eleazarus uitam finijt, principatū ipſe arripuit, & pro principe ſe geſsit, Paiaziti ſtrenuè operā nauans, quandocunq; eius auxilium imploraſſet. Stepanus cum foret in eo prælio quod propter Byzantium committebatur, defecit à Moſe, & ad fratrem eius transfugit. Hac rei indignitate iritatus Moſes, urbem Stepani exercitu circumſedit, regionemq; grauiter populationibus uaſtauit. Vt autem oppugnatū iuit Byzantium, multum iuuabatur agens ferensq; quæcunque ex regione potuiſſet. Fabricans naues & triremes, terra mariq; iter faciebat. Græci implentes naues & triremes, quæ in promptu erant, naualibus copijs prælium nauale commiſerunt, duce Emanuele, notho regis Ioannis filio, cum hoſtibus: & ex eo prælio Græci exceſſere uictores. Hic Emanuel regis filius cum prudentia & militari ſcientia facilè omnes anteiret, tum temporis Græcos iſta uictoria cōtentos eſſe iubet: ipſeq; plurima præfulgebat gloria. Hanc eius gloriam cum haud æquo animo ferret regis frater, Emanuelem in carcerem duci iuſſit: qui annis adhuc uixit ſeptem & decem cum liberis ſuis. Moſes, cum parum proſperè ſucceſsiſſet nauale prælium, accedens per continentem, Byzantij regioni populando moleſtus erat: grauiter quoque Thermam, quam obſidione cinxerat, affligebat: etiam cum Tryballis bellum gerens. Pax autem interceſſerat cum Turcorum in Aſia ducibus: proinde non hoſtilia patiebantur à Moſe. plerunque in Europa ætatem agebat. Græci, cum fato functus eſſet Mulſumanes, filium eius Orchanē accerſentes, oppoſuerūt Moſi hoſtem. Poſtea miſerunt Thermam ad Pogdanum & alios Turcos, qui ibi ſtipendia faciebant, rogantes ut auxilio eſſent Orchani procedenti in Europam, ut eam occuparet. Puer quidem Orchanis uiro Turco ex Aſia oriundo committebatur, cætera non ignobili, parum tamen fido, † Palapanum eum nominant. Orchanes uenit Thermam: inde trāſita Macedonia, Berrhoen uenit, & in regionem finitimam. Cum autem ad ipſum accurrerent Turci, qui ea loca tenebant, profectus eſt in Theſſaliam. Moſes ut accepit, Muſulmanis filium Orchanem regnum ſibi parare, & in Theſſaliam pergere, proditionem puero per Palapanum ſubornat. Palapanum enim iubebat Moſes, ut ſibi ſignificaret ubi puer cum ſuis uerſaretur, & deinde accedenti eum traderet. Palapanus quidem Orchanis itinera & loca in quibus morabatur, ſemper indicabat. Monebat quà adire deberet, ut puerū per proditionem caperet. Orchanes uerò cum ſuis manebat in monte, qui Theſſaliæ imminet. Eò cum acceſsiſſet Moſes, ut indicatum erat à Palapano, puerum uiuum capit, exercitumq; trucidauit. poſtea in Pogdā regionem profectus, eam ſuæ ditionis fecit: & cum Græcis intētus in omnes occaſiones, ſumma ui bellū gerebat. At Græci bello abſtinebāt ꝓrſus. Ieſus aūt ſiue Ioſue, qui natu minimus erat filiorum Paiazitis, ad Græcos ſe recipiēs, Chriſtianam religionem aſſumpſit, nec multo pôſt ad ſuperos migrauit. Mechmetes Moſis frater, quem quoque genuerat Paiazites, ubi primùm eam ætatem attigit quæ rebus gerendis idonea fuit, cum exercitu ex Caramania profectus, Turcos ſolicitabat, ut ſibi ſubſidio uenirēt in acquirendo regno. Cum igitur ultrò citròque legati ablegarentur, necnon Græci auxilium pollicerētur ad regnum capiendum, Aſiæ imperium nactus eſt, cū optimus quiſq; indignarēt ꝓpter Moſis uiolentiam & tyrannidem, & adiungerentur Mechmeti aduenienti. Atque in hunc modum Aſiæ imperio potitus, etiam in Europam expeditionem parabat. Hunc quidem, regnante Mulſumane, Moſes & Ieſus, quibus educandi pueri negocium datum erat, ne reſciſcerent fratres ubi'nam puer aleretur, anxij ut caperetur & necaretur, artifici cuidam chordarum faciendarum tradiderūt Pruſæ, ut artificium id addiſceret. Poſtmodum cum iam per ætatem res ipſas tractare poſſet, abijt ad Caramanum Alurim. Hinc profectus, ut antea ſignificauimus, Aſiæ imperio facilè potitus eſt, adiutantibus Caramano, & alijs Aſiæ quibuſdam ducibus. Tranſgreſſus Byzantium, in colloquium cum Græcorum rege uenit. Deinde cum utrinque ſe iuramenti religione, quantum ſatis erat, deuinxiſſent, profectionem inſtituit ad Tryballorum Thraciæ'que principem: ut ad hunc in colloquium adhibitus, copias ab eo acciperet: quibus ſubnixus, fratri bellum inferret. Vt rumore allatum eſt ad Moſen, fratrem quàm ocyſsimè in † Aſiam traieciſſe, obuiam ꝓceſsit, magno inſtructus exercitu. Et cum alicubi regionem quandam tranſirent, iuxta eius regionis oppidum in fratrem incidit. Accingebatur itaque ad pugnam, ordineſque explicabat, & inſtructo agmine Mechmetes contra fratrem ibat. Cum autem in conſpectum ueniſſet uterque exercitus, hic quidem per Aſiam iter metiens, alter ex Europa aduenìens, collatis ſignis prælium inibant. Exercitus Aſianus haud diu ſtetit: uerùm terga dans, fugiebat. unde & Mechmet palàm ſe proripit. Fidium uerò opifex, inſtructor & magiſter eius, Halim Paiazitis quoque filium Byzantium incolumem deduxerat: ad quem Mechmet fugiens, ibi quoque cum exercitu ab cæde ſeruatus eſt. Hinc receptis animis, denuò in † Aſiam traijcere decernunt, pugnaturi

Marginalia:
† al. Senderouiam.
Byzantium obſeſſum.
Emanuelis nothi uirtus.
† al. Salapanum.
Salapani proditio.
Ieſus Paiazitis F. Chriſtianiſmo initiatus, mox moritur.
Mechmetis educatio.
† Europā.
Fratrum congreſſus.
† ex Aſia.

cum Moſe propter alias res. Nec multo tempore interiecto, conſcriptum Aſianum exercitum Græci in Europam tranſportabant. Moſen in Aſiam tranſgredi haud ſinebãt Græci, qui occupauerant traiectum. Præſidio etiam tenebant Helleſpõtum, & † templum in Propontide ſitum.

† Hieron.

Mechmetes, ut copias ſuas traduxit † in Aſiam, rectà ad Tryballos iter maturauit, ut inde exercitum cõpararet, quẽ præſenti negocio in primis commodum iudicabat, & cum fratre prælij aleam experiretur. Moſes prælij cupidus, uenit in regionẽ quæ ſupra Hæmum eſt, Panium dictam: in qua, quia præceſſerat mõtem, inuenit fratrem. Vt ſenſit fratrem accedere, & iam in proximo eſſe, aciem inſtruit, & præliũ capeſsit: moxq; in fugam agitur, qui fugiens properabat ad Tryballorum ducem. Cum autem ibi uerſaretur, miſit legationem ad optimates Turcorũ, & ad Chaſanẽ, † Brenezẽ, Amuratemq;, ut ſolicitaret eorũ animos ad defectionem.

† ex Aſia.

† Broueze.

Ducum ad Mechmetem defectio.

At hi defectionis ſermonem primò abnuebant: uerùm tandem ipſi inter ſeſe defectionis conſilia capiunt. Hinc Brenezes ſua ſponte transfugiebat ad Mechmetem, trahens ſecum Turcorum proceres, & filios, necnon Chaſanem cum optimis quibuſq; de peregrinorum cohorte. Cum iam acceſsiſſent copiæ Mechmeti haud pœnitendæ, quibus fretus prælij fortunam cum fratre facilè tentare poſſet, aſſumpto Tryballorum principe, contra fratrem pergere, & prælij poteſtatem facere inſtituit. Moſes igitur, ut Mechmetis cõſiliũ impediret, ne facilè in Europã trãſire, eamq; ſui iuris facere poſſet, ducens ſecum uniuerſum Europæ exercitum, & Ianuæ milites, exceptis his qui ad Mechmetem conceſſerant, in † Eryſorum regione cõſedit.

† Myſorũ.

Ibi Mechmetes in expeditionem egreſſus, caſtra locauit. Vt autem appropinquauit Moſis caſtris, copias in aciem eduxit. Siniſtrum cornu tenebat Tryballorum dux. Dextro præerat Brenezes, cum filijs ſuis. Secũ enim in caſtris habebat filios, qui ipſi nati erant: Agathen, Baramum, Haliem, Beicem, & Ieſum. Poſtquã autem & Moſes aciem ſuam inſtruxit, accedẽs omnia explorabat: & ubi ſibi opportuniſſimum uidebatur, ſtetit: & ubique ſuis præſens erat.

Chaſanis defectio.

Ibi tum Chaſanes peregrinorum dux, qui deſciuerat à Moſe, equo uectus ad Moſis exercitũ, uoce quàm potuit maxima exclamauit, peregrinos appellãs: O filij, qd cunctamini, aut quid differtis cõtinuò abire ad regem ueſtrum, uirum ex genere Otomanidarum ortum, & iuſtiſsimum & æquiſsimum, quiq; omnes ſui generis principes uirtute antecedit? Verùm miſeri manetis, contumelijs affecti à uiro qui nec ſibi nec amicis quicquam ſalutare proſpicere poteſt? Hæc quidem clamantem, & ad aciem feſtinantem audiuit Rex. Quidam autem reſpondens, inquit: O rex, non aſpicis Chaſanem peregrinorum ducem, quem in maximo penes te honore habuiſti, incitare peregrinos ad defectionem? Quæ ubi aduertit Moſes parari, non amplius ſuos continuit: uerùm immittens eos, ipſeq; equo calcaria ſubdens, ferebatur in Chaſanem, ut eum occideret, currebatq; plenis & effuſis habenis. Chaſanes ut accepit, Moſem contra ſe ſumma celeritate niti, & ipſe adhibita feſtinatione ſumma aufugit. Moſes acerrimè inſequutus, ut fugientem eſt indeptus, gladio eum peremit, è ſupernis ictum inferens.

Chaſanis interitus.

Miniſter autem Chaſanis, ut dominum ſuũ uidit necatum, iamq; Mechmetem iterum librare ictum in Chaſanem, Chaſane ſubtracto, librantis ictum manum abſcidit gladio. Qui, ut cognouit manũ ſibi præciſam, properè in caſtra redijt. Vt milites uiderunt eum eſſe mutilatum, ibant ad Mechmetem. Moſes autem copijs iam omnibus nudatus, cum nihil efficere poſſet, celeri fuga in Daciæ regionem abire feſtinabat. Mechmetes aũt ubi primùm ad ipſum exercitus conuolarant, rebuſq; iam potitus eſſet, ſtatuit cõtinuò fratrem fuga ſibi conſulentẽ perſequi. Eum itaq; ægrũ una manu fugientem, & in paluſtri loco ſe condentem deprehenderunt. Deprehenſum adduxerunt ad fratrẽ: qui illicò eum necauit, guttur eius laqueo frangens.

Moſis interitus.

MECHMETES IX. Turc. rex.

Mechmetes igitur cum iam regnũ eſſet nactus, & ad id parandum ſibi in primis utilem fuiſſe Græcorum operam cognouiſſet, regionem amplam ſuæ finitimam Tryballorum duci donauit. Poſtea exercitibus miſſis, Daciam euaſtabat. ad quem pacem petitũ legatos miſit Daciæ princeps, promittens ſe tributum regi penſurum, quãtumcunq; imperaſſet. Pax ea conditione data eſt. Cum Græcis Mechmeti perpetua amicitia fuit. quapropter Emanuel Byzantij rex cum in Peloponneſum ueniſſet, Iſthmum muro cinxit: & Peloponneſios, ubi Iſthmũ muro circũdediſſet, accerſiuit.

Iſthmus.

Iſthmus uniuerſam Peloponneſum, ut in inſulæ formam redigatur, concludit, extendens ſe à mari in mare, quo ſpacio colligit quadragintaduo ſtadia. Eò loci Iſthmia celebrare Græci conſueuerunt. Extendit ſe ab urbe Corintho ad ſtadia uigintiquinque. Iſthmum autem accedente cum hoſtilibus copijs Xerxe Darij filio contra Athenienſes, muro complexi ſunt Peloponneſij, arcere uolentes barbarum Peloponneſi acceſſu. Poſtea etiam Iuſtinianus Romanorum Imperator muro Pelopõneſum incluſit.

Iuſtinianus Rom. Imp.

Emanuel igit cum pax interceſsiſſet cũ Mechmete, Paiazitis filio, in Peloponneſum ueniens, fratrẽ Peloponneſo præfecit: Iſthmumq; muro firmauit undiquaque: & tributum imperauit Peloponneſijs, quo Iſthmum defendere poſſet. Edixitq; ut omnes in Iſthmo cõuenirent: qui edicto parentes, cõuenẽre, congregatiq; murũ extruxẽre, cum quilibet pro ſe ſedulò ſuum opus exequeretur. Vbi autem ad finem

ad finem deductum eſt ædificium illud, Peloponneſi duces capit: qui longo tempore regionem tenentes, parére recuſabãt Græcorũ ducibus, niſi quando & ipſorum ibi quoque uerteretur utilitas. Captos ſecum Byzantium ducebat, interim diligenti cuſtodia Peloponneſios circundans. Captos quidem duces ſecum trahens, abibat Peloponneſo.

Mechmetes ubi ad regnum promotus eſt, ſuccedente tempore expeditionem ſumpſit contra Iſmaelem Sinopæ principem. Amicus enim & ſocius fuit Moſis, cuius opere enixè Moſes adiutus eſt in bello, quod geſsit cum fratre Mechmete. Mittens itaque Iſmael legatos, quibus mandarat, ut dicerent, ſe paratum eſſe æris reddítus omnes Mechmeti, nomine tributi aſsignare, ſi ſecum pacem feciſſet. Hæc enim regio Aſiæ ſola, quod ſciam, æs profert. Cum igitur æris reditus tradidiſſet Mechmeti, bellum pace cõmutatum eſt. Tandem diſcordia inter ipſum & Venetos exarſit, qua impulſus, Venetis bellum indicit, propter regionem quæ Ionium ſpectat: cui miſsis exercitibus uaſtitatem maximam inducebat. Veneti legatis miſsis, ut nihil æqui impetrare potuerunt, animos quoque in id bellum ſumma ui intenderunt. Apparet gentem iſtam admodum eſſe uetuſtam, & nobiles Iones fortitudine & generoſo ſpiritu longo interuallo poſt ſe reliquiſſe. Habitauerunt antiquitùs regionem uergentem ad ſinum Ionicum, & ab Illyrico in Italiam excurrentem. Antiqui eos *Enetos nuncupabant: poſtmodum Veneti dicti ſunt. Profecti autem ex † Epiro, partim uolũtate, partim neceſsitate ſubacti, ut quorum regio uaſtata eſſet ab Attila rege, ut in maiore ſecuritate eſſent in poſterũ, inſulam quandam paruam & paluſtrem, diſtantem ab continente quindecim ſtadijs, ædificijs occupare ſtatuerunt. Initium ædificandi factum eſt à paucis Venetis in unum collectis. Deinde acceſſere quoque finitimi † Epiro, bellis grauiter diuexati. Vrbs autem illa uſque incrementum ſumebat ædificijs & legibus, cum † Epirotæ plurimi non ceſſarent eò cõfluere. Creſcebat quidem ea ciuitas mirum in modum diſciplinæ ſanctitate, cum eò accurrerent plurimi bonis legibus enutriti, & plurimi uirorum † Epirotarũ illuſtres eò aduolarent. Præterea ſi quis patria fortuniſq; omnibus pulſus ui hoſtili erat, huc greſſus dirigebat. Vrbs illa, incredibile dictu eſt, quàm breui opibus creuerit, & diſciplina. Multi Græci & Romani, nec nõ alij uiri clariſsimo genere exorti, in patria uſi haud ſatis proſpera fortuna, aut ab ciuibus pulſi, aut ab hoſtibus exacti, in hanc urbem congregabantur, filij exiſtentes uirorum illuſtriũ, qui regebant regionem haud infrugiferam. Hi quidem partim in Ioniam & Græciam, partim uerò in Italiã pulſi, in iſtam ciuitatem ſe recipientes, ſecurius habitabant. Cum autem ea ſit urbs emporiũ celebre, animũ adiecere ad mercaturã neceſſariò. Quia continentẽ non attingunt, nec eorum fructuũ, quos continens profert, ipſis copia futura erat. Proinde meritò mercaturæ operam dederunt, ut neceſſaria mari ſubueherentur. Cumq; quilibet ſedulò mercibus permutandis incumberet, breui incredibilem potentiam ſibi peperere. Vrbem baſilicarum & domorũ, necnon templorum magnificentia condecorarunt. Triremes extruxêre non modicas, & munimentis ſe communiere firmiſsimis. Deinde ambitione moti, naualia prælia committebant cum ijs qui longè lateq; nauali gloria coruſcare uidebantur. Etiam hi quorum potentia mari maxima erat, metuebant Venetorum laceſſere arma: adeò magna his acceſſerat potentia.

Venetorum et Turcorũ bellũ 1408.

* Henetos.

† cõtinenti

† cõtinenti

† accolæ. Epirotas Venetorum urbẽ ampliaſſe. Vocat autem hic Foroiulienſes Epirotas.

† cõtinentis

Regionem autem haud infrugiferam, quæ nauiganti à ſinu uerſus Ionium à ſiniſtra eſt, & urbes opulentas ſubegerunt uſque ad mare Aegæum. Huius portus omnes in poteſtatem redigentes, † Corcyram uniuerſam in ditionem acceperunt. Cæperunt Eubœam, & Cretam, Peloponneſi'que urbes. Cum claſſe uenerunt in Syriam: ſubigentes'que Cyrenen urbem, magna militaris uirtutis facta deſignabant, ubique cum barbaris prælia naualia facientes, & mare uniuerſum, quod eſt intra Herculis columnas, perdomantes. Etiam pugnabant fortiter contra eos qui erant in Europa, & ſibi admodum potentes uidebantur. nec oratione dignum puto, quòd non adnauigarunt Italiæ, nec ſibi ſubiecerunt Rauennam, urbem opulentam, principe huius defuncto. Quia nempe nõ ſolebant contra eiuſdem gentis & corporis homines bellum mouere, ſed contra alienigenas arma ferebant. Arma etiam arripuerunt contra Græcos, quos nauali prælio uicerunt, eorum'que † metropolim ſubegerunt, cum plurimi Occidentales ipſis adiungerentur. Copias tamẽ cum ducerent aduerſus Græcos, continente non abſtinuere, uerùm regionem eius non modicam & optimam ſuæ ditioni iunxere. Vrbem quoque ſuam munitiſsimam præſtitere, cum eam & nauali pedeſtrique potentia auxiſſent. Diſcordiæ ipſis interceſſerant cum Epiri ducibus. Proinde id bellum longius durauit. Opibus excellentes, ciuitatem ſuam magnam reddiderunt opum acceſſu. Præterea Pontificem maximum Romanum, Italia Romàque pulſum ab rege Barbaro, ad pontificatum & imperium reduxerunt, uicto Barbaro nauali prælio. Etiam aduerſus Ianuẽſes, qui regiones quaſdam iſthic & maritimã Italiæ oram tenere uidebantur, bello petentes, plurima militaris uirtutis facta edebant, plerunq; pugnis naualibus uictoriam obtinentes. At Ianuenſes bellum aduerſus Venetos ſumen-

† Corſum hodie, Venetis ſubiecta.

† Conſtantinopolim.

Alexandri pontif. cum Friderico Barbaroſſa diſsidium: Ann. 1380. Sabell. Enn. 9. lib. 9.

ſumentes, propemodum horū urbem in deditionem acceperunt, nauibus & triremibus adnauigantes, & eorum portum occupātes, ingreſsi eò loci ubi † Clizoe ſiue Clodia foſſa eſt. Vrbs Venetorum ſita eò loci, ubi lacus ſiue portus magnus uiſitur, qui longus ſtadijs quingentis regionem Eridano finitimam attingit. Eridanus enim (qui & Padus) Italię fluuius magnus eſt, & naues ibi in mare exponit. Hac igitur Ianuenſium naues ingreſſæ in portum, Clizoen occuparunt, & diripuerūt. Quo facto, legatos in urbem ire iuſſerunt. Ciues aūt cum in ancipiti hærerent diſcrimine, nec ſatis quid facerent ſcirent, reſponderunt ſe paratos eſſe facere quæ imperaſſent Ianuenſes: & eam reipublicæ formam amplexuros, quam ipſi præſcripſiſſent. Iuſſerunt quoque Ianuenſes petere quæ uellent, quaſi ea promptiſsimè daturi. Ianuenſes ut intellexerunt Venetorum reſponſum, magis in ſpem potiundæ urbis erigebātur. Proinde immoderatè, nulla urbis uerecundia inhibiti, reſpōdent, ſe petere, ut liceat urbem tres dies continuos diripere. Legati in urbem reuerſi, petitionem Ianuenſium exponunt. Senatus populusq́ ira percitus propter tam inſolentem & immoderatam petitionem, naues, quotquot potuerunt, continuò militibus implēt: nauesq́ ſoluentes, in lacum feruntur. His obuiam pergunt Ianuenſes, confeſtim'que in lacu nauale prælium commiſerunt, in quo penes Venetos uictoria fuit. Hinc cum hoſtes terga darent, celeriq́ fuga feſtinarent in Clizoen, continuò Veneti adducētes unam de numero ſuarum nauium maximam, eam demerſerunt, ubi portus anguſtiſſimus erat: & ſuos portus obſtruentes, fame Ianuenſes in Clizoe conſtitutos expugnare nitebantur. Tentabant obſeſsi foſſam † qua ex Eridano in portum uenitur, conantes perfodere eum locum, ſi quo modo poſſent naues in Eridanum impellere. ſed opus iſtud haud abſoluere potuerunt. Patauij dux Carrarius Venetis infeſtus, Ianuenſes in iſto prælio adiuuit. Fame igitur domiti, dedidere ſe Ianuenſes Venetis, ut ſecum pro arbitrio ſuo agerent. Et quidem hīc turpiſsimè perierūt, nec nunc ſatis dignè tractati, ut in poſterum modeſtiæ memores eſſent. His in hunc modum peractis, uim belli contra Ianuenſium urbem uertēre. Cum autem ubique uictorijs naualibus clareſcerent, & mirabilem ſibi ubique potentiam pararent, & etiam alios mari, quod eam regionem alluit, prohiberent, accidit ut Ianuenſium urbs in maximam deuolueretur calamitatem, ut quæ naualibus prælijs nihil amplius efficere poſſet: poſtea etiam Patauij principem ulti ſunt, urbem eius obſidione prementes. Deinde adducti in continentem, eam conſtantius ſibi ſubijcere moliebātur, ut ſibi confirmarent continentis imperium. Et cum antea imperium quoddam in regione † continentis eſſent nacti, & Teruiſium urbem opibus florentem ſuo dominio adijcientes, regionem prætergreſsi ſunt, cum odio incolæ urbis incitarentur aduerſus ſuos principes. Cum Patauium in poteſtatem ueniſſet, etiam Carrariorum è familia Dux contra eos inſurrexit: contra quem hoſtili animo procedentes, urbes non paucas Italiæ & Liguriæ ſubegēre. Veronam quoque in ditionem redegerunt, urbem opulentam, expulſa † Scalariorum principum familia. Captæ ſunt Vincentia, Brixia, urbes opibus & clarite reliquis Italiæ oppidis haud inferiores. Poſt hæc bellū ipſis fuit cum † Liguriæ principe, quod quidem ad multos extractum eſt annos. Is autem princeps originem trahit ex familia Mariangelorum, & Mediolano præfuit. Vrbs hæc ſtudijs belli, & reliqua felicitate Italiæ urbes longè exuperabat: & cum ſit populoſa, antiquiſsima eſſe creditur, nec unquam aduerſa fortuna eſſe uſam, ex quo condita eſt, uerùm ſemper ſtudijs belli & armorum præparatione excelluiſſe conſtat. Cum autem ſit mediterranea, diſtat à mari Ianuenſium ſtadijs ſexcētis. Sita eſt prope Galliam, quæ Sabaudia nominatur. Fluuius urbem dirimit, qui in Teſinem ſiue Ticinum effunditur iuxta Papiam urbem. Teſines redit in Eridanum prope Placentiam, urbem magnam. Quò autem Eridanus fluat, iam antè indicauimus. Familiæ Mariangelorum proceres tali ex cauſſa in principatum Mediolanenſem, & in reliquam Liguriam allecti ſunt. Draco ex monte in urbem uadens, magnam ſtragē hominum, qui ad operas & ad agros pergebant, facere non ceſſabat: mulierem tamen nullam, ut aiunt, lædebat. Viris tamen longo tempore infeſtus erat uaſtando. Plurimi quoque beſtiam illā ut interficerent, contra eam ibant: uerùm nihil proficientes, extrema quęque patiebantur. Tandem Mariangelus, Mariangelorum familiæ princeps, natione Britannus ſiue Anglus, miniſtrū ſuum & ſemetipſum armatura, quæ totum corpus tegeret, armans, obuiam beluæ proceſsit. Miniſtrum igitur cum belua uoraret, & medium in rictu portaret, nec eum in ilia demittere, uel euomere poſſet, ſecuri beluæ caput amputauit. Draco in hunc modum perijt: ciuitasq́; liberata ab iſta beſtia, à qua ſubinde oppugnabatur, Mariangelū ducem elegit, & contra hoſtes ire iuſsit, ut qui uirum bonum & fortem ſe exhibuiſſet. Nec multo pòſt, ut ſibi Mediolanenſem principatum conſtabiliret, & ciues obedirent, ſatellites, quos corporis ſui cuſtodes eſſe uoluit, delegit. Quo regnante, generatiōe demum quarta pòſt principatus in Philippum deuenit, cum quo Veneti bellum gerebant, creantes ad id duces uiros bonos, & magnam regionem gubernantes. Primò quidem Carminiolam ducem fecerunt, quē oppoſuerunt principi Mediolanenſi. Vbi autem

Marginal notes:

† nunc Chioza.

Genuenſiū in ſucceſſu immodeſtia.

† Brundulum uocāt.

Genuenſes uicti & dediti.

† Foroiulium.

Carrarienſiū familia.

† Scaligerorum.

† Inſubrię.

Mediolanū.

Mediolanenſium inſigne anguis unde.

Hic Otho uicecomes fuit ex comitib. Angleriæ, qui barbarū quēdam, uiperam in armis geſtantem, ſtrauiſſe dicitur, 1056. Ioannis autē poſtea Galeacij Vicecomitis F. Philippus Maria, Angleriæ comitatu donatus, ſuis Mariangloꝝ nomen reliquit, circa annum 1400.

Carminiola Venetorum tribunus.

tem intellexerunt, cum regionem prodere, & colludere cum Mediolani duce, captũ interfecerunt. Et uocantes Franciſcum cognomine Sphortiam, Ducem in locũ occiſi ſubrogarunt. Magnis quoq; honoribus eum affecerunt, cum etiam antea gloria multa præfulgeret, & non modicas Liguriæ urbes ſubijceret. Imperium continentis ad magnam potentiam produxit. Vt autem Italia in partes abierit, quidam Venetos, quidam Ligures ſequuti, in ſequentib. ut omnia contigerint, enarrabo.

Veneti. Redeo nunc ad Venetorũ urbẽ, quæ utramq; fortunam experta eſt. Veneti igitur elegerunt ad id bellum gerendũ duces rei militaris peritia inſignes, ut ſuprà docui, inter quos Carminiolam impenſius fauentẽ rebus ducis Mediolani, captũ necarunt, quia cum ſibi inſidias ſtruere cognitum habebãt. Sphortiam accitum in locum interfecti ducem ſubſtituere. Manifeſtũ arbitror eſſe omnibus, Venetos præclaris facinoribus ubiq; editis, mille annis uſos proſpero rerum ſucceſſu, plurimum gloriæ per uniuerſam Italiã apud omnes tenuiſſe.

Venetorum reſpub. Quòd autem ciuitatẽ ſuam ita regnauerint, ut inuiolata & intacta à ſeditionib. fuerit ſemper, decens totius urbis adminiſtratio, quam breuibus nunc deſcribam, in cauſſa fuit. Olim democratia iſtã ciuitatem gubernabat, populusq; ſimul cum his qui in magiſtratu poſiti erant, quà ſibi cõſultiſsimũ uidebatur, ciuitatem moderabantur. Poſtea cum ad opera populares ſinguli auocarentur, nec ocium amplius, quando ita res monuiſſet, in unum conueniendi & conſultandi ſupereſſet, optimos quoſq; iſti curæ præfecerunt, uel ſorti uel ſuffragio electionẽ cõmittentes. In hunc modum reipublicæ forma ex democratia in ariſtocratiam mutata eſt. Ex eo inde tẽpore ciuitas illa pulchrè adminiſtrata, maximam ſibi potentiã peperit.

Pregalia. Habent ſenatum, quem magnum uocant, in quo ſingulis octo diebus conſultant. Hic ſenatus oppidis ſuffragio intercedente principes ſtatuit. Etiam urbis magiſtratus idem ſenatus decernit. Lege autem ſancitur, in hunc ſenatum licere ei ingredi qui natus ſit annos uigintiquatuor, & ſenatoris ſiue patricius ſit, nec aliqua cauſſa extet, quæ ab ſenatu eum excludat. Sunt autem uiri bis mille, qui calculos ferunt, & uniuerſi imperij magiſtratus eligunt.

Dux Venetorum. Ducem ſiue principem ſibi eum conſtituũt, qui apud eos ex omni numero optimus habeẽ. Hic duos ponit calculos, quos cuicunque uoluerit parti addere poteſt. Princeps ille manet in primis à ſenatorib. honoratus. Is in regali aula habitans, uictũ habet: ſumptus, quos facit, ab his qui uniuerſæ ciuitati præſident, capit.

Sexteria. Adſunt ei uiri conſiliarij ſex, ſocij eius exiſtentes, & in partem curarũ principatus adhibenẽ: q menſib. ſenis euolutis, dignitatẽ deponunt.

Auogatori. Poſt ſenatũ magnũ alius ſenatus eſt, qui Euocatorũ dicitur, qui uiris conſtat trecẽtis. Hunc ſenatũ creant in magno ſenatu, allegẽtes qui prudẽtia pręſtare uidenẽ. Senatus aũt uocatorũ de bello & pace legationibusq; conſultat. Et ei, quodcunq; uiſum fuerit iſti ſenatui, ciuitas tota paret: & in ſententiã, quam dederit, manib. pedibusq; uniuerſa ciuitas uadit.

Capo di Dieci. Criminibus capitalib. uiros prefecere decẽ, qui accuſent, & puniant. His licet manus principi inijcere, & ad necẽ trahere: nec eſt qui auſit eius cauſam inquirere. ſic eñ ordinatũ eſt: & creanẽ ut delinquentes feriãt. Siue in ciuitatẽ, ſiue in priuatũ quis quid cõmiſerit, decẽ uiri ſi cognouerint, de eo ſuppliciũ ſumũt.

Quarantia. Sunt & alij iudices, qui in reliquis ius dicunt, quidã urbani, quidã peregrini. His prępoſuerũt magiſtratũ quadraginta uirorũ, ad quos ſentẽtias ſuper puniendis ſontib. tranſmittant, ut diſpiciãt, num & ipſis ſentẽtię optimè habere uideanẽ. Si ſententiæ diſplicuerint, & ipſi inter ſe diſſenſerint, negociũ totũ ad Euocatorũ ſenatũ referẽ. Hic ſentẽtię multa diligẽtia excutiunẽ, & tandem ad finem ducunẽ. Sunt & alij magiſtratus plurimi in cuſtodiam urbis cõparati. ſunt quib. negociũ ciuitatis cõmiſſum eſt in eos, qui defectionẽ aliquam ſiue tumultũ noctu cõcitant. Sunt & rerũ uenaliũ, atq; adeò totius fori pręſides. Alij pręſidẽt uectigalib. rerum, alij ſunt tributorũ & ciuitatis reddituum exactores. Quidam præpoſiti ſunt uectigalib. & redditibus, ad quos uniuerſæ ciuitatis opes adhibitis obſeruatorib. deferuntur. Magiſtratus hic cõſtat uiris ętate & honorib. grauiſsimis, qui per uniuerſam uitã iſtum magiſtratũ retinẽt. Quia difficile uidetur accepta & expenſa ciuitatis, quid expendaẽ & quid ſuperſit, quotannis cõputare, & ſingula in rationes referre. Ex his ſibi ducem capiũt, quando is qui rerum potitur, mortuus fuerit.

Procuratores S. Marci. Qui ad primum dignitatis locum euecti fuerint, ad iſtum tandem honorem promouentur. Theſauros atque totius urbis opes & redditus inſpiciunt, & tutantur. Eorum officium eſt, ubi magiſtratum hunc inierint, cõſultationibus cum principe uacare, & cũ eodẽ legationes principũ regumq; relationes audire. Poteſtas totius ciuitatis penes hos eſt: & reuera principatũ gubernant. Ciuitas iſta duobus omnes Italiæ urbes antecedit: uidelicet domorũ magnificentia, & ædificiorũ quæ in mari ædificata ſunt apparatu. Excellit & opulentia, quæ penes ciues eſt. nam cũ ſit mercaturæ & negociationib. idonea, fit ut incolę plurimas hinc colligant opes.

Arſenate. Exornata eſt eadem urbs pulchra nauium ſtatione, quę intra urbem ſita eſt, pulcherrima & amœniſsima uiſu, inſtructa triremibus, nauibusq; alijs plurimis. Copioſus ibi eſt apparatus in promptu armamentorũ, & aliorum quæ naues poſtulant. Spaciũ occupat quinque ſtadiorum. Viri complures quotidie huc cõmeant, operantes ſedulò, ut quę ad naues pertinent, nõ deſint. Quotãnis uiros

uiros duos eligunt primarios, qui ſtationi illi pręficiunt, ut ea quę ad ipſam ſpectant, ſedulò procurent. Equorum nullus in iſta urbe uſus. Pedeſtri itinere utuntur in congreſsibus mutuis. Nauigiorum uſus apud eos frequēs eſt, cum mare tranſeat per domos. Præterea urbs tota tegulis integitur, nec ullis mœnibus cingitur. Magiſtratus, quos urbibus in

Syndicatio.

Italię continente & in maritima ipſorum regione ſitis decernunt, plerunque ex ijs qui in magiſtratu ſunt conſtituunt. Vbi hi reuerſi fuerint, pœnas dant eorũ quę iniquè in magiſtratu collocati egerunt. Ducem, quem exercitibus continentis proponunt, non indigenam aut ciuem creant, ueriti ut conciliatis militum animis, innouationem aliquam moliretur contra principatum, rerumq́ summa in periculum ueniret. Naualibus copijs cum nō poſsint dare Imperatorē peregrinum, unum de ſuo corpore deligunt, qui naualia prælia capeſſat, cum ad belligerandum prodeunt. Separatim quotannis decē triremes mittunt

Cottimus.

in Ionium & Aegeum mare, propter naues quæ in Aegyptum & in Libyam merciũ gratia proficiſcuntur per Oceanũ & Euxinum mare. Mare hoc repurgant à piratis, quos arcentes ubicunque in eos inciderint, foris morantur per integrum annum, expectantes donec decem aliæ ſubmittantur. Quæ ſi uenerint, liberatæ priores maris cuſtodia, domum remeant. Ciuitas iſta mittit triremes, quas ciues emunt, petitum merces, in Alexādriam, Syriam, Tanaim, Britannicas inſulas, & in Aphricam. Hæ ſunt numero uigintiduæ, quę magnitudine differunt à reliquis, ut quæ ad merces capiendas extructæ ſint. Solent autē, ita enim conſuetudo tenet, cũ ſingulis nauibus patriciorum filij ad merces conparandas proficiſci mercede conducti. Magnam pecuniæ uim Veneti confecerunt, cum bellum gererent aduerſus Mediolani ducem, bonorũ, quę ciues poſſidebāt, introducta decimatione. propter hāc ciuibus annuum, quaſi debiti perſolutionem, ordinarunt redditum: promittētes quęcunq; cōtuliſſent ciues in uſum belli, eorum tertiā partē ſingulis annis ciues ſingulos recepturos. Hic redditus ad liberos & nepotes redit. Quidam hos redditus paruo precio redimunt, ab ijs qui pauperem apud ipſos uitam agunt. Ciuitas iſta planè felix eſt. Hęc cum iam à primordio bonis legibus eſſet fundata, euenit ut nullus repertus ſit, qui ſeditionem aliquam, nouarum rerum cupidus, in ea excitare conatus ſit, præter † Baimundum adoleſcentem opu-

† Boemundum.

Baimundi Teupuli coniuratio, circa annum 1297.

lentiſsimum, qui precio alliciens multitudinem, reipublicæ ſtatum innouare parabat. In quem prodeuntem ad regiam, ſtipatum turba hominum maxima, qui eum dominum ſuũ & urbis declarabāt, mulier de tecto quodam lapidem iaciens, eum trucidauit, atq; eò loci ſeditioſus uitam finijt. Deinceps nullus alius, qui idem moliretur, inuentus eſt: cum ciuitas ſumma ope, ne id mali contingat, prę cauere ſoleat. Mechmetes igitur Paiazitis filius, cum bellum Venetis indiceret, triremes, quæ ſemper binæ in propugnaculis erant, impleuerunt, & rectà nauigarunt in Helleſpontum, duce † Petro familiæ Lauredanorũ, qui in expeditione contra Ianuenſes admirabilē claritatem rebus fortiter geſtis ſibi parauerat.

† al. Aloiſio.

Petrus Lauredanus.

Hic ubi cum nauibus in Helleſpontũ aduenilſet, eregionè Callipolis uela expandēs, prelium haud uolēti animo inire in animum induxerat. Pax enim adhuc uigorem ſuũ obtinere, nec dum fœdera uiolata eſſe uidebantur. Erat præterea à ſenatu illi imperatum, ut defenderet potius, nec prior prælium exordiretur. Viſum enim eſt Venetis non hoſtilia facere, ne urbes ipſorum in Mechmetis regione quas habebant, aliquid mali à Turcis paterentur. Hæ autem ſitæ erant in regione quæ Ionium ſpectat, & in Aegæo mari. Senatus igitur Venetorum mandatum huiuſmodi ſuo Duci dederat, ut non prior arma inferret: nec laceſſens, uerùm laceſsitus prælium occiperet. Vt uenit in Helleſpontum, nec multum ab Aſia naues ſtarent, Callipolis dux non amplius ferendos eſſe dicebat qui ex aperto contumelijs & iniurijs certarēt. Quòd filius Ducis è familia Phoſcarorum ab Decemuiris captus in grauiſsimā neceſsitatem ueniſſet, quaſi ſeditionis auctor, & nouarum rerum appetens: uerùm quæſtione habita, nullum inueni re crimen potuiſſe. Adoleſcentem quidem euaſiſſe illatum crimen. Ex qua re non mediocris lætitia oborta eſt: ipſeq́ domum redijt. Deinde iterum captus eſt, cum interfeciſſet uirum, qui crimen proditionis ei impegerat. Vnde in Creta morari coactus eſt. Tandem cum denuò proditionis reus fieret, Decemuiri ciuitatis eum accerſentes, cũ omnia tentarent, nec ullo modo crimen patêret, remiſſus eſt in Cretam: nec multo pòſt ibidem uita deceſsit. Dux igitur Calliopolis ueniens in regis regionem, & in nauale eius, naues militibus impleuit: & ducens triremes uigintiquinque, aliasq́ naues circiter octuaginta, regia claſſe Venetis, quos contra procedebat, terrorem inijcere nitebatur. Hi quidem ſublatis nauium armamentis, progreſsi ſunt Periconeſum, nihil metuētes hoſtem. Nauis Peloponneſiaca relinquebatur à tergo, quia poſtremò adducenda erat: quæ, cum regia triremis appropinquaſſet, accerſebatur. Dux autem Venetorũ ſublato ſigno eam ſequi, nec priorem in hoſtem incurſionem facere iubebat.

Bellum nauale inter Venetos & Turcos.

Peloponneſiacæ triremis dux, cum putaret ſe iuſſum irruere in hoſtē, & propter eandem rem ſignum eſſe datum, impetum in regis nauem fecit, eamq́ demergit. Reliquæ barbarorum naues cum aduerterent, à parte aduerſa occœptum prælium, & ipſæ ad prælium ſe conuertebāt: feſtinantq́ impetum in

Pelo-

Peloponneſiacā nauē dantes, reſiſtere fortiter. Veneti uiderunt quod parabat̃, uidelicet claſſem hoſtilē incurſare in Peloponneſiacā triremē, ipſi q̃q; ad nauale certamen accingebant̃. Interim dum ferueret pręliū, nauigabāt per omnes hoſtiū naues, quaſdā demergētes ꝓfundo, quaſdā remis ad litus agētes. Veneti in hunc modū uictoria potiti ſunt, capientes naues barbaricas tredecim, pleraſq; tamē uacuas. Nam Turci, ubi ſenſerant naues, in quibus erāt, iam capiēdas, in mare ſe abijciebāt, & in terrā enatabant. Eodem tēpore cum armis urgerēt Veneti Mechmetē, Lampſacum obſidendo in ditionē acceperunt: ibiq; præſidio relicto, domū reuerſi ſunt. Veneti ducē illum qui pręlia ſecunda cōtra barbaros fecerat, reuerſum capitis accuſabāt. Crimini dabatur, ꝙ prior pręter ius & æquū, & præter magiſtratus imperiū, pręliū inijſſet, fœderaq; fregiſſet. Cum in hunc modum capitis anquirerer̃, crimine abſolutus eſt, ut qui pręliū haud prior incepiſſet. Nec tempore multo interpoſito, legationes ultrò citroq; miſſę, inter utroſque pacē icto fœdere ſanxerunt. Mechmetes quidē, quemadmodū accepimus modò, erga Venetos affectus erat. Gręcis uerò erat perq̃ familiaris, eoſq; colere cupiebat in omnibus, quæcunq; petijſſent haud grauatim largiendo. Familiaritatis aūt eius cauſa, quam nūc dabimus, erat.

Muſtaphas Paiazitæ F.

Muſtaphas unus è numero filiorū Paiazitis, imitatus Moſen fratrē, ad Sinopiū ducem, qui hoſtis erat Mechmetis, perueniēs, iuramēti religione interpoſita ſe inuicē amicos & hoſpites in poſterū fore confirmabant. Deinde cū legatos miſiſſet ad Dacię ducem, & amicè ab eo foret acceptus, polliceretur q; ſe ipſi ſuppetias laturū in regno q̊d aueret acquirēdo, in † Aſiā abire decreuit.

† Al. Europam. al. Daciam.

Cū in Aſia lōgo tēpore moratus eſſet, habēs ſecū uiros trecētos, haud ceſſabat ambire Turcorū optimū quenq;, & ad defectionem pellicere. Cum res parū ſuccederet, angebat̃ maximè. Nam Mechmetes ęquitatis amantiſsimus erat, & egregiè optimates Turcorū colere norat, moribusq; erat trāquillus et placidus. Hic dicebat, Muſtaphā haud legitimū, uerùm ſuppoſitū eſſe Paiazitis filiū, ut qui nullo, uel paruo indicio patrē et fratres repręſentaret. Filiū Paiazitis Muſtapham exceſsiſſe è uiuis, ſeq; Muſtaphę ueri filij Paiazitis mortē accepiſſe à uiro integerrimo & iuſtiſsimo, qui ſibi eam ꝓ certo nūciarit. Muſtaphas, cū cœptis parū ſuccederet, abijt ex Dacia: & res ſuas meliore ſtatu fore credebat, ſi ſe cōtuliſſet ad Gręcos, ſic in medio Mechmetis regno cōſtitutus. Iracūdo itaq; animo, relicta Dacia, per Thraciā cōtendebat Thermā, quæ urbs eſt Græcorū.

Muſtaphas capitur.

Ibi ueniēs in colloquiū cū Græcorū duce, & urbē ingreſſus, captus eſt. Mechmetes ubi reſciuit fratrē ſuū perueniſſe Thermā, cōfeſtim omni mora poſita, Thermā ſumma celeritate adhibita, ꝓfectus eſt: aſſumptoq; exercitu, fratrē quęrebat apud Gręcos. Dux Gręcorum, qui Thermā regebat, nunciū ad Byzantij regē ire iubet, ut dicat quid egerit cum Muſtapha: narraret quoq;, aduenisse Mechmetē, & poſtulare ſibi dedi Muſtaphā, ut fratrē ſuppoſiticiū, & ſui generis maculā. Rex miſſo legato, pactū inijt cum Mechmete, q̊ iubebat̃ Muſtaphā in uincula dare, nec quoq; inde abire ipſum pateret̃: pactū hoc iuriſiurandi religione firmarūt. Muſtaphā igit̃ unà cum Smyrnę duce Zunaite, qui cū eo Thermā aduenerat, acceſſeratq; belli cōtra Mechmetē adiutor, in arce Epidauri in carcerē dedere uinctos.

Zuates Smyrnæ dux.

Gręci tēpore longo eos in uinculis aſſeruarūt. Poſtea ducti ſunt in Imbrū & Lemnū, ubi quoq; in carcere captiui delituere uſq; ad Mechmetis obitum. Cum igit̃ Græci hac in re morem geſsiſſent Mechmeti, & quaſi gratiam retuliſſent, in carcere condentes Muſtaphā, accidit ut in poſterū quęcunq; uellent, facilè apud regē Mechmetē impetrarent. Tunc quidē cum experirent̃ regis fauorē Gręci, longo tēpore admodū feliciter reb. ſunt uſi. Peloponeſo eā induxere formā, quā cōmodiſsimā fore iudicabāt. Emanuel habuit filios, Ioannē ſeniorē, quē Gręcis regē dedit: Andronicū & Theodorū: pręterea Conſtantinum, Demetriū, & Thomā.

Emanuelis Græc. Imp. filij.

Ioāni ſeniori, qui reliquis uir melior eſſe apparebat, regnū cōmiſit. Eidem uxorē dedit ex Italia Montferarię principis filiā, morib. quidē præditā optimis, cæterū forma illiberali. Diademate igit̃ caput filij cingens, eum regē & pontificē Gręcorū eſſe iuſsit. Vxorē, quā ex Italia petierat, nō perinde ob formę turpitudinē amabat. Proinde nec cohabitabat, nec etiā Veneris fœdus cum ea inibat: tātū mulieris obrepſerat faſtidiū. Mulier aduertens ſe marito eſſe inuiſam admodū, nauē cōſcendit, & ad genere ꝓpinquos ſe recepit. Ipſe interim matrimonio ſibi iunxit Sarmatię (quę & Ruſsia) principis filiā. Hic quidem in iſtū modū affectus regno præfuit. Andronico aūt imperio regendā cōceſsit Thermam, qui uirtute poſt Ioannē ſecundus inter filios regios erat. Cū aliquanto tēpore ſuperuixiſſet, in elephantiaſim incidit. Thermā quoq;, ut q̊ nō amplius retineri poſſet, ꝓpter res ciuitatis admodū acciſas, Venetis uendidit. Cum igit̃ iudicaret eam uenditionē tum ſibi tum urbi expedire, paruo precio accepto, eam Venetis tradidit.

Theſſalonica Venetis ultro data.

Andronicus aūt ꝓfectus ad fratrē in Peloponneſum, uictū in Mātinea Laconię habuit. Morbus cū indies inualeſceret, tandē uita functus eſt. Theodorū, qui defuncti q̊q; filius erat, miſit ad fratrē Theodorum Porphyrogenitū, ut eum Peloponneſi ſucceſſorē relinqueret. Quē ſuſcepit, & ut fratris & neceſſarij filium apud ſe detinuit. q̊ mortuo, quemadmodū conuenerat, ſucceſsit in Pelopōneſi adminiſtrationē. Hic ubi imperio potitus eſt, uxorē accepit ex Italia, filiā Malateſtę ducis Marchię, q̄ formę uenuſtate, & reli-

quis mulierum dotibus admodum præſtabat. Poſtea cum odium, dehinc diſcordiæ id matrimonium inuaſiſſent, odio, quo uxorem proſequebatur, permotus, ad Nazaræorum Schema migrare ſtatuit. Cum autem iam animo fixum eſſet, Nazaræorum ſuſcipere habitum, accerſiuit fratrem, ut ei regnum tribueret, opesq́;. Verùm haud multo pòſt uoluntatem mutauit, cum eum optimi quiq́; ab iſto inſtituto dehortarentur, nec eum ad hanc uitæ formam tranſire ſinerent. Senior Theodorus nō tulerat filios ex Rhainerij filia: uerùm nati ſunt ei filij nothi. nam duxit uxorem Athenarum principis filiam, quæ omnes ſui ſeculi formoſas anteire dicebatur. †Rhainerius hic Corinthi & Athenarum princeps extitit: Bœotiæ quoq; imperauit, & uſq; in Theſſaliam proceſsit. Imperium hoc modo nactus eſt. Cum contra Græcos, ſic inſtigante Rom. Pontifice, expeditionem ſumerent Galli & Veneti, tum etiam Neapolitanus rex, necnō Tyrrhenorū & Ianuenſium uiri potentiſsimi profecti ſunt, ut Peloponneſum & reliquam Græciā ſubigerent. Et Peloponneſum quidē cæteri in ditionē redegere. At Ianuenſes qui erāt de familia † Zachariarū, cæperūt Achaiā & Elidis partem maximā. occuparunt & Pylum, necnō Meſſanę regionē haud paruam, ut etiam in Laconiam irrumperent. Mediterraneam regionē Pelopōneſi obtinuere Græci Peloponneſiaci. Vniuerſam maritimā Peloponneſi oram capientes tenuerūt Celtiberi occidētales, necnō Ianuenſes & Tyrrheni. Rhainerius cum ab Florentia uēniret in expeditionem hanc (erat enim ortus ex familia Azeolorū ſiue Acciaiolorū) Atticam & Bœotiam, ut antè dixi, in ditionē accepit. Nactus eſt & Phocenſium regionis pleraq;. Ligures Euboiā longis temporib. retrò cæperant: qui permiſerunt Venetis, certis conditionib. & pactis in inſulam aſcendere. Poſthæc paulatim progreſsi, Euboiā uniuerſam occuparūt, cum interceſsiſſent diſcordiæ inter Venetos & Ligures. Regionē iſtam & redditus, quia placebāt, Veneti adhuc habent conditionib. & pactis ijſdē, quib. in eam inſulam peruenerūt: quæ quidē bona fide coluerunt. Rhainerius, Celtiberi, Galliq́;, quotquot bello Græcos laceſſebant, longo tēpore demū poſt Venetos & Ligures in iſtam regionem appuliſſe uidenť. Rhainerius q̃q; aduena exiſtens, affinitate iuncta cū Ligurib. qui Euboiā tenebant, † Prothymi cuiuſdā filiā uxorē ſibi aſſociauit. Hinc regionē eam occupans, etiā Corinthū ſubegit. Peloponneſum quoq; ſubijcere animo agitabat. Poſtea cum ad ipſum ueniret frater Græcorū regis Theodorus, inter ſe affinitatem fecerunt. nam uxorē dedit Theodoro duci filiam ſuā, quæ formæ elegātia omnes antecedebat: Corinthumq́;, ubi mortuus eſſet, ei conceſsit. Promiſerat eñ Rhainerius, ut dotis nomine, ubi primùm ipſe defunctus fuerit, Corinthū accipiat. Filiam ſuam alterā

†Gregoras & Facellus hunc Rogeriū de Empurijs faciunt.

† Giachariorum.

Ann. 1301.

† Philippi de Oria. 1351.

deſpondit Carolo † Acarnaniæ & Aetoliæ principi. Duces regionis illius priores pertinebant ad regē Parthenopes, quæ nunc Neapolis uocatur. Cum à finitimis & uicinis gentibus expellerenť ſuis ſedibus, duce deſtitutæ, Cephallenia, Zacynthus, & Echinades inſulæ, ad iſtum regem conuerſæ, præfectum & principem ab eo acceperunt. Venerant iam olim & alij præfecti & principes in inſulas iſtas. Ibi tum Carolus ille de familia Tocorum habuit ſecum uiros ſpectatæ uirtutis, † Rhoſum, Gyidum ſiue Guidonem, Myleiareſem. Et cum Cephalleniæ moras traherent, animum in Epirum intenderunt: adiunctisq́; Epirotis, regionem quam habebāt ſubiectam, in ditionem acceperunt: paulatimq́; etiā Acarnania in ditionem uenit. Albani ruentes ab Epidamno, & ad Orientem properantes, Theſſaliā, & mediterraneę Macedonię pleraque, Argyropolichnā & Caſtoriā dominio ſuo addiderūt. Aduenientes deinde in Theſſaliā, urbes inter ſe ſunt partiti, regionemq́;, ut q̃ paſtores eſſent, nec ullo in loco fixas ſedes haberent, depaſcebanť. Poſtq̃ aūt in Acarnaniā peruenere, Acarnaniæ principe id permittente, etiam eam regionē pecorib. depaſcendam obiecere. Poſtea conuenit inter ipſos, ut inſidias tenderent Græcis, utcunq; tamē res cecidiſſet. Et ſanè Duci † Iſaaco, qui uenatum ꝓfectus erat, Albani uenientes inſidias ſtruunt duce † Spata. Qui cum foret uir impiger, & ad omnia audax, plurimū ſuis eo tempore audacia & fortitudine profuit. Ducē Iſaacium eò loci cōfecerūt. Hinc continuò incurſionē in regionē eius facientes, eam ſubegere, uirosq́; quoſcunq; in agris deprehenderūt, cæpere uiuos. Poſtea obſidentes Arten (quæ olim Ambracia) Acarnanię urbē, haud ceſſarūt priuſq̃ eam occupaſſent. Hāc regionē ſubigētes, haud abſtinebāt ab occidētaliū regiōe, quā miris modis euaſtabāt, nunq̃ getiſe tradētes. His moti principes Neapolitani, ab Corcyra inſula pergētes (inſulā eñ iſtā ea tēpeſtate Parthenopes reges tenebant) & copias cōtrahentes, ꝓficiſcebanť cōtra Acarnaniā, ut Albanos ex ſua regione deturbarēt, & Arten Acarnanię urbē captā recuperarēt. Qui aduenietes, Arten obſederūt, bellicasq́; machinas muro admouerūt, ut urbē ui caperēt. Spatas Albanorū dux haud intra mœnia ſe cōtinebat, ſed extra urbē obambulās cōſulebat Albanis, q̃s in unū collegerat, ut ſe prōptè ſequerenť ad pręſens periculū. Quo impigrè facto, opprimūt ſubitò Italorū exercitum oppugnationi intentum. q̃s in fugam cōpellunt, plurimis partim necatis, partim captis. Socius & auxiliaris aderat in eo prælio Prialupas Aetoliæ princeps Tryballus, affinis Spatæ duci Artæ. In hunc modum Spatæi Acarnaniam occuparunt. Poſtea Carolus cū proficiſceretur ab inſulis cum ſuis ſocijs, nec non alijs quibuſdam qui in ſocietatem belli uenerāt, offenſi Albanorū tyrānide, regionē Acar-

† è familia Tochiorū ſiue Topiorum Beneuentano.

† Iacobus de Rozza. Dominicus Gilius. Gotfridus Mili.

† qui & Muſachius

†Spatafora

Corcyra à Rogerio capta, circa an. 1150.

† Inico de Daulos. al. Iſaulo.

Acarnaniȩ ſubegerũt. Preterea eripuerũt Aetoliam † Izaulo regenti Dromænorũ urbẽ & Aetoliã. Imperium Aetoliȩ antea penes Thomã Prialupæ Tryballi filiũ fuit, & hoc pacto in Izaulũ peruenit. Cum adiuuaret Prialupas Spatã, & Albanos in bello q̃d geſtũ eſt cum Italis, Arten metropolim Acarnaniȩ obſidẽtib. euenit ut in eo ꝓlio captiui cõplures, q genẽris claritate excellebãt admodũ, in manus uenirẽt. inter captiuos hos extitit & Izaulus ẽ grege optimatũ: qui adoleſcẽs regis Parthenopes (q̃ & Neapolis) nũcupabať. forma erat liberali, & quantũ ad mores attinet, ȩquus & placidus. Hũc cũ plurimis alijs captiuũ trahẽs Prialupas domũ, ut mancipiũ tractauit: eosq́; in cuſtodia aſſeruauit, moratus in regia, uolẽs eos propinquis reſtituere, accepta pecunia, ſi uenirẽt ſuos redẽptũ. Vxor Prialupȩ adoleſcentẽ uiſum amare cœpit. Erat enĩ iſtius mulieris ingeniũ, ut priuſquã peteret, peteret uiros, præ intẽperãtia cui obnoxia erat. Cũ igiť ſtupri cõſuetudinẽ cum adoleſcente habuiſſet, amore ardẽs & furens, cum adoleſcẽte inſidias marito ſubornat. Mulier adoleſcẽtẽ ducit in cubiculũ, in q̃ quieſcere ſolitus erat Prialupas dux: ibiq́;, adiuuãs adoleſcentẽ mulier, Prialupas occiſus eſt, & ipſe ad imperij gubernacula aſcẽdit. Cum aũt ſibi tyrannidẽ ad eum modũ paraſſet, nemini niſi mulieri ſoli placebat. At ultio haud multo pòſt ſecuta eſt. Prialupas enĩ, q filius eius erat, patris nomen gerẽs, nat⁹ ex iſta uxore, cũ ꝓperaret ad regẽ Moſem, petẽs auxiliũ & ꝑſidiũ cõtra † Carolũ Acarnaniæ principẽ, ut eam regionẽ in poteſtatẽ redigeret, captus eſt, oculiq́; eius eruti ſunt. Regionẽ urbis Ioaniorũ nemo ſubegit. Petijt enĩ Carolum ſibi ducẽ: cui ubi primum urbis adminiſtratio eſt cõmiſſa, bellũ fortiter admodũ ſuſtinuit. Regnũ hoc, cũ prius Tryballorũ foret, ad Izaulũ & Carolũ ducem in hunc modũ deſcendit. Cum utraq; teneret finitimã Archeloi regionẽ, quæ ea tempeſtate Aetus uocabatur, & Argyropolichnam uſq; Naupactũ, quȩ eſt e regionẽ Achaiȩ, ſuo imperio admouit. Qui principatum adminiſtrauit cũ uſq; res ſuȩ incrementa ſumerent, pace belloq; nulli ducũ cederet: tandẽ cum bellis, quȩ aduerſus finitimos geſſit, plurimũ gloriȩ ſibi peperiſſet, duxit, ut ſuprà docuimus, Rainerij Athenarũ & Corinthi principis filiam. Huic duci natus eſt filius nothus. nam ex Euboide uxore ſtirps uirilis haud nata eſt. Nomen filij nothi erat Antonius. Huic teſtamento reliquit Bœotiã, & Thebas urbẽ. nam Corinthus ceſſerat genero Theodoro, regis fratri. Vrbẽ Athenas, quæ prius Celtiberorum erat (nam & hãc tenuere Iberi) ſibi ſubijciẽs, tandẽ Venetis reliquit. Filius Antonius à patre accepit Bœotiȩ regnũ. nã reliqua Phocẽſiũ regio & Lebadia uenerãt in poteſtatẽ Paiazitis, quas ſuo dominio adiunxit, ut ſuprà memorauimus. Antonius cõtra Venetos bellũ mouit, & Athenas ſumma diligẽtia exercitib. circumſedit. Veneti ȩgrè ferebant urbem ſuã obſidione premi. parant igiť eam obſidione ſoluere. Et cum ſtatuiſſent hoſtili animo ꝓficiſci cõtra Thebas, exercitũ ex Euboia quãtũ potuere cõpararũt, nec nõ reliqua quæ ad inſtruendũ exercitũ attinẽt, collegerũt. Et ab Euboia rectà mouẽt in Bœotiã, & contra urbẽ. Antonius ut accepit Venetos cõtra ſe cũ exercitu pergere, ſuos in duas turmas partiť, quas locat in uia per quã Venetos & Euboiẽſes iter facturos compertũ habebat. Vnã poſuit in fronte, alterã ut à tergo eſſet iter ingreſſis. Deinde expectauit donec hoſtes ex impulſo in mediũ uenirẽt. Veneti ꝓgrediebanť ad urbẽ Thebas, q̃ aberat ab Euboia ſtadijs 100. & 50. Numerus aũt eorum qui arma Thebis inferre parabãt, cõplectebať ſex millia militũ. Antonius, cum in inſidias hoſtes precipirati eſſent, in hos undiq; coortus, habẽs in ſingulis turmis nõ ultra ter cẽtenos, ſimul utriſq; apparens, hoſtes fugã arripere coegit, plurimis cȩſis & captis. Etiã principes qui eorũ regionẽ gubernabãt, cȩpit uiuos. Hinc cedens reuerſus eſt, unde digreſſus erat, ad obſidionẽ Athenarũ. Ad hãc urbẽ copias habuit, donec quidã Athenienſes pacto intercedẽte per ꝓditionẽ urbem hoſti traderent. Deinde paucis dieb. pòſt & arcẽ, quã obſidione urgebat, occupauit, ꝓrincepsq; Atticȩ & Bœotiȩ declaratus eſt. Cũ aũt ueniſſet iã antè in Ianuas Paiazitis, ſuperſtite adhuc patre, deinde q̃q; acceſsit Ianuas Moſis, Mulſumanis, & Mechmetis: Ianuȩ milites munerib. ſibi cõciliauit, & in regione ſua admodũ ſuauiter & trãquillè in reliquũ regnauit. Dicunt hũc uirũ cȩterà illuſtrẽ extitiſſe. Deinde cum in ditionẽ redegiſſet Athenas, ferũt eũ tum demũ abijſſe ad Ianuas regis, q̃s ſibi familiaritate et arctiſsima neceſsitudine deuinxit. Tyrãnidem aũt exercuit, ducta priuati cuiuſdam Thebani uxore. Cum enĩ nuptiale ſacrũ peragẽtes in nuptijs cuiuſdã Thebani choreas ducerent, aderat & ſacerdotis cuiuſdã filia, maritũ habens forma quidẽ luculẽta, moribusq; uenuſtis & modeſtis ꝑditũ. Hãc in ipſa chorea adamauit. Amore aũt amens, haud multo tempore pòſt eam ſibi matrimonio iunxit. Feliciterq; uitã egit, cum principatũ ad eum modũ inſtituiſſet, q̃ ſibi ſuiſq; & alijs maximè opportunè habere uidebať. † Aleoti filiũ Aeginȩ principẽ, q corporis fortitudine ꝑſtabat, generũ aſciuit, data ei quã adoptauerat, in uxorẽ, filia. Habuit & aliã filiã adoptiuã, qua ſibi generũ parauit iuuenẽ quendã ab Euboia oriundũ, claro loco natum. Poſtremò cum bellum inter ipſum & Venetos pace diremptum foret, pacatã amplexus eſt uitã. Aleoti filiũ Aeginȩ ducẽ, uirũ maximè ſibi cõmodum, quãdo ad ſe ueniſſet, magnificè uenerabať. Vitã uerò ſuam cũ tẽperanter inſtituiſſet, ad multã ſenectam peruenit, fœliciter uiuens. & quia imperiũ pulchrè & decẽter ordinarat, multas cõportauit inde diuitias. Vrbẽ quoq;, q̃ potuit maximè, edifi-

† Daulum.

Ioanniorum principatus in Aetolia, ubi olim Caſſiope.

Thebarum obſidio.

Antoninus Athenarum dux.

† Galeoti.

Galeotus Malateſta.

cijs & reliquo apparatu exornauit. Horũ cũ hucuſq; mentionẽ fecerim, tẽpus eſt ut redeã ad Theodorũ regis F. Spartę & reliquæ Peloponeſi principẽ, q educatus & diſciplinis inſtitutus à Theodoro patruo, poſtea ab eodẽ mortuo principatũ accepit. Ad hũc cũ uenisſet pater eius Emanuel Byzãtij rex, principatũ firmiorẽ & ſtabiliorẽ Theodoro fecit. Sermonẽ q́q; funebrẽ habuit, & maximo mœrore affectus uolutabat̃ ſuper † fratris ſepulchro. Poſtea aduocãs Peloponeſios in Iſthmũ, muro eum includere aggreſſus eſt. Cui cum impoſuiſſet p̃ſidiũ, Byzãtiũ repetijt, habẽs ſecũ in uinculis Peloponeſiorũ duces. Hæc quidẽ ſunt q̃ ea tẽpeſtate regib. Gręcorũ euenerũt. Imperãte Mechmete, bene ſe res Gręcorũ habebãt, tũ quãtũ ad regnũ, tũ quãtũ ad reliquũ uiuẽdi ptinet modũ. Poſtq̃ in fœdus & pacẽ coierãt cũ Mechmete, nihil antiquius Mechmetes ducebat, q̃ ſumma ope niti ut Gręci q̃plurimi iſtã pacẽ facerent. Proinde q̃duis potius malebat q̃ ut peregrini cũ his in colloquiũ cõgrederent̃. Nec ceſſabat in eos dona cõferre, q̃cunq; ijs grata fore arbitrabat̃. Reliqua etiã faciebat ꝓpter filiũ ſuũ Amuratẽ. Erant em̃ ei duo filij, Amurates, q̃ natu erat maximus, & Muſtaphas annis iunior, & adhuc puerilẽ agens ętatẽ. Europę imperiũ illi, huic Aſiæ teſtamẽto relinquere parabat. Cumq; ita filijs q̃ ad regnũ attinere uiſa ſunt diſpoſuiſſet, iuſsit ut extremã ſuã uolũtatẽ ſeruarẽt: Byzantioq; regi ſubſidio uenirẽt, quãdocunq; ab hoſtib. uim pateret̃, & fortiter uirũ defenderẽt ab his q ei iniuriã facerẽt. Cũ copias miſiſſet in Daciã, eam diripiebat. nec à Pannodacia manus abſtinuit, Chotza Therozis miniſtro exercitũ ductãte contra Pãnones & Pãnodaciã, Illyricosq;. Brenezis, q arma inferebat Illyricis & Pãnonib. & Peloponeſo, extãt in Europa deſignata opa plurima memoratu digna: plurima q́q; egregia facta Turcorũ, cum Europę equitib. adiũcti ſtipẽdia facerẽt, maximè celebrant̃. Cum enim expediti ſequerent̃ q̃cunq; dux duxiſſet, cõmoda plurima reportabãt. Et cùm eodẽ duce incurſionẽ feciſſent in Venetorũ regionẽ Turci, magna p̃da hominũ aliarũq; rerũ abacta, admodũ opulenti facti ſunt. Itaq; haud modica ædificia à Breneze in Europa ſunt excitata, ut poſteris monumẽtũ forẽt. Poſtea aũt cũ relicto Moſe ad fratrẽ eius trãſijſſet, imperatoriã dignitatẽ filijs cõceſsit. Hinc cũ Brenezis filij † Ieſus, Baracus & Halies, puĩcia ducẽdi in hoſtes fungerẽt̃, breui ad maximã claritatẽ ꝑuenere. Brenezes inhabitauit Ianitzã urbẽ, quã à rege, ut ibi domicilũ haberet, dono acceperat. Filijs aũt p̃ceptũ erat, ut quãdocũq; neceſſitas poſtularet, haud cũctarent̃ miniſtrare & inſeruire regi. Ianiza urbs ſita eſt ꝓpe flumẽ Axiũ: nec pauci iuxta eã colunt̃ Brenezis uici. Sub Mechmete poſt Brenezẽ Turachanes (quẽ hodie Vardari uocãt) eximius dux erat, qui p̃erat equitib. q undiq; ad ipſum cõcurrebãt. Vſusq; ꝓſpero rerũ ſucceſſu, p̃das agebat plurimas ex hoſtili regiõe. Imperauit Bidine, cũ huic à rege Mechmete eſſet p̃fectus: tranſiẽsq; in Pãnoniã, multum gloriæ per uniuerſam Europã obtinuit.

† filij.

Brenezis geſta.

† Ioſue.

LIBER QVINTVS.

Mortuo Mechmete, qui Paiazitis fuit filius, regni ſui anno 12. imperij moderamen Mechmetis filius Amurates, q cęteros ętate anteibat, nactus eſt. Ea tẽpeſtate uerſabat̃ Pruſæ, quæ Aſię urbs eſt, quęq; ad regni curã attinere uiſa ſunt cõſtituebat. Grȩci Mechmetis morte & Amuratis in regnũ ſucceſsiõe accepta, accerſebant è Lemno Muſtaphã, qui Paiazitis ferebat̃ eſſe filius, & tum temporis in Lemno agebat mediocri cuſtodia à Græcis aſſeruatus. Cũ aũt hi qui Muſtaphã uocatũ ierant, ꝓhiberent̃ uẽtis aduerſis, q̃ trãſitũ à Lemno in Helleſpontũ uiolẽter eo tẽpore auferebãt, regẽq; in Europa cõſtitui oporteret, triremib. intercipiebãt Amuratis in Europã traiectũ, Propõtidẽ & Helleſpontũ intercludẽtes, ne poſſet traijcere. Ipſi uerò nauigauerũt Callipolim, q̃ eſt urbs Cherſoneſi, rerũ omniũ abũdãtia affluẽtẽ, ut ibi in colloquiũ cũ adueniente Muſtapha uenirẽt. Quę ubi impoſuerũt regẽ Europę, petẽtes ut ſibi reſtitueret Callipolim, facilè impetrarũt. Hic q̃dẽ Grȩci ſemetipſos resq; ſuas planiſsimè perditũ iuere, pręnimia imprudẽtia: urbsq; eorũ parũ abfuit quin capta & direpta ab Amurate fuiſſet. nã duces Amuratis relicti in Europa ab Mechmete patre, ut filio in regnũ ſuccedẽti obtẽperarẽt, acceſſere ad Byzãtiũ regẽ, petẽtes ne in p̃ſentiarũ Grȩci diſſentire uelint: néue ipſe q̃d cõtra ea q̃ ꝓmiſiſſet regi Mechmeti, nouarũ rerũ cupidine moliret̃. Paiazites, unus de numero optimatũ regis, declaratus iudex & dux Europę, legatus ibat ad regẽ Byzãtiũ, adhortãs eũ ad fœdus faciẽdũ, q̃ iuberet̃ ipſi auxiliaris eſſe, ſi q̃n uſus poſtularet. Et q̃ magis regis animũ cõmoueret, offerebat obſides XII nobilium filios. His addebat, aureorum myriades XX. necnõ regionẽ plurimã Callipoli adiacẽtẽ, quãcunq; eo loci Grȩci petijſſent. Hęc q̃dẽ pollicebat̃ & dabat, ut Muſtaphã rex Byzantius miſsũ faceret, neutriſq; ſuppetias ferret: ſed ipſos potius ſineret cõcurrere infeſtis armis: eũq; quẽ belli euẽtus regẽ declaraſſet, regno pręeſſe paterent̃. Hęc pręconis uoce ad Ioannẽ tũ Grȩcorũ regẽ iuuenẽ, nec q̃cq; moderati, ut ſibi pararet regnũ, cogitantẽ, referebant̃. Arbitrabat̃ nãq; res ſuas melius habituras, ſi illi inimicitias inter ſe gererent hoſtiles: ſeq; feliciore rerũ ſucceſſu uſurũ q̃ hactenꝰ, ſi inter ſe diſcordias fouiſſent. Etiã hinc magnã ſibi pollicebat̃ felicitatẽ fore, ſi ambo ſua opa indiguiſſet. Pręterea hęc cogitatio eius ſubibat animũ: Quòd ſi inter ſe diuiſerint regnũ, & id ſup utroq; recubuerit, fore ut facile ſuperare poſsit utrũq;: cũ neutri, quantũ ad regni magnitudinẽ ſpectat, tũ ſit conferẽdus. Id aũt cõmodiſsimè euenire putabat, ſi regnũ inter ſe diſtribuerent, & ambo regnarẽt. poſt lõgè aliã tenebat ſententiã. Totus nãq; ſtetit à partibus

AMVRATES II. Turc. X. Imp. 1412. uel 1419.

Conſtantinopolitani imperij declinatio.

Ioãnis Imp. inconſtãtia.

tibus

tibus Muſtaphæ. Pater autem Ioannis,qui regnum adminiſtrabat, diuerſum à filio ſentiebat. Nam cenſebat fœderum religionem nec temerandam,nec uiolandam eſſe: & qui id feciſſet, nihil boni ei unquam euenturum : nec quicquam prohibere,quo minus cum errato ſuo pereat penitùs. Verùm hæc in deliberationem proponenda eſſe ei, qui deliberet utri parti ſit adhærendum: ab hac parte locentur opes regni,& peregrinorum militum robur:ab altera,quæ modò diximus,ponantur. Illa quidem dubiam faciunt electionem. Hęc etiam ambiguitatem inferunt, dum cogitaret quà & quomodo regnum ſibi ſubijceret, & interim Græcorum res in ſummum adduceret diſcrimen. In hunc modū ad utramque partem Gręcorum animi propendebant. Vicit tamen ſententia,quę iubebat regem iuuenem,qui rerum rum potiebatur, ſequi quocunq; duxiſſet. Proinde adiungebantur Muſtaphæ,eumq́; regem pronunciarunt:hac tamē cōditione ut Callipolim amiſſam reciperent. His ita decretis,copijs naualibus impleuêre naues,quibus inſtructus rex uenit Callipolim. Cum autem nondum eò adueniſſet Muſtaphas è Lemno,uolens ipſe interim aliquid agere quod pertineret ad regnum Europæ,Callipolim obſidere ſtatuit. Aderat & Zunaites Smyrnę princeps,Muſtaphæ familiaritate iunctus. Porrò dicebant Turcis,qui conuenerant, Muſtapham breui affuturum. Oppugnabant arcem Callipolis : nec multo pòſt dedidit ſe aduenienti Muſtaphę Cherſoneſus:& illicò eum regē conſalutauit,& quocunq; duxiſſet, promptiſsimè ſequebantur. Callipolim ſibi tradi poſtulabat Græcorum rex. Muſtaphas paratus erat eā dare, nec abnuere. Turci rē iſtā iniquis patiebant̄ animis, cum parum honeſtum ſibi fore arbitrarentur,regno nondum ſatis firmato , urbem talem Græcis donare. Præterea in dubio adhuc eſſe,cum regnum nondum ſatis ſit munitum,quónam res erupturæ ſint. pollicebatur itaque Græcis rex,cum in regnum ueniſſet, ſe ipſis traditurum Callipolim : præterea ſi aliquid aliud,quod ſibi utile fore putarent, poſtulauerint, eos porrò haud repulſam paſſuros. Græcis in hunc modum perſuaſis, rectà in Europam contendit. quem aduenientem omnes ut regem & Paiazitis filium excipiebant,eiusq́; imperio ſe ſubmittebāt. Cum Paiazites compertum haberet Muſtapham Adrianopolim pergere (urbem enim iſtam regebat iuſſu Mechmetis , qui moriens id ei mandarat) exercitu ex Europa congregato, obuiam proceſsit Muſtaphæ quàm proximè Adrianopolim , quaſi pugnaturus : nec permiſſurus,ſi tantæ uires fuiſſent , eum in regni ſedem procedere. Cum Muſtaphas agmine compoſito accederet,Turci cōfeſtim omnes ad Muſtapham tranſitionem faciunt, eumq́; ut regem adorant. Pręterea Paiazites prouolutus ad genua Muſtaphę,eum ut regem adorauit:resq́; eidem tradidit,ut pro ſuo arbitrio ageret. Hunc continuò necari iuſsit: ducesq́; exercitus Adrianopolim , eam urbem cæpit, & in regni ſedem progreſſus eſt. His peractis conuerſus,proficiſcebatur contra Aſiam, uolens & Aſiæ regnum ſubigere. Traiecit autē in Aſiam, habens ſecum Europæ exercitum, & Turcorum pedites, quos Azapidas uocant. Adhibuit & Smyrnæ principem Zunaitem. His copijs in Aſiā tranſportatis, aggreſſus eſt Amuratem Mechmetis filium. Legatos miſit ad regem Græcorum , qui orarent, ne quid,quia peregrè abeſſet,innouarent: ſe, ubi primùm Aſiam ſubegerit, & Amuratem deuicerit,ipſis redditurū Callipolim. Adueniebant quoq; ad regem Byzātium legati ab Amurate,dicentes, ſi arma Amuratis ſequantur, fore ut quicquid peterent ab Amurate, conſequerentur. Gręci legationes differebāt aliquandiu: poſtremò Amuratis legatos dimiſerunt. Græci autē ſequuti ſunt partes Muſtaphæ:cui perſuaſerunt , ut ſecum fœdus faceret cōditionibus quas ipſi præſcripſiſſent. Legati Amuratis cum rediſſent in caſtra,rumorem ſparſerunt , ſe Græcos ſibi auxiliares paraſſe. Eo tempore caſtrametati ſunt prope Lopadium lacum , & regionē Michalicij eò loci euaſtauerunt , ubi lacus multis ambagibus per anguſtias in mare effunditur,& pons eſt. Muſtaphas igitur accedens,caſtra locauit iuxta fluuij oſtium, qui ex lacu promanat. eò cum adueniſſent Amuratis legati,commodū ſanè uulgarunt rumorem,quaſi ſua legatione effeciſſent ut Gręci ſibi auxilio uenirent. Minitantes igitur uociferabantur contra Muſtaphæ exercitum,quaſi periturus ſit in Aſia interclusus. Hæc fama cū uolaret in caſtris Muſtaphæ,& necdum legati præſtò eſſent, quos ipſe miſerat, ueriti ne Græci occupantes Helleſpontum,nec tranſitum in Europam darēt, & milites Muſtaphæ in Aſia interciderent,inter ſe colloquuti ſunt uaria. Poſtea, ea nocte quæ inſequuta eſt, Zunaites Smyrnæ princeps,Muſtapha relicto, ad paternum profugit principatum. Aufugerunt & reliqui duces,parum fidentes Muſtaphę fortunę. Vt animaduertit Muſtaphas ſuos exercitus dilabi,ſibi quoq; tandem timens,fuga pręproperа ad mare ſe proripuit. Gręci qui elegerant Muſtapham , cumq́; ſibi ſocium parauerant, nauibus impoſuêre milites,& nauigarunt in Helleſpontum. Rex autem Byzantij cum foret in Pericōneſo , amori importuno mulieris,quam amabat,operam dabat. Hęc autem ſacerdotis cuiuſdā filia erat. Nec ſanè admodū opportunè ibi uiuebat : tranſitu enim in Europam Amurates arcendus erat. Amurates,ut primùm dies illuxit,caſtra hoſtium uacua & deſerta deprehendit. Azapides autem manus ſupplices tendebant , rogātes ne in ſe à ſuis equitib. fœdè deſertos & proditos ſæuire

Græcorum diſcordia.

MVSTAPHÆ *adiunguntur Græci, ſitiq; rex XI.*

Azapidæ.

Lopadium lacus.

Zunaites transfuga.

uire ſtatueret. Ponte igitur Amurates lacum cum iungens, quàm celerrimè ad hoſtium caſtra trāſijt, & Azapides omnes occidit. Hinc perſequi ſtatuit Muſtapham per omnes urbes, quaſcunque adijſſet. Muſtaphas autem præuerterat Amuratem, transfretādo Callipolim. Amurates uerò nactus nauim Ianuenſium maximā, quę forte appulerat, paciſcitur cum gubernatore, ut ſe cum peregrinis & Ianuę militibus, nec non cum reliquis copijs in Europā traduceret. Mercedem gubernatori ſoluit maximā pecuniam, quantam petijſſet, impigrè numerando. Et in hūc modum cum copijs ſuis uniuerſis in Europam tranſuectus eſt. Muſtaphas ubi cōperit Amuratis in Europam tranſitū, iamq; minus minuſq; tutus foret, ubique fratre imminēte, circūſpiciens locum ubi exitiū euitaret, fuga ſe contulit in

Toganus mons.

montē, quem incolæ Toganū nomināt. Eò ſequutus eſt Amurates, nec deſinebat omnia indagare ut potiretur Muſtapha. Cum autē quaſi uerriculo luſtraſſet, & indagine circundediſſet locū in quo eum ſe occultare ſuſpicabatur, ſub arbuſto latitantē offendit. Cuius, ubi uiuus in manus uenerat, guttur laqueo fregit. Interfectus eſt itaque Muſtaphas, cum regnaſſet in Europa annis tribus. Amurates, ubi utranq; continentē in poteſtatem redegit, rex creatus eſt. Nec multo pòſt expeditionem ſumpſit aduerſus Byzantiū & Græcos. Premiſit ducem Michaloglen, qui iudicis & ducis partes in Europa gerebat. Hic aſſumptis Europæ exercitibus, incurſionē fecit in Byzātij regionē, & poſtea ibi caſtrametatus eſt. Hunc illicò ſequutus eſt Amurates Mechmetis filius, ducens ſecum peregrinos & Ianuæ milites, necnō reliquos omnes qui belli tempore regem comitari aſſolent. Adduxit ſecum & Aſianum exercitū, caſtraq; poſuit, quę ab una parte maris initium ſumentia, ex currebant uſq; in alterā partē maris.

Ianizarorū educatio.

Ianuæ autem ſic ſe habent. pedites adſunt apud regem ſemper ſex mille, interdum decem mille. Ex his præſidiarios milites eligit, quos arcibus defenſandis imponit, & in eorum locū ſubrogat alios. Ad hunc autem modū Ianuæ milites ad regem conueniūt. Pueros quoſcūque poteſt acquirere, ubicunque terrarum captiuos abductos, Turcis in Aſia in diſciplinā tradit, ut Turcicam linguam addiſcāt: penes quos ſi manſerint duobus aut trib. annis, linguam apprehendunt Turcicam. Vbi linguā didicerunt quantū ſatis eſt, ex eorū numero quos in diſciplinā dedit, bis mille, aut ter mille eligit, quos Callipolim perducit, nauibusque præficit, ut artem nauticam diſcant, tranſuehentes homines qui in Aſiam ex Europa iter inſtituunt. Quotannis ſinguli tunicam & gladium inſtar ueru accipiunt. Haud multo tempore pòſt, citantur in regis Ianuas, quibus rex ſuppeditat mercedem ſufficientem, ut hinc uiuere poſsint: alijſq; ampliorem tribuit mercedem. Qui ſub decurionibus & quinquagenarijs conſtituti, & in cohortes cuneoſq; diſcreti, ſtipendia faciunt, manentque menſibus duobus in tentorio Decurionis. Hi tentoria ſua figunt, ut ſe mutuò contingant quàm proximè apud regem. Intra hos nulli tendere tentorium licet, præterquam filijs regis. Inter hos ſunt theſauri regij, cubiculum que regium. Tentorium rubrum, quandoque duo, & aliquando tria regi ponuntur, quæ fiunt ex argilla rubea, & inaurantur. Sunt & alia tentoria regis intra peregrinos numero fermè quindecim.

Turcorum militia, nomina & ordo.

Extrà tendunt reliqui Ianuæ milites, Amurachorij & pocillatores, quos Saraptarios uocant: ſigniferi, quos Emuralamios nominant: Ianuarum iudices, quos Bixorides appellant, & regis tabellarij. Hi omnes cū numero ſint plurimi, numerus tñ eorū augetur, cum accedunt miniſtri & famuli, quos habēt cōplures. Illos quos modò diximus, ordine ſequuntur in Ianuis regis, Sylictorides circiter trecenti, qui ſunt equites ex peregrinis in iſtum ordinem allecti. Hos attingunt Caripedes peregrini, iſto nomine notati, quòd ab Aſia, Aegypo & Aphrica in Ianuas ueniant: & exercentes fortitudinem mirabilem, mercede à rege conducuntur, alius quidem maiore, alius uerò minore. His ordine proximi ſunt Alophatzides, qui mercenarij dicūtur, qui numero ſunt octingenti. Ab his tendunt Spachides, quorum cohors ducentos complectitur. Hi ſunt ducum & principum filij, quos de ſuo cubiculo rex eijciens, in iſtū militiæ ordinem mittit, & alios in eiectorum locum ſubſtituit. In hoc grege eos retinet, qui uirorū bonorum & illuſtrium filij cenſentur. Hic eſt, ut paucis dicam, Ianuarum ordo. Vniuerſę ſuæ monarchiæ rex duos præponit imperatores: unus

Baſſa Romaniæ.

Europæ, quem Baſſam Romani appellant: alter Aſię (Baſſa Anatolię ſiue Natolię dictus) Imperator nuncupatur. Hos ſequūtur copiæ uniuerſæ & duces reliqui, quocunq; molem auerterunt, iuſſu regis. Comites ſe ijs iungūt & præſides, quos ſigniferos nominant. Vbi enim in iſtum ordinem fuerint allecti à rege, donantur ſignis, ut qui duces & pręſides ſint multarum urbiū. Hunc præſidem comitātur urbium principes & magiſtratus, quocunq; cum exercitu ꝓficiſcit̄, cum uniuerſi ſequantur ſuos magiſtratus & duces. Vbi uentū fuerit in caſtra regis, hic fermè ordo ſeruatur. Equites ſecernuntur in ſuos tribunos. Azapides ſub uno duce collecti ſtipendia faciunt.

Byzantij obſidio.

Amurates cum ueniſſet Byzantiū, urbemq; eam obſediſſet, mœnia tormentis quatiebat. Tentabat quidē murū ſternere, at cœpta parū ſuccedebāt. Globi, quos bōbardæ torquebant, ponderis erāt maximi. Murus aūt cū foret firmus & admodum munitus, tormētis nihil ceſsit. Bōbardā ego arbitror nō eſſe inuentū antiquū, ut quis credat à ueterib, eſſe repertam,

tam. Vnde aũt originem ſumpſerint, aut qui mortales primi bombardas in uſu habuerint, haud certò tradere poſſum. Quidam Germanos putant bõbardis eſſe uſos: ijſdemq́; bombardarum inuentum acceptum ferunt. Reliqui autem bombardarij ex Germania progreſsi, in uniuerſum paulatim peruenere orbem. Vnde autem originem cœperint bombardæ, certò aſsignare non poſſum. Impetus uerò bombardarum & mirabilis uis cognoſcitur inde, quòd corporibus, uel ijs quæ reſiſtendi uim habent, damnum infert maximum. Puluis autem impetum illum uiolentum, quo fertur, miniſtrat. Nitrum enim, ex quo puluis conficitur, addito carbone & ſulphure, uim iſtam tenet. Orbis iudicat bombardas, arma & munimẽta eſſe optima. Quapropter etiam minus uirtutis bombardæ habent, quamuis earum impetus penè ſit diuinus. Primam bombardam exiſtimo fuiſſe ferream. Poſtea demum opinor fuſionem æris & ſtanni eſſe excogitatam, quæ per conflationem fit. Quæ quidem materia iuxta cenſetur eſſe firmiſsima, & optima: eóque conferre plurimùm, ut globus in mirandam emittatur longitudinem. Formam autem bombardarum deſcribere, cum ubique hominum oculis obiectæ ſint, ſuperuacaneum fore iudicaui. Bombarda oblonga eſt: & quanto longior eſt, tanto longius eiaculatur globũ. accepimus enim bombardã fuiſſe, cuius globus impetu emiſſus, ſuperauerit ſeptuaginta ſtadia, cum finitima terra quæ interiacebat, utrobique moueretur. Potentia autem ignis, ut apparet, tonitru procurat, nec nõ uiolentã lationem lapidis. Nam ſi ignis incluſus cogatur, magna quædam, & quæ noſtrum planè captum excedunt, efficere nouit. Etiam fulmen naſcitur, ſi uentus in ignem mutatur. Hinc igitur & tonitru & latio fit: ſiue quòd concedatur non eſſe uacuum in rerum natura, ſiue quòd ignis efficacia accedat: quæ ſi uiolenter urgeatur, & materiam apprehẽdat ſibi accommodam, utraque iſta præſtare poſſit. Omnis autem iſta potentia in ignem, ut cauſam, referenda eſt. Huc additur & puluis, qui natus eſt ignis potentiam, intercedente igne, mouere. Quibus omnibus coniunctis, fit ut lapis, ſiue globus, in tantam longitudinem iaciat. Amurates igitur Mechmetis filius, aggreſſus murum, ubique admotis bombardis & alijs machinis, eum capere nitebatur. At Græci mœnia fortiter defendebant, de ſcalis deturbantes peregrinos regis. Quidam amputatis capitibus deuoluebantur ad ſuos. Amurates cum nihil efficeret, licet omnia tentaret quæ ad urbem capiendam pertinerent, triſticia affectus eſt: & animi anxius, uſque putabat ſe urbem occupaturum. Moras igitur cum necteret, nec ab urbis obſidione diſcederet, Græcorum legati ueniunt, pacem & fœdus petentes. At ipſe

Bombarda Germanorũ inuentum.

Conſtantinopolis fruſtra obſeſſa.

Græcos in fœdus ſuſcipere aſpernabatur: nec multis diebus pòſt re infecta domum reuerſus eſt. Copiæ uerò eius omnes dilabebãtur ad ſua. Græci legatos ire iuſſerũt ad Amuratem, oratum pacem: quos dimiſit Amurates, ipſorum petitionem auerſatus. Cum igitur Græci affectarent ſummis uotis pacem, nec tamen eam impetrarent, ad Muſtapham conuertuntur, Mechmetis filium. Ea tempeſtate is apud Caramanum agebat, uictum & neceſſaria ab eo capiens. Miſsis igitur legatis, Græci Muſtapham Mechmetis filium, cum natus eſſet annos tredecim, acceſſunt. Puer ubi Byzantium uenit, ſermones ſparſit per Turcos, magnis promiſsis eos accendens, prehenſabat ſingulos, quibus promittebat duplum eorum quæ ſub Amurate habuiſſent accepturos. Et quidam Turci, at pauci, ad puerum iſtum transfugiunt. Puer autem tranſgreſſus in Aſiam, auxilio Græcorum regis inſtructus, locum qui † Templum nominatur, expugnauit. Iter facienti per Aſiam, Turci qui ibi erant adiungebantur, ut qui eſſet regis filius. Ibi tum Aliazes cognomento Saraptares, ſiue pocillator, cui ab Mechmete puer ille commiſſus erat, per proditionem Amurati puerum tradere paciſcitur. Pactis aũt ſatis firmatis, cõcluſum eſt, ut puer Amurati proderet. Miſſo itaq; nuncio ſignificauit Amurati, ubi nam terrarum puer ageret. Cum puer Nicæam ueniſſet, urbem eam cæpit: & cum ibi moraretur, optimates Turcorum conciliabat. Hyems erat, qua prohibebatur puer longius procedere. Amurates cũ intellexiſſet puerũ Nicęę uerſari, nũciante id Aliaze Saraptare, aſſumptis ſexies mille Ianuarũ militib. uenit q̃ ocyſsimè in Helleſpontũ: & tranſiẽs, rectà abijt in Bithyniã. Et cum inopinatus & improuiſus irruiſſet in urbem, puerũ ab Aliaze ꝓditũ cõprehendit. puer eñ excitus tumultu, cõfugerat ad Aliazẽ, cui obediebat, ut ſe defenderet ab imminẽti periculo. Aliazes puerũ metũ omittere, & bono animo eſſe iubet, & ſic eius fratrem expectat. Cui ubi in regiã urbis ſedẽ ꝓceſſerat, puerũ in manus tradidit: quẽ acceptũ laqueo, ut moris eſt regũ illorum, ꝑfocauit. Aiunt Tezetinẽ, uirũ regio ſanguine ortũ Erziganis regis, auxilio ueniſſe puero, ut audiuerat hoſtes in urbẽ penetraſſe: & cõieciſſe ſe in medios hoſtes: ubi & Michalinẽ Europę & ducẽ & iudicem hoſtẽ ſuũ cõfecit. Tandem cũ plurimos alios neci dediſſet, et ipſe occubuit. Grecorũ res tũ ſic habuerũt, cum ſecuti eſſent partẽ Mechmeti aduerſam. Thermã Macedonię Venetis uendidẽre: impoſsibile exiſtimantes, ut ſperarẽt ſibi urbẽ hãc ab Amurate dari in poſterũ. His peractis, bellum conuertit Amurates contra Thermam: quam, ad omnia intentus, ſumma ope oppugnabat. Machinas etiam mœnibus admouit: nec tamen cœptis reſpondebat euẽtus. Tandem proditionem

† Hieron.

Muſtaphæ interitus.

Theſſalonica Græcis ultro data, & à Turc. expugnata.

paciſcitur cum oppidanis, quibus imperatū erat, ut ab domibus ſuis cuniculos ſubterraneos agerent, qui extrà ferrent. At foſſores comprehenſi à Venetis, quidam fugerunt in Amuratis caſtra, deſcendētes de muro. Poſtmodum ab arce, quam aggreſsi erant, expugnarūt urbem, expugnatamq́ diripuêre. Accepi peregrinos impigrè ſcandentes & ſuperantes mœnia, urbem cæpiſſe, reliquis deinde accedentibus: quam poſtmodum diripuêre. Nec quiſquam eorum qui in oppido erāt, euadere potuit manus hoſtium. Hinc reor Amuratem urbem iſtam per proditionē ſuo dominio iunxiſſe. Vrbs autem hæc erat maxima, nec ulla, quæ modò Græcis parêrent, inferior. Ciues eius urbis paſsim per Europā Aſiamq́ captiui trahebantur. Præſidium Venetorum, quod in urbe erat, ut rumore allatū eſt, urbem in poteſtatem ueniſſe hoſtium, citato agmine ad mare & naues contendunt: & conſcenſis nauibus quæ fortè ibi aderant, inde citi ſoluebāt. Vrbs iſta magna, opibusq́ florens, ab Amurate occupata eſt. Cum autem eam habitādam aſsignaſſet finitimis, qui circà colebant, domum profectus eſt. Caratziam Europæ ducem arma contra Ioanninam urbem Aetoliæ ferre iuſſit, dato ad eam expeditionem Europæ exercitu. Hic adueniens, incurſionem fecit in Aetoliæ regionē: & quæcunque occurrebant, diripiebat, & ſpoliabat. Poſtea exercitus ad urbem duxit obſidendam. Carolus urbis princeps iam antè obierat mortem. Et cum haud tuliſſet liberos ex uxore ſua Rhainerij filia, ſupereſſent uerò filij nothi, Memnon, Turnus, & Herculius, natu maiores, his diſtribuit Acarnaniā, quæ ſita eſt inter Acheloi regionem. Fratris autem ſui Leonardi filium reliquit totius regni ſucceſſorem. Carolo uerò fratris ſui filio, Arten Ampraciæ metropolim, & Aetoliam, urbemq́ conceſsit. Nothi filij haud diu pugnantes, relati ſunt in numerum Ianuarum regis. Memnon autem, qui uidebatur reliquis prudentia & auctoritate prior, acceſsit ad regem, quem rogabat ut ſe ad patriam reduceret regionem. Quapropter cū Europæ exercitu hoſtiliter eam regionem ingreſſus eſt. Europæ exercitus Ioanniorum urbem obſidione circumuenit: & incūbens aliquanto tempore obſidioni, cum nihil proficeret, tandem oppidani & regionis princeps, qui obſeſſus tenebatur, hoſtiū imperatorem ſiue baſſam ad colloquium euocarunt: in quo princeps ſibi dari poſtulabat à rege reliquam Acarnaniæ regionem, & Epiri, quæ ſibi fœdere interpoſito confirmari uolebat. Quod ſi impetraſſet, ſe regi urbem traditurum. Fœdere icto, urbem accepit regius exercitus: & Acarnania reliquaq́ Epirus ceſsit principi, ut quotānis tributum ferret: & in Ianuas regis, quandocunque moneretur, aduentaret. Poſtea uenientes Caroli ducis filij, Herculius & Memnon, nec modicam regionis partem occupantes, congregatis finitimis, qui confluebāt, moleſti erant admodum patrueli ſuo, cuius regionem agebant & ferebant, bellum gerentes. Contra quos Carolus exercitum, quem ex Ianuis regis contraxerat, necnon alterum quem ab Italia exciuerat, ducens, cum nihil promoueret, pacem cum ijs compoſuit: qua tenebatur, ut ipſe cederet ea regione, cui illi præfuiſſent: hi uerò deinceps nullas moleſtias Carolo facerent. Hoc modo Aetolia in Amuratis ditionem deuenit. Græci poſtea in Ianuas regis proficiſcuntur, petitum pacem. quibus ea data eſt his conditionibus, ut Iſthmum deſtruerent: & nihil in poſterum, quem admodum hactenus, rerum nouarum molirentur. Turachanem miſit in Peloponēſum, qui Venetorum regionem populabatur, & Iſthmum diruit: Venetorū aūt oppidula, quę ſubegerat, diripuit. Cum autem egrederetur Peloponneſo, Albani in Peloponneſo habitantes, colligebant ſe in mediterranea regione, quæ Dabia nuncupatur: eligentesq́ ducem, defectionem à Græcis parabant, & Turachanis exercitum penitùs delere uolebant. Turachanes ut accepit cōtra ſe Albanos prælij cupidos pergere, cum non poſſet effugere ipſorum impetum, in aciem copias eduxit. Etiam Albani in aciem deſcenderunt, & hoſtes aggreſsi ſunt. Cum autem Turcorum impetū ſuſtinere non poſſent, in fugam uertuntur. quorum cędem maximam, Turachanes inſecutus, in fuga fecit. Capti ſunt octingenti, quos omnes eò loci obtruncauit: ex quorum capitib. cum turriculas extruxiſſet, abſceſsit. Vir ille & alia memoratu digna facta deſignauit: propter quæ cum in maximo honore penes regem foret, etiam in regionē Brenezis & in Daciam iter intendit. Nec multo pòſt iuſſus ire ab rege cum exercitib. regionem euaſtauit, & conſcriptum ibi exercitum haud paruum in fugam compulit: ex quo prælio redibat uictoria memorabili illuſtris, plurimam tum mancipiorum, tum aliarum rerum uehens prædam. Cum Græcis igitur Amurates, cum frequenter uenirent in Ianuas, mittentes uiros primarios, opibus reliquaq́ felicitate claros, inter quos & Notaram, & Carolucam, tandem pacem compoſuit. Græcorum rex, ubi primùm pax conueniſſet, nauigauit in Peloponneſum, accerſito fratre Theodoro, qui Spartam regebat. Rex propter odium, ut antea ſignificauimus, quo proſequebatur uxorem, quam ab Italia duxerat, ſtatuerat Nazaræorum aſſumere habitū. Cum autem in Peloponneſum ueniſſet Byzantij rex, adducens ſecum fratrem Conſtantinum, ut in eum transferret regnum, confeſtim eum cœpti pœnituit, nec amplius ſe regno ceſſurum dicebat. regni enim proceres ab iſto uitę propoſito regem dehortabantur. Dehinc etiā uxori, cui implacabilis erat, propter

Ioānina Aetoliæ urbs, quæ Caſſiope olim.

Ioanninæ deditio.

Aetolia Turcis cedit.

Albani domiti.

In Valachos bellum.

pter formæ turpitudinem, reconciliatus, ſuauiter in poſterum cum illa uitam exegit. Rex Græcorum bellum intulit Carolo Epiri principi, & exercitibus Clarentiam Elidis metropolim circumſedit. Nec multo pòſt cum urbis oppugnatio irrita caderet, Caroli conſobrinam, Leonardi ducis filiam, fratri Conſtantino uxorem dedit: hac tamen conditione, ut dotis nomine Conſtantino urbs iſta traderetur. Poſtea duxit exercitus contra Patras Achaiæ urbem, quam obſidione circumdedit. Deinde relicto fratre Conſtantino, cui urbis oppugnationē mandarat, nauem conſcendit, & Byzantiū proficiſcitur. Cum multum iam temporis mœnibus urbis aſſediſſet, nec tamen urbs in manus ueniſſet, proditionis conſilia oppidani cum Conſtantino agitant. Aberat enim urbis epiſcopus, profectus in Italiam, auxilij petendi gratia: & longas ibi agebat moras, ut à Pontifice id acciperet. Hanc Achaiæ urbem Italici principes, qui Peloponneſum regebant, ex familia Malateſtarum orti, occupantes, unum quidem dederunt urbi principem: alterum elegerūt, qui eam adminiſtraret, & ſemper apud Roman. Pontificē moraretur. Vrbs iſta ubi conceſſerat in ius & poteſtatem Romani Pontificis, accepit epiſcopum, quem miſiſſet Pontifex, ut urbem eam gubernaret. Eo tempore epiſcopus, qui remp. eius urbis curabat, miſſus à Rom. Pōtifice, natus erat ex familia Malateſtarū. Hanc urbem ubi dominio ſuo iunxit Conſtantinus, etiam arcem expugnare aggreſſus eſt: cui expugnationi integrum annum inſumpſit, & tandem uoti compos factus eſt. Elidis metropolim ſubegere Romani Pontificis triremes. Poſtquam enim fama allatum erat, Achaiæ urbem à Græcis eſſe occupatam, miſit Pontifex triremes decem, quibus annitebatur, ſi poſſet amiſſam recuperare urbem. Hæ quidem haud uenere in Achaiam. Venientes autem Clarentiam, abſente urbis duce, nec præſidio in ea exiſtente, clàm ingreſſi milites urbem cæpere, & diripuerūt. Deinde eam uendentes regis fratri quinquies mille aureis, in Italiam nauigarunt. Aliæ quoque fortunæ miſerabiles urbi iſti acciderunt. Oliberius enim ab Italia progreſſus, tenente Clarentiam Achaiæ principe, inopinatò adueniens eam oppreſſit, & diripuit, ducta in uxorem principis filia. Tandem precio accepto, Epiri duci eam uendens, in Italiam reuerſus eſt. Etenim captam à Pontificis triremibus, denuò emptam recepit. Græci longo tempore bellum geſſere cum Centerione, qui Achaiæ imperabat, generis Italici. Poſtmodum affinitatem iungentes, filia huius ducis in matrimonium data regis filio iuniori Thomæ, concluſum eſt, ut in dotem acciperet Meſſenę & Ithamę regionem, preter maritimam Arcadiæ. Fœdus quoque ictum, bellum diremit. Hanc quidem, ubi mortuus eſt

Clarentia, olim Cyllene, obſeſſa, & capta.

Patræ deditæ

Peloponeſus Italis erepta

princeps, accepit Thomas regis frater: & Centerionis uxorē, donec mortua eſt, in carcere cōdidit. Hoc modo Peloponeſus ab Italis ad Grecos trāslata eſt. Grecorū res, cū ſubigerēt Peloponeſum, hoc modo ſe habuere. Amurates bellum indicit Tryballis. Primò itaq; miſſis exercitib. Tryballorū regionē populabat̃. Vt nunciatū eſt Tryballorū principi, regem hoſtiliter accedere, legatos ire iubet ad Amuratem, oratū pacem. paratū ſe eſſe, ſi pax coiret, tributū, quātumcunq; imperaſſet, pendere: nec recuſaturū facere, quæcunq; iuſsiſſet. Amurates huius principis filiā ſibi in uxorē aſſociauit, quā petijt ſibi uxorē dari, miſſo Sarazie Ianuarū Imperatore. quā poſtmodū in regiā adduxit Chaliles, qui plurimū apud regē pollebat. His ita peractis, petijt bello Caramanū Alideriū, Carię ducem, crimini ei inter cętera uertēs, q; fratrē ſuū iuniorē, cui alimenta prębuerat, ad Grecos miſiſſet. Veniēs itaq; cum magno exercitu, regionē grauiter affligebat populationibus quā Caramanus deſeruerat, cum ſe recepiſſet in mōtiū cacumina. Regio iſta urbes habet duas: una Laranda uocat̃, alteri nomē eſt † Toconeiū. Toconeium urbs magnitudine & opib. præſtat, in qua antiquitùs reginæ morabant̃. Cū mōtes regionis illius eſſent firmiſsimi, et admodū muniti, nec facilè ſcandi poſſent, omnē belli molem uerterunt in finitimā regionē: quā agentes & ferentes, paulatim progreſsi ſubigebāt. Vrbs iſta optimis legib. fundata eſt iam inde ab antiquo. Larādā ſita eſt in radicib. montiū, qui in iſta regione uiſunt̃, nec aliquib. munimentis aduerſus uim hoſtiū firmata eſt. Incolæ regionis Amuratis aduentū expectarunt, nec ſibi fuga conſuluerūt. Putabant em̃, cum & ipſi Turci forent, & ijſdē morib. reliquaq; uitę conſuetudine uterent̃, ſe nihil hoſtile paſſuros. Caramanus ille finitimus eſt Piſidarū regioni & Turgutæ. Piſidæ, qui etiam Barſacides uocant̃, paſtores ſunt, & Turcorum linguam in uſu habent. Latrocinijs magis intēti uiuunt, prædasq; ex Syria & ex finitima regione agunt. Nec abſtinent à regione Caramani, cum quo ipſis continuū bellū eſt. Duces eligunt, quorū ductu prędatū pficiſcunt̃. Duces prædam ſuperfluā capiūt, & inde partem haud contēnendā ijs largiunt̃ qui domi apud uxores remanſerint. Turgutes Phrygię imperat: & Armeniā Cappadociamq; regio eius attingit. Genus Turgutæ uidet̃ recenter admodum fuiſſe ſub Amythaone: & cum in Phrygiā inde deſcendiſſet, regionē iſtam ex eo tempore obtinuiſſe. Quod cū duraſſet ad hæc tēpora, contra filios & Caramanū arma tulit. Bellū etiam geſsit iam olim genus iſtūd aduerſus Leucarnas, Carclucis filios. Candilorum urbs Cariæ in poteſtate uiri, qui nunpatur * Regionē itaq; populationib. diuexans Amurates Mechmetis filius, Ducis filiam in gynæceum ſuum tranſtulit: filium regionis

† Coneium Carię, olim Iconium, uulgo Congium.

Piſidæ latrones.

regionis principem reliquit. Cermianum & Cedinem, Sarchanemq; principes, cum proficiſceretur contra Caramanum, regionibus ipſorum expulit: accedensq;, regias eorum ſpoliauit. Acdines exceſsit è uiuis, carēs liberis. Sarchanes & Mendeſias in regiones finitimas fugientes, ſeruati ſunt, ne quid mali ab Amurate paterentur. Mendeſias Rhodū contēdit, ibiq; moratus eſt. Poſtea præconio excitus, acceſsit ad regē, flagitās ut aliquid boni ab eo impetraret. Qui etiamnū apud regē ætatē agit, uictū & neceſſaria à Ianuis accipiens. Caramanus cupidus recipiendi Toconeium & regionem ſuam, legatos ad Amuratē mittit, promittens ſe ſuam filiam ei daturum uxorem, & filium quem haberet, miſſurū ut in Ianuis mereret. Amurates in fœdus, iuramēti religione interueniente, Caramanū ſuſcepit, & in Europā iter intendit. Poſtea cum aliquantulum temporis interceſsiſſet, arma contra Iſmaelem Sinopes & Caſtamomæ principem arripuit, neſcio ob quam offenſam. Qui ut accepit, Amuratem contra ſe ut hoſtem properare, legatos obuiam regi mittit, qui dicerent, ſi pacem petenti daret, ſe quotannis æris redditū quantuſcunq; eſſet, regi penſurum. Preterea pollicebatur, ſe filium ſuum in regis Ianuas miſſurum. Filiū autem Turgutis, quē iam antè in regis Iaunas abijſſe cōſtabat, regioni priſtinæ reſtituit: eiq; cum eo agere pro ſuo arbitrio permiſit. Hęc quidem fortiter ab Amurate facta, incredibile dictu eſt quanta gloria Aſiæ regnum illuſtrarint. Bellum quoque tempore longo inter ipſum & Leucanas arſit. Expeditionem

1340. ſuſcepit Amurates contra Tryballorum principem, & huius affinem Georgium. Expeditionis huius iſtam cauſam tradūt. Stepanum enim iuniorem filium habebat ſecum morantem, cum proficiſceretur Spenderouiam, ubi ipſorū regia erat. Princeps, relicto filio Gurguro (qui & Georgius & Gregorius,) ut tutaretur urbem, & defenderet mœnia, ſi aduētaret hoſtis, ipſe abibat in Pannoniam, auxilium oraturus. Erat enim huic etiam in Pannonia regio haud contemnenda: prӕterea urbes multæ & opulentæ, quas permutatione facta cum Sigiſmundo, pro Belgrado, Eleazarus acceperat.

In Seruios bellum.

Hæc enim urbs mirè placebat regi, quaſi regio admodum eſſet opportuna propter portus commoditatem. Filius quidem prӕdicti principis relictus erat ut tueretur urbem, & ſe parabat, nihil ceſſurus hoſti urbem obſidere inſtituēti. Tandem accedēs Amurates, incurſionem in agros fecit, & poſtea urbem obſidione cingit, machinas uarias mœnibus admouens, ſi quo modo urbe potiri poſſet. Cum nihil proficeret, bombardas, quæ ea tempeſtate habebantur maximæ, produci iubet, ijs'que mœnia pulſare haud ceſſabat. Nec ſic aliqua capiendæ urbis ſpes affulſit. Veritus autē Gurgurus, ut urbs tandem ueniret in manus hoſtium, cum bombardarum impetum amplius ſuſtinere non poſſent, admittebat uerba regis, quibus pax offerebatur. Fœdus ictum eſt, quo tenebar̄, ut urbs regi traderetur: ipſi autem cum eo in Ianuas proficiſcerentur, conſecuturi ea quæ rex ſtatuiſſet. Gurgurus regi urbem tradidit: & in caſtra egreſſus, conuerſatus eſt apud regem unà cum fratre ſuo Stepano. Nec multo pòſt ut nunciatum eſt Amurati, patrem horū contra ſe hoſtili animo pergere, filioſq; patrē clàm adiutare, & ad defectionem inclinare, ambos adductos filios oculis orbauit. Senderouia, Tryballorumq; regione occupata, oppido præſidium ualidum impoſuit, & continuò copias contra Belgradum Pannoniæ urbem mouit. Vrbs iſta duobus circumfluitur fluuijs: ab uno Iſter, ab altero latere Sauus fluit, qui in Iſtrum eò loci iuxta urbem eam effunditur. Spenderobus & hæc *

Griechiſch Vueyſſenburg.

Belgradis obſidio.

Vt acceſsit Mechmetis filius Amurates, urbem obſedit. Bombardasq; expediens, urbis partem haud paruam ſtrauit. At exercitus Amuratis interim intoleranda patiebar̄ ab oppidanis, qui bombardis, baliſtis, alijsq; machinis bellicis grauiſsimè affligebant hoſtes urbi aſsidentes. Sagittis alijsq; iaculis penè obruebātur tum uiri, cùm caſtra. Ibi tum Halies Brenezis filius, cuius fama per caſtra erat celebris, primus cum ſuis ſuccedit muro oppugnando: qui foſſa iuxta urbem facta, & communita, ibi tentoria ſua tetendit. Vbi murus deiectus eſt, per loca patentia ruinis peregrini irruunt, & urbis partem maximam capiūt. Colliguntur in unum oppidani, & manus cū peregrinis fortiter conſerunt. quos impulſos magna ui in fugam uertunt, & de mœnibus deturbant exactos urbe. Hac igitur ſpe capiendæ urbis fruſtrati, quia peregrini fortiter expulſi erant, Amurates cum exercitibus abſceſsit, & domū ire contendit. Scopiorū uerò & Illyricorum regioni præfectum dedit uirū primarium, ſuumq; ſororum: cui tradidit pedeſtres & equeſtres copias, ut incurſionē in Illyricum facere poſſet. Illyricorum rex *

Boſſena.

Boſsina regionis illius nomen eſt: quæ cum ſit aſpera & montana, porrigitur uſque ad Illyricos, qui incolunt maritimam Ionij regionē. Eſt & urbs regniq; ſedes Gaitia ſiue Iaitza, & fluuius qui eam alluit (quem Vukrinā uocant, is in Sauum exit) qui deinde in Iſtrū exhauritur. Hic Illyricorum rex ſua regione ab Iſamo uaſtata, exercitum comparauit. Veritus autem cum Amuratis confligere exercitu, legatos miſit, qui dicerent, ſe paratū eſſe, ſi pacem impetraret, quotannis uigintiquinque millia aureorum tributi nomine conferre. Rex Amurates hac conditione pacem dedit. Huic regioni adiacet Stephani Sandalis filij regio, quam gens Illyrica tenet: & ſe extendit ad Ionium * Hæc natio cùm Illyrica ſit, iam olim ab reliquis ſeparata eſt Illy-

Sandalis regio.

eſt Illyricis. Incolæ autem moribus & uictus ratione nihil diſcrepant ab Illyricis, uerùm alias ſequuntur leges. Cuduergi nuncupantur omnes qui degunt in Sandalis regione. Inter hanc & Epirum ſitæ ſunt quædam Venetorũ urbes, ubi & Ibanis regio habitat Caſtriotis. Huic annexa eſt Comneni regio, pleraꝗ maritima exiſtens, uerſus mediterraneam regionem breui interuallo extenditur ad loca Argyropoli finitima: ubi præfectus Amuratis caſtra habens, Ibanis & Comnenorum regionem euaſtabat. Interea Ibanes uictus, ibat in Ianuas regis, eumꝗ ſequebatur, quocunꝗ cum copijs militatum abijſſet. Poſtea Arianites priuatus paterno principatu, in regis Ianuas abijt, à rege uictũ & neceſſaria capiens. Deinde mortuo Caſtriote Ibane, filium eius accipiẽs in patrium principatum ſubrogauit Amurates. Arianites, qui & ipſe ſuo principatu deiectus erat à rege, ſupplicabat Ianuis, ut boni aliquid à rege conſequeretur. Deinde miſsis quibuſdam ad eos qui in ſua adhuc, unde pulſus erat ui hoſtili, regione uerſabantur, dicebat ſe eò cum copijs uenturum. Qui cum promitterent, ſi armatus aduenilſet, ſe à rege defecturos, fuga relictis Ianuis, in ſuã regionẽ ſe recepit. Reuerſus igitur ad paternã regionem, cum optimatibus coniurationem facit. Qui eum lubenti animo ſuſcipientes, ab rege defecerũt: interfectisꝗ Turcis, incurſionem fecerunt in Amuratis regionem, quam egerunt & tulerunt. Et quidẽ res pulchrè ſuccedebat, cum ipſi regionem aſperam & montanam, in quam ſe recipiebãt, incolerẽt. Vt rumor ad regem iſta pertulit, Aliem ducẽ conſtituens, cui exercitus, quos habuit iuxta Axiũ flumen & Argyropolim, tradidit, addito equitatu uniuerſo, qui in ea regione morabatur, iuſsitꝗ ut Albanorũ regionẽ ſubigeret: & mancipiorum præda onuſtus, captũ adducẽs etiã Arianitem Comneni filium, rediret. Hic accepto exercitu uniuerſo, impetũ dedit in hoſtilem regionẽ, cum ibidẽ inueniſſet copias pedeſtrẽs haud aſpernãdas. Regionem populabant, uicos uillasꝗ incendebant, nemini parcebant. Arianites, congregatis ſuæ regionis equitib. & peditibus, adueniens occupabat montium cacumina & anguſtias: quã reditũ maturans, tranſiturus erat cum copijs. Alij milites cum conarentur tranſire, nõ potuerunt, cũ fortiter ab Arianite tranſitu phiberentur. Turci reliqui, cum ab Alie eſſent in ea regione relicti, fuga ſibi cõſulere parabãt: eò feſtinantes, ubi incolumes uitæ diſcrimen imminens euitare poſſent. Horum plerique ab Albanis interempti, partim capti ſunt. Reliqui, qui ſe fugę Alijs comites iunxerãt, profectionem campeſtrẽ, at longiorem, ingreſsi ſunt. Et egredientes in continentẽ quæ iuxta Corcyrã habitatur, ex multis pauci fuga ſibi conſulentes, domos ire pergunt. Ea in expeditione magnam gloriam inuenit Arianites Comneni filius, operibusꝗ memorabilibus geſtis admodũ celebratus eſt. In hunc modũ Alijs exercitus, cum in regionẽ quæ Ionium ſpectat irruiſſet, afflictus eſt. Cæteri Albani, qui incolunt urbẽ quæ Argos reſpicit, ut cognouerunt Arianitẽ res nouas inſtituiſſe aduerſus Amuratẽ, quæ felicem ſortitæ ſint euẽtum, etiam ipſi defectionis ab rege conſilia agitarunt: & deficientes, Depan euocatum ſibi ducem & principem elegerunt. Huius enĩ patrem cum eieciſſet è ſua regione Paiazites Amuratis filius, exactis quoꝗ Myrxa & Caninorum principe, necnon alijs ducib. plurimis, iſta regione potitus eſt. Depan igitur illum incertis uagãtem ſedibus per Italiam, & plerunꝗ morantem in Corcyra Venetorum inſula, Albani, qui iuxta Argyropolim uerſabantur, accerſentes, regem ſibi crearunt. Contractisꝗ copijs, Argyropolim, quæ tum temporis regis erat, bello petierunt. Vrbem oppugnabant uarijs admotis machinis. In urbe erat præſidium regis peregrinorum: aderant & Turci plurimi, qui confugerãt eò, urbemꝗ fortiter & ſtrenuè ab hoſtibus defenſabant. Albani cum iſta inciperent, urbẽmque ſumma ui obſiderent, admodum oppugnationi intenti, regioni regis, qui tum aberat in Aſia bellum gerens cum Caramano Ciliciæ & Cariæ principe, incurſionibus & populationibus uaſtitatem induxere maximam. Turachanes Tryballorum & Theſſaliæ præfectus, accepta Albanorum defectione, & metropolis adeò claræ obſidione, conſcribens exercitum quàm potuit maximum, aſſumens etiam Turcos quotquot in Theſſalia inuenire potuit, citato itinere properans per niuem, (hyems enim tum erat) ſecundo die poſtquam iter ingreſſus erat, prope urbem Albanos deprehendit: in quos præter expectatum irruens, plurimos occidit: Depan ducem uiuum cæpit, urbem que obſidione ſoluit. Aiunt Turachanem ex improuiſo accedentem, plures quàm mille interfeciſſe. & in hunc modum ſeruitutis iugum recipere denuò coacti ſunt Albani. Nobiles eius regionis, quotquot non euaſerunt Turachanis manus, ab regijs præfectis crudeliſsimè occiſi ſunt, cum alius iſto, alius alio mortis genere miſerabiliter interiret. Amurates reuerſus ab expeditione, quam contra Caramanum ſumpſerat, è regia ſua Mezetem, quem Europæ ducem declararat, accipere iuſsit copias equitum & peditum quantas uellet, & proficiſci contra Pannodaciam, ut eam ſuo imperio iungeret. Qui accipiens Europæum exercitum, & Europæ Azapides, equitatúmque regis omnem, qui in Europa agebat, peruenit ad Iſtrum. quo traiecto, ingreſſus eſt Pannodaciæ regionem quę * Ardelium nominatur. Ardelium à Praſobo monte in Pannoniã uſque excurrit. Regio iſta cingitur quercetis glandiferis, urbẽsque habet non paucas, Metro-

Ioannes Caſtriota, qui alijs Ebanes.

Comnenus Arianites.

Hali bella in Illyricum.

Corcyra ſiue Curzola hodie.

Depas Albanorum dux.

Argyropolis oppugnata.

1432.

** Erdelia alijs Tranſyluania, ſiue Septemcaſtrenſis regio*

** Cibinium, nunc Hermenſtatt.* † *Germanorum.*

Metropolis, * Toſibiniū uocatur. Lingua utuntur partim † Dacorum, & partim Pannonū. Victu & moribus Pannones imitantur. Hæc regio ſubiecta eſt Pannonū regi, à quo ducem accipit de Pannonum genere. Vrbes habet liberas, quæ proprio iure proprijsq́; legibus ab metropoli † Toſibinio regunt. Iuſsi proficiſci in militiam, regi parent, tributum ferentes quandocunque is imperauerit: ſolū modò petentes, ut ſibi proprio iure ſuisq́; legibus rempublicā adminiſtrare liceat. Contra hāc igitur metropolim ubi Iſtrum tranſierat, Mezetes uniuerſam belli molē uertit. Et cum quàm proximè ad eam acceſsiſſet, ibi caſtra communiuit. Hic cū urbis oppugnationi ſumma ope incumberet, ictus bombarda occubuit. Poſtea cum exercitus hoſtilis maturaret abitum, & feſtinaret ad Iſtrum trajciendum, cōgregati regionis uiri, cum præuenire hoſtes in ſua regione poſſent, plurimos eorum clade maxima ſtrauerunt. Reliquos in fugam effuſos uſque ad Iſtrū inſecuti ſunt. Mezetes profectus in † Ardelij regionem, amiſsis nō paucis de ſuo exercitu, huiuſmodi uitę exitum habuit. Rex maximam ſuam eſſe calamitatem duxit, mortē Mezetis. Parabat igitur ipſe expeditionē ſuſcipere contra Pannodacos: miſsisq́; per ſuum regnum præconibus, edicebat ut primo uere adeſſent omnes. Poſtea mutata uoluntate, Sabatini eunucho, uiro rei militaris peritiſsimo, belli iſtius curam omnem mandauit, cum Eunuchus id conſilium regi & optimum & tutiſsimum fore cenſeret. Iuſsit quoque rex, ut non prius bello deſiſteret, quàm deuiciſſet Pannodacos ſiue Tranſsiluanos. Hic igitur accipiens regis exercitum, & peregrinorum de Ianuis regis quaſi quatuor millia, Iſtrum tranſiuit, & copias omnes in Ardelij regionē induxit. Dehinc aliquot diebus iter fecit per Pannoniæ regionem. Iangus autem Choniates, quem Ioannem Huniadem uocāt, uir ea tempeſtate inter Pannones excellens, cui Ardelij regio commiſſa erat ab Pannonum concilio, exercitū quàm potuit maximū comparauit ab Ardelio, & Pannonia. Hoc inſtructus, ſequebatur per montium ſaltus Sabatinem. Sabatines cum iam in hoſtili regione foret, putabat res ſuas præclarè habituras, ſi hoſtiū agros euaſtaret. Emittens itaque equitatum omnem, & maximā exercitus partem in hoſtiū regionem, prædas agere uolebat, quaſi hinc plurimum ſuis opib. accedere poſſet. paucisſimi uerò manebāt cum Sabatine in caſtris. Iangus ut comperit caſtra hoſtium penè eſſe deſerta, præclarum facinus putabat, ſi accedens inopinatus caſtra opprimeret. Deſcendens itaque cum ſuis ex monte, impetu inuadit Sabatinis caſtra defenſoribus uacua. Sabatines exire caſtris, ut prælij poteſtatem faceret, non poterat. Proinde ad caſtra defendenda conuertitur: quæ tamen retinere nequiuit, cum uiolēter Iangus cum Pannonib. irrumperet. Ad fugam itaque inclinat animo toto, feſtinabat'que, maxima uſus celeritate, tranſire Iſtrum, antequam tranſitu ab hoſtib. intercluderetur. Iangus captis caſtris quoſdā in inſidas locat, quibus exciperet hoſtes aduenientes mancipiorū aliarumq́; rerum præda onuſtos, omnesq́; conficeret. Et in hunc modum maxima hoſtilis exercitus pars miſerabiliter interijt: Iangusq́; uictoriā ſibi peperit celebriorem, quàm ullam unquam eius anteceſſores inuenerint. Iangus genere natus erat non admodum obſcuro. Patria fuit Choniatæ ſiue Huniadi Ardelij oppidum, unde profectus uenit ad Tryballorū ducem. Mercede autem conductus, longo admodū tempore apud hūc ducem uerſatus eſt, ubiq́; quocunq; mitteretur, fortitudinē & diligentiam memorabilem oſtendens. Quōdam cū uenatum abijſſet Tryballorum dux, eiq́; appareret lupus, confeſtim Iangum uocat, ut lupum caperet. Qui ut acceſsit, ducisq́; uoluntatem intellexit, continuò lupum inſectatus eſt perniciſsimè. Lupus ingreditur flumen quod obuiam erat, & natare incipiebat, ſi pręſens periculum ſubterfugere poſſet. Nec tamen Iangus à perſecutione ceſſauit, uerùm inſidens equo, flumen tranauit. Vbi natando flumen ſuperatum eſt, lupi ueſtigijs haud abſceſsit. Poſtremò lupum aſſecutus eſt, & confecit, pellemq́; diripuit: tranatoq́; fluuio, iterum ad ducem reuerſus eſt: prætendensq́; manib. lupi pellem, exclamat: O domine, factū eſt ut imperaſti. Lupū peremi, pellem cape: ea, ut uoles, utere. Hoc facinore dux admodum delectatus, in hęc uerba linguam ſoluit: Certè non poteſt fieri, quin non aliquando uir ille ad maximam promoueatur potentiam. Hæc tum temporis locutus, uirum deinceps pecunia opibusq́; coluit. Cum tempore multo apud ducem iſtum moras traxiſſet, tandem ad Pannones redijt. Sunt qui tradunt, Iangum antequam peruenerit ad Tryballorū ducem, fuiſſe famulū Alijs Brenezis filij, eiq́; mercede ſeruijſſe, cum fungeretur equorum curatoris partibus. Neſcio autem unde coniecturam facere poſsim, ut id uerum eſſe credam. nam linguam Turcicam eo modo didiciſſet. Reuerſus autem ad Pannones, aſſumptis aliquot alijs, procedebat in regiam, dicens: ſe aduenire, ut ſibi ſuisq́; mercedem accipiat. nec repulſam paſſus eſt. Cum autem bellū arderet inter Germanos & Pannones, magna militaria edebat opera, præſens ſemper exiſtens. ubicunq; eius opera deſiderabatur, ſtatim approperans, fortiſsimè præliabatur. Poſtea cōgregatis ad eum alijs plurimis, ubiq́; illuſtris apparebat. Quapropter Ardelij regionis principatus concilio Pannonum ei decretus eſt. cui regioni cum imperaret, Sabatinem interfecit, eiusq́; exercitum in fugā coniecit, uictoriam ſuis nuncians longè pulcherrimam,

† *Cibinio.*

† *Erdelij.*

Ioannes Huniades.

Huniadis origo, & mores.

Sciabadinus ad Vaſcupā uictus.

cherrimam. Hæc uictoria Pannonum res erexit in priſtinũ ſtatum. Ex quo enim tempore Paiazitis auſpicijs ductuq; Turci regem Sigiſmundum in fugam uerterunt, haud ceſſarunt Turci in Pannoniam incurſiones facere, plurimaq; inde abduxerunt mancipia, quibus Aſiam & Europam repleuere. Vbi autem Iangus aduenit in Ardelij regionẽ, princeps declaratus communi Pannonum concilio, Sabatinem & Turcos terga dare coegit. Hinc animis reſumptis, Pannones præclaris operibus editis, Turcos ubique uincebant. Nam Iſtrum ſæpius tranſgreſsi, interfecerunt pauci plurimos Turcos: qui antequã ad manus uentum foret, non ſuſtinentes impetum Pannonum, fugam præcipites inibant. Ea tempeſtate ad maximam potentiam promotus eſt Iangus. Deinde creatus dux conſenſu unanimi totius Pannonum concilij, bellum contra Turcos & Germanos ſuſcepit, fortiſſime ſemper rem gerens. Pannones gerebant bellum cum Germanis, cuius hæc cauſa perhibetur. * Poſtea bellum indixere Tzechis, qui Boemi dicũtur. Id bellũ diu durauit, plurimis ultro citroq; cladib. illatis. Pannones iſto bello permoti accedunt Polonos: & inde adducentes regis patruelẽ, eum ſibi ducem crearunt. Cum igitur Poloni ſocia Pannonibus iungerent arma, contigit ut Pannones, Germanos & Boemos grauiter affligerent: agros enim horum euaſtarunt, urbesq; non paucas incenderunt. Præterea interdum ex acie dimicarunt collatis ſignis. Verùm incerto marte nunc uictores, nunc uicti, prælijs excedebant. Deinde ubi paulũ reſpiraſſent, & collegiſſent uires, bellum inſtaurabant. nã populi iſti ui omnia agunt, & in prælijs nemini parcunt. Haſtis impetunt hoſtes, bombardis utunť: ferreas habent equites baliſtas, nec non alijs telis rem gerunt inter ſe pugnantes. Quando autem fuga initur, in fugientes nec cæde, nec perſecutione admodũ ſæuitur. uerùm ſi quis ſeipſum dedat, & uictũ ſemet confiteatur, abit intactus & inuiolatus: hac tamẽ conditione, ne ſe poſtmodũ prælio committat, contra uictores præliaturus. Hunc morẽ belli tẽpore ſeruant: proinde in fuga non multi cadunt. Pannones duce Choniate profecti ſunt in Daciã, & ducem Danum nomine regioni præfecerunt, Dacosq; ei obtemperare iuſſerunt. Danus igitur expulſo duce Dracule, qui ad Ianuas regis confugerat, Daciã obtinuit, omnesq; Draculis propinquos & neceſſarios, ubicunque aliquem ſuperſtitem accipiebat, peremit. Hi duces traduntur fuiſſe filij nothi, qui Myrxæ nati ſunt. & quoſdam horum, cum putarentur eſſe Myrxæ filij, ab regionis incolis genere opibusq; plurimũ pollentib. in Daciæ ducatũ ſubuectos eſſe: quaſi Dacis plurimùm cõduceret, ſi iſti in ea regione præeſſent, rerũq; ſumma potirenť. Quorum unum atque alterum percunctando, cognoui genus & parentes: uerùm nomina eorum non omnib. ſignificabo. Danus ea tempeſtate à Pannonib. in Dacorum principatũ collocatus, Daciam tenuit, & deinceps Pannones arctiſsimẽ coluit. Cum autem inquietaretur ſubinde ab regis ducib. prope Iſtrum collocatis, qui clàm ipſius regionem populationib. diuexabant, miſsis legatis ad regem, pacem orauit, quam haud grauatim conſecutus eſt: hac tamen conditione, ut quotannis regi tributi nomine daret tria millia ſagittarum, & clypeorum quatuor millia. Daciæ res ita ordinans quemadmodum ſibi cõmodiſsimẽ fore rebatur, eam pulchrè imperio rexit. Legatum ire iuſsit ad† Pogdaniæ Nigræ principem, cum quo pacem fecit: cui etiam affinitas iuncta eſt, qua excitus eum enixè adiuuit in bello quod cum Dracule geſsit. Daciæ principatus in hunc modum ab nouo principe reformatus & inſtructus eſt. Amurates poſtea in Colchida imperiumq; Trapezuntinum triremes miſit, regionemq; Colchidis uaſtans, etiam urbem diripere, & inde plurima mancipia auferre annitebatur. Triremes illæ etiam in Gothiam curſum flexerunt, eamq; regionem populati ſunt. Triremes igiť iſtæ in Colchida properarunt: & ad Gothos appellẽtes, regionem haud modicam uaſtabãt, plurimis inde mancipijs abductis. Reditũ autem cum maturaret claſsis, tempeſtas ſæua exorta eſt. Nam uentus qui Aparctias dicitur, exurgẽs, claſſem diſiecit, & in Aſiam iuxta Heracleam Ponti detulit. Interim naues quędam tempeſtate quaſſatæ interciderũt, in huiuſmodi calamitatem præcipitatæ. Cum Ianuenſib. ei interceſsit amicitia diutina, & quaſi pax perpetua. Ianuenſes aũt eo tempore ſeditione agitati, res ſuas penè cõtudere, cum ſeditioſi admitterent Philippum Ligurum ducem, eiq; urbẽ cõmitterent, promptiſsimẽ ſequentes quocunque eos eduxiſſet. Hoc eis accidit, cum etiam populus eligeret iſtum ducem propter odiũ implacabile, quo ferebãtur in Venetos. Norant enim, Mediolani ducẽ Venetis admodũ eſſe infeſtum, & acerrimẽ cum his bellum gerere. Ianua urbs ſita eſt in extrema Italia, quà Galliã reſpicit: Tyrrhenos attingit uerſus Orientem. Mare Tyrrhenum ſpectat, qua urbis ſitus Orientem uerſus excurrit. Verſus Occidentem egreſſos Ianuẽſium regione excipit Prouincia, quæ Gallia eſt: & eius incolæ degunt ſub rege Gallorum. Quapropter porta ſiue ianua Italiæ uocatur, quaſi hinc in Italiam procedatur. Ianuæ reſpublica ita adminiſtrať, ut neq; omnino in democratiam, neq; in ariſtocratiam propẽdeat. Verùm ex utriſq; ea reſpublica iuxtà partim in democratiam, & partim in ariſtocratiam inclinat, maximẽ in ijs quæ ad principis electionem pertinere uidentur. Sunt eñ in urbe iſta familiæ duæ, quę ab antiquo eam gubernarunt, & principatũ in ea obtinẽt, adeò ut populi ſtudia in utraſq;

F quaſi

Vuladiſlaus ex Polonia ad regnum Vngariæ accerſitus.

Danus, qui & Dan Vaiuoda.

† Podoliæ.

Philippus Mediol. dux Genuæ Dominus.

quaſi æqua lance conferantur. una, dc Auria ſiue Doria nominatur: & altera, Spinula. In has familias ſtudia populi diuiſa cũ ſint, accidit plerunq; ut pars Doriam, pars Spinulam eligant. Hi igitur regentes populũ, de ſuo corpore duces conſtituere non audẽt, nec etiam populus permittit. Sed extant aliæ familiæ due, quæ de populi corpore habent. una ad optimates, altera ad populum ſtudijs inclinat. Vni nomen Adorni eſt, alteri Phregoſij appellantur. Ex his familijs dux ciuitati, ab ca parte optimatũ quæ uincit, datur. Adorni familiaritate iũcti ſunt Spinulis. at familia Phregoſiorũ neceſsitudinis iure deuincta eſt Dorijs, & ab his in principatum prouehitur. Duci, ubi primùm creatus eſt, permittitur, in cõſilium adhibitis optimatib. quibuſdam, agere ſecundũ leges, quæ maximè reipub. cõducere cenſuerit. Vectigalia & urbis redditus ordinat ad eum modũ, quo iudicauerit plurimũ opib. urbis acceſſurũ. De bello & pace populus in mediũ procedens conſultat, & ex ſua ſentẽtia iſta ꝓcurat. Si aũt bellũ aduerſus aliquẽ hoſtem decreuerint ſuſcipiendũ, duci belli adminiſtrationẽ cõcedunt, ut ſedulò caueat ne quam calamitatẽ ſiue damnũ reſpublica capiat. Quantũ attinet ad urbanã iuriſdictionẽ, iudices conſtituunt, qui petuntur à prædominante familia, & per ſe iudicant. Si aũt non ſecundũ leges, iudicarint, prouocatio ad populũ eſt. Cum aũt inteſtinis diſcordijs duæ illæ familiæ, Spinula & Doria, arderent, urbem in maxima præcipitarunt pericula: tyrannos eñ introduxerunt in rempub. & alia nefanda in eam cõmiſerunt. Familia quæ Ligures & Italos ſtudijs ꝓſequebatur, eligebat Italos, eosq; in belli ſocietatẽ adducebat. Altera familia Gallorũ regis auxilium implorabat, quem ſibi ſociũ faciebant. Contigit ergo, ut ciuitas illa in grauiſsima deuolueretur pericula, dũ utraq; factio adduceret in urbẽ eos qui ſummo urbis odio laborabant. Poſtmodum reſpublica in acerbam neceſsitatem redacta eſt, quia legib. patrijs amplius non regebatur. Tandem igiť malis uicti animi, cum iterum coaleſcerent mutua concordia, eos iudices ſiue principes qui minus idonei uidebantur, ui eijciunt. Præterea cum ſępius Gallorum regem aduocaſſent, eiq; urbis regimẽ commiſiſſent, tandẽ coniuratione facta, eum ſæpius ui expulerunt, haud æquis animis tyrãnidem tolerantes. Populus enim libertatis cupidus, nouis rebus inhiabat: eiectiſq; tyrãnis, duces de corpore ſuo creabant, & patrio more legibuſq; rempublicam porrò gubernabant. Sunt autem Ianuenſes iam ab antiquo Tarraconnenſibus admodum infeſti, bellúmque multis generationibus cõtra eos geſſere. Publicè priuatim'que diſcordias & inimicitias hoſtiles exercuere, adeò ut ſi alicubi alius alij occurreret, in mutuas cædes ruerent. Inimicitiæ cum Tarraconnenſibus

Doria fam. *Spinula.* *Phregoſi.* *Genuenſes Tarraconenſib. infeſti.*

implacabiles perpetuæ fuerunt Ianuenſibus. Etiam Venetos iam olim odio proſequebantur, propter Lesbum & Chium inſulas in Aegæo mari ſitas: necnon propter Ligurum ducem, quem ſibi principem præfecerant. Cum autem inteſtina ſeditione laborarent, alijs quibuſdam urbis gubernacula mandarunt: ipſi uerò bellum cum Venetis & Tarraconnenſium rege gerere auſpicabantur. Naues militibus, contra Venetos quas ducant, complent. Vrbes uerſus Ionium adnauigantes, grauiter affligebant: nec abſtinebant ab ijs quæ in Aegæo mari habitantur. Hæc autem magno animo peragebant, ut Venetos ulciſcerentur propter Ligurum tyrannum nomine Philippum. Præterea ignem inijcientes in Corcyram, ſuburbana incenderunt, quæ concremata ſunt. & latius ſæuijſſet incendium, ſi res, ut animo agitarunt, eueniſſet. Poſtea prælium commiſere, cum inimicitiæ hoſtiles interueniſſent cum Alphonſo Tarraconnenſium rege, ad Gaeten ſiue Caietam Italiæ urbem. huc enim regis Alphonſi naues appulerant maximæ. Quod ubi cognorunt Ianuenſes, uidelicet regis claſſem eò collectam ſtare comparatam aduerſum ſeſe, ciues armatos naues maximas, quas huc mercium gratia ueniſſe comperimus, conſcendere iubent: ſoluenteſq; ab urbe, curſum contra Tarraconnenſes dirigebant. Cum autem Tarraconnenſium regem aſſequuti eſſent in portu † Gaetes, tempore longo certarunt. Rex eo tempore intra mœnia exiſtens, prælium ſpectabat: & admodum dolebat, quòd ſui, qui plures numero erant, hoſtes ſuperare nõ poſſent. Ingreſſus igitur ipſe naues, ſuos cohortando ad prælium accendere nitebatur. Cõmiſſo itaque prælio magno, capta nauis eſt, quæ uehebat regem Tarraconnenſium. Rex ſimul quoq; in poteſtatem uenit.† Scriba autem Doriæ nauem cæpit, qui in prælio iſto nauali Ianuenſium dux erat. Qui cum uictores prælio exceſsiſſent, regem captiuum uehentes, domum reuerſi ſunt. Naues igiť cum appropinquaſſent Ianuæ, priuſquam urbem iniret dux, nauigauit ad Ligurũ ducis regionem, ut ei captiuũ Alphonſum traderet, ſperans ſe inde haud parum cõmodi accepturũ. Ingreſſus itaq; Ligurũ ducis regionẽ, regem captiuũ ad eum perduxit. Dux Mediolani honorificè & magnificè regẽ excepit, & tandem incolumem ſuo regno reſtituit. At Ianuenſes rei indignitate permoti, ab illo defecerunt, & ducem expulerunt. Deinde pergentes contra arcem, eam pactionibus in poteſtatem acceperunt: & deinceps ritu patrio urbem adminiſtrarunt, promouentes ad principatus honorem iuxta antiquas ſuas leges aliquem de ciuium numero. Alfonſus dimiſſus ad ſuos à Mediolani duce', beneficij memor hunc ſemper coluit: nec ei gratificari quibuſcunque in rebus potuit, cun-

ctatus

† Caieta

† Blaſius autem Axaretus ſcriba prætoriam nauem, &c.

Alphonſus Mediolanenſiũ duci traditus.

ctatus eſt, quandiu dux ſuperſtes manſit. Hic Tarraconneſium rex imperio temperans Valentiam, Tarraconem, Sardiniam inſulam, Cyrnum & Barcenona Iberiæ urbem opulentam, primùm in Siciliam appulit, poſtea uenit in Italiam & Parthenopen, quæ & Neapolis. Regnumq; in hunc modum occupauit. Neapolis quondam Italiæ ſubiecta, tranſlata eſt ad Gallorum regem, qui de ſua familia ſemper regem & principem huic præficiebat. Regnum autem hoc incipit ab Iapygia ſumma, & Meſapia: & in longum progrediens uerſus Ionicum ſinum, dextra ambit regionem Vates ſiue Barum dictam. Regio iſta planè regaliſsima, & regio nomine digna eſt. Poſt Gepanum (ſiue Brutios, Terram laboris) ſic nominatim extendit ſe uſq; † Gaeten & Diam urbem Romanorum regioni finitimam. Et hic quidem terminus eſt occidentalis. Verſus Orientem attingit Gonium. Qua autem ſpectat Siciliam, regionem habet antiquitùs Græciam, nunc uerò Calabriam nuncupatam. Vbi primùm in ditionem regis Gallorum iſtud regnum cõceſsit, accepit regem propinquum genere regi Gallorum. Qui ut peruenit in regnum, (nomen eius erat † Lantilaus) regioni iſti uniuerſæ imperauit. Cum iam opibus reliquáque potentia plurimùm polleret, arma cæpit aduerſus Tyrrhenorum regnum, atque adeò contra reliquam Italiam, ubique præclara facinora deſignans. Et quidem mouens exercitum contra Tyrrhenorum urbem Florentiam, eámque obſidens expugnare nitebatur. Cum autem in longum urbis obſidio extraheretur tempus, & obſeſsi iam ad extremam ueniſſent neceſsitatem, ferũt eos in colloquium ueniſſe cum rege, petentes pacem: promittentes interim ſe promptos & paratos eſſe facere quęcunq; imperaſſet, ſaltẽ pacẽ daret petentibus. Quorũ precibus uictus, poſtulauit ciuis cuiuſdam filiam forma excellentem omnes quæ tum in ea urbe formoſæ habebantur. Hanc cum accepiſſet formæ elegantia omnes ſuperare, (fert enim urbs iſta mulieres in primis forma præſtantes, uirgineſq; uenuſtiſsimas) eam petijt ſibi uxorem dari, cum in colloquium cum Tyrrhenis ſuper pace iungenda ueniſſet. Erat eñ rex ille cætera intemperans & libidinoſiſsimus, & tantum non inſaniebat amore mulierum. Iuſſerunt itaque Tyrrheni, ut pater uirginis eam quàm pulcherrimè exornatam regi traderet. Aiunt, puellæ patrem fuiſſe medicum inſignem, adeò ut facilè omnes ea facultate ſuperaret. Cum igitur multa tentaret, nec tamen poſſet ulla ratione ſibi conſulere, quin filiam regi daret, commiſcuit cicutam quàm potuit efficaciſsimam. In iſta namque Italiæ urbe cicutam cõmiſcere ſolent efficaciorem, quàm in reliquis urbibus. Accepit & pannum, quẽ cicutę immerſit, ut uenenũ imbiberet. Quo facto, pannũ ueneno imbutũ filiæ dedit: monẽs, ut ubi rex cum ea concubuiſſet, ipſa panno iſto mentulã eius q́ decentiſsimè abſtergeret. Hunc igitur cum accepiſſet pannũ auro exornatum, ſpectaculoq; dignum, eum diligenter cuſtodiuit, ut regi, ſicuti pater præceperat, poſt concubitũ inſeruire poſſet. Ducẽtes igitur uirginem iſtam, obtulerunt eam regi. qui ea uiſa, formæ pulchritudine captus, obſtupuit: amoreq; ardens, cum ea Veneris fœdus inijt. Puella autem iuſſa patris faciens, multis blandimentis adhibitis, panno regis mẽtulam abſterſit. Quo cum eſſet tactus rex, in humorẽ nonnihil reſolutus, in febrim incidit acutiſsimã, & cõtinuò expirauit. Etiã puellã eſſe mortuã tradunt, cum etiã ipſam cicuta per humorem diffuſa contagio infeciſſet. Regis exercitus, ubi primùm ipſe mortẽ obijt, dilapſus domũ redijt: & Florentia obſidione liberata eſt. Quidam Itali perhibent, non patrem pannũ infectum ueneno puellę tribuiſſe, uerùm ſenatũ urbis eam exornaſſe quàm pulcherrimo ornatu, ut formoſiſsima regi appareret: eundem etiam ſenatum pannum dediſſe. Hinc ad coitum mirè alliciebatꝛ rex. Sed hæc hactenus, quia turpia ſunt, dixiſſe ſufficiat. Poſt obitum regis Lantilai, cum uxor eius admodum inquietaretur propter regnũ ab Italis, necnon regionis duces ipſi plurima negocia faceſſerent, nupſit † Rhainerio Prouinciæ regi, Gallorum regis patrueli, eiq; regnum Neapolitanum tradidit. Accepimus autem hanc fuiſſe filiam Tarenti & Iapygiæ ducis, qui ortus ex familia Vrſinorũ, ſiue (ut Græcè dicam) Arctiorum, quiq; plurimùm pollebat opibus & potentia in regione Parthenopes. Rhainerius annis regnauit duodecim. Interea Alphonſus natus de familia Medinorum, rex Tarraconnenſium, Sardinię & Valẽtiæ, claſſem adornabat maximam. Qua inſtructus, cum Sicelìotæ remiges ſtrenuam operam locarent, in Siciliam delatus eſt: quã ſubegit, & poſtmodum imperio rexit. Hinc deinde profectus, Parthenopes arcem mediterraneam occupauit. Parthenope arces habet maritimas duas, & unam mediterraneã. Adducens igitur Alphonſus copias, urbem eam oppugnabat: & admouens machinas muro omnigenas, eam ſui iuris facere conabatur. Ibi tum Alphonſi frater bombardę globo ictus occubuit. Nec multo pòſt urbs in manus uenit. Hinc copias ad maritimã & mediterraneam mouit. Mediterraneam fame expugnauit. maritimã cæpit, cum eam dederẽt milites qui in ea erant: cui & præſidium impoſuit. Vxor autem regis obſidione urgebatꝛ in arce, quæ ſita eſt in portu prope urbẽ. Maritus uerò clàm egreſſus, nauigabat in Prouinciam, inde adducturus exercitum, quo munitus uxori obſeſſæ ſuppetias ferret. Interea regina, cum obſidione premeretur, accerſens Sphortiam Marchiæ principem, qui ea tempe-

Neapolitanum regnũ.

† Caietam & Agnaniã

Siue Rhegiũ, uel Dauniã.

† Ladislaus Neapolitanus rex ex Vngaris.

Idem Bonf. lib. 2. dec. 3.

Ladiſlaus iſte Caroli F. nõ è Gallis, ſed ex Vngariæ regibus originem habuit. Bonf. dec. 3. lib. 2. Bob. hiſt. lib. 25. Sab. En. 9. lib. 9. Idq; actum 1417.

Venenum in coitu oblatũ

† Renato Andegauẽſi Prouinciæ regi.

Hic error eſt ex nomine Ioãnæ. nam prima eius nominis fuit Roberti Calabriæ ducis filia. Secunda uerò, quæ Renato nupſit, & Alphonſum adoptauit, fuit filia Caroli, Ludouici Pannoniæ regis F.

Sphortia Marchiæ princeps.

tempeſtate dux belli peritiſsimus habebatur, Alphonſum expulit, urbem'que adiuta ab Sphortia recuperauit. Cum autem regina iam rerum ſumma potiretur, arcem mediterraneam in monte ſitam obſidione circundat: quam cum ui capere non poſſet, fame expugnauit. Poſtea non longo tempore interiecto, cum Sphortia domeſticis diſtineretur bellis, Alphonſus Tarraconnenſium rex ex † Cilicia ꝓfectus, Calabriam primò ſubegit: poſtmodum comparato exercitu, iterũ Parthenopen acceſsit, eamq; occupauit. Regina autem † Rhainerij ex arce clàm effugiens, cõtendit ad filium ſuũ, Tarenti & Iapygię principem. Nam nupſerat poſt * Lantilai mortem Iapygiæ principi: ex qua filium hunc Iapygię principem tulit. Alphonſus, urbe capta, & regione quæ Gepanum nominatur ſubacta, bello perſequi aggreſſus eſt Iapygiæ principem, Mariæ reginę filium. Accedens igitur copijs quàm plurimis inſtructus, regionem ſubijciebat. Princeps igitur Iapygiæ neceſsitate motus, legatos miſit qui pacem orarent: quam cõſequutus eſt. Paci aũt iunxerunt affinitatem. nam rex filio ſuo notho, cuius nomẽ erat † Imphernandus, in matrimonium collocauit conſobrinam principis Iapygię, filiam uerò principis qui * Venozam rexerat. Peracto fœdere, in quo tenebatur, ut in poſterum & hoſpites regiq; obedientes eſſent, Iapygię princeps Parthenopen uocabatur. Eò cum ueniſſent, admodum metuebat ut caperetur ab rege. Propter hunc metum, qui adeò magnus erat, phreneſi laborare creditus eſt. Hoc modo in Italiam ab Tarracone profectus Alphonſus, Sicilia & Neapolitano regno potitus eſt. Cum ueniſſet in Italiam, ibi moratus eſt, nunc cum Venetis, nunc cum Tyrrhenis bella gerens, & fœdera pangens. Rex † Rhainerius Ianuenſium claſſe magna ad urbem acceſsit. Cum autem conarentur milites exponere nauibus in urbem, nec cœpta ſuccederent, re infecta domos redijere. Alphonſus Ligurum & Tarraconnis regionem fratri ſuo regi † Nabaris cõmiſit. Hunc enim Nabaris regionis incolæ petentes, ab Tarracone, q; regis filiam uxorem duxiſſet, ſibi regẽ, iuxta patriã conſuetudinẽ, ordinarunt. Nam maxima pars occidentaliũ tributa quidẽ pendunt, nec tamen licet cuiq; urbibus eorũ principes dare, & præſidiũ imponere: uerùm indigenæ magiſtratus creant, & ſuis pręſidijs, non externis, regionẽ defendunt. Nec etiam regi licet eos cogere, ut præter patrię ſuæ morem reſpublicas adminiſtrent. Ea quidẽ tempeſtate, cum ciues earum urbium quas Nabares regio cõplectitur, ſibi conſtituiſſent regem, fratrem Alphonſi, contigit ut ei naſceretur filius ex uxore. Qui educatus, attigit annum duodecimum. Hunc igitur aſſumentes regionis incolæ, regem dimiſerunt, dicentes: Non amplius ei concedi, cum filium habeat, regnum tractare: ſed filio regni adminiſtrationem nunc competere. Hæc quidem haud multo pòſt acciderunt. Alphonſus cum in Italiam perueniſſet, fratri regionem ſuam mandauit. Hæc autem initium ſumit ab Valentiæ regione. Valentia urbs magna eſt, & opulenta: Valentiæq; rex eam regni ſui ſedem tenet. Sita eſt ea urbs ex aduerſo Sardiniæ, recedẽs ab Herculis columnarum traiectu ſeptingentis ſtadijs. Huic ſuccedit regio, quam † Tarraconnenſem appellant, quæ porrigitur uſque Barcenonem. Huic contermina eſt Tarraconis regio, & patet uſque ad Barcenonem uerſus Prouinciam Galliæ. Verùm dicere nos oportet regionis limites. Verſus Orientẽ, Prouincia Galliæ: uerſus Occidentem, terminatur Iberia ſiue Hiſpania. Septẽtrionalis limes eſt, Nauarrę regio. Barcenone urbs Occidentem ſpectãs, diuitijs potentiaq; excellit. Adminiſtratur plerunque in ariſtocratiam conuerſa. Permittitur ei ab Tarraconnenſium rege, ſuo iure uiuere. E regionẽ huius urbis ſita eſt Cyrnus (quæ & Corſica) inſula opulenta & populoſa: cuius ambitus complectitur duo millia ſtadiorum. Nec procul abeſt alia inſula quæ Maiorica, (ſeu Minorica potius) dicitur, quę & ipſa ſubiecta eſt Tarraconnenſium regi, & ab eodẽ principem accipit. Sardinia, quæ inſula maxima exiſtit, cuius ambitus continet quinq; millia ſtadiorum, Tarracõnenſiũ quoq; regi obtemperat, & ſub eius ditione agit. Sunt in hac inſula urbes duę opibus florentes † Oreſtilia & Sagera: quarũ una uerſus Orientem, altera uerſus Meridiem inſulæ ſita eſt. Piſcatores huius inſulæ plurimũ lucri ex eo mari ferunt. Hinc in alium orbem peruenitur. Iberia, quà initium ſumit ab Gallia, habet finitimos Celtiberos. quibus annexa eſt † Gaſconia regio, ſub Gallorum rege degens. Poſtea ſuccedit * Peſcainorum regio, uerſus Orientem in Iberiam tendens. Iberia, quæ poſt Galliam maxima regio inter Occidentales eſt, uerſus Occidentem in Oceanum excurrit. Ab Oriente Nauarram & Galliam habet. Verſus Meridiem panditur † in Turtugannam, quæ maritima regio eſt, & ad Oceanum ſe extendit: etiam regione Granata, quæ ſub Pœnorum ſiue Maurorum imperio eſt, terminatur. Intra hanc lacobi ſepulchrum uiſitur. Hinc Portugalia regio Hiſpaniæ ſubit, quæ ſe extendit ad mare, quod intra traiectum eſt, quo uenitur ad Granatam regionem. Iberia cum regio ſit maxima & ditiſsima, urbes habet regias, Dibitinam urbem magnam & populoſam, Cordubam, Morſicam, necnon Ludum, & Salamancam. Etiam ſepulchrum Iacobi in ea regione, iuxta Oceanum & mare externum, celebre eſt. Ad mare uerò internum Iberorum quoq; regis terra porrigitur. Portugalia ſita eſt iuxta traiectum, à Granata incipiens, uſq; ad traiectum & internum mare excur-

† Al. Sicilia Neapolis iterum occupata.

† Renati.

* Ladiſlai.

† Al. Ferdinãdus, Dõ Fernandus

* Venuſiam

† Ludouicus Andegauenſis.

† Nauarræ.

Regnũ Nauarræ, & eius inſtituta.

Valentiæ regnum.

† Arragoniã

Corſica.

Sardinia.

† Oreſtangi & Callotis.

Hiſpania.

† Vaſconia, quæ Aquitania.

* Biſcaiorũ

Granata.

† Al. Turritaniã. al. Portugaliã ſiue Mauritaniam ac fretum Gaditanum.

Portugalia.

excurrens,uergit in Iberiam.Granata,quę regio mediterranea eſt, in Iberiam & Galliam procurrit,nec multum uel interno,uel externo Oceano utitur. Iberorum rex in iſtis duabus regionibus plurimùm poteſt:qui cum ſit ortus de familia † Almenij Galliæ,Granatę regionem,quæ Pœnorum eſt,ferens atq; agẽs, haud ceſſat bellum gerere. Rex Pœnorum, Granatam qui regit, ubi pax compoſita fuerit,Iberorũ regi tributum pendit,qui interdũ accurrens urbem obſidet,& regionẽ populatur.Ea aũt regio montana eſt, & à monte qui à mari interno initium ſumit, panditur in Oceanũ,& ad Portugaliæ regionẽ. Hi reges ſępius inter ſe diſsidentes,bella geſſerunt.Interdũ copijs coniunctis,molem belli omnem in barbarũ auerterunt. Inter cætera etiam bello laceſsiuit Alphonſus Tarraconẽſium rex regem Iberorũ,priuſq; in Italiam ueniſſet.Belli autem eius hæc aſsignatur cauſa.Ipſe quidẽ captus eſt ab Iberorum regis duce,quem †Albarum appellabant. Vterque tamen uulnera accepit. Itaque contractis copijs, & aſſumpto fratre Nabaris rege, bellum mouit contra Iberorum regem, cum adiuuaretur opera quorundam Iberorum nobilium, qui Albarum incitatiſsimo odio proſequebantur.

†Aleucorij

Alphonſi cõtra Iohannẽ Caſtellæ regem bellum.

† Aluarum à luna,Caſtiliæ præfectum.

Hunc enim, cum humili genere in Tarraconenſium regione foret natus, & priuatam ſequeretur uitam, tandem uirtute nobilitatũ, & ab omnibus plurimùm honoratum declarauit regionis ſuæ Imperatorem. Qui Imperator creatus, quocunque bellum uertiſſet, ſemper gloria coruſcans, & re bene geſta redibat. Itaque cum ab Iberorum rege contra Alphonſum eſſet miſſus, haud ſocordiæ locum fore ratus Alphonſus,cum exercitu Albaro in regione occurrit, quaſi prælij poteſtatem facturus.Poſtea Alphonſus adhibito in auxilium fratre, in Iberiam ingreſſus eſt,ut contra regem decertaret. Obuiam autem ꝓcedens Albarus, miſſo præcone iuſsit eum excedere, ſi ſapiat, ꝙ celerrimè ex ſua regione.Cum autem Alphonſus reſpõderet, ſe nõ accedere ut patris eius aſinos in paſcua duceret,ſed ſe adeſſe ut acie dimicet,copias in aciẽ deduxit:& cum utroque fratre confligens,uictoria potitus eſt. Cum autem prælium committeretur atrox,Albarus Tarracõnenſes terga uertere coegit: & fugientes perſequutus, fratres ambos comprehendit, magnaq; Tarraconneſium ſtrages facta eſt. Vt reges ambo ad Iberorum regem ſunt adducti,nihil mali ſunt paſsi. Verùm iuramenti religione fides accepta eſt,ne quid poſtea noui in ſua regione molirentur:& impunè dimiſsi ſunt ad ſua. Poſtea Alphonſus, ut ſuprà dedimus, in Italiam & in Siciliã uenit: qui ab iiſdem captus, ad Mediolani ducem,ut antea docuimus,ductus, ab eodẽ inuiolatus & incolumis ad ſua remiſſus eſt. Vxorem ſuam Alphonſus in Tarracõne reliquit, nec multis annis interiectis, eò reuerſus eſt, ut eam uiſeret. Nam in Italia & Sicilia uerſabatur, plerunque aut amori, aut rei militari operam dans. Quomodo ei in Italia res ſucceſſerint,deinceps dicetur.

Caſtellanorum & Arragonenſiũ bellum.

Alphonſus bis captus.

Regi Iberorum, de quo ſuprà uerba feci, bellum fuit cum Granatæ rege Pœno. Pœni iam olim traijcientes, † Marcliam Europæ urbem, quæ diſtabat à Libya ſtadijs ducentis quinquaginta,occuparunt.Hinc progreſsi,Iberiã ſuo imperio iunxerunt. poſtea, cum memorabilia ubique facta ederent, etiam contra Galliam bellum promouerunt, mirum in modũ res ſuas augentes. Nec etiam ab Tarraconne & Valentia abſtinuere. Galli igitur adiuncti Iberiæ regibus, contra Pœnos bellum ſuſceperunt, eoſq; in urbem munitam ſe recipere compulerunt: urbem uerò poſtea expugnarunt. Adhuc hodie ad urbem hanc accedunt, hoſtiliter incurſionem facientes, & exercitũ interdum adducentes. Et ſanè Iberorum rex Dominus Ioannes, ut antea ſignificauimus, contra eos profectus eſt, præmiſſo Albaro duce,qui regem ad delendos Pœnos inflammabat, & copias urbi admouit. Cum autem grauiſsima obſidione premerentur Pœni, fameſq; intolerãda foret,dubij quid agerent,huiuſmodi quid excogitarunt. Mulis duodecim ficorum onera imponunt.Ficis onuſti, ad hoſtium caſtra feruntur. Ficos autem diuidentes, ſingulis aureum nummum iniecerunt,diuiſoſq; deinde iterum coiunxerunt.Nummus uerò aureus Hiſpanorũ,duobus aureis Venetorum ualet. Hos igitur ficos cum impoſuiſſent mulis, profecti ſunt ad Albari tentorium. Qui uiſo auro, quod ficis conditum erat, agaſonem interrogauit: Quid ſibi uult aurum ficis incluſum? Agaſo reſpondit:Rex aurum quod in urbe eſt collegit omne, dicens, ſiue cęperis, ſiue non cæperis urbem, plus auri quàm allatũ eſt, haud inuenies. Et ſi urbem captam deſtruxeris,multum auri, quod ex Libya tibi & nobis afferretur,amittes:ſin autem urbem non dirueris, poteris in poſterum quæcunq; ex Libya ad nos deuenerunt,quaſi theſaurũ huc collecta acquirere.Hæc cum accepiſſet Albarus,acceptos ficos detulit in conſpectum regis, quos diducẽs & aperiens,inquit: Arborem iſtam, quæ hunc producit fructum, non cenſeo excindendam eſſe. Nam deinceps nõ amplius fructu iſto poſſemus frui: & nunc ſaturati,in poſterum non amplius iſta felicitate uti poſſemus. Nam cernis uinitores uineas putare, amputantes tantum inutilia & ſuperflua, ut fructum tandem uberiorem reddant. Quòd ſi eas penitùs eruerint, nequeunt earum fructu,cum neceſſe fuerit,amplius recreari. His auditis rex,quia probabilia dicere uidebatur Albarus, iuſsit eum abducere exercitum.

† Gibelterram.

Sarracenorum in Europam irruptio 712.

Stratagema.

Aureus Hiſpanicus.

Simile.

Huic,cum duxiſſet regis Portugalię filiam in uxorem , natus eſt filius nomine † Ciricus, uir rei militaris peritiſsimus. Qui matrimo-

† Chericus, Henricus.

nium contraxit cũ Granatæ regis filia: quam, quia nõ poterat cum ea concũbere, repudiatã dimiſit. Vxorẽ alterã aſſumpſit cõſobrinã regis Portugaliæ, quæ formæ uenuſtate oẽs, quotquot in iſtis regionib. agebant, anteibat. Hanc ſibi aſſociauit cõſilio optimatũ, qui cõſulebant fore, ſi aliã uxorem duxiſſet, ꝙ poſſet cum ea concũbere ſicuti matrimoniũ poſtulat. Filiam regis Nauarræ coegit habitum Nazaræarum ſiue monacharũ aſſumere, eiq́ꝫ opes ad iſtud uitæ inſtitutum aſsignauit. Rex Portugaliæ ortus eſt ex familia Galliæ † regum. Arbitror autem Gallorum reges belligerantes aduerſus Pœnos, quondam regionem iſtã ſubegiſſe, & ad poſteros ſuos tranſmiſiſſe. Itaque Nauarræ regnum putatur pertinere ad familiam regum Galliæ, nec niſi ex iſta familia nato licere regnum iſtud ſuſcipere. Nam Carolus Imperator, & qui ſucceſſerunt reges, exiſtimantur regionem illam ſubiecilſe, & nepotibus ſuis reliquiſſe. Alphonſi autem fratrem tali conditione in regnum admiſerunt: Si ei natus eſſet filius ex uxore, quam duxerat propinquam genere Galliæ regibus, ipſe deberet regno excedere, & filiũ ſibi relinquere regem. Quòd ſi nullum filium ex uxore ſua tuliſſet, regnum pateretur recidere poſt obitum ſuum ad Galliarum regem. Qui hac conditione Nauarræ regnum accepit: & cum nactus eſſet ex uxore filium, patrem dimiſerunt, filiumq́ꝫ † regem communi conſenſu declararunt, quia deſcendebat ex familia, quantum ad maternum genus attinet, regum Galliæ. Hæc quidem annotata ſint mihi, ſequenti totius hiſtoriæ propoſitũ. Nunc unde digreſſus huçuſqꝫ ſermonem traxi, reuertor.

† Lutzelburgica.

Nauarræ regnum.

† Carolum

LIBER SEXTVS.

Amuratis expeditio in Aſiam.

AMVRATES Mechmetis filius poſt expeditionem quam contra Caramanum ſumpſerat, bellum Dacis intulit, uolens † Draculis filium ſuo reſtituere principatui. Egreſſus autem regia copijs inſtructus, accepit Caramanũ nouarũ rerum cupidũ defectionem animo agitare: ad idq́ꝫ negocium adhibere ducẽ † Candylori, & alios Aſiæ principes. cũq́ꝫ ſperaret Pannones breui magna manu ſubſidio uẽturos, ſpe externi auxilij illectus, reliquos Aſiæ principes ad defectionem ſolicitabat. Amurates igit̃ Mechmetis filius, ubi id parari animaduertit, mutato conſilio cœptam expeditionem omiſit, & bellum omne in Caramanum auertit. Turachanem Theſſaliæ præfectum iuſsit exercitum contra Peloponneſi Iſthmum ducere, eumq́ꝫ in poteſtatem redigere: deinde regionẽ Pelopõneſi, ꝙ ſub Græcis eſt, incurſionibus uexare. Quibus peractis, cum inde abire iuſſerat, Turachanes quoqꝫ accepto Theſſaliæ & † Peresbiæ, quæ ſtagno adiacet, exercitu, ad Iſthmum perrexit. quem deſertum ab hoſtibus inueniens, occupauit: & hinc incurſionem faciens in Pelopõneſi regionem, uaſtitatem maximam reddidit. Etiã Spartam adijt, Laconiæq́ꝫ regionem populatus eſt. Quibus omnibus, quemadmodum præceperat rex, expeditis, abijt. Rex Amurates in Aſiam tranſuectus, cõtra Caramanum exercitum ductabat, & ſecundò eius regionem euaſtatã ſubigebat. Ea tempeſtate, qua hæc agebãtur, Georgius Tryballorum princeps in colloquium uenit cum † Iango & cũ Pannonum rege: prehenſansq́ꝫ ſingulos Panoniæ proceres, perſuaſit ut contra Amuratẽ arma caperent. Opes aũt plurimas immenſamq́ꝫ pecuniæ uim Pannonibus ad eam expeditionem pollicebatur. Nec ſolùm promiſit, uerùm pecuniam Pannonibus, ut eos experiretur auxiliares, tradidit. Vſus eſt plurimum opera ad eam rem Iangi, qui Græcis familiariter iunctus erat. Ioanni Byzantij regi bellum cum Ianuenſibus erat propter commercia Galli cuiuſdam. Ianuenſes implebant naues quas habebant maximas, nec non triremes tredecim. Quibus impoſuerunt ſuorum octo millia armatorum, & properabant contra Byzantium, uolentes urbem eam capere. Eodem tempore etiam Scythis (qui & Tatari) bellum inferebant Ianuenſes. Scythæ namqꝫ qui circa Boſphorum colunt, inimicitijs moti, quas cum Caphenſibus gerebant, † Capham urbem egerunt & tulerũt. Propter quæ miſerãt legatos ad regem Scytharũ Atzikarem, petitũ pacem: hac tñ cõditione, ut ſua reciperent. Cũ nihil eorũ quæ petijſſent, impetrare potuiſſent Caphenſes, urbẽ ad Italiã reduxere, cũ Ianuenſes iniquis animis paterent̃ urbẽ ſuã ab Scythis adeò grauiter diuexari. Eodem tẽpore ijs diſcordia cum Græcis fuit. Parabãt itaqꝫ contra utroſqꝫ ſimul rem gerere, & utroſqꝫ armis domare. Appulerũt itaqꝫ Byzantiũ, indicentes Byzantijs bellũ: & inde legentes Euxinũ pontum, uenere Capham. ibi igit̃ egreſsi nauib. in Cherſoneſum, rectà pergebant contra Scythas, non multum in urbe morati. Scythæ audientes hoſtes accedere ſine ordine palantes, plenos cõtemptu, & ipſi arma arripiunt. Nam præterita die aſſuſi fluuio cuidam, in ea regione caſtra poſuerant, nec ſolitas ordinarant uigilias. Putabant enim Scythas nunquam eò audaciæ progreſſuros, ut ſecum ex acie dimicare ſuſtinerent. Ibi igitur cum primi non expectaſſent eos, qui agminis poſtremi erant, ut in unum & in iuſtam aciem collecti, prælium inirent, uerùm pedetentim & palantes incedentes pergebant contra hoſtes, extenuato maximè agmine. Scythæ igitur, ubi comperterunt hoſtes appropinquare, cõfeſtim eis obuiam progrediuntur, agminiſque incompoſiti primos aggreſsi fuderunt, & in fugam coniece-

† Draculæ

† Cãdelori.

† Perrœbiæ

Georgius Seruiæ Deſpota.

† Ioanne Huniade, qui & Coruinus, & Choniates, & Cãdidus

Tatari Præcopienſes.

† Cembalũ habet Iuſtinianus.

Capha Genuenſium colonia expugnata à Tataris. 1434.

Genuenſiũ infelix pugna.

conieceriint. Fugientes acerrimè perſequu-
ti ſunt. Ianuenſes fuga ad ſuos delati, etiā eos
fugæ ſocios traxerunt. Tandem prælium ad
extremos uenit, quos terga dare cogentes, ce
ciderunt impigrè, nulli quemcunque nacti e-
rant parcentes. Pauci quidam fuga euaſere in
columens in urbem. Liberati igitur bello q̄d
geſſere parū feliciter cum Scythis in Boſpho
ro habitantibus, nauigarūt uerſus Byzantiū,
ueneruntq; Galatiam (quæ & Pera) urbem,
quæ ſita eſt è regione Byzantij in Europa. Ibi
conſultarunt communiter, quomodo Byzan
tium occupare poſſent. Militibus naues com
plent, & reliqua armamenta expediunt: na-
uesq; ad murum iuxta portum appellūt, qua-
ſi nauibus urbem expugnaturi. At Byzantij
reſiſtebant fortiter, & ex muro in hoſtem pu-
gnabant magna gloria. Ianuenſes cum co-
narentur ex nauibus aſcendere in mœnia, ni-
hil efficiebant: Byzantij enim hoſtes magna
fortitudine repellebant. Cum igitur cœpta
parum ſuccederet, omnesq; conatus irriti ca-
derēt, in diſſenſionem adducti, rediere in Ita-
liam. uerùm Galatia Ianuenſium urbs longo
tempore bellū geſsit cum Byzantijs, cum u-
trinq; tam Byzantij quàm Galatæ bombar-
dis rem gererēt. At Leontares Ioānes magno
impetu in Galatiæ mœnia irruēs, eam undiq;
quaſi indagine cinctam omni commeatu reli
quisq; neceſſarijs interclusit: plurimos quoq;
Ianuenſes cæpit, cum feliciter & fortiter in
eorum naues irrumperet. Hos uinctos addu
xit ad regem Ioannem, qui ea tempeſtate age
bat in Xyllæ † domicilio. Fuerunt au-
tem captiui numero trecenti, quos omnes
in Galatiȩ uallo nactus erat. Poſtea legatos
ultrò citroq; mittentes ſuper cōmercijs & ui-
neis, quæ extra Galatiā erant, Ianuenſes gra-
to animo excipiebant quæcunq; ſtatuiſſet de
illis rex. Cogebantur quoq; numerare regi
aureos mille propter turrim regiam, quā tem
pore obſidionis bombardis diiecerant: nec
non propter officinas quæ in medio poſitæ
erant, deſtructas, ut potiri poſſent imagine ſi
ue ſigno regis Græcorum. Bellum inter By-
zantios & Ianuenſes huiuſmodi exitum ha-
buit. Bello iſto finito, Ioānes Græcorum rex,
legatos ire iubet ad Romanum Pontificem
Eugenium nomine, petentes ut conciliū ce-
lebraretur, quo inter utroſq; religionis con-
tentionem decenter componerent. Tenta-
bat eo modo Occidentalium animos, num
plurimi facerent concordiam conſtabiliri
cum Græcis in religionis controuerſia. Lega
ti in Germaniam uenere. Ea tempeſtate Ger-
mani Baſileæ erant congregati, diſsidentes
ſententijs contra Eugeniū Pontificem: quem
reprobantes, crearunt Pontificem nomine
Felicem, uirum inter ipſos in primis ſpectatæ
probitatis. Hunc concilij conſenſu Pontificē
declararūt. Ambo igitur Pontifices triremes
inſtruunt, & Ioannem Byzantij regem accer

Conſtantinopolis à Genuenſibus obſeſſa.
Io.m. Leontares.
† palatio.
Ioannis Palæologi ad Eugenium IIII. legatio.
Concilium Baſilienſe.
Felix Papa.

ſebant. Vterq; enim ſub ſe concilium agitari,
& religionis controuerſiam, quæ cum Græ-
cis interceſſerat, finiri uolebat. Cum ab utro-
que ueniſſent triremes, rex quidem benignis
uerbis & placidè concilij Baſilienſis legatio-
nem dimittebat: dicens, ſe cum Romanis &
Venetis, & cum reliqua Italia iam ante collo-
quutum, qui omnes ſe Romam proficiſci iu-
beant. Aſſumens itaque Byzantij ſacerdo-
tes, & Græcorum ſapientiſsimos & doctiſsi-
mos, nauigabat in Italiam. Cum ueniſſet ad
Venetos, inde ſoluens ferebatur Ferrariam;
ubi morari Pōtificem Eugenium acceperat.
Hæc urbs diſtat ab Venetijs ſtadijs ferè tre-
centis. Duces & principes habet qui ſunt de
familia Eſtenſium. opibus hominumq; mul-
titudine excellit. Pado fluuio alluitur. Subie-
cta eſt Romano pontifici. Duces ſeu princi-
pes, quos modò diximus, accipit. Vir ille
† qui tum temporis in urbe rerum ſumma po
tiebatur, æquitatis ſtudioſus, nec cætera im-
prudens erat. Huiuſmodi autem ei accidit ca
lamitas. Vxorem habebat filiam ducis † Mon
ferrariæ, pulchritudine formęq; elegātia prę-
ſtantem. Mores mulieris, antequam id conti-
giſſet, modeſtia inſigni coruſcabant. Hæc in-
ſaniebat amore priuigni, qui filius ducis erat
nothus. Qui cū ſerius ad eam ueniret, quàm
moris eſt eorum qui in Italia lautius uiuunt,
iuuenem inter ludēdum ad amorem prouo-
cat. Hic intelligens ſe à muliere amari, & ipſe
mulieris amore exarſit, & aliquanto tempo-
re ſtupri conſuetudinem cum nouerca ſua ha
buit. Ancilla autem quædam ut cognouit a-
morem illorum, amatori ſuo rem omnem e-
narrat. Is uerò duci admodum charus erat, &
ab eo honorificè admodum tractabatur. Is i-
gitur ubi rem cognouit indicio ancillæ, nec
non ipſe eandem exploraſſet, accedit domi-
num, inquiens: O domine, mihi contingat
magis terræ hiatu contegi, quàm ut diutius
cernam in ædibus tuis adeò nefanda ſcelera
committi. Nam uxorem tuam rem habere cū
filio tuo notho, impijſsima perpetrantes, ui-
di. Proinde da operā ab iſta muliere libereris,
nec amplius cū ipſa conuerſeris. Filiū q̄q; fac
aliquò ab leges. His auditis, dux obſtupuit.
Deinde percunctatus eſt, quomodo rem iſtā
cognouiſſet. Dixit quoq;, ſe uelle eam rem ex
plorare, & præſentē rei illius fore ſpectatorē.
Facies itaq; ſupra lectum foramē haud per-
inde magnum, ne deprehenderet ab amanti-
bus, per id ſpectabat filium ſuū nothum con-
cumbere cum uxore in lecto. Deſcendens i-
gitur, ambos opprimit inopinatò, & uxorem
in hūc modū alloquit: O mulier, quis dæmō
eò demētię te adegit, ut cōmiſcereris turpiter
filio meo, impijſsima omniū quas nouimus?
Qua ratione id noſtro matrimonio hone-
ſtum fore arbitrata es? Quæ reſpondens ait:
Quòd talia fecerim matrimonij fidem uio-
lans, non eo inficias: uerùm culpam agnoſco.

Ioānes Imp. in Italiam.
Ferraria.
Eſtenſes duces.
† Borſius.
† Montiſferrati.
Priuigni & nouercæ amor. Accidit facinus hoc circa annū 1400. ſub Nicolao pont. uxor ea fuit Zihola, Fran. Carrarienſis filia.

Eius'que rei impiæ ego ſola caput & origo ſum. Ego ſcelerata opera animo concipiens, ui maiore coacta, neſcio quo modo ad iſtam impietatem conceſſerim, & adoleſcentē inuitum in iſtud nefarium opus traxerim. Meritò igitur ego pœnas pendo. Rogo tamē, in adoleſcentem, cuius nulla culpa eſt, ne ſæuire uelis. Deinde filium uocauit, interrogans: An iuſta hæc ſint, quæ fecerit in ipſo opere deprehenſus? Adoleſcens attonitus cum negare non poſſet, ad petendam ueniam conuertebatur. Sequutus eſt uir amoris iſtius nefandi conſcius, qui utriſq; operam, ut cupitis poterentur, locauerat indefeſſam. Erat autem †mimus, qui ab initio adoleſcentem in iſtum amorem impulerat. Et hunc accerſens interrogabat dominus: Quid cauſſæ fuit, quare adeò impium in me patraris facinus? Hic reſpondit: Quia tu rapuiſti amicam filij tui, & cum ea concubuiſti. quapropter meritò iſta contigere tuo. Nam ducis filius amabat mulierem eius urbis, necdum tamen cū ea coierat. Pater igitur cum intellexiſſet, eam eſſe forma præditam ſupra modum uenuſta, ui eam opprimens, Veneris gaudiū ei abſtulit. Mimus igitur huius amoris cauſſam omnem in iſtud facinus reijciebat. Hæc ſigillatim cum audiſſet, adoleſcentem, deinde mulierem, poſtremò mimum capite truncari iuſsit. Hæc eſt calamitas, quæ Ferrariæ principem ea tempeſtate oppreſſerat. Nec multo pòſt †Ligurum principis filiam uxorem duxit: & miſsis ſerijs, plerunque iocis ſe tradens, fortunam aduerſam leuabat. Rex Græcorum cum ueniſſet Ferrariam ad Romanum Pontificem Eugenium IIII, qui ibi uerſabatur, cum eò ab urbe Roma eſſet profectus (erat enim Venetus) precibus fatigabatur à Pontifice, ut ſe iuuaret in contentione, quæ interueniſſet ſibi cum Germanis. Et cum in colloquium ueniſſent, plurima de contentione illa diſſeruerunt, rationem ineuntes qua utrique res pulchrius & felicius ſuccederent. Hinc profecti, uenere Florentiam Tyrrhenorum (ſiue Hetruriæ) metropolim, urbem magnam & opulentam, quæ pulchritudine omnes Italiæ urbes exuperat. Tyrrhenia (quæ & Hetruria) incipit ab urbe Peruſio, & dextra tenens Bononiam urbem opulentam, pertingit uſque Lucam. Luca autem & Peruſium ſunt ciuitates liberæ, & in democratiam uerſæ reguntur. Florentia, extra Venetorū urbem, Italiæ urbs opulentiſsima eſt, ciueſq; ad agriculturam & mercaturam extrudit. Hi intelligentia reliquos excellere uidentur: optimeq; efficitur quicquid uiri iſti fuerint aggreſsi. Reſpub. hoc modo adminiſtratur. Eſt in ea conſilium quingentorum uirorum, qui de ciuitatis rebus conſultant, de bello, de pace, de legatis ſententiam ferentes. Habent uiros duos †peregrinos, quos accerſentes plurimum uenerantur. Vnum criminum capitalium iudicem conſtituunt, alterum reliquas urbis controuerſias iudicare iubent. Ciues autem reliqua reipublicæ munia obeunt. Peregrinos autem propterea adſciſcunt, ne ciues fauore aut odio adducti, in alterutram partem ius dicentes abducerentur. Ducem ſeu principem reipub. creant, quem ſigniferum nuncupant: qui trimeſtre tempus magiſtratum gerit, ad quem uniuerſæ ciuitatis redditus & tributa referuntur. Si qui hunc adeūt, pacem aut bellum afferentes, ſtatim deducuntur ad quingentorum conſilium. Magiſtratus legunt de populo populares, & quorundam artificiorum præſides. Licet cuilibet eius urbis fieri ciui, ſi ſtatutum precium intulerit. conſilium illud ſi quid decreuerit, id ut executionem ſortiatur, ducibus mandant. Hæc reipub. forma penè omnium Tyrrheniæ urbium eſt. Nam iuxta hanc gubernantur Peruſium, Luca, Aretium, & Senæ. Huc cum perueniſſent Græci, multa diu egere cum pontifice in religionis negocio, uolentes id ad optimum deducere finem. Poſtremò eò uentum eſt, ut inter ſe conſentirent, & concordiam inter ſe conglutinarent. Itaque in hanc ſententiam euntes, decreuerunt in poſterum nihil in religionis negocio innouare. Et ut iſta rata manerēt, ſcriptis & ſanctorum obteſtatione ſanxerūt, ſe deinceps unanimes in religionis negocio fore. Hinc Rom. pontifex allegit in Cardinalium ordinem (qui primus apud Pontificem eſt) uiros duos Græcorū nobiliſsimos, eoſq; ſibi familiaritate iunxit. Vocantur enim Cardinales, quaſi religionis duces & antiſtites. Hos enim honore ſibi proximos triginta eligit Pontifex, iiſq; ſocijs & conſiliarijs utitur. Suppeditat his redditus ſufficiētes, aſsignās iiſdem regiones, unde opes ſufficientes accipiāt. Hic quidem minores, alius maiores acquirit opes, ſecundum regiones quas ſinguli ſortiuntur. In horum igitur album retulit Pōtifex uiros duos Græcorum, Beſſarionē Trapezuntium Nicææ epiſcopum, & Iſidorum Sarmatiæ (quæ & Ruſsia) epiſcopum. Nam horum opera plurimùm adiutus eſt in concordia cum Græcis ineunda. De Beſſarione quæ accepi, diligenter annotabo. Beſſarion tanto erat inſtructus à natura intellectu, ut præſtantiſsimos Græcorum non dico æquaret, uerùm ſuperaret. Iudicio in re qualibet plurimùm pollebat. Grecarum Latinarumq; literarum tanta peritia huic uiro inerat, ut facilè eruditiōis palmam inter omnes caperet. Nicolaus, qui Eugenio ſucceſsit, uirum hunc coluit plurimùm. Quapropter Bononię urbi opulentę eum præfecit, ut eam tutaretur. Cum autem ea urbs uſq; ſeditionum procellis iactaretur, & ſeditioſi uſq; inter ſe contendere non ceſſarent, planè inter iſtos tumultus uir ille diuinus apparuit. Vrbs iſta opibus & reliqua felicitate nihil cedit uel præcipuis Italię oppidis: literarum ſtudio pręſtātiſsimis Italiæ

† paraſitus.

† Rizardā, Marchiōis Salutiarum F.

Peruſium, Luca, Florētia. Florentiæ reſpub. qualis.

† eos prętores ſiue poteſtates uocant.

Florentina Synodus.

Beſſarion Card. Trapezuntius. Iſidorus Ruthenus.

Bononia.

Italię urbibus connumeratur. Iſidorum uirũ prudentem, patriæq́; amantem, cum Byzãtij pro patria pugnaret, à barbaris captum eſſe conſtat. Pontifex Eugenius hunc uirum, cum eius auctoritas maxima apud Græcos haberetur, elegit, putans eum rebus ſuis plurimũ momenti allaturum in concordia cum Græcis iungẽda: quod & euenit. Rex Græcorum cum præſidium ad retinendum Byzantiũ peteret, Pontifex reſpondit promittens, ſibi in poſterum & regnum illud Græcosq́; curę fore: preterea ſe non ceſſaturum Pannones & Germanos incitare, ut arma contra Turcos capiant, quatenus Græcis & alijs bonum uideatur. His ita compoſitis, rex Byzantiũ proficiſcitur. Græci domum reuerſi, nõ amplius his quæ conuenerãt in Italia, ſtare uoluerunt: uerùm apprehendentes ſentẽtiam diuerſam, noluerunt amplius in religionis negocio adhærere Romanis. Hinc motus Pontifex Romanus, uiros quoſdam doctos Byzãtium ad Græcos miſit, ut cum his in colloquium uenirent: qui quidem ſynodum & concordiam in Italia factã non admittebãt. Nam Marcus Epheſi epiſcopus, & Scholarius Græcorum doctiſsimus, ne quidem ab initio Latinorum dogmati cõſenſum præſtare uoluerunt. Vbi ad colloquium & ad diſputationem uentum eſt, Romani nihil efficere potuerunt: uerùm re infecta domũ reuerſi ſunt. Eugenius haud multo pòſt Romam redijt, adiutus à Venetis, qui ea tempeſtate admodum feliciter bellum gerebant cum Ligurũ tyranno. Nam Veneti belli ducem crearunt uirum patria Ligurem, qui antea fuerat amicus & affinis Ligurum tyranni. Nomen ducis Carminiola fuit: eiq́; exercitum commiſerunt. Qui ut exercitum accepit, & naues tot quot militibus implere Venetos iuſſerat, itinere pedeſtri et per Eridanum proficiſcebatur, habens naues ligneis propugnaculis & turribus pulchrè inſtructas, quæ numero erant ſeptuaginta. His copijs munitus pergebat contra Mediolani tyrannum nomine Philippum. Carmaniolæ legatus erat Nicolaus cognomento † Brachius, uir militaris rei peritiſsimus, qui ad ſummam bellicarum rerum gloriam euaſerat. Veneti in eo bello uictores tempore longo fuere. Prçliabantur diu, cum præſidio ad lacus cuſtodiam poſito. Nicolaus † Brachius Brixiam cum exercitu uenit, eamq́; capere nitebatur. uerùm oppidani obſidionem longo tolerarunt tempore: eoq́; neceſsitatis uentũ eſt, ut mures feles'que ederent, & duriſsima queq́; ſuſtinerent potius, quàm ut hoſti cederent. Factio Guelphorũ, quæ in urbe erat, adeò fortiter repugnauit. Vniuerſa Italia in duas factiones diuiſa eſt, in Guelphorum ſcilicet, & Gibellinorum. Quomodo autem urbes totius Italiæ in has factiones abierint, & inter ſe ſemper diſsidentes animis pugnent, & unde diſsidendi initium exortum ſit, ex nemine unquam audiui quicquam, ut ueri aliquid de ijs determinare poſsim: nec ipſe coniecturam faciens, poſsim quid certi de ijs tradere. Ligurũ & Ianuenſiũ regio Gibellinorũ factionem ſectatur. Veneti & Romani, nec non Marchia, Guelphis adhærent. Tyrrheni & Reginę regio quę ad Iapygiã in longitudinem patet, utriſq́; fauet. Quidam enĩ horũ in Guelphorũ, quidã in Gibellinorũ factionem diſcreti ſunt. Etiã in una eademq́; urbe utraſq́; iſtas factiones inter ſe diſsidentes & pugnantes cernere eſt. Hinc plerunq́; ſeditiones Italiam colentib. accidere puto. Accidit interea ut etiã Patauini adducerẽt ſuos duces, inter quos erat & Marſilius, natus ex familia Carariorũ, qui parabat Carminiolę ꝓdere urbem. Eſt aũt ea urbs magna & opulenta, in ambitu cõtinens ſtadia ſeptuaginta. fluuius nomine Brenta eam ſecat: quo cũ undiq́; alluatur, munitiſsima redditur. Hunc igitur Marſiliũ cum adduxiſſent, conſtituerunt diem, ad quẽ proditio perageretur. Verùm eo die maxima ingruit tempeſtas, qua inhibitus nequiuit ad præſtitutum cõparere diem. Quidam proditionis conſcius, anxius admodum ne aliquis præueniret, & proditionem patefaceret, adueniens ipſe proditionis conſilia aperit. Qui ut rem cognouere, urbem firmauerunt cuſtodijs: ſubornarunt quoque inſidias Marſilio, quà uolebat exire ad hoſtes. Accedentem igitur cæperunt unà cum centũ ciuibus, quos unà cum uxoribus necarunt, trucidato etiam Marſilio. Hæc cum ſub idem bellum acciderent Venetis, effectum eſt ut duci Carminiolæ imperium prorogaretur. At poſtmodum cum proditionis argueretur Carminiola, & in ipſo opere eſſet deprehenſus, inſidias urbi ſtruens, interfectus eſt. Dicitur autem, cum duceretur ad ſupplicium, in eum locum ubi capite truncandus erat, uelato & obſtructo ore inceſsiſſe, ne poſſet compellare & obteſtari eos qui ad ſpectandum ſupplicium conuenerant. Poſt huius uiri obitum uocauerunt Franciſcum Sphortiã cognomine, quẽ ducem pronunciantes ei cõmiſerunt bellum quod gereret cũ Ligurię principe. Tandem eò res uenit, cum impigrè adiuuaret ab Venetis, ut nõ multo tẽpore interiecto, dux Mediolani eligeretur. Cum autem Venerorum eſſet Imperator, plurimúmque ob eam rem commendaretur, † Lodiam uſque, quæ Mediolano proxima eſt, acceſsit, Pergami regionem, & alia quædam oppidula Liguriæ ultra † Adam flumen ſubigens. Deinde cum bellum inter Venetos & Ligures eſſet compoſitum, paceq́; ſopitum, filiam Ducis illegitimam uxorem duxit: & cum quaſi medius eſſet inter utroſque, ceſſauit Nicolaum bello perſequi. Is, cum pax conueniſſet, uenit Parthenopen ſiue Neapolim ad Tarracõnenſiũ regẽ, uolens eum adiuuare, ſi opera ſua indigeret, in bello q̃d parabat inferre Tyrrhenis. Cum

Græcorũ et Latinorum concordia.

Græci à pacto recedũt.

Franciſcus Carminiola.

†Picininus

†Picininus

Brixia obſeſſa.

Guelphorũ & Gibellinorum factiones.

Marſilius Carrarienſis dux Patauinus.

Patauium.

Carminiola proditor cæſus.

Fran. Sphortia.

† Laudem.

Bergomum.

† Abduam.

Blanca Philippi F. Sfortiæ nupta.

Cum autem nihil iſthic inueniſſet ſuis rebus accommodum, ad Mediolani ducem reuerſus eſt. Nec multo pôſt expirauit Nicolaus, cum fuiſſet belli dux optimus, ducendi exercitus pugnandiq; peritiſsimus. Cum autem longo tempore renum dolore fuiſſet excruciatus, tandem mortuus eſt: relinquens ſui per uniuerſam Italiam memoriam honeſtiſsimam.

Fr. Sfortiæ incrementa.

Fuit enim genere Peruſinus Frãciſcus non multo pôſt, cum defunctus eſſet Mediolani dux, cum Venetis inimicitias ſuſcepit, animum in Mediolani tyrannidem intendẽs.

Philippi morte omnia Mediolani confuſa, donec ſucceſſit Sfortia.

Nam Veneti Philippo mortuo, a diungebãtur Mediolanenſibus, hortantes & adiuuantes eos, ut ariſtocratiam reciperent. Equidẽ urbs illa aliquandiu ariſtocratiam ſectabat, magiſtratus creans ex optimatibus urbis. Verùm cum ad æqualitatem reſpiceret, admodum tenuiter res gerebat, ſi quando exercitus aliquò miſiſſet. Quapropter ad tyrannidem ciuitas inclinauit. Vocant igitur ciues ducem Franciſcum. Quidam reluctabantur. Franciſcus igitur conſcripto exercitu, quàm celerrimè profectus eſt cõtra Venetos, in eũ locum in quem caſtra ſua ponere iam antea animis deſtinarunt. Accedens igitur, caſtra ponit ſtadijs ab urbe centum, eamq; obſidet. Cum itaque inhiaret tyrannidi, ut eam ſibi pararet, uiros elegit idoneos. Etiam neceſſarijs ſuis permittebat ingredi in urbem, ut oppidanos obſidione preſſos ad pacẽ & ad fœdera incitarent. Nolebat tamen quàm proximè ad urbem copias ducere, timens urbis populum, qui maximus eſt omniũ Italiæ urbiũ: etiam numero ſuum exercitum ſuperabat. Potuiſſet quoque exercitum ualidiſsimum ſternere. Expectabatur quoque Venetorum exercitus, qui urbi auxilio ueniret. Verùm Franciſcus in ijs caſtris, quæ ab initio cõmunierat, manſit: ſedulò ea agens, ne inde poſſet depelli. Vbi allatum eſt, exercitum Venetorum appropinquare, ut urbi ſuppetias ferret, prior exoriens, occurrit Venetis quàm celerrimè, & caſtra locauit ſtadijs ab Mediolano quinquaginta. Ex aduerſo caſtra metatus erat Venetorũ dux nomine † Cudunidas, qui caſtra admodũ diligenter emuniebat, uolens expectare ibi exercitum Mediolanenſem, ut coniunctis copijs præliũ inirent.

† al. Coleo. Sigiſmundus Malateſta. Barptol. Coleo Bergomas. Sabell. En. 1. lib. 5.

Franciſcus ut ex ſpeculatoribus cognouit, Mediolanenſes urbe egreſſos, pergere ad Venetos, nocte ignes plurimos in caſtris faciebat, ut nihil eorum quæ inſtituebat, hoſtis ſuſpicaretur: armanſq; ſuos, citato agmine contendit obuiã Medolanenſibus. Quos aggreſſus, prælio grauiter afflixit, interfectis plurimis, ut pauci ex Mediolanẽſium exercitu ſupereſſent. Victoria igitur illuſtri potitus, in caſtra reuerſus eſt. nec mora, manus conſerit cũ Venetis.

Sfortiæ uictoria.

Quos prælio atroci commiſſo in fugam egit, captis ſexies mille equitibus, uictoriamq; conſequutus eſt inſignem. Tandem redijt in caſtra, quę non multum ab urbe locauerat. Nec multo pôſt ingreſſus urbem, pacem pangit, quam ſuadebat quidam Nazareus ſiue monachus. Deinde filium ſuum mittens ad Venetos, ijs deinceps placidum ſe exhibuit. At hæc haud multo pôſt contigere. Quum Græci domos ſuas eſſent reuerſi, Pontifex Eugenius nihil auxilij ſatis digni, quemadmodũ promiſerat, Gręcis miſit. Proinde à Pontifice auertebantur, eoſq; pœnitebat concordiæ quam cum Pontifice feciſſent.

Græci non ſtant pactis.

Verùm Pontifex nihil auxilij Græcis tali de cauſſa miſit. Nam erat ei bellum in Italia contra Tyrrhenos propter regionis diſſenſionem. Habens autem exercitum & ſumptus ad id bellum, necnon genere ſibi propinquũ ducem, qui patriarchę partes agebat, uirum prudentem, non ceſſabat rem gerere nunc quidem cum Tyrrhenis, nũc uerò cum Vrbini duce. Ea enim tempeſtate Tyrrhenorum metropolis uidebatur ſtare à partibus Philippi Ligurum principis, ꝓ quo fortiter pugnabant. Quapropter reſiſtebant etiam pontifici, qui Venetus erat, exortus ex familia Condelmariorũ, quã petente Pontifice ſenatoria dignitate honorarunt, uidelicet ut ea familia quoque in ſenatum allegeretur. Cum autem bellum inter Venetos Mediolaniq; ducem Philippum arderet, quædam Italiæ pars huic, quædam Venetis adhæſit.

Italiæ principatus.

Hi autem principatus ſiue tyrannides per Italiã diſperſæ ſunt. Tyrannis Ferrariæ, quæ eſt de familia Eſtenſium, Arimino Marchiæq; pręſunt Malateſtę. Huc adde tyrannos Vrbini, Mantuæ, Mediolani, Romæ, Neapolis, Iapygiæ. Vt autem Ferrarię, Medolani & Iapygię principes ſe gerant, necnon de Mantua dictũ eſt ſatis, quantum facit ad pręſentem hiſtoriã.

Vrbinatium tyranni.

De Vrbini tyrannis hæc ſcio. Tyranni ſiue principes Vrbini ex antiquiſsimo genere deſcendere uidentur, & Malateſtę dicuntur. Multis annis Marchię imperarunt regentes Ariminũ, & alias iſthic urbes inſignes. Hinc progreſsi, duces eorum facti ſunt, qui in Italia rem iudiciariam tractabant. Etiam Veneti hos ſibi duces conſtituerunt. Poſtea Tyrrheni eos quoq; ſibi duces petierunt, & inde ad Mantuæ ducatum emerſere.

Papæ electio & ſtatus.

Nunc reuertar unde digreſſus ſum, ut ſcribam de Romano Pontifice. Vbi pimùm pontifex aliquis mortuus fuerit, in domum quandam congregantur Cardinales, ac calculos ferentes eligunt de familia† Coloniorum & Vrſinorum, quos huic muneri idoneos putarint.

† Columnenſium.

Sunt autem hæ familiæ longè reliquarum familiarũ Romæ & maximæ & potẽtiſsimæ. Nunc quidem fauor ad hos, nunc ad illos inclinat. Plerunque autem cum ſententiæ haud congruunt, peregrinos neutrò propendentes fauore Pontifices deſignant. Vbi autem ſuffragia collegerũt, & Pontifex fuerit declaratus, domi cum continent, explorantes num & reliquis placeat electio. Pontificem pronunciatum

tum inſidere iubent ſedili foramen habenti, ut teſtes ex eo propendentes, aliquis, cui hoc muneris iniunctum eſt, tangat, qui appareat Pontificem uirum eſſe. Nam conſtat mulierem quondam in põtificatum eſſe ſubuectã: quia ſexus ignorabatur. nam Italię Occidentales penè omnes barbas radunt. Cum autẽ illa mulier grauida eſſet facta, & ad feſtum, ſiue ſacrificium prodijſſet, peperit infantem inter ſacrificium in conſpectu uniuerſi populi. Quapropter ne decipiantur iterum, ſed rem cognoſcant, neq; ambigant, Pontificis creati uirilia tangũt. Et is qui tangit, acclamat: Mas nobis dominus eſt. Nomina autem poſt electionem illicò commutant, quaſi iam diuinioris quàm antea ſint naturæ, & planiſſimè mutati. Calculi autem, quos ponunt, nomina pontificum inſcripta tenent. Pontificem plurimùm honorant Italiæ principes, & reliqui occidentales populi. Cardinales ſunt, numero circiter quinquaginta. Nam Italiæ principes plerunq; diuidentes principatus ſuos in partes duas, ſi habuerint filios, partem unam filio uni, alteram uerò filio alteri attribuũt ad ſacerdotium, ne diſcordiæ & controuerſię inter ipſos ſuper hæreditate exoriantur. Hinc plurimùm honoris conſequuntur apud Romanũ Pontificem: etiam Pontificem omnes charum habent, plurimumq; uenerantur. De Pontificib. quidem Ioachim Abbas, uir uaticinandi peritus, inter doctos Italiæ cõnumeratus, prædixit multa, quomodo ſinguli ad Pontificatũ eſſent peruenturi, & in eo uicturi. Et quemadmodũ uaticinatus eſt, ita accidit. Etiam alia miraculo digna de hoc uiro cõmemorantur. Nam cum eſſet idiota, nec uel modicum eruditionis haberet, ianitor in quodam Italiæ monaſterio † Nazaræorũ ſiue monachorũ fuit, & quondã in hortũ egreſſo apparuit uir forma pulcherrimus. Qui aſſiſtens ad Ioachim, manuq; amphorã tenens, inquit: Ioachim, cape, bibe uinũ hoc: eſt enĩ optimũ. Qui dicto audiens, bibit ad ſatietatẽ uſq;, amphorãq; reddidit, inquiens ſe ſatis bibiſſe. cui uir reſpondit: O Ioachim, ſi totum hauſiſſes uinũ, nulla te ſcientia fugiſſet. Deinde in colloquiũ & diſputationẽ ueniens cum uiris ea tempeſtate doctiſſimis, planè diuinus quãtũ ad ſciẽtiã attinet, apparuit. Hinc factus abbas etiã de pontificatus dignitate magna quædã uaticinatus eſt futura: quę omnia tandẽ euentus confirmauit. Nam quæcunq; prædixit, eueniſſe conſtat, licet ubiq; miracula eius per Italiã obuia ſint. De Italię principibus nõ admodum magnis exiſtentib. & Pontifici ſubiectis, ſimul cum Mediolani duce, necnon de reliquis Siciliæ, Calabriæ, Iapygiæ, & cæteræ regionis principibus, qui ſubditi ſunt Parthenopes regi, diſſerere, quoniã non eſt operæprecium, omittam. Politiæ autem quæ ad Italiam ſpectant, ſunt: Venetorum urbs, Bononia, & omnes Tarracõnenſes urbes, quæ Florentiam ſequuntur, & eandem cum ipſa reipublicę formam tenent. Huc adde & Ianuenſium urbem. Sed de his ſuprà commemorauimus. Hi ſunt totius Italiæ, quos habet, principatus, interdum Venetis, interdum uerò Mediolani principi auxilium ferentes. Reuertor nunc eò, unde digreſſus ſum. Græci in patriã ſuam reuerſi, mittentes legatos ad regem Amuratem, orabant pacem, uolentes cum ipſo fœdus pangere. Nec multo pòſt Conſtantinus ꝓficiſcitur in Peloponneſum, fratremq; ad regni ſucceſsionẽ hortatur: atq; inde nauigare inſtituit Byzãtium. Cum aũt appuliſſet in Lemnum, Lesbi ducis filiam uxorem duxit. Eo tempore Mechmetis claſsis aduenit, Conſtãtinumq; †Gotzini, quę Lemni urbs eſt, obſedit. Mechmetes aũt exponens copias nauales in terram, inſulam magna populatione ingreſſus eſt, regiſq; fratrem obſidione uigintiſeptem dierũ preſsit. Sternẽs aũt murũ bombardis, nõ potuit ſuos impellere, ut in urbem uellent irrumpere. Cum ea urbe potiri non poſſet, claſſem abducens, domũ reuerſus eſt. Cõſtantinus cum ueniſſet Byzantium, & rex ſententiam ſuã declararet, iuſſus eſt redire in Peloponneſum. Ipſum aũt & fratrem Theodorum oportebat relinquentes Peloponneſum, abire Byzantium. De his quidem hactenus. Frater horũ iunior, nomine Demetrius, inimicitias ſuſcepit cũ fratre Imperatore Græcorũ, à quo maxima regiõis ſpoliabatur parte. Cum multis ultro citroq; actis nihil æqui impetrare poſſet, legatos, odio fraterno impulſus, ad Amuratem miſit: à quo accipiens exercitum, profectus eſt Byzantiũ, urbemq; obſidione circũdedit. Nec multo pòſt ſibi cõciliauit Aſanem generum ſuum, cuius auctoritas & potentia Byzantij maxima erat. Is Demetrium adiuuare uidebatur, ſi quo modo regnum acquirere poſſet. Tandem cum obſidendo nihil efficeret, exercitũ dimiſit. Deinde haud multo tempore interiecto, cum legationem ire iuſsiſſet ad fratrem regem, Byzantium uenit: nec admodum multo pòſt captus eſt à rege Ioanne, unà cum uxoris ſuæ fratre. Cum autem ſeparatus ab uxoris fratre in carcere aſſeruaretur, ſuadente Aſane noctu è carcere profugit Galatiam, urbem e regionẽ Byzantij ſitam. Poſtea legatis miſsis pacem aſſequutus eſt; & redijt ad Euxini maris principatum. Etiam uxoris frater uinculis ab rege exemptus eſt. Rex fœdere inito cum Amurate Mechmetis filio, haud ceſſabat conſilia agere cum Eugenio Romano Pontifice, mittens ad hunc legationem: necnon ad Pannonum regem Vladiſlaum, qui nuper admodum ad regni gubernacula acceſſerat. Incitabat eum uel in primis ad iſta conſilia Georgius Bucus, qui regno ſiue principatu ſuo deturbatus, magnam pecuniæ uim in eam expeditionem conferebat. Videtur etiam Ioannes Choniates ſiue

Ioannes VIII. Papa fœmina.

Virilia Papæ eligendo cur tangi ſolita.

Cardinales.

Ioachimi Abbatis Calabri prophetia.

† Floriaci.

Reſpublicæ liberæ in Italia quæ.

Conſtãtinus VIII. Græcorum imp.

† Gortynę.

Lemnus obſeſſa.

Fraterna diſcordia.

Belli Vngarici cũ Turcis occaſio.

Georgius Bulcus Raſciæ Deſpotes.

Ioan. Huniades. ſiue Huniades ea tempeſtate plurimùm potentia pollens, & militari gloria excellens, quia fœliciter aduerſus Turcos præliari cõſueuerat, inſtigaſſe Pannonum regem,ut arma contra Amuratem Mechmetis filium caperet.Comparauit itaque quàm potuit exercitum maximum:& in belli ſocietatem adhibuit Draculem Dacorum principem, & Tryballorum principem Georgium, qui itineris dux erat. Poſtquam autem traiecto Iſtro,in regis regionem uentum eſt,quocunq; ſe uertiſſent,omnia in ditionem acceperunt, uicos incendebant, etiam Sophiæ † urbi ignem inijcientes,omnia fœdè diripiebant.Amurates ut accepit Pannones magna manu accedere populabundos, uniuerſos Aſię & Europę exercitus contrahens,obuiam, ut qui ex acie eſſet dimicaturus,hoſti procedebat. Amurates ut uenit in regionem quæ Baſilitza uocatur, Pannones in ea caſtra poſuiſſe, † deprehendit. Præmiſit quoque ſuorum manum haud exiguam,quos iuſsit obſeruare Pannonum exercitum,& explorare ubi ſe teneat,& deinde explorata ad ſe referre.Iiſdem præcepit ut montis anguſtias,quæ in regis regione ſunt,præoccuparent: & arboribus cæſis eas obſtruerent, quo minus hoſtes eas ſuperare poſſent. Qui iuſſa facientes, ſtrenuè hoſtem aditu prohibebant. Et ſanè Pannones conabantur irrumpere per Thraciam. Verùm Amurates caſtra locauerat in montem qui pertingit uſque ad prædictas anguſtias, & congregauit optimates ſuos, quorum gloria in re militari erat maxima, † Theſeten Brenezis filium, Turachanem Theſſalię præfectũ, Cumulien, Chaſanem Europæ ducem (qui & Baſſa Europæus,& Romaniæ Baſſa) & Scopiorum principem Iſaac.Hos,cum exciti uoce præconis ueniſſent,& conſediſſent,in hũc modum alloquutus eſt:

† quę nunc Scopia. Vide Bonfin. Dec. 3.

Vladislai infelix in Turciam expeditio.

† ad fl. Slatitzã, Bonfin.

† al. Ieſſen.

Amuratis oratio. Viri Muſulmani, uidetis in quam neceſsitatem res noſtræ deuenerint.Pannones enim hi,adhibitis Dacis & Tryballis,contra nos bellum mouent. Nunc tempus eſt, ſi quis quid nouit quod belli uictoriam largiatur, expromere, nec id nos in præſentiarum celare. Mihi enim, ut ſententiã meam proferam,pugnandum eſſe uidetur:& omni mora poſita, quàm celerrimè prælium inire.Nam facilè nos uictoria potituros arbitror,cũ hoſtes nobis numero ſint pauciores. Sic igitur agendum cenſeo:uidelicet ut continuò arma arripiamus, manusq; cum hoſte conſerere nihil cunctemur.Cum rex dicendi in hunc modum finem feciſſet,

Chaſanis Baſſæ ſententia. Chaſanes Europæ dux, quo magis regem ad capeſſendũ prælium accenderet, huiuſcemodi orationẽ habuit: O rex, non eſt qui non laudibus uehat orationem tuam, quam modò in mediũ adduxiſti.Eſt enim rege magno & Otomani de digna, qui hoſtibus uiliſsimis nihil ſit ceſſurus,uerùm regionem ſuam ſeruare ſumma ope conetur. Niſi enim pugnare inſtituerimus,fortitudo noſtra peribit, impedita timore regis: hoſtibus uerò fortitudo creſcet, eorumq; res uſquè incrementa ſument. Ex mora uereor ut nihil utilitatis, uerùm plurimùm periculi capiamus. Etiam proxima pugnæ mora,quæ mihi admodũ diſplicuit, cum decerneretur ut montis anguſtiæ arboribus cæſis clauderentur,nonnihil incommodi nobis attulit,dum nos timore perculſos,prælio abſtinere hoſtes crederent. Talis fama nequaquam per noſtrum exercitum eſt ſpargenda: nec uolo ut timidatis ullo modo ab hoſte argui poſsimus: uerùm cenſeo confeſtim prælium eſſe occipiendum, & præliando regionem defendendam.hoſtine cedamus quæſo? Etiam ipſe præliũ capeſſe,ſi hoſtium populationes ulciſci uelis. Sin autem ipſe diſcrimen ſubire nolueris,tu hîc ſede:ego eos uictos dabo,& ſic adfligam,ut nec Pannones,nec Occidentales alij in poſterum te bello laceſſere auſint.Hæc dixit Chaſanes Mazalis filius.Tacentibus autem reliquis,ut qui non auderent contrariam regi ſententiam proferre , metu ſubacti,

Turachanis conſilium. Turachanes Theſſaliæ dux in hũc modum loquutus eſt:Oportet quidẽ, ô rex, ſingulos quid ſentiant,nihil tuam ſententiam reueritos,dicere:& tanto magis,quanto maiora pericula oſtentare res uidentur. Multo igitur magis æquum eſt,ut nos quę ſapimus, in præſenti exponamus domino noſtro, in primis,cum etiam nos idem periculum attingat. Ego ſanè tua uolucri ſimilia eſſe aſſeuero.Si uolucri alam unam ademeris, haud poteris ea ad quancunque aliam rem commodè uti,ſi quando neceſsitas poſtularet. Sin & alteram abſtuleris, corpus ſolum relinquis, nec amplius uolare, uerùm tantum incedere nouerit.Quid igitur faciet auis, ſi ad uictum quærendum,aut ad aliud quippiam conuertitur? Huic ſimilitudini res tuas confero. Ianuas corpus eſſe autumo, & in his refugium & receptaculum relinqui nobis tutiſsimum. Aſiæ exercitum alæ aſsimilo, ſimiliter & Europæ exercitum. Si prælium auſpicati fuerimus, neuter exercitus ad prælij finem ſtabit. Aſianus enim exercitus refugiet dimicare cũ armatis & haſtatis. Europę exercitus q̃dem prælium non detrectabit: uerùm ſi uiderit abire Aſianum exercitum,nec ipſe ad prælij finem manebit,ſed ſibi fuga conſulet. Reliqui igitur tibi ſoli erunt Ianuæ milites,& peregrini.Nequeo itaque conijcere,quo pacto pręſentibus commodè utaris, cum præliando nihil efficere poſsis. Sed enim meum conſilium depromam.Cenſeo pugnandum eſſe:uerùm ut paulatim retrocedamus, domantes omne quicquid obſtiterit. Nec uolo, ut deſinamus retrocedere tam diu,donec & ipſi fame preſſi,perſequi deſierint:& retrò unde uenerunt, ire perrexerint. Cedentes deinde perſequemur, & in anguſtijs conſtitutos adoriemur totis uiribus. In hunc modum cum hoſtibus

iuxta

iuxta animi ſententiam agere poterimus. Huic ſententiæ, quia prædicta melior & tutior erat, etiam reliqui qui præſtò erant, calculum addidere. Ieſſe autem Brenezis filius huiuſcemodi orationem exorſus eſt : Ego quidem, ô rex, exiſtimo parum utilitatis nos capturos, imò nihil, etiam ſi deuicerimus hoſtes. Nam nullum emolumentum inde affulgere uideo. Etenim Paiazites † Lælaps, auus tuus, quōdam Gallos Burgundiones & Pannones fudit, uerùm nihil commodi inde percepit. Nam in ſuam regionem contendentes, ſemetipſos & regionem ſeruarunt. Verùm ſi contrarium, abſit omen, accidat, & uincamur, quibus pericula immineant, omnibus perſpectum eſſe arbitror. Satius autem eſſe reor, ſemper eligere tutiora conſilia, ne in terrorem aliquē incidamus, & uincamur: uerùm ut uictoriam hoſtib. extorqueamus, niſi res non ex animi ſentētia ſuccedet. Cum igitur duplex electio ſit propoſita, una periculoſa, & altera magis tuta, arripiendam tutiorem quis ambigit? Quis ſanæ mentis compos non tutiora magis ſequeretur conſilia? Proinde retrò pergere, & cedere hoſti, nec te decet, rex, nec etiam ſuaſerim. Fugere enim uideremur, animiq; hoſtibus creſcerent, nobis uerò minuerentur: nec etiam amplius Aſianos & pedeſtrem exercitum retinere poſſemus. Sed nec pugnæ ſummam rerum committēdam conſulo. Verùm conſultius exiſtimo, ut anguſtias diligenter præcludamus: & tam diu ſedeamus, hic tempus terentes, donec hoſti retrocedendi neceſsitas inijciatur. Deinde cedentibus inſtandum eſſe iudico, uniuerſum equitatum in eos immittentes, eosq; quàm maximè poſſumus affligentes. Huic ſententiæ, quia præcedente tutior & melior erat, etiam reliqui qui aderant, conſenſum præſtare haud ſunt cunctati. Decretum igitur eſt, neq; pugnare, neq; cedere uelle: magis placebat, tempus cunctando trahere, deinde hoſtibus abeuntib. inhærere. Europæ itaq; exercitū miſerūt, ut aditu hoſtes q̃ acerrimè prohiberet. Hæc ubi uiſa ſunt, ſumma ui anguſtias defenderunt, ne hoſtis intrare poſſet. Conabantur ſæpius Pannones irrumpere, & Turcos ex cuſtodia deturbare: uerùm nihil promouebant. nam eò loci ubi perrumpere nitebantur, fortiter reſiſtebant Turci, & utrinque pellebantur: uerùm Turci pulſis Pannonibus, quàm fortiſsimè obſiſtebant. Cum multum temporis tandem interceſsiſſet, nec quicquam Pannones efficerent, fame coacti, neceſſariò retrò quà uenerant, pedem ferre compellebantur. Nocte igitur, collectis impedimentis, ex caſtris proficiſcuntur. Vt aurora illuxit, hoſtes abſceſsiſſe noctu cognoſcentes Turci, pauliſper ſubſtiterunt. Rex deinde eligens de ſuo exercitu omnes quotquot manſerant, & ad præliū inſtructi erāt, eos Europæ duci tradidit, ut perſequeretur hoſtes. Turachanē uerò ſubſequi iuſsit cum Theſſaliæ exercitu. Ille igit̃ aſſumptis ijs quos rex dederat, citatiſsimo curſu hoſtes inſequitur. Ioannes autem Huniades cum prænouiſſet Turcos cedentibus inhæſuros, delegit & ipſe Pannonum robuſtiſsimos, quos in inſidias locauit, quaſi repugnaturus fortiſsimè uenientibus Turcis. Europæ dux cum per patentes campos iter accelleraret, inſequēs hoſtes, Turachanes eius frater occurrens, fratrem ſic compellat: Tu'ne per patentes campos proficiſceris, ducens tantum exercitum? ſcito tuam profectionē haud ſatis tutam eſſe. Nam Pannones non ferent ſuos à noſtris perſequutionem pati. Nec ſanè à prælio abſtinebunt, fuga ſibi conſulentes, cum tanto tempore nos prouocauerint, ut cum ipſis prælium iniremus. Et quidem, ut apparet, pugnæ ſunt cupidiſsimi. Etiam dudum, ut opinor, frendebant, quòd nolebamus in planiciem deſcendere, & decernere ferro. Suadeo igitur, ut per radices montis huius hoſtes, quantum ſatis eſt, perſequamur: & ſic, quæ opportuna uiſa fuerint, ijs dare poterimus. Hæc dicens, Chaſani non perſuaſit. Ipſe autem cum Theſſaliæ exercitu auertebat̃, inſtructoq; agmine per montis radicem profectionem faciebat. Chaſanes cum exercitu Europæ per campum feſtinabat, & Pannones qui fugam ſimulabant perſequebatur. Cum autem tractus eſſet ad locum inſidiarum, & Choniates tempus eſſe ratus incurrere in hoſtem, ex inſidijs Turcos inuadit cū ſuis: Barbaros multos necarunt, & multos uiuos cæperunt. Plurimi Turci in hoc prælio deſiderati ſunt, † Chatitis frater Carambes Priami filius à Pannonibus captus eſt. Reliqui Turci in fuga capiebantur, Chaſanes confugit in regis caſtra, paucos de ſuo exercitu ſecum habens. Veniens autem in conſpectum regis, talia dixiſſe fertur: O rex, qualia perpeſsi ſumus à uiro quem nouimus eſſe ſceleratiſsimum, qui tuos hoſti prodidit planiſsimè. nam uerè proditor eſt. Hoſti noſtra conſilia enunciauit, & acie inſtructus ire mecum noluit. Georgio autem Buco amico ſuo ſingula indicauit, quomodo eſſemus ipſos oppreſſuri. In hūc ſanè modū res tuæ periere, & pauci incolumes fuga euaſimus. Ibi tum † Chatites filius Priami infeſtus uiro propter fratrem, regem exaſperauit contra Turachanem. Rex cum graue eſſe iudicaret, Turachanem non eſſe profectum cum Europæ duce: uerùm auerſum aliud iter ingreſſum, prodentem Europæ exercitum, eum cæpit, & uinctum in Aſiam, ut aſſeruaretur in uinculis in urbe Tochata, miſit. Chatites non ceſſabat iram regis augere, in memoriam redigens, Turachanem, cum ageret in magna Bidina, princeps exiſtens regionis finitimæ Iſtro, uſum eſſe Buco Tryballorum duce, & amico & familiari. Hac amicicia motū aiebat Turachanem,

G uoluiſſe

Ioſuæ conſiliarij ſententia.

† turbo.

Pannones Turcis formidabiles.

Vngarorum diſceſſus.

Ioannis Huniadis Strategema.

Pannonum & Turcorum pugna.

† Chaliles frater, Carambi, qui & Carambeius, filius, à Pan.

† Chaliles F. Imbraimi *Vide Eon. fin. dec. 3. lib. 6. qui Chalitem etiā Halibegum uocat, alias etiam Halibaſſa.*

uoluiſſe illum, quacunque in re poſſet, iuuare. Nam acceptis à Buco muneribus, promiſerat ſe ei operam ſuam locaturum indefeſſam, quacunque in re uoluiſſet. His fidem dans dictis rex, Turachani uincula iniecit, & in Aſiam uinctum deduci iuſsit, ut ibi in carcerem conijceretur. Theſſaliam alij adminiſtrandam commiſit. Hoc modo carcere conditus eſt Turachanes.

Georg. Deſpotes.

Georgius Tryballorum dux, cum parum auxilij ſentiret ab Pannonibus in recuperando principatu, legatum miſit in Ianuas regis, ut eius animum exploraret, num ſibi reſtituere uellet principatum. Quod ſi faceret, promittebat ſe ipſi tributarium fore: & dimidium tributi, quod regio penderet, ipſi quotannis numeraturum. His conditionib. ſe fœdus accipere uelle memorabat. Quin & Pannonibus ſe perſuaſurum pollicebatur, ut cum ipſo fœdus, ſi modò uellet, ferirent.

Pannonum fœdus cum Turca.

Hæc cum legatus audiente rege recenſuiſſet, promiſit ſe ei & filio redditurum principatum: uerùm ut deinceps in fide maneant, amicitiamq; ſuã bona fide colant. Ibi tum † Bulcus Pannonũ animos ſibi concilians, etiã regẽ Vladislaũ eò adduxit, ut fœdus cũ Amurate faceret.

† Bucus.

At Vladislaũ in hũc modum alloquutus eſt: O rex, rex Amurates te ad fœdus hortatur: nec hoc ſolùm, uerùm regionem reſtituere pollicetur. Si igitur me audias, fœdus pãges. Nam hoc pacto res tuæ ad bellũ melius erunt inſtructæ: & ſi deinde ſecundò acceſſeris hoſtiliter, facile uinces. Hæc ubi eſſet eloeutus, ſtatim in ſententiam ſuã perduxit regem. Qui deinde ex ſententia Bulci, aut quemadmodũ Bulco promiſerat, nuncium miſit in Ianuas regis, aduocãs regios legatos, quaſi his præſentibus fœdus percuſſurus, & regionẽ recepturus. Amurates igit̃ legatos ire iubet, quorũ auctoritate fœdera fiebant, quib. cauebatur, ut Georgius regionem ſuam teneret, & eius regionis tributi partem dimidiam regi quotannis ſolueret. Iuſiurandum quoq; exigebatur, ne Pannones deinceps popularentur regis regionem, néue Turci tranſirent Iſtrum ad uaſtandam Pannonũ regionem: uerùm fides iureiurando utrinq; accepta eſt, ut ex eo tempore ſint inter ſe hoſpites & amici: quod tamẽ abſque dolo fraudeq; utrorumq; fiat. Dacis imperatur, ut ſint regis tributarij, quemadmodũ regio fœdere, quod iam antè interceſſerat, cõtinebatur. Præterea ut pertinerent, quemadmodum hactenus, ad Pannones.

Amuratis noua expeditio in Caramanum.

His ita compoſitis, Amurates continuò expeditionem contra Caramanum ſumpſit. Nam hic, ubi primùm cognouerat Pannones bellum inferre Amurati, traiectóque Iſtro regis regionem euaſtare, haud incommodum ſibi fore ſuis'que rebus ratus, ſi regis in Aſia regionem ſubigeret, cum impetu in eam irruebat, omnia ſubijciens, & in ſeruitutem redigens, quòcunque ſe uertiſſet. Caramanus namque cum audiſſet Pannones petere bello Amuratem, & ipſe hoſtili animo contra ipſum profectus eſt. Itaque cum ab utraque regione hoſtis accederet, Amuratis exercitus diſtrahebatur, & infirmior reddebatur. Quum igitur maximum impenderet Amurati bellum, ſibi utile fore ratus, fœdus cum Pannonibus pepigit: omnem'que belli tempeſtatem in Caramanum auertit. Caramanus ne uim regis experiretur, miſit legatos petitum pacem: quibus mandarat ut dicerent, ſe paratum eſſe ſeruire Amurati, quandocunque ſua opera indiguiſſet. Sin promiſſis parum fidei haberet, ſe obſidibus & cæteris, ne quid dubitaret, cauturum. Hæc quidem Amurati in Aſia acciderunt.

Peloponneſi res.

In Europa uerò à Peloponneſiacis principibus quid in regione eius geſtum ſit, nunc dicetur. Vt enim Theodorus, qui poſtea rex electus eſt, uenit Byzantium in regnum ſuum, Conſtantinus cognomento † Dragoſis in Peloponneſum adueniens: & aſſumens fratris regionem, inter cætera & Spartam quæ uergit ad montem Taygetum, & propemodum uniuerſam Peloponneſum, preter Thomæ, qui frater erat regis, regionem obtinuit.

† Dragaſis.

Etiam Iſthmum muro includere parabat: nec ceſſabat regis regionem, quæ extra Peloponneſum eſt, ad defectionem ſolicitare: Bœotiam & Thebanorum urbem, uniuerſamq; Bœotiam in ditionem redegit. Atticæ tyrannus ſiue princeps † nolebat cum eo pugnare: uerùm tributum ſe quotannis ipſi penſurum promittebat. Hinc fœdere icto, in amicitiam receptus eſt.

† Nerius?

Pindum quoque (quem hodie Mezzono appellãt) occupauit. Hunc montem † Blaci incolunt, quibus eadem cum Dacis eſt lingua: nec quicquam ab Dacis, qui Iſtrum accolunt, differre cognoſcuntur.

† Valachi.

Aduenientes igitur ad iſtum ducem, ſemetipſos ei dediderunt, & deinceps bellum gerebant cum Turcis in Theſſalia habitantibus, accipientes ducem ab Peloponneſiaco principe. Leodoricium oppidulum in Locrenſium regione ſitum, & Pindo adhærens uerſus Phandrium urbem, principem à rege accipit. Hunc montem, quà ſe in Achaiam porrigit, inhabitant Arabæi uiri Albani, quibus permiſſum eſt ab rege patriam ſuam regere regionem. Hi quoque ad Græcos deficiebant.

Iſthmi murus refectus.

Contrahens igitur uniuerſam Peloponneſum in Iſthmum, muro eum cingere inſtituit. Opus autem iſtud maturauit acceſſito fratre, qui & ipſe regionem ſub ſe habebat. Vniuerſos igitur huc congregans, murum diuiſit, & ſingulis tantam, quantam breui extruere poſſent, partem aſsignauit. Murus Iſthmi quum iam eſſet abſolutus, exercitum miſit, qui regis regionem popularetur, & ex profeſſò quum rege bellum gerebat. Nec multo poſt † Amures Turachanis filius aſſumpto Theſſa-

† Homures

Theſſa-

Theſſaliæ exercitu,impetũ in Thebas & Atticam dedit. Quibus uaſtatis,reuerſus eſt magna præda onuſtus. Nerius Athenienſium princeps,ut uidit Turcorum res denuò exoriri, & priſtinam felicitatis formam recipere, legatos miſit in Ianuas, petitum pacem, ut qui uelit cum eo fœdus inire, & tributum, quemadmodum antea, quotannis ſoluere. Rex Amurates legationem benignè audiuit,fœduſq; & pacem dedit,hac conditione, ut quotannis,quemadmodum antea,ſibi tributũ ferret.

Nerius Acciolus.

Nerius iſte à Florentia, quę Tyrrhenorum eſt metropolis, ad Atticæ principatum hoc modo proceſsit. Antonius namque Rainerij filius, hunc ſimul & fratrem accerſens à Florentia, propinquos & cognatos ſuos, ſecum eos habuit, uictum eis & neceſſaria miniſtrans. Poſtquam autem Antonius apoplexia in ſomno ictus expirauit, uxor eius miſit legationem ad regem Amuratem,ut ſibi & ei qui in ea ciuitate erat optimus, principatum committeret.

LAONICI Chalcocondylæ patria & genus.

Is erat mulieri propinquus genere, & meus pater: quem miſit ad regem cum immenſa pecuniæ ui,ut ſibi principatũ Atticæ regionis & Bœotiæ traderet. Vt autẽ egreſſus urbe iter ad regem ingrediebatur,qui in urbe erant potentiſsimi,odio Chalcocondylis moti, uxorem Antonij dolo deduxerunt ex arce: & Antonij propinquos in principatum promouerunt: uxoriſq; genus urbe expellentes, ipſi ciuitatem tenuere. Affinitatem uerò iungentes cum uxore Antonij in filio adoptiuo, uiro haud improbo,in arcem redierunt. Nec tamen multo pòſt expellentes mulierem,Acropolim occuparunt, & rempublicam obtinuere, expulſa noſtra familia. Chalcocondyles ut uenit ad regem,captus & in carcerem coniectus eſt, iuſſus reddere regionem. Cum autem polliceretur triginta millia aureorum, nec ſic quidẽ efficere quicquã potuit. Acceperat interea,regem exercitum miſiſſe contra Bœotiam, ut Thebas urbem occuparet. Ipſe interim haud ceſſabat ſedulò agere, ſicubi fugæ daretur occaſio, ut aufugeret Byzantium. Quæ ubi primùm oblata eſt, relicto tabernaculo & iumentis, profugit Byzantium: ibique conſcendens nauim, ſoluit in Peloponneſum. Naues igitur Atticæ regionis principum per mare oberrantes, nauem fugientis capiunt, & ipſum Chalcocondylen uinctum perduxerunt ad regem. Rex ei delictorum ueniam dedit, nihil eum propter delicta culpans. Cum autem ipſi poſcerentur triginta mille aureos, reſponderunt ſe eos nequaquam poſſe ſoluere. Hinc regio eorum populationibus grauiter diuexata eſt ab Turcis, qui in Theſſalia morabantur. Nerius autem princeps cum iam ab initio foret imbellis & effœminatior, per inſidias à fratre Antonio principatu deturbatus eſt. Mortuo tandem Antonio,Nerius Florentiam ueniens, in principatum reſtitutus eſt. Ea tempeſtate, quia ſocia arma iunxerat Nerius Græcis, ipſius regio ab Theſſaliæ duce euaſtabatur. Cum autem grauiſsimè populationibus urgeretur, tandem neceſsitate ſubigente pacem cum rege fecit.

Græcorum inter ſe diſcordia.

Græci audientes pacem inter Atticę principem & regem conueniſſe,continuò arma contra Athenienſes capiunt. Princeps nuncio miſſo indicauit regi in quanto periculo hæreret, uidelicet Græcos urbem obſidere,eamq; ſumma ui,ut capiant,niti. Turachanes igitur Theſſaliæ præfectus mittens nuncios ad regem,eum hortabatur ut bello Peloponneſum laceſſeret.Sed hæc longo tempore demum contigere. Verùm ea tempeſtate ab duce Peloponneſi regis fratre, quemadmodum diximus,in ſeruitutem redactus eſt. Inter Græcos & in Peloponneſo hæc acta ſunt.

Legati Græcor. Imp. ad Papam.

Quid uerò egerit rex Conſtantinopolitanus,in ſequentibus declarabitur. Nam hic ut accepit Pannones abijſſe, & fœdera, impulſu Georgij, cum Amurate ſanxiſſe,legatos miſit ad Romanum pontificem, conſulentes, quòd ſi triremes & naues aduentarent in Helleſpontum,quibus pręcluderetur Amurati in Europam tranſitus, Amuratem facilè debellari poſſe. Si enim Europæ exercitus ſolus apud Amuratem relictus fuerit, haud pugnare aduerſus Pannones uolet.Legati ire iuſsi ſunt ad Gallos & Burgundiæ ducem,in memoriam reuocãtes cladem, quam perpeſsi ſunt ſub Paiazite imprudẽtia Sigiſmũdi.eam cladẽ, ſi modò uelint, Turcis reddi poſſe.

Claſsis Chriſtiana in Helleſpontum.

Adiuerunt itaq; Romanũ pontificẽ, & triremes impleuerunt decem,quas in Helleſpontum miſere. Etiam Pontifex decem triremes inſtruxit,& militibus compleuit,& ad regem Ioannem miſit,quaſi facturus quę rex imperaſſet. Venientes igitur in Helleſpontum, prohibuerunt Europæ acceſſu Amuratem.Hęc autem acciderunt iuxta maritimam Macedoniæ regionem,uerſus Ionium.

Pannonum apparatus Turcis formidabilis.

Cum fama uolaret,Pannones in armis eſſe,& aduenire in Europam,ut inde eijcerent Turcos & Amuratem, iamq; omnes bellum expectarent haud dubiè imminens,quia longè lateq; rumor increbeſcebat, Pannones exercitum conſcribere, & Helleſpontum iam ab Occidentalibus eſſe occupatum: ſinguli animum intendebant ad recuperandam patriam regionem,quaſi eam nacturi, utcunque tamen alea belli cecidiſſet.

Zenempiſas à Turcis defecit.

Zenempiſas igit̃ ab Macedonia proficiſcens, aſſumptis qui iſthic habitabant Albanis, pergebat per Argyropolichnen, & planiciem eam Caſtoriam uſque ſubegit. Therizes Berrhœæ princeps colligens Azatinis Scythas, nec non Turcos regis,attractis etiam plurimis ex Therma & Limna † Perræorum: quibus fretus,Zenempiſæ obuiam progreſſus eſt.Feſtinãs autem,imparatos hoſtes,cum adhuc in Caſtoriæ regio-

† Perrhœborum.

ne uerſarentur, oppreſsit. Albanorum plurimos necauit: Zenempiſam ducem peremit, & alios complures. Hæc quidem in Europa euenerunt. Et ubiq; tumultus erat, cum ſinguli ad ſua recipienda properarent. Turcos magna inceſſerat formido, putantes ſe perituros Pannonum & finitimarum gentium Marte. Vbicunq; igitur poterant, mœnia & muros firmabant, expectantes quem' nam præſens tumultus exitum eſſet habiturus. Legatus, qui uenerat à Pontifice Romano, Iulianus nomine, cæterùm Cardinalis & uir bonus, & Romanæ eruditionis admodum peritus, Pannones ad bellum ſuſcipiendum aduerſus Turcos cohortabatur: & iuſiurādum, quod maximum erat in fœdere, ex Pontificis mandato ſoluebat, quod & coram omnibus legebatur. Deinde impetu quodam ferebantur aduerſus Europam, putantes ſe ipſam deſtitutam auxilio, Amurate abſente, & in Aſia moras nectente, occupaturos. Pontificis namq; triremes in Helleſponto erant, nec ſinebant Amuratem in Europam tranſire. Præterea Græcorum rex nunciabat, Amuratem non poſſe traijcere in Europam, etiamſi omnia conaret̃, omnemq; lapidē moueret. Pannones etiam pacem fecere cum Boemis, propter eam diſſenſionem qua moti fœdus cum Amurate inierant. Boemi igitur & ipſi accingebantur ad præſens bellum. Nam propterea pax conuenerat, quia pulchrum uidebatur, ut in præſentiarum diſcordias ponerent, & ſimul iunctis copijs bellum Europæ inferrent. Adhibuerunt in belli ſocietatem Dacos & Draculem, Myrxis ſiue Marci filium, qui ipſe aderat promptus & auxiliaris ad id bellum, offerens decem millia equitum. Georgium Tryballorum ducem ad belli ſocietatem incitabant: uerùm monitionib. non acquieuit, dicens eos impia & nefanda patrare, fœderum religionem uiolantes, & priores iniuriari incipientes. Sperabat ſe ſatisfacturum regi Pannonum, quòd non in belli ſocietatem ueniſſet, pecuniaria mulcta. Indicauit tamen regi, eumq; diligenter monuit, ne bellum moueret contra Turcos, quorum magna potentia eſſet: eos haud facilè à Pannonibus ſubigi poſſe. Cernebat namq; Georgius, non eum eſſe belli apparatum, ut Europam obtinere poſſent. Plurimi namq; in ea agebant Turci, in caſtris tantum non educati, quiq; plerunq; non aliunde quàm ex bellis uictum pararent. Genus autem hoc hominū, cum ad deſperationem adactum fuerit, uirtutem memorabilem ubiq; oſtendere ſolet. Prꝍterea oſtendit Vladiſlao, Turcos plurimùm rebus bellicis reliquas gentes excellere. Vladiſlaus his nihil perſuaſus, ab † Ardelio ſiue Tranſyluania profectus, Iſtrum traiecit, & copias omnes tranſportauit in regis regionem,

Iulianus Cæſarinus Card.

Vngaricum bellum rege Vladislao duce.

Dracula.

Bonfin. 4000. dicit.

Hoſtis in deſperatione fortior.

† Erdelio

& ibi caſtra metatus eſt iuxta Euxini maritimā Dobrodiciam, Bulgarorum regionem. Hinc caſtra mouētes, Calliacren & Barnem ſiue Varnam urbes obſidere & oppugnare aggreſsi ſunt. Barne pactionibus in ditionem accepta eſt. Calliacre uerò ui capta eſt, Pannonibus aſcendētibus impigrè murum, & impetu in eam irruentibus. Hanc ubi occupaſſent, & diruiſſent, necnon fœdè diripuiſſent, plurimis abductis mancipijs, profecti ſunt rectà ad Byzantij & Oreſtiadis regionem. Hæc quidem egerunt Pannones. Amurates Mechmetis filius bello petens Caramanum, eius regionem populatus eſt: & iumentorum pecoriſq; prædas agens, Conij arcem obſidione preſsit. Caramanus ad montes regionis confugiens, ibi morabatur, uolens, ſi hoſtis accederet, eum fortiter repellere. Tandem legationem miſit ad Amuratem, promittens obſides, nec nō filium ſuum, quem in Ianuas regis mittere uellet. Addebat, ſe duplo maius, quàm hactenus, regi tributum quotannis perſoluturum. Caramanus cum his conditionibus pacem peteret, fortè aduenit ad regem nuncius ab Tryballorum duce miſſus, referens Pannones tranſgreſſos eſſe Iſtrū. Hoc igitur nuncio nonnihil territus, petitionem Caramani admiſit, & cū eo fœdus inijt: acceptiſq; obſidibus & filio, exercitum abduxit. Cum intelligeret Helleſpontum teneri ab nauibus Italorum & Occidentalium, anxius animi erat, cum haud ſatis conſtaret quo pacto in præſentiarum in Europā tranſuehi poſſet. Nec tamen exercitum, ſumma celeritate adhibita, ad Helleſpontum ducere omiſit, ut naues hoſtium, ſi adnauigarēt, bombardis & reliquis tormentis abigeret. Eſt autem iſte locus Propontidis anguſtiſsimus: & turris ibi eſt in Aſiam recedens, quæ Sacra nominatur: ut neutrò ſic coeat, ut ab continente ſubmoueatur. Cum igitur huc ueniſſet, in animo agitans Europæ & Aſiæ exercitum in Europam tranſmittere, triremes non amplius inuenit. Nam uentus, qui coortus erat admodum ualidus, haud ſinebat naues in Propontida nauigare. Is uentus multis regnauit diebus, nec naues ullo modo contra ipſum niti poterant. Amurates igitur cum hoſtium triremes non amplius adeſſent, per ocium ipſe ſimul cum uniuerſis copijs in Europam tranſportatus eſt. Cum tranſuectus eſſet cum copijs ſuis, ad Byzantij regem nuncium miſit, qui diceret ſe ſaluum & incolumem cum uniuerſo exercitu tranſuectum eſſe in Europam, & pergere contra hoſtes. Proinde ne cunctetur quàm celerrimè conſcripto exercitu ſubſidio uenire.

Dobroitia. Calliacre. Varna, olim Dionyſiopolis.

Turcorum res in Aſia.

Turris ſacra in Propontide.

Amurates in Europam.

LIBER

LIBER SEPTIMVS.

GRAECORVM rex, ut audiuit quæ adferebat nũcius Amuratis, dolebat animo, quemadmodum uerisimile eſt, quòd eum tranſitu prohibere nequiuiſſet, uerùm abſq; prælio tranſijſſet, & per ocium copias traduxiſſet omnes. Hæc quidem moleſto ferebat animo. Deliberabat, quid in præſenti rerum ſtatu potiſsimùm ageret, bellum'ne ſiue pacem Amurati nunciaret. Nam ſi pacẽ cum Amurate retinere inſtituiſſet, fore ut ei per Ponti regionem exercitus ductãti, cogeretur commeatum & neceſſaria præſtare. qua re ſe maximè offenſurum Pannones iudicabat: & hinc maximum ſibi imminere periculum à Pannonibus, ſi Amuratem deuiciſſent. Videbatur igitur eo tempore conſultiſsimũ fore, ſequi Pannonum partes, & bellũ Amurati inferre. † Chatites Priami filius Amuratẽ non omnium, quemadmodum eius literę indicant, certiorem reddidiſſe uidetur. Amicus etiamnum ea tempeſtate erat Græcis, & uolebat hos quàm minimè ex aperto bellum gerere cum rege, priuſquam ſatis exploraſſent, quónam bellum eſſet erupturum. Amurates igitur, cum contra ipſum rectà pergerent hoſtes, arma bene inſtructus capiebat: & exercitum Europæ uniuerſum congregatum accipiens, ſingulos ad bellum fortiter ſuſcipiendum cohortabatur. Sequutus igitur Pannonum exercitum, noctu eò loci caſtra muniebat, ubi hoſtes præterita die caſtra poſuerant. Similiter cum dies illuxiſſet, haud longè ab Pannonum caſtris & ſua locabat. Hoc faciebat per dies quatuor, ut poſſet contemplari hoſtium multitudinem, necnon quis eorum eſſet ad id bellum animorum habitus: An eſſent formiduloſi, & proinde citò omiſſuri eam expeditionem: an audacia freti, nihil metuentes, profectionem facerent: præterea an omnia in caſtris eorum ordine gererentur: abundarent'ne commeatuum copia, uel ſecus. Hæc omnia quis facilè explorare poteſt, ſi ſubinde hoſtilem ſequatur exercitum. Exactiſsimè etiam cognoſcat hoc modo, audaces'ne an timidi ſint: præterea an inter ſe cõſentiant, ſi agmen ſit iter ingreſſurum, aut ingrediatur. Hæc quidem per quatriduũ explorare haud ceſſabat Amurates. Quinto autem die Ioannes Choniates ut ſenſit ſubſequi regis exercitum, deliberat, adhibito in conſiliũ & Pannonum rege, num ibi uelint prælij aleam experiri, & ſic ulterius ꝓficiſci: aut prælium detrectantes, ulterius progredi, hoſtilẽ regionem occupantes. Decreto igitur facto, pugnandum eſſe, hoſtium aduentum expectarunt. Amurates igitur aduenīens, caſtra in eodem cõmunit campo. Peregrinos primò locauit, qui per circuitum ferramenta magna defigebant: & in hunc modum ab Ianuis quaſi circulo ambiebatur rex. Ferramenta illa, quocunque cum exercitu proficiſcitur rex, portant cameli, necnon peregrinorum arma. Si prælium occipiendum eſt, arma inter milites diſtribuit. Poſt hos ſcuta collocauit, & ante ſcuta camelos ſuos conſtituit. Hic ordo Ianuarum eſt. In medio autem conſiſtunt ipſe rex, & Aulæ eius duces, nec non quotquot ſibi de Ianuis in exercitu præſtò ſunt. In proximo ſtatuitur Europæ exercitus: cui præeſt dux inſignis nomine Carazies. Is autem exercitus diſtribuebatur per manipulos, qui paruis interſtitijs dirimebantur. Aſiæ quoque exercitus in aciem educebatur, & à fronte locabatur in manipulos ſegregatus, ut ſe mutuò adiuuare poſsint, ſi quid periculi ab hoſte ingruiſſet. Nam equeſtres copiæ non niſi in turmas ſeparatæ, hoſti opponi poſſunt, cum interim pedeſtres pulchrè in cornua aptari poſsint, equites uerò minimè. Pannones interim haud ocio torpebant: uerùm & ipſi aciem exornabant per turmas, & trib. ſuas. Pannones in dextro, Daci in ſiniſtro curabant cornu. Ioannes Choniates habens Phazen, id eſt eos qui Bitaxides uocantur, proficiſcebatur contra Aſiæ ducem. Plurimi Aſiani haud ſuſtinentes Pannonum impetũ, antequã ad manus uentum eſſet, fugam arripiebant. Fugientes perſequebantur Pannones: tandémque diſperſi fugientibus inhærentes, Aſiæ exercitum terga dare coegerunt. Regi relinquebatur Europæus exercitus, q adhuc ſtabat, nec quóquã fugerat, expectans hoſtem. Manifeſtum enim eſſe reor, quantiſper manſerit rex, tantiſper etiam Europæ exercitum conſiſtere. Qui etſi hoſtibus non reſtiterit, uerùm in fugam abierit, attamen in regia caſtra reuertitur. Nam iſtud hominum genus nouimus poſt Scythas paſtores maximè fugere, ſeq; in fuga facillimè colligere, & prælium redintegrare. In fugã uerò uerſi facilè ſeruantur. Daci inter pugnæ tumultum cum cernerent Albanos in fugam effuſos, nec ſibi temperarunt: uerùm in regios theſauros conuerſi, eos & regni opes diripuerunt, necnon regium cubiculum, interfectis camelis, cum ſeſe mutuò ad iſtam rem uſque cohortarentur. Occupati iſto opere cum forent, prædandiq; iam obrepſiſſet ſatietas, haud in prælium redibãt, nec ulli parẽre uolebant, ſed in caſtra ſua reuertebantur. Ioannes cum fugaſſet Aſianum exercitum, accedebat ad regem Vladiſlaum, eumq; diligenter monebat, ut eo loci cum ſuis militibus ſubſiſteret, nec eos quoquam abire pateretur, ut ſibi redeunti in pugnam contra Amuratem, ſi quid periculoſius ingruiſſet, refugium tutiſsimum, quò ſe reciperet, eſſet. Præcepit quoque Vladiſlao, ut obteſtaretur milites qui ſecum erant, ne ſe loco mouerent: uerùm in iiſdem ueſtigijs hærentes expecta-

Græcorum deliberatio.

† Chaliles Imbraimi F. al. Carambi.

Caſtrametatio et pugna ad Varnam 10. Nouemb. 1444.

Turcorum acies.

Fuga Turcorum inſidioſa.

Valachi Turcorum res diripiunt extra ordines.

Huniadæ in pugna ſolertia & conſilium.

rent,donec fuſo, fugato, uictóque Europæ exercitu, uictor reuerteretur: & donec prælium,quod nunc ſolum cum Ianuis reliquum ſit,conficiat. Hæc cum dixiſſet,confeſtim accingebatur,ut prœliū committeret cum Europæ exercitu, qui ad ſiniſtram regis inſtructus ſtabat: & manus conferens, aliquandiu pugnabat.Pugnæ autem hæc facies erat. Cum uentum eſſet ad manus,Pannones Turcos fugabant, eosq́ue uſque ad caſtra perſequebantur. Turci conuerſi, deinde Pannones inſequebantur: nec à perſequutione ceſſarunt prius, quàm & eoſdem ad caſtra compuliſſent. Si quando Pannones uictoria fruebantur,Turcos perſequebantur acerrimè, plurimi'que cadebant, obtriti à Pannonibus. Etiam Pannones aliquando, quamuis plurimi forent, cum rubore retrò gradum ferebant. Cecidit ibidem Carazies Europæ dux, Pannonico gladio transfixus. Solent enim Pannonici gladij uulnera dare, quæ nihil differunt ab iſtis quę facere conſueuerunt haſtæ. Gladij namq; Pannonum & Germanorum longi ſunt, & acuti, nec librato ictu feriunt, quemadmodum barbarici & Italici.

Gladij Turcorum, Vngarorum, et aliarum nationum, quales.

Barbarici gladij(& eiuſmodi utuntur Turci) ponderoſi ſunt admodum, unáque tantum parte ſcindunt. Nec ſcio gladios quorum acies altius in corpora penetret. His comparantur gladij Italici,qui quondam Græcis in uſu fuere.Germanici & Pannonici gladij longi & rotundi,necnon interdum quadrati ſunt:aciem habent acutam, & in mucronem oblongum deſinunt. Vulnera infligunt, ſi quis ijs utatur inſidens equo, talia, qualia haſta dari ſolet. Pannonico gladio transfoſſus expirauit Carazies.Nunc quid penes Vladiſlaum regem Pannonum acciderit, dicetur.

Inuidia calamitatis cauſa.

Erant apud hunc regem uiri complures, qui inuidebant Ioanni Huniadi,eiúsque uirtutem ęgris ferebant animis. Videntes igitur eum pulchrè & decenter bellum adminiſtrare,& in fugam egiſſe Aſiæ exercitum uniuerſum,nec non generoſiſsimè dimicare contra Europæ exercitum, cuius ducem Carazíem nomine peremerat, ſic alloquuti ſunt regem:

Vngarorum audacia intempeſtiua.

O' rex,quid hîc conſiſtimus,& expectamus Ioannem, eique quaſi ſolus uir ſit, permittimus hoſtes uincere,& reliqua omnia perficere? Infamiam maximam nobis importat, dum hîc ocio ſi tempus terimus: ſeruū uerò tuum ſinimus feſtinare & pugnare contra hoſtes. Oportebat ſanè regem nobis adiunctum militaria facta edere,quæ plurimùm laudis merentur apud uxores noſtras, & apud eos qui urbes noſtras inhabitant,nec non apud Turcos. Verùm ille in fugam uertens tantam hominum multitudinem,gloria potitur immortali: tibi autem hîc ſtanti, & ſingula ſpectanti, ignominia relinquitur: quam etiam ad poſteros tranſmittes. Nec enim eſt ut uereare,Ianuarum milites nos accedentes fortiter ſuſcepturos, cum ab Ioanne adeò facilè Aſianus exercitus fugatus ſit:uerùm fugam, ne dubites, inibunt. Agè igitur contra Ianuas regis pergamus. Cum enim ſis rex,ut cum rege cōgrediaris honeſtum eſt.

Vladiſlaus temerè Ianizaros aggreſſus, cadit.

Hæc cum audiuiſſet rex adoleſcens,(magna enim iſta oratio pollicebatur) quàm citatiſsimo agmine contendit ad Ianuas,ubi Amurates ſtabat paratus ad prælium: & foſſa munitus expectabat, quis prælij euentus eſſet futurus. Pannones adorti ſunt peregrinorum coronam, qui & ipſi fortiter inter caſtra prælium pro Amurate ciebant. Ibi equus, quo uehebatur Pannonum rex, ſecuri feritur, & pedes uulneratus corruit unà cum ſeſſore. At qui proximè ſteterant (tantus prælij tumultus erat)non ſenſerunt caſum regis. Peregrini uictoria potiuntur, caputq́ue Pannonum regis retulerunt ad Amuratem.Nomen autem peregrini, qui id facinus memorabile ediderat, erat Therizes, qui inſigne uirtutis præmium apud regem conſequutus eſt, eumq́ue in maximo honore habuit.

Amurates à gregario correptus.

Ferunt, Amuratem,cum Pannones irruerent, & fortiter dimicarent, fugā inire ſtatuiſſe.Antequā fugā arriperet,uiſum eſſe à uiro id moliri regē:qui regē cōuicijs lacerans, ut qui nequaquam honeſtè ageret,ſi fuga ſibi conſuleret,eum retinuit.Nec multo poſt caput regis Pannonum abſciſſum, allatum eſt in caſtra ad regem Muſulmanorum. Pannones cum cederent, regem ſuum quæritabant. quum autem comperiſſent eum in acie cecidiſſe, & obtruncatum eſſe, in prælium redeunt, uolentes mortui corpus tollere: nec tamen Turcos uincere quiuerunt. Hic rumor ut deuenit ad Choniatem, & ad reliquos qui hunc comitabantur, exceſſerunt prælio.

Pannonum fugam.

Cum autem retro cederent, & palantes nullo ornatu iter facerent, omnia exactè expiſcabantur. Rebus omnibus cognitis,non ad caſtra properabant, uerùm rectà ad Iſtrum contendebant Choniates & Daci. Etiam Pannones qui regem ſequuti fuerāt, fugam arripuere, cedentes nullo ordine.

Iuliani cædes.

In hoc diſceſſu interfectus eſt ab Turcis Iulianus Cardinalis,uir optimus. Ceciderunt ibidem & alij boni uiri complures.Daci etiā aliquot deſiderati ſunt.

Huniades à Dracula captus.

Ioannes Huniades cum ad Iſtrum ueniſſet,exercitusq́; traduxiſſet, diſperſi ſunt milites. Cum ipſe ſtipatus paucis incederet, captus eſt ab ſuo hoſte Dracule Dacorum principe. Nam Choniates antea huic inter Pannones aduerſatus erat, in conſpectu regis Vladiſlai: & iter faciens ex Dacia, & Iſtrum tranſiens cum copijs, urbes eius diripiebat.Præterea detulit eum apud regem Vladiſlaum,quaſi faueret Turcis,& res Amuratis ſedulò adiuuaret,ſubinde Pānonū conſilia ijs ſignificando. Verùm Dracules in eum irruit ira percitus, quaſi eum interfecturus.Sed pecunia tantum effecit ut incolumis dimitteretur, & inuiolatus. Quum autem

iret

iret per Daciam, captus eſt ab Dracule, à quo in carcerem coniectus eſt, eum ulciſci in animum cum induxiſſet. Pannones in patriam reuerſi, cum accepiſſent Ioannem eſſe captum, id graue & intolerandum iudicabant. Haud enim ferendum cenſebatur, ut uir Pannonius & in dignitate collocatus, ab Dracule caperetur. Quapropter miſerunt legatos, qui iuberent, ut dimitteret Ioannem. Sin minus, ſciat nos eum pro hoſte habituros, & cum uniuerſis copijs noſtris contra ipſum profecturos. Hæc cum nunciarentur à Pannonibus, ſibi ſuiſq; metuens Dracules, ne quid furioſius conſultarent, & hoſtiliter accedentes uirum ui eriperent, Choniatem dimittere decreuit. Benigneq; eum tractans, haud ceſſauit eum comitari per Praſobum, Ardelium uſque ad Pannones.

Huniades liberatus.

Draculem autem haud multo pòſt Choniates, cum expeditionem pro Dano Daciæ principe ſuſcepit, unà cum filio peremit. Nam conſcripto exercitu, Danum † Maſarempis filium in Daciam reducere parabat. At Dracules unà cum filio repugnare hoſtibus ſtatuebat, & præparabantur ambo ad prælium. Etiam ille deſcenderat in aciem. Cumq; acies utrinque inſtructæ conſtitiſſent & poſcerent prelium, Daci relicto Myrxæ filio, ad Danum ex acie transfugerant. Qui ubi uidit, ſe relicto, Dacos tranſire ad Danum, fugam inibat: quem fuga ſibi conſulentem Danus quàm fortiſsimè perſequutus eſt, comprehendensq; Draculem unà cum filio utrunque trucidauit. In hunc modum rebus geſtis, redibat domum.

Danus in Moldauiam reſtitutus, exacto Dracula.

† Mazalempei.

Nec multo pòſt eum ducem & rerum gubernatorē crearunt, cum bello peterentur à Germanis & Boemis, eiq; res adminiſtrare pro ſuo arbitrio permiſere. Comparans igitur exercitum, ꝓfectus eſt contra Boemos, & longo tempore cum his bellum geſsit. Tandem collatis ſignis pugnans cum † Iſcra, uiro in re militari cōſpicuo, uictus eſt. Verùm cum denuò cum iſto congrederetur, uictoriam recepit.

Huniades gubernator Vngariæ.

† Giſcra Bohemus, qui aliàs Ioannes de Braudis. Bonfin. 3. dec. lib. 5.

Amurates caput regis Vladiſlai haſtæ præfixum cum hinc inde miſiſſet, & exercitibus ſuis oſtentaſſet, collectis omnibus domum reuerſus eſt. In eo prælio Turcorum, quemadmodum ab his accepimus, ceciderūt ſex millia. Verùm Pānones aliquāto cęſi ſunt plures. In diſceſſu etiam plurimi Daci amiſsi ſunt. Hunc finem Turcica expeditio ſortita eſt. Rerum ſumma redijt ad Amuratem, cum eos qui in Europa erant, cœptorum admodum puderet. Therizen, qui Vladiſlaum obtruncauerat, eiusq; caput in caſtra attulerat, Amurates regionibus & opibus plurimis donauit, eumq; præfectum conſtituit. Corpus Caraizis ferens Adrianopolim, magnificè ſepeliri curauit, ipſeq; exequias honorificè duxit. In huius locum ſubſtituit Scuram uirum Albanum, ut Aſiæ dux eſſet, quem captum abduxit ex Albanorum regione, eum'que in ſua domo educauit. Primùm declarauit eum prefectū, poſtea eum Aſiæ ducē deſignauit.

Scuras Albanus.

Phatumā uerò honore ſiue dignitate ſua priuans (erat enim regiæ domus iudex) Saraxiē uirum Græcum genere, in eius locum ſubrogauit. Potentiam autem maximam tenebat † Chatites Priami filius, quo in Ianuis regis uir prudentior non erat. Nec multo pòſt Amurates Phatumam comprehendi iuſsit, opesq; omnes ei ademit, quarum numerus cōplectebatur circiter quinquaginta centum myriades auri: argenti autem circiter quadraginta millia librarum. Græcorum rex in fœdus redijt cum Amurate, idq; nec amplius uiolatum eſt. Nam quietem amplexus eſt, regemq; Amuratem muneribus coluit, ut nihil mali contra ipſum amplius moliri inſtitueret.

Hali Baſſa.

† Chaliles Imbraimi ſiue Carambei F.

Fœda autem contentio erat inter regem Græcorum & fratrem Theodorum coorta, qui Byzantiū uenerat, ut regnū à fratre ſuſciperet. Is ſe ꝓ rege gerebat, fratriq; reſiſtebat. Poſtremò ex aperto inter ſe hoſtiles inimicitias geſſere. Nam expeditionem ſumpſit aduerſus Byzantij regem Theodorus frater, cui Selybria & regio finitima cōmiſſa erat. Cum enim peteret redditus ſufficientes, quibus uitam ſuam commodè ſuſtinere poſſet, repulſam paſſus eſt. Hinc bellum inter ipſum & fratrem eſt exortū. Prius tamen quàm quicquam bellando profeciſſet, uitā ſuam ærumnoſam relinquens mortuus eſt.

Græcorum Impp. diſſenſio.

Duce autem Peloponneſi incurſionem faciente in regionem regis, ſuæq; ditioni Pindum, Bœotiam, Locros qui Ozolæ dicuntur iungente, neq; ab Attica etiam abſtinente: ea ubi accepit Amurates, haud diutius cunctandum ſibi ratus, precepit ut Aſianus & Europeus exercitus ad ſe Pherras, relicta Adrianopoli, uenirent. Incitauit autem eum Nerius Athenarum princeps, necnon Turachanes Theſſaliæ præfectus, ut exercitum rectà ad Peloponneſum ductaret. Conſtantinus Iſthmum muro includens, eundem etiam præſidijs emuniens, plerunque ibi uerſabatur. Vbi intellexit Amuratem hoſtiliter cum exercitu accedere, omnes quotquot in Peloponneſo erant, accerſiuit, nec non fratrem ſuum, qui eo tempore nuptias filiæ ſuæ concelebrabat. Nam eam elocauerat Tryballorum principis filio Eleazari. Hi igitur accerſiti in Iſthmum adueniunt, murúmque firmant, ut eſſet propugnaculum munitiſsimum ad propulſandos hoſtes.

Amurates in Peloponneſum.

Amurates accedebat, & non ceſſabat copias ſuas augere, aſſumens ex omnibus regionibus, quas permeabat, milites. Venit igitur Thebas, quò uenerat cum exercitu Nerius Athenienſis, ut iuuaret eum aduerſus Peloponeſiacos. Cum itaque perueniſſet Mingias, caſtrametatus eſt: ibique aliquot diebus moratus eſt, ut bombardas & funes ad præſens bellum pararet. Deinde mouit in

Iſthmus à Turcis obſidetur.

Iſthmum, ubi & caſtra communiuit, quæ utrinque mare, tanta eorum magnitudo erat, attingebant. Speculator Peloponneſiacus cum rediſſet ad ſuos, regis copias, iumenta & camelos annunciauit. Nec ſilentium tenere potuit, uerùm ſic alloquutus eſt principem:

Oratio exploratoris Peloponeſij.

O'domine, quantum periculi conciuiſti Peloponneſo bellum ſuſcipiens cum tanto rege, qui Aſiam, uniuerſamq́; Europam cōtra nos ducens, nō ſatis ſpacij ad exercitus locandos inuenire poteſt? Neque hoſtem ſuſtinere poteris, etiam ſi duplici muro Iſthmum amplexus eſſes. Sed quæſo te per Deum immortalem, legatos mitte quamprimùm: & ad pacē pangendam regem hortare, ne infeſtus accedens, nos malos prorſus malè comminuat. His auditis, princeps ira exarſit: itaque incenſus ſpeculatorem in carcerem duci iubet, ut tandem quid euenturum eſſet, audiret.

Conſtantini legatio ad Amuratē.

Miſit quoq; legatum ad regem, qui nequaquā nomine principis ſatis moderata petebat. Volebat namque princeps ſibi tradi Iſthmum, & regis regionem quę extra Iſthmum erat, quā armis ſubegerat, uniuerſam habere auebat. Verùm propterea pœnas regi dedit: legatumq́; capiens Pherris in uinculis habuit: ipſeq́;, cum medium hyemis foret, contra Peloponneſum copias duxit.

Laonici pater captus.

Legatus ille Chalcocondyles Athenienſis fuit: quem cū in uincula unà cum miniſtris dediſſet, Pherris contra Peloponneſum perrexit. Amurates cum in Mingijs caſtra poſuiſſet, optimates exercitus, qui numero erant ſex mille, aſſumpſit: & Iſthmum circuiuit, ut uideret murum, numquid preſidij in eo ſitum eſſet ad reſiſtendū. Et quidem grauiter ſuccenſebat Turachani, quia cum ipſe cenſuiſſet æſtate bellum inferendum eſſe, is hyeme rem incipiēdam ſuaſiſſet: quaſi Peloponneſiaci nō eſſent uim hoſtilem expectaturi, uerùm continuò fugam ingreſſuri, ubi primùm accepiſſent Amuratē hoſtiliter accedere.

Iſthmi oppugnatio.

Diebus etiam aliquot ea gratia cunctatus eſt Amurates, quaſi princeps Peloponneſi illico deditionem eſſet facturus. Verùm cum hæc ſpes fefelliſſet, deſcendens, caſtra ad murum tranſtulit. Die deinde poſtero princeps exercitum bombardis longis petiuit. Sequenti die eos qui murum defenſabant, tentarunt machinas muro admouentes. Quarto die tempore ueſpertino ſinguli iuxta tabernacula ſua ignes fecerunt q̄ potuere maximos.

Turcorū pugnas ineundi mos.

Nam Turcorum eſt conſuetudo, ut ignes plurimos parent, biduo antè eius diei in quem pugna collata eſt. Hymnum quendam canunt in honorē Dei & Herois, ſignificātes quòd tertio abhinc die prælium committere uelint. Tunc igitur ignes excitantes quàm potuere plurimos, accingebantur ad oppugnationem muri. Quarto autem die † Sarrachorides, qui inter cęteros inutilis ſunt turba, funib. machinas ad murum traxerunt.

† Zarachoeidæ lixæ.

Nam præter exercitum qui regem ſequuntur, adſunt & alij complures, qui frumentum à finitimis in caſtra ſubuehunt. Sunt in caſtris & alij ex Aſia oriundi pedites, qui Agiades nominantur, quorum opera rex utitur ad itinera purganda, & ad caſtra communienda, necnon ad alia quibus in caſtris opus eſt.

Agiades, Guaſtador, Schauſelpauren.

Arbitror autem caſtra huius regis pulcherrimè omnium, quæ nos uidimus & audiuimus, inſtrui, quantum attinet ad copiam frumenti, nec non ad ſitum tabernaculorum.

Caſtrorum Turcicorū inſtructio.

Nam primùm omnium mercatores plurimi comitantur regem iſtum, qui frumentum, equos, mancipiaq́; emunt, nec non reliqua quibus indiget exercitus. Hinc rerum omniū exercitui diues copia eſt. Pręterea magnates qui comitantur regem, ſinguli plurima in expeditionem adducunt iumenta. Quidam adducunt camelos, qui arma, frumentū & hordeum, ut pabulum ſit iumentis ſufficiens, portant. Quidam equos, quidam mulos, quidam tam equos quàm mulos in expeditionem agunt. Horum autem tantus eſt numerus, ut duplo iumentorum numerus hominum numerum exuperet. Comitantur regem alij plurimi ab ſua regione, quorum uſus in frumentationem maximus eſt. Si neceſsitas aliqua ingruerit exercitui, alimenta in optimates diſtribuit, & ſic proficiſcitur. Tentoriorū quis cernat in caſtris regis plerunq; decem millia, plus minus uè reſpectu expeditionis. Eo quidem tempore Sarachorides oppoſiti Grecis eos pugnando tentabant * totamq́; noctem ducebant inſomnem, ut ad prælium Græcos incitarent.

Deeſt aliquid.

Vt aurora illuxit, ſigna canere iubet rex: cymbala, cornua, tubæq́;, pugnam iam fore, maximo ſono ſignificabant. Turci inſtructi occipiebant murum oppugnare quàm fortiſsimè. Rex & peregrini armati in acie inſtructa ſtabant in medio Iſthmi, ubi caſtra poſuerant. Scalas expediebant, murum ſuffodiebant, fortiterq́; præliabātur, ut murum occuparent. Huc etiam bombardarios conſiſtere iuſſerat, qui bombardis proſpectum Peloponneſiacis adimebant. Bombarda namq; res eſt admodum uiolenta, nec arma reſiſtere bombardæ impetui poſſunt: uerùm omnia penetrat. tum etiam magis permeat, quando corpus aliquod reſiſtens fuerit nacta. ſiquidem crocum lanamq́; non peruadit.

Bombarda duriora penetrat, mollioribus ſuccumbit.

Cum peregrini iam tuti ab periculo ſtarent, ſcalaſq́; muro addidiſſent, murum ſcandebant eo loci ubi ſpectator oppugnatiōis aderat rex. Primus itaq; in murū euaſit, eumq́; cæpit peregrinorū de numero † Chiteres, Tryballus genere: eoſq́; qui reſiſtebāt, in fugam coniecit.

† Georgius.

Hi autem ordine relicto abibant, cum metus maximus ab Deo & imperitia ipſis incuteretur. Nam formidine agitati, in fugam effundebantur. Præterea illi qui his proximè ſteterant, neſcij quid mali ſuis accidiſſet, fugientes abibant. Tandem omnes deferentes murum, ſine ordine fugerūt. Turci irru-

Græcorum clades Iſthmo expugnato.

ci irruentes, quà murus ab Chitere ſuperatus erat, & alij quà murũ ſuffodientes ſtrauerant, necnon per portas irrumpebant. Quidam ad caſtra Græcorũ ferebant, Græcorumq́ ſupellectilem, & reliquam felicitatẽ diripiebant. Quidã uerſi in hoſtes, quoſdã necarũt, quoſdam uiuos cęperũt, & ad mancipiorũ conditionem redegere. Cædes fugientiũ edebatur maxima. Verùm quid Græcorũ ducib. contigerit, audiamus. Hi ubi conſpicati ſunt Græcos fugam arripere, primò eos retinere conabant. Cum aũt in fugam effuſos inhibere nõ poſſent, aufugerunt & ipſi, non tamen Corinthum. Certi enim erant, ſi obſiderent Corinthi, ſe facile expugnatũ iri, cum haud ſufficiẽs eò comportatus eſſet cõmeatus, nec alius etiam belli apparatus. Celeri autem fuga contenderunt ad mediterraneã regionem: iamq́ præuenerãt hoſtes, & in ſumma Laconia Peloponeſi expectabant quonam profecturus eſſet rex. Decreuerant namq́ in mare profugere, & regione cedere, ſi Amurates cũ exercitu aduentaret. Nouerant namq́, Peloponneſiacorũ res ab rege planiſsimè cõtuſas eſſe. Nec arma, nec uiri, nec quicquã amplius memoratu dignum uel in urbibus, uel in arcibus reliqui erat. Nec ſperabant in poſterum Peloponeſi principatum ſub ſe futurum, ſed augurabant ſe Peloponneſi res omnes amiſſuros. Amurates ut Iſthmum occupauit, & in Peloponneſum uenit, primùm quidem circiter trecentos captiuos, qui nocturna fuga, in montem ſuprà Cenchreas ſitum, quem Oxi uocant, euaſerant, quaſi indagine circundari iuſsit. Omnes capti ſunt: doloq́ in unum locum abducti, crudeliter occiſi ſunt. Poſtea

Amuratis crudelitas. Amurates emit mancipia numero ſexcenta, quæ ad ſacrificium duxit in honorem patris ſui, uolens eum expiare cædem uirorum occiſorum. His ita peractis, exercitum diuiſit. Partem exercitus Turachani Theſſaliæ præfecto tradidit, qui rei militaris habebatur peritiſsimus, & plurimùm cõuerſatus erat cum Turcis Peloponneſi. Dedit eidem de numero peregrinorum mille milites, ut his inſtructus, profectionem per mediterraneam re-

Sicyon, nunc Baſilica, dic repta. gionem faceret. Ipſe quidem rex per Sicyonem iter faciens, rectà in Achaiam contendit. Vrbem eo die, quo Iſthmus in poteſtatẽ uenit, regius exercitus aggreſſus eſt: captãq́ diripuit uniuerſam. Aberant enim oppidani, profecti in Iſthmũ. Nec admodũ in munito loco urbs ſita erat. Quapropter eam cõtinuò diripuere: & maximã Peloponeſi partẽ peragrantes, perſequuti ſunt bello duces, & reliquos Græcos. Cum autem hoſtium alius aliò, ubi ſe tutum putabat, palantes dilaberentur, urbem defenſoribus uacuam in poteſtatem redigit, obſidioneq́ arcem premere

† Calagerius. ſtatuit. Erant in ea arce † Mulgerius Græcus, & alij quidam Græci non multi cum liberis & uxoribus. Turci igitur ſuffodiẽtes arcem, cum Mulgerius nullam ſalutis ſpem affulgere cerneret, ſemetipſum & arcem Amurati tradidit. Hos quidem cum liberis & uxorib. miſit Angium, urbem opulentam. Ipſe uerò ædificia urbis captæ incendit. Quo facto, ulterius proficiſcens, uenit Patras Achaiæ urbem opibus florentem. Oppidani urbem iſtam deſeruerant, abeuntes in continentem *Patræ à Turcis occupatæ.* Venetorum, quæ ex oppoſito erat. Remanſere tamen quidam in arce & in regia: ſtulti quidem, cum reliqui ſibi fuga conſulerent, ipſi ſemetipſos in graue diſcrimen præcipitarunt. Erant autem numero quater mille. Viros igitur & mulieres quę in regia erant, pactionibus Amurates in fidem accepit, omneſq́ in mancipiorum album retulit. Hinc arcis oppugnationem auſpicatus eſt. Peregrinoſq́ miſit, ut eã ſubitò caperent. Hi ſumma ui impetum in murum dantes, eumq́ ſuffodientes, in arcem irrupere. Græci reſinam & picem incenſam per foramina iaculantes, peregrinos expulerunt acerrimè repugnantes, arcemq́ & murum reficientes, & optimè munientes: Amurates, ubi aduenit Turachanes, uehens maximam hominum aliarumq́ rerum prædam, cum exercitu diſceſsit: nec multo pòſt pacem cum Græcis fecit. Ex eo inde tempore Peloponneſus, quę prius libera erat, regi tributaria facta eſt. Thebas Thebani, cum hoſtiliter accederet rex, deſeruere: & in Iſthmum ſe contulere, quaſi ibi habitaturi, qui tamen ab Turcis capti ſunt. Exterior autem regio, Pindus uidelicet, & reliqua regio, quamprimùm Iſthmus captus eſt, in regis poteſtatem deuenit. Appetẽte iam ęſtate, Amurates bellum mouit contra Scendeᵣren Ibanis filium (Alexãdrum ſiue Scanderbegum appellatum) qui puer uenit in Ianuas *Georgius Caſtiolus, qui & Scanderbegus.* regis, eiuſq́ concubinus factus eſt: tandem effugit in patriam ſuam regionem. Ducta deinde uxore † Arianetis filia, ex profeſſo bellum cum rege gerebat. *† Donica.* Nam tributum haud amplius regi pendebãt, nec in Ianuas ibant, parẽre quoq́ regi detrectabant. Quapropter Amurates conuocans Aſiæ Europæq́ exercitus uniuerſos, Ibanis regionem bello petere ſtatuebat. Veniens igitur in regionẽ, uaſtabat uniuerſam, uicos agroſq́ incẽdebat. Frumentum, omnemq́ cõmeatum comburebat. Omnia quę in ea regione erant, populationibus diſsipabantur. Scenderes igitur ipſe, necnon Albani omnes, in maritimam uerſus Ionium Venetorum regionem, uxores & liberos, quo ab impendenti periculo tuti forent, expoſuerunt. Ipſi autem undiq́ per regionẽ obambulantes, ſedulò diſpiciebant, ſicubi urbes ipſorũ auxilio indigerent. Caſtra habuerunt in mõte qui regioni eorũ impẽdet, & in Ioniũ uſq́ porrigitur: & ibi expectarunt belli euentum. Amurates † Sphetiam urbem exercitibus circumſedit: oppidanis que nunciare iuſsit, ſi deditionem facerent, ſe ſingulos *† Sphetiſgradum.* ad ſua

ad ſua abire permiſſurum. At hi cõditionem iſtam non admiſerunt. Quapropter cum peregrinorũ cohorte murum ſubit: & cum impetu in † urbem irrumpens, ea potitur, prædæq; totam exponit. Viros omnes trucidari iuſsit. Deinde copias duxit cõtra Getiam, quam pactionibus in ditionem accepit. Captis autem oppidanis, exercitum † Cruam urbem Albanorum primariam mouit. Vrbs hæc ſita eſt in loco munitiſsimo. Hanc obſidione cinxit, murumq; bombardis concuſſit, eiusq; non modicam partem ſtrauit. Deinde per loca ruinis patentia cum peregrinis irrumpere quærebat, quaſi ui eam capturus. Cœpta autem omnia cum irrita caderent, exercitũ abduxit omnem, quia æſtatis iam extremum erat, & frigus hybernum grauiter exercitum adfligebat. Filium ſuum Mechmetem iam pubeſcentem per caſtra circumduxit, regnoq; præfecit. Sic autem iſta euenere. Cum pugnaret aduerſus Pannones Varnæ, & exercitus ſuos ad fugam inclinare cerneret, ualde timuit, putans ſe mox cum ſuis periturum. In hac grauiſsima neceſsitate conſtitutus, uouit, ſi incolumis euaderet præſens periculum, & uictoria potiretur, ſe ceſſurum regno, & id commiſſurum filio, & abiturum in Aſiam, ut ibi uitam traducat, admixtus ſacerdotibus & Nazaręis: & culturum frequẽter Heroem, eiq; immolaturum. Cum igitur Pannonibus uictoriam extorſiſſet, rege eorũ perempto, domum redijt, filiumq; iuniorem accerſiuit ad regni gubernacula. Nam filius eius Aladines natu maximus haud amplius ſuperſtes erat, ſed naturę debitũ exoluerat, pręcipitatus ex equo in uenatione, cum perſequeretur ceruum. Is quidem in hunc modum occubuit. Mechmetem autem iuniorẽ ad regni moderamen uocauit. Cum autem ueniſſet uocatus, regnum & Ianuas, necnon peregrinos pater eius fidei committens, ipſe ꝓfectus eſt Pruſam, ubi Aſiæ ſedes regia eſt. Abdicato igitur regno, cũ Zichidis, qui Turcorum Nazaræi ſiue monachi ſunt, & cum Seitidis, necnon cum reliquis doctis conuerſatus eſt. Nec multo pòſt pœnituit uirum, quòd regno relicto, nunc priuatam ſequeretur uitam. Cum autem præſentem uitæ conditionem haud ferre poſſet, conſilia agitauit, qua ratione citra tumultum regiam dignitatem reciperet. Sedulò enim præcauebat, ne ſi filius ſentiret quid ipſe moliretur, bellũ exoriretur, cuius ipſe auctor ab Turcis haberetur. Quæ quidem facere inſtituit, ad finem deduxit, uidelicet ut rediret ad regnum opera & induſtria † Chatitis filij Priami, quo familiariter utebatur, & cum quo ei arctiſsima interceſſerat neceſsitudo. Chatites ergo ubi ſententiam Amuratis ſatis intellexit, puerum Mechmetem uenatum ire iubet, ut ſe quàm pulcherrimè ex equo exerceret. Qui dicto audiens, uenatum abijt. Interea Chatites

† Dibram.
† Croiam.
Amuratis uotum.
Amuratis ſeceſſus.
† Chalilis F. Carabi.

nuncium mittit ad patrem, quem ſubitò dicta die nihil ueritum in urbis regiam uenire, & ius dicere ut regem ciuibus iubet. Amurates quemadmodum iuſſus erat, filio uenatione occupato, ad præſtitutam diem aduenit. Adueniens regnum inuaſit: ciuib. Ianuisq;, ut regem decet, ius dixit. Filius, ut accepit patrem mutata uoluntate regnum recepiſſe, neſciens quid ageret in præſenti negocio, tamen acceſsit, patrémque regem adorauit: eumq; ſequutus eſt, quocunq; militatum abijſſet. Nec latuit Mechmetem, opera Chatitis patrem quàm maximè adiutum iſta egiſſe. & quamuis Chatiti meritò iraſceretur, iram tamen oſtendere noluit, ueritus uiri potẽtiam, qua plurimùm pollebat apud patrem Amuratem. In hunc modum eo tempore, ꝓpter patris in regnum reditum, filius affectus erat. Poſtquam autem exercitum abduxit ab Macedonia, quæ uerſus Ionium patet, quæ Albanorum regio eſt, per eum annũ in Europæ regia quietẽ agens manſit. Ineunte deinde anno iterum expeditionem ſumpſit contra Scenderem Ibanis filium, & contra eam quæ iſthic ſita eſt Albanorum regionem, cum iuſsiſſet uniuerſos exercitus inſtructos & paratos præſtò eſſe. Plenus igitur irarum proficiſcebatur uerſus † Cruam, quaſi eam ui expugnaturus. Præterea in animo habebat expoſtulare cum Venetis, ut Scenderem traderent. Quod ſi facere omitterent, ſe obſeſſurum urbem quamcunque Scenderes fugiens intraſſet. Vt regionem hoſtilem eſt ingreſſus, rectà contra Cruam properabat, & in eam regionis partem, quam antea intactam & inuiolatam ab populationibus reliquerat, ſuos milites incurſionem facere iubet. Qui dicto audientes, incendijs omnia, ignem inijcientes, miſcuere. Et hanc regionẽ miſerè uaſtarunt uſq; ad flumen * Verùm regionem ultra flumen ſitam populari nequiuere, quia regijs equitibus haud erat peruia. Albani autem uxores & liberos in munita Venetorum loca ablegantes, colligebantur in montem, qui Cruæ urbi imminet. Hinc Scenderes educens uxores & liberos, deponebat eos in urbes Venetorum. Viri uerò relinquebantur in urbe, ut reſiſterent hoſti, mœniaq; defenſarẽt. & hi potiſsimùm huic negocio deſtinabantur, qui uolentes, non coacti, prelium ſubire cupiebant. Amurates bombardas expediebat, aſsidens ut murum diſijceret: & deinde cum peregrinis irrumpens, urbem ſui iuris faceret. Omnibus autem, quemadmodum oppugnatio requirebat, comparatis, murum bombardis feriebat, eiusq; partem deſtruxit maximam. Scenderes ignes in monte fecit, eosq; ſuis, qui intra urbem erant, oſtendit, ut ſcirent, quandocunq; neceſsitas poſtularet, ſe affuturum auxiliarem. Cum regij quidã aſcenderent montem, Scenderes eos aggreſſus eſt, præliabaturq;,

Hali Baſſæ conſilio Amurates Imperium recuperat.
Amurates contra Scanderbegum.
† Croiam.
** Deeſt aliquid.*
Scanderbegi apparatus.

turq;,

turcꝙ, opera memorabilia edens. Cum autem regi uideretur murum ſatis eſſe ſtratum, uniuerſis copijs oppugnationem occipit. Peregrini eò loci urbem capere parabant, ubi murus diſiectus erat. Nec tamen ſuperare potuerunt oppidanos, qui præter ſpem fortiſsimè pugnabant, cum deſperatio animos fecißet. Deinde cum fame urbem perdomare ſtatuiſſet, denuò copias uniuerſas contra urbem in aciem eduxit. Interea nuncius uenit ab Georgio Tryballorũ duce, qui nunciabat Ioannẽ Choniatem, cõgregatis Pannonib. plurimis, traijcere Iſtrũ, & contra ipſum hoſtili animo pergere. His auditis, Amurates cõtinuò omnib. impedimentis & ſarcinis collectis, urbe quã obſidebat digreſſus eſt, obuiamꝗ hoſti ꝓceſsit, quà eum uenturũ cognouerat. Miſit quoꝗ Amurates prӕconẽ in Europã, qui ediceret, ut Turci omnes ad regẽ cõuenirent. Qui ubi primùm regis uoluntatẽ intellexere, citiſsime aduenerũt, cum ſinguli conarent̃ in tempore adeſſe, ut pro rege certarent. Hinc cum uniuerſo exercitu profectus eſt in quandam Myſiæ regionem, per regionem Tryballorum. Ea autem regio eſt, quam alluit † Morabas fluuius, & in Iſtrum effunditur. Hinc ſe fundit regis regio ad octingenta ſtadia, uſꝗ ad † Neſium urbem regis: ad dexteram procedenti Nobopyrum ſiue Bopyrum uſꝗ, ad montem magnum Tryballorũ principis colitur. Huc cum ueniſſet Amurates, inuenit Ioannem Choniatem cum Pannonum exercitu hoſtili animo aduerſum ſe pergere. In caſtris Choniatis erant quadraginta millia peditum, tam ab Pannonibus quàm ab Dacis allecti. Septem millia equitum erant, & curribus uehebantur alij, quorum numerus erat bis mille. In his arma & neceſſaria ad expeditionem ſubuehebantur. In ſingulis duo uiri ſtabant, ſcutifer & bombardarius. In ijſdem uehebantur bombardæ plurimæ, quas Zarobotanas nominant. In hunc modum armati & inſtructi, Iſtrum tranſgreſsi ſunt. At Tryballorum dux cernens Pannonum exercitum non adeò eſſe ualidum, ut copias regis uincere poſſet, magisque metuens Amuratẽ, quàm Pannones alienigenas, à quib. multa mala eſſet perpeſſus: & quamuis eſſet admodum cupidus ulciſcendi Amuratem, qui filios eius oculis priuarat: attamen haud uolenti animo iſtam expeditionem adiunctus Pannonibus ſubibat, immò eam prorſus recuſabat. Haud enim Pannones ſatis firmi uidebantur ad debellandas copias regis. Hæc cum Pannonibus reſpondiſſet, Ioannes eo reſponſo irritatus, graues minas in Tryballorum ducem iactauit. Nec tamen omittens cœptam expeditionem, copias in regis regionem infeſtas induxit: progreſſusque Priſtinum uſque, caſtra in † Coſobo campo communiuit, ubi olim Amurates Orchanis filius, cum Eleazaro Seruiæ Deſpota manus conferens, eumque interficiens, ipſe quoque occubuit, interfectus à uiro Tryballo. Cauſſa quæ Ioannem ad iſtud bellum traxerat, hæc erat. Quum uidiſſet in eo certamine, quod Varnæ commiſſum erat, Turcos, ubi primùm ad manus ueniſſent, ceſsiſſe, & fugam arripuiſſe: putauit Turcos facilè uinci potuiſſe, ni obſtitiſſet Vladislai regis imprudentia. Nec nunc quidem difficile & laborioſum dicebat Turcos bello domare. Animo igitur agitabat, maiorem cõparare exercitum, ut Amuratem copijs perterritum uinceret. Hæc adeò procliuia & facilia factu putabat, ut ne quidem dubitaret, quin, quemadmodum animo concepiſſet, omnia eſſent euentura. Miſsis legatis ad Scenderem & Arianitem, utrumꝗ in Europam progredi, & ſibi coniungi iubebat. His ſic præceptum eſt. Amurates ut in campum Coſobum uenit, ibi caſtrametatos eſſe cognoſcit Pannones. Proinde & ipſe caſtra munit. Amurates autem in armis dicitur habuiſſe quindecim millemyriades hominum. Poſtero die confeſtim accingebatur ad prælium. Iuxta eum inſtruebatur acies. In dextrum cornu aptabatur exercitus Aſianus, cui præerat dux nomine Scuras. Siniſtrum cornu tenebat exercitus ab Europa conſcriptus, quem regebat dux Carazies. Iuxta utroſque ponebantur equites cum ſuis ducibus. Mediam aciem occupabat rex. Quando autem Amurates caſtrametatur, primò caſtra uallo firmat. Deinde camelos locat: dein ſcuta defigit, deinceps peregrinos cum bombardarijs, necnon reliquis collocat. Rex ubi aciem exornauerat, etiam Choniates ſuos in aciem educit, eámque hoc pacto inſtruit. Dextrum cornu tenuere Pannonum præfecti, necnon patrueles Choniatis, † Secules, & Eiloces, Megaluſes' que. Mediam aciem curabat Choniates cum Bitezidis militibus, & Ardelij exercitu. Siniſtro cornu præfuit Danus Choniatis amicus, quem in Daciæ principatũ produxit odio Draculis: quem Daciæ principatu deturbauit, & in eius locũ ſubſtituit Danum, cui Dacos parère iuſsit. Hunc in id bellum ſequuta erant octo millia Dacorum. Quum autem utrinꝗ acies inſtructæ ſtetiſſent, iamꝗ prælium poſcere uiderẽtur, ibi Bitezes, unus è numero Choniatis militum, in medium procurſans, & equo inſidens, prouocabat ad ſingulare certamen unum è Turcis, antequam acies concurrerent. Turci ubi explorarunt uirum iſtum proceſsiſſe, ut certamen ſingulare committeretur, conſtitere & ipſi. Hinc continuò ab Turcorum exercitu proficiſcebatur Eliezes filius † Barizæ, de numero præfectorum Aſiæ uiri illuſtris, & in re militari excellentis, qui quondam dux extiterat peregrinorum in Ianuis regis. Hic, ubi in medium proceſsit, obuiam pergebat Pannoni.

Et cum

Marginalia:

Huniades Amuratem terret.

† Morauus, qui & Schitniza.

† Nyſſum.

Huniadis exercitus, conſilia, conatus.

Georgij Deſpotæ perfidia.

† Ambsfeld

Huniadis an dacia.

Amuratis acies.

† Zecules.

Erdely, Trãſſyluani, Sibenbürger.

Bitezidæ, quos Huſſarones appellamus.

† al. Bariſatagæ.

Duellum ex prouocatione.

Et cum haſtis infeſtis concurrerent, haſtæ fractæ ſunt. Et Bitezes unà cum equo in terram corruit. Eliezes conſciſſo pectorali, & zona cum ephippio ſoluta, poſtremæ æqui parti inſidens uehebatur. Huius enim equus longè melior erat altero, nec tamen lapſum Pannonem perimere quiuit: quia ipſe quoque ægrè & difficulter equo portabatur. Pannone in terram ex equo effuſo, clamorem maximũ ſuſtulit Amuratis exercitus, cum bonum id quaſi omen rei gerendę ducerent. Cum uterque ad ſuum exercitũ eſſet digreſſus, ibi tum Amurates Eliezem ad ſe uocatũ in hunc modum alloquutus eſt:

Imp. colloquium cum Elieze.

O puer, ex quibus initijs tantam rei militaris nactus es ſcientiam, cum certò conſtet te antehac nulla feciſſe ſtipendia? Nunc autem rerum bellicarum imperitus cum huc acceſſeris, ita pugnaſti in hoſtẽ, quaſi faſtigium rei militaris attigeris. Ibi tum adoleſcens reſpondit: O rex, lepus me hanc docuit fortitudinem. Rex rei nouitate ictus, interrogauit: Et quo tandem, quęſo, pacto, ô adoleſcens, quis ab lepore fortitudinem diſcat? Adoleſcens reſpondit: Ego quidem in Aſia eram, & in ea regione morabar, cui patrem meum præfectum prępoſueras, ibamq; uenatum. Forte in nido ſuo leporem reperi. Putabã igitur ſatis eſſe, ne lepus manus meas euaderet, cum ſagitta traiectum interficere. Lepores enĩ Attalia habet curſu celerrimos: uerùm Europa optimos. Hęc mihi cogitãti, in promptu erat pharetra quadraginta ſagittis onuſta. Primam itaque ſagittam mittens, aberraui. Secundam uerò ſagittam expediui, quam ſimiliter in leporem iaculatus ſum. Et hæc errore abducta, leporem nihil læſit: uerùm adhuc maximè ſtertebat. Iniquo igitur ferens animo, quòd leporẽ non uulneraſſem, illico ſagittas omnes in leporem torqueo. Cum autẽ nulla amplius ſupereſſet, lepus ex ſomno experrectus, ut primùm ſenſit tumultum, aufugit. Canes modicùm fugiẽtem perſecuti, cum aſſequi non potuere. Experientia igiť didici, cum tot ſagittæ irritæ cecidiſſent, quòd fatum uitam lepori prorogaſſet. Et exinde ea ſententia in animo fixa manſit, ô rex, ut cenſerem neq; gladium, neq; haſtam, neq; ſagittas amplius mihi formidandas eſſe, quaſi ſi fato ſit ordinatum ut diutius uiuam, haſta mihi uitam eripere non poſsit. Quapropter pectore forti, nihil trepidans, contra Pannonem iſtum proceſsi, ſciens, ſi fato ſit decretum ut diutius uiuam, nihil periculi poſſe mihi ab eo ingruere. Hæc audiens, mirum in modum rex delectatus eſt, & adoleſcentem propter ratiocinationem iſtam plurimùm dilexit, eumq; donauit ueſte Syrio opere auro illito contexta. pręterea patriæ regionis eum principẽ declarauit. Pater namq; adoleſcentis mortuus erat, aliusq; regionẽ eam adminiſtrabat ex imperio Regis. Turci quidẽ & omnes quotquot Turcicę ſuperſtitiõi inhęrẽt, plurimùm admodum fato tribuunt. Atq; hęc in ea monarchia contigere.

Amuratis pugna cum Huuade.

Cum uerò regij exercitus in campo collocati, ſignis collatis præliarentur, Aſianus exercitus quietem duxit. Rex enim uerebatur, ſi Aſiani primam coitionem feciſſent, ut in fugam uerterentur, eorumq; fuga etiam cæteros traheret. Quapropter maluit exercitum Aſianum ocioſum, & ſpectatorem potius prælij aſsiſtere. Exercitum Europæum in cohortes diſtribuit: & cum Pannones prælij cupidos accedere conſpicaretur, nec ipſe prælium recuſauit.

Turcorum uictoria, 1448.

In hũc modum congreſsi, Europæ exercitus in cohortes ſecretus, præter ſpem, egregiè & memorabiliter pugnabat. Proinde cum Pannones Turcis appropinquare nõ auderent, ſumma ui fugiebant.

Hungarorũ fuga.

Turci Pannonũ equos perſequebantur, & grauiter admodum ea in perſecutione laborabant. Laſsi igitur tandem & fatigati inſequendo, hoſtium equos ſagittis feriunt: Pannonesq; à tergo adorientes grauiter urgebant. nam Turci numero & equorum generoſitate ſuperabant. Præterea plerunq; non impetu, uerùm arte in pręlijs utuntur. Quapropter ea tempeſtate Turcorũ res meliore ſtatu, quàm Pannonum, erant. Et quidem primo die multi Pannones in pugna cadebant, necnon plurimi Turci trucidabanť à Pannonibus. Per totum iſtum diem æquo utrinq; Marte pugnatum eſt. Veſpera autem appetente, relinquentes præliũ, uterq; exercitus in ſua caſtra colligebatur, quietiq; ſe dabant. Pannones putabant Turcos noctu abituros, nec amplius in caſtris manſuros. Et equites quidem non pauci iam diſceſſerant. Vbi autem Tryballos inuenere expectantes in anguſtijs hoſtem abeuntem, in caſtra redierunt. Pannones quidem arbitrabantur ſe die craſtino cum parua hoſtilis exercitus manu congreſſuros, quaſi cęteri diffugiſſent, nõ expectantes hoſtem: & ſic uictoria facilè potituros, regisq; Ianuas debellaturos. Rex uerò Amurates & Turci ſeipſos confirmantes, haud amplius metuebant Pannones. Animis igitur receptis, & plurimùm exhilarati, accingebantur ad prælium, quaſi eo die qui ſequeretur, præliaturi cum hoſtibus, eoſq; in fugã coniecturi. Eo die quæ modò memorauimus, contigere.

Pannonum conſultatio.

Iſtam noctem Pannones deliberando conſumpſere: & cum conſultarent, ſinguli ſuam ſententiam, quemadmodum ſibi conſultum uideretur auſpicari prælium, in medium adducebant. Varij multiq; habebantur ſermones.

Tautis Turci oratio.

Ibi tum conſultantibus Pannonibus, Tautes Sauzis filius, natus ex genere Otomanidarum, qui tum caſtra Vngarorum ſequebatur, Amuratis primi ex Sauze filio nepos, progreſſus in medium, huiuſmodi orationẽ exorſus eſt: Nobis iam ſatis ſuperq; in Aſia & Europa pugnatum eſt. Necdum etiam animum aduertimus, ut pugnandum ſit contra Amuratem, ut res eius contundamus,

mus. Niſi enim peremerimus uiros iſtos, nõ facilè poterimus Amuratem uincere. At mihi uidetur, ſi quis certamẽ ſubeat cum hoſte, eiq; infligat letalem ictum, hoſtem deiecit, & reliquo exercitu pro arbitrio uti poterit. Vbi autẽ magis quis letale infligat uulnus, quàm ſi caput feriat? Tum enim corpus totum dolet. In capite enim quaſi urbs & regimen totius humani corporis ſitum eſt. Sin autem haud dederis letale uulnus, difficile admodũ & laborioſum erit ſuperare hoſtẽ. Et ut meã ſententiam capiatis, ſic audite. Vidiſtis ut Ianuæ regis ſteterint neutrò inclinatæ ad pugnam. Nec etiam periclitari uolunt, quaſi ſalus regis atq; adeò totius exercitus in ipſis ſita ſit: nec prius quàm neceſsitas poſtularit, pugnam capeſſunt. Agite igitur, hunc regis exercitum inuadamus: qui ſi in fugam abierit, nullus nos expectare ſuſtinebit. Cenſeo autem, ut regem aggrediamur cum uniuerſo exercitu, cum curribus quoq;, in quib. bombardæ & bombardarij ſunt: & ut pergamus adhuc hac nocte confeſtim contra Ianuas, nec cunctemur. Et accedentes, bombardarũ globis ſagittiſq; petamus Ianuæ milites, ijſq; terrorem maximum inferamus. Satis certò ſcio, eos non manſuros uſque dum illuceſcat dies: ſed hac adhuc nocte lubenti & cupido animo fugam arripient. Quod ſi fuerit factũ, facilè nos rerum potiemur. His dictis, omnes conſenſum præſtitere, & uno ore ſic faciendum eſſe pronunciarunt. Continuò igitur curribus in regis exercitum inuecti ſunt, ſub prima adhuc noctis uigilia. Cum appropinquaſſent Ianuæ militibus, terrorem fecere maximum, bombardarum globis & iaculis ferientes peregrinos. Et quidem uim faciebant caſtris Amuratis. Verùm peregrini ubi rem cognorunt, magno animo Pannonibus reſiſtere. Nam bombardas expediebant, bombardarioſq; euocabant, & non ceſſabant iaculari Pannones: plurimi in ea nocte utrinq; cadebant, icti bombardarum globis. Poſtquam dies aduenit, & Pannones uidebant regis caſtra in ea regione locata fortiter pugnare, cõſilium cæpere redeundi, unde egreſsi erant, in caſtra: nec expectandum eſſe, donec circũducerentur ab regis militibus ſtantes prope Ianuas. Hæc ſententia ubi placuiſſet, cedebant feſtinantes in eum locum ubi caſtrametati erant. Die exorto iterum ad prȩlium prȩparabatur Choniates, periculum facturus, ſi felicem rerum ſortirentur euẽtum. Pugnans itaq; impetum dabat in Aſianum exercitum, & fortiter congrediebatur cum hoſtibus. Europȩ dux cum accepiſſet Pannones congreſſos eſſe cum Aſiano exercitu, Turachanem Theſſaliȩ præfectum mittit cum ſuo exercitu, ut à tergo adoriretur Pannones, & q; fortiſsimè contra eos præliaretur. Turachanes imperata impigrè faciens, Pannonum plurimos, cum in terga eorũ irruiſſet, in eo prælio

Hungarorũ pugna noua.

ſtrauit. Quidam enim perſequebantur Albanos, à quorum ueſtigijs, quãuis celerrimè fugerant, nuſquã abſtitere. Miniſtri tamen prȩtectorum qui ex Europa uenerant, haud ſugam inierant. Cum aũt à ſuis eſſent deſtituti, qui fuga ſibi conſulebant, pugnabãt haud ſecus ac Turci, contra Pannones. Præterea contra eos acerrimè præliũ inibant, qui erant ex Europa, & à tergo uim faciebãt. Nam cõuerſi collato pede nũc hîc, nunc alibi, ubi alteri alteros indipiſcebant̃, in eo campo manus conſerebant. Daci cum uidiſſent Turcos impigrè prȩter ſpẽ rem gerere, & ſibi hinc plurimũ periculi imminere, huiuſmodi conſiliũ cæperũt. Nã nullã mali liberationẽ cernebãt, etiã ſi incolumes ex eo prælio euaſiſſent. Nec etiã in iuriſiurãdi religione ſpẽ aliquã ponebãt, quo minus regi pœnas luerent, iniuriarũ quib. ipſum affeciſſent, q; in ea expeditione ſocia arma iunxiſſent Pãnonibus. Videbat̃ igitur in præſenti tumultu conſultiſsimũ fore, nũcium mittere ad regẽ Amuratem, & cum eo in gratiam redire. Traditis namq; armis, teſtabant̃ ſe in poſterum regi hoſpites & amicos fore. In hanc ſententiam cũ omnes conceſsiſſent, nuncius ad regẽ miſſus eſt. Hic cum ueniſſet ad Ianuas, huiuſcemodi orationẽ habuit: O' rex, Daci miſerũt me in conſpectũ tuũ, ut pacẽ ueniamq; delictorũ, quæ in te & in regnũ tuũ cõmiſere, orem. Teſtantur quoq; ſe nunq̃ quid nouarũ rerũ ſua ſponte molitos fuiſſe in te & regnũ tuum, niſi Pannones eam neceſsitatem inieciſſent, iubentes, imò cogentes, ut coniunctis copijs expeditionem iſtam ſuſciperent. Nunc igit̃ ſupplices petunt, uelis eos exaudire, & pacem dare, ꝓmittunt ſe tibi bellum prȩſens ex animi tui ſententia confecturos: & ꝓfecturos tecum in militiã deinceps, ubicunq; tibi uſui eſſe poterũt. Hæc cum expoſuiſſet nuncius, † Chatites regiæ domus princeps in hunc modum reſpõdit: Sed uos, ô Daci, ſcitis profectò quanta ſit, fueritq; iam ab initio, potentia regis. Et quoniam nunc in neceſsitatis articulo adeſtis, fœduſq; nobiſcum initis citra dolum & fraudẽ, amici eritis in poſterum. Si quid eorum quæ promittitis, feceritis, gratiã referentes regi, ſcitote quòd cum beneficijs nunquã uincere poteritis. Arma aũt, ite, & confeſtim huc tradite. Chatites hæc loquutus eſt, dicẽs ſe ea dicere ex ſententia regis, eumq; dimiſit. Daci, cum reuerſus eſſet nuncius, & quæ mandata accepiſſet à Chatite ex mãdato regis, enarraſſet: cõtinuò defecerũt à Pannonibus, & ab ijs ſeparati uenerunt quàm proximè ad Ianuas regis. Hîc cum ocioſi ſtarent, putabant ſe gratiam hanc referre regi, quòd eum in præſenti neceſsitate adiuuarent. Sperabant quoque ſe munera & ueſtes ab rege accepturos propter id beneficium. Rex autem, cum in proximo conſiſterent Daci, putans ne id facerent ex compoſito, pacti prius cum Pãnonibus ut ſibi aliquid

Valachorũ fuga.

Valachorũ caduceatoris oratio.

† Chaliles. Hali Baſſæ reſponſum.

mali inferrent, accerſit Europæ ducem (quē Baſſam Romaniç uocant) habentem milites circiter uiginti mille. Qui ut aduenit quemadmodū præceptū erat, iuſſus eſt circundare corona Dacos, omneſq; trucidare, nulli parcēs.

Vala. bi trāſfugæ omnes cæſi.

Daci quoq; arma tenentes ad reſiſtendum accingebant. Nolebat eñ rex ut traditis armis inermes interficerentur: uerùm armatos pœnas delictorum dare eos uolebat. In hunc modum miſerabiliter, ut quorū nulla ratio haberetur, peribant. Pannones cum conſpicati eſſent Dacorum tranſitionem, primò mirabantur quid hæc ſibi uellent. Vt cōpererunt Dacos in hunc modum reconciliatos eſſe regi, grauiter ſuccenſuere, quòd turpiter admodū deſtituiſſent amicos ſuos. Verùm haud multo pòſt, ubi animaduerterunt uniuerſos, nullo eorum reſpectu habito, crudeliter interire, admiratione figebantur, cogitantes regis ſententiā, uidelicet quòd non deſideraret huiuſmodi ſocios & auxiliares. Proinde plurimi faciebāt, ſi quamprimùm abſcedere poſſent.

Huniadis ſimulatio & fuga.

Ioānes igit̃ excedens prælio, pergebat ad currus, & colloquebatur cum ducibus, qui ibi erant, dicens: Se uenire cū ſuis ab ea hoſtiū turma in qua ſteterit rex. Itaq; ubi in Ianuas irruperit, & id per nunciū ſignificarit, ut uno impetu omnes adueniant, atq; in Ianuas irruāt. Hæc cum dixiſſet Choniates, circa extremā noctis uigiliam elegit eos qui optimè ad bellū erant inſtructi, & quos ſibi familiariſsimos ducebat: & illis qui curribus uehebantur, imperat, ut ubi primùm ſignū dederit, ſumma ui in Ianuas ferantur. Ipſe uerò mutata uoluntate, ad Iſtrū inſtructo agmine q̃ celerrimè properabat. Cum autem dies illuxiſſet, non amplius apparebat iis Pannonibus, qui relicti erant cum curribus, non procul ab rege ſubmoti. Turci uidentes caſtra hoſtium eſſe uacua, & paucos admodum cum curribus eſſe relictos, admirabantur quid hoc ſibi uellet. Deinde quidam occurrebat, nunciās Pannones circa decimā noctis uigiliam fugiſſe trās Iſtrum. His auditis, peregrini arma capiūt, & curſu ferebantur contra Pannones ad currus relictos. Hi, cum cernerent ſe à ſuis deſertos & proditos, fortiter præliabantur, cum deſperatio uirtutem accenderet aduerſus peregrinos. Nec multo pòſt peregrini currus conſcendunt, & per Pannones uecti omnes trucidarunt.

Hæc ſub annum 1448. feſto die Lucæ acta ferūtur, ut refert Bonfin. ſed aliquantum ab hoc diuerſus.

At Pannones per totum diem in conferta hoſtium turba pugnantes, cum forent uiri optimi & fortiſsimi, tandem occubuere. Regem quidem ad perſequēdos Pannones adhortabantur duces: uerùm is eorum conſilia repulit, cum animo ſecum reputans, quæ'nam paſſus eſſet à Choniate Chaſines filius † Mazaracis, cum perſequeretur Pannones. Volebat itaq; pręſenti fortuna melius uti. Cæſi ſunt in iſto prælio, ut accepi (utrinq; eñ occiſi à Tryballorū duce, poſtea dinumerati ſunt) Pannonū & Dacorū † decem & ſeptem millia, Turcorū quatuor millia. * Nam facilè dignoſcunt̃ à reliquis Turci, cum omnes ſint circumciſi. Præterea Pānones admodum decenter capillos nutriunt: Turci uerò radunt̃, relictis quibuſdam circa tempora capillis.

† Mazaalis

† 800.

** Alij quadraginta millia Turcorum cecidiſſe tradunt: al. 34000.*

Rex cum exceſsiſſet prælio, tollere iuſſit cadauera occiſorū. Turcos ſepulturæ mandari curauit, iuxta flumē Morabam prope ripam. Ioannes aūt fugiens feſtinabat ad Iſtrū. Veſperi aduenit † Sbetzaniū urbem regis. In ambiguo aūt erat quomodo tutius profectionem facere poſſet, ne cognoſceret̃ à Myſiis, & in periculū deinde ueniret, ut caperetur à Tryballorū duce. Haud enim Choniatem fugiebat, Georgium, cum quo ſibi inimicitiæ erant grauiſsimæ, id parare, ut ipſum caperet. Secum autem omnia diligētius reputanti & expendēti uiſum eſt, ut ſegregatus ab reliquo exercitu cū paucis rectà pergeret Belgradū.

† Sphetzanium.

Huniadis ſollicita fuga.

Hoc cum ſtatuiſſet Choniates, ſecunda noctis uigilia amiciſsimos ſuos & familiariſsimos aſſumens, alia gradiebatur uia. Cum in hunc modū profectionem facerent, putabat ſe magis cognoſci poſſe. Antequam igit̃ dies adueniret, omnia ſecum in animo uoluēs deliberabat. Tandem decreuit conſultiſsimum eſſe, ſi incolumis præſens diſcrimen euitare uelit, ut ſolus à ſuis ſeparatus iter ingrederetur. Exorto iam die cum ſolus iter faceret, ex equo deſcendens, pedes peruenit ad collem quendam. Videns autem Turcum hoſtiliter oberrantem, confugit in paludem aqua plenam, quę in longum extendebatur. Deinde cum ex palude proceſsiſſet, peruenit in Georgii regionem. Incidens autem in Tryballos quoſdam, eos ſibi itineris duces parare uolebat, promittens ſe ipſis mercedem daturum. Illi autem, quemadmodum promiſerat Choniates, itineris duces facti, cum in itinere per inſidias truncare nitebantur. Eum igitur quaſi interfecturi, comprehendunt. Qui, ut rem ſenſit, ſtringēs gladium, Tryballum illicò ſtrauit, cum eum in humerum uulneraſſet. Alter autem fuga ſibi conſulens euaſit.

Georgij inſidiæ in Huniadem.

Interea Tryballorum princeps, cum comperiſſet Choniatem ab Amurate uictū fugā arripuiſſe, miſit præconem, qui ſuis nunciaret, ut nulli Pannoni regionē tranſire concederent prius, quàm interrogaſſent quis'nam eſſet, & quò abiret. Reliquos quidem paterentur incolumes & inuiolatos abire. Verùm ſi inueniſſent Choniatē, eum capere, & ad ſe adducere iubebantur. Principes itaq; regionis ſuis edicūt, quęcunq; Pannonem nacti fuerint, ad magiſtratus perducant, ut uideāt quiſnam ſit. Qui aliter fecerit, & huic edicto non paruerit, eum ignominioſiſsima morte periturum. Choniates igitur fame deficiens, quònam ſe uerteret neſciebat. Venit igitur in quendam Triballorum locum. Ibi cum uideret quoſdam Tryballos terram colere, ad eos iter flectebat, petens ſibi panem dari. Vt conſpicati ſunt agricolæ

agricolæ uirum Pannonem adeſſe, & panem quærere, dixerunt: At, ô hoſpes, panis quidem tibi in promptu eſt: uerùm neceſsitas poſtulat, ut te perducamus ad magiſtratum urbis, qui quis ſis excutiat. Magiſtratus ubi te uiderit, continuò ad regionem tuam te abire ſinet: nec quicquam mali ab eo patieris. Nam (opinor) Choniatem quærunt. Reliquos Pannones qui huc pergunt, dimittunt, nullum eorum reſpectum agentes. Agricolæ cum hæc dicerent, eum haud dimittebant. Verùm eum fortius comprehendentes, efficiunt ut confiteretur ſeniori, neceſsitate ſubactus, ſe eſſe Ioannem Choniatem. Pollicebaturq; magna hoſpitalitatis munera, opesq; & agros ſe daturum dicebat, ſi ductus fuiſſet inuiolatus, & ab nullo Tryballo uiſus, Belgradum. Senior quidem uirum agnouit, eumq; ſuſcepit traducendum in regiônem ſuam illæſum. Fratribus autem ſuis, quis'nam eſſet uir ille indicauit, præcipiens ne quóquã abirent, & quis uir ille eſſet enunciarent. Veſpere facto uirum deduxerunt in eam domum, in qua paleas & iumenta aſſeruabant, & diem craſtinum expectabant, ut Choniatem omnibus apparatis abducerent Belgradum. Eo autem die diſſenſio exorta eſt inter fratres. Hinc unus de numero fratrum commotus, indicauit urbis magiſtratui, ubi'nam eſſet Choniates. Aſſumptis itaque miniſtris, pergebant ad domum, in qua erat Choniates latitans in palearum receptaculis, eumq; capientes abduxerunt ad urbis magiſtratum. Magiſtratus autem eum uinctum deduci curauit ad præſidem, ſignificauitq; eum eſſe deprehenſum latitantem in fœno. Præſes, cum adductus eſſet Choniates, eum in carcerem coniectum, ad tempus aliquod in arce detinuit. At Choniates perſuaſit principi arcis & cuſtodibus, ut ſimul cum ipſo inſurgant hoſtiliter contra præſidem, & urbem occupent. Cum quidam rei, quæ parabatur, conſcius inſidias patefeciſſet, etiam quid cuſtodes ſiue præſidiarij milites molirentur, cognitum eſt. Verùm hi occiſi ſunt omnes. Ioannes autem affinitatem iungens cum † illo, filiam ſuam filio eius* in matrimonium collocando, remiſſus eſt Budam in regnum ſuum. Et quidem hæc contigere in expeditione quam Pannones ſumpſerunt aduerſus Turcos, duce Choniate: eaq; expeditio quem diximus finem conſequuta eſt. Amurates reuerſus in regni ſui ſedem, non multo pòſt bellum Byzantio inferebat. Græcorum rege Ioanne defuncto, in Conſtantinum, defuncti fratrem, regni ſucceſsio deuenit. Nã Ioãne mortuo, frater eius Demetrius in regni ſucceſsionem feſtinabat. Verùm prohibitus eſt ab oppidanis, matre, arbitris, & ab Cantacuzeno, † Nataraq;, qui arbitrorum partibus fungebantur. Timebant enim, ſi is aſſequeretur regnum, fore ut Conſtantinus exercitum peregrinum adducat, & ſic regnum regniq; res interituras. Expectarunt itaq; Conſtantini aduentum, nec permiſerunt Demetrio ut regnum ſuſciperet. Ea tempeſtate Byzantiũ uenerat & Thomas frater iunior, putans ſe regem adhuc ſuperſtitem inuenturum. Volebat enim quædam cũ eo, in quibus eius opera indigebat, colloqui. Verùm rex mortuus erat, nec eum adhuc uiuentem inuenire potuit. Reperit tamen maximam diſcordiam, quæ exorta erat propter Demetrium, regnum Byzantium affectantem. Conſtantino haud multo pòſt Byzantium adueniente, Peloponneſum inter ſe diuiſerunt, & iuriſiurandi religio interpoſita eſt ne poſtmodum diuiſionem illam uiolarent. Verùm frater iunior prior naui in Peloponneſum uectus, urbes Peloponneſiacas contra diuiſionis iuſiurandum ad defectionem ſolicitabat: & adhibitis Peloponneſiacis, qui ad ipſum confluxerant, bellum gerebat cum fratre ſuo Demetrio. Qui adducens exercitum regis Turcorum, cum ad eam rem operam ſuam locaret uxoris frater Aſanes, fratrẽ coegit ſecum pacem pangere: cum utrinque rẽ totã permitterẽt arbitrio fratris regis Conſtantinopolitani tranſigendam, obſides fidemq; inuicem propter regionẽ dantes. Sub idem tempus quo hæc geſta ſunt, Amurates Mechmetis filius mortem obijt, in conuiuio ictus apoplexia, quam nimia uini conciuerat copia. Regnauit autẽ annis trigintaduobus. Regni ſucceſſorem reliquit Mechmetem filium ſuum. Habuit & alterum filium, * quẽ tulit ex uxore ſua † Spenderæ filia Amurates, uir iuſti æquiq; eximius cultor. Vſus eſt fortunæ aura non admodũ aduerſa. Prouocatus, ut ſe defenderet, bella occipiebat. Laceſsitus, confeſtim in armis erat: non autẽ iniurijs iritatus, bellum ægrè ſuſcipiebat. Nec id ignauiæ adſcripſeris. nam ſi uis hoſtilis propulſanda erat, nec etiam hyeme cũctabatur per loca aſperrima incedere, nec penſi quicquã facere uel labores uel pericula. Hoc autem defuncto, regni moderamen nactus eſt Mechmetes. At quamprimùm mortem Amuratis acceperunt peregrini* qui Adrianopoli erant, inter ſe coniurarunt, ut urbem eam caperent. In unum autem locum extra urbem collecti deliberabant, ubi uel quo modo urbem aggrederentur, ut hinc opes plurimas colligerent. Verùm Chatites † Priamiſi filius, reliquos Ianuarum milites arma capere iubet: & illis minatur, ni continuò arma ponerent, exitium. Quum autem arma depoſuiſſent, concionem dimiſit, dicens eos nequaquam ex bona cauſſa iſtud moliri. Nec multo pòſt ex Aſia adueniens Mechmetes Amuratis filius ad regni gubernacula, rebus eam formam induxit, quam in præſentiarum utiliſsimam fore rebatur. Cum Græcis fœdera ſanxit, ijsq; maritimam Aſiæ regionem cõceſsit. Etiam cum Tryballorum principe pa-

Huniadis pericula.

Huniades à Seruiæ Deſpota captus.

Huniades dimittitur. 1448.

† Deſpotæ.
* Mathiæ.

Conſtantinus VIII. *Græcorum Imp.*

† Notaraq;

Palæologorum diſcordia.

Amuratis mors. 1450.

* Calapinum, qui Chriſto initiatus Calixtus Othomanus dictus eſt.
† al. Sponderbei, uel Sphenderbei filia.

MECHMET XII. *Turc. rex.* 1449.
* nempe Ianizari.

† Carambi.

Mechmetis cum Græcis fœdus.

cem fecit, cui filiam, Amuratis uxorem, ipſius uerò nouercam remiſit, putans ſe ei rem gratam facere. Regionem eidem, quantam antea contribuit. Fratrem ſuum, cum regni moderamen ſuſcepiſſet, peremit, cum aqua infuſa ſpiritum eius interclufiſſet. Hunc autem interfecit regis pincerna nomine Saraptares, qui haud multo pôſt fato functus eſt. Fratrem ſuum in hunc modum è medio ſuſtulit. Amuratis alteram uxorem Spenderæ filiam in matrimonium collocauit uiro in Ianuis potentiſsimo, quem Iſaacum nominabant. Hunc plurimùm diligebat, eúmque Aſiæ ducem declarauit. Fœdus percuſsit quoque cum legatis, qui ab Peloponneſo aduenerant. Mortuo Amurate, Caramanus Haliſurius, qui iam antea non ceſſabat Aſianos incitare ut deficerent ab Turcis, & contra Otomanidas quoq; bellum ſuſciperent, ſperans eo modo ſe maximam potentiam nacturum, etiam eo tempore Aſianos plurimùm ad defectionem accendebat. Ingreſſus itaque cum exercitu regis, regionem eam populabatur, & iumentorum prædas agebat. Mechmetes ut audiuit Caramanum ſuam uaſtare regionem, rei indignitatem non ferens, illicò arma cæpit. Et
Saraxies. relinquens Saraziem Ianuarum principem, cum quo ſibi arctiſsima interuenerat familiaritas, transgreſſus eſt in Aſiam, bellúmque Caramano indixit, eiúsque regionem euaſtauit. Caramanus regionem deſerens, in montium cacumina, quemadmodum antea conſueuerat, ſe recepit. Verùm poſtea legatos miſit ad regem, ſuadente Chatite fi-
† Carambei lio † Priami, dicens: Si pacem daret, ſe, ubicunque uſui eſſe poſsit, ipſi miniſtraturum. Præterea ſe paratum eſſe confitebatur, reſtituere Candelorum. Quæ ubi intellexit rex, eum in fœdus admiſit. Reuerſus deinde, quum ueniſſet Calliopolim, peregrinorum numerum, qui non in eam expeditionem uenerant, inquirebat. Ducem autem eorum, cui nomen erat Hagiapaſes, flagellis cæſum, dignitate iſta ſpoliauit. Hagiapaſes pœnas iſtas propterea dederat, quòd regi contra Caramanum pergenti non indicaſſet, qui nam adeſſent, qui'ue abeſſent. Septem millia uirorum erant, qui curabant accipitres regios, quos iſto ex ordine deturbauit, & milites eſſe iuſsit. Etiam canum curatores ab iſto officio mouit: inquiens ſibi ſufficere centum uiros, qui canes: & quingentos, qui accipitres curent. Nec ſe eò ſtulticiæ proceſſurum, ut uelit alere hominum tantam multitudinem, propter rem quandam uanam & nouam. Adiuuit Demetrium Peloponneſiacum principem in eo bello quod cum fratre geſsit, cui regione cedere recuſabat. Miſit ei auxilio Turachanem, ut Iſthmum penitùs deſtrueret, Thomas quidem in gratiam redijt cum fratre, ut in poſterum inter ſe amici & hoſpites forent. Vrbem Calamatam ei dedit pro Scortorum regione, quam fratri ademptam poſsidebat. Hęc quidem hactenus. Tzaniſes Cariaſuphis filius, legationem miſit ad regem, petens ne regionem Sebaſtiæ finiti-
mam popularetur. * ** Deeſt aliquid.*
butyri, & mille camelos. Cæterùm omiſit bello eum petere, quamuis prior bellum indixiſſet hoſtis. Tzaniſes autem ille pertinet, ut ſuprà memorauimus, ad nigros Mauroprobatantes dictos, qui Cariaſuphis
filios priuans † Dabriza, compulit eos in *† Brizia.*
Samatiam urbem: quos profectus à Pagdacia Babylone, obſidione premebat. Deinde ſubiugans Armeniam, exercitum mouit
contra † Erzeganam Armenorum regiam ſe *† Erzingā.*
dem, eámque occupauit, habens in ſuo exercitu circiter octo myriades hominum. Hinc mouens, ingreſſus eſt in Aſiam, & Mechmetis regionem uaſtare aggreſſus eſt. Qui circa Sebaſtiam colebant, ne ipſorum regio uaſtaretur, butyri magna onera portabant, & ſuam regionem à populationibus illæſam retinebant. Tzokies unus de numero Temiris nepotum, profectus ad Semarchanda, eam Cariaſuphis filij regionem ſubegit. Præterea Pagdaciam Babylonis urbem, ut ſuprà edocuimus, obſidione cinxit. Chaſanem cognomento Longum in inferiorem Aſiam & Armeniam mittens, omnia quæ ad iſtam regionem pertinebant, in poteſtatem accepit. Hæc quidem hactenus.

LIBER OCTAVVS.

APPETENTE iam æſtate, Mechmetes Amuratis filius præparans in Aſia plurimùm calcis, condere inſtituebat in Europa, iuxta Propontidem in Boſphoro, quà uia ad transfretandum ex Aſia arctiſsima eſt, urbem Læmocopiam nuncupatam. Vniuerſos qui in Europa & Aſia erant, ad id opus perficiendum euocabat. Qui quum impigrè aduеniſſent, ædificare auſpicati ſunt, cum prius in ſingulos duces & præfectos opus uniuerſum fuiſſet diſtributum. Cauſſa, quæ regem ad eam urbem extruendam impulerat, hæc erat: uidelicet ut tranſitus in Aſiam ſibi facilis eſſet, & ne Occidentales uenirent, nauibus'que traiectum impedirēt, nouaſq; res in Aſia molirentur. Eam urbem plurimùm quoque conferre iudicabat ad Byzantij oppugnationem. Turres etiam tres, quas maximas nouimus, poſuit. Duas extruxit iuxta continentem, ut ab his

Læmocopia arx iuxta Seſtum, nunc Bogazaſar, quaſi iuguli inciſurā ſiue puncturā dicas, der todſtich, oder kragab, uocatur.

Mechmetis ædificia.

his progreſsi, irruere poſſent in naues quæ mare legerent. Harum alteram fecit maximam. Turres præterea plumbo intexit. Latitudo muri erat pedum uiginti duorum: at turrium latitudo erat maior, continens triginta pedes. Cum muri iam ſtarent, quos operæ intra tres menſes abſoluerant, impetum dedit in Byzantij regionem, ex profeſſo cum Byzantijs bellum gerens. Hyeme iam inſtante Turachanem in Peloponneſum miſit, ut ibi bello laceſſeret Græcorũ regis fratres. Hic aſſumpto Theſſaliæ & Europæ exercitu quãtus Pherris erat, & Europęo duci parebat, ꝓfectus eſt contra Peloponneſum, adhibitis etiam ſuis filijs. Additi ſunt huic & Theſſaliæ Macedoniæq; urbium principes. Omnibus igitur paratis, per mediterraneã, quam olim Arcadiam dixere, & per Tegeam Mantineamq; exercitum ducens, uenit in Ithomæ & Meſenę regionem. Cum autem diebus multis iumentorum prædas ex ea egiſſet, tandem etiam Neopolichnem cępit. Obſidione deinde Sideropolichnen circumuenit: quam cum ſuæ ditionis facere non poſſet, exercitũ abduxit. Cum autẽ cum exercitu proficiſceretur, Achmates iunior Turachanis F. captus eſt ab Aſane, qui erat frater uxoris quam duxerat Peloponneſi princeps. Hic enim ei inſidias ſtruxit circa Mycenarũ regionem, quà erat iter facturus hoſtis. Achmatem captum deduxerũt in Spartam ad principem, eumq;, donec ſuis reſtitueretur, in uinculis habuere.

Peloponneſi oppugnatio.

Aeſtate deinde ſequente, ubi primò uer apparuit, Mechmetes Amuratis filius expeditionem contra Byzantium ſumebat. Iam antea iſtam expeditionem mente conceperat, uerùm prius in Propontide urbem Læmocopiam ædificare uolebat. Cum autem hyems adhuc ſæuiret, edicit ut omnes qui in Aſia, quiq; in Europa agerẽt, ad maritima loca cõuenirent, ad claſſem fabricandã. Naues & triremes fabricabantur. Bombardas fieri curauit maximas, quantas nouimus ea tempeſtate nunquã extitiſſe. Cum iam tempus poſtulare uideret, ut ipſe bello ſe immiſceret, Europæ ducem Saratziam iubet cum exercitu Europę præcedere: bõbardas & reliquas belli machinas, necnon bombardã maximã Byzantium ſubuehere. Tanta huius bombardæ magnitudo extitit, ut à ſeptuaginta iugis boum & à uiris bis mille trahenda fuerit. Saratzias ubi aduenit Byzantiũ, turres, in quas agricolæ ſe recipiebant fugientes hoſtẽ, quaſdam fame expugnauit, quaſdã ui cæpit: uiros inde abductos necauit. Etiã Byzantij regionem grauiſsimè populationib. accedens afflixit. Nec multo pòſt ſequutus eſt rex ipſe, & caſtra poſuit, quę ab una maris parte in alterã porrigebant. In eo loco qui à dextris regi erat, uſq; ad eum locum qui Aureę portę dicitur, caſtrametatus eſt Aſianus exercitus. In ſiniſtra parte iuxta locum qui Lignea porta appellatur, Europæ exercitus tendebat. In medio regia caſtra ſita erant cum peregrinis & Ianuæ militibus, qui caſtra circa regem ponere conſueuere. Zoganus regis affinis eregionẽ ſupra Galatiam urbem caſtra cõmunierat. Quadraginta myriades hominũ dicunt̃ tum temporis in exercitu regis fuiſſe. Numerum aũt iumentorum apud omnes conſtat duplo maiorem fieri, ut ſatis alimẽti pabuliq; equis hominibusq; ſit. Soli etenim Turci, q̃d ſciam, ſibi neceſſaria ſemper apportant, quòcunq; tãdem bellandi gratia proficiſcantur. Præterea ut cõmeatuum copia abundent, camelos & mulos q̃ plurimos, ut in neceſſarijs ſeruiãt, ſecum ducunt. Mulos quidem habent ꝓpter aliam ipſorũ felicitatem. Singuli uerò equos, camelos, mulosq; pulchriores oſtentãdi gratia adducunt. Rex cum ueniſſet Byzantium, haud multo pòſt ſequuta eſt claſsis regia, in qua erãt triremes triginta, naues minores ducentæ. Gręci ubi intellexere aduerſum ſe aduentare claſſem regiam, cathenas ferreas ab urbe quæ ex aduerſo erat, extenderunt in Byzantij murum prope arcem. Naues præterea quotquot aderant, quarum quædam auxilij ferendi gratia, quædam mercium appulerant, intra cathenas ſiſtunt, ut aditu regiam claſſem excluderent, ne intra portum ueniret. Is enim ad urbem patet ſtadijs octuaginta, & in continentem ſe porrigit ſtadijs centum & quinquaginta. Vrbis quidem illius mœnia haud admodum firma ſunt, nec admodum magna flumina habet, ut naues aduenientes periclitentur. Quà uerò urbs ſpectat continentem, muros habet duos firmiſſimos. Vnus magnus & memorabilis eſt: alter extrà ſitus eſt, uerùm præcedenti minor, foſſam ſubiectam habens latitudine iugeri, lapidibus extructam. Rex cum Græcis deliberabat, ubi nam reſiſtendum eſſet hoſti.

Bellum Conſtantinopolim translatum.

Conſtantinopol. obſeſſa.

Annonæ ratio apud Turcos.

Cathenæ ferreæ apud Byzantium, & portus Conſtantinopolitani deſcriptio.

Tandem uiſum eſt, ut irent in exteriorem murum, qui foſſa munitus erat, & repugnarent hoſti, quemadmodum fecerant, cum Amurates Byzantium oppugnauerat. Rex Mechmetes continuò machinas plurimas urbi admouit. Bombardas duas expediebat, quibus mœnia ſterneret. Vnam oppoſuerat regali Græcorum palatio: alteram direxerat in Romani nominatam portam, ad quam regis caſtra erant. Erant autem bombardæ per caſtra undique diſperſæ, quæ globulos in Græcos iactabant. Bombardæ quas rex habebat, duæ maximæ, emittebant lapidem qui appendebat † talenta duo, aut amplius. Lapides hi nigri erant, & apportabantur ab Euxino ponto per eos quibus rex id negocij dederat. Bombardarius regis nomine Orbanus genere Dacus erat, & antea conuerſatus erat cum Græcis. Deinde relinquens Græcos inopia rei familiaris, acceſſerat Ianuas regis. Hic ab rege conductus, magno precio bombardas parabat. Ea autem tempeſtate,

De obſidione deliberatio.

† ultra centũ libras.

Vrbanus magiſter bombardarum Valachus.

qua Byzantium oppugnabatur, bombardæ duæ, quæ ſtabant ab utroq; latere maioris bōbardæ, incendebantur. Hę emittebant lapidē cuius pondus erat dimidium talentum †. Hæ itaque cum globos ſuos torquerent, muri lapides perfringebant. Eos deinde ſequebatur bombarda maxima, quæ torquebat globum cuius pondus continebat tria circiter talenta, & magnam muri partem ſternebat. Nam is globus mirum in modum magno impetu latus, grauiter omnia diſsipabat. Bombardæ huius tonitru tantum eſſe traditum eſt, ut finitima regio uſque ad quadraginta ſtadia concuteretur. Murus externus, nec non turres bombardis diſijciebantur. Etiam internus murus bombardis arietabatur. Bombarda maxima interdiu ſeptē eiaculabatur globos, noctu unum, qui diei ſignum erat: & indicabat ubi nam eo die globos torqueri oporteret. Et quidem primò terror inijciebatur Gręcis maximus. At peregrini & reliquus exercitus parantes tegmenta & pluteos ex luto rubro & albo pro caſtris, ſubibant murum, & ingrediebantur foſſam urbis, ſatis muniti & tecti ijs tegmentis. Præterea perfodientes eum locum qui extra foſſam erat, faciebant foramina, ex quibus bombardarum globulis & ſagittis grauiter afflixere Græcos, cum interim ipſi nihil mali ab his paterentur, nec quoq; uideri poſſent. Nam ne nocere quidē Turcis Græci, & ſi maximè uoluiſſent, poterant. Rex quoq; curauit effodi cuniculos, qui in urbem ferrent. Foſſores, qui cuniculos agebant, excitarunt turres quatuor excelſas, quæ inſiſtebant machinis ligneis, & alia propugnacula, ex quibus illicò ignem iacularentur in hoſtem. Cuniculi tamen haud proſperum inuenere euentum. Nam Græci, ut ſenſere hoſtem cuniculos agere, fodiendo Turcis occurrerunt: eoſq; iniecto igne expulere cuniculis, cuniculoſq; obtinuere. Turci parabāt turrim ligneam excelſam admodū. In ſuprema eius parte ponebanť ſcalę plurimæ, quaſi iſto propugnaculo freti, murū tētare & ſuperare uellent. Hæc quidē in continenti fiebāt, ſi quo modo tandem urbis oppugnatio procederet. Quo pacto autem urbs illa mari oppugnari cœpta ſit, nūc exponā. Cū nō poſſet naues à mari appellere intra portū, ut urbs ſimul terra mariq; oppugnationem ſuſtineret, ſtatuit ſuprà, iuxta Zogani caſtra, nauigia reflectere, ibiq; ea quaſi munimentū cōtra portum collocare. Et hic quidē in ſuperiore parte per montem nauigia trāſportauit, quę uelis remiſq; inſtructa, in litus portus egit. In hūc modū naues tranſmiſit ſeptuaginta, nec non alias naues, quę tribus & quæ quinq; impelluntť remis. Omnia ſic erant ordinata, quaſi in craſtinum intra portum nauigare uellēt. In litore ſtabant milites parati propulſare hoſtes bombardis, ſi accederent, prohibituri deducere naues. Græci ubi animaduerterunt naues hoſtiles in litore portus ſtare, naues quotquot ad manus erant, militibus impleuerunt, conantes accedere, & regis naues incendere. Græci, ubi primùm hæc ſententia recepta eſt, id facere aggreſsi ſunt. Implentes itaque nauigia armatis, profecti ſunt, ut comburerent naues regis in portu ſtantes. Turci ut intellexerunt Græcos accedere, bombardas arripientes, naues Græcorum duas corruperunt, quæ continuò mergebantur. Viri qui natare neſciebant, à Turcis capti ſunt. Turci ubi primùm dies apparuit, captiuos ad urbis portas adductos, in Græcorum conſpectu mactarunt. Erant & apud Græcos quidam Turci, qui in uinculis aſſeruabantur. Græci igitur hos in pinnas muri rapientes, eregionè hoſtilium caſtrorum interemerunt. Et in hunc modum captiuorū cędes cōpenſata eſt. Naues regiæ, cum nemo eſſet qui eas ꝓhiberet, nauigarūt ad urbem. Quò cum appuliſſent, rex illicò pontem fecit eregionè continentis, quæ Ceramariorū appellatur. Is in urbē ferebat, & extructus erat ex dolijs, quorū ſemper duo coniungebanť, & fortiter connectebanť. Per eum ex Zogani caſtris ad urbem iter erat. Et quidē in hunc modum contigit, ut urbs omni à parte obſidione arctaretur. Copiæ quoque Gręcorum ſubinde infirmiores reddebantur, cuius cauſa erat urbis amplitudo. Ambitus enim huius urbis maximus eſt earum quæ apud nos ſunt urbium. Continet enim in circuitu centum & undecim ſtadia. Quum autem milites undique per urbem diſtribuerentur, accidit ut minus munita foret, cum exercitus in hunc modum diſtraheretur. Iam quadraginta dieb. murus bombardis fortiter quaſſatus erat. Ceciderant turres quatuor, nec non alia propugnacula, muriq; pars magna. Corruerant præterea turres maioris muri bōbardis ictę. Gręci quidem primò & ipſi bombardas ſuas expediebant, eaſq; in hoſtem dirigebant. Græcorum bombardæ emittebant globum, cuius pondus erat talentum cum dimidio. Harum unam opponebant Mechmetis bōbardæ maximæ. Verùm quando globum eiaculabatur, tantus edebatur ſonus, ut mœnia mouerenť, Græciſq; plus detrimenti quàm Turcis inferret. Quapropter parum efficiebant. Bombarda enī, quam habebant, maxima, ubi primùm incenſa eſt, diſſiluit. Hinc irati contra bombardarium inſurrexerunt, quaſi muneribus ab Mechmete corruptum, eumq; capitis anquirebāt. Cum autem nullum ſatis manifeſtum ſignum, quo crimen comprobaretur, inuenirent, crimine eum abſoluerunt, atque impunitum dimiſere. Mœnia, quæ Turci bombardis ſtrauerant, noctu ſcalis quibuſdam & dolijs obſtruētes, reficiebant ſumma celeritate. Interea cum hæc fierent, nunciatur Mechmeti, duas naues onerarias ex Aegeo nauigare Byzantiū.

Marginalia: † quinquaginta libræ. — *Conſtantinopolis oppugnatio.* — *Cuniculis urbem ſuffodere conati fruſtrantur.* — *Oppugnatio maritima.* — *Conſtant. urbis amplitudo.* — *Naues ſubſidiariæ.*

una

una quidem, & quæ magnitudine præſtabat, Ianuenſium erat: altera uerò erat regis Græcorum, commeatum adportans. Hæc ubi accepit rex, cõtinuò triremes & alias naues militibus compleri iubet, quas miſit contra hoſtiles naues, in propinquo exiſtentes: quia ſatis ſecundo uento ferebantur in urbem. Regiæ naues & triremes pergunt quò iuſſæ erant. Primoq; Græcam adoriuntur nauem, quæ propemodum capta fuiſſet, ni Ianuenſium nauis reuerſa laboranti naui ſubſidio ueniſſet. nam maximo impetu ruebat in regias triremes. Rex ex littore inclamabat ſuos, eosq; iubendo & adhortando quo magis accenderet, interdum equo ingrediebatur mare. Verùm Græcorum naues inuiolatæ optatum contigere portum. At in eo certamine uulneratur oculus regij nauarchi, cui nomen erat Pantogles, à ſuis, ut ipſe teſtatus eſt coram rege: & manifeſtò aſſeuerabat, ni uulnere fuiſſet impeditus, ſe facilè naues in ditionẽ potuiſſe accipere. Cum ſic factum excuſaret, ſupplicium quod minitabatur rex, euaſit. Eos autem quos ſuſpectos habebat rex, capi & in uincula duci iubet, quaſi expetiturus pœnas. Murus cum iam ſatis eſſet diſiectus, peregriniq; facilè penetrarent in urbẽ, iuſſit ignes ſolitos undiq; per caſtra fieri. Cætera quoq; ita inſtruebat, quaſi q tertio ab eo die irrupturus eſſet in urbem. Miſſo itaq; prǣcone in caſtris, ꝓnunciat ſe urbis prǣdam & mancipia militib. cõceſſurum. Interea quũ hæc parabãtur, & murus bombardarũ impetu iam dirutus eſſet, Scenderis, qui Sinopem regebat, filius, nomine Iſmael, ad Græcos abijt, & cum eis in hunc modum orationem habuit. conabatur enim Græcos ad fœdera ſancienda cũ rege perpellere: Res ueſtrę, uiri Gręci, in ſummo diſcrimine nunc uerſant. Quare non mittitis legatum ad regem, petitum pacem? Si mihi uultis negocium iſtud cõmittere, facilè eò inclinabo regis animum ut uobiſcum fœdus feriat. Nam nõ dubito, quin gratiam maximam ſitis relaturi ei qui illud uobis effecerit. Et ni quamprimùm fœdus interuenerit, urbs ueſtra fœdiſsimè diripietur, & uos ad internicionem omnes miſerabilem in modum peribitis. Vxores & liberi ueſtri in mancipiorum numerũ referẽtur, & in calamitatem deuoluemini intolerandã. Mittite igitur, mora omnis abſit, legatum ad regem, & pacem uobis conficiam. Hæc loquutus eſt Iſmael Gręcis. Deinde conſilia in unum conferentibus, uiſum eſt ut legatus abiret ad Mechmetem, tentaturus ſententiã regis, quam ſuper Græcis iam mente concepiſſet. Is autem qui ad regem legatus ire iuſſus erat, haud erat uir admodũ illuſtris, & claro genere natus. Quem, cum ueniſſet ad Ianuas regis, opera Iſmaelis, rex iuſſit renunciare Gręcis, ut tributi nomine quotannis decem myriades aureorum numerent, Sin aũt conditio hæc ipſis impoſsibilis uiſa fuerit, abeant relinquentes urbem ſinguli cum bonis ſuis quòcunq; uoluerint. Sententia Mechmetis ut propoſita eſt Grecis, ad conſultationem uertunt. Tandem multis ultrò citroq; dictis, ea ſententia uicit, cuius tenor erat: magis repugnandũ eſſe hoſti, quam uis ingens diſcrimen ſe oſtentet, quàm ignauiã imbellẽ ſequi: & nullo cõmiſſo prælio ab nauigare, deſerentes urbem. Ego exiſtimo legatum Grǣcorũ cum huiuſmodi reſponſo ab Mechmete ad Græcos dimiſſum, ut eorũ animos tentaret. Nam cum foſſas eorum cerneret uſq; fieri ad repugnandũ inhabiles, conabatur explorare, quę nam Græcorum in præſenti diſcrimine eſſet ſentẽtia: præterea num res eorũ adhuc aliquid roboris ſiue firmitatis haberẽt. At Greci in hunc modum quem diximus, ſe gerebant. Rex, cum omnia ad oppugnationem ſatis inſtructa & parata forent, cõuocans peregrinos, eos ſic alloquutus eſt: Viri peregrini, meiq; filij, qui ſemper rem prę clarè geritis, quocunq; belli tempeſtatẽ uertero, in uobis certò ſitum eſt, ut urbs illa occupẽt. Scitis, cum ſententiã uos interrogarẽ, q̃ reſpondiſtis urbẽ captu eſſe facilem, ſi ſaltem muri ſternerent. Circunductos igitur uos interrogaui, ſi ſatis iam muri diſsipati uideantur. Tantum igitur muri, quantum ſatis apparebat uobis, bombardarũ impetu corruerat. Nunc itaq; cum tẽpus poſtulet ut oppugnationem urbis occipiamus, hæc uobis proponere uolui. Vos qui ubiq; cùm apud me, tum apud maiores noſtros ſemper plurimum laudis & gloriæ rebus fortiter geſtis inueniſtis, rogo Græcorũ regnum parare uelitis. Haud uos præterit, quot nobis in Europa Aſiáque præfecturæ ſint. Harum & pulcherrimam & optimã ei dabo, qui primus in ſupremũ murũ euaſerit. Eundemq; pro dignitate honorare nõ ceſſabo. Hanc aũt ei gratiã referã, ut à me accipiat principatum opulentũ: & ſedulò annitar, ut plurimũ ab noſtri generis hominib. honoretur, & celebretur. Porrò ſi reſciuero, dum oppugnatio feruet, aliquem in tẽtorijs manere, & muri oppugnationẽ refugere, is ꝑfectò, etſi inſtar uolucris alas haberet, nunquam noſtras, quo minus ſupplicium det, effugiet manus. Ite igitur, pugnã iſtam & pulcherrimam & opulentiſsimã capeſsite. Nam manẽt uos, quorũ potiemini, in urbe iſta mancipia plurima & precioſa, mulieres & liberi, diuitiæq; plurimæ. Hæc dicentẽ decuriones & manipulorum ductores, qui aſcenſum muri, qua parte irrupturi erant, deijci bombardis iuſſerant, regem bono animo eſſe iubent, ut qui in urbem citra omnem tergiuerſationem ſint procurſuri. Petebant autem ut rex ipſis hanc gratiam rependeret. In uincula duci pręceperat rex uiros, quos ſuſpicabatur uictorię naualis impediendæ gratia gubernatoris oculum uulneraſſe. Hos uinculis eximi, & impunitos dimitti flagitabant. Rex peregrino-

Pantogles.

Orator Turcorum ad deditionẽ hortatur.

Legatio Græc. ad Turcam.

Mechmetis aſtus.

Mechmetis ad ſuos oratio.

rum preces haud eſt auerſatus: uerùm ut ijs rem gratam faceret, captiuos carcere emiſit. Interea cum iam tempus, quo oppugnationem auſpicaturus erat, inſtaret, per caſtra edici iubet, ſe in craſtinum matutino tempore oppugnaturum urbem. Pronunciat munera & dona ei qui in iſta oppugnatione ſe optimè geſſerit: illi autem qui ſe prælio ſubtraxerit, capitale ſupplicium præmium fore edicit.

Zychides, Turcorum ſacrificuli.

Zychides in caſtra progreſsi, in memoriam redigebant Turcis gloriam, qua hactenus claruiſſent. Præterea dicebant, Heroa ijs qui in prælijs occumberent, ſempiternam polliceri beatitudinem. Commemorabāt & alia, ut gens illa aſſolet.

Ioannes Iuſtinianus Longus.

Græci uirum Ianuenſem, qui auxilio uenerat cum naue maxima & trecentis armatis, eo loci cum ſuis conſiſtere iubent, ubi rex & peregrini irruptionē facturi erant. Ibi ſtantē cum ſuis armatis uim hoſtilem amoliri uolebāt. Haud procul aberat rex Græcorum cum ſuis, ut quàm fortiſsimè hoſtes propulſaret. Etiam Cardinalis Iſidorus Sarmatarū antiſtes, cuius antè meminimus, Græcis, penes quos ea tempeſtate erat, auxilio fuit. Aderat enim ut ſynodum congregaret, & Romano pontifici Græcos reconciliaret. Hæc quidem paulo antè confecerat. At Græcis illa cum Romanis recōciliatio nimis ſera extitit.

4. Calend. Iulij 1453. die Martis, capta Conſtantinopolis, 54. die obſidionis. Aliter Sabell. lib. 6. Enn. 10. qui factū ait 1452.

Rex Mechmetes cum tēpus iam aduenisſet (erat autem Martis dies) ut oppugnationem uniuerſis copijs aggrederetur, cymbala, cornua, tubaſq; canere iubet. Signumq; occipiendę oppugnationis dedit: & urbem ſummo mane fortiter oppugnabant: irruenteſq; in urbem præliabant magna uirtute. In eo muro qui portum ſpectat, Græci fortiſsimè reſiſtebant, Turcoſq; magnanimiter expellebant. Etiam capita quorundam, qui ſcalis admotis murum ſuperare conabantur, amputata de muro deuoluebantur, cum Græci ſumma ui mœnia defenſarent. Ea parte qua rex cum peregrinorū manu irruptionem fecit, Ianuenſes armati ui ſubmoti ſunt. Longus horum dux uulneratus eſt manum, ictus bōbardæ globulo. Reliqui armati haud manſere à uulneribus intacti. Deſerentes igitur locum quem occupauerant, Ianuenſes in fugam uertuntur, quos fugientes cædebant Turci. Longus dux cedebat: eum ſequebantur armati, quos hoſtili animo inſequebantur Turci. Rex Græcorum ut accepit Ianuenſes ceſsiſſe loco, quem defendendū ſuſceperant, & fugam inire, accurrens citato gradu, Longum percunctatur, quónam abiret? Cui Longus reſpondit, eà quà Turcis Deus ipſe iter aperit. Verùm rex Græcorum ad Cantacuzenum & alios paucos conuerſus, dixit: Eamus ô uiri forti animo contra barbaros iſtos.

Cantacuzenus Imp. mors

Cantacuzenus, cum fuiſſet uir optimus, in eo prælio mortem oppetijt. At rex Græcorum Conſtantinus in fugam cōiectus eſt, hoſteſq; continuò inſequentes eius humerū uulnerarunt: atq; mortuus eſt. Reliqui Græci ubi conſpicati ſunt peregrinos ad magnum murum curſitare, miſsilia & ſagittas & lapides de ſupernis torquere: præterea Longum cum ſuis armatis in fugam effundi, & inſequi fortiter peregrinos: nec ipſi dubitarunt fugam arripere, cum ſinguli extra murum ſe iactare cuperēt, ut euaderent hoſtium manus. Cum fuga celeri eſſent delati ad Romani nuncupatā portam, impediti affluenti undiq; hominum turba, humi cadebant. Deinde alij accedentes per iacentes incedebant. In hunc modū aſcendentes in eos qui ceciderāt, ſtudio tranſeundi magnum fecerunt aceruum hominum, adeò ut nullus eà elabi poſſet. At ſic nullo reſpectu habito, periere plurimi, cum alius aliū fuga præuenire feſtinaret, & in miſerabile hoc ueniebant ſpectaculum. Portæ quoque claudebantur oppletæ corporibus Græcorū, cum per ea exitum quærerent uadentes. Peregrini muro magno ſuperato (nam & huius partem bombarda maxima diruerat) eà ruebant in urbem, quam diripiebant, euntes quà cuiq; liberum erat, nemine prohibente.

Expugnatur Conſtantinopolis.

Græci quidam, ubi primùm fama captam eſſe urbem uolabat, fuga ferebantur in portū ad Venetorum & Ianuenſium naues. Plurimi naues cum ſumma celeritate ingreſsi intercidebant, nauibus alto merſis. Eaq; contingere uidebantur quæ contingere ſolent in eiuſmodi turbis, cum omnes nullo ornatu nullóque ordine ſuſque deque currerent, ut ſemetipſos ſeruarēt tutos ab imminēti periculo. Et hi quidem Turcorum manus euitarunt. At urbis ianitores ignorantia & inſcitia infelice uſi, cum cernerent Græcos conuerſos in fugam, ad naues properare, & impetu in eos qui ſalutem conſequerentur ruere, putabant, ſi eos clauderēt intra urbem, fore ut cogerentur redire & redintegrare præliū cum hoſte: id conſilij ſuggerebat oraculum quoddam in urbe decantatum, fore uidelicet ut cum hoſtes ueniſſent uſque ad ciuitatis locum Tauri dictum, & oppidanos perſequerentur, oppidanos tum cōuerſos, neceſsitate ſic urgente, hoſtem expulſuros, urbemq; fortiter retenturos. Huic oraculo arbitror fidem accommodātes ianitores, claues de muro extra urbem iactaſſe. Cum aūt turba magna uirorū & mulierum huc conflueret, tandē contendebant ad maximum urbis templum ſanctæ Sophiæ dictum. Huc congregabantur uiri pariter & mulieres, liberiq;. Nec multo pòſt capti ſunt à Turcis citra pręliū, plurimiq; uiri intra templum à Turcis trucidati ſunt. Reliqui Græci per urbem fuga diſsipati, quò ſe uerterent, ut effugerent præſens diſcrimen, neſciebant. Haud multo pòſt quidam eorum pecorum mora trucidati, quidam capti ſunt. Plurimi Græci cum forent uiri boni, fortiter ciebant prælium, eligentes potius pro patria mori quàm uidere uxores & liberos prædam fore hoſtiū.

Theo-

Theophilus exortus Palæologorum genere fortiter dimicans, in ea pugna occubuit. Palæologorũ ſocij pater & filij eius, manus conferentes magno animo, cęſi ſunt in eo prçlio. Complures Græci alij, qui latera regis ſtipabant, occiſi ſunt, nequaquã ſuſtinentes uidere patriam in ſeruitutem hoſtium redactam: per uniuerſam urbem plena omnia erant cædentib. & cęſis, fugientibus & perſequentib. Notaræ regis prçfecto & Orchani Mulſumanis nepoti, ut ipſi Grçci indicarunt, hçc acciderũt. Cum audiuiſſent captã eſſe urbem, accurrerunt ad turrim quandã urbis, quaſi hîc deliberaturi, an omnes fuga ſibi conſulere deberẽt. Cum in hãc turrim aduenisſent, Orchanes obſitus pãnis cuiuſdã † Nazaræi, ſeipſum præcipitem ex turri dedit, eoq́ꝫ caſu mortuus eſt. † Notares obſidione circundatus, tãdem in conferta hominũ turba ſimul cum liberis in hoſtium poteſtatem uenit. Peregrini continuò regis caſtra mulieribus & pueris, qui erant Grçcorũ illuſtriũ liberi, repleuerunt: magnasq́ꝫ inde opes ferẽtes, admodum opulenti facti ſunt. Videre erat regia caſtra plena uiris & mulierib. ſe inuicem uocantib. nec non liberis iſta calamitate admodum attonitis & perculſis. Multum auri argentiq́ꝫ ex urbe in caſtra portabatur: lapidum precioſorũ copia erat maxima. Locus caſtrorũ omnigenis ueſtibus repletus erat, adeò ut uno die ditarentur iſta caſtra admodum inſignium uirorũ diuitiarum & cæteræ felicitatis abundantia, ut dubitarent Turci quo pacto ea rerum omniũ copia frui poſſent. Vendebantur lapides precioſisſimi paruo precio: quia peregrini eorũ precium ignorabãt. Interdum aurum pro aurichalco peregrini uendebant. In hac rerum turba miſerabili captus eſt Cardinalis Iſidorus † Sarmartarum antiſtes: qui ductus in Galatiam urbem, uenditus eſt, & conſcenſa naui profugit in Peloponneſum. Si rex Turcorum uirum hunc nouiſſet, uidelicet quòd Cardinalis eſſet, certè eum interfeciſſet, nec eum fuga elabi permiſiſſet. Verùm cum eum quoq́ꝫ inter cæteros occiſum eſſe putaret, nullã eius rationem habebat. Poſt hæc quidã caput regis Græcorũ ad regem attulit, & ab eo munera magna, necnõ principatum accepit. Quomodo autem Græcorum rex interierit, peregrinorum nullus explicare potuit. Creditur tamẽ in porta, ſicut & reliqui, expiraſſe: cum regnaſſet annis tribus, & menſibus tribus. Venere in hoſtium manus uiri Veneti illuſtres, qui mercium gratia Byzantium appulerant: necnon alij plurimi, quos eadem neceſsitas cum triremibus eò pertraxerat. Græci igitur eos haud abire ſinebant: uerùm in præſenti rerum diſcrimine eos auxiliares adeſſe uolebant. Venetorũ † iudex, qui preſtare uidebatur, ad regem deductus cum eſſet, interfectus eſt. Reliqui deinde dimittebantur, Omnes hinc, etiam qui erant de claſſe regis, accingebantur ad prædam. Venetorum triremes ſolutę ferebantur, hominib. uacuæ, per Helleſpontum: & die tertio † Euiam appellunt. Nam plurimos eorum Græci ex nauibus deducentes, diſpoſuerant ad cuſtodiã urbis, per muri pinnas eos collocantes. Verùm capti ſunt: quidam eorum interempti ſunt. Triremes adueniętes, Byzantinam calamitatem nunciant. Omnes quò abirent, parùm ſciebant. Exiſtimabant enim eandem calamitatem quamprimùm ad ipſos peruenturã. Penè omnes quotquot Aegæi maris inſulas incolebant, fugam arripiebant. Græcorũ duces, & omnes qui in Peloponneſo erant, iſta calamitate territi, feſtinabant ad mare.

† monachi

Orchanis Muſulmani mors.

Leontares, qui & Chir Lucas, captus.

Præda ex urbe capta, quibuſdam quater millies mill. ducatis æſtimata. Veneti damnũ paſſi ſunt 50000. Genuenſes 20000. Florent. 20000 Anconitani 15000. ducatorum.

† Ruſsiæ.

Caput Imp. Mechmeti oblatum.

† Baiulus.

† Aeginam

Quapropter poſtea accidit, ut Albani, qui in ea erant, ad defectionem properarent. Rex quidem occupato Byzantio, Zoganum affinem ſuum naues adaptare iuſsit, & pergere in urbem Galatiam e regione ſitam: & imperare, ne ad naues pergant. præterea edici iubet ijs qui intra urbem erant, ut ſinguli in ſuo loco quieti manerent, nec paterent quenquã conſcendere naues. princeps enim huius ciuitis ubi cõperit Byzantium in poteſtatem ueniſſe hoſtium, timẽs ne ſimile exitium ſe ſuósque raperet, accipiẽs urbis claues, ueniensq́ꝫ ad regem, ſeq́ꝫ urbemq́ꝫ & ciues eius fidei cõmiſit: promiſitq́ꝫ in poſterũ ſe ſuosq́ꝫ fideliter & obedienter ſub ipſo fore. Quapropter rex miſit Zoganum, ut urbem in fidem acciperet, & nulli concederet intrare naues. Verùm eius urbis ciues, ubi uidiſſent triremes regias accedere, omnes uno impetu & confertim cœperunt irruere in naues. At Turci retinebant eos, & ut cæteris metum inijcerent, quoſdã trucidarunt. Zoganus cum aduenisſet, urbem ingreſſus eſt: & rempublicam ordinans, regium præfectum urbi præfecit. Vno itaque die duarum urbium potitus eſt. alteram fœdè diripuit, alteram in fidem ſuſcepit: eius'que incolas, muros qui continentem ſpectant, diruere iuſsit. Id autem ea gratia imperabatur, ne ſi naues ab Italia aduenirent, ad defectionem propenderent: quam muri deſtructi uetabant. præterea ut ea urbs, ſi denuò ingrueret bellũ, regi aduenienti pateret. Græci, quotquot exitium euaſerant, abducebant Galatiam, & libertatem recipiebãt. Hi erant uiri præ cęteris maximè illuſtres. Notaram regis Græcorum primarium iudicem cum uxore & liberis redemit Turcorũ rex: & cum eo colloquutus, permiſit ei ut ubi uellet, cum ſuis habitaret. Hic autem expectabat auxiliũ ab Italia, quod breui affuturum arbitrabat. interim tamẽ Byzantij cum rege manſit. Quidam Græci qui erant libertatem conſecuti, & præſenti exitio ſubtracti, iterum colligebantur Byzantium, propinquos & amicos eorum in libertatem antiquam aſſerentes. Verùm haud multo pòſt regis iuſſu omnes interiere. quod

Pera capta.

Mœnia Peræ deiecta.

Leontares redemptus.

Libertate donati rurſum cæſi, & cur.

quod quidem ſic eueniſſe compertũ eſt. Vbi eſt rumore allatum ad regem, Notaræ eſſe filium natum annos circiter duodecim, unum de ſuis pincernis miſit petitum puerum. Notaras poſtquàm accepit ex pincerna regis uoluntatem, grauiter ira ſucceſus eſt, ſibiq; eam petitionẽ admodũ periculoſam & intolerandam fore iudicabat. & ſic cõpellauit pincernam regium: O' pincerna, haud ferẽdum eſt, regem mihi liberos uelle eripere, cum nihil ſit quod crimini det, cum ſemel errorẽ remiſerit. Sin autem id fixum ratumq; ſedet in animo regis, quare non imperat, ut nos turpiſsimæ morti liberos noſtros tradamus? Hæc loquutus, addidit, Se nequaquam filium regi petenti daturum, cum nullam in ipſum commiſerit culpam. Pincernæ autem adhortanti & monenti, ne talia & diceret, & faceret in regem, quaſi illicò periturus: non obtemperauit. Pincerna igitur reuerſus ad regem, reſponſum quod ab Notara acceperat, exprõpſit.

Leontaris cædes.

Rex iratus, præcepit ut Notaram cum liberis, quos ſecum haberet, continuò abducerent, & neci darent. Hos, quib. id negocij iniunctum erat, cum adueniſſent, rogauit Notaras, ut primò liberos in conſpectu ſuo occiderent, & poſtremò in ſe hoſtili ferro ruerẽt. At filij timentes mortem, precibus fatigabãt patrem, ut interfectoribus opes uniuerſas quas in Italia haberet, pernumeraret, ne ipſi perimerentur. Verùm pater liberorum preces auerſatus, iuſsit ut forti animo ad imminentem mortem irent. Hi quidem primò interfecti ſunt. Poſteà ſe necandum & ipſe interfectoribus præbuit. His ita peractis, nec reliquis Græcis pepercit rex: uerùm omnes quotquot liberati aderant Byzantij, ad ſupplicium extremum rapi iuſsit. Hi quidem pecorum modo percuſsi, nulla eorum ratione habita, periere.

Græcorum miſera cædes.

Regem autem in Grecorum cædem concitauit aduena quidam, cuius filiam ardentiſsimo amore proſequebatur rex: & congreſſus cum ea, amore amens propinquis mulieris, quæcunque petijſſent, gratificabatur. Huius itaque patri obtẽperans rex, Græcos mactari iuſsit. Apparet Byzantij exitium miſerabile ſuperaſſe omnia, quæ per uniuerſum orbem contigiſſe ſcimus excidia. Nec diſsimile eſt Ilij excidio. Vltionem Ilij, diruti Byzantij calamitatem quidam credunt, Græcis barbarorum ui pereuntibus. Romani quidem conſtanter aſſeuerant ultionẽ apprehendiſſe Græcos, propter ea quæ barbaris fecerunt in Ilij deſtructione. Hæc quidem hactenus.

† Carambei

Hali Baſſa, captus expilatur.

Rex Chatitem † Priami filiũ comprehendi iubet, cum iam antea eum interficere animo deſtinaſſet. Verùm cum res ſuæ nec dum ſatis firmæ forent, metu inhibitus, eum non cæpit. Cum eum comprehendiſſet, uinctum currui impoſuit, & Adrianopolim uehi iuſsit, ut ibi in uinculis aſſeruaretur. Nec multo pòſt bonis omnibus, auro & argento, quantum poſsidebat, cum exuit. Nam uir ille opibus cumulandis admodum inhiauerat: diuitijsq; omnes, quotquot in regia erant, lõgè antecedebat. Hæc contigere, cum plurimùm polleret apud regem Zoganus regius affinis: cuius filiam deſponſam Machumeti Michaelis filio, cũ iret unà cum rege uiſum, amore perculſus, ut eam uidit, uxorem duxit. Alteram uerò Mechmeti deſpondit Zoganus.

Hali Baſſæ cædes.

Et quidem tum ſtatim Chatitem necauit, miniſtròsque eius captos Iagupem & Mechmetem ſpoliauit opibus. aureorum aũt erãt duodecim myriades. Miniſtri Chatitis, quorũ cõplures erãt, pullati obambulare uolebãt, ut lugerẽt eũ, quaſi uir bonus fuiſſet. Verùm ubi rex id cõperit, cõtinuò per præconem edici iubet: Si quis in craſtinum diem atro amictu uſus fuerit, is continuò in Ianuas regis accedat. Cęterùm nullus, contra edictũ regis, pullatus apparuit. Rex iam antea indicia haud obſcura præbuerat, ſe uirum iſtum odiſſe. Idem loquebatur fama, quæ plerunq; diuinatio eſſe conſueuit.

Hali Baſſæ interitus prodigia.

Cum quondam uulpes ligata eſſet in Ianuis, rex dixiſſe fertur: O' miſera, quare non opibus Chatitem noſtrum præfectum corrupiſti, ut effugeres, uerùm adeò miſerabiliter hìc agis? Fama nõnihil & Chatitẽ perterruit. Profectus eſt ergo peregrè, ut Mechmetis ſepulchrũ uiſeret, ſperans fore ut interim regis furor frangeret. Rex aũt aſtu uirũ circũuenit, haud ceſſans eum opib. colere. Quondam cum rex cerneret Chatitẽ fama uulgi perturbatum, pecuniam ei miſit multam, dicens: Bono ſis animo, nec facilè audias illos qui neſcio quæ horrenda tibi augurantur. Fac bono animo ſis. Chatites in hunc modum deceptus, nuncium ad regem miſit, dicens: O' rex, in te ſitum eſt ut & doleamus, & gaudeamus. Si igitur dolere iubes, neceſſitas urget ut id faciamus: ſin autem gaudiũ imperaueris, gaudio maximè indulgendum eſt, ac læto nos animo eſſe oportet. Verùm Chatites, quemadmodum expoſuimus, mortuus eſt. Rex capto Byzantio, gloria inſoleſcens & ſuperbiens, ubique magna efficiebat, & regnum ſuum uſque promouebat, plurimis regionib. in ditionem acceptis.

Sibyllina oracula.

Miror autem ſi qui fuerint, qui Sibyllinis oraculis fidem non habuerint, cum Byzanceneæ regionis regum catalogus ab Leone (ut aiunt) ſapiente rege conſcriptus, in hunc regem, & in patriarcham Florentiæ Tyrrhenorum mortuum, exeat.

Is in Actis cõcilij Florentini Ioſephus uocatur.

Nam nec Cõſtantinum regem, ut qui à barbaris eſſet perẽptus, nec in regia defunctus, nec Gregorium in Italiam abeuntem, tabula illa accipiebat. Loca autem regũ in iſta tabula, qui ſuo tempore fuerunt, nec non partriarcharum, ſiue paucorum, ſiue cõplurium, qui ad urbis eius patriarchatũ peruenere, interciſa ſunt uſque ad iſtum regem, & ad iſtum patriarcham. Extant & alia regis huius opera memorabilia, ut qui phyſices & aſtrono-

aſtronomiæ fuerit peritiſsimus, earumq; potentias exactè tenuerit. Sunt autem duo aut tria, quorum ut recordemur, operæprecium eſt. Verùm in ſequentibus memorabuntur. Cum Peloponneſiaci duces pararent fugere in Italiam, adhibitis & Grecorum clariſsimis, rex Mechmetes cum ijs fœdera ſanxit. Quo facto, cœptam fugam omiſere. Manentes itaque, in grandem prouoluti ſunt calamitatem. Nam Albani cum cernerent eos paratos ad fugam, naues abs terra moliri & ſoluere, dicto amplius audientes eſſe recuſabant: & inter ſeſe conſpirant, quaſi Peloponneſum ſuæ ditionis facturi. Eius conſilij autor & inſtigator erat Petrus Claudus, uir improbus, & parum dextris moribus præditus. Is non intermittebat ad defectionem impellere Albanos. Inſtabat uſque, ut à Græcis deſciſcerent, ſibiq; quem elegiſſent, principem crearent. Primò quidem Albani rem audiebant, quaſi qui uellent ſuis principibus obtemperare: poſtea uerò animos mutarũt, cum etiam alij quidam Græci ad eandem rem capeſſendam Albanos incitarent, ducemq; creari uellent. Tandem Emanuelem natum ex genere Cantacuzenorum, ducem conſtituunt, resq; Græcorum agunt feruntq;: & bellum occipiẽtes, iumenta pecoraq; quæ Græci habebant, diripere haud abſtiterunt. Albani autem omnes paſtores ſunt, & nullibi certis ſedibus morantur. Hinc itaq; profecti, urbium domos occupabant: & accurrentes, quaſdam obſidebant, quaſdam expugnantes diripiebant. Cum Græcos mancipiorum loco ducerent, & planiſsimè contemnerent, ſcripſerunt ad ianuas regis, promittentes, urbes & exercitus Peloponneſiacos in regis poteſtate fore, ſi ipſi Peloponeſum tradidiſſet. Pollicebantur ſe quotannis tributum magnum regi penſuros. Albanos adiutabant Centerion Zacharias, frater mulieris eius quam duxerat regis frater: & Lucanes. Hos adductos in urbem Chlumetiam, in carcerem, qui in arce erat, uinctos coniecit. Albani ciuitatis præfectum promiſsis accendentes, perſuaſerunt ut in ipſorum partes abiret, & deficeret, Centerioniſq; filiã duceret, uiroſq; captos uinculis eximeret. & propalàm bellum cum Græcis gerebant. Centerionem quidem regis frater Thomas ideo in uincula duci iuſſerat, quòd cum Amurates Mechmetis Iſthmum deſtrueret, ipſe rectà ex Peloponneſo in Achaiam ſe recepiſſet. Ad defectionem inclinabat ipſe, necnon Bochales Leontares princeps. Et quidem Bochales apertè defecit, & propalàm bellum gerebat: & conferens manus cum Raule principis duce, captus eſt: captóque oculi eruti ſunt. Hos quidem in hunc modum accuſans, in carcerem coniecit: Centerionem uidelicet, quòd deſeruiſſet Peloponneſum, Amurate Iſthmum diruente: Lucanem autem, quòd res nouas moliretur, & conſpiratione

Albanorum defectio.

Emanuel Cantacuzenus Alban. dux

Zacharias Centerio.

Emanuel Bochales.

faceret cum his Græcis qui Peloponneſi ſtatum, nouarum rerum cupidi, conturbarent. Concitauerat uir iſte iam antea ad cõiurationem faciendam Græcos inſigniores, necnon Albanos potentiſsimos, adeò ut iam uires coniurationis eſſent haud pœnitendæ. Hunc cum eſſet ortus genere non malo, ſed maximè obſcuro, cum uideretur optima eſſe indole præditus, & cætera non imprudens, Theodorus iunior Spartæ princeps in eorum album retulit, qui primi apud ipſum habebantur: opibuſq; eum colere haud ceſſauit. Ab hac igitur principis munificentia progreſſus, Græcos illuſtres in ſeditionem præcipitauit, & Peloponneſi res in ipſum, captando auram popularem, conuertit. Simulabat autem ſe diſsidere à ſententia Græcorum Byzantiorum, & timere plurimùm ipſis, regioni'que. Dicebat ſe & † leges timere. Nam ſi obtinuiſſent Peloponneſi res, fore ut deijcerentur ex præſenti rerum felicitate, plurimùm momẽti in eo ſitum putabat, ut cum aliquo, quocunq; tãdem, conſpiraſſet principe. Res autem Peloponneſiacæ nihil ſani pre ſe ferebant. Exercitum itaq; ducentes contra Clinam, recedebãt uicti admodum turpiter. Deinde expeditionem ſumebant aduerſus Patras Achaiæ, & ducem iuniorem. Necnon in hac expeditione aduerſis fortunæ procellis iactati ſunt, plurimis de ſuis amiſsis. Et profectò parum abfuerat, quin res Peloponneſi translatæ eſſent ad Albanos, ni Aſanes profectus in ianuas regis ab eo exercitum impetraſſet. Aduenit autem regius exercitus, cui præerat Turachanes. Hic ut uenit cum exercitu in Peloponneſum, colloquutus eſt cum principibus, ut conſultarent, quomodo bellum adminiſtrandum eſſet, & huiuſcemodi orationem exorſus eſt: O Græcorum regis filij, oportet quidem ueſtrûm quoſdam hîc adeſſe in bello. Nam ubi uos uiderint hoſtes, citius ad uos pergent, ſcientes ſe nihil mali à uobis paſſuros. Nos enim, qui hoſtes eorũ ſumus, ubi cõſpicati fuerint, accedere ad nos recuſabunt formidine occupati. Huic meo conſilio ſi parueritis, rebus in præſentia ex animi ſententia utemini. Hoc autem diligẽter moneo, & hortor etiam, ne deinceps ueſtros ſubditos, quemadmodum hactenus, tractare uelitis. Verùm bonis benefacere ne ceſſaueritis, malos uerò pœnis ſubdere ne omiſeritis, & utrinque maxima cura & indefeſſo ſtudio hoc agite. Nam ſi boni uos adiuuerint (iuuabũt autem, ſi beneficia ueſtra ſenſerint) haud difficile erit punire malos. Si igitur malis haud permiſeritis quicquam impunè facere, quid inopinati uobis poterit cõtingere? Manifeſtum ẽm eſt, ſi improbi in bonorum ordinem redacti fuerint, facilè omnes cò conuertent qui improbi in uos fuerint. Et in hunc modũ oppreſsi & imminuti peſsimè peribitis. Oportet aũt ab preteritis cõiecturam facere,

† Turcos

Turachanis ad Pelopon. principes oratio.

Subditi quomodo tractandi.

facere, ut id quod in præſentia utile ſit, ſtatuatur. Verùm ueſtri erga uos ſic ſunt adfecti, ut amore complectantur eos qui uos oderunt, & contrarium ſemper ſequantur. Et ni rex ueſtram uicem dolens, uobis ſubſidio ueniret, & regionem propemodum amiſſam redderet, bene ſcio de uobis rebusq; ueſtris actum eſſet. Cum igitur rerum experientia doceat, uos haud rectè hactenus rempublicã & principatum adminiſtraſſe, uidetur neceſsitas monere, imò poſtulare, ut porrò aliter ſubditos imperio temperare in animum inducatis. Et illud iterum ſedulus moneo, ne ſinere uelitis, dum domi agitis, res ueſtras ſeditione diſsipari: ſed infeſtis animis ite contra eos, qui ſeditiones excitare nituntur, neque quicquam his ita delinquentibus mollius remiſeritis. Duo enim illa Turcos ad maximam euexere potentiam, uidelicet diligenter malos conquirere ubicunq; neceſsitas exegiſſet, & meritis ſubdere pœnis: deinde in bonos non ceſſare conferre beneficia. Et ſi quando inſtantia prohibuiſſent, ſontes pœnis ferire, dare ueniam peccantibus haud cunctabantur. Verùm ubi iam omnia eſſent in tuto, nec quicquam periculi immineret, pœnas ijs qui ſic commeruerant, infligebant, nec eos iniurijs certare ſinebant, uerùm iniuriarum ultionem conſtanter expetebant. His dictis, poſtremò eos hortabatur, ut ſe ſequerētur in Albanos.

Demetrius Albanos inuadit.

Et primò quidem Demetrius adiunctis Turcis proficiſcebatur contra Borbotanem regionem munitam, in quam Albani cuſtodiæ cauſſa liberos & uxores depoſuerant, in aditu murum & turrim exædificantes.

Borbotanæ regio.

Eò cum ueniſſent ambo duces, locum obſidione premere occipiunt. Græci Turciq; pariter murũ ſubruentes, ui in eam regionem irruebant, ſi quo modo eam occupare poſſent. At nox ſuperueniens impedimento fuit, quo minus is locus in ditionem hoſtium ueniret. Inſtante autem nocte, per uallem, in quam mons deſinit, fuga dilabuntur Albani. Verùm Turci ubi allatum eſt, hoſtes fugam capeſſere, continuò ſigna inferentes, cæpere uiros & mulieres circiter decem mille. His ita geſtis, exercitum mouerunt Ithomam, Thoma fratre iuniore exercitum uſque mutatis uicibus ſubſequente.

Thomas Demetrij frater.

Hinc exercitus ducitur contra urbem Aetum ſiue Aquilam dictam, quæ non multo antè Centerionis partes ſequuta fuerat: quam in fidem hac conditione receperũt, ſcilicet ut exercitui mille mancipia, arma & iumenta traderent. Poſtea & cæteri Albani in ditionem uenire haud abnuebãt, cum mitterent legatos ad duces, qui dicerent, Albanos paratos eſſe imperata facere, ſi paterentur ipſos habere loca quæ ſubegiſſent: nec cogerentur equos & iumenta, quæ prædando acquiſiuiſſent, reſtituere. Conditiones hæ, quemadmodum duces ſinguli id ſignificarunt, ſunt acceptæ, & ex eo ſinguli ſuis ducibus reconciliati ſunt. Turachanes autem id quærebat, ut res Albanorum infirmiores efficeret, ut in poſterum principes ijs uterentur commodioribus.

Vide aſtum Turcicum.

Hic uir, cum iam adornaret abitum, denuò cum Græcis in colloquium uenit, & in hunc modum diſſeruit: O reges Græcorum, cum nuper apud uos ſermonem haberem, ſatis opinor declaraui, quid, quantum attinet ad res ueſtras, fieri uelim. hoc autem nunc adijcere placuit: ſi concordes fueritis, res ueſtræ in tranquillo & felice requieſcent ſtatu: at ſi diſcordes fueritis, & diſſenſiones moueritis, contrarium eorum quæ in medium adduxi, eueniet. In primis operam date, ne ſubditi ueſtro imperio conuicijs uos ꝓſcindant, dum alta fruimini pace: uerùm impenſius contumeliarum & iniuriarum auctores punire ne ceſſaueritis. Mali enim principium, quamuis peſsimum ſit, attamen continuò ad magnas procedit contumelias: quæ ubi auctæ fuerint, ſeipſas haud amplius ſuſtinere poſſunt. Itaq; ne quis id bonum cenſuerit. Solet enim id cuius quis amore rapitur, uſque creſcere, & incrementa ſumere, quicquid tamen ingruat. Hęc loquutus, Peloponneſi ducibus dexteram porrigit: quo facto, abijt.

Turachanis ad Græcos oratio.

Stratagema principes ſubditis infeſtos faciendi

Cæterùm longè alia quàm hîc præceperat, ſecuti ſunt ſtudia. Nam dum uterque ad ſuos colendos & beneficijs deuinciendos eſſet pronior, uſque diſcordias inter ſeſe fouerunt, dum uterq; ſuos maiore indulgentia habere niteretur, quo eos ſibi magis fidos pararet. Itaque toti ad gratificandum propendebant duces.

Palæologorũ principũ diſcordia.

Quidam apud hos uiri primarij, reliquos ad ſeditionem & coniurationem inſtigabant: quod quidem ideò fiebat, ut diſcordia exoriretur, & illorum concordiam inhiberent. Interim duces his, quaſi malo dæmone incitati, res ſuas miſeri corrumpendas cõmiſere. Lucanes Peloponneſiacus adducens quoſdam Byzantios, Albanos & Peloponſios ad conſpirationem impulit, ut pro ſuo arbitrio, non ducum, reſpub. ſuas adminiſtrarent. Hac coniuratione freti, pergebãt ad Aſanem, cuius auctoritas in Pelopõneſo erat maxima, ut qui Corinthum, necnon modicam Peloponneſi partem regebat. Hic eos nequaquam admittebat, neque quicquam ijs concedebat. Exinde cum Albani & Peloponneſiaci tributum, quod imperatum erat, pernumerare abnuerent: nec Aſanes id ad regem perferre potuit.

Græci tributũ recuſant.

Tributum autem annuum pendebant duodecim millia aureorum ſtaterum. Quapropter in hunc modum mutuis diſcordijs attriti Græci, paulatim peribãt. Nam propalàm iactabant Albani & Pelopõneſij, ſe tributum non exoluturos, niſi inter ipſos regio uniuerſa æqualiter diuiſa fuiſſet. Oportebat ſanè hæc, cum parum propitia fierent fortuna, ipſis exitium adferre, & planiſsimè ad nihilum redigere. Rex quidem Mechmetes ſecũdam capto Byzantio expeditionem contra

†Nouobardũ, qui & nouus mõs
† Morauũ.

contra Tryballos & †Nouopyrgum urbem ſumpſit. Hæc intra regis regionem ſita eſt prope flumen †Morabam, qui fluens à Priſtino regis regione, & huc ueniens in Iſtrum exhauritur. Exercitus regius uniuerſus graſſabatur per Tryballorum regionē uniuerſam: equitatus quoq; in hanc emiſſus, prædas rerum omnium confertim agebat. Ipſe autem circumſederat parte copiarum urbem, & ſupino bombardarum iactu grauiſsimè, quæ intra eam erãt, adfligebat. Bombardas autem erectas, ſupino iactu lapides in altum torquētes, primus rex ille inuenit. Nam bombardæ illæ erectæ, ſiue mortaria, in aerem globum ſublimem iaculantur. Qui deinde delapſus, id penitùs ad quod à bombardario fuerit directus, ſternit & cõminuit. Tanta autem globi certitudo eſt, ut nullo modo aberret à ſcopo, quem bombardarius animo deſtinarit, quãuis globus in altum eiectus fuerit. Diebus igitur plurimis Mechmetes oppidanos in hunc modum lædens, tandem eos deditionē facere coegit. Vbi ſemetipſos ſuaq; fidei regis tradidere, ipſe ſupellectilem & precioſiſſima quæque accipiens, & partem quandam hominum in mancipiorum conditionē transferens, reliquos ibi habitare paſſus eſt: maximè propter metalli opus, cuius in primis iſtius regionis incolæ periti cenſentur. Nec contemnendus regi redditus eſt ex metallis quæ ſunt iuxta iſtam urbem.

Mortarij inuentio.

Metallorũ artifices retenti.

Tryballorum princeps Georgius cognito contra ſe Mechmetem hoſtili animo pergere, abijt tranſiens in Pannoniam ad Choniatem: ueritus ſi Sendorouiam ueniſſet, ut obſideretur à rege. Rogabat itaque Choniatem, ne ſe amicum & propinquũ defereret, uerùm acerrimè à ui Turcorum aſſereret. Vbi autem Georgius tantũ effecit apud regem ut pax fieret, non multo pòſt expirauit. Succeſsio principatus deuoluebatur ad Eleazarum filium iuniorem. At cæci Stephanus & Georgius continuò ſurripientes pecunias quotquot poterant, uenere ad regem: qui cum his regionem aſsignaret, factum eſt ut uictum nanciſcerentur ſufficientem. pax autem cum eo conuenerat, ut quotannis tributum maximum ferret, uidelicet uiginti millia ſtaterum auri.

Spenderbegus legatus.

Eo anno qui ſequebatur, expeditionem contra Belgradum urbem Pannoniæ ſuſcepit. Vrbs hæc, quemadmodum docuimus cum ſcriberemus de Amurate, ab uno latere iuxta Iſtrũ ſita eſt, ab latere altero alluitur Sauo, qui ſe in Iſtrum effundit: ab utroque circumfluitur ea urbs, ſiquidem ambo præter eam labuntur. Contra hanc exercitum duxit Mechmetes Amuratis filius: prius tamen cum parte copiarum contra Illyrios ire iuſsit †Therizem, & Haliem Michaelis filium. Præterea eodem tempore bellum ei erat cum Colchidis rege, qui præerat Trapezunti. Mittens igitur triremes, quarum dux erat Chetyres Amaſiæ præfectus, Colchidem, & maritimam Colchidis regionem euaſtabat.

Belgradum. Griechiſch-Vuyßēburg, Taurinum ueteribus.

† Tortorē.

Colchidē inuadit Mechmed.

Vbi igitur uoce preconis, quem per uniuerſum regnum miſerat, exercitus ſuos Adrianopolim exciuit, in militiam profectus eſt ipſe, ducens Ianuæ milites & peregrinos: & nauibus ſubuehebat, camelisq; portabat æris plurimùm ad bombardas fundendas, iterq; fecit per Tryballorum regionem. Tryballorum dux hoſpitaliter & benignè regem & duces tractauit, mittendo ijs munera maxima. Nam ducem Tryballorum haud fallebat, ſe continuò armis Mechmetis debellandum, ubi primùm in Turcorum ditionem Belgradum conceſsiſſet. Rex igitur hoſtilia ſpirans, exercitibus eam urbem circumſedit. Eſt autem in medio utrorumq; fluminum Iſthmus, latitudine maximè ſeptem ſtadiorum. Eum locum caſtris permuniendis delegit, idem'que urbem oppugnabat, haud ceſſans murum bombardarum globis quaſſare. præterea peregrini cum pluteis præparatis muniti, quum proximè ad murum ſubijſſent, ſagittis Pannones petere haud intermittebant. Caſtra regis maxima erant. Rex autem cogitabat, ſi flumen ſolus obtineret, & Pannones prohiberet, ne ex altera fluminis ripa ipſis aditus in urbem pateret, ſe facilius reſiſtere hoſtibus, & tandem urbe potiri poſſe: proinde copijs naualibus, quæ erant per regionem Iſtro affuſam diſperſæ, naues quæ præſtò erant, impleuit. Naues autem numero erant ducentæ. His fretus, enitebatur obtinere flumē, & inhibere Pannones, ne poſſent in urbem tranſgredi. Præterea cum in hũc modum à reliquis intercepiſſet, & quaſi incluſiſſet oppidanos, ad urbis oppugnationē, quã facilem ſic fore putabat, totis uiribus accingebatur. Naues in flumen deducebantur ab urbe Bidina, & aliquot diebus flumen, quod eam regionem præterlabitur, fortiter obtinebant. At Pãnonum rex, qui cum magnis copijs caſtra poſuerat in regione quæ ex oppoſito erat, milite complet naues optimas quas Budæ habebat. Et ſecundo flumine pergit contra Turcum, ut qui cum eo nauale prælium eſſet commiſſurus. Regiæ naues contra flumen enifæa: ſcenderant ad maximam Pannoniæ partem uaſtando, urendo, & prædando, quæcunque caſus obtuliſſet. Verùm haud multo pòſt obuiam procedit Pannonum claſsis hoſti: & impetu inuadentes regias naues, quaſdam demerſere, & cępere naues circiter uiginti. Pannones interfectis uiris qui in nauibus fuerant, ædiculas in naues uiris uacuas ponunt: & claſſem uniuerſam in ordines explicantes, ſecundo flumine ad hoſtilia caſtra contendebant. Turci quidem in hunc modum necati interierant. Cęterùm naues reliquę, quę nõ uenerant in Pannonũ manus, celeri fuga ad regia caſtra ꝑperant, & naues in portũ ubi regia caſtra erãt, impingentes, & nauibus egredientes, intra caſtra ſe re-

Belgradum à Turcis obſeſſum 1456. idib. Iunij.

I cepere,

cepere. Has quidē naues illicò rex incēdi curauit, nè in Pannonū poteſtatē redigerentur. Pānones ex eo tempore flumine potiebanī, & ex cōtinente, quę e regione erat, ferebātur in urbē, ut eam defenderēt ab hoſtib. In hanc ingrediebaī ſtipatus ſuis Choniates: præterea Capiſtranus Nazaræus ſiue monachus, cuius auctoritas in religionis negocio maxima habetur apud Occidētales. Nam quia inſignis pietate uir erat, miſſus eſt auctoritate pōtificis ad Boemos Pragā urbē magnā inhabitantes, qui colebant Apollinē, ut eos abnegata iſta impietate in religionē Ieſu transferret. Hanc eīm mira perſuaſione docere nouerat, ut qui eſſet dicēdi peritiſsimus. Quapropter plurimos Boemos docēdo cōpulit Chriſti religionē aſſumere. Prętereà plurimos Germanos, Pānones & Boemos ad inferenda arma barbaris Chriſti hoſtib. permouit. Et in hunc modū plurimos ſecū in hāc expeditionē quaſi uelites, ut eorū opera in uelitarib. prælijs uſui eſſet, duxit. Nam hi, ubi cōpertū erat urbis murū bōbardis eſſe ſtratū, & in periculo eſſe ut ab hoſte impio caperet, cum obtinuiſſent fluminis traiectū, per ociū colligebanī in urbem: quorū uires neutiq; cōtemnendæ erant hoſtili exercitui. Rex Turcorū, cum iam murus diſsipatus bōbardis aditū præſtaret, parabat ſe quaſi incurſionē facturus ad mancipiorū prędā agendā: & ignes, queadmodū mos gentis eſt, faciētes, prępara bāt ſe ut in diē poſterū urbem adorirenī. Machinas & uineas, quib. tuti ad murū ſuccederent, expediebanr. Europę dux Caraziés, q gloria & uirtute excellebat omnes qui in Ianuis regis ſtipendia faciebāt, ab oppidanis bōbardę globo ictus occubuit. Rex quidē mortem huius uiri, maximā calamitatem ſuis rebus inuecturā augurabaī, & multùm eum lugebat. Cum autem uiſum eſſet manè urbem aggredi, tubas, cymbala & cornua canere iubet, & peregrinos in murum ductabat. Hi murum continuò ſcandendo ſuperarunt: & quà cuiq; liberum erat, in urbem infundebantur: qui cum in urbem intraſſent, ſe eam cæpiſſe exiſtimabant. At Choniates cum ſuis inſtructi & armati, expectabant occultè, donec peregrini omnes in urbem intraſſent. Nam qui in arce conſiſtebant, teſſerā acceperunt, ut ubi primùm tuba ſonum dediſſet, peregrinos confeſtim adorirentur. Præterea qui antea per murum erant diſpoſiti, iuſſu Choniatis ab muro deceſſerunt. Nam his id ideo pręceptum erat, ut peregrini maiore ſecuritate in urbem penetrarent. Iuſsi tamen ſunt, ut ubi primùm tuba cecinerit, ad murum ſinguli, & ad ea loca quæ defendenda ſuſcepiſſent, curſu ſe proriperent, ut peregrinis, quos ab reliquis intercepiſſent, pro arbitrio uti poſſent. Verùm peregrini ubi primùm oppugnationē ſunt auſpicati, urbem, nemine reſiſtente & prohibente, ingreſsi ſunt. Pannones enim, quemadmodū moniti erant, retrò ceſſerunt, & ſe occultabant. Peregrini autem, cum crederent Pannones fuga eſſe dilapſos, raptim in urbem procurſantes: alius aliò ad prædam conuertebātur. Cum autem, quemadmodum conuenerat, tuba ſonuiſſet, qui prius murum defenſarant, celeri curſu ſe ſinguli ad ſua loca contulere, & peregrinos incluſerunt intra urbē. Choniates inſtructa acie contra peregrinos ibat. Hi uidentes Pannones ex arce prodeuntes aduerſum ſe pergere, ad murum retrò ire inſtituunt. Cedentibus peregrinis, acriter inſtitere Pannones, & plurimos leto dederunt. Cæteri, qui ad murum properabant, cum uiderent Pannones per murum in ſolitis ſtationib. armatos diſpoſitos, ui eos aggrediebantur: & contra ipſos curſu lati ferebantur in foſſam. In hunc modum eo tempore Pannones eiecere peregrinos, & barbaros uincebant. Poſtea cōiunctis copijs Capiſtranus & Pannones egreſsi ſunt, ut prælium committerēt cum eis qui regias bombardas curabant. Inito itaq; prælio, bombardarios in fugam coniecere, & bombardas obtinuere. Rex cernēs ſuas bombardas à Pannonibus captas, multùm animo diſcruciabatur: proinde & ipſe ibi conſiſtens, fortiter præliū capeſſere haud neglexit. Cum autem Pannones non poſſet à bombardis ſubmouere, tandem & ipſe fugam arripit. Pannones eo loci continuò receptui canebant: & dirigentes bombardas in caſtra regis, ea grauiter adflixere. Cum iam meridies adeſſet, & fuga, reliquaq; quæ euenerant, nunciata eſſent Pannonibus qui e regione morabantur, aduehuntur non pauci, nec tamen in urbem, uerùm in caſtra iter maturant. hi qui in urbe relicti erant, in caſtra egrediuntur, & undique regia caſtra ſumma ui oppugnant. Tentoria in regis caſtris diſiecerunt plurima. Azapides (quos Huſſarones noſtri uocant) diripuerunt forum. Rex clamabat, † ut eximerent eorū puellas. Ipſe quoque prælium cum ſuis occipiens, Pannones in fugam uertebat. Eò loci peremit uirū Pannonium rex, uerùm uulneratur femur: nec tamen uulneratus in fugam effunditur. Deinde cum ad bombardas recipiendas egrederetur, Pannones conuerſi Barbaris acriter inſtabant, & eos ſimul cum rege uſque ad caſtra perſequuntur. Et cum tertiò hoc eſſet factum, rex grauiter animo dolebat, non adeſſe peregrinos, & ſuppetias ferre in eo prelio: uerùm eſſe profectos ad colligendum pabulum, & neceſſaria. Vocans autem in iſto tumultu Chaſanem peregrinorum ducem, huiuſmodi orationem habuit: O' peſsime hominum, quò nobis peregrini abeūt? Quo modo te duce ingreſsi ſunt prælium? Neſcis ex humili fortuna quàm ad magnam dignitatem te prouexerim, ut ſis uidelicet dux? Sed ſcito, niſi prelium me abſumpſerit, pœnas mihi dabis, quas omnes iuſtiſsimas eſſe pronuncia-

Ioannes Huniades, & Ioan. Capiſtranus Frāciſcanus, contra Huſsitas miſsi à Pōt.

Charaziæ Baſſæ interitus.

Belgradi oppugnatio.

Huniadis ſtratagema.

Bombardæ Turcis ereptæ.

† ut hoſtiū oculos exſculperent.

Chaſanes obiurgatus.

Chaſanis fortis interitus.

nunciarint. Chaſanes reſpondens, inquit: O rex, peregrinorum plurimi ſaucij ſunt. Reliqui qui integri ſunt, dicto nolunt eſſe audientes. Ego aũt, ut opera mea utaris fideli & forti, quamuis mihi indigneris, in medios me cõferam Pannones: ibiq; fortiter dimicans, pro rebus tuis occumbam. His dictis, in medios ſe confert hoſtes, & in conſpectu regis à Pannonibus trucidatur. Fuit autem uir optimus. Etiam miniſtri quidam eius ibidem interfecti ſunt. Cum Pannones in caſtris fortiter inhærerent Turcis, eosq; fugam capere cõpellerent, ex improuiſo adueniũt ſex millia equitũ regis, quos miſerat iam antè ad cuſtodiendam & defendendam regionẽ ſuam Iſtro adiacentem: præterea ut obſiſterent Pannonũ nauibus aduenientib. ne in terram exire poſſent. Equites hi aduenientes, cum iam feueret præliũ, Pannones in mediũ agunt, & plurimos ibidem interimunt. Deinde cum uerterent Pannones in fugã, eos ex caſtris pepulerunt, & ad bõbardas ſe recipere coegerũt. Et in hũc modũ finis præliandi, cum iam inſtaret ueſper, factus eſt.

Mechmet uictus, obſidio reſoluta diſcedit 8. Idus Auguſti, 1456. 46. die à cœpta obſidione.

Rex cum cerneret res ſuas ꝓpemodum acciſas eſſe, fuga unà cum exercitu ſuo euadere enititur. Nam peregrini pleriq; ſaucij & timidi erant. Adueniente igitur nocte, iubet ut impedimenta omnia colligãt, ſeq; ad profectionem præparent, quo parati & inſtructi ſequantur quòcunq; eos ducere inſtituerit. Et tandem noctu fuga ſibi conſulens abibat, cũ interim malè metueret ne Pannones cum reliquo exercitu trãſgreſsi, ipſum perſequi ſtatuerent: atq; in hunc modum diſceſſus, & in patriam reditus ſibi ſuiſq; difficilis redderetur. Et ſanè Pannones perſequendi fugientem hoſtem admodum cupidi erãt: & id feciſſent, ni Choniates eos à perſequutione inhibuiſſet, ſciens Turcos, quãdo diſcrimẽ anceps impenderit, duplo q̃ ſint aliàs, fieri fortiores, & omnia perpeti.

Vngari peſte infeſtati.

Huc accedebat & peſtis, quæ ſæuiſsima Pannonum inuaſerat caſtra, ut nequiuerint lõgo tempore pòſt uix ab illo contagio reſpirare. Ioannes quidẽ eo in prẹlio uulnus accepit, ex quo haud multo pòſt mortuus eſt. Hæc quidem mihi præcipua cauſa extitiſſe uidetur, quòd Pannones à perſequutione hoſtium abſtinuerint. Ioãnes non diu poſt fugam regis uiuens, defunctus eſt, cum extitiſſet uir optimus, qui ex humili loco ad maximam conſcendit potẽtiam, memorabilia deſignans facinora contra Germanos & Boemos: & in regnum Pannonũ ſuccedens, maxima florebat gloria.

Huniadis mors 4. Id. Septembris 1456.

Pretèrea prẹclarè rem geſsit aduerſus Turcos, quos putabat, niſi copijs maximis ſuorũ & uirtute, ſuperari haud poſſe. Pannonum regnũ, necnon exercitus eorum ipſe quoq; ſuſcepit. Cum aũt ei inuiderẽt reliqui Pannoniæ principes, nec eius imperia capeſſerent: tamẽ breui effectũ eſt, ut regnũ retineret, cum etiam illi inuidi confiterent, regnũ eſſe iſti uiro cõmittendũ, q; non ceſſaret & firmiſsimũ & tutiſsimum præſtare. Apparet autem, uirum hunc, quæcunq; aggreſſus eſt, effeciſſe, uſum & diligentia ſingulari & celeritate præterea, q; ubicunque occaſio affulſiſſet, continuò præſtò fuerit. Sunt qui tradunt, hunc uirum peſte infectum mortem obijſſe. De Capiſtrano nunc quãtum ſcimus, referemus.

Bernardinus Canilius.

Capiſtranus ſectator fuit Bernardini Canilij, qui plurima & magna, quæ pertinent ad religionẽ Ieſu, docẽs, magnam ad gloriam & claritatem emerſit. Nam facilè princeps, quantum ad eruditionem & contemplationem attinet, per uniuerſum Occidentem apparuit. Itali in honorem Bernardini demortui feſta celebrant, & templa exædificant, ceu heroi. Nec paucæ ſtatuæ per Italiam uiſuntur, quæ conſecratę in honorem huius uiri poſitæ ſunt, quaſi extiterit uir quidam ſanctus & diuinus. Commemorantur & miracula, quæ uir ille fecerit. Huius ſectator cum foret Capiſtranus, quemadmodũ antea explanauimus, & ad plurimas regiões accedens, publicè doceret, etiam deuenit ad Boemos, qui ea ſecta uidebantur infecti, ut ignem colerent: nec uellent inde recedere, & ueram religionem apprehendere. Qui pertinaces cum nollent conſentire cũ reliquis per uniuerſam Boemiam, adueniente Capiſtrano, continuò cum alijs in eandem religionẽ commigrarunt. Cum aũt ſapientia & intellectu plurimùm ualeret, regi Pannonum familiariter iunctus eſt. Familiaritate iſta permotus, regem, ut ſuprà meminimus, in Turcica expeditione enixè iuuit.

Ladislaus Vngariæ rex Auſtriacus.

Regem tunc ab Germania acceſsiuerunt Pannones, Ladislaũ nomine: erat eñ nepos regis Sigiſmũdi ex filia. Nam eũ petiuerũt, cũ adhuc foret puer, poſt obitũ Vladislai in Varnẽſi prẹlio, miſsis legatis ad Albertũ Sigiſmundi † fratrem, qui tutor erat pueri, & in Italiam abductum ſecum habuit. Siquidẽ & Albertus iſte, cum eſſet Germanorum rex, & ueniſſet ad Romanum pontificem, Imperator ab Nicolao pontifice declaratus eſt. Suſcepta Imperatoria dignitate, in animo habebat bellum inferre Turcis: hũc igitur opibus præpotentem (erat enim Imperator) Itali ſuſcepere, eiq; honores maximos habuere. Puerũ, qui Viennæ apud eum morabat, petiere Pannones. Verùm Imperator Pannonibus puerum tradere cunctatus eſt (erat eñ adhuc puellus) quòd ne quid diſcriminis ei ingrueret, anxius metuebat. Pannones itaque unanimi conſenſu bellum longo tempore cum Alberto geſſere. Præterea legatos ire iuſſerunt ad Romanum pontificem, petentes ſibi regem reſtitui. Quod ſi facere abnueret, profitebantur ſe non prius poſituros bellum, quàm regionem eius omnem miſerè peruaſtatam uniuerſam in ditionem accepiſſent. Verùm Imperator poſtea Pannonibus cedebat, & puerum ad regnum capiendum miſit. Qui ubi uenit Budam, &

† generum

Ladiſlaus Vngariæ rex ueneno ſublatus, 1458. Pragæ mortuus, 10. cal. Decemb ſedhic fil. fuit poſthumus Alberti, & tutor eius Fridericus Imp.

copias Turcorũ regis Belgrado, ductu Choniatis, ſubmouit, haud diu ſuperuixit. perhibent enim eum ueneno ſublatum eſſe à quodam Laurentio Chedrachabare. Et cum duxiſſet uxorem regis Gallorum filiam, ueneno interemptus eſt, priuſquam nuptias celebrare quiuiſſet. nam mortuus eſt antequam uxor in regnum eius ueniret. Hoc è numero uiuentium ſubtracto, diſſenſio inter Panoniæ proceres exorta eſt. At in ea diſcordia uictores euaſere filij Choniatis. Orlichus enim princeps regionis in Pannonia haud pœnitendæ, cui interceſſerant inimicitię cum Choniate adhuc ſuperſtite, cenſebat filios Choniatis non in ſenatoriam dignitatem collocandos: ut quorum pater maximarum ipſis contra Turcos dimicantibus auctor calamitatum extiterit. Pannones contrà impium ducebant, Choniatis filios regno & magiſtratu expelli. Filij igitur Choniatis inſurgentes contra † Orlichum, in curia caput eius amputarunt, & abierunt. Factum hoc Pannones indignißimè ferebant, & Choniatis filium in uincula * coniecerunt: & quo maiore cuſtodia aſſeruaretur, uinctum † Belgradum deportarunt. Verùm is haud multo pòſt effecit, ut uinculis exemptus, in regiam dignitatem ſubueheretur. Nam rex creatus eſt, adiutus fideli opera paternorum amicorum. Etiam plurimùm ad regnum parandum contulit, quòd opibus exercitum ſibi conciliauit, eúmque in Pannonum regione aluit. Et in hunc modum inſigne regiæ dignitatis decus acquiſiuit. † Ilooes cum iam antea diſcordiã ſouiſſet aduerſus Choniatem, & deinde inimicitias ſuſcepiſſet cum filio eius qui regno potitus erat, recuſabat nouo regi obedire. Verùm non multo pòſt cum interceßiſſet pactum, regis imperium admittebat. In hunc modum regnum delatum eſt ad Choniatis filium iuniorem: hic bellum gerebat cum † Alberto Romanorum Imperatore, magna edens ubique militaris uirtutis opera. Pragam & Boemiam ſubegit, ut iam utraque regna ei parêrent. Albertus Romanorum Imperator in animo habebat, armis petere Mechmetẽ Turcorum regem. contractis igitur copijs, legationem mittebat ad Pannones, petens ut ſe ſinerent ſuas copias per ipſorum regionẽ ducere, & commeatum præberent. Pannones autem comitijs habitis inter ſe collocuti erant, ſi domuiſſet Thraciam, & magnam potentiam ſibi peperiſſet, fore ut reuerſus etiam Pãnoniam ſubigere conaretur. Quapropter reſponderunt, ſe nequaquam uoluntarios tranſitũ per ſuã regionem præſtare. Quidam perhibent, Pannones ſic decreuiſſe. Verùm ſunt qui tradunt, Pannones benignè reſpondiſſe legatis. Cæterùm legatis reuertentib. ad regẽ, à quo miſſi erant, ſubornarũt uiros qui eos in uia quã ꝓfecti erant, ex inſidijs adorirentur, & necarent. Quod quidẽ contigit. Imperator cum ad inquiſitionẽ legatorum conuerteret, effecit ut iterum bellum inter ipſos exoriretur, & grauiter ſe mutuò affligerẽt. at hęc quidẽ à Pannonib. contra Germanos & † Albertum Imperatorem facta eſſe tradunt: quæ profectò paucis annis intercedentib. cõtigere. Propter iſtam diſcordiã ferunt Romanum pontif. Pium II. Mantuæ egiſſe, uocantem Iberorũ & Gallorũ reges & duces magiſtratusq́ per Italiam, præterea duces Germanorũ & Pannonum. Egreſſus Roma Mantuam, quò concilium indixerat, id ibidem cõ celebrabat. Huc conueniebant Occidentaliũ regum & principum legati, & cõſultabatur quomodo Turcorum rex Mechmetes foret debellãdus. Singulos legatos regum & principum, quorum auctoritate miſſi erant, ſententiam expromere iubebat. Quidam pecuniam, quidã milites ſe in eam expeditionem collaturos pollicebãtur. Decretũ eſt, ut decimę redditũ omniũ, & quinquageſima pars eorũ quæ ad clerũ redirent, in iſtã expeditionem contribuerent. Ordinatum eſt, ut pecunia quę hinc colligeret, reconderet. necnon uiri huic negocio deſtinati ſunt. Secundum hæc cõcluſum eſt, ut Germani cum Pannonibus in gratiã redirent. Miſerunt ad cõcordiã iſtam cõſtabiliendam Beſſarionem Cardinalem Trapezuntiũ, qui princeps eius legationis facilè omnes excellebat. Miſſi ſunt utrinque legati, quorũ opera cõcordia inter ipſos cõponeret, & diſcordia pelleret. Legati quidem alij aliò ire iuſſi ſunt, ut reliquos cohortarent ad capeſſendum bellũ contra Turcos. Hæc quidẽ ſub Pio põtifice cõtigerunt, cum eniteret nequaquã anteceſſorib. ſuis eſſe inferior. Etenim capta Cõſtantinopoli, cõciliũ agitabat Nicolaus v. & lõga oratione habita Occidẽtales principes hortabat, ut bellũ barbaro inferret. Verùm haud multo pòſt obijt mortẽ, cũ ea adhortatio hauddũ ad rem eſſet collata. Euſebius aũt ſiue Pius ubi pontificatum ſuſcepit, ſemetipſum grauiſsimo iureiurando illigauit, & literis ſignificauit, ut claſsis Neapoli pararet ad Turcicã expeditionem. nam Alphonſus creatus erat dux contra barbaros. Literas has ubi accepit Parthenopes rex, triremes decẽ in barbarorũ regionem miſit, initiũ faciens Turcici belli. Hę quidẽ ſolę, nec plures, appulere Rhodum. Vnde ſoluentes, ferebant contra regionem regis Aſiæ maritimam. Aliquantulũ damni inuexere barbari regioni. nam accedentes ſubiecerũt Lemnum, quã ea tempeſtate rex tenebat. Poſtea in ditionem acceperunt Imbrum, & reliquas Aegei maris inſulas. Scyrum enim & Scopelum, nec nõ reliquas inſulas, Byzantio capto ad Venetos tranſijſſe cõſtat, qui eas tenuêre. Cũ aũt per integrũ annũ triremes illæ hinc inde oberraſſent, nihil ſanè memorabile fecerunt. Præterea cum triremes aliæ nullæ ab Italia ſubmitterentur, & ipſæ in Italiam redire:

Margin notes, left column: † Vdalrichum. — * Mathiam — † Viennam adduxerũt. — † Ilooes, qui & Nicolaus Vilachius. — *Mathias ex captiuo Vngariæ rex.* — † al. Friderico.

Margin notes, right column: † Fridericum. — *Synodus Mantuana.* — *Beſſarion Cardinalis.* — *Nicolaus V. Pont.* — *Alphonſus Neapol. rex contra Barbaros dux creatus.*

diere: & nauales milites, qui in illis erant, per Italiæ urbes diſperſi ſunt. Hunc finem habuit Euſebij ſiue Pij apparatus bellicus. Deinde etiam Pius pontifex, ubi primùm pontificatum ſuſcepit, concilium Mantuæ celebrauit: in quo nihil aliud actum, q̃ quomodo Mechmetes Turcorum Imperator eſſet domãdus. Beſſarion cum ad Pãnones & Germanos ueniſſet, mandata quæ acceperat, ijs enarrauit.

Germani & Pannones reconciliati à Beſſarione.

Cum inſtitueret diſcordiã, qua inter ſe laborabant, diſſoluere, & concordiam inducere, nihil efficere quiuit, quamuis in unum locũ eos contraxiſſet. Verùm re infecta diſcedebat. Tandem uiſum eſt, ut ex Italia profecti, Turcum terrâ aggrederentur. Hæc quidem hactenus Mantuæ in concilio geſta ſunt. Nunc tempus eſt ut redeam ad illum ſermonem, unde ad hunc digreſſus ſum. Ea æſtate quæ inſequebatᷓ, præclarè ſecũ actum putabat Mechmetes, qui inauſpicatò rem geſſerat cum Pannonibus, quòd quietem agere poſſet.

Mechmetes in Scanderbegum.

Miſit igitᷓ partem exercitus cõtra Scenderem Ibanis filiũ, quem pater, q̃uis ſæpius eum debellare occœpiſſet, uincere nequiuit. † Ioſuen filium * Brenezis conſtituit ad id bellum ducem, cui tradidit exercitum, qui Pherris erat, & eum qui erat apud Actium flumen, necnõ Theſſaliæ exercitum.

† Synam alij uocant, alij Aeneã.
** Breuecis.*

Duce autem Ioſue incurſionem faciebat uerſus Ionium Macedoniæ, & pleraqꝫ iſtius depopulatus eſt. Scenderes legationem miſit ad Rom. Pontificem, & ad regem Parthenopes Alphonſum. nam regi huic admodum charus & familiaris erat: quia propter bellum Turcorum imminens iſti regi Croiam aſsignarat, eamqꝫ huic ſubditam eſſe uolebat. Tranſportauit igitur ibi rex Parthenopes Alphõſus ab Iapygia pedeſtrẽ exercitum magnum in Epidamnum, cui præfecit ducem de ſuis uirum prudentem: & regis regionem euaſtabant. Poſtea coniunctis copijs obſidebant urbem † Sphetoam nominatam, uolentes eam expugnare.

† Sphetgradum.

Ioſue Brenezis filius cum intellexiſſet in quam neceſsitatem ueniſſent † Sphetoenſes, accipiens equites qui erant in Axio, & Peresbiorum exercitum, citato agmine ꝓficiſcens (reliquã regionem cuſtodiebant Itali) & ſubitò adueniens, Italos omnes ad internecionẽ occidit.

† Sphetgradenſes.

Scẽderes uerò, ut qui abfuiſſet, mali nihil paſſus eſt. Nec multo pòſt Scenderes iſte uenit in Italiã ad Parthenopes regem Alphonſum. Qui excepit eum honorificè, & benignè tractauit: cumqꝫ ad Romanũ pontificem miſit, ut & ab ipſo aliquid honoris conſequeretur. Poſtea cũ ei opes dediſſet maximas, eum ad principatũ ſuum remiſit. Hic igitur reuerſus ad principatũ ſuum, expectabat regis exercitum hoſtiliter adeuntem. Verùm ſe in loco tenebat munitiſsimo. Habens aũt ſecum exercitũ, quem de ſua regione cõſcripſerat, iter per mõtes faciebat. Vxores & liberos in loca munitiſsima deponens, ipſe hinc inde cum exercitu uagabatur, ut defenderet regionem: ſemperqꝫ pręſens erat, ubicunqꝫ eius opera deſiderabatur.

Scanderbegi uirtus.

Et quidẽ copiæ pedeſtres & equeſtres in Scenderis regionem incurſionem faciebant, prædas pecorum & aliarum rerum agere haud ceſſabant. Et diu in ea morantes, omnia corrumpebant, cum non cunctarentur ædificia & uillas incendere. Tandem cum ſatis euaſtata eſſet regio, exercitum abduxit, cum nihil ſanè memorabile deſignaſſet. Scenderes quidem arcẽ iuxta Epidamnũ, quæ ſpectat Ioniũ, exędificauit. Eſt aũt eò loci Cherſoneſus & Iſthmus breuis, cõplectens tria ſtadia: hunc muro cum undiquaqꝫ eſſet amplexus, non paucos Albanos in eam regionem tranſtulit, ut ibi habitarent. Præterea urbem admodũ cõmuniuit, ut ſi quid noui ingrueret ab regis exercitib. ibi potius quàm alibi obſideretᷓ. Nam ſi nõ poſſet reſiſtere, aut par eſſe copijs regis, ſupereſſe tutiſsimũ effugiũ, uidelicet ut inde ſe proriperet in mare, & quò uellet abnauigaret. Exercitus igitur regis cũ acceſsiſſet ad iſtã regionem, nec urbem quã oppugnabat, capere poſſet, domũ reuerſus eſt. Iſto anno quo in militiam profectus erat contra Scenderem Mechmetes, nihil aliud actum eſt. Appetente aũt æſtate, uiros de Ianuis ſuis primarios miſit ad principes & reges tributarios, quos euocabat ad liberûm ſuorum circumciſionem, quam purgationem uocant.

Circumciſionis ritus apud Turcos.

Accerſiuit & regni ſui principes, urbium præfectos, ſatrapas, ducesqꝫ, & milites quotquot mercede conducti penes hunc regem ſtipendia faciebant. Cum ad eum cõueniſſent exercitus Adrianopolim, circuncisionem, quam ipſi purgationem putant, liberorum ſuorum peragebat. Munera capiebat magnifica ab magiſtratibus & ſatrapis. Conuentus ille frequentabatᷓ extra urbem in campo iuxta inſulam, omnes ſub diuo agebant, præter regem & principes. Nuptiæ hæ (ſic enim appellant quoqꝫ circumciſionẽ) creduntur ipſis optimæ eorum omnium quæ ad uitam pertinent. Quilibet contendit in ijs nuptijs aliquod ꝓponere ludicrũ. nec pauca ludicra in circũciſione regiorum liberorũ exhibentᷓ: uiri erecti, inſiſtentes equis, nulla externa ope ſe tenẽtes, manẽt immoti, equis in curſum effuſis. Omitto cõmemorare funambulos. nam in iſta arte Turci reliquos mortales longè ſuperant.

Turcorum ludi.

Saltantes etenim incedunt per funes ſuſpẽſos, et per eos currere poſſunt quàm citiſsimè. Innumera quædã alia admiratione digna faciunt, euntes ſuper his per gladio ſtrictos, & redeuntes. Hæc quis quotidie cernat in foro quod Tactalem nominant, ubi & funambuli ludicra ſua faciunt. Hoc hominũ genus penes ipſos Tampezim appellant, ꝓpter eos qui artem hãc addiſcunt. His ſimilia alia plura qs uideat in iſto fieri foro. Gymnica certamina in iſta urbe quoqꝫ frequentantur. Preterea quis non ceu miraculum quod-

dam admiretur, puerum ſub terram defodi, & cum audire reſpondentem ad ea quę inter rogatus fuerit. Verùm alia quæ maiore quadam uirtute & potētia fiunt, minora ſunt his quæ per funambulos fiunt. Etiam alia ludicra in iſta circumciſione propoſita ſunt. Mechumetes regij palatij præfectus, & Europæ ſimul dux muneribus quæ in regem contulit, omnes uiciſſe uidetur, reges uidelicet & Ianuarū duces. Hic Mechumetes filius fuit Michaelis: materno genere Triballus, paterno Græcus erat. Hunc puerū adhuc exiſtentem, & eunte unà cum matre à † Neboprido Senderouiam, equites regij cōprehenſum in itinere, adduxerūt cū uniuerſa familia ad regē. Rex autem accipiens puerum in ſuum cubiculum, magnum cum breui declarauit uirū. Primò equorum regiorum curatorē eum deſignauit: poſtea ducem conſtituit Ianuæ militum. Nam Zoganum affinem ſuum ex iſto dignitatis gradu detraxerat. Is tādem ſummus erat. Breui autem eò potentię progreſſus eſt, ut facilè omnes qui unquā inter Ianuarū duces pręclari extitere, anteceſſerit. Ferunt Charaitinem & Halien filium maxima auctoritate polluiſſe inter Ianuę milites tempore Amuratis & Paiazitis: neuter tamen tantam & potentiam & regionem nactus eſt, quantam is acquiſiuit. Nam hic cum primas inter omnes duces Ianuarum ferret, exercitum proprium alere potuit. Habuit & miniſtros plurimos, q & ipſi ad magnam potentiam peruenerunt. Nam Græci pueri qui Byzantio abducti erant, & cum rege morabantur, magnam ſibi peperere potentiam, opesq; magnas. Inter hos erat Murates, ortus genere Palęologorū, apud Gręcos perquàm celebri. Poſt hunc Mechmetes † Mandromæi filius, plurimùm dignitate & opibus uigebat: qui primò præfectus Ancyræ Piſidiæ declaratus eſt. Si quis autem uelit nomina iſta in Græcam uertere linguam, ſignificabit quidem Murates cupiditatem, Halics Heliam, Eſes Ieſum, Empreimes Abrahamum, Sulaimanes Solomonem, Iagupus Ioſephum, Scenderes Alexandrum. Et quidem hæc Græcè. Pari ratione Eleezen Demetrium, Chetirem Georgium uocant. Quatuor autem iſta nomina reliqua, Paiazites, Orchanes, Orthogules, Tzymiſſes, & his ſimilia, originem trahunt ab auib. & Scythis. Etiam hoc in nominibus obſeruant, ut quandoq; diminutiuis, quandoq; uerò auguſtioribus utātur nominibus, ut Muſtapham Muſplachaſitem: Cheterem, Charaitinen. Eadem & in reliquis obſeruatur ratio. Europa habet, quos à rege accipit, pręfectos, numero triginta ſex. Horum qui præcipui fuerunt, capiunt ſtipendij nomine à rege duas myriades aureorum ſtaterum. Præfecti autem minores, accipiunt myriadem aureorum ſtaterum, plus minus'ue. Aſiam autem diſtribuit in Semeas, ſiue ſigna. Singulæ Semeæ ſiue ſigna continent præfectos quadragenos. Præter hos etiam urbes magnæ, ut Therma Scopiorum urbs, Philippopolis, & aliæ, principes habent qui connumerantur ſignis. Hi principes ad Semeas ſiue ſigna pertinent, & obediunt Europæ duci ſummo: quemadmodum Aſiani principes Aſiæ duci ſummo parent. Præfecti & duces, quòcunque duxerint, eò ſequuntur Europæ & Aſiæ principes. Quando autem ſatrapes ad bellum aliquod proficiſcitur, urbium principes ex pręſcripto ſatrapæ ſequuntur auxiliares. Summa poteſtas penes regios duces ſummos eſt, quibus etiam ab rege ſtipendium numeratur maximum. Et in hunc modum breui plurimas opes congregant, quas ab ſatrapis & urbium principibus accipiunt. Inter Ianuæ milites maximam poteſtatem duces obtinent, qui legati ſunt, & plerunque aſſeſſores ſunt regis, & conſiliarij earum rerum quæ ad regni curam ſpectant. Ad hos enim pertinet reddituum & tributorum adminiſtratio. Rationes & theſauros regios proprio ſigillo ſignant, & confirmant. His ordine & dignitate proximus eſt ſcriba, ad quem rationes referunt reddituum, uectigalium, & aliarum rerum, quibus id negocij iniunctum eſt. Hic rationes omnium diligenter conficit, quas deinde regi & ducibus proponit. Reliqui ſcribæ expediunt ea quæ ad ſcripturas cæteras, & regia programmata pertinent. Tributum, quod rex ex Europa capit, complectitur nonaginta myriades ſtaterum aureorum. Tributum hoc non ab Turcis, uerùm ab alienigenis exigitur. Nec enim fas ducūt, ut Turci tributum inferant: uerùm horum officium eſt, ut equis armiſq; inſtructi, unà cum rege in militiam proficiſcantur. Nec etiam operum decimas anteceſſores regis huius ab Turcis exegerunt: uerùm hoc exactionis onere uſi ſunt erga alienigenas. Cæterùm hic rex decimas expoſcit, & ſubditos, quò uult, educit in expeditionem. Decimas quoque præter tributum, quod † Boſcinam uocant, ſoluunt urbium principes, præfecti, militeſq;. Is autem redditus Ianuæ militibus aſſignatur. Etiam ouium greges, qui tributi nomine dantur, in Ianuas abduci oportet. Hæc quidem in hunc modum, quantum attinet ad principum regis'que redditus. Præter tributum, etiam uectigalia non modica per Aſiam & Europam habet rex, quæ capit ab equis, camelis, mulis, & bobus. Hic redditus continet circiter triginta myriades aureorū. Huc accedit redditus, quem inquilini ſoluunt, qui admodum magnus eſt, & uigintiquinque myriades complectitur. Ab armentis equarum, camelorum, & mulorum, quæ regis ſunt, & undique per regionem paſcuntur, redditus accedit, cuius ſumma eſt circiter quinque myriades. A' reliquis accipit redditibus circiter uiginti myriades.

Aureorum 50000. ut libertatē emeret: ſed plagas eum recepiſſe aiunt.

† Nouobardo.

† eius qui in tyrannū coniurauerat filius, ſed in ipſo ictu corpore proprio obiecto illū ſeruarat.

Turcorum præfectura.

Semeæ.

Scriba Turcorum, quē Cancellariū & Quæſtorē uocamus.

Tributa & r. ditus Turcorum.

† Boſtima.

riades. Quin etiam maximus redditus uenit ab emporijs, traiectu, metallis, oriza, ære, alumine, & quinta parte mancipiorum. Non dubium eſt quin is maximus ſit, ſi quis eum ad calculos reuocet. Traiectum & Pharum circiter uiginti myriades ſuppeditare comperi. Redditus metallorum, qui nec ipſe modicus eſt, attingit decem myriades. Ab oriza & reliquis uectigalibus, quæ Ianuæ milites exigunt, & in Chaſia ſecernunt, redditus colligitur, ſi quis rationem ineat, qui tenet uiginti myriades. plurima enim Chaſia & optima per Europam & Aſiam habentur. Huc accedit tributum principū & regum, quod pendunt tam indigenæ quàm alienigenæ. id habet circiter decem myriades. Summa itaque uniuerſorum reddituum, quos modò memorauimus, & ad regē & ad Ianuæ milites referuntur, & ad eius Chaſnam ſic dictam, complectitur circiter quadringentas myriades aureorum ſtaterum. Eſt præter enarratos redditus & alius, quem ferunt tempore ueris, quādo in militiam proficiſcitur rex, præſides, duces, præfecti, ſolennia munera pro ſingularū facultatum modo afferentes. is redditus expeditioni inſeruit. Nec tamē hic redditus in certum numerum redigitur: uerùm ſi quis rem ſedulò excutiat, inueniet iſtum redditum cōtinere circiter uiginti myriades. Hæ quidem regis pecuniæ comportātur ad Chaſnam, ex quibus deinde ſtipendium accipiunt peregrini & Ianuæ milites, Caripides, Silictorides, Allophatzides, Spachides, & reliqui qui ad Ianuas pertinent, & trimeſtre ſtipendium accipiunt. Supereſt & alius redditus, quem uberrimum capiunt per uniuerſum regnum principes, & duces, & hi qui Timarati uocantur. Is redit ex regione regis, nec facilè à quouis (ſic enim accepi) quàm à regijs ſcribis cōputari poteſt. Summa autem reddituū quos uiri accipiunt, quibus merces ordinata eſt ab regis regione, excurrit uſque ad noningentas myriades auri. Hic redditus ſi addatur illi qui ad Ianuæ milites defertur, uniuerſorum reddituum qui ad Ianuæ milites & ad principes redeunt, ſumma excreſcit uſque ad myriades mille, & quadringentas aureorum ſtaterum Venetorum. Tantus quidem redditus ad regem & ſubditos eius refunditur.

Chaſna, ſiue Chaſia. nam in Græco uariat.

Timarati.

LIBER NONVS.

Peloponneſi turbatio.

MECHMETES, Amuratis filius, miſit uiros quoſdam de Ianuis in Peloponēſum, petitum tributum. Verùm regij, ubi in Peloponneſum uenerūt, nihil ſani inter Grecos reperiunt. Proinde nec Albanis, nec Peloponneſiacis imperant, ut tributum ſoluāt. Quum autem cerneret rex duces Peloponneſi priuatis certare odijs, malo genio impulſos, ut tandem ſe resq; perditum irent, tertiū remiſit tributum: ſaltem id quærens, ut in præſentia pacem, quæ conueniſſet, bona fide ſeruarent. Vt uerò id facere neglexere, neſcio qua imprudentia & iniquitate uſi, Peloponneſo arma inferre decreuit. † Machmutē Michaelis filium, quem Ianuarum principem & Europæ ducem deſignarat, ad Iſtrum prēmiſit, ut ſi quid rerum nouarum molirentur Pannones, eos criminando à cœptis deterreret. Sin in hunc modum parum proficeret, accendentes non ſineret euaſtare regionem eius. Is aſſumpto Europæ exercitu, qui complectebatur circiter octo myriades militum, profectus eſt contra † Tryballos, qui habitāt iuxta regionem Iſtro affuſam. Cum autem deprehenderet Pānones nihil innouare, uerùm quietem amplecti, Illyrium ſubigere aggreſſus eſt: & oppidula, quæ ui cæperat, diripuit. Poſtquam in Illyrium copias duxit, ibi caſtra prope Iſtrum communiuit, ut urbes regis ibi ſitas cuſtodiret, & ab hoſtili incurſione defenderet. Hic quidem, quemadmodum indicaui, hoc negocij ſibi deſumpſit. Rex accepto Aſiano & Orientis exercitu, necnon Europæo, quem ab Theſſalia & Macedonia conſcripſerat, & Ianuarum robore, contra Peloponneſum profectus eſt. Vt in Peloponneſum & intra Iſthmum peruenit, cōtinuò obſidione circumdedit Corinthū. Circumiens autem ſpectabat, qua parte murum bombardis prorueret: ut eo diſiecto, ſimul cum ſuis in urbem irrumperet per loca ruinis patētia. Et quidem eò loci bombardas fundere omiſit. Verùm iuſſit, ut exercitus Orientalis omni à parte urbem circumſederet, eamq; tandem fama expugnaret. Nam urbe ea occupata, ſperabat ſe maximum bellicarum machinarum ſeu bombardarum apparatum acquiſiturum. Ipſe cum intra Peloponneſum acceſſiſſet, rectà per Phliuntem iter faciebat. Græci autem ne uel tantillum frumenti Corinthum congeſſerant. Nam Lucanes, præfectus Spartanus, abſente Aſane eam regebat. Præterea nec urbem ſatis pręſidijs & propugnaculis munierant, ut uel breui tempore reſiſtere poſſent regio exercitui. Aſanes quidē haud multo pòſt cum accepiſſet urbem obſidione premi ab Aſiano exercitu, ducens ſecum uiros plurimos, profectus Nauplio Venetorum urbe, & mari in Cenchreenſem portum aduectus, noctu ingreſſus eſt urbem, apportato commeatu ſanè exiguo, inſcio exercitu regis. Rex cum ueniſſet Phliuntem, Tarſum urbem oppugnabat. † Doxies autem, qui iuſſu Albanorum Phliuntis erat præfectus, eos q̃s imperio regebat, necnō Phliūtis ciues, in locum quēdam munitiſsimū contraxit, & ſtatuebat regi reſiſtere. Tarſum rex in ditionem acceperat: & ſumens inde pueros circiter trecentos, & ciuibus præfectum con-

†Machumetem.

† Seruios.

Corinthi obſidio.

Aſanes.

† Tochij, ſiue Thopię, ut Barletius.

Tarſus occupata.

conſtituens, rectà per mediterraneam regionem incedebat. Incedens autem cum agmine, belli molem auertit in urbem, quæ ſita eſt in monte excelſo & munito, in quam Græci pariter & Albani plurimi conuenerant, obſidionē regis ibi toleraturi. Maxima urbis huius erat aquæ penuria. Nam extra urbē fons erat, quò aquatum ire ſolebant. Ne aquandi facultatē adimeret hoſtis, eum locum admodum communierant. Rex accedens ad hanc urbem cum peregrinis militibus, aqua potitur, & urbem obſidione cingit. Ferunt oppidanos, cum aqua deficeret, interfeciſſe iumēta, & iumentorum ſanguine ſubegiſſe farinā, & hinc coxiſſe panes. Cum autem ſæuiſsima premerentur ſiti, dubij quid agerent, ad deditionem cœperunt animi inclinare. Miſerunt itaque legatos ad regem, qui orarent ut in deditionem acciperentur. Hic, cum negligentius oppidani propter miſſos legatos ſtationes ſolitas obirent, peregrini aduenientes irruerūt in urbem, eamq; obtinuere, & diripuerunt.

Acribe capta.

Poſtea uenientes ad urbem Acribā, cū oppidani eam fortiter tutarētur, nec eam deſerere uellent, peregrini conſcenderunt murum, eumq; occuparunt: quæ militum prædę ceſsit.

Rupela dedita.

Hinc ducens exercitū, uenit Rupelam Phliaſiæ urbem. in hac ſeruabantur Albani, & Græci qui eò confugerant cum uxoribus. Hanc rex biduò oppugnauit: & cum ea potiri non poſſet, quamuis pauci de ſuo exercitu cecidiſſent, cęterùm plurimi uulnerati eſſent, abduxit exercitū quaſi abiturus. Cum iam accinctus eſſet ad iter, ſuperueniūt legati petētes pacē, dicētes ſe paratos eſſe ipſi tradere urbē. Rex urbē in deditionē, quēadmodū petebat, ſuſcepit: nec eam diripuit, uel quicq̄ dāni ei inflixit. Cæterùm eos cum uxoribus & liberis Byzantium, ut ibi habitarēt, transmiſit. Albani uerò qui ſemetipſos Tarſi dediderāt, & denuò aufugerant, uſi ſunt fortuna nō admodum ſecunda. Nam rex eos cæpit, manus pedesq; eorum crudeliter fregit. Huic turpiſſimæ & crudeliſsimæ morti Albanos circiter uiginti adiudicauit.

Emanuel Ioannis F. Cantacuzenus Albanorū præfectus, proditionum miniſter.

Hinc profectus, per Mantineæ regionem uenit ad urbem Pazenicam. In hanc miſit Cantacuzenum: quē quondam ducem creantes Albani, bello laceſsiuerunt Græcos. Is ea tempeſtate aderat in caſtris, accerſitus ab rege, ut eius opera uteretur aduerſus Albanos qui in Peloponneſo erant. Volebat enim ut eos adiret, & ad proditionē quoſdam clandeſtinis ſermonibus permoueret. Hic cum miſſus foret ad eos qui urbem iſtam tenebant, iuſſus eſt dicere ut ſe urbemq; regi dederent. Apud hunc aderant etiam quidam regij, qui criminabantur eum apud regē, quaſi illi conſilio & nutu Cantacuzeni urbem nō tradidiſſent. Hinc ira percitus rex, eum continuò ex caſtris excedere iuſsit: & ipſe contra urbem perrexit. Cum autem fruſtrà aggrederetur uallum (nam relinquentes urbem, uallū occuparant munitiſsimum, urbiq; proximū, & eo ſe tenebant ſatis tuti) impedimentis omnibus collectis diſcedebat: & ſecundo ab eo die Tegeatam regionem ingreſſus eſt, ibidemq; caſtra firmauit. Maxima propoſita erat cōſultatio ducendi in Laconiā, & in Epidaurū. magna enim cupido eum inceſſerat uidendę Epidauri, & capiendæ urbis, quam ſcimus eſſe munitiſsimam omnium quas nouimus urbium.

Epidaurus, nunc Raguſium, ſiue etiam Maluaſia.

In hanc confugerat alter è ducibus, & alter ſe cum uxore receperat in Mantineam Laconiæ, mari finitimam. Rex cum intelligeret eam regionē eſſe aſperam, & tranſitu difficilem, abſtinuit latius progredi.

Muchle.

Verùm reuerſus, exercitū mouebat cōtra Muchlam Tegeę urbem. Huic pręerat Aſanes Demetrius. Caſtra igitur hic poſuit in loco aſpero & inuio. Vrbs autem prominet, ſita in mōte firmo & munito. Nec mora, expediunt ſcalas & machinas bellicas, urbemq; oppugnāt. etiam aquam, quæ erat extra urbem in loco munito, obtinuit, ut oppidani nō poſſent amplius eò aquatū accedere. Cum autem adueniſſet rex ad urbem, & caſtrametatus eſſet, cōfeſtim legationem ad Aſanem miſit. Nam ire iuſsit ad Aſanem, Ioſuam Brenezis filium, uirum prudentem, ex omni ſuorū numero, cum interprete: eiq; præcepit, ut ageret cum Aſane, qui urbem traderet.

Ioſuæ ad deditionem exhortatio.

Ioſue igitur ubi uenit ad Aſanem, huiuſcemodi orationem exorſus eſt: Aſanes, & Græci omnes, quotquot præſtò eſtis, rex miſſo legato hæc uobis expromi iubet: Tu, qui prudentiſsimus es Græcorum, etiā in ijs quæ ad Græcos pertinent, expertus Ianuæ milites, ſcis, & magis quàm reliqui, qualis quantusq; ſit rex ille Otomanidarū. Quòcunq; tempeſtatem belli uerterit, haud prius bellū ponit, quàm urbes expugnarit, & uictoria potitus fuerit. Cuiuſmodi aūt conditionem uobis proponat, audite. Si pacem feceritis cum rege, eidemq; urbē ueſtrā permiſeritis, regionem aliam, quamcunq; elegeritis, à rege accipietis. Si in hoc morem geſſeris regi, amico & hoſpite te admodum familiariter utetur, gratiamq; tibi & uobis omnibus referet cumulatiſsimam. Si autem parēre regi recuſaris, nec urbem tradideris, ſcito, animā regis tibi iuro, eam breui & capiet, & fœdē diripiet: eos qui hic aſsiſtunt, crudeliſsimę morti ſubijciet. Hæc quidē loquutus eſt per interpretem.

Aſanis reſponſum.

Aſanes autem reſpondens, in hunc modum uerba fecit: O' fili Brenezis, renuncia regi, haud nobis occultum eſſe, animum eius generoſitate excellere omnes reges, quotquot ab Otomanidis originem traxere. Potentiam eius eſſe in orbe maximam, norunt omnes, quotquot rerum eius periti ſunt: etiam nos & agnoſcimus & confitemur potentiam eius eſſe maximam. Verùm enimuerò cernitis urbis huius ſitum, quàm natura & arte ſit munitus, ut nō facilè inuenire ſit urbem æquè munitam, Reges Otomanidę, nec

etiam

etiam ipſe rex, ex quo in regnum hoc proceſſit, talem urbem neq; oppugnarunt, neq; ceperunt, nec bello petiuerunt. Videtis enim urbem undiq; quàm maximè munitam. Aditum hic unum habet: cæterùm cinctum muris tribus firmiſsimis, tribusq; portis. Si igitur unam dirueritis bombardis, alteram quomodo ſuperabitis? & ſi alteram occupaueritis, relinquetur tertia cæteris multo ualidior. Quapropter hæc cogitantes, & ſcientes nos ſic inſtructos, fortiter bellum quod ab rege infertur ſuſtinebimus, etiamſi moriendū ſit. Nunciate itaq; regi ueſtro, fruſtra ad urbem hanc defendendam acceſsiſſemus, ſi pericula reueriti, urbem tradere uoluiſſemus. Aſanes hæc loquutus eſt. Ioſue reuerſus ad regem, quid reſponſi acceperit, exponit. Rex igitur bombardas continuò portis oppoſuit: & quà aditus urbis erat anguſtiſsimus, ingredi parabat. In eo urbis aditu muri ſunt tres, non longo à ſe inuicem interuallo diſsiti. Murū primum, qui erat infirmus, nec admodum communitus, occupauit Aſanes, quaſi bellum mora extracturus, & bombardarum ictus eluſurus. Haud enim ignorabat, muros non poſſe ſuſtinere bombardarum impetum: uerùm ſciebat eos tandem collapſuros. At id faciebat hac ſpe, quaſi ſic poſſet oppugnationem ad tempus aliquod tolerare. Bombardæ ubi ferire cœperunt, intra paucos dies exterior murus prorutus eſt. Græci interea egredientes, pugnabant cum Turcis, & aliquot etiam confecerunt. Relinquentes igitur murum primum, abiere ad ſecundum, qui firmus erat, & ſaxis magnis communitus. Hunc ubi inſedere, regis impetum diebus aliquot fortiter propulſarunt. Murum iſtum arietabant bombardæ regiæ diebus plurimis, partemq; eius diruerunt non modicam. Interea cum bombardis murus quaſſaretur, globus unus aberrauit, & in piſtrinum delatus eſt: quod & comminuit penitùs. Hinc in altum ſublatus, cecidit forrè in hominem quendam, cuius carnes & oſſa in mille particulas minutiſsimas contriuit adeò, ut alis auiculæ cōpararetur. Tantus ſcilicet eſt globi impetus, ubi ſemel emiſſus fuerit, & mirabilia multa operari conſueuit. Nam cum non attigiſſet murum, in altum euectus, urbemq; tranſuolans, cecidit in nauale Corinthiorum, cum peregiſſet curſum quatuordecim ſtadiorum. Globi pondus erat ſeptem talentorum. In hunc modum feriebat urbem diebus plurimis. Oppidani deficientibus alimentis indignabantur, & inter ſe colloquia ſerebant, euntes ad urbis Epiſcopum. Aſanes quidem plebē ſuſtinuit, ut pręſentia fortiter tolerarent. Epiſcopus autem urbis ciuem ad regem miſit, qui alimētorum inopiam, quæ grauiſsima erat, indicaret: cúmque hortaretur, ne cœptam oppugnationem omitteret, uerùm fortiter pergeret. Hæc ubi comperit rex, miſit ad oppidanos qui ſic lo-

Corinthi obſidio.

Bombardæ globi uis.

Talentum apud Suidā 125 librarū pondus.

Epiſcopus proditor.

querentur: Nunciatum eſt mihi ab amicis & beneuolis, quos in urbe habeo, paucorū dierum admodum uobis ſupereſſe alimenta. Quid igitur inſani & miſeri urbem non traditis? Cum nuncij regis quæ mandata eſſent coram Aſane exponerent, publicè deliberabāt, dederent'ne urbem, an extrema potius perpetientes reſiſterent regi? Cum autem cernerent oppidanos grauiter præſentem neceſsitatem ferre, & mali quærere liberationem, fide publica interpoſita, egreſsi ſunt ad regem Aſanes & Spartanus Lucanes. Venientes autem ſuper fœdere pangendo in colloquiū cum rege, ſic alloquutus eſt: Veſtro principi dicite, me paratum eſſe fœdus percutere, & pacem dare: ſed hac conditione, ut ea regio quam exercitus meus peragrauit, mea ſit. Ab reliqua regione tributi nomine peto quingentos ſtateres. Duci autem, qui adhuc tenet Aegeum, Patras, & finitimam regionem, dicite, ut ea nobis tradat: ſin minus, confeſtim accedam, & armis ſubijciam. Hęc ubi cognouiſſent, ut pręceptum erat, proficiſcūtur ad principes, qui ea tempeſtate circa Taygetam Laconiæ ſe tenebant, ijsq; quę data erant ab rege mandata explicant. Quibus auditis, uiſum eſt ne & uniuerſa ſpoliarentur regione, legatos ad regē mittere, & fœdus conglutinare his conditionib. quas rex præſcripſiſſet. Mittentes itaq;, quemadmodum decretum erat, legatos, pax compoſita eſt. Regio, quā poſtulauerat rex, reſtituta eſt regio præfecto. Omares Theſſaliæ præfectus Aegeum, Calabrites, Patras, & finitimam regionem Achaiæ recepit. Rex ubi urbes ſuſcepit, præſidijs peregrinorum eos firmauit, & peregrinos ijs præfecit. In hunc modum cōfecto bello, copias omnes domos dimiſit. Ipſe autem conuerſus eſt contra Atticam, & urbem Athenas. Obambulabat cōtemplās Pyræeū, & portuum commoditatem. Omaris uirtute ciuitatem iſtam unà cum arce in ditionem accepit. Fuit autem hæc urbs ſemper regi, ut audio, beneuola, & munificētiam eius antiquā & apparatum urbiū ſemper plurimùm amplexus eſt. Dixit igitur: Quanta gratia debetur lege noſtra Omari Turachanis filio? Quo pacto Omares urbē iſtam unà cum arce occuparit, iam dicetur. Mortuo Nerio, uxor eius Athenarū tyrannidem obtinuit, habens ex marito filium ſuperſtitē adhuc puerulum. Mittens igitur legatos ad Ianuarum milites, quos largitionibus ſibi conciliarat, facilè principatum retinuit Athenarum. Nec tamē multo pòſt amore exarſit in adoleſcentem Venetum ſenatoris filium, qui mercium gratia Athenas appulerat. Amore itaque amens in colloquium cum adoleſcēte uenit. Cum plerunq; aūt plurimis blanditijs animū adoleſcentis pelliceret, & magna cū uoluptate cum illo conuerſaretur, promiſit ſe uelle ipſi nubere, & Athenarum principatum ſimul

Athenæ quo pacto à Turcis ſubactæ.

ſimul tradere. Hęc aũt tum fore, ſi prius ſuam uxorem quocunq; modo repudiaſſet: & ea repudiata, deinde rediret Athenas. Adoleſcẽs ille filius erat † Priami, cui à Venetis Nauplium urbs commiſſa erat. Adoleſcens igitur reuerſus Venetias, & amore ardẽs, ſperansq; ſe Athenarum principatum occupaturũ, uxorem ſuam necauit, quę & ipſa Senatoris & patricij erat filia. Hac, quemadmodum dixi, è numero mortalium ſublata, Athenas rediijt, Nerijq; uxorem duxit. Cum autem euaſiſſet ad urbis regimen, delatus eſt ab Athenienſibus apud Ianuas regis. Tandem cum inuidia Athenienſium premeretur, ut eam aliquo modo leniret, dicebat ſe pueri tutorem eſſe. Nec multo pòſt aſſumens puerum, unà cum eo ad regem uenit. Nam Francus Nerij patruelis, conſobrinus uerò pueri, morabatur in Ianuis regis, ſperans tempus fore quo ipſe Athenienſium principatu potiretur. Rex autem ubi comperit amentiam mulieris, Franco Antonij filio urbem commiſit, eiq; parēre & benignè eum ſuſcipere iuſsit Athenienſes. Hi quidem benignis animis, quemadmodum imperatum erat, uirũ excepere. Qui ubi urbis præfecturam nactus eſt, mulierem illam cæpit, & Megaris in cacere condidit: nec multo pòſt eandem interfecit, propter ſceleſtas illas nuptias, quas cum iuuene Veneto contraxerat. Quomodo autem iſtam mulierẽ necauerit, non conſtat. Quapropter cum poſtea iuuenis Francum eius iniuriæ in Ianuis regis accuſaret, rex rei indignitate commotus, miſit Omarem Turachanis filium cum Theſſaliæ exercitu, quem iuſsit * Omares Turachanis filius, accepto Theſſalię exercitu, & ad urbem accedẽs, eam continuò ſubegit. Arcem tamen tempore longo obſedit, ſperans ſe eam capturum opera uirorum qui in arce erant, quibus utebatur familiariter. Cum aũt nihil eorum quæ animo conceperat, ſuccederet, Francum in hunc modum alloquutus eſt: O fili Antonij, hauddubiè noſti familiam regis, qui urbem hanc tempore longo tibi regẽdam conceſsit. Quoniam autem rex nunc imperat ut eam reſtituas, neſcio quo iure eam inuito rege teneas. ne dubites, haud diu, ſi ſic facere perrexeris, principatus iſtius urbis penes te manebit. Nunc tibi, ſi uis cum eo in gratiam redire, Bœotiam & Thebas pollicetur, ut hinc decedas ferens diuitias arcis, tuasq;. Saltem arcẽ regi relinque. Hæc cum audiſſet iuuenis, petebat ſibi fidem dari: qua data, crederet Bœotiam ſibi à rege tradi. Omares rem ad Ianuas retulit: & ut fidem facerent iuueni promiſſa rata fore, facilè impetrauit. Fide igitur accepta, egreſſus eſt iuuenis arce libenter, cum ab rege acciperet Thebas cum reliqua Bœotia. In hunc modum Athenæ ductu & auſpicijs Omaris in poteſtatem regis conceſſere. Tunc quidem rex Athenas peragrans, & arcẽ contemplans, mirabatur urbis arcisq; magnificentiam. Hinc obambulans per Atticam, ſpectabat portus, ſicuti ſuprà annotauimus. Miſit deinde rex uirum de ſuis Ianuis, qui iuſiurandũ exigeret ab Peloponneſi principibus. Eundẽ etiam petere iuſsit ſibi in uxorem principis Spartani filiam. Principes, quę admodum præceperat rex, in regis uerba iurarunt, atq; iureiurando fides accepta eſt. Verùm haud multo pòſt iuriſiurandi dati pœnituit Thomam fratrem iuniorem, & conſilia, quomodo deficeret à rege, tractare haud ceſſabat. præterea legatum ire iuſsit in Ianuas regis, petens * Et hunc quidẽ capi contigit Patris, & duci in arcem, quam tenebant peregrini regis, & alij Turci inſignes, qui & ipſi tandem obſidebantur ab Thomæ militibus. Defectionis autem conſilia agitabat magis impulſu Lucanis Lacedæmonij, qui dicebat ſe proditionem ſubornaſſe cum his qui ſunt Corinthi: in maxima ſe eſſe ſpe capiundæ urbis. Quod ſi eueniat, & reliquam regionẽ ſe exinde optimè diſpoſituros. Iam apertè deſciuerat ab rege, & arces regias oppugnabat, easq; ui capere nitebatur: nihil tamen eorum quæ mente agitabat, ꝓſperè ſuccedebat. Ad defectionem igitur ſolicitat reliquos Peloponneſi, Albanos pariter & Grecos. Etiam cum fratre bellum gerebat, armis eum laceſſens. præterea oppidula quædam fratris oppugnabat. Defectionem huius quidam Omarem auctorem fuiſſe perhibent. Quod ubi comperit rex, miſit ad Peloponneſi principẽ præfectum illicò, qui cogeret Omarẽ ſe abdicare principatu: ipſe uerò in eius dignitatem ſuccederet. Hanc eandem ob cauſam etiam Theſſaliæ principatum Omari ademit. Rex profectus eſt in Scopiorum urbem, & ibi moratus eſt, ut audiret, ſi quid nouarũ rerum inſtituerent Pannones. Nam Pannones, ubi accepere Mechumetem paratum eſſe, ut regis regionem defenderet, ne quid mali ab ipſis acciperet, in unum collecti, tranſmiſſo Iſtro contendere ad eum locũ ubi Mechumetes cũ regio præſidio manebat. Commiſſo autem prælio, in fugam uerſi ſunt, paucis eo prælio amiſsis. Quidam capti ad regẽ abducti ſunt. Rex, ubi allatum eſt Thomam fratrem iuniorem abrupta iuriſiurãdi religione defeciſſe, & obſidere ſuos peregrinos, quos ueluti præſidium arcibus impoſuerat, exercitũ Theſſaliæ & Aetoliæ contra Peloponneſum ire iubet. Ducem belli declarat Chamuzam cognomine † Hieracophorum. Hic, captis Achmate Peloponneſi præfecto, & Omare Turachanis filio, quem generum aſciuerat, ingreſſus eſt Peloponneſum: & Patras Achaiæ ueniens, arcem obſidione ſoluit. Græci enim cum cognouiſſent regis exercitum accedere, omittentes obſidionem, Leontarium in magnam urbem ad principem colligebantur, quaſi congreſſuri acie cum regis exercitu. Exercitus quidem iter faciebat per regionem

† Petri Palmerij.

Francus Acciaiolus.

* *Omiſſum aliquid.*

Omaris ad Francum oratio.

Athenæ Turcis deditæ.

Thomæ Palæologi conſilia, & temeritas.

* *Deeſt aliquid.*

Scopij.

† accipitriferum

regionem Elidis maritimam: & Ithomam peruenions, aſcendebat † Leontariũ. Ibi congregans Thomas Albanos & Græcos qui ſimul defecerant, aciem inſtruebat, quaſi aleam prælij experturus. Turci cũ huc ueniſſent, uidentes Græcorum aciem exornatam cõſiſtere in urbis collibus, delibcrabant, caſtra'ne cõmunirent, an rectà, quemadmodũ inſtituiſſent, contenderent Muchlam Tegeæ. Ionuzes equitum dux conſpicans aciem Græcorum in longitudinem ſe extendere, exclamauit: O' chari Turci, Græci uicti ſunt. Haud enim poſſibile eſt pugnare eos poſſe, cum in hunc modũ acies in ordinẽ explicata ſit. Nam omnes illicò cedent, ubi poſtremi in fugam uerſi fuerint. Non enim in aciem diſpoſiti erant ut ſe mutuò adiuuare poſſent. Verùm acie quàm maximè extenuata dimicare cum hoſte parabant. Ionuzes exclamans, quemadmodum dixi, cum turma equitum irruebat in hoſtem, poſtremi excipiebant primos: & cum plures uſq; ſuperuenirent Turci, in fugam effundebantur. poſtremi Græcorum fugientes incidebant in ſuos: quos deinde fugæ ſocios trahebant. In hunc modum acies Græcorũ uniuerſa in fugam abibat, poſtremis loco pulſis. Græci totis uiribus fugiebant in urbem. Turci inſtantes clamore & mutua cohortatione, occiderunt circiter ducentos: & accedentes urbem, etiam principem obſidione circundedere. Exercitus fame & peſte premebatur propter mancipia quæ aduexerat ex Achaia, & deinde Muchlam abduxerat. Ionuzem reliquerunt cum Demetrio principe. Thomas iterũ cum deceſsiſſet exercitus regius, regis peregrinos qui arces tuebantur, obſidione circumuenit. Rex ea tempeſtate bellum mouit contra Senderouiam, & Tryballorum regionem. Huius belli iſta cauſſa traditur. Mortuo Eleazaro Bulci filio, relicta eſt uxor eius unà cum filia in principatu, arcemq; Senderouiæ tenebat. Elocans autem filiam Illyriorum regis filio (is erat Stephanus Boſniæ rex) principatum retinere cogitabat urbis. Verùm Tryballi confluebant ad Machmetis fratrem Michaelem, qui apud Tryballorum principem egerat: eumq; ducem creãtes, iuſſerunt urbis negocia curare. Mulier hunc aduenientem in arcem quaſi hoſpitem inuitauit, continuoq; ei uincula inijcit, uinctumq; ad Pannones mittit. Quem Panones accipientes, in carcerem cõiecere. Tryballi igitur (qui & Seruij) iterum recidebant ad regem Pannonum: & acerſiti unà cum principis defuncti uxore, deditionem urbis fecere. At rex cognito quònam res ſuæ redactæ forent, arma capit, & copias contra Senderouiam ducit, quaſi ui eam recuperaturus. Oppidani cum audirent aduerſum ſe hoſtiliter pergere regem, obuiã ex urbe procedunt, regiq; in itinere claues tradunt. At rex munera magna in hos Tryballos contulit, quoſdã opibus, quoſdam uerò regionibus donans. Vxorem Eleazari in fœdus receptam paſſus eſt abire, auferentem opes ſuas impune. Præſidium aũt unà cum urbe cæpit. Occupata iſta urbe, animo uoluebat exercitum contra Peloponneſum ducere. Veniens autem Byzantium, & hinc ſoluens in Aſiam, exercitibus circumſedit Amaſtrum urbem Ianuenſium, ſitam in mari Euxino. Nam Ianuenſes miſerant legatos ad regem, petitum urbem Galatiam, (quæ et Pera) quæ ipſorum eſſet, quã poſſideret, quãuis fœdera interueniſſent, nec aliqua iniuria eum affeciſſent, fœderum religionem abrumpentes. Quamuis autem eius partes Byzãtio capto ſit ſequuta, tamen eam ſibi reſtitui orabant. Rex legatis reſpondit, ſe nullam fraudem Galatiæ feciſſe, nec exercitus contra eam mouiſſe, nec etiam eam ui expugnaſſe: uerùm urbis præfecti aduenientes, ſemetipſos & urbem mihi tradidere, ut quid boni potius, quàm mali, à me paterentur. In hunc modum urbe iſta potitus ſum, nec cuiquam iniuriam intuli. Ianuenſes autem cum regi propter iſtam urbem bellum indicerent, ipſe profectus eſt contra urbem Amaſtrum, ad mare Euxinum ſitam. In hanc expeditionem plurimum æris uehebat camelis & iumentis. Contra iſtam urbem etiam Aſianum exercitum duxit. Vbi ad urbem aduenit, eam'que expugnare inſtitit, confeſtim deditionem fecit conditionibus quibuſdam. Rex urbem iſtam in deditionem ſuſcipiens, partem hominum tertiam in ea reliquit. Reliquas duas partes Byzantium, ut ibi habitarent, tranſportauit. Deinde eligens quoſdam ciuitatis huius pueros, cum ijs domum profectus eſt. Interea nunciatur * Chaſanis res maxima ſumere incrementa, eum'que pergere † Erziganam, Armenorum regni ſedem. Verùm hæc quidem ſequenti anno contigere. Cum rex ab Peloponneſo in illam expeditionem iret, ad Ianuas uenit regis frater Trapezuntis Dauid, tributum ferens, & fœdera faciens. Nam Colchidis reges, feruntur reges olim Byzantij fuiſſe, nati è familia Comnenorum. Hi autem cum exciderunt regno Conſtantinopolitano, Iſaacium regis filium fugientem, patre interempto à populo, propter odium quo in ipſum ferebantur, abijſſe in Colchida & Trapezuntem. Hunc aduenientem Colchidis incolæ ducem pronunciarunt, & exinde regnum Colchidis Trapezuntem contraxit. Ex eo inde tempore hic regnantes, ad noſtra uſque tempora durarunt, exiſtentes Græci, mores linguam'que Græcorum retinentes. Affinitatem iunxerunt cum barbaris finitimis, quos Albos Probatantes nominant. Etiam cum Temiris nepotibus, qui nati erant ab Tzokijs & Caraiſuphis liberis,

† Megalopolis.

Thomæ pugna cũ Turcis infelix.

Raßianica.

Viduæ Lazari calliditas.

Amaſtris.

Genuenſium legatio apud Turcam.

Amaſtris deditio.

* quem Vſancaſſan uocant.

† al. Alſangam.

Imperatores Trapezuntij.

liberis, affinitas interceſsit, ne regio illorum ab his euaſtaretur. Fecere & affinitatem cum Græcis, qui Byzantij morabantur: inter cætera cum etiam filiam ſuam elocaſſet Alexius rex Comnenus Ioanni Byzantio regi. Huiuſmodi autem quid poſtea accidit. Suſpectus factus eſt regi Ioanni propter matrem, quæ Cantacuzena erat, quaſi † Protobeſtiarius cum ea concumberet. Ira igitur accēſus, Protobeſtiarium necauit: patrē matremq; in cubiculo concluſit, ut eos interficeret. Verùm ciues ſupplices fiebant Ioanni, ne hoc faceret: & eum compeſcentes, dimiſerunt in partes Iberiæ. Verùm propter iniuſticiam Ioannis rex Alexius filium ſuum nomine † Scantarium regem iterum declarauit. Eidem uxorem dedit filiam * Galiuzis, qui Mitylenis erat, eò miſſus ab rege. Ioannes abiens in Iberiam, uxorem habuit regis Alexandri filiam. Poſtea hinc profectus, abijt Capham, quærens aliquem, cui eſſet nauis, qua ueheretur Trapezuntem, geſturus bellum cum patre ſuo Alexio. Inuenit autem iſthic uirum Ianuenſem, cui nauicula ſatis magna erat, quæ arma omnis generis ferebat. Hunc primum belli ducem conſtituit. Apparantes igitur nauē, quemadmodum neceſsitas monere uidebatur, profecti ſunt Trapezuntem, bellumq; ipſe patri ſuo intulit. Egreſſos in terram templum ſancti Phocę excepit, & in eius ſacello tētoria fixerūt, cum iam antè occultè ſibi paraſſent auxiliatores Cabazitanas, qui regem prodiderunt. Hi enim agentes cuſtodiam regis in Achantæ ſuburbio, quò ipſe tentoria ſua contulerat, cum curribus & belli machinis oppoſiti erāt Ioāni: qui cōcedentes hoſti tutum ad Alexiū iter, effecere ut Ioānis principes eum circa noctis medium, nihil tale ſuſpicantem, ui interficerent. Cæterùm Ioannes ſuis mandarat, ne patrem necarent: uerùm operam darent, ut captum ad ſe adducerent uiuum. Hi regis mandata parum curantes, exiſtimabant ſe rem multo gratiorem ipſi facturos, ſi patrem interimerēt: proinde eum peremerunt. Verùm deinceps Ioannes quoſdam ex illorum numero oculis priuauit: quorundam etiam manus præcidit, ut teſtaretur ſe nolle patrem eſſe interfectum: uerùm magis affectaſſe ut uiuus in ſuam poteſtatem ueniſſet. Ioannes cum in hunc modum paternū adeptus eſſet regnum, patri magnificè iuſta fecit, ſepeliens eum in uenerabili templo: quamuis eum poſtea in metropolim tranſtulerit. Nec multo tempore interpoſito, Zyches nomine † Artabiles bellum contra Trapezuntem mouit, conſcribens undique exercitus ab Oriente, ab Meridie, & à Samo, nec non ab alijs quibuſdam oppidis. His copijs inſtructus, acceſsit Trapezuntem, uolēs eam urbem capere, & deſtruere. Etiam rex Ioannes comparans exercitum, terra mariq; uenit uſque ad ſancti Phocæ templum, quod Cordyla nuncupatur, unà cum Imperatore Græco, & ſuis. Congregās igitur Imperator Græcus ſuos & regis milites, pergebat ſimul cum exercitu ſuo per mare, copiam prælij facturus, ubicunque Zychen indeptus foret. Nam Zyches Artabiles inſederat locum, qui Meliare dicitur, præoccupatus Meliaris faucib. quæ Capanium nominātur. Venientes itaq; Imperatoris Græci milites, & ipſe, inuenerunt Zychem præoccupaſſe anguſtias ſiue fauces Capanij. Properanter igitur contra illum profecti, ſperabant naualis prelij hoſtem copiam facturum: ſiquidem claſsis ibi parata erat, ut impetum daret in Zychis exercitū. Verùm tempus haud ſatis prælio opportunum, pugnam inhibuit. Nam cum uenti procella pertinacius mari incumberet, nauales copiæ non egreſſæ ſunt, ut ſubſidium ferrent claſsi. Verùm cum hîc & alibi hinc inde ancoris firmatæ hærerent, impeditæ ſunt naues, quo minus cum naualibus copijs pergerent in hoſtem, ad quem uſum comparatæ erant. Zychis milites hanc occaſionem non omittentes, irruerūt in Imperatorem, & eius exercitum, confeceruntq; & ipſum & filium eius, & alios quoque circiter triginta. Cæteri in fugam effuſi, uenerunt ad regem Ioannem, qui & ipſe naui fugit, & unà cum alijs Trapezuntem peruenit: quorum alij mari, alij uerò terra fugientes, exitium euaſere. Zyches caſtra ſua locauit in monaſterio Phocæ, ubi ſua caſtra antea Ioannes habuerat. Plurimos quoque cępit uiuos, quorum de numero aliquos occidit. Nactus eſt uirum eum cui nomen erat Maurocoſtas, qui equorum regiorum curator, ſeu domitor, & ueredarius regis erat. Hunc in urbis conſpectu leto dedit Zyches. Poſtea, cum triduum ibi manſiſſet, abijt, quaſi dimicaturus in Meſochaldio, ceu id teneret Græcus Imperator. Accidit autem Zychi hoc ea nocte, qua primùm in monaſterium Cordyla uenerat. Mulier quædam Armena, timens ne fortè Zyches exterius caſtrum caperet, cum lanificio ſuo, ex quo ſe alebat, profecta eſt in magnum caſtrum Trapezuntis, quaſi ibi tutius actura. Hæc accipiens ea quibus quotidianum uictum ſuum tolerabat, noctu portauit in caſtrum magnum. Et fortè, quia nox erat, incendit fila & lanificium ſuum. Ipſa uerò manebat in magno caſtro, ignara quid nam accidiſſet. Factum igitur eſt incendium magnum in eius domo: & non ea domo ſe tenuit incendium, ſed in uicina omnia euagatum eſt. Noctis autem erat medium, cum incendium illud ſæuiret. Qui erant in urbe, putabant proditionem eſſe, quam ſubornaſſent illi qui gratificandum cenſebant Zychi. Proinde omnes magiſtratus, necnon ſubditi, continuò fugam ingreſsi ſunt, relicto Ioanne ſolo, cum quibuſdam circiter quinquaginta. Rex igit̄ tota ea nocte obibat diligenter uigilias, & cōſiderabat portas.

Marginal notes:

† Protoueſtiarius.

† Alexandrum, qui & Scenderis.

* Catelu-ſij.

Ioānes Imp. Alexio patri bellum infert.

Alexij cædes

† Orthobulis F. Paiacitis nepos.

Alexandri Panſebaſti clades.

Ioannis fuga.

Panicus terror è flamma mulierculæ.

tas. Manè uenit Zyches ut urbem illicò in ſuã ditionem redigeret. Verùm re infecta abijt, pergens in Meſochaldium. Fuga igitur ſibi conſuluerũt omnes magiſtratus urbis, quidã mari, quidã uerò terra, ut uenirẽt in Iberiã ad Caſpios montes ſitã. Qui cum reuerterentur tandem Trapezuntem, abeunte Zyche, opprobrijs replebantur ab rege, qui eos identidem uocabat muliebres, molles, imbelles, & patriæ ſuæ proditores. Hæc quidẽ facta ſunt Trapezunte. At Amaſiæ præfectus, Chiteres nomine, expeditionem ingreſſus, ſubitò Trapezũtem oppreſsit: & eos qui in foro & urbis uicis erant, circiter bis mille cõprehendit. Cum autem urbs iam eſſet propemodũ deſerta, cuius cauſſa erat ſæuiſsima peſtilentia, iamq; expectarent, ſi modò hoſtis accederet, ſe captum iri: rex urbis Ioannes opibus effecit, ut rex Mechmetes urbem eam tributariam acciperet, & captiuos, quos † Chiterempes abduxerat, redderet. Ioannes uerò promittebat ſe deinceps nullum initurum bellũ, uerùm bona fide quotannis duo millia aureorum tributi nomine penſurum. Ioannes rex fratrem ſuum Dauidem Deſpotam ad regẽ miſit, ut fœdus prædictis conditionibus pangerẽt. quod & factum eſt, uerùm ut Ioannes annuatim tributi nomine ſolueret tria millia aureorum. Iberia finitima eſt Colchidis regioni, eiusq; reges haud ſunt inſtrenui & ingenerosi. Porrigitur autẽ ab eo loco qui Bathy dicitur, & ab Phaſide fluuio uſq; Chaltlichi, quæ pertinet ad ditionem Gurguri, Corij, Cachetij, & Typhliſij. Vrbes hæ propinquæ ſunt Samachio, quam urbem tenent & incolunt Turci. ſub quorum poteſtate degunt ſeparatim infra Cachetum urbem in regione maritima, Sebaſtopolis † Minceliorum & Dadianni metropolis, Mamia, Samantaula, Gurij, & aliæ urbes maritimæ. Nam urbibus ſuperioris Iberiæ cõtermini ſunt Alani, Hunni, & Embi. Verùm Alani ad Caucaſum uſque ſe extendunt, qui præ reliquis habentur uiri fortiſsimi, & bellicarum rerum peritiſsimi. Hi conficiunt loricas optimas. Sequũtur religionem Domini noſtri Ieſu Chriſti. Lingua utuntur peculiari. Arma habent quæ ex ære parant, & Alanica nominantur. Quin & ipſi Iberi ſunt. Vnde autem in iſtam regionem profecti uenerint, an ab Iberis Occidentalibus, aut aliunde, coniectando aſſequi nõ poſſum. Magnam breui ſibi pararunt potentiam: etiam opes plurimas nacti ſunt. Fidem uerò Chriſtianam ex Conſtantinopoli hauſerunt. Nam mulier quæ eò proficiſci conſueuerat, ut ueram fidem & ſacroſanctam addiſceret, etiam Iberos, abnegata ſua ſuperſtitione, ad ſanctiſsimam & miraculorum effectricem fidem adduxit: eosq; Chriſtianos declarauit, cum ſe Chriſtianos eſſe confiterentnr. Temporibus multis pòſt Scythæ finitimi his bellum intulere: & ingreſsi regionem Iberiæ,

Trapezus occupata, & tributaria facta.

† Chiterbegus.

Iberos, eorumq; reges, regio, ſitus, mores, &c.

† Mengreliorum.

Alani, qui et Albani, & Georgiani, Iberis proximi.

Iberes quomodo Chriſtiani facti. Vide Philipp. Bergomenſ. lib. 9. Suplemẽt. Chron. et Niceph. lib. 8. cap. 34.

eam planiſsimè corrumpebant, & euaſtabant. Viros qui præſtò erant, captos in mancipiorum numerum retulerunt. Iberorum uerò reges confugerant in montes, ut in ijs ſeruarentur. Poſtea cum Scythæ ex regione exceſsiſſent, reuerſi ad ſua, etiam Iberi ex montibus ad ſua deſcenderunt, & regi deinceps Scytharum quotannis tributum ferentes, in regno ſuo manſerunt. Breui autem tempore interiecto, poſtquam pugnauit Scytharum rex contra Alanos, etiam Hunnos & Saſos bello petijt: de quibus quatenus comperi, eatenus memorabo. Aſanes ubi ad regem acceſsit, quid in Peloponneſo eueniſſet, enarrauit. Percunctabatur quoque de Achmata Peloponneſi principe, quia eius frater decreuerat manere in ea regione, quamuis hoſtilibus armis à fratre peteretur. Continuò eum donauit inſulis in Aegeo mari ſitis, Lemno, Imbro, Thaſſo, & Samothrace. Has quidem donauit ante captum Byzantium. Capto autem Byzantio, Lesbi principatum, Lemnum & Aenum, defuncto Palamede, filius eius Dorius urbem occupauit. Rex autem accedens hoſtili animo, Aenum cõtinuò in deditionem accepit, dedentibus ſe illicò ijs qui in urbe erant. Miſſus eſt & Ionuzes Callipolis præfectus, ut inſulas reciperet. Imbrus & Lemnus continuò deditionẽ fecerunt. Qua facta, continuò regis præſidia inſulis imponebantur. Poſtea cum audirent Turci claſſem, cuius dux foret † Cardinalis, ab Italia aduenire, & etiam alia ab Italia expectaretur claſsis, præſidia ex inſulis decedebant. Turci uerò eas tutabantur. Lemnus, quamprimùm claſsis ad eam appuliſſet, in ditionem uenit. Similiter Imbrus, Thaſſus, & Samothrace in ditionem acceptæ ſunt. Nec multo pòſt cum ea claſsis attigiſſet Rhodũ, Iſmael præfectus regius adnauigans, Imbrũ & Lemnum recuperauit. Viros Italos qui in hac erant, captos ad regem tranſmiſit: quos omnes, cum in conſpectum regis adducti eſſent, interfecit. Ea tempeſtate rex Philippopoli uerſabatur. Nam regni ſedem reliquerat propter peſtem, quæ in ea crudeliter graſſabatur. Thaſſus autem & Samothrace ſeipſas dedidere imprudenter. Nam cum haud multo pòſt Zoganus abegiſſet Iſmaelem, & declaratus eſſet præfectus Callipolis, nauibus aduenіens, Samothracen & Thaſſum in ditionem redegit, eaſq; penitùs diripuit. Incolas eorum Byzantium, ut ibi habitarent, traduxit. Inſulas uerò & quotquot confugerant in montes, ne captiui abducerentur * Aſanes cum copijs ingreſſus eſt Peloponneſum, & Thomam iuxta Leontarium in fugã egit. Ipſe uerò fugiẽtem inſequutus, parumper eum obſedit. Cum autem premeretur ab aduerſarijs, diſceſsit, & ad regem reuerſus eſt, petiturus auxilium. Fuit huic acris contentio cum Omare Theſſalię præfecto. Cum autem

Dorius.

† Ludouicus patriarcha Aquileienſis.

Deeſt aliquid.

K ſtudijs

ſtudijs inter ſe grauiter diſſentirent, ipſe ea diſſenſione motus, ad regem profectus eſt. Nec multo pòſt rex Omarem ſe principatu abdicare coegit. Eum autem principatū commiſit Zogano, qui eo tempore Gallipolis erat præfectus. Zoganus iſte breui ad maximam claritatem euaſit inter cætera, quòd etiam † Morezniam, qui potentiſsimus in mari noſtro erat pirata, cæpit. Hinc non modica uiro illi acceſsit gloria. Hic igitur Theſſaliæ principatu inito, & Peloponneſo ab rege accepta, cum exercitu Achaiā hoſtiliter ingreſſus eſt. Græcorum autem exercitus, accedente Zogano, & arcem oppugnante, diffugit. Itali, quos acceſſiri iuſſerat Thomas, iam aderant eò loci, ut ſuppetias ferrent Gręcis, profecti Mediolano ut ſubſidio uenirēt Græcis. Græci parauerant bombardam, qua urbem feriebant. uerùm parum proficiebant: haud enim peritum habebant bombardariū. Nec etiam alius machinarum apparatus ſufficiebat ad iſtam expugnationem. Græci igitur mouentes ab iſta urbe, profecti ſunt Naupactum, atq; hîc ſe tenuere. Thomas cum exercitu ſuperueniens, Laconiam ſubigebat, & Calamatam Meſſenæ urbem. Mantineam quoque obſidione circumuenit. Nec tamen quicquam ea obſidio ſuccedebat, ut urbe poteretur. Interea miſit Thomas legationem ad regem, ut eius animum tentaret, an uellet ſecum pacem componere. Rex, cum eo tempore nunciatum eſſet quid in Aſia moliretur Chaſanes Longus, pacem dare haud abnuit, ut poſſet liberius arma inferre Chaſani, & Iſmaeli Sinopes principi, cui familiaritas cum Chaſane interceſſerat. Cæterùm rex his conditionibus pacem cōuenire poſſe reſpondit, ſi exercitus abduceret ab regis arcibus, ſi reſtitueret oppida quæ ademiſſet, ſi illicò tributi nomine numeraret tria millia ſtaterum aureorum. Adeſſe autem deberet intra dies uiginti Corinthi, donec eò ueniret regius legatus. Hęc ubi nunciata ſunt principi, pacis cōditiones oblatas haud aſpernatus eſt. Cum autem admodum imprudenter in tranſuerſum agerentur principis ſubditi, factum eſt, ut non poſſet regi pendere quemadmodum imperauerat tributum. Hinc ira exardēs rex, expeditionem aduerſus Thomam ſumpſit, & bellum contra Chaſanem reiecit in futurā ęſtatē, & contra Peloponneſum accingebat. Cū ueniſſet Corinthū, aderat Aſanes ab Demetrio principe, ducturus contra hoſtes regis exercitum. Vbi peruenit Tegeam, Aſanē in carcerem cōiecit: etiam fautores qui eum ſequuti fuerant, uinctos detinens, profectus eſt contra Spartam. Primò quidem Machumetes habens equites, & Europæum exercitum, ſummis uiribus contra Spartam contendit. Huc cum iam acceſsiſſet, & urbem oppugnare occœpiſſet, ſenſit principem in ea eſſe. Princeps autem ſpe, quam ſibi in rege ſitam putabat, deiectus, obſidebatur, & conabatur per urbis arcem aſcendens euadere. Vbi uerò intellexit in carcere teneri uxoris ſuę fratrem Aſanem, & in eam neceſsitatem ab rege eſſe detruſum, exceſsit urbe: & ueniens in caſtra, prodijt in regis conſpectum. Rex aduenientem magnificè tractauit, & plurimùm honorauit. Præterea eum conſolatus eſt, ut bonum animum gereret: ſe nolle delictorum pœnas exigere. Promittebat ſe ei daturum opulentam regionem aliam, nullius rei egentem, pro Sparta. Attamen eum in cuſtodia aſſeruans, detinuit. Supra Spartam in radice Taygeti ſita eſt urbs Græca, opibus florens. Diſtat à Palæopoli & ab Eurota, ſtadijs fermè decem & octo. Hanc rex in ditionem accepit, & præſidium metropoli impoſuit: eique principem dedit Chazanem Zenebiſam Machumetis miniſtrum. Hinc profectus eſt Caſtriam urbem, quæ remota eſt à prædicta urbe ſtadijs octoginta, eamq; oppugnabat. Nam uiri pariter & mulieres cum eſſent incluſi in loco munitiſsimo, confidentes locorum difficultati, parabant ſeſe, ut reſiſterent exercitui regis adeunti. At peregrini ubi ſignum irruptioni datum eſt, confeſtim aggreſsi ſunt urbem: & ſuperātes murum exteriorem, uiros pariter & mulieres cæperunt: locum'que in quo fuerant, deſtruxerūt. Vrbe capta, perrexerunt contra arcem, quæ admodum excelſa erat. Nam altitudo eius complectebatur circiter quatuor ſtadia. Aſcenſus autem erat arduus, & ſuperatu difficilis. Ad loci difficultatē accedebat accliuitas & inæqualitas. Præterea in arcem aſcendere difficile erat, propter eos qui aditu aduenientes prohibebant. Verùm regij milites uiolenter aggrediebantur iter, cum alius alium pręuenire cuperet. Plurimi in iſto aſcenſu, cum alij in alios inciderent, per pręceps uoluebantur, & peregrini complures ibi cadebant. Reliqui tamen uicta itineris difficultate, ſubierant ad arcem, & in eam impetum dedere. Græci, quòd tempore longo pugnaſſent, non amplius regijs militibus, cum noui & recentes uſque ſuccederent, reſiſtere potuerūt. Fatigati igitur, dedidere ſe regi. Hos omnes, ubi primùm arcem occupauit, in unum locum contractos occidit. Numero autem erant trecenti. Ducem horum die poſtero in duas ſecuit partes. Hinc profectionem inſtituit per Leontarium: & caſtris poſitis, cum accepiſſet quòd uxores & liberos collocaſſent in urbem quandam munitam nomine Cardiceam, confeſtim eò pergens, ibi caſtra metatus eſt. Die poſtero urbem oppugnare ſtatuebat ab arce, murumq; unà cum peregrinis proruere uolebat. Azapides iuſsit irruptionē facere eò loci ubi palatiū regium eſt, & inde in hoſtem deſcendere. Azapides confeſtim, ut imperatum erat, irrumpentes, Græcos uicerunt, & in fugam abire compulerūt.

Interim

Margin notes:

† Moreſinū ſiue Morezinum.

Morexines pirata.

Thomas iterū fœdus cū Turco.

Vſuncaſſanus bellum parat.

Aſanes captus.

Demetrius Spartæ obſeſſus.

Sparta, Lacedæmon, Mizithra hodie, à Machumete occupata.

Caſtria capta.

Leontariū, olim Megalopolis.

Cardicea capta.

Interim reliqui unà cum prædictis ingrediebantur in urbem: & trucidabant, nemini parcentes, uiros, mulieres, iumenta, & pecora. Etiam hi qui arcem tenebant, continuò deditionem fecerunt. Bochales autem cum ſuis propinquis urbem iſtam regebat. Rex illicò per præconem in caſtris edici iubet, ſi quis mancipium abduxerit, ſi non illicò accedat, id ſecum adducens, mancipium dominũ interficiat: poſtea interficiatur & mancipium. Hoc edicto promulgato, nihil rarius erat in caſtris, quàm mancipia urbis iſtius. Abducta erant inde mancipia mille & † trecenta. Hæc iuſsit in unum locum congregari, & omnia necari. Atque adeò in mancipia ſæuitum eſt, ut nullus Leontarij ciuis relictus ſit, neque uir, neque mulier. Audiui poſtmodum ex finitimis, cadauera hominum fuiſſe circiter ſex mille, & iumenta plurima. Cum cæteræ Peloponneſi urbes hoc crudele regis factum accepiſſent, confeſtim metu in poteſtatem regis conceſſere, mittentes legatos ad regem. Inter cætera Saluarium Arcadiæ, nauale eius regionis, ex aduerſo Pyli ſitum, urbs munitiſsima, regi ſe tradidit. Vrbẽ hanc ubi ſuſcepit rex, uiros & mulieres ciuitatis in carcerem miſit. Hi congregati, ſeu in unam ſummam collecti, erant decem mille, quos ſe interfecturum rex ſimulabat. Tandem eos tranſportauit in Byzantij regionem, ut in Byzantij ſuburbanis degerent. Ducem ſiue principem Demetrium circumduxit uinctum, donec eum iterum ad colloquium admitteret. Eodem principe monente, miſit rex Ioſuen Iſaaci filium, ut reciperet Epidaurum, & principis uxorẽ & filiam, quam rex ſe uxorem ducturum dicebat, ſecum inde adduceret. Gręcorum princeps de ſuis ducem miſit, qui perſuaderent Epidauri incolis, ut urbem traderent regi, & paterentur principis tum uxorem, tum filiam inde abduci. Ioſue cum Græcorum robore profectus eſt Epidaurum. Cum ueniſſet ad urbem ciuitatis iudex, ſuadentibus id & alijs ciuibus, deficit à principe: nec in ſe eſſe ſitum reſpõdit, ut urbem regi traderet. Verùm Græcorum principis cùm uxorem, tum filiam paſſus eſt exire urbe. Has, ubi egreſſæ erant, accipientes, rediere in caſtra. Rex ubi intellexit ut ſingula circa Epidaurum accidiſſent, principis uxorem & filiam ex Peloponneſo rectà in Bœotiam ſubduci iuſsit, ad dito in cuſtodiam uirginis eunucho. Nec multo pòſt etiam principem ab Peloponneſo ad uxorem pergere iubet. Rex illicò capta Cardicea, profectus eſt contra Venetorum urbes. Venitq; uiſurus Coronã. Zoganus Peloponneſi præfectus, cui mandatum erat, ut in deditionem regis redigeret Achaiam & Elidis regionem plurimam, nec non mediterranea Elidis, accipiens Theſſaliæ exercitum, & regium equitatum, ſubiugauit Calauritam urbem, quam tradebat † Doxas, qui inter Albanos facilè primas ferebat. Ipſe cum neceſſarijs ſuis continuò in ditionem regis conceſsit, Zogano urbem dedens. Omnes tamen hos deinceps, cum ſic imperaret rex, trucidauit. Poſtea profectus eſt contra Grebenum urbem munitiſsimam, & hãc oppugnare inſtituit: uerùm loci difficultate impeditus, eam expugnare nequiuit. Tentabat deinde & reliquas Albanorum urbes, inter quas & Santamariam: in quam urbem plurimi regionis eius opulenti diuitias & opes contulerant, & ibi ſeruabantur. Euocantes autem Zoganum ad colloquium, fœdus pepigerunt, & eidem arcem dediderunt. Hac accepta, dolo circumuenit omnes. Nam immiſſo exercitu, omnes cæpit, & in mancipiorum conditionem traduxit: plurimos eorum etiam occidit. Hæc ubi fama pertulit ad cæteras Albanorum urbes, nullã amplius ſpem ſalutis ſibi in rege cernebant. Quapropter ſinguli in ſuis urbibus hoſti reſiſtere parabant, nec ullum amplius oppidulum deditionem facere uolebat. Et Zoganus quidem cum talia faceret, maximam calamitatem † Santamariæ inuexit. Cæterùm non multo pòſt, & ipſe ſuo officio excidit. Rex interea Corona relicta, profectus eſt Pylum, & ibi caſtra ponebat. Aderat ibidem & Thomas cum naui: quam conſcendens, ſoluebat, expectaturus quònam res Peloponneſi eſſent euaſuræ. Huc cum appuliſſent naues Venetorum, edixerunt ut hinc decederet, nec in ipſorum portu reſiſtere regi inſtitueret. Ille quidem, ubi caſtra metatum eſſe audierat regem, abibat, committens pelago nauem. Venetorum autem legati accedentes huc ad regem, fœdera inita confirmarunt, & hoſpitalitatem, beneuolentiámque maximam regi exhibebant. Nihilominus tamen regij equites incurſionem in Pylum facientes, haud paucos Albanos, qui in ea regione agebant, cæperunt, & finitimos necauerunt. Equitatus regis deinde pergebat Methonam, ut uideret, qui'nam urbe eſſent egreſsi, ut ſemetipſos dederent regi. Verùm quidam ab equitibus perempti ſunt. Rex collectis omnibus, Pylo decedens, Græcorum principem Demetrium rectà in Bœotiam procedere iuſsit, ut in ditionem redigeret mediterraneã, quę ibi eſt, regionem, ſicuti ſuprà docuimus. Ipſe uerò cum hæreret in Achaiæ regione, & loca quæ ibi erant, in ditionem accipiens, dedentibus ſeſe principibus, uenit in Achaiam, uehens ſecum Aſanem, uxoris quam princeps habebat, fratrem. Huc ueniens, accepit miſerabilem calamitatem, quæ contigiſſet Santamariæ. Grauiter, ea audita, ſuccenſuit Zogano. nam meritò indignabatur. Si quidem propter errorem ſiue crudelitatem Zogani in Græcos, reliquæ urbes cunctabantur ad deditionem ſpectare. Iuſsit igitur rex

Mancipia cæſa.

† Al. ducenta.

Saluarium.

Zogani res in Peloponneſo.

† Tochius, ſiue Topi9.

Calaurite dedita.

Santamaria, fortè quæ Sancta Maura hodie dicitur: quidã Leucadã, alij Nerytum inſulam eſſe putant.

† S. Mauræ.

Turcæ in Sanctamaurenſes perfidia.

Venetorum fœdus cum Turca.

Achaia occupata.

per præconem in caſtris edici, ut mancipia Santamariæ conquirerentur. omnia quæ in caſtris reperiebantur, libertatem priſtinam recipiebant. Plurima, antequam id fieret, tranſcenderant ab Achaia in Aetoliam. Zoganus quoque plurimos captiuos in mancipiorum numerum relatos, domum tranſmiſerat. *Grebenum receptum.* Vrbem dehinc Grebenum, miſſo Ioſue Scopiorum præſide, cæpit: & tertiam hominum, qui in ea urbe erant, partem ad mancipiorum miſerabilem fortunam deduxit. Hinc ipſe eligens pulcherrimum quodque mancipium, ea auferebat. Etiam antequam hæc euenirent, Patrarum præfectus nomine Iſocales oppidula quædam finitima ſubegerat. Nam Græci ubi intellexerunt regem populari mediterraneam regionem, & necare plurimos, ibi tum ſingulæ ciuitates contendebant ſummis ſtudijs, ut ſe traderent regi, priuſquam ipſe adueniens urbes *Græcorum metus & ad Turcos defectio. 1458.* diriperet: quaſdam in mancipiorum numerum redigeret, & alios leto daret. Turci igitur urbes ſuſceperunt, & eligentes pulcherrima mancipia, quæ in ijs erant, & uo- *Aprici.* cantur Aprici, ſibi conſeruabant. Vrbes quidem minores fœdè diripiebant, at maiores in ditionem accipiebant, eligentes ſibi ea quæ in urbibus erant pulcherrima. Quemadmodum in oues à paſtoribus deſertas irruunt lupi, nec cæde unquam ſatiantur, uerùm miſerè luporum ſæuitia oues pereunt: ſic ea tempeſtate Peloponneſus crudeliſsimè interibat, uaſtata & corrupta ab regijs militibus, cum alij hîc, alij alibi miſerandum in modum occumberent. Rex quum adueniſſet Patras Achaiæ, caſtra communiuit, *Caſtrimenũ occupatum.* & Caſtrimenum urbem in deditionem accepit. Miſit quoque præconem ad Salmenicam, qui iuberet eos urbem dedere. Verùm hi reſponderunt, ſe nondum ſatis paratos eſſe ut deditionem facerent. Scire enim ſe, ſi deditionem facerent, ſe idem quod accidiſſet reliquis Græcis, paſſuros. Hæc ut relata ſunt ad regem, poſtero die omnibus colle- *Salmenica obſeſſa.* ctis uenit Salmenicam. Vrbs hęc ſita eſt in cacumine montium excelſorum: loci'que natura eſt munitiſsima. Arx præterea urbis exædificata eſt in præcipitio montis, erigens ſe ſupra urbem. In hac ſeruabantur, putantes ſe tutos fore ab imminenti diſcrimine finitimorum Græcorum & Albanorum plurimi cum uxoribus & liberis. Rex ubi ad eam urbem acceſsit, bombardas expediri iuſsit, quibus murum, qui firmiſsimus erat, nec bombardis cedebat, quaſſauit. Tandem in alijs locis periculum fecit, ſi quid promouere poſſet. Quamuis tamen omnia tentaret, urbem capere nequibat, nec quicquam tanto apparatu dignum efficiebat. Bombardarij interim haud paucos oppidanos uulnerabant globulis. Quum autem urbem diebus ſeptem obſidione urgeret, & peregrini milites aquam fluminis, unde obſeſsi aquam hauriebant, obtinuiſſent, *Siti expugnata Salmenica.* nec multo pòſt ſiti expugnati oppidani, ſemetipſos regi dediderunt. Hos igitur ad miſerandam mancipiorum fortunam redactos, rex in omnes exercitus ſui proceres partitur. Inde quoque elegit pueros circiter nongentos, quos in peregrinorum ordinem tranſtulit. Reliquum uulgus uænijt in publico foro. Is autem qui arci præerat, *Palæologus arcis præfectus.* erat dux Græcorum, nomine Palæologus. Indicabat regi ſe arcem traditurum, ſi ipſe hinc profectus miliare unum caſtra poſuiſſet. Rex conditionem hanc haud abnuit: acceptis'que in rei fidem obſidibus, inde digreſſus eſt: & ueniens Aegium caſtra loca- *Chamiſæ deiectio, Zoganus ſuffectus* uit, relicto illic Chamuze Peloponneſi & Theſſaliæ præfecto. Hunc Peloponneſo & Theſſaliæ prefecerat rex, cum ex ea dignitate expuliſſet Zoganum propter Santamariæ calamitatem. Ille autem iuſſus manere, ut arcem in deditionem caperet, poſtero die moratus eſt, nihil faciens. Græci autem periculum facturi, num ſatis omnia tuta ſint, quoſdam eorum qui in arce fuerant, dimiſerunt, ut abirent portantes ſuam ſupellectilem in continentem, quæ ex aduerſo Peloponneſi erat. Nam inde cogitabant tranſire ad Venetos. hac enim conditione fœdus ictum erat. Hos igitur egreſſos urbe, & ad abitum inſtructos comprehendit Chamuzes, & ad mancipiorum conditionem eos trahens, auctor fuit ijs qui in arce erant, non tradendæ arcis. Literis enim miſsis ſignificarunt regi ducis imprudentiam & inſcitiam, quòd illicò fœdera regis uiolauerit. Rex quid actum eſſet, ubi reſciuit, Chamuzam officio ſuo eiecit: Zoganum uerò iterum præfectum Peloponneſi, & ducem Theſſaliæ conſtituit. Cum huic regiones iſtas commiſiſſet, iter fecit per Phæanum. *Phæanenſes fraude capti* Huc cum ueniſſet, pręconem dimiſit per oppidula finitima, qui diceret: Regem præteritorum ueniam dare, & iubere, ut deſcendentes in caſtra, ſuis militibus commeatum uendant. Quidam igitur dicto audientes fuere, & uenientes in caſtra, admiſcebantur Turcis. Rex cõgregans Ianuarum milites, quotquot præſtò erant, & equites, eos emiſit in Albanos, quaſi omnes rapturus. Quotquot præconis uoci paruerant, in hunc modum occumbebant: & iumenta pecoráque, hac occaſione uſi, abigentes, aduenere Corinthum. Pari fraude uſus, etiam in Phliuntis *Phliuntis regio occupata.* regionem incurſionem fecit. Nam Albani incolẽtes loca iſta munitiſsima, Græcorum res agebant & ferebant. Reliqui Albani, qui habitabant in inferiore Peloponneſi regione, accedebant prædictis Albanis auxiliares, & ſequebantur quòcunque bellum auertiſſent. Itaque rex decreuit loca iſta reddere infirma, Albanos præterea hinc digreſſos noluit amplius

amplius quid in ſua regione rex innouare. Nam plerunque Albanos, quemadmodum modò diximus, defectionem feciſſe aiunt, & reliquos defectionis ſocios traxiſſe. In hunc modum in ditionem regis redijt Peloponneſus.

Mech. Athenas petit.

Rex autem ueniens Athenas, obambulans hinc inde, ueterem illam urbem & portus ſpectabat. Interea quidam peregrini, qui in arce erant, exponunt regi, quoſdam Athenienſes coniurationem feciſſe, ut proderent urbem Franco Bœotiæ principi, qui antea princeps Athenienſium extiterat. Sic urbs & Athenienſes in magnum diſcrimen uenere. Nam rex huic indicio fidem dans, capit ciues decem opulentiſsimos: eosq; inde abducēs, deportauit Byzantium, ut ibi habitarent. Rediens autem domum, præcones miſit, iubens Demetrium ducem præcedere cum uxore: Ipſe uerò per ocium ſequebatur.

Demetrius Aeno præfectus.

Duci quidē tradidit urbem Aenum, & uectigal quod ab ſalinis iſtius urbis ſoluebatur. Præterea à Ianuis regis accipiebat circiter ſexaginta myriades librarū argenti.

Franci Accioli interitus.

Francū Antonij filiū, quo per amorē abuſus fuerat (ut fertur) eiq; crediderat Athenienſiū arcem, eum inquam miſit ad Zoganum Peloponneſi præfectum, quē occidi iuſsit. Zoganus inuitans iſtum in tentorium ſuum, cum eo colloquutus eſt uſque ad noctem. Poſtea autem cum abiret Frācus, pergens ad ſuum tentoriū, ibi interfectus eſt à Zogano, cum ut ibi necaretur, precibus impetraſſet. Franci mors talis fuit. Rex aūt per ocium reuertebatur domum. Cum adueniſſet Pherras, diem ibi moratus eſt. Nam fama erat, Pannones cum exercitu accedere ad Iſtrum. Vbi aūt cognitum eſt, famam hāc eſſe falſam, non multo pòſt Adrianopolim peruenit, ducens ſecum Græcorum regis fratrem Demetrium cum uxore. Vbi proceſsit in regiam ſedem, miſſo nuncio eunuchum abduxit à cuſtodia filiæ ducis. Zoganus, qui relictus fuerat in Pelopōneſo, habēs ſub ſe Theſſaliæ exercitum, equitibus exceptis, res Peloponneſi circumiens cōponebat. Plurimùm lucri tum huic, necnon Peloponneſi ducibus accedebat ab mancipijs, quæ clàm ferentes transmiſerant in Theſſaliam. Peloponneſiaci quoq; plurima munera in iſtum uirum congerebant.

Salmenica arx rurſum obſeſſa.

Salmenicam quoque exercitu circumſedit: & æquas conditiones, quibus oppidani urbem dederent, obtulit. Cęterùm oppidani eas conditiones reſpuere, nec ijs obtemperare uoluerunt. Contigit autem poſtmodum, ut impunè & illæſus exiret ab arce iſta Græcorum dux, qui per annum ibi manſerat, quàm fortiſsimè & generoſiſsimè ſuſtinens bellum quod ab rege inferebatur. Nam Machmetes regiæ domus princeps de iſto uiro talē ſententiā protulit: Veni in Peloponneſum, quæ admodum magna regio eſt, & mancipia reperi plurima: nullum uerò uirum præter iſtum. Rex ea tempeſtate in regia ſede uerſabatur.

Thomas in Italiam.

Thomas ab Pelopōneſo profectus, & Epidaurū aſſumens, acceſsit ad Corcyrā: & eiectis inde mulierib. & liberis, nauigabat in Italiam ad Romanū pontif. Miſit quoq; legatum ad regē, periculū facturus num reddere ſibi uellet pro Epidauro, quam tradere uolebat, regionem omnem Europę maritimā. Rex legatū iſtum cōprehendi, & in uincula duci iubet. Nec tamen multo pòſt eum inuiolatū & illęſum dimiſit. Thomas ueniēs ad Romanum pont. apud eum uictū habuit, & quotannis ſex mille ſtateres † argenti.

† Al. auri.

Inſequenti æſtate, ubi apparuit uer, expeditionem ſumpſit Mechmetes cōtra Caſtmonę & Sinopæ principē. Huic dabat crimini amicitiam, quā fecerat cum Chaſane Longo. Præterea quod parabat, Chaſani adiunctus, incurſionē facere in ſuā regionē, unà cum eo hoſtiliter accedēs. Ferunt & alia: uidelicet Amarles frater agēs in Ianuis regis, regi nō ceſſauit ſuadere, ut fratri ſuo bellū indiceret. Implens igit̄ rex naues & triremes circiter quinquaginta & centum, eam claſſem mari profectionem facere iuſsit. Ipſe uerò tranſiens in Aſiam itinere pedeſtri, per cōtinentē incedebat. Claſsis regia Aſiæ oram tenebat, donec ueniret Sinopam.

Sinope.

At rex iter faciens per Caſtmonam urbem cum exercitu, tandem peruenit Sinopam. Vrbs hæc præiacet Euxino Ponto. extendit ſe, cum ſit Cherſoneſus, in mare ſtadijs uigintiſeptem: & in Iſthmo ſita eſt. Hortis & arboribus abundat. Plantas & arbores producit omnigenas tam manſuetas quàm ſylueſtres. Nomen eius eſt Pordapas.

Podarpas.

Sunt ibi damularum & leporum uiuaria. Nec deſunt aliæ feræ, quas uenari ſolemus. Vrbs admodum munita eſt. nam utrinq; mari cingitur, cū ſit ſpecioſa & pulchra. Ab continente uergit urbs ea in locum arenoſum. Ea uerò regio quæ in Cherſoneſum panditur, cāpeſtris eſt: & hinc facilè urbis mœnia aggredi licet. Machmetes profectus ad urbem iſtam, ante aduentum regis in Turcorum caſtra, huiuſmodi orationē cum Iſmaele habuiſſe fertur:

Mahmutis ad Iſmaelem oratio.

O`fili Scenderis, tu quidem ex illuſtri †Tyriorum genere natus es.

† Turcorū.

Præterea nec te fugit, etiam regem ex iſto genere prodijſſe, & contra Mechmetæ hoſtes haud ceſſare bellum gerere. Quid igitur non pacem & tranquillitatem amplecteris, & fratri tuo dimidium principatum concedens, alteri dimidio principatui imperare non uis? Sed ſpolias fratrē dimidia principatus parte, & totum gubernas, nec interim abſtinens iniurijs aduerſum te prouocare regem. Nunc igitur, ut res tuæ meliore ſint loco, conſulo ut egreſſus ad regem, teipſum & principatum ei tradas. Nec ingratum experiere regē. Proinde ne cuncteris huiuſmodi beneficio tibi regem deuincire. Nam ſatis ſcio, aliā accipies ab rege regionē, tua nequaquam minorem, & beatè ſecureq; uiues: nec ulla tibi interueniet triſticia. Nec negocia tibi erunt

bi erunt deinceps aut cum noſtris, aut cum tuis hoſtibus. Etiam ab fratre tuo tutus eris. Nec erit hoſtis qui principatui tuo inſidietur. Ipſe igitur profer, quem tibi ab rege in Europa principatum dari uelis, eúmque tibi apud regem impetrabo. Hæc quidem locutus eſt Machumetes dux, filius Michaelis. At Iſmael reſpondens inquit: Verùm oportebat, ô Machmeta, regem bello laceſſere Mechmetæ herois hoſtes: nec nos bello affligere, qui eiuſdem & nationis & fidei ſumus. Haud enim fas cenſetur, ut bellum moueat contra uirum eiuſdem nationis, & in fœdus ſuſceptum: præterea qui non prior iniurias fecerit, & eum è medio tollere ſtatuat. Nos quidem iniuria nulla affecimus regem, nec fœdera uiolauimus. Sin autem rex nobis ſuccenſet, quòd Chaſanem coluerim, age in hunc belli molem auertat. Ergo ſi hanc regionem rex ſibi tradi poſtulat, pro ea nobis tribuat Philippopolim: at ita, ne eam tributariam, uerùm immunitate recepta, poſſideam. Quod ſi fecerit, ad regem pergemus, eius æquitati fidem habentes. Videris'ne, quàm egregiè urbs munita ſit loci natura, & armis inſtructa? Bombardæ in circuitu poſitæ ſunt quadringentæ. Bombardarij iaculatores adſunt circiter bis mille. Habet ſupra decem millia uirorum hæc urbs. Hinc datur nobis quàm tutiſsimè reſiſtere, & hoſtes grauiſſimè lædere. His auditis, Machumetes plurimùm delectatus eſt Iſmaelis oratione: & proceſsit ad regem, ut ei perſuaderet, qui urbem iſtam in ditionem acciperet. Rex ubi ſingula quæ commemoraſſet Iſmael, intellexit, paratus erat pacem componere his conditionib. quas obtuliſſet Iſmael. Proinde Philippopolim ei præbuit. Iſmael uniuerſas ſuas opes ferens, excedebat urbe, & proficiſcebat in eam Europæ regionem quam ei rex aſsignauerat. Rex cum in ditionem accepiſſet urbem, & Iſmaelem in Europam ablegaſſet, etiam reliqua quæ ad iſtum principatum pertinebant, in regis ditionem deuenere. Et ſanè Caſtmona urbs erat opulenta, & in primis munita. In hanc princeps collocauerat uxorem & liberos. Ipſe uerò obſidionem Sinopæ tolerare uolebat. Regio autem Iſmaelis incipit ab urbe Ponti Heraclia, quæ regis eſt. porrigit ſe per Pontum uſque ad Paphlagoniam, & ad Turgutis regionem. Cum autem opibus per ſe ſit florentiſsima, attamen redditum habet annuum, qui præbet circiter uiginti myriades ſtaterum † argenteorum. Sola iſta Aſiæ regio æs fert, ut alibi annotauimus. Aes autem hoc ſecundum Iberiæ æs optimum perhibetur. Ex eo quotannis tributi nomine accipit rex quinque myriades ſtaterum auri. Naues plurimæ ſtabant in portu Sinopenſi, inter quas erat rotunda, quam extruxerat Iſmael. ea capiebat dolia noningenta. Hanc Byzantium abduxit. Etiam rex parauerat nauem, quæ ea tempeſtate, exceptis Venetorū nauibus, & Alphonſi Tarraconenſium regis naui, maxima erat. Alphonſus etenim primus fabricauit nauem capacē doliorum quatuor millium. Venetorum urbs deinde, ubi pax cum Liguriæ tyranno interuenit, naues ædificauit. Etiam Taraconenſium rex compoſuit naues duas, quæ magnitudine anteceſſere naues omnes quæ unquam fuere. At Taraconenſium regis naues, in ſeſe incidentes, præ magnitudine in portu confractæ ſunt, nec in mare deduci potuere. Rex Turcorum hæc audiens, & ipſe fabricauit nauem doliorum trium millium capacem. Nec multo pòſt interijt ea propter mali magnitudinem. Nam poſtquam in nauem adaptatus eſt, & quidam eam hauriret tempore longo, tandem ubi exhauſta eſt à quadringentis quibus id negocij datum erat, in ipſo portu ſubmerſa & mari obtecta eſt. Nauis autem gubernator aufugit, timens regem Mechmetem. Sed hæc quidem ſuccedenti tempore acciderunt. Rex igitur ſub idem tempus occupans regionem Iſmaelis, qui Scendere patre natus erat, rectà profectus eſt contra Chaſanem Longum, & contra Colchida, ut debellaret regem Trapezuntis, qui erat amicus & familiaris Chaſanis. In primis autem eo familiariter utebatur frater eius Ioannes. Ipſe quoque rex Dauid ſuam conſobrinam *, quæ erat Ioannis filia, Chaſani Longo in matrimonium collocauit. Rex Dauid rogauit Chaſanem, ut ſibi efficeret apud regem, ne in poſterum tributum ferre cogeretur ad ipſum Trapezuntis, ſed magis quærebat gratificari Chaſani rex Mechmetes. Cæterùm Chaſanis legati cum ueniſſent ad regem, inter cætera loquebātur faſtuoſa: poſtulabant quoque ſibi remitti & Colchidis tributū. Rex hos dimittēs minitādo: Haud multo, inqt, pòſt ueſtro periculo experiemini quid ab rege petendum ſit. Sub idem tempus cum iter per Cappadociā faceret filius eius natu maximus, qui Amaſiam imperio moderabatur, accedebat, munera maxima patri offerens: eúmque in terram procumbens, ut mos gētis eſt, adorauit. Hic adijt ad regem, necnō ſocer eius †Turiutes, cuius filiam uxorem duxerat rex, quam plurimum diligebat: eaque ſecunda poſt mulieres, quas in cubiculo ſuo tenebat, utebatur. Fratrem uxoris iuſsit, qui ad ipſum adierat, & in Ianuis agebat, ſequi quòcunque profectionem inſtituiſſet. Tunc igitur in militiam proficiſcenti regi, occurrit filius , munera quàm maxima ferens. Vbi autem tranſiuit Sebaſtiam, irruptionem fecit in Chaſanis regionem , urbem que occupauit nomine * Rex cum ulterius pergeret, obuiam habuit Chaſanis matrem, munera ampliſsima portantē, & nomine filij legatione apud regē fungentem. Progreſſa aūt in conſpectum regis, ſic infit: O rex Otomani-

Iſmaelis reſponſum. *Sinope Mechmeti tradita.* *Caſtamone.* † al aureorum. *Aes Iberiæ optimum.*

Alphonſi nauis. *Mechmetis expeditio in Armeniam, contra Vſun caſſanum.* * Deſpinā. *Cappadociā intrat Turca.* †Turgetes * Corycū. *Matris Vſuncaſſani ad Turcam oratio.*

manidarum, fili Amuratis, me quidem miſit Chaſanes filius meus, qui admodum rebus tuis fauet, nec inuidet felicitati tuæ, nec recuſat tibi gratificari in omnibus quæcunque imperaueris. Quæ autem nūc ſequuntur, ex me metipſa profero, uir diuine. Quid nos, qui eiuſdem tecum gentis ſumus, idem'que populus, bello perſequeris? Aut ignoras Paiazitē Lælapa, Amuratis filium, qui cum circa hæc eadem erraret, & plurimùm delinqueret in gentis ſuæ homines, tandē ſenſit ultionem?

Eiuſdem religionis homines ſe inuicem perturbare nefas.

Nam iuſticia accedens, eiq; manus inijciens, effecit ut trucidaretur ab Temire rege. Tibi quidem hactenus, quia manſuetè & clementer tractaſti tuæ gentis homines, nec cuiquā intoleranda feciſti, Deus maximam & copioſam largitus eſt felicitatem, auctore Heroe. Præterea præbet amplam & opulentam regionem, urbes & reges, qui omnes tuum imperium agnoſcunt, & contremiſcunt. Certè haud te clam eſt, fore, ſi contumelijs & iniurijs laceſsiueris homines qui Heroa colunt, ut nequeas amplius hoſtes tuos uincere: quamuis quidam natura & animo malè feriati homines, & impudentiſsimi, cenſeant iuſticiam nullibi terrarum homines punire, uerùm caſu quodam ſiue fortuitò res humanas gubernari.

Dei iuſtitiā, non caſum, omnia gubernare.

Nec ad quodcunque ſe contulerit quilibet ſiue rex, ſiue tyrannus, fas iuſtúmque eſt: ſed ſi iuſticia acceſſerit. Verùm enimuero cernimus Parcas utramque ſortem, bonam & malā, diſtribuere: & in utramque hanc ſecernunt homines, qui in terram aduenerint. Quibus melior ſors in hoc ſeculo à Parcis fuerit attributa, hi poſt mortem uincti pœnis ſubijciuntur.

Parcæ.

Solet autem aliàs numen ſedulò id procurare, ut quod quis intercedente iureiurādo pactus fuerit, præſtet. Sin preuaricatur, præuaricantem illico comminuit. Tu quidem maximam conſequutus es felicitatem, adeò ut nullus omnium qui in orbe ſunt, regum tibi ſit conferendus. Cauſſa uerò in promptu eſt. Nam paruiſti Heroi, & ſolennia quæ ſemel uiſa ſunt, non es tranſgreſſus: & in poſterum imperabis, ſi ſic perrexeris agere.

Legem diuinam cuſtodientes feliciter uiuere.

Pactis autē omnibus quæ quis fecerit, ſiue cum Herore, ſiue cū Deo, donec moriaris, ſtandum eſt. Verùm non honeſtè nobiſcum agis, qui ſumus de tua natione, & ſerui Herois. Nam etiam Parca tecum pacta eſt. Satis ſcio, hęc nos non deſpiciet, nec nos contumelijs & iniurijs abs te affectos aberrare uagos ſinet. Hæc loquuta eſt. Rex autem in hunc modum reſpondit: O' mulier, nō eo inficias quin iuſta ſint quæ commemoraſti omnia: uerum haud te clàm eſt, pactum conuentū amplius quidpiam quàm priuato gratificari regi, & tyranno. Id autem rerum experientia demonſtrare conſueuit. Nam ſi quis in eiuſdem nationis homines peccare apparet, eius rei teſtimonijs fides accipienda eſt. Deinde accedētem oportet ultionem exigere. Hoc à nobis factum eſt. Siquidem prædiximus filio tuo, nos nolle amplius ei noſtram præbere regionem. At non acquieuit noſtro imperio, nec regione noſtra abſtinuit: uerùm noſtra interturbare accedens nō ceſſauit. Ceterùm, utut hæc facta ſunt, tamē filio tuo hæc nunciamus: quæ ſi fecerit, ab eius regione exercitum abducemus. Det operam, ne in noſtrā regionem incurſiones faciat, nec auxilio ueniat regi Trapezuntis, ut ſimul cum ipſo capeſſat bellum.

Mechmetis reſponſum.

Hæc ubi enarrauit rex, mulier paciſcebatur, & pacem componebat. Qua conuenta, rex duxit rectà Trapezuntem contra regem Dauidem: qui defuncto rege Ioanne fratre ſuo, & relicto nepote uno, congregans Cabazitianos, qui imperant Meſochaldijs circa Trapezuntem regnum inuaſit, eo'que potitus eſt regnās, cum iniuria affeciſſet fratris filium, tunc demum quatuor annos natum.

In Trapezunta expeditio.

Claſsis autem ſoluens à Synopa, poſtquam eam ſubegerant, tendebat Trapezuntem: dextra Cappadociam tenens, & ueniens Trapezuntem, ſuburbana incendit, & diebus trigintaduobus urbem obſedit. Poſtea etiam rex cum exercitu acceſsit. Machumetes autem dux precceſſerat regem, & ante hunc uenerat Trapezuntem. Caſtris poſitis ibi in eo loco, qui Scylolimne dicitur, in colloquium ueniens cum Georgio Protobeſtiario patruele eius, iuſsit ut ſic alloquatur regem Trapezuntis Dauidem: Regij Græcorum generis rex magnus hæc dicit: Cernis, quàm longum iter, & quàm longam regionem emenſus ſit rex, poſtquam expeditionem ſumpſit contra te ut huc ueniret? Si igitur illicò urbem regis permiſeris arbitrio, ne dubites, prębebit aliā: ut Demetrio Græcorum principi, qui Peloponneſum rexerat. Donauit uerò hunc opibus plurimis, inſulis'que. Eidem & urbem opibus florentem Aenum tradidit. Is igitur nunc omni metu uacuus, ſecurus uiuit, maxima felicitate fruens. Si autem non obtemperaueris, uerùm regis uires experiri uolueris, ſcito urbem tuam breui direptioni obnoxiam fore. Nec enim prius ab oppugnatione deſiſtet, quàm urbem cæperit, & uos omnes ignominioſiſsimæ morti ſubiecerit.

Scylolymne.

Legatio ad Imp. Trapezuntis.

His dictis ab Mechumete, reſpondit rex Colchidis, in hunc modum: Verumenimuerò nos, cum hauddum fœderū fidem uiolaſſemus, fratrem regis mittentes, prompti & parati eramus, quòcunque iuſsiſſet rex, obedientes ire. Etiam regiæ claſsis duci loquuti ſumus, rogantes ne regionem noſtram populationibus affligeret. Paratos enim nos eſſe, ubi primùm aduenerit rex, deditionem facere. Hæc dicens, rogabat ut pax inter ſe & regem conueniret. Hac tamen conditione, ut rex ipſius filiam uxorem duceret, & regionem redderet, ex qua æqualem redditum huic, qui ex Colchide ueniret, quo-

Imp. Trapezuntij reſpōſum.

quotannis acciperet. His expoſitis, pacē orabat. Machumetes reuerſus in caſtra, occurrit regi: & quæ ex urbe cognita haberet, enarrat. Ceterùm rex elatus his ſermonibus, urbē ui capere & diripere nitebatur. Aegrè enim ferebat, uxorem regis Dauidis, priuſquā appuliſſet claſsis, ueniſſe ad ſuum generum Mamiam, & urbe egreſſam eſſe. Poſtea cum conſultatio proponetur quid agendum foret, uiſum eſt ut congreſſus fieret utrorumque: & iuramento interpoſito, in deditionem ſuſciperentur. Iuſiurandum itaque regis interuenit. Quo facto, peregrini milites regis urbē, ſicuti imperauerat rex, ſuſceperunt.

Turc. Trapezunte potitus.

Regem Trapezuntis nauē cōſcendere, cum ſuis liberis, & filia & cognatis, qui præſtò erāt, iuſsit: & ſoluentes, iuſsi ſunt nauigare Byzantium, quaſi & ipſe breui affuturus ſit, iter facturus per continentem. Vrbem autem eam commiſit regiæ claſsis imperatori, qui Callipolis præfectus erat. Peregrinorū præſidio arcem muniuit. Vrbi uerò præſidium Azapidum impoſuit. Poſtea miſit Chetirem Amaſię prȩfectum, qui regis iuſſu, loca urbi & Meſochaldio finitima occupauit. Hæc autem fuerant in ditione Cabæzitęorum, qui erant prȩfecti Græcorum Imperatoris, & filij eius. Singula iſta loca in regis ditionem, deditione facta, conceſſere. Rex autem relicto præſidio peregrinorum & Azapidum, iter fecit per continentem. Proficiſcebatur per Tzanorum regionem: quam, quia admodum munita erat, haud facilè tranſire poterat. Veniens deinde Byzantium, curauit ut rex Trapezuntius Adrianopolim ſubueheretur. Nec multo pòſt & ipſe eòdem peruenit. In hunc modum capta eſt Trapezus urbs, & uniuerſa Colchidis regio, deuenitq; in poteſtatem regis. Antea fuerat principatus, quē regebant Græci, moresq; & uictus rationem Græcorum maximè imitabatur. Verùm Græci & Græcorū principes, breui admodum tempore bello domiti ſunt. primò quidē rex potitus eſt Byzantio: poſtea arma tulit in Peloponneſum: dehinc Trapezuntis regem unà cum regione nactus eſt. Hæc quidem hactenus contigere.

Trapezuntis regio ut diſtributa.

Trapezuntios in partes diſtribuit: partem unam retinuit ipſe, ex qua fecit Silictarios, & Spathoglanos. hos in Ianuis tenebat, eorumq; miniſterio utebatur, necnon ipſis nefario amore raptus abutebatur. Partem autem aliam Byzantium tranſmiſit. Porrò ex alia Ianitzaros elegit. Quoſdam conſtituit ſeruos, qui in tabernaculis ſeruirent. pueros ex omnibus elegit octingentos, eosq; in peregrinorū cohortem ſubmiſit. Filiam regis Dauidis nō, quem admodū rex hîc petierat, uxorē duxit: haud tamen multo pòſt eam in ſuum cubiculū accerſiuit, perempto rege Dauide. Nepotem aūt huius, qui fuerat filius adhuc infans prioris regis, apud ſe habuit Crato. Regis autem Dauidis filius iunior, nomine Georgius, cum Adrianopolim ueniſſet, ad Mechmetæ religionē cōuerſus eſt.

Georgius Comnenus fit Turca.

Aſſumptis Turcorū moribus nō multo pòſt captus eſt ab rege, unà cū patre & fratrib. Nam miſsis literis, cōſobrina Dauidis regis, uxor Chaſanis uocabat aut regis filiū, aut patruelem eius, Alexiū Comnenum ex Mitylenis. Et literas quidem, quib. ſignificabatur ut unus ex filijs regis Dauidis, aut patruelis eius (ut dictum eſt) ueniret, ad dominam, quæ uxor erat Chaſanis Longi, tradiderant regi. nam literas iſtas dedit Protoueſtiarius Georgius curatori, moribus cæterà non improbo, ut appareret regi talis, quali fidendum eſſet in quibuſuis. Prȩterea ne innoteſceret quomodo Protoueſtiarius rem hanc celaſſet, timens Authentē ſiue Imperatorem magnum, & Baſſam Mechmetem, ne re cognita pœnas daret Authenti magno Protoueſtiarus. Quapropter literas magno Authēti obtulit. Rex, literis acceptis & lectis, nihil boni ſuſpicabatur.

Dauidis Imp. Trapezuntij cum tota ipſius familia interitus.

Comprehendi itaque iuſſit Dauidem regem, & filios eius, unà cum patruele, quos omnes in cuſtodiam dedit. Cæterùm filiam in ſuum cubiculum accerſibat. Cum autem eos aliquanto tempore in cuſtodia aſſeruaſſet, tandem abductos Byzantium necauit. Pueros quidem ex urbe, & ab locis urbi finitimis allectos, in peregrinorū album conſcribens, ad ſuum cubiculum ordinabat. Quoſdam præterea tradidit in diſciplinam, ut Turcorum ſtudijs imbuerētur. Reliquis filijs ſuis & ſatrapis dono dedit uirgines: quaſdam quoque per ſua cubicula diſpoſuit, quaſdam amicis donauit, quaſdam uerò filijs ſuis miſit, necnon quaſdam breui tempore maritis coniunxit. Ea autem quę ſequebatur hyeme, in regni ſede manens: uocabat Bladum, Draculis filiū, ducem Daciæ.

Bladus Dracula Moldauiæ, quæ & Tranſalpina, princeps: qui & Vladus.

Nam huius fratrem iuniorē apud ſe habebat, eoq; per amorem turpiter abutebatur, & in ſuum conuictum adhibebat. Diſcordia aūt uehemens inter regem & puerum iſtum exorta eſt, cum primò cum ſibi turpi amore flagranti obnoxium eſſe uellet. Nam cum primùm ueniſſet in regiam, ablegatus eſt ad Caramanū, quia regem propemodum interfecerat. Cum enim amore ardens puerum uocaret ad coitū, eumq; illecebris & præbibendo delinire ſatageret, poſtremò in cubiculum accerſitus eſt. Puer cum putaret ſe nihil huiuſcemodi ab rege paſſurum, prȩter ſpem cernit regem in turpe hoc facinus uelle prorumpere.

Dracula iunior Mechmetis Ganymedes.

Verùm puer reluctabatur, nec regem admittebat. Rex uerò oſcula figebat repugnāti & inuito puero. Puer igitur uagina gladium extrahit: regis femur grauiter uulnerat: & celeri fuga continuò ſibi conſuluit. Chirurgi autem uulnus regis curabant. Puer uerò conſcenſa arbore, ibidem occultabatur. Vt autem rex collectis omnibus diſceſſerat, etiam puer deſcendens ex arbore, & iter faciens, nō multo pòſt redijt in Ianuas regis, eiusq; concubinus factus

factus eſt. Rex nec etiam ijs abſtinet qui ſuã religionem ſequuntur. nam cum his ſemper diu noctuq; conuerſat. Cæterùm alienigenis non multum utitur rex. Verùm haud multo pòſt pueri huius fratri, quem Bladum nominant, Daciæ principatum rex permiſit. Opera igitur regis adiutus, accedens Bladus, Draculis filius, principatũ Daciæ occupauit. Vbi primùm in principatum promotus eſt, haſtatos delegit: quos in conuictum adhibens, corporis ſui cuſtodes deſignauit.

Draculæ Bladi crudelitas.

Deinde uocãs ſingulos qui in ea regione dignitate excellere uidebantur, quosq; putabat, ſi dux mutandus eſſet, proditionis conſilia agitaturos: hos inquam omnes cum tota familia letho dedit, & palis affixit, nec liberis, uxorib. famulisq; eorum parcens. Adeò uir ille maximam omnium quos nouimus, cędẽ & ſtragem hominum fecit. Nam ut ſibi conſtabiliret Daciæ principatum, fertur occidiſſe breui tempore circiter uiginti millia uirorum & mulierum, puerorumq;. Cum autem pulchros & egregios quoſdam delegiſſet milites & ſatellites, eos donabat opib. & diuitijs, necnon reliqua felicitate quã ex cęde illorũ acquiſiuiſſet. Itaque breui tẽpore uir ille innouationẽ et mutationẽ Dacię rebus induxit maximam. Præterea Pannones non paucos, quorum intereſſe putabat ut res Dacię quoquo modo bene haberent, nulli parcens, tributo maximo onerabat. Cum crederet Daciæ principatum iam ſatis firmum & tutum eſſe, conſilium capiebat, quomodo ab rege deſciſceret. Sententia autem Dacorum grauiter Bladum angebat. Timebat enim, ſi ipſe confirmato nunc Daciæ principatu quid contra regem molitus fuiſſet, ut negocia ſibi faceſſerent Daci, adducentes Pannones ſocios & auxiliares. Hęc quidem in hunc modum acta ſunt. Ea autem hyeme ut nunciatum eſt regi, Bladum nouarum rerum eſſe cupidum, & deliberare qua ratione à ſe deficeret, & conuerſum ad Pannones, cum ijs fœdere interpoſito ſocietatem coiuiſſe: hæc inquam accipiens, ualde uiro indignatus eſt. Miſit itaque uirum ſatis ſpectatum Ianuarum ſcribam, uirum Græcum, ad Bladum, qui hunc moneret, ut ad Ianuas accederet. Quod ſi ueniret, fore ut maximam gratiam iniret apud regem. Præterea bona plurima ferens, nunquam beneficijs regẽ ſuperare poſſet, ſi rebus regis fauere pergeret.

Catabolinus Mechmetis ſcriba & nuncius.

Cum huiuſmodi mandatis Catabolinum ſcribam Ianuarum ad Bladum proficiſci iubet. Chamuzæ uerò, quem Hieracophorum nominabant, qui apud Iſtrum latuit, ut adminiſtraret ſuo imperio regionem nõ modicam, & Bidinæ præeſſet, præcepit ut clàm, ſi dolo poſſet, Bladũ ad ſe perduceret. Addebat, ſe ei gratificaturum uel maximè, ſeu dolo ſeu alio quouis modo iſtum uirum cæpiſſet. Chamuzes igitur unà cum ſcriba conſilia tractabat, qua ratione imperata opportunè adrem conferrent.

Inſidiæ Blado à Turcis ſtructæ.

Viſum igitur eſt hoc eſſe conſultiſsimum, ut comitanti Blado ſcribam in ſua regione inſidias ponerent, cúmque hoc modo per inſidias exciperent. Sed conuenit, ut ſcriba, quando uellet redire ad regẽ, digreſſus à Blado, ſignificaret. Scriba quemadmodum decretum erat, fecit: & horam, qua abiturus eſſet ad regem, comitante Blado, indicauit.

Chamuzes à Blado uictus.

Quapropter inſidias, eò loci quò profecturus erat, Blado ſtruxit Chamuzes. Bladus itaque armatus cum ſuis proſequens ſcribam & Ianuarum ducem, in inſidias præcipitatus eſt. Quas ubi cognouit, ſuos illicò exhortatione firmauit, & miniſtros capit. Chamuzes autem accedens, pugnauit perquàm fortiter. Tandem Chamuzem in fugam uerſum capit: & reliquis fugientibus, euenit ut non multi perirent. Hos igitur omnes, quos uiuos comprehenderat, abduxit, & palis adfixit. cęterùm antequam capitali ſupplicio ſubderentur, mutilati ſunt, extremis corporis partibus præciſis. Chamuzem altiori quàm reliquos cruci affixit. Hoc autem ideo factum eſt à Blado, ut ſuis exemplum proponeret, ne quando ſimilia tentarent, quaſi ſimilia paſſuri. His ita geſtis, exercitum conſcripſit quàm potuit maximum, & illicò ad Iſtrum raptim agmen duxit: quem traijciens, uenit in loca Iſtro finitima, & in regionem regis: quam uno impetu, cæſis liberis & mulieribus, miſerè euaſtauit. Domos uillasq; incendit, ubicunque potuit ignem inijciens. Cum autem cædem feciſſet maximam, tandem reuerſus eſt in Daciam. Hæc ut allata ſunt ad regem Mechmetem, nempe legatos ſuos fœdè à Blado Daciæ duce peremptos, & Chamuzem, uirum inter Ianuas primarium, adeò contemptim & ignominioſè perijſſe, dolorem & mœrorem regi mouerunt, quemadmodum ueriſimile eſt. Illud autem longè grauiſsimum ducebat, ſi deſpiceret uiros tantos taléſque quos amiſiſſet, nec ultionem exigeret, præſertim cum eò iniuriarum & contumelię proceſsiſſet Bladus, ut nec ab legatis uiolandis abſtinuerit. Dolebat præterea regi, Bladum Iſtro tranſmiſſo, magna manu ſuam regionem incendiſſe: & magna ſuorum cæde edita, in Daciam redijſſe. Verùm quòd tanta crudelitate legatos ſuos tractaſſet, reliquis maius & atrocius iudicabat. Itaq; edixit, annuncians optimatib. ſuis, & alijs, ut quàm pulcherrimè armis inſtructi, cum exercitibus adueniant, atque unà ſecum in militiam proficiſcantur. Et quidem hoc pacto expeditionem contra Dacos ſuſcepit rex. Ferũt præterea † Mechmetẽ ducem, antequã cædes legatorum & Chamuzis præfecti, & regionis incendiũ nũciaretur, indicaſſe regi quæ feciſſent Daci uiris regijs. Quibus auditis, grauiter indignatus eſt: etiã uiro qui hęc expoſuerat, uerbera inflixit. Nec enim turpe habetur in Ianuis regis, flagris cædere eos quos ex mancipiorum numero, nec

† Machmutem.

Nuncij Turcorum Vlacides.

nec de Turcorum filijs in regnum ſuum tranſtulerit. Rex igitur per uniuerſum regnum dimittēs præcones, edixit, ut exercitus bene inſtructi & armati ad ſe adueniāt: equites præterea omnes ad hāc expeditionē cōciuit. Prçcones regij, qui regis uoluntatem per uniuerſam regionē nunciant, & nuncij, ſi quid noua rū rerū inciderit, ad Ianuas regis feſtinant, & citiſsimo gradu intra paucos dies maximos curſus peragunt. Si quis ex eorū numero in itinere equū cernit, equitē cōfeſtim ex eo deponit: cōſcendensq́; ipſe equū, iter maturat, impellens equum quantum poteſt. Deinde ſi alium inuenerit, eundem ſimiliter cōſcendit, & equum fatigatum iſti homini tradit. Et in hunc modum equos quieti tradentes, maximos conficiunt curſus. Corpus totū cingunt, ne doleat uel ęgrotet corpus quando currūt. Ex Peloponneſo Adrianopolim ſcimus regios præcones ueniſſe intra quinque dies. Hoc iter intra decem & quinque dies eques ægrè peragere poteſt, etſi maximè feſtinet: hi præcones nominantur Vlacides.

Equorum diſpoſitorum uſus.

Mechmetis in Moldauiā expeditio.

Copiæ uniuerſæ regis cū inſtructæ conueniſſent, primo uere profectus eſt contra Daciam. Tradunt hunc exercitum regis fuiſſe maximum, & ſecundum magnitudine ei quem cōtra Byzantium ductarat iſte rex. Verùm conſtat illum exercitum fuiſſe reliquis pulchriorem, & plurimū momenti tum in armis, tum in reliquo belli apparatu habuiſſe. Eo autem tempore in armis habuit rex circiter uigintiquinque myriades hominum. Huius numeri facilè iniri poteſt ratio ex Iſtri traiectu. nam publicani Iſtri traiectum emerant ab rege, numerantes triginta myriades aureorum ſtaterum: interim tamen conſtat, eos opes maximas eſſe lucratos. Per continentē deinde exercitus profectus eſt, ab Philippopoli. Implens uerò triremes circiter uigintiquinque, & naues circiter centum & quinquaginta, mari rectà ſubuectus eſt ad Iſtrū, quaſi iter facturus per Bidenam. Iuſsit tamen ut iſtæ naues per Euxinum pontum ad Iſtrum contenderent. Et quidem claſsis, quemadmodum præceperat rex, per Pontum ferebatur in Iſtri oſtium. ubi Iſtri oram attigit, aduerſo flumine nauigauit Bidenam: ubicunq́; egrediebantur nauibus, incendebant ædificia, & comburebant. Prailabum urbem Dacorum, quæ totius Daciæ forum erat celeberrimum, iniecto igne concremarunt. Pleraque autem iſtius regionis ædificia lignea ſunt, hinc fit ut facilè ignem admittant. Daci ubi acceperunt regem cum copijs aduerſum ſe pergere, liberos & uxores collocarunt quaſdam in montem Proſabum, quaſdam in oppidulum nomine *

Prailabum Valachiæ emporiū.

Praſobus mons.

quod circulo ueluti circumiens muniebat & cuſtodiebat. Etiam palus ſiue lacus paluſtris id oppidulum uel in primis & tutiſsimum & munitiſsimum præſtabat. Quaſdam præterea abdidere in querceta regionis, quæ tranſire difficile eſt uiro peregrino, qui non ſit indigena. Denſiſsima enim ſunt: & arboribus conſita denſis, plerunque inacceſſa & inuia ſunt. Mulieres quidem & liberos, quemadmodum dixi, in loca tuta contraxere. Viri uerò in unum collecti, ſequebantur Bladū ducem: qui ſecernens uniuerſum exercitum in duas partes, alteram quidem ipſe detinuit, alterā uerò ire iuſsit contra Nigræ † Pogdaniæ principē: ut ſi is conaret in Daciā irruere, fortiter reſiſteret, nec omitteret in eius regionē hoſtilē incurſionē facere. Nam inimicitiæ interceſſerāt inter Nigræ Pogdaniæ principē, Bladum. Quapropter bellum inter ipſos ardebat. Cuius hæc cauſa perhibetur. Princeps Nigræ Pogdaniæ miſsis legatis, hortabatur regem Mechmetem ad bellum inferendum Blado: quem quo magis moueret, pollicebatur ſe ſuas copias eius copijs iuncturum. Regi grata erant quæ princeps iſte afferebat. Proinde iuſsit ut promiſſa ad rem cōferrēt, & exercitū ſuum adderet Nauarcho prope flumen, & iuncto Marte obſiderent Celium urbem Bladi ſic dictam, & in ora fluminis ſitā. At princeps ille, ubi animum regis intellexit, conſcripto exercitu de regione ſua, pergebat ad claſſem regis, ut prope Celium urbem adiungeretur regio Nauarcho. Quo facto, uterq́; urbē eam oppugnabant. Cumq́; eam capere anniſi eſſent diebus ſanè plurimis, tandē repulſi ſunt inde amiſsis paucis. Cumq́; urbis oppugnatio parum procederet, uterque abijt. Niger Pogdanus proficiſcebatur quaſi populaturus Dacorum regionem. Verùm inhibitus eſt ab ea exercitus parte, quæ oppoſita ei fuerat, ut defenderet regionem, ne hoſtilia ab Pogdano pateretur. Bladus cum maiore exercitus parte iter faciebat per ſyluas glandiferas, exploraturus quānā cōtenderet regis exercitus. Rex cum traieciſſet copias Iſtrum, Dacorum regionē ingreſſus eſt: nec tamen eam populationibus urebat. nam ne id fieret, prohibuerat. Cæterùm inſtructo & compoſito agmine ibat ad eā urbem, in quā Daci exponētes liberos et uxores, ſequebant̄ regem per querceta. Si qui longius ab agmine regis fuerant progreſsi, ab Dacis excipiebātur, & extemplò peribant. Rex cum nūciaretur neminē accedere qui prælij poteſtatē faceret, præterea nec à Pannonibus Blado auxilij quicquam eſſe, hoſtem contemnebat, & uallo communire caſtra negligebat, quamuis ea in patente campo locaſſet. Bladus, ubi accepit ex nuncijs, hoſtes accedere infeſto agmine, nuncium miſit ad Pannones, talia dicentem: O' uiri Pannones, uos non dubito ſcitis, regionē noſtrā ueſtræ eſſe finitimam, & utrique habitamus affuſi Iſtro. Nunc aūt, ni fallor, accepiſtis Turcorum regem magna manu accedere, ut arma nobis inferat. Si nūc Daciā uaſtarit, ſibiq́; ſubegerit, ſcitote, haud ceſſabit tanto cardine rerū: uerùm continuò arma

† Pogdoliç

Podoliæ princeps Vu lado infeſtus.

Celium Valachiæ, Lycoſtomos olim, hodie Kilia.

Securitas Turci.

Vuladi ad Vngaros legatio.

arma hoſtilia ad uos circumferet. Nec dubio, quin maxima hinc pericula ueſtram regionem incolentibus immineant. Tempus igitur nunc poſtulat, ut nobis auxilio ſitis, ut exercitum hoſtilem quam primùm e regione propulſemus. Nec expectandum cenſeo, donec regionem noſtram cõtuderit, & penitùs euaſtarit, & gentem noſtram ſibi ſubiugarit. Etiam ducis noſtri fratrem maiorem rex habet: hunc principem Valachiæ conſtituit. At opera danda eſt, ne ei ſingula ex ſententia ſuccedant. Nam Bladi fratrem iuniorem, cum arma contra Daciam uibraret, rex maximis ſtudijs coluit, magniſq; honoribus affecit. Opibus & ueſtitu precioſo multo cum uirum donauit, hunc iuſsit ſermones ſerere cum Dacorum proceribus, ut ipſe tandem potiretur rerum ſumma. Quapropter cum breui in magnam felicitatem ſit promotus, ut pareret regi, imperata fecit, & Daciæ proceres tentauit. Nec tamen quicquam adhuc efficere potuit: uerùm repulſus eſt. Pannones cum hæc audirent ex nuncio, dictis obtemperarunt, & prompti erant omnes, ut Dacias ſuppetias ferrent, & hoſti quàm fortiſsimè reſiſterent. Delectu igitur habito, conſcripſerunt exercitum. His quidem Pannones erant occupati. Rex autem hoſtili animo cum exercitu procedens, quacunq; proficiſcebatur, uicos incendebat, pecora diripiebat, quæcunque caſus obtuliſſet. Equites regij mancipia pauca in caſtra ducebant: uerùm magis ipſi interibant, ſi quãdo ab agmine incautius auulſi fuerant.

Bladi diligentia & audacia.

Ferunt, Bladum ipſum in regis caſtra ſpeculatorem ueniſſe, & ſingula præſentem conſideraſſe. Non tamen mihi ueriſimile uidetur, Bladum uoluiſſe tanto ſe committere periculo, cum plurimis potuerit, qui præſtò erant, uti ſpeculatoribus. Sed forſitan id confictum eſt, ut uiri audacia inſignior oſtentaretur. Veruntamen Bladus interdiu accedebat quàm proximè ad hoſtilia caſtra: & tentoria militum, regiſq;, necnon forum contemplabatur. Bladus habebat equites pauciores quàm decem mille. Sunt tamen qui tradunt, eum non plures quàm ſeptem mille equites ductaſſe. His confiſus, ſub primam noctis uigiliam aduenit, & in regia caſtra impetum dedit. Primò terror ingẽs in caſtris obortus eſt. Nam regij milites putabant exercitum magnum & alienigenam peregrinumq; ſibi incumbere. Idem credebat & rex. Proinde præſentem intentabant uiris omnia mortem: adeò magnum inopina illa & improuiſa oppreſsio incuſſerat terrorem. Lampades enim & cornua irruptionem ſignificabant. Verùm regia caſtra non aliò translata ſunt, ſed in eo loco quem occuparant primò, immota manſere.

Turcorum quies nocturna.

Turcis enim conſuetudo eſt, ut nocturno tempore caſtra nequaquam moueant: uerùm in eo loco, quem caſtris muniendis cæperunt, perſiſtant, ſiue fur ingreſſus ſit in caſtra, ſiue aliquid aliud noui ingruerit. Eo tempore Turci in maximum terrorem coniecti, in ſuis tentorijs quieti manſerunt. Regij præcones per uniuerſa caſtra incedentes, clamabant, ne quis loco quem tenuiſſet, moueretur. Bladum mox, qui irruptionem fecerit in caſtra, regis marte caſurum.

Turci edictum.

Præcones quidem ut territis animum adderent, iuſſerunt ſingulos in eo loco manere, in quem collocati fuiſſent, dicentes: Viri † Mulſumani, durate breue tempus. cernetis enim hoſtem regis admodum citò in caſtris obiturum mortem, dantem pœnas ſcelerum, quæ in regem perpetrare auſus fuit. Alia plura his ſimilia expromebant, etiam hoc addentes: Quòd ſi exercitus immobilis ſteterit, prælium citò deſinet: ſin loco motus fuerit, omnes peribitis: rex enim uos omnes necabit, priuſquam ille fugere poſsit. Blado irruenti in regia caſtra, primò occurrit exercitus Aſiaticus, & prælium non admodum longum ibi commiſſum eſt. Nam Aſiani in fugam coniecti, paulatim in cohortes conglobati, recedebant, ut ſeruarentur. Bladus autem habens lampades ardentes & ignes, agmine ſtipato pergens contra regis copias, primò Ianuas regis affectabat.

† Muſulmani.

Valachorũ, qui & Moldaui, audacia.

Cæterùm Bladi milites aberrarunt à prætorio regis, & inciderunt in tentoria regiorum ducum, Machumetis uidelicet & Iſaaci: & ibi fortiter pugnabant, trucidantes camelos, mulos, & alia iumenta. Quum autem pugnam facerent, in ordines collecti & conſtipati, nihil ſanè memoratu dignum paſsi ſunt. Verùm ſi qui paulò longius ab ordinibus erant euecti, extemplò Turcorum manibus cadebant. Pedites qui apud Mechumetem erant, quum eſſent uiri fortes, præliabantur admodum memorabiliter. Tandem omnes quotquot erant de exercitu regio, præter Ianuæ milites, aſcenderunt in equos. prælium eò loci diu feruebat. Hinc conuerſi Daci, maturabant iter ad regis Ianuarum milites. Quum autem inſtructos & armatos inuenirent, breui tempore pugnarunt.

Caſtra direpta.

Deinde omiſſo prælio, uertuntur in forum caſtrorum: quod diripientes, & ſi quem fortè ibi inuenerant occidentes, tandem quum aurora appropinquaret & luceſceret, egreſsi ſunt caſtris, amiſsis paucis admodum ea nocte. Etiam pauci, ut fertur, de regio exercitu deſiderati ſunt. Vbi primùm dies illuxit, rex eligens optimos quoſq;, qui ſub tribunis degebant, & Haliem Michaelis filium ducem iſtis præponens, iuſsit ut citato agmine Dacos cedentes inſequerentur.

Halibeg.

Halies aſſumpto exercitu, profectus eſt ſumma celeritate adhibita, contra Bladum: & ſummis uiribus abeuntis ueſtigia ſequutus, Bladi exercitum aſſequutus eſt. Subitò autem in hoſtilem exercitum irruens, interfecit plurimos: captos'que Dacos circiter mille, in regia caſtra abduxit. Quos

Bladus uincit.

interaci

interfici omnes rex curauit. Etiã noctu quendam cõprehenderũt de Bladi militib. Turci hunc deduxerunt ad Mechumetẽ. qui cum interogauit, quiſnã & cuiâs ſit, & unde ueniat? Qui ubi ad ſingula, quemadmodum interrogatus erat, reſpondit, tandem iuſſus eſt dicere, ſi ſciret ubi'nam Bladus Daciæ princeps nunc moraretur? is reſpondit, ſe quidẽ quæ ſcire expetant, exactè noſſe: uerùm ſe nunquam enunciaturum horum quicquam, adeò metuere ſe dicebat uirum illum. Illi autem minantes dixerunt, niſi quæ ſciſcitarentur continuò exprometet, periturum. Qui reſpõdit, ſe quidem mortem perpeti paratũ eſſe, ſe uerò non audere quicquam eorum quæ ſcire cuperent, profari. Machumetes admiratus uiri reſponſum, eum continuò necauit, dicens: quòd ſi uir ille exercitum haberet memorabilem, non dubito quin breui ad magnã claritatem euaderet. Hæc quidem hactenus facta ſunt. Rex hinc decedens, rectà contendebat ad urbem in qua regiam ſedem Bladus habebat*. Singulis noctibus, ubicunq; manebat, per circuitum caſtra uallo circũdabat, & munitionibus, admodum diligenter caſtra emuniebat. Vigilias præterea ſolito maiores deducebat: exercitumq; diu noctuq; in armis tenebat. Agmine autem compoſito proficiſcens, in Daciam peruenit: & acceſsit ad eam urbem, in qua Blado regia ſedes erat. Daci quidem ſe non parabant, quaſi ab rege obſidendi. Portas itaq; aperuerunt, & parati erãt ſuſcipere regem cum exercitu aduenientem. Rex præter urbem uectus, cum uirũ nullum in muris conſpicaretur, nec etiam bombardarios qui in exercitum eiacularentur, nec caſtra metatus, nec urbem obſidere aggreſſus eſt. Progreſsi igitur, ut ſuos patibulis & palis affixos uiderunt, iter promouerunt ad ſtadia circiter uigintiſeptem. Exercitus quidem regis incidit in patibula & palos, occupantes locum: eius longitudo extendit ſe ad ſtadia decem & ſeptem. Latitudo uerò continet ſtadia ſeptem. Patibula & pali apparebant maximi, quibus affixi conſpiciebantur uiri, mulieres, & pueri. Horum miſerè peremptorũ numerus complectebatur uiginti millia hominum. Profectò horrendum & miſerabile ſpectaculum cùm Turcis, tum regi. Rex admiratione defixus, dicebat: Haud poſsibile eſt eum uirum qui adeò magna fecerit, regione ſua ſpoliari poſſe, præſertim cum adeò mirabiliter tum principatu, tum ſubditis uti norit. Veruntamen addebat, eum uirum qui tanta patrauerit, haud multi faciendum eſſe. Reliqui Turci aſpicientes multitudinem hominũ in patibulis & palis hærentiũ, ſtupebant. Erant namq; patibulis & palis affixi infantes è matrum gremio rapti. Volucres nidos fecerant in inferioribus eorum. Cum autem rex proficiſceretur, Bladus agmen regiũ uſq; carpebat, interficiens equites, & Azapides, ſi quando imprudentius ab exercitu regio fuerant euagati. Bladus animum intendebat in Nigræ* Pogdaniæ principem, qui quemadmodum nũciatum erat, obſidione circumuenerat † Cellium urbem Bladi. Relinquẽs autem exercitum, qui continebat circiter ſex millia hominũ, eos iuſsit per querceta ſequi regẽ: & ſi quis paululum modò digreſſus fuerit ab regio agmine, eum truncare iuſsit continuò accurrentes. Ipſe uerò rectà ducebat cõtra Nigræ Pogdaniæ principem. Exercitus autem Bladi, cum ipſe abijſſet, abitũ principis admodum gaudebat: & rectà pergens in hoſtem, putabant ſe magnam gloriam inuenturos, ſi hoſtem ſubitò oppreſsiſſent. Cum nuncius ueniſſet ad uigilum ſtationem quæ ibi erat, indicabat hoſtes aduentare. ſinguli igitur, præter regis Ianuas, ad arma proſiliebant. Mechumetes præcepit Ioſepho, ut præcedens hoſtem ad prælium eliciat. Mechumetes quidem cum uniuerſo exercitu in armis erat. Ioſephus ubi uenit ad hoſtem, continuò uictus eſt: & fugiens, feſtinabat in caſtra regis. Omares, Turachanis filius, qui & ipſe ordinatus erat ab Mechumete, ut cominus pugnaretur cum hoſte, ad pugnam proficiſcẽs, occurrit Ioſepho fugiẽti, eumq; blaſphemando & maledicendo ſic alloquitur: O' miſer quò abis? an ignoras regem, quomodo te fugientem ſit excepturus? An'non crudelius ab rege quàm ab hoſtib. tractaberis? An'non ignominiſsimæ morti te tradet, ubi te fugã inijſſe ſenſerit? His dictis hominem commouit, ut conuerſus unà cum Omare Turachanis filio rediret in prælium, & pugnaret fortiſsimè. Nec multo pòſt Dacos in fugam effuſos perſequentes, occiderunt plurimos, nulli parcentes. Cæſi ſunt circiter bis mille. Præfigentes autem Turci haſtis capita Dacorum, reuerſi ſunt ad regem in caſtra. Omarem rex donauit Theſſaliæ principatu. Mazales autem adhuc ſupererat, & ſequebatur regẽ, ducens uiros fortiſsimos. Dacorum audacia, qui ſecundam in regia caſtra irruptionẽ fecere, hunc euentum ſortita eſt. Rex ex Dacorum regione mancipiorum prædas agebat non modicas. Nam immiſſo equitatu, regionis partem percurrebat non modicam. Equites capientes mancipia plurima, maximas ſibi pepererc opes. Etiam iumenta plurima nacti ſunt. Exercitus regis agens ultra uiginti myriades equorum & boum, uenit ad Iſtrum. Caſtra regia terrebant Dacos, quamuis magnã audaciam oſtentantes. Turci autẽ ſumma celeritate adhibita, tranſgreſsi ſunt Iſtrum. Rex Haliem† Michaelis filium à tergo ſubſequi iuſsit, cum caſtra ad Iſtrũ poſuiſſet. Draculem, fratrẽ Bladi principis, ibidem in regione reliquit, præcipiens ut colloqueretur cum Dacis, & regionem eam ſubigeret: præterea ſtrenuè adiuuaret iſtorum locorum præfectum. His ita geſtis, ipſe rectà in regni

ſedem

Moldaui militis conſtantia.

* Praylabũ forte.

Vuladi carnificina.

Bladus Turcum ſequitur.

* Podoliæ.

† Kilim.

Ioſephus à Valachis fugatus.

Præda ex Moldauis.

† Mazalis.

Draculæ iunioris ambitio.

ſedem abijt. Dracules quidam, quemadmodum præceperat rex, unumquenq; uocabat, dicens: Viri Daci, quid putatis deinceps de uobis futurum? neſcitis quantas copias rex habet? præterea ignoratis, quòd regiæ copiæ expectantur? quæ ubi primùm acceſſerint, regionem ueſtram populabuntur: & ſi quid reſidui fuerit, auferent. quî fit, quòd recuſatis regis amicitiam? Efficiamini amici regis, & finis erit malorum, quantum ad regionem & ad ędificia attinet. Scitis enim, uobis in pręſentiarum neque pecus, neque iumentum ullum relictũ eſſe: Hæc omnia grauiſsima paſſi eſtis, auctore fratre meo, cui morem geſsiſtis, uiro impijſsimo, qui Daciam affecit clade maxima. Huiuſcemodi cladẽ nec per uniuerſum terrarum orbem factam eſſe audiuimus. Hęc cum nũciaret Dacis, per eos qui ad mancipia redimenda conuenerant, eos facilè in ſuam ſententiam pertraxit. Reliquis dici iuſsit, ut confidentes, nec quicquam mali metuentes, ad ſe tranſirent. Hi igitur in unum congregati, decreuerunt utilius eſſe & cõſultius, obtemperare Draculi potius, quàm Blado principi. Euntes igitur paulatim ad Draculem iuniorem Bladi fratrem colligebãtur. Quod ubi acceperunt reliqui, & ipſi ad fratrem eius Draculem tranſitionem fecere. Exinde cõtracto exercitu haud contemnendo, & adducto ſimul regio exercitu, ducatum & regionem in ditionẽ regis redigebat. Bladus cognito Dacos ad fratrem confugiſſe, cũ ſciret omnia fruſtra tentari, quòd tantam antea ſuorum feciſſet cædem, in Pannonam abijt.

Bladi fuga in Vngariã.

LIBER DECIMVS.

Bladus Belgradi captus

EXPEDITIO regis in Dacos hunc finem habuit. Bladus, fratre Dracule accedente, & Daciam ſubigente, ad Pannones ſe recepit. Pannones, quorum propinquos & conſanguineos in Dacia crudeliter peremerat, capitis eum coram ſuo rege Mathia Choniatis filio anquiſiuerunt. Cum ſententiam contra ipſum protuliſſent grauiſsimã, ut qui præter ius & fas homines occidiſſet, Belgradum ductus, ibi in carcerem impactus eſt.

Rex eadem adhuc æſtate, cum autumnus aduenisſet, nuncium miſit in Lesbum, qui imperabat ut pararent claſſem, & conuenirent in loca maritima. Ipſe quidem ducens Ianuæ milites, cum pauca Europæorum militum manu expeditionem ſuſcipiebat, tranſiens in Aſiam. Rex terra, claſsis uerò mari proficiſcebantur. Expeditionis regiæ contra Lesbum hanc cauſam aſsignant, Lesbi princeps beneficio regis tenebat iſtam regionem tributariam, numerans quotannis circiter bis mille ſtateres aureos, iam inde ex eo tempore quo Paitogles Callipolis præfectus, imperante Amurate iuniore, claſſe adueniens, in Lesbum incurſionem hoſtilem fecerat, abductis inde mancipijs plurimis: nec non capta Callona, Lesbi urbe opulentiſsima, quam deuaſtans domum reuerſus eſt. Etiam antea reges inſulam hanc tributariam habuere, nec non Chium, tempore Amuratis quem genuit Orchanes. Sub eo rege inter cæteros & Ionuzes electus ab Ianuarum militibus, profectus eſt in Lesbum: & obſidione circumueniens Molibum, nihil efficere potuit ſanè eorum quorum gratia aduenerat.

Lesbum expeditio.

Expeditio in Lesbum.

Cauſſa autem quare rex Lesbo arma inferebat, talis erat. Rex Lesbio crimini dabat, quòd Tarraconnẽſes piratas portu excepiſſet, & mancipia plurima ab ijs emiſſet, quæ uenerant ab regione regis, ex quibus non parum lucri Lesbius princeps acceperat. Nam Tarraconenſes ab Lesbo procurſantes ad maritima latrocinia, nec nõ hi qui degebant in inſulis Cycladibus idem uiuendi inſtitutum occipientes, regis regionem diripiebant. Deinde reuertentes onuſti mancipiorum præda in Lesbum, ea inter ſeſe partiebantur, aſsignantes Lesbio duci partem magnam, & neutiquam cõtemnendam. Hæc cum nunciaretur regi, motus eſt ad bellum inferendum Lesbio principi.

Hiſpani piratæ.

Lesbo donatur Franciſcus Cataluſius 1355. ſororemq; duxit Caloioãnis Imp. Dominicus Lesbi princeps.

At Lesbi princeps Dominicus, quẽ Græci Cyriacum uocant, frater iunior exiſtens, ſeniorem qui à patre Lesbi principatum acceperat, cumq; tempore longo adminiſtrarat, inſidijs circũuentum cæpit: & Baptiſtæ uiro Ianuẽſi, quo uſus fuerat auxiliatore in inſidijs, tradidit. Nec ſanè longo interiecto tempore fratrem obtruncat, atque ſolus principatu potitur, pendens regi tributũ quotannis circiter duo millia ſtaterum aureorũ. Genus principũ illorum, Lesbum q regebant, & Catelusij nuncupabantur, apparet ab Ianuenſibus deduci. Nam uenientes auxilio Græcorum regi, qui Byzantium tenebat, & eam inſulam imperio temperabat, ſtrenuè eum adiutarunt, atque magna effecerunt. Rex igitur Byzantius, ut uirorum illorum uirtutem aliquo modo ueneraretur, ijs conceſsit inſulæ huius principatum. Qui tenentes eam inſulam, tandem inde progreſsi ſunt, ut occuparent Aenum urbem Thraciæ, iuxta flumen Hebrum. Nam ciues eius urbis aduerſabantur † Harmoſtæ: & ut ſibi uires pararent, uocabant ab Lesbo Catelusiorum genus. Catelusij urbem eam occuparunt, & fortiter retinuere, cum plerunque inteſtinis ſeditionibus & odijs exagitarẽtur Græcorum reges. Videtur autem iſta inſula iam olim ſub Catelusijs Ianuenſibus extitiſſe, & paruiſſet † Phociæ in Aſia adminiſtratori, cui nomen fuit * Catanes. Verùm ex inſidijs inſulam hanc occupauit Catanes.

Lesbi Catelusij tyrãni.

† præfecto.

** Foglia uechia nunc.*

Cui bellum inferens Græcorum rex, etiam Mitylenas ſuo imperio iunxit, nec bellum gerere contra Phocæam abſtinuit. Exinde quum Cateluſij impigrè ſubſidio ueniſſent Byzantio regi, beneficio eius inſulæ dominium conſequuti ſunt. Hanc tempore longo tenuere: eius principes etiam noſtra attigere tempora. Iungentes autem connubia cũ Trapezuntijs regibus, & Græcorum ducibus, necnõ cum ijs qui apud Græcos præſtare uidebantur, inſulam eam rexerunt ſaluberrimis legibus fundatam. Ab ea continente, quæ Aſiam ſpectat, excurrit ad ſtadia circiter octoginta. Cæterùm & iam olim in poteſtate Ianuenſium fuit Chius, nec tamen armis capta. Verùm cum Græcorum reges pecuniæ inopia laborarent, propter bellũ quod ea tempeſtate gerebant cum † Medis & Tryballis, magnam pecuniæ uim mutuò acceperunt à Martino eius inſulæ rectore. Græci tandem eam inſulam receperunt, cum æs alienum, quo erant obligati Martino, perſoluiſſent. Deinde uenit inſula hæc in Ianuenſium ditionem: qui, cum non multum temporis interueniſſet, aduenerunt cum triremibus, ut urbem eam caperent. Hi nec populi, nec magiſtratus conſenſu & uoluntate miſſi erant, ut inſulã eam in ditionem reciperẽt, uerùm ſua ſponte, cum eſſent † nouem familiarum uiri principes, ab domo profecti, inſulam eam ſubegere. Ex eo tempore cõmuni conſilio magna cõcordia urbẽ gubernarunt, cum ubique ipſorum in rebus gerendis modeſtia eluceret. Tandem urbis & inſulæ partes emerunt uiri Ianuenſes, qui plurimũ pollebant opibus, propter maſticis redditum & prouentum. Inſula namque iſta in mari Aegeo ſita, maſticis fructum reddit uberrimũ: & qui huic operi ſunt intenti, lucra multa ferunt. Hæc autem minus remota ab Aſia eſt, quàm prædicta. Siquidem ſtadijs maximè quinquaginta ſeptem ab ea diſsita eſt. Gubernatur à principibus illis nouem, qui primò eam inſulam ſui iuris fecerunt: necnon ab alijs, qui poſtmodum patrias urbes in ea inſula ab Græcorum regibus redemerunt. Metropolis Chij optimis regitur legibus, nec ulli omnium urbium, quæ in iſtis inſulis frequentantur, diſciplinæ ſanctitate inferior eſt. Redditus habet largiſsimos, qui incredibile eſt dictu, quantas opes ſuppeditent ijs qui eam regunt. At Mechmetes Amuratis filius hoſtilia arma intulit Lesbo, his de cauſsis quas ſuprà memorauimus. Accedebat præter ſocietatem, quam cum piratis inierat Lesbi princeps, etiam fratris mors: cuius culpam in eum principem rex transferebat, & ulciſci fratris manes in animum induxerat. Rex quidem itinere pedeſtri in Aſiam tranſiens ferebatur: at claſſem, quæ complectebatur triremes uigintiquinque, & naues minores centum, per

Chius uendita Ioannitis.

† Perſis.

Martinus Chij rector Boccanigra 1261.

† Al. decẽ, quos Maonenſes uocant. Vide Iuſtinianũ, An. 1261. & 1346.

Chius metropolis, et Reſpub. eiuſdẽ.

In Lesbum expeditio.

mare ſequi iubet. Bombardas per mare in inſulam eam tranſportauit: necnon lapides, quibus onerarentur, circiter bis mille. Belli quidem inſtrumenta & machinas mari ad eam inſulam ſubuehi curauit. Ipſe uerò ueniens Poſsidium, pedeſtri itinere ad inſulam accedebat, ducens Ianuarum milites, & quoſdam Europæos circiter bis mille. Nam quum dimiſiſſet exercitus, rediens ab Dacia, continuò bellum mouebat contra iſtam inſulam. Copiæ ubi in continentem ſunt expoſitæ, illicò incurſionem fecerunt in inſulam, eam'que populati ſunt. Verùm pauca inde abſtulerunt mancipia. Mox legatum ad Lesbi ducem miſit, qui iuſſu regis diceret principi ſeu duci, ut urbem dederet. Quod ſi faceret, fore ut ab rege acciperet aliam, & admodum magnam regionem. Princeps Lesbi neſcio quo genio malo in tranſuerſum abſtractus, pacem regis aſpernatus eſt. Rex itaque bombardas ſiſtens, & contra urbem dirigens, in continentem pergebat conſilio Machumetis, qui eũ adhortabať, ne in inſula moraretur. Machumetes accepto exercitu, urbem oppugnabat, diſtribuens copias uniuerſas in turmas, & manipulos. Murum bombardis arietabat diebus uigintiſeptem, urbis'que partem non modicam ſtrauit. Habuit bombardas quæ in ſublime globum torquent, quas mortaria nominant, quibus urbem grauiſsimè afflixit. Oppidanorum copiæ in arctum cogebantur. Oppidani tamen, cum fortè etiam quidam de piratarum numero præſtò eſſent, egreſsi urbe, manus cum hoſte conſerebant. Res uerò eorum nequaquam proſperè ſuccedebat. nam Turci laceſsiti ab oppidanis, accurrebant ad murum: & magna audacia freti, eum ſuperare nitebantur. Oppidanis in grauiſsimo periculo uerſantibus, ſiquidem hoſtis multitudine ſuperior erat, princeps inſulę legatos miſit, qui nunciarent regi, ſe paratum eſſe dedere urbem, & reliqua urbis oppidula. Se tamen petere, ut ſibi à rege aſsignetur regio alia, æquales huic redditus habens. Pollicebatur quoque ſe ſtrenuè imperata facturum, quócunque tamen in militiam eductus fuerit regio iuſſu. Machumetes, cum intellexiſſet principis & oppidanorum ſententiam, reſpondit, ſe nuncios miſſurum in continentem ad regem, qui haſce principis conditiones ei exponant. Vbi hæc ad regem relata ſunt, uidelicet quæ promittebat inſulæ Princeps, cõtinuò in gaudium effunditur, & in inſulam traiecit, lubentiq; animo admitit principis, quas præſcribebat, cõditiones: aitq; ſe hiſce conditonib. inſulæ principi fœdus & pacẽ daturũ. Cũ iam res utrinq; deciſa, & fides fœderis, iureiurando utrinque interpoſito, accepta eſſet, urbe egrediebatur inſulæ princeps: & ueniens ad regẽ, eũ adorat, & huiuſcemodi orationẽ exordit.

Noſti,

Poſtulata Turci à Lesbi principe Nicolo Catelusio. 1459.

Mortaria.

Vrbs et dux deditur.

Lesbi ducis ad Turc. oratio.

Noſti, ô rex, ex quo inſulam iſtam regere cœpi, me iuriſiurandi religionem temeraſſe nunquam. Quòd autem mãcipia ex regione tua ui prędonum abſtracta nõ receptauerim, ſciri poterit ab iis qui Aſiæ loca incolunt. Nam mancipia, quamprimùm capiebantur è tua regione, continuò à me dominis ſuis reddebãtur. Prętera maximum mihi fuit ſtudiũ, ut ſicubi ueſtra mancipia quis eſſet nactus, ea ſtatim dominis ſuis reſtituerentur. Quòd piratas ſuſcepi, ea gratia factum eſt, ne prædas ex mea regione agerent, eámque uaſtando corrumperent. Nec ulli horum unquam uel occaſionem præbui, uel conſilium dedi, ut adnauigantes quicquam damni regioni tuæ importarent. Nunc autem ad te uenio, urbem atque adeò uniuerſam inſulam tibi tradens. Supplex uerò te oro, ut quemadmodum hactenus rebus tuis plurimum beneuolentiæ præſtiti, ita nobis gratias referat rex. Hęc quidem fatus eſt, & lachrymę cadebant obortæ, dicenti, inſcitia oppidanorum factũ eſſe, quòd non ſtatim ab initio, cum bona ab rege nunciarentur, uenerit. Rex exprobrans ei ſuam inſcitiam & imprudentiam, poſtremò conſolationem adhibuit, iubens eum eſſe bono animo, nihil cũ mali propter id quòd primò non paruerit edicto regis, paſſurum.

Lesbos Mechmeti dedita.

His ultrò citroq; dictis, urbẽ rex in ditionem accepit: principemq; etiam in reliquas inſulę urbes ire iubet, ut earum arces ſe dederent. Qui impigrè iuſſa regis capeſſens, unà cum regiis præfectis urbes adiit, eaſq; regi tradidit. Rex continuò, ne qua innouatio exoriretur, urbes in ditionem acceptas pręſidiis firmat. Mitylenarum ciues in tres diſtribuit partes. Vulgi inutilem partem ibi reliquit: alteram peregrinis conceſsit: tertiam, quæ genere & opibus principatum facilè obtinebat, Byzantium deportauit. Piratas trecentos in unum locum extra urbem contractos occidit. Et quo crudelius perirent, corpora eorum media diſſecuit. Nam placuit regi Turcorum hoc mortis genere in hoſtes uti, ut maiore crudelitate interirent, diſſectis corporibus mediis, gladio diaphragmati adacto. Nam qui in hunc modum cęditur, diu mortis dolores amariſsimos experitur. Huic autem urbi, ne quam defectionem molirentur incolę, ducẽtos de peregrinorum corpore, & trecẽtos Azapides impoſuit.

Turcica crudelitas.

His ducem conſtituit Samblatis filium, uirum illuſtrem, cuius pater in regis Ianuis iudicis officio functus eſt, & litigantes ſumma diligentia & attentione audiuit, & ſententiam ſumma æquitate adhibita dixit, adeò ut facilè primas inter omnes Ianuarum iudices ferret. Ius enim iuſtiſsimè dixit: & facilis clemenſq; omnino fuit in inueniendo pœnas, quibus damnati ſubdendi eſſent.

Samaliates quàm iuſti & æqui obſeruans.

Lesbi ducem eam urbem relinquere, & omnia ſua Byzantium transferre iubet. Ipſe uerò reuerſus eſt domum, eligens ſibi optimatum Lesbi pueros, filios & filias circiter octingentas. Triremes quoque abduxit, relictis tamen nauigiis minoribus in inſula. Sororem ducis, quam etiam antea rex cæperat in Colchidis regione, uxorem Alexandri Comneni, qui rex erat Trapezuntis, induxit in gynæceum: ſiquidem forma antecedere credebat eo tempore omnes, quotquot ob formæ elegantiam commendabantur. Maritus eius præmortuus erat Trapezunte: ipſaq; uidua erat, relicto filiolo unico. Rex capta Trapezunte, puerum hunc abduxit: & præ cæteris poſt puerum Byzantium, Amuratis fratrem, in Ianuis benigniſsimè tractauit. Filiam Trapezuntii regis Annam nomine, & Chriſtianam cuſtoditam pro arbitrio uictoris connubio iunxit Zogano, inferioris Macedoniæ præfecto. Ex quo autem eum Peloponneſi imperio expulit, eam Albanis filio, cui Iyon nomen erat, tradidit: quamuis eam deinceps acceperit uincens, coegeritq; ſuam religionem aſſumere. Haud multum interceſsit temporis, & Lesbio duci neſcio quod crimen impegit, captũq; in uincula dedit. Ego quidem audiui, eum in carcerem eſſe raptum, quòd diſpliceret regi, & iam olim ipſi fuerit inuiſus propter multa & intoleranda mala, quibus regiam familiam affeciſſet. Verùm, ut alii perhibent, hanc, quòd in carcerem coniectus ſit, accipio eſſe cauſam.

Lesbi dux mira occaſione pueri captus.

Ferunt, puerum quendam fugientem Ianuas regis, ueniſſe ad hunc Lesbi ducem. Quem ubi Chriſtianæ religionis fide imbuit, non dubitauit turpiſsimo amore polluere. Occupata autem Lesbo, cum princeps Byzantium abiiſſet, pueri oblitus eſt. Eum inter munera quædam miſſum ad regem, regii pueri agnouerunt, rem'que regi ſignificarunt. Rex puerum quidem retinuit: ducem cæpit, & in carcerem duxit, unà cum conſobrino eius Lucio, Aeni principe: qui cum fuiſſet puer, Lesbi principem in necando fratre & parando principatu ſtrenuè adiutarat. Nec multo poſt Lesbum captam, in hanc miſeram prouoluti ſunt neceſsitatem. Cum in ſummo uitæ eſſent ambo diſcrimine, dubii quò ſe uerterẽt, pronunciarunt ſe Turcorum religionem aſſumpturos. Rex quidem donans eos ueſtitu, & tiara, eos quoque circuncidit, & impunitos è carcere dimiſit. Nec tamen diu hoc gaudio illibato uſi ſunt. Nam breui tẽpore pòſt, eos iterum in carcerem condi iuſsit: & diligenti cuſtodia tamdiu aſſeruauit, donec inde abductos capitali ſupplicio afficeret.

Catelusii ſpurcicia.

Vide ut nihil ſatis fidũ apud Turcos.

Iſto anno rex bis in militiam profectus eſt: ſemel contra Dacos, iterum contra Lesbum. & utraque bella confecit eodem anno: hyemsq; aduenerat, antequam domum redire poſſet. Ea igitur hyeme uerſatus Byzantii, claſſem adornabat. Extruebat templa, ædificabat regalia palatia, urbemq; eam ſibi accõmodam ad naualia prælia reddere in animo conſtituerat,

Mechmetis opera in pace.

tuerat: ut poſſet, ſi quando uſus poſtularet, memorabilẽ claſſem inde in mare deducere. His cogitationibus intentus, inuenit ſe facilè poſſe ſuperiorem eſſe hoſtibus, ſi mare ſolus obtineat. Animo conceperat extruere & aliã memorabilẽ, poſt Propontidis Lęmocopiã, arcẽ Byzantij mirabilẽ: quã exędificauit iuxta portas quas aureas nũcupabãt. Excitauit & turres maximas, & ſpectaculo dignas, nec non interiora regiæ, & turrim quæ uergit ad Scopiorũ pontẽ, quo iũgitur Axius fluuius. Etiam regiam ſedem Adrianopoli ultra Tænarum, quà Hebrum illabitur, emuniuit. Vrbem quoque in Aſia iuxta Maditum, ubi Helleſpontum anguſtiſsimum cernimus, cõdidit: necnon aliam in Europa eregionè eius urbis quæ in Aſia conſpicitur, ædificauit.

Læmocopia

Hæ urbes conditæ ſunt ad defenſionem Byzantij, & Euxini maris. Præterea non mediocriter tutabantur urbes in Helleſponto ſitas, præbentes claſſem haud aſpernandam. In hunc modum terrorem Aſianis & Europæis incutiens, qui cum augeret, in utramque urbem bombardas inuexit circiter triginta maximas, & alias non paucas. Ad hæc cum portum ibi paraſſent Turci, nulli intrare Helleſpontum concedebant, niſi prius deſcendiſſent nauibus, & ſe loci pręfecto exhibuiſſent uiſendum. Opera hæc haud dubiè fecit propter bellũ quod geſturus erat cum Venetis, ad quod ſe præparabat: ut ſi ingrueret, quàm tutiſsimè iſti ſe committeret. At quæ commemorauimus opera omnia iam erant abſoluta, & ad finem perducta, cum bellum aduerſus Venetos ſuſciperet. Aeſtate autem ea quæ ſequebatur, bello laceſſebat Illyricos, & Illyricorum regem. Genus hoc hominum antiquum eſt, & regionẽ uerſus Ionium ſpectantem incolens, pleruncꝫ ad magnam claritatẽ acceſsiſſe perhibetur. Vulgo nunc Boſni uocantur. Verùm Dalmatę, Myſij, Triballi, etiã Sarmatæ, eadem ferè utuntur lingua, aut non multum diſsimili, ut non difficulter ſe mutuò intelligant. Veriſimile tamen eſt, illos profectos ab regione quæ uerſus Ionium patet, cũ pauci numero exiſterent, & ubicꝫ rebus fortiter geſtis inclareſcerent, Thraciam perdomuiſſe: & Iſtro tranſmiſſo, Sarmatiæ regionẽ inhabitaſſe. Sunt uerò qui tradunt, eos à †Scythis pulſos, tranſijſſe in regionem quę ultra Iſtrum colitur: & ſubacta Thracia, ad ſinum eum ueniſſe, ibicꝫ ſedes fixiſſe. Miror autem, quòd quidam ſint qui cenſent Illyricos, Albanos eſſe: quaſi Illyrij, qui tenent ſinum Ionij, proceſſerint in hanc continentem, & Aetoliam, & Theſſaliæ regionem. Cæterùm uniuerſa illa regio ab Epidamno uſcꝫ ad †Carnerium ſinum, complectitur ſpacium ter mille ſtadiorum. Hanc regionem tenet hominum genus unum eadem lingua utens. Porrigitur ad mediterranea ſe extendens uſcꝫ ad Iſtrum, attingens Sandalis regionem finitimis undique Tryballis & Myſijs. Hæc autem dico, maximè hanc coniecturam ſequutus, quòd conſtet Illyrios ad magnam potentiam deueniſſe, & in multa loca per Thraciam eſſe diſperſos. Proinde magis credo, eos potius Illyrios quàm Albanos dicendos eſſe. Aſſentior præterea & illis, qui Illyrios nomen ab regione traxiſſe aſſeuerant. Nam inter ſe diuiſi, alij aliam in uſu linguam habent. Itaque cum plurima hominum genera ibi habitent linguę uſu inter ſe diuerſa, reor iſtos id nominis eſſe ſortitos, ut dicantur Illyrici. Sed hæc hactenus annotata de iſta gente ſufficiant: etſi quidam putent nominis rationem haud rectam me aſsignaſſe. Verùm propter regionem quam colunt, meritò, ut mihi uidetur, Illyrici appellantur. Nec tamen inuidia me comitetur, in hunc modum de his ſentientem. Nam Albanos potius Macedonibus adnumerari exiſtimo, quàm alij in terrarũ orbe genti. At de his ſatis. Illyricos igitur eam gentem nomino, quæ iuxta Ionium habitat uſcꝫ ad ſummã Iſtriam, ſic dictam regionem quæ ad ſinum excurrit in pelagus. Aduerſus horum regem †arma capiebat Mechmetes, quia tributum amplius ferre recuſabat. Nam regius præco ad hunc acceſſerat, iubens ut quamprimùm mora omni poſita, tributũ in Ianuas inferret. Illyricorum rex colligens tributum, quod continebat quinque myriades ſtaterum aureorum, idcꝫ pręconi oſtendens, dicebat: Tributum quidem collectum & paratũ in promptu eſt. Nec tamen mihi cordi eſt mittere regi tantas opes, & me planſsimè his priuare. Verùm ſi bellum ab rege impenderit, bello me committam felicius, ſi tanta pecuniæ affuerit uis. Præterea ſi ea neceſsitas me apprehenderit, ut mihi in aliam ſit migrandum regionem, fretus iſtis opibus, uitam commodius exigere potero. Regius audiens iſtos ſermones, reſpondiſſe fertur in hunc modum: Et quidem pulchrum & honeſtum erat opes iſtas in tuo dominio permanere, ſi nõ interim fœderum religionem impiè tranſgrediendo temerares: ſin cupidine horũ opum ductus, fœdera uiolare inſtitueris, & inde tibi neſcio quam felicitatẽ pollicitus fueris, uereor profectò ut contrarium eueniat. Nam auctore Deo poſsidere iſtas opes, neutiquam malum duxero. Præterea iiſdem opibus auctore Deo exui, lõgè optimũ iudico, potius quàm cõtumelijs & iniurijs afficere eum cuius pręſidio eas acquiſieris. His dictis, præco ad regem reuertitur: exponẽſcꝫ quæ acceperit ab Illyricorum rege, regem commouit, ut contra ambos bellum ſuſciperet. Nam eodem tempore etiã ei bellum fuit cum Daciæ principe, qui iniuriam maximam regiæ familiæ ſecerat, legatis eius uiolatis & interfectis. Cęterùm ſub idem tempus quo Dacos bello laceſſebat, Illyrici regem ulciſci nequiuit. Verùm iſto demum anno tum exercitus ab Europa

Boſinæ illatum bellum.

Illyrij, qui et Voſſenſes, eorumqꝫ regio.

† Tartaris.

† qui & Carnicus dicitur.

Albani.

† Stephanũ, illegitimum, qui patrẽ do lo regno eiecerat. Vide Bonfin. & Iouium.

Occaſio belli Boſsinẽſis.

Europa & Aſia Adrianopolim forent collecti, primo uere in Illyricos mouit, in animo agitans & in Sandalis regionē irruere. Hic rex fuerat filius illegitimus eius regis qui prius imperio temperauerat Illyricos: Et cum diſcordię atroces inter ipſum & fratres eius qui ad ducatum aſpirabant exarſiſſent, miſerunt legatos ad regem, eiuſq; arbitrio rem totam tranſigendam permiſerunt, qui hūc regionis regem declarauit. Iſaaco Scopiorū pręfecto, qui finitimus erat Illyricis, iſtum adiutare iubet in acquirendo principatu. hic exercitum præbens contra fratres, eorum regionem euaſtabat, plurimis inde abſtractis mācipijs. Illo igitur rege pronūciato, bellum gerebat cum fratrib. & cū Illyriorū rege. Turci qui finitimā circā tenebant regionē, plurima nanciſceban tur mancipia. Cum aūt prædas agerent mancipiorum ex omnibus quas ſcimus urbibus, ea continuò in Europam & Aſiam transmittebant. Et ex quo rex coloniā in Scopiorum urbē deduxit, & Ioſue Iſaaci filius regis nomine eā adminiſtrauit, plurima ab Illyrico mancipia ſunt abducta, & in Europam Aſiamq; translata, quorū numerus maior erat, quàm quis ſperare potuiſſet ab ea regione. Audio eam regionem, ſi quis longitudinem conſideret, ab Tryballorū regione & Dorobiza fluuio ſe extendere uſq; ad Sandalis regionem, & ad Ionium ſinum ſtadijs octingentis. Latitudo uerò regionis, qua excurrit ad Pannones & Tryballos, complectitur duo millia ſtadiorum. A Tryballis incipit regio Iſaaci. hanc excipit deinde Pauli regio, cuius urbes ſe porrigunt uſq; in hanc regis Illyriorum regionē. Hi quidem iam antè bellum geſſerant cum rege, nunc quidē Tryballis, nunc uerò Pannonibus adhæreſcentes: & cū adducerent Turcos, regionem Illyrico affuſam populabantur, bellumq; in Tryballos auertebant. Cæterùm Tryballorū princeps bellum contra hos ſuſcipiens, urbes eorum obſidebat: & fœdera cum ijs pangens, tandem ſe pacatum exhibebat. Etiam Sandales hos antea bello appetiuerat, & accito regis exercitu ipſorum agros euaſtabat. Cum autem hi ſoli perpetuis inter ſe diſsiderent odijs, & regis peregrinos accerſerent, ꝓpriæ regioni plurimum calamitatis inuexerunt. Nam mancipia plurima belli iure ſubinde à militibus capiebantur, & deportabantur. Præterea & ea regio uel maximam experiebatur uaſtationem. Eadem tempeſtate Iſaacus & Paulus ſocietatem faciētes, auxilium pollicebantur Illyriorum regi. Nam conſtituerant & ipſi bellum indicere regi, ſi Pannones aliquid noui contra Turcos molirentur. Rex in militiam profectus, traiecit Dorobizam fluuium, qui Tryballos & Illyrios dirimit. Progreſſus deinde, uenit ad Illyriſſum fluuium nauigabilem, quem ſuperauit pedeſtri exercitu tranſuecto nauibus quas ibidem fabricari iuſſerat. Equos autem in flumine reliquit, donec copias tranſportaret. Tum temporis in armis habuiſſe creditur rex quindecim myriades equitum, præter peregrinos & Azapides pedeſtre robur, qui cum in id bellum ſequebantur. Aderat & alia hominū multitudo inutilis ad arma: quæ propterea comitabantur regia caſtra, ut ſi quid opus eſſet, militibus inſeruiret. Reliquis interim exercitus equitibus conſtat. Nec tamen gens eſt, ut ſuprà edocuimus, quæ plura iumenta in expeditiones ducat. Tranſito Illyriſſo, impetum in regionem hoſtilem dedit: & aggreſſus Dorobizam urbem, eam omni machinarū genere oppugnabat. Vrbs hæc eſt ſita in excelſo monte. Quapropter natura loci munitiſsima perhibetur. At rex expediens bombardas & mortaria, non ceſſabat terrorem inijcere oppidanis: & tandem urbe potitus eſt. Partem hominum, quos ibidem indeptus erat, in ea urbe reliquit: parte donauit Turcorum optimates: tertiam partem Byzantium tranſtulit. Mechumetem iuſsit deligere Europæ exercitus robur, atq; feſtinare citato agmine in eū locum in quo acceperat regem Illyriorū morari, antequam regiam ſibi ſubijceret, qui impigrè iuſſa capeſſens, ſumma celeritate adhibita, flumen tranſgreſſus eſt. Veniens Gaitiā, accepit regem proficiſci traiecto flumine in Clitiam urbem. Is igitur nihil remittens de curſu, tranſiuit fluuium quā cum in tres alueos diuiſum cognouit. hoc ſuperato, † Clitiam uenit, die ſecundo. Rex ſublatis ſignis Iaitiam contendit, regni ſedem Illyrici. Quò ubi peruenit, urbs illicò conditionibus ſeu pactionibus in ditionem regis uenit. Nam ubi fama increbuit, Dobobicam eſſe captam à rege, quæ urbium totius regni longè erat munitiſsima, reliquæ urbes illicò territæ in diuerſum abripiebantur, & quilibet pro ſe ſedulò contendebat ut prior deditionem faceret, ſperans ſe in hunc modum non paruam gratiam apud regem initurum. Iaitiæ ciues, cum appropinquaſſet rex, continuò primores ciuitatis obuiam miſerunt, dedentes ſeſe & ſua regi. Orabāt autem regem, ut ipſis permitteret patrio & ſolito more rempublicā adminiſtrare. Rex preces eorum non auerſatus eſt. Verùm continuò, quod petiuerant, pręſtitit. Deinde etiā arcem in deditionem accepit, quam pręſidio impoſito ſuorum firmauit. Elegit ſibi optimatum filios: dehinc quoſdam delegit, quos donauit ijs qui ſecum erant. Vbi primùm ea urbs in dominium cōceſsit regis, negocium datum eſt Machumeti Ianuarum duci, ut accepto Europæo exercitu, ſumma celeritate pergeret aduerſus Illyriorum regem. Nam audierat eum morari in ea urbe quæ diſtabat ab Iaitia itinere maximè quinq; dierū, expectantem quo nam res Illyriorum eſſent euaſure. Eius autem urbis quæ regem Illyriorum tenebat, nomen erat † Clitia. Etiam fratris eius filium agētem annum decimumtertium,

Sandalis regio iuxta Ragaſium.

Boſinenſis præda.

Dorobitza fl.

Sandalis regio.

Illyriſſus fl.

Dorobriza capta.

† Clyſani.

Iaitza Turco dedita.

† Clitzia & Clyſſa.

ibidem cum rege conuerſari nunciatum erat Machumeti. Hic aſſumens, ut iuſſus erat, exercitum, ſecũdo die attigit flumen cui nomen eſt * Is fluuius nauium erat patiens, & ſpem omnẽ in eo ſitam habebat rex Illyriorum. Nam cum nullæ naues magnæ preſtò eſſent, putabat regem nunquam eò audaciæ progreſſurum, ut id tranſiret, quo ſecũ bellum gereret. Vt autem cum copijs ad flumen Machumetes acceſsit, mirè feſtinando, cohortari nõ abſtitit exercitum, & exercitus duces, ut tranſgrederentur flumen, regiq́ opus pulcherrimum efficerent, capientes uidelicet Illyriorum regem. Sic autem loquutus fertur: Viri Turci, nunc quilibet ueſtrûm fac uir fortis appareat, atque pedes flumen hoc tranſeat. Neutiquam enim mihi dubium eſt, quin maxima & ſplendida munera maneant eum, quæ ab rege accipiet, qui primus flumẽ ſuperarit. His dictis, regij milites maximo ſtudio conabantur tranſgredi flumen. Ibi tum primus, ut traditur, Omares Turachanis filius, Theſſaliæ præfectus, cum ſuis irruit in flumen: qui paululum modò natãtes, flumen ſuperarũt. Hos ſequutus eſt, pari ſucceſſu uſus, & reliquus exercitus. Egreſsi flumine, illicò inuaſere agros. Hinc rex Illyricorum timens, ne ſi in fugam uerteretur, equitum aduentu oppreſſus, in maximum periculum ueniret, ſe recepit, ut incolumis præſens diſcrimen euaderet, in urbem quandam eo loci ſitam nomine Clitiam. Verùm Machumetes cum exercitu ſuperueniens, eam urbem obſidione circundedit. Vrbis eius ſitus eſt in loco paluſtri, & in circuitu paludes uiſuntur longè lateq́, quę urbem munitam & aditu difficilem præbent. Eo tempore locus ille uniuerſus ſolaribus radijs exuſtus exaruerat. Cæterùm, his nihil moti milites Machumetis, accedũt, eámque obſidione circumueniunt. Arundinem, quæ plurima ibi enata erat, excindentes, comportabant in foſſam, ut igne deinde iniecto, uel ui tandem etiam inuitos oppidanos in ditionem redigerent. Hæc parari cernentes ciues urbis, & Illyrij milites, credentesq́ ſe non diu poſſe reſiſtere uiribus Turcorum, legatos ad Machumetem mittere decernunt, orantes, ut in deditionem acciperentur: petentes præterea, ut regi ueniam daret. qui quoq́ ſemetipſum dediturus ſit, ſi iuriſiurandi religio interueniat: qua intercedente, in ſpem erigatur, ſe nihil mali ab Turcis paſſurum. Machumetes Illyrici preces haud abnuit. Fœdus eſt ictum. iuſiurandum eſt datum, quemadmodum orauerant Illyrij. Tandem cum urbe egreſſus eſſet rex, urbem occupauit. Homines qui in urbe erant, in tres partes ſecreuit. unam ibidem morari iuſsit: alteram inter optimates ſuos diſtribuit: tertiam adduxit ad regem, & eidem dono dedit. In hunc modum Illyrici rex captus eſt Clitiæ unà cum fratris filio, qui haud dum impleuerat ætatis annum decimumtertium.

Machmetis ad ſuos oratio.

Clitzia obſeſſa

Clyſſa capta

Vxor regis † iam antè ſe contulerat Raguſium, quæ eſt urbs iuxta Ionium, ut præſenti diſcrimini ſubtraheretur. Plurimas eò conuexerat opes conſilio uiri *. Eam urbem incolunt Illyrici uiri admodum illuſtres, qui eò conuenere. Et cum diſciplinæ ſanctitate animi ipſorum facilè coaleſcerent, & diſcordia omnis ſubmota foret, eam admodum emunierunt ualidiſsimis undique obiectis muris. Et proficiſcentes in continentem & Ionium, mercium gratia, breui urbem opibus haud contemnendis auxere. Habet, à quibus regitur, leges optimas & ſaluberrimas, & in ariſtocratiam uerſa adminiſtratur. Ciues magnificis ædificijs urbem hanc exornarunt, quę quidem quamuis obſcura fama feratur, tamẽ celebris habetur, producendo uiros prudentia inſignes. Ea urbs finitima eſt Sandalis regioni. Cum hoc bellum urbi fuit. Verùm, ut mihi uidetur, diſcordiarum cauſſam parum iuſtè Sandales ſeminauit, eósque inuitos arma capere coegit. Nam uxor Sandalis unà cum filio adoleſcente, propter mariti improbitatem Rhaguſium confugerat. Sandales Rhaguſios miſsis legatis rogarat, ut redderent uxorem, & filium: quibus non admittentibus preces, bellum indixit. Rhaguſij filium Sandalis communi ſententia ad id bellum Imperatorem eligunt: ſuggerentes que magnam pecuniæ uim, fortiter bellum ab Sandale illarum propulſare ſategerunt. Cauſſam, quæ impulit matrem & filium, ut Rhaguſium ſe reciperent, hanc tradunt. Mulier quædam excellenti forma, cæterùm laſciuior quàm par erat, in Sandalis regionem ab Florentia Italiæ uenerat. Quum autem audiuiſſet Sandales, mulieres Florentinas tum formæ uenuſtate, tum prudentia facilè inter omnes primas eſſe, eius mulieris uiſendæ cupidus, eam ad ſe uocari iubet. Quæ ubi in conſpectum uenit, eo quòd pulcherrima eſſet, Sandales uxoris amore ſatiatus, eam ſpreuit. Nec multo pòſt amore peregrinæ amens & ardens, cum ea concubuit, plurimùm amore æſtuans. Adhæreſcens autem peregrinæ mulieri, uxori admodum moleſtus erat: quam deſpiciebat, & prorſus negligebat. Mulier autem illa erat mercatorum Florentinorum, & in hanc regionem appulerat. Conuerſans itaque plurimùm cum hac muliere, infenſus & moleſtus erat ſuæ uxori. Vxor non ferens amplius haſce indignitates, maximè propter filium ſuum adoleſcentem, unà cum eo clàm Rhaguſium profugit. Sandales miſsis legatis uxorem rogabat, ut reuerteretur in ſuam regionem, nec in aliena degeret, uulgans opprobrium ſuum in homines. At uxor non obtemperabat uerbis mariti, ſed in hunc modũ reſpondit: Se nõ rediturã, niſi dimittat mulierẽ illã Florentinã. Quod facere omiſerit, fruatur peregri-

† Eleazari Deſpotis filia.

Raguſium.

**Hæc ad Sixtum IIII. pont. M. Romam profugit, & ad mortẽ uſq; honorificè eſt habita.*

Clyſſæ reſp. qualis.

Raguſinorũ bellum cum Sandale.

Sandalis adulterium.

Pellex Florentina.

peregrina muliere ad libitum. Hæc quidem ad eum modum contigiſſe memorantur.

Filius patrē fugat.

Filius inimicitias gerēs cum patre, & belli dux à Rhaguſijs pronunciatus, bello adortus eſt patrem, prælioq; inito patrem fugam arripere compulit, plurimis de exercitu in fuga cæſis: certè in patrē impia & nefaria auſus. Mittebat is frequenter legatos ad regem, conſulens ut iunctis copijs Illyriorum regem debellarent. Tandem monendo & conſulendo tantum profecit, ut Turcorum exercitus adueniret, & regionem regis grauiter populando corrumperet. Sub idem tempus cum fama uolaret, regis copias accedere contra Illyriorum regem, nec ipſe ſe parare intermiſit, ut regium exercitum, ſi in ſuam regionem populabundus ingrederetur, ſi quid poſſet armis, à populationibus prohiberet, eum'que propulſaret. Nunc eò redire libet, unde in hunc ſermonem digreſſus ſum. Poſtquam regem Illyriorum Machumetes Michaelis filius in ditionem accepit, cum eò circumiens etiam cæteras urbes regi Turcorum ſubijciebat.

Boſſina à Turcis ſubacta 1463.

Et quidem circa hæc uerſabatur Machumetes. Omarem autem Turachanis filium iubebat cum exercitu pergere contra cæteras Illyriorum urbes, cæterùm ipſe in regia contendebat caſtra. Rex Turcorum diſcruciabatur animi, propter iuramentum Illyriorum regi præſtitum ab Machumete. Grauiter quoque Machumeti indignabatur, ut qui parum opportunè huic regi ſalutis ſpem, interpoſita iuriſiurandi religione obtuliſſet, Regem quidem Illyrium uinculis illigatum circumduxit, peragrans Sandalis regionem. Nam Illyrios partim quidem ipſe, partim uerò Machumetis & Omaris marte perdomuit. Omares ſummo ſtudio annitebatur, ut eam regionem quæ nondum ſubiecta erat, cogeret regis ſuſcipere imperium.

Omaris uirtus.

Hic, cum fortitudine facilè ſuperaret omnes, quotquot in Ianuis fortitudinis prærogatiua gauderent, præclara militaris uirtutis edebat opera, cum cæterà quoque ſatis ſpectatus regi exiſteret. Hæc hactenus ab rege Illyricas urbes ſubiugante, geſta ſunt. quibus peractis, legatos ire iubet Rhaguſium urbem, quæſitum regis uxorem. Hæc regem anteuertens, exceſſerat urbem, & in Italiam abierat. Nam cum fama captæ regionis ad ipſam allata eſſet, omni mora poſita, relinquebat urbem, & in Italiam properabat. Legati cum eam haud reperiſſent in iſta urbe, abierunt re infecta. Rex omnibus in unum contractis copijs, inuaſit Sandalis regionem, quam miſerè euaſtauit. Nam equites per uniuerſam regionem graſſantes, eam grauiter afflixere. Inde nec oppidis abſtinuit: quæ accedens, obſidere haud omiſit. Sandalis milites, qui in montium iugis ſe tenebant, montibus digreſsi, inſidiabantur cubiculo ſiue tentorio regis. Et cum quædam inde diripuiſſent, illicò retrò in montes, unde uenerant, ſe receperunt. Regio hæc non ſecus ac Illyriorum deſerta & uaſta eſt. Rex caſtra mouens ad Sandalis urbem, eam diebus aliquot obſidebat. Quum uerò urbis oppugnatio non ſuccederet ex animi ſententia, abijt, ducens exercitum per † Stantis, Craici, & Pauli, qui principes erant, regiones.

Illyricorum principum deditio.

† Conſtantini, Caraguſij, qui Repoſius, filiorū Ibanis Caſtriotæ, & Pauli Duchaini.

Ad hos præcones dimiſit, qui iuberent, ut ſuam ſinguli regionem regi traderent. quod ſi facerent, fore ut ſinguli aliam regionem in Europa ab rege acciperent. Principes illi perſuaſi præconum uerbis, ſemetipſos & regionem regi manciparunt. Cogitabant enim impoſsibile fore, ut in poſterum regionem ſuam defendere & tutari poſſent, cum undique cingerentur regis regione, quaſi in medio habitantes. Verùm profecti in Ianuas regis, hac conditione adducti, deditionem faciunt, ut alia regione pro ſua ab rege donarentur. Nec multo pòſt hos compedibus compeditos abduxit domum, ſimul etiam exercitum dimiſit. Regem Illyricorum manè cum in caſtris quieſceret, & abitum moliretur, accerſiuit in conſpectum ſuum.

Fides Turcica. Gleydt imm buſen, Recht imm ſchwerdt.

Qui cum intelligeret, ſe parum fauore regis uocari, tenens manu literas, quibus continebatur iuſiurandum ab Machumete datum, prodibat in conſpectum regis. Vt in conſpectum regis uenit, rege imperante caput eius præciſum eſt.

** Alij excoriatum ſcribunt. 1463.*

* Tradunt regem propinaſſe interficiendum Illyriorum regem, Perſæ præceptori ſuo. Sunt qui referunt, coquum regium iſtum uirum, neſcio quod crimen in eum intendentem, confeciſſe. Nam is, cum plurimùm diſsideret à ſententia Mechumetis filij Michaelis, regis iuſſu Illyriorum regem leto dedit. In hunc modum memoriæ proditum eſt, occidiſſe Illyriorum regem, occupato regno eius ab rege Turcorum.

Venetorum & Vngarorum contra Turc. conſultationes.

Veneti & Pannones cognito regionem Illyriorum in ditionem ueniſſe regis, regem'que Illyrium captum ab Turco occubuiſſe, præterea reliquos regionis principes miſerandam in uinculis agere uitā, hæc neutiquam diutius ferenda eſſe cenſuerūt: ac formidine magna tentabantur, quum animis reputarent, breui fore ut idem exitium parum feliciter experirentur. Veneti grauiter ferebant, præfectos regios contra ipſos inſurgere, & ſubditis eorum moleſtos & intolerandos eſſe. Interim tamen fœderum ſanctitatem bona fide coluerunt, ſuſpenſi expectatione euentus rerum. Ioſue Albanis filius regis præfectus, Argos in Peloponneſo per proditionem ſacerdotis, qui ea in urbe morabatur, nactus eſt, & ex aperto iam bellum gerebat.

Sacerdos proditor.

Omares Turachanis filius, incurſionem in Naupactum fecit, nec etiam ab regione in Peloponneſo Venetorum circa Methonam, regij ius belli abſtinuerunt. His accenſi Veneti, haud amplius cunctandum

& ferendum rati,ad conſultandum quid agerent potiſsimùm,conueniebant,ſententijs in utramq; partem probè penſiculatis,cum iam ſæpius conſultaſſent ſenatores qui Euocati dicuntur. Victor de familia †Capellarũ, uir diuitijs & dignitate præcellens,quiq; urbem regere optimus cenſebatur, adductis in ſuã ſententiam propinquis & cognatis, conſcendens tribunal,talem orationem habuiſſe fertur:

† de Caſellijs.

Victoris Capelli patricij Veneti oratio, de bello Turcis inferendo.

Viri Veneti, ſæpius aliàs cognoui certis experimentis,huius ciuitatis incolas nequaquam cedere animis,ſi quando inſtituant rerum neceſſariarũ,quæ ad rempublicam pertinent,conſultationem. Quapropter paucis uos cõpellandos exiſtimaui, cum uideam etiam inuitis & arma detrectantibus belli neceſsitatem imponi.Nam uidemini mihi rempublicã planiſsimè prodere, dum cunctamini arma in præſentiarũ aduerſus barbarum capere.Siquidẽ hi qui apud uos non pauci primas tenent, monent, ne temerè & odioſè de rebus adeò arduis conſultetis: uerùm cẽſent legatos mittendos ad barbarum ſuper fœdere expoſtulantes, ut qui iniuſtè agat, fœderũ & iuriſiurandi religionem abrumpens: monendum quoq; eſſe,ut pacem,quemadmodũ cõuenerit, obſeruet,ſi uerbis potius q̃ armis à cœptis eum deterrere poſsimus. Quòd ſi his nihil apud barbarum effectum fuerit,tum demum neceſſaria erit oratio quæ ad bellum barbaro inferendum nos in ſuffragia mittet.

Pericula minora eligenda.

Oportet ſanè eos qui pericula reputãt, ea inter ſe cõparare: & quæ minora apparuerint, eligere.Eum qui ſuffragium fert, circa ſingula hanc ſententiam tenere conuenit. Nam aduerſarij noſtri aiunt,ſi bellum mouerimus,urbes noſtræ in continente, quæ ſpectãt Ioniũ & Peloponneſum,necnon reliquæ continentis urbes, haud habebunt quib. ſe ſuſtentent ad breue admodum tempus. Verùm neceſſaria eos deſtituent: & peribunt, ſi periculũ aliquod ingruerit. Præterea ſi prædicta regio mercibus fuerit exhauſta, & deſpoliata, etiã deinceps & in nos damna maxima redundabunt. Quapropter bellum prolatandum eſt: & legatio mittenda,quæ iſta efficiet.

Legationes quando mittendæ,aut non.

De legatione primò uerba faciã.Nam cum legati noſtri,uiri prudentes & intelligentes ad eum cõueniſſent, eorum nullã rationem habuit: uerùm fraudulẽtis & doloſis ſermonibus uſus, cõtraria,quàm nos exiſtimauimus, feciſſe apparuit.Non itaq; ſatis apud me conſtat, quidnam principaliſsimũ eorum ſuper quibus ad eum uenerant,coram eo exprom ere debeãt, ſi denuò legationem ſuſceperint,quàm illud: nos,cum non ſuppetant uires ad bellum,uelle legationibus rem gerere,& ad hunc modũ iniurias propulſare, & crimina diſſoluere: adeò nos eſſe promptos & paratos pro ipſius arbitrio cum ipſo agere. Hæc quidem honeſta ratio eſt, dici poſſet: ſi non occupato Argo,iam ex aperto nobis bellũ intentaret. Animos profectò noſtros in hunc modum pertentat, quamdiu tandẽ iſta perpeti uelimus. Si patimur,etiam ad reliqua conſidẽter & audacter procedet.Sin reſtiterimus fortiter,recedet quò per nos ei licuerit: & in triuio (q̃d aiunt) conſtitutus, bellũ poſthac omittet. Si ſecus fecerimus,uereor ſeram aliquando pœnitentiam uenturã.

Diuinatio Capelli.

Ferunt barbarum,ubi primùm in Peloponneſum perueniſſet,etiã Euboiam acceſsiſſe,uiſurum Euripi urbem. Egreſſus iterum Pelopõneſo,profectus eſt, ut tentaret tranſitum:uenitq; in conſpectum urbis eo animo, ut eam hoſtiliter aggrederet. Et quidem ipſe equo tranſuectus Euripum, ſpeculabatur quà cõmodè cum copijs tranſire,& urbem oppugnare poſſet. Hæc profectò manifeſta belli ſunt ſigna, ex quibus ſatis quis ꝓbare poteſt, eum iamdudũ decreuiſſe ſatis præparatum aduerſus adeò decenter deliberantes pugnare.Eo in bello,quod nunciatur iamdudum aduerſus nos ſumpſiſſe, ſtrenuè perget,quædã ſibi ſubigens, nobiſq; auferens:quædam,præfectos culpãs, ſubijciet, & cõmodiſsima quæq; ſectabitur. Mox iſti nemo ſe oppoſuerit,magna potentia ſuccinctus,ſubitò,ſi poterit,imparatos opprimet. Nam magnas ſibi conflare poterit copias,cũ nõ ceſſet plurimos ſuo dominio uſq; adiungere.Dicam igitur,nobis non fore bellum cũ rege? Quidam,quod ſcio,uana ſpe ſemetipſos & alios lactant, dicentes eum nunquã in nos auerſurum belli tempeſtatẽ,neq; nos noſtro deturbaturũ principatu, quamuis id ex facili poſſet.Quapropter à bello nobis tẽperemus, pacemq; & tranquillitatẽ apprehendamus,nihil interim rei neceſſariæ oſcitanter omittentes.Verumenimuerò ſi ex prædictis iam planè apud omnes in confeſſo eſt, eum iamdudum nobis bellum indixiſſe,utrum nobis conducibilius & eligibilius fore iudicatis,quietem'ne amplecti,& regionem noſtrã nobis pati eripi:an ex aperto bellum inferentes,oſtendere barbaro, quanta etiã noſtra ſit potentia,quantæq; uires? Nam in manifeſtũ ſi deſcenderimus bellum,eum eiuſq; inſidias cauere poterimus armati, & ſatis inſtructi in omnem euentum, ſedulò obſeruãtes quemnam caſtris locum capiat. An'non is pro hoſte tandem habendus eſt,qui inſidijs regionem noſtrã præripere tentat, & duobus his excellit?

Hoſtis quis.

Si felice & proſpero rex utatur rerũ ſucceſſu,barbaris homines credunt ſe,ut amicos nonnihil lucri inde percepturos: ſin autẽ mali nihil inde redundarit in barbarum

* Si itaq; hæc reliquis præſtãtiora ſunt, quis adeò eſt cæcus,ut non cernat ea eſſe eligenda? ſin ſecus,meliora habentes, quietem amplecti oportet. Illa namq; nobis eligibiliora iudico.

Cunctatio damnoſa.

Cunctationem aio multum multis per orbem damnoſam eſſe:& nobis plurimũ damni dedit,prodẽtibus Imperium,Græcos & Græcorum regem,quando barbarus infeſtos

ſtos arietes Conſtantinopoli admouebat. Nam merces noſtræ plurimùm ab Græcis iuuabantur & augebantur. Deinde contempſimus & auerſati ſumus preces ducũ Pelopõneſiacorum, qui impenſiſsimis precibus auxilium noſtrum implorabant. Etiam per noſtram ſocordiam uidimus & Peloponneſum ab iſto rege deuictam. Nuper admodum, cũ Illyriorum rex noſtrum auxilium ſupplex oraret, & lati auxilij non mediocrem gratiam ſe relaturum promitteret, eum ab Turcis crudeliter necari paſsi ſumus. His ſigillatim in hunc modum à nobis proditis, nõ poſſumus infamiam apud reliquas per Europam gentes effugere, quin dicant, nos mercaturæ & turpis lucri auidos neglexiſſe gentes eorundem nobiſcũ morum, eiuſdemq; religionis: & quaſi ſpectaſſe, ut caderent Turcorũ marte. Proinde, ut ad pauca redeam, ſi adiuncti Pannonijs arma arripuerimus, noſtris nobis frui licebit.

Vngari contra Turcos inſtigandi.

Quod ſi cunctati & quietẽ ſequuti fuerimus, breui uidebimus eum imparatos oppreſſurum, & extorturum nobis regionẽ noſtrã, quã ei finitima eſt. Conſulo igitur, ut legatos cũ magna pecuniæ ui ire iubeamus ad Pannones. Præterea, ut præter naues quæ nobis præſtò ſunt, etiam alias quotquot poſſumus, impleamus militibus. Nec etiam prætereundus eſt Pontif. maximus, qui quoquo modo fieri poteſt, in belli ſocietatem adhibẽdus, & totius belli dux declarandus eſt.

Papa ad bellũ Turcicũ uocandus.

Ad hęc, opera danda eſt, ut Peloponneſus ad defectionem ſolicitetur. Et id quidem in procliui eſt. ſi enim alterum de ducum numero, qui deſciuit ab rege, tenuem agentem uitam Peloponneſiaci ſequuti ſunt, cum quidam deſererent urbes, alij uerò in ſumma uenirent pericula, quid futurum creditis, ſi uiderint tantas copias terra marique aduerſus barbarum aduentare? Cenſeo inſuper equites & armatos Italicos bis mille mittendos in Peloponneſum. Cretenſibus quoque uenia & criminum abolitio danda eſt. Hæc ubi nos agere uiderint, continuò ad nos tranſitionem facient, & Peloponneſum ſubijcient, unde licebit negocia regi faceſſere. Nam ab Peloponneſo commodius in eius regionem dabitur acceſſus. Si igitur ſocietatem coiuerimus cũ Pannonibus, Pannones ab Iſtro, nos ab Peloponneſo Barbari regionem populabimur. Nec preſsis, quod aiunt, ſedentes manibus, negligemus regionẽ noſtram uaſtari, & ſubditos noſtros Turcorum mancipia fieri.

Prouerb. preſsis manibus ſedere.

Verùm his tandem auctores erimus, ut aliquando aliud conſilium capiant, & armis barbaro fortiter reſiſtere inſtituant. Victor huiuſcemodi oratione habita, plurimos in ſuam ſententiam traxit. Calculi autem cum propemodum utrinque eſſent æquales numero, uicere tamen, quia aliquanto plures erant, qui bellum nunciabant. Secundum hæc decretum factum eſt, ut legati abirent ad Pontificem magnum, & alij porrò ad Pannones ablegarentur cum magna pecuniæ ui. Legati uenientes ad Pontificem maximum, dixerũt quæ Venetos dicere æquum erat, uidelicet tempus nunc inſtare, & monere, ut unà cum ipſis bellum aduerſus barbaros capeſſeret, quemadmodum Mantuæ conueniſſet. Pontifex reſpondens, inquit: Neceſſe eſt ut prius impiũ & conſceleratum minorémque barbarum è medio tollam. Deinde dijs bene monentibus proficiſcar contra magnum barbarum. At intelligebat Arimini ducem, cum quo bellum ea tempeſtate gerebat. Verùm cauſſam eius belli nunc omiſiſſe ſatius eſt.

Papa priuatum odiũ publico cõmodo anteponit: & Turcam minorẽ appellat Sigiſmundum Malateſtam

Legati, qui ad Pannonum animos conciliandos, ut prompti ſequerentur in Turcicam expeditionem, miſsi erant, prodeuntes in conſpectum regis Mathiæ, in frequenti ſenatu huiuſcemodi orationem exorſi ſunt:

Oratores Veneti in Vngariã eorumq; oratio.

Viri Pannones, utique cernitis Turcorum regis potentiam quò euaſerit. Eos qui in orbe Chriſtiano eiuſdem nobiſcum & fidei & gentis ſunt, ſuum imperium ſuſcipere coegit. Ex regionibus noſtris prædas agens, Aſiam & Europam mancipijs noſtris repleuit. Iſtrum præterea frequenter tranſgrediens, regionem populatur, agroſq; urit. Itaque ſi nos audieritis, barbarus non amplius traijciet Iſtrum, ut ueſtram regionem impugnet. Nam manifeſtum eſſe reor omnibus, ſi modò uires intellectus ſeu mentis intenderint, fore, ſi uos Iſtrum tranſmiſeritis, & in eius regionem hoſtili animo fueritis ingreſsi, ut maximum tumultum in eius regione concitetis, res'que eius planiſsimè conturbetis. Turcus, ut liquidò conſtat, Græcos debellauit, & eorum regionem ſuo dominio adiecit. Tryballorum regionem, & uniuerſam Peloponneſum ſui iuris fecit. Trapezuntium regem domuit, eius'que regione potitus eſt. Daciæ ducem dedit. Illyricorum regionem miſerè euaſtauit: eorúmque regem, uirum æquum & modeſtum cæpit, & occidit. Eum igitur, qui breui admodum tempore tot principatus & potentatus demolitus eſt, quid porrò facturum creditis? Haud quieti & ignauiæ ſe corrumpendum tradet, uerùm finitimos armis appetet, eorum'que regiones ſuæ adiunget. Nec moras nectendo ſedebit: uerùm illicò in finitimos arma uibrabit. Nunc igitur nec uobis bellum parcet. nam conabitur, uniuerſis ſuis copijs fretus, in regionem ueſtram impetum facere, & ex ea hominum aliarumq; rerum prædas agere, principes ueſtros turpiſsimæ neci tradere haud cunctabitur. Nam animus eius ſemper eſt implacabilis erga noſtros, & erga omnes eos qui Chriſtianæ religioni acquieſcunt. Præterea parum pacatum animum gerit erga eum qui ſe beneuolum & benignũ offert. Haud enim uos præterit, quid fecerit Vladislao principi ueſtro. Verùm

Verumenimuerò ueniam hic meretur Turcus: ſiquidem Vladiſlaus in prælio captus interijt. Sed quid mali paſſus eſt, aut quam'nam iniuriam accepit ab Dauide Trapezuntis rege, & ab Illyriorum & Lesbi duce, necnō ab reliquis quos omnes crudeliter necauit? ſi itaque contractis copijs in eius regionē irrueritis, certè breui ſpiritus eius generoſos, quos contra Pannoniam cōcepit, cōtuderitis. Sin aūt patienter quæ ab rege inferunt, ſuſtinueritis, tranſgredietur is uniuerſi exercitus robore ad uos. Vereor quòd ſi deinde ſemel aberraueritis, & parū feliciter contra eum pugnaueritis, ut uniuerſa Pannonia in eius ditionē cedat, & uos crudeliſsimè perdat. Venetis, cū dicendi finem feciſſent, in hunc modum reſpondit Pānonum rex: Viri Veneti, certè (ut dicitur) uidemini in plurimis eſſe uiri non admodum imprudētes, nec ſolum in ijs quæ ad quotidianæ uitæ uſum ſpectant: uerùm & in ijs quæ publicā aliquando de rebus neceſſarijs conſultationem poſtulant. Parum autem recordamini, ut uidere uideor, ꝙ ſæpius uos cohortati ſumus, ut unà nobiſcum expeditionem ſumeretis contra Turcos: uerùm cohortationē noſtrā admittere recuſaſtis, quamuis ad eandem rem etiam pont. Maximus uos cohortaretur. Fœdus pepegiſtis cum barbaro, noſtriq; nullum reſpectū egiſtis. Ad hæc ueſtra oratio erat, nos parum honeſtè agere, iubentes uos arma contra barbarum arripere, cum nullæ tamen eius in uos extent iniuriæ. Nos igitur ſæpius traiecimus Iſtrum, & maximas clades accepimus. Primò quidem Vladiſlaus rex noſter in expeditione Turcica occubuit, cum fuiſſet uir optimus. Deinde iterum multi & boni uiri in Coſobo regionis Tryballorum, partim cæſi, partim capti ſunt ab Turcis. Hæc quidem hactenus uobis exprobrare libuit. Cæterùm parati & prompti ſumus unà uobiſcū ſuſcipere bellū, continuò tranſeūtes Iſtrum: & quantū poſſumus, euaſtantes regionem barbari. Appetente uere bellum indicemus regi: quod quantum Deus nobis opis dederit, ſumma fortitudine geremus. Cæterùm & uos ſimul irrūpere in Peloponneſum, & moleſtos eſſe, quantum licuerit, regi oportet, ut in hunc modum ab utraq; regione negocia ei faceſſamus, & pari animo utriq; bellum aggrediamur. His dictis, accipiebat uigintiquinque millia aureorū. Quibus acceptis, accingebatur ad bellum, cōparans exercitum qui cōplectebatur uigintiquinq; millia uirorum. Tranſgreſſusq; Iſtrum, regis regionem populabatur. † Sabatines murū Belgrado obiecerat, quo tutior eſſet cum ex Pānonia prædas ageret: in quo relinquens præſidium uirorū de Ianuis, abijt. Hunc igitur murum q; proximè ad urbem accedens oppugnauit & diruit. Dehinc incurſionem faciens in regis regionem uſq; ad Sauum, & mancipiorū prædas agens, pulſis Tryballis & Turcis, domum reuerſus eſt, uehēs circiter uiginti millia mancipiorū. In hoc ſtatu res Pannonum erant.

Vngarorum reſponſum.

Veneti Vngaris pecuniam numerant.

† Sciabatines.

Veneti, cum Pannones in belli ſocietatem ueniſſent, impleuerunt triremes trigintaquinque, & naues alias duodecim: quibus confiſi, cōtenderunt in Peloponneſum. Italos armatos & equites bis mille impoſuere in naues altas, & transfretarunt in Pelopōneſum. Ad id bellum crearunt ducem uirum illuſtrem Iacobum de familia Lauredanorū, cui etiam imperium in maritimas regiones dederunt, uidelicet in eas quæ Ionium & Aegeum reſpiciunt. Huic plenam rerum gerendarū poteſtatē permittunt, nempe ut ad eum modum bello utatur, quo ſibi res Venetorū optimè habere uiderentur. Edictum miſſum eſt in Cretam, ad eos qui capitalib. criminib. irretiti, ad ea loca cōfugerant, ut audacter, nihil metuentes, in hanc expeditionem uenirent. Hi erant numero in unum collecti quater mille: & in Peloponneſum traiecerunt, ut Peloponneſiacos ad defectionē ab rege impellerent. Verùm Peloponneſiaci magna in formidine conſtituti, inter ſe uaria colloquuti, ſtatuerunt Iſthmum muro circumuenire, ut eo modo peregrinos regis, qui in urbibus erant, interciperēt. Peregrini namq; iam deſperarant (ut qui ſemetipſos proditos crederent) ſe poſſe illæſos & ſaluos præſentem neceſsitatem effugere. Laconia, quiq; Tænarū & † Epidamnū tenebant, necnon finitimi illicò accedentib. Venetis ab rege deſciuerunt. Hos ſequuti ſunt Arcades & Pellenenſes. Peloponneſi præfectus in † Leontia Megalopolis moratus, expectabat rei euentum. Nuncium ad regē dimiſit, qui nunciaret Venetos in armis eſſe, & regionem ad defectionē ſolicitare. Veneti terra mariq; ab Nauplio properabant Argos: quam urbem aggreſsi, oppugnabāt. oppidani conabant tranſitionem facere. Erant in ea urbe peregrini milites regis quinquaginta, unà cum duce ſuo: qui conditionibus quibuſdā intercedentibus, ſe Venetis dedidere, quos paſsi ſunt abire inuiolatos & incolumes. Hoc modo iſti exitium imminens euaſerunt. Veneti Argo urbi, quæ in ditionem uenerat, præſidium impoſuerunt, relicto ibidem & duce. Vbi huiuſmodi caſus Venetis accidit. Vt enim potiti ſunt Argo, ſubmiſerunt auxilium duce Hieronymo de familia Bernardorū: cui præceptum erat, ut per littus auxiliares ducens, pergeret Argos. Is contempto imperio magiſtratus, auxilare agmen ducit per mediterraneam regionem, iter faciens per radicem montis. Ibi tum Turci locum inſidijs præoccupantes in itinere quod fert Argos, ſubmittentesq; uiros centum, expectarunt, ſi qua occaſio daretur ulciſcendi Argiuos. Vt conſpicati ſunt Hieronymum iter metiri per mediterraneam regionem, præuenerunt montis radicem: & occupātes littus, Venetorum auxiliares in medio con-

Venetorum claſsis in Turcos.

Exules armantur in Candia.

Peloponneſiacorum conatus & defectio.

† Al. Epidaurum.

† Leōtorio

Veneti Argos occupāt.

Hieronymus Bernardinus

concluſere. Hinc ex inſidijs exurgentes, Venetos continuò in fugam coniecere, cęſis ducentis, totidemq́; captis. Hieronymus fuga euaſit impendens diſcrimen. Ingreſſus autē nauem, quæ forte eò appulerat, dicebat ſe ab duce Veneto adueniſſe, ut ꝓficiſceret̃ in Aeginam. Vt in Aeginam uenit, nautam nauē ſoluere, & curſum in Euboiam dirigere iubat. Dehinc egreſſus eſt in Atticam, & inde ad regem iter flexit. Is haud multo pòſt reuerſus ad Venetos, graues pœnas ſpreti & contempti imperij dedit. Græci, qui erant in Peloponneſo, & Albani, necnon Rhaſicus, & Petrus Claudus, haud ceſſabant cõſulere Venetis, ut Iſthmũ muro includerent. Hoc enim facto, aiebant Pelopõneſiacos illicò defecturos ab rege, & ad Venetos tranſitionē facturos. Nam plurimum momẽti ad defectionē, rem eam habere.

Nicolaus Ragius.

Veneti Iſthmum muro includere conati.

Viſum eſt igitur, ut cum uniuerſis copijs opus aggrederetur, Iſthmumq́; obſtruerent, an uel iſto modo ad defectionē inclinaturi eſſent Pelopõneſiacorum animi. Aduenientes ad opus ꝑdictũ, lapides et ſaxa congerebant, opusq́; incredibilem in morē breui creſcebat. Et tentantes animos Pelopõneſiacorum, periculum faciebant, ſi & Corinthum ad defectionē accẽdere poſſent. Quod ſi cõtingeret, reliquas Peloponneſi urbes ſtatim tranſitionem facturas. Iſthmi muro exædificato, arreptis armis pergebant contra Corinthum. Præeuntibus quibuſdã Corinthijs, oſtendentibus ubi'nam urbem aggredi deberent, bombardas ponebant ex aduerſo arcis, urbiſq́; oppugnationem aggrediebãtur, certantes magna cum gloria. Verùm hyems frigoribus intoleranda, eos ab obſidenda urbe abduxit. Quapropter diſcedẽtes, nihil tanto apparatu dignum effecere. Itaq; Veneti hyemis iniquitate preſſi, animo iniquo moram in Iſthmo ferebant. Nec Corinthus tranſitionem fecit, nec Achaia defeciuit, quamuis ad eos miſſus foret uir Grçcus nomine Raches: qui ab Turcis egredientibus & reſiſtentibus interfectus eſt. Nec reliquę urbes, præter eos qui Spartam incolebant, deditionem faciebant. nam Spartanis impoſitum erat ab iuuene Græco nomine Gritza. Venetis iam omnis mora in Iſthmo intolerãda erat, cum uiderent ſe nequicquã laborare, ut Peloponneſus ſubijceretur. Nunciabatur interea Machumetes regius præfectus magnis copijs inſtructus, in Iſthmum contendere, ſpirans cædes Venetorũ. Etiam fama ferebatur, regem cum exercitu Machumetem, ut ei ſubſidio uenire poſſet, ſi res poſtularet, ſubſequi. Decreuerunt itaq; magnò conſenſu Iſthmum deſerere, ut cuius paruus in pręſentiarum eſſet uſus. Digreſſi Iſthmo cõtendebant in urbes, quas præſidijs munimentiſq́; alijs firmabãt, ut regis & Machumetis uim, ſi accederet, ꝓpulſare poſſent. Rex ubi cognouit Venetos muro circũueniſſe Iſthmũ, & impleſſe triremes quadraginta, & naues altas duodecim, præterea armatos Italos adduxiſſe, & ab Creta aliũ exercitũ, quib. omnib. freti, id unicũ ſpectarẽt ut Peloponneſum ſubigerẽt: haud amplius cunctandũ ratus, Machumetem iuſſit accipere Europæ exercitũ, præter eum qui Pannonib. oppoſitus erat, & rectà proficiſci in Peloponneſum. Præterea imperat, ſi quid poſſet efficere in bello contra Venetos, eniteret̃ deſtruere Iſthmũ, & deinde irruptionē in Peloponneſum facere. Quod ſi hæc parum procederent, ſe ſuccenturiatũ fore: & ſi quid renunciaret, cõtinuò in ijſdem ueſtigijs ſubſequuturum. Machumetes Ianuarũ dux cum Europę exercitu profectus eſt in Theſſaliam uſq; ad †Peineũ, & caſtra prope Lariſſam urbem poſuit.

Corinthus à Venetis oppugnata.

Michael Rallus.

Mizithræ à Turca deficiunt.

Veneti Iſthmum deſerunt.

Machumetis in Venetos conatus.

† Pindum.

Eo in bello conſiliario utebatur Omare Theſſalię pręfecto, qui Machumeti conſulebat ut ſubſiſteret, nec ulterius moueret: ſed regi ſignificaret, belli molem maiorē impendere, ꝙ cui regius dux ſufficere uel par eſſe poſsit. Nam cum paulo antè ꝙ proximè ad Iſthmũ ſpeculator acceſsiſſet, bombardas cõſpicatus eſt plures quàm bis mille, præterea bombardarios quadringentos: necnon ſagittarios & ſcutigeros uidit, qui haud facile cuiquam conceſſuri ſint caſtra in Iſthmo locare. Hæc cum accepiſſet regis dux, uiſum eſt regi indicare, ut Peloponneſum opprimeret: ſe uerò profectionem ulterius facturos Lebadiã uſq;. Nuncius igitur ad regem uenit, qui nunciabat apparatum belli eſſe magnum & memorabilem. Literæ etiam ab Peloponneſo allatæ ſunt, quib. incitabatur, ut cum copijs accedere maturaret: Venetos enim eius aduentum nequaq; expectaturos. Literas has ad eũ pertulit uir quidã Albanus, qui ab Corintho noctu ſoluẽs, ſcapha traiecit mare, obſeruans maris trãquillitatē, & uentos ſecundos, & in Bœotiã appulit. Hinc egreſſus naui uenit ad Machumetem in Theſſaliã. Machumetes cũ literas legiſſet, & denuò clauſiſſet, in Pelopõneſum abire ſtatuit. Vbi uenit in loca Bœotiæ propinqua, acceſsit nũcius qui referebat, Venetos relicto Iſthmo, fuga dilabi. Collectis itaq; omnib. ab Platæarũ regione Cithęronē ueniens, quē noctu ſuperauit, prima luce in Iſthmo erat: & Venetorũ naues in mare deductas contemplabat̃. Inueniens aũt Iſthmum ab Venetis deſertum, ingreſſus ibidem caſtrametatus eſt. Deinde per Corinthũ profectus eſt Argos. Eam urbem defenſabant & tenebant Venetorũ præſidiarij milites, quos omnes oppugnans cæpit: & uinctos, cum numero forent ſeptuaginta, ad regem miſit. Cæterùm rex conſilium abeundi in Peloponneſum abiecerat. Nolebat enim, cum accepiſſet Iſthmum occupatum eſſe, in Peloponneſum contendere, parcens exercitui, ne nimium & fruſtra defatigaretur: ſed retro in regiã abijt. Machumetes regius dux per Tegææ regionem iter faciens, Leontarium uenit: ubi & caſtra

Venetorum fuga.

Argos à Turcis recuperatum.

& caſtra cõmunijt. Inde mittit Zoganum, quem principem Peloponneſo conſtituit, eiecto ex eo magiſtratu Ioſue Albanis filio, Patras Achaiæ, & in alias finitimas urbes, ut arces frumẽto & munitionib. bellicis firmaret. Omarẽ iubet aſſumere exercitũ qui continebat uiginti millia militũ, & incurſiones facere in Venetorũ regionẽ.

Veneti ab Omare impetiti.

Is imperata impigrè faciens, cum exercitu uenit in loca Methonæ finitima: captoq; ibidẽ oppidulo, oppidanos omnes ad ducẽ Machumetẽ abduxit, eiq; tradidit. Hi omnes, cum numero forent quingẽti, exinde ad regẽ perducti, crudeliter in duas partes diſſecti occubuere. Fama conſtans habet, cũ cadauera peremptorũ Byzantij eo loci eſſent proiecta, quo rex iuſſerat in duas partes cõſciſſa exponi, bouẽ quendã in eum locum egreſſum, & uiſis cadauerib. flebilem in modũ uocẽ mugiendo exaltaſſe, poſtea medietatem unam caduceris ſuſtuliſſe.

Bouis, cadauer diſſectũ componentis, prodigium.

Deinde reuerſum, etiã alteram cadaueris medietatem abſtuliſſe, & ambas medietates deinceps cõpoſuiſſe. Stupentibus aũt & mirantibus bouis factum, qui in eo loco erãt, euenit ut eius rei rumor etiã ad regem uolaret Mechmetẽ. Qui ubi rei ueritatẽ ex ijs qui præſtò fuerant cõperit, cadaueris medietates ad eum locum ex quo eas tulerat bos reportauit, & à ſe inuicem diſsitas collocauit, periculũ facturus, an bos rediturus ſit. At bos iterũ in eum locũ ueniens, ubi abeſſe medietates cadaueris & remotas ſenſit, magno clamore redit ad cadauera: fragmenta cadaueris diligenter cõquirit, & ab reliquis ſeparatim ponit. Rex rei miraculo obſtupefactus, cadaueris medietates ſepulturæ tradi mandauit. Bos in regiã ductus, optimè habitus eſt. Quidam tradunt cadauer illud fuiſſe Veneti cuiuſdã, quidam Illyrij fuiſſe docẽt. Cæterùm apparet id quaſi eſſe omẽ maximę felicitatis, quę apprehenſura ſit eam gentem, ex quo illud cadauer deſcendit. Hoc quidẽ Byzantij contigiſſe audiuimus.

Aſanes Spartanos perſuadet, ut ad Turc. deficiant.

Ianizarum dux ubi animaduertit parum opportunum eſſe urbes oppugnare, in Sparta reliquit Omarem & Aſanem, ut colloquiũ haberent cum Spartanis. Hi eñ, ubi intellexerant Venetos Iſthmo deceſsiſſe, ab Tænaro & Epidauro & ab alijs locis ad ſua reuerſi, conabantur ſua defendere. At illi uenientes in Spartã, ſermonẽ cum Spartanis habuere. quibuſdam etiam, qui in locis munitiſsimis ſe tenebant, perſuaſere ut redirent in urbem. Cæterùm mittens Aſanes ad eos qui uerſabanť in Tænaro & Laconia, ſic eos adhortatus eſt: Viri Spartani, uidetis nimirũ, niſi cæci eſtis, quò loci Venetorũ res redactæ ſunt, ex quò bellũ regi indixerunt, & maximã potentię ſuæ partem in Peloponneſo oſtentarunt. Præterea haud uos fugit, quid in Iſthmo, & in reliqua Peloponneſi regione ijs acciderit, quamuis regis copiæ ꝗ longiſsimè fuerint remotæ, & ipſi quammaximè in unũ collecti. Si regium ſeruum hoſtiliter adeuntẽ ſuſtinere nequiuerũt, quid futurũ erat, ſi rex ipſe unà cũ Ianuis in Peloponneſum impetũ dediſſet? profectò nullus locus in Peloponẽſo fuiſſet relictus, q ab belli iure mãſiſſet intactus, uerùm belli tẽpeſtas omnia fœdiſsimè diſsipaſſet. Rex, ut Thermopylas attigit, audiuit Venetos, relicto Iſthmo, abijſſe, ut appetente uere redirẽt in Euboiã, & iſta loca omnia in ditionẽ acciperẽt. Nunc ſi ueniam (ad quam uobis tutus receptus eſt, eorũ quæ cõmiſiſtis turpiter, decepti à peſsimis Peloponneſiacis, qui nihil ſani regioni iſti cõſuluere) amplexi fueritis, ſcio (ſic eñ præcepit rex) uos nihil mali paſſuros: nec ad mancipiorũ miſerandã conditionem deducemini, nec aliud quicq̃ mali experiemini. Proinde ſi placet ueniã oblatã admittere, ſinguli ad ſua reuertanť. Quod ſi oblatam ueniam reſpueritis, profectò rex uos, quemadmodũ & Venetos, hoſtiũ loco habebit. His cognitis, quidã eorũ qui in regẽ deliquerãt, ueniã nõ ſunt aſpernati: & clàm deficientes à Venetis, ad ſua ſunt dilapſi. Quidã uerò qui grauiter obſidebanť in Tænaro, miſerũt nuncios, ut quid pararent Pannones audirẽt. Nã Veneti cõſolari haud ceſſabant Peloponneſiacos, & alios, dicentes ubi primùm Pannones ab Iſtro fuerint progreſsi, nos cum claſſe in Helleſpontum reuertemur. Regius dux Machumetes cum abijſſet, Venetorum triremes appulerunt in Lemnum, impulſu † Comneni uiri optimi, qui ibidem in Lemno arcẽ tenebat.

† Comini Thopiæ.

Lemnos à Venetis occupata.

Venientes aũt Lemni primores urbis, colloquuti ſunt inter ſe, ut locũ eum Venetis uenderent. Cæterùm Veneti præuenerunt eos, occupantes arcem, & uirũ hunc optimum miſerunt in Iſthmum: quo conſulente, nauigarunt denuò in Lemnum. Et cum ipſe ab cõtinente cum copijs proficiſceretur, ſinguli deſerentes oppida, in quibus manſerant, unà inde ſoluerunt nauibus impoſiti. Occuparunt & urbem Cercedam: & dimiſſo inde magiſtratu, quem † Zamplacones nominabant, eam præſidio impoſito muniuere.

† Zamoplacon.

Conuehentesq; frumentũ, & neceſſaria tum ſibi, tum Peloponneſiacis oppidis, ibant pergentes in Peloponneſum. Hæc quidem ea hyeme in Peloponneſo ſunt geſta.

1461.

FINIS DECIMI ET VLTIMI LIBRI HISTOriarum Turcicarum, *quas conſcripſit Laonicus Athenienſis, interprete Conrado Clauſero Tigurino.*

ERRATA INTER EXCVDENDVM COMmiſſa in Gregora, ſic emenda.

Pag.2.uerſ.48 probabilem dederunt tam 21.24.*ſolitudinis* 49.12.*à quo per legatos & forũ, &c. alterũ enim (à quo) abundat* 61.36.*Nicephoro* 62.28.*ſuſcipiendum* 63.24. *celeritatis* 65.47.*Romanorum* 77.28.*Imperatore* & 36.*uoluerit* 79.6.*Michaele* 83.13.*Georgio.* & *in marg. Georgius* 84.13.*Georgius* 85.25.*Georgium. quanquam deinceps ubiq; Gregorius dicitur pro Georgio* 90.40.*quicquam aliud eſt* 95.25.*tributa reddenda* 118.11.*ſalſis dicterijs* & 29.*quos Athanaſius* 119.31.*multa arena* 121.52.*ire uident,* 140.1.*diſcendi* 142.38.*Geraſimi* 145.56.*delectationem* & 61.*indagatio* 150.1.*internos* 155.53.*amnium* 174.19.*De altera* 186.13.*cœpit* 198.22.*conuenit* 206.17.*ſuſceptos* 208.52.*inuiolatum* 211.54.*exiguus* 212.12.*declararetur* 230.32.*diuinis* 234.41.*præſtet, auditoribus tamen* 235.8.*melioribus* 243.23.*in marg. cauſa* & 52.*cõuenerat* 245.35. *in marg.* πωγωνίας 249.14. *indignitatem* 259.34.*fortè, is ſi ad. uel, quum ad* 267.57.*poſt, ob* 269.55. *inundatione* & 16. *Andronico* & 55.*fortè, è ſynanche.*

RERVM ET VERBORVM IN GREGORAE HISTORIA MEMORABILium INDEX.

Primus numerus paginam, ſecundus uerſum denotat.

A

ABaſgi 17.6
ab ipſo limine, prouerb. 85.30
abſentia præſentibus pluris fieri. 262.19
abſolutionis ſyngrapha Imperatori à patriarcha data 51.23
τὸ ἄβυσσος adiectiuè uſurpatum. 272.17
Academiæ nomen 151.17
Acarnanes fœdifragi 249.40
Acarnanum expugnatio 250.31
Achillis in dolore ferendo mollicies 225.1 conſtantia 2
Achridas caſtellum 34.40
aciei inſtructio 220.20
actionis honeſtatẽ uacillare, ubi uanitas & ſuperbia regnant. 125.12
actionum anima, occaſio 261.58
actionum exitus & ſucceſſus ad Deum referendus 110.45
actuoſi hominis ociũ, hominis ignaui occupatione efficacius 263.59
adamantinis uinculis, prouerb. 86.50
adoleſcentia ſuapte natura mobilis & contumax 25.11 uoluptatum ſtudio obnoxia. 129.29
adoleſcentiæ leuitatis cohibendæ exemplum 25.25
adoleſcentiam ęqualium ſtudijs facilè ſeduci, exemplũ 129.33
Adrianopolitanus Germani patriarchæ nepos 263.28 uide Baſilius.
adulatorũ materia certus etiam tuſsiendi modus, prouerbiũ. 260.30
adulterij comes conſcientiæ ſtimulus 21.44
Aegæ 88.49
Aegæi maris inſulæ à Ioanne Alane Imp. captæ 13.28 Palæologo receptę 46.30
ægrotis qui rectè ualẽt adiumento ſunt, contrà non itẽ 263.59
Aegyptij regis exemplũ 202.10
Aegyptij effœminati & imbelles 48.30 Scytharum ope propagant imperium. ibid. inde. 50.40
Aegyptiorũ anni initium 167.53
Aegyptijs mercatoribus annuus traiectus Byzantium impetratus 48.14
Aegyptus ſapiẽtiæ domicilium. 147.42
Aegypti Sultanus Romanorum amicitiam per legatos ambit. 48.10
ex Aegypto migratio Iudæorũ cuius typus 168.16
Aemijcaſtella ab Andronico extructa 220.3
æmulatio inter eiuſdẽ artis profeſſores 79.27
Aenenſes Azatinem Scythis tradunt 47.54
Aenũ maritimũ opp. 47.20.50
æquinoctialis circulus 166.31
æquinoctium duplex, & quãdo fiat 166.24.30
cum Aethiopibus crucis Chriſti hoſtibus pacem facere Chriſtiani nefas ducunt 261.45
Aetoli fœdifragi 249.41
Aetolorum & Acarnanũ Deſpotes à Cephaleniæ comite cæſus 144.5
Aetolia ab Andronico occupata mortuo Conto 244.5
affect⁹ animi modicos dolorem uerbis aut lachrymis teſtari, immodicos non item: & cur. 201.62. inde
affinitas è bello 100.5
afflictis qui inſultet facilius inueniri, quàm qui fortunatis gratuletur 259.39
Africa à Scythis etiam peruagata 16.9 Aegyptijs domita 48.40
Africę ſerpens miro ingenio. 119.30
Africanæ gentes Aegyptijs domitæ 50.43
Ageſilai fuga 220.55
Agapas 268.4
Agareni albi, Græci Latinis habiti 265.28
ad Agendum hortari eum, qui quid ſit agendum neſciat, ludibrij ſuſpicione non caret. 262.53
Alani 264.9 qui & Maſſagetæ 93.12
Alani Chriſtiani, à Scythis ſubacti. ibid.17
Alani magno numero ſe ad Andronicum conferunt 269.9
Alanorum ſtipendia, & cum Catelanis pugna. ibid. 52
Alemania 126.47
Allage 71.12
Alexander Bulgarus Romanas prouincias uexat 208.6 eiuſdem humanitas 222.3
Alexãdri Bulgari, negata ſibi pace, contra Andronicum expeditio 220.10. inde
Alexãder Magnus à Philippo patre deriſus, quòd cithara bellè caneret 206.5
Alexander corui omen contemnit 140.30
Alexander Tyrum oppugnaturus, quali prodigio admonitus. ibidem
Alexandri M. in dolore ferendo mollicies 225.1 cõſtantia. 2 puſillitas animi 182.2

Alexandri M. in eū qui coronā ipſius capiti ſuo impoſuiſſet crudelis uindicta 236.40. inde
Alexādro Myſorum principi nupta Andronici iunioris filia. 247.50
Alexandria terręmotu concuſſa. 269.22
Alexandrini patriarchæ in Athanaſium ſcomma 48 49
Alexandrinorum anni initium. 167.52
Alexius Apocaucus 136.25
Alexius Cæſar captus 42.36 iterum liberatus 43.10 eiuſdem expeditio contra Michaelem Theſſalum 42.28 triumphus 41.48
Alexius Comnenus Colchidis regulus 6.9 Gallorum ope urbes Orientales recuperat 49.11 eiuſdem cū Celtogalatis ſocietas quib. conditionibus inita 49.28
Alexius Cōnenus iunior 70.35
Alexius Iathatinis Turcæ opem contra Laſcarim generum implorat 7 59 ab eodem captus, liberaliter habetur 9 57
Alexius Lazus 92.23
Alexius Palæologus, & deſpōſa eidē Irene Alexij Imp. F. 32.41
Alexius Philāthropenus Lesbo præponitur ab Andronico. 142.40 inuidia excæcatur 164 3 eiuſdem encomion 142.58
Alexius Philanthropenus Philadelphiam obſidione liberat. 164.19 inde
Alexius Philāthropenus pincerna 89 20 inde. uide Pincerna
Alexius Philanthropenus Protoſtrator, uir grauis & fortis 261. 48 eidem affectandi regni autores milites cur 267.53
Alexius Raul magnus Domeſticus per ludū ſagitta ictus moritur 269 17
Alexius Strategopulus magnus Domeſticus 34. 29
Alexius Imp. bis capt⁹, priuatus degit 7.32
Alexius cum Iſaacio uictus, à Iohanne Duca Imp. Roberti regis ope fruſtra implorata 11.23
Alexij in generum Laſcarim inuidia 7.55 item in Ioannem Ducam 11.24
Alpes, unde Rheni fl. ortus 48. 53 & Danubij 49.2
Amagabari 100.21 ex Auarum ſtirpe 269 25 ijdem Facello Almagabari, à Gallico uocabulo Auenturier.
amatoris animus in alieno corpore 134. 8
Amazones, Scythæ 15.55
ambigua nihil probant 233.31
ambitio imperitiæ alūna 229 15 proxima uanitati & ſuperbiæ 125.12
ambitionis moderatæ exemplū. 41. 42
amici calamitas cur citius quàm filiorum interitus, lachrymas excutiat 202.18
ab Amicis oppugnari grauiſsimum 83 55
amicitiæ lex 146.7
amœnitas locorum uoti immemores facit 50.25
amor cæcus 73.27
amorem cœptum nō augeri, niſi redameris 263. 47
Amurius Meleco patrium principatum repetenti occurrit. 64.50
Amurij cædes 269.20
Amuriadæ Turci 97.57
anarchia latrociniorum occaſio. 65.1
Anchialus urbs 221 35
S. Andreæ monaſterium 78. 55 & 84.22
Andronicus Michaelis Palæologi Imp. F. 40.55 patri quādo ſucceſſerit 265.48
Andronicus Muzalonis frater cęſus 31.5
Andronicus cur ſecūdas nuptias non auſus fuerit regias ambire 266.45
Andronicus emendandū eccleſiæ ſtatum ſuſcipit 75.18
Andronicus fratrem Conſtantinum ſuſpectum habet 86.13
Andronicus Irenes uxoris importunitate offenſus, eam à ſe ablegat 107.14 inde
Andronicus nullos ex Oriēte reditus habuit, ſed magnos potius in eas ꝓuincias ſumptus fecit 270.27
Andronicus paterni ſceleris uindictam timens 81.37 Ioannem Laſcarim à patre excæcatū humaniter tractat 82.1
Andronicus ſimulare ac diſsimulare peritus 86.41
Andronicus ſol terræ. 139.30.40
Andronicus ſuos omnes ſuſpectos habet 93. 29
Andronici cū Solymanpaxe affinitas 269.38
Andronici in ſummis anguſtijs firma in Deum fiducia 221.49 & 226 5. & 227.52 ex ijſdē liberatio 222.2
Andronici lenitas erga Irenem. 108.10
Andronici principia imperij periculoſa 74.42
Andronici ſeueritas non diuturna 268 30
Andronici ſtudium in templorū ruinis inſtaurandis 125.15 & quæ Cōſtantinopoli ab eo extructa. ibid. 31
Andronicus Imp. cur patrē mortuum ſine honore ſepeliri noluerit 72.42 & 73.8
Andronici Imp. acumen & celeritas 68.19
Andronici Imperatoris concio. 2. 60
Andronici Imp. progenies 106. 54 eiuſdem temperantia, tolerantia laborum, inedię, uigiliarum, &c. 267.25
Andronicus iunior Michaelis imperatoris F. 129.14 ſenioris Andronici nepos 272 1 auo charus. ibid.16 ſenioris lōgæuitatem exoſus, inſidias ei ſtruit 176.54 & 177.49 inde æs alienū luxu contrahit 129.39 fugam parat 47
Andronicus iunior à mœnibus Conſtantinopolis repulſus. 184.50 inde & 189 30
Andronicus iun. à ſeniore uocatus, armatus accedit 141.35 à ſua factiōe peierare cogitur. ibid.54
Andronicus iunior à Syrgianne inſtigatur aduerſus patrē. 135. 34 inde
Andronicus iunior à Turcis uulneratus 174.33 Byzantium proditiōe capere ſtudet. 184.58 inde nauicula clàm Byzantium ingredi fruſtra conatus 185.11 capit 190 3.17
Andronicus iunior Genuēſium ædificia circa Galatam incendit 240.9
Andronicus iunior in adoleſcentia uoluptatib. deditus. 129 30
Andronicus iunior in Phocæenſibus debellandis Turcorum ope uſus 241.6
Andronicus iunior in pugna cū Orchano uulneratus 197.38
Andronicus iunior ipſe claſsis contra Turcos mittendæ pręfectus præſens 238 53
Andronicus iunior medicorum neglectum morte luit 450.62
Andronicus iunior naturalē audaciam magis quàm rationē aut conſilium ſequi ſolitus. 195. 27
Andronicus iunior Serras deditione occupat 186.4
Andronicus iunior ſplenis morbo uexari ſolitus 249.42 & 250 56
Andronicus iunior Theſſalonicam plebeio habitu ingreſſus clàm, & ab omnibus ſtatim receptus 185.42

Andronicus iunior Thraciam occupat 136.44
Andronicus iunior Turcorũ ope in expeditione Aetolica uſus. 247.9
Andronicꝰ iunior uenator & auceps 256.21
Andronici iunioris apparatus. 180.7 inde ad auum legatio. ibidem 18 concio 242.13 clementia, humanitas, hilaritas. ibidem 8 ad milites oratio 220.32
Andronici iunioris Imperatoris coniunx 126.44 contra Bulgaros expeditio. 219.38
Andronici iunioris Imp. coronatio 169.54 de ſeniore Imp. decreta 194.14
Andronici iunioris de Syrgiannis expeditione aduerſum ſe ſollicitudo 225.51 inde
Andronici iun. encomia 254.5 & 256.1
Andronici iunioris exercitus à trecentis equitibus Orchanis profligatus 197.50
Andronici iunioris expeditio cõtra Phocæam & Mitylenem. 240.48
Andronici iunioris & Michaelis Bulgari fœdus 177.38
Andronici iunioris filia nouẽ annorum, nupta 247.49
Andronici iunioris fortuna mutata 189.30.42
Andronici iunioris fuga 142.42 inde
Andronici iunioris humaniſſ. ingenium 193.23 humilitas & ἀφιλοτιμία. 256.41
Andronici iunioris in Aetolos et Acarnanas expeditio 246.57 inde item in Cralem 206.27
Andronici iunioris in Deum fiducia 244.34 & 256.32
Andronici iunioris in oppugnãda Phocæa perſeuerãtia, & frigoris tolerantia 241.34 & famis ac ſitis 143.60
Andronici iunioris in Orchanũ expeditio 196.45 cum eodem pugna 197.20
Andronici iunioris in ſeniorem iniuriæ ei obiectæ 178.49 in ſeniorem calumniæ 181.5 inde
Andronici iunioris in uictoria moderatio 191.33 humanitas erga auum 192.25
Andronici iunioris inſidiæ auo detectæ 178.12
Andronici iunioris mater mortua 222.55 de eius obitu conſolatio Gregoræ ad Imperatorem 223.1 inde
Andronici iunioris morbus. 199.25 morituri teſtamentũ. ibid. 35 præter ſpem conualeſcit 200.50
Andronici iunioris obitus 253.25 & quot annis uixerit. ibidem 30 in eundem nænia. ibid. 40
Andronici iunioris oratio ueteratoria 180.47 inde eiuſdẽ epilogus qualis 183.33
Andronici iunioris poſt cladem ab Orchano acceptam reditus Byzantium 198.6
Andronici iun. ſucceſſus 186.5 inde. uitia à ſeniore expoſita 183.1. inde
Andronico iuniori pleriq; cõtra ſeniorem fauent 179.27
Andronico iuniori ſacris interdictum 144.10 inde idem proſcribitur à ſeniore. 13
Andronico iuniori urbis Cõſtantinop. à ſeniore interdictum. 178.41
Andronico iun. abſente ſeditio Byzantij excitata 241.13
Andronicus Palæologus magnꝰ Domeſticus à Theodoro Imperatore factus 32.47
Andronicus Palęologus prudentiſsimus Imp. 2.49 Michaeli patri in imperio ſuccedit 74.40
Andronici Palęologi cum Anna Pannonica nuptiæ 52.1 ad imperium à patre deſtinatio. ibidem
Andronici Pal. imperatoris iuſiurandum patri datum. ibid. 8
Andronicꝰ Protoueſtiarius 179.6 eius interitus 187.2
Andronicus Sardianus 262.59
Andronicus ſenior cęcus 200.38
Andronicus ſenior Deiparæ imaginem amplexus, à nepote cõſeruatur 191.21
Andronicus ſenior monachus fieri cogitur 200.26 Antonius uocatur 41 & 201.44 item religioſiſsimus & Philochriſtus Antonius à patriarcha appellatus 202.27
Andronicus ſenior nepotem officij ſui admonet 141.29
Andronicus ſenior omnibus inuiſus & negligens 181.36
Andronicus ſen. quo anno mortuus 214.18 & 215.3
Andronicus ſenior ſeipſum ſpoliat, ut familiari ſuo ſuccurrat. 214.43
Andronicus ſenior ſorte Pſalterij adductus, pacem ſpectat. 162.51
Andronicus ſenior uana ſpe lactatus rei bene gerendæ occaſiones negligit 186.18 inde
Andronici ſenioris ad Deum precatio 178.29
Andronici ſenioris ad iuniorem legatio 144.47 & 178.39 item ſupplicatio 191.5
Andronici ſenioris cęcitas & miſeriæ 195.49 palatij eius conſpiratio. ibid. 58
Andronici ſenioris cum iuniore pacta conuenta 145.5 expoſtulationes 178.49 item cum patriarcha Eſaia expoſtulatio 201.27
Andronici ſenioris de perturbato ſui temporis rerũ ſtatu uox 142.30
Andronici ſenioris encomia 145.30 inde & 148.30 inde prudentia, eloquentia 149.21.60 inde
Andronici ſenioris exercitus à iuniore uictus 188.2
Andronici ſenioris forma, ſtatura, &c. 214.20 ingenium 34 paupertas 40 benignitas 48 & 59 in calamitate æquanimitas. 201.18.50
Andronici ſenioris laudes. 211.41 inde & 212.20.50 inde & 214.20
Andronici ſenioris legati à iuniore corrupti 182.24
Andronici ſenioris lõgæuitas iuniori moleſta 176.47 inde
Andronici ſenioris monachi facti habitus 202.45 querela 201.3
Andronici ſenioris ominoſus cũ equo caſus 169.59 obitus, & oſtenta quæ eũ præceſſerunt 209.1. inde & 210.6
de Andronici ſenioris obitu oraculum 210.20
in Andronici ſenioris obitũ nænia 211.20 inde
Andronici ſenioris oratio 182.40
Andronici ſenioris palatiũ, omnis uirtutis officina 148.7 eruditionis omnis domicilium 151.32
Andronici ſenioris trepidatio. 191.3
Andronici ſenioris uotũ, ut tam diu uiueret, quàm diu columna quædam ſtaret, impletum. 209.32
in Andronicum ſeniorem coniuratio Pontificum 183.48
Andronicus Tarchaniotes 262.25
Angelus Theodorus. uide Theodorus
anguſtiæ Turcico exercitui incommodæ 9.3
anima altera, prouerb. 192.15

animantis formæ contemperatio quanta prouidentia à Deo inſtituta 248.11
animus in pedes decidit, prouerbium 171.17
animus linguæ radix 229.4
orationis largitor & moderator 229.7
animi affectus tanto maiores, quanto ipſe corpore præſtantior 223.24
animi cura omnibus, ſed præcipuè morbidis habenda 132.22
animum, cum ſit immortalis, im mortalem etiam curā deſiderare. ibidem 23
animo iam pacato ſæuire, improbitatis argumentum 92.5
animorum in alia corpora migratio 217.45
animos hominū, rerum ſucceſſibus certiſſ. explorari 90.12
animos temperamentis corporū affici 261.4
Anna Alemanna 260.30
Ioanni Ducæ Imperatori nupta 21.25
Anna Eulogię F. Nicephoro Aetoliæ principi deſpōſata 61.36
Anna Longobardica Andronico iuniori nupta 174.25
Anna Michaelis Palæologi filia. 129.9
Anna Pannonica Andronico Palæologo nupta 52.1
Anna Protoueſtiarij filia, Aetolorum principiſſa uidua, Andronico unà cum ſua regione parta 247.19
anni diuerſum apud diuerſas gētes initium 167.50 inde
anni unius quatuor tēpora, prouerb. 222.7
annonæ copia Byzantij 196.32
Antigonus Alexādri in Aſia ſucceſſor 55.30
Antigonus Eumenis artibus uictus 226.40
ἀντίδωρον 264.41
Antiocheni patriarchæ relegatio, & Byzantium fuga 265.26
Antiochia ad Mæandrum 8.17
Antiochia à Sultano euerſa. 266.37
Antipodes. Antœci 5.30
Antiſthenes cur inimicis optarit ſanam mentem 264.3
Antonij nomen Andronico ſeniori monacho facto impoſitum 200.41
M. Antonio faſtus ſuus exitialis. 87.20
ἀποδύσασθαι 272.26
Apoſtolorum duodecim templū Andronici opus 125.34
appetitus uehementia reddi interdum ſalutaria, quæ alioqui perniciofa ægris forent 267.21
Apri oppidum 104.32
aqua eādem bis quenquam tingi non poſſe, Heracliti dictū. 264.2
aquæ frigidæ potus & teſtaceorum uſus ſeni letalis 209.53
aquilæ aureę in cæruleis calceis. 37.7
Arabes à Scythis infeſtati 17.62
Arabes Aegyptij Scytharum ope propagant imperium 48.37 inde & 50.40
Arabes Syria & Phœnicia Gallos prohibere fruſtra conati. 50.4 inde
Arabum ſedes 19.12
Arabia felix Aegyptijs occupata. 50.45
Arabia à Scythis ſubacta 37.59
Arabiæ Sultanus Romanorum amicitiam per legatos petit. 48.10
Arachoſia à Scythis ſubacta 17.60
arcæ teſtimonij reuerentiā quomodo Deus uindicarit. 236.32
arcanū pluribus quàm uni commiſſum, facilè proditur 53.59
arcana tacenda 54.1
archetypi uitia quatenus pictoribus non exprimenda 4.54
argento uiuo infuſo interius mare profundius factum 264.46
Argonautarum templi promontorium 63.33
argumentum bonum bene tractare, quantumuis prolixè id fiat, laude dignum 206.1
Arſenius monachus patriarcha factus 25.56
in Arſenium patriarchā deſignatum ſcomma 267.31
Arſenius patriarcha Byzantium uocatur 41.35
Arſenius patriarcha de imperio ſollicitus 259.55
Arſenius patriarcha Palæologū auerſatur, licet ſupplicem. 261.62
Arſenius patriarchatu decedit. 259.27
Arſenij patriarchę accuſatio. 263.6 inde. exilium 27
Arſenij patriarchæ perturbatio, cæſo Muzalone 31.18
Arſenij patriarchæ ſimplicitas. ibid. 57
Arſenio patriarchæ quæ crimina obiecta 44.23
Arſenij patriarchæ reliquiarum translatio petitur 119.51
Arſenius Imperatori ſacris interdicit 43.53 & 44.2 hic illum contrà loco pellendum curat 44.7
Arſenius monaſterium ingreditur 37.21
Arſenij, Dei ſe uoluntati totum committentis, æquanimitas. 263.31.42
Arſenij exilium 44.43.51
Arſenij importunitas, diuina uindicta à prudentioribus habita 267.47
Arſenij perturbatio & inconſtantia 36.35
Arſenij cadauer in urbem tranſlatum, & Sophiæ templo conditum 78.40.50 inde. in D. Andreæ monaſterio repoſitum. ibid. 55
Arſenij ſecta 60.26 & 76.13 & 78.43
Arſeniatarum reſtitutio 119.37
poſtulationes eorundem. ibidem 50
Artaxerxis ſtratagema 58.52
artis omnis fundamentum ingenium 4.41
Aſan. uide Conſtant.
Aſan Andronicus Syrgiannē defert 165.3.30
Aſanes Iohannes Bulgarorum princeps 6.46 & 62.33 inde. regno pulſus à Tartare 48 abſque liberis mortuus 28.16
Aſanis filiæ nuptiæ Theodoro Laſcari iun. ultrò oblatę 13.54 inde
Aſia à Scythia occupata 17.34 & 38.5 & 18.5
Aſia Romanis Gallorum ope reſtituta 49.48
Aſiæ inferioris limites 66.27
Aſiam Turci quomodo inter ſe partiti 97.45
Aſianæ prouinciæ à Turcis occupatæ 66.38 inde
Aſiani Scythæ 15.52
aſinus, qui olera monachorum læſiſſet, mutilatus auribus. 267.21
aſini canthones 261.25
Aſopus fl. 114.36
aſſentatores oleum igni addere ſoliti 22.15
Aſſyrij à Scythis infeſtati 18.1
Aſſyriorum exculti mores. ibidem 53
Aſſyriorum luxus materia. ibidem 43
ex Aſtrologico themate coniectura de ſeditione ſumpta. 138.19
Aſtratij cædes 269.20
aſtrorum uires in terra exerceri. 51.46 inde
aſtris futura prædici 71.56
aſtronomiæ encomia 165.54
aſtus ui aperta efficacior 226.33

Atha-

Athanaſius monachus indoctus, ſed religioſus, patriarcha fit. 85.11
Athanaſius patriarcha ſupplicationes indicendas Andronico ſuadet 269.53
Athanaſius patriarchatum reſignat 87.57 in monaſterium ſuum reducitur 88.7
Athanaſius ob prædictionem in patriarchatũ reſtituitur 98.3
Athanaſij patriarchæ auſteritas. 267.19 ingenium 270.9
Athanaſij cella ad Xerolophum. 98.27
Athanaſij è patriarchico ſolio deſcenſus 118.14 inde
Athanaſij patriarchę miniſter, lupus bipes 267.22
Athanaſium Imperator D. Chryſoſtomo comparare auſus. 98.46
Athenæ, eloquentiæ & ſapiẽtiæ domicilium 216.46 à Lyſandro deſtructum. ibid. & 147.44
Athenæ à Catelanis captę 115.46
Athenarum magnus Dux 109.5 magnus Primicerius 114.43 eius ſuperbia. ibid.
Athenis è iudicũ albo delere ſoliti qui 3.40
Athenienſis ducis clades 115.36
Athenienſium dux Irenes imperatricis petitionem repudiat. 108.22
Athenienſium Iouialia 172.42
Atho montis monachus patriarcha factus 163.44
Athumanes. uide Orchanus
Atman Turca 97.54
Atramytium uocata ab Imp. Andronico ſynodus de Eccleſiæ firmanda concordia 76.42 diaboli machinationibus perturbatur. ibid. 13. & 78.20 & 80.40
Attalus Trallium conditor, unde Attali urbs dicta 67.44 & 68.7
Atticum peplum 150.30
auaricia febri comparata 14.55 inde
auaricia inſatiabilis 37.61
auditorum imperitia, & oratorũ calliditas, fidem conciliat uerbis 265.42
auerſio tacita Imperatoris grauior quàm ira aperta 84.56
Auguſti monarchia 58.16
Auguſti pręter ſpem de Antonio & Cleopatra uictoria 140.45
aui longæuitas nepoti moleſta. 176.47
aulici adulatoris & calumniatoris epiſcopi exemplum 119.22
Aulis, ibiq́ue Græcorum ſtatio. 114.39
Aulon 271.32
Aulonis planicies 34.42
Aurea Byzantij porta 41.9
Auſtralis climatis à Septentrionali diſcrimen 261.15
Auſtrales homines quales. ibidem 21
auxiliorũ iuſiurandum 270.34
Axius fl. 172.50
Azatines 251.2 Sultanus Chriſtianus 44.28
Azatines à Scythis abreptus. 47.20.53
Azatinis ad Scythas fuga 113.8 item ad Imperatorem 38.13 & 259.44
Azatinis Sultani ex Aeno fuga & mors 64.38
Azatinæ Sultani in Byzãtij compitis comeſſationes 261.61

B

Babylon Aegyptia 48.26 Dario per Zopyrũ capta. 226.37
ad Babylõis flumina ſedere, prouerb. 173.9
Babylonij à Scythis infeſtati. 18.1
Babyloniorum luxus materia. ibid. 43
bacchanalium licentia 137.10
baculus argenteus deauratus, dignitatis inſigne 270.32
Balduinus Balduini primi nepos, poſtremus Byzantij rex. 40.12 eius fuga. ibid. 26
Balduinus Byzantij Imperator creatus 6.27 captus 7.14
Balduinus Flandriæ comes. 6.23
Balduinus ſecundus recuperandi Byzantij ſpe cũ Carolo Italiæ rege affinitatẽ iungit 46.15. & 58.10
barba raſa Latinorum inſigne. 179.49
barbaries innata morbus incurabilis 173.57
Bardarius fl. 172.54 & Bardarium flumen 268.56
Barlaamus 262.18
Barlaam monachus ex Italia Byzantium profectus 451.20 ſimius eſſe deprehenſus 34 monachos inceſſat 252.1
Barlaamus maleuolentia & pertinacia, popularisq́; gloriæ æſtu agitari deprehenſus, ac uictus in Italiam redit 252.58 & 253.10
Baſilius Adrianopolitanus. 262.18 excæcatus 263.33
Baſilius Alexij Comneni F. Trapezuntis rex 243.38
Baſilius Imp. Bulgaroctonus cognominatus 12.37 eiuſdem cadauer 259.36
Baſilij Comneni mors 249.3
Baſilius Nicephorus ſeniori Andronico ſolus fidem ſeruat. 187.26 eiuſdem conſtantia, fides, & prudentia. ibidem 33
D. Baſilij de Trinitatis ratiõe ſententia 266.27
Becus magnæ eccleſiæ Conſtantinop. charrophylax 60.39 Imperatorio decreto obluctatus carceri mandatur 61.2 Nicephori Blemmydæ ſcriptis ſententiam mutat. ibid. 22 patriarcha fit 23 & 261.1
Becus à G. Cyprio ex inuidia relegatus 79.30 eiuſdem querelæ. ibid. 38 uindicta 83.15 inde
Becus denuò in exilium relegatus 80.36
Becus accuſatus 264.41 in carcerem coniectus 44 peregrè in carcere mortuus, nulla pompa ſepelitur 268.26
Beci cauſæ diſceptatio ab Imperatore curata 79.51 inde
Beci eloquentia 80.8 ſeceſſus & occultatio 75.25
Beleſum caſtellũ Imperatori reſtitutum 23.11
Belicurto Theodora Th. Laſcaris F. nupta 43.38
Bellogradum caſtellum 69.16 eiuſdem obſidio. ibid. 58 oppugnatio 34.46
bellum gerendũ, ubi religio periclitatur 265.2
belli dona. ibidem 58 euentus incertus 114.6
belli uicißitudines 42.35
bella diuturnos & magnos ſumptus citra ullam detrectationẽ poſtulare 73.1
bellorum intermiſsione agriculturæ & pecuarię rei melius uacare licere 19.39
beneficentia, inexhauſta opulentia 263.56 naturâ cũ Imperio coniuncta 261.19
beneficentiæ cauſas nõ expectari à Deo 154.38
beneficẽtię cauſa ſuppeditata benefacere, non eſſe benefici. ibidem 42
beneuolentia melior uiolentia. 268.42
benignitas erga pauperes inconſiderata, reprehenſa 262.8
bes nummi auro puroputo conſtitiſſe ſub Ioanne Duca 270.29
Bithynia à Turcis uaſtata. 208.23 ſubacta 174.36
Bizyæ finitimi agri à Chalele uaſtati 121.28
Bercchernium templum 61.32 & 80.

& 80.58 uaſtatum 41.14
Blachorum gens qualis 266.60
Blemmydes. uide Nicephorus
Bœotia amœna & frugifera prouincia 114.1
Bœotiæ magnus Primicerius. 109.6
Bolgangus, qui & Gangolfus. 271.33
bonum argumentum bene tractare, quantumuis prolixè id fiat, laude dignum 206.1
bonum nullum uni tantum diuinitùs conceſſum 146.20
bonorum cõmunicatio diuinitùs iuſtituta. ibid.5 inde
Boryſthenitæ 17.8
brumam uer ſequitur, prouerb. 267.11
Brutus Iulij Cæſaris interfector. 84.8
Bucellarij paulatim ad Turcos deficiunt 262.16
Bucellariorum ſtatus 260.57
Bulgari. Bulgarorum nomen unde 12.21
Bulgaria, eiusque metropolis. 12.35
Bulgaria intra Iſtrum ſita 177.7
Bulgariæ archiepiſcopus regem Rom. inungit 12.2
Bulgarica confuſio 61.41 inde
Bulgarica oppidula ab Andronico iuniore capta 207.50 inde
Bulgarocteni cognomentũ 12.37
Bulgari è Scythia oriundi. ibidem 23 in Myſiam inferiorem translati 12.40
Latinos ab Oriente abſtrahũt. 6.38
Bulgari, negata pace, Imperatorem ad ſummam deſperationem adigunt 219.56 & 220.10 inde
Bulgari Thraciam & Macedoniam uaſtant 7.20
Bulgarorum clades 206.58
de Latinis uictoria 7.5
Bulgarorum equitatus Andronico ſeniori contra iuniorẽ miſſus 189 20 iunioris aſtu remiſſus. ibid.46
Bulagrorum in Macedoniam & Illyriam migratio 12.29
Bulgarorum principis perfidia. 26.13 ueniam impetrat 50
in Bulgaros expeditio Andronici iunioris 219.38
item Theodori ſecundi imperatoris 26.10 inde
bulla aurea ab Andronico edita. 268.28
Byzantis columnę agitatio prodigioſa 1.. 7
Byzantium à colonis ſuis pro... tum 39 28 à Palæologo infeſtatum 37.33 inde. Palæologo paruis copijs captum 39.24
incenditur 40.7
Byzantium captũ, ac mœnibus nudatum, Heracleotis pro pago tractandum donaſſe Conſtantium Magnum 77.42
Byzantiũ proditione ab Andronico iuniore captum 190.3.17
quo tempore 193.42
Byzantiũ quot annis Latini tenuerint 260.14
Byzantij mõſtroſus partus. 247.53
Byzantia uaſtitas ex incuria Latinorum 41.16
Byzantio uaſtato, Nicæa Romanorum regia conſtituta. 37.52
Byzãtinę hiſtorię libri IOANNIS DERNSVVAMI opera editi. 271.5
Byzantinum imperium triparti tò à Latinis inter ſe diuiſum. 6.21
Byzantini imperij ruinæ 5.57
Byzantini Romanæ concordiæ aduerſari 59.26
Byzantinorum hoſtes 258.41
Byzia 111.34

C

C litera imperatoris Andronico ſucceſſuri nota 200.20
cæcus quidam erro pro Iohanne Laſcari excęcato Imperator ſalutatus 261.32
Cæſaris filij uirtus bellica 221.7
Cæſariſſæ luctus 172.58 inde
Calames Turca 97.54
calamus à fortuna proiectus, nõ conterendus 192.16
calami maledici 3.12
calamitas coacta Dei arcano iudicio imputanda 95.10
calamitas ſucceſſuum comes. 42.1.9
calamitates impendentes præcauere, prudentiæ eſſe 59.47
calamitatum expectatio quibuſdam ſupplicij loco 72.17
calceum ab Iſtiæo conſui, ab Ariſtagora uerò indui oportet, prouerb. 73.43
calceorum cæruleorum aureę aquilæ 37.7
calix uibratus, cędis faciendæ ſignum 269.22
Calliupolis 101.59
capta 13.42
calumniæ immodicam benignitatem conſequi ſolitæ 87.29
calyptra imperatoria Turcis capta 118.8
calyptræ honor 80.23
alius Muzaloni datus, qualis Imperatorum liberis dari ſolitus. ibidem 27
Camaris Cõſtantinopoleos proditor 189.61
Cambyſis de Ægypto, eiusq; rege uictoria 202.10
camelopardalis deſcriptio 260.25 & 261.24
canibus & auibus alendis quantũ ſub Andronico iuniore expenſum 256.29
Cantacuzenus. uide Iohannes. eius encomia 136.32 & 450.48
Cantacuzenus magnus Domeſticus 190.2
Cantacuzenus naturà taciturn⁹. 272.20
Cantacuzenus tutor ab Andronico morituro conſtitutus filij ſibi naſcituri 199.45
Cantacuzeni caſtra 142.49
Cantacuzeni erga Andronicum iuniorẽ Imp. fides, & in alios humanitas 226.16
Cantacuzeni, illuſtres uiri ſub Palæologo 261.46
Cantacuzeni mater ſeditionem parari Byzantij prima animaduertit 241.23
eius uirtutes. ibid.27
modeſtia 196.5
magnificentia, prudentia, animi liberalitas. ibidem 11
Cantacuzeni taciturnitas magnorum operũ effectrix 250.44
Cantacuzeni uirtus bellica. 221.1 & 244.49
de Cantacuzeno poſt Andronicum imperaturo, omen 200.20
canthones aſini 261.25
captiuorũ liberationem Andronicus moriturus teſtamento decernit 199 37
carbones pro theſauro 84.4
Cardia capta 13.42
Cardinales à cardine dicti, quoniã ianua ſit papa 265.26
Carmania à Scythis occupata. 17.60
Carmanus Aliſurius 97.45
carniſpriuij & Bacchanalium licentia 137.10
carnium eſus monachis interdictus 123.44
Carolus comes Gallorum regis frater, cur Italiæ rex à papa ſalutatus 261.59
Carolus Francopulus Muzalonis interfector, læſæ maieſtat. reus 263.10
Carolus Italię rex quali ingenio. 58.18 & 68.15. & 238.24
perpetuus Romanorũ & Imperatoris

peratoris hoſtis 69.3
Caroli Ital. regis ægritudo. 70. 20 apparatus aduerſus Conſtantinopolim 58.14 cum Balduino ſecundo affinitas 46.15 & 58.10 cum Theoderico Siciliæ rege bellum 99.6 ex affinitate pax 100.15
Caroli Italiæ regis mors 82.28
Carthago, nunc Thuniſis. 264. 45
Caſpia. Caſpium mare. 16.45. 49
Caſſandria 111.47
ad Caſſandriam naualis Romanorum & Eubœorum pugna. 55.34
Caſtellanus Conſtantinopoleos proditor 189.62
Caſtellorum arces 13.40
Caſteria Imperatori recuperata. 23.7
κατά τινα χζάρ 271.16
ἀχζάλυσις 271.14
Catanes, Franciſcus Cattagarus, deinde Cataluſius Genuenſis. 230
Catanes Genuenſis 239.43. Mitylenem occupat. ibid.9. 13
Catelani à Theſſalis in Bœotiam traducti 113.59 ab Andronico conducuntur contra Turcos 100.16 è Thracia in Macedoniã tranſeunt 111.28. inde. excluduntur 112.3. inde
Catelani ex Auarum ſtirpe. 269. 25
Catelani ſtipendijs non ſolutis, pro hoſtibus ſe gerunt. 101.25. inde
Catelani Thebis & Athenis potiti 115.46
Catelani Theſſaliam petunt. 112. 46 uaſtant. 113.32. Turcos profligant 100.51
Catelanorum Calliupoli ſæuitia Ronzerij cæde audita. 270. 16
Catelanorum defectio 103.50. Turcarum opem implorant. 104.16
Catelanorum ducum inteſtinũ bellum 106.2. inde
Catelanorum & Turcorum diuiſio 113.1. inde
Catelanorum inſolentia. 100. 34
Catelanorum ſtipendia, & cum Alanis pugna 269.51
Catelanorum ſtrategema. 115.12 inde
Catelanis tranſitus ab Athenarum duce negatus 114.46
Cathara. Catharus Michael. 133. 36 & 134.14. auo Andronico charus. ibid.
Catzanis de bono principe dictum 270.7
Catzane Scytharum duce mortuo, ſimul omnis Byzantini Imp. ſpes mortua 270.1
Caucaſus mons 17.42. inde
cauſarum atque effectuum connexio atq; ignoratio. 205.38. inde
Cayſter fl. 8.38
Cazanes orientalium Scytharũ dux 268.3
celeritatis Imperatoriæ ſpecimẽ. 63.24 & 64.26
celeritatis momentum in bello. 8 28.56
Celtæ è Scythis oriundi 16.1 ex Oriente ab Ægyptijs pulſi. 48.44
Celtæ fortiſsimi uiri 48.57
Celtogalatæ ex Syria & Phœnicia rurſum ab Ægyptijs pulſi. 50.48
Celtogalatarum ad S. Sepulchrũ expeditio 48.60. inde
κενοδοξίας σοφιστικῆς ἐπίδειξις. 131. 55
Cephiſus fl. 114.30
Ceras 95.29
Ceraſus Turca 97.54
Chadenus 258.40.55
Chalaus Scytharum dux. 16. 47
Chalaza Sardianus 262.15
Chalcedonenſis concilij Canon XVIII. contra factiones. 184. 19
Chalcus 268.4
Chalcuzes 258.53
Chaldæa ſapientiæ domicilium. 147.43
Chaldæi à Scythis infeſtati. 17. 62
Chaldæorum exculti mores. 18. 54
Chaldæorum in prognoſticando methodus 204.14
Chalel, Imperatoria calyptra potitus, Imperatori inſultat. 118. 8
Chalel Turcorum rex 113.18. reditum in Aſiam ab Imperatore impetrat 116.21
Chaleles dux 105.53
Chalyphas à Tocharis ſubactus. 259.43
Chartaitæ monaſterium 162.9
Chartophylacis dignitas. 153. 59
Cherſoneſus ab Ioanne Aſane occupata 13.38
Chilas Epheſinus. 83.56. & 84. 29
χιλιοστύες 270.1
Chios inſ. capta 13.28. Latinis erepta 46.31
Choræ monaſterium à Iuſtiniano primùm extructum, mox ab Alexij Imp. ſocru, poſtremò à Metochita inſtauratum. 208.33.35. inde à Logotheta extructum 137.18
in Chorę monaſterio collocatus Gregoras à Metochita. 139. 36
Chortatzes Cretenſiũ dux, Philanthropeni proditor. 267.59 defectionem ſuam apud Andronicum excuſat. ibid.61.
Chriſti comitas 31.47 manſuetudo 81.24 & quàm eã epiſcopi & ſacerdotes quidã imitari parum curent. ibid. 10. inde
Chriſti paſsionis dies. 166.37
à Chriſti potentia pendere omnia 91.2
Chriſtiani à Scythis & Latinis æquè crudeliter oppreſsi. 12. 53
Chriſtianis bella inferre in tanta infidelium hoſtium copia, impium 262.31
Chriſtianis indignum contrà ſe mutuò graſſari 219.52
Chriſtopolis 179.20
Chriſtopolitanus longus murus ad excludendos Macedonia Turcos & Catelanos ab Imp. extructus 112.3.32
Cilices Gallis tranſitum ultro dant 49.56
Cimbri Scythæ 15.13 & 16.2
Cimbrorum in Italia clades 16.6
Cimmerij Scythæ 15.11
cinnabari ſubſcripſit Imperator. 267.4
cintzuſtra, equeſtres ludi. 218.57
cithara belle canere, non cuiuis laudabile 206.3
ciuitatis Rom. ius & nomẽ quãtũ olim ambierint multi principes uiri 108.51
clades, ut diuinitùs immittũtur, ita nõ niſi placato numine propulſari poſſe 269.27
cladium cauſæ, peccata 198.12
Claſsis deſtructio Romani exitij cauſa 95.11
claſsis per auariciam quorũdam deſtructa, Romanis calamitatum initium 82.36
Claudij prænomen Ptolemæo aſtronomo Romæ inditum. 108.59
claues fiſci Palæologo creditæ. 32.61
in Clypeo ſedendi mos Imperatoribus creandis 25.38 & 36. 31 & 260.43
clypeo inſidens Palęologus Imperator declaratus 259.62.

Cœleſyria Aegyptijs occupata. 50.47
cœlū & terra diuini opificij amplitudinis præcones 1.21
in Cœlū iaculari. prouerb. 55.51
cœlorum & terræ gloriā hiſtoria quomodo illuſtret 1.34
Colchi, qui & Lazi 268.53
columba in ſinum recepta, in uiperam mutata, letaliter mordet 261.61
colūnæ agitatio prodigioſa. 138. 6 ruina, Andronici obitus prænuncia 209.24
Comani 17.9
Comanorum militum impietas. 53.31 & 54.58
cometa omnis naturā malus. 262.24
cometa uiſus 260.59 & 46.40
cometa ξίφιας enſis ſpecie uiſus 248.42
cometæ apparitio 245.33. inde. barbatæ, & gladio ſimilis. ib.
comitas in Principe amabilis 86.48
communicatio bonorum diuinitùs inſtituta 146.5.25. inde
communicatio diuini panis, remuneratio dicta 264.41
Comnenus Lazus 70.24
Comnenus Michael 23.21. uide Palæologus
condonatio ſcripta à patriarcha publicè recitata pro ſuggeſto. 198.33
coniurati Byzantij per quæſtiones deprehenſi 241.55
in Coniuratores lex 184.25
coniuratio pontificum contra ſeniorem Andronicum. 183.48
Conoſtablus magnus 75.3. eius dignitas 28.10
Conoſtaulus magnus Tarchaniotes 262.37
conſcientia accuſatrix in anguſtijs 221.51
conſcientię curatio uel in primis neceſſaria 268.49
conſcientiæ intemperies. 261.59
conſcientiæ ſtimulus adulterij comes 21.44
conſcientiæ teredo 261.45
conſilio prudenti cedendo, & tēpori ſeruiendo, uitandum impendens periculum 265.34
conſiliorum exitus & ſucceſſus ad Deum referendus 110.45
Conſtantinopolis, uide Byzantium.
Conſtantinopolis, orbis miraculum 40.44. à Conſtantino M. condita, ab Andronico inſtaurata 213.4 à Palæologo infeſtata 37.33. inde
Cōſtātinopolis à Cęſ. capta. 259. 48 item à Latinis 5.57 paruis copijs capta ab Imp. Palæologo 39.24
Conſtantinopolis regina urbiū. 40.56 miſerè uaſtata, Latinorum incuria & incendijs. 41.16
Cōſtantinopolis tribus unò tempore periculis uexata 188.23. inde
Conſtantinopoleos captiuitatē quæ prodigia præceſſerint. 174.54. inde
Conſtantinopolis inſtauratio. 41.30
Conſtantinopolim à papa Rom. miſsi epiſcopi diſputandi cauſa 228.30
Conſtantinus Andronici ex Irene ſecunda uxore F. 272.31
Conſtantinus Aſan captus. 188.4
Conſtantini Bulgarorum principis in Romanos fines cum Scythis incurſio. 47.30. Eidē nupta Laſcaris Imp. filia. 47.10
Conſtantinus Cæſar Palæologi frater 34.28 Sebaſtocrator factus 37.5. Peloponneſi urbib. præfectus. ibid.16
Conſtantinus Deſpota Andronici F. 106.54. Cralęnam ſororem inuitam ad maritum mittit 131.26 idem Theſſalonicam, Macedonia gubernatum miſſus 160.45 res ibidem ab eo geſtæ 161.5
Conſt. Deſpota in carcerem coniectus 162. indignißimè tractatus. ibid.29 Andronici teſtamēto liberatus, mox à procerib. aulicis rurſum abditus 200.15
Conſtantini Deſpotæ coniugia & amores 133.30 in Eudociam Palæologinam amor. 134.3. inde
Conſt. Deſpotæ malum omen. 160.53 mors 237.9 uide Deſpotes
Conſtantinum Deſpotam captiuum liberare iubet Andronicus moriturus 199.38
Conſtantinus Maurozomes. 267.53
Conſtantini Palæologi uxor. 133.48 eius encomium. ibid.
Cōſtantinus Porphyrogenitus, eius reditus, & aliæ res geſtæ. 267.51 captus à fratre Andronico, in cauea circumductus. ibid.59 poſt diuturnū carcerem è ſynanche moritur 269.55
Conſtantinus Porphyrogenitus regni affectati inſimulatus. 86.4. inde uide Porphyrogenitus
Conſtātinus Sebaſtocrator. 259.18
Conſtantini Tœchi regnum in Bulgaria 28.14. inde Eius cædes 61.60
Conſtantinus Tornicius, magnus primicerius 34.31
Conſtantinus Zagoræ regulus. 61.37
conſuetudo in naturam mutata. 154.44
Conſul Piſanorum magiſtratus. 46.11
Contentionis pomum 76.6
contra ſtimulū calcitrare. 190.39
contraria extremè uno fine concluſa 68.32
contumacia ſolitudinis uicina. 263.50
contumacium pœnæ 60.8
Contus. uide Ioannes
conuicia in immeritos 79.56
conuicia literis mandata, ijs quę ore tantum proferuntur, grauiora 3.13
Copais lacus 189.7
Corducuba Pachymerio dictus, quem Gregoras Lachanā uocat, & cur 265.36
corona ouata, ex ouis uenditis Imperatrici parata 20.27
corona regia capiti impoſita, morte uindicata 236.40. inde
coronam regis temerè uſurpare piaculum. ibid.34
correctio turbæ maioris euitandæ cauſa prætermiſſa 169.30
Cos inſ. capta 13.29
Coſmæ nomen in patriarchatu Ioannis nomine mutatū 268.59. & 267.14
Coſmidij monaſterium. 160.24
Cottanizes latro captus, monachus fit: rurſumq; copiarum dux factus, rurſum capitur. 268.27
Cotys 258.48
Cralæna ab Andronico nepote ad incæſtum coacta 178.56
Cralæna inuita ad maritum Cralem redit 130.60 monaſticum habitum induit. 131.10.
Crales Seruiæ regulus. 92.25 eiuſdem quartæ nuptiæ. ibid. 35
Crales Seruius Andronico ſeniori addictißimus 177.11
Crales Simonidem quinquennē ſibi quadragenario deſponſatam abducit 93.5
Crales ſocrum comitatur. 173.46
Crales Turcorum copias ſibi adiungit 116.14

Crales

Crales à ſuis in carcere occiſus. 207.6.36
Cralis cum Syrgianne aduerſus Romanos expeditio 225.30. inde. cum Andronico pax inita 228.20
Cralis de Michaele Bulgaro uictoria 206.51.inde
Cralis filius à patre deficit. 207. 26 eidem mortuo ſuccedit. ibid.33.inde
C alis inſidiæ in filios ſuos. 207. 13.inde
Cralis intemperantia 110.52
Cralis ſuppetiæ ab Andronico ſeniore contra iuniorem imploratæ 179.1.
Cralis Seruiæ reguli mors.144.3
in Cralem Seruiæ conſpiratio & fœdus Andronici iunioris & Michaelis Bulgari 177.40
à Crale accerſita Romanis auxilia 120.25
Cratææ Veſtalium ædes 119.18
crepidarum rubrarum ſignum. 32.39
Creta Venetæ ditionis ſub Andronico ſeniore 268.36
Cretæ loca pleraq; terræmotu concuſſa 269.23
Cretenſium perfidia Pincerna Libadario proditus 91.44.49
Crœſi fruſtratio 140.38
crocodili Ægyptij natura. 201. 37
crudelitas punita 81.27. & 83.13. inde
crux Chriſtianorum trophęum, multa contra Sultanum Arabum potuit 270.6
crux rubra & nigra, Andronici ſenioris cucullæ inſigne. 202. 45
cum Crucis hoſtibus gerendum bellum: ubi & uictoria laudabilis eſt, & uinci ſalutare. 264. 52
crucis imago in nubibus uiſa. 175.23
cruces ferreæ templorum à uento decuſſæ, Andronici obitus prænunciæ 209.23
Ctaes Scytharum princeps. 268. 7 Mariam Andronici notham ſocero remittit, ne gerendo bello occupatus, uenere eneruaretur 268.17
Cuboclaſio monacho cadauer poſt aliquot à morte annos integrum, ſanctitatis opinioné peperit 270.18
cucullum monaſticum inuitis non inducendum 202.34
curæ leues loquuntur, ingentes ſtupent 201.54
Cyaneæ petræ 63.34
cygnorum cantus 151.45
G. Cyprius à ſuis ſacerdotibus oppugnatur 83.39. patriarchatu relicto fit monachus 84.20
G. Cyprius Becum ex inuidia relegat 79.30 eius immiſericordiæ pœnas luit 83.15
Cypſella 104.32
Cyrilli de Græcorum & Latinorum cōtrouerſia dictum. 265. 7 item de Spiritu S. 266. 32
Cyriotiſſę monaſterium 131.48
Cyrus, fortunæ inconſtantis exemplum 42.46
Cyri maior quàm pro ſatrapia ſua faſtus eum apud Artaxerxem ſuſpectum reddit 87.16
Czinzuſtra, à uocabulo Italico. nam hos equitū luſus, quos Troianos uocāt, Gioſtram appellant. Rennen. 218

D

Dæmones etiam Chriſtianorū eſſe fratres: abſurdum cuiuſdā dictum 268.54
Daniel Cycicenus 83.57 & 84. 30
Damaſceni de Spiritus S. proceſſione aſſertio 266. 25. 34 & 267.2
Dandulus Venetus quomodo à Manuele Comneno excæcatus 271.46
Danubius fl. 49.1 eius ortus & exitus. ibid.
Daphnuſia opp. 39.44. obſeſſa. ibid. & 40.28
dapiferi dignitas 109.3
Datio capta Babylō per Zopyrū. 226.37
Dauidis cinyra 153.14
Deabolis caſtellum 34.40
Debrenus epiſcopus 77.19
declamatoriū dicendi genus ſpinoſum 272.15
defunctorum caſibus ſuperſtites erudiri Deum uelle 84.28
Demetrias, Syrion prius dicta. 55.27.43
Demetrius Deſpota. 179 2 eius apparatus. ibid.55. fuga 187.9
Demetrius Palæologus 111.1
Demetrius Poliorcetes 55.27
Democriti ſplen, ſiue riſus. 170. 37
Demonactis acumen 272.10 ſales & ſapientia 149.51
demonſtratio ſcientifica 231.38
de Demoſthene Philippi Maced. regis dictum 187.50
Demoſthenicæ lucernæ 156.2
Deipara ὁδηγήτρια 41.8
Deiparæ imago per dies complures lachrymat 266.31
delicta ſingulorum totam ciuitatem turbis implent. 263.54
Deſpotæ fuga Theſſalonicam. 161.51
Deſpotæ honor regiæ dignitati proximus 33.43
Deſpotæ titulus 29.50
Deſpotæ Aetoliæ & Epiri, fœderati & generi 34.3
Deſpotarū honor Theſſalis principibus collatus 23.14
Deſpotica inſignia abiecta. 56. 59 & 57.16 & 264.8 & cur.56
Deſpotica poteſtas Sebaſtocratori collata 37.3
Deus faſtui omni infenſus. 110. 43 modeſtis adeſt. 39.6
Deus iuſticiæ præſes 4.6
Deus quomodo uetera & recentia delicto punire ſoleat. 142.59
Deus rerum omnium uires humanas ſuperantium moderator 9.46
Deus ſolus admirabilium & magnorum ſucceſſum autor. 43. 8
Dei arcana non rimanda. 264.60
Dei clemens ultio 143.50. inde
Dei conſilium euertere uelle, periculoſum 262.60
Dei genitricis imaginem Andronicus moriturus ſacramenti loco in os inſeruit 210.8
Dei glorię prædicandę, hiſtorias non minus quàm cœlū & terram conducere 1.19
Dei imaginem ex inferiorib. petere abſurdum 234.11
Dei legem timere, maxima ſecuritas, quicunq; terror obijciatur 261.52
Dei metus hominū timori præferendus. ibid.50
Dei miſericordia. 221.57 prouidentia 222.3
ad Dei naturam exprimendam ne uocabula quidem ſufficientia reperiri 234.22
Dei oculus omnium iudex. 259. 32
Dei ope deſtitutum exercitum quamlibet inſtructum, à formicarum agmine nihil differre 34.57
in Dei profunditates inueſtigare, temerarium 234.1
à Dei propitia uoluntate pendere omnia 244.60
Dei prouidentia gubernari omnia 91.3
Dei ſapientia imperueſtigabilis. 68.31 inſerutabilis, admiranda 56.49
Dei uoluntati, ut illi uiſum fuerit, obtemperandum 263.42
Dei uoluntate omnia moueri. 191.36
Deo conſecratos tribunali mundano ſiſti, nefas 260.8
Deum ad utilitatem omnia dirigere 83 50

Deum etiam de ſuo iure conceſſiſſe, cum homo factus ſupplicium ſubijt 265.52
Deum facta cuiuſq; remunerari. 84.28
Deum intelligere difficile, in uulgus efferre nefas 231.47
Platonis dictum, quomodo à Gregorio correctum. ibid. 51
Deum iuſtum non tibijs uiri, ſed afflicto & humili corde oblectari 120.56
Deum omnia in melius referre. 120.33
apud Deum pluris fieri honeſtã & inculpatam uitam, quàm uires armorum 121.3
Deum ſæpe etiam in hac uita ſcelera, iuſta menſura punire. 81.47
Deum ſi ulli magnę rei, regni certè cõſtitutioni intereſſe. 263.1
Deum ſolum res impeditas expedire 56.44
Deum ut benefaciat tantum ſpectare, cauſas beneficentiæ non expectare 154.38
de Deo diſſerere, conatus formidabilis 236.30
dextra Domini 245.15
diabolus mundi huius princeps. 75.32 eius potentia. ibid. 42
diabolum è diſcipulis Domini unum ſibi tributi nomine eripuiſſe 75.49
diabolum res quæ geruntur in terris perſequi, & ex optimis portionẽ ſemper decidere. 75.38
diademate uno duo capita tegere, perturbatione plenum. 261.21
Dialectica ad Eccleſiaſticas controuerſias componendas inutilis 232.5
de Dialectica Greg. Nyſſeni ſententia 232.8
dialecticas argutias, pares in utranque partem uires habere. 232.13
Didymotichos opp. 105.40 eius ſitus 162.23. carcer 162.21
dignitatum & titulorum mutatio apud Romanos 108.44. inde
Dionyſij Sicil. tyranni regia puluere impleta Platoni reperta. 236.2
diſcendi cupido, animi donum. 140.1
diſciplina militaris neglecta. 117.30.48
diſciplina militaris hoſtium obſeruari à Turcis ſolita 93.52
diſciplinæ publicæ perturbatio. 198.12
diſciplinarũ tractatio quatenus ocioſa 148.12
diſputantium inſtrumentum ratiocinatio 231.30
diſputatio omnis ſine cedendi uoluntate, & iudice controuerſiæ ſumma autoritate prędito, inanis 230.20
diſputationis ſcopus & finis præcipuè conſiderandus. 230.7
diſputationes prius quàm aggrediantur, diligenter meditandæ 229.33 & 230.6
diſputationes ſuperfluę in Theologia repudiandæ 234.52
à Diſputationibus theologicis quatenus abſtinendũ. 236.25
in Diuina re, nulla uel neceſsitudinis, uel beneficij accepti ratio habenda 270.14
diuinarum rerum ea ratio, ut tacitis animis adorandæ ſint potius, quàm uerbis approbandæ ac demonſtrandæ 266.3
diuinorum conſiliorum arcana uis 269.32
diuturnitas temporis rei faſtidiũ parit 214.13
doctores Theologici noui ſine miraculis 236.55
doctrina impuris non communicanda 145.33
doctrina ſine uſu rerum mortua. 148.12
doctrinæ fundamentum, ingenium 4.41
doctrinæ genus opt. & homine digniſsimum quod nam. 2.23
dolium tertium malis impermiſtum in Iouis aula non eſſe relictum 79.49 & 146.2
Doloicus Pleę. Comes 6.24 eius interitus 7.14
δολοίκος, qui & λοδοίκος 271.31
doloris maculis non aſpergenda philoſophiæ nobilitas. 139.9
dolorem ſilentio augeri. 139.3.10
dolus aperta ui efficacior. 226.33
Domeſticus menſę Imperatorię. 136.24
Domeſticus occidentalium prouinciarum 136.26
Dominus creauit, principiũ uiarum ſuarum, &c. non eodem modo à S. patribus explicatũ. 233.10. inde
domo domum ferri 20.47
domum paruã haud temerè magnam calamitatem ferre, nec contrà 261.43
Doria harmonia 142.4
doxologiæ ſacræ intereſſe ſolitus Azatines Turca 44.24
Drama opp. 124.47
Drimys quidam ſe pro Laſcaride uenditando, ſeditionẽ concitat 270.35
dubij criminis rei duello decertare ſoliti 258.54
ducis liberalis & pij exemplum. 121.12
ducis magni nomen & dignitas. 109.5 & 21
duce præcipuè dignæ uirtutes. 89.37
duello decertare ſoliti, qui dubij criminis rei eſſent 258.54
Dyrrhachinus epiſcopus 237.2
Dyrrhachium terræmotu dilapſum 264.36

E

Ebrij quomodo hallucinari ſoliti 94.13
Eccleſia malè habebat, cum eius proceres pauperes & nullo in honore eſſent 270.7
Eccleſiæ priuilegia ab Imperio data 201.22
eccleſiæ ſtatum in primis emendandum ſuſcipit Andronicus Imperator factus. 75.18. ſed diaboli machinis perturbatur. 76.13
eccleſiaſticæ contentiones quomodo decidendæ 231.10
eccleſiaſticę factiones propter patriarchas, diaboli machinatio. 76.13.24. & 77.50.60
eccleſiaſtici principes ferè decẽ, nouem menſibus mortui. 260.1
eccleſiaſticum fulmen in Theſſalos uibratum 127.36
eccleſiaſtici interdicti petitio. 183.22
eclipſis ſolaris Chriſto in cruce moriente monſtroſa. 168.28
eclipſes duæ Andronici ſenioris obitus prænunciæ 209.10
eclipſes ſolis & lunæ, cladiũ prænunciæ 243.29
ἠχεῖον πυρωθὲν 262.26
effectuum atque cauſarum connexio & ignoratio. 205.38. inde
εἰκονίζειν τὸ ἀνεικόνιστον 266.55
ex Elementis ijſdem omnia conſtare 156.49
elephantum è muſca facere. prouerb. 90.17
ad Eloquentiæ exercitationem qui ſe nullo ingenio, nulla dexteritate conferunt, quales euadant 4.22.39
engaſtrimythi 186.36
Epaminondæ de Spartanis uictoria ad Aliartũ & Leuctra. 220.50
ἐπ' ἐμῇ 271.12
epilepſia 23.47
Epimethei pediſſequa pœnitentia 262.35

Epirus

Epirus ueteris 6.12 quæ cōtineat. 52.40 eius fines. ibid. Romanæ ditionis ſacta 250.39
Epizephyria barathra 203.57
epiſcopus quæſtor & amator, literatum planè rudis 118.45. inde. adulator, calumniator aulicus 119.22
epiſcopum quenq; ſuam eccleſiā paſcere, eiq; adeſſe debere. 85. 45.55
epiſcopi & ſacerdotes ab aduerſarijs indignè tractati 81.16
equeſtres cōcurſiones nato Ioanne Andronici F. celebratę. 218. 52
equi de ſeſſore ſuo optimè meriti deſcriptio 221.12
equi lapſus prodigium 169.59
equi picti hinnitus auditus. 137. 43.58
equites præſtigiatores 158.34
Eridis pomum 76.6
errata etiam uera interdum ſilentio diſsimulanda hiſtorico. 5.2
Eſaias monachus imperitus patriarcha factus 163.44 in Andronicum ſeniorem conſpirat 183.47 cuſtodiæ mandatur 184.44 à iuniore Andronico liberatur 192.38
Eſaias patriarcha ſen. Andronico monacho facto inſultat. 200.52
Eſaiæ patriarchæ uæcordia. 194. 22
Eſaiæ patriarchæ mortuo Ioannes ſuffectus 226.16
Eſaiam patriarchā officij admonet iunior Andronicus. 198. 22
eſurienti quiuis panis ſuauis. prouerb. 172.18
Euangelij pronunciata certa, neque demonſtrationem requirentia 233.43
Eubœa Venetorum prouincia. 45.13 Romanis recuperata. 45.31. inde
Eudocia Imp. notha F. Baſilio Trapezuntis regi nupta. 243. 40
Eudocia Imp. ſororis in urbem aduentus 92.20
Eudocia Ioanni Comneno Lazo nupta 70.31
Eudociæ Palæologinæ encomion 133.48. inde. ea Conſtantino Deſpotæ nubit 134. 10
Eudocia Trapezuntia Cralis nuptias aſpernata 92.25
Eudocia Lazorum ſiue Colchorum regina marito etiam mortuo cōiugij fidem ſeruat. 268. 33
D. Eugenij templum ab Andronico extructum 125.33
Eulogia Andronici Imp. ſoror. 61.34
Eulogia Mariæ F. Conſtantino Bulgaro nupta 264.17
Euripidis locus 140.20
Europa à Scythis infeſtata. 16.54 inde
Europæi Scythæ 15.58. & 17.4
Eurymedon fl. 66.41
exactio propter receptos Maſſagetas 93.43
exactiones, luxus ſtudio. 18.49
exactiones principum bellis urgentibus neceſſariæ 269.1
exactorum improbitas 143.33
excubitores uino oppreſsi, urbis capiendæ anſam hoſti prębēt. 190.14
exempla ſcelerum quatenus literis non mandanda 3.32
exercitus ex ruſticana & circumforanea turba collectus qualis 117.10.20.50
exercitus impius qualis 94.15 ipſimet ſibi hoſtes. ibid.
exercitum quamlibet populoſum & inſtructum, abſq; Dei ope nihil à formicarum agmine differre 34.57
exercitibus duobus ad pugnam inſtructis, alterius conſiliū alterius temeritatem deſtruere, & contrà 229.30
exitum cuiuſq; rei ab antegreſſis pendere cauſis 102.28
experientia rerum ſegnes naturas excitari 4.25
experientia ſine uera doctrina, mortua 148.12
experientiam ſenſu gigni. 205.35 principia ſuppeditare ſciētiæ. ibid.
exta quatenus futura prędicant. 71.58
extremo digito. prouerb. 451.27
Euchitæ monachi 252.2
Eulogiæ F. Annæ affinitas cum Mich. Deſpota 261.5
Eumenis artibus ſæpe uictus Antigonus 226.40

F

Fabulę ad ueritatem alludentes, non improbandæ 263.48
fabularum tantum lectioni uacantes improbantur 2.15
in Fabulas cur pleraq; à Poetis redacta 151.9
factiones eccleſiaſticę propter patriarchas, diaboli opus 76.13. 24 & 77.50
factionum libri in ignem poſiti ambo combuſti 78.30
in Factioſos, Canon 184.25
fames obſeſsis grauior hoſte. 112. 17
familiaritatis nimiæ comes faſtidium 155.38
Farenza Zymes corruptum nomen Friderici de Inciſa militis Apuli. 106
faſtidium ex diuturnitate temporis 214.13
faſtidium nimiæ familiaritatis comes 155.38.50
faſtus maior quàm pro conditione, ſuſpectus & exitioſus. 86. 47. & 87.11. inde
fatalis incuria 100.8
fatali etiam ſapientiā oppugnari. 260.57
fatum adiutandū potius quàm impediendum 102.42
fatum ut animantibus, ita etiam ciuitatibus ineuitabile. 260. 10
Fati magna uis, quicquid contrà machineris 263.36
fato quietum obſequi melius, quàm fruſtra nitendo ei uelut materiam præbere 102.46
fax ardens Magneſiæ caſtellum circuire uiſa, nocte intempeſta 269.37
febrium ortus & curatio 14.55
feles monacha, deq; ea apologus 98.49
felicitas nulla perpetua, aut inuidiæ expers 207.6
ferrea maſſa candente, innocentia teſtata 259.12
fides cum alacritate cōiuncta laudabilis 259.26
fides etiam in hoſte probanda. 187.49
filius patris proditor 179.34. inde
filij defectio & ſeditio contra parentem 207.26
firmis ſpe, etiam ea quæ intolerabilia uidentur, æquis animis perferri 266.47
Flauij prænomen Ioſepho Hebræo Romæ inditum. 108. 58
fœdera externa non ſemper tuta 93.31
Fortunæ Deiparæ templū Conſtantinopoli 39.52
forenſium negociorum morbus multiplex & immedicabilis, reipub. pernicioſus 198.13
formicæ formicarum, ſimij ſimiorum more ſuas res adminiſtrant prouerb. 173.57
fortuitorum ſucceſſuum euentū non ubiq; legis eſſe loco debere 229.50
fortuna immoderatos facit. 91. 53
fortunæ aduerſæ aut proſperæ, præter ſpem oblatæ exempla. 140.20. inde
fortunæ incerta momenta prudentia moderanda 91.59

fortunæ inconſtantia 52.45.57 & 136.9. & 147.36. & 189.42
fortunæ incōſtantiā non conſideratā, homines humanitatis obliuiſci 91.58
fortunæ inconſtantis exempla. 42.39
fortunæ indulgentia nimia corrumpi animos 90 9
fortunæ leuitas 223.17
fortunæ ludibrium in rebus humanis 164.10
fortunæ temeritas à rerum diuinarum cultu remotiſsima. 267.29
fortunæ temeritati non fidendū 229.41
fortunā in ſua uota cogere uelle, ridiculum 181.25
fortunā nulla pœna ſatiari. 208. 50
Frerij, equites Hieroſolymitani, qui Rhodij & Maléſes. Sic etiam Laonicus eos Nazarços uocat 61.31
Fridericus Siciliæ rex contra Carolum ab Imperatore concitatus 69.28 Papæ parêre recuſat 261.54
frigidæ aquæ potus ſeni letalis 209.53
frontis perfrictæ hominibus nō habenda fides 264 33
fuga paucorū totum perturbat exercitum 54.36
fugientes hoſtes tantum ſpoliari, non etiā occidi, aut capi, inter Chriſtianos ſoliti 55.11
fumum fugiens in ignem incidit. prouerb. 44.6 & 123.10 & 235 61
funambuli præſtigiatores 158. 10.inde
futura è præteritis colligi 2.15
futura in æquilibrio collocanda. 141.1
futura incerta, eoq; propter illa non dolendum philoſopho. 140.17 & 229.48
futurarum rerum prædictiones incertæ 140.23
futurorum ſignificatio uaria unde 71.54

G

Galata Venetorum claſſe impetita 188 26
Galata Venetis, Piſanis & Genuenſibus aſsignata 46.3
Galatæ caſtellum 37.38 & 259. 35
Galatæ incolæ Genuenſes. 239. 41. male tractati cur 265.11
Galatę Galli, qui & Scythę pri⁹. 16.1
Galatæ, Latini 122.20
Galatæ ex Oriente ab Ægyptijs pulſi 48 44
Galleſius mons 51.14
Gallia etiā à Scythis peruagata. 15.60
Gallia occidentalis 126.47
Galli amœnitate locorum Syriæ & Phœniciæ detenti, expeditionem ad S. Sepulchrum intermittunt 50.25. inde ab Ægyptijs pulſi 40
Galli fortiſsimi uiri 48.57 in Aſia confident 50.20. amœnitate locorum inſtituti obliuionem ipſis incutiente. ibid. inde rurſum ab Ægyptijs pelluntur 50.48
Gallorum equitum robur. 206. 52
Gallorum expeditio ad S. Sepulchrum 48.60.inde
Gallorum ope Aſia Romanis reſtituta 49.48
Gallis Cilices tranſitum ultro dant 49.56
Gallos Syria & Phœnicia prohibere fruſtra conati Arabes 50. 4 inde
Gangolfus idem, qui & Bolgangus 271.33
Gani montis monaſteria 85.12
Ganorum montes 47.42
Gaſmulica gens 46.21 Gaſmulicum 261.9 ad bella animoſum 361.55
Gaſmulicum omne diſsipatum. 82 54
gaudium nullum perpetuum ac ſolidum 41.60 & 42 3
gaudijs magnis plerunq; dolores adhæreſcere 62.43
generoſum hominem in rebus uilibus oſtentare ingeniū, turpe 206.6
Genua, eiusq; ſitus 130.45
Genuę habitatorum ſeditio. 130. 42.57
Genuenſes reip. ſtatus mutatus. 248.31
Genuenſis e regionē Cōſtantinopolis habitare 63.6. & 94.40
Genuenſes Galatæ incolæ inſolentiores facti reprimuntur. 239.41
Genuenſes Venetis & opibus & copijs ſuperiores 265 7
Genuenſium ædificia circa Galatam ab Andronico Imp. incenſa 240.9
Genuenſium duæ piraticæ triremes 63.27
Genuenſium & Venetorum bellum 94.36 ſimultas 268.18
Genuenſium immunitas à Michaele Palæologo impetrata. 239.46 eorundem in Romanos ſuperbia & contumacia. ibid. 52
Genuenſium magiſtratus Poteſtas 46.12
Genuenſium priatæ 188.27
Genuenſium ſuperbia repreſſa. 63.6
Genuenſibus Galata aſsignata. 46.3
Georgius Alanus 270.14
Georgius Cyprius 61.28 patriarcha 76.58 Atticæ linguæ inſtaurator. ibid. inde. ab Imperatore primùm electus. 77.5 pòſt à Germano Heracleæ epiſcopo demum confirmatus 46
D. Georgij equus pictus hinnitum edit 137 43
Georgij martyris imago ſanguinem emittit 266.33
Georg. Mutzalo 258.8. uide Muzalo.
Georg. Pachymerij hiſtoriæ exordiū unde, & ex ea excerpti aliquot loci 258.5 uide Pachymerius
Geraſimus monachus patriarcha fit 133.17 & 141.27 eius futilitas 142.40
Germanus monachus Heracleæ metropolitanus deſignatus. 77.30
Germanus Adrianopolitanus epiſcopns Arſenij in patriarchatum ſucceſſor 44.52 patriarcha deſignatus 262.61
Germanus patriarcha 25.41 ipſe quidem non eruditus, ſed eruditorum amator 263.1. ultro patriarchatum deſerit 51. 12 & 262.17
Germani patriarchę ſimplicitas, liberalitas, & bene merēdi ſtudium, ſtulticię & uanitatis crimen incurrit 263.5 eiuſdem humanitas. ibid.38
Germani, Scythæ 15.59
Gibellini 130.47
Glaba Protoſtrator Thraciæ. 220.4
gladius ſpiritus, uerbum Dei. 261.40
gloria ex magnis etiā operibus, unà cum eorūdem memoria, fluxa 146.62
gloriæ ſtudium 146.29. inde
Glycys Ioannes legatus ad Italię regem 88.36
Glycys liber de legatione ſua. 88.55
Glycys patriarchę reſignatio. 131. 33 inde. eius teſtamentum 132
Gotthi 17.7 & 264.10
Græcū ſe, non barbarum eſſe natum, Plato gloriatus 174.3
Græcorum amplificationes. 150. 62
Græcorum cum Latinis de Spiritus S. proceſsione controuerſia 264.55
Græcorum & Latinorum controuer-

trouerſiam ex duabus præpoſitionibus pendêre, Ex & Per. 265.7
Græcorum & Latinorum pacis capita. ibid.12 inde
Græcorum inanis metus.140.34
Græcos à Latinis albos Agarenos haberi 265.28
Gregoras aulicus è ſcholaſtico factus 145.26 Andronico familiariſsimus 271.12
Gregoras ad Andronicum ſeniorem ſolatij gratia accedere ſolitus 209.38
Gregoras cur ad Andronici ſenioris aulam ſe contulerit. 148.7 inde
Gregoras Chartophylacis munus recuſat 153.59
Gregoras eloquentiæ ſtudioſiſsimus, adhuc iuuenis 123.50
Gregoras etiam, mutata imperij Cõſtantinopolitani fortuna, malè tractatus 193.36
Gregoras Glycis diſcipulus. 123.46 Metochitæ charus. 139.35 eidem familiaris. 145.33 eiuſdem liberorũ præceptor 139.50 ab eodem doctrinæ ſuæ hęres inſtitutus. ibidem 42
Gregoræ conſilium de miſsis à papa epiſcopis Conſtantinopolim diſputandi gratia. 229.1 inde
Gregoræ conſilium Metochitæ datum 140.9 inde
Gregoræ conſolatio ad Imperatorẽ, de matris eius obitu. 123.1 inde
Gregoræ dialogus Florentinus inſcriptus, de Barlaamo monacho 451.40
Gregorę eloquentia 228.43
Gregoræ hiſtoriæ initiũ à capta Latinis urbe Cõſtantinopoli. 5.43
Gregoræ legatio ad Cæſariſſam 170.26 Latinorum periculum eidem oblatum 171.36
Gregorę nænia in Andronici ſenioris obitum 211.20 inde. in Metochitæ obitum 215.23 item in Andronici iunioris obitum 253.40
Gregorę oratio ad Imperatorem Chartophylacis dignitatẽ deprecantis 154.8 inde. item alia ad Metochitã. 145.51 item in laudem Andronici Imperatoris 148.30 inde
Gregorius Aeliæ patriarcha. 265.19
D. Gregorij contra curioſos pręclara ſententia 233.57 inde
Gregorius Mitylenæus 262.22
Gregorij Nyſſeni de Dialectica ſententia 232.8
Gregorius Syrus ad papalem dignitatem accerſitus 264.49
Gregorii theologi, Platonis de Deo ſentẽtiæ correctio. 231.51
Gratiarum ueſtibulũ, thalamus. 215.59
Guelphi 130.47
gubernatorum prudẽtiã 141.14
Gyrolimnia, ſiue Gyrolimniæ porta Cõſtantinopoli. 142.45 & 190.24.46

H

Hæmus, limes Romani & Bulgarici imperij 106.22
Hali Amurij F. patris cædem ulciſcitur 269.23
Hamaxobij 17.7
Hannibal fortunæ inconſtantis exemplum 42.51
harmoniam muſicam ex inęqualibus conſtare 31.34
Harmoſtę Laconum 95.26
Hebræorum anni initium 167.48.56 inde
Helenæ Aſanis F. cum Theodoro Laſcari iuniore nuptiæ 13.54 inde
Hellanodicæ 230.26
Henrici Danduli Venetorum ducis interitus 7.16
Hepſetopulus 263.5
Heraclea Põti metropolis. 64.52 & 194.42
Heracleã metropolitanum ius habuiſſe eligendi patriarchæ Conſtantinopolitani 77.31
Heracliti dictum 264.2
Heracliti lachrymæ 170.39
Herculeum fretum 16.9
Herculis peragrationes. Herculanæ columnę 218.12
Herodoti Perſica hiſtoria 15.12
Henricus Balduini primi frater, & eiuſdem in regno Byzantino ſucceſſor 40.14
Henricus Byzantij rex 11.22.37
Hiobi uerba à Logotheta Theodoro uſurpata 139.20
Hiſpani Scythis etiam ſubacti. 16.30
hiſtoria animatũ gloriæ Dei pręconium 1.24
hiſtoria, cœli & terræ defectum quomodo ſarciat 2.7
hiſtoria Dei opus 1.15 uniuerſitatis tabula. ibidem 26
hiſtoriæ anima, ueritas 258.38
hiſtoriæ commendatio 1.1.23 cum cœlo & terra collatio. ibidem 17
hiſtorię idem eſſe ueritatem, qđ animantibus oculum 2.35
hiſtoriam lectores ſuos quodammodo uates reddere 2.14 orbem terrarum & omnia ſecula peragrare. ibid.16
hiſtoriarum cognitio, optimum eruditionis genus 2.28
hiſtorijs etiam cœlorum & terrę gloriam illuſtrari 1.34
hiſtorico excellẽs pictor imitandus 4.53
hiſtorici diuinitùs ad ſcribendũ res geſtas impulſi 1.8
hiſtorici rerum ignari quales 2.44
in Hiſtoricorum quorundã maledicentiam Andronici cõcio. 2.60 inde
hiſtoricorum quorundam uanitas, ex rumoribus tantum ſcribentium 4.8 & 5.6
Hodegetria Deipara 41.8 & 135.17 & 191.21
Hodegetriæ Deigenitricis templum 245.29 & monaſterium 451.7 & 84.20
Hodegium monaſterium 253.12
Holobolos Manuel 260.36 officio oratoris à patriarcha donatus 262.3
Holobolo Manueli cur naſus & labra præciſa 261.25
Homeri de Scythis teſtimoniũ. 14.40
homo cœlum & terrã intuetur, ſed humanas actiones cœlum & terra intuentur 192.1
hominibus perfrictæ frontis nõ habenda fides 264.33
hoſtis etiam uirtus reuerenda. 187.49
hoſtium multitudo non horrenda 220.43
humanæ res ludibrium Dei. 117.34
humani nihil firmum ac certũ. 42.39
humanarum rerum inconſtantia 84.33 & 89.51 & 156.42
Hunni 17.9
Hiacynthia Spartanorum 172.42
Hyacinthus 262.14
hyemis ſæuitia 268.45
Hypatia 134.1
Hyperborei terrores Scythæ. 15.26

I

Iathatines Turcarum princeps. 7.58 Alexij precibus contra Laſcarim arma ſumit 8.16 cæditur 9.26
Iaxartes fl. 16.49
Icaria inſ. capta 13.29
Icarius, aliàs Rabanus de Carterijs 45
Icarius Euboicus 45.10 inde
iconomachiæ morbus 12.25
ideæ Platonis 4.15
Illyria à Bulgaris occupata 12.29
Illyriorum agri uaſtati 247.11
Illyriorum ingenium. ibid.3

imaginem earum rerum nullam afferri poſſe, quarum nulla eſt imago 266.54
imber tantus, ut maris color turbaretur, &c. 268.21
immortalitatis appetitio 146.23
Imperator à patriarcha coronari ſolitus 25.40
& ungi 26.11
imperator moriturus monaſticum habitum induit 29.12
imperatoris cum Turcis fœdus. 19.36 & 26.23
imperatoris deligendi ceremoniæ 260.43
imperatoris liberalitas in quales potiſsimũ homines declaranda 19.44
imperatoris officium 20.60
imperatoris ſenioris obitus confictus 161.34
imperatori ſacris interdictum à patriarcha 44.2
imperatorem non decere ludos equeſtres 219.6
imperatore digniſsimum, benefacere, non beneficentiæ cauſas expectare 154.40
imperatore, & homine priuato interfecto, non idem exitus. 193.34
imperatorum diuitiæ, populi diuitiæ 259.22
imperatorum iunioris & ſenioris altera diſſenſio 160.17 inde. pacificatio altera 163.15
imperatorum ornamenta diuini quiddam habere, & uulgi captum ſuperare 72.4
imperatorum ſtudium in templis extruendis, ex ambitione 125.10
imperatorum ueterum καμήλια uendita 159.27
imperatores Romanos inungendi mos 12.7
imperatorib. quales patriarchæ & epiſcopi grati 133.21
imperatoriæ prouidentiæ ſpecimen 20.31
imperatoria inſtituta ab Andronico iuniore neglecta 256 8
imperium diuturnum moleſtũ. 181.19
imperij interituri ſigna 275.15 inde
imperij præſagia 32.22
imperij ſumptus infiniti 143.46
imperium in plures partitum, perturbatione plenum 261.20
impetus inconſideratus 229.41
impoſtura peſsima, qua quis ipſe ſeſe decipit 270.22
in limine, prouerbium 160.59
in portu naufragium, prouerbiũ 188.20
in puppi ſedere, prouerbium. 153.17
incuria fatalis 100.8
Indus fl. India à Scythis occupata 17.56
Indorum anni initium 167.55
Indorum ſapientum præceptũ. 86.56
indulgentia fortunæ nimia animos corrumpi 90.9
infamiam negligentibus non habenda fides 264.33
infantes palis ſuffixi 270.17
ingenium doctrinæ fundamentum 4.41
ingenij bonitas naturæ donum. 140.1
ingenij dotibus ſolis immortalitatẽ nominis conſtare. 147.2
ingenij ſolertia milite numeroſo potentior 69.25
ingeniũ neceſsitate excitari. 226.30
ingenium oſtentare in rebus uilibus, generoſo homine indignum 206.6
ingenia hominum proſperis ſucceſsibus explorari 196.20
ingenia ſegnia rerũ uſu & experientia excitari 4.25
ingenia ſplendida æmulationis & inuidiæ ſtimulis ferè agitari 79.27
inimicis cur Antiſthenes ſanam mentem optarit 264.3
iniuria ob iniuriæ metum illata. 199.15
iniurias quàm rectè facta uulgò libentius legi 3.56
innocentia per ferream maſſam candentem teſtata 259.12
innocentia uitæ Deo gratiſsima 121.3
inſectatione aliorum uulgus magis quàm collaudatione oblectari 3.53
inſcitia ad perſuadendum efficaciſsima 202.60
inſomnijs futura prædici 71.56
inſomnijs non temerè uulgꝰ interdum commoueri 32.25
inſueta omnia grauia 267.45
inſularum imperium ſine claſſe teneri non poſſe 266.11
intercalandi ratio 166.49
inuidiæ authoris ſathanæ mos. 41.61
inuidiæ obnoxij noui homines. 153.61 inde
Ioachimus patriarcha proditionis ſuſpectus à Sphendoſthlabo præcipitatus 268.16
Iohannis, Andronici iunioris imperatoris filij natiuitas. 218.42
Iohannes Apris oriundus patriarcha poſt Eſaiæ obitum. 226.16
Iohannes Aſanes Conſtantino Tœcho patri ſuffectus 62.24
Iohãnes Aſanis primi filius, Bulgarorum princeps 13.5.22
Iohannes Becus patriarcha 60.38 inde. uide Becus
Iohannis Beci ſomnium 260.3
Iohannes Cantacuzenus, Magni Papiæ cognomento illuſtris 136.22. uide Cantacuzenus
Iohannes Chærobofcus cæſus. 269.59
Iohannes Chumnus 264.40
Iohannes Contus Aetolorum & Acarnaniæ princeps cæſus. 43.42 eiuſdem F. ab Andronico deficit. 247.28 inde. Epirum recuperat. ibid. 46
IOHANNES DERNSCHVVAM 271.3
Iohãnes Deſpota Andronici imperatoris frater contra Iohannem Theſſalum Deſpotã miſſus 53.1 eius fuga 54.50
Iohannes Deſpotes claſsi Romanæ ſuccurrit 56.52 præclarum eius dictum. ibidem 60
Iohannis Deſpotæ res geſtæ & laus 260.54
Iohãnes Ducas imperator 269.46 culpam ſuã deplorat. 22.16 cur filium Theodorum ipſe adhuc uiuens deſignare Imperatorem non uoluerit 25.7 inde
Iohannes Ducas imperator Marceſinæ amore captus 21.30 inde
Iohannes Ducas Laſcaris gener, ac in imperio ſucceſſor 10.42
Iohannis Ducæ imperatoris adminiſtrandi imperij ſtudium, ac opera 20.60 eiuſdem elogia 11.3 liberalitas, & in quales potiſſimum 19 44 prudentia in regendo filio 24.60 inde
Iohannis Ducæ expeditio cõtra Michaelem Theſſalum 22.30 inde
Iohannis Ducæ ſecundæ nuptię poſt Irenes obitum 21.25
Iohãnis Ducæ imperatoris mores & obitus 23.42 inde & 24.11 & 127.25
ſub Iohanne Duca bes nummi auro putoputo cõſtabat 270.29
Iohannes Glycys patriarcha factus 123.30 prius Logotheta Dromi. ibid. uide Glycys.

Iohannes Heracleæ epiſcopus, Gregoræ curator & auunculus 194.35 eius uita ab eodem conſcripta. ibidem 58
Iohannes Laſcaris Theodori Imperatoris filius 29.41 Romanorum pater, ut Theodorus Dominus appellatus. 259.44
Iohannes Laſcaris Imperij ſucceſſor à Palæologo excęcatus 43.45 & 81.39 & 261.25 ab Andronico humaniter tractatur 82.1 eius excæcationem ſoror ulciſcitur. 47.13 inde
Iohannes Laſcaris à Palæologo Nicæatico caſtello incluſus. 261.36
Iohannis Laſcaris ad patriarchā uox 260.51
Iohannes Lazus 92.22
Iohannes Macrenus 260.47
Iohannes nothus Sebaſtocrator Athenarum ducis auxilijs Romanos profligat 54.21 eius ditio & perfidia 52.50 57 quomodo per hoſtium caſtra euaſerit 53.55 & 54.9
Iohanni Palæologo Nicephori cuiuſdam filia nupta 109.55 eius mors 110.5
Iohannes patriarcha, Coſmas antea 268.5 eiuſdem pietas & ſimplicitas. 269.49
Iohannes Paraſtro legatus papæ ad Byzantios quam cupidus pacis fuerit 265.29
Iohanni Porphyrogeniti F. Metochitæ filia nupta 123.59
Iohannes Sebaſtocrator Palæologi frater 34.23 eiuſdem Theſſaliæ principis perfidia 70.42
Iohannes Sozopolitanus patriarcha fit 88.20 patriarchatu diſcedit 96.10
Iohannes Tarchaniotes patriarchæ & aulicorum calumnijs exagitatus 268.60
Iolenta Balduini primi ſoror. 40.14
Ioſephus Galeſinus 262.41
Ioſephus Hebræus hiſtoricus Flauij nomen Romæ conſecutus 108.58
Ioſephus patriarcha deſignatus. 262.19 in Beci locū ſuffectus 75.29
Ioſephus patriarcha Germani ſucceſſor 51.13 patriarchatu cedere coactus. 76.21
Ioſephus patriarcha ſe in Archiſtrategi monaſterium confert 59.23
Ioſephi patriarchæ mors 76.53 ſecta 60.26 & 76.13 & 78.44
Iouialia Spartanorum 172.42
Iouis Olympici ſtatua 146.60
Irene Alemana Andronico iuniori imperatori nupta 126.47 eius obitus 174.21
Irene Alexij Imp. F. primogenita 32.37
Irene Andronici iunioris F. Baſilio Comneno nupta, & eadē Irene alia meretrix ab eodem prælata 249.7 eiuſdem libido 250.10 eadem Iohanni Aſani nupta. 62.26
Irene notha Andronici Imp. F. 113.48 Iohanni Ducæ nupta 127.29 Nogæ Scythæ ducta 70.53
Irene Andronici Imp. uxor altera 79.1 inde eius commendatio 21
Irenes Andronici Imperatoris uxoris ambitio 106.35 odium in Michaelem priuignum. ibidem 51 in euehendis filijs ſuis ſtudiū. ibidem 46.58 inde & 109.29. 42 inde & 110.60
Irene Theſſalonicam abit, & maritum traducit 107.27
Irene imperatrix ex equo præcipitata 20.57 mortua 21.22
Irene imperatrix filio ſuo uxorē ambit 108.22
Irenes profuſio in generum Cralem 110.11
Irenes imperatricis pecunię quò collatæ 124.56
Irenæ Marchioniſſa quur regijs nuptijs prælata ab Andronico 266.48
Irenes imperatricis obitus 124.45 reliquiæ eius Conſtantinopolim relatæ 54
Irene Theodori Laſcaris F. Ioanni Ducæ nupta 10.43
Iſmenus fl. 114.37
Iſter flu. 170.45 eiuſdem in Aegyptum influxus 146.12
Italia à Cimbris & Teutonibus peruagata 16.2
Italici populi extra Byzantium habitare iuſsi 260.2
Italorum diſciplina militaris. 69.46
Italos temerè & ſuperbè in theologiam irruere 235.51
iucundis moleſta admiſceri neceſſe 146.1
iucundiſsimum animo quid. 203.8
Iudæi ſors diaboli 75.47
Iudæorum anni initium 167.56 inde
Iudæorū ex Ægypto migratio, cuius typus 168.16
iudicium cuique ſuum liberum. 265.20
iudiciorum public. emendatio. 198.22
è Iudicum albo Athenis qui deleri ſoliti 3.40
Iulius Cęſar à quib. minimè putabat cęſus 84.6
Iulij. Cæſ. monarchia 58.16
iuris dicēdi poteſtas quatuor uiris ab Andronico in templo data, myſtagogiæ tempore. 198.40
iuſiurandum à nobilibus uiolatum 30.48
iuſiurandum etiam coniuratis ſacroſanctum 141.56
iuſiurandum magnā prohibendi uim habet 265.6
iuriſiurandi formula Andronici Imperatoris, & quomodo ſubſcriptum 52.9 inde
iuriſiurandi neceſsitas ineuitabilis 269.47
iuſticiam ſuam qui quęrunt, ad Dei iuſticiam peruenire non poſſe 266.58
Iuſtiniana prima Bulgarię metropolis 12.35
Iuſtiniana prima archiepiſcopatus honore à Iuſtiniano imperatore ornata 12.32 à Bulgaris pro regia ſede occupata. ibid.
Iuſtinianę primę appellatio unde. ibidem 4.33
Iuſtinianus imperator quibus beneficijs prouinciam natalem affecerit. ibid. 3

L

Lachanes Bulgarorum tyrannidem occupat 61.48 inde. eius mors 62.30
Lachanē Gregoræ dictū, Pachymerio Corducubā dici, & cur. 265.37
Lachanes regno pulſus, & occiſus. ibid. 46
Lachanem ſimulans quidam, cuſtodię mandatur 267.16
Lacones, corruptè Tzacones dici 46.25
Laconum Harmoſtę 95.26
lamina candēte excęcandi mos. 261.44 271.44
λαχάνινος idem qui & ὑπόλαχος 271.32
largitiones ſuſpectę 86.46 & 87.7 inde
Laſcaris. uide Theodorus
Theod. Laſcaris, Alexij imperatoris gener 7.40 ab eodem bello impetitus 8.20 inde

Theod. Laſcaris Turcas paruis copijs uincit 8.22 inde à Iathatine Turca fermè cæſus 9.30 mox eundem obtruncat. ibidem 42
Laſcaris à patre Iohanne ad Imperij ſucceſsionem inſtitutus. 258.6
Theod Laſcaris aduentus, Iathatini inexpectatus 8.38
Theod. Laſcaris elogia 10.49 filiæ 29.48 in Alexium ſocerum ſuum à ſe captum benignitas 9.59
Th. Laſcaris uxores, eiuſdemq; mors 10.1.38
Laſcarini imperij fines 7.40
Latini à Bulgaris profligati 6.56 inde
Latini à Romanis flagitant, ut communi ope Turcos oppugnent 238.23 mox inſtituto deſunt 60
Latini Byzantinorũ hoſtes 258.42
Latini, capta Conſtantinopoli, ut diuiſerint imperium 6.21
Latini claſſem Romanam ex improuiſo adorti 55.45
Latini Galatæ 122.30 Galatæ incluſi, Andronico ſe ſubmittunt 240.28
Latini in Orientem traiecturi à Bulgaris abſtrahuntur 6.38
Latini iracundia inflammati uincuntur 69.43 & 70.9
Latini Scythis immaniores 12.55
Latini ſtipendijs nõ ſolutis, pro hoſtibus ſe gerunt 101.25 inde
Latinorum aduerſus Romanos expeditio 69.2 inde audacia & faſtus 64.29 & 69.51 clades naualis 64.14
Latinorum cum Græcis de Spiritus ſancti proceſsione controuerſia 264.55
Latinorum diſsidium 130.40 inde
Latinorum equitum octingentorum infelix uirtus 9.10
Latinorum & Græcorum controuerſiam ex duabus præpoſitionibus, Ex & Per, pendêre 265.7
Latinorum & Græcorum pacis capita. ibid.12 inde
Latinorum incuria Conſtantinopolis uaſtata 41.16
Latinorum regia Conſtantinopoli ubi 40.10
Latinos nobiles non ſolere cum Romanis affinitates iungere. 108.33
Latinos proceres affinitates cũ Romanis iungere, Papa incõſulto, non ſolere 79.14
latronũ periculum Gregoræ oblatum 171.36
laudationes eorum qui nihil dignum laude geſſerint 79.56
laudationibus non legum uice utendum 235.45
Laura locus uerno tẽpori aptiſsimus, ad hybernandũ incommodiſsimus 265.6
in Lazaro per Chriſtum excitato duplex miraculum 201.3
Lazi, qui & Colchi 268.33
Lazus Comnenus 70.24
legati corrupti 182.24
legatos eloquentes & prudẽtes eſſe, opus 88.40
Lemnia mala, prouerbium. 12 61
Lemnos Latinis erepta 46.31
Lesbus inſula capta 13.28 à Rhodijs incurſione uexata. 239 8
Lesbo præfectus Philanthropenus ab Andronico 142.40
Libadarius Protoueſtiarites. 89.30 pincernã à ſuis proditum excæcat 91.21.56
Libadarij obtrectationes 89.53
Libis monaſterium 210 36 à Theodora Andronici matre renouatum 210.37
libri rixoſi factionũ duo in ignẽ poſiti ambo combuſti 78.30 & 80.40
libris multa contineri quæ præſtare nemo poſsit, prouerbiũ. 155.9
liberalitate præfectorum maximè conciliari ſubditorum animos 134.37
liberorum amor immodicus. 73.26
liberis quatenus proſpiciendũ. ibid.14
propter Liberos nõ uiolanda religio. ibid.7
Libya Aegyptijs domita 48.41
Libyci ſerpentis ingeniũ 119.28
lignorum penuria laboratũ Conſtantinopoli 37.49
linguæ maledicæ reprehenſio. 3.3
linguæ radix animus 229.4
linguæ tantum excolendæ ſtudio uacantes improbantur 2.25
linguæ tempora moderari, non contrà 229.20
literæ chartaceæ interceptæ, linteæ uerò prolatæ 179.16
literæ liberales ſparſæ 161.27
liturgia Cõſtantinopoli non ad papæ rationem celebrata, niſi ſemel per licentiam 61.30
Locrus 114.29
Lodoicus. uide Doloicus.
Logi 189.44
Logotheta. uide Metochites.
Logothetæ ad Andronicum iuniorem oratio 142.6
Longobardiæ prouinciȩ limites olim 109.25
Lucianum rotundè dictis oſtendiſſe Demonactis acumen. 272.10
Luctatij Catuli de Cimbris & Teutonibus uictoria 16.6
ludi equeſtres in natali Ioannis Imp. celebrati 218.52
luna plena, æternitatis typus. 168.20
lunæ eclipſis prodigioſa 174 59 & 175 15
lup' bipes, Athanaſij patriarchæ miniſter 267 22
luporum amicitiam ſuo ſanguine mercari 143.29
luxus quomodo neceſsitatẽ ſequatur 18 30
Lycei nomen 151.7
Lyſandri interitus 220.53
Lyſidis Pythagorei de arcanis philoſophia non temerè diuulgandis ſententia 145 42

M

Macedonia à Bulgaris occupata. 7.25 & 12.29 à Turcis & Catelanis infeſtata 111.32 inde excluduntur 112.2 inde
Macedonia Andronico iuniori occupata 186.10
Macedoniæ urbium uaſtationes 12.48 urbes captæ. 14.9
Macedonici præfecti in carcerẽ coniecti 187 4
Machabæus 190 59
Macrenus 260 47 à Palæologo excæcatus 261.52
Magneſia caſtellum 94 26
Magneſiæ Deiparȩ uirginis templum 214
Magni domini appellatio 114.44
magni ducis nomen & dignitas. 109 5 & 100.24.27
magni Maximi de Spiritus ſancti proceſsione aſſertio 266.24
Magni Papiæ cognomentum. 136.24
Magnus primicerius 114.43 eiuſdem nomen & dignitas. 109.5
magnorum delictorum magnas eſſe pœnas oportere 262.4
Maine Romanis reddita 37.11 Tænarium promontorium olim. ibid.
Malea ligniuora 265.41
maledicæ linguæ. maledici calami 3 3 12
maledictorum cauſæ futiles 3 20

maledi-

maledictis uulgus oblectari. 3.53
malum exiguum neglectum, ingentis ſæpe periculi occaſio. 8.54
malum malo non curandum. 263.27
mali futuri expectatio grauis. 266.50
mala inopinata, grauiora 90.21
mala, malè ſibi conſcijs accidentia, leuiora. ibid.25
mala prædicta quomodo leuiora fiant 72.12 interdum etiam auertantur. ibidem 14
malorum cauſis coactis dolendum, ſed moderatè 95.7
malis imminentibus occurrendum 62.16
Manfredus Siciliæ rex 21.27 & 34.8 fugit 35.40 Papæ parêre recuſat 261.54
Manganium monaſteriū 133.17 & 184.44 & 192.33
Manichæorum doctor cum ſuis aliquot orthodoxus factus. 174.38
manſiſſe diu, uacuumq; reuerti, turpe 70.2 & 227.42
Manuel Deſpota Michaelis imperatoris F. 129.15 eiuſdem fortuita cędes 130.16
Manuel Holobolos. uide Holobolus.
Marceſinæ amore captus Ioannes Ducas imperator 21.30 inde. eadem templo excluſa. ibid.50
Marchionum dignitas 108.38 & 109.23
mare interius argento uiuo infuſo profundius factum 264.46
margaritarum uſus 264.36
Maria Andronici nota Ctai Scythæ nupta 268.17
Maria Armeniæ regis ſoror Michaeli imperatori nupta 89.6 eiuſdem liberi 129.8
Maria Bulgara Sphendoſthlabū cū filio adoptat, mox per inſidias necat 265.31
Maria Conſtantini Bulgari uxor bellum Palæologo excitat, & cur 265.16
Maria Eulogiæ F. Conſtantino Zagoræ regulo deſponſata. 61.37
Maria ſiue Martha Domeſticiſſa. 258.2
Maria Theodori Laſcaris F. Nicephoro & M. Theſſali F. nupta 26.57 & 29.49
C. Marij de Cimbris & Teuthonibus uictoria 16.6
Maronea 111.33
μαρπτης uox Theſſalonicēſi epiſcopo ter audita, quid ſignificarit 259.5
Martinus Chij præfectus 198.60 eius res geſtæ. 199.1 inde. ab Andronico captus Byzantium mittitur. ibid.18
Martis alea incerta 42.35 & 114.6
Maryandeni paulatim ad Turcos deficiunt 262.16 eorundem afflictus ſtatus 260.57
Maſſagetæ, Scythæ 15.54 qui & Alani 93.12
Maſſagetæ ab Andronico recepti. ibid. 12.37
Maſſagetæ Turcis quaſi uiam ad mare noſtrum monſtrant. 94.30 à Turcopulis cæſi. 106.20
Maſſagetæ contra Turcos miſsi ab Imp. Andronico 93.50 fugantur 60. inde pro hoſtibus ſe gerunt 27
Maſſagetæ inſtante pugna deficiunt 105.1 inde
Maſſalianorum ſecta 252.5.48
matris obitus quanti momenti. 223.47 inde
Mauritani Aegyptijs domiti. 50.43
Maurus fl. 188.3
Maximus Planudes monachus, Andronici nomine legatus Aquileiam 268.38
Mazucatus Bulgarus cęſus. 269.59
Medi Scythis ſubacti 18.14
Medorum anni initium 167.54
Medorum claſsis Themiſtoclis artibus profligata 226.46
medici prudentis munus 268.44
medici officium ſanare, non pœnam irrogare 267.3
medicorum neglectū morte luit Andronicus 450.62
in Medio ſita, quatenus maximè tuta 260.12
megas Kyrios, dignitatis nomē. 109.18
Melanchlæni 15.54
Melecus Azatinis Sultani filius. 64.39 repetito paterno principatu cęſus. ibid.58
Melecus Turcorum dux 113.18 eius perfidia 116.7 inde
Melecus cū fratre Azatine à Scythis pulſus 38.13 cum ſuis Turcis ad Cralem abit 116.3
Meleci Azatinis filij crudelitas. 269.20 eiuſdem cædes. ibid.24
Melenici caſtellum 187.25
Meliteniotes 61.27 loco motus, quòd papæ ſacris interfuiſſet 265.53 in exilium cum Beco miſſus. 80.37
Melites diaconus ære alieno oppreſſus, ſeipſum ſuſpendit. 269.14
memoriæ ſuæ ad poſteros propagandæ ſtudium 146.28.40 inde
mendacium ueritati præferenti, ſacrilegus 258.39
mens ſapiens cunctorum gubernatrix 152.17
menſium diuerſa apud diuerſas gentes initia 167.50 inde
Meſembria caſtellum 28.37 ab Andronico captum. 207.61 Imperatori traditum 264.22
Meſembriæ ad Bulgaros defectio 221.35
Meſites 263.4
Meſopotamia à Scythis occupata 18.2
Metochites Theodorus 61.27 aſtronomiæ diſciplina ſuo tēpore ſolus excelluit 139.18 & 141.9 uiua bibliotheca 88.35 & 124.20
Metochites ingenio contentus, ueterum imitationem neglexit 124.24 inde
Metochita Logotheta Dromi, legatus ad Italiæ regem 88.35
Metochites magnus Logotheta 186.37 Logotheta generalis 123.53 & 137.9 eius gratia apud Imperatorē. ibidem
Metochita malè ſibi ominatur. 139.23
Metochites loco motus, qđ papæ ſacris interfuiſſet 265.53
Metochites in exilium cum Beco miſſus 80.37
Metochitæ exilium, ſtranguria, carcer, &c. 195.42 inde
Metochites ab exilio redux, fit monachus 208.29
Metochitæ domus diruta à populo. ibidem 31 domus & opes omnes direptæ 192.52 ipſe unà cum liberis ad egeſtatem redactus. ibid.59 inde
Metochitæ domus pauimentū, Scytharū principi dono miſſum 208.54
Metochitę dotes ſingulares. 124.11 inde
Metochitę encomia 146.48 & 147.8 inde & 215.51 inde. cum Andronico ſeniore collario. ibid.55 & 216.13.28 inde & 218.29
Metochitæ filia, Imperatoris nepoti Ioanni Porphyrogenito nupta 123.59 inde
Metochitę & Gregorę neceſsitudo 145.33
Metochitę in tradenda Gregorę

aſtronomia tarditas 145.38
Metochitę mœſticia ex imminentis periculi cõiectura. 138. 27
Metochitę ſecuritas, interitus Cõſtantinopoleos cauſa. 190. 33 inde
Metochitę ſomniũ & irrita prouidentia 186.45 metus 187.3
Metochitæ obitus 215.6 tribus maximis malis uictus deceſsit. ibid. 8 funebris in eundem oratio. ibidem 23
Metochitæ interdictũ, quidquã cum Andronico ſeniore agere 208.58
Metochiten captiuũ liberare iubet Andronicus moriturus. 199.39
de Metochite Logotheta Didymotichum relegando decretum 194.21
metropolitani ſuam quiq; metropolim incolere iuſsi: aliunde uerò aduẽtantes, urbis ingreſſu prohibiti 85.46
Michael Aetoliæ & Epiri Deſpotes 33.52 ad Imperium occupandũ aſpirat 34.2 inde. eius fuga 35.24 eiuſdem in Palæologum perfidia 38.52 & 46.33
Michael Andronici Imp. F. 106. 54 è deſperato morbo ſancto oleo recreatur 269.20 Imperatorio diademate à patriarcha ornatus 88.24 nuptiæ diuerſæ eidẽ ultrò oblatæ. ibid. 29 inde
Michaelis Andronici F. obitus. 126.52 oraculo prædictus. ibid. & 127.1
Michael Angelus 11.50
Michaelis archiſtrategi ſtatua terræmotu collapſa 92.15
Michael Aſanes 179.6 Proſiacum occupat 187.20
Michael Bulgarorum princeps Sphendoſthlabi & regnum & uxorem ſortitus 177.5 inde
Michaelis Bulgari cum Andronico iuniore fœdus. ibid. 38 legatio ad Andronicum ſeniorem 186.22
Michaelis Bulgari incurſio, & ad Andronicum iuniorem Imperio iam potitũ excuſatio 195. 8.14 in Cralem expeditio 206.14.31 inde
Michael Bulgarus à Crale uictus & captus 106.55 eiuſdem interitus 207.1
Michael Catherus 133.37 Macedoniæ præfectus ab Imperatore 134.35 eius uirtutes. ibid. inde
Michael Comnenus Palęologus 23.21 eiuſdem ad Turcos fuga 27.4 inde uide Palæologus.
Michael Comnenus duplex Palæologus 32.49 Theſſaliæ & Epiri regulus. 6.11
Michael Cotrules 93.2
Michael Deſpota pacem in Occidente perturbat 258.31 Cæſarem capit 33 eiuſdem cum Anna Imperatoris filia nuptiæ 43.21 mors 52.30 eius filij. ibidem
Michael Glaba 75.3
Michael imperator temerè in hoſtes inuectus, uix euadit 105. 29
Michael Palæologus Annæ Ioannis Ducæ uiduæ pudicitiam tentat 261.48 Idem Imperator electus 260.9 Imperator appellatus 36.33 ab Arſenio coronatus 47 & 267.33
Michael Palæologus natura diſſidentia coniungere conatus. 261.10
Mich. Palæologus ſacros cantores & ludimagiſtros publicis ſtipendijs conducit 263.8
Michael Palæologus uerſipellis & perfidus ibid. 21
Michael Palæologus regno potitus tres tantum aureos domi habuit 259.46
Michaelis Palæologi Imperatoris cum Turcis pugna in Cherſoneſo 117.20 inde
Michaelis Palæologi elogiũ. 72. 53 liberi 129.8 obitus 130.33
Michaelis Palæologi Imperatoris pietas, innocentia, & in Chriſto ſpes 90.55 animi contritio 91.5
Michaeli Palæologo quali uoce prædictum imperium 259 10
Michael Strategopulus in carcerem coniectus 87.51
Michael Theſſalus Michaelis Angeli primi nothus F. 22.35 Theſſaliæ & Aetoliæ princeps. ibid. 32 eiuſdem quatuor filij. ibid. 38
Michaelis Theſſali filiæ, Anna & Helena, quibus nuptæ 34.6
Michaelis Theſſali perfidia in imperatorem 22.53 fœdus ruptum renouat 23 10 & 26.19.45 ueniam impetrat 56
militiæ inepta turba oppidana. 196.52
Miltiadis gloriæ cauſa quæ 152. 48
minæ ſupplicium antecedunt. 263.57
miſericordiæ diuinæ pelagus. 221.57
Mitylene à Cathane Phoceæ principe occupata 239.2. 38 inde. Philanthropeni induſtria Romanis recuperata 142.53
modeſtis Deus adeſt 39.6
modus pulcherrima uirtus 181. 31
modo & ratione carens res, pro modo & ratione non habenda 229.38
mœrorem pręſentem futurarum rerum ſpe leuari 181.60
Momi aſſentatoria reprehenſio. 155.13
Monomachus myſticus 135.5
monachi à Barlaamo Euchitæ & Omphalopſychi dicti. 252.3
monachi in Oriente complures uirtutis ſtudioſiſsimi 264.60
monachi pannoſi & ſacccigeri. 263.55 terreſtres cœli ciues 263.46
monachorum curioſitas & importuna diligentia 267. 43 quorundam improbitas 263.52
monachis carnium eſus interdictus 123.44
monaſticæ legi non conuenire, ut inuiti & coacti cucullũ induant 202.34
monaſticũ cucullum ſibi induere iubet Andronicus, priuſquam moreretur 199.35
monaſticum habitum induit Imperator moriturus 29.12
monaſtico habitu periculũ euitatum 162.11
Monembaſia Romanis reddita. 37.10
monſtroſus partus 247.53
Montisferrati marchio Theſſalonicę rex declaratus 6.25 Theſſalonica potitus. ibidem 30
morbi nullo remedio deſinentis argumentum quale 132. 56
morbidis quę potiſsimum conſideranda. ibidem 17
mori omnibus neceſſe 259. 36
morum dexteritas in principe amabilis 86.51
morum ſimplicitas à reipublicę adminiſtratione & rerum uſu aliena 51.16
mors duplex, corporum & animorum 132.25
mors, infeſtus miles 216.21
mortis meminiſſe homines debere 132.3

Mozy-

Mozylenus epiſcopus 77.17
Mpaiulus Venetorum magiſtratus, Baiulus. ſolent enim peregrinos prætores ita uocare Veneti 46.11
mulieris ambitioſæ, audacis, impudentis, & marito infenſæ exemplum, Irene Andronici Imp. uxor 107.17. inde
mulieris ſingulare encomion. 133.49
muliebris appetitus uehemẽtia. 250.10
muliebris natura bello minimè apta 267.47
muliebri ingenio nihil concitatius, nihil inſolentius, &c. 107.53
multitudinẽ temerariam conſilio magis uinci quàm uiribus. 266.27
mundus humani corporis ſimilis 51.55. unum corpus cohærens. ibid.
mundi opificium abſq; hiſtoria, ad prædicandam Dei gloriam quaſi mancum 2.7
murus longus Chriſtopoli ab Imp. extructus 112.3.32
muſicæ diſcors concordia. 31.34
Muſicorum chordas paulatim laxari, prouerb. 268.29
mutationes rerum paruo momento maximas incidere. 222.7
mutationibus gaudere omnia terrena 181.22
mutus ſubitò loqui incipit. 269.29 alius. ibid. 62
Muzalo Georgius 29.18
Muzalo & Arſenius patriarcha Laſcaris pueri tutores 29.39
Muzalo Protoueſtiarius. 133.33
Muzalo honoris onus excutere ſtudet 30.25
Muzalonis autoritas 80.15. nouitas inuiſa nobilitati 30.1 cædes 31.3
Myſia à Bulgaris occupata. 12.27 item à Scythis 17.8
inter Myſos & Romanos pax cõſtituta 247.52
myſtagogiæ hora condonatio à patriarcha recitata pro ſuggeſto 198.33
Mytzes 28.21 Imperatori Meſembriam tradit 264.22
Mytzis mors 62.22

N

Nabonaſar 166.33
nęnia in Andronici ſen. obitum. 211.20 in Metochitæ obitum 215.23. in obitum Andronici iun. 253.40. inde
naturæ prouidentia 18.32. delectus in neceſſarijs. ibid.
naturæ rerum indagatio, opt. doctrinæ genus 2.27
naturæ uitia quatenus pictorib. non exprimenda 4.54
naualis pugna 63.56. Romanorum & Eubæorum. 55.32 & 56.16
Naupactius metropolitanus. 77.24
Ne quid nimis 181.31
neceſſaria docere naturã in primis 18.30. inq; ijſdem delectus. ibid.
neceſſariarum rerum uſus immutabilis 20.41
neceſsitas coniungit homines. 145.60. inde. ingenium excitat 226.30
neceſsitatẽ luxus ſequitur. 18.30
nepos Imperator auo inſidiatus. 176.47 & 177.49
nepotis inſidiæ auo detectæ. 178.12
Neſtoris oratio 150.54. inde
Nicæa Bithyniæ ab Orchano obſeſſa 196.47 à Turcis capta 208.15 & 49.21
Nicæa, Byzantio uaſtato, Romanorum regia conſtituta. 37.52
Nicæaticum caſtellum 261.36
Nicephoro Ætoliæ principi Anna Eulogiæ F. deſponſata. 61.36
Nicephorus Baſilius. uide Baſil.
Nicephorus Blemmydes, monaſterio à ſe extructo affixus, patriarchatum recuſat 25.46. templo à ſe conſtructo, Marceſinam excludit 21.50. inde
Nicephori Blemmydę mens qualis 264.62
Nicephori Blemmydæ ſcriptis mutatur Becus 61.6
Nicephorus Caniclij præfectus. 109.56
Nicephorus Deſpota fratrum curator à patre relictus 52.37. eius ditio 52.42
Nicephorus Epheſi metropolitanus Arſenij patriarchæ ſucceſſor 37.30
Nicephorus Epheſius patriarcha factus 259.28
Nicephorus Gregoras. uide Gregoras.
Nicephori, Michelis Theſſali F. cum Maria Theod. Laſcaris F. nuptiæ 22.43 & 26.57
Nicolaus Thaumaturgus 265.27
Nicomedia Andronico iun. capta 247.21
Nilus Siculus 262.8
Nili cataractæ 152.61 fontes 51.30. inundationes 149.62
Nilum aquas ſuas Mæotidi cõmunicare 146.12
Nipho Cyzici metropolitanus ad patriarchatum accerſitus. 118.45 Andronici ſenioris male tractandi, iuniori Imperatori autor 193.45
Niphon in humanis reb. magis quàm diuinis uerſatus. 269.8
Niphon ob quæ uitia patriarchatu motus 123.22 & 193.52
Niphonis inuidia & in ſeniorem Imperatorem odium. 193.50
Niſan Hebræorum menſis. 167.47 & 168.4.
niuis copia 268.45
nobilitatem & potentiam potiſſ. cognoſcendæ ueritati obſtare 108.4
noctu dolores omnes magis inualeſcere, cur 217.37
Noga Scytha 70.51 & 260.27 & 264.19 & 265.46. eiusq; præclarum apophthegma. 264.28
Nogas Scytha regnum affectans cæditur 268.3. inde
Nogæ reliquiæ à Ctai Scytha deletæ 268.20 ad Andronicum ſe conferunt. 269.10
nominis ſimilitudinem etiam aliquid ad conciliandam beneuolentiam facere 129.24
non eſſe uolentis, neq; currentis 244.59
noſocomiorum extructio 21.14
noui homines inuidiæ obnoxij. 153.61
nouis ſubinde gaudere homines 259.38
nubes crucis imagine uiſæ. 175.23
Nymphæum 24.12 Lydiæ. 87.42

O

Obliuionis caſtellum 200.29
obſcura nihil probant 233.31
obſides in medio flumine Bardario permutati 268.56
obtrectatores ſibi ipſis magis quàm ijs quos uituperant obeſſe 4.2
obtrectatores uulgo grati 3.53
occaſio, actionum anima. 261.58
occupatio minutarum rerum, ad officium exequendũ ſegniores reddit 256.19
officij malè curati pœna, flagelli,&

ri,& muliebriter ueſtiri. 262.28
officia in commune conferenda. 146.11
oleum camino addere. prouerb. 136.38
oleo ſancto ex deſperato morbo recreatus Michael Palæologus 269.20
Olympicorum ludorum imitatio 218.52
Olympus mons 8.32 & 112.52
omina quantũ apud uulgus ualeant 32.25
omnibus expoſita negligi atque contemni 72.7
Omphalopſychi monachi. 252.3
opera magna paruis glorioſiora. 146.59
opifices ad militiam inepti 196.52
Oraculum de Andronici ſenioris obitu 210.20 item de Michaelis Palæologi obitu. 127.1.inde
oraculum euentu declaratum. 67.61
oraculum malè ab Imp. intellectum, Pachonio pernicioſum. 71.27
oraculum Trallibus de Andronico repertum 67.30 eius explicatio 68.3
oracula commenticia 72.32
oracula pleraq; obſcura, ambigua, intricata 67.57.cur. 71.38
oracula ſi quando hominum expectatioñe fallant, cuius culpa id fiat 72.25
oraculorum autores ſpiritus adminiſtri 71.50
oraculorum ex libidine interpretatio 72.21
oraculorum obſcuritas 72.3
ortus incertus 71.37.41
oratio perſpicua minus moleſta. 129.6
oratio quibus rebus explicandis potiſsimùm conueniat. 156.13 quomodo perpetuò durare poſsit 154.57
orationis largitor & moderator animus 229.7
orationem eandẽ à nobili & obſcuro habitam, non eiuſdem eſſe autoritatis 141.5
orationes quomodo imperfectæ exiſtimandæ 155.29
oratorum calliditas & auditorũ imperitia, fidem conciliat uerbis 265.42
Orchanus Athumanes Bithyniȩ princeps 196.45 profligatus ab Andronico 244.11.inde
in Orchanum Andronici iunioris expeditio 196.45 inter ſe pugna 197.20
Orchanis copiæ 196.60
de Andronico uictoria. ibid. 40.inde
Oreſtiadis planicies 6.57
Orientẽ quo anno Romani proderelicto habuerint 270.33
Orontes fl. 50.48
Orphei citharâ etiam inanimata quædam commota 151.1
Orphei facultas 213.53
Oſſa mons 55.41 & 112.52
oſtenta, quæ ſenioris Andronici mortem præceſſerunt. 209.9.inde
ouata corona, ex ouis uenditis Imperatrici parata 20.27
Oxus Sogdus fl. 17.38
Ozanis, arcam nutantem attingere auſi, exemplum 236.31

P

Pachomium 71.12
Pachomius à Palæologo excæcatus 71.27
Pachymerius Conſtantinopolitanus ſacerdos, Protecdici & Dicæophylacis honore inſignitus 258.21. uide Georgius
Pachymerij librorũ capita. 258.30.inde
Palamas à monachis Barlaamo oppoſitus 252.9 Palamica hæreſis 52
Palæologus. uide Michael Comnenus
Palȩologus Michel Deſpotes deſignatus 33.46 & 34.21 conditionaliter tantum coronatus Imperator 36.50
Palæologus Byzantium tentat. 37.32 regnum ſibi firmare conatur 43.25 Arſenium loco pellendum curat. 44.7.inde
Palæologus Arſenio ſupplex. 262.2
Palæologus, à Scythis fermè captus, uix euadit 47.39.inde
Palæologus domeſtica bella Carolo Italiæ regi machinatur. 58. 44.51 cum Pontifice concordiam init. 59.3
Palæologus uulpinam pellem leonina mutat 59 42. Genuenſium ſuperbiam repri mit 63.6
Palæologus Siculos contra Carolum concitat 69.27
Palæologus Theſſalis infeſtus. 70.41 Theſſalonicenſe regnum inſtituere conatur. 86.30
Palæologus magnus Dux deſignatus 258.20 etiam ante coronationem arces munit 259.5 coronationis pactum uiolat. ibid.7.
quomodo coronatus. ibid.8
Palæologus in carcerem coniectus 258.57
Palæologus arrepto Imperio, diris ſolutus 259.57. cupiditatis intemperijs actus. 261.23
Palæologus uerſipellis & perfidus in Germanum patriarchã. 263.21
Palæologus peccatorum ſuorũ confeſsione facta, à Patriarcha ſyngrapham abſolutionis accipit 51.23
Palæologus ſine honore ſepultus 72.41
Palæologi ad Turcos fuga 27.9 reditus 56
Palæologi conſcientia mala. 261.59 & 262.10
Palæologi dogmata ab Eccleſiaſticis aliena 72.49 & 73.5.40
Palæologi elogium 72.53. gratia 32.53
Palæologi imperij occaſiones & cauſæ 32.10 inde
Palæologi ingreſſus in urbem Conſtantinopolim recens captam 41.3.inde
Palæologo irrita expeditio contra Michaelem Deſpotam. 46.35
Palæologi iuſiurandum. 27.59
Palæologi lætitia de recuperata urbe Conſtantinopoli 40.37
Palæologi mores 32.15.inde. mors 71.4.inde & 72.37
Palæologi rerum potiti ſumma liberalitas 259.2
Palȩologo Arſenius propter Ioãnem Imperij ſucceſſorem excæcatum ſacris interdicit. 43.53 & 44.2
Palæologo claues fiſci creditæ 32.61 imperij adminiſtratio commiſſa 33.20
Palæſtina à Scythis uaſtata. 37.59
Panachrantis monaſterium. 75.26
Panathenæa 215.48
panis ſacer Latinus typus. 266.29
panis diuini communicatio, ἀντίδωρον 264.39
pacis tempora quomodo agriculturæ & pecuariæ rei promouendis inſeruiant 19.39.inde
Pantepoptæ monaſterium. 262.31
Pantocratoris monaſteriũ. 124.55 regia Latinorum Conſtantinopoli 40.10

Pany-

Panyperſebaſta Metochitæ F. 138.32 eius eloquentia. 38. item eiuſdem prudēs oratio. ibid 44
Panyperſebaſti dignitas 124.3
Papa iureiurando Achaiæ princi pem ſoluens, continentium bellorum cauſam præbet. 259. 50
Papæ nomine Conſtantinopolim quidam diſputandi cauſa miſsi 228.30
Papa Latinorum pronubus. 79. 14
Papa conditiones, quib. cum Imperatore Palęologo ueteris & nouæ Romæ concordiam ſtabilire conatur 59.10
Paphlagones paulatim ad Turcos deficiunt 262.16
partus monſtroſus 247.53
parua manu multi cæſi. 244.35. 62.inde.& 245.20
paruæ copiæ magnis interdum exercitibus ſuperiores 8 55. exempla 220.44.inde
paruo momento maximas incidere rerum mutationes. 222.7
paſcha Iudaicum quando celebratum 167.41 cur in plenilunio 168.20.inde
ad Paſchatis correctionem uerni æquinoctij & plenilunij cognitio neceſſaria 166.16
paſchatis in Eccleſia obſeruatio deprauata 167.15
paſcha noſtrum Moſaico reſpondere 166.21 & 167.23
Paſchatis correctio 165.45 aſtronomiæ pars aliqua 60
Paſchatis diuerſo tempore obſeruatio, eccleſiæ concordiæ diuellendæ occaſio 169.12
Paſchaſij monaſterium 37.22
paſtore percuſſo, gregem uniuerſum quoq; affligi 193 40
Patræ ueteres 247 36
Patrarum nouarum obſidio. 53. 47
in Patriam fides, etiam hoſti probata 187.55
patriarcha arcanum Imp. nepoti aperit 142 40
patriarcha diuinæ myſtagogiæ tempore condamnatione ſcriptam pro ſuggeſto recitat. 198. 33
patriarcha factus indoctus monachus 163.44
patriarcha fit monachus 84 20
patriarcha Imperatoris uoluntate deſignandus 263.34
patriarcha Imperatori ut equo inſidere pictus per calumniā. 118.27
patriarcha in Andronicum ſeniorem conſpirat 183 47 cuſtodiæ mandatur 184.44
à iuniore liberatur 192 38
patriarcha literarū planè rudis, quæſtor, & amator, &c. 118 45 inde. idem adulator, & calumniator aulicus 119 22
Patriarcha, pacis doctor 184.3. 37 & 198 27
patriarchæ Conſtantinopolitani eligendi ius penes Heracleę metropolitanum 77 32
patriarchæ facti uxor monacha fit 123.38
patriarchæ functionem magnas corporis uires poſtulare 131. 39
patriarchæ reſignationis initiū. 269 34
patriarchæ teſtamentum. 132.1. inde
patriarchæ titulus 267.6
patriarchæ recens deſignato paſtorale pedum ab Imperatore porrigi ſolitum 77.11
patriarcham non decere, ſimulta tes alere 198.27
patriarchæ ſimplices Imperatoribus grati 133 18 22
patriarchica iura cum ſacerdotio nihil coniunctum habuiſſe. 77.14
patris potius quàm matris uoluntas de filio, rata habenda. 109.50
Patrum diſſenſiones 232 60. inde
S. Patrum ſcripta diſtinguenda, nec uno modo intelligenda. 235.30
D. Pauli apoſtoli templū ab Andronico extructum 125.34
pauimentum etiam Metochitæ domus ſublatum 208.54
pax colenda, ubi Dei iacturam non facimus 265.1
pax coniugio firmata 43.24
pacem non fortuitò, ſed ratione & oratione reconciliari 266.6
peccata cladium cauſæ 198.12
peccata uetera & recentia quomodo Deus rerum omnium perturbatione punire ſoleat. 142 59 & 143.1.inde
pecunia ſacra 33.9
pecunia eam habentibus exitioſa 123.13
Pegæ Deigenitricis ædes. 163 29. eiuſdem fonte Andronicus iunior priſtinæ ualetudini reſtitutus 200.50
Pelagonum regio 206.28
Pelaſgicus ſinus 55.40
Pelaſgorū principatus poſt Ioannis Ducæ obitum diſsipatus. 127.24
Pelion mons 55.41 item Pelius mons 112 52
pelles palea plenæ pro ratibus. 17.17
Peloponneſi princeps 109.3. captus 35 38 & 36.59 ſe redimit 37.8
Peloponenſium cædes 35.30
Peloponneſi loca pleraq; terræmotu concuſſa 269 22
Penelopes tela, prouerb. 60.57 & 204 36
πήρα. Pera. 271.1
Peræ Galatæ caſtellum oppugnatum 37.36
peregrè omnia iucundiora uideri quàm reuerà ſint 172.45
Periblepti ſiue Periblepræ monaſterium 123 27 & 264.50
Periclis oratio 150 54 inde
periculum impendens eatenus curandum, ut uota faciamus. 265 36 eiuſdem uitandi ratio optima quæ ibid.35
Peringerius Tentza, Perengarius de Intentijs 107 06
Perſæ à Scythis ſubacti 18.13. item à Tocharis ſubacti. 259. 43
Perſę Byzantinorum hoſtes 258. 41
Perſarum anni initium 167.54
Perſarum exculti mores 18.54 in prognoſticando methodus 204.14
Perſei pedes prope Tauri ſpinam 245.43
Perſis ſapiétiæ domiciliū. 147.43
Perſicæ inſidiæ ac doli 93.60
Perſicorum regum & ſatraparū fortitudo 225 3
in Perſonam ignotam omnes ſuſpiciones conuenire poſſe. 269.3
Perzenæ Veſtalium ædes 119.18
S. Petrus non iactandus, ſed imitandus 230 55
Pharenzazymes 106.4 Magnus dux creatur. ibid.14. eius copiæ 269.24
Pharſalus, olim Phthia 265.59
Phidię celebritas ex magnis operibus 146.58
Philadelphia ad Mæandrū. 269. 57 à Turcis obſeſſa. 164. 19 Philanthropeni prudentia liberata. ibid.33
Philadelphiæ obſidio & fames. 100.41 & 164 21 & liberatę rurſum ubertas annonæ & uilitas 47
Philanthropenus claſsis præfectus 56.29 Iudæis excæcandus traditur 268.10 eius excæcationem max. terræmotus ſecutus 268 21
Philanthropenus pincerna in priſtinum gratiæ locum repoſitus 164.1
Philanthropeni protoſtratoris res geſtæ 262.41 elogia 269.34 prudentia 164.33

Philan-

Philanthropeni ſpiritus in Libadarij manus delati, deficiunt. 268 4
Philanthropeni tumultu, Andronico omnes Romani ſuſpecti habiti 93.28
Philes Palæologus, Vilhelmus Monteferratēſis princeps.120.36 Turcicum ſibi bellum depoſcit. ibid.46
Philis induſtria Romanorum acies inclinata reſtituitur. 121.54.inde
Philippus Aridæus 166.35
Philippi Maced.regis de Demoſthene prçclarum dictum.187.51 uotum 42.4
Philocrene oppid. 197.2
philoſophandi publicè conſuetudinem, magnum apud mortales rerum diuinarū contemptum peperiſſe 145.45
philoſophię arcana impuris animis non communicanda.145.42
philoſophiæ nobilitas doloris maculis non aſpergenda. 139.9
philoſophię migrationes.147.41
philoſophica conſtantia. 140.10
philoſophus etiam homo, & fatis obnoxius 264.8
philoſophum agere ut philoſophia dignum eſt 264.7
Phocæa maritima 239.2 præſidio munita 14
Phocaica urbs Andronico iun. capta 250.21
Phocæenſes pacem ab Andronico impetrant 241.32
Phœnicia Ægyptijs domita. 48.41 & 50.47
Phthia, olim Pharſalus 265.59
phrenitis 23.47
φρέσιοι 271.25
inter Phrygum & Perſarum limites multū intereſſe. prouerb. 145.51
pictores boni Scriptoribus imitandi 4.53
pictorum artes ad ſermonem collatæ 156.57.inde
pietas propter liberos non uiolanda 73.7
pietas uera & ſola neceſſaria. 264.4
pileorum diuerſorum uſus ſub Andronico iun. 257.1
Pinacas Heracleenſis à Germano deſignatus patriarcha, improbatur 262.21
Pincerna à Libadario excçcatus. 91.21.56 Libadarij obtrectationibus exagitatus, regnū affectat 89.53 & 90.34
Pincerna Theodorum Andronici fratrem capit 91.7
Pincernæ dignitas 134.59
Pincernæ contra Turcos uirtus 89.35.inde. uide Alexius Philanthropenus.
Pirinzerius Tenza Catelanus. 100.25 Magnus dux factus 27. uide Peringer.
Piringerius Tenza nauarchus Latinorum 103.37 à Genuenſibus capitur 103.43 uenditur 49
Piringerij Tenzæ cum cæteris ducibus contentio 106.4 cædes. ibid.11
Piſanis Galata aſsignata 46.3
Piſanorum magiſtratus Conſul. 46 12
Planctæ 63.35
Planetas ob propinquitatem nō ſcintillare 226.54
Plato Ariſtonis F. 231.45. eius de Deo ſententia à Gregorio correcta. ibid.48
Platonis dictum, ſibi gratulantis quòd Græcus, non barbarus eſſet natus 174.3
Platonis ideæ 4.15 peregrinationes 147.27
Pleæ Comes 6.24 cæſus.7.14.
plenilunium æternitatis typus. 168.20
plenilunij obſeruatio in Paſchæ celebratione Iudæis cuiuſmodi 168.20.inde
plenis uelis.prouerb. 33.31
poculum miſcere, exhaurire. prouerb. 84.53
pœnitentia eius quod mutari nequeat, inanis 262.33
pœnitentia Epimethei pediſſequa 262.35
non Pœnitere, quàm pœnitentē deſperare, præſtat. ibid.45
poetæ fabularū parentes. 76.10
cur Poetæ res pleraſq; in fabulas redegerint 151.9
poetarum tantū lectioni uacantes improbantur 2.25
πωγωνίας 245.36
Pompeius magnus fortunæ inconſtantis exemplum. 42.59
Ponti fauces 188.35 Pontios 63.34
pontifici Rom. principat⁹ à Græcis permiſſus 265.14
pontificem non punire, ſed curare delinquentes decet 267.4
pontifices pacis doctores eſſe debere 180.37
pontificum contra ſeniorem Andronicum coniuratio 183.48
populi ingenium 25.30
Porphyrogenitus patri Imp. ſemper, quàm frater Andronicus, charior 86.16 in carcerem à fratre coniectus 87.48
Porphyrogenito Raulis filia nupta 87.33
Porphyrogenitum Andronicus uinctum ſecum circumducit. 92.56
Portentum, diuinæ prouidentię ſignum 266.21
potentiam & nobilitatem potiſſimùm ueritati cognoſcendæ obſtare 108.4
potentiores ad iniuriam propenſi 269.6
poteſtas Genuenſium magiſtratus 46.12 item Latinorū, ſiue Galatarum 122.30
præfectorum liberalitate potiſſ. cōciliari ſubditorum animos. 134.37
præſentia negligi 262.19
præſentium plerunq; comes ſatietas 155.39.50
præſidia deſerta, latrociniorum occaſio 65.12
præſidia urbibus impoſita 112.10
præſtigiatores admirandi Conſtantinopolim profecti.157.53 eorundem deſcriptio. 158.9.inde
præſtigiatorum ars periculoſa. 159.6
præterita cur præſentibus minus faſtidio obnoxia 155.43
prætoris Eubœæ capti ſubita mors 45.45.inde. 56
Preſpa Imperatori recuperata.23.8
Prillapum Imperatori reſtitutū. 23.11
primicerius magnus 114.43 eiuſdem nomen & dignitas. 109.6
princeps bonus & ſanctus, Dei ſimulacrum 270.8
princeps exul non temerè in partem regni recipiendus 38.29
princeps non dicendus, qui ijs quorum curam gerere debet, non conſulit ac proſpicit. 264.7
principis nomen & dignitas. 109.4
in Principe comitas & morum dexteritas, prçcipuè amabilis. 86.48.inde
principum duorum electio, ciuilium bellorum cauſa 260.42
principum diuerſarum nationū dignitates ac nomina à Romanis impoſita cuiuſmodi.109.1.inde
principum ſtudia plerunq; ſubditos ſequi 20.42 & 82.21
principatui adminiſtrando idoneus qualis 31.44
Principatum à muliere uidua & pueris immaturç ætatis, malè adminiſtrari.246.60. item 249.51
ad Principatum adſpirantem, & religionis & reipub.ſtudio cō temperatum eſſe debere 31.33

piui-

priuilegia ueterum Imperatorũ confirmandi quantũ ſtudium fuerit Cõſtãtino magno 77.33
προϐολοὺς 267.5
prodigia quæ Conſtantinopoleos captiuitatẽ præceſſerint. 174.54.inde
prodigiorum euẽtus ijs,quibus illa apparuerint, expectãdus. 266.43
prodigiorum terrores nos ad alios transferre ſolere 266.41
proditores pecunia quidẽ emi, amicicia tamen indignos haberi 187.53 (inde
prognoſtica deridentur. 204.16.
prognoſtici eiuſdem exagitatio. 202.54
prognoſtici de uentis refutatio. 204.37
Proſiaci oppidũ occupatũ.187.20
proſperi ſucceſſus humana ingenia explorant 196.20
Protoſtratoricus baculus. 120.37
Protoueſtiarius. uide Andronic⁹
Protoueſtiarij dignitas 29.37
prouidentia diuina in ordinandis regibus 68.31
prouidẽtia D. etiã quę impoſsibilia alioqui,facilia factu 40.49
prouidentia D. humanis conſilijs & actionib.nõ ſuffragante, infelici exitu eas terminari. 103.20
prouidentiæ ea quæ gerũtur curæ eſſe 102.17
prouidentiæ D.rationes arcanę. 101.13
prouidentiæ conſilia hominib. ignota 140.51
prouidentiæ uis ineuitabilis. 260.7
prouidentiam D. exiguis copijs magis quàm ingentibus fauere 39.4
in Prouidentiã diuinam omnis de ſe & liberis cura reijcienda. 73.28
ſine Prouidentia nihil rerum humanarum adminiſtrati 142.55
prudentia armis potẽtior.69.25
prudentiæ eſſe,quod omnino faciendũ eſt,ita facere, ut libenter feciſſe uideatur ·268.50
prudentiæ munus.59.47.& 60.3
Pruſa metropolis ad Olympum, ibiq; templũ D.Ioanni baptiſtæ extructum. 21.7
Pruſa fame domita 174.37
Pſalterio aperto ſortitio facta. 162.51
ptochotrophiorũ extructio 21.14
Ptolemais à Sultano euerſa. 266.37
Ptolemæus aſtronom⁹ Claudij prænomẽ Romæ conſecutus. 108.59
Ptolemæi de intercalandi ratione ſententia 166.52
publicanorũ improbitas. 143.31
puer monſtroſus 247.53 uirili robore 247.58
in Pugna quicquid egeris, excuſationem mereri : extrà non item 92.1
Pydnus mons 52.46
Pyſylontes agendis remis ſtrenui 261.55
Pythagoræ ex Ægypto in Africã nauigatio 147.26 gloriæ ſtudium 146.31

Q

Quæ diuinitùs nõ proſperẽtur, ijs omnia aduerſari 102.35
Quæ nocent, docent 43.3
quęſtiones curioſas de religione nõ conuenire ruſticis. 265.44
quæſtiones de coniuratis habitæ 241.55
quæſtores Andronici ſenioris à iuniore ſpoliati 177.57 & 78.49

R

Rariora frequentioribus gratiora 155.49
rationibus humanis ea inueſtigare quæ captũ ingenij humani ſuperant, inexpiabile crimen. 266.10
rationibus ſeruiendum 265.23
ratiocinatio diſputantiũ inſtrumentum 231.30
ratiocinatio ex demõſtrandi ſciẽtia nata,ad religionis controuerſias diſceptandas inutilis. 232.3.inde
ratiocinationi potiſſ.ſtudere Italos 231.32
ratiocinationem in ſacris locum non habere. ibid.33
ratiocinationib.quoq; uſos ueteres Theologos, & quatenus. 233.48
Raulis filia Porphyrogenito nupta 87.33
Recafortas dux 106.5 Refortiatus,prouincialis miles. ibid.
rectum quod eſt nunquam corrigi adhibitum prauo 264.42
refutatione non omnia digna. 203.43.inde
regnum animæ inſtar 270.19
regnum optimum quale 260.10
regni cõnſtitutioni Deum intereſſe 263.1
regni inſidiæ 262.57
regias affinitates ſæpe ſeruire tẽporibus 268.62
religionis controuerſiæ quomodo decidendæ 231.10
in Religionis controuerſijs ratiocinationem dialecticam non habere locum 231.33 & 232.10
religionis curioſę quęſtiones nõ intricandæ ruſticis 265.44
religionis prætextu mendici impoſtores 60.18
religionis ſimulatores fortuna male uſi 80.46
religionis ſtudiũ à ſuperna potẽtia pendere & gubernari 76.33
religionis tãtum ſpeculationi intentum ſolitarium agere debere 31.40
religionis titulo calumniæ & oſtentationi ſuæ quoſdam ſtudere,quales 76.30
religionem & rempub. unà tueri,difficile 31.27
religione longè lateq; propagata, miracula deſinere neceſſe. 266.43
reliquiæ Sanctorũ à Turcis uenditæ 208.21
repudium iniquum belli cauſa. 206.12
reipub. adminiſtrandæ idoneus qualis 31.44
Rempub.& religionẽ unà tueri, difficile 31.27
rempub.leui etiam impedimento principis ſui, maximum incommodum capere 224.7
res admiratione dignæ quomodo imperfectæ exiſtimandæ. 155.30
res humanæ incertę ac inſtabiles 117.33 & 84.33 & 140.52.inde & 147.36 & 156.42 & 164. uarietas 192.19
rerũ humanarũ nihil ſine Prouidentia adminiſtrari 142.55
rerum humanarũ umbra ſedulò intuenda 132.5
rerũ omniũ cognatio quædam & ſimilitudo 156.47
rerũ omniũ perturbatione Deũ in multandis hominũ delictis uti. 143.1.inde
rerum uſu & experientia excitari ſegnia ingenia 4.25
res pleraſq; cõſilio, prudẽtia, uiribus animi,non copia ponderari 152.23
res ſecundas moderatè ferre,difficilius,quàm aduerſas 63.4
rebus aduerſis ſuccumbere philoſopho indignum 140.10
de Reb.futuris,quia incertæ, nõ dolendum philoſopho 140.19
reſurrectionis Chriſti dies 168.45
reſurrectionis feſtũ non ante uernũ æquinoctium celebrandũ. 169.18 & quo die potiſſ. ib.19
rex tenax 261.14
regem non rectè imperare,niſi ciuib.ſuis ſatisfecerit 261.13
reges diuina prouidentia ordinari 68.32
reges natos à teneris ſtatim corrumpi, & quib. 260.23
ῥακενδύται 263.55
Rheni fl.ortus,tract⁹,exit⁹ 48.54
Rhodi princeps, Humbertus Delphinus 230

Rho-

Rhodope 111 33
Rhodos inſ. capta 13.30. Latinis erepta. 46.31 terræmotu concuſſa 269 22
Rhodij pro Phocæenſibus apud Imp. intercedentes, obſidione eos liberant 241.43
Rhodiorũ in Lesbon irruptio. 239.8
Robertus Byzantij rex 10.1 & 11.22 & 40 15
Roma noua & maxima è Byzantio à Conſtantino M. facta. 77. 34
Romæ ueteris & nouæ concordiam inire cum pontifice ſtudet Palæologus 59 4. eius capita. ibid. 11
Romana cõcordia à Byzantinis repudiata 59.26
Romanæ ciuitatis ius & nomen quantũ olim ambierint multi principes uiri 108.51
Romanæ opes in Romanorum hoſtes erogatæ 110.49
Romana legio Turcorum. 27. 38
Romanorum in Aſia prouinciarum amiſsio 97.40 uexationis initium. 66.9. inde
Romanum Imp. fatali decreto calamitatibus affligendum. 101. 11
Romani aduerſationes fortunæ maximas experti 103.2
Romani Andronico ſuſpecti omnes 93.28
Romani excidij initium 66 3
Romani Turcis fidem frangunt. 116.35
Romanorum acies inclinata, Philis induſtria reſtituitur. 121.54. inde
Romanorum anguſtiæ 221.26. clades 42.35 cladis in mari cauſa 82.13. inde
Romanorum Coſſ. & Cæſarum conſtantia 225 6
Romanorum de Chalcle & Turcis uictoria 122.14
Romanorum de Hannibale præter ſpem uictoria 140. 41
Romanorum de Latinis uictoria 70.10
Romani epiſcopi ſe D. Petri ſucceſſores & hęredes eſſe fruſtra iactant, cum non etiam ipſum imitentur 230 55. inde
Rom. epiſcoporum quiduis pro arbitrio ſtatuendi libido. 231. 6
Romanorum & Turcorũ in Paphlagonia conflictus 65.30. inde
Romanorũ fuga & cædes. 105.17. inde. & 117.51. duces cum pecunia Imp. capti 118 5
Romanorũ principum mos, res feſtinationem poſtulantes, ſegniter adminiſtrandi 116.55
Romanis Andronico improbatis, Romana res laborare cœpit 93.34
Ronzerius Cęſar appellatus. 100. 27 eius cædes. 102.14. & 103.14 & 270.14
Ronzerius pirata 99.28. Carolum Sicilia exigit. ibid. 48. aliàs uocatur Rogerius de Empurijs, Templari⁹ miles, euerſa Ptolemaide, monaſterio relicto, piraticam exercet. 269. 31
Ronzerij copiæ 269.24. earundem ſtipendia 270.37
Ronzerij elogia 269.28
Roſoſules ſiue Roſſus de Saulis Genuenſis dux. 69 14
Roſoſule capto Latini uincũtur. 70 5
Roſsicus dapifer 109.2
Roſsi 264.10
Ruſocaſtra caſtellum 220.11
ruſtici curioſis quæſtionibus nõ intricandi, ſed ſimpliciter beati fieri ſinendi 265.44

S

σακκοφόροι 263.55
Sacerdotum contra patriarcham temeritas 44 17
ſacerdotũ inuidia atq; acerbitate concordia perturbata 81.10
ſacerdotũ luxus & intemperiæ. 267.33
ſacerdotio ſeſe ingerere hominem rudem & non idoneum, quàm ſit abſurdum 154.24
ſacrilegio, militiæ ſucceſſus perturbatus 53.32 & 54.58
ſacris interdicendi mos 183.58
ſacrorũ uiolatio militiæ ſucceſſum inuertit 53.32 inde
Samus inſ. capta 13.29
ſanandum eſſe uulnus, non ſatis eſt dicere, niſi oſtendatur quo modo 262.51
Sangarius fl. Turcorum limes. 66.20
ſanguinis guttę cœlitùs delapſę. 266 62
ſanguinem fraternũ & paternũ ad Deum clamare 192.5
ſanitatis ſpes inanis cuiuſmodi ſuggerere ægrotantib. ſoleat. 132.47
Sapientia mundana etiam à Deo creata 133.11
Sapientiæ migrationes 147 41. domicilia 42
Sapientiæ templum Conſtantinopoli 125.38 ex ſienes pecunijs inſtauratum. 124 59
Sarchanes Turca 97.50
Sardianus Andronicus 262.59
Sardianus Chalaza. ibid.15
Sardianus Selybrię monaſticum habitum indutus 259.31
Sarmatæ Aſiani à Scythis euerſi. 15.52
Sarmatæ Europæi 15.59
Sarmatæ, Scythæ. ibid.53
Saſan Turca 97.52
ſatietas, præſentium comes. 155. 39
Saturni & Martis coniunctio, & eclipſis ſolis commenticia. 205.16
Saturni frigida ſtella in Aprili medio cœli ſcintillans quid portenderit 266.52
Saulis dæmonium Dauidis cynira fugatum 153 14
ſcelus formidoloſum 262.6
ſcelera etiam in hac uitã ſæpe iuſta menſura Deum punire. 81. 47
ſcelera extrema extremis ſupplicijs afficienda 265.57
ſcelerum exempla ſcriptis proponere poſteritati, quatenus improbandum 3.32
ſcientiæ omnis perfectionem, ingenio tanquam fundamento niti 4 41
Scopia opp. 170.14 & 172.49
ſcopus & finis ut rei cuiuſq;, ita & diſputationis præcipuè cõſiderandus 230.8 etiam in Sacris literis 232.48
ſcorpionis ingenium 267.35
ſcripta oracula interdum reperiri in ſaxis aut parietibus. 72.1
in Scriptores hebetes & imperitos 4.20
Scripturæ S. diuerſa interpretatio, pro interpretum diuerſitate ingeniorum 233.26
Scripturæ ſacræ nõ tam uerbis, quàm ſcopo & propoſito intendendum 232.48
Scripturæ ſacræ obſcuritas. 232. 30
Scythæ Africam etiam peruagati 16 9 item Aſiã & Europam 14.18 & 15.29 inde
Scythæ Boreales 6.49
Scythæ contra Triballos mittuntur 74.51 & 75.6
Scythę γαλακτοφάγοι, ἄβιοι, & mortalium iuſtiſsimi Homero appelati 14.39 & 15.8
Scythæ, gens ſanguinaria 12.53
Scythæ in Aegyptum per ſpeciẽ negociationis traducti 48.10. inde
Scythæ in duas partes diuiſi. 15. 51 Aſiani & Europæi. ibid. 58 & 48 22
Scythæ in mediterraneis habitantes 264.9 in Meſopotamia conſident 18 2
Scythæ in Romanas legiones relati 17.24

Scythæ populoſiſsima gens, eorumq́; origo & natio 14.30 uictus ratio 41.& 16.14 quomodo etiam ad luxũ paulatim, & morum mutationẽ inclinarint 18.42.53 inde quomodo peregrinos mores adſciuerint 15.35
Scythæ Romanis inexpugnabiles 262.25
Scythæ Septentrionalis terror. 15.26
Scythæ ueteres, & Scythia uet⁹. ibid.42
Scytharum de Turcis uictoria. 27.44
Scytharum impietas 53.27
Scytharum incurſio Turcis non tam calamitatis cauſa, quàm felicitatis occaſio 65.21
Scytharum in Europam & Aſiã incurſio 16.40 & 17.30 inde
Scytharũ in expeditionibus uelocitas 16.27 multitudo, agilitas, &c. ibidem, inde & 47.3
Scytharum in Romanos fines irruptio 46.54 in Syriam & Arabiam 37.56 item in Aſiam 38.5 in Thraciam 47.10 inde & 143.10 propter non ſoluta ſtipendia 27
Scytharum Iſtri accolarum clades 266.6
Scytharum, iumenta & habitatores abigendi mos 47.57
Scytharum rudis uecitus. 16.60 arma 19.1
Scytharum uariæ appellationes 15.9.53
Scythia cur nemini unquam domita 16.12
Scythica auxilia contra Theſſalum principem ab Imp. accerſita 70.51
Scythicæ legiões ex emptis tráſfugis 48.24
Scythicæ mulieris elegans hiſtoria 246.3 inde eiuſdem ęquitas. ibid.30 inde
Scythas manibus non plenis dimittere, difficile 74.60
Sebaſtocratoris inſignia Ioanni Laſcari delata 259.16
Sebaſtocratori Deſpotica poteſtas collata 37.3
Sebaſtocratorum principatus in Theſſalia ceſſatio 113 45
ſedere in clypeo 25.38 uide Clypeus.
ſeditio Byzantij orta Imperatore abſente 741.13
ſeditio ciuilis maximũ bellum. 270.21
ſeditio Cõſtantinopolitana à iuniore Andronico compoſita 193.24
ſeditionis ſignum tintinabulorum pulſu datum 162.1
in Seditione neutri parti ſtudere, Solonis lege interdictum. 193.38
Selybria capta 259.25
ſementis malæ mala meſsis, pro uerbium 22.25
ſementem ut quiſq; fecerit, ita & ſuo tempore metet, prouerbium 102.33
Sennacherib magnus Stratopedarcha 116.33
Sennacheribi protoſecretarij impietas 259 51
ſenſus experientiæ parẽs 205.35
ſenſibus cur pluribus præditi ſimus 156.8
ſententiæ diuinitùs latæ non refragandum 102.39
à Sententia uera quocũq; modo aberrare, magnum periculum 264.61
ſepta tranſilire, prouerb. 68.40
Septentrionalis climatis cũ Auſtrali diſsidentia 261.15
Septentrionalis terror, Scythæ. 15.26
Septentrionales homines quales 261.20 cur ſtupidiores. ibid.1
ſeptuaginta tantum uirorũ uirtute mille hoſtes cæſi, trecenti capti 245.1
ad S. ſepulchrum Domini, expeditio à Galloceltis ſuſcepta. 48.60
ſermonis ad pictorũ artes tranſlatio 156.57
ſerpentis Libyci ingeniũ 119.28
Serræ oppidulum 131.15 Andronico iuniori deditæ. 186.4
Serræ caſtellum à Baſilio Nicephoro munitum 187.39
Seruiæ principatus aſperitas. 111. 9.14 eum filijs ſuis Irene imperatrix ambit 110.60 & 111.14
Seſtos capta 13.42
Sicilia, eiusq́; ſitus 99.7
Sicilia à Carolo Italiæ rege occupata, Theoderico reſtituitur. ibid.47
Siciliæ rex 109.7
Siculi contra Carolum concitati 69.28
Siculorum cædes 35.30
Sicyon, quæ pòſt Demetrias dicta, & à quo 55.27
ſilentium ſuſpectum 228.50
ſilentio dolorem augeri 139.3
ſimij ſimiorum, formicæ formicarum more ſuas res adminiſtrant, prouerbium 173.57
Simonis Andronici Imperatoris filia quinquennis Crali deſpõſata 92.50
Simonis Cralæna Andronici Imperatoris ſenioris F. 163.36 & 209.44 immatura ætate Crali Seruiæ deſponſa. 106.57 & 268.37 cur Simonis appellata. ibid.39
Simonidis & Cralis nuptiæ à Ioanne patriarcha reprehenſæ 268.60
Simonidis octo annos natæ uterus à marito corruptus 110.53
Sirenum uox 151.51
Sitziſchanes Scytharum dux. 16.46
Sogdus fl. Sogdiana 17.38
ſol quatenus deſideretur, aut nõ 261.11
ſolis amplitudo à nemine hactenus ritè celebrata 156.21
ſolis defectio mõſtroſa, Chriſto in cruce moriente 168 28
ſolis defectiones naturales quæ. 168 31
ſolis eclipſis 51.32 & 206.35 ſub Theod. Laſcaris obitum 259.18
Solomonis ſapientia 152.4
Solonis lege uetitũ, in ſeditione neutri parti ſtudere 193.38
ſophiſticum dicendi genus ſpinoſum 272.15
ſorores duæ in mutuo complexu expirant 67.10
Soſandra templum 21.5
Soſandrium monaſterium 30.52 à Ioãne Duca Imperatore extructum 24 13
Sozopolis oppidum 88.19 & 96.13
Sparta Romanis reddita 37.13
Spartanorum Hyacinthia 172.41
Sphęrus Empedoclis diſcipulus 261.41
Sphanzes, Bonifacius Palæologus Mõtferratenſis. Solemus enim decurtare nomina: ut pro Bonifacius, Facius, unde Sphanzes detortum fuit 226
Sphanzes Syrgianni fideliſs. conſiliarius habitus 227.2
Sphanzis ad Syrgiannem fuga. 226.57. eidem inſidias ſtruit, & tandem obtruncat. 228.18
Sphanzis ſiue Sphrãtzę uel Fráciſci Palæologi inſignis perfidia 226.49. inde
Sphanzis uerſutia 227.29
Sphanzis uxor ignominioſe per forum traduci ab Andronico iuſſa 226.60
Sphendoſthlauus Bulgariæ princeps 92.43 & 129.12 Idem qui & Vuenceslaus hodie. 271.48
Sphantislabus cum filio, Mariæ Bulgaræ adoptat⁹, & utriuſq; interi-

interitus 265.31
Sphendoſthlabi & regno & uxore poſitus Michael 177.5
Sphendoſthlabi Bulgarorū principis mors 144.3
ſpica Virginis 248.46
Spinula ſocer Theodori Paleologi 108 32
Spiritus corpori præferendus. 265 1
Spiritus S. proceſsionem animo comprehendi non poſſe. 266. 8
de Spiritus S. proceſsione, controuerſia Græcorum & Latinorum 264.55 & 265.7
ſpiritum S à patre per uerbum procedere 266.6.18.& 24
ſpiritus adminiſtri oraculorum autores 71 50
ſtatuæ equeſtris in Sophiæ templo ab Andronico inſtauratæ deſcriptio 125.45 & 126.6. inde
ſtellarum affectionibus terrena mala ſignificari 51.46
Stentoris clamor 151.31
ſtipendia nō ſoluta Scythis, cauſa incurſionis eorum in Thraciam 143.27
Stoæ nomen 151.17
Straropedarchæ dignitas 116.33
Studij templum ſplendido tecto à Porphyrogenito ornatū. 87.36
ſtultis & pertinacibus etiam certiſsima perſuaderi non poſſe. 51.46
Strumitza oppid. 172.21 à Triballis captum. 207.48
Strymon fl. 170.40. eius fontes 206.43
ſubditos principum ſtudia ſequi 20.42 & 82.21
ſucceſſus fortunæ immoderatos facit 91.53
ſucceſſuū comes calamitas. 42. 1.9.
ſucceſſuū magnorum & admirabilium cauſę uni Deo acceptę ferendæ 43.8
ſucceſsibus amentes inſoleſcere 90.12
ſucceſsibus hominum animos præcipuè explorari 90.12
Sultanus Azatines 251.2 à Scythis pulſus 38.13 ad Imp. confugit 259.44
Sultanus Iathatines. uide Iathatines.
Sultani cognatus ad Scythas deficiens, magnæ cladis cauſa Turcis 27.49
ſuo capiti nocere, prouerb. 3.23
ſupra cedros Libani exaltari, prouerb. 173.36
ſus in medium pſallentium cœtum illapſa 175.10 omiſum habitum. ibid.13
ſuſcipere ea ultrò, quæ nullo modo ſuſtineri queant, manifeſti furoris eſſe 157.41
Symboli fidei pronunciata certa eſſe, nec ullam demonſtrationem requirere 233.43
Synadenus. uide Theodorus.
Synadenus Protoſtrator 161.19 & 185.11. captus, & Conti filio traditus 247.43
Synadenus ſeniori Andronico executor malorum ipſi à proceribus propoſitorum conſtitutus 200.31
Synadeni in ſeniorem Andronicum acerbitas 202 30
intemperiæ in ſenioris Andronici palatio 195.60 & 196.3
Syneſij de tradendis philoſophię arcanis ſententia 145.41
Syrgiannes à iuniore Imp. ad ueterem deficit 159 43 à matre Imperatoris adoptatur. 119. 60 & 222.10 accuſatus ad Triballos transfugit. ibid. 30 à Crale Seruiæ ſuſcipitur ibid.43
Syrgiannes ad Imp. reuertitur, matris precibus fractus. 145.1
Syrgiannes carcere eductus. 196. 24 eiuſdem iuſiurandum. ibid.26
Syrgiannes diſsidij duorum Imperatorum autor 227.18 & 135.11. inde & 137.1
Syrgiannes periurus tandem dignas facinoribus ſuis pœnas luit. 227.12. inde. obtruncatur 228.17
Syrgiannes reipub. perturbationis amans. 164.55. apud Imp. delatus, in carcerē conijcitur 165.30
Syrgiannis caſtra 142.49. cum Crale aduerſus Romanos expeditio 225.30. inde
Syrgiannis mater ad placandum filium in legatione miſſa. 144. 52
Syrgianni inſidiæ ab Andronico iuniore ſtructæ 226.30.50. inde
Syria à Scythis uaſtata 37.59 Ægyptijs domita 48.42. ab Æthiopibus uaſtata. 260. 26 à Sultano euerſa. 266.38

T

per Tænarum ad inferos deſcenſus 171.10
Tanais in Græciam influxus. 146.10
Tantalium ſaxum 135.54. exiguo filo ſupra caput ſuſpenſum 95.23
S. Taraſij de Spiritus ſancti proceſsione aſſertio 266.25
Tarchaniotes Andronic'. 262.25
Tarchaniotes magnus Conoſtaulus. ibid.37
Tarchaniotę illuſtres uiri ſub Palæologo 261.46
tardus uel celerrimū anteuertit aduerſante Deo 267.56
Taurus mons 17.46. eius partes 38.10
Tauroſcythæ 17.7
Telchines inuidiæ mancipia. 42. 17
Telepugas Scytharum dux. 16. 48.55
temeritati fortunę non fidendū. 229.41
Tempe 113.36
tempeſtas maris Andronici obitus prænuncia 209.16
Templi portus 244.15 & 245.22
templorum extructiones. 21.2. ex ambitione 125 10
tempus edax rerum 147.38
tempus multa nouare. 25.8 non omne opportunitatem habere 203.23
tempus omnia quatiens 223.12
temporis falx 211.36
tempori ſeruiendo, & prudenti conſilio cedendo, periculum impendens uitandum. 265.34
tempora moderari linguæ, non contra 229.20
temporum incerta momenta. 147.52
Ternobum 220.11
Ternobus Bulgarorū regia obſeſſa 28.34
Ternobi epiſcopus, eiq; perpetua libertas imperrata 14.4
Ternobi uidua Michaeli Bulgaro nupta 177.21
terra centrū uniuerſitatis immobile 271.3
terræ illuſtrandæ quomodo etiā hiſtoria conducat 1.40. inde
terræmotus magnus. 92.11 Andronici ſenioris obitus prænūcius 209.11
terręmotus Cōſtantinopoli poſt cladem à Turcis acceptam. 98.4
terrores à Deo excitati ſoliti quales 15.21
Terteres Bulgarus Nogæ metu Adianopolim fugit 268.13 eiuſdem geminū repudium. 266.1
teſtaceorum uſus ieiunij tempore 209.53
Teuthones Scythæ 15 13 & 16.2
Teuthonū in Italia clades. 16.6
Thaletis Mileſij uox 174 1
Theano Pythagorica 134.1
Thebæ à Catelanis captæ. 115. 46
Themiſtoclis ad Salaminem de Perſis uictoria 220. 47

Themiſtoclis gloriæ cauſa, Xerxis in Græciam aduentus. 152. 45
Theoctiſti Adrianopolitani dictum 265.59
Theodora Laſcaris F. Conſtantino Tœcho nupta 28.45.60 & 29.51 item Belicurto 43.38
Theodora Michaelis Pal. Imp filia 129.12
Theodora Michaelis Theſſali uxor 22.47 & 26.56 ueniam marito apud Imperatorem impetrat. ibidem
Theodora Muzalonis & Raulis uxor 78 53 eius pre cibus translatum Arſenij corpus. ibidem
Theodorus Angelus Theſſaliæ princeps 11.50 regiũ nomen ſibi adſciſcit. ibid.60 Byzantium uſq; graſſatur 12. 47 eidem oculi eruti 13.11
Theodorus imperator. uide Laſcaris.
Theodorus Imperatoris frater à Pincerna captus 91.7
Theodori Imp. mors, & res eo uiuente geſtæ 258.4
Theodorus Laſcaris Ioannis Ducæ Imp. F. & ſucceſſor 20.53 & 24.55 cur non à patre uiuente deſtinatus 25.7 inde Imp. deſignatus. 6.1 Romanorum Dominus appellatus 259.44
Theodori Laſcaris Imp. obitus. 29 7 ſub eius obitum ſolis eclipſis 259.18
Theodoro Laſcari iuniori A anis filiæ nuptiæ ultrò oblatæ. 13.54
Theodorũ Laſcarim Imperatorem deſignatũ qui reguli deſpexerint 6 10 inde
Theodorus Marchio, patris Andronici proditor 179.35
Theodor⁹ Metochites. uide Metochites.
Theodorus Muzalo magnus Logotheta 265.50
Theodor⁹ Palæologus Marchio 111.1
Theodoro Palæologo Spinulæ filia nupta 108.32 & 109.29 inde
Theodori ſecũdi expeditio contra Bulgaros & Theſſalos. 26. 10 inde
Theodorus Synadenus 136.24 uide Synadenus.
Theodorus Synadenus protoſtrator Epiri præfectus ab Imperatore relictus 247.41
Theodoreti Cyri epiſcopi contentio 231.21
Theodoricus Siculus Magni Ducis dignitate ab Imperatore auctus, Maria etiam Aſanis F. eidem deſponſa 100 23
Theodorici Siciliæ regis cũ Carolo Italiæ rege bellum 99.6 ex affinitate pax 100.5
S. Theodoſiæ miraculo mutus quidam loquitur 269.62
Theoleptus Philadelphiæ epiſc. 100.48 & 144.48
theologiæ immenſum pelagus exigua mẽtis humanæ ſcapha tranſmittere conari 266.13
theologiæ in uulgus effuſæ profanatio 236.6
theologię myſteria profanis uulgi auribus non ingerẽda 252. 39
theologiæ temerarij inuaſores notati 236.53
theologis inter ſe rixantibus, in periculo eſt populus 267.7
theologos ueteres quoq; ratiocinationibus eſſe uſos, & quomodo 233.48
Thermopylæ 114 28
Theſſali Catelanos in Bœotiam ducunt 113.59
Theſſalia à Catelanis infeſtata. 112 46 & 113 32
Theſſalia montibus & caſtellis munita 114 15
Theſſalia poſt Ioannis Ducę obitum diſtracta 127.23
Theſſaliæ fertilitas 113.37
Theſſaliæ poſtremus princeps. ibid. 42
Theſſalici motus 33.52 inde & 70.40
Theſſalonica Theodoro Angelo ſubacta 11.59 à marchione montisferrati capta. 6. 30
Theſſalonicæ ad iuniorem Andronicum defectio 185.21
Theſſalonicæ arx ab Andronico iuniore capta 185 55
Theſſalonica, regia ſedes, à Turcis & Catelanis infeſtata. 11.56 relicta 112.50
Theſſalonicenſis ſeditio 161
Theſſalonicenſiũ iuramentũ ab Imperatoris matre exactum. 200.4
Thomas Contus 129.11
Epiri & Aetoliæ princeps 129.10
Thracia ab Andronico iuniore occupata 136.44 item a Bulgaris 7.22 à Scythis 17.19 & 47.56 à Triballis 207.46 à Turcis 120.13 inde & 247.24 & 248.50
Thraciæ ab Andronico ſeniore ad iuniorem defectio 144.27
Thraciæ fines Andronico iuniori pactis circumſcripti 145.6
Thraciæ urbes captæ 14.9 à Balduino 6.28
Thraciæ urbium excidia 12.49
Thuniſis, olim Carthago 264.45
tintinabulorum ſacrorum pulſus, ſeditionis ſignum 162.1
titulorum mutatio apud Romanos 108.44 inde
Tochari, qui & Scythæ 259.43
Tœchus. uide Conſtantinus.
Torne certamen quale 219.11
tragelaphi figmentum 4 16
Trallium inſtauratio, & deditio. 67 18
Trallibus repertum oraculũ de Andronico 67.30
transfuga hoſtium conſilia perturbat 35 5
Trapezus Cõneni Lazi regia ſedes 70 34
Trapezũtis principatus à muliere malè adminiſtratus 249.51
Trapezuntiorum ſeditio 250 9
Triballi Thraciam uaſtant 207. 46
Triballorum principatus hæreditatem filijs ſuis ambit Irene 110.60
in Triballos miſſa Scythica auxilia 74.47 & 75.6
tributa Syriæ Arabiæ & Phœniciæ à Scythis impoſita 38.3
tributorum auctio 143.27
tributorum impoſitio ex luxus ſtudio 18.48
Trinaciotæ 261.31
Tripolis à Sultano euerſa 266. 37
Tripolis caſtellum prope Philadelphiam, per fraudem à Perſis occupatum 269.56
tripus Delphicus 71 57
triſtia lætis admiſcenda 89.48 magno uiro diſsimulãda 141 3
Troianæ næniæ, prouerbium. 12.61
Trophonij antrum 171.11
Trulliani concilij quartus Canon, in factioſos 184.22
tuba Tyrrhena uocalior, prouerbium 229.21
Turcica claſsis Romanis infeſta. 159.18
Turcicę uaſtationis prodigia. 51. 43
Turcopuli 53.5 & 104.37 ad Catelanos deficiunt 105.51 & 111.29
Turco reſtituti filij quos Phocęenſes ei furati captiuos tenebant 241.43
Turci à Catelanis profligati 100. 51 à Scythis capti & cæſi 143.16 & 27.44 ab Andronico iuniore profligati. 243.58 inde
Turci Aſianas prouincias occupant 66.38 inde

Turcę fugā ſimulare ſoliti 65.50
Turci hoſtis diſciplinam militarem obſeruant 93.52
Turci Maſſagetas fugant. ibid. 60 inde
Turcæ Romanorū pecunia, tentorio & calyptra Imperatoris potiti 118.6
Turci Romanos in inſidias pellectos cædunt 65.41
Turcæ Thraciam populati 120. 13 inde uſque ad Sangarium graſſati 66.20
Turcorum ad pugnam præparatio 121.48
Turcorum anarchia latrociniorum occaſio 65.1
Turcorum caſtelli oppugnatio. 122.40 eruptiones. ibidem 48
Turcorum clades 123.10
Turcorum ditionis magna pars Scythis adiecta 27.53
Turcorum & Catelanorum diuiſio 113.1 inde
Turcorum & Romanorū in Paphlagonia conflictus 65.30 inde
Turcorum fames quantū augendis Romanorum fortunis conduxerit 20.10
Turcorum fuga 9 48
Turcorum impetus 94.6 inde
Turcorum in Ægęo mari & mediterraneis graſſationes 238.15
Turcorum in duas factiones diuiſio 116.1 inde. in Romanorum fines incurſio 89.11 & 97.40 eaſdem inter ſe diſtribuunt. ibid.45
Turcorū in Thraciam incurſiones 247.24 & 248.50
ſub Turcarū irruptionem quanta fuerit rerum omnium perturbatio 143.18
Turcorum legatio ad Imperatorem 19.10 cum eodem fœdus. ibid.36 renouatum 26.23
Turcorum legio Romana 27.38
Turcorum mille & centū ſacro baptiſmate initiati, & in Romanas legiones relati 113.10 eorundem ad Catelanos defectio 12
Turcorum ope Andronicus iunior in expeditione Aetolica uſus 247.9
Turcorum princeps Chriſtianus 44.28
Turcorum regia potiti Scythæ. 38.12
Turcorum ſatrapę 97.45 inde. ſedes 19.11
Turcis pax data 9 53
Turcis Scytharum incurſio non tam calamitatis cauſa, quàm felicitatis occaſio 65.21
Turcos cōmuni ope oppugnandos, Latini à Romanis petūt. 238.23 inde ſed mox inſtitutum deſerunt 60
turpiſsima quæq; pulcherrimis nominibus ornari 260.28
turris auro plena in Perſia reperta 202.46
tyrannū à populo appellari, qui ipſo inuito rerum potiatur. 25.31
Tyrus Alexandro expugnata. 140.30 eam oppugnaturus Alexander quali prodigio admonitus. ibid.
Tzacas Bulgariæ regno affectato à Iudæis ſtrāgulatus. 268.8
Tzacones, Lacones 46.25
Tzinciſcanis legislator Scytharum 264.11 eiuſdem leges. ibid. inde
Tzymes Pharenza 269.24

V

Vaſa in capitibus geſtantes præſtigiatores 158.50
uenarū feruori frigidæ potu ſuccurri 209.57
uenationis & miniſtri ad militiam aſſumpti 26.29
Veneta claſsis cōtra Galatam & Genuenſes 188.25
Veneti à Galatæ incolis Byzantij uiolenter oppreſsi 268. 40
Veneti Andronico iuniori opem contra ſeniorem negant. 189. 13
Veneti Cōſtantinopoli habitantes miſerè tractati 94.51
Venetorū cum Andronico Imp. expoſtulatio. ibid.55
Venetorum diſciplina militaris & magnificentia 188.51
Venetorum & Genuenſium bellum 94.36 & 268.18
Venetorū in Romanos ludibria. 95.36 inde
Venetorum magiſtratus Mpaiulus 46.11
Venetis Galata aſsignata 46.3
uentus quid 204.40.55
uentorum contrariorum pugna nihil euerti 204.61 inde
de Ventis prognoſtici refutatio. ibid.37
uētos ſimul ex aduerſo moueri, contra naturam 205.12
uerbū Dei gladius ſpiritus 261. 40
uerba eadem aliàs alia ſignificare in ſacris literis 232.44
ueris periphraſis poetica 196. 39
ueritas, hiſtoriæ anima 258.38 idem hiſtoriæ, quod animantibus oculus 2.35
ueritatis cognitioni potiſſ. obſtare nobilitatem & potentiā. 108.4
ueritati mendacium præferens, ſacrilegus 258.39
ueritatem dialecticis argutijs ſuſpectam reddi 232.17
uerni æquinoctij & plenilunij cognitio ad Paſchatis correctionem neceſſaria 166.15
ueſtiaria lex 20.36
ueſtium crebra mutatio, Imperij deſtructionis, inſtitutorumq; & morum mutationis omen. 257.14
ueſtium uſus ſub Andronico. ibidem 13
uexillifer Imperatoris, marchionum dignitas 108.41 & 109. 28
ui aperta efficacior dolus 226.33
uictis parcendum 191.33 inde
uictoriæ incertus euētus, & ſoli Deo cognitus 114.10
uictoribus ducib. noui tituli collati 37.2
Vigintimilio comes 43.42
uindicta ferè facinora negligit. 265.35
uindictæ oculum non perpetuò dormitare 193 10
uindictam non tacere 243.47
uindictam numinis omnia perſpicere 81.49
uires noſtræ, quum à deterioribus ſuperamur, agnoſcendæ 43.7
uiribus ſuis fretos Deo minus eſſe curæ, & contrà 39.5
uirium ſuorum fiducia 115. 28
uirtus etiam in hoſte reuerenda 187.49
uirtutis munera fortunæ ludibrium facta 268.11
uirtutem incolumem odimus, ſublatam ex oculis quęrimus inuidi 214.10
uita hominis in Dei manu poſita 256.38
uitæ cupiditas quatenus res mala 270.24
uitæ fragilitas conſideranda. 132.3
uitæ longæ finis reſpiciendus. 192.20
uitam claudam tranſigere. 147.3
in Vita nihil ſtabile aut perpetuum 181.22
Vmbertopulus Meſembriæ pręfectus 266.24
umbrā omiſſo corpore captare, prouerb. 91.20
umbris tutius quàm rebus humanis credi 266.8
uocibus diuinis futura prædici. 71.59

urbana

urbana turba militię inepta. 196. 52
urbis interdictio 178.41
uterus octo annis natæ puellæ corruptus 110.53
Vulcanij crateres 203.59
Vuenceslaus, qui & Sphendoſthlabus 271.48
uulgus de religione rixari, ignarum quid ſit hæreſis 266.1
uulgus etiam rumoribus nō temerè ſemper cōmoueri 32.27
uulgi aures inſectatiōe aliorum magis quàm collaudatiōe delectari 3.53
uulgi prauis ſuſpicionibus occurrendum 266.42

X

Xene imperatrix 160.46
cuſtodiæ tradita 161.4
Xerogypſus fl. 121.32
Xerolophum monaſteriū 88.8
Xerolophus 118.18
ad Xerolophum pedes Imperator profectus, Arſenium ad patriarchatum recipiendū perſuadet 98.27
Xerxis in Gręciā aduentus, Themiſtoclis gloriæ cauſa 152.45
ξιφίας 245.36
Xiphilinus patriarcha 261.1

Z

Zelotæ patriarchę Cyprio obſtant 77.50
zelotarum ambitio & auaricia. 78.5 inde
zelus in ſcelus conuerſus 76.32
Zinchi 17.6 & 264.10
per Zopyrum capta Dario Babylon 226.37
Zumplacon Syrgiannis accuſator 221.15
Zygeni, eorumq; ab Imp. defectio 260.38
Zygitæ 261.31

FINIS.

ERRATA IN LAONICO.

Pag. 275. uerſ. 32. pro nec tamen, uidetur legendū, atq; hæc tantum. Ita P. Gundelius: Memorabimus autem in hac hiſtoria, alia quoq; quæ per orbem terrarū paſſim euenerūt, circiter hoc tempus ætatis meæ, quibus partim ipſe ſpectator interfui, partim quæ è re ipſa coniectaui, aut à prudentioribus & ſenioribus (ut mihi uidebantur) accepi. Quod dum facio, uel in primis dabo operam, uti omnia quo pacto ſe habeant, quàm uerißimè referam, &c. 279.50. promouerunt 295.12. obuiam 315.45. trucidant.

RERVM ET VERBORVM IN *LAONICI HISTORIA MEMOrabilium* INDEX.

A

Abdulacriphes 350.13
Achanta ſuburbiū 485.34
Achaia occupata 492.52
Achmates Peloponeſi præfectus 482.54
Achmates iunior Turachanis F. capitur 447.26
Acriba urbs capta & direpta. 77.23
Actium fl. 471.27
Adorni familia 393.10
Ædines 313.49
Aegium 494.16
Aenus urbs 279.32 & 512.51
æſtus marini cauſa 317.28
Aetolia Turcis cedit 382.11
Aetus Archeloi regio 371.42
Aetus urbs 461.50
Agiades 430.4
Agutiorum tribus. uide Ogutiorum
Aguzalpes. uide Oguzalpes
Aladines natu maximus Amuratis F. 433.34
Oguziorum rex 279.16
Alani 487.41
Albani 286.13 domiti 382.29
Albani quales 459.29
eorum defectio 388.4 & 459.10 aduerſa fortuna 477.40
Albertus Romanorum Imperator 469.41 Sigiſmundi frater 468.39
eiuſdē legatio ad Pannones. 469
Albi Probarantes 484.60
Alophatzides 378.29
Alexander 344.36 Alexander. uide Sanderis, qui & Scanderbegus 432.37
Alexander conſobrinus Michaelis 284.15
Alexandri Magni monarchia. 276.20
Alexius Comnenus rex 485.4
eius cædes 39
honorifica ſepultura 50
Aliæ urbis fortunæ 383.46
Aliazis Saraptaris proditio. 350.24
Alies Charatinis F. 343.14
eiuſdem bellum in Illyricum. 387.30
Alphonſus Tarraconenſiū rex. 394.21 bis captus 399.48
claſſem adornat maximam. 396.38
Alphōſus Parthenopes rex, contra Barbaros dux electus 470.46
Alphonſi frater bombardæ ictu moritur 396.50
Alphonſi gratitudo 394.59
Alphonſi nauis 491.3
Amarles 496.19
Amaſtrum urbs 484.8
eius deditio 30
Ampergum 206.5
Amurata Sulaimanis frater quartus Turcorum rex 283.60
eius res geſtæ. ibid. inde
Amurates Mechmetis F. Turcorum Imp. decimus 374.5
Amurates à gregario correptus. 426.23 bellum Byzantio infert 443.52
item Triballis 384.5
Amurates fœdus init cum Caramano, acceptis obſidibus & filio 422.27
Amurates Chatitis coi ſi io imperium recuperat 433.55
Amurates in Europam 422.48
in Peloponeſum 428.31
pacem componit cum Græcis 382.45
Amurates petit à rege Byzantij auxilium 422.52
Amurates Thermam per proditionem occupat 381.12
Amuratis acies 436.24
Amuratis ad Græcorum Imperatorem oratio 292.52
item ad ſuos 293.49
Amuratis bellum in Caramanū. 401.53 cum eodem fœdus 385.17 caſtrametatio 423.28
Amuratis colloquium cum Ehezé 437.13

Amuratis crudelitas 431.37
interitus 298.30 mors 444.27 ſepultura 298.59
mores 299.12
Amuratis noua expeditio in Caramanum 417.54 in Europam tranſitus 377.7
pugna cum Choniate 438.2
Amuratis ſeceſſus 433.43
uotum 433.4
Amures Turachanis F. 418.62
eiuſdem filiorum portio. 280.56
Ancyra. uide Vncra.
Andronicus ſenior Imp. 281.56
Andronicus nepos Michaelis F. 281.59 eius res geſtæ. ibid. inde
Andronicus Emanuelis F. 368.26
Andronici erga patrē impietas. 297.3
Andronici reſtitutio, & precariū imperium 302.2
Andronici iunioris mors. 284.61
Angium urbs 432.4
Angli 314.58
Angori. uide Vncra.
Animæ motus duplex 317.55
Anna Trapezuntij regis F. 516.15 (10
Annonę ratio apud Turcos. 448
Antonius nothus 371.53
princeps Atticæ & Bœotię declaratur 372.27 eius res geſtæ contra Venetos 371.61
Antonij Athenarū ducis uita. 372.59 tyrannis, ducta priuati cuiuſdam Thebani uxore ibid. 39
Antonius Rainerij F. 419.14.
apoplexia in ſomno ictus 19
Anythines 349.13
Aparctias uentus 392.31
Aprici 493.25
Apricidium 293.26
Aquila urbs. uide Actus
Arabæi 418.48
Arbaces, ſiue Arbactus Medorū dux 276.13
Ardelium Pannodaciæ regio. 388.58 & 421.58
Argos urbs uendita 318.42 capta 524.55 à Turcis recuperata 532.52
Argyropolis oppugnata. 388.18
Arianites Comneni F. 387.62
Armena mulier 486.42
Armenia urbs capta 351.21
Artes urbs Acarnaniæ 370.37
Artzinganis urbs oppugnatione capta 351.19
arundo Indica 349.39
Aſanes 447.27 Spartanis perſuadet ut ad Turcos deficiant. 533.42.53
Aſanes Demetrius 478.16
eiuſdem conſultatio de urbis deditione 480.5 item cōtentione cum Omare. 488.61
Aſanes in carcere tenetur. 490.3
Aſanis reſponſum 478.51
Aſia à Scythis ſepties infeſtata. 278.6
Aſiæ imperium ab Aſſyrijs, Medis Perſis, &c. adminiſtratum. 276.11
Aſſyriorum imperium. ibid. 9
Athenæ obſeſſæ 371.61 Turcis deditæ 481.59 quo pacto à Turco ſubactæ. 480.49
Atzamij 351.6
Atzikares Scytharū rex. 402.34
Aurea arx obſeſſa 302.6
Authentes ſiue Imperator magnus 502.16
Axius fl. 517.11
Azapida 376.9 manus ſupplices tendunt 60
Azatinas 282.39

B

Bachi, qui & Valachi 289.55
Baimundus 365.55
propter ſeditionem à muliere trucidatur 60
Barbares Medorum dux. 276.13
Barbarorum erga Græcos crudelitas 284.42 Barcenone,
Barcenona 395.4 & 398.18
Barancus Breneſis F. 373.52
Barne urbs 422.3
Barſacides. uide Piſidæ
Baſilienſe concilium 403.55
Baſſa 378.40
Baſſa Romaniæ 441.2
Bathy 487.31
Belgradum 385.49 & 386.6 & 463.49 eius obſidio. 386.21 & 464.14 expugnatio 465.42
Bellum Anglogallicanum. 315.20
Bellum nauale inter Venetos & Turcos 366.56
belli cauſa inter Alphonſum & regem Iberorum 399.20
belli inter Gallos & Anglos occaſio 315.1
Bernardinus Canilius 468.9
Beſſarion Cardinalis 406.42. eius laus & commendatio. 406.47
Bitaxides 424.26
Bitezes miles 436.50
unà cum equo in terram corruit 437.2
Bixorides 378.17
Bladus dux 502.37 Draculis F. principatum Daciæ occupat 503.6
defectionē ab Imperatore cogitat 503.31 ex improuiſo regis caſtra inuadit. 597.47.
ſecernit exercitum 506.5.
Turcum ſequitur 509.60
uincitur 508.60
Belgradi capitur 511.50
Bladi carnificina 509.37
crudelitas 503.11 diligentia & audacia 507.34 fuga in Pannoniam 511.31
legatio ad Vngaros 506.56
Bochales princeps 459.54 & 491.5
Boemorum inſignis notatio. 468.24
Boemundus. uide Baimundus.
bombarda duriora penetrat, mollioribus ſucumbit 430.44
bombarda Germanorum inuentum 379.3
bombardæ cuiuſdam magnitudo notabilis 447.49
bombardæ globi uis 479.39
bombardarum forma 379.26. impetus. ibid. 8
bombardarum lapides apud Mechmetem quales 448.52
Bombardarius Græcorum capitaliter accuſatus, abſoluitur. 450.52
Bononia urbs 405.48.
eius ſtatus 406.60
Borbotanæ regio 461.32
Boſcina 474.44 Boſſina regio 386.46
Boſsinenſis præda 519.18
Boſni 517.40
Bouis, cadauer diſſectum componentis, prodigium 533.14
Brenezes 310.35
Breneſis geſta 373.38
Britanniæ deſcriptio 316.20
mos 52
Brixia 362.12 obſeſſa. 407.50
Brizia. uide Dabriza.
Brugenſium urbs 313.34
Bucus Tryballorum dux. 416.61
Buda 307.26
Bulcus Brancus 298.15
Bulcus Eleazarus 287.7
Bulgari ibid. 22 & 290.20
Burgundiæ dux 313.29
captus 308.50
Bydena urbs 290.22
Byzantium, non Conſtantinopolis, Thraciæ metropolis cōſtituta 276.28
uide Conſtantinopolis
Byzantium obſeſſum 312.2 & 355.10 & 378.55 & 447.57 & 403.11 à Latinis captum. 277.3 à Græcis recuperatū. 9 rurſus expugnatur 454.21 & 448.62 & 449.47

Byzan-

Byzantij amplitudo 450.30
miſerabilis facies 455.8
Byzantij reges, licet Grçci, tamē Romanos ſe Imperatores & Cæſares appellarunt, & cur. 276.40
Byzātini portus deſcriptio 448.29 regni limites 277.46

C

Cabazitæi 501.26
Cabazitanæ proditores 485.32
Cabazitiani 500.16
Cachetium 487.34
Cæſarum appellatio etiam Græcorum regibus Byzantinis uſurpata 276.40
Cagrinum 351.9
Caieta urbs. uide Gaetes
Calabria 395.22
Calamata urbs 446.2 & 489.26
Calanus Turc. dux 280.51
Calaurita urbs 491.62
Cales 315.2
Calletum obſeſſum 315.17
Calliacre urbs 422.3
ui capitur 6
Calliopolis præſidiū in Cherſoneſo 282.29
urbs 374.22
Calona urbs 512.7
Cantacuzenus 90.48 & 385.1
in Nazaræorū ſiue monachorum ordinem trāsfertur. 291.3
Cantacuzeni mors 453.58
Capanium 486.8
Capelli diuinatio 526.4
Capha urbs 402.33 & 485.20
Capiſtranus Nazaræus ſiue monachus 466.7
eius audacia 468.15
Caraicis corpus magnificè ſepelitur 427.57
Caramanus Aliderius 384.8
Haliſurius 445.17
Turcorum dux 280.47
Caramanus miſsis legatis pacē petit 419.8 & 445.34
Carambes Chatitis frater à Pannonibus capitur 416.36
Caraſis Turcorum dux 280.52
Caratzias dux 381.25
ſiue Carazies 424.12
eius interitus 425.19
Cardicea urbs 490.55
capta. ibid. 60
Cardinalis dux 488.32
Cardinales qui 411.20
& unde dicti 406.34
Caripedes 378.24
Cariæ regio 384.24
Carminiola dux 407.36
Venetorum tribunus 362.61
propter proditionem interſitur 363.1 & 408.36
Carolus Acarnaniæ & Aetoliæ princeps 370.1
Epiri princeps 383.3
Carolus Magnus contra Saracenos 314.4
Carrarius Patauij dux 361.43
Caſſandria 282.37
Caſsiope. Caſsiopes urbs. uide Ioannia & Ioannina urbs.
Caſtrimenum occupatū 493.37
Caſtmona urbs 497.44
Caſtra direpta 508.45
Caſtria urbs 490.20
capta 25
eiuſdem arx 490.31
Catanes præfectus 512.61
Catabolinus Mechmetis ſcriba & nuncius 503.51
Catelusij 512.42
catenæ ferreæ apud Byzantium. 448.21
Cedines 385.2
celeritas plurimum momēti ad res præclarè gerendas habet. 296.4
Celium urbs 506.23
Cellium urbs 510.5
Centerion Zacharias 459.40
Cephalenia inſula 370.6
Cerceda urbs 534.48
Cermianus Turcorum dux. 280.57 & 385.1
Cernæus 304.32
Chalcocondyles 419.37
Chalela. uide Chatites 282.12
Chaliles. ibidem 11
uide Chatites.
Chaltlichi 487.32
Chamiſe deiecto, Zoganus ſuffectus 494.37
Chamuſa dux 482.53
Chamuzes à Blado uictus 504.16 cruci affigitur. 504.22
Chamuzes unà cum ſcriba conſilia tractat 503.61
Chamuzis ſæuitia 504.25
Charatines 294.54
eiuſdem cum Amurate colloquium 295.45
Charazis interitus 466.34
Chaſanes 351.27
Chaſines Mazaracis F. 441.57
Chaſanes defert Turachanem apud regem 416.41
Chaſanes obiurgatus 466.56
Chaſanis Baſſæ ſentētia de committendo prælio 413.57
eiuſdem defectio 357.49
interitus 358.10 & 467.1
Chaſanis legatorum ſuperba petitio 498.36
Chaſanis matris ad Turcum oratio 498.62
Chaſanis ſtudium in quærenda pace 351.44
Chaſia, Chaſna 475.19
Chatites 282.12
captus expilatur 457.55
Chatites Priami F. regem exaſperat contra Turachanem 416.50
Chatitis cædes 458.16
interitus prodigia 20
Chazanes Zenebiſas Machumetis miniſter 490.18
Cherſoneſus Muſtaphā regem conſalutat 375.33
Chetyres Amaſiæ præfectus. 463.62
Chetitis etymon 473.47
Chiterbegus 487.20
qui & Chiterempes dux. ibidem
Chiteres peregrinus 430.54
Amaſiæ præfectus 487.11
Chius inſula 394.3 & 512.11 & 513.15 eiuſdem ſitus & reſpub. 513.40
Chius urbs oppugnatur 514.21
unà cum duce deditur 40
Chlumetia urbs 459.42
Choniates dux 391.48
fame uexatur 442.57
periclitatur 62
latitans in palearum receptaculis capitur 443.30
dimittitur 45
Choniatis audacia 436.3
dexteritas in rebus agendis. 468.2 ſimulatio & fuga 441.23 mors ex uulnere 467.48
Choniatis filij 469.20
Choniatis ſtratagema 465.46
Chrales, qui & Chrates 287.3.35
cæſus 288.17
Cibinium. uide Toſibinium.
circumciſionis ritus apud Turcos 472.27
Ciricus 400.61
Clarentia obſeſſa & capta 382.3
Clina urbs 460.26
Clitia urbs 520.29
obſeſſa 521.32
Clyſſa capta. ibidem 55
eius reſpub. 522.13
cœli uniuerſi motus 317.44
Colchidis reges 484.46
Colonia 306.6
Coloniorum & Vrſinorum familię 410.52
Comnenus 534.38
Comneni regio 387.7
Congium, ſiue Conium urbs. 280.59
coniuratio filiorum in parentes. 292.33
Conſtantinopolis, Byzantium prius, Thraciæ metropolis cōſtituta 276.28
Conſtantinopolis obſeſſa 318.21 & 379.50
Conſtantinopolis. uide Byzantium.
Conſtantinus 311.15 & 368.27
Conſtantinus cognomento Dragoſis. 418.21 eius res geſtæ. ibid. inde

Conſtantinus octauus Græcorum Imp. 443.54
Conſtantini Imperatoris interitus 453.60
Corcyra inſ. 300.23
Corduba urbs 398.55
Cordyla 485.62
Corinthi obſidio 476.30 & 531.30
Corinthiorum pax cum Mechmete 480.30
Corium urbs 487.33
Corona urbs 491.56
Corſica. uide Cyrnus.
Corſus. uide Corcyra.
Coſobus campus 298.25 & 435.60
Craicus princeps 524.7
Cretenſibus uenia danda 527.42
crinizis uermiculus 351.2
Croia, ſiue Crua urbs 433.8
Crurij 487.40
Cuduergi 387.3
Cudunidas Venetorũ dux 409.46
cunctatio damnoſa 526.59
Cyllene. uide Clarentia.
Cyrnus 395.4 & 298.22
Cyrus Cambyſis F. Perſarũ rex. 349.58
Cyrus Perſarum rex Aſię monarchiam occupat 276.16

D

Daas Vaiuoda. uide Danus.
Dabriza 446.13
Daci à Pannonibus deficiunt. 440.51
Daci fugati 510.36
transfugæ omnes cæſi 441.4
Daci Turcorum res diripiũt extra ordines 424.43
Dacorum audacia 508.24
Dacorum caduceatoris oratio. 440.27
Dacorum conſilium. ibidem 12
Dacorum deſcriptio 309.19
lingua. ibid. 40
regio. ibidem 23
Danus Daciæ dux 391.49
Maſarempis F. 427.21
Dani militis conſtantia 509.8
Dauid Deſpotas 487.25
rex 498.30
Dauidis Imp. Trapezuntij cum tota ipſius familia interitus. 502.21
Delues, Deluis Hiſpanus 305.6 & 304.40
Demetrius 368.27 & 443.57
Æno præfectus 495.19
Albanos inuadit 461.31
Demetrius Spartę obſeſſus 489.60 à regni Byzantij gubernatione excluditur 443.58
Depas Albanorum dux 388.9
uiuus capitur 40
deſertorum pœna 294.30
deſperatio animos facit 435.7
Dei iuſticiam, nõ caſum, omnia gubernare 499.26
Dia urbs 395.18
Dibitina urbs 398.54
Didymotichi obſidio 294.22
Dionyſiopolis. uide Varna.
Dobrodicia 422.2
Dominicus 512.32
Doria familia 393.2
Dorius 488.24
Doxas 491.62
Doxies Phliuntis pręfectus 476.56
Dracules dux 391.51
unà cũ filio trucidatur. 427.18
Dracules iunior Mechmetis Ganymedes 502.59
eiuſdem ambitio 511.1
Dragaſes Zarci dux 291.28
Dragaſis 311.15
Ducis officium 296.5
Ducũ defectio ad Moſen 354.37
ad Mechmetem 357.23
Duces indignantur Muſſumani propter luxuriam & uoluptatem 354.4
duellum ex prouocatiõe 436.61
Duzalpes Oguziorũ dux 279.8

E

Echinades inſulæ 370.6
Eiloces 436.39
Eleazarus 483.40
Triballorum dux 298.5
Eliezes Barizæ F. 436.57
magnis donis adficitur ab Amurate 437.55
Eliezis etymon 413.46
Emanuel Byzantij rex 358.39
Emanuel Imp. 302.29
Emanuel in carcerem ducitur. 355.29
Emanuel Spartæ dux 291.14 459.25
Emanuelis in patrẽ pietas 297.11
Emanuelis nothi uirtus 355.21
Embi 487.42
Empreimes 473.43
Emuralamij 378.16
Eneti 357.33
Epidamnus 472.11
Epidamnũ, quod & Dyrrhachiũ 285.57 & 530.31
Epidaurus urbs 478.6
epiſcopus proditor 304.16 & 479.57
equi Turcorum 300.34
equorũ diſpoſitorũ uſus 505.10
Eridanus fl. 361.8
Erzegana ſiue Erzinga Armenorum regia ſedes 446.17
Ertzicas 303.3
Eſes 473.43
Eteſiæ 291.56
Euia urbs 456.3
Euocarorum ſenatus 364.3
deliberatio 525.4
Euſebius ſiue Pius 470.42
explorator in carcerem ductus. 429.17
exploratoris Peloponeſiaci oratio 429.7
exules in Creta contra Turcum armantur 530.16

F

Felix pontifex 403.59
Ferraria urbs 404.14
fides Turcica 514.21
filius patrem fugat 523.2
Florẽtia urbs 395.33 & 405.44
ciuſdem reſpub. qualis 52
Florentina ſynodus 406.20
fœderum religio nec temerãda, nec uiolanda 375.3
foſſores cuniculorũ obtruncantur 348.5
Franciſcus Sphorcia dux 363.3
Francus Nerei patruelis 481.17
fraterna diſcordia 283.39 & 412.29 & 352.49 congreſſus 356.50
Francus Antonij F. 481.21
eius interitus 495.23
fuga Turcorũ inſidioſa 424.27

G

Gaetes urbs 349.22
Gaitia ſiue Iaitza urbs 386.49 & 520.27
Galatia urbs 403.10 & 448.5
capta 456.17
Galliæ deſcriptio 313.9
Gallię rex phreneſi laborat 318.12
Gallorum lingua 314.52
notatio 308.35
Ganges fl. 349.13
Gaſconia regio 398.39
Genua. uide Ianua
Georgius Bucus 412.59
Georgius Comnenus fit Turca. 501.62
Georgij Deſpotæ pfidia 435.42
Georgius Protoueſtiari⁹ 500.30
Georgius Triballorũ dux 417.9
Vladislao diſſuadet bellũ Turcicum 421.44 ſtruit inſidias Choniati 442.44
eiuſdem mors 463.38
Germaniæ deſcriptio 305.38
Germanorum laus 306.14
Getia urbs 433.6
Gortyna 313.33
Gotzinum urbs 412.16
Græca urbs 490.13
Græcæ linguæ celebritas 275.39
Græci à pactis recedũt 407.16
æs alienũ perſoluunt 513.20
non ſtant pactis 410.6
Græci imperium à Turcis precariò obtinent 301.38
Græci libertate donati, rurſum cæſi, & cur 456.57
Græci Romanis mixti, linguam & mores retinent, nomen Imperij mutant 276.22
Græci tributũ recuſant 462.62
Turcis militant 291.23

Græcorum acies uniuerſa in fugam abit 483.25 captiui mactantur 450.12
Græcorum clades Iſthmo expugnato 430.56 miſera cædes 457.40
Græcorum cum Romanis in religione ſchiſma 276.43 pertinacia 52 & 277.32
Græcorum diſcordia Imperij interitus 281.48 & 375.1 & 420.7
Græcorũ Imperatoris caput Mechmeti oblatum 455.46
Græcorum Imperatorum affinitas cum Turco 284.57
Græcorum imperatorum diſſenſio 428.18
Græcorum Imperij inclinatio. 277.46. inde
Græcorũ inhumanitas erga trãſfugas 282.23 legatio ad Mechmetem 451.56 metus, & ad Turcos defectio. 16. 493.16
Græcorum nobilium profuſæ largitiones 283.10
Græcorum res 275.49
Græcorum rex in pedem uulneratur 284.38
Granata urbs 314.25 regio 399.1 rex 400.6
Grebenum urbs 492.6 recepta 493.8
Gritza 531.47
Guelphorum & Gibellinorum factiones 407.57
Gurgurum urbs 487.33
Gurgurus Amurati urbem tradit 386.7
Gurgurus Tryballorum principis F. 385.41 Vocatur idem & Georgius, & Gregorius. ibid.

H

Hadrianopolis. uide Oreſtias. 288.24
Hæmus. uide Pracobus.
Hagiapates dux, flagellis cæſus. 445.44
Hales mittitur Byzantium ad Turcorum regem 311.51
Halies 311.8 & 373.52 & 463.58 quid ſignificet 473.43
Halies Bladum inuadit Imperatoris iuſſu 508.52
Hebrus fl. 512.52
Heneti. uide Eneti.
Heraclea Byzantini regni limes. 277.47
Herculius nothus Caroli 381.35
Hermenſtat. uide Toſibinium.
Homar Turcorum legiſlator. 278.45
Hormindi ducis interitus. 314. 39
hoſtis in deſperatione fortior. 412.33
hoſtis quis habendus 526.48
Humanarũ rerum conditio mentem tangit 348.46
Hungari peſte infeſtati 467.41
Hungarorum fuga 438.15 pugna noua 439.32
Hunni 487.41
Huſſarones 466.40
Hydraotes 349.13
Hydraſpes 349.13
Hyphaſis fl. 349.14

I

Iacobus Venetorum dux. 530.10
S. Iacobi ſepulchrum 398.57
Iagupes 318.25 à fratre cæſus 300.20
Iagupus 473.45
Iaitia urbs 520.32
Iaitza Turco dedita 520.42
Ianiza urbs 373.58
Ianitzari 501.52 eorundem educatio 377.41
Ianua Regis, corporis cuſtodes. 281.20
Ianuæ urbis deſcriptio 392.46. eius reſpub. Ibid. inde Vide Genua.
Ianuenſes Tarraconenſibus ab antiquo infeſti 393.56
Ianuenſes uicti & dediti. 361.45
Iannenſium infelix pugna. 402. 59 in ſucceſſu immodeſtia 361.19 legatio apud Turcum 484.9 temeritas in occupanda Chio inſ. 513.24
Ibanis regio 387.6
Iberes quomodo Chriſtiani facti 487.55
Iberia 398.37 eius deſcriptio 42
Iberia urbs 487.5
Iberiæ æs optimum 497.55
Iberiæ reges, regio, ſitus, & mores 487.29
Iconium, quod & Conium. 280. 59
Ieſſæ Brenezis filij ſententia. 415. 5
Ieſus 346.51
Ieſus Breneſis F. 373.52
Ieſus minor 351.61
Ieſus Paiazitis filius, Chriſtianiſmo initiatus, mox moritur 356.8
Iloces ſiue Iloes 469.34
Illyrij 286.1
Illyrici belli occaſio 518.26
Illyricorum genus 517.37
Illyriorum rex capite truncatur. 524.29 de eiuſdem interitu uariæ ſententiæ 524.31
Illyriſus fl. 519.59
Imbrus inſ. 277.52 & 470.55
Imperatoris eligendi ius ad Germanos translatum 307.43
Imperatorũ amborũ filijs ademptus patrum decreto uiſus. 293.18
Imphernãdus nothus regis Alphonſi 397.26
Indizalpes. uide Duzalpes
Indorum imperium, regio, ſitus, mores 349.10
Infantes è matrum gremio rapti, & palis affixi 509.58
de Indorum regis iniurijs regis rumor 348.34
Inuidia calamitatis cauſa. 425.38
Ioachim Abbas 411.30 eius prophetia. ibid. inde
Ioannes Andronici F. 290.54
Ioannes cõmuni Pannonũ concilio princeps declaratus 391.7
Ioannis res geſtæ 296.37
Ioannes Choniates gubernator Vngariæ 427.35 Amuratem terret 435.10 à Dracule hoſte capitur 426.48. liberatur 427.3
Ioannis Choniatis exercitus, cõſilia, conatus 435.33 in pugna ſolertia & conſilium. 424.52 ſollicita fuga 442.9
Iohannes & filius Emanuel includuntur in carcere ligneo. 302.10
Ioannes Huniades 389.41 eius origo & mores 390.13 ſtratagema 416.4 in fugam compellit Sabatinem. 389.55
Ioannes Imp. Alexio patri bellũ infert 485.20
Ioan. Palæologus Græcorũ rex. 277.13 cum Eugenio pont. Rom. religionis diſsidium cõponit. ibid.25
Ioannes ſenior 368.25
Ioannes ſuſpectus Paiaziti. 312. 45
Ioannis excæcati oratio ad regẽ Paiazitem 301.26
Ioannina 286.57 Ætoliç urbs. 381.26 eius deditio. ibid.57
Ionuzes equitum dux 483.9
Ioſephus à Dacis fugatus. 510.22
Ioſua Brenezis F. 478.26 eius magnanimitas 471.42
Ioſue. uide Ieſus. præfectus. 524. 54
Ioſue VI Turcorum rex 351.50. eius res geſtæ. ibid. inde. eiuſdẽ ad deditionẽ exhortatio 478.31 mors 352.28
Iſaacus dux 370.33 & 445.12
Iſaaci & Pauli propoſitum. 519.52
Iſidorus 406.43 Cardinalis 453.22 à Barbaris capitur 407.1
Iſmael 451.34 Sinopæ princeps 359.11 & 385.21 eius regio 497.48
Iſocales præfectus 493.15
Iſtmus fl. 358.41 à Turcis obſidetur 429.31
Iſthmi murus refectus 418.51 eiuſdem oppugnatio. 429.42
Itææ uicus 280.11

eiuſdem cædes 426.44
Iuſtinianus Rom. imperator. 358.52
Izaulus dux 371.2 amatur ab uxore Prialupe 361.18 eiuſdem commendatio. 371.10.
Iyon Albani F. 516.19
K
Kilim urbs. uide Cellium.
L
Laconia 478.6 & 530.30
Ladislaus regis Sigiſmundi ex filia nepos 468.35
Ladislaus Vngariæ rex ueneno ſublatus 469.2
Ladislaus. uide Lantislaus
Lænocopia urbs. 446.48. & arx. 517.6
Lamacha oppid. 303.4
Lantislaus rex 395.27 intemperans, & libidinoſiſsimus. 42 eiuſdem mors immatura 396.13
Lantislao uenenum offertur in coitu 396.1
Laonicus cur Græcè hiſtoriam ſuam ſcribat 275.38
Laonici hiſtoriæ ſtatus. 275.14. inde
Laonici in ſcribenda hiſtoria intentio ac fides 275.10
Laranda urbs 384.24 eius ſitus 33
Lariſſa 532.16
Latinorum & Græcorum in religone ſchiſma 276.46
Latinis occupatum Byzantij imperium 277.3
Laurentius Chedrachabaris. 469.4
Lazarus. uide Eleazarus
Lazari uiduæ calliditas 483.48
Legationes quando mittendæ aut non 525.46
Legatorum cædes 469.59
Legem diuinam cuſtodientes feliciter uiuere 499.43
Lemnus inſula 470.53. à Venetis occupata 534.40
Leodoricium oppidulum. 418. 44
Leontares Ioannes 403.27
Leontarium urbs 482.59
lepores Attaliæ regionis. 437. 30
Lesbus inſ. 394.3
Lesbi dux mira occaſione pueri captus 516.30 incarceratus. 516.38 eiuſdem ad Turcum oratio 515.1 ſpurcitia 516.36
Lesbi princeps 512.21.32 pacem Mechmetis aſpernatur. 514.19
Lesbo quamobrem arma illata. 512.16
Libyca gens 314.43
lignea porta 447.62
Ligures 369.38 Liguriæ princeps 362.16
Limna Perræorum 420.59
Londinum, Londras 316.33
Longus dux 453.44
Lopadius lacus 376.28
Luca ciuitas 405.50
Lucanus 459.42 præfectus Spartanus 476.44 eiuſdem coniuratio 460.3
Ludouicus Andegauenſis. uide Rhainerius
ludus 398.56
Lunæ ſidus 317.28
Lutecia 313.23
Lycoſtomos 506. uide Celium
M
Macedonia 434.20
Macedonum imperium. 276.20
Machmutes Michaelis filius. 476.7
Machumetes dux 500.26 contra Illyriorum regem miſſus. 520.54
Machmetis ad Iſmaelem oratio. 496.41 eiuſdem crudelitas in captiuos 533.12
Magnus magiſter 291.8
Maiorica inſula 398.26
Malateſtæ 410.40
Maluaſia. uide Epidaurus.
Mamia 487.39 Mamias. 501.7
Mamomas accuſat Grçcorum regis fratrem 310.60
mancipia cæſa 491.11
Mantinea Laconiæ 478.11
Mantuani concilij Acta 471.4
Marcus epiſcopus 407.24
Mardonius 344.33
Marelia urbs 400.7
Mariangelus, Marangelorũ familiæ princeps 362.41
Marſilius dux 408.15 eius interitus 30
Martinus Chij rector 513.20
Mathias ex captiuo Vngarię rex. 469.37 Turcorum regionem populatur 529.54
Maurocoſtas 486.35 eius cædes 37
Mazaalis. uide Chaſines
Mechmetes 346.52 Mechmetes IX Turcorum rex. 358. 29 eius res geſtæ. ibid. inde
Mechmetes æquitatis amantiſſimus 367.43 Mechmetes grauiter redarguit Muſtaphã. ibid. 46 Mechmetes ſolicitat Turcos de acquirendo regno 356.11
Mechmetes Amuratis filius 433. 18 Caramanũ in fœdus admittit 445.39 arma capit contra eundem 445.25
Mechmetes XII Turcorum rex. 444.44
Mechmetes contra Scenderem Ibanis filium 471.22 cum Byzãtijs bellum gerit. 447.6
Mechmetes Athenas petit. 495. 6. & Lesbũ 513.52 & Colchidem 464.2
Mechmetes fratrem interficit. 445.4
Mechmetes iram diſsimulat. 434.12
Mechmetes iuſiurãdum exigit, ac filiam principis Spartani in uxorem petit 482.3
Mechmetes legatorũ Chaſanis petitiones minitando reijcit. 498.39
Mechmetes Mandromçi F. 473. 38
Mechumetes regij palatij præfectus 473.6
Mechmetes uiros, quos ſuſpicabatur uulneraſſe oculũ ſui nauarchi, dimittit, ac uinculis eximit 452.62
Mechmetis ad ſuos oratio. 452. 21 & 521.15
Mechmetis ædificia 446.60
Mechmetis aſtus 452.10 clementia 490.6 conſultatio. 478.5 deteſtanda libido 502. 41 dolor & luctus propter legatos uiolatos 504.32
Mechmetis edictum 491.6 educatio 356.4
Mechmetis expeditio in Armeniam cõtra regem Trapezuntis 498.23 contra Atticam, & urbem Athenas 480.39 contra Belgradum 463.55 contra Caſtmonæ & Sinopæ principem 496.12 contra Dacos 504.54 contra Tryballos & Nouopyrgũ. 462.61
Mechmetis fœdus cum principe Daciæ 358.34 fœdus cum ducibus Peloponeſiacis 459.5 cũ Græcis ac Tryballorũ principe 44.60 in Venetos conatus 532.4
Mechmetis uigiliæ, & caſtrorũ munitiones 509.23
Mediolani ducis clementia erga captiuum 394.50
Mediolani urbis deſcriptio. 362. 18
Medorum imperium 276.12
Megaluſes 436.40
Meliare 486.6
Meloes 298.39
Memnon Caroli nothus 381.35
Mendeſias 313.42 & 385.8
Meſochaldium 486.39
Metallorũ artifices reperti. 463.23
Methona urbs 492.44
Metines 303.48
Mezetes Europæ dux 388.51 ictus bombarda occũbit. 389.15
Michael Andronici F. 281.57
Michalogles dux 377.31
Miloes 298.39

Mingiæ

Mingiæ 428.59
Mœra Maſſagetarũ regina. 349. 61
Morabas fl. 435.25 qui & Morauus.
Morſica urbs 398.56
Mortarij inuentio 463.11 mortaria 614.30
Moſes dux 346.41 à miniſtro Chaſanis mutilatur. 358. 11
Moſes VIII Turcorum rex. 354. 58 eius res geſtæ. ibid. inde
Moſes Paiazitis F. dimittitur à Temire 350.4
Moſis petitio ad Myrxam ducẽ. 352.40
Moſis interitus 358.28 uitia. 353.28
Mugla Tegeæ urbs 478.15
Mulgerius Græcus 431.60
Mulier militiæ dux 316.2
mulier in pontificatum ſubuecta 411 4
mulier proter ſceleſtas nuptias interficitur 481.26
mulieris uehemens amor erga adoleſcentem 480.57
Mulſumanes 346.51 bellum indicit Ioſuæ 352.10 capitur 354.48
Mulſumanes ſpernit utiles ſuorum admonitiones, nihil remittens de crapula & ebrietate 354.18
Mulſumanis calliditas in rebus bellicis 353.35 eiuſdem ſtratagema & uictoria. ibid. inde
Mulſumanis ignauia & ebrietas. 354 1 uigilantia 352.61
Mulſumanis coprehenſores cũ uniuerſa familia igne cremantur 354.51
Mulſumanis interitus 354 51
Murates 473.36 42
Muſtaphas 351.61 Mechmetis filius 380.8 à Grecorum duce capitur. 367 58 laqueo præfocatur. 377. 25 & 380.45
Muſtaphæ adiunguntur Græci, fitq; rex XI. 375.20 eius res geſtæ. ibid. inde
Muſulmanes VII Turcorũ rex. 352.30
Myrdanus Daciæ rector 353.60
Myrxa, Myrxas Daciȩ prȩfectus. 309.15 & 352.39 eiuſdem contra Turcum uirtus. 310.14 hoſpitalitas 352.46 uagi concubitus 310.4

N

Nataras 443.59 uide Notaras.
regnum Nauarræ, & eius inſtituta 397.48 & 401.16
Naues ſubſidiariæ 450.60
Nauplium urbs 476.51
Neapolis occupata 397.11
Neapolitanum regnum. 395.8
Nerius Athenienſium princeps 419.3 ad Atticæ principatum quomodo peruenerit. ibid.12 per inſidias à fratre Antonio principatu deturbatus 59 in principatum reſtituitur. 420.1
Neſium urbs 435.28
Nicea Bithyniæ urbs 285.57 & 313.55 Græcorum regni ſedes conſtituta, poſt occupatum à Latinis Byzantium. 277.7
Nicæa oppugnata 283.59 dedita 284.50
Nicolaus Brachius 407.45 moritur 409.3
Nicolaus V Pontifex 470.38 & 468.43
Nicolaus Vilachius. uide Iloces.
Nicolaus Zupanus 287.8
Nigeria 351.10
Nomades Scythæ 278.16.30
Noreberga 306.4
Notaras præfectus regis. 455.10 qui & Nataras.
Notaræ, & eiuſdem liberorum cædes 457.22
Nouopyrgum urbs 463.1
numen cœleſte 499.36 faſtuoſos deprimit 347.4
nummus aureus Hiſpanorum. 400.32
Nyſſum. uide Neſium.

O

Oguzalpes 279.21
Oguziorum tribus apud Turcos 279.55
oraculum decantatur 454.41
Orbanus Bombardarius regis. 448.57
Orchanes 455.10 Mulſumanis F. 355.40 Turcorum rex 282.27
Orchanes II Turcorum rex. 283. 25 eius res geſtæ ibid. inde
Orchanes capitur 356.3
Orchanis etymon 473.49 mors 385.20 & 455.15
Oreſtias urbs 288.24
Oreſtilia urbs 398.33
Orlandus 314.7
Orlichus princeps 469.11 eiuſdem interitus 469.20
Orthogleus 279.25 qui & Orthogrules. ibid. eius cognomentum relictum poſteris 281.30
Orthogulis etymon 473 49
Oliberius 314.9 & 383.48
Olympus Myſiæ mons 283.32
Omar. uide Homar.
Omares Theſſaliæ præfectus. 480.33
Omaris ad Francum oratio. 481. 43
Otomanidarum familia. 280.4
inde
Otomanus I. Turcorũ rex. 280. 14 eius res geſtæ. ibid. inde. mors 283.23
Oxi mons 431 32

P

Pagdacia urbs 446.28
Paiangures 350.12
Paiazites Amurati F. iunior V. Turcorum rex 300.10 eius res geſtæ. ibid. inde
Paiazites captus uenationis ſtudio incumbit 347.9
Paiazites Lælaps dictus 345.20
Paiazites ſana conſilia contemnit 343 podagra laborat 309.5 necatur. 376.3
Paiazitis etymon 473.48 fuga 346.28 mors 348.54
Paiazitis oratio 344.25 uxor 346.47
Paitogles præfectus 512.4
Palæologus arcis prȩfectus. 494 11
Palæologorum principũ diſcordia 462.28 & 444.9
Palæologorum ſocij cæſi. 455 2
Palapanus Turcus 355.8
Panicus terror è flamma mulierculæ 486.42
Pannoniæ deſcriptio 306.50
Pãnones capillos nutriũt. 442.3
Pannones retrocedunt 439.43
Pannonum acies 424 21 apparatus Turcis formidabilis. 420.43 audacia intempeſtiua 425.46 bellum cum Alberto 468.52
Pannonum cædes 441.51 cum Turcis conflictus 464.49
Pannonum conſultatio. 438.49
Pannonum fœdus cum Amurate 417.20
Pannonum fortitudo 466. 48 fuga 426.31 inſolentia. 469.50 mos belli tempore 391.37
Pannonum mores 307.6
Pannoniæ procerum diſſenſio. 469.8
Pannonum & Germanorum clades 308.44 cum Turcis pugna 416.31
Pantogles regius nauarchus. 451.19
Papæ electio & ſtatus 410.49
Papæ eligendo uirilia cur tangi ſolita 415.11
Parcæ 499.31
Parthenope, quæ & Neapolis. 395.6
Parthenopes arces 396.45
Parthorum monarchia 278.8
Patauium urbs 408.17
Pater Græcus imperator filio uxorem eripit 311.30
Patræ 304.36 & 432.6

Paulus

Paulus princeps 534.7 eius regio 519.34
Pazenica urbs 477.46
Pellex Florentina 522.53
Peloponneſus ad defectionem ſolicitata 527.31. Italis erepta 383.54
Peloponneſi calamitas 493.28 oppugnatio 447.10 turbatio 475.59
Peloponneſiacorum conatus de fectio 530.23
Pera urbs. uide Galatia.
Peregrinorum uictoria 426.17
Pericula minora eligenda. 525.32
Peridmetum obſeſſum & captū. 288.43
Perſa 524.32
Perſarum monarchia 276.17
Peruſium ciuitas 405.50
Petrus Claudus 459.15. & 531.14
Petrus Lauredanus 366.7
Phæanenſes fraude capti 494.41
Phandrium urbs 418.46
Phatumas regiæ domus iudex. 428.3 comprehenſus ab Amurate 8 eius opes 16
Phaſis fl. 487.32
Pherræ captæ 290.31
Philadelphia 284.52 & 302.47. capta 302.61
Philippus Ligurum dux 392.39
Philippi morte omnia Mediolani confuſa, donec ſucceſsit Sportia 409.13
Philocrina opp. 284.35
S. Phocæ templum 485.30
Philūtis regio occupata. 494.54
Phantalorum mos 316.57
Phregoſij familia 393.10
Pindus mons 289.53 & 418.35
Piſidæ latrones 384.41
Pius II Pontifex 470.8
Pladicas 287.10
Pæampures 350.43
Pœnorum ſiue Saracenorum incurſio 314.14
Pœnorum ſtratagema 400.27
Pogdaniæ princeps Blado infeſtus 506.12
Pogdanus 287.1 & 291.33
Pontifex Max. ad bellum Turcicum uocandus 527.28
Pordapas 496.34
Portugalia Hiſpaniæ regio. 398.50 eius ſitus 60
Poſsidium 514.6
Pracobus mons 309 30
Præſidiarij milites occiſi. 443.44
Praga 465.11
Prailabum Daciæ emporium iniecto igne concrematum. 595.50
Praimes Alcis F. 343.7.37
Preſsis ſedere manibus, prouerb. 527.51
Prialupes 287.9
Prialupas occiſus ab Izaulo, adiuuante muliere 371.24
Priuigni & nouercæ amor. 404.26 interitus 405.28
Proſabus mons 505.56
Protobeſtiarius 485.8
Pruſa Turcorum regia ſedes. 281.11 capta 282.9 & 346.48
Puer uulnerat Mechmetis fœmur 502.55

R

Raches Græcus 531.42 eius interitus. ibid.
Rauenna urbs 300.36
Raguſinorum bellum cum Sandale 522.25
Raguſium. ibid. 2 uide Epidaurus.
Raules dux 459.56
religionis eiuſdem homines ſe inuicē perturbare nefas. 499.12
religionis Græcorum cum Latinis diſsidium, eorundem Imperij interitus cauſa 276.50. & 277.34. inde
Reſpublicæ liberæ in Italia quę. 411.60
Rhainerius princeps 369.15 Prouinciæ rex 396.30 & 397.40. eiuſdem res geſtæ, quibus tandē imperiū nactus eſt. 369.34
Rhaſicus 531.13
Rhimæus 314.40
Rhinaldus 314.9
Rhodij Nazaræi dicti 518.45
Rogerius rex 313.54
Roma, ab Imperatorib. Byzātio regni ſede conſtituta, pontifici relicta 276.26
Romanorum cum Græcis de religione certamen, & ab iiſdem defectio 476.41
Romanorum monarchia. 276.23
Rupela Phliaſiæ urbs 477.27

S

Sabatinea eunuchus 389.30 à Ioanne Huniade cæſus. 390.60
Sabaudia 313.47
ſacerdos proditor 524 56
Sachruchus 345.29 & 350.12
Sagera urbs 398.33
Sainus 290 35
Saladinus Syriæ rex 279.50
Salamanca urbs 398.56
Salapanus. uide Palapanus
Salapani proditio 355.59
Salmenica arx obſeſſa 493.45 ſiti expugnata 494.3 & 495.49
Saluarium urbs 491.23
Samachia oppugnata 303.24 & 350.56
Samachium 487 35
Samanraula 487.39
Samarchanda 303 39
Samatia urbs 446.14
Samblatis & iuſticiæ & æquitatis obſeruantia 515.53
Samblatis filius. ibid. 52
Sancta Maura. uide Santamaria.
Sandalis regio 519.30 miſerè uaſtata 523.53
Sandalis adulterium 522.35
Santamaria urbs 492.10
Saraceni in Hiſpaniam 314.27
Saraptares pincerna 445.7
Saraptarij 378.15
Saraxies uir Græcus 428.4
Sarazies Ianuarum imperator. 384.14 & 445.28
Saratzias dux. 447.46
Sarchanes 303.40 & 385.2. Turc. dux 280.49
Sardanapalus Aſſyriorum rex, à Medis regno depulſus. 276.14
Sardinia inſ. 395.3 & 398.28
Sarrachorides 429.60
Saſi 488.12
Sauus fl. 286.42
Sauzes 292.27 oculis priuatur 294.28
Sbetzanium urbs 442.10
Scandalis regio iuxta Raguſium. 519.3
Scantarius 485.15
Scanderbegi uirtus 471.60
Scenderes quid 473.45
Scenderes Ibanis F. 432.36
Scenderis Armeniorū rex. 303 2
Scenderis apparatus 434.46 robur & audacia 303.5. legatio ad Rom. Pontificem. 471.30
Schitniza. uide Morabas.
Scholarius 407.25
Scomma in auarum principem. 344.51
Scopelus inſ. 470.56
Scriba Turcorū, quem Cancellarium & quæſtorem uocamus. 474.25
Scuras Albanus 427.60 dux. 436.27
Scylolimne 500.29
Scyrus inſ. 470.56
Scythæ Nomades 278.16 qui & Tartari 2. & Tatari 402.30
Scytharum cum Turcis cōmercia 278.54 cum Turcis prælium 281.41
Sebaſtopolis 487.38
Senderouia occupatur 484.3
Seruij 483.53
Secules 436.39
Semarchanda capta 350.51
Semeæ 473.61
Semiramis Aſſyriorum regina. 349.54
Senderouia. Vide Spenderobes.
Seruilia ingenia liberis inſultāt. 347.48.
Sibyllina oracula. 458.48.
Sicyon diripitur. 431.49.

Sigiſmundus Germanorum imperator 305.32 in fugam compulſus à Venetis 308.2 domum reuertitur 57
Sigiſmundi coronatio 308.8
Siliƈtarij 501.48
Sinopa urbs 496.29 Mechmeti tradita 497.34
Smyrna capta 348.7
Soguta uicus 280.7 & fl. ibid. 281.5
Sophiæ ſanƈtæ templum 454.5
Spachides 378.31
Spata dux 370.31
Spathoglani 501.48
Spenderobes metropolis obſeſſa 355.4
Spetia urbs 432.60 Sphetoa 471.41
Sphetzanium. uide Sbetzaniũ.
Sportia Marchię princeps. 396.62
Sportiæ uiƈtoria 409.49
Spinula familia 393.2
Stantes princeps 524.6
Stephanus Boſniæ rex 483.43 Tryballorum rex 285.53 eius res geſtæ ibid. inde
Stephanus ditionem omnem in ducatus diſtribuit 286.60
Stephani Sandalis filij regio. 386 59
Stratagema 291.55
Stratagema principes ſubditis infeſtos faciendi 462.14
Serates ſacerdos 304.51 eius ſtupra 304.59
Subditi quomodo traƈtãdi. 460. 47
Sulaimanes III Turcorum rex. 285.22 eius res geſtæ. ibid. inde
Sulaimanis etymon 473.44 mors 288.54
Suſmanus Myſiæ rex 290.36 Odryſiorum ſiue Moldauorũ rex 298.12 fœdus icit cum Amurate 290.40
Suſmanus uiƈtus 30
Syliƈtorides 378.22
Synodus Mantuana 470.11

T

Tabiniorum urbs 313.57
Tabreze urbs 350.57 Tabrezes 351.9
Tabrezis regionis uermiculi. 350.61
Taƈtales forum 472.56
Tænarum fl. 285.36 & 530.30 item Tænarus 279.32
Tampezim 472.58
Taprobanes inſula 349.11
Tarraconis regio 398.12 Tarracones 395.3
Tarraconenſium incurſio. 512.23 ſtrages 399 49
Tarſus urbs oppugnata 476.55
Tartari, qui Scythæ 278.2
Tarteſus fl. 305.39
Tautes Sauzis F. 438.55
Teygeta Laconiæ 480.24
Tecies Turc. dux 280.54
Tecoes 303 43
Temires 299.53 rex 303.34 Paiazitem captiuum ad ſe adduƈtum alloquitur 346.56
Temiris arrogantia 347.19 copiæ fortiſsimæ 344.6 cum riſu diƈtum de Paiazite. 345 19 libido, mors & mores 350.14
Teruiſium urbs 362.1
Teſines, ſiue Ticinus. ibid. 28
Tezetines 380.47
Thebæ direptæ 282.50
Themeſis fl. 317.7
Theodorus 368.26 & 418.19 iunior 460.9
Theodorus Spartæ dux 318.37
Theodori interitus 428.29
Theophilus 455.1
Therizes peregrinus 426.21 Berrhœæ princeps 420.57. regionibus & opibus plurimis ab Amurate donatur. 427. 54 & 463.58
Therma Scopiorum urbs. 474. 2 & 367.57 oppugnata. 380.50 occupata. 295.32 Venetis uendita 368.46
Thomas 368.28 Demetrij frater 461.47 fœdus iungit cũ Turco 489. 29
Thomæ Palæologi conſilia & temeritas 482.8 pugna cũ Turcis infelix 483.2
Timarati 475.37
Toconeium 348.25
Toganus mons 377.19
Tortor. uide Therizes.
Toſibinium Ardelij metropolis. 389.1
Tranſſyluania. uide Ardelium.
Trapezus occupata, & tributaria faƈta 11
Trapezuntis Dauid 484.44.
Trapezuntis regio ut diſtributa. 501.46
in Trapezunta expeditio. 500.13
Trapezuntij Imp. reſponſum. 500.49
Tributa Turcorum 474.31
Tryballi 281.39 uiƈti. 200.29
Turcos uincunt 287.40
Tryballorũ ducis hoſpitalitas. 464.9
Triballorum gens antiquiſsima & maxima 289.27
Tryballorũ inſidiæ in Choniatem 442.35
Tryballorum origo. 286.37. & 277 61 uirtus 345.46
Turachanes dux 373.60 Tryballorum & Theſſaliæ præfeƈtus 388 30 & eiuſdem res geſtæ 382.17 à rege in carcerem conijcitur 417.4
Turachanis ducis conſiliũ. 414. 25 ad Græcos oratio. 462. 6 item ad Peloponnẽſes principes 460.39
Turca Perſarum urbs 278.38
Turca Cappadociam intrat. 498. 42 Trapezunte potitus. 501.13
Turci ediƈtum 508.10 etymon. 278.60 ſecuritas 506.48
Turci raduntur 442.4
Turcæ Scytharũ progenies. 278. 20.53 Parthorum 28
Turci tranſgrediuntur Isbum. 510.54
Turcorum acies 424.2
Turcorum cæſorum numerus. 442.1
Turcorum captiui eregionè hoſtilium caſtrorum interempti. 458.14
Turcorum clades 292.19
Turcorum duces ſeptem principio 280.44
Turcorum fortitudo 508.36 fuga inſidioſa 424.27
Turcorum imperij incrementa. 295.20 aliquãdo ruitura iterum 26
Turcorum in diſcrimine ancipiti fortitudo 467.39
Turcorum in dominum pietas. 347.55
Turcorũ in Europam tranſitus. 281.32 & 282.20 & 285.26
Turcorum in nominibus ſuperſtitioſa obſeruatio 473.51
Turcorum inſidiæ 530.55
Turcorum inteſtinum bellum. 291.59
Turcorum ludi in circumciſione 472.44
Turcorum nuncij . 505.3
Turcorum orator ad deditionẽ hortatur 451.38
Turcorum perfidia 516 51 præfeƈti 473.55 pugnas ineundi mos 429.52
Turcorũ quies noƈturna. 507 59
Turcorum redditus 474.51. & 475.16
Turcorum res in Aſia 422.12
Turcorum uiƈtoria 438.10
Turcis bombardæ ereptæ. 466. 22
Turcica crudelitas 515.40
Turcicæ expeditionis finis. 427. 44
Turcicus aſtus 462.1
Turcicorum caſtrorũ inſtruƈtio. 430.7
Turgetæ genus 384.52
Turgetes, ſiue Turiutes 498.47
Turnus Caroli nothus 381.35
Typhliſium 487.34
Tyrthenia quę & Hetruria. 405. 47

Tzaniſes Cariaſuphis F. 446.4
Tzanorum regio 501.31
Tzapnidæ à Turco ſubacti. 205.19
Tznaniſas Tzokijs nepos, & Cariaſuphis F. 351.15
Tzokies 350.42 & 446.25
Tzyniſsis etymon 473.49
V
Vacra urbs Phrygiæ 345.3
Valachi. uide Bachi
Valentia 395.2 Valentiæ regnum 398.5
Varna. uide Barnes
Veneti 359.34 ab Omare impetiti 533.8 Argos occupant 530.38
Veneti conſolantur Peloponeſiacos 534.32
Veneti Iſthmum muro includere conati 531.19 Iſthmũ deſerunt 531.55
Veneti mercaturæ operam dant. 300.5 Pannonibus pecuniam numerant 529.50
Venetorum accuſatio contra ipſorum ducem 367.15
Venetorũ claſsis in Turcos. 530.3
Venetorum dux 363.51
Venetorum & Pannonum contra Turcum conſultationes. 524.40 cum Turcis bellum 359.21 fœdus cum Turco 492.36
Venetorum fuga 532.44
Venetorũ gens uetuſta & nobilis 359.28 inſolentia. 296.55 & 307.50
Venetorum iudex 455.59
Venetorum oratores in Pannoniam, eorumq; oratio. 528.19
Venetorum reſpub. 363.28
Venetorum de Turcis uictoria. 367.7
Venetorum urbs 359.44
Verona urbs 362.9
Victoris Capelli patricij Veneti oratio de bello Turcis inferendo 525.10
Vincentia 362.12
Vladislaus temerè Ianizaros aggreſſus cadit 426.13
Vladislai infelix in Turciam expeditio 415.47
Vladislai caput ad Amuratem refertur 426.18
Vlacides 505.23
Vngaricum bellum rege Vladiſlao duce 421.29
Vngleſes 287.3 eius interitus 288.17
Vrbinarium tyranni 410.38
Vrbium expugnandarum ratio triplex 348.14
Vukrina fl. 386.50
X
Xerxes Darij F. 344.36
Z
Zacynthus inſ. 370.6
Zamplacones 534.49
Zarcus 286.60
Zarobotanæ 435.41
Zenempiſas à Turcis deficit. 420.53 eius interitus 421.2
Zetunis urbs 304.35
Zich, qui & Orthogules. 279.25
Zichidæ 433.43
Zoganus 448.4 inferioris Macedoniæ præfectus. 516.17
Zogani res in Peloponeſo. 491.56
Zuraites Smyrnæ dux 368.10 transfuga 376.43
Zyches Artabiles 485.55
Zychides 453.10

FINIS.

BASILEAE, EX OFFICINA IOANNIS Oporini, Anno Salutis humanæ M. D. LXII. Menſe Auguſto.